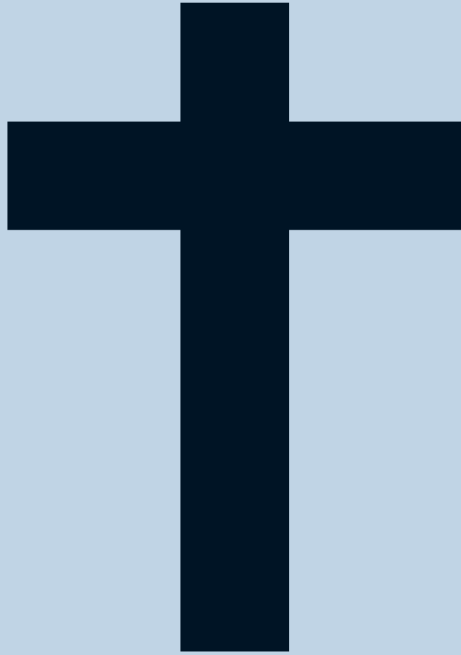

KILE JWUMPE SEMEHI
JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

KILE JWUMPE SEMEŋI JWUMPE NINTANMPE
New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022

9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41

Contents

ZIINɪ	1
URUTI	62
MACWO	66
MARIKA	115
LUKA	145
YUHANA	198
KAPYIIN ^{KII}	233
ƆRƆMU SHIINBII	280
1 Kɔrenti Shiinbii	300
2 KƆRENTI SHIINBII	321
GALATI SHIINBII	334
EFESE SHIINBII	342
FILIPi SHIINBII	349
KƆLƆSi SHIINBII	355
1 TESALONIKI SHIINBII	360
2 TESALONIKI SHIINBII	365
1 TIMƆTI	368
2 TIMƆTI	375
TITI	380
FILEMƆ	383
EBURU SHIINBII	385
YAKUBA	401
1 PIYƆRI	407
2 PIYƆRI	413
1 YUHANA	417
2 YUHANA	422
3 YUHANA	423
ZHUDE	424
KACYEEN ^{KII}	426

Dinyɛɛni sɪŋkanni sɛmɛni pi maha u pyi Zhenɛzi **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sɛmɛni funɔ jwumpe e ke**

Nge sɛmɛni u nyɛ Kile Jwumpe Sɛmpii puni nɪɲɪyɪni. U mɛge nyɛ Zhenɛzi, kuru mɛge jwɔhɔ ku nyɛ: «tasɪge». Uru sɛmɛni mɛg'á le tasɪge, naha na yɛ u na yu dinyɛɛni tasɪge ná sùpyaɲi nɪɲɪyɪni ná *Izirayɛli shiimbii sɪŋkanni kyaa na.

Uru sɛmɛni na yu kabwɔhii shuunni kyaa na. Mà lwɔ kuni 1 na mà sà nɔ 11 wuuni na, kuru cyage na yu dinyɛɛni ná u funɔ yaayi puni sɪŋkanni kyaa na, mu à jwo sùpyaɲi nɪɲɪyɪni kani ná kapiini jyenɲkanni dinyɛɛni i. Sùpyire kapegigii nyahaɲi kurugo, Kile à jwo na uru sí múnayaayi puni shi bò ná lùbwɔh'e. Nka u à Nuhu shwɔ lire lùbwooni kakyaare na, naha na yɛ u mpyi a tíi.

Mà lwɔ kuni 12 wuuni na mà sà nɔ sɛmɛni takwɔge na, kuru cyage na yu *Ibirayima ná u tɔluge shiimbii kyaa na, ná pire pi nyɛ Izirayɛli shiimbii, pire mpiimu cye kurugo, Kile à jwo na uru sí jwɔ le nɪŋke sùpyishɪni pun'á ke. Uru sɛmɛni mú à lí cyêe na Kile u nyɛ Kafooni, u nyii wuuni li nyɛ sùpyire shɪni puni si dá uru na Ibirayima fiige. U à dá Kile na, ka Kile si u pyi u cevoo maa tunmbyaara le ná u ná u tɔluge e.

TUNMBYAARE na nyɛ mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nyɛ mɛ cevee shuunni shwɔhɔl'e; yii maha nkâa yiy'á na yii à pyi cɪnmpyii, lire nyɛ mɛ shinnuu, na yii wà sì kapii pyi u sanɲi na mɛ, fɔ kacɛnɲkii kanni.

Kile dinyɛ yaanɲkanni

¹ Dinyɛ tasɪge e, Kile à nɪɲɪyɪni ná nɪŋke dá. ² Nɪŋke yyaha baa woge nɪŋage ku mpyi. Lùbwɔhɔ ná numpini mpyi ku cyeyi puni i. *Kile Munaani sí mpyi na mpéele kuru lùbwɔhe nɪɲɪyɪni na.

³ Ka Kile si jwo: «Bɛɛnmpe pu fworɔ» ka bɛɛnmpe si fworɔ. ⁴ Kile à bɛɛnmpe nya p'à jwɔ, ka u u pu ná numpini láha yiye na. ⁵ Maa bɛɛnmpe mɛge le canɲke, maa numpini mɛge le numpilage. Ka numpilage si wwɔ, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canɲɪyɪge.

⁶ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «Lwɔhe ku táa, laaga ku pyi ku shwɔhɔl'e.» ⁷ Maa kuru laage yaa, mà tɛg'a nɪŋke lwɔhe ná nɪɲɪyɪni lwɔhe láha yiye na. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na.

⁸ Ka Kile si kuru laage mɛge le nɪɲɪyɪni. Ka numpilage si wwɔ, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canzhɔnwoge.

⁹ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo: «Nɪɲɪyɪni jwɔhɔ lwɔhe ku bínni cyaga nɪŋkin i, cyage sanɲke ku pyi tawaga.» Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹⁰ Ka u u tawage mɛge le nɪŋke, lwɔh'á bínni cyage ɲkemu i ke, maa kuru mɛge le suumpe lwɔhe. Maa lire nya l'à jwɔ.

¹¹ Nyɛ ka Kile si jwo na yaayi shɪni puni yi fyɪn nɪŋke na, sùmaɲi ná cire, yi i yasɛɛ pyi yi tàanna ná yi shɪni i. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹² Ka yaayi shɪni puni si fyɪn nɪŋke na, sùmaɲi ná cire, maa yasɛɛ pyi mà tàanna ná yi shɪni i. Ka Kile si lire nya l'à jwɔ. ¹³ Ka numpilage si wwɔ, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canntanrawoge.

¹⁴ Nyɛ ka Kile si núr'a jwo na bɛɛnmpe yaayi yi pyi nɪɲɪyɪni na, yi i canɲke ná numpilage tɛgɛni láha. Yire yi pyi tàafyee mpiimu pi sí raa katáangii ná canyi ná yyeegii cyêe ke.

¹⁵ Yire yaayi yi pyi nɪɲɪyɪni na, yi raa bɛɛnmpe tɪrige nɪŋke na. Ka lire si mpyi li jwunɲkanni na. ¹⁶ Ka Kile si bɛɛnmɛ yaaya nimbwoyo shuunni yaa. Maa yi puni nimbwɔhe yaha canɲke jùɲɔ na, maa nimbileni yaha numpilage jùɲɔ na. Maa wɔrigii mú yaa. ¹⁷ Kile à yire yaayi yaha nɪɲɪyɪni na, bà yi si mpyi s'a bɛɛnmpe kaan nɪŋke na mɛ. ¹⁸ Maa yi tɪŋe canɲke ná numpilage jùɲɔ na, bà yi si mpyi si numpini ná bɛɛnmpe tɛgɛni láha yiye na mɛ. Ka Kile si lire nya l'à jwɔ. ¹⁹ Ka numpilage si wwɔ, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi cansicyere woge.

²⁰ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Nyii yaayi yi nyaha teetee lwøhe e, sañcyεenre mú ti yîri t'a mpéele njaampe e.» ²¹ Maa lwøhe nyii yaayi nimbwoyi ná lwøhe nyii yaayi shini sanji puni yaa teetee, maa yi pyi yi nyaha yi tàanna ná yi shini puni i. Maa sañcyεenre yaa mú mà tàanna ná ti shini i. Maa lire nya l'à jwø. ²² Kile à jwó le y'á, maa jwo yi si teetee yi i suumpe lwøhe jî. Maa jwo na sañcyεenre mú ti nyaha jîñke na. ²³ Ka numpilage si wwò, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canñkanjuro woge.

²⁴ Nye ka Kile si núr'a jwo jîñke ku jî nyii yaayi shini puni na, mu à jwo yatøore, jîñke yafiliyi, ná sige yaare, yi puni ná yi shini. Ka lire si mpyi li jwunñkanni na. ²⁵ Ka Kile si sige yaare yaa ti shini puni, maa yatøore yaa ti shini puni, maa jîñke yafiliyi yaa yi shini puni mú. Ka u u lire nya l'à jwø.

²⁶ Cyire puni jwøhø na, Kile à jwo: «Nye numε, wuu sùpyanji yaa wuye fiige, u u mpyi wuu málwørø. Bà u si mpyi si mpyi fyaabii puni jùñgø na, si mpyi sañcyεenre jùñgø na, si mpyi yatøore jùñgø na, si mpyi jîñke ná ku jùñgø yafiliyi puni jùñgø na mε.»

²⁷ Ka Kile si sùpyanji yaa uye málwørø.

U à u yaa u yabilinji fiige.

Maa u yaa nò ná ceewe.

²⁸ Ka Kile si jwó le pi na, maa jwo: «Yii si, yii jîñke jî, yii i ntéen ku jùñgø na. Yii i mpyi fyaabii ná sañcyεenre ná nyii yaaga maha nyii yaaga ku jyε jîñke na ke, yire jùñgø na.»

²⁹ Nye ka Kile si núr'a jwo: «Yii wíi. Mii à jîñke sùmanji shini puni ná cire shini puni yasεere kan yii á, yi pyi yii yalyîre. ³⁰ Mii à jyεpuruge (jyapuruge)* ná wyempuruyi puni kan sige yaare ná yatøore ná sañcεenr'á, yire si mpyi ti yalyîre.» Ka lire si mpyi li jwunñkanni na. ³¹ Ka Kile si li nya na uru kapyiinñkii pun'à jwø sèe sèl'e. Ka numpilage si wwò, ka jyège si múgo, ka kuru si mpyi canbaani woge.

2

¹ Nye ninyinji ná jîñke ná yi funñgø yaayi pun'à yal'a kwò amuni. ² Kile à kwò u báaranji puni na ke, ka u u jò canñke baashønwoge e. ³ Puru ñømpe kurugo, u à báraga le canñke baashønwoge e, maa kuru pyi u wogo, ka kuru canñke si kuye wwû canyi sanjiyi i.

⁴ Nye ninyinji ná jîñke yaanñkanni l'à pyi lire.

Adama ná Awa kani

Nye tēni i Kafoonji Kile à ninyinji ná jîñke yaa ke, ⁵ cige mpyi na sàha ñkwò a fyîn jîñke na mε, sùma mú mpyi na sàha ñkwò a fyîn mε, jaha na ye Kafoonji Kile mpyi na sàha zànha cyán mε. Sùpya mú mpyi jîñke na si ñkwò raa ku fàa mε. ⁶ Kànñkurañgø* mpyi maha fwore jîñke e, maha mpyi lwøhø na ku puni lwúu.

⁷ Ka Kafoonji Kile si jîñke pwoore tà lwó mà tég'a nòñi* cyeere yaa. Lire kàntugo, ka u u shini kafεεge fwø a le u múnawyiini i, ka tire cyeere si mpyi nyii yaaga.

⁸ Ka Kafoonji Kile si cikøøgø yaa Eðeni kini canña fworompe e, nàñi u à yaa ke, maa uru yaha wani. ⁹ Maa ciyi shini puni pyi y'à fyîn jîñke na, cire nisìnante ntemu yasεere t'à táan ke. Maa shini cige yaha cire puni jîñke e, ná cige ñkemu ku maha sùpyanji pyi u à kacenni cè a wwû kapiini i ke.

¹⁰ Banji wà lwøhø mpyi na fwu na fwore Eðeni kini i, kuru ku mpyi na fwu cire jwøh'i, wani u mpyi a táa banñkenyi sicyεere. ¹¹ Banñkenke ninyiige mεge jyε Pishøn, kuru na fwu na ntùuli Kyavila kini puni funñke e. Sεenñi na jyε lire kini i. ¹² Uru sεenñi jyε sεenñi yabili bilinji. Sìnme nùguntanga wumø mú na ntaa wani, pu mεge jyε bideliyømu, ná lulushinji wà, u mεge jyε onikisi. ¹³ Banñkenke shønwoge mεge jyε Gikyøn, kuru na fwu na ntùuli Kushi kini puni funñke e. ¹⁴ Banñkenke tanrawoge mεge jyε Tigiri. Kuru na fwu Asiri kini canñafyinmpe e. Sicyεrewoge mεge jyε Efirati.

¹⁵ Nye ka Kafoonji Kile si sùpyanji yaha Edeni cikɔɔge e, ur'à ku fàa, u s'a ku kàanmucaa.
¹⁶ Maa yi jwo u á: «Mu sí n-jà raa nte cire puni yasɛɛre lyí, ¹⁷ nka mu aha bú kapiini ná kacɛnni jɛɛni cige yasɛɛre tà lyí canjke nkemu i ke, mu sí n-sì n-kwù.»

¹⁸ Nye lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si jwo: «Nàni u kwôro uye ninjin, lire nye a jwɔ mɛ. Mii sí tɛgɛfoo yaa u á ngemu u sí n-yaa ná u e ke.» ¹⁹ Kafoonji Kile mpyi a pwoore tà lwɔ mà tɛg'a sige yaare ná saɲcyɛnre puni yaa, nye, maa ti puni yaha sùpyanji taan, maa u kàanmucya, pyinjanni na u sí ti mɛyi le ke, mɛgɛ maha mɛgɛ u à le ti mú ninjin ninjin na ke, yire mɛyi y'à pyi ti mɛyi. ²⁰ Nàni mpyi a mɛyi le yatɔɔre puni na, maa mɛyi le saɲcyɛnre puni na, maa mɛyi le sige yaare puni na, mà li ta yire yaayi puni i u mpyi a tɛgɛfoo ta uye na, ngemu u sí n-yaa ná u e mɛ.

²¹ Nye ka Kafoonji Kile si nàni nɔn'a cùnno. Mà u yaha puru nɔmpe na, ka u u u bèncibileni là ninjin wwù, maa kyambyimpe pà tɛg'a lire wyiini tò. ²² Lire bèncibileni, Kafoonji Kile à yaa ceewe, mà kan nànj'á. ²³ Tèni i nànj'á ceenji nya ke, ka u funntangawunji si jwo

«Anhaan, numɛ sa, mii shiji u nge.

U kaciiy'à fworu mii kaciiyi i.

U cyeer'à fworu mii cyeere e.

U mɛge sí n-le ceewe,

Naha na ye u à fworu nàni i*.»

²⁴ Lire kurugo nàni sí u tunji ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ninjin†. ²⁵ Nàni ná ceenji cípyire wuu pi mpyi. Nka wà nye a mpyi a cwônro ná w'e mɛ.

3

Nàni ná u cwonj'à Kile jwɔmɛɛni yaha

¹ Nye Kafoonji Kile mpyi a sige yaare ntemu yaa ke, wwòni u mpyi a cyíge tire puni na. Canjka, ka wwòni si jwo ceenj'á: «Sèe wi na Kile à jwo, yii àha nkɔɔ cikɔɔge cire yasɛɛre tà lyí mà?» ² Ka ceenji si jwo: «Wuu sí n-jà cikɔɔge cire yasɛɛre lyí yoo!» ³ Nka cige ku nye cikɔɔge ninjke e ke, Kile à jwo wuu àha kuru woore lyí mɛ, na wuu bá ká n-sì n-bwòn ti na mɛ, na lire ká mpyi, wuu sí n-kwù!» ⁴ Ka wwòni si jwo ceenj'á: «Sèe bà mɛ, yii sì n-sì n-kwù mɛ!» ⁵ Kile à yire jwo, naha na ye u à cè yii aha kure cige yasɛɛre tà lyí canjke nkemu i ke, yii sí n-pyi uru Kile yabilinji fiige, yii nyiigii sí múgo, yii sí kacɛnni cè n-wwù kapiini i.»

⁶ Nye ka ceenji si li nya na njke cige yasɛɛre sí n-táan sèl'e, ti lem'à jwɔ, ti mú sí n-jà sùpya yákili múgo, si mu pyi kacɛnɛ. Ka u u tà kwòn a lyí, maa tà kan u poonj'á, u à lyí, uru na mpyi wani ná u e. ⁷ Pi à tire lyí ke, ka pi i piye pyinjanni nya, maa jɛcè na pire cípyire wuu pi nye. Ka pi i ntashan cige wenyi yà kwòn a tutu mà le piye na.

Kile à laɲanjke nkemu cyán nàni ná u cwonji ná wwòni na ke

⁸ Nye yàkonjke, nàni ná ceenj'à Kafoonji Kile tònmpɛ lógo, u u uye jaare cikɔɔge e ke, ka pi i fê a njwɔhɔ u yyaha na cire shwɔhɔl'e. ⁹ Ka Kafoonji Kile si nàni yyere: «Taa mu de?» ¹⁰ Ka u u Kile pyi: «Mii à mu tònmpɛ lógo cikɔɔge funjke e ke, ka mii i fyá, naha na ye mii cípyire wu u nye, lire l'à mii pyi mii à njwɔhɔ.» ¹¹ Ka Kile si jwo: «Jofoo u à mu pyi na mu cípyire wunji u nye ye? Mii à mu sige cige nkemu yasɛɛre na ke, tire tà bà mu à lyí mà?» ¹² Ka nàni si jwo: «Ceenji mu à kan mii á ke, uru u à tà kan mii à lyí dɛ!»

¹³ Ka Kafoonji Kile si ceenji yíbe: «Naha shi mu à pyi amɛ ye?» Ka ceenji si jwo: «Wwònj'à mii jwɔfaanɲa, ka mii i tà lyí.»

¹⁴ Ka Kafoonji Kile si jwo wwònj'á:

* **2:23** *Eburubii shɛɛnre e, nàni ná ceenji jwunjanni mpyi na nko si mpyi ninjin. † **2:24** Pli maha jwo: Lire kurugo nàni ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ninjin, nàni ná u cwonji shwɔhɔnj'à yaa u jwɔ mà tòro nàni ná u sifeebii wunji na.

«Ná mu s'à jɛn'a lire pyi,
mii à mu láŋa
yatɔɔre ná síge yaare sannte puni shwɔhɔl'e,
mu sí raa filili ma yaceni na
s'a nticyɛnni mûre
ma shìŋi canmpyaagii puni i.

¹⁵ Mii sí pege le mu ná ceenji shwɔhɔl'e,
si kuru pege ninuge le mu yasege ná ceenji woge shwɔhɔl'e.
U aha mu ta, u sí mu jùŋke bwòn n-jya,
mu mú ká u ta, maa u nɔ nintaani na.»

¹⁶ Maa jwo ceen'á
«Mii sí là bâre mu laani njyàŋi na.
Mu lahigii zini sí n-waha sèl'e.
Mu la si mpyi si ma poonji já,
ŋka uru u sí n-pyi mu jùŋɔ na.»

¹⁷ Maa jwo nàŋ'á
«Mu à jɛn'a taha ma cwɔŋi jwɔmɛɛni fye e,
mii à yi jwo mu á ma hà cige ŋkemu yasɛɛre lyí mɛ,
tire mu à lyí.

Nye jùŋk'á kèɛge mu kurugo,
mu sí raa ŋkànre sèl'e s'a ma jwɔlyini taa jùŋke e
ma shìŋi canmpyaagii puni funŋke e.

¹⁸ Ngure ná nyɛpege sí n-fyín jùŋke na,
mu njyini sí raa fwororo mu yafaanyi i.

¹⁹ Mu sí raa lyí ma byɛɛni fùnmpe e,
fo zà mu nùruŋɔ jùŋke e,
jaha na ye pwororo ti nyɛ mu,
mu sí nùru n-pa n-pyi tire pwoore ninure.»

Kile à Adama ná Awa kòr'a yige cikɔɔge e

²⁰ Nye cyire karigii puni kàntugo, Adama à u cwɔŋi mɛge le Awa, jaha na ye uru u à pyi sùpyire puni nuŋi. (Awa mɛge jwɔhe ku nyɛ shìŋi.)

²¹ Ka Kafoonji Kile si yatɔɔre tà seeyi pyi vàanya mà le Adama ná u cwɔŋi na. ²² Maa jwo «Numɛ, sùpyani nyɛ wuu fiige, u à kacɛnni ná kapiini cè a wwû yiye e. Wuu u sige u àha ŋkwò shìŋi cige yasɛɛre tà kwòn njyí si ŋkwôro shì na fo tèekwombaa mɛ.» ²³ Amuni l'à pyi, ka Kafoonji Kile si u kòr'a yige Edɛni kìnì cikɔɔge e, maa u pyi u sà a jùŋke fàa, Kile à u yaa ná jùŋke ŋkemu pwoore e ke.

²⁴ Nye amuni Kile à Adama ná Awa kòrɔ. Maa sherubenbii* pìi yaha cikɔɔge canja fworompe e pi a ku kàanmucaa. Maa ŋwɔtɔŋɔ nawogo yaha ku u fyíŋge, maa sùpyire tɛɛlɛ kwòn shìŋi cige na.

4

Kaŋɛ ná Abeli à sárayi wwû Kile á

¹ Nye Adama à wwò ná u cwɔŋi Awa e, ka u u laa lwó maa Kaŋɛ si, maa jwo: «Ei! Mii à pùnambile si Kafoonji Kile barag'e.» ² Lire jwɔhɔ na, ka u u nùr'a laa lwó, maa Kaŋɛ cɔɔnni *Abeli si. Ka Abeli si mpa mpyi mpàbyi, ka Kaŋɛ si mpa mpyi faapyi.

³ Tèni là à tòro ke, ka Kaŋɛ si u kɛɛge yasɛɛre tà pyi sáraga Kafoonji á. ⁴ Ka Abeli mú si u mpàbilini là cù mpàpyire njncyiire e mà bò, maa li sìnmpɛ kyaare pyi sáraga Kafoonji á. Ka

* **3:24** Sherubenbii na nyɛ Kile mɛlɛkɛbii shìŋi wà, fukanyi maha mpyi pi na, pi maha mpyi Kile jwɔ kurugo.

Abeli ná u sárage kyaa si ntáan Kafoonji á. ⁵ Nka Kaɲe ná u woge kyaa ɲye a mpyi a táan u á mɛ. Ka lire si Kaɲe lùuni yîrige sèl'e, ka u u yyaha tanha.

⁶ ɲye ka Kafoonji si Kaɲe yîbe: «Naha k'à mu lùuni yîrige fo mu à yyahe tanha amɛ yɛ? ⁷ Mu kapyiɲkii ká ɲwɔ, tá mu ɲìŋke si n-yîrige mii yyaha taan mà? Nka mu kapyiɲkii ká mpi, kapiini mpyiɲi lage sí n-pyi mu na bà nanjyaaga maha mpyi ná kyaare lage e, maa yatɔɔge pɛr'a sige si ku ta ɲcû mɛ. Nka mu s'à yaa mu u ɲcû maye na.»

⁸ ɲye canɲka, ka Kaɲe si u cɔɔɲɲi pyi na pi shà sige e. Mà pi yaha wani, ka Kaɲe si ɲcwo u cɔɔɲɲi Abeli na a bò.

⁹ Lire kàntugo, ka Kafoonji si Kaɲe yîbe: «Taa mu cɔɔɲɲi, Abeli ɲye ke?» Ka Kaɲe si u pyi: «Mii à cè la? Taha mii u ɲye na cɔɔɲɲi saɲcwɔnsigini la?» ¹⁰ Ka Kafoonji si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amɛ yɛ? Mu à ma cɔɔɲɲi bò ke? Mii à u sìshange ɲya ɲìŋke na ke, l'à pyi mu à jwo u na ɲkwùuli na mii u uru ɲkoonji wwû. ¹¹ ɲye ɲìŋke k'à mu cɔɔɲɲi sìshange bya mu cye kurugo ke, kur'à mu láɲa. ¹² Mà lwó numɛ na, mu aha núr'a ɲìŋke fâa, mu saha si raa nta pyi k'e mɛ. Mu sí raa faɲafaha raa ntùuli ɲìŋke na.»

¹³ Ka Kaɲe si jwo Kafoonji á: «Mu à mii lùbyage pyi wɛɛge lwɔhɔ, mii si n-jà ku bya mɛ. ¹⁴ ɲye mu à mii kòr'a yîrige faanji tapyige e. Mii sí n-sà ɲwɔhɔ mu yyaha na tatɔɔnge e, s'a faɲafaha raa ntùuli ɲìŋke na. Shin maha shin u à mii ta ke, uru sí mii bò.» ¹⁵ Ka Kafoonji si jwo Kaɲe á: «Lire mpyi ɲye mɛ, shin maha shin u à mu bò ke, lire kapiini fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.» Ka u u fyè bwɔn Kaɲe na, shin maha shin u á círe ná u e ke, urufoo kà ɲkwɔ u bò mɛ. ¹⁶ Ka Kaɲe si yîri Kafoonji taan, maa ɲkàr'a sà ntɛɛn Nɔdi kɪni i Eɗeni canɲa fworompe e. *

Kaɲe tùluge kani

¹⁷ Lire ɲwɔhɔ na, ka Kaɲe si ceewe lèŋɛ, maa pùnambile si u na, maa li mɛge le Enɔki. Ka u u kàɲha faanra maa u jyanji Enɔki mɛge le kuru na. ¹⁸ ɲye Enɔki à Iradi si, ka Iradi si Mɛkwuyayeli si, ka Mɛkwuyayeli si Mɛtushayeli si, ka uru si Lemɛki si.

¹⁹ Lemɛki mpyi ná cyee shuunni i. Wà mɛge na mpyi Ada, u saanɲi woge sí mpyi Zila. ²⁰ Ada à pùnambile si, lire mɛge ɲye Yabali. Uru tùluge shiinbii pi na yatɔɔre byii, marii ɲaare na ntùuli. ²¹ Yabali cɔɔɲɲi u mpyi Yubali, uru u mpyi ɲkɔnɔbwɔnbii ná tìmpirewyiibii tulyage. ²² Zila mú a pùnambile si, lire mɛge mpyi Tubali Kaɲe. Ur'à pyi tunntun. U mpyi maha dàɲyanji ná tɔɔɲntire yaayi yaa. Tubali Kaɲe cɔɔɲɲi mpyi pùceebile, u mɛge mpyi Naama.

²³ Canɲka, Lemɛki à jwo u cyeebil'á:

«Ada ná Zila, yii lógo na ɲwɔ na.

Yii ɲiŋgyiigii múgo.

Nò maha nò cyɛge ká nɔ mii na ke, mii sí n-sii urufoo bò.

Nàɲjiibile maha nàɲjiibile l'à kampee tìri mii na ke, mii sí n-sii urufoo bò.»

²⁴ L'à cyêe na Kaɲe mbòɲi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi baashuunni.

ɲka, mii, Lemɛki, mii mbòɲi fwooni sí n-tò urufoo na fo tooyi beetaanre ná ke ná baashuunni.»

²⁵ ɲye ka Adama si núr'a pùnambile si u cwonji na maa lire mɛge le Seti. Ka Awa si jwo: «Kaɲe à *Abeli bò. Lire e, Kile à pùnambilini labɛɛ kan mii á Abeli cyaga.» ²⁶ ɲye ka Seti mú si pùnambile si, maa li mɛge le Enɔshi.

Lire tɛni i, ka sùpyire si nta a li ɲwɔ cû na Kile père maa u pyi Kafoonji Kile.

5

Adama tùluge

¹ Adama tùluge shiinbii mɛyi yi ɲye ɲje.

* **4:16** Nɔdi mɛge ɲwɔhe ku ɲye: «tukanha baa», Eɗeni woge sí ɲye: «kìre nisinaɲa».

Canɛke Kile à sùpyanɔ yaa ke, u à u yaa uye fiige. ² U à u yaa nò ná ceewe, maa jwó le pi á, maa pi mege le sùpya.

³ Adama à yye ɛkɔu ná benjaaga ná ke ta, maa pùnambile si uye málwɔɔ. Maa u mege le Seti. ⁴ Seti sinɛkwooni jwɔhɔ na, Adama à yye ɛkɔuu baataanre pyi sahanɛi. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ⁵ U shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná benjaaga ná ke, ka u u ɛkwù.

⁶ Seti à yye ɛkɔu ná kanɛkuro ta maa Enɔsi si. ⁷ Enɔsi sinɛkwooni kàntugo na, Seti à yye ɛkɔuu baataanre ná yye baashuunni ta. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ⁸ Seti shɛni canmpyaagii pun'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná yye ke ná shuunni, ka u u ɛkwù.

⁹ Enɔsi à yye beecyɛɛre ná ke ta, maa u jyanɔ Kena si. ¹⁰ Kena sinɛkwooni kàntugo na, Enɔsi à yye ɛkɔuu baataanre ná ke ná kanɛkuro ta. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ¹¹ Enɔsi shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná kanɛkuro, ka u u ɛkwù.

¹² Kena à yye beetaanre ná ke ta, maa u jyanɔ Malalɛli si. ¹³ Malalɛli sinɛkwooni kàntugo na, Kena à yye ɛkɔuu baataanre ná beeshuunni ta. Cyire funɛke e, u à pyibii piiberii si.

¹⁴ Kena shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná ke, ka u u ɛkwù.

¹⁵ Malalɛli à yye beetaanre ná kanɛkuro ta, maa u jyanɔ Yɛɛdi si. ¹⁶ Yɛɛdi sinɛkwooni kàntugo, Malalɛli à yye ɛkɔuu baataanre ná benjaaga ná ke ta. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ¹⁷ Malalɛli shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baataanre ná yye beecyɛɛre ná yye ke ná kanɛkuro, ka u u ɛkwù.

¹⁸ Zherɛdi à yye ɛkɔu ná beetaanre ná shuunni ta, maa u jyanɔ Enɔki si. ¹⁹ Enɔki sinɛkwooni kàntugo na, Zherɛdi à yye ɛkɔuu baataanre ta. Cyire funɛke e u à pùnampyire ná pùceepyire si. ²⁰ Zherɛdi shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná yye beetaanre ná shuunni, ka u u ɛkwù.

²¹ Enɔki à yye beetaanre ná kanɛkuro ta, maa u jyanɔ Metushala si. ²² Metushala sinɛkwooni kàntugo, Enɔki à jaare Kile kuni i yye ɛkɔuu taanre funɛ'i. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ²³ Enɔki shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu taanre ná yye beetaanre ná yye kanɛkuro. ²⁴ Enɔki à u shɛni puni pyi Kile kuni i. Lire kàntugo, u saha jye a kwôro naha diɛɛni i me, jaha na ye Kile à u lwó a kàr'a sà yaha uye taan.

²⁵ Metushala à yye ɛkɔu ná beecyɛɛre ná baashuunni ta, maa u jyanɔ Lemɛki si. ²⁶ Lemɛki sinɛkwooni kàntugo na, Metushala à yye ɛkɔuu baashuunni ná beecyɛɛre ná shuunni pyi. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ²⁷ Metushala shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baaricyɛɛre ná beetaanre ná baaricyɛɛre, ka u u ɛkwù.

²⁸ Tèni i Lemɛki shɛni mpyi yye ɛkɔu ná beecyɛɛre ná shuunni ke, u cwɔn'à pùnambile si u á. ²⁹ U à li mege le Nuhu, maa jwo: «Kafoonɔ Kile à jɛnke kɛge, maa wuu yaha báarawayi njemu na ke, nge pyanɔ u sí n-pa wuu funɛyi jɛnɛ, si wuu yige tire kanhare e.»*

³⁰ Nuhu sinɛkwooni kàntugo na, Lemɛki à yye ɛkɔuu kanɛkuro ná beecyɛɛre ná yye ke ná yye kanɛkuro pyi. Cyire funɛke e u à pyibii piiberii si. ³¹ Lemɛki shɛni canmpyaagil'à pyi yye ɛkɔuu baashuunni ná yye beetaanre ná yye ke ná yye baashuunni, ka u u ɛkwù.

³² Tèni i Nuhu shɛni mpyi yye ɛkɔuu kanɛkuro ke, u cwɔn'à pùnampyire taanre si a taha tiye na. Tire ti jye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

6

Kile à jwo na uru sí múnayaayi shi bò

¹⁻² Tèni i sùpyir'à li jwɔ cù na nyahage jɛnke na ke, Kile à jyii yaayi njemu dá nɛɛɛni na ke, ka yire si li nya na pùceepyire t'à si jɛnke na ke, tire lem'à jwɔ, maa tire tà cwɔnɔrɔ mà pyi pi cyee. ³ Lire e, Kafoonɔ Kile à jwo: «Mii sì jɛɛ sùpyire ti kwôro shi na me, jaha na ye pi à cyé mii jwumpe na*. Mii sí pi yaha pi yye ɛkɔu ná benjaaga ta, si nta pi shi bò. ⁴ Mà

* **5:29** Nuhu mege jwɔhe ku jye: «funɛɛ». * **6:3** «pi à cyé mii na», lire jye me: «pi jye kwɔni tɛɛre e»

lwó lire tène i, yire Kile yaday'à wwò ná sùpyibii pworibil'e, maa pyi si pi na, pire pyibii na mpyi sùpyibwoyo nintɔnyo. Pire pi mpyi tèecyiini nàntefeebii, pi mege mpyi a fwordo sèl'e.

⁵ Nye Kafoonji à li nya na sùpyire peg'à pèl'a tòro jìŋke na, na pi funŋò sònŋore nye a sù yaaga me, fo kapiini kanni canja maha canja. ⁶ Lire kurugo, u à nùr'a li ta sùpyire njaambaan'à pwóro ti njaani na. Ka u u yyaha tanha sèl'e. ⁷ Maa jwo: «Mii à sùpyire yaa, ŋka mii sí ti shi bò jìŋke na, mà bàra yatɔre ná sige yaare ná yafilii ná saŋcyɛnre na, naha na ye nume mii nyin'à fwordo yi njaambaani na.» ⁸ Ŋka Nuhu wi ke, u kyaa mpyi a táan Kafoonji Kile á.

Kile à jwo uru sí Nuhu ná u pyenge shiinbii shwò

⁹ Nuhu tanjaani u nye ŋge: Nuhu mpyi a tíi, tìgire cyaga mpyi u na u tiŋi sùpyire shwòhòl'e me. Kile kuni kanni i u mpyi na jaare. ¹⁰ Pùnampyire taanrenji u à ta ke, pire pi nye Shemu ná Kyamu ná Zhafeti.

¹¹ Lire tène i, diŋyɛŋ'à kèege Kile nyii na. Sùpyire mpyi a pi tiye na, cyeyi puni i. ¹² Kile à pa li nya na diŋyɛŋ'à kèege, sùpyire puni kapyiŋkil'à pyi kapegi, ¹³ kuru cyage e, ka Kile si jwo Nuhu á: «Ná jìŋke kàmpaŋyi pun'à jì pege na, lire kurugo, mii à li yaha si sùpyire puni shi bò. Mii sí n-sii ti ná jìŋke kèege siŋcyan. ¹⁴ Lire e, mu sí batobwòhò yaa ná cige shìwoge e ná nyege e† maa u funŋke ná u kàntuge wògò ná mánalwòhe e.

¹⁵ U yaanƙanni li nde, u tɔnmpe nye mɛterii ŋkuu ná beeshuunni ná ke, u yeparampe nye mɛterii benjaaga ná kanƙuro, u yerempe nye mɛterii ke ná kanƙuro. ¹⁶ Yapwògò yaa u na, maa mɛtere taaga yaha yapwòge ná batonji ŋkèrenkii shwòhòl'e. Maa tajyìge yaa u ŋkère na, maa u yaa sankazuu: jwòhòbaga, niŋibaga ná nìŋibaga.

¹⁷ Mii wi ke, mii sí n-pa zànbwòhò cyán jìŋke na, yaaga maha yaaga ku na ònì ke, si yire puni shi bò. Yafyin sì n-kwòro nyii na me. ¹⁸ Mii sí tunmbyaara‡ le ná mu i. Jyè batonji i ná ma jyaabii ná ma cwonji ná ma napworibil'e.

¹⁹⁻²⁰ Nyii yaayi shiŋi puni sí n-pa mu á, saŋcyɛnre ná yatɔre ná sige yaare ná yafilii, bà yire si mpyi si ŋkwòro nyii na me. Ma a yi shiŋi puni shuunni shuunni nò ná ceewe le bakwòge e. ²¹ Ma a yalyíre shiŋi puni lwó a le k'e, yii ná yir'á.»

²² Nye lire Nuhu à pyi. Kile à kyaa maha kyaa jwo u á ke, u à lire pyi.

7

Nuhu à jyè batonji i

¹ Lire kàntugo, ka Kafoonji Kile si yi jwo Nuhu á: «Nume, yii jyè uru batonji i, mu ná ma pyenge shiinbii, naha na ye mii à li nya mu kanni u à tíi mii yyahe taan sùpyire puni shwòhòl'e. ² Múnayaayi shiŋi puni yi sí n-jà n-kan sáraga Kile á ke, mu sí yire nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lèŋe batonji i. Múnayaayi shiŋi puni yi nye yi sì n-jà n-kan sáraga Kile á me, ma a yire nò nìŋkin ná ceewe nìŋkin lèŋe. ³ Ma a saŋcyɛnre shiŋi puni nàmbaa baashuunni ná cyee baashuunni lèŋe, bà ti shiŋi si mpyi t'àha mpìni me. ⁴ Naha na ye ku sanja nye cibilaaga nìŋkin, mii sí zànhe cyán jìŋke na, si nta canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni. Mii à múnayaaga maha múnayaaga yaa ke, mii sí yire puni shi bò jìŋke na.»

⁵ Kafoonji à kyaa maha kyaa jwo Nuhu á ke, u à lire pyi.

⁶ Nye canŋke zànbwòh'á pa jìŋke na ke, lir'à pyi mà Nuhu shìŋi ta yyee ŋkwuu baani. ⁷ Ka Nuhu ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibii si jyè batonji i, si shwò zànbwòhe na. ⁸⁻⁹ Múnayaayi yi sí n-jà n-pyi sáraga Kile á, ná nje yi nye yi sì n-jà n-pyi sáraga Kile á me, ná saŋcyɛnre ná jìŋke yafilii pun'à pa jyè Nuhu fye e batonji i, shuunni shuunni, nò ná ceewe, bà Kile yabilinji mpyi a yi jwo Nuhu á me.

† 6:14 «ná nyege e» lire nye me «maa bakwòge táa táa bapya a fiige»

‡ 6:18 TUNMBYAARE na nye mu à jwo kàaga,

ti maha já a pyi kànyi shuunni, lire nye me cevee shuunni shwòhòl'e;

¹⁰ Cibilaaga à tòro ke, ka zànbwòhò si jwò jìñke na.

Lubwooni kani

¹¹ Lir'à pyi mà Nuhu shìñi ta yyee ñkwuu baani. Lire yyeeni yìñke shònwoqe, canmbilini kè ná baashònwuuni, kuru canñke jìñke lùbilibii ná nìnyìñi wuubii pun'à múgo, ka lwòhe si fworò mà jìñke cù.

¹² Nyè ka zànhe si jwò jìñke na, canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni.

¹³ Kuru canñke yabiliñi, Nuhu ná u cwonji ná u napworibii ná u jyaabii taanrenji, Shemu, Kyamu, ná Zhafeti à jyè batonji i, ¹⁴ ná sige yaare ná yatòore shìñi puni, ná jìñke jyiyaare puni ná sañcyɛnre shìñi puni. ¹⁵ Yire múnayaayi pun'à jyè batonji i Nuhu fye e, yaaga maha yaaga ku na ñòni ke, yire puni shuunni shuunn'à jyè. ¹⁶ Múnayaayi puni, yi puni shuunni shuunn'à jyè batonji i, nò ná ceewe, mu à jwò bà Kile à yi jwò Nuhu á mɛ. Lire kàntugo, ka Kafoonji si ku jwòge tò.

¹⁷ Nyè zànbwòh'à cwo jìñke na, maa mpa canmpyaa beeshuunni. Lwòh'à jyahà fo mà batonji yìrig'a taha, marii ñkèege ná u e. ¹⁸ Lwòh'à pa jyahà mà dùgo sèl'e jìñke nìnyìñi na, ka batonji si yìr'a taha. ¹⁹ Ka lwòhe si wá na jyahage fo mà janyì nintòonyi puni jùñgò jò. ²⁰ Lwòh'à janyì tò, mà dùg'a nò mɛtɛrii baashuunni na. ²¹ Múnayaayi puni yi mpyi jìñke na ke, yire pun'à kwù: sañcyɛnre ná yatòore ná sige yaare ná yafiliiyi ná sùpyire. ²² Múnayaaga maha múnayaaga ku mpyi jìñke na ke, yire pun'à kwù, lwòhe wuyi kanni y'à kwòro jyi na. ²³ Kile à yi puni shi tò, mà lwò sùpyire na mà kàre yatòore na, mà sà nò yafiliiyi ná sañcyɛnre na. Nuhu ná múnayaayi yi mpyi ná u e batonji i ke, yire kanni y'à kwòro jyi na.

²⁴ Ka lwòhe si jìñke jùñgò jò mà ta canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná kɛ.

8

Kile à zànbwòhe yyéñe

¹ Nka Kile jye a funñgò wwò Nuhu ná sige yaare ná yatòore na batonji funñke e mɛ. U à kafɛege pyi ku u fwu jìñke na, ka lwòhe si wá na ntìre. ² Ka jìñke lùbilibii ná nìnyìñi zànhe wyigigii si ntò, ka ku u yyére. ³ Ka lwòhe si wá na fwu na ñkèege, canmpyaa ñkuu ná beeshuunni ná kɛj'à ta cyi tòro ke, ka lwòhe fànhe si jcyèrɛ.

⁴ Yìñke baashònwoqe, canmpyike ná baashònwuuni, ka batonji si ntìg'a tɛɛn Arara kìnì janyì kà juy'i. ⁵ Ka lwòhe si ñkwòro na ntìre fo mà sà nò yìñke kɛ woge na, kuru canmpyicyiini janyì jùny'à fworò.

⁶ Canmpyaa beeshuunni kàntugo, Nuhu mpyi a jwòge ñkemu yaa batonji na ke, ka u u ku múgo. ⁷ Ka u u fwònrògò yaha a fworò, ka kuru si wá na sì, marii ma, fo ka jìñke lwòh'à sà ñkwò. ⁸ Ka u u mpánmpòrògò yaha k'à fworò, ku sà wíi kampyi lwòh'a kwò. ⁹ Nka mpánmpòròg'à fworò ke, ku jye a tatɛnge ta mɛ, lwòhe mpyi jìñke cyeyi puni i, ka ku u nùr'a kàre Nuhu yyére. Ka u u cyege yige mà tèg'a ku cù a lɛñe batonji i.

¹⁰ Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro, maa nùr'a mpánmpòròge yaha k'à fworò.

¹¹ Yàkòñke, ka mpánmpòròge si láha a jyè batonji i ná olive cige wyempurug'e jwòge e. Lire e, Nuhu à cè na pà a fworò lwòhe e sèl'e. ¹² Maa canmpyaa baashuunni yaha cyi à tòro sahanji, maa nùr'a mpánmpòròge yige. K'à fworò kuru tòge e ke, ku saha jye a nùr'a pa u yyére mɛ.

¹³ Yyeeni Nuhu shìñ'à pyi yyee ñkwuu baani ná yyee nìñkin ke, lire yyeeni canmpyicyiini, jìñke mpyi a li jwò cù na lwòhe byii. Ka Nuhu si batonji nìnjwòge múgo maa wíi, maa li jya na lwòhe mpyi na ñkwù jìñke na. ¹⁴ Lire yyeeni yizhwònwoqe canmpyibeenjaaga ná baashwònwuuni, lwòh'à kwò jìñke na feefee.

¹⁵ Lire tènì i, ka Kile si jwò Nuhu á ¹⁶ «Fworò batonji i, mu ná ma cwonji, ná ma jyaabii ná ma napworibii. ¹⁷ Sige yaare ná yatòore ti jye ná mu i ke, ti shìñi puni ná jìñke yafiliiyi ná sañcyɛnre, yi puni yige, yi raa sì jìñke cyeyi puni i, yi raa sini yi raa jyahage.»

¹⁸ Nye Nuhu à fworo batonji i ná u jyaabii ná u cwonji ná u napworibil'e. ¹⁹ Sige yaare ná yatõore ná jìŋke yafiliyi ná saŋcyɛɛnre pun'à fworo batonji i, yi shiŋi pun'à fworo yiye nìŋkin nìŋkin.

²⁰ Ka Nuhu si sáraya tawwûgo yaa Kafoonji Kile mɛge na. Sige yaare ná yatõore ná saŋcyɛɛnre ti sí n-jà n-kan sáraga Kile á ke, u à tire tà pyi sáraya nizógoyo Kile á. ²¹ Ka yire *sárayi nùgutaangawuyi si Kafoonji Kile lùuni bò. Ka u u jwo uye funŋ'i: «Mii saha si jɛɛ jìŋke kèɛge sùpyire kurugo mɛ, sùpyaŋi múnanyi mée ká ntaha kapegigii mpyiŋi na, fo u nimbilere wunji. Mii saha si jɛɛ múnayaayi puni shi bò, bà mii à li pyi mɛ.

²² Mà jìŋke yaha wani,
jɛɛmpe ná sùmakwɔngigii si n-kwò mɛ,
weere ná kafwuge si n-kwò mɛ,
nùŋgwòhe ná bènge si n-kwò mɛ,
numpilage ná canŋke mú si n-kwò mɛ.»

9

Kile à tunmbyara le ná Nuhu i

¹ Nye Kile à jwó le Nuhu ná u jyaabil'á, maa jwo pi á: «Sege ku táan yii na, yii pyi nìnyahamii si, yii i jìŋke jì.» ² Yii sí n-sii n-pyi fyagara yaaga jìŋke múnayaayi pun'á, sige yaare ná yatõore ná saŋcyɛɛnre ná jìŋke yafiliyi ná fyaabii. Mii sí yi yaha yire puni jùŋo na. ³ Mii sí yire múnayaayi puni kan yii á yi pyi kyara, bà mii à fyànha a sùmaŋi kan yii á mɛ.

⁴ Nka yii àha múnayaage kà pyi kyara si ku múnanyi yaha k'e mɛ, lire jwòho ku jye, yii àha ku sìshange yaha k'e si ku pyi kyara mɛ. ⁵ Yii sìshange ku jye yii múnanyi ke, yaaga maha yaaga k'à ku pyi k'à wu ke, mii sí yibige pyi ku kyaa na. Nanjyaaga ká sùpya bò, mii sí uru múnanyi kyaa yibe kuru nanjyaag'á, sùpya ká u supyiŋɛ bò, mii sí uru múnanyi kyaa yibe urufol'á.

⁶ Kile à sùpyaŋi yaa uye málwòro.
Lire e, sùpya ká u supyiŋɛ múnanyi kwòn,
urufoo wun'à yaa li kwòn sùpya cye kurugo mú.

⁷ Nye yii pi ke, sege ku táan yii na, yii pyi nìnyahamii si, yii tɛg'a jìŋke jì.»

⁸ Lire kàntugo, Kile à nùr'a jwo Nuhu ná u pyilibil'á ⁹ «Numɛ, mii yabiliŋi sí *tunmbyara le mii ná yii shwòhòl'e si ti le ná yii tùluge e, ¹⁰ si ti le ná múnayaayi puni i, mu à jwo saŋcyɛɛnre, yatõore, sige yaare ná yaaga maha yaaga k'á fworo batonji i ná yii e ke. ¹¹ Tire tunmbyaare ti jye: zànbwòho saha si múnayaayi shi tò jìŋke na mɛ, zànbwòho saha si jìŋke kèɛge mɛ.

¹²⁻¹³ Nye mii à zàhanjwòge yaa. Kuru ku sí n-pyi mii ná yii ná múnayaayi puni tunmbyaare tàfyɛŋi. Tire tunmbyaare sí n-kwòro n-yaha fo mu tùluge tɛɛni. ¹⁴ Mii aha jahanyi bínni jìŋke nìnyini na, zàhanjwòge sí n-fworo. ¹⁵ Lire tɛni i, tunmbyaare mii à le mii ná yii ná múnayaayi puni shwòhòl'e ke, tire sí n-kwòro mii funŋ'i. Mii saha si zànbwòho cyán ku kwò a múnayaayi puni shi tò mɛ. ¹⁶ Zàhanjwòge sí raa n-fworo jahanyi i. Mii aha kuru jya tère o tère e ke, mii funŋo sí n-cwo na tunmbyaare na, nte mii Kile à le mii ná jìŋke múnayaayi puni shwòhòl'e ke.»

¹⁷ Nye lire pyiŋkanni na, tunmbyaare Kile à le ná jìŋke múnayaayi puni i ke, Kile à jwo Nuhu á na tire tafyɛŋi u jye zàhanjwòge.

Nuhu ná u jyaabii

¹⁸ Nye Nuhu jyaabii pi jye Shɛmu ná Kyamu ná Zhafɛti, u ná pire pi à fworo batonji i. Kyamu u jye *Kana tunji. ¹⁹ Pire pi jye Nuhu jyaabii taanrenji. Jìŋke sùpyishiŋi pun'à fworo pire tùluyi i.

²⁰ Nye Nuhu na mpyi faapyi. Uru u nye shincyiiwe mà *erezenŋi fàa. ²¹ Canŋka, Nuhu à erezenŋi sinmpe pà bya, ka pu u u cyán, ka u u ŋkàr'a sà sínŋi vāanŋke bage e u cípyire wuŋi i. ²² Nye Kana tuŋi Kyamu, ur'a kàr'a sà u tuŋi Nuhu cípyire wuŋi ta u à sínŋi. Ka u u fwor'a kàr'a sà yi jwo u sìŋeɛbii sanmpii shuunnin'á, cyíinŋi na. ²³ Ka Shemu ná Zhafeti si vāanntinmbwōhe kà lwó a yaha pi fukanyi na, maa jyè kàntugo mà sà pi tuŋi cípyire wuŋi tò. Pi à kàntugo wà pi tuŋ'á, lire e pi nye a u vāanpyibaawuŋi nya mɛ. ²⁴ Sinmp'á pa Nuhu yaha ke, ka u yyahe si ŋcwo, nde u pyìibii puni kàntugowuŋ'á pyi ke, ka u u lire cè. ²⁵ Maa jwo

«Mii à Kana lánja, u pyi u sìŋeɛbii bilibii kàntugowuŋi.»

²⁶ Maa núr'a jwo

«Mii à Kafoonŋi Kile mɛtanga yyere, uru u nye Shemu u Kilenŋi.

Kana u pyi Shemu biliwe.

²⁷ Kile u Zhafeti cyeyaayi nyaha, u u u yaha u sà ntèen u sìŋeɛŋi Shemu yyére.

U u Kana yaha u pyi pi bilinŋi.»

²⁸ Nye zànbwōhe paŋkwooni kàntugo, Nuhu à yyee ŋkwuu taanre ná beeshuunni ná ke pyi sahanŋi. ²⁹ U à kwú mà u shìŋi yaha yyee ŋkwuu baaricyɛere ná beeshuunni ná ke.

10

Nuhu pyìibii tùluge.

¹ Nye zànbwōhe toronŋkwooni kàntugo na, Nuhu pùnampyire taanrenŋi, Shemu, Kyamu ná Zhafeti, pir'á pùnampyire tà ta. Pire tùluge ku nye ŋke. ² Zhafeti u pùnampyire ti nye, Gomɛri, ná Magɔgi, ná Madayi, ná Yavani, ná Tubali, ná Mɛsheki, ná Tirasi. ³ Nye Asikenazi, ná Irifati, ná Togarama tùluy'á fworɔ Gomɛri i. ⁴ Elisiya, ná Tarisisi, ná Kitimu, ná Dodanimu tùluyi s'á fworɔ Zhavani i. ⁵ Pire pi à kàr'a sà ntèen suumpe lwōhe ŋwōge taare e, pimu ná pi cyaga, pimu ná pi shɛenre, pimu ná pi tubaya, pimu ná pi shi.

⁶ Kyamu u pùnampyire ti nye Kushi, ná Misirayimu, ná Puti, ná Kana. ⁷ Kushi u pùnampyire ti nye Seba, ná Kyavila, ná Sabita, ná Arayema, ná Sabiteka. Nye Sheba ná Dedan tùluy'á fworɔ Arayema e.

⁸ Kushi u pyànŋi wà mú u nye Nimirɔdu. Uru u à pyi shincyiiwe ñŋke na mà fànhe pyi. ⁹ Maa mpyi lùuzupege. Lire kurugo, pi mpyi maha ŋko na mucyiin'á pyi lùuzupege Nimirɔdu fiige. ¹⁰ Nimirɔdu à fyànha a tɛen fànhe na Shiniyari kìnŋi kànyi juŋ'i, yire yi nye: Babeli ná Ereki ná Akadi ná Kaline. ¹¹ U à pa yîri lire kìnŋi i, mà kàre Asiri wuuni i, maa kànya ñnyahaya faanra wani: Ninive ná Erobɔti Iri ná Kalaka ¹² ná Ereseni, Ninive kànhe ná Kalaka kànbwōhe shwòhɔŋi i.

¹³ Misirayimu, u à pyi Ludi shiinbii, ná Anami shiinbii, ná Lehabi shiinbii, ná Nafitu shiinbii, ¹⁴ ná Paturusi shiinbii, ná Kasiluki shiinbii, ná Kafitori shiinbii tuŋi. Nye Filisiti shiinbil'á fworɔ Kasiluhi shiinbil'e.

¹⁵ Kana à Sidon ta u pyànŋi ñŋcyiinŋi. Lire kàntugo, u à Kyeti ta. ¹⁶ Yebusi shiinbii, ná Amɛri shiinbii, ná Girigashi shiinbii mú à fworɔ Kana e, ¹⁷ ná Kyivi shiinbii, ná Ariki shiinbii, ná Sini shiinbii, ¹⁸ ná Arivadi shiinbii, ná Zimari shiinbii, ná Kyamati shiinbii. Nye lire kàntugo, Kana bagashiinbil'á caala. ¹⁹ Kana shiinbii kìn'á sà Sidon na, mà kàre Gerari kànmpaŋke na, Gaza taan, maa ŋkàre Sodomu kànmpaŋke na, ná Gɔmɛri, ná Adima, ná Zeboyimu, mà sà nò fo Lesha na.

²⁰ Nye Kyamu tùluyi yi mpyi wani, yi puni ná yi tubaya, ná yi shɛenre, ná yi cyaga, ná yi shi.

²¹ Shemu mú à pùnampyire si. Uru Shemu u à pyi Eberi shiinbii tulyage. Zhafeti yyahawuŋi u mpyi u wi. ²² Shemu pùnampyire t'á pyi Elamu, ná Ashuri, ná Arifasadi, ná Ludi, ná Aramu. ²³ Aramu pùnampyire t'á pyi, Uzi, ná Uli, ná Gɛteri, ná Masi.

²⁴ Arifasadi, ur'à Shelaki si, ka Shelaki si Eberi si. ²⁵ Eberi à pùnampyire shuunni si. Wà mege na mpyi Pelegi* naha kurugo ye uru tiñi i jìnk'à táa. U sìñeñi mege na mpyi Yokitan. ²⁶ Ur'à Alimədadi si, ná Shelifu, ná Kyazamaweti, ná Yeraki, ²⁷ ná Adoramu, ná Uzali, ná Dikila, ²⁸ ná Obali, ná Abimayeli, ná Seba, ²⁹ ná Ofiri, ná Kyavila, ná Yobabu. Nye pire puni pi nye Yokitan tüluyi. ³⁰ Pi mpyi a tēen Mēsha ná Sefari nanyi shwòhōñi canja fworompe e.

³¹ Nye Shemu tüluyi yi mpyi wani, yi ná yi tubaga, ná yi shēenre, ná yi cyaga, ná yi shi.

³² Nye Nuhu pyilibii bayi y'à pyi yire, yi mú ná yi tüluyo, ná yi shi. Sùpyire shìñi u à caala cyeyi puni i jìñke na, zànbwòhe panjwooni kàntugo na ke, uru pun'à fwooro Nuhu pyilibil'e.

11

Babeli etazhìñi kani

¹ Tēecyìini i, dīnyēñi sùpyire puni mpyi na shēenre nīñkin yu, pi njirigii kēēñkanni mú mpyi nīñkin. ² Pi à yīri canja fworompe e mà kār'a sà kaceebwòhe kà ta Shiniyari kīni i, maa ntēen kuru cyage e. ³ Canjka, pi à yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu làfa wu, wuu u u fwò a waha.» Uru làfani u pyi bage kafaayi, mánalwòhe sí mpyi pwoore cyaga. ⁴ Ka pi i jwo: «Yii a ma, wuu u kànha faanra, wuu u etazhi faanra, nge u sí raa bwùn kileni na ke. Lire pyiñkanni na, wuu mege sí n-pêe, wuu sí n-wwò, yaaga sì n-jà wuu caala jìñke na mē.

⁵ Nye ka Kafoonj Kile si ntīge mà pa kànhe ná etazhìñi wíi, nje sùpyire mpyi na faanre ke.

⁶ Maa jwo: «Nye yii pi wíi, pi pun'à pyi mu à jwo kīre nīñkin sùpyire ti, pi puni na jwumò nīñkin yu mú. Numē, pi à báarañi sii. Pi aha ñkwôro amē, pi aha yīri sí kyaa maha kyaa pyi ke, yaaga sì n-jà pi sige lire na mē. ⁷ Wuu tīge, wuu u sà shēenre nīnyahara tīrige bà pi si mpyi pi àha raa piye jwumpe nūru mē.» ⁸ Lire Kafoonj à pyi, maa pi caala a láha piye na, mà tūugo jìñke cyeyi puni i. Ka pi i kànhe vāanrenj jwò yyérenj.

⁹ Lire kurugo, kuru cyage mēg'à le Babeli, naha na ye wani Kafoonj à dīnyēñi sùpyire puni jwumpe wūrugo, wani Kile à sùpyire kār'a caala jìñke cyeyi puni i. (Babeli jwòge ku nye nyàhangurugunji.)

Burama tulyeyi

¹⁰ Nye Shemu tūluge ku nye ñke. Mà Shemu shìñi yaha yyee ñkuu, u à Arifasadi si. Zànbwòh'à tòro yyee shuunni ka lire si mpyi. ¹¹ Arifasadi zìñi kàntugo, Shemu à yyee ñkwuu kanjuro ta sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹² Mà Arifasadi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná kanjuro, u à Shelaki si. ¹³ Shelaki zìñi kàntugo, Arifasadi à nūr'a yyee ñkwuu sicyēere ná yyee taanre ta sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁴ Mà Shelaki shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Eberi si. ¹⁵ Eberi zìñi kàntugo Shelaki à yyee ñkwuu sicyēere ná yyee taanre pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁶ Mà Eberi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná sicyēere, u à Pelegi si. ¹⁷ Pelegi zìñi kàntugo na, Eberi à yyee ñkwuu sicyēere ná yyee benjaaga ná kē pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

¹⁸ Mà Pelegi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Erehu si. ¹⁹ Erehu zìñi kàntugo Pelegi à yyee ñkwuu shuunni ná baaricyēere pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

²⁰ Mà Erehu shìñi yaha yyee benjaaga ná kē ná shuunni, u à Serugi si. ²¹ Serugi zìñi kàntugo, Erehu à yyee ñkwuu shuunni ná baashuunni pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

²² Mà Serugi shìñi yaha yyee benjaaga ná kē, u à Nakwōri si. ²³ Nakwōri zìñi kàntugo, Serugi à yyee ñkwuu shuunni pyi sahanjki. Cyire funjke e u à pyilibii piibere ta.

* **10:25** Pelegi mege jwòhe ku nye: «k'à táa».

²⁴ Mà Nakwəri shìŋi yaha yyee beŋjaaga ná baaricyɛɛre u à Teraka si. ²⁵ Teraka zìŋi kàntugo, Nakwəri à yyee ŋkuu ná yyee kɛ ná baaricyɛɛre pyi. Cyire funŋke e u à pylibii piibɛɛ ta.

²⁶ Mà Teraka shìŋi yaha yyee beetaanre ná kɛ, u à Burama ná Nakwəri ná Aran si.

Teraka ná Burama kani

²⁷ Teraka u tùluge ku ɲye ŋke. U à Burama ná Nakwəri ná Aran si, ka Aran si Loti si. ²⁸ Aran à kwû mà tufoonŋi yaha ɲyii na. U mpyi a si Kalide kìnì i, wani u mú à kwû, Uri kànhe e. ²⁹ Burama ná Nakwəri, ka pire si cyee lèŋɛ. Burama cwoŋi mɛge mpyi Sarayi, Nakwəri wuŋi mɛge sí mpyi Milika, uru na mpyi Aran pworò. U pworonŋi wabɛɛ mɛge na mpyi Yisika. ³⁰ Sarayi na mpyi cijirinɛ, lire e ur'à pyi pyà baa.

³¹ ɲye ka Teraka si Burama, ná Loti, ná Burama cwoŋi, Sarayi lwó a fworò Uri kànhe e, Kalide kìnì i. Burama na mpyi Teraka jya, Loti sí ɲye u ɲampyige, Sarayi sí ɲye u napworò. Ka pi i yîri na ŋkɛɛge zà ntɛɛn *Kana kìnì i. ɲka pi à nɔ Kyaran kànhe e ke, ka pi i ŋkwôro wani. ³² Teraka shìŋi canmpyaagil'à pyi yyee ŋkwuu shuunni ná kanjkuro, maa ŋkwû Kyaran kànhe e.

12

Kile à Burama yyere maa u pyi u a sì Kana kìnì i

¹ ɲye Kafoonŋi Kile mpyi a jwò Burama á: «Burama, fworò ma tupyɛnge e, fworò ma kànhe e, fworò ma kìnì i; kìnì mii sí n-cyêe mu na ke, ma a sà ntɛɛn lire e.

² Mii sí mu pyi sùpyishi nɲyahawa tu,
si jwó le mu á,
si mu mɛge pɛe,
si sùpyire sannte pyi ti jwó ta mu cye kurugo.

³ Shin maha shin u à jwó le mu á ke,
mii sí jwó le urufol'á.
ɲka shin maha shin u à mu cùmɔ lemɛ pi ke,
mii sí urufoo láŋa.
Mii sí jwó le ɲɲŋke sùpyishinŋi pun'á,
mu cye kurugo.»

⁴⁻⁵ Ka Burama si ŋkàre bà Kafoonŋi à yi jwò u á mɛ. U yyahafoonŋi jyanŋi Loti mú à kàre ná u e. Burama à yîri Kyaran kìnì i mà u shìŋi ta yyee beetaanre ná kɛ ná kanjkuro, maa u cwoŋi Sarayi ná Loti ná pi cyeyaayi puni lwó, ná pi báarapyibii puni, ná yaaga maha yaaga pi à ta Kyaran kìnì i ke, maa fwor'a kàre ná y'e *Kana kìnì i.

⁶ Pi à nɔ Kana kìnì i ke, maa ŋkàre fo Sikɛmu kànhe e, fo Mɔri cibwɔhe cyage e. Lire tɛni i, Kana shiinbii na mpyi kìnì i. ⁷ Ka Kafoonŋi si uye cyêe Burama na, maa yi jwò u á: «Mii sí nde kìnì kan mu tùlug'á.» Ka Burama si sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonŋi á, ŋge u à uye cyêe u na ke. ⁸ Maa yîri kuru cyage e mà kàre ɲàɲyi woge e, Beteli canɲafyinmpe e. Maa vaaŋa baya kwôro Beteli kànhe ná Ayi woge shwɔhɔŋi i. Beteli à pyi canɲacwumpe e, Ayi sí ɲye canɲafyinmpe e. Ka u u núr'a sáraya tawwûgo yaa wani Kafoonŋi Kile á, maa u mɛge pɛe. ⁹ Maa yîri kuru cyage e mà kàre yyaha na, na ntɛn na wá Nɛgevi síwage kànmpanŋke na.

Burama à kàre Misira kìnì i

¹⁰ ɲye lire tɛni i, katibwɔh'à cwo kìnì na. Ka Burama si ŋkàre *Misira kìnì i, si sà tɛɛnɛ pyi wani, ɲaha na yɛ katege mpyi a pɛe kìnì i sèl'e. ¹¹ Pi nɲjyibii Misira e, ka Burama si jwò u cwoŋi Sarayi á: «Mii à cɛ na mu lem'à ɲwɔ sèl'e. ¹² Misira shiinbii ká mu ɲya, pi sí n-jwò na mii cwoŋi u ɲye mu, si mii bò, si mu yaha ɲyii na. ¹³ Lire e, mii na mu ɲáare, wuu aha nɔ wani, maa jwò na mu na ɲye mii cɔɔn, bà pi si mpyi si mii cùmɔ lemɛ ɲwɔ mu kurugo, pi àha bú ŋkwò na bò mɛ.»

¹⁴ Burama ná u cwon'á nò Misira e ke, ka Misira shiimbii si li nya na u cwonji lem'á jwò sèl'e. ¹⁵ Misira saannji, Faròn fyèjwòhòshiimbii mú à u nya, maa u kyaa jwo u á ke, ka pi i u lwó a kàre Faròn bage e. ¹⁶ Lire e, ka Faròn si Burama* cùmò lemè jwò Sarayi kurugo, maa mpàa ná sikyaa, ná nìyi, ná dùfaanya, ná bilinambaa, ná bilicyee, ná dùfanjcyee ná jwòhònya mú kan u á.

¹⁷ Nka Kafoonji Kile à pa yampime wá Faròn ná u pyenge shiimbii na, Burama cwonji Sarayi kurugo. ¹⁸ Faròn à li nya amuni ke, ka u u Burama yyere, maa yi jwo u á: «Naha mu à pyi mii na amè ye? Naha na mu nye a sèenji jwo mii á na mu cwonji wi mà ye? ¹⁹ Naha na mu à mii pyi na mu còonji wi ye, maa mii yaha mii à u lwó a pyi na cwo ye? Ma cwonji we, u lwó a yiri naha!»

²⁰ Maa u shiimbii pyi na pi Burama ná u cwonji yige Misira kini i, pi ná pi cyeyaayi puni.

13

Pyinkanni na Loti ná Burama à tèen tèen piye piye ke

¹ Ka Burama si yiri *Misira kini i maa nta a kàre Nègèvi síwage e ná u cwonji ná u cyeyaayi puni i. Loti mú mpyi ná u e. ² Yatòore ná wyérfyinnji ná sèenji mpyi a nyaha Burama á. ³ Lire kàntugo, ka u u yiri Nègèvi síwage e na ntèn na nkèege fo Beteli kànmpanjke na, fo cyage e u mpyi a fyànha a u väänjke bayi kwòro ke, Beteli ná Ayi kànyi shwòhòl'e. ⁴ Cyage e u mpyi a fyànha a *sàrayi tawwùge yaa ke, u à nò wani ke, maa Kafoonji Kile mège pèe.

⁵ Loti u mpyi ná Burama e ke, u yatoore ná u pyenge shiimbii mpyi a nyaha mú. ⁶ Lire na, tatèeng'á cyère pi mú shuunni i, naha na ye pi cyeyaayi mpyi a nyaha sèl'e, pi mú shuunni mpyi na si n-jà n-kwú cyage ninjin i mè. ⁷ Mà bàra lire na, *Kana shiimbii ná Perezì shiimbii mú na mpyi kuru cyage e. Canjka, ka yogo si mpa yiri Burama yatonahabii ná Loti wuubii shwòhòl'e, tatèenge kurugo.

⁸ Burama à lire nya ke, ka u u jwo Loti á: «Maye sanja yaha, Loti, wuu àha yogo yaha ku yiri mii ná mu shwòhòl'e mè, lire nye mè mii yatonahabii ná mu wuubii shwòhòl'e mè, naha na ye wuu na nye cìmpyii. ⁹ Kin'á pèe. Nke puni nye tatèenge mà? Ta wá wuu u ntèn tèen wuu mège cyeyi i. Kampyi kàmenì kànmpanjke k'à mu táan, ta si wani, mii sí raa si kàniñe woge na. Kàniñe kànmpanjke sí ká nta kuru k'à táan mu á, ta si wani, mii sí raa si kàmenì woge na.»

¹⁰ Ka Loti si jùnjke yìrig'a Zhurudèn bafage wíi, lwòhe mpyi a nyaha kuru cyage e. Lire tèni i Kafoonji mpyi na sàha nkòwò a Sòdòmu kànhe ná Gòmòri kànhe jyà mè, kuru cyage lemè mpyi a jwò fo mà sà nò Zowari kànhe na. K'à pyi mu à jwo Kafoonji cikòoge nisìnanjke ki, mu à jwo Misira kini li. ¹¹ Loti à kuru nya ke, ka u u Zhurudèn bafage puni lwó a pyi u wogo, maa nkàr'a sà ntèn kuru cyage e Beteli canjafyinnmpe e. Lire pyinkanni na, Burama ná Loti à tèen tèen piye piye. ¹² Ka Burama si ntèn Kana kini i. Ka Loti si nkàr'a sà ntèn kuru bafage kànyi yà shwòhòl'e, maa u väänjke bayi kwòro kwòro fo mà sà nò Sòdòmu kànhe byanhampe e, ¹³ Sòdòmu kànhe shiimbii mpyi shinmpii. Pi mpyi na kapegigii ninyahagii pyi Kafoonji yyahe taan.

¹⁴ Loti ná Burama tènjkwooni kàntugo piye, ka Kafoonji Kile si jwo Burama á: «Burama, ma nyiigii yìrige ninyinji na, cyage e mu nye ke, tèen wani ma a wíi suumòkulo ná wòrokulo yyère, canjafyinnmpe ná canjacwumò yyère. ¹⁵ Mu nyii wá kini ndemu na ke, mii sí lire kan mu ná ma tùlug'á tèekwòmbaa. ¹⁶ Mii sí mu tùluge nyaha bà njnke nticènnji nye mè. Kàmpyi sùpya sí n-jà njnke nticènnji tòrò, nye, sùpya mú sí n-jà mu tùluge sùpyire tòrò. ¹⁷ Yiri ma a kini jaare, ma a li tònmpè ná li pèempe wíi, naha na ye mu á mii sí li kan.»

¹⁸ Ka Burama si väänjji bayi kòongò, ma a sà ntèn Mamire cibwòyi cyage e, kuru cyage na nye Eburòn taan. Ka u u nùr'a sàraya tawwùgo yaa wani Kafoonji mège na.

* **12:16** Faròn: kuru mège na mpyi pèene mège nkemu ku mpyi na leni Misira kini saanbii puni na ke

14

Burama à saanbii pìi tòn maa Loti shwò pi na

¹ Nye lire tènì i, Amurafeli à pyi Shiniyari kìnì saanŋi, ka Ariyòki si mpyi Elasari kànhe saanŋi, ka Kidolamèri si mpyi Elami kìnì saanŋi, ka Tideli si mpyi Golimi kùligii saanŋi, ² pire saanbii shiin sicyɛɛren' à wwò maa sà saanli kan̄kuro tòn. Pire saanbii mɛyi yi nyɛ nje: Sòdòmu saanŋi Bera, ná Gòmòri saanŋi Birisa, ná Adima saanŋi Shinyabi, ná Zeboyimi saanŋi Shemɛberi, ná Bela kànhe saanŋi, Bela mɛge ku nyɛ Zowari ninjaa ke.

³⁻⁴ Kuru kàshige nùŋke ku mpyi: yye ke ná shuunni funŋ'i, saanŋi Kedolamèri na mpyi pire saanbii kan̄kurun̄i nùŋò na. Nka yyeeni ke ná taanre wuuni i, pi à nùŋò kyán u na, maa piye ta Sidimi bafage e. (Suumpe Lwòhe Nyii Yaaga Baa Woge ku nyɛ kuru cyage e ninjaa.)

⁵ Lir' à pyi ke, yyeeni ke ná sicyɛɛre wuuni i, ka Kedolamèri ná u saanɲɛbii si yîri, maa sí ta Arafayiti shiimbii na, lir' à pyi Asiteròti Karinayimu kànhe e, maa sí ta Zuzi shiimbii na mú, lir' à pyi Amu kànhe e, maa sí ta Emi shiimbii na mú, Shave Kiriyaamu kànhe e.

⁶ Maa sí ta Kwori shiimbii na mú, pi ɲanyi shwòhòl'e, na pi maha yire ɲanyi pyi Seyiri; maa pi kòr' a sà nò fo *Eli Paran taan, síwage ɲkèrè na. ⁷ Lire kàntugo, ka pi i mâhana a kàrè Enimishipati kànhe e, pi maha kuru pyi Kadèshi mú, maa Amaleki shiimbii tòn mú, maa sí ta pi kùligii puni na, ná Amòri shiimbii, pire mpyi a tɛn Kyazazòn Tamari kànhe e.

⁸ Nye Sòdòmu saanŋi, ná Gòmòri saanŋi, ná Adima saanŋi, ná Zeboyimu saanŋi, ná Bela kànhe wun̄i ná pi maha kuru kànhe pyi Zowari ke; pire saanbil' à bégel' a pa yyé kàshige mɛɛ na, Sidimi bafage e, ⁹ maa jwo na pire sí Elami saanŋi Kedolamèri, ná Goyimi saanŋi Tideli, ná Shiniyari saanŋi Amurafeli, ná Elasari saanŋi Ariyòki tòn. Ka pire saanbii sicyɛɛren̄i, ná pire saanbii kan̄kurun̄i si ntùyi taha piye na kàshige e.

¹⁰ Nye Sidimi bafage mpyi a ɲi mánà lwòhe kacɛwɛyi yi na. Mà pi yaha kàshige na, ka Sòdòmu saanŋi ná Gòmòri wun̄i si fê, maa ntíg' a ɲwòhò yire kacɛwɛyi yi i, ka pi sanmpii si fê a kàrè ɲanyi ɲun̄i. ¹¹ Tèni i Kedolamèri ná u fyèɲwòhòshiinbil' à jà pi na ke, ka pi i Sòdòmu ná Gòmòri shiimbii nàfuun̄i ná pi ɲwòlyin̄i puni kul' a kàrè.

¹² Burama yyahawun̄i ɲanyi, Loti u mpyi a tɛn Sòdòmu kànhe e ke, ka pi i uru ná u cyeyaayi puni kul' a kàrè piye cye e mú. ¹³ Ka nàŋi wà si fê a shwò kàshige na, maa sà yire yyaha jwo Burama á. (Burama mpyi *Eburu shin̄i nàŋi wà.) Lir' à u ta u à tɛn Mamire cire cyage e. Mamire à pyi Amòri u tùluge shin̄i wà. Èsikòli ná Anèri mpyi u sìɲɛɛ. Pire mpìi ná Mamire mpyi Burama wwɔɲɛɛ. ¹⁴ Tèni i Burama à lógo na u cìmpworon̄i Loti na nyɛ cye e ke, ka u u u nàmbaabii pii ɲkwuu taanre ná ke ná baataanre bégele kàshige mɛɛ na, mpìi pi à si u yabilin̄i pyɛnge e ke. Ka pi i pire saanbii fyè tòrò fo Dan kùluni i. ¹⁵ Ka u u u kàshikwònbii táa kuruyo kuruyo, maa pire saanbii tòn numpilag' e, maa sí ta pi na, maa pi kòr' a sà nò Kwoba kànhe na, kuru kànhe na nyɛ Damasi suumò kùlo kànmpan̄ke na. ¹⁶ Maa mpa ná pire saanbii nàfuun̄i nin̄kuun̄i i ná u cìmpworon̄i Loti ná u cyeyaayi puni ná cyeebii ná sùpyire puni pi mpyi a cù a kàrè ke.

Melikisedeki à jwó le Burama á

¹⁷ Nye Burama à kàr' a sà Kedolamèri ná u saanɲɛbii tòn maa sí ta pi na ke, u nimpan̄i ka Sòdòmu saanŋi si fwor' a u nùŋò bɛ Shava bafage e. Pi mpyi a kuru ɲke mɛge le Saanŋi Bafage.

¹⁸ Nye ka Salɛmu saanŋi Melikisedeki si mpa ná bwúuru ná *ɛɛɛɛn sinm' e Burama á, uru ɲge sí na mpyi Kile n̄ɲyi wun̄i sàragawun̄i wà. ¹⁹ Ka u u jwó le Burama á, maa jwo «Kile n̄ɲyi wun̄i

ná uru u nyɛ n̄ɲyin̄i ná ɲɲke yaafoon̄i ke,

uru u jwó le mu á, Burama.

²⁰ Kile n̄ɲyi wun̄i u kɛe,

ɲgemu u à mu zàmpɛɛnbii le mu cye e ke.»

Ka Burama si u cyeyaayi puni yahaŋi wwû mà kan Melikisedeki á.

²¹ Lire kântugo, ka Sôdômu saanŋi sí jwo Burama á: «Nye na shiimbii kan na á, ma a ŋkwôro ná na nâfuunŋi i.» ²² Ka Burama si u pyi: «Mii sí n-kâa Kafoonŋi Kile na, Kile nĩnyi wunŋi, nĩnyiŋi ná nĩŋke yaafoonŋi, ²³ na mii sí yafyin shwô mu na mē, ali diizi mē, lire nĩyē mē tanhaŋa mēere, naha na yē ma hà bú ŋkwô nĩjwo na mu à mii Burama pyi yaarafoo mē. ²⁴ Mii sí yafyin shwô mu na mē, mii nĩyē a jwo nânjiibil'á nĩyĩŋi ŋgemu lyĩ wani, ná mp̄ii pi à kàre ná mii i kàshige takwòŋge e ke, Aneri, ná Èsikoli, ná Mamire, pire mp̄ii kōni sí pi nàzhannŋi lwó.

15

Kile à tunmbyaara le ná Burama e*

¹ Nye nĩyĩ karigii puni kântugo na, ka Kafoonŋi Kile si uye cyē Burama na, maa jwo u á: «Burama, ma hà vyá mē, mii u nĩyē mu sancwənsiginŋi, mii sí kacənnŋi nĩnyahagii pyi mu á.» ²⁻³ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, pyà nĩyē mii á mē. Naha mu sí n-si n-jà n-kan mii á, ŋkemu ku sí n-jà là n̄wô mii na yē? Mu nĩyē a tũlugo kan mii á mē. Mii bilinaŋi, Eliyezəri, u à si mii pyenge e, ná u tun'á yĩri Damasi i ke, uru u sí n-pyi mii koolyĩŋi.» ⁴ Ka Kafoonŋi si Burama pyi: «Uru ŋge bà u sì n-pyi mu koolyĩŋi mē, mu yabilinŋi sí pyàŋi ŋgemu si ke, uru u sí mu kōoge lyĩ.»

⁵ Lire kântugo, ka Kile si Burama yige ntàani na, maa yi jwo u á: «Burama, ma nũŋke yĩrige ma a worigii tòrô kàmpyi mu sí n-jà, naha na yē mu tũluge mú sí nyaha amuni.» ⁶ Nye ka Burama si dá Kafoonŋi Kile n̄wə mugure na, ka Kafoonŋi Kile si jwo na u à tĩi u dāniyaŋi cye kurugo.

⁷ Lire kântugo ka Kafoonŋi si jwo u á sahaŋki: «Mii u nĩyē Kafoonŋi, ŋge u à mu yige Uri kànhe e, Kalide k̄ini i, maa nde k̄ini kan mu á ke.» ⁸ Ka Burama si u pyi: «Kafoonŋi, mii Kilenŋi, naha ku sí li cyē mii na, si mii pyi mii u dá li na, na nde k̄ini sí n-pa n-pyi mii wuu yē?» ⁹ Ka u u jwo u á: «Yee taanre n̄cwo, ná yee taanre sikacwo, ná yee taanre mp̄apoo cū, ná kuumpaan nĩŋkin ná mp̄anmp̄orōgō nĩjaaga nĩŋkin.» ¹⁰ Ka Burama si yire yaayi puni cū maa yi puni nĩŋkin nĩŋkinŋi taa nĩŋke e, maa yi kwənyi yaha yaha yiye sicama na. Saŋcyēenre ti ke, u nĩyē a tire kwòŋ kwòŋ mē. ¹¹ Saŋcyēenre ti maha tiye n̄wô caa ná kyaare e ke, ka tire si wá na ntĩre yatōre nimbonte kurugo, ka Burama si wá na ti kōre.

¹² Nye canŋanyĩn'á pa a ŋkēge tacwuge e ke, ka Burama si ŋón'a cūnnu. Ka numpini si u m̄ahana ka u u fyá sèl'e. ¹³ Ka Kafoonŋi si jwo u á: «Burama, li cē na canŋka, mu tũluge sí n-kàre k̄ini laber'e si sà mpyi nàmpwuun. Pi sí n-pyi bilii lire k̄ini i, pi sí kànha fo si nō yee ŋkwuu sicyēere (400) na. ¹⁴ Nka k̄ini li sí pi le tire bilere e ke, lire k̄ini sí n-kyaala mii cye e, lire kântugo, mu tũluge sí n-yĩri lire k̄ini i ná n̄fuubwəhe e. ¹⁵ Mu wĩ ke, mu sí n-kwũ yyeŋĩŋke e. Mu sí lyēge lage kwò si nta ŋkwũ. ¹⁶ Mu tũluge bage sicyēere woge, ku sí nūru n-pa naha, naha na yē k̄ini sūpyire ti nĩyē Aməri shiimbii ke, pi kapegigii ká nō tēgeni na, mii sí pi kōrō.»

¹⁷ Nye canŋa n̄yĩn'á cwo mà numpini lēŋe tēni ndemu i ke, ka Kile si nanŋkanyhii pyi cyi i n̄anguruge yige marii n̄i na ntũuli yatōre kyaare nintāare ná tiye shwəhəl'e. ¹⁸ Kuru canŋke yabilinŋi i, ka Kafoonŋi si tunmbyaara le ná Burama e, maa yi jwo u á: «Mii sí nde k̄ini kan mu tũlug'á, mà lwó *Misira baŋi na, mà kàre babwəhe na, ná pi maha kuru pyi Efirati. ¹⁹ Keni shiimbii ná Kenizi shiimbii, ná Kadimōni shiimbii, ²⁰ ná Kyeti shiimbii, ná Perezi shiimbii, ná Arafayi shiimbii, ²¹ ná Aməri shiimbii, ná *Kana shiimbii, ná Girigashi shiimbii, ná Zhebusi shiimbii, pi à tēen kuru cyage e.»

16

Sumayila zĩŋi kani

* ¹⁵: TUNMBYĚERE na nĩyē mu à jwo kàaga, ti maha jà a pyi kànyi shuunni, lire nĩyē mē cevee shuunni shwəhəl'e;

1-3 Nyε Burama à nɔ yyee kε na *Kana kɪni i, mà u cwɔni Sarayi ta u sàha nkɔwò a pyà si u á mε. Nyε bilicwɔni wà na mpyi Sarayi á, u mεge mpyi Agari, *Misira shin u mpyi u wi. Ka Sarayi si jwo Burama á: «Wíi, Kafoonji Kile à mii pyi cijirinε. Maye sannji yaha, ma a wwò ná mii báarapyini i, li sí n-jà n-ta uru sí pyà si mii á.» Ka u u nyε Sarayi jwumpe na. Nyε Sarayi à u báarapyini Misira shinji lwó lire pyinkanni na, mà kan u pooni Burama á, u pyi u cwo. 4 Ka Burama si wwò ná Agari e, ka u u yyére. Tèni i u à li ta na ur'à yyére ke, ka u u wá na yyejyeere pyi ná u kàfɛncwɔni i.

5 Sarayi à lire nya ke, ka u u yi jwo Burama á: «Nde Agari à pyi mii na numε ke, lir'à fworu mu i. Mii à na bilicwɔni kan mu á. U à uye nya u à yyére ke, ka u yyahe si jyè mii woge e. Nyε Kafoonji Kile u wuu láha wuye na!» 6 Ka Burama si Sarayi pyi: «Mu bilicwɔni na nyε mu yahare e, nde l'à táan mu á ke, lire mu sí n-pyi u na.» Yir'à jwo ke, ka Sarayi si kyaayi shini puni tégε Agari jun'i, fo ka u u fê a fworu pyenge e mà kàre tatɔnge e.

7 Ka Kafoonji Kile Melekɛni si Agari nya síwage e lùbiliɲi wà taan, uru lùbiliɲi na nyε Shuri síwage kuni taan. 8 Maa jwo Agari á: «Agari, Sarayi bilicwɔni, taa mu à yiri ke, taa mu sí ke?» Ka u u jwo: «Mii na fí na kafeɲcwɔni Sarayi yyaha na.» 9 Ka Kafoonji Kile Melekɛni si jwo: «Núru ma a sì ma kafeɲcwɔni yyére, ma a sà maye kan u á. 10 Mii sí mu tùluge nyaha, fo ku sí n-jà n-tòrɔ mε.

11 Wíi, mu yacerewu u nyε,
mu sí n-si pùnambile,

ma a u mεge le Sumayila*

ɲaha na yε Kafoonji à mu nàvunɲɔ parage lógo.

12 Uru pyàni sí n-pyi sige dùfaanɲa fiige,

U sí n-pyi sùpyire puni kàshifoo,

sùpyire puni mú sí n-pyi u kàshifoo.

U sí n-láha u cɪnmpyiibii na.»

13 Ka Agari si jwo: «Ei! Sèe wi na nge u nyε na mii ɲaa ke, mii à uru nya la?» Maa kuru mεge le Kile na: «Kilenji u nyε na mii ɲaa ke». 14 Lire kurugo, Agari mpyi lùbiliɲi ngemu taan ke, uru mεg'à le Lakyayi Ɔrɔyi (kuru mεge ɲwòhe ku nyε: «Ngemu u nyε nyii na ke, uru na mii ɲaa.») Uru lùbiliɲi na nyε Kadɛshi kàhe ná Bɛɛdi kàhe shwòhòl'e.

15 Nyε puru ɲwòhò na, Agari à pùnambile si Burama á. Ka u u li mεge le Sumayila.

16 Agari à Sumayila si Burama á, mà Burama shini yaha yyee beecyεere ná baani.

17

Burama mεg'à kɛɛnɲ'a pyi Ibirayima.

1 Nyε mà Burama shini yaha yyee beecyεere ná kε ná baaricyεere, ka Kafoonji Kile si núr'a uye cyèe u na, maa u pyi: «Mii u nyε Kile síni puni foo. Ta mii nyii wogigii kanni pyi tigire cyaga baa. 2 Lire e, mà tàanna ná wuu *tunmbyaare e, mii sí mu tùluge nyaha sèl'e.»

3 Burama à yire lógo ke, ka u u niɲkure sín, maa ɲùɲke sôgo maa Kile pèe. Ka Kile si núr'a jwo u á sahanɲi 4 «Nyε wíi, tunmbyaare mii à le ná mu i ke, tire ti nyε nte: mu sí n-pyi sùpyishi niɲyahawa tu. 5 Mu mεge saha si n-pyi Burama mε. Ku sí n-kɛɛnɲε n-pyi *Ibirayima (Ibirayima mεge ɲwòhe ku nyε sùpyishi niɲyahawa tu), ɲaha na yε sùpyishi niɲyahawa sí n-fworu mu i. 6 Mii sí mu pyiibii nyaha sèl'e. Mu pyiibii sí n-pyi sùpyishini niɲyahawa, saanlii niɲyahamii sí n-fworu mu tùluyi i. 7 Tire tunmbyaare sí n-kwôro mii ná mu shwòhòl'e, ti sí n-pyi mii ná mu tùluyi shwòhòl'e tɛrigii puni i mú. Ti sí n-kwò mε. Lire kurugo, mii sí n-pyi mu ná ma tùluyi u Kilenji. 8 *Kana kɪni i mu nyε niɲjaa nàmparantɛnre ke, mii sí lire kan mu ná ma tùluy'á. Li sí n-pyi pi wuu tɛrigii puni i, mii sí n-pyi pi Kilenji.»

Kile à pùnampyire nkɔwòni shɛɛnre jwo Ibirayima á

* 16:11 Sumayila mεge ɲwòhe ku nyε: «Kile à lógo»

⁹ Ka Kile si núr'a jwo *Ibirayima á sahan̄ki: «Mu ná ma tùluyi nimpány'a yaa yii yákili yaha mii *tunmbyaare na, mà tàanna ná pi lyejwəyi i. ¹⁰ Nde yii à yaa yii pyi mà yyaha tí ná tire tunmbyaare e ke, lire li nyé nde: mu ná ma tùluyi nimpány'a yaa yii a pùnampyire puni kwùun. ¹¹ Yii à yaa yii a nkɔ̀wùun, lire li sí n-pyi mii ná yii tunmbyaare tafyeen̄ji. ¹²⁻¹³ Pùnampyire pun'à yaa ti kwòn ti canzege canmpyibataanre wuuni na mà tàanna ná pi lyejwəyi i. Bilibii pi à si mu pyenge e ná mp̄ii mu à shwə ke, pire pun'à yaa pi *kwòn. Lire e, tunmbyaare tafyeen̄ji sí n-pyi yii sɛɛge na si li cyêe na ti sí n-pyi nin̄kwombaara. ¹⁴ Pùnambilini ndemu ká mpyi li nyé a kwòn, maa uru fyè̄ni yaha u sɛɛge na mɛ, ur'à yaa u kòr'a láha u k̄ini shiimbii na, jaha na yɛ u nyé a yákili yaha mii tunmbyaare na mɛ.»

Kile à Ishaka ziji kyaa jwo

¹⁵ Nyé puru jwəhə na, Kile à yi jwo *Ibirayima á sahan̄ki: «Ma hà núru raa ma cwon̄ji Sarayi yiri sahan̄ki Sarayi mɛ. Numɛ u mɛge sí n-kɛ̄nnɛ n-pyi Sara* ¹⁶ Mii sí jwó le u á, si pyà kan u á mu á. Mii sí jwó le u á si u pyi sùpyishi nin̄yahawa nu. Saanlii sí n-fworo u e mú.»

¹⁷ Ibirayima à puru lógo ke, ka u u nin̄kure sín maa jùn̄ke sôgo, maa Kile p̄êe. Maa jcyàha maa jwo uye fun̄i: «Sùpyan̄i u à yyee nk̄uu ta ke, di uru sí pyà ta n-jwo yɛ? Sara sh̄n̄ji na nyé yyee beecyɛ̄ere ná kɛ, di uru sí n-jà pyà ta n-jwo sahan̄ki yɛ?» ¹⁸ Maa jwo Kile á: «Sumayila yaha u sh̄i ta, ma a jwó le u á.» ¹⁹ Ka Kile si u pyi: «Mii à lógo mu jwə na, n̄ka mu cwon̄ji Sara sí n-si pùnambile si. Ma a li mɛge le Ishaka. Mii sí n-kwôro na *tunmbyaare na ná u e, ná u t̄uluge e. Tire tunmbyaare si n-kwò mɛ. ²⁰ Sumayila wi ke, nde mu à jáare u kyaa na ke, mii sí lire pyi mu á. Mii si jwó le á, si u pȳlibii jyaha, si u t̄uluge jyaha s̄e s̄èl'e. U sí jùn̄ufee kɛ ná shuun̄ni si, mii sí u pyi t̄ulubwəhə tu. ²¹ N̄ka nde li nyé mii t̄unmbyɛ̄ere e ke, pyàn̄ji Sara sí n-si mu á yyeeela numɛ cyiin ke, tire sí n-pyi mii ná ure shwəhəl'e mú.»

Ibirayima nk̄wòn̄ni kani

²² Nyé Kile à puru jwumpe jwo a kwò *Ibirayima á ke, ka u u ȳiri u taan maa dùgo nin̄yini na.

²³ Nyé kuru can̄ke, Ibirayima à Sumayila *kwòn, bilibii pi à si u pyenge e ná mp̄ii u à shwə ke, maa pire kwòn. Pùnambile maha pùnambile li nyé u pyenge e ke, Ibirayima à pire puni kwòn, bà Kile à yi jwo u á mɛ. ²⁴ Ibirayima yabilin̄'a kwòn mà u sh̄n̄ji yaha yyee beecyɛ̄ere ná kɛ ná baaricyɛ̄ere. ²⁵ U jyan̄i Sumayila à kwòn mà u sh̄n̄ji yaha yyee kɛ ná taanre. ²⁶ Nyé lire pyin̄kanni na, Ibirayima ná u jyan̄i Sumayila à kwòn cannugo. ²⁷ Bilinambaabii pi à si u pyenge e ná mp̄ii u à shwə ke, u à pire puni kwòn mú.

18

Sarayi mpyi a dá na uru si pyà ta mɛ

¹ Jcyii karigii puni kàntugo na, Kafoon̄ji Kile à uye cyêe *Ibirayima na sahan̄ki Mamire cibwoyi taan. Pyin̄kanni na u à uye cyêe Ibirayima na ke, lire li nyé nde. Can̄ka, mà u nintɛ̄nn̄i yaha u v̄aan̄ke bage jwəge na canvwuge t̄eni i, ² u à pa u jùn̄ke ȳirige, maa wíl'a nàmbaa taanre jya pi à yyé̄re u yyetiimpe na. T̄eni i u à pi jya ke; ka u u f̄ê a pi jùn̄jə b̄ê, maa nin̄kure sín pi taan maa jùn̄ke sôgo, maa pi sh̄é̄ere, ³ maa jwo pi wà nin̄kin á: «Mii jùn̄jufoon̄ji, kampyi mii kyal'a táan mu á, mii na mu jáare, mii u nyé mu bilinan̄i ke, ma hà ntòro na pyenge taan mɛ. ⁴ Yii yyé̄re, pi i mpa ná lwəhe e, yii tooyi si jyé. Yii i n̄ə naha n̄ke cige jwəh'i. ⁵ Mii sí n-sà yalȳire cya mpa n̄kan yii á, bà yii si mpyi si f̄anha ta si nta yii kuni lwó mɛ. Naha kurugo yɛ yii à tòro yii bilinan̄i yyé̄re.» Ka pi i jwo: «Li pyi amuni.»

⁶ Ka Ibirayima si fyâl'a jyè Sara fye e u v̄aan̄ke bage e, maa yi jwo u á: «Ta fyâa, maa mbyimɛ yanyeyi taanre súma, maa t̄antɛ̄nn̄yɛ te.» ⁷ U à puru jwo ke, maa f̄ê a k̄are u k̄acwəge na, maa u ninage s̄inn̄mɛ woge kà cū mà kan u báarapyin̄i wà á. Ka u u kuru b̄ò,

* **17:15** Sara mɛge ku nyé saann̄i pworon̄ji

maa ku yal'a shwəhə fwəfwə. ⁸ Puru jwəhə na, ka Ibirayima si mpa ná nùjirintanhaga ná nimpuruge e, ná nùkyaare nizhwəhəre e, mà pa yaha nàmbaabii taanrenji taan, maa yyére pi taan cige mbyimpe e, njyini ká nkũũŋə si wà kan pi á. Ka pi taanrenji si wá na lyí.

⁹ Ka pi i Ibirayima yíbe: «Taa mu cwonji Sara jye ke?» Ka u u pi pyi: «U na jye naha vāanŋke bage e.» ¹⁰ Ka pi wà ninŋin si jwo: «Nàkaana jye mɛ, mii sí núru n-pa naha mu yyére yyeela numɛ cyiin. Lire sí mu cwonji ta u à pùnambile si.»

Sara mpyi u poonji kàntugo, vāanŋke bage e, marii puru jwumpe núru. ¹¹ Lire tɛni i, Ibirayima ná Sara mpyi a lyɛ sɛɛ sɛl'e. Sara pyitaani tɛni mpyi a tòro. ¹² Jye Sara à yire lógo ke, ka u u jcyàha uye funŋ'i. Maa jwo: «Tatange nkire mii ninjyenkwonji saha sí n-ta nànkwi i fo si zà nɔ pyà nta na ye? Mii pyengefoo mú à lyɛ.» ¹³ Ka Kafoonji si jwo Ibirayima á: «Naha kurugo Sara à cyàha uye funŋ'i, maa jwo na uru ninjyenkwonji saha sì n-jà pyà ta sɛɛni na mà ye? ¹⁴ Kani ndire li sí n-jà n-waha fo si Kafoonji, mii Kile jà ye? Yyeela numɛ cyiin, mii sí n-pa mu yyére. Lire sí mu cwonji Sara ta u à pyà ta.» ¹⁵ Puru jwump'à jwo ke, ka Sara fyagara wunji si yi kyáala maa jwo: «Mii jye a cyàha a de!» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Mu à sàa cyàha.»

Ibirayima à Kile jáare Sɔdɔmu kànhe zhwonji kyaa na

¹⁶ Jye lire kàntugo, ka pire nàmbaabii taanrenji si yíri na nkèege maa dùgo nanke kà na maa Sɔdɔmu kànhe kànmpañke wíi. Ka *Ibirayima si pi tùugo. ¹⁷ Ka Kafoonji Kile si uye yíbe: «Nde mii sí n-pyi Sɔdɔmu ná Gómori kanyi na ke, tá mii à yaa mii u lire njwəhə Ibirayima na bɛ? ¹⁸ Naha na ye nàkaana jye sì mɛ, Ibirayima sí n-pyi tũlubwəhə tu, kuru tũluge fànhe sí n-pêe. Dijye tũluyi sanji si jwó ta u cye kurugo. ¹⁹ Mii à u cwənrə bà u si mpyi si yi jwo u pyiibii ná u pyenge shiinbil'á mpíi pi na ma u kàntugo ke, na pi à Kafoonji, mii Kile kuni jáare li jáarenkanni na, pi à li jáare ntini ná sɛɛni jun'i. Lire ká mpyi, mii à kyaa maha kyaa jwəməɛ lwó Ibirayima á ke, mii sí lire pyi u á.» ²⁰ Lire kurugo, Kafoonji à jwo Ibirayima á: «Sɔdɔmu kànhe ná Gómori kànhe shiinbil'á lawwuge nkemu ta ke, kur'à pɛe fo mà tòro, pi kapegil'á nyaha sɛɛ sɛl'e. ²¹ Lire na, mii sí n-tíge n-sà wíi, l'aha nta nje pi na yu pi na ke, yire na ntũuli yi jwunŋkanni na, sɛɛni na, si jɛɛ.»

²² Ka nàmbaabii shuunniŋi sanmpii si yíri Ibirayima taan mà kàre Sɔdɔmu kànha kànmpañke na. Nka Ibirayima ninjyéren'á kwôro Kafoonji yyaha taan. ²³ Maa file u na maa jwo: «Mu sí jɛɛ shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii shi bò sijcyan la? ²⁴ Li sí n-jà n-ta shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke na jye kànhe e. Mu sí jɛɛ pire shi bò mú la? Mu sì kànhe yaha wani pire mpíi kurugo mà? ²⁵ Mà shiincɛɛnmpii ná shiinmpiibii puni shi bò sijcyan, lire jye mɛ mà pi sàranji tàanna, mii à cɛ na mu sì n-sì jɛɛ lire shini i mɛ. Mu u jye dijyenji sũpyire puni sàrafooni mà tàanna ná pi kapyiinŋil'e ke, mu sí n-jà n-pyi na mu jye a kacɛnni cɛ a wwũ kapiini i mà?» ²⁶ Ka Kafoonji si u pyi: «Mii aha shiincɛɛnmii beeshuunni ná ke ta Sɔdɔmu i, mii sí kànhe puni yaha wani pire mpíi kurugo.»

²⁷ Ka Ibirayima si u pyi: «Mii kàfoonji, mii à cɛ na mii jye yafyin mu taan mɛ, nka mii na mu jáare ma a na yaha si jwo sahanŋi. ²⁸ Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a beeshuunni ná ke kwò mɛ. Shiin kanŋkuro sí n-jà n-fô. Jye kanŋkuro kanna ká fô shiin beeshuunni ná kenji i, pire kanŋkuruŋi kurugo mu sí kànhe puni shi bò la?» Ka u u jwo: «Mii aha beeshuunni ná kanŋkuro ta, mii sí kànhe yaha wani pire mpíi kurugo.»

²⁹ Ka Ibirayima si núr'a jwo: «Li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii jye a tòro beeshuunni na mɛ.» Ka Kafoonji Kile si jwo: «Pire mpíi kurugo mii sì yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³⁰ Ka Ibirayima si núr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yírigɛ na taan mɛ. Mii sí n-jwo sahanŋi, l'aha nta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bɛ bejjaaga ná ke na de?» Ka u u jwo: «Mii aha bejjaaga ná ke ta wani, mii sì yaaga pyi kànhe na mɛ.»

³¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii kàfoonji, mii na mu jáare si jwo sahanŋi, li sí n-jà n-ta kànhe shiincɛɛnmpii pun'à bɛ bejjaaga na?» Ka u u jwo: «Pire bejjaaganji kurugo, mii sì kànhe shi bò mɛ.»

³² Ka u u núr'a jwo: «Mii kàfoonji, ma hà lùuni yîrige na taan mε, mii jwumpe sí n-yyére nke cyage e. Nye kànhe shiincēenmpii puni ká mpyi kε de?» Ka u u jwo: «Pire kenji kurugo, mii si kànhe shi bò mε.»

³³ Kafoonji Kile à jwo a kwò ná Ibirayima e ke, maa yîri u taan. Ka Ibirayima si núr'a kàre u pyenge.

19

Kile à Loti shwə maa Sədomu ná Gəməri shi bò

¹ Nye pire *Kile melekεebii shuunniŋi pi à yîri *Ibirayima yyére ke, pir'à nɔ Sədomu i kuru canŋke yàkɔŋke. Maa Loti nintēenŋi ta kànhe shiimbii piyetabenke e. U à pi nya ke, ka u u yîr'a pi jùŋɔ bē. Maa ninŋkure sín, maa jùŋke sôgo, maa pi shéere. ² Maa jwo: «Mii jùŋufeebii, mii na yii náare, yii sumbage lèŋe mii, yii bilinani, pyenge e, si lwəhe kan yii á, yii i yii tooyi jyé, yii i shwòn naha. Nùmpañja nyεsɔge na, yii i ntòro ná yii kùsheeni i.» Ka Kile melekεebii si u pyi: «Ōnhə, wuu sí n-shwòn naha cyíinŋi na.» ³ Ka Loti si yî jwo a waha pi á, fo pi à kàr'a sà shwòn u pyenge e. Maa njyî nintan shwəhə, maa bwúurunŋi ninjîrimbaanŋi wà yaa, ka pi i lyî.

⁴ Mā nāmpwuunbii yaha sínimbaa, ka Sədomu kànhe shiimbii si mpa pyenge kwûulo. Nānjiibii ná nāŋkolyeebii puni na mpyi wani. ⁵ Ka pi i Loti yyere maa yî jwo u á: «Nāmpwuunbii pi à sumbage lèŋe mu pyenge e nke numpilage e ke, taa pi de? Pi yige naha, wuu u pi shwòn!» ⁶ Ka Loti si fwor'a pa pi fye e cyíinŋi na, maa tajyige jwəge shwəhə nāmpwuunbii na. ⁷ Maa jwo sùpyir'á: «Mii cīnmpyiibii, mii à yii náare, yii àha kapii pyi pi na mε. ⁸ Mii pùcerii shuunni na nyε naha, pi sàha nāmbaa cē mε, mii sí pire yige yii á, nde l'à táan yii á ke, yii i lire pyi pi na. Yii àha yaaga pyi mii nāmpwuunbii na mà dε!» ⁹ Ka kànhe shiin si jwo Loti á: «Mu u yîr'ani dε!» Ka pi si jwo: «Yii pi nge nāŋi wíi dε, uru nāmpōnŋi u à núr'a kēenŋe na *saliyanŋi cyêre wuu na numε!» Ka pi i jwo Loti á: «Mu aha mpyi mu nyε a yîri wuu yyaha na numε mε, nde wuu sí n-pyi mu na ke, lire sí n-pi mà tòro nāmpwuunbii wuuni na.» Pi à yire jwo ke, maa Loti ŋɔŋ'a lwó wani fānhe e, maa file na pire na si pyenge jwəge kebe.

¹⁰ Lire tēni i, ka Kile melekεebii mú shuunniŋi si pyenge múgo, maa Loti cū a lèŋe ku funŋke e, maa ku shwəhə. ¹¹ Sùpyire puni ti mpyi pyenge jwəge na ke, melekεebil'à tire puni pyi fyinmii, nānjii bāra nāŋkolyee na. Pi à pyi fyinmii ke, ka pi i pyenge jwəge cya a kànha.

¹² Ka Kile melekεebii mú shuunniŋi si jwo Loti á: «Mu nafeebii, mu pūnampyire, mu pūceepyire, shin maha shin u nyε mu sùpya ke, pi puni yige nke kànhe e. ¹³ Wuu sí nke kànhe shi bò, naha na yε tīgire pi na jcyáan ku shiimbii na ke, tire tigr'à pē sèl'e Kafoonji Kile yyahe taan. Lire e, u à wuu tun wuu u pa ku shi bò.» ¹⁴ Nye ka Loti si fworò mà kàr'a sà jwo ná u pùceribii tanambaabil'e, maa jwo pi á: «Yii fworò nke kànhe e, naha na yε Kafoonji Kile sí n-pa ku shi bò!» Nka pire mpyi a li yaha bàhaga na u nyε.

¹⁵ Nye jyèkwəŋg'à nɔ ke, ka Kile melekεebii si li jwo a waha Loti á sahanŋi: «Yîri wahawaha, ma a ma cwonŋi ná ma pūceepyire mú shuunniŋi cū cyege na, bà pi si mpyi pi àha bú ŋkwû ná kànhe e tasógoge e mε.»

¹⁶ Nye Kile melekεebil'à li nya pi à jínŋe karigii tapyige e ke, ka pi i Loti cū cyege na, ná u cwonŋi ná u pūceepyire mú shuunniŋi, maa fworò ná pi e mà sà yaha kànhe kántugo, naha na yε Kafoonji Kile la mpyi si pi shwə kwùŋi na. ¹⁷ Pi à fwor'a kwò kànhe e ke, ka Kile melekεenŋi wà si jwo: «Yii a fī shwomə. Yii àha raa wíi kántugo mε. Yii mú sí kà n-yyére nke bafage cyage k'e mε. Yii a fī, yii a sì ñanyí cyage e, bà yii si mpyi si shwə kwùŋi na mε.»

¹⁸ Ka Loti si jwo: «Aa! mii jùŋufoonŋi, wuu sí n-jà kuru cyage ta la? ¹⁹ Mu à jwə wuu na, maa wuu jùñaara ta mà nɔ fò naha, nka wuu si n-jà n-fê nɔ ñanyí cyage e mε, naha na yε mà jwo wuu nɔ wani ke, kakyaare sí n-pyi, wuu sí n-kwû. ²⁰ Kànhe kà ku nke, kuru laage nyε a tɔɔn mε. Wuu sí n-jà n-fê nɔ wani, si sà ŋwəhə, kuru kànhe mú nyε a pē mε. Yii yiye

sanmii yaha, yii kuni kan wuu á, wuu sà ñwòhò wani lire kànbileni na. Kànbwòhò bà mo. Yii wuu yaha wuu sà wuye shwò wani.» ²¹ Ka Kile mèlèkèñi si jwo Loti á: «Nyè mii sí nde kani nínkin pyi mu á sahañki. Kàñhe kyaa mu à jwo ke, mii sì yaaga pyi ku na mɛ. ²² Yii a fyáa, yii sà ñwòhò wani, ñaha na yé ná yii nyé a nò wani mɛ, kuni nyé a kan mii á mii i jà a yafyin pyi mɛ. Loti à kuru kàñhe yyere nimbilere, lire e, kuru kàñhe mɛg'à le Zowari. (Zowari mɛge ñwòhe ku nyé nimbilere.)

²³ Loti tèenñi Zowari kàñhe e, lir'à bɛ ná canñanyiiñi tèefworoni i. ²⁴ Lire tèni i, ka Kafoonji Kile si nage ná ñkiriginji tîrige Sòdomu ná Gòmori ñun'i zànpya fiige. Kafoonji yabilinji u à lire pyi. ²⁵ Maa yire kànyi puni shi tò, ná bafage, ná ku kànyi shiinbii puni, ná yaaga maha yaaga ku mpyi a fyín kuru ññke na ke, yire pun'á súugo kuru nage cye kurugo.

²⁶ Nyè pi nínkàribii na, Loti cwoñ'à yyaha kɛɛññ'a wíi kàntugo. Ka u u ñkɛɛññ'a pyi suunñkununjo sùpya fiige.

²⁷ Nyè kuru canñke nyésòoge na, cyage e Ibirayima à jwo ná Kafoonji i ke, ka u u yîr'a kàre wani kuru tanuge e. ²⁸ Maa ññke yîrig'a wíi Sòdomu ná Gòmori kànyi ná kuru bafage kànmpanñke puni i. Maa nanñgurugo ñya ku u yîri ññke na, mu à jwo maan nanñgurugo.

²⁹ Canñke Kile mpyi na kuru bafage kànyi súuge ke, u funñk'à cwo Ibirayima na, maa Loti shwò nage na. Lire pyinñkanni na, kànyi na Loti mpyi a tèen ke, nag'à yire puni shi tò.

Loti ná u pworibii shuunninji kani

³⁰ Nyè Loti nyé a ñen'a kwôro Zowari kàñhe e mɛ, maa ñkàr'a sà ntèen ñanñke kànmpanñke na, ñaha na yé u mpyi na fyáge. U ná u pworibii mú shuunnin'á sà ntèen ñanñke wyige k'e.

³¹ Canñka, Loti pworonji nínjyêñ'á jwo nimbilen'á: «Wuu tun'á lyé, nò mú sì nyé ñaha ñgemu u sí wuu lèñe nàmbaga na, bà li nyé cyeyi puni i mɛ. ³² Wuu *ɛɛɛɛɛ sinmɛ kan u bya, bà u funñke si mpyi si wùrugo mɛ. Lire ká mpyi, wuu u wwò ná u e, bà wuu si mpyi si pyii ta wuu tunji tùluge kà mpîni mɛ.» ³³ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmpe kan pi tun'á. P'à u cyán ke, ka pworofoonji nínjyêñi si sà sínni ná u e. Nka tufoonji nyé a u tèesinnini ná u tɛyirini cè mɛ. ³⁴ Nyèg'à múgo ke, ka mucwofoonji si cɔonfoonji pyi: «Pilaga mii à sínni ná wuu tunji i. Nínjaa numpilage e, wuu sinmpe pà kan u á, u àha bya a wùrugo, mu sí n-sà sínni ná u e, bà mu mú si mpyi si pyànji wà ta, wuu tunji tùluge kà mpîni mɛ. ³⁵ Kuru canñke numpilage e, ka pi i sinmɛ kan tufoon'á sahañki, ka u u bya fo mà wùrugo. Ka pworofoonji nimbileni si sínni ná u e. Tufoonji nyé a u tèesinnini ná u tɛyirini cè mú mɛ.

³⁶ Nyè amuni Loti pworibii mú shuunnin'á lahigii lwó u á. ³⁷ Ka pworofoonji nínjyênji si si pùnambile na, maa u mɛge le Mwabi. (Mwabi mɛge ñwòhe ku nyé: «Tufoon'á laa tɛge u na.») Uru u nyé Mwabi shinji tulyage fo mà pa nò nínjaa na. ³⁸ Ka cɔonfoonji si si pùnambile na mú, maa u mɛge le Bèni Ami*. Uru u nyé Amóni shinji tulyage fo mà pa nò nínjaa na.

20

Abimelèki à Ibirayima cwoñi Sara kwòñ a lwó si mpyi u cwo

¹ Nyè ka *Ibirayima si yîri u tatɛɛñnyége e, mà sà ntèen Nɛgɛvi síwage yyére, Kadɛshi kàñhe ná Shuri kùluni shwòhòl'e. Puru ñwòhò na, u à tɛɛnɛ pyi Gerari i mú.

² Nyè u à nò wani ke, maa yi jwo sùpyir'á na Sara na nyé uru cɔon. Canñka, ka Gerari saanñi Abimelèki si Sara ñya maa u lwó si mpyi u cwo. ³ Numpilage k'e, ka Kile si uye cyêe Abimelèki ná ñòoge k'e, maa yi jwo u á: «Abimelèki, mu sí n-kwú, ceenji mu à lwó ke, nò na nyé u á.»

⁴ Nyè lir'à ta Abimelèki sàha ñkwò a wwò ná Sara e mɛ. Ka u u jwo Kile á ñòoge e: «Kafoonji, mu sí ñɛɛ mii ná na tùluge shi bò mà li ta wuu nyé a kapii pyi mà? ⁵ Nànji yabilinji bà u à mii pyi na uru cɔon wi mà? Ka ceenji mú si jwo na uru yyahafoo wi mà? Mii à nde kani pyi ná funvyinge e, mii nyé a kapii pyi mà dɛ!» ⁶ Ka Kile si yi jwo Abimelèki á kuru ñòoge

* 19:38 Bèni Ami mɛge ñwòhe ku nyé: «Mii cìnmppyiibii pyànji».

nin̄kin̄ji i: «Mii à cè na mu à nde kani pyi ná funvyinge e, na mu nyɛ a kapii pyi mɛ, lire na mii nyɛ a nyɛn'a mu yaha mu u wwò ná ceen̄ji i, si nk̄wò kapii pyi mɛ. ⁷ Numɛ, nàni cwon̄ji kan u á. U sí jwó le mu á bà mu si mpyi si shwò kwùni na mɛ, naha na yɛ Kile sùpya u nyɛ u wi. Nka mu aha mpyi mu nyɛ a u cwon̄ji kan u á mɛ, li cè na mu ná ma pyenge shiinbii puni sí n-kwù.»

⁸ Ka Abimɛlɛki si yîri kuru nyɛsɔɔge na, maa u bilibii puni yyere, maa yi yyahe jwo pi á. Pir'à yi lógo ke, ka pi i fyá sèl'e. ⁹ Ka Abimɛlɛki si Ibirayima mú yyere, maa u pyi: «Naha shi mu à pyi wuu na amɛ yɛ? Lire tèn̄i i ke, kapiini ndire mii à pyi mu na, fo mà pa nɔ mu u nke lawwuge fiige nɔ mii ná na k̄ini shiinbii na yɛ? Nde mu à sà a pyi amɛ ke, li nyɛ a s̄i kapyi mɛ. ¹⁰ Naha na mu à nde pyi yɛ?» ¹¹ Ka Ibirayima si jwo: «Mii mpyi na s̄nn̄ji na sùpya nyɛ a s̄i nde k̄ini i ngemu u na Kile p̄ere mɛ. Maa li yaha naye fun̄ji, na pi sí mii bò na cwon̄ji kurugo. Lire na, mii à jwo na mii cɔn wi. ¹² Lire na li wuuni mú i, mii cɔn mú wi dɛ! Wuu na nyɛ tu na, nka wuu nyɛ nu na mɛ. Mii cwo mú sí u nyɛ u wi. ¹³ Lire kurugo, can̄ke Kile à mii yige na tupyenge e ke, mii à yi jwo Sara á: «Nde mii na jáare mu á ke, wuu aha nɔ cyaga maha cyag'e, ma a yi jwo sùpyir'á na mii na nyɛ mu yyahafoo.»

¹⁴ Ka Abimɛlɛki si sikyaa ná mp̄aa ná n̄iye, ná bilinambaa ná bilicyee kan Ibirayima á, maa u cwon̄ji Sara n̄urun'a kan u á. ¹⁵ Maa jwo Ibirayima á: «Mii k̄ini li nde mu taan, cyage k'à mu táan ke, sà nt̄ɛn wani.» ¹⁶ Maa jwo Sara á mú: «Mii sí wȳɛfyin̄ji darashii kampwoo kan mu yyahafoon'á, lire li sí li cyêe na mu zòvyinre wu u nyɛ nde kani i, mu shiinbii puni jyii na.»

¹⁷ Ka Ibirayima si jwó le Abimɛlɛki á, ka Kile si u cùun̄ɔ, maa u cwon̄ji ná u bilicyeebii puni cùun̄ɔ, ka pi i já a pyi si sahan̄ki, ¹⁸ naha na yɛ Kafoon̄ji Kile mpyi a zimbaa yama yaha u pyenge shiinbii na, Ibirayima cwon̄ji Sara nk̄wò njwon̄ji kurugo.

21

Ishaka zinj̄i kani

¹ Nyɛ Kafoon̄ji Kile mpyi a jwumpe mpemu jwo Sara á ke, u fun̄ɔ mpyi a wwò puru na mɛ. Pyàn̄ji n̄wɔmɛɛni u mpyi a lwó Sara á ke, u à lire fun̄ɔ. ² Tèn̄i kyaa Kile mpyi à jwo *Ibirayima á ke, lir'à nɔ ke, ka Sara si laa lwó maa p̄unambile si Ibirayima nin̄jyen̄kwon̄'á.

³ Nyɛ lire p̄unambilini Sara à si ke, ka Ibirayima si li mɛge le Ishaka. ⁴ Ishaka zinj̄i can̄mpyibaataanrewuni na, ka Ibirayima si u *kwò̄n, bà Kile mpyi a fyân̄ha a yi jwo u á mɛ. ⁵ Ibirayima na mpyi yyee nk̄uu u jyan̄ji Ishaka t̄eesiini i. ⁶ Ka Sara si jwo: «Ei! Kile à funntanga ná katanra kyaa pyi mii á nde dɛ!» Shin maha shin ká li lógo, urufoo fun̄ke sí n-táan sèl'e.» ⁷ Ka Sara si n̄ur'a jwo: «Jofoo u mpyi si nyɛ njwo Ibirayima á na Sara na sí p̄unambile si fo si jirini kan u njwòrɔ yɛ? Nka kuru can̄ke ku nyɛ nin̄jaa, mii à p̄unambile si u nin̄jyen̄kwon̄'á.»

Ibirayima à u cwon̄ji Agari ná u jyan̄ji Sumayila yaha

⁸ Nyɛ pyàn̄'á pa lyɛ a nɔ láhama jirime na ke, ka *Ibirayima si njyì nin̄yahawa shwòhɔ maa kátáan nimbwoo pyi. ⁹ P̄unambilini *Misira shiinbii pworon̄ji Agari à si Ibirayima á ke, ka Sara si lire n̄ya li i Ishaka fwóhɔre. ¹⁰ Maa jwo Ibirayima á: «Nge bilicwon̄ji ná u jyan̄ji kòrɔ, naha na yɛ u ná mii jyan̄ji Ishaka nyɛ a yaa pi wwò kɔɔge na mɛ.» ¹¹ Puru jwump'à waha Ibirayima na sèl'e, naha na yɛ Sumayila mú nyɛ u pyàn̄ji wà. ¹² Nka Kile à jwo Ibirayima á: «Ma hà mpe jwumpe waha maye na mɛ. Sara ká yaaga maha yaaga cya mu á mà yyaha tí ná bilicwon̄ji ná u jyan̄ji i ke, ma a lire pyi u á. Naha na yɛ t̄uluge n̄wɔmɛɛni mii à lwó mu á ke, Ishaka e kuru sí n-fworo ¹³ Nka mu bilicwon̄ji jyan̄ji wi ke, mii sí supyishin̄ji wà yige u e mú, naha na yɛ mu jya wi.»

¹⁴ Kuru can̄ke n̄umpan̄na nyɛsɔɔge na, Ibirayima à yîri maa yalyîre kan Agari á, maa lwòhe le bùl'i mà kan u á mú, maa pyàn̄ji kan u á, maa u kòrɔ, ka u u nk̄àr'a sà a jaare na

* **21:6** Ishaka mɛge n̄wòhe ku nyɛ: «katanra».

mâre Berisheba síwage e. ¹⁵ Lwəh'à kwò ke, ka Agari si pyàŋi yaha tahe kà jwəh'i. ¹⁶ Maa ntèen u yyetiimpe na mà laaga wwû mēterii lada fiige, jaha na ye u la mpyi si u jyanj nja takwûge e mē. U à tēen wani ke, maa wá na mē sūu fo na ŋkwūuli.

¹⁷ Ka Kile sí pyàŋi mēeni lógo. Ka Kile Mēlēkenj si ntēen ninyinji na, maa Agari yyere maa yi jwo u á: «Agari, jaha k'à pyi ye? Ma hà vyá mē, jaha na ye Kile à pyàŋi mēeni lógo mà u yaha tahe jwəh'i. ¹⁸ Yîri, ma a ma jyanj lwó, ma a u cū ná cyeyi shuunniŋi i. Mii sí sùpyishi ninyahawa yige u e.» ¹⁹ Ka Kile si Agari nyiigii múgo, ka u u lùbilinji wà jya maa kuru lwəhe kà kwó a le u bùlunji i mà pa ŋkan pyàŋ'á, u a bya.

²⁰⁻²¹ Ka Kile si pyàŋi jwəhə tò, ka u u mpa lyē maa ntēen Paran síwage e, maa mpa mpyi lùuzu njcēnŋe ná sintaage e. Ka u nunji si u pyi u à Misira kīni shiimbii pworonji wà lēŋe.

Ibirayima ná Gerari saanji Abimēleki kàage

²² Canŋka, Abimēleki à pa ná u kàshikwəonbii jùŋufoonji Pikəli i, si jwo ná *Ibirayima i. Maa jwo u á: «Mii à li jya na Kile jye ná mu i ma karigii puni i. ²³ Jye numē, mii la jye ma a ŋkàa Kile na mii á na mu si jē mii Abimēleki, lire jye mē mii tūluge jwəhə yaha, si kapii pyi wuu wà na mē, na mu sí raa kacēnŋkii kanni pyi mii na, s'a cyi pyi kīni i mu jye nāmpantēenre e ke, bà mii à fyānha a cyi pyi mu á mē.» ²⁴ Ka Ibirayima si jwo: «Mii sí n-kāa lire na.»

²⁵ Ŋka bēenŋke Abimēleki báarapyiibil'à shwə Ibirayima na ke, u à Abimēleki cēge lire na. ²⁶ Ka Abimēleki si Ibirayima pyi: «Mii báarapyinji u à lire pyi ke, mii jye a u cē mē, mu sí jye a yi jwo mii á mē. Nijjaa mii à yi lógo. ²⁷ Ka Ibirayima si mpàa ná sikyaa ná nīyi kan Abimēleki á, ka pi i wwōjēge le piye shwəhəle.

²⁸ Lire jwəhə na, ka Ibirayima si mpàayaali baashuunni wwû u mpàabil'e mà yaha piye. ²⁹ Ka Abimēleki si u yíbe: «Naha na mu à mpii mpàabii baashuunniŋi wwû mà yaha ŋkère na ye?» ³⁰ Ka u u jwo: «Mu aha jēn'a mpii mpàabii shwə mii cye e, lire li sí li cyēe na mii u à ŋke bēenŋke tūgo.»

³¹ Lire e, pi à kuru cyage mēge le Berisheba, jaha na ye kuru cyage e Ibirayima ná Abimēleki à kàa piy'á.†

³² Tēni i pi à kàa piy'á mà kwò ke, ka Abimēleki ná u kàshikwəonbii jùŋufoonji Pikəli si nūr'a kàre Filisiti shiimbii kīni i. ³³ Ka Ibirayima si tāmara cige cēnmē Berisheba i, maa Teekwombaa Kafoonji Kile mēge pēe.

³⁴ Lire kàntugo, ka u u ntēen nāmpantēenre e mà mō Filisiti shiimbii kīni i.

22

Kile à Ibirayima kàanmucya a wíi

¹ Jye jcyii karigii puni kàntugo, Kile à *Ibirayima kàanmucya mà wíi. Pyinŋkanni na u à u kàanmucya ke, lire li nde.

Canŋka Kile à u yyere: «Ibirayima!» ka u u jwo: «Yo! Mii u ŋge.» ² Ka Kile si yi jwo u á: «Mu jyanj ninŋinji, Ishaka kyaa l'à táan mu á ke, ta si ná u e Mōriya kīni i. Mii sí ŋanŋe kà cyēe mu na, mu aha nō wani, ma a u pyi sárage nizógogo kuru cyage e.»

³ Ka Ibirayima si sôl'a yîri, maa u dūfaanŋke kà cū, maa u báarapyiibii pli shuunni yyere ná u jyanj Ishaka. Maa kànciyyi yà jya maa yire lwó na ŋkēge sárage tawwûge e, cyage kyaa Kile à jwo u á ke. ⁴ Canmpyaa taanre jara pi à pyi. Canntanrawoge, ka Ibirayima si jùŋke dūrug'a wíl'a kuru cyage jya tatōnge e. ⁵ Maa jwo u báarapyiibil'á: «Yii tēen naha ná dūfaanŋke e. Mii ná na pyàŋi sí n-kàre ŋanŋe jūŋ'i zà Kile pēe. Wuu aha ŋkwò, wuu si nūru n-pa.»

⁶ U à yire jwo ke, maa ntíl'a u jyanj tugo sárage sūgo sūgo kànciyyi na, maa na ná ŋwə lwó, ka pi i wá na jaare na ŋkēge sŋcyan kuru cyage e. ⁷ Ka Ishaka si jwo u tun'á: «Baba!» ka Ibirayima si jwo: «Yo, na jya.» Ka Ishaka si jwo: «Nage jye wuu á, kànciyyi mú jye wuu

† 21:31 Berisheba mēge jwəhe ku jye: «kàaga bēenŋe» lire jye mē: «baashuunni bēenŋe».

á, nka mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, taa lire si nyé ke?» ⁸ Ka Ibirayima si jwo: «Mpàbilini li sí n-pyi sárage ke, Kile yabilini u sí yire cwònrò.» Ka pi mú shuunni si wá na nkèege.

⁹ Cyage Kile mpyi a cyêe pi na ke, pi à nò wani ke, ka Ibirayima si sárage tawwûge yaa, maa kànciyyi dùrugo ku nún'i. U à kwò ke, maa u jyanj Ishaka cû a pwò, mà dùrugo ku nún'i kànciyyi na. ¹⁰ Maa nwòni wwû si ntège raa u jyanj kònrè. Tèni i u à jwo u sí li taha jyafoonj yacige e ke, ¹¹ lire tènuuni i, ka Kafoonj Kile Mèlèkènj si ntèen nìnyinj na maa sêe: «Ibirayima! Ibirayima!» Ka u u jwo: «Yo!» ¹² Ka Kafoonj Mèlèkènj si jwo: «Ma hà ma cyege yaha ku nò pyànji na mē! Ma hà yaaga pyi u na mē! Numē, mii à li cè, sèenj na, mu na Kile pèrè, naha na yē mu nyé a cyé mà ma jyanj tàange wunji pyi sárage mà kan mii á mē.»

¹³ Ka Ibirayima si yyahe kèenn'a wíi wíi, maa mpâl'a mpàpoo nya, u jenkil'à sùr'a yyére tahe k'e. Ka u u sà uru mpàpoonj cû a pyi sárage nizógogo u jyanj cyaga. ¹⁴ Maa kuru cyage mēge le Yawe-Jire. (Yawe-Jire mēge nwòhò ku nyé: «Kafoonj Kile sí yi yyaha cwònrò.») Lire kurugo, sùpyire puni maha nko nijnjaa: «Wuu aha nò Kafoonj Kile nanke nún'i, Kafoonj Kile yabilinj sí yi yyahe cwònrè.»

¹⁵ Nyé ka Kafoonj Kile Mèlèkènj si ntèen nìnyinj na, maa Ibirayima yyére tozhònwogo, ¹⁶ maa yi jwo u á: «Kafoonj Kile jwumpe pu nyé mpe: «Mii sí n-kâa naye mēge na, nde mu à pyi amē ke, mu nyé a cyé mà ma jyanj tàange wunji kan sárage mii á mē, ¹⁷ lire kurugo, mii sí jwó le mu á, si mu tùluge nyaha wòrigii fiige, ná suumpe lwòhe nticènj fiige mú. Mu tùluge sí raa jini ku zàmpeenbii na. ¹⁸ Dinyenj sùpyishinj puni sí raa jwónj taa mu tùluge cye kurugo, naha na yē mu à jenk'a mii nwòmèeni cû.»

¹⁹ Puru nwòhò na, ka Ibirayima ná u jyanj si nùr'a kàrè báarapyibii taan. Ka pi i kuni lwó a nùru na nkèege Berisheba e, Ibirayima tatènge e.

Erebeka tulyeyi

²⁰ Nyé cyire karigii puni kàntugo, y'à pa jwo *Ibirayima á. na u yyahafoonj Nakwòri cwònj Milika mú à pùnampyire ta. ²¹ Jyafoonj nìncyiinj mēge nyé Uzi, shònwunji mēge sí nyé Buzi, tanrawunji mēge nyé Kemuyeli. Kemuyeli u à Aramu sí. ²² Milika jyanj sicyerewun'á pyi Kesedi, maa Kyazo taha uru na, maa Pidilashi taha uru na, maa Yidilafi taha uru na, maa nta a Betuyeli taha uru na. ²³ Ka Betuyeli si mpa Erebeka si. Nyé tire pùnampyire baataanrenj Milika à si Ibirayima yyahafoonj Nakwòri á. ²⁴ Nakwòri cwonj shònwunji mēge na mpyi Ereyuma, uru mú à pùnampyire si. Tire pùnampyire ti nyé nte: Tebaki ná Gakyamu ná Takyashi ná Maaka.

23

Sara kwùnj kani

¹ Sara à yyee nkuu ná benjaaga ná baashuunni pyi ke, ² maa nkwû Kiriyati Ariba kànhe e *Kana kini i. Kuru kànhe mēge mú ku nyé Eburò. Ka *Ibirayima si mpa ntèen u cwonj buwunji taan marii yamèeni súu. ³ Maa nkwò a pa yîri u taan, mà sà jwo ná Kyiti tùluge shiinbil'e. ⁴ Maa jwo pi á: «Mii na nyé nàmpònj naha yii yyére. Yii taare cyage kà pèrè na á, si na cwonj buwunji lwó naye yyaha taan zà ntò.» ⁵ Ka Kyiti shiinbii si Ibirayima pyi: ⁶ «Wuu nùnufoonj, mu nyé shinbwo wuu shwòhòl'e. Wuu fanjyí cyaga maha cyaga k'à mu táan ke, sà ma cwonj tò wani. Wuu wà si jcyé si u kwùubii tatonke yaha mu á, mu u ma cwonj tò mē.»

⁷ Ka Ibirayima si lyéele, maa Kyiti shiinbii shéere. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Nyé yii aha mpyi a jnē mii u na cwonj tò, lire e mii à yii náare yii Zokyari jyanj Efurò náare na á. ⁹ Nàngyige ku nyé u á Makipela e, u kèrège tēgeni na ke, na u kuru kan na á. Mii sí ku wyérenj puni kan u á mà tàanna ná ku lwòrè e, bà kuru cyage si mpyi mii u kwùubii tatonke naha yii shwòhòl'e mē.»

¹⁰ Nye mà pi yaha puru jwumpe na kàhe shiimbii piyetaɓenke e, Efurɔn yabiliɓi na mpyi wani ná Kyiti shiimbii sanmpil'e. Ka u u Ibirayima pyi pi puni nyii na: ¹¹ «Ɖɔn, mii nɔ̀ɔfooni, wíi, mii sí naɓɓyige kan mu á, si kerege kan mu á si ntaha. Mii sí yire puni kan mu á na kàhe shiimbii puni nyii na. Sà ma buɓi tò.»

¹² Ka Ibirayima si lyêele kàhe shiimbii nyii na, maa u shêere. ¹³ Maa jwo Efurɔn á pi puni nyii na: «Mii á mu jáare, maa kerege lwɔɔre shwɔ si nta zà na cwoɓi tò wani.»

¹⁴ Ka Efurɔn si jwo Ibirayima á: ¹⁵ «Mii nɔ̀ɔfooni, ɓke kerege lwɔɔre si n-tòro wyérefyinni darashii ɓkwuu sicyere (400) na me. Naha shi lire sí n-jà n-kêere mii ná mu shwɔhɔ'e ye? Sà mà cwoɓi tò.» ¹⁶ Efurɔn á wyéreni jwɔge ɓkemu jwo ke, kur'à bê Ibirayima á, ka u u uru wyéreni tòro Kyiti shiimbii nyii na mà kan Efurɔn á wyérefyinni darashii ɓkwuu sicyere mà tàanna ná cwɔhɔmpii tɔrɔmpe e. ¹⁷ K'à ta amuni ke, Efurɔn kerege ku mpyi Makipela e, Mamire cyage canɓa fworompe e ke, kerege ná naɓɓyige ku mpyi kuru cyage e ke, ná cige maha cige ku nyé kerege e ke, ¹⁸ yire pun'à pyi Ibirayima wuyo. Kyiti shiimbii puni, pi mpyi kàhe shiimbii piye tabenke e ke, l'à pyi pire puni nyii na.

¹⁹ Lire kàntugo, ka Ibirayima si u cwoɓi Sara tò Makipela kerege naɓɓyige e, kuru cyage nyé Mamire cyage canɓa fworompe e. Kuru cyage mege mú ku nyé Eburɔn, maa mpyi Kana kɔni i. ²⁰ Lire pyiɓkanni na, kerege ná naɓɓyige ku mpyi wani ke, yire pun'à pyi Ibirayima wuyo, k'à pyi u kwùubii tatonke. Kyiti shiimbil'á u á ku shwɔ.

24

Ishaka ná Erebeke nàmbage

¹ Nye Kafooni Kile mpyi a jwó le *Ibirayima á u karigii puni i fo u à pa lyé sèl'e. ² Nye canɓa, Ibirayima á jwo u báarapyiibii puni niɓɓyeni'á, ɓge u mpyi na u karigii puni cwɔɔnre ke: «Mii á mu jáare, ma cyage le na cyiini jwɔh'i*, ³ maa ɓkàa Kafooni Kile na, niɓɓyeni ná niɓke foo, na *Kana kɔni i mii à tɛɛn ke, na mu si ɓɛɛ lire kɔni pùceebilini là lwó ɓkan mii jyanj Ishaka á u cwo me, ⁴ ɓka mu sí n-kàre mii kɔni i, mii cɔnmpyiibii yyére zà ceewe cya u á.»

⁵ Ka báarapyiɓi si u jwɔ shwɔ: «Ceeni ká mpyi u nyé a ɓɛn'a taha mii fye e lire kɔni i me, lire sanni i ke, tá mii á yaa mii u kàre ná mu jyanj i mu cɔnmpyiibii yyére u sà ntɛɛn wani ná ceeni i la? ⁶ Ka Ibirayima si jwo: «Ɖɔhɔ de! ma hà zii ɓkàre ná na jyanj i wani me. ⁷ Kafooni Kile, niɓɓyeni foo, u à mii yige na tupyenge e ná mii kɔni i bà mii si mpyi si mpa naha nde kɔni i me, uru u à jwo ná mii i, maa ɓkàa na uru sí nde kɔni kan mii tɔlug'á. Uru yabiliɓi Kile, u sí u meɓkeni yaha mu yyaha na bà mu si mpyi si sà ceewe lwó na tupyenge e mii jyanj meɛ na me. ⁸ Ceeni ká ɓcyé paɓa ná mu i, mii kàage tugure sí n-láha mu na, ɓka mii na li caa mu á, ma hà ɓkàre ná na jyanj i wani me!» ⁹ Ka báarapyiɓi si cyage le u nɔ̀ɔfooni Ibirayima cyiini jwɔh'i, maa ɓkàa, na nde u à jwo ke, na lire uru sí n-pyi.

¹⁰ U à yire jwo ke, maa jwɔhɔɓyɔ ke cù u nɔ̀ɔfooni, Ibirayima jwɔhɔɓyɔ i, maa u nɔ̀ɔfooni yacenɓi shiɓi puni yà lwó a kàre, Mesopotami kɔni i, Nakwari kàhe na.

¹¹ U à nɔ wani ke, ka u u jwɔhɔɓyɔ pyi y'á sínni kàhe kàntugo ɓcwɔɔni là jwɔ na. Lir'á bê ná cyeebii yàkoɓ jwɔ lùkwuuni i. ¹² Maa jwo: «Kafooni Kile, mu u nyé mii nɔ̀ɔfooni, Ibirayima u Kileni ke, mii na mu jáare, maa na niɓjaa karigii cwɔɔnrɔ na á, maa jwɔ na nɔ̀ɔfooni na. ¹³ Nye mii niɓɓyeni u ɓge, nde ɓcwɔɔni taan. Kàhe shiimbii pùcyaabii sí n-pa a lwɔhe kwóre. ¹⁴ Mii aha bú pùcwɔɓi ɓgemu pyi: «Mii á mu jáare ma lùkwoyaage fɛɛn, si bya» ka u u ɓɛn'a mii jwɔ shwɔ: «Bya, si ma jwɔhɔɓyɔ kan yi bya mú» ke, uru u pyi mu bilinaɓi Ishaka cwoɓi, ɓgemu mu yabiliɓi'á cyêe mii na ke. Lire e, mii sí n-cè na mu à jwɔ mii nɔ̀ɔfooni, Ibirayima na.»

¹⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, ka Betuyeli pworoni Erebeke si mpa ná u lùkwoyaage e fukange na, lwɔhe takwóge e. Betuyeli tunj si mpyi Ibirayima cɔɔɓi Nakwari, u nunj si

* **24:2** Tèecyiini i, kuru cyage sùpyire n'a mpyi na sí raa ɓkàre yaage kà na, amuni pi mpyi maha li pyi.

mpyi Milika. ¹⁶ Pùceebile nisìnana li mpyi lili. Li mpyi a nò shi cè mε. Ka u u ntîge jcwòdoni i maa u lùkwoyaage jî a fworó. ¹⁷ Ka Ibirayima báarapyi si fyâl'a file u na, maa u pyi: «Mii à mu jáare, ma lùkwoyaage tîrige, si bya.» ¹⁸ Ka pùcwoŋi si jwo: «Pa bya, Baba!» maa fyâl'a lwòhe tîrige, maa u kan u a bya. ¹⁹ U à bya a kwò ke, ka pùcwoŋi si jwo: «Mii sí mu jwòhònyi kan yi bya mú.» ²⁰ Maa fyâl'a lwòhe kēenne yatòre yabyage e, maa nùr'a kàre fwòfwò mà sà kabere kwó. Amuni u à lwòhò ninyahaga kwó a kan jwòhòny'á y'à bya. ²¹ Ka nàŋi si yyére na wíi jwumòbaa, si jwò kàmpyi Kafoonjì sí n-sìi jee uru kùsheeni táan uru na.

²² Jwòhòny'á bya a kwò ke, ka nàŋi si múnafegewe seenwu wwû uye jwòny'i, u mpyi a garamu baani kwò, ná seen kanjcyinnjii shuunni, cyire ninjkin ninjkinjii mpyi a nyaha garamu njuu na. Maa yire kan Erebeke á. ²³ Maa u yíbe: «Jofoo pworó u nyε mu yε? Na jwòhò, tá wuu sí tashwòngò ta mu tunj pyenge e be?» ²⁴ Ka Erebeke si jwo: «Nakwòri ná Milika jyanj Betuyeli pworó u nyε mii.» ²⁵ Maa nùr'a jwo: «Yatòrò yalyíre ninyahara sí n-ta wani, yii tashwòngò mú sí n-ta wuu yyére.»

²⁶ Nàŋ'a yire lógo ke, ka u u njikure sín, maa Kafoonjì shéere. ²⁷ Maa jwo: «Mii à Kafoonjì Kile kēe, mii jwòhòny'á, Ibirayima u Kilenjì, jaha na yε u à kacene pyi u na ma u jwòmεefente cyēe mii jwòhòny'á na sèl'e. Kafoonjì yabilinjì u à kàre ná mii i, mii jwòhòny'á cinnjyibii yyére.»

²⁸ Ka pùcwoŋi si fε a kàr'a sà yire yyahe jwo u nún'á. ²⁹⁻³⁰ U yyahafoonjì wà mεge na mpyi Laban. Tèni i ur'à múnafegenjì ná kanjciinnjii jya u còonjì cyεge na, maa u jwumpe lógo nàŋi kànmpañjke na ke, ka u u yír'a fε a kàre jcwòdoni na, nàŋi fye e mà sà u njijyerenjì ta jwòhòny'á taan. ³¹ U à nò u na ke, maa jwo: «Yír'a jyε pyenge e. Kafoonjì Kile à jwò le mu á. Naha na mu à tēn ntàani na yε? Mii à cyage kà bégele mu ná ma yatòre mεe na.»

³² Ka pi i yír'a kàre sjncyen Laban pyenge e. Pi à nò ke, ka pi i jwòhòny'á tugure tîrige, maa yatòrò njyì kan y'á, wyere ná nyε, maa lwòhe kan nàŋi ná u fyèjwòhòshinbil'á pi à pi tooyi jyé. ³³ Puru jwòhò na, pi à pa ná njyì i pi á, ka nàŋi si jwo: «Ná mii nyε a na kapani jwo mε, mii sì n-lyi mε. Ka Laban si jwo: «Mpe pu nyε mu á ke, pu jwo sá.»

³⁴ Ka nàŋi si jwo: «Mii na nyε Ibirayima báarapyi. ³⁵ Kafoonjì Kile à jwò le mii jwòhòny'á sèl'e, maa u pyi yaarafoo, u à mpàa ná sikyaa ná nùye kan u á, ná wyérefyin ná seen, ná báarapyii, nàmbaa bàra cyee na, ná jwòhòny'á ná dùfaanya. ³⁶ Mii jwòhòny'á cwonjì Sara njijyenkwonj'á pùnambile si u á. Lire pùnambilin'á, u à u cyeyaayi puni kan.

³⁷ Canjka, u à jwo mii á na mii u kàa uru jyi na, na Kana kìnì i ur'à tēn ke, na mii sì ceewe lwó uru jyanj'á lire kìnì i mε, ³⁸ na mii u kàre uru tukanhe na, uru shiinbii yyére, si ceewe cya wani uru jyanj'á. ³⁹ Ka mii i u pyi: «Ceenjì ká mpyi u nyε a jwòhòny'á pa ná mii i mà de?» ⁴⁰ Ka u u jwo: «Kafoonjì Kile jwòmεeni mii à cù tērigii puni i ke, uru yabilinjì u sí u mēlēkenjì wà le ná mu i, bà mu kuni si mpyi si ntáan, maa ceewe lwó mii tukanhe na ma kan na jyanj'á mε. ⁴¹ Mu aha shà ceenjì jáare mii pyenge shiinbil'á, pi mēe ká jcyé si u kan mu á, lire tèni i mu kàage tugure sí n-láha mu na.»

⁴² Nyε lire e mii à pa yyére nde jcwòdoni jwòge na, maa jwo: «Kafoonjì Kile, mii jwòhòny'á Ibirayima u Kilenjì, kàmpyi mu la nyε mii kùsheeni si ntáan, ⁴³ lire tèni i ke, mii sí n-yyére naha nde jcwòdoni jwòge na, pùcwoŋi u sí n-pa lwòhe kwó ke, mii aha bú jwo u á: «Na jwòhò, si bya ma lwòhe e.» ⁴⁴ ka u u mii jwò shwò: «Bya, mii sí n-kwò kà kan mu jwòhòny'á mú» ke, uru u sí n-pyi mii jwòhòny'á jyanj cwonjì, Kafoonjì Kile yabilinj'á ngemu cyēe ke.»

⁴⁵ Nyε mà mii yaha puru jwumpe na, ka Erebeke si nò ná u lùkwoyaage e, fukange na, maa ntíg'a lwòhe kà kwó jcwòdoni i. Ka mii u u pyi: «Na jwòhò, si bya.» ⁴⁶ Ka u u ntíl'a lwòhe tîrige na mii u bya, maa jwo na uru sí kà yige njkan jwòhòny'á. Nyε ka mii i bya. Puru jwòhò na, ka u u kà kwó a kan mii jwòhòny'á y'a bya. ⁴⁷ Ka mii i u yíbe: «Jofoo pworó u nyε mu yε?» Ka u u jwo: «Nakwòri ná Milika jyanj Betuyeli pworó u nyε mii.» Ka mii i fēgewe le u múnaani na, maa kanjcinjii le u cyeyi na. ⁴⁸ Lire kàntugo, ka mii i njikure

sín Kafoonji Kile yyahe taan mii jùñufoonji Ibirayima u Kilenji, maa u shéere, jaha na ye uru u à kuni njicenni le mii taan, maa mii pyi mii à ceewe ta na jùñufoonji jyanji mɛɛ na, u cìmpyiibii shwòhòl'e.

⁴⁹ Kampyi yii la nye si kacenne pyi mii jùñufoon'á si li cyêe na yii na nye u cìmpyii, lire tɛni i, yii lire jwo na á, yii aha nta yii mú si n-jà lire pyi mɛ, yii yire jwo mú, bà mii si mpyi si na takàrege cè mɛ.»

⁵⁰ Nye ka Laban ná Betuyeli si Ibirayima báarapyini jwò shwò: «Nde kan'à fworò Kafoonji e. Wuu si n-jà n-cyé mɛ. ⁵¹ Erebeke u nge, u lwó ma a si, u u sà mpyi mu jùñufoonji jyanji cwonji, bà Kafoonji à li yaa mɛ.» ⁵² Ibirayima báarapyin'á yire lógo ke, ka u u njikure sín maa yyahe cyígile, maa Kafoonji pɛe. ⁵³ Maa pùcyaga yaaya wwù uye nun'i mà kan Erebeke á, wyéefyinwuyo, ná sɛenwuyo ná vàanɲya, maa yacenɲye mú kan pùcwonji yyahawunji ná u nun'á. ⁵⁴ Puru jwòhò na, ka u ná u fyèjwòhòshiinbii si lyí maa bya, maa sínii.

Nyèg'á múgo ke, ka Ibirayima báarapyini si jwo Erebeke yyahawunji ná u nun'á: «Yii kuni yaha, mii sí núru na jùñufoonji yyé.» ⁵⁵ Ka pi i jwo: «Pùcwonji yaha u tère nimbilere pyi ná wuu e, canmpyaa kɛ fiige. Cyire ká ntòro, yii raa si ná u e.» ⁵⁶ Ka nàni si jwo: «Kafoonji à mii kuni táan mà kwò, yii àha núru na cù n-yaha mɛ. Yii na yaha s'a nkèege na jùñufoonji yyé.» ⁵⁷ Ka Erebeke shiinbii si jwo: «Nye wuu pùcwonji yyere, wuu u u yíbe.»

⁵⁸ Ka pi i u yyer'a yíbe: «Mu la nye si nkàre ná nge nàni i numɛ la?» Ka u u jwo: «Mii kèege.»

⁵⁹ Lire pyinjanni na, pi à pi cìmpworocwonji Erebeke yaha a kàre ná Ibirayima báarapyini ná u fyèjwòhòshiinbil'e. Báarapyicwonji u mpyi a Erebeke byé ke, uru mú a kàre ná pi e. ⁶⁰ Mà jwo pi kuni lwó ke, pi à jwó le Erebeke á maa jwo «Wuu cìmpworocwonji,

Kile u pyii njyahajyahamii kan ma á,

Kile u pi yaha pi jà pi zàmpɛɛnbii na.» ⁶¹ Ka Erebeke ná u báarapyicyebii si yîr'a kàr'a sà dùgo jwòhònyì nun'i, maa ntaha nàni fye e.

amuni pi à kàre ná Erebeke e.

⁶² Lir'á ta Ishaka á yîri Lakyayi Ɔrɔyi lùbilingi cyage e maa mpa ntèen Nɛgevi síwage kànmpañke na. ⁶³ Canñka yàkonɔ, Ishaka à fwor'a kàr'a sà a uye jaare sige e, marii funñke caa. U à ta u jùñke yîrige si wíi ke, ka u u jwòhònyì nya yi i ma. ⁶⁴ Tèni i Erebeke nimpañ'á jùñke yîrig'a Ishaka nya ke, ka u u ntîge jwòhònyì nun'i. ⁶⁵ Maa jwo Ibirayima báarapyin'á: «Nàni ngire u na wuu bɛni amɛ sige e ye?» Ka u u jwo: «Mii jùñufoonji Ishaka wi.» Erebeke á yire lógo ke, ka u u u vàanñke kà tèg'a yyahe tò. ⁶⁶ Nye ka nàni si karigii toronkanni yyaha jwo Ishaka á.

⁶⁷ Nye ka Ishaka si nkàr'a sà Erebeke yaha u nunji Sara bage e, maa u pyi u cwo, maa u kyaa táan uy'á. Ka lire si Ishaka funñke jínɛ u nunji kwùni woge na.

25

Ibirayima canmpyaagii sanñkii toronkanni.

¹ Nye njeyii karigii puni kàntugo, ka *Ibirayima si ceenji wabɛɛ lèñɛ, uru mɛge na mpyi Ketura. ² Pùnampyire u à si Ibirayima á ke, tire mɛyi yi nye nje: Zimíran, ná Yokishan, ná Mɛdan, ná Madiyan ná Yishibaki, ná Shukya. ³ Yokishan mú à pùnampyire shuunni si: Sheba ná Dedan. Uru u tùluyi yi nye Ashuri shiinbii ná Letushi shiinbii ná Lemi shiinbii. ⁴ Madiyan u pùnampyire ti mpyi Efa, ná Eferi, ná Kyanòki, ná Abida, ná Elida. Nye pire pun'á pyi Ketura pyiibii ná u jampyire.

⁵ Nye Ibirayima á u kòoge puni kan Ishaka á ⁶ Nka mà jwo u kwù ke, u à bùnye pyi cyeebii sanmpii pyiibil'á maa pi tùugo canña fworompe kírìgil'e mà laage tɔɔn u jyanji Ishaka na.

⁷ Nye Ibirayima shìji canmpyaagil'á pyi yyee nkuu ná beetaanre ná ke ná kanjuro. ⁸ U à lyɛ fo mà lyɛge la kwò. Puru jwòhò na, u à kwù maa sà bàra u tulyeyi na. ⁹⁻¹⁰ Ka u jyaabii mú shuunni, Ishaka ná Sumayila, si u buwunji tò Makipela panjyige e. Kuru panjyige na

mpyi Kyiti shiinbii kerege k'e Mamire canja fworompe e. Kuru cyage Ibirayima mpyi a shwə Kyiti shinji Zokiyari jyanji Efurən á. Nye wani Ibirayima ná u cwonji Sara à tò.

¹¹ Ibirayima kwùji kántugo, Kile à jwó le u jyanji Ishaka á sèl'e. Ishaka mpyi a tèn Lakayai Jroyi lùbiliñi cyage e.

Sumayila tùluge

¹² *Ibirayima jyanji Sumayila u tùluge ku nye nke: *Misira shiinbii pworonji Agari, Sara bilicwon'á ngemu si Ibirayima á ke, ¹³ u pùnampyire mēyi yi nye nje mà tàanna ná pi tēsiini i: pùnambilini nijcyiini mege ku nye Nebayoti, uru kántugo Kedari ná Adibeli ná Mibisamu ¹⁴ ná Mishima ná Duma ná Masa ¹⁵ ná Kyadadi ná Tema ná Yeturi ná Nafishi ná Kedima á si.

¹⁶ Sumayila pùnampyire ti nye tire. Pi mēyi yi nye nje mà tàanna ná pi kanyi i. Pi à pyi jùñufee ke ná shuunni mà tàanna ná pi tatēñnyi i. ¹⁷ Yyee ŋkuu ná benjaaga ná ke ná baashuunni Sumayila à pyi maa ŋkwù maa sà bàra u tulyeyi na. ¹⁸ U pyilibii mpyi a tèn mà lwó Kyavila kànhe na, mà kàre fo Shuri woge na, kuru cyage nye *Misira kini ñkèrè na, mà kàre Asiri kini kànmpañke na; pi à tèn wani pi cìmpyiibii puni ñkèrè na.

Ishaka ñampii: Ezawu ná Yakuba kani

¹⁹ *Ibirayima jyanji Ishaka tanjaani u nye nge.

Nye Ibirayima jya u mpyi Ishaka. ²⁰ Mà Ishaka shìñi yaha yyee beeshuunni na, u à Betuyeli pworonji Erebeke lèñe mà pyi u cwo. Erebeke na mpyi Laban cəñ. Aramu tùluge shiin pi mpyi pi pi, Mesopotami kini i. ²¹ Ishaka cwonji Erebeke na mpyi cijirinjē, ka u u Kafoonji Kile jáare u na, ka Kile si u jaarage shwə, ka u u yyere ñamii laa na. ²² Yacen'à pa lyē ke, ka pyilibii si wá na piye fuuli nufoonji funñke e, ka u u jwo: «Kampyi amē li nye, tá jùññ saha na nye mii u kwôro shì na bē?» Maa ñkàr'a sà Kafoonji Kile yíbe. ²³ Ka Kafoonji Kile si jwo:

«Sùpyishi shuunni u nye mu funñke e,
mu aha pi si, pi si n-bē ñinjin na mē, pi sí n-láhala.
Pi mú shuunni i, wà fànha sí nyaha wà wogo na.
Yyahawunji sí n-pyi cəñfoonji biliwe.»

²⁴ Nye Erebeke canzeg'à nə, ka u u si ñamii. ²⁵ Ka pyàñi nijcyiñi si si maa mpyi bòmbeewe, maa mpyi ná shire e, mu à jwo shire yaaga. Ka pi i u mege le Ezawu. ²⁶ Lire kántugo, ka cəñfoonji si si, uru nimpañ'à yyahafoonji nintaani cū, ka pi i uru mege le *Yakuba*. Pire ñampil'à si mà Ishaka shìñi ta yyee beetaanre na.

²⁷ Nye pi à pa yyaha cwo, ka Ezawu si wá na lùuzoge pyi fo mà pa mpyi lùuzupege. Nka Yakuba sí wi ke, uru jùñke mpyi a jññe, ka uru si ntèn pyenge e. ²⁸ Ezawu kyaa li mpyi a táan Ishaka á, uru cye kurugo u mpyi maha kyaare taa na ñkyàa. Nka Yakuba kyaa li mpyi a táan Erebeke á.

²⁹⁻³⁰ Canñka, Yakuba mpyi na jàhii sore, cyire yyaha mpyi a jáaŋa. Ka Ezawu kategewunji si yîri sige e mà pa. Maa Yakuba pyi: «Katege naha na ŋko si mii bò, ma jàhigii nijyegii cyi kan na á jñyî.» Lire kurugo, Ezawu meg'a le Edomu (kuru mege jwəhə ku nye ku yyah'à jáaŋa.) ³¹ Ka Yakuba si jwo: «Mu aha jēn'a ma lyēge tōññi fáa mii á jàhigii na fəl, lire e mii sí cyi kan mu á.» ³² Ka Ezawu si jwo: «Ei! Katege na ŋko si mii bò, naha lyēge tōññi sí jwə mii á yē?» ³³ Ka Yakuba si jwo: «Kâa na nyii na» ka Ezawu si ñkâa, maa u lyēge tōññi fáa Yakuba á jàhigii na. ³⁴ Ka Yakuba si nta a jàhigii cyi ná bwuurunji wà kan u á. Ka u u yire lyî maa bya, maa yîr'a tòro.

Lire pyinñanni na, Ezawu à u lyēge jñini faha.

* ^{25:26} Yakuba mege jwəhə ku nye u à nintaani cū, lire nye mē u à u nàñwəhə

26

Ishaka ná Abimeleki à wwoŋeεge le

¹ Nye lire kàntugo, ka katege si mpa jyè lire k̀ini i. Kuru katege ná *Ibirayima t̀ini woge nyε a núr'a pyi n̄nkin mε.

Ka Ishaka si ỳiri mà k̀are Filisiti shiimbii saan̄ji Abimeleki yyére, Gerari k̀anhe e. ² Ka Kafoon̄ji Kile si uye cyêe Ishaka na, maa yi jwo u á: «Ma hà nk̀are *Misira k̀ini i mà dε! K̀ini mii sí n-cyêe mu na ke, maa nt̄een wani. ³ T̄een naha nde k̀ini i. Mii sí n-pyi ná mu i si jwó le mu á, si nde k̀ini puni kan mu ná ma t̀lug'á. Lire pyin̄kanni na, jw̄om̄eni mii à lwó mu tun̄ji Ibirayima á ke, lire sí n-f̀un̄ŋ. ⁴ Mii sí mu t̀luge nyaha, bà w̄origil'á á nyaha mε, si n̄ke cyage puni kan k'á. N̄n̄ke s̀up̄yishin̄ji puni si jwón̄ji ta mu t̀luge cye kurugo, ⁵ naha na ye Ibirayima á mii jw̄om̄eni c̀u, nde mii à jwo u á ke, lire u à pyi, u à mii t̀un̄nture ná mii *saliyan̄ji kurigii jaara.»

⁶ Nye ka Ishaka si nk̄w̄oro Gerari i. ⁷ Pi n'a mpyi a Ishaka ỳibe u cwon̄ji kyaa na, u mpyi maha jwo na uru c̄on̄ wi. U mpyi na fyáge na uru ká jwo uru cwon̄ji wi, pi sí uru b̀ò, naha na ye Erebeke lemε mpyi a jw̄o s̀èl'e.

⁸ Pi à pa m̄o Gerari i ke, can̄ka Filisiti shiimbii saan̄ji Abimeleki à w̄i fin̄tirin̄ji i, mà Ishaka ná u cwon̄ji Erebeke n̄ya, pi i b̀ahare s̄incyān mu à jwo wà ná u cwo, ⁹ ka u u Ishaka yyere maa yi jwo u á: «Ǹakaana baa, mu ná n̄ge ceen̄ji baharan̄kann'á li cyêe na mu cwon̄ji wi, naha na mu à jwo mii á na mu c̄on̄ u nyε wi ye?» Ka Ishaka si jwo: «Mii à yi jwo naha na ye mii mpyi na fyáge na ȳi sí mii b̀ò u kurugo.» ¹⁰ Ka Abimeleki si jwo: «Naha kafiile mu à pyi amε ye? L'á kw̄oro jcyere, mii shin̄ji wà mpyi na sí n-ww̄ò ná mu cwon̄ji i, mu mpyi na sí wuu pyi wuu lawwuugo ta.» ¹¹ Maa li jwo a waha u shiimbii pun'á: «Shin̄ji ngemu ká bw̄on̄ Ishaka na, lire nyε mε u cwon̄ji na ke, uruf̄oo sí n-b̀ò.»

¹² Nye ka Ishaka si nk̄w̄oro Gerari i na faan̄ji pyi. Ka Kile si jwó le u á, ka faan̄ji si nt̄aan u na s̄ee s̀èl'e. ¹³ Ka u cyeyaayi si wá na nyahage, fo u à pa mpyi n̄afuufembw̄oh̄o. ¹⁴ Yaton̄kurun̄w̄o shi n̄nyahaya na mpyi u á, ná báarapyi n̄nyahamii. Ka u nyip̄enni si jyè Filisiti shiimbil'e. ¹⁵ Lire e, u tun̄ji Ibirayima báarapyiibil'á b̄een̄ŋe maha b̄een̄ŋe t̀ugo u t̀ini i ke, ka pi i yire puni tò.

¹⁶ Puru jw̄oh̄o na, ka Abimeleki si jwo Ishaka á: «Ta sì, maa ỳiri wuu taan, naha na ye mu à f̄anha tò wuu na. ¹⁷ Ka Ishaka si ỳiri kuru k̀anhe e, maa nk̀are Gerari bafage e. Maa nt̄een kuru cyage e.

¹⁸ Nye b̄een̄ŋyi Ishaka tun̄ji Ibirayima mpyi a t̀ugo, ka Filisiti shiimbii si yi tò Ibirayima kw̄un̄kwooni kàntugo ke, nyε, Ishaka á núr'a yire b̄een̄ŋyi pwoore ww̄u. M̄eyi Ibirayima mpyi a le yi na ke, maa yire m̄eyi ninuyi le yi na sahan̄ki.

¹⁹ Nye can̄ka, Ishaka báarapyiibil'á b̄een̄ŋke ká t̀ugo kuru bafage e mà n̄o lw̄he na. ²⁰ Gerari yat̄on̄nahabil'á lire n̄ya ke, ka pi i Ishaka wuubii t̀un̄, maa jwo: «N̄ke lw̄he nyε wuu wogo.» Ka Ishaka si kuru b̄een̄ŋke m̄ege le Yogo. ²¹ Ka Ishaka báarapyiibii sí núr'a b̄een̄ŋke kab̄ere t̀ugo, ka pi i núr'a t̀un̄ kuru kurugo. Ka Ishaka si kuru cyage m̄ege le Mbembaan̄ji. ²² Ka pi i ỳiri wani, maa sà b̄een̄ŋke kab̄ere t̀ugo. S̀up̄ya nyε a yogo *kw̄on̄ pi na kuru kurugo mε. Ka u u kuru m̄ege le Tafabw̄oh̄o maa jwo: «Numε Kafoon̄ji Kile à wuu fun̄ŋke j̄in̄ge maa tafabw̄oh̄o kan wuu á, wuu sí n-jà nyaha numε kuru cyage e.»

²³ Puru jw̄oh̄o na, ka Ishaka si ỳiri kuru cyage e, maa nk̀are Berisheba k̀anhe e. ²⁴ U can̄karege numpilage e, Kafoon̄ji Kile à uye cyêe u na, maa u pyi: «Mii u nyε mu tun̄ji Ibirayima u Kilen̄ji, ma hà raa fyáge mε, naha na ye mii nyε ná mu i. Mii sí jwó le mu á, si mu t̀luge nyaha, mii báarapyin̄ji Ibirayima kurugo.» ²⁵ Ka Ishaka si s̄araya taww̄ugo yaa kuru cyage e, maa Kafoon̄ji Kile m̄ege p̄ee. Maa u v̄aan̄ŋke bage kw̄oro wani, ka u báarapyiibii si b̄een̄ŋke ká ww̄u.

²⁶ Can̄ka, Abimeleki ná u ceevoon̄ji Ahusati ná u k̄ashikw̄on̄bii j̄un̄jufoon̄ji Pik̄oli à ỳiri Gerari i mà k̀are Ishaka yyére. ²⁷ Ka Ishaka si pi pyi: «Naha kurugo ȳi à pa mii yyére

sahan̄ki mà li ta mii kyal'à p̄en yii á, yii mú s'a mii kàr'a yîrige yii cyage e ye?» ²⁸ Ka pi i jwo: «Wuu à li jya na Kafoon̄i Kile jye ná mu i, lire kurugo wuu à pa mu yyére, wuu u mpa nkâa, wuu u wwoñeēge le wuye shwòhòl'e. ²⁹ Mii la jye maa nkâa, na mu sì kawaa pyi wuu wà na m̄e, mu à jwo bà wuu jye wuu jye a kapii pyi mu na m̄e, kac̄en̄kii kanni wuu à pyi mu na. Wuu à mu yaha a yîri wuu yyére yyeñ̄ke e. Jye num̄e Kafoon̄i Kile mú à jwó le mu á.»

³⁰ Ka Ishaka si lyìmbwoo shwòhò pi á, ka pi i lyì maa bya. ³¹ Kuru can̄ke nùmpañ̄a jyesòoge na, ka pi i yîri maa wwoñeēge le ná Ishaka e, maa jwòm̄e lwó piye shwòhòl'e. Lire jwòhò na, ka Ishaka si kuni kan pi á, ka pi i nkàre yyeñ̄ke e.

³² Jye kuru can̄ke yabilin̄i, Ishaka báarapyiibii mpyi na bèen̄ke tûru, maa mpa kuru bèen̄ke kyaa jwo Ishaka á na pir'à ku tûg'a nò lwòhe na. ³³ Ka Ishaka si kuru bèen̄ke m̄ege le Sheba*. Lire kurugo, kuru kànhe m̄eg'a pa le Berisheba. Kuru m̄ege ku na yîri fo nin̄jaa.

Ezawu à Kana k̄ini cyeebii p̄i shuunni l̄eñ̄e.

³⁴ Mà Ezawu sh̄in̄i yaha yye beeshuunni na, u à Kyiti t̄uluge cyeebii p̄i shuunni l̄eñ̄e nàmbaga na, B̄eri p̄woron̄i Yuditi ná El̄on p̄woron̄i Basimati. ³⁵ Pire cyeebii shuun̄in̄i kan'à Ishaka ná u cwon̄i Erebeke l̄ugigii yîrige s̄èl'e.

27

Yakuba à u yyahafoon̄i jwóni ta nan̄wòhòre cye kurugo

¹ T̄eni i lȳeg'a pa nò Ishaka na ke, ka u nyin̄yaanni si li jwò cù na jcyerege fo u à pa mpyi u sàha jye na jaa na j̄cúu m̄e. Can̄ka, ka u u jyan̄i nin̄jyen̄i Ezawu yyere, ka u u shwò: «Yo!» ² Ka Ishaka si jwo: «Na jya, ku ke, mii à lȳe a kwò, n̄ka mii jye a naye tèekwùu c̄e m̄e. ³ Jye mii à mu jáare, maa ma lùuzoge yaayi lwó, sintaage ná taan̄pyaagii, maa sà kyara cya maa ma na á. ⁴ Kyaare shwòhònkanni l'à táan mii á ke, maa ti shwòhò amuni ma kan na á nk̄yà, bà mii si mpyi si jwó le mu á si yaa ná na tèekwùuni i m̄e.

⁵ Jye puru jwumpe Ishaka á jwo u jyan̄i Ezawu á ke, Erebeke mpyi a puru lógo. Jye Ezawu à pa nkàre sige e kyaare tacyag'e ke, ⁶ ka Erebeke si jwo u jyan̄i *Yakuba á: «Mii à mu tun̄i jwumpe lógo, mpemu u à jwo mu yyahafoon̄i Ezawu á ke. ⁷ U à jwo u á: “Sà kyaare cya na á, kyaare shwòhònkanni l'à táan mii á ke, maa ti shwòhò amuni, ma kan na á, lire ká mpyi, mii sí jwó le mu á Kafoon̄i Kile yyahe taan, si nta nk̄wù.”»

⁸ Jye Yakuba, jje mii sí n-jwo mu á ke, yire lóg'a tàra, maa li pyi li jwun̄kanni na. ⁹ Sà sikyaa nin̄cen̄mii shuunni cù maa ma. Kyaare shwòhònkanni l'à táan mu tun̄'á ke, mii sí ti shwòhò amuni, ¹⁰ ma sà n̄kan u á u kyà, u u jwó le ma á, mà jwo u kwù ke.»

¹¹ Ka Yakuba si jwo u nun̄'á: «Nàa, mii tun̄'á c̄e na shire na jye Ezawu na, shire sí jye mii na m̄e. ¹² Mii tun̄i ká bú mpa jwo u sí n-bwòn̄ mii na, u sí n-c̄e na Ezawu bà u jye mii m̄e, mii sí n-pyi kafiniviniwe. Lire t̄eni i ke, mà jwo mii u jwó ta ke, lan̄aga mii sí n-ta.»

¹³ Ka nufoon̄i si jwo: «Lire ká bú mpyi, na jya, Kile u kuru lan̄an̄ke yaha ku cwo na na. Nje mii à jwo ke, lire pyi kanna, sà sikaabii cù a pa.»

¹⁴ Ka Yakuba si nt̄il'a kàr'a sà pire sikyaabii shuun̄in̄i cù a pa n̄kan u á. Kyaare shwòhònkanni l'à táan u tun̄'á ke, ka nufoon̄i si ti shwòhò amuni. ¹⁵ Maa u jyan̄i nin̄cyiin̄i Ezawu v̄aan̄pyi nis̄in̄pyi yà lwó bage e mà le Yakuba na. ¹⁶ Maa pire sikyaabii seeyi t̄èg'a Yakuba cyeyi ná u yacige tò. ¹⁷ Bwurun̄i ná kyaare nint̄aan̄re u à shwòhò ke, maa yire kan Yakuba á.

¹⁸ Ka Yakuba si nkàre ná y'e, u tun̄i yyére. Maa u yyere: «Baba.» Ka Ishaka si jwo: «Yo! Mii jyan̄i n̄gi u jye mu ye?» ¹⁹ Ka Yakuba si u tun̄i jwò shwò: «Mii u jye mu jyan̄i nin̄cyiin̄i Ezawu. Nde mu mpyi a jwo mii á ke, lire mii à pyi. Mii à mu jáare, maa yîr'a t̄èen̄, maa

* **26:33** Sheba m̄ege jwòhe ku jye kàaga

na kyaare tà kyà, maa jwó le na á.» ²⁰ Ka Ishaka si jwo u jyan'á: «Ei! mu à kwò a kyaare ta la?» Ka Yakuba si jwo: «Mu Kafoonji Kile yabilinji u à sige táan mii na.»

²¹ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, file na na, si bwòn ma na, si ncè kampyi sèe mii jyanji Ezawu u nyε mu.» ²² Ka Yakuba si file u tunji na, ka u u taala a wíi, maa jwo: «Ei! Yakuba mejwuuni li nyε nde de! Nka u cyeyi nyε Ezawu wuyi fiige.» ²³ Ishaka mpyi a cè na Yakuba wi mε, naha na yε shire mpyi u cyeyi na, u yyahafoonji Ezawu fiige. Ka u u wá na bégele si jwónji le u á. ²⁴ Nka mà jwo u jwónji le u á ke, u à u yíbe: «Sèe wi, mu u nyε mii jyanji, Ezawu la?» Ka Yakuba si jwo: «Mii wi.» ²⁵ Ka Ishaka si jwo: «Na jya, lire tènì i, kyaare tîrige na taan si tà kyà si nta jwónji le ma á.» Ka Yakuba si kyaare tîrige u taan, ka u u tà kyà. Ka Yakuba si mpa ná *ερεzen sinm'e, ka u u puru bya mú. ²⁶ Maa jwo: «Na jya, file na na, maa na pur'a cû, maa na shéere.» ²⁷ Ka Yakuba si file u na, maa u shéere amuni. Ishaka à u vâannyi nùge ta ke, ka u u jwó le u á, maa jwo:

«Sèenji na, kεεge na Kafoonji à jwó le? ke,
mii jyanji nùg'à táan kuru kεεge fiige.

²⁸ Na jya, Kile u nînyinji kameŋke kan ma á,
u u nîŋke nàfuunji kan ma á mú,
u u sùmanji ná ερεzenji nînyahawa kan ma á.

²⁹ Kile u ma yaha kîrigii nùŋo na,
sùpyishi nînyahawa s'a nîŋkure sínni mu taan.
Kile u ma yaha mà pyi ma sîŋεbii saanwa,
mu sîŋεbii pi a nîŋkure sínni mu taan.
Shin maha shin u à mu cùmò lemε pi ke,
Kile u urufoo lãja.

Shin maha shin sí u à mu cùmò lemε jwò ke,
Kile u jwó le urufol'á.»

³⁰ Nyε tènì i Ishaka á kwò jwónji ndenji na Yakuba á, Yakuba mú s'à yîri u taan mà kwò ke, ka lire si bê ná Ezawu e, u à yîri sige e mú. ³¹ Ka uru mú si kyaare tà shwòhò a tîrige tufoonji Ishaka taan. Maa jwo tufoon'á: «Baba, yîri maa ma jyanji kyaare nizhwòhòre tà kyà maa jwó le u á.» ³² Ka tufoonji si jwo: «Jofoo u nyε mu yε?» Ka u u jwo: «Mii u nyε mu jyanji nîncyiinji Ezawu.»

³³ Tènì i Ezawu à yire jwo ke, ka Ishaka si fyá fo na jcyêenni sèl'e. Maa jwo: «Jofoo sí u à kyaare bò a shwòh'a pa ŋkan mii á, mà mu ta mu sàha mpa mà yε? Wà a pa ná kyaare e naha, ka mii i tà kyà maa jwó le u á, u mú sí uru jwónji ta.»

³⁴ Nyε Ezawu à puru lógo u tunji jwò na ke, ka u lùuni si yîri, ka u u ŋkyáala fànha na, maa tufoonji jáare: «Baba, jwónji wà le mii á mú kε!» ³⁵ Ka Ishaka si jwo: «Mu cònnji u à fini maa wwû mu jwòh'i, maa mu jwónji nàjwòhòrò de!» ³⁶ Ka Ezawu si jwo: «Ei! Mεge k'à le u na Yakuba*, kur'à u cû ke, lire kurugo u à mii nàjwòhòrò tooyi shuunni kε? U à mii lyεge tònnji shwò a ta, numε maa núr'a mii jwónji nàŋkaaga mú.» Maa núr'a jwo tufoon'á: «Lire tènì i ke, mu nyε a sà a jwónji wà yaha mii á mà?» ³⁷ Ka Ishaka si jwo Ezawu á: «Na jya, sèenji na, mii à jwónji le u á na u pyi mu nùŋo na, maa jwónji le u á, bà u cìnmpyiibii puni si mpyi u bilii mε, maa sùmanji ná ερεzenji jwónji le u á. Jwónji ŋgire mii sí nùru n-le mu á yε?» ³⁸ Ka Ezawu si jwo: «Baba, lire tènì i ke, uru jwónji kanni u nyε mu á la? Jwónji wà le na á mú!» U à puru jwo ke, maa mεε le na súu. ³⁹ Ka tufoonji si jwo:

«Mu sî nîŋke nàfuunji ta mε,
mu taare sí n-pyi kameŋε baa.

⁴⁰ Mu kàshikwòŋŋwòŋni li sí raa mu jwò caa.
Mu sí n-pyi ma kàntugowunji biliwe,
mu sí raa báare u á mu à jwo faapyinupee,

* 27:36 Yakuba mεge jwòhò ku nyε nàjwòhòrò

ɲka canɲka, mu sí tire bilere zhwúɲi kebe n-láha ma yacige e si mpyi may'á.

⁴¹ «Nyɛ Ishaka à jwóobii mpiimu le Yakuba á ke, pir'à u ɲyipeɛnni le Ezawu e. L'à pa nɔ cyage k'e fo Ezawu na yu uye funɲ'i: «Mii tunɲi tɛekwûun'á byanhara, u àha ɲkwû, ka wuu u kwùge pyi a kwò, mii sí na cɔɔnnɲi Yakuba bò.» ⁴² Ka wà si ɲkàre Erebeke yyére, maa sà u jyanɲi Ezawu funzɔnnɔre jwo u á. Ka Erebeke si u jyanɲi Yakuba yyere maa yi jwo u á: «Wíi, mu yyahafoonɲi Ezawu à jwo uru sí mu bò, bà uru funɲke si mpyi si ɲíɲe mɛ. ⁴³ Lire e, nde mii sí n-jwo mu á ke, yire lóg'a tàra, mu à yaa mu u fê a kàre Kyaran kɪni i, mii yyahafoonɲi Laban yyére. ⁴⁴ Maa ntɛɛn uru yyére mà tère pyi, mà jwo mu yyahafoonɲi lùuni li tɛɛn ke. ⁴⁵ Sà ntɛɛn wani fo mu yyahawunɲi lùuni ká ntɛɛn, nde mu à pyi ke, fo u funɲɔ ká wwò lire na. U funɲɔ ká mpa wwò, mii sí n-jà mu núruɲɔ n-pa naha. Ná lire bà mɛ, mii sí n-pôɔn yii mú shuunni i cannugo.»

Yakuba à fê Ezawu yyaha na mà kàre Laban yyére, Mesopotami kɪni i.

⁴⁶ Nyɛ ka Erebeke si ɲkàr'a sà yi jwo Ishaka á na Kyiti shiinbii pworibii Esawu à lɛɲɛ ke, na pire cyeebil'à uru tɛgele ta fo mà dɲyɛ la wwú uru na. Maa núr'a jwo na *Yakuba mú ká uru ceenɲi wà lɛɲɛ, lire tɛni i ke, ur'à ɲyii yige kwùɲi kurugo mà tòro lire na.

28

¹ Ka Ishaka si *Yakuba yyere maa jwó le u á, maa u pyi: «Ma hà ɲkwò ma cwonɲi lwó *Kana kɪni pùceepyire e mà dɛ! ² Ta si fo Mesopotami kɪni i, ma nunɲi tunɲi Betuyɛli yyére, maa sà ma nunɲi yyahafoonɲi Laban pwɔrɔɲi wà lwó a pyi ma cwo kuru cyage e. ³ Kile Sɲi Punifoo u jwó le ma á, u u pyi ɲɲyahamii kan ma á, u ma pyi tɔlubwɔhɔ tu. ⁴ Jwónɲi Kile à le *Ibirayima á ke, u u uru fiige le mu ná ma tɔlug'á, kɪni i mu à tɛɛn nàmpɔnnɛ e, ná l'à kan Ibirayima á ke, bà mu si mpyi si lire ta mɛ.»

⁵ Lire e, Ishaka á Yakuba yaha a kàre Mesopotami kɪni i, Aramu shinɲi Betuyɛli jyanɲi Laban yyére. Laban sí u mpyi Yakuba ná Ezawu nunɲi Erebeke yyahafoonɲi.

Ezawu à ceenɲi wabɛrɛ lɛɲɛ nàmbaga na.

⁶ Nyɛ Ezawu à pa li ɲya na Ishaka á jwó le *Yakuba á, maa u pyi u sà u cwonɲi lwó Mesopotami kɪni i ke, maa li ɲya mú na u à jwó le u á, maa yi jwo u á na u àha ceewe lwó *Kana shiinbii pùceepyire e mɛ. ⁷ Maa li ɲya mú na Yakuba á u tunɲi ná u nunɲi ɲwɔmɛɛni cû, maa ɲkàre Mesopotami kɪni i ke, ⁸ lire e Ezawu à cè na Kana pùcyaaabil'à pɛn u tunɲi Ishaka á. ⁹ U à li ɲya amuni ke, ka u u yîr'a kàre *Ibirayima jyanɲi Sumayila yyére, maa u pwɔrɔɲi wà lwó nàmbaga na, mà bàra u cyeebii na. Uru pùcwonɲi mɛge na mpyi Makyalati, u munɲcwonɲi mɛge sí ɲyɛ Nɛbayɔti.

Yakuba ɲɔɔge

¹⁰ Nyɛ *Yakuba á yîri Bɛrisheba kànhe e na ɲkɛɛge Kyaran kànhe e. ¹¹ U ɲɲkàrɲi'à sà nɔ cyage k'e, numpilag'à wwò ke, ka u u shwòn wani, maa kafaage kà lwó a pyi ɲùntahaga, maa sínɲi.

¹² U à ɲɔɔ, mà katannɲancyiin ɲya l'à sín ɲɲɲke na, fo ɲɲɲɲi na, ka *Kile mɛlɛkɛɛbii si wà na dùru, marii ntîre li na. ¹³ Kafoonɲi Kile yabilɲi mpyi a yyere Yakuba taan, maa yi jwo u á: «Mii u ɲyɛ Kafoonɲi Kile, mu tulyage *Ibirayima ná mu tunɲi Ishaka u Kilenɲi. Cyage e mu à sínɲi amɛ ke, mii sí kuru cyage kan mu ná ma tɔlug'á. ¹⁴ Mu tɔluge sí ɲyaha ɲɲɲke nticyɛnnɲi fiige. Mu sí n-pìli canɲafyinmpe ná canɲacwumpe e, si mpìli suumɔkulo ná wòrokul'e. ɲɲɲke supyishɲi puni sí jwó ta mu ná ma pyɛnge shiinbii cye kurugo. ¹⁵ Ma ɲɲɲyiini táan maa lógo, mii sí n-pyi ná mu i ma tashèyi puni i, s'a mu kàanmucaa, si núru ná mu i nde kɪni i sahanɲi. Mii sí n-sii mu yyaha maye ɲɲɲkin mɛ, ɲwɔmɛɛ maha ɲwɔmɛɛ mii à lwó mu á ke, mii sí cyire puni fûnnɔ.»

¹⁶ Puru jwəhə na, ka Yakuba si jɛɛl'a jɛ, maa jwo: «Nàkaana baa, Kafoonji na jye nke cyage e, mii sí jye a mpyi a li cè mɛ.» ¹⁷ Ka u fyagarawunji si jwo: «Nke cyage jye fyagara cyaga dɛ! Numɛ mii à cè na Kile pyenge ná ninyinji tajyige ku jye naha.»

¹⁸ Nye u à yiri kuru jyesooge na ke, kafaage u mpyi a tɛg'a u jù nke taha ke, maa kuru yirig'a yyéne mà pyi funjcwogoyaaga, maa sɛmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo.

¹⁹ Maa kuru cyage mɛge le Beteli, (kuru jwəhə ku jye Kile pyenge) mà li ta tèecyiini i, kuru cyage mɛge na mpyi Luzi.

²⁰⁻²¹ Ka Yakuba si jwəfaaga fáa Kile á maa jwo: «Kafoonji Kile, mu aha jɛn'a mii tɛge, maa mii shwə kawagigii na, nde jani i, maa yalyire ná vāanji nindeyi kan mii á, maa mii pyi mii à núr'a pa yyeninke e na tpyenge e, maa mpyi mii u Kilenji*, ²² lire ká mpyi, nke kafaage mii à yyéne amɛ, mà pyi funjcwogoyaaga ke, kuru cyage ku sí n-pyi Kile pyenge. Mii aha yaaga maha yaage ta ke, mii sí kuru yáhanji wwú nkan mu, Kile á.»

29

Yakuba à Leya ná Araseli lèye mà pyi u cyee

¹ Lire kàntugo, ka *Yakuba si kuni lwə a kàre canjafyinmpe kìrigii kànmpañke na. ² Mà u ninjàrini yaha, u à sà nò bèenke kà na sige funnke e. Mpàkuruyo taanre ná sikyaa mpyi a sínni sínni ku jwəge na. Yatəre tabyage ku mpyi ku ki, kuru bèenke jwəge mpyi maha ntùni ná kafaabwəh'e. ³ Yatəre puni n'a mpyi a pa bínni, pi mpyi maha kuru kafaage kùunkul'a láha bèenke jwəge na maa ti kan t'a bya, maa nkəwə maa kuru fáage tɛg'a ku jwə tò. ⁴ Ka Yakuba si pire yatonahabii yíbe: «Mii cìmpyiibii, taa yii à yiri ke?» Ka pi i u pyi: «Wuu à yiri Kyaran kànhe e.» ⁵ Ka u u jwo: «Ta yii à Nakwəri jambilini, Laban cè bɛ?» ka pi i jwo: «Dɔn.» ⁶ Ka u u jwo: «U à cùunə la?» Ka pi i jwo: «Dɔn, u à cùunə, u pworonji Araseli nimpāni u nge ná mpāabil'e.»

⁷ Nye ka Yakuba si jwo yatonahabil'á: «Yatəre tèebínini sàha nò mà dɛ! Yii jye a cè na canjke saha a nyaha mà? Yii yatəre yaha ti i bya, lire kàntugo yii sà a ti nàha.» ⁸ Ka yatonahabii si jwo: «Ná yatəre puni jye a bín'a kwə mɛ, wuu jye na lire pyi mɛ. T'aha bín'a kwə, wuu maha nta a kafaage láha bèenke jwəge na, maa ti kan t'a bya.»

⁹ Mà Yakuba yaha u u yu ná pi e, ka Araseli si nò wani ná u tunji yatəre e. Uru u mpyi na ti nàha. ¹⁰ Tèni i Yakuba à u yalwonji Laban pworonji Araseli nya ná yatəre e ke, ka u u njàr'a sà kafaage láha bèenke jwəge na, maa ti kan t'a bya. ¹¹ Maa Araseli púr'a cù maa u yal'a shéere sèl'e, ka u nyanji funntange si nyilwəhe pyi ku u ntiri u nyiigil'e. ¹² Maa jwo Araseli á na u tunji cìmpworo u jye ure, na uru na jye Erebeka jya. Ka Araseli si fê a kàre pyenge maa sà yi jwo u tunj'á. ¹³ Tèni i Laban à u cənnji jyanji Yakuba kyaa lógo ke, ka u u fê a kàre u fye e, maa sà u púr'a cù, maa u shéere, maa nkàre ná u e pyenge. Kyaa maha kyaa l'á pyi ke, ka Yakuba sí cyire puni jwo u á. ¹⁴ Laban à yire lógo ke, ka u u jwo: «Mà sèenji jwo, mii ná mu na jye cìmpyii. Ka Yakuba si nkəwəro na báaranji pyi Laban yyére mà nò yinje ninjin na.

¹⁵ Nye ka Laban si jwo u á canjka: «Mii sùpya u jye mu, nka lire ná li wuuni mu i, mu jye a yaa mu u a báare mii á mana mɛ. Ma sàranji jwo na á, s'a uru kaan ma á.»

¹⁶ Nye lir'à ta pworii shuunni na jye Laban á. Ninjyeni mɛge mpyi Leya, nimbileni woge sí jye Araseli. ¹⁷ Leya lemɛ mpyi a jwə mà Araseli kwə mɛ. ¹⁸ Ka Araseli kyaa si ntáan Yakuba á. Ka u u jwo Laban á: «Mii sí báaranji pyi yyee baashuunni i mu pworonji nimbileni, Araseli kurugo.» ¹⁹ Ka Laban si jwo: «Mii u u kan mu á, lir'à pwórə mii u u kan wabər'á. Tèen naha ná mii i.» ²⁰ amuni Yakuba à kwəro Laban yyére, maa báaranji pyi yyee baashuunni Araseli kurugo. Bà Araseli kyal'à táan Yakuba á sèl'e mɛ, jcyii yyeeegii baashuunni'á pyi u á canmpyaa fiige.

* **28:20-21** maa mpyi mii u Kilenji: JWUNKANNI LABERE: lire ká mpyi, Kafoonji sí n-pyi mii Kilenji

²¹ Cyire yyeegil'à tòro ke, ka Yakuba si jwo Laban á: «Na cwonji kan na á, tèn'à fûnṅo. Mii la nyɛ si u lèṅe numɛ.» ²² Ka Laban si kuru cyage sùpyire puni bínni, maa katáan nimbwoo pyi.

²³ Nyɛ kuru canṅke numpilage e, ka Laban si u pworonji Leya lwó a kàre Yakuba yyére. Ka Yakuba si shwòn ná u e kuru numpilage e. ²⁴ Laban mpyi a u báarapyipucwonji wà kan Leya á, uru mege mpyi Zilipa.

²⁵ Nyèg'à pa múgo ke, ka Yakuba si li ta na Araseli bà mɛ, ṅka Leya wi. Maa jwo Laban á: «Naha mu à pyi ná mii i amɛ yɛ?» Lire tɛni i ke, Araseli kurugo bà mii à báaraṅi pyi mu á mà? Naha na mu à mii naṅwòhòrò yɛ?» ²⁶ Ka Laban si jwo u á: «Mà tàanna ná wuu tɛnni i, cɔonfoonji nyɛ na jà a kan nàmbage e muṅcwofoonji yyaha na mɛ. ²⁷ Cikwɔonre cibilaage sannke pyi ná Leya e. K'aha ṅkwò, wuu sí cɔonfoonji kan mu á mú, maa núr'a yyee baashuunninji wabɛɛ báara pyi mii á.» ²⁸ Ka Yakuba si kuru cibilaage sannke pyi ná Leya e, ka Laban si u pworonji Araseli kan u á. ²⁹ Laban mpyi a u báarapyipucwonji wà kan Araseli á, uru mege mpyi Bila.

³⁰ Nyɛ ka Yakuba si shwòn ná Araseli e mú. Ka u kyaa si ntáan u á mà tòro Leya na. Ka Yakuba si núr'a báaraṅi pyi Laban á sahaṅki fo yyee baashuunni.

Yakuba pyìibii kani

³¹ Ka Kafoonji Kile si li nya na Leya kyaa nyɛ a táan *Yakuba á mɛ, ka u u sege táan u na. Maa sege pɛn Araseli na. ³² Ka Leya si yyére maa si pùnambile, maa li mege le Uruben: «Kafoonji Kile à mii nàvunṅke nya, numɛ mii kyaa sí n-táan na poon'á*.»

³³ Ka u u núr'a yyére, maa si pùnambile, maa jwo: «Kafoonji Kile à lógo na mii kyaa nyɛ a táan na poon'á mɛ, lire kurugo u à nde pùnambilini kan mii á mú.» Maa li mege le Simiyon†.

³⁴ Ka Leya si núr'a yyére maa si pùnambile, maa jwo: «Numɛ kɔni, mii poonji sí mii mâra, naha na yɛ mii à pùnampyire taanre si u á.» Maa li mege le Levi‡.

³⁵ Ka u u núr'a yyére, maa pùnambile sicyɛrewu si, maa jwo: «Numɛ, mii sí Kafoonji kêe.» Lire kurugo, u à lire mege le *Zhuda§. Lire kàntugo, ka u sege si yyére mà tère pyi.

30

¹ Nyɛ Araseli à pa li nya na uru sàha ṅkwò a pyà ta *Yakuba á mɛ, ka u muṅcwonji yinɔyɛge si jyè u e. Ka u u jwo Yakuba á: «Pyìibii pìi kan mii á mú. Fo lire bà mɛ, mii sí n-kwû.» ² Ka Yakuba lùuni si yîri Araseli taan, maa jwo: «Lire tɛni i ke, mii u nyɛ Kile la? Kile bà u à mu sige pyìsini na mà?» ³ Ka Araseli si jwo: «Mii báarapyipucwonji Bila u ṅge, u lwó a pyi ma cwo, bà u si mpyi si pyi ta mii á mɛ. Lire ká mpyi, pire pyìibii sí n-pyi mii wuu.» ⁴ Lire pyinṅkanni na, Araseli à u báarapyipucwonji Bila kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

Ka Yakuba si u lèṅe. ⁵ Ka Bila si mpa laa ta, maa pùnambile si Yakuba á. ⁶ Ka Araseli si jwo: «Kile à mii tanga kan. Nde mii à jwo u á ke, u à lire lógo, maa pùnambile kan mii á. Lire kurugo, Araseli à li mege le Dan*.

⁷ Ka Araseli báarapyipucwonji Bila si núr'a laa lwó maa pùnambile shɔnwuu si Yakuba á.

⁸ Ka Araseli si jwo: «Sèenji na, mii à zhìṅi le ná na muṅcwonji i, maa jà u na.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mege le Nefitali†.

⁹ Nyɛ Leya à pa li nya na uru seg'à *kwòn mà tère pyi ke, ka u u u báarapyipucwonji Zilipa kan Yakuba á, u à pyi u cwo.

¹⁰ Ka Zilipa si laa lwó, maa pùnambile si Yakuba á. ¹¹ Ka Leya si jwo: «Mii nùṅk'à táan dɛ!» Lire kurugo, u à li mege le Gadi‡.

* 29:32 Uruben mege jwòhe ku nyɛ «Pùnambile li nde», lire nyɛ mɛ «U à mii nàvunṅke nya.» † 29:33 Simiyon jwòhe ku nyɛ U à lógo ‡ 29:34 Levi jwòhe ku nyɛ U à mii mâra § 29:35 Zhuda jwòhe ku nyɛ U à kêe * 30:6 Dan mege jwòhe ku nyɛ U à mii tanga kan † 30:8 Nefitali jwòhe ku nyɛ «Mii à jà» ‡ 30:11 Gadi jwòhe ku nyɛ pùntanga

¹² Ka Zilipa si núr'a pùnambile si Yakuba á. ¹³ Ka Leya si jwo: «Ei! funntange kyaa li nyɛ nde dɛ! Cyeebii sí n-jwo na mii wuun'à jwɔ.» Maa lire pùnambilini mege le Asherí§

¹⁴ Nyɛ canŋka, sùmakwɔŋgii tɛni i, Uruben à fwor'a kàr'a sà mandaragɔri cige* kà nya kɛɛge e. Ka u u kuru cige fwuugii cyi tũgo a pa ŋkan u nunj Leya á. Ka Araseli si jwo Leya á: «Na pwɔhɔ, maa ma jyanj mandaragɔri cige fwuugii cyi kan na á.» ¹⁵ Ka Leya si jwo: «Na naha? Mu à mii poonj shwɔ mii na, lire nyɛ a mu funŋke jɛŋe mɛ, fo mu sàha na ŋko mii u na jyanj fwuugii kan mu á si ntaha lire na kɛ?» Ka Araseli si jwo: «Nyɛ kampyi lire li, u sí n-pa njjaa numpilage pyi ná mu i. Lire sí n-pyi mu jyanj fwuugii cyaga.» Ka Leya si jɛɛ.

¹⁶ Nyɛ yàkonke Yakuba njjĩrɛnj kɛɛge e, ka Leya si ŋkàr'a sà u nũŋɔ bɛ, maa yi jwo u á: «Mu sí n-shwɔn mii yyére njjaa. Mii à na jyanj fwuugii tɛg'a mu fáa Araseli á njjaa kàzhwɔnni mɛɛ na.» Ka Yakuba si ŋkàr'a sà shwɔn Leya yyére kuru canŋke numpilage e.

¹⁷ Ka Kile si Leya jaarage shwɔ. Ka u u laa lwɔ maa pùnambilini kan kurowuuni si Yakuba á.

¹⁸ Maa jwo: «Mii à na báarapyipucwonj kan na poonj'á ke, lire sàranj Kile à kan mii á amɛ.» Lire kurugo, u à lire pùnambilini mege le Isakari†.

¹⁹ Ka u u núr'a pa laa lwɔ maa pùnambilini baaniwuuni si Yakuba á. ²⁰ Maa jwo: «Kile à bùnyɛbwɔhɔ pyi mii á. Numɛ, mii poonj sí mii le njire e, naha na yɛ mii à pùnampyire baani si u á.» Ka u u lire pùnambilini mege le Zabulon‡.

²¹ Lire kàntugo, ka u u pùceebile si, maa lire mege le Dina.

²² Nyɛ ka Kile si funŋɔ cwo Araseli na, maa u jaarayi shwɔ, ka u sege si jwɔ cù. ²³ Ka u u laa lwɔ maa si pùnambile. Maa jwo: «Kile à silege láha mii na numɛ.» ²⁴ Maa lire pùnambile mege le Yusufu. Maa jwo: «Kile u pùnambilini labɛɛ bàra nde na mii á§.»

Yakuba á pa mpyi yaarafoo

²⁵ Nyɛ Yusufu sinjwooni kàntugo Araseli á, ka *Yakuba si jwo canŋka Laban á: «Kuni kan na á, mii sí nùru n-kàre na tupyenge e. ²⁶ Na cyeebii ná na pyibii kan na á, pire kurugo mii à báaranj pyi mu á. Pi kan na á, mii kɛɛge na tupyenge e. Nde mii à pyi mu á ke, mu yabilin'á li cè.» ²⁷ Ka Laban si u pyi: «Kampyi mii kyal'á táan mu á, mii la nyɛ maa ntɛɛn naha. Naha kurugo yɛ mii à cɛɛre pyi mà li nya na Kafoonj Kile à jwɔ le mii á mu cye kurugo. ²⁸ Mu sàranj nyɛ yaage ŋkemu ke, kuru jwo na á, si kuru kan ma á.» ²⁹ Ka Yakuba si jwo: «Báarenkanni na mii à báara mu á, ná nyahan'kanni na mu yatɔɔr'á nyaha mii cye e ke, mu à li cè. ³⁰ Yatɔɔre nimpyigire ti mpyi mu á, mà mii ta mii sàha mpa mɛ, tir'á púgo a pyi kurumbwɔhɔ. Kafoonj Kile à jwɔ le mu á mii cye kurugo. Numɛ, mà mii yaha naha, tɛni ndire mii sí n-ta si mbáare na pyenge shiinbil'á yɛ?»

³¹ Ka Laban si jwo: «Naha mu la nyɛ mii u kan mu á ma sàranj yɛ?» Ka Yakuba si jwo: «Mii nyɛ a tige yaage kabɛɛ kurugo mɛ, nje mii sí n-jwo mu á ke, mu aha ntɛɛn yire taan, mii sí nùru raa mu yatɔɔre náha. ³² Nyɛ njjaa, mii sí n-jyɛ mu yatɔɔre shwɔhɔl'e si ti wíi ninjin ninjin. Mpàabii puni pi nyɛ pi nyɛ a finjɛ mɛ, ná sikaabii puni pi à jɛŋe ke, pire pi sí n-pyi mii sàranj. ³³ Mu aha mpa mii yatɔɔre kàanmucya canŋke ŋkemu i ke, kampyi mii à tíi, mu sí n-cè. Mu aha bú mpa sika maha sika ta ti shwɔhɔl'e ŋgemu u nyɛ u nyɛ a jɛŋe mɛ, lire nyɛ mɛ mpà maha mpà u à finjɛ ke, mu kú n-cè n-jwo na mii à uru yú.

³⁴ Nyɛ ka Laban si jwo: «Bà mu à yi jwo mɛ, wuu yi pyi amuni.» ³⁵ Nka kuru canŋke yabilinj i, Laban à yíri maa sikaabii njɛnɛbii, ná mpàabii ningwɔobii cwɔnr'a yaha piye kanni na, ³⁶ maa pire kan u pyibil'á pi sà a pire náha cyage kabɛɛ'e, bà pi laage si mpyi si ntɔɔn Yakuba na mɛ. Canmpyaa taanre para pi à pyi, maa nɔ kuru cyage e. Ka Yakuba si ŋkwôro na Laban yatɔɔre sannte náha.

§ 30:13 Asherijwɔhe ku nyɛ funntange. * 30:14 Tire sùpyire mpyi na sɔnnj na kuru cige fwuugii na nyɛ pyitawyerɛ

† 30:18 Isakarijwɔhe ku nyɛ sàra wi ‡ 30:20 Zabulonjwɔhe ku nyɛ bùnyɛ, lire nyɛ mɛ njire § 30:24 Yusufu jwɔhe ku nyɛ «U à wà bàra

³⁷ Nye ka Yakuba si kabiipuruyo *kwòŋ, pepiliye cige na, ná amandiye cige na, ná pilatani cige na. Maa cyire kàbigigii kwooyi nimpuruyi yà láhala láhala maa yire tafyinyi yige yig'a yaha. ³⁸ Maa cyi le le yatòore yabyayi i, bà yatòore si mpyi t'aha a ma tabyage e ti raa cyi naa me.

Nye yatòore tiye tèekòròŋ'à nò ke, ³⁹ ka ti i wá na tiye dùru tabyage e, marii cyire kàbigigii naa, ka li i mpyi amuni, yatòor'à pa a sini ke, ka ti pyìre si jénɛ.

⁴⁰ Yakuba mpyi a mpàŋɛbii cwòŋr'a yaha piye kanni na. Mpàpeebii n'a mpyi na ŋkor'a pi dùru tɛni ndemu i ke, u mpyi maha pi yaha pi i Laban yatòore niŋɛŋere ná niŋgwòore naa, bà pi si mpyi pi aha si, pi pyìbii si jénɛ me. Amuni Yakuba á pyi maa yatòorò niŋyahara ta, maa ti yaha tiye kanni na. ⁴¹ Mà bàra lire na, yatòore sèewoore n'a mpyi na ŋkòr'a tiye dùru tabyage e, Yakuba mpyi maha cyire kàbigigii jempe wogigii le lùbyayaayi i, ti i naa. ⁴² Nka niŋcwògore n'a mpyi na ma tabyage e, u mpyi maha jɛn'a kàbigigii le lwòhe e me. Nye lire pyiŋkanni na, mpàpyire ná sikapyire niŋcwògòr'à pyi Laban woro, ka nintubuunte si mpyi Yakuba woro.

⁴³ Nye amuni Yakuba à pa mpyi nàfuufeembwòhò, u à sikyaa ná mpàa niŋyahamii ta. Báarapyicyee ná báarapyinambaa na mpyi u á, ná jwòhòŋyi ná dùfaanya.

31

Yakuba vèŋi kani

¹ Nye l'à pa nò cyage k'e, fo Laban pyìbil'à jwo na: «*Yakuba à wuu tunji cyeyaayi puni lwó a pyi u wuyo. Lire pyiŋkanni na, u à uye pyi yaarafoo.» Ka puru jwumpe si nò Yakuba na. ² Ka Yakuba mú si li jya na yyetange ku mpyi Laban á mà yyaha tíi ná ur'e ke, na u sàha jye ná kur'e me.

³ Nye canŋka Kafoonji Kile à jwo Yakuba á: «Núru ma tupyenge e, cyage e mu à si ke. Mii sí n-pyi ná mu i.» ⁴ Pur'à jwo ke, ka Yakuba si ntɛn u yatòore cyage e sige e, maa wà tun u à Araseli ná Leya yyere. ⁵ Pi à pa ke, ka u u yi jwo pi á: «Mii à li jya yii tunji yyahe e, cùŋkanni na u mpyi a fyànha a mii cù ke, u sàha jye amuni ná mii i me. Nka mii tunji u Kilenji à kwòro ná mii i. ⁶ Yii yabilimpil'à cè na mii à báare yii tunj'á ná na fànhe puni i. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, yii tunj'à mii naŋwòhòrò, maa mii sàraŋi kɛɛŋɛ fo tooyo ke. Nka Kile jye a jɛɛ u kapii pyi mii na me. ⁸ U n'a mpyi a jwo na mii sàraŋi u sí n-pyi yatòore t'à jénɛ sèe sèl'e ke, ti puni pyìbii mpyi maha jénɛ sèl'e. Nye u n'a mpyi a nùr'a yi kɛɛŋɛ, maa jwo mii sàraŋi u sí n-pyi ntemu ti jye ti jye a jénɛ sèe sèl'e me, yatòore pyìre puni mpyi maha sini amuni. ⁹ Kile u à yii tunji yatòore shwò u na mà kan mii á. ¹⁰ Naha kurugo ye tɛni i yatòore mpyi na tiye dùru ke, mii à ŋògò ŋó, mà li jya sikaperigii cyi mpyi na sikacyeebii dùru ke, cyire pun'á jénɛ. ¹¹ Lire tɛni i, Kile Mɛlɛkɛŋi à mii yyere ŋòge e: «Yakuba» ka mii i shwò. ¹² Ka u u jwo: «Ma yyahe yîrige maa wíi: Sikaperigii cyi wá na dùru sikacyeebii na ke, cyire pun'á jénɛ jénɛ.» Maa jwo: «Mii à lire pyi, naha na ye jcyii puni Laban à pyi mu na ke, mii à cyire jya. ¹³ Kilenji u à uye cyêe mu na Beteli i ke, mii u jye ure. Kuru cyage e, mu à sinmpe wu kafaage na, maa ku pyi funjcwoyaaga, maa jwò fáa mii, Kile á. Nye numɛ yîr'a fworò nde kîni i maraa si ma tasege e.»

¹⁴ Nye Araseli ná Leya á puru jwumpe lógo ke, ka pi i jwo: «Wuu nàzhan yaaga sàha jye naha me, wuu mú si kògò ta wuu tunji pyenge e me. ¹⁵ Wuu tunj'à wuu cù nàmpwuun fiige numɛ, u à wuu pére maa uru wyérenji lyí a kwò.» ¹⁶ Maa jwo Yakuba á sahanŋi: «Kile à nàfuunji ŋgemu shwò u na, mà kan mu á ke, uru na jye wuu ná wuu pyìbii wuu numɛ. Lire e ke, Kile à ndemu jwo mu á ke, lire pyi.»

¹⁷⁻¹⁸ Ka Yakuba si yîri, maa u cyeebii ná u pyìbii dùrugo jwòhòŋyi jɛn'i, maa kuni lwó na ŋkɛge u tunji Ishaka yyére, *Kana kîni i. Maa ŋkàre ná u yatòore ná u cyeyaayi puni i, jje u à ta Mesopotami kîni i ke.

¹⁹ Tèni i Yakuba a fê ke, lir'à Laban ta u à kàre u mpàabii shire takwònge e. Nye pi ninjàribii na, ka Araseli si u tunji kacyanhigii yû. ²⁰ Lire pyin'kanni na, Yakuba á wwû Aramu shin'ni Laban jwòh'i, maa fwor'a kàre, u nye a jwo ná u e mε. ²¹ Yaaga maha yaaga ku mpyi u woge ke, u à fyâl'a yire puni lwó a kàre. U à Efirati banji *kwòn, maa nkàre Galadi jany'i kàmpañke na.

Laban à Yakuba fyè tòrò

²² *Yakuba á canmpyaa taanre jaara, ka pi i nta a yi jwo Laban á na u à fê. ²³ Ka Laban ná u shiinbii pii si yîri, maa Yakuba fyè tòrò canmpyaa baashuunni i, mà sà u ta Galadi jany'i shwòhòl'e. ²⁴ Nka kuru can'ke numpilage e, Kile à uye cyêe Aramu shin'ni Laban na njòg'e, maa yi jwo u á: «Maye kànmucya. Ma hà yaaga pyi Yakuba na mà dε!»

²⁵ Nye tèni i Laban a Yakuba kòr'a ta ke, lir'à u ta u à u vāan'ke bayi kwòro kwòro Galadi jany'i shwòhòl'e. Ka Laban ná u fyèjwòhòshiinbii mú si pi wuyi kwòro wani cyage kabèr'e. ²⁶ Kàntugo, ka Laban si nkàr'a sà Yakuba yíbe: «Naha mu à pyi amε yε? Naha na mu à mii jwòhò yaha maa mii pùcèribii cû a fworò, mu à jwo bilii pi à cû kàshige takwònge e yε? ²⁷ Naha na mu à wwû mii jwòh'i maa jwòh'a fworò, mu nye a yi jwo mii á mà yε? Kàmpyi mu mpyi a yi jwo mii á, mii mpyi na sí kàtāan nimbwo pyi mu nkàranj mεge na, ná myahigil'e, ná bàribii ná kònòbil'e. ²⁸ Mu bà nye a yyére mii u pishεere kan na pyibii ná na jampyir'á mε! Naha fun'jò baara mu à pyi amε yε? ²⁹ Cyage e mu nye numε ke, mii sí n-jà kapii pyi mu na. Nka tanjaa, mu tunji u Kilenji à jwo ná mii i. U à jwo: «Maye kànmucya, ma hà yaaga pyi Yakuba na mε.» ³⁰ Nye mii à cè na mu fun'k'a wyèrε, mu la nye si nkàre ma tukanha na. Nka naha kurugo mu ninjàrin'á mii kacyanhigii yû yε?»

³¹ Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii mpyi na fyáge na mu sí ma pwòribii shwò mii na, lire kurugo mii à jwòh'a fê a yîri mu taan. ³² Nka mu aha ma kacyanhigii ta naha shin maha shin á, urufòó sí n-bò. Cìmpyiibii puni pi mpìi naha, kàmpyi mu wá ma yaaga nya, ku lwó.» Lir'à ta Yakuba mpyi a cè na Araseli u à u tunji kacyanhigii yû mε.

³³ Nye ka Laban si sà jyè Yakuba vāan'ke bage e, maa cyeyi puni wíi, maa sà jyè báarapyicyebii mú shuunni wuyi i, maa wíi mú, maa jyè Leya woge e, maa kuru wíi. Puru jwòhò na, maa sà jyè Araseli woge e. ³⁴ Taa Araseli u mpyi a u tunji kacyanhigii jwòhò a lwó a le jwòhò'ke yatènn'ke jwòh'i, maa ntèen ku jwòh'i. Ka Laban si cyeyi puni wíi, u nye a yaaga nya mε. ³⁵ Ka Araseli si jwo: «Baba, maye san'ja yaha, cyebii lādanj u naha mii na njjaa, lire kurugo mii naha na si n-jà n-yîri mε.» Ka Laban si u kacyanhigii cya shinj puni, u nye a cyi nya mε.

³⁶ Ka Yakuba lūuni si yîri u taan, fo ka ku pyi kàshi maa jwo u á: «Kapiini ndire mii à pyi yε? Naha kafile mii à pyi, ka mu u wá na mii fyè tòrò amε yε? ³⁷ Mu à mii yaayi puni wíi ke, mu à ma yaaga nya la? Mu aha nta mu à kà nya, ku cyêe ma shiinbii ná mii wuubii na, pire sí mii ná mu láha wuye na. ³⁸ Yee benjaaga mii à pyi mu á báaranj na. Mu mpàacyebii ná mu sikacyebil'á pyà maha pyà si ke, pire puni jyii wuubii pi à si. Can'ja nin'kin mii nye a mu mpàpoonj wà bò a kyà mε. ³⁹ Nan'jaaga n'a mpyi a mu yatòge kà cû, mii mpyi maha ntèenn'a yi jwo mu á mε, mii yabilinj mpyi maha kuru faare cya. Yatòge kà n'a mpyi a yû, l'à pyi can'ke e yoo, l'à pyi numpilage e yoo, mu mpyi maha jwo na mii u ku cyage cya. ⁴⁰ Can'ke e, kafwuge mpyi maha mii sore, numpilage e, wyeere mpyi maha mii ndiri, fo mii si n-jà njò mε. ⁴¹ Cyii yee benjaaga u nye nge, mii nye mu pyenge e. Mii à báara mu á yee ke ná sicyεere, mu pworibii mú shuunni kurugo. Puru jwòhò na, mii à yee baani pyi báaranj na sahan'ki si nta yatòre tà ta. Nka mu à mii sàranj kēennε fo tooyi ke. ⁴² Mii tulyage *Ibirayima u Kilenji, ngemu yyaha fyagare e mii tunji Ishaka na jaare ke, kàmpyi uru Kilenji mpyi ná mii i mε, mu mpyi na sí mii cyengayi wun'j yaha, mii u kàre. Kile à mii kanhare ná mii báaranj nya, lire kurugo u à tange kan mii á tanjaa mu njòge e.

Laban ná Yakuba à wwònnεge le

⁴³ Nye ka Laban si *Yakuba jwə shwə: «Mii pyii pi nye mu cyeebii, pi pyilibii mú na nye mii pyii. Nte yatəore nye mii woro, yaaga maha yaaga na mu nyii nya ke, yire puni nye mii wuyo. Naha mii si n-jà n-pyi na pworibii ná pi pyilibil'á nijnjaa yé?» ⁴⁴ Maa núr'a jwo Yakuba á: «Wuu wwojεεge le, wuu u yaaga yaa mu à jwo shéere wuu ná wuye shwəhəl'e, bà kuru si mpyi s'a wuu funjə cwo tərīgii puni i mε.»

⁴⁵ Ka Yakuba si kafaage kà lwó a yyéεε mǎ pyi funjcwogoyaaga, ⁴⁶ maa jwo u shiinbil'á na pi kafaayi yà bíl'a bínni. Y'à bíl'a bín'a kwò ke, ka pi puni si wwò maa lyí yire kafaayi nkère na. ⁴⁷ Ka pi i yire kafaayi mεge le Shéere. Kuru mεge ku nye Laban shεenre e Yegari Sahaduta maa mpyi Yakuba woore e Galēdi.

⁴⁸ Ka Laban si jwo: «Ŋke kafaajanke ku pyi mu à jwo shéere mii ná mu shwəhəl'e nijnjaa. Lire kurugo, kuru cyage mεg'à le Galeedi.» ⁴⁹ Nka kuru cyage mεg'a pa le Mizipa mú, naha na yε Laban à jwo Yakuba á: «Wuu aha mpa mpyi wuu saha nye na wuye jaa mε, Kafoonji Kile u pyi wuu kàanmucyafoo.» ⁵⁰ Ka Laban si jwo Yakuba á sahanji: «Mu aha mii pùcεribii cùmǎ lemε pi, maa cyeebii piibεrii lwó, sùpya nye wuu shèεfoo mǎ dε! Ta maye kàanmucaa, naha na yε Kile u nye wuu shèεfoo.» ⁵¹ Maa jwo sahanji: «Ŋke kafaajanke wíi, na kafaage mii à yyéεε mǎ pyi funjcwogoyaaga ke, ⁵² yire yi pyi wuu shèεfoo, mii nye a yaa mii u tòro yire kafaayi taan ná funmpege e si nkàre mu yyére mε, mu mú sí nye a yaa mu u tòro yi taan si mpa mii fye e ná funmpege e mε. ⁵³ *Ibirayima u Kilenji ná Nakwəri u kilenji, pire pi pyi wuu yukyaabii.» Ka Yakuba si nkàa Kile na, uru ŋgemu yyahafyagare e u tunj Ishaka na jaare ke.

⁵⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si yatəoge kà pyi sáraga kuru kafaajanke cyage e. Maa pi yyer'a pa, ka pi i lyí sijcyan maa shwòn wani.

32

Yakuba á bǔnye tùugo u yyahafoonji Ezawu á

¹ Kuru canjke nùmpañja nyèsəoge na, Laban à yíri maa pishεere kan u pucεεbii ná u jampyir'á, maa jwó le pi á. Puru jwəhə na, maa núr'a kàre u pyεεge. ² Nye ka *Yakuba si ntòro ná jaani i. Mǎ u yaha u u nkεεge u à círi ná *Kile mǎlekεεbii píl'e. ³ Tèni i u à pi nya ke, ka u u jwo: «Kile tatεenge kà ku nye ŋkel!» Lire kurugo, pi à kuru cyage mεge le Tatεenyi Shuunni.

⁴ Lire kàntugo, ka Yakuba si u shiinbii pìi tun u yyahafoonji Ezawu yyére Seyiri janyí i, Edəmu kùluni i. ⁵ Maa yi jwo pi á na pi sà yi jwo uru jùŋufoonji Ezawu á na u bilinanjí Yakuba u à pire tun, na uru na mpyi Laban yyére fo mǎ pa nǎ nijnjaa na. ⁶ Maa núr'a jwo pi á sahanji na pi yi jwo u á na nǎyi na nye ur'á, mǎ bàra dùfaanyi na, ná sikyaa ná báarapyinambaa ná báarapyicyee, na ur'á yire nje jwo u jùŋufoon'á, bà u si mpyi si uru cùmǎ lemε jwə mε.

⁷ Nye ka tùnntunmpii si nkàr'a sà tire tùnnture jwo Ezawu á maa núr'a pa yi jwo Yakuba á: «Wuu à shà mu yyahafoonji yyére. Nàmbaa ŋkwuu sicyεere na wá u fye e na mu bēni.»

⁸ Tèni i Yakuba á yire lógo ke, ka u u fyá fo na jcyēnni. Sùpyire ti mpyi u á ke, ná sikaabii ná mpàabii ná nǎyi, ná jwəhənyi, u à yire puni táa mǎ pyi kuruyə shuunni. ⁹ Maa jwo uye funj'i: «Ezawu ká bú jcwə kurunke kà na, ku sanjke sí tashwəgə ta.»

¹⁰ Maa Kile jáare maa jwo: «Kafoonji Kile, mii tulyage *Ibirayima ná mii tunj Ishaka u Kilenji, mu à jwo mii á na mii u nùru na kǎni i, na tasege e, na mu sí jwə mii na. ¹¹ Mu à kacεnnji pyi mii á, maa ma jwəməεfente cyēe mii na, mii u nye mu bilinanjí ke, mǎ li ta mii mpyi a yaa ná lire e mε. Mii nǎkàrɪnjí Laban yyére, tèni i mii à Zhurudən banj jyiile ke, yafyin mpyi mii cye e mε, fo kábii kanna. Nka nijnjaa, mii à na sùpyire ná na yatəore táa táa kuruyi shuunni. ¹² Mii à mu jáare maa na shwə na yyahafoonji Ezawu na, naha na yε mii na fyáge u aha ŋkwò mii ná na cyeebii ná na pyilibii bò mε. ¹³ Kafoonji Kile, mu

yabilinji u à jwo na mu sí jwɔ mii á, si mii tɔluge nyaha bà suumpe lwɔhe nticyɛnni nyɛ mɛ, fo wà sɪ n-jà ku tɔrɔ mɛ.»

¹⁴ Nyɛ Yakuba á Kile jáara a kwò ke, maa shwòn wani. Maa yà wwù u cyeyaayi i mà tũgo u yyahafoonji Ezawu á mà pyi bũnyɛ. ¹⁵ Sikacyee ŋkwuu shuunni ná sikaperii benjaaga ná mpacyee ŋkwuu shuunni ná mpàpee benjaaga, ¹⁶ ná jwɔhɔncyee benjaaga ná kɛ ná yi pyi, ná nũcyee beeshuunni ná nũpyahahii kɛ ná dũfaanncyee benjaaga ná dũfaanmpee kɛ, ¹⁷ maa yire kan u báarapyiibii pi màra, pi puni ná pi mɛge yatonkurunjo. Maa yi jwo pi á: «Yii yaha na yyaha na, yii i laaga le le yatonkuruyi ná yiye shwɔhɔl'e» ¹⁸ Maa yi jwo yatonkurunke niŋcyiige foon'á: «Mii yyahafoonji Ezawu ká bê ná mu i, maa mu yibe: «Taa mu sɪ ke? Jofoo u báarapyi u nyɛ mu yɛ? Yatokurunke ku ŋke mu yyaha na ke, jofoo wogo ki yɛ?» ¹⁹ Maa u jwɔ shwɔ: «Mu bilinaŋi Yakuba woge ki, u jũnũfoonji Ezawu u bũnyɛ u nyɛ u wi. Uru yabilinji mú sí nyɛ kàntugo na ma. ²⁰ Puru ninumpe Yakuba á jwo yatonkuruyi sanŋyi feebii niŋkin niŋkin á. Maa yi jwo pi á na pi aha jɔcɪri ná Ezawu i, pi i puru jwumpe ninumpe taha u á. ²¹ Maa núr'a jwo pi á: «Yii yi jwo u á na u bilinaŋi Yakuba sí n-pa kàntugo yyére.» Yakuba mpyi na yu uye funŋ'i: «Yatɔɔre nte mii à yaha a kàre naye yyaha na ke, tire ká ŋkan u á, u funŋke sí jɪŋɛ. Lire e, wuu aha bá wuye nya tɛni ndemu i ke, lire kú n-jà u pyi u mii bê ná funntange e.

Yakuba á zhì le ná Kile e

²² Nyɛ *Yakuba á yire bũnyɛyaayi yaha a kàre uye yyaha na ke, ka u yabilinji si ntɛɛn wani kuru canŋke numpilage e. Numpilag'à nɔ cyage e ke, ²³⁻²⁴ ka u u u cyeebii mú shuunniŋi ná u báarapyicyeebii shuunniŋi, ná u pyiibii kɛ ná niŋkinŋi pyi pi à Yabɔki banji jyiile ná u cyeyaayi puni i.

²⁵ Puru jwɔhɔ na, maa ntɛɛn uye niŋkin wani, ka nàŋi wà si mpa zhì le ná u e mà nɔ fo jwɛkwɔnge na. ²⁶ Nàŋ'á pa li nya na uru sɪ n-jà Yakuba cyán mɛ, ka u u u bwòn dɪshige na, ka ku u ŋwɔhɔrɔ. ²⁷ Maa jwo Yakuba á: «Na yaha s'a ŋkɛɛge, jaha na yɛ jwɛg'à múgo.» Ka Yakuba si jwo: «Ná mu nyɛ a jwó le mii á mɛ, mii sɪ mu yaha mu u ŋkàre mà dɛ!» ²⁸ Ka u u jwo: «Di mu mɛge nyɛ yɛ?» Ka u u jwo: «Yakuba.» ²⁹ Ka nàŋi si jwo: «Mu mɛge saha sɪ n-pyi Yakuba mɛ, ku sí n-pyi *Izirayeli, jaha na yɛ mu à zhì le ná Kile e, mà bàra lire na, mu à sí ta sũpyire na*.» ³⁰ Ka Yakuba si u pyi: «Mii na mu jáare, maa ma mɛge jwo na á.» Ka nàŋi si jwo: «Jaha na mu na mii mɛge yĩbili yɛ?» U à yire jwo ke, maa jwó le Yakuba á. ³¹ Ka Yakuba si kuru cyage mɛge le Peniyeli†, maa jwo: «Mii yábilinji jyiigil'à Kile nya, lire na li wuuni mú i, mii à kwòro jyii na.»

³² Tɛni i Yakuba à yĩri Peniyeli i, mà banji *kwòn ke, lir'à canŋa pyiini ta li i fwore. Dɪshige jàŋi mpyi a u pyi u u sɛgere tajaarege e. ³³ Mà lwó kuru canŋke na, fo mà pa nɔ niŋjaa na, Izirayeli shiinbii nyɛ na yatɔɔgo dɪshige kapaanre tasogoge kyaare kyàa mɛ, jaha na yɛ kuru cyage kapaanre tasogoge e Kile à Yakuba bwòn.

33

Yakuba ná u yyahafoonji Ezawu à piye jũnɔ bê

¹ Nyɛ tɛni i *Yakuba à pa jũnke yĩrig'a wíi mà Ezawu nya u u u bɛni ná nàmbaa ŋkwuu sicyɛere ke, ka u u u pyiibii táa Leya ná Araseli, ná báarapyicyeebii shuunniŋi shwɔhɔl'e. ² Maa báarapyicyeebii yaha yyaha yyére ná pi pyiibil'e, maa Leya ná u pyiibii taha pire na. Maa nta a Araseli ná Yusufu yaha pi puni kàntugo. ³ Ka u yabilinji si ntòro pi yyaha na, maa niŋkure sín sín fo tooyi baashuunni, mà jwo u jaar'a nɔ u yyahafoonji Ezawu na ke. ⁴ Ka Ezawu si fê a u jũnɔ bê, maa u pur'a cù, maa u shéere. Ka pi mú shuunni si wá na myahii súu funntange na.

* 32:29 Izirayeli jwɔhe ku nyɛ Kile u nyɛ na cyi cwɔɔnre † 32:31 Peniyeli jwɔhe ku nyɛ Kile yyahe

⁵ Tèni i Ezawu à jùŋke yîrig'a cyeebii ná pyîbii nya ke, ka u u jwo: «Nte sùpyire ti nte mu fye e ke, mpirefee pi ye?» Ka Yakuba si jwo: «Mii, u nye mu bilinaŋi ke, Kile à jwò mii na, maa pyîbii mpiimu kan mii á ke, pire pi.» ⁶ Ka báarapyicyeebii ná pi pyîbii si file maa ninjûre sín. ⁷ Ka Leya ná u pyîbii mú si file, maa ninjûre sín. Kântugo, ka Yusufu ná u nunj Araseli si file maa ninjûre sín.

⁸ Pi à kwò ke, ka Ezawu si Yakuba yîbe: «Ná yatokurunke e mu à pa ke, jaha wogo ki ye?» Ka Yakuba si u jwò shwò: «Mii la nye si ti kan na jùŋufoon'á bà mii kyaa si mpyi si ntáan u á me.» ⁹ Ka Ezawu si jwo: «Mii còonŋi, yatòro ninyahara na nye mii á mà kwò, tèn ná ma woore e.» ¹⁰ Ka Yakuba si jwo: «Mii na mu jáare, kampyi yog'à kwò mii ná mu shwòhòl'e, maa ŋge bùnyenŋi shwò. Mu mii benjann'á jwò mu à jwo Kile u à mii jùŋò bê. ¹¹ Mii na mu jáare maa ŋge bùnyenŋi shwò, jaha na ye Kile à jwò le mii á sèl'e, yaaga kuu nye mii na me.» Yakuba á pu jwo a waha amuni ke, ka Ezawu si nta a jee uru bùnyenŋi na.

¹² Puru jwòhò na, ka Ezawu si jwo: «Nye wuu kuni lwò, wuu a si sijcyan.» ¹³ Ka Yakuba si jwo: «Mii jùŋufoonŋi, nàŋkopyire karigil'á waha, mpàpyire mú na nye mii á, nùnaare tà na ŋwore. Wuu aha jani pèe yi fànhe na, canŋa ninjin kanna, yatòre sí n-kwù. ¹⁴ Lire e, mii jùŋufoonŋi, yaha ma bilinaŋi yyaha na. Mii sí raa ŋkèege lùtaan na, yatòre kântugo ná nàŋkopyire e, fo zà nò na jùŋufoonŋi yyé Seyiri kùluni i.» ¹⁵ Ka Ezawu si jwo: «Lire tèni i, mii sí na sùpyire tà le ná mu i kuni i.» Ka Yakuba si jwo: «Mii jùŋufoonŋi, jùŋò nye lire na me, mii kyaa ká já a táan mu á mà kwò, lire kanni sí mii tìn.»

¹⁶ Nye kuru canŋke yabiliŋi, Ezawu à nùr'a kàre Seyiri kùluni i. ¹⁷ Nka Yakuba nye a jèn'a kàre Ezawu fye e me, maa ŋkàre cyage kabèr'e, maa бага faanra wani, maa kàcwògo yaa u yatòr'á. Lire kurugo, pi à kuru cyage mege le Kàcwògo.

¹⁸ Yakuba à fworò Mesopotami kini i, ka u njicennŋe wuu si nò fo Sikemu kànhe e *Kana kini i. Ka u u u vāannke bayi kwòro kànhe yyaha yyé. ¹⁹ Cyage e u mpyi a u vāannke bayi kwòro ke, u à pa kuru cyage shwò Kyamòri shiinbil'á ná wyérfyinnŋi darashii ŋkul'e. Kyamòri u mpyi Sikemu tunj. ²⁰ Ka Yakuba si sàraga tawwùgo faanra wani, maa ku mege le Eli Elohe *Izirayeli*.

34

Sikemu à Yakuba pworonŋi Dina njini láha u na

¹ Nye Leya mpyi a pùceebileni ndemu si *Yakuba á, ná li mege nye Dina ke, canŋka lire pùceebilin'á kàr'a sà fworò kuru kànhe pùcyepyire tà na*. ² Tèni i Kyivi kùlunifoo, Kyamòri jyanŋi, Sikemu à Dina nya ke, ka u u u cyán a cù maa wwò ná u e. Amuni, Sikemu à Dina njini láha u na.

³ Nye lir'à pyi ke, ka Yakuba pworonŋi Dina kani si ŋòomò para Sikemu yyahe e, ka u u wá na u fòonŋi si u ta ndènŋe mpyi u cwo. ⁴ Li nye a pa jwò me, fo Sikemu à kàr'a sà yi jwo u tunj Amòri á, na u Dina cya a kan ur'á, uru u pyi u cwo.

⁵ Nye ka Yakuba si mpa lógo na Sikemu à uru pworonŋi Dina njini láha u na. Lir'à Yakuba jyaabii ta sige e ná yatòre e, ka u u fyáha, u nye a yaaga jwo me, fo tèni i pi à pa yîri sige e ke.

⁶ Nye lire jwòhò na, ka Kyamòri ná u jyanŋi Sikemu si ŋkàre Yakuba yyé mà sà jwo ná u e. ⁷ Lir'à Yakuba jyaabii ta pi à pa mà yîri sige e, ka pi i puru jwumpe lógo, ka li i waha pi na sèl'e, ka pi lùgigii si yîri sèl'e, jaha na ye Sikemu à kyaa pyi, ndemu *Izirayeli shiinbii na fún ke, u à wwò ná pi còonŋi Dina e fànhe e, kapyii sí bà me.

⁸ Ka Kyamòri si yi jwo Yakuba ná u jyaabil'á, na pi pworonŋi kyal'á táan uru jyanŋi Sikemu á, na ur'á pi jáare pi u kan u á u pyi u cwo. ⁹ Maa nùr'a jwo pi á: «Yii wwoŋeege le ná wuu e, yii sí raa yii pùceepyire kaan wuu á nàmbaga na, yii raa wuu wubii lenj mú. ¹⁰ Yii sí

* 33:20 kuru mege jwòhe ku nye Kile, Izirayeli u Kilenŋi zà pùcyage kwònd kuru kànhe pùcyepyire shwòhòl'e.

* 34:1 Jwunŋanni labèrè: lire pùceebilin'á yîri na lire kèege

n-kwôro naha ná wuu e. Kìni sí n-yaha yii á, ndemu ká yii táan ke, yii a lire pyi. Yii kwôro naha, yii raa sì yii nyii cyeyi puni i, yii jìŋke kà shwà yiy'á.»

¹¹ Ka Sikemu mú si jwo Dina sìjɛɛbii ná pi tun'á: «Yii jɛɛ, yii i nde ninŋinŋi pyi na á sa! Yii aha yaaga maha yaaga jáare mii á, mii sí kuru kan yii á. ¹² L'aha yii táan, yii cikwɔnwɛɛɛŋi nyaha sèe sèl'e, mii sí uru kan yii á, li tɛɛɛni li nyɛ, yii i pùcwɔŋi kan mii á.»

¹³ Ka Yakuba jyaabii si Sikemu ná u tuni Kyaməri jwɔ shwà ná cwɔɔre e, pi nyɛ a jɛn'a tíi u á mɛ, jaha na yɛ Sikemu mpyi a pi sìjɛɛŋi Dina njini láha u na. ¹⁴ Maa yi jwo Sikemu á: «Mà wuu cɔɔŋi kan nò á, ŋgemu u nyɛ u nyɛ a *kwɔn mɛ, lire na nyɛ kyaa wuu sì jɛɛ ndemu pyi mɛ. Kuru mú sí n-pyi silege wuu á. ¹⁵ Nje yii à jwo ke, wuu sì jɛɛ yire e mɛ, fo yii aha mpyi wuu fiige. Lire jwɔhɔ ku nyɛ, yii pùnampyire pun'à yaa ti kwɔn.

¹⁶ Nyɛ yii aha jɛɛ lire e, lire tɛni i wuu sí raa wuu pworibii kaan yii á, s'a yii wuubii lwúu mú. Wuu sí n-kwôro yii yyére, wuu puni sí n-pyi ninŋin. ¹⁷ Nka yii aha mpyi yii nyɛ a jɛɛ wuu jwumpe na, maa yii pùnampyire kwɔn mɛ, wuu sì wuu pworonŋi kan yii á mɛ, wuu mú sí n-kàre.»

¹⁸ Nyɛ ka puru jwumpe si bê Kyaməri ná u jyanŋi Sikemu á. ¹⁹ Ka Sikemu si lire kani cù ná sèl'e, jaha na yɛ Yakuba pworonŋi kyaa mpyi a táan u á. Pi pyɛnge shiinbii puni mpyi a cyɛge taha Sikemu na.

²⁰ Ka Kyaməri ná u jyanŋi Sikemu si ŋkàre kàhe shiinbii piyetabenŋe e, maa sà jwo ná kàhe shiinbil'e, maa jwo: ²¹ «Nte sùpyir'à pa ná funŋcɛnŋ'i wuu yyére, wuu pi yaha pi i n-tɛn wuu kɛni i, pi raa jaare pi a sì pi nyii cyeyi puni i. Wuu kɛn'à pɛe, pi tatɛɛnge sì n-cya n-kàha mɛ. Wuu sí raa pi pworibii lɛɛ, s'a wuu wuubii kaan pi á mú. ²² Nka, wuu nàmbaabii puni ninŋin ninŋinŋi, kà mpyi pi nyɛ a kwɔn, bà pi à li pyi mɛ, pi sì jɛɛ ntɛn ná wuu e, wuu u mpyi shin ninŋin mɛ. ²³ Pi aha ntɛn wuu á, lire tɛni i ke, pi yatɔɔre, ná pi cyeyaayi puni sì n-pyi wuu wuyo mà? Pi aha njemu jwo ke, wuu jɛɛ yire e.» ²⁴ Shin maha shin u à pa kàhe shiinbii piyetabenŋe e ke, pire pun'à jɛɛ Kyaməri ná u jyanŋi Sikemu jwɔjwumpe na, ka kàhe nàmbaabii puni si ŋkwɔn.

²⁵ Nyɛ pi kwɔnŋkwooni canmpyitanrawuuni na, mà pi yaha ná nɔɔyi i, li síŋi mpyi pi na mà jà a kàshi sùulo mɛ, ka Yakuba jyaabii pìi shuunni, Dina yyahawuubii, Simiyɔn ná Levi, si pi ŋwɔhɔgii lwó a kàr'a sà jwɔ kàhe shiinbii na, maa nàmbaabii puni bò. ²⁶ Maa Kyaməri ná u jyanŋi Sikemu bò mú, maa pi cɔɔŋi Dina yige Sikemu bage e mà kàre.

²⁷ Lire kàntugo, ka pi ná Yakuba jyaabii sanmpii si mpa kwùubii yaayi ninŋcɛnŋyi wwú pi na, maa kuru kàhe nàfuunŋi puni tugo, jaha na yɛ Sikemu mpyi a pi cɔɔŋi njini láha u na. ²⁸ Yatɔɔre puni ti mpyi kàhe ná kɛriyi i ke, pi à tire puni lwó, mu à jwo sikaabii ná mpàabii ná nìyi ná dùfaanyi. ²⁹ Maa kàhe nàfuunŋi puni ná pyiibii, ná cyeebii, ná yaaga maha yaaga ku mpyi kàhe e ke, maa yire puni lwó.

³⁰ Lire kàntugo, ka Yakuba si sêe maa jwo Simiyɔn ná *Levi á: «Yii à mii mɛge kɛɛge, maa mii la wwú *Kana shiinbii ná Perezi shiinbii ná kɛni shiinbii sanmpii puni na. Mii shiinbii nyɛ a nyaha mɛ, pi sí n-wwɔ, si mpa mii ná na pyɛnge shiinbii puni bò. ³¹ Ka Simiyɔn ná Levi si u jwɔ shwà: «Naha na pi mú à wuu cɔɔŋi pyi mu à jwo fworobacwo yɛ?»

35

Kile à Yakuba pyi u sà ntɛn Beteli i

¹ Nyɛ canŋka Kile à jwo *Yakuba á: «Yîri, mà sà ntɛn Beteli i. Mu aha nɔ wani, maa *sárayi tawwúgo faanra, mii, Kile á. Mii u à naye cyêe mu na, mu nivêŋi ma yyahawunŋi Ezawu yyaha na ke.» ² Ka Yakuba si yi jwo u pyɛnge shiinbii ná u fyɛnɔhɔshiinbii pun'à: «Yii kacyanhigii puni yige yii shwɔhɔl'e. Mɛsopotami kɛni yii à cyi ta. Yii yiye jyɛ a fínɛ, yii vàanŋyi yabɛɛ le bà yii kyaa si mpyi si ntáan Kile á mɛ. ³ Naha na yɛ wuu sí n-kàre

Beteli i, mii sí sárayi tawwûgo yaa Kile á wani, uru ngemu u à mii jaariyi lógo maa mii tège na kanhare tèrigil'e, maa ñkwôro ná mii i na jaani i ke.»

⁴ Nye ka Yakuba shiinbii si pi kacyanhigii puni kan u á, ná pi sáraga fègempii. Ka Yakuba si wyige tûgo cibwôhe kà ñwôh'i Sikemu taan maa yi le wani. ⁵ Lire kântugo, ka pi i ñkàre. Ka Kile si kuru cyage kànyi shiinbii fùguro sèl'e. Pi sùpya nye a ñen'a taha Yakuba shiinbii fye e, si kàshi *kwòñ pi na me.

⁶ Nye Yakuba ná u fyèñwôhòshiinbil'à kàre, mà sà nò Luzi i, kuru kànhe mege mú na nye Beteli, ku na nye *Kana kìnì i. ⁷ Ka Yakuba si sárayi tawwûgo yaa wani, maa ku mege le *Eli Beteli, ñaha na ye Kile à uye cyêe uru na kuru cyage e tènì i uru mpyi na fì u yyahafoonji yyaha na ke*.

⁸ Nye lire tènì i, ceenji u mpyi a Erebeke byé ke, ur'à kwû. Ka pi i u tò Beteli taan, cige kà ñwôh'i, kuru cige mege k'à pa le: «Meesuuni Cige».

⁹ Nye ka Kile si núr'a uye cyêe Yakuba na, maa jwó le u á, lir'à u ta u à yîri Mesopotami kìnì i. ¹⁰ Maa jwo u á: «Mu mege nye Yakuba, ñka mu mege saha sà n-pyi Yakuba me, ku sí n-pyi *Izirayeli.» Lire pyin'kanni na, Kile à Yakuba mege le Izirayeli. ¹¹ Maa núr'a jwo u á: «Mii u nye Kile Sini Punifoo.

Mii sí pyi ñinyahamii kan mu á,
si mu pyi sùpyishini wà tulyaga,
sùpyishi ñinyahawa ná saanlii sí n-fworo mu tùluge e.

¹² Kìni mii à kan Ibirayima ná Ishaka á ke,
mii sí lire kìnì kan mu ná ma tùlug'á.»

¹³ Nye Kile à yîri cyage e u à jwo ná Yakuba e ke. ¹⁴ Ka Yakuba si kafaabwôhò yyéenye kuru cyage e mà pyi funñcwogoyaaga, maa *erezen sinmpe pà pyi sáraga mà wu ku na, lire kântugo maa sinmpe pà wu ku na, maa ku pyi Kile wogo. ¹⁵ Nye cyage Kile à jwo ná Yakuba e ke, ka u u kuru mege le Beteli.

Benzhama zini ná Araseli kwùñi kani

¹⁶ Nye ka Yakuba ná u shiinbii si mpa yîri Beteli i na ñkèege Efirata kànhe kànmpañke na. Mà pi laage sanñke yaha ku nye a tòn Efirata na me, ka Araseli laani si yîri, ka u zini si waha sèl'e. ¹⁷ Mà u yaha u u laani yà, tènì i pyàn'à pa li ñwô cù na fwore ke, ka lashwonji si jwo u á: «Ma hà vyá me, mu à pùnambilini labere ta.»

¹⁸ Nye Araseli mpyi na kuro caa. Tènì i u múnaani mpyi na ñko si fworo u e ke, ka u u pyànji mege le Benì Oni† Nka kântugo, tufoon'à pa pyànji mege le Benzhama‡.

¹⁹ Nye kuru cyage e Araseli à kwû. Ka pi i u tò Efirata kànhe kuni na. Kuru kànhe mege k'à pa le Betilehemu. ²⁰ Ka Yakuba si kafaabwôhò yyéenye Araseli kwùnni ñunji. Ali ñin'jaa kuru kafaage na nye wani na Araseli kwùnni cyêe.

Uruben à wwò ná u nubileni l'e

²¹ Ka *Yakuba si yîri wani mà kàre Migidali Ederi wòrokulo kànmpañke na, maa u vâanñke bayi kwòro wani, ²² Mà Yakuba yaha kuru cyage e, Uruben à wwò ná u nubileni Bila e. Yakuba à pa yire cè ke, ka li i waha u na sèl'e.

Yakuba jyaabii meyi yi nye nje

*Yakuba pùnampyire na mpyi ke ná shuunni. ²³ Mpii u cwonji Leya à si ke, pire pi nye Uruben, jyafoonji ñin'cyiini, ná Simiyon, ná Levi, ná *Zhuda, ná Isakari, ná Zabulon. ²⁴ U cwonji Araseli wuubii pi mpyi Yusufu ná Benzhama ²⁵ U cwonji Araseli u báarapyicwonji Bila wuubii pi mpyi Dan ná Nefitali. ²⁶ U cwonji Leya u báarapyicwonji Zilipa wuubii pi mpyi Gadi ná Asheri. Pire pi nye Yakuba jyaabii. Mesopotami kìnì i pi à si.

Ishaka kwùñi kani

* **35:7** Eli Beteli mege ñwôhe ku nye Kilenji u à uye cyêe Beteli i ke † **35:18** Benì Oni mege ñwôhò ku nye: Pyànji mii à ta yyefuge e ke ‡ **35:18** Benzhama mege ñwôhò ku nye pyànji u nye mii kàniñe cyêe na ke, lire nye me nò nyii cwo pyà

²⁷ Nye *Yakuba à kàr'a sà nɔ Mamire cyage e, Kiriyaṭi Ariba kàṇhe taan, cyage e u tulyage Ibirayima mpyi ke, ná u tunji Ishaka mú sí nye ke. Kuru kàṇhe ku nye Eburɔn mú.

²⁸⁻²⁹ Nye Ishaka à pa ṅkwû mà u shìṅi yaha yyee ṅkuu ná beecyɛɛre, ka u jyaabii Ezawu ná Yakuba si u tò. Ka u u sà bâra u tulyeyi na. U mpyi a lyɛ fo mà lyɛge la kwò.

36

Ezawu tùluge

¹ Ezawu ná pi maha u yiri Edɔmu mú ke, u tùluge ku nye ṅke.

² Ezawu mpyi a u cyeebii lwó *Kana kɪni pùcyaabii shwòhɔl'e. U cwonji wà mɛge na mpyi Ada, Kyiti shɪnɪ Elɔn pworɔ u mpyi uru ṅge. Wà mɛge na mpyi Olibama, uru na mpyi Ana pworɔ, Ana yabilɪnɪ tunji u mpyi Zibeyɔn. Zibeyɔn na nye Kyivi shin. ³ Ezawu cwonji tanrawunji mɛge mpyi Basimati. Uru na mpyi Sumayila pworɔ, Nɛbayɔti cɔɔn u mpyi uru ṅge. ⁴ Ezawu cwonji Ada u à Elifazi si. Ka u cwonji Basimati si Ereweli si. ⁵ Ka u cwonji Olibama si Yeshe ná Yalamu, ná Kora si. Ezawu pùnampyire ti mpyi tire, Kana kɪni i t'à si.

⁶ Nye canṅka Ezawu à yîri ná u cyeebii ná u pyiibii ná u shiɪnbii sanmpii puni i, ná u yatɔɔre puni, ná yaaga maha yaaga u mpyi a ta Kana kɪni i ke, maa ṅkàre kɪni labɛr'e mà laaga tɔɔn u cɔɔnɪ *Yakuba na. ⁷ Pi cyeyaayi nyahanji kurugo pi mpyi si n-jà ntɛɛn piye taan mɛ. Kuru cyage mpyi a cyɛɛre pi yatɔɔre e. ⁸ Lire l'à pyi kanunɔ, ka Ezawu si ṅkàr'a sà ntɛɛn Seyiri nanyi i. Ezawu mɛge kà mú ku nye Edɔmu.

⁹ Nye Ezawu u mpyi a tɛɛn Seyiri nanyi i ke, uru u nye Edɔmu shiɪnbii tulyage. U tùluge ku nye ṅke. ¹⁰ U yabilɪnɪ jyaabii mɛyi yi nye nje: Elifazi, u cwonji Ada jya u nye ure, Reweli, u cwonji Basimati jya u nye ure.

¹¹ Elifazi yabilɪnɪ pyiibii pi nye: Temani ná Omaru, ná Zefo, ná Gatamu, ná Kenazi.

¹² Elifazi mpyi a bilicwonji ṅgemu lɛɲɛ ná u mɛge nye Timina ke, uru u à Amaleki si. Pire pi nye Ezawu cwonji Ada nampyire.

¹³ Nye Ezawu jyanji Ewelele jyaabii pi mpyi Nakyati, Yeraki, Shama ná Miza.

Pire pi nye Ezawu cwonji Basimati nampyire.

¹⁴ Ezawu cwonji wà mɛge na mpyi Olibama, Ana pworɔ u mpyi u wi, u tulyage ku nye Zibeyɔn. Pùnampyire u à si Ezawu á ke, tire ti nye Yeshe, ná Yalamu ná Kora.

¹⁵ Nye tùluyi y'à fworɔ Ezawu e ke, yire yi nye nje. U jyanji nɪncyɪnɪ Elifazi u tùluyi yi nye nje: Temana shiɪnbii ná Omaru wuubii ná Zefo wuubii ná Kenazi wuubii, ¹⁶ ná Kora wuubii, ná Gatamu wuubii, ná Amaleki wuubii. Pire puni pi à pyi Ezawu cwonji Ada u nampyire.

¹⁷ Ezawu jyanji Ewelele u tùluyi yi mpyi a tɛɛn Edɔmu kɪni i ke, yire yi nye nje: Nakyati shiɪnbii ná Yeraki wuubii ná Shama wuubii ná Miza wuubii. Ezawu cwonji Basimati nampyire ti nye tire.

¹⁸ Tùluyi y'à fworɔ Ezawu ná u cwonji Olibama e ke, yire yi nye nje: Yeshe shiɪnbii ná Yalamu wuubii ná Kora wuubii. Olibama sí na mpyi Ana pworɔ.

¹⁹ Nye yire tùluyi pun'à fworɔ Ezawu e, pire pi nye Edɔmu shiɪnbii.

Edɔmu kɪnifeebii

²⁰⁻²¹ Nye Ezawu ná u jyaabil'à sà sùpyire ntemu ta Edɔmu kɪni i ke, pire pi mpyi Seyiri jyaabii. Seyiri sí mpyi Ōri tùluge shin. Nye tùluyi y'à fworɔ Seyiri i ke, yire yi nye nje: Lotan shiɪnbii, ná Shobali wuubii, ná Zibeyɔn wuubii, ná Ana wuubii, ná Dishɔn wuubii, ná Ezɛri wuubii, ná Dishan wuubii.

²² Tùluyi y'à fworɔ Lotan e ke, yire yi nye nje Ōri shiɪnbii ná Emanu wuubii. U cɪnmpworocwonji mɛge na mpyi Timina.

²³ Tùluyi y'à fworɔ Shobali i ke, yire yi nye nje Alivan shiɪnbii ná Manakyati wuubii ná Ebali wuubii ná Shefo wuubii ná Onami wuubii.

²⁴ Zibeyon jyaabii pi mpyi: Aya, ná Ana. Uru Anani u à kàr'a sà fworó síwage e lùbilibii pìi na, pire mpyi na lùfwuge yige, mà u ta u u u tunji Zibeyon dùfaanyi nâha. ²⁵ Ana jyanji mege mpyi Dishon, u pworonji mege sí mpyi Olibama. ²⁶ Tùluyi y'à fworó Dishon e ke, yire yi nyε nje Emadan shiimbii, ná Esibon wuubii, ná Yitiran wuubii, ná Keran wuubii.

²⁷ Tùluyi y'à fworó Ezéri e ke, yire yi nyε nje: Bilan shiimbii, ná Zaavan wuubii, ná Akan wuubii.

²⁸ Tùluyi y'à fworó Dishan e ke, yire yi nyε nje: Uzi shiimbii, ná Aran wuubii.

²⁹ Nùñufeebii pi à fworó Ori tùluge e ke, pire pi nyε mpii: Lotan, ná Shobali, ná Zibeyon, ná Ana, ³⁰ ná Dishon, Ezéri, ná Dishan. Pire pi à nùñufente pyi Seyiri kini i.

Edomu kini saanbii

³¹ Saanbii pi à *saanre pyi Edomu kini i, mà *Izirayeli kini ta li saha ñkwò a saanwa ta me, pire meyi yi nyε nje: uru saanji ³² niñcyiñji u nyε Beyori jyanji Bela, u kàñhe mege na mpyi Dinaba. ³³ Bela à kwû ke, ka Yeraki jyanji Yobabu si ntéen saanre tatéenge e, Bozura kàñha shin u mpyi ure. ³⁴ Yobabu à pa ñkwû ke, ka Kwushamu si ntéen saanre tatéenge e. Uru mpyi na yîri Temani shiimbii kini i. ³⁵ Kwushamu à pa ñkwû ke, ka Bedadi jyanji Kyadadi si ntéen u tatéenge e. Ur'à Madiyan shiimbii bò Mwabi kini i. U kàñhe mege na mpyi Aviti. ³⁶ Kyadadi à pa ñkwû ke, ka Samula si ntéen saanre e u tatéenge e. Uru mpyi na yîri Masireka e. ³⁷ Samula à pa ñkwû ke, ka Shawuli si ntéen saanre e u tatéenge e. Uru mpyi na yîri Ereboti kàñhe e banji ñwoge na. ³⁸ Shawuli à pa ñkwû ke, ka Akibori jyanji Bala Kyanani sí ntéen saanre e u tatéenge e. ³⁹ Ur'à pa ñkwû ke, ka Kyadari si ntéen saanre tatéenge e. U kàñhe mege na mpyi Pawu. U cwonji mege na mpyi Mahatabeli. Mahatabeli nunji u nyε Matiredi, Matiredi tunji u mpyi Mezahabu.

⁴⁰⁻⁴³ Nyε nùñufeebii pi à fworó Ezawu pyilibil'e ke, pire meyi yi nyε nje: Timina, ná Aliva, ná Yekyeti, ná Olibama, ná Ela, ná Pinò, ná Kenazi, ná Temana, ná Mibizari, ná Magadiyeli, ná Iramu. Pire pi à nùñufente pyi Edomu kini i. Pi puni mpyi a téen pi mege kùligil'e. Ezawu u à pyi Edomu shiimbii tulyage.

37

Yusufu ñooyi

¹ Nyε Yakuba á téen *Kana kini i. U tunji Ishaka mú mpyi a téenle pyi wani.

² Yakuba tùluge tanjaanji u nyε ñge.*

Mà Yusufu yaha yyee ke ná baashuunni na, u ná u sìñeebii, Bila jyaabii ná Zilipa wuubii, mpyi maha mpàabii ná sikyaabii nâha sìñcyan. Yusufu mpyi maha mpaa pire kakuuyi yu pi tunji Yakuba á.

³ Nyε Yusufu kyaa li mpyi a táan Yakuba* á mà tòro u jyaabii sanmpii na, ñaha na yε u niñjyewunji u à Yusufu ta. Lire e, Yakuba mpyi a vāanntinmbwòhò nisinaña jwool'a kan u á. ⁴ Yusufu yyahafeebil'à li ñya na pi tunjà u kyaa táan uy'á mà tòro pire na ke, ka Yusufu kyaa si ntíl'a pen pi á. Ali pi sàha mpyi na jwuñcenme yu ná u e me.

⁵ Canñka, ka Yusufu si ñoogo ñóó, maa kuru yyaha jwo u yyahafeebil'á, ka lire si là bâra pi shwòhòñji mpennji na. ⁶ U à yi jwo pi á «Yi na ñooge lógo! ⁷ Mii à ñóó mà wuu ñya kerege e, wuu u sùmanji kwùun, marii u pwu kàmpahii. Ka mii u kàmpaani là si mpa yîr'a yyéere, ka yii wogigii si wá na ñcwò na bùruli na yyérelì na mii wuuni kwùuli, mu à jwo cyi na mii wuuni pèrè.» ⁸ Ka u yyahawuubii si jwo «Lire tènì i, mu na sòññji si ntéen wuu nùñjò na si mpyi wuu fànhafoo be?» Ka pi i là bâra pi shwòhòñji mpennji na, u ñooge kurugo.

⁹ Lire kàntugo, Yusufu à nùr'a ñooge kabere ñóó, maa kuru mú yyaha jwo u yyahafeebil'á. U à jwo «Mii à ñooge kabere ñóó sahanñki, mii à canñ ñyiini, ná yinñke, ná wòrii ke ná niñkin ñya cyi à pa cyiye tîrige mii taan.» ¹⁰ Maa kuru ñooge yyaha jwo u tunji ñyii na mú.

* 37:3 Yakuba mege kà mú nyε Izirayeli

Ka tufoonji si yogo jwo u na, maa u pyi «Naha nɔɔgɔ fiige mu à nɔɔ amɛ yɛ? Lire tɛni i ke, mu la ku nyɛ mii ná mu nunji ná mu sɛnɛbii, wuu puni s'a ninjkure sínni mu taan kɛ?»

¹¹ Nyɛ ka Yusufu nyipɛɛnni si jyɛ u yyahawuubil'e u nɔɔyi kurugo, nka u tunj'a puru jwumpe yaha uye funɲ'i, marii sɔnni pu na.

Yusufu yyahawuubil'à u pére

¹² Nyɛ Yusufu yyahawuubil'à pa nkàre Sikemu kùluni i ná pi tunji yatɔɔre e zàa nàha.

¹³ Canɲka, Yusufu tunji Yakuba à u yyer'a tun, maa jwo u á «Mu yyahawuubil'à kàre ná yatɔɔre e Sikemu i, ta ma si ma tun pi yyére.» Ka Yusufu si u pyi «ɔɔn.» ¹⁴ Ka u u jwo «Sà wíi, kampyi mu yyahawuubii ná yatɔɔre wá cùunɔ, maa mpa ná yyaha wwû kur'e.» Ka Yusufu si yîri Eburɔn bafage e u tunji taan mà kàre Sikemu kùluni i.

¹⁵ Ka nàɲi wà si sà bɛ ná u e sige e u u jaare na u yyahawuubii caa, ka u u yíbe «Naha mu na jcaa yɛ?» ¹⁶ Ka u u jwo «Mii na na yyahawuubii caa. Taa pi maha yatɔɔre nàha ke? Na pwɔhɔ, maa pi saha cyêe na na.» ¹⁷ Ka nàɲi si jwo «Pi à yîri naha, mii à lógo pi jwɔ na, na pire na nkɛɛge Dotan e.»

Ka Yusufu si nkàre pi fye e mà sà pi ta wani kuru cyage e. ¹⁸ Ka u yyahawuubii si u nya tatɔɔnge e u u ma, maa jwɔ li na, na pi u bò. ¹⁹ Maa jwo piye shwɔhɔl'e «Wuu nɔɔyifoo nimpanji u nge! ²⁰ Yii a wá, wuu u bò a cyán wyikuunke k'e, wuu u sà yi jwo na sige yaage kà k'à u bò a kyà. Wuu fyâha, wuu raa wíi u nɔɔyi ká bú jà a pyi sèe.»

²¹ Nyɛ pi puni ninjyenji, Uruben à u cɛɛnbii jwumpe lógo ke, ka u la si mpyi si Yusufu shwɔ pi na, maa jwo «Wuu àha u bò mɛ! ²² Yii àha jɛɛ sùpya bò mɛ! Yii u wà nke wyige e, naha sige e, yii àha kapii pyi u na mɛ.» Uruben à puru jwo, naha na yɛ u la mpyi si Yusufu yige pi kàntugo, si nùru ná u e zà nkan pi tunj'á.

²³ Nyɛ Yusufu à pa nɔ pi na ke, ka pi i vɔanntinmbwɔhe nisinanke dir'a wwû u na. ²⁴ Maa u nɔɔɲ'a cyán wyige e, lwɔhe mpyi k'e mɛ. ²⁵ Puru jwɔhɔ na, maa ntɛɛn na lyî.

Mà pi yaha njyîni na, ka pi i mpa jùnyî yîrig'a wíi mà Sumayila tùluge cwɔhɔmpii pìi nimpamii nya ná jwɔhɔ kurunji i mà yîri Galadi kùluni i, yire jwɔhɔnyî mpyi a tugo sínmpe nùgontaanwumpe ná làtikolonji na, na nkɛɛge *Misira kîni i. ²⁶ Tɛni i Zhuda à pi nya ke, ka u u yi jwo u sɛnɛbil'á «Wuu aha wuu cɔɔnni bò maa li nɔɔhɔ, naha lire sí jwɔ wuu na yɛ? ²⁷ Yii a wá, wuu u u pére mpîi cwɔhɔmpil'á. Wuu àha u bò mɛ. Nka wuu li cè a jwo wuu cɔɔnni wí, wuu wà wí.» Ka pi sanmpii si jɛɛ u jwumpe na.

²⁸ Nyɛ pire Sumayila tùluge cwɔhɔmpil'á† nɔ wani ke, ka pi i Yusufu yige wyige e, mà pére pi á wyérefyinji darashii benjaaga na. Ka pi i nkàre ná u e Misira kîni i.

²⁹ Nyɛ lire kàntugo, Uruben à nùr'a pa wyige jwɔge na, na uru sí Yusufu yige. U à nɔ wani ke, ka u u fô Yusufu i wyige e. Ka u nàvunɲo wunji si u vɔanntinɲke cù na jcwuun. ³⁰ Maa nkàre u cɛɛnbii cyage e, maa yi jwo pi á «Ei! Pyàɲi sàha wá bɛɛnɲke e mà de! Di mii sí nde kani pyi yɛ?»

³¹ Ka pi i Yusufu vɔanntinmbwɔhe lwó, maa sikapeni là bò, maa ku le kuru sishange e. ³² Puru jwɔhɔ na, maa kuru vɔanntinɲke tùugo pi tunj'á maa yi jwo u á «Wuu à nke vɔanntinɲke ta sige e, ku wíi, kampyi mu jyanji woge ki.» ³³ Ka *Yakuba si ku wíi mà ku ta u jyanji Yusufu woge ki. Maa jwo «Ei! mii jyanji vɔanntinɲke ku nyɛ nke! Sige yaage kà k'à u cù maa u sulugo sulugo amɛ.» ³⁴ Ka nàvunɲke si Yakuba pyi u u u vɔanntinɲke cwuun, maa kwùɲi vɔanɲyi le, marii mɛɛ súu u jyanji kwùɲi na, canmpyaa nɲyahagii funɲ'i. ³⁵ Ka u jyaabii ná u pworibii puni si mpa si u fɔɔnnɔ, nka u la nyɛ a mpyi wà si uru fɔɔnnɔ mɛ. U mpyi na nko «Mii sí n-kwôro mɛɛsuuni na fo sí n-kwû si nkàre kwûu kànha na, na jyanji fye e.» Maa nkôro mɛɛsuuni na.

³⁶ Nyɛ pire cwɔhɔmpil'á nɔ Misira kîni i ke, ka pi i Yusufu pére Potifara á. Uru u mpyi Misira kîni saannji Farɔn sòrolashiibii jùɲufoonji.

† 37:28 Sumayila shiinbii mɛge kà ku nyɛ Madiyan shiinbii mú.

38

Pyinkanni na lenkwucwoŋi Tamari à pyi maa pyà ta ke

¹ Nye jicyii karigii puni kàntugo na, *Zhuda à yîri u sìjɛɛbii taan mà sà ntɛɛn Adulamu kànhe shinŋi wà yyére; uru mege na mpyi Kyira. ² Mà u yaha wani kuru cyage e, ka u u jyyii yige *Kana kini pùcwoŋi wà kurugo maa uru lɛŋɛ nàmbaga na, uru pùcwoŋi mege na mpyi Shuwa. ³ Ka u u laa lwó maa si pùnambile, ka Zhuda si li mege le ɛri. ⁴ Ka u u núr'a yyére sahanŋi maa si pùnambile, maa lire mege le Ona.

⁵ Lire kàntugo, ka u u núr'a yyére, maa Ona tahare si pùnambile maa lire mege le Shela, lir'à Zhuda ta u à tɛɛn Kezibi kànhe e.

⁶ Nye Zhuda jyanŋi ninjyiiŋi ɛri à pa nɔ cipɛɛre na ke, ka u u ceewe kan u á, uru ceenŋi mege mpyi Tamari. ⁷ Nka ɛri mpyi shinpi Kafoonŋi Kile jyyii na. Lire kurugo, u à u múnaani wwû u e, u jye a jà a shì ta mɛ.

⁸ Ka Zhuda si yi jwo ɛri cɔnnŋi Ona á: «Ma yyahafoonŋi cwoŋi lɛŋɛ zàbanngara na, bà mu si mpyi si pyii si u na, mu yyahawunŋi si mpyi ná tùluge e mɛ. ⁹ Nka Ona mpyi a cè na uru ká pyà ta u na, kuru tùluge si n-pyi uru wogo mɛ, lire e tère o tère u à wwò ná u e ke, ka u u li pyi, bà u si mpyi u àha pyà ta u na mɛ. ¹⁰ Nye bà u à pyi u jye a jɛɛ si pyii ta u na mɛ, ka lire si mpɛn Kafoonŋi Kile e, ka u u u múnaani wwû u e, uru mú jye a jà a shì ta mɛ.

¹¹ Ka Zhuda si yi jwo u napworonŋi Tamari á: «Ta si ma tupyenge e, maa ntɛɛn wani lenkwucwɔgɔre e nò baa, fo mii jyanŋi sanŋi Shela ká lyɛ a nɔ cipɛɛre na. Zhuda à yire jwo, jaha na yɛ u mpyi na fyáge Shela kà ŋkwò ŋkwû u yyahawuubii fiige mɛ, ka Tamari si ŋkàr'a sà ntɛɛn u tunŋi pyenge.

¹² Nye canmpyal'à tòro ke, ka Zhuda cwoŋi si ŋkwû, uru na mpyi Shuwa pworo. U à u cwoŋi kwûŋi yamɛɛni sú a kwò, ka u funŋke si jínɛ tɛni ndemu i ke, ka u ná u cevoonŋi Kyira, Adulamu shinŋi si ŋkàre Tima e u mpàabii shire takwònge e. ¹³ Mà pi yaha pi sàha ŋkwò a kuni lwó mɛ, ka wà si sà yire yyaha jwo Tamari á na u natunŋi wá na ŋko raa ŋkɛɛge Tima e, u mpàabii shire takwònge e. ¹⁴ Tɛni i Tamari à yire lógo ke, ka u u u lenkwucwɔgɔre vàanpyi wwûl'a yaha, maa vàanŋke kà tɛg'a u jùŋke tò, maa uye sanŋi puni tò mú, maa ŋkàr'a sà ntɛɛn Enayimu kànhe tajyijwɔge na, Tima kànhe kuni mpyi a tòro kuru kànhe funŋke e. U à nɔ wani ke, maa uye pyi mu à jwo fworobacwo. Nye Tamari à lire pyi, jaha na yɛ Shela á pa lyɛ a nɔ cipɛɛre na, nka Zhuda jye a u pyi u a uru lɛŋɛ mɛ.

¹⁵⁻¹⁶ Nye Zhuda ninjàrinŋi'à sà nɔ wani, maa u nya ke, ka u u wá na sônŋi na fworobacwoŋi wà u jye u wi, jaha na yɛ u mpyi a yyahe tò ná vàanŋi, u mpyi a cè na uru napworonŋi wi mɛ. Ka u u file u na, maa u pyi: «Ceewe, na pwɔhɔ, mu kyaa na naha mii na» ka Tamari si u natunŋi pyi: «Mii aha jɛɛ mu na, jaha mu sí n-kan mii á yɛ?» ¹⁷ Ka u natunŋi si jwo: «Mu aha jɛɛ, mii sí sika kan mu á.» Ka u napworonŋi si jwo: «Mu à mii nya mii à jɛɛ mu na, mu sí ma cyeyaage kà kan mii á, mà jwo sikanŋi u nɔ mii na ke.» ¹⁸ Ka Zhuda si jwo: «Na cyeyaage ŋkire mii sí n-kan mu á yɛ?» Ka ceenŋi si u jwɔ shwɔ: «Mu mege tafyenŋi'à séme yaage ŋkemu na ke, ná ku mɛɛre, ná kàbiini li nde mu cye e ke. Ka Zhuda si yire puni kan u napworonŋi'à, maa sà wwò ná u e, ka u u laa lwó. ¹⁹ Lire kàntugo, ka napworonŋi si yîri kuru cyage e maa ŋkàre u tupyenge e. Vàanpyi yi mpyi u na ke, maa yire wwûl'a yaha, maa núr'a u lenkwucwɔgɔre vàanpyi lwó a le sahanŋi.

²⁰ Nye lire jwɔhɔ na, ka Zhuda si uru sikanŋi kan u cevoonŋi, Adulamu shinŋi'à, u sà ŋkan ceenŋi'à, u u uru cyeyaayi shwɔ, u à ma. Nka uru jye a sà ceenŋi cya a nya mɛ. ²¹ Maa kuru cyage shiinbii yíbe: «Fworobaacwoŋi u mpyi naha ke, taa u jye ke? U mpyi naha kuni jwɔge na.» Ka pi i u pyi: «Fworobaacwo jye a tɛl'a pyi naha mà nya mɛ.» ²² Ka u u núr'a kàre Zhuda yyére, maa yi jwo u á: «Mii jye a jà a u cya a nya mɛ. Mpii mii à ta wani kuru cyage e ke, pir'à jwo na fworobacwo sàha ntɛl'a pyi wani mɛ.» ²³ Ka Zhuda si jwo: «Ceenŋi u kwôro ná y'e kɛ! Wuu àha silege cya njaha wuye junŋi mɛ, mii nò, mii kɔn'à sika tùugo u á. Mu aha mpyi mu jye a u nya mɛ, y'á kwò.»

²⁴ Nye yiñyi taanre tatòroge e, ka pi i sà yi jwo Zhuda á, na u napworonji Tamari, na u à pyi fworobacwo, na u laa wu bá u nye. Ka Zhuda si jwo: «Yii u yige kànha kàntugo, yii i u bò, yii u súugol!» ²⁵ Tèni i pi à jwo na pi sí raa u cwôre ke, ka u u wà tun u natun'á, maa jwo: «Nàñi ngemu u à laani tège mii na ke, uru mege tafyenji nye yaage nkemu na ke, ná ku meere ná u kàbiini yi nye nje, yi kàanmucya kampyi mu à yifoonji cè.» ²⁶ Ka Zhuda si ntèen li taan na uru wuyo yi, maa jwo na nge ceen'á à tanga ta uru na. U à nde kani pyi uru na, jaha na ye uru nye a ñen'a u kan u jyanji, Shela á, zàbangara na me.

Nye mà láha lire tèni na, Zhuda saha nye a sínni ná u e me.

²⁷ Ceenji tètigin'á pa nò ke, ka li i nta ñamii laa li nye u á. ²⁸ Tèni i laan'á pa yîri ke, ka pyànji wà si cyege yige, ka lashwonji si ku cû, maa dizimèe niñyaa pwò ku na, maa jwo na nge u nye niñcyiñji. ²⁹ Ka pyànji si núr'a cyege lèñe wani, ka shonwunji si fworò, ka lashwonji si jwo na u à kuni múgo, ka pi i uru mege le Perèzi*. ³⁰ Lire kàntugo, ka u sanji si si, ná dizimèeni niñyaani i cyege na, ka pi i uru mege le Yeraki.

39

Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii puni jùñjo na

¹ Nye pire Sumayila tùluge cwòhòmpil'á kàre ná Yusufu i *Misira e, maa u pére Potifara á, Faròn sòrolashiibii jùñufeembwòh'á.

² Mà u yaha u jùñufoonji Potifara pyenge e, ka Kafoonji Kile si ñkwôro ná u e, maa u karigii puni jwò u á. ³ Ka Potifara si mpa li nya na Kafoonji Kile na nye ná Yusufu i, u àha cye le kyaa maha kyal'e ke, u maha lire jwò u cye e. ⁴ Ka Yusufu kyaa si ntàan u jùñufoon'á fo u à u yaha u pyenge karigii jùñjo na, maa u cyeyaayi puni le u cye e. ⁵ Potifara à Yusufu yaha u pyenge karigii ná u cyeyaayi jùñjo na ke, ka Kafoonji Kile si jwò le Potifara á, maa u pyenge ná u sige karigii puni jwò Yusufu cye kurugo. ⁶ Lire kurugo, ka Potifara si u karigii puni puni le Yusufu cye e. U sàha mpyi na bwùun u cyeyaage kà na sahanji me, fo u yalyîre kanni.

Yusufu jùñufoonji cwon'á nyii yige u kurugo

*Nye Yusufu na mpyi nàñjiwe nisinaña, u lempe mpyi a jwò sèe sèl'e. ⁷ Canñka, Yusufu jùñufoonji cwon'á nyii yige Yusufu kurugo. Maa jwo «Sini ná mii i.» ⁸ Ka u u ñcyé maa jwo u á «Onhò de! Mii jùñufoonji sàha nye na cye leni kyal'e pyenge e me. U à u cyeyaayi puni le mii cye e. ⁹ Mii ná uru mú à pyi niñkin ñke pyenge e. U nye a mii sige kyaa na me, fo muye niñkin, jaha na ye mu u nye u cwonji. Di mii sí ñee lire kapiini fiige pyi n-jwò Kile na ye?» ¹⁰ Canña maha canña, ceenji mpyi maha Yusufu yiri, ñka Yusufu nye a ñen'a sínni ná u e me.

¹¹ Nye canñka Yusufu à jyè bage e na báaranji pyi, lir'á pyenge shiinbii puni ta pi à fworò. ¹² Ka ceenji si Yusufu cû vāantinnke na, maa jwo na u sínni ná ur'e. Ka Yusufu si uye ñir'a shwò u na, maa u vāantinnke fwôr'a yaha u cye e, maa fê a fworò ntàani na.

¹³ Nye ceen'á Yusufu nya u à vāantinnke yaha u cye e, maa fworò ntàani na ke, ¹⁴ ka u u u pyenge shiinbii puni yyere, maa yi jwo pi á «Yii wíi, ná *Eburu nàñi i mii poon'á pa ke, u à pa mpa wuu pyenge mege kèege. U à pa mii fye e si ñcwo mii na, ka mii i ñkwúulo fànha na. ¹⁵ U à mii nya mii i ñkwúuli ke, ka u u u vāantinnke wwûl'a yaha mii cye e, maa fê a fworò ntàani na.»

¹⁶ Nye ka ceenji si ntèen ná Yusufu vāantinnke e na u poonji sigili. ¹⁷ U poon'á pa ke, ka u u jwo «Wíi, Eburu bilinan'i mu à pa ke, u la mpyi si mii ñjini láha mii na. ¹⁸ Ka mii i ñkwúulo, ka u u u vāantinnke yaha mii cye e, maa fê a fworò ntàani na.»

¹⁹ Nye ceen'á yire jwo Yusufu na ke, ka u poonji lùuni si yîri sèl'e. ²⁰ Ka u u Yusufu cû a le kàsunji i ná saannji kàsujyiibil'e. U à mò wani.

* 38:29 Perèzi mege jwòhe ku nye kun'á múgo

²¹ Nka lire ná li wuuni mu i, Kafoonji Kile à kwôro ná Yusufu i, maa jwô u na, ka Yusufu kyaa si ntáan kasubage jùñufoon'á. ²² Ka uru si Yusufu yaha kàsujyibii puni jùñô na, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Nye lire pyinkanni na, Yusufu mpyi na karigii puni yyaha cwôonre kasubage e. ²³ Kasubage kàanmucyafoon'á pa cyeyi láha karigii puni na, maa cyi kan Yusufu u u mpyi, jaha na ye Kafoonji mpyi ná u e, marii u karigii puni jwôge.

40

Yusufu à kàsujyibii pù shuunni ñwôge jwô

¹ Nye jcyii karigii kàntugo, *Misira saanji Farôn* yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwoobii jùñufoon'á kyaa pyi, ndemu lemε p'à pi Farôn jyii na ke.

² Ka u lùuni si yîri pire jùñufeebii mú shuunninji taan. ³ Maa jwô na pi pi cû a le kàsunji i. Kuru kasubage na mpyi sòrolashiibii jùñufembwôhe pyenge e, Yusufu mpyi kàsunji ñgemu i ke. ⁴ Sòrolashiibii jùñufeembwôh'á pi lèñe ná Yusufu i, maa u pyi u a pi kàanmucaa. Yusufu u mpyi na pi karigii puni cwôonre. Pi à tère pyi wani kasubage e.

⁵ Canñka, mà pi yaha kasubage e, yabyaare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoon'á ñwôge ñô numpilage ninuge e. Pi shin maha shin ná u wogo, wà ná wà wogo jwôhò nye ninjin mε. ⁶ Nye nyεsôge na, Yusufu à pa pi kàanmucya ke, ka u u pi yyahayi nya y'á tanha. ⁷ Ka u u pi yîbe: «Naha na yii yyahay'á tanha ninjaa ye?» ⁸ Ka pi i jwô: «Wuu à ñwôge ñô, sùpya sí nàha naha ñgemu u sí n-jà yi jwôhe cè njwô wuu á mε.» Ka Yusufu si jwô «Yii nyε a cè na Kile u sí n-jà ñwôyi jwôhe jwô mà? Yii yii ñwôyi jwô na á.»

⁹ Ka saanji yabyaare kanfeebii jùñufoonji si u u ñwôge jwô Yusufu á na «Mii ñwôge e, *ερεzen cige mii à nya naye yyaha na, ¹⁰ ñkényi taanre na mpyi ku na, ku mpyi a fyèn, maa se, yasεere s'á nò. ¹¹ Farôn lùbyaceni mpyi mii cye e, ka mii i ερεzenji nimpini lwó a yûg'a le lùbyaceni i mà kan u á.»

¹² Ka Yusufu si jwô u á «Mu ñwôge jwôhe ku nyε ñke: cige ñkényi taanrenji jwôhe ku nyε canmpyaa taanre. ¹³ Canmpyaa taanrenji ká fûñjô, Farôn sí mu yige kàsunji i si mu pée si mu le ma báaranji ninjyenji i. Mu sí raa yabyare kaan u á bà mu mpyi a fyânha na li pyi mε. ¹⁴ Nka mu aha fèremε ta tēni ndemu i ke, ma hà funjô wwò na na mε, maa jwô na na, maa na kyaa jwô Farôn á, bà u si mpyi si mii yige kàsunji i mε. ¹⁵ Naha kurugo ye pi à mii cû fânhe e mà yîri *Eburu shiinbii kini i mà kàre naha. Pi à mii le kàsunji i mà li ta mii nyε a kapii pyi mε.»

¹⁶ Nye bwúurufwoobii jùñufoon'á li nya na Yusufu à u shèrfoonji ñwôge jwôhe jwô a táan u na ke, ka uru mú si jwô «Mii ñwôge e, sàhagii taanre na mpyi mii a tugo jùñke e, bwúuru na mpyi cyi e. ¹⁷ Sàhani li mpyi cyi puni ninyinji na ke, Farôn jyii bwúurunji shini puni na mpyi lire e. Nye ka sañcyεenre tà si mpaa uru bwúurunji jòore sàhani i mii juj'i.»

¹⁸ Ka Yusufu si jwô «Mu ñwôge jwôhe ku nyε ñke. Sàhagii taanrenji mú na nyε canmpyaa taanre. ¹⁹ Canmpyaaagii taanre ká fûñjô, Farôn sí mu yige kàsunji i si mu dùrugo cige k'e si mu bò. Sañcyεenre sí n-pa a mu jòore.»

²⁰ Nye canmpyaaagii taanren'á fûñjô ke, ka canmpyitanrewuuni si mpa bē Farôn canzege canmbilini na. Kuru canñke kátáanni mege na, u à njyì ninyahawa shwôhò kini shinbwoobii puni mεε na. Maa yabyare kanfeebii jùñufoonji ná bwúurufwôobii jùñufoonji yige kàsunji i, u kini shiinbwobii puni jyii na. ²¹ Maa yabyare yaafeebii jùñufoonji le u báaranji ninjyenji i, ka uru si wá na yabyaare kaan u á. ²² Nka u à bwúurunji yaafeebii jùñufoonji pwo cige e, mà tàanna ná Yusufu jwumpe e.

²³ Lire ná li wuuni mú i, mà lwó yabyaare kanfeebii jùñufoon'á fworo kàsunji i ke, u nyε a sônñ'a nò Yusufu na mε, u à funjô wwò u na punò punò.

* 40:1 Farôn: kuru mege na mpyi pèene mege ñkemu ku mpyi na leni Misira kini saanbii puni na ke

41

Yusufu à saanŋi Farɔn ɲɔyi ɲwɔhɔ jwo

¹ Nye yyee shuunni kàntugo, ka Farɔn yabiliŋi si ɲɔɔge kà ɲɔɔ. U à ɲɔɔ mà uye ɲya Nili baŋi ɲwɔge na. ² Maa ɲiye nimbwoyo baashuunni ɲya, yi lem'à ɲwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e, mà paa lyi baŋi ɲwɔge na. ³ Maa ɲiye ɲiɲcwɔgɔrɔ baashuunni ɲya, yi lem'à pi sèl'e, yire mú à fworolwɔhe e, ɲiɲi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi kàntugo, mà pa yyére yi taan baŋi ɲwɔge na. ⁴ Ka ɲiɲyi ɲiɲcwɔgɔre baashuunniŋi si ɲiɲyi nimbwoyi baashuunniŋi kyà. Puru ɲwɔhɔ na, ka Farɔn si ɲè ɲɔɔmpe na. ⁵ Nye lire ɲwɔhe na, ka u u nùr'a ɲɔɔge kabɛɛ ɲɔɔ. Maa sùmaɲcahaya baashuunni ɲya y'à fworolwɔhe sùmacige ɲiɲkin na, yi puni pyàŋi mpyi a bùuɲɔ, u lemɛ mú s'à ɲwɔ. ⁶ Lire kàntugo, ka sùmaɲcahayi yabɛɛ baashuunni si fworolwɔhe kuru sùmacige ninuge na, yire sùmaɲcahayi mpyi a cyére cyére, síwage kafɛɛge mpyi a yi waha. ⁷ Nye sùmaɲcahayi y'à waha waha ke, yir'à sùmaɲcahayi ɲiɲcɛɲyi lyi. Puru ɲwɔhɔ na, ka Farɔn si ɲè mà li ta na ɲɔɔgɔ ur'à ɲɔɔ. ⁸ Nye kuru ɲyèsɔɔge na, ka Farɔn funŋke si mpɛn, ka u u *Misira kɪni céefebii ná ɲcèfeebii puni yyere, maa u ɲɔɔyi yyahe jwo pi á, ɲka pi wà ɲye a jà a ku kà yyaha cè a jwo u á mɛ. ⁹ Lire tɛni i ke, ka Farɔn yabyaare kanfeebii ɲùɲufooni si puru ɲwumpe lógo, maa jwo u á «ɲgurugoni u à mii ta ke, mii funŋ'á cwo uru na ɲiɲjaa.» ¹⁰ Maa jwo «Canŋka, mu, Farɔn lùuni mpyi a yíri ma kɪni shiinbwoobii pi taan. Mu mpyi a mii ná bwúurufwoobii ɲùɲufooni cù lire tɛni i, mà le sòrolashiibii ɲùɲufembwɔhe kàsuni i. ¹¹ Mà wuu yaha wani, wuu mú shuunniŋ'á ɲɔɔyɔ ɲɔɔ numpilage ninuge e, yi ɲɔɔyi ɲye a pyi ɲiɲkin mɛ, yi ɲwɔhe mú ɲye a pyi ɲiɲkin mɛ. ¹² *Eburu nàɲjiini wà u mpyi ná wuu e kàsuni i, sòrolashiibii ɲùɲufooni báaraɲiŋi wà u mpyi a fyànha a pyi u wi. Ur'à wuu à wuu ɲɔɔyi yyaha jwo, ka u u yi ɲwɔhe cè a jwo u á. ¹³ Pyiɲkanni na u à yi ɲwɔhe jwo wuu á ke, y'à tòro li ɲwɔkanni na. Mii à le na báaraɲi ɲiɲjyeni i, ka bwúurufwoobii ɲùɲufooni si mpwɔ cige e.»

¹⁴ Nye Farɔn à puru lógo ke, ka u u wà tun u sà Yusufu yyere. Ka pi i fyâl'a sà u yige kàsuni i, maa u ɲùɲke ná u mahajwoni kùlu, maa vaaɲyi yabɛɛ le u na, maa ɲkàre ná u e Farɔn yyére. ¹⁵ Yusufu à nɔ wani ke, ka Farɔn si jwo u á «Mii à ɲɔɔgɔ ɲɔɔ, sùpya sí ɲye a jà a ku ɲwɔhe cè a jwo mii á mɛ. Mii s'à lógo na ɲɔɔgɔ ká jwo mu á, mu maha jà a ku ɲwɔhe jwo.» ¹⁶ Ka Yusufu si jwo saanŋ'á «Sèɛni na, Kile yabiliŋi u sí mu funŋke ɲiɲɛ si mu ɲɔɔge ɲwɔhe jwo mu á.» ¹⁷ Ka Farɔn si u pyi «Mii ɲɔɔge e, mii à naye ɲya Nili baŋi ɲwɔge na. ¹⁸ Maa ɲiye nimbwoyo baashuunni ɲya, yi lem'à ɲwɔ sèl'e, y'à fworolwɔhe e mà pa a lyi baŋi ɲwɔge na. ¹⁹ Lire ɲwɔhe na maa ɲiye ɲiɲcwɔgɔrɔ baashuunni ɲya, yi lem'à pi sèl'e, y'à fworolwɔhe e. Misira kɪni puni i, mii ɲye a yi ɲiɲi lempe piɲkanni fiige ɲya mɛ. ²⁰ Nye ka ɲiɲi ɲiɲcɔgɔyi si mpa nimbwoyi kyà. ²¹ ɲka lire ná li wuuni mú i, l'à pyi mu à jwo yaaga ɲye yi funŋyi i mɛ. Ka yi i ɲkwôro bà yi mpyi mɛ. Lire kàntugo, mii à ɲè. ²² Nye mii à nùr'a ɲɔɔge kabɛɛ ɲɔɔ. Kur'e, mii à sùmaɲcahaya baashuunni ɲya y'à fworolwɔhe sùmacige ɲiɲkin na, yi puni pyàŋ'á bùuɲɔ, u lemɛ mú s'à ɲwɔ. ²³ Sùmaɲcahayi yabɛɛ baashuunni'á fworolwɔhe yire kàntugo, yi mpyi a cyére cyére, maa waha síwage kafɛɛge cye kurugo. ²⁴ Nye sùmaɲcahayi y'à cyére ke, ka yire si ɲiɲcɛɲyi jò. Nye ɲje ɲɔɔyi mii à jwo na céefebil'á, ɲka pi wà ɲye a jà a yi ɲwɔhe cè a jwo mɛ.» ²⁵ Ka Yusufu si yi jwo Farɔn á «ɲɔɔyi shuunniŋi mu à ɲɔɔ ke, yi ɲye ɲiɲkin, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyêe mu na. ²⁶ ɲiɲi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi ɲye yyee baashuunni, sùmaɲcahayi ɲiɲcɛɲyi baashuunniŋi mú ɲye yyee baashuunni. Yire puni na ɲye ɲɔɔgɔ ɲiɲkin. ²⁷ ɲiɲi ɲiɲcwɔgɔyi baashuunniŋi (y'à fworolwɔhe ɲje sanŋi kàntugo ke), yire ɲye yyee baashuunni katege. Sùmaɲcahayi baashuunniŋi y'à cyére, kafɛɛge s'à yi waha ke, yire mú na ɲye yyee baashuunni katege. ²⁸ Bà mii à yi jwo mu Farɔn á numɛ mɛ, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire u à cyêe mu na. ²⁹ Nye yyeegii baashuunniŋi cyi na ma ke, sùmaɲi sí ɲwɔ Misira kɪni i sèe sèl'e. ³⁰ ɲka yyeegii cyiberii baashuunni sí n-pa kàntugo, cyire ɲye katege, li sí n-pyi fo sùpyire funŋɔ sí n-wwɔ yyeegii baashuunniŋi sùmataani na. Katege sí kɪni puni kèege. ³¹ Katege piɲkanni sí n-si sùpyire

Yusufu à pyi Misira k̀ini kacwənrəŋi niŋcyiini

⁵⁰ Nyɛ mà jwo katege tɛni li nɔ ke, Yusufu mpyi a pùnampyire shuunni si u cwɔŋi Asanati na, Ɔni kàhe sàragawwɔŋi Potifira pworɔŋi u mpyi u wi. ⁵¹ Ka Yusufu si u jyanɔ nɛɔyɛni mɛge le Manase, ɲaha na yɛ Kile à uru funɲɔ wwɔ u yɛfuge karigii puni na, ɲɛyɛi cyi à u ta mà u yaha u tɔpyɛnge e ke* ⁵² Maa u jyanɔ shɔnwɔŋi mɛge le Efrayimu, ɲaha na yɛ ur'à kyaala kɛni ndemu i ke, Kile à pyɛbii kan ur'à lire kɛni i†. ⁵³ Nyɛ yɛegii baashuunnɔŋi sùmanɔ u mpyi a ɲwɔ Misira kɛni i ke, cyir'à pa ɲkwɔ. ⁵⁴ Lire kàntugo, bà Yusufu mpyi a yi jwo mɛ, ka yɛegii baashuunnɔŋi katege si sɛi. Katege mpyi kɛrigii sanɲkii puni i, ɲka yalyɛre na mpyi Misira kɛni cyeyi puni i. ⁵⁵ Nyɛ katege mú a pa nɔ Misira kɛni puni na tɛni ndemu i ke, sùpyir'à paa ɲkwúuli Farɔn taan na u yalyɛre kan pir'à. Ka u u pi pyi «Yi a si Yusufu yɛre, u àha ɲjemu jwo yii á ke, yii i lire pyi.» ⁵⁶ Kuru kateg'a cwo Misira kɛni puni na. Ka Yusufu si sùmanɔ tayahayi ɲwɔ múgo, marii u pɛrɛli Misira shiinbil'à, ɲaha na yɛ katege mpyi a pɛe sɛl'e kɛni i.

* **41:51** Manase mege jwɔhe ku nyɛ: «U à mii funŋke pyi k'à wwɔ̀.» † **41:52** Efrayimu mege jwɔhe ku nyɛ: «U à pùnampyire kan»

42

Yusufu yyahawuubil'à ninjkure sín u á Misira kìnì i

¹ Ka *Yakuba si mpa lógo na sùmanji na ntaa *Misira e. Ka u u yi jwo u jyaabil'á «Naha kurugo yii à tèen naha na yiye wíi ye? ² Mii à lógo na sùmanji na ntaa Misira e. Yii a sì, yii sà wà shwà wani wuu á, bà wuu si mpyi si shwà katege na mε.» ³ Ka Yusufu yyahawuubii kēŋi si yîr'a kâr'a sà sùmanji wà shwà Misira e. ⁴ Nka Yakuba jye a Yusufu cōonŋi Benzhamayaaha u à kàre ná pi e mε, u mpyi na fyáge na kapii kà ŋkwò u ta wani mε. ⁵ Jye Yakuba jyaabii kanni bà pi mpyi na sùmanji shuu mε, jaha na ye katege mpyi a jyè *Kana kìnì puni i.

⁶ Lir'à ta Yusufu u jye Misira kìnì puni jūŋa na, uru u mpyi na sùmanji péréli sùpyir'á. Yusufu yyahawuubil'à pa nò wani ke, ka pi i ninjkure sín, maa yyahayì sôgo u taan. ⁷ Yusufu à u yyahawuubii jya tēni ndemu i ke, maa ntíl'a pi cè, ŋka u à uye yaha mu à jwo u jye a pi cè mε. Maa yu ná pi e, mu à jwo u lūun'à yîri pi taan. Maa jwo «Taa yii à yîri ke?» Ka pi i u pyi «Wuu à yîri Kana kìnì i mpa sùma shwà naha.»

⁸ Yusufu mée mpyi a u yyahawuubii cè ke, ŋka pire mpyi a u cè mε. ⁹ Njōyi Yusufu mpyi a ŋóo u yyahawuubii kyaa na ke, ka u funŋke si jcwò yire na. Maa jwo pi á «Yii à pa mpa kìnì ŋwàhò ŋgíi, cyeyi yii sí n-jà n-tùn l'e ke, si yire cè.» ¹⁰ Ka u yyahawuubii si jwo «Wuu jūŋufoonji, lire bà mε! Mu bilibil'à pa mpa sùma shwà kanna. ¹¹ Wuu puni jye tu ninŋin pyii. Sēenji wuu na yu. Wuu jye a pa mpa kìnì ŋwàhò ŋgíi mε.» ¹² Ka Yusufu si núr'a jwo «Sēe bà mε! Yii à pa kìnì tawlige e, cyeyi yii sí n-jà n-tùn ke, si yire cè.» ¹³ Ka pi i jwo «Wuu na jye mu bilii. Wuu na mpyi sīŋe ke ná shuunni, wuu puni na jye tu ninŋin pyii, wuu à tèen Kana kìnì i. Wuu puni kàntugo wuŋi jye ná wuu tuŋi i pyenge, wà ninŋin à pīnni.» ¹⁴ Ka Yusufu si jwo «Nje mii à jwo ke, yire yi jye sēenji. Yii à pa mpa wuu kìnì ŋwàhò ŋgíi kanna. ¹⁵ Mii sí yii kàanmucya, ná yii puni nimbileni jye a pa mε, mii à kâa Farōn mēge na, yii sì n-yîri naha mε. ¹⁶ Yii wà ninŋin u nūru u a sì yii cōonŋi fye e, u raa ma ná u e. Yii sanmpii sí n-kwôro naha kàsuŋi i. Mii sí yii jwumpe kàanmucya si jcwè kampyi sēe yii à jwo. Yii aha mpyi yii jye a lire pyi mε, lire tēni i ke, mii à kâa Farōn mēge na, na yii à pa kìnì ŋwàh'a wíi.» ¹⁷ Yusufu à yire jwo ke, maa pi le kàsuŋi i canmpyaa taanre.

¹⁸ Canntanrawoge, ka u u jwo pi á «Numε, nde mii sí n-jwo yii á ke, yii aha lire pyi, lire tēni i ke, mii saha si yaage pyi yii na mε, jaha na ye mii na fyáge Kile na. ¹⁹ L'aha nta yii na sēenji yu, lire tēni i ke, yii wà ninŋin u tèen naha kàsuŋi i, yii sanmpii s'a sì ná sùmanji i, yii sà ŋkan yii pyenge shiŋbii katege wuubil'á. ²⁰ Puru jwàhò na, yii ninúrubbii yii raa ma ná yii cōonŋi nimbileni i naha, lire ká mpyi, mii sí n-cè na yii à sēe jwo. Lire e, mii sì yii bò mε.» Ka u yyahawuubii si ntēen lire taan.

²¹ Ka pi i wá na yu piy'á «Sēenji na, wuu à kapii pyi wuu cōonŋi Yusufu na, u kyaaga wuŋ'à wuu jáare na wuu uru jūŋaare ta, ŋka wuu jye a jēe mε. Lire kurugo, ŋke yyefuge pun'à wuu ta ninjaa.» ²² Ka Urubēn si jwumpe lwó maa jwo «Mii ná yi jwo yii á na wuu àha kapii pyi ŋge pyàŋi na mà? Yii jye a jēn'a mii jwumpe lógo mε. Ku ke numε, kuru kyaage fwooni Kile na ntūni wuu na amε.»

²³ Jye pi jye a mpyi a cè na Yusufu na pire jwumpe nūru mε, jaha na ye wà u mpyi na Yusufu jwumpe kēenŋi pi á. ²⁴ Yusufu à puru jwumpe lógo pi jwà na ke, ka u u yîri pi taan mà sà mēε sú. Maa núr'a pa jwo ná pi e. Lire kàntugo, maa Simiyōn cū pi jyii na, mà le kàsuŋi i.

²⁵ Maa u báarapyiibii pyi na pi pi borigii jî sùmanji na, pi i pi puni sùmanji lwōore le pi borigil'e, pi i pi kuni jiyiŋi kan pi á. Ka báarapyiibii si li pyi amuni. ²⁶ Ka pi i pi borigii dūruugo dūfaanyi jūŋ'i na ŋkēge.

²⁷ Pi à sà nò cyage k'e, lir'à numpilage ta k'à wwò, ka pi i shwòn wani. Ka pi wà ninŋin si u boni jwà múgo si yalyîre kan u dūfaanŋk'á, maa u sùmanji lwōore ta wani. ²⁸ Maa jwo pi sanmpil'á «Ei! pi naha mii sùmanji lwōore nūruŋ'a le mii boni i, u we.» Pi sanmpil'à lire

jya ke, ka li i mpen pi e. Ka pi i fyá fo na jcyêenni, maa jwo «Naha Kile à pyi wuu na ame ye?»

²⁹ Nye pi à pa nɔ pi tunji Yakuba yyére, Kana kɪni i ke, nde l'à pi ta ke, ka pi i lire puni jwo u á, maa jwo ³⁰ «Misira jùŋufooŋi nye a jwo ná wuu e tɛɛnmɛ na mɛ. U à jwo na wuu à kàr'a sà pire kɪni ŋwɔhɔ ŋgí kanna. ³¹ Wuu à yi jwo na sèeshiin pi nye wuu, na wuu nye a pa mpa kɪni ŋwɔhɔ ŋgí mɛ. ³² Wuu à yi jwo u á na wuu na mpyi sɪŋɛɛ ke ná shuunni wuu tunji na, wà ninŋin sàha nye mɛ, wuu puni kàntugo wunji na nye ná wuu tunji i, Kana kɪni i.

³³ Nye ka u u jwo «Kani li sí mii pyi mii u dá na yii na nye sèeshiin ke, lire li nde. Yii yii sɪŋɛɛni wà ninŋin yaha naha, yii sanmpii sí sùmanji lwó a sà ŋkan yii pyenge shiinbii katege wuubil'á. ³⁴ Yii aha ŋkàre, yii núr'a pa ná yii puni kàntugo wunji i naha mii yyére. Lire e, mii sí n-cè na yii nye a pa mpa kɪni ŋwɔhɔ ŋgí mɛ, na yii na nye sèeshiin. Lire ká mpyi, mii sí yii sɪŋɛɛni yaha. Lire kàntugo, yii sí n-jà raa sì kɪni cyeyi puni i s'a pɛɛmpe ná zhwoŋi pyi yiy'á.»

³⁵ Nye tɛni i pi à pa sùmanji wwû pi bɔrigil'e ke, ka pi puni si pi wyéɛni ta wani. Pi à u jya ke, ka pi ná pi tunji si fyá sèe sèl'e. ³⁶ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Ei! yii sí mii pyi mii u pɔɔn ná pyiibil'e dɛ! Yusufu sàha nye mɛ, Simiyɔn mú sàha nye mɛ, ka yii la si núr'a pyi si Benzhamah shwɔ mii na la? Naha na yii à tire tugure puni tɛge mii jɔŋ'i ye?» ³⁷ Ka Uruben si jwo tufoon'á «Mii aha mpyi mii nye a núr'a pa ná Benzhamah e mu yyére mɛ, maa na jyaabii mú shuunni bò! Benzhamah yaha na cye e, l'aha fworɔ cyaga maha cyag'e, mii sí nuru n-pa ná u e mu yyére.» ³⁸ Ka Yakuba si jwo «Ŋnhɔ, mii jyanji sì n-si n-kàre ná yii e Misira e mɛ, naha na ye u ná ŋge u nye jirini na ke, ur'à kwû, maa uye ninŋin yaha. Kyaa ká bú u kùshewunji ta, yii sí mii ninjyenkwonji nàvunŋɔ wunji yaha mii u kàre kwûu kànha na.»

43

Yusufu yyahawuubil'à nuru na ŋkɛge Misira e ná Benzhamah e.

¹ Nye katege mpyi na nâare *Kana kɪni i. ² *Yakuba jyaabii mpyi a pa ná sùmanji ŋgemu i, mà yîri *Misira e ke, uru mpyi a kwò, ka Yakuba si yi jwo pi á «Yii nuru, yii a sì Misira e, yii sà sùmanji wà cya.» ³ Ka u jyanji *Zhuda si u pyi «Misira nàŋ'à yi jwo a waha, na wuu aha mpyi wuu nye a núr'a shà ná wuu cɔɔnŋi i mɛ, na uru sì wuu cumɔ leme jwɔ mɛ. ⁴ Lire e, kampyi mu sí jɛɛ wuu cɔɔnŋi yaha u kàre ná wuu e, wuu sí sà sùmanji shwɔ mpa mu á. ⁵ Nka mu aha mpyi mu sì jɛɛ u yaha u kàre ná wuu e mɛ, wuu sì mɛ, naha na ye nàŋ'à jwo na wuu cɔɔnŋi ká mpyi u nye ná wuu e mɛ, na uru sì wuu cumɔ leme pi.»

⁶ Ka tufoonji Yakuba si jwo «Yii à kapii pyi mii na dɛ! Naha na yii à yi jwo ŋge nàŋ'à na cɔɔnfoonji wabɛɛ na nye yii á ye?» ⁷ Ka u pyiibii si u pyi «Nàŋi u à wuu yyahayi fwɔhɔɔ ná yibi yi i, wuu ná wuu pyenge shiinbii kyaa na, u à jwo «Yii tunji na nye shi na la? Sɪŋɛɛni wabɛɛ na nye yii á la?» Ka wuu mú si u jwɔ shwɔ: «Ŋɔn.» Di wuu mpyi na sí n-jà n-cè, na u sí n-jwo, wuu a ma ná wuu cɔɔnŋi i ye?»

⁸ Ka Zhuda si jwo «Baba, pyàŋi yaha na cye e, u raa sì ná wuu e, wuu yaha wuu yîri, wuu a sì, wuu sà yalyîre cya bà katege si mpyi k'aha wuu puni bò naha mɛ. ⁹ Mii sí n-yyére ná pyàŋi jùŋɔ karigil'e. Kyaa ká u ta, maa na yíbe. Mii aha mpyi mii nye a núr'a pa ná u e mu yyére mɛ, lire tɛni i, mii jɛɛge wuu u sí n-pyi tɛrigii puni i mu yyahe taan. ¹⁰ Kàmpyi wuu mpyi a cwùunnɔ mɛ, numɛ mpyi a wuu ta wuu à tooyi shuunni pyi mà kwò.»

¹¹ Ka pi tunji Yakuba si jwo «Nye ná yii ŋkàrɪŋi sí naha pyi fànha, lire tɛni i, nde yii sí n-pyi. Yii wuu kɪni yacɛnyi yà le yii bɔrigil'e, yii a sì yii sà ŋkan Misira nàŋ'à: wyɛɛɛrɛ tà ná nùguntanga yaayi yà ná sɛɛɛrɛ tà, ná cire yasɛɛrɛ tà mu à jwo pisitasi ná amandi woore tà. ¹² Yii yii wyéɛni figii shuunni lwó, lire e wyéɛni pi à le yii bɔrigil'e ke, yii nuru ná u e, pi sí n-jà n-ta pi à wurugo.

¹³ Nye yii yii cɔɔnŋi lwó, yii i nùru yii a sì Misira nàŋi yyére. ¹⁴ Kile Sinji Punifoo u yii jùnaare le nàŋi i, bà u si mpyi si yii sìŋeŋi sanŋi ná Benzhama yaha pi a ma me. Nka kampyi mii à yaa mii u pɔɔn ná pyilibil'e, lire tɛni í sí n-pɔɔn pi e.»

¹⁵ Nye Yusufu yyahafeebil'à uru bùyenyi lwó, wyéŋeŋi i pi mpyi a yaa pi à nkèege ke, maa uru figii shuunni lwó. Ka pi ná Benzhama si yîri mà kàre Yusufu yyére Misira e. ¹⁶ Tèni i Yusufu à Benzhama nya ná pi e ke, ka u u jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii lèŋe pyenge e, maa yatɔɔge kà bò a shwɔhɔ, pi sí canŋalyige lyî ná mii yabilinji i ninjaa.»

¹⁷ Ka nàŋi si lire pyi. Maa nkàre ná pi e Yusufu pyenge e. ¹⁸ Yusufu yyahafeebil'à pi nya pi à kàre ná pire e Yusufu pyenge e ke, ka pi i fyá, maa jwo «Wyéŋeŋi u à kwôro toŋcyiige e wuu borigil'e ke, mu sí n-ta lire kurugo, pi à pa ná wuu e naha nke cyage e. sí wwɔ wuu na jɔcú mpyi pi bilii, si wuu dùfaanyi ta mú.»

¹⁹ Tire fyagare funŋke e, pi à file Yusufu báarapyiibii jùŋufoonji na, pyenge jwɔge na, maa jwo ná u e. ²⁰ Pi a jwo: «Yàkenji yaha, wuu jùŋufoonji, wuu à tɛl'a pa sùma shwɔ naha. ²¹⁻²² Wuu sùmanji shwɔŋcyiini na, wuu à nùr'a nɔ wuu tashwɔnge e ke, wuu à borigii múgo mà sùmanji lwɔɔre ta wani, uye jwɔ na. Wuu jye a wyéŋeŋi lefoonji cɛ wuu borigil'e me. Numɛ wuu à nùru ná uru wyéŋeŋi i wuye cye e mpa nkan. Wuu à pa ná wyéŋeŋi waber'e mpa sùmanji wà shwɔ.» ²³ Ka báarapyiibii jùŋufoonji si jwo pi á «Tapege jye me, yii àha lire tɛge yiye funŋɔ pɛn me. Yii Kilenji, yii tunji u Kilenji, uru u à uru wyéŋeŋi yaha yii borigil'e. Ná lire bà me, sùmanji lwɔɔre yii à kan ke, ur'à nɔ mii na.» Nàŋ'à puru jwo a kwɔ ke, maa mpa ná Simiyɔn e mà pa nkan pi á.

²⁴ Maa pi lèŋe Yusufu bage e, maa lwɔhɔ kan pi à pi tooyi jyé, maa yalyîre kan pi dùfaanji'yá. ²⁵ Pi à pa ná bùyenyi yaayi njemu i Yusufu mɛɛ na ke, ka pi i yire bégel'a yaha, na u sigili canvwuge na. Yi mpyi a jwo pi á na pi ná Yusufu sí n-pa lyî sɔŋcyan u pyenge e.

²⁶ Yusufu à pa tɛni ndemu i ke, ka pi i yire yaayi kan u á, maa ninjkure sín u taan, maa fwù kan u á sɛl'e. ²⁷ Ka Yusufu si pi yíbe «Yii à cùŋɔ la? Yii tunji kyaa yii à jwo na u à lyɛ ke, u à cùŋɔ la? U saha na jye jyii na la?» ²⁸ Ka pi i u pyi «Mu bilinanji u jye wuu tunji ke, u jye jyii na, u à cùŋɔ.» Ka pi i nùr'a ninjkure sín Yusufu taan, maa u shéere.

²⁹ Tèni i Yusufu à u jirinwɔrɔŋeŋi Benzhama nya ke, maa jwo «Yii cɔɔnŋi kyaa yii à jwo ke, uru u jye nge la?» Ka pi i jwo «Uru wi.» Ka Yusufu si jwo Benzhama á «Mii jyanji, Kile u jwó le ma á.» ³⁰ Ka Benzhama nyanji funntange si Yusufu ta fo mà mɛɛsuu tîrige u funŋ'i. Ka u u fyál'a jyɛ u baashɔnge e, maa mɛɛ sú.

³¹ Puru jwɔhɔ na, u à u yyahe jyé, maa fworu u baashɔnge e. Mɛɛsuuni lage saha mpyi u na, nka u à jà a cù uye na. Maa jwo u báarapyiibil'á na pi a ma ná yalyîre e. ³² Ka pi i Yusufu njyɔŋi wwù uye kanni na, maa u sìŋeɛbii wunji wwù uye kanni na. Misira shiinbii pi mpyi ná pi e ke, maa pire wunji wwù uye kanni na, naha na ye Misira shiinbii mpyi na jɛɛg'a lyî ná *Eburu shiinbil'e me. Mà tàanna ná pi Kile kuni i, lire jye a tí me. ³³ Ka pi i Yusufu sìŋeɛbii tɛŋe u yyaha na, lyɛga lyɛga, mà lwó ninjyeni na mà kàre nimbileni na. Ka pi kàkyanhala wuubii si wá na piye wíi. ³⁴ Yalyîre ti mpyi Yusufu taan ke, ka u u tire tà kan pi á. Maa pi sanmpii nàzhannji figii kanjkuro kan Benzhama á. Ka pi i lyî maa bya, maa mùguro ná Yusufu i.

44

Yusufu à u yyahawuubii kàanmucya a wíi sahanŋi.

¹ Nye puru jwɔhɔ na, Yusufu à yi jwo u báarapyiibii jùŋufoon'á «Mpii shiinbii borigii jî jî sùmanji na, pi fàhe sí n-jà ngemu na ke, uru kan pi á. Maa pi puni wyéŋeŋi taha taha sùmanji na pi borigil'e. ² Maa nta a mii wyèrfyiinji fùŋɔcwokwuuni le pi puni nimbileni boni i, u wyéŋeŋi junŋ'i.» Nye bà Yusufu à yi jwo me, ka báarapyiibii jùŋufoonji si li pyi amuni.

³ Nyèg'à múgo ke, ka pi i kuni kan *Yakuba jyaabil'á. Ka pi i pi tugure taha pi dùfaanyi jun'i mà kàre. ⁴ Pi à fworò kànhe e ke, mà pi ta pi sàha ñkwò a laaga wwù mɛ, ka Yusufu si u báarapyiibii ñùñufoonji yyere, maa yi jwo u á na u yîr'a taha pi fye e wahawaha, na u aha nò pi na, u u yi jwo pi á «Naha na yii à kacenni fwooni tò ná kapiini i ye? ⁵ Ta yii ñye a mii ñùñufoonji fùññcwokwuuni lwó mɛ, ná nde e u maha cɛere pyi ke? Yii à kapii nimbwoo pyi amɛ dɛ!»

⁶ Nyè báarapyiibii ñùñufoon'á pi kòr'a ta ke, maa yi jwo pi á amuni. ⁷ Ka pi i u pyi «Wuu ñùñufoonji, ñaha na mu na puru jwumpe shiñi yu ye? Kile u wuu shwò lire kani shiñi na. ⁸ Wyéreni wuu à ñya wuu borigil'e ke, wuu ñye a yîri ná u e *Kana kîni i mà pa ñkan mu á mà? Di wuu sí n-pyi si wyèrfyin, lire ñye mɛ sɛɛn yu mu ñùñufoonji bage e ye? ⁹ Nyè nde fùññcwokwuuni ká ñye wuu shin maha shin jun'i ke, yii urufoo bò, wuu sanmpii sí n-pyi yii bilii.» ¹⁰ Ka báarapyiibii ñùñufoonji si jwo «Nyè ñje yii à jwo ke, mii à ñɛɛ, ñka fùññcwokwuuni ká nta shinñi ngemu jun'i ke, urufoo u sí n-pyi mii biliwe, yaaga sì n-pyi yii sanmpii na mɛ.»

¹¹ Ka pi puni si ntíl'a pi borigii tîrige, maa cyi múgo. ¹² Ka báarapyiibii ñùñufoonji si wá na borigii funyi wíi. Maa ku sîi pi puni ñinjenji na, mà pa ñkwò nimbileni na. Ka fùññcwokwuuni si sà nta Benzhamá boni i. ¹³ L'à pyi amuni ke, ka li i tatɛnge fô pi na fo pi na pi vâantjinyi cwuun. Maa nûr'a pi tugure taha dùfaanyi na, maa nûru kànhe e.

Zhuda à Yusufu ñáare Benzhamá kyaa na

¹⁴ Ka *Zhuda ná u sîñɛebii si ñkàre Yusufu pyenge e, mà sà u ta wani sahan̄ki, maa ñin̄kure sín u taan maa u shéere. ¹⁵ Ka u u jwo pi á «Naha kafiile yii à pyi amɛ ye? Yii ñye a cè na mii shiñi maha kanwòhoni ñaa mà?» ¹⁶ Ka Zhuda si jwo «Wuu ñùñufoonji, ñaha wuu sí n-jwo bɛ? Jwumò sàha ñye wuu á mɛ, di wuu sí wuye shwò n-jwo nde kani na ye? Kile à wuu ñwòhò múgo wuu kapyiñkil'e. Numɛ, wuu mpîi wuu à pyi wuu ñùñufoonji bilii, wuu ná ñge u boni i fùññcwokwuun'á ñya ke.» ¹⁷ Ka Yusufu si jwo: «Kile u na shwò nde kani shiñi mpyiñi na. Mii fùññcwokwuun'á ñya ngemu u bor'e ke, uru kanni, u sí n-pyi mii biliwe. Yii sanmpii pi ke, yaaga ñye mii ná yii shwòhòl'e mɛ. Yii a sì yii tunji yyéere.»

¹⁸ Ka Zhuda si file Yusufu na, maa yi jwo u á: «Mii ñùñufoonji, maye san̄ja yaha, maa ma bilinani yaha u jwo ná mu i. Ma hà lùuni yîrige na taan mɛ. Sèenji na, mu ná saan̄ji Faròn tayîrige ñye ñin̄kin fànhe e. ¹⁹ Mii ñùñufoonji, wuu pañcyiini naha, mu u ná wuu yíbe na wuu tunji saha na ñye wani la? Na cɔñfoonji wabere na ñye wuu á la? ²⁰ Ka wuu u mu pyi na wuu tunji na ñye wani, u à lyɛ, na wuu cɔññi wà na ñye wani mú, wuu tun'á uru sí, mà u ta u à lyɛ sèl'e mà kwò. Yyahafoo ná mpyi uru ñge cɔññi'á mú, ñka ur'á kwù, pi shuunn̄ni mpyi jirin̄wòrɔñɛ. Nyè cɔñfoonji kanni u ñye wani numɛ, u kyal'á táan wuu tun'á sèl'e. ²¹ Mu à jwo na wuu a ma ná u e mu yyéere, bà mu si mpyi si u ñya mɛ. ²² Ka wuu u mu pyi na pyàñi sì n-jà n-yîri u tunji taan mɛ. Lire ká mpyi, tufoonji sí n-kwù. ²³ Ka mu u jwo wuu á na, wuu cɔññi ká mpyi u ñye a pa mɛ, na mu saha sì wuu cumu leme ñwò mɛ.

²⁴ Tèni i wuu à nûr'a kàre wuu tunji yyéere ke, ka wuu u mu jwumpe ñin̄jwumpe taha u á. ²⁵ Can̄ke wuu tun'á jwo na wuu nûr'a pa sùman̄i wà shwò ke, ²⁶ wuu à yi jwo u á, na wuu sì n-jà n-pa ná wuu cɔññi ñye ná wuu e mɛ, ñaha na ye *Misira nàñ'á jwo na, wuu cɔññi ká mpyi u ñye ná wuu e mɛ, uru sì wuu cumu leme ñwò mɛ. ²⁷ Mu bilinani, wuu tun'á jwo «Yii à cè na mii cwon̄ji Araseli à pùnampyire shuunni si mii á, ²⁸ ñin̄kin à wil'a fô, mii na sôn̄ni sige yaage kà ku si nta k'à uru cû. ²⁹ Yii aha mpa ñge lwó mú, yaaga ká u ta wani, yii sí mii ñin̄jyekwòñi yaha mii u kwù nàvun̄ke e.»

³⁰ Nyè numɛ wuu aha nûr'a kàre mu bilinani, wuu tunji yyéere, mà li ta pyàñi u ñye u karigii puni ke, uru ñye ná wuu e mɛ, ³¹ nàvun̄ke sí u ñin̄jyekwòñi bò. Lire tèni i, wuu pi ñye mu bilibii ke, wuu pi sí n-pyi lire ñùñke. ³² Mii ñùñufoonji, mii u à jwo na mii sí n-yyéere ná pyàñi ñùñò karigii puni i. Mii aha mpyi mii ñye a nûru ná u e u tunji yyéere mɛ, lire tèni i,

mii jɛ̀ɛ̀ɛ̀ wuu, u sí n-pyi t̀erigii puni i u yyahe taan. ³³ Lire kurugo, mii j̀̀̀̀ufuonj, maye sanja yaha, maa na yaha si ̀̀kwôro naha pyàni cyaga, si mpyi mu biliwe, maa pyàni yaha u a sì ná u yyahafeebil'e pyenge. ³⁴ Di mii sí n-kàre n-jwo na tunj yyére mà li ta pyàni jye ná mii i mà ye? Ei! Mii sì n-jà n-kàre zà na tunj kyaaga wunj nya mɛ!»

45

Yusufu à uye cyêe u s̀̀̀̀ebii na

¹ Jye *Zhuda à kwò puru jwumpe na ke, Yusufu jye a jà a cù uye na s̀̀̀̀pyire shwòhòl'e mɛ, ka u u sêe maa jwo s̀̀̀̀pyire puni ti fworò bage e. Tèni i Yusufu à uye cyêe u s̀̀̀̀ebii na ke, s̀̀̀̀pyanji wabere mpyi ná pi e mɛ. ² Yusufu à mɛɛ sú, fo *Misira shiinbii pi mpyi ntaani na ke, pir'à u mɛeni lógo, ka pure jwumpe si nò Faròn pyenge.

³ Ka Yusufu si yi jwo u s̀̀̀̀ebii'á «Mii u jye Yusufu! Mii tunj saha na jye shì na la?» ka pi i fyá fo pi jye a jà a u jwò shwò mɛ. ⁴ Ka u u yi jwo pi á lùtaan na «Yii file na na.» Pi à file u na ke, ka u u jwo «Mii u jye yii s̀̀̀̀enji Yusufu, nge yii à pére cwòhòmpil'á pi i ̀̀̀̀̀ege Misira e ke. ⁵ Yii wà jye a yaa u funjke pen u u uye la wwù na yii à mii pére naha mɛ. Kile u à mii t̀̀̀̀ugo naha yii yyaha na, bà mii si mpyi si s̀̀̀̀pyire tà shwò kẁ̀̀ni na mɛ. ⁶ Katege yyee shuunni cyi jye jcyii k̀̀̀̀ni i. Jye faanji saha si n-jà n-pyi mɛ, s̀̀̀̀manji mú si n-kwò̀̀̀n mɛ, fo yyee kanjuro ká ntòro sahanji ⁷ Kile u à mii t̀̀̀̀ugo yii yyaha na naha, bà yii t̀̀̀̀luge si mpyi si ̀̀̀kwôro j̀̀̀̀nke na si jyaaha mɛ. ⁸ Yii bà pi à mii tun naha mɛ, Kile yabilinji wi. U à mii t̀̀̀̀n naha, maa mii pyi Faròn kacwònròni njcyiinji, maa mii yaha u bage puni j̀̀̀̀nke na, maa mii pyi Misira k̀̀̀̀ni puni j̀̀̀̀ufembwòhe.

⁹ Jye yii a fyâa, yii a sì mii tunj yyére, yii i sà yi jwo u á na u jyanji Yusufu à jwo na Kile à uru pyi Misira k̀̀̀̀ni puni j̀̀̀̀ufuonji. Na u a fyâa, u a ma naha uru yyére. ¹⁰ Na u sí n-pa n-tèen uru taan Gozheni i, u ná u pỳ̀̀ibii ná u jampyi, ná u yatòre ná u cyeyaayi puni. ¹¹ Na uru sí n-pa yalyíre kan u á, naha na ye katege sí n-pyi yyee kanjuro funj'i sahanji. U aha mpa naha u ná u pyenge shiinbii ná u yatòre sì n-fò yaag'e mɛ. ¹² Yii yabilimpji jyi wà li na, mii kàntugo wunj Benzhamà yabilinji jyi jye li na, na mii Yusufu u jye na yu ná yii e. ¹³ Pèente ti jye mii i naha Misira k̀̀̀̀ni i ke, ná yii yabilimpji mu à ndemu nya ke, yii a sì, yii sà li jwo mii tun'á. Lire kàntugo, yii i nta, yii a ma ná na tunj i naha fwòfwò.»

¹⁴ Jye Yusufu à puru jwo ke, maa cyeyi míginɛ u còonji Benzhamà yacige e maa mɛɛ sú, ka Benzhamà mú si u wuyi míginɛ Yusufu yacige e, maa mɛɛ sú. ¹⁵ Ka Yusufu mɛɛsuwunj si u cyeyi míginɛ u yyahawuubii puni ninjin ninjin yaciy'e. Ka pi i nta a jwo ná u e.

Faròn à Yakuba yyere na u pa ntèen Misira k̀̀̀̀ni i

¹⁶ Jye tèni i Yusufu s̀̀̀̀ebii mpan'á nò Faròn ná u k̀̀̀̀ni yyaha yyére shiinbii na ke, ka lire si ntàan pi e. ¹⁷ Ka Faròn si Yusufu yyere, maa yi jwo u á «Yi jwo ma s̀̀̀̀ebii'á na pi pi d̀̀̀̀faanyi tugo s̀̀̀̀manji na, pi núru pi a sì *Kana k̀̀̀̀ni i. ¹⁸ Na pi aha nò wani, pi pi tunj ná pi pyenge shiinbii puni lwó, pi a ma, pi pa ntèen naha na taan. Mii sí *Misira k̀̀̀̀ni tacenjke kà kan pi á. Pi sí n-pa a k̀̀̀̀ni njỳ̀̀ni njncennji lyí.» ¹⁹ Maa jwo Yusufu á sahanji «Yi jwo ma s̀̀̀̀ebii'á na mii à jwo pi shònyi wòtorobii p̀̀̀̀i lwó naha Misira e, pi i sà pi pỳ̀̀ibii ná pi cyeebii ná pi tunj lwó, pi a ma. ²⁰ Pi aha mpyi pi jye a jà a pa ná yaayi y'e mɛ, lire kà pi funj pen mɛ, naha na ye Misira k̀̀̀̀ni tacenyi puni njncennjke ku sí n-kan pi á.»

²¹ Jye Faròn à ndemu jwo ke, ka *Yakuba jyaabii si lire pyi. Ka Yusufu si shònyi wòtorobii p̀̀̀̀i kan pi á, mà tàanna ná Faròn jwumpe e. Maa njỳ̀̀ni wà kan pi á na pi a uru lyí kuni na. ²² Maa v̀̀̀̀anvònyò kan pi puni ninjin ninjin'á, maa wyèrfyini darashii ̀̀̀kwuu taanre ná v̀̀̀̀anvònyò kanjuro kan Benzhamà á. ²³ Maa d̀̀̀̀faanmpeeye ke tugo Misira njỳ̀̀ni njncennji na, maa d̀̀̀̀faancyaa ke tugo s̀̀̀̀mapyanji ná bwúurunji ná njỳ̀̀ni shini wabere na, pi i sà yire puni kan uru tun'á, bà pi si mpyi pi aha ma, pi uru pyi kuni njỳ̀̀ni mɛ. ²⁴ Lire jwòhò na, u à kuni kan u s̀̀̀̀ebii'á na pi a sì. Maa jwo pi á «Yii àha ̀̀̀kwò ntùn kuni na mà dɛ!»

²⁵ Ka pi i yîri Misira e, mà kàr'a sà nɔ Kana kîni i, pi tunj Yakuba yyére. ²⁶ Pi à nɔ ke, ka pi i yi jwo pi tunj'á «Yusufu na wá shì na! Uru yabilinji u à tèn Misira kîni nùhɔ na.» Ka li i Yakuba pâa maa u yákilinji wurugo fo u à fyâha fyiii, naha na ye u nyɛ a dá pi jwumpe na mɛ. ²⁷ Nka jyafeebil'á pa a Yusufu jwumpe puni yu u á tɛni ndemu i ke, shɔnyi wòtorobii Yusufu mpyi a yaha a pa u talwóge e, ka u u pire nya ke, ka u yákilinji si nta a tèn. ²⁸ Maa jwo «Mii jyanji Yusufu na nyɛ shì na la? Mii saha nyɛ na yaaga caa mà tòro lire na mɛ. Mii kèege zà na nyiini tège u na mà jwo mii u kwû ke.»

46

Yakuba kàrɛnkanni Misira kîni i.

¹ *Yakuba ninjârinji *Misira e, u à kàre ná u cyeyaayi puni i. U à sà nɔ Bɛrisheba e ke, maa sáraya wwû u tunj Ishaka u Kilenji á. ² Ka Kile si uye cyêe u na kuru numpilage e, maa u yyere «Yakuba, Yakuba!» Ka u u jwo «Yo!» ³ Ka Kile si jwo «Mii u nyɛ Kile, mu tunj u Kilenji. Ma hà raa fyáge si nkàre Misira e mɛ, naha na ye mii sí mu tûluge nyaha wani kuru cyage e. ⁴ Mii, Kile yabilinji u sí n-kàre ná mu i Misira e, mii yabilinji mú u sí n-pa mu yige wani si nûru mpa naha. Yusufu yyére, mu sí n-kwû, uru mú u sí mu nyiigii tò.»

⁵ Nyɛ Yakuba à yîri Bɛrisheba kànhe e. Farɔn mpyi a wòtorobii mpiimu yaha pi sà u lwó ke, ka u jyaabii si u lèhɛ pire wòtorobil'e, ná pi cyeebii ná pi pyilibii. ⁶ Maa pi yatɔɔre mú lwó, ná yaayi puni pi mpyi a ta *Kana kîni i ke. Ka Yakuba ná u pyenge shiimbii puni si nkàre Misira e ⁷ Lire pyinkanni na Yakuba à kàre Misira kîni i ná u pyenge shiimbii puni i: u jyaabii, ná u pùcɛribii, ná u nampyire.

Yakuba pyenge shiimbii mɛyi

⁸ Nyɛ *Yakuba pyilibii ná u nampyire pi à kàre *Misira e ke, pire mɛyi yi nyɛ nje. U jyanji ninjyiinji mɛge ku nyɛ Urubɛn. ⁹ Urubɛn jyaabii pi mpyi, Kyanɔki, Palu, Kyezirɔn, ná Karimi. ¹⁰ Simiyɔn wuubii pi mpyi Yemuwoli, Yamini, Owadi, Yakɛn, Zokyari, Shawuli. *Kana shin u mpyi Shawuli nunji. ¹¹ *Levi wuubii pi mpyi Gerishɔn, Kehati, Mɛrari. ¹² *Zhuda wuubii pi mpyi Eri, Ona, Shela, Pɛɛzi, ná Yeraki. Nka Eri ná Ona mpyi a kwû Kana kîni i. Pɛɛsi u jyaabii pi mpyi Kyezirɔn ná Kyamuli. ¹³ Isakari wuubii pi mpyi Tola, Puva, Yobo ná Shimirɔn. ¹⁴ Zabulɔn wuubii pi mpyi Sɛɛdi, Elɔn, ná Yalɛli. ¹⁵ Tire pùnampyire Leya à si Yakuba á, mà pi yaha Mɛsopotami kîni i, ná u pworonji Dina. Leya pyilibii ná u nampyire na mpyi shiin bɛnjaaga ná kɛ ná taanre. ¹⁶⁻¹⁸ Nyɛ bilicwonji Laban mpyi a kan u pworonji Leya á ke, uru mɛge mpyi Zilipa, u à Gadi ná Ashɛri si Yakuba á. Gadi jyaabii pi mpyi Sifiyɔn, Kyagi, Shuni, Ezibɔn, Eri, Arɔdi, ná Arɛli. Ashɛri wuubii pi mpyi Yimina, Yishiva, Yishiwi, Beriya ná pi pùcɛɛnji Serakyi. Beriya wuubii pi mpyi Kyɛbɛri, ná Malikiyeli. Zilipa pyilibii ná nampyire mpyi shiin kɛ ná baani. ¹⁹ Yakuba cwonji Araseli u jyaabii mpyi Yusufu ná Benzhami. ²⁰ Yusufu à jyaa shuunni ta Misira e, pire pi mpyi Manase ná Efirayimu. U cwonji Asanati, u à pire si u á. Asanati na mpyi Potifira pworonji wà. Potifera na mpyi Oni kànhe sáragawwunji wà. ²¹ Benzhami jyaabii pi mpyi Bela, Bɛkɛri, Ashibeli, Gera, Naamani, Eki, Orɔshi, Mupimi, Kwupimi ná Aridi. ²² Araseli pyilibii ná nampyire mpyi shiin kɛ ná sicyɛɛre.

²³⁻²⁵ Nyɛ bilicwonji Laban mpyi a kan u pworonji Araseli á, na u mɛge mpyi Bila ke, u à Dan ná Nɛfitali si Yakuba á. Dan jyanji u mpyi Kwushima. Nɛfitali jyaabii pi mpyi Yazeli, ná Guni, Yɛɛri, ná Shilemu. Zilipa pyilibii ná u nampyire na mpyi shiin baashuunni. ²⁶ Sùpyire t'á kàre Misira e ná Yakuba e ke, u yabilinji jyaabii ná u nampyire, pi puni mpyi shiin beetaanre ná baani. U napworibii nyɛ a tòro mɛ.

²⁷ Nyɛ jyaa shuunni mú à si Yusufu á Misira e, lire pyinkanni na, Yakuba ná u shiimbii pun'á bɛ shiin beetaanre ná kɛ na Misira e.

Yakuba ná u pyenge shiimbil'á nɔ Misira e

²⁸ Nye mà jwo *Yakuba u kuni lwó u a nkèege *Misira kini i ke, u à *Zhuda yaha a kàre uye yyaha na, Yusufu yyére, u sà yi jwo u á na uru wá na ma Misira e, Gozheni kùluni i.

²⁹ Yusufu à yire lógo ke, ka u u shonge wòtoronji wà bégel'a kàr'a sà u tunji Yakuba nùño bε? Gozheni i. U à nò u tunji na ke, maa u cyeyi mígine u tunji yacige e, maa mεε sú sèl'e.

³⁰ Ka Yakuba si jwo Yusufu á «Numε, mii mée ká nkũ, lire nye a waha mii na mε, naha na ye mii à mu nya a kwò, mà cè na mu saha na nye shì na.» ³¹ Ka Yusufu si yi jwo u sìñebii ná u pyenge shiimbii sanmpil'á «Mii sí sà yi jwo Faron á na mii sìñebii ná mii tunji shiimbii pi mpyi *Kana kini i ke, na pi à pa. ³² Mii sí yi jwo u á na mii shiimbii na nye yatombyii, si yi jwo u á na yii à pa ná yii sikyaabii, ná yii mpàabii, ná yii nìiyi, ná yii cyeyaayi puni i. ³³ Faron ká yii yyere, maa yii yíbe «Naha báara fiuwe yii na mpyi ye?» ³⁴ yii yi jwo u á «Mu bilibii na yatòore byíi mà lwó pi nànkocyεere e fo numε, wuu ná wuu tiibii pun'à lire pyi.» Lire ká mpyi, u sí yii yaha yii pi tēen Gozheni kùluni i, naha na ye mà tàanna ná pi Kile kuni i, Misira shiimbii nye a yaa pi a wwũu kari na ná yatombyiibil'e mε.»

47

Yusufu à u pyenge shiimbii cyêe Faron na

¹⁻² Nye Yusufu à kàre ná u sìñebii pìi kanjure e, maa sà yi jwo Faron á «Mii tunji ná mii sìñebii'á yíri *Kana kini i mà pa, ná pi mpàabii, ná sikyaabii, ná nìiyi, ná pi cyeyaayi puni i. Pi nye Gozheni kùluni i.» U à puru jwo a kwò ke, maa pire sìñebii kanjuruji cyêe u na.

³ Ka Faron si pi yíbe «Báaranji ngire yii na mpyi ye?» Ka pi i u pyi: «Wuu nùñufoonji, wuu na nye yatombyii, wuu tiibii fiige. ⁴ Wuu à pa nàmpantēenre na mu kini i. Wuu wuuni i, yalyíre sàha nye wuu yatòor'á mε. Kateg'á pēe Kana kini i. Wuu yaha wuu u ntēen Gozheni kùluni i.»

⁵ Ka Faron si jwo Yusufu á «Nye ná mu tunji ná mu sìñebii s'á pa mu yyére, ⁶ *Misira kini li nde mu taan, ma tunji ná ma sìñebii yaha kini tacenji puni nijcēnke e, Gozheni kùluni i. Mu aha pìi ta ma cìmpyibiil'e mpiimu pi à yatombyiini cè sèl'e ke, maa pire yaha pi a mii yabilinji yatòore nàha.»

⁷ Ka Yusufu si mpa ná u tunji *Yakuba e mà pa jcyêe Faron na. Ka Yakuba si jwó le Faron á. ⁸ Faron à Yakuba nya u à lyε ke, ka u u u yyeegii dānji yíbe. ⁹ Ka Yakuba si u pyi: «Mii yyee nkuu ná benjaaga ná ke u nye nijjyee, cyire mii à pyi jani na. Mii nye a lyε sèl'e mε, mii tìinji mú s'á waha, mii si n-jà shì nintōnwō ta, na tiibii fiige mε.» ¹⁰ U à puru jwo ke, maa jwó le Faron á sahanji, maa nta a kàre.

¹¹ Ka Yusufu si cyage kà kan u tunji ná u sìñebii'á bà Faron mpyi a yi jwo mε, u à kini tacenji kà kan pi á, Gozheni kùluni i. ¹² Maa njyi kan pi á mà tàanna ná sùpyire dānji i.

Kateg'á nàara Misira e sahanji

¹³ Nye njyi yaaga sàha mpyi na ntaa *Misira kini puni i mε, katege mpyi a nàara sèl'e. Ka Misira ná *Kana kìrigii sùpyire fànhe si nkwo fo mà cwōgo katege cye e. ¹⁴ Ka Yusufu si sùmanji pére pi á, maa cyire kìrigii wyérenji puni shwō mà yaha nàfuunji tamàrage e Faron mε na.

¹⁵ Misira kini ná Kana kini wyéren'á pa nkwo tēni ndemu i ke, ka Misira shiimbii si mpa Yusufu yyére maa yi jwo u á «Yalyíre kan wuu á, mà hà wuu yaha katege ku bò mε. Wyére saha nye a sù wuu á mε.» ¹⁶ Ka Yusufu si yi jwo pi á «Wyére ká mpyi u nye yii á mε, yii pa yii yatòore fáa sùmanji na.» ¹⁷ Ka pi i wá na mà ná pi yatòore e yyeeni puni i Yusufu yyére. Ka u u wá na pi shōnyi ná mpàabii ná sikyaabii ná nìiyi ná dùfaanyi fáre sùmanji na.

¹⁸ Lire yyeen'á pa nkwo ke, ka pi i mpa Yusufu yyére sahanji, maa yi jwo u á «Wuu nùñufoonji, wuu wyéren'á kwò, wuu à pa ná wuu yatòore puni i mu yyére. Wuu si li nwohō mu na mε, yaaga sàha nye wuu pi kan mu á ná wuu yabilimpìi ná wuu taare bà mε. ¹⁹ Mà hà jee wuu yaha wuu kwũ mà taan mε, wuu taare kà nkwo sùpyiibaa mε. Wuu ná wuu taare shwō, yalyíre kan wuu á. Wuu ná wuu taare sí n-pyi Faron yahare e. Wuu la nye si nkwo si wuu taare yaha sùpyiibaa mε, sùma kan wuu á, wuu nũgo. ²⁰ Ka Yusufu si Misira

taare puni shwə Farən mɛgɛ na, ɲaha na yɛ, kateg'à ta Misira shiinbil'e ke, ka pi i pi taare puni pɛrɛ Farən á.

Lire pyinŋkanni na taare pun'à pa mpyi Farən woro. ²¹ Ka Misira kɪni sùpyire puni si mpa mpyi Farən bilii, mà lwó kɪni ɲùŋke kà na, ma sà fworo ku sannŋe na. ²² Taare t'à kwôro shwombaa ke, tir'à pyi sáragawwuubii woore. Farən mpyi a *saliyaŋi wà tɪŋɛ sáragawwuubii kurugo, nte u mpyi na ŋkaan pi á ke, tire mpyi a jà na pi ɲwə caa. Lire l'à pi ta pi ɲyɛ a pi taare pɛrɛ mɛ.

²³ Ka Yusufu si yi jwo sùpyir'á «Nyɛ numɛ, mii à yii ná yii taare shwə a kan Farən á ninjaa. Mii sí sùmashiŋi kan yii á yii nûgo. ²⁴ Ŋka sùmakwəŋgii ká nɔ, yii sí sùmaŋi táa tatáayi kanŋkuro, si taaga ninŋin kan Farən á. U sanŋi sí n-pyi shiŋi, ná yii pyɛngɛ shiinbii ɲwəlyiŋi.

²⁵ Ka pi i Yusufu pyi «Wuu ɲùŋufooni, mu à wuu shwə katege na. Nyɛ ná mu s'à lire kacɛnni nimbwoni pyi wuu á, wuu sí n-pyi Farən bilii.» ²⁶ Ka Yusufu si to le Misira kɪni i: «Nùŋgwəhə maha nùŋgwəhə, yii sí yii sùmaŋi nintaŋi táa tatáayi kanŋkuro si taaga ninŋin kan Farən á.» Uru tonŋi ɲyɛ wani fo ninjaa. Sáragawwuubii u taare kanni t'à kwôro ti ɲyɛ a pyi Farən wooro mɛ.

²⁷ Nyɛ lire pyinŋkanni na, *Izirayeli shiinbil'à tɛɛn Gozheni kùluni i, Misira kɪni i. Ka pi cyeyaayi ná pi pyilibii si mpa ɲyaha.

²⁸ Lire kàntugo, *Yakuba à yyee kɛ ná baashuunni pyi Misira kɪni i. U shiŋi yyeegii pun'à bɛ yyee ŋkuu ná beeshuunni ná baashuunni na. ²⁹ U tɛɛkwûun'à nɔ ke, ka u u u jyaŋi Yusufu yyere, maa yi jwo u á «Kampyi mii kyal'à táan mu á, ma tàange ná ma ɲwəmfente cyêe na na. Mii aha ŋkwû ma hà na tò Misira e mɛ, mii la ɲyɛ maa ma cyege le na cyiini ɲwəh'i, maa ŋkâa, na mu sì ɲɛɛ mii tò Misira e mɛ. ³⁰ Mii aha ŋkwû, maa na buwuŋi lwó a yige Misira kɪni i, mà sà ntò na tulyeyi tatonŋe e.» Ka Yusufu si jwo ur'à yi lógo, na uru sí li pyi, bà u à yi jwo mɛ. ³¹ Ka Yakuba si jwo «Lire tɛni i, mu sí n-kâa mii á.» Ka Yusufu si ŋkâa. Lire kàntugo, ka Yakuba si ninŋure sín u yasínninŋe ɲùŋo yyére, maa Kile pɛe.

48

Yakuba à jwó le Yusufu jyaabil'á

¹ Lire kàntugo, ka pi i mpa yi jwo Yusufu á, na u tunŋi *Yakuba ɲyɛ a cùuŋo mɛ. Ka Yusufu ná u jyaabii shuunniŋi, Manase ná Efirayimu, si ŋkàre Yakuba taan. ² Tɛni i y'à jwo Yakuba á na u jyaŋi Yusufu wá na ma u yyére ke, ka u u ŋkàrama a yîr'a tɛɛn u yasínninŋe na.

³ Yusufu à pa ke, ka u u yi jwo u á «Kile Siŋi Punifol'à uye cyêe mii na Luzi kàhe e, *Kana kɪni i, maa jwó le mii á. ⁴ Maa jwo mii á «Mii sí pyi ɲiɲyahamii kan mu á, si mu shiinbii ɲyaha, si pi pyi sùpyishi ɲiɲyahawa, si nde kɪni kan mu tùlug'á, li sí n-pyi pi wuu tɛrigii puni i.» ⁵ Maa nûr'a yi jwo Yusufu á «Pùnampyire shuunniŋi mu à ta naha *Misira kɪni i, mà mii ta mii sàha mpa mu yyére naha mɛ, Efirayimu ná Manase, pire sí n-pyi mii pyi, bà Urubɛn ná Simiyɔn ɲyɛ mɛ. ⁶ Ŋka pyilibii mu sí n-ta pire kàntugo ke, pire sí n-pyi mu yabiliŋi wuu. Pi sí pi nàntan kɔge ta Efirayimu ná Manase cye kurugo. ⁷ Mii na lire pyi Araseli kurugo, ɲaha na yɛ mii ninŋiriŋi Mɛsopotami kɪni i, mu nuŋi Araseli à kwû mii á Kana kɪni i, Efirata kàhe taan. Ka mii i u tò kuru cyage e Efirata kàhe kuni na.» (Efirata kàhe pi maha mpyi Bɛtilehemu numɛ.)

⁸ Yakuba à Yusufu pyilibii ɲya ke, ka u u jwo «Mpii pi ɲyɛ mpii yɛ?» ⁹ Ka Yusufu si jwo «Kile à pùnampyire shuunniŋi ntemu kan mii á naha Misira e ke, tire ti.» Ka Yakuba si jwo «Maye sanŋa yaha, maa pi file na na, bà mii si mpyi si jwó le pi á mɛ.»

¹⁰ Nyɛ lyage mpyi a Yakuba ɲyiɲyaani cyéɛŋɛ. U sàha mpyi na ɲaa na ɲcúu mɛ. Ka Yusufu si u pyilibii file u na, ka u u pi lwó a taha u tooyi na, maa pi pur'a cù. ¹¹ Maa jwo Yusufu á «Mii mpyi a tɛɛn ná l'e na mii saha sí mu ɲya mɛ. Ŋka li le, Kile à li yaa mii à mu

pyilibii yabilimpai n'ya.» ¹² Ka Yusufu si u pyilibii láha u tunji tooyi na, maa ninjkure sín jùŋke na u taan maa yyahe cyígile.

¹³ Lire kántugo, maa u jyanji Efirayimu yaha u kàniŋe cyage na, maa Manase yaha u kàmene woge na. Maa file ná pi e u tunji na, maa Efirayimu yyérenŋe tufoonji kàmene na, maa Manase yyérenŋe u kàniŋke na. ¹⁴ Nka u tunji Yakuba à u cyeyi para a taha, maa u kàniŋe cyage taha Efirayimu jùŋke na, mà li ta uru u nyé cɔɔnfoonji, maa u kàmene taha yyahafoonji Manase woge na. ¹⁵ Maa jwó le Yusufu á maa jwo «Mii tulyage *Ibirayima ná mii tunji Ishaka, pir'à Kilenji ngemu pêe ke, uru u jwó le mpai pyilibil'á.

Uru Kilenji nyé ná mii i, mà lwó mii canzege na, mà pa bwòn nume na.

¹⁶ Kile Mélékengi u à mii shwɔ kawagii puni na ke,

Uru u jwó le mpai pyilibil'á.

Mpai pyilibii pi mii mege pyi ku kwôro shi,

Mii tulyage Ibirayima ná mii tunji Ishaka mege kà mpîni me.

Pi tûluge ku nyaha jùŋke na.»

¹⁷ Nyé Yusufu à li n'ya na u tunji'à u kàniŋe cyage taha cɔɔnfoonji Efirayimu jùŋke na ke, ka li i mpén u e, ka u u tufoonji kàniŋe cyage láha Efirayimu jùŋke na mà taha Manase woge na. ¹⁸ Maa jwo «Baba, mu à wurugo, nge u nyé jyafoonji nijcyiinj ke, uru u jùŋke na mu mpyi a yaa mu u ma kàniŋe cyage taha.» ¹⁹ Nka tufoonji nyé a jee me, maa jwo «Mii jyanji, mii à yi cè fo mà jwɔ. Manase u tûluge mú sí nyaha n-pyi shinj wà. U sí n-pyi shinbwo, nka u kántugo wunji sí n-pêe u na. U cɔɔnŋi tûluge sí nyaha n-pyi shi nijnyahawa.» ²⁰ Ka Yakuba si jwó le pi á kuru canŋke, maa jwo «*Izirayeli shiinbii sí raa jwóni leni ná yii mege e. Pi sí n-pa a nko «Kile u jwó le yii á, bà u à u le Efirayimu ná Manase á me.» Lire pyinŋanni na, Yakuba à Efirayimu yaha Manase yyaha na.

²¹ Lire jwɔhɔ na, ka u u yi jwo Yusufu á «Mii à na tashàge byanhara, nka Kile sí n-pyi ná yii e. U sí yii pyi yii núru yii tulyeyi kîni i, Kana kîni i. ²² Mà bâra lire na, mii sí mu kɔɔge nyaha n-tôro mu sɔŋeebii sanmpai woge taan. Mii sí Sikemu kûluni kan mu á. Mii à kuru shwɔ Amori shiinbii na, ná na kàshikwɔnŋwɔni ná sintaage e.

49

Yakuba à nùmpañja jwumpe jwo mà yyaha tí ná u pyilibil'e

¹ Lire kántugo, ka *Yakuba si u jyaabii yyere maa jwo: «Yii a ma, yii i mpa bínni na taan, karigii nimpañkii cyi sí nɔ yii na ke, mii sí cyire jwo yii á. ² Yakuba jyaabii, yii a ma yii i mpa bínni, yii lógo yii tunji *Izirayeli* jwɔ na.

³ Uruben, mu u nyé mii jyanji nijcyiinj,

Mu u nyé mii nante yaage, mii à mu si mà mii ta nànjiiwe.

Pèente mu à ta ke, tir'a fànha tò mu sɔŋeebii sanmpai woore na.

Fànhe ku nyé mu i ke, kur'à nyaha mu sɔŋeebii sanmpai woge na.

⁴ Nka mu na nyé mu à jwo lwɔhɔ nkemu k'à dùgo jî a fworona fwu ke, mu tɛnm'à pɛn.

Mu à dùgo ma tunji yasínnŋke jùn'i, maa wwò ná ma tunji cwonji w'e.

Lire kurugo, mu saha si yyaha yyerenji ta me

⁵ Simiyɔn ná *Levi kapyiinŋkii nyé ninŋin,

pi maha pi kàshikwɔnŋwɔhɔgii lwúu marii kakyaare pyi.

⁶ Mii nyé a sii ná pi e pi ngwòŋi i me

Pi kapyiinŋkii mú sí nyé a táan mii á me

Naha kurugo ye mà pi lùyiriwuubii yaha, pi à sùpyire tà bò, pi pege kurugo.

Mà pi yaha bàhage na, pi à nùpyahii cyi sirakapanya *kwòn.

* 49:2 Yakuba mege kà ku nyé Izirayeli

7 Mii à pi láŋa pi lùyirini kurugo, naha na ye lùyirini l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi na.
 Mii à pi láŋa pi lùyirintoroni kurugo, naha na ye lùyirintoroni l'à pi wà lire kapiini mpyiŋi
 na
 Mii sí pi tùluyi pyi yi láha yiye na Izirayeli kini i,
 Yi sí n-tèen n-tèen yiye Yakuba kini† puni yyaha kurugo.

8 *Zhuda, mu sìjɛɛbii sí raa mu pɛre,
 mu sí ma cyɛge taha ma zàmpɛɛnbii kaɲɛkwuunni na,
 mu sìjɛɛbii sí raa nɪŋkure sínni mu á.

9 Mii jyaŋi, Zhuda, mu na nyɛ mu à jwo cànrage
 ku maha sà jaare maa sige yaare tà cù a kyà,
 maa nùr'a pa sínni, maa tooyi sànhana.
 Mà ku yaha tasínage e, jofoo u sí jɛɛ n-jwo na uru sí ku kòrɔ n-yîrige ye?

10 *Saandre kàbiini sí n-fworo Zhuda pyɛnge e mɛ,
 nùŋufente kàbiini sí n-kwôro u tùluge cyɛ e,
 *supyishiŋi sanŋi sí raa làampunji kaan u á,
 si ŋkúu u á.

11 Zhuda, mu *ɛɛɛɛɛ cikɔɔge sí jwɔ sɛɛ sɛl'e,
 fo si mpyi mu mɛɛ ká dùfaanŋke pwɔ k'e, lire sì yaaga kɛɛge mɛ.
 Mu sí raa ma vâanntinŋke jyíi ɛɛɛɛɛɛɛ lwɔh'e
 s'a ma vâanntinmbwɔhe jyíi ɛɛɛɛɛɛɛ sinmpe e.

12 Mu nyiigii sí raa jî ɛɛɛɛɛɛɛ lwɔhe cyɛ kurugo,
 nùjirimpe sí mu ŋkɔanhagii pyi cyi fíniŋɛ.

13 Zabulon tatɛɛnge sí n-pyi suumpe lwɔhe jwɔge na,
 batoo nimbwoo sí raa yyereli kuru cyage e,
 mu kini sí n-kàre sà nɔ fo Sidon kànha na.

14 Isakari fành'à nyaha dùfaanŋa fiige,
 u tatɛɛng'à bɛ yatɔɔre tabyige na,

15 u à tatɛɛnge nya k'à jwɔ,
 kini mú s'à táan ke,
 ka u u wá na báaraŋi ninŋaŋi pyi
 mu à jwo biliwe.

16 Dan sí u kini shiimbii shwɔ u zàmpɛɛnbii na,
 Izirayeli tùluyi sanpyi fiige.

17 U na nyɛ mu à jwo wwɔ ŋgemu u à sínni kuni i ke,
 mu à jwo màcwɔn kuɲcwɔre e,
 u maha shɔnyi nɔni tooyi na, shɔndugubil'a sì wá na jɔcwɔ.

18 Kafoonji Kile, mii à tèen ná l'e na mu sí mii shwɔ.

19 Gadi wi ke, kakuumpyiibii pìi sí n-pa n-cwo u na, si u tun.
 Nka u sí pi kòrɔ n-caala.

20 Asheri wi ke, yafaayi sí raa jwɔge u kini i.
 Saanbii njyèŋi nɪɲɛɛɛɛɛ sí raa ntaa l'e.

21 Nɛfitali na nyɛ mu à jwo cɛɲɛ, ŋkemu ku nyɛ kuy'á ke, ku maha cèmpyire nisɪnante sini.

† 49:7 Yakuba kini ná Izirayeli kini nyɛ nɪŋkin

²² Yusufu fành'à nyaha mu à jwo sige dùfaan̄a ku nyε lwəhə jwə na; mu à jwo sige dùfaanmbile kafaawaga jun'i.

²³ Sintaayifeebil'à taha u fye e, maa u ηwə ná tàanbil'e, maa u kànha sèl'e.

²⁴ Nka u sintaag'à kwôro u cye e, Yakuba u Kileni Sinjifol'à fànha kan u cyey'á. Uru Kileni u nyε Izirayeli kàanmucyafooni, uru mú u nyε Izirayeli tanwəhəge.

²⁵ Mu tuni u Kileni u sí mu tège, Kile Sinj Punifoo u sí jwó le mu á, si ninyiini zànhe kan mu á, si jwó le mu á, si n̄n̄ke lùbilibii kan mu á, si mu pylibii pyi pi nyaha; si mu yatəre pyi ti púgo.

²⁶ Jwóobii Kile à le mu tuni'á ke, pir'à fànha tò nanyi ninjeyi yacenyi na, Kile u jwó le Yusufu á amuni, Kile u jwó le u á, uru ηgemu u nyε u c̄nmpyiibii n̄n̄o na ke.

²⁷ Benzhama na nyε mu à jwo sige pwun katege wu. Nyège na, u maha sige yaare tà cū a kyà, yàkonke u maha tà táa táa u pylibii na.»

²⁸ Nyε Izirayeli t̄luyi kε ná shuunniñ'à fworro mp̄ii shiin kε ná shuunniñi i. Pi tuni Yakuba jwumpe nizanmpe pu mpyi mpe mà yyaha tí ná pi puni nin̄kin nin̄kinñi i, wà ná wà wumə nyε a pyi nin̄kin mε.

Yakuba kw̄ñi kani

²⁹ Nyε lire k̄antugo, ka *Yakuba si yi jwo a waha u jyaabil'á na: «Mii aha bú ηkw̄, yii i sà na tò na tulyeyi tatonke e, n̄angyige ku nyε Kyiti shin̄ñi Efir̄on kεεge e ke, wani yii sí n-sà mii tò na tulyeyi taan. ³⁰ Kuru n̄angyige na nyε Makipela kεεge e, Mamire cyage e, *Kana k̄ini i. *Ibirayima u à kuru cyage shwə Kyiti t̄luge shin̄ñi Efur̄on á, mà pyi u kw̄u tat̄n̄o. ³¹ Wani Ibirayima ná u cwon̄i Sara, ná Ishaka ná u cwon̄i Erebeke à tò, wani mii à na cwon̄i Leya tò mú. ³² Kuru kεεge ná n̄angyige ku nyε k'e ke, yire pun'à shwə Kyiti shiinbil'á.»

³³ Nyε Yakuba à puru jwumpe jwo a kw̄ u jyaabil'á ke, maa tooyi d̄urugo yas̄inn̄n̄ke na, maa sín̄ni, ka u múnaani si fworro u e.

50

¹ Tèni i Yusufu à cè na u tuni'á kw̄ ke, ka u u u yyahe b̄uru u woge na, maa mεε sú.

² U à kw̄ m̄εsuni na ke, maa u wyem̄pyiibii pyi pi à u tuni buwuni yal'a yaa ná n̄uguntangayaayi i mà yaha. ³ Ka pi i ηkw̄o u n̄jaani na fo mà sà nta canmpyaa beeshuunni, naha na yε *Misira k̄ini làda u mpyi ure. Ka Misira shiinbii si yam̄εni sú fo canmpyaa beetaanre ná kε. ⁴ Cyire canmpyaaagil'à f̄unn̄o ke, ka Yusufu si yi jwo Far̄on fȳenwəhəshiinbil'á «Kampyi s̄e wi, mii kyal'à táan yii á, yii na pwəhə yii sà yi jwo Far̄on á, ⁵ na mà mii tuni yaha u sàha ηkw̄ mε, u à yi jwo mii á na uru ká ηkw̄, mii i sà uru tò u fan̄ke nint̄ugoge e *Kana k̄ini i, mii s'à k̄a u á na mii sí li pyi. Lire kurugo, mii la nyε si sà na tuni tò si láha núru mpa.» ⁶ Nyε puru jwump'à n̄o Far̄on na ke, ka u u yi jwo Yusufu á «Sà ma tuni tò Kana k̄ini i, maa núru, naha na yε mu à k̄a mà kw̄ u á na

mu sí lire pyi». ⁷ Yusufu nin̄kàr̄nji ná u tun̄ji buwuñi i, Far̄on k̄ini n̄n̄uf̄eebii pun'á sà u t̄ùgo, Far̄on n̄n̄kolyeebii ná Misira k̄ini n̄n̄kolyeebii sanmp̄ii puni, ⁸ ná Yusufu pȳenge shīinbii puni, ná u s̄īn̄eebii, ná u tun̄ji pȳenge shīinbii puni. Pȳibii ná yat̄ore kanni t'á kw̄oro Gozheni k̄ùluni i, Misira k̄ini i. ⁹ Sh̄onyi w̄otorobii ná sh̄ondugubii mú na mpyi ná pi e. S̄ùpȳinyahara ti mpyi tiye fye e na nk̄ēge.

¹⁰ Tafafyinge ku nȳe Zhurud̄en ban̄ji k̄antugo, ná ku m̄ege nȳe Atadi ke, pi à n̄o wani maa yam̄eni sú, maa kwuuyi wà s̄èl'e. Canmpyaa baashuunni pi à pyi kuru kw̄uge na wani.

¹¹ Kana shīinbii pi nȳe lire k̄ini i ke, pir'á kuru kw̄uge pȳinkanni nya Atadi tafafyinge e ke, maa jwo «Ŋke à pyi kw̄ubw̄oh̄ Misira shīinbil'á d̄e!» Lire kurugo, pi à kuru cyage m̄ege le na *Ab̄eli Misirayimu, kuru cyage na nȳe Zhurud̄en ban̄ji k̄antugo*

¹² Lire pȳinkanni na, *Yakuba mpyi a nj̄emu jwo u pȳibil'á u kw̄uge kyaa na ke, lire pi à pyi. ¹³ Pi à k̄are ná u buwuñi i Kana k̄ini i. Nan̄gyige ku nȳe Makipela k̄ēge e ke, mà sà nt̄o wani. *Ibirayima u mpyi a kuru cyage shw̄o Kyiti t̄uluge shin̄ji Efir̄on á, mà yaha kwuutaton̄o, kuru cyage laage nȳe a t̄oon Mamire woge na m̄e. ¹⁴ Yusufu à u tun̄ji tò a kw̄ò ke, ka u u n̄úr'a k̄are Misira k̄ini i. U s̄īn̄eebii ná shin maha shin u mpyi a k̄are ná u e tufooni taton̄ke e ke, ka pire puni si n̄úr'a pa Misira e.

Yusufu yyahafeebil'à yàfa cya u á

¹⁵ Nȳe Yusufu s̄īn̄eebil'à li nya na pire tun̄j'á kw̄u ke, ka pi i jwo: «Yusufu ká ȳiri wuu kurugo num̄e de! Wuu à kapiini ndemu pyi u na ke, u aha jwo u sí lire fwooni tò wuu na de!» ¹⁶ Ka pi i wà yaha a k̄ar'a sà yi jwo Yusufu á «Mà jwo mu tun̄ji u kw̄u ke, u mpyi a jwo na ¹⁷ wuu sà jwo ná mu i, wuu u mu náare, maa náan̄ji maa yàfa ma s̄īn̄eebii na, naha na ȳe pi à kapii pyi mu na.» Ka pi i jwo Yusufu á «Wuu na nȳe mu tun̄ji Kilen̄ji bilii, náan̄ji (maa yàfa*) maa ma s̄īn̄eebii kapiini yàfa pi na.» Yusufu à puru jwumpe lógo ke, ka u u m̄ēe sú.

¹⁸ Ka u yyahawuubii si nk̄ar'a sà nin̄kure sín u taan, maa jwo «Mu bilibii pi mp̄ii.» ¹⁹ Ka u u pi pyi «Yii àha vyá m̄e, mii u nȳe Kile la? ²⁰ Yii pi ke, yii la mpyi si kapii pyi mii na, nk̄a Kile à li k̄ēen̄j'a pyi kac̄enne, maa li k̄antugo pyi nde nin̄jaa, bà s̄ùpyire nin̄yahara si mpyi si shw̄o m̄e. ²¹ Lire e ke, yii àha raa fyáge m̄e, mii sí yii ná yii pȳibii puni le na kaloge n̄w̄oh'i.» Maa jwo ná pi e t̄ipoom'i, mà pi z̄omp̄ii t̄īge.

Yusufu kw̄ùñi

²² Lire k̄antugo, Yusufu ná u c̄inmpȳiibil'à kw̄oro *Misira e. Yusufu sh̄in̄ji t̄egen'à pyi yyee nk̄uu ná k̄e. ²³ U à u jyan̄ji Efirayimu pȳibii ná u n̄ampyire nya. Nȳe Manase n̄ampyir'à si ke, ka Yusufu si pire pyi u pȳi. Manase n̄ampyire na mpyi Makiri pȳi.

²⁴ Can̄jka Yusufu à jwo u s̄īn̄eebil'á «Li sì m̄o m̄e, mii sí n-kw̄u, nk̄a yii i dá li na na Kile sí yii le u kaloge n̄w̄oh'i, si yii yige nde k̄ini i. K̄ini n̄w̄om̄eni u à lw̄o wuu tulyeyi *Ibirayima ná Ishaka ná *Yakuba á ke, u sí n-k̄are ná yii e wani.» ²⁵ Lire k̄antugo, Yusufu à u s̄īn̄eebii pyi «Yii k̄aa na nȳii na, na Kile ká bú yii yige Misira e, yii nin̄k̄aribii, yii sí n-k̄are ná mii kacīyi i.»

²⁶ Nȳe Yusufu à pa nk̄w̄u mà u sh̄in̄ji yaha yyee nk̄uu ná k̄e ke, ka pi i u buwuñi bégele ná latikol'e mà le keshu fun̄j'i mà tò Misira k̄ini i.

* **50:11** Ab̄eli Misirayimu, n̄w̄oh̄o ku nȳe Misira shīinbii yam̄eni tasúge.

Uruti

Elimileki ná u pyenge shiinbil'a kênne Mwabi kîni i

¹ Tèni i *Izirayeli fànhe mpyi yukyaabil'a ke, katibwəhə mpyi kîni i. Lire kurugo, nàŋi wà ná u cwo ná u jyaabii shuunniŋ'a fworō Betilehemu i, kuru nyɛ *Zhuda kîni kànhe kà, sà tɛɛnɛ pyi Mwabi kîni i. ² Nàŋi mɛge na mpyi Elimileki, ceenji woge sí i mpyi Nahami, pyiibii wuyi sí i mpyi Makulɔn ná Kiliyɔn. Efirata tɔluge wuubii pìi pì, mà yîri Betilehemu kànhe e, Zhuda kîni i. Lire tɛɛnni funŋke e Mwabi i, ³ ka Elimileki si ŋkwû, maa Nahami ná u jyaabii yaha. ⁴ Ka pire si Mwabi kîni cyeebii pìi lèŋɛ, wà mɛge na mpyi Oripa, sanŋi woge sí nyɛ Uruti. Yyee kɛ fiige pi a pyi, ⁵ ka Makulɔn ná Kiliyɔn si ŋkwû mú. Ka Nahami si ŋkwôro nò ná pyi baa.

Uruti a taha Nahami jwəh'i na ŋkɛge Betilehemu i.

⁶ Ka Nahami si lógo na Kafoonji Kile na wá u kîni shiinbii tɛge ná yalyire e. Lire e, ka u u wá na bégele si yîri Mwabi kîni i, s'a wá u kîni i ná u napworibii mú shuunni i. ⁷ Ka u u yîri u tateenge e, u ná u napworibii mú shuunni i, mà kuni lwó a núru na ŋkɛge *Zhuda kîni i. ⁸ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Yii núru, yii a sì yii nɛɛbii yyére. Tɛgeŋkanni na yii a mii ná ninŋkwúbii tɛge ke, Kile u yii tɛge amuni. ⁹ Kile u yyeŋŋke kan yii mú ninŋkin ninŋkin a, yii nàmbayi i.» Maa tàange fwùu kan pi a, ka pi mú shuunni si mɛɛ le na súu. ¹⁰ Ka pi i u pyi: «Ŋnhə, wuu sí raa ŋkɛge ná mu i mu shiinbii yyére.»

¹¹ Ka Nahami si yi jwo pi a: «Mii napworibii, yii núru, yii a sì. Naha kurugo yii sí n-tɛɛn mii yyére yɛ? Mii yyeegil'a nɔ cyage ŋkemu i ke, mii saha sì n-jà pyii si, mpiimu pi sí n-jà n-pyi yii nàmbaa mɛ. ¹² Yii na yaha naha, yii núru yii a sì yii shiin pyenge, naha na yɛ mii a lyɛ a kwò, mii saha sì n-jà nàmbaga jyé mɛ. Mii mɛɛ n'a mpyi na sí nò ta ninjaa, si pùnampyire ta u a, ¹³ yii sì n-jà pire sige fo pi aha lyɛ mɛ. Yii sì n-jà nàmbaabii sanmpii cyé mɛ. Kafoonji Kile a yyefuge yaha mii na, yii s'aha ntaha mii fye e, yii sí n-ta kuru yyefuge e, lire laage sí i nyɛ mii na mɛ.» ¹⁴ Ka pi mú shuunni si myahii le na súu sahaŋki, ka Oripa si tàange fwùu kan, maa kàntugo wà pi nacwon'a, ka Uruti si jcyé, maa yyére u taan.

¹⁵ Ka Nahami si yi jwo u a: «Mu jyi wà ma na yyahafoonji cwonji na, u a núru na ŋkɛge u shiinbii ná u yasunŋy'a. Ma mú u núru u fiige mà sì ma shiinbii pyenge.» ¹⁶ Ka Uruti si yi jwo:

«Ma hà na kárama si jîri ma taan,
s'a ŋkɛge na shiinbii yyére mɛ.
Cyage maha cyage e mu a kàre ke,
mii mú sí n-kàre wani.
Cyage maha cyage e mu a tɛɛn ke,
mii mú sí n-tɛɛn wani.
Mu shiinbii mú sí n-pyi mii shiinbii,
mu Kilenji mú sí n-pyi mii Kilenji.
¹⁷ Mu aha ŋkwû cyage ŋkemu i ke,
kuru cyage e mii sí n-kwû.
Mii sí n-tɛɛn ná mu i,
fo mà sà nɔ kwùŋi na.
Cyage e mu sí n-tò ke,
wani mii mú sí n-tò.
Lire ká mpyi li nyɛ a pyi mɛ,
Kafoonji u kawaa pyi mii na!»

¹⁸ Nahami a pa ntɛɛn ná l'e na Uruti na sí n-sii n-kàre ná u e ke, ka u u puru jwumpe yyéŋɛ. ¹⁹ Ka pi mú shuunni si ŋkàre Betilehemi i. Pi a nɔ Betilehemu i ke, ka li i kànhe

shiinbii puni kàkyanhala, ka cyeebii si jwo: «Ei! Nahami u nyε ame la?» ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Yii àha nùru na yyere Nahami mε (Nahami jwòhe nyε jùntangafoo), yii a na yire Mara (Mara jwòhe sí nyε jùmpengεfoo), jaha na yε Kafoonji Sijí Punifoo la mii lùbyage pyi wεge lwòhò mii shìnjí funnke e. ²¹ Mii ninjkarinji cyeyi mpyi a jî, Kile s'a mii pyi mii a nùru ná cyengaayi i. Yii àha zì nùru na yyere Nahami mε. Kafoonji Sijí Punifoo u nyε kani jyafoo ná li cèvoò ke, uru u a pònñi nò mii na.»

²² Lire pyinjkanni na, Nahami a nùr'a pa, mà yîri Mwabi kîni i, ná u napworonji Uruti i, u nyε Mwabi kîni shin ke. Pi tèepani Bètílehemu i, lir'a bē ná sùmakwòngil'e.

2

Uruti a báare Bwazi kεεge e

¹ Nyε Nahami poonji Elimileki pyεngε shin maa mpyi u cévoò, ur'a pyi wani. U mεge na mpyi Bwazi, maa mpyi yaara ná mεgefoo.

² Canjka, Mwabi Uruti a yi jwo Nahami a: «Mii kεεge sige e. Ngemu ká bú sà mii jùñaara ta ke, mii sí sà sùma fùgo urufoo fye e. Ka Nahami si jwo: «Ta sì, mii pworonji.» ³ Ka Uruti si yîri, maa njàr'a sà sùmanji kòoge fûru sùmakwònbii fye e. U jùntancyage k'a pa mpyi, u a sà bē ná Bwazi kεεge e, Elimileki pyεngε shinji wà.

⁴ Canjk'a ta ku nò cyage e ke, ka Bwazi si yîri Bètílehemu i mà nò wani, maa pi shéere, maa jwo: «Kile u pyi ná yii e.» Ka pi i u jwò shwò: «Kile u jwó le ma a.» ⁵ Ka Bwazi si sùmakwònbii jùnjufonji yíbe na: «Jofoo wu u nyε nde cibileni yε?» ⁶ Ka u u jwò shwò mà jwo: «Mwabi kîni cibileni l'a pa ná Nahami i mà yîri Mwabi i ke, lire li. ⁷ U a kuni cya mii a, si ntaha sùmakwònbii fye e, s'a fûru pi kantugo. Mà lwó nyεge na, u na nyε u tooyi na, numε u a nè na tèen vùñke e si nò.»

⁸ Lire kantugo, ka Bwazi si yi jwo Uruti a na: «Ningyiini tège, mii pworonji, ma hà nùru njîri naha nke kεεge taan, s'a nkεεge kabεr'e s'a sùma fûru mε. Ma hà laaga tòn naha na mε, tèen mii sùmakwòncyeebii taan. ⁹ Ma wíi sèl'e, cyage e pi na ntùuli ke, maa ntaha pi fye e. Mii sí yi jwo nànjiiipyir'a pi àha raa bâhare ná mu i mε. Byage ká ma ta, maa sà bya pi kucwòhil'e. ¹⁰ Ka Uruti si ninjkure sín, maa yyahe cyígile, maa jwo: «Mii na nyε nàmpòñjò, ka jaha sí mu pyi mu a mii jaare ta yε?» ¹¹ Ka Bwazi si u jwò shwò: «Nde mu a pyi ma nacwon'a, mu poonji njkwùñji kantugo ke, pi a li jwo mii a. Mà bàre lire na, mu a yîri ma tunji ná ma nunji taan ma tasege e, maa mpa ntèen kîni labεr'e ná sùpyishinji w'e, ngemu u nyε mu nyε a pyi a u cè a lyε mε. ¹² Nde mu a pyi ke, Kile u ma sàra lire na. Kafoonji, *Iziráyeli Kileni nge fukanyi jwòh'i mu a maye njwòhò ke, u ma kan sèe sèl'e.»

¹³ Ka Uruti si jwo: «Kàfoonji Bwazi, mu a sùpygire pyi ná mii i. Mu a màban le mii i, maa lùtaanjwumbo jwo ná mii i, mà li ta, mii bá nyε mu bilicwòñji wà kwò mε.»

¹⁴ Tèelyîin'a nò ke, ka Bwazi si Uruti yyere u pa lyî ná pire e, maa bwúurukwonga kan, u a níginí cyεnge e, u a lyî. Uruti a pa ntèen sùmakwònbii taan, ka Bwazi si u kan sùmakaaga na. Ka u u lyî a tìn fo mà u sanñi yaha. ¹⁵ Uruti a sà a fwooro sahanji, ka Bwazi si yi jwo u sùmakwònbil'a: «Yii u yaha ba, u a yúu ninjkwònyahanji i jwunyahama baa.» ¹⁶ Yii a sùmanjcyahayii yà cyán, ur'a yire bílilí. Yii bà sàha yaaga jwo lire na mε. ¹⁷ Ka Uruti si sùmanji fùg'a canñke kwò Bwazi kεεge e. Yàkonñke, ka u u nintanji bwòñ mà taha a sàhala jî. ¹⁸ U a yîri sige e mà pa, maa mpa u sùmanji nivugutanji cyêe u nacwonji na. Maa u canña lyige sanñke wu mà kan u a.

Nahami a Kile mεtange yyere.

¹⁹ Ka nacwonji si u yíbe na: «Taa mu a nge sùmanji puni fùg'a ta ninjaa ke? Taa mu a canñke pyi ke? Kile u jwó le ngemu u a jùñaara ta ma na ke, ur'a.» Ka u u nacwonji pyi na ur'a canñke pyi nàñi ngemu kεεge e ke, na u mεge na nyε Bwazi. ²⁰ Ka Nahami si jwo: «Bwazi mú na nyε wuu byanhama shin, u na nyε wuu kòoge lyífoonji wà, u sàha njkwò u cyεge láha wuu nyii wuubii ná ninjkwuubii na mε, Kile u jwó le u a.» ²¹ Ka Uruti si yi jwo

u a, na uru nge nàŋi bá a jwo, na uru u ntèen u kerege e sùmakwəonbii kantugo, fo uru sùmaŋi ká *kwəon a kwə. ²² Ka Nahami si yi jwo Uruti nyii na sahaŋki, na lire nde a táan ur'e, naha na ye u aha nkàre wabere u kerege e, u sí n-jà yyefugo ta wani. ²³ Ka Uruti si ntèen Bwazi kerege e ná u sùmakwəonbil'e, fo ka pi i sà sùmaŋi kùuyi puni kwəon mà kwə. Lire tènì i, u mpyi na shùun nacwonji yyére.

3

Uruti a kàre Bwazi sùmaŋi fyiini na.

¹ Canŋka, Nahami a jwo Uruti a: «Mii pworonji, mii sí mu le nàmbage e, bà mu si mpyi sà fèrɛmɛ ná yyenɛ ta mɛ. ² Nge nàŋi, Bwazi u mpyi a mu yaha mu u sùmaŋi fûru u báarapyiibii jwəh'i ke, mu a li cè wuu byanhamu shin u nyɛ u wi. Nke numpilage e, u sí n-sà u sùmaŋi pyàŋi wwû fyiini na. ³ Lire tènì i, mu a yaa mu u wili, maa ntìri, maa ma vaaŋnyi nisinaŋyi lwó a le, maraa si fyiini na. Nka ma hà u yaha u ma cè mà u ta u sàha nkəwə a lyi maa bya a kwə mɛ. ⁴ Mu aha shà, mu sí n-sà wii u tasínage e, cyage e u na uye ŋóni ke, maa wii u tooyi yyére, maa vaaŋntonji yirige, mu sí tasínage ta, maa sínni wani. Nde mu a yaa mu u mpyi ke, u sí lire jwo mu a.» ⁵ Ka Uruti si u jwə shwə na: «Mu aha ndemu jwo mii a ke, mii sí lire pyi.» ⁶ Maa nkàre sùmaŋi fyiini na. Bà u nacwon'a yi jwo u a mɛ, ka u u sà ntòro amuni. ⁷ Bwazi a lyi maa bya, u múguro wunji, maa nkàr'a sà sínni sùmapyaŋi nkəwūunni taan. Tènì i u a ŋó ke, ka Uruti si mpeel'a file u na, maa tasínaga ta u tooyi yyére, vaaŋntonji jwəh'i, maa uye sànhana. ⁸ Numpilag'a lyɛ ke, ka Bwazi si jè, fo na jcyɛnni. L'a pàa u e sèl'e, u a yir'a ceewe ta u a sínni u tooyi yyére. ⁹ Ka u u yíbe: «Jo u nyɛ mu ye?»: «Mii u nyɛ Uruti, mu bilicwonji. Mii na li jáare mu a, maa vaaŋke cyage kà tò na na, maa na lwó mà le ma màrampe e. Mu na nyɛ wuu pyenge kòolyibil'e.» ¹⁰ Ka Bwazi si yi jwo Uruti a: «Kile u jwó le ma a. Mu a li cyèe sahaŋki ma nacwonji pyenge shiinbii na, na mu na nyɛ ceewe njɛɛnɛ. Mu numɛ kacenn'a jwə njɛɛni na, naha na ye mu nyɛ a nyii yige si nàmbaga lèŋe nàŋjiw'a mɛ, fòŋfofo bàre ntafoo na mɛ. ¹¹ Lire tènì i, mii pworonji, ma hà nùru raa fyáge mɛ, mu aha yaaga maha yaaga cya, mii sí lire pyi mu a, naha na ye nke kàhe shiinbii pun'a li cè na mu na nyɛ ceewe njɛɛnɛ. ¹² Kuru cyage e, sèe u nyɛ u wi, mii na nyɛ mu pyenge kòolyiŋi wà, nka wà a nùr'a mu pyenge shiinbii byanhara mà tòro mii na. ¹³ Numpilage sanŋke pyi naha. Nyège na, mu kyaa ká mpyi u na, u a bú mu lwó, li sí n-pyi kacennɛ. Nka u aha mpyi u nyɛ a li pyi mɛ, mii s'a na jwəmɛni kan mu a, Kafoonji Kile nyii wunji mɛge na, mii sí mu lwó. Síni fo nyèŋkwənge. ¹⁴ Ka Uruti si ntèen Bwazi tooyi yyére fo nyèŋkwənge, maa yiri. Bwazi la mpyi wà si jɛcè na nge ceen'a yiri uru yyére fyiini na mɛ. ¹⁵ Ka u u jwo na Uruti u u vaaŋke sàha u u ku cù sèl'e. U a ku sàha ke, maa ku cù. Ka Bwazi si sùmaŋi yanyɛyi baani le k'e, maa u tɛgɛ, ka u u ku tugo maa nùr'a kàre pyenge. ¹⁶ Uruti a nùr'a pa u nacwonji yyére ke, ka uru si u yíbe: «Di y'a tòr'a jwo ye, mii napworonji?» Nde Bwazi a pyi u a ke, ka u u jyè yi yyahe e mà jwo, ¹⁷ maa sùmaŋi cyèe mú, maa nùr'a jwo na li nyɛ a mpyi a táan Bwazi a uru cyengayi wunji si mpa Nahami yyére mɛ. ¹⁸ Ka Nahami si jwo: «Tèen naha, mii napworonji fo wuu aha nde tugo mà nò li tɛgeni na. Ná Bwazi nyɛ a nde kani cwəonrə mɛ, u sì taŋəŋə ta wuu nyii na mɛ.»

4

Bwazi a Uruti lèŋe nàmbaga na

¹ Ka Bwazi si nkàre kàhe bàanni i, maa sà ntèen, koolyiŋi shɛɛnre u a jwo ke, ka uru si mpaa ntùuli, ka Bwazi si u yyere: «Mucyiin pa naha, maa mpa ntèen» ka nàŋi si mpa maa ntèen. ² Ka Bwazi si kàhe yyecwugofeebii shiin ke yyere mà pa ntɛŋe ná piye e. Tènì i pir'a pa ntèen ke, ³ ka u u yi jwo koolyiŋi nyii na: «Mu a li cè, Nahami, u a yiri Mwabi kini i mà pa, si mpaa lwófoo caa wuu cìmpworonji Elimɛlɛki kerege na. ⁴ Mii a li ta maa yi jwo mu nɛŋgyiigi taan, si yi cyèe mu na naha, mpai pi naha naha ná wuu shiinbii yyecwugofeebii

pi naha naha ke, pire nyii na. Mu u nyε koolyiɲi, kampyi mu sí kεεge lwó, maa ku lwó Nahami cye e. Kampyi mu sì ku lwó mε, maa yi jwo sí li cè, ɲaha na yε wà nyε mu ná ɲke kεεge shwɔhɔl'e mε, mii u a taha mu na.» Ka u u jwo uru sí ku lwó. ⁵ Ka Bwazi si jwo: «Mu aha kεεge lwó, mu a yaa u lenkwucwɔɲi Uruti lwó mà pyi ma cwo bà kɔɔge si mpyi si ɲkwôro kufooni ninkwûɲi pyenge e mε.» ⁶ Ka nàɲi si jwo: «L'aha mpyi amuni, mii a fworɔ kɔɔge e, ɲaha na yε, mii na fyáge mii kɔɔge kà ɲkwò mpîni mε. Lire tɛni i, Bwazi, mu yabiliɲi u ku lwó, sɛɛɲi na, mii sì n-jà ku lwó mε.» ⁷ Tèecyiini i, *Izirayeli shin n'a mpyi na sí li cyêe na nde kani cyiin na yal'a kwò, u mpyi maha u tanhanke wwû maha kan u shèrefoon'a. Lir'a pyi kalyee Izirayeli a ndemu l'a li cyêe na mbè a pyi nde kani na ke. ⁸ Kuru cyage e, koolyiɲi, ka uru si yi jwo Bwazi a: «Mu yabiliɲi mu u ku lwó.» Maa u tanhanke wwû mà kan u a. ⁹ Bwazi, ka uru si yi jwo yyecwugofeebii nyii na, na sùpyire ti mpyi wani u shiimbii ke: «Mii a ku lwó Nahami cye e, yii mú puni nyii na. Yaaga maha yaaga ku nyε Elimileki, Kilwɔn ná Makilwɔn wogo ke, ¹⁰ ɲɲjaa mii a ɲge ceɛɲi Mwabi shinɲi Uruti lwó mà pyi na cwo, Makilwɔn lenkwucwɔɲi, bà kɔɔgefoo mεge ku mpyi si ɲkwôro ku na mε.» ¹¹ Bàanni shiimbii puni, ka pire si jwo l'a pyi pire nyii na, maa jwo: «Kile u li pyi ɲge ceɛɲi u ɲge u u ɲkor'a jyè mu pyenge e ke, u pyi Araseli ná Leya fiige, mpíi mú shuunni pi a Izirayeli bage sìi ke. Ma nàfuunɲi u púgo, Efirata tùluge e, mu mεge ku táan, Kile u ma yaha mà pyà mεge le Betilehemu kànhe e. ¹² Kile u pyii ɲɲyahamii kan ma a, nde cibileni na. Ma pyenge sí n-pyi Perεzi woge fiige, ɲge Tamara a si *Zhuda a ke.» ¹³ Ka Bwazi si Uruti lèɲε u cwo, maa wwò ná u e tasínage na. Ka Kafooni Kile si mpa ná l'e, ka u u laa ta, maa mpa si pùnambile. ¹⁴ Ka cyeebii si jwo Nahami a: «Kafooni Kile a yaa u kêe. ɲɲjaa, u sàha nyε mu yaha koolyi baa mε. Kile u yaha u pyi metangafoo Izirayeli. ¹⁵ Mu nyii na yal'a fworɔ ma napworɔɲi na, mà tòro pùnampyire baashuunni na. U na ɲcáa mu na, ur'a si, pyà na ɲgemu u sí n-pa fànhe kabεε kan mu a, si mu tège ma canmpyaagii sanɲkil'e ke.» ¹⁶ Ka Nahami si pyàɲi lwó, maa u ta uye na, maa mpyi u byifoo. ¹⁷ Ka u ciɲεebii si múguronɲi pyi ná u e sèl'e, maa pyàɲi mεge le Obedi. Nyε Obedi u a pa mpyi Zhese tunɲi, ka uru si mpyi saanrefoonɲi *Dawuda tunɲi. ¹⁸ Saanrefoonɲi Dawuda taslige ku ɲke: Perezi u a pyi Ezirɔn tunɲi, ¹⁹ ka uru si Aramu si, ka Aramu si Aminadabi si, ²⁰ ka uru si Nakisɔn si, ka Nakisɔn si Salamɔ si, ²¹ ka uru si Bwazi si, ka Bwazi si Obedi si, ²² ka uru si Zhese si, ka Zhese si Dawuda si.

Macwo Jwumpe Nintanmpe Jwun^{kanni} Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenⁱ fun^o jwumpe e ke

Yesu cyelempyaji Macwo pi maha u pyi Levi ke, uru u à nge sémenⁱ séme, múnalwǎre shwofoo u mpyi u wi. Nka mà jwo u pyi Yesu cyelempya ke, u à múnalwǎre shwoshwo báaraⁿi yaha. Yesu karenkwooni kántugo ninyiⁿi na, Macwo à Yesu kapyiⁿkii séme, si li cyêe sùpyaⁿi shiⁿi u n^ye Yesu ke, si li cyêe mú na Shwofooⁿi kyaa Kile mpyi a jwo na u sí n-pa ke, uru u n^ye Yesu.

Yyee nijyahagii funⁿi Yahutuubii mpyi na Kile Nijcwǎnrⁿi pi Shwofooⁿi mpanⁱ sigili. Kile túnntunmpil'á jwo uru Shwofooⁿi mpanⁱ kyaa na. Macwo sémen'á li cyêe na pyàⁿi u à si Bétilehemu kànhe e, ná u mege n^ye Yesu ke, uru u n^ye uru Shwofooⁿi. Karigii cyi à li cyêe na Yesu u n^ye uru Shwofooⁿi ke, Macwo sémen'á cyire puni kyaa jwo. Jwumpe Kile túnntunmpil'á jwo fo tèemⁿi i ke, Macwo à núru puru pà kurugo maa li cyêe na nde Yesu mpyi na mpyi ke, Kile túnntunmpil'á jwo lire kyaa na mà jwo u pa ke.

Macwo mú à li cyêe na Yesu u n^ye Yahutuubii saanⁿi ngemu u à Kile Saanre jwǎ cù jìⁿke na ke. Mpii pi à taha u fye e ke, pyiⁿkanni na Kile Saanre sùpyaⁿ'à yaa u pyi ke, u maha pire kálali lire na. Ti n^ye saanre sannte fiige me. Kile Saanre sùpyaⁿ'à yaa u Kile kyaa táan uy'á u tǎro wyérenⁱ na, nde u la n^ye sùpyire sannte t'a mpyi ur'á ke, u raa lire pyi t'á (7.12) u u u zàmpeⁿbii kyaa táan uy'á mú (6.44).

N^ye sùpyir'á Yesu bò, nka Kile à u jè. Lire kántugo Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi a Jwumpe Nintanmpe yu jìⁿke supyishiⁿi pun'á.

Mà jwo Yesu u si ke, Kile mpyi a jwo na u mege sí n-pyi: «Emanuweli». Kuru mege jwǎhe ku n^ye: «Kile na n^ye ná wuu e» (1.23). Yesu cye kurugo, Kile à pa sùpyire shwǎhǎl'e. Mpe jwumpe p'á tǎg'a sémenⁱ jùⁿg kuu na: «Mii na n^ye ná yii e canⁿa maha canⁿa fo si sà nǎ dipyenⁱ tèekwooni na» (28.20).

*Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi
(Luka 3.23-38)*

¹ N^ye Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi yi n^ye nje: Yesu à fworo saanⁿi Dawuda e, Dawuda s'à fworo Ibirayima tǔluge e.

² N^ye Ibirayima à Ishaka si,
ka Ishaka si Yakuba si,
ka Yakuba si Zhuda ná u sìⁿgebii si,

³ Ka Zhuda si Pè^rezi ná Zera si. (Pire nunⁱ mege mpyi Tamari.)

Ka Pè^rezi si Esirⁿ si,
ka Esirⁿ si Aramu si,

⁴ ka Aramu si Aminadabu si,
ka Aminadabu si Nashⁿi si,
ka Nashⁿi si Salamani si,

⁵ ka Salamani si Bwazi si. (Uru nunⁱ mege mpyi Arahabu.)

Ka Bwazi si Ob^edi si. (Uru nunⁱ mege mpyi Uruti.)

Ka Ob^edi si Zhese si,

⁶ ka Zhese si saanⁿi Dawuda si.

Ka saanⁿi Dawuda si Solomani si. (Uru nunⁱ u mpyi Uri cwonⁱ.)

⁷ Ka Solomani si Oroboyamu si,

ka Oroboyamu si Abiya si,

ka Abiya si Azafu si.

⁸ Ka Azafu si Zhozafati si,

ka Zhozafati si Zhoramu si,

ka Zhoramu si Oziyasi si.

⁹ Ka Oziyasi si Zhoyatamu si,

ka Zhoyatamu si Akazi si,

ka Akazi si Ezekiyasi si,

¹⁰ ka Ezekiyasi si Manase si,

ka Manase si Amōni si,

ka Amōni si Zhoziyasi si,

¹¹ ka Zhoziyasi si Zhekoniya ná u sìñɛɛbii si. (Lire tēni i Babilōn shiīnbil'á Izirayeli shiīnbii kul'a kàre piye yyére.)

¹² Nyɛ pi à pi cye yaha Babilōn i, ka pi i núr'a pa ke,

ka Zhekoniya si Salatiyeli si,

ka Salatiyeli si Zorobabeli si,

ka Zorobabeli si Abiyudi si,

¹³ ka Abiyudi si Eliyakimu si,

ka Eliyakimu si Azori si,

ka Azori si Sadōki si,

¹⁴ ka Sadōki si Akimu si,

ka Akimu si Eliyudi si,

ka Eliyudi si Eliyazari si,

¹⁵ ka Eliyazari si Matan si,

ka Matan si Yakuba si,

¹⁶ ka Yakuba si Yusufu si.

Nyɛ Yusufu cwɔŋi mɛge mpyi Mariyama. Uru u à Yesu si, ŋgemu pi maha yiri Kile Nijɔcwɔnrɔŋi ke.

¹⁷ Mà lwó Ibirayima tēni na mà pa nɔ saannɔ Dawuda wuuni na, tulyeye kɛ ná sicyɛɛr'á tòro. Mà lwó saannɔ Dawuda tēni na fo mà sà nɔ tēni i Babilōn shiīnbil'á Izirayeli shiīnbii kul'a kàre piye yyére ke, ka tulyeye kɛ ná sicyɛɛre si ntòro mú. Mà lwó Izirayeli shiīnbii tèecūni na Babilōn shiīnbil'á, mà sà nɔ Kile Nijɔcwɔnrɔŋi tèesini na, ka tulyeye kɛ ná sicyɛɛre si ntòro mú.

Yesu ziŋi kani

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nyɛ Yesu Kirisita siŋkanni l'á pyi nde: Mariyama u nyɛ u nunɔi ke, uru na mpyi Yusufu tàcwɔ. Nka mà jwo Yusufu u u lɛŋɛ ke, u yacere wu u mpyi Kile Munaani sífente cye kurugo. ¹⁹ U tànɔŋi Yusufu mpyi a tíi, u la nyɛ a mpyi si Mariyama mɛge kɛɛge mɛ. U la mpyi si u nàmbage fyìinne ŋwɔhɔre e.

²⁰ Mà u yaha ná tire sònŋɔre e, ka Kafoonɔ Kile mèlɛkɛŋi wà si uye cyêe u na ŋɔɔge k'e, maa jwo: «Dawuda tɔluge shinɔi Yusufu, ma hà raa fyáge si ma tàcwɔŋi Mariyama lɛŋɛ mɛ, ɔaha na yɛ yaceni li nyɛ u á ke, Kile Munaani sífente cye kurugo u à li ta. ²¹ U sí n-pa si pùnambile, maa li mɛge le Yesu*, ɔaha na yɛ uru u sí n-pa u shiīnbii kapegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.» ²² Ncyii karigii pun'á pyi bà li si mpyi Kafoonɔ Kile à u túnntunɔi tun ná jwumpe mpemu i ke, puru si fúnŋɔ mɛ. U mpyi a jwo: ²³ «Yii lógo, pùcepyinɔcembaala sí n-pa laa lwó si pùnambile si, uru pyàŋi mɛge sí n-le Emanuweli†» kuru mɛge ɔwɔhe ku nyɛ: «Kile nyɛ ná wuu e.»

²⁴ Nyɛ Yusufu à pa ɔè ke, maa li pyi bà Kafoonɔ Kile mèlɛkɛŋi mpyi a yi jwo mɛ, maa Mariyama lɛŋɛ mà pyi u cwɔ. ²⁵ Nka u nyɛ a sínni ná Mariyama i mɛ, fo mà sà nɔ u tètigeni na. U à tíge pùnambile, ka Yusufu si li mɛge le Yesu.

* 1:21 Yesu mɛge ɔwɔhe ku nyɛ: «Kafoonɔ Kile u nyɛ Shwofoonɔi.» † 1:23 Ezayi 7.14

2

Ncèfeebii pil'à sà fworu Yesu na, maa u pêe

¹Nye Yesu à si Zhude kùluni i, Betilèhemu kànhe e. L'à pyi Saanji Erōdi tēni i. Ka ncèfeebii pìi si yîri canñafyinmpe e mà pa Zheruzalemu kànhe e, ²maa yîbe: «Yahutuubii saanji u à si nume ke, taa u nye ke? Wuu à u woni nya mà wuu yaha canñafyinmpe e. Lire e wuu à pa mpa u pêe.» ³Saanji Erōdi à puru jwumpe lógo ke, ka lire kani si u ná Zheruzalemu shiimbii puni funño wwòonño sèl'e. ⁴Ka u u Kile sáragawwuubii nùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii puni bínni maa pi yîbe na Kile Nijcwónrōnji kyaa l'à jwo ke, taa ur'à yaa u si ke? ⁵Ka pire si u pyi: «U à yaa u si Betilèhemu kànhe e, Zhude kùluni i. Yire Kile tūntunñ'a sème na

⁶«Betilèhemu u nye Zhude kùluni kànhe kà ke, kuru bà ku nye Zhude kùluni kànyi puni nimbileni mà dè! Naha kurugo ye nùñufoonji wà sí n-pa fworu k'e, ngemu u sí n-pyi mii sùpyire, Izirayeli shiimbii nùño na ke*.»

⁷Nye ka Erōdi si ncèfeebii njwòh'a yyere, maa pi yîbe na tēni ndire e won'à fworu ye. ⁸Nye lire kàntugo ka u u pi yaha a kàre Betilèhemu kànhe e, pi sà yîbe pyàni kyaa na sèl'e, pi aha u nya, pi i mpa yi jwo ur'à, uru sí n-sà u pêe mú. ⁹U à puru jwo ke, ka ncèfeebii si nkàre. Pi mpyi a fyànha a woni ndemu nya canñafyinmpe e ke, lire ninuun'à fworu pi yyaha na, maa pi yyaha cù. Cyage e pyàni mpyi ke, l'à nò wani ke, maa yyére kuru cyage ninyi na. ¹⁰Ncèfeebil'à li nya l'à yyére ke, ka pi funnyi si sàa táan. ¹¹Ka pi i jyè bage e, mà pyàni ná u nunji Mariyama nya, maa ninjure sín maa pyàni pêe. Lire kàntugo maa pi yaayi njwò múgo, maa sēen† ná wusuna‡ ná miri§ kan pyàn'á. ¹²Lire kàntugo ka Kile si yi jwo pi á njoge k'e, na pi àha nùru nkàre Erōdi yyére mē. Nye ka pi i kuni labere lwó a kàre pi kini i.

Yesu sifeebil'à fê a kàre ná u e Misira kini i

¹³Nye ncèfeebii karenkwooni kàntugo, Kafoonji Kile mèlekēni wà à uye cyêe Yusufu na njoge k'e, maa u pyi: «Yîri, maa pyàni ná u nunji lwó, maa fî maa sì Misira kini i, maa ntēen wani fo mii aha mu pyi ma nùru ma a ma tēni ndemu i ke, naha na ye Erōdi na pyàni caa raa bùu.» ¹⁴Nye ka Yusufu si yîri numpilage e, maa pyàni ná u nunji lwó mà kàre Misira kini i. ¹⁵U à kwôro wani fo saanji Erōdi à pa nkwi. Lire pyinƙanni na, nde Kafoonji Kile mpyi a jwo u tūntunñi cye kurugo ke, lir'à fūñño. U mpyi a jwo: «Mii à na Jyanji yyer'a yige Misira kini i*.»

¹⁶Nye saanji Erōdi à pa li kàanmucya mà li nya na ncèfeebil'à uru njwòhò yaha ke, ka u lùuni si yîri sèe sèl'e. Maa jwo na pùnampyire ti nye Betilèhemu kànhe ná ku kwùumpe kànyi na, ná pi sàha ntôro yyee shuunni na mē, na pi pire puni bò, naha na ye mà tàanna ná ncèfeebii jwumpe e, uru pyàni mpyi a yaa u ta cyire yyeegii shuunniñi njwòhòntaan pùnampyire e. ¹⁷Nde Kile tūntunñi Zheremi mpyi a jwo ke, lir'à fūñño, u mpyi a jwo:

¹⁸«Mèjwul'à fworu Arama kànhe e, myahigil'à sú maa yamēeni sú sèl'e. Araseli u nye na u pyilibii yamēeni súu, u la nye wà sì uru fōonño mē, naha na ye u pyibil'à wíl'a fô†.»

¹⁹Nye saanji Erōdi à pa nkwi ke, ka Kafoonji Kile mèlekēni wà si uye cyêe Yusufu na njoge k'e, mà u yaha Misira kini i. ²⁰U à jwo Yusufu á: «Yîri ma a pyàni ná u nunji lwó ma a nùru ma a sì Izirayeli kini i, naha na ye mpìi pi mpyi na pyàni caa raa bùu ke, pire saha nye mē.» ²¹Nye ka Yusufu si yîri maa pyàni ná u nunji lwó a nùr'a kàre Izirayeli kini i.

* **2:6** Mishe 5.1 † **2:11** Sēenji: uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha nkan saanji'á ke. ‡ **2:11** Wusunani: uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha nkan Kile á ke. § **2:11** Miri: Uru na nye yaaga nkemu pi mpyi maha ntèg'a bunji bégele si u tò ke. * **2:15** Oze 11.1 † **2:18** Zheremi 31.15

²² Nka Yusufu à pa lógo na Arikilasi à tèen jùñufente na Zhude kùluni i u tunji Erōdi kwùñkwooni kàntugo ke, ka lire si u pyi u u fyáge takarege e wani. Nyε ka Kile si núr'a jwo ná u e ñoage k'e. Ka u u yíri wani mà kàre Galile kùluni i, ²³ maa sà ntèen kànhe kà na, kuru mege nyε Nazarēti. Lire pyiñkanni na, Kile tūntunmpii jwump'à fūñño. Pi mpyi a jwo: «U sí raa yiri Nazarēti shinñi.»

3

*Yuhana Batizelipyiñi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Marika 1.1-8; Luka 3.1-20; Yuhana 1.19-28)*

¹ Nyε yyee niñyahagil'à tòro ke, ka Yuhana Batizelipyiñi si uye cyêe Zhude kùluni síwage e maa Kile jwumpe yu. ² U mpyi maha ñko: «Kile Saanre tèn'à byanhara, yii yii toronkanni kēenñe.» ³ Yuhana kyaa Kile tūntunñi Ezayi mpyi a jwo, tēni i u à jwo na: «Sùpya mejwuu na fwore síwage e fànha na
“Yii kuni yaa Kafoonji mēe na,
yii kumpyere nintiire yaa u á*.”»

⁴ Nyε Yuhana vāanntinñke mpyi a yaa ná jwōhōñi shire e, u mpyi a uye pwo ná seepwōge e. U njiyñi mpyi kampēenñyi ná tuwyiyi sēere. ⁵ Zheruzalemu kànhe shiimbii ná Zhude kùluni kànyi sanñyi shiimbii puni ná Zhurudēn bañi taan shiimbii puni mpyi maha fwore na si u yyéere. ⁶ Maa ntēn li taan na pire kapyiñkii nyε a tí mē, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudēn bañi lwōhe e.

⁷ Farizhēenbii ná Sadusiibii niñyahara mpyi na ma si mpa piye batize u yyéere. Yuhana à pire nya pi i ma ke, maa jwo: «Yii màcwōn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliñi kanni sí n-jà yii shwō Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kēenñe. ⁹ Yii àha ñkwō raa sōññi na li tēgeni li nyε yii tulyage ku nyε Ibirayima mà dē! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kēenñe n-pyi Ibirayima ñampyire†.

¹⁰ Yii li cē na kaciig'à cėl'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε ku nyε na yasere niñcenne seni mē, kuru sí n-kwōn n-wà nage e. ¹¹ Mii wi ke, mii na yii batizeli lwōhe e si li cyêe na yii toronkann'à kēenñe, ñka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyereg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mēere sànhà, mii jùñk' à cyéere lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹² U ntanhe nyε u cye e, u u u sùmanji nimbwōññi fwu. U sí u sùmapyanji le bwūunni i, si sīmwohōñke súugo nafugombaage e.»

*Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize
(Marika 1.9-11; Luka 3.21-22)*

¹³ Nyε ka Yesu si yíri Galile kùluni i, mà kàre Yuhana yyéere Zhurudēn bañi jwōge na, si sà uye kan u batize. ¹⁴ Nka Yuhana la mpyi si jcyé maa u pyi: «Mu u à yaa mu u mii batize, ka mu u núr'a pa mii á la?» ¹⁵ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à yi jwo mē, jēe wuu u yi pyi amuni numē, naha na ye lire cye kurugo wuu sí Kile jwumpe kuni ñaara si nō li tēgeni na.» Nyε ka Yuhana si jēe maa u batize. ¹⁶ Yesu à batize a kwō ke, maa ntíl'a fworo lwōhe e. Lire tèenuuni i, ka nìnyinji si múgo. Ka u u Kile Munaani nya li i ntíri mpánmpōrōgo fiige, mà pa ntēen u na, ¹⁷ ka mejwuu si fworo nìnyinji i na: «Ñge u nyε mii Jyanji, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiñkil'à táan mii á mú.»

4

*Sitaanniñi na ñcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Marika 1.12-13; Luka 4.1-13)*

¹ Lire kàntugo ka Kile Munaani si Yesu yyaha cū mà kàre síwage e, bà Sitaanniñi si mpyi si u sòn ngíi kampyi u sí jēe kapii pyi mē. ² Ka u u súnñi le a ta canmpyaa beeshuunni ná

* 3:3 Ezayi 40.3 † 3:9 Yahutuubii mpyi na sōññi na Kile sí pire shwō, mà lire jùñke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33, 37, 39: yii yire cyeyi kála.

numpiliyi beeshuunni, ka katege si nta a u ta. ³ Sitaanninji u maha zònnji pyi ke, ka uru si file u na maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, yi jwo nje kafaay'á na yi kēennj'a pyi bwúuru.»

⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'a sémε Kile Jwumpe Semεnji i na

“Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyanji jwɔ caa mε,

ηka jwumpe puni pu nyε na fwore Kile jwɔge e ke*.”»

⁵ Nyε lire kàntugo ka Sitaanninji si ηkàre ná Yesu i Kile kànhe ninjcwɔnrɔge Zheruzalεmu i, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùncyage e, ⁶ maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyε mu, kwòn a cwo jìηke na, jahha na ye y'a sémε Kile Jwumpe Semεnji i na

“Kile sí u mèlekεebii pyi pi mu cwɔhɔ ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ηkwɔ mu tɔge kà bānni mε†.”»

⁷ Ka Yesu si u pyi: «Y'a sémε Kile Jwumpe Semεnji i mú na “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwɔ cwôre mε‡.”»

⁸ Lire kàntugo ka Sitaanninji si ηkàre ná Yesu i janke kà nintɔɔntɔɔngɔ jɔn'j, maa diɲyεnji kìrigii puni nàfuunji cyêe u na, ⁹ maa jwo: «Mu aha jεn'a ninjkure sín mii á maa mii pêe, mii sí jcyii kìrigii jùɲufente puni kan mu á.» ¹⁰ Nyε ka Yesu si jwo «Sitaanna wà we, yîri na taan! Y'a sémε Kile Jwumpe Semεnji i na “Ta ma ninjkure sínni ma Kafoonji Kile á, ma a uru kanni pêre§.”»

¹¹ Nyε lir'a pyi ke, ka Sitaanninji si láha Yesu na, ka Kile mèlekεebii pìi si file u na, yaayi kyaa li mpyi u na ke, maa yire kan u á.

Bèenmε nimbwom'à fworo

¹² Nyε Yesu à pa lógo na pi à Yuhana Batizelipyinji cû a le kàsunji i ke, ka u u núr'a kàre Galile kùluni i. ¹³ Nka u nyε a sà ntèen Nazareti kànhe e mε, maa ηkàr'a sà ntèen Kaperεnamu kànhe e. Kuru kànhe na nyε banj jwɔge na, Zabulɔn ná Nεfitali taare e. ¹⁴ Nyε lire pyinjkanni na, ka Kile tùnntunnji Ezayi jwumpe si fúnɲɔ. U mpyi a jwo:

¹⁵ «Zabulɔn tùluge taare ná Nεfitali tùluge taare,

ti nyε Galile kùluni i, banj jwɔge na,

Zhurudεn banj canɲacwumpe e ke,

Yahutuubii ná supyishinji sannji shiinbii, pi à tēen t'e ke,

¹⁶ pire mpyi numpini i,

bèenmε nimbwom'à fworo pi á,

pi mpyi a tēen kùluni i, kwùɲi numpini i,

bèenmε nimbwom'à fworo pi á*.”»

¹⁷ Mà lwó lire tēni na, ka Yesu si li jwɔ cû na Kile jwumpe yu, maa yi yu sùpyir'á na: «Kile Saanre tèn'à byanhara, yii yii toronjkanni kēennjε.»

Yesu à fyaumii sicyεere yyer'a pyi u cyelempyii

(Marika 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Canjka mà Yesu yaha u u jaare Galile banj jwɔge na, u à sijnεε shuunni nja, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, ná Andire. Pi mpyi na cwòo wàa banj i. Fyácyaa pi mpyi pi pi. ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mε, mii sí yii taanna, yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ²⁰ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.

²¹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahanji ke, ka Yesu si núr'a sijnεε shuunni nja, pire pi mpyi Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebedi mpyi a tēen bakwɔge funjke e, na pi cwòobii takegeyi yaa. Ka Yesu si pi yyere, ²² ka pi i ntíl'a kàntugo wà bakwɔge ná pi tunji na, maa ntaha u fye e.

(Luka 6.17-19)

²³ Yesu à Galile kùluni puni jaara, u mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U mpyi maha yampi

* 4:4 Duterenomu 8.3 † 4:6 Zaburu 91.11, 12 ‡ 4:7 Duterenomu 6.16 § 4:10 Duterenomu 6.13 * 4:16 Ezayi 8.23–9.1

puni ná cwəhəməfeebii puni cùŋi pi shwəhəl'e. ²⁴ Lire e u mɛge mpyi a fworō Siri k̀ini puni i. Pi mpyi maha sì ná yampii shiŋi puni i u yyére: cifwure feebii ná jínacyaanbii ná k̀irikirisann̄i feebii ná supyimurūŋyi. Yesu mpyi maha pire puni cùŋi. ²⁵ Supyikurūŋə nimbwəhə mpyi maha ntaha u fye e, tire sùpyire na mpyi Galile shiin ná Dekapoli k̀uluni shiin ná Zheruzaləmu k̀anhe ná Zhude k̀uluni sanni shiin ná Zhurudən ban̄i k̀ampan̄ke san̄ke shiin.

5

Jofoo wuu l'à jwə yɛ?

(Luka 6.20-23)

¹ Nyɛ Yesu à kuru supyikurūŋke nya ke, maa d̀ùg'a t̀ɛɛn jan̄ke kà na. Ka u cyelempyiibii si file u na. ² Ka u u jwumpe lwó maa sùpyire k̀âlali na:

³ «Mpii pi à pi fànhaj̄ncyɛɛɛ cè Kile k̀ampan̄ke na ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile Saanre nyɛ pire woro.

⁴ Mpii pi nyɛ na myahii súu ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile sí n-pa pi f̀ɔn̄ŋə.

⁵ Mpii pi nyɛ ǹumpiŋɛfee ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ ǹiŋke jwəməɛni Kile à lwó ke, kuru sí n-kan pi á k̀ɔɔgə.

⁶ Ntiŋi lage nyɛ mpiimu na bà j̄j̄ŋi ná lwəhe lage maha mpyi wà na mɛ, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ pi sí n-pa n-t̄in.

⁷ Mpii pi nyɛ na ǹj̄naara taa sùpyire sannte na ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile sí n-pa ǹj̄naara ta pi na.

⁸ Mpii pi nyɛ ná zòv̄yinre e ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ pi sí n-pa Kile nya.

⁹ Mpii pi nyɛ na s̄isure leni sùpyire shwəhəl'e ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile sí n-pa raa pi yiri uru pȳibii.

¹⁰ Mpii sùpyire nyɛ na ŋkyérege pi Kile jwəməɛcuni kurugo ke, pire wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile Saanre nyɛ pire woro.

¹¹ Sùpyire na yii mpiimu cyere, marii yii kyérege, marii kafinare ná jwumpimpe shiŋi puni yu yii na, mii mɛge kurugo ke, yii wuun'à jwə.

¹² Lire ká mpyi, yii a yógore, yii i mpyi funntange e, jaha na yɛ Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mɛɛ na ǹiŋyiŋi na. Kile t̀unntunmpii pi à tòro yii yyaha na ke, amuni pi à pire kyérege.

Yesu wuubii nyɛ suumə ná b̀ɛɛnmɛ fiŋe

(Marika 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ Yii pi nyɛ diŋyɛŋi suumpe. Nyɛ suumpe t̀ipoompe ká fworō p'e, jaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahan̄ki yɛ? Pu saha sì n-jà yaf̄ȳin jwə mɛ, pu sí n-wà cȳiŋŋi na, sùpyire s'a pu tánh̄ani.

¹⁴ Yii pi nyɛ diŋyɛŋi b̀ɛɛnmpe. K̀anhe k'à t̀ɛɛn jan̄a j̄uŋ'i ke, kuru sì n-jà ŋwəhə mɛ. ¹⁵ Wà nyɛ na f̀ukina m̀ini si u le j̄cȳigile cere jwəh'i mɛ. N̄ka u maha d̀urugo yaage kà j̄uŋ'i, bà u b̀ɛɛnmpe si mpyi s'a n̄oni bage shīinbii puni na mɛ. ¹⁶ Lire pyiŋkanni na, yii b̀ɛɛnmp'à yaa p'a j̄i sùpyire puni j̄yii na, pi raa yii kac̄ɛn̄kii jaa, s'a yii Tuŋi ǹiŋyi wuŋi p̀ere.

Yesu à jwo Musa Saliyan̄i kyaa na

¹⁷ Yii àha raa s̄ɔn̄ŋi na mii à pa mpa Kile t̀unntun̄ŋi Musa Saliyan̄i ná Kile t̀unntunmpii sanmpii jwumpe fȳiŋne mɛ. Mii nyɛ a pa mpa pu fȳiŋne mɛ, ŋka mii à pa mpa pu f̀un̄ŋə.

¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, fo mà sà ǹnyinji ná ǹnke kwò, Saliyanji sémenji gyanrampe pà, lire nyε mε u sémobilini là s̀i n-s̀i n-p̀nni mε, fo mà sà nò karigii puni tēgeni na. ¹⁹ Lire e ke shin maha shin ká nge Saliyanji tabilere nin̄kin kēεε, maa sùpyire sannte leni lire kumpiini i ke, urufoo u sí n-pyi Kile Saanre shiinbii puni nimbileni. Nka shin̄ji u nyε na uru Saliyanji kurigii jaare marii sùpyire sannte taanni u na ke, urufoo sí n-pyi shinbwo Kile Saanre e. ²⁰ Mii sí yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nyε na Kile Saliyanji kurigii jaare mà tòro Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhēenbii na mε, yii s̀i n-jà n-jyè Kile Saanre e mε.

Yesu à pi s̀nn̄jò l̀yirini kyaa na

²¹ Yii à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà sùpya bò mε. Shin maha shin u à sùpya bò ke, urufoo sí n-yíbe lire na*.” ²² Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u l̀u ỳrige u shin̄εε taan ke, urufoo sí n-yíbe lire na. Ngemu ká u shin̄εε pyi “S̀n̄con̄jò!” ke, yukyaala kurun̄ke sí urufoo yíbe. Ngemu ká u shin̄εε pyi “Sicyerefoo!” ke, urufol'à yaa u wà nafugombaage e.

²³ Lire e ke mu aha a si sárage ww̄u Kile á, ka li i nt̄ige mu fun̄ji na mu shin̄εε wà à mu la ww̄u, ²⁴ t̄il'a sárage yaayi yaha sárayi tawwuge taan ma a núr'a sà jwo a b̄e ná urufol'e, ma a nta a pa ma sárage ww̄u.

²⁵ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na nk̄εεge wani, mu à yaa mu u jwumabēε cya fw̄fw̄ ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaan̄ji cye e, uru si ma le u báarapyin̄ji cye e, pi i ma le kàsun̄ji i mε. ²⁶ Sèenji na mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyε a lire pyi mε, mu s̀i n-s̀i n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà ye!

Yesu à jwo jacw̄ore ná c̀yahani kyaa na

²⁷ Yii à yi lógo na y'à jwo “Ma hà z̄inni ná wab̄εε cwo e mε†.” ²⁸ Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ceewe w̄i fo ká tasinnage wuuni s̀i sà nt̄ige urufoo fun̄ji ke, urufol'à jacw̄or̄ pyi a kwò ná u e u z̀mbilini na. ²⁹ Mu kàn̄jε nyibilini ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li ww̄l'a wà tat̄onge e. Naha na ye mu u mp̄ōn ma cyeere cyage kà nin̄kin i, lire sí n-pw̄or̄ mu á pi mu cyeere puni wà nafugombaage e. ³⁰ Mu kàn̄jε cyεge ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwò a wà tat̄onge e. Naha na ye mu u mp̄ōn ma cyeere cyage kà nin̄kin i, lire sí n-pw̄or̄, mu cyeere puni ti nk̄wò a sà jyè nafugombaage e.

³¹ Y'à jwo mú na “Ngemu ká u cwon̄ji nàmbage kwò ke, urufol'à yaa u c̀yaha sémε kan u á‡.” ³² Nka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwon̄ji nàmbage kwò, mà li ta jacw̄or̄ j̄n̄jò taan bà u à ku kwò mε, li maha mpyi mu à jwo urufol'à kuni kan u á, u a jacw̄ore pyi. Shin maha shin u à ciyahawa l̄εε ke, urufoo mú à jacw̄or̄ pyi.

Yesu à pi s̀nn̄jò kàage kyaa na

³³ Yii mú à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà raa nk̄are tawage e mε, nka mu aha jw̄ofaaga fáa Kafoon̄ji Kile á, mu à yaa mu u ku ww̄u.” ³⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii nyε a yaa yii a nk̄are pun̄o pun̄o mε. Yii àha raa nk̄are ǹnyin̄ji na mε, naha na ye uru u nyε Kile fànhe tat̄εnge. ³⁵ Yii àha raa nk̄are ǹnke na mú mε, naha na ye kuru ku nyε u tooyi tatahage. Yii àha nk̄wò nk̄aa Zheruzalemu kànhe na mε, naha na ye kuru ku nyε “Saanbw̄he kànhe.” ³⁶ Yii àha raa nk̄are yii ǹnyin̄ji na mε, naha na ye yii wà s̀i n-jà u ǹn̄j̄n̄ke kà nin̄kin k̄ēn̄jε mpyi nivyinge, lire nyε mε n̄ngw̄h̄ mε. ³⁷ Kani ndemu ká mpyi “Ōn” kyaa ke, yii jwo “Ōn” ndemu sí ká mpyi “Ōnh̄” wuu ke, yii jwo “Ōnh̄” kàaga baa. Mpemu ká ntaha puru na ke, pur'à fworo Sitaannin̄ji i.

Yesu à jwo na wuu àha raa nk̄oon̄gwuure pyi mε (Luka 6.29-30)

³⁸ Yii à yi lógo na y'à jwo “Wà ha wà nyii jya, urufoo wuuni mú à yaa li jya, wà ha wà nk̄yàan ww̄u, urufoo wuuni mú à yaa li ww̄Ŵ.” ³⁹ Nka mii sí yi jwo yii á, wà ha kawaa

* 5:21 Ekizodi 20.13 † 5:27 Ekizodi 20.14 ‡ 5:31 Duteren̄mu 24.1 § 5:38 Ekizodi 21.24; Levitiki 24.20; Duteren̄mu 19.21

pyi yii na, yii àha li nkooŋi wwû u na mɛ. Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenge k'e, ku sanŋke kɛɛnɛ urufol'á*. ⁴⁰ Wà la ká mpyi si mu yyere fànhe yyére si mu vāanntinmbileni shwɔ mu na, ma vāanntinmbwɔhe kan u á mú†. ⁴¹ Wà ha tuguro kárama a tɛge mu ɲuŋ'i mà sà yaha culumetiri ninŋin ná‡, ti tugo mà sà yaha culumetirii shuunni na, ná urufol'e. ⁴² Wà ha mu ɲáare, urufol kan. Wà ha mu cyeyaaga ɲáare si là pyi ná k'e si nùru mpa ku kan mu á, ma hà ɲcyé mɛ.

Yesu à jwo na wuu wuu zàmpeɛnbii kyaa táan wuy'á
(Luka 6.27-28, 32-36)

⁴³ Yii à yi lógo na y'à jwo “Mu kyal'à táan ngemu á ke, na ma uru kyaa táan may'á, mu kyal'à pɛn ngemu á ke, maa uru kyaa pɛn may'á.” ⁴⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii zàmpeɛnbii kyaa táan yiy'á, yii raa Kile ɲáare yii kyéregfeebil'á. ⁴⁵ Lire e yii sí n-pyi yii Tuŋi nìnyi wuŋi pyii. Naha na ye uru u maha canŋaɲiini pyi li i fwore shinpiibii ná shincɛnmpil'á, maa zànhe kaan shintiibii ná shintiimbaabil'á. ⁴⁶ Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, sàraŋi ngire yii sí n-ta lire e Kile yyére ye? Múnalwɔɔre shwofeebii mú ɲye na lire pyi mà? ⁴⁷ Yii aha a yii cìmpyiibii kanni shéere, lire ɲye kakyanhala kyaa la? Kilecembaabii mú ɲye na lire pyi mà? ⁴⁸ Lire e ke yii pyi tìgire cyaga baa, yii Tuŋi nìnyi wuŋi fiige.

6

Yesu à jwo fòŋfeebii tɛgeŋkanni kyaa na

¹ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha raa kacɛnŋkii pyi sùpyire ɲyinyage na mɛ. Lire baare e yii sì sàra ta yii Tuŋi nìnyi wuŋ'á mɛ.

² Lire e mu aha a si bùɲye pyi fòŋfooni wà na, mpìi pi à fyìnme tò wwomɔ na ke, ma hà li pyi pire fiige mɛ. Pi maha tùnmpɛ pyi maa piye cyêre Kile Jwumpe kàlambayi ná kànhe kanŋwɔɔ tateɛnyi i, bà sùpyire si mpyi s'a pi mɛtange yiri mɛ. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàraŋi ta a kwɔ. ³ Nka mu aha si bùɲye pyi wà na, mu kàmɛnɛ cyɛge ɲye a yaa ku mu kàniŋe cyɛge kapyiini cè mɛ, ⁴ bà mu bùɲyeŋi si mpyi si ɲwɔhɔ mɛ. L'aha mpyi amuni, mu Tuŋi u ɲye na kanŋwɔhigii ɲaa ke, uru sí mu sàra.

Yesu à pi taanna Kileɲarege pyiŋkanni na
(Luka 11.2-4)

⁵ Yii aha a si raa Kile ɲáare, mpìi pi à fyìnme tò wwomɔ na ke, yii àha raa li pyi pire fiige mɛ. Na yyérelì Kile Jwumpe kàlambayi ná kuŋgarigil'e maa Kile ɲáare, bà sùpyire si mpyi s'a pi ɲaa mɛ, lire l'à táan pi á. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàraŋi ta a kwɔ. ⁶ Mu wi ke, mu aha a si raa Kile ɲáare, jyè ma bage funŋke e maa ku tò, maa ma Tuŋi Kile ɲáare kuru tanŋwɔhɔge e. Lire ká mpyi, mu Tuŋi u ɲye tanŋwɔhɔge e, maa karigii ninŋwɔhigii puni ɲaa ke, uru sí mu sàra. ⁷ Mu aha a Kile ɲáare, ma hà raa nùruli jwumpe kurugo, bà Kilecembaabii maha li pyi mɛ. Naha na ye pi maha sònŋi na pire jwunyahampe pu sí Kile yaha u pire ɲarege shwɔ. ⁸ Lire e yii àha mpyi pi fiige mɛ. Yii li cè na yaage ɲkemu kyaa ku ɲye yii na ke, mà jwo yii pi ku ɲáare ke, yii Tuŋi Kile maha ku cè. ⁹ Lire e ke yii aha a Kile ɲáare, yii jwo

“Wuu Tuŋi u ɲye nìnyiŋi na ke,
mu mɛge ku táan.

¹⁰ Ma pyi saanwa sùpyire puni ɲùŋ na.
Mu ɲyii wuuni li pyi ɲìŋke na,

* **5:39** Yahutuubil'á, mà kantawaa bwòn sùpya e, lire mpyi mu à jwo mu à urufol cyahala sèe sèl'e. † **5:40** Yahutuubii yyére, vāanntinŋke pi mpyi maha le a taha ɲwɔhɔ woge na ke, kuru pi mpyi maha ntɛg'a piye tò numpilage e. Lire kurugo canŋke kanni i pi mpyi maha jà a kuru nìnyi vāanntinŋke kan wà á, ɲka numpilage e bà mɛ (Ekizodi 22.26; Duterenomu 24.13). ‡ **5:41** Kuni mpyi a kan Ɔromu sòrolashiibil'á pi pi yaayi tugure tɛge sùpya ɲuŋ'i pi i u pyi u culumetiri ninŋin ná taaga ɲaara ná t'e.

bà li nyɛ na mpyi nɛnyɛni na mɛ.

¹¹ Wuu nɛnjaa nɛnyɛni kan wuu á.

¹² Wuu kapegigii yàfa wuu na,

bà wuu maha wuu shinɛɛbii wogigii yàfani pi na mɛ.

¹³ Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kɛɛnɛnɛ kapegil'á mɛ,

maa wuu shwɔ Sitaannɛni na.

[Naha na yɛ mu u nyɛ fànhɛ ná sínɛ ná pèentefoo,
fo tèekwombaa.

Amiina.]”

¹⁴ Yii li cɛ na sùpyir'á kapegigii nɛyɛimu pyi yii na ke, yii aha cyire yàfa ti na, yii Tunɛ nɛnyɛ wuɛni mú sí yii wogigii yàfa yii na. ¹⁵ Nka yii aha mpyi yii nyɛ na nɛɛg'a sùpyire kapegigii yàfa ti na mɛ, yii Tunɛni mú sí yii wogigii yàfa yii na mɛ.

Yesu à jwo súnɛni kyaa na

¹⁶ Yii aha súnɛni le, mpɛi pi à fyɛnmɛ tò wwomɔ na ke, yii àha yyahayi tanha pire fiige mɛ, pire maha li pyi sùpyire si nɛɛ na pi à súnɛni le. Nka sɛɛni na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàranɛni ta a kwɔ. ¹⁷ Mu wi ke, mu aha súnɛni le, ma yyahe jyé, maa làtikolo le ma nɛnɛke e, ¹⁸ bà sùpyire si mpyi t'àha nkwɔ mu súnleni cɛ mɛ, fo mu Tunɛni u nyɛ tanwɔhɔyi i ke, uru kanni. Lire ká mpyi, mu Tunɛni u nyɛ na kanwɔhigii naa ke, uru sí mu sàra.

Nàfuunɛni sɛɛ wuɛni kani ná karigii cyi nyɛ cyi nyɛ a yaa cyi sùpyanɛni funɛni pɛn mɛ (Luka 12.22-34)

¹⁹ Yii àha raa nàfuunɛni caa raa bégeli yiye mɛɛ na nɛnɛke na mɛ. Ntɔɔnɛni ná zúnɛni maha u kɛɛge, nànkabii maha bayi fúruge marii u lwúu. ²⁰ Nka yii nàfuu tabegege nɛnɛnɛnɛ yaa yiye mɛɛ na nɛnyɛni na. Wani ntɔɔnɛni ná zúnɛni nyɛ na nàfuu kɛɛge mɛ, nànkabii mú nyɛ na u lwúu mɛ. ²¹ Naha na yɛ cyage e sùpyanɛni nàfuunɛni nyɛ ke, wani u sɔnnɔre maha mpyi.

²² Sùpyanɛni nyiigii cyi nyɛ u bɛɛnmpe. Ngemu u nyii cyi à nɔwɔ ke, urufoo puni maha mpyi bɛɛnmpe e mú. ²³ Ngemu wogigii sí cyi à kɛɛge ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. Mu aha jwo na mu na nyɛ bɛɛnmpe e, mà li ta numpini i mu nyɛ, tahala maha ntaha lire numpini na!

²⁴ Yii li cɛ na báarapyɛni sì n-sii n-jà raa báare nɛnɛufɛe shuunn'á mɛ. Lire ká mpyi, u sí nɛnɛufɛonɛni wà kyaa táan uy'á, si u sanɛni kyaa pɛn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanɛni na. Nyɛ amuni li nyɛ, nàfuunɛni lag'à tateɛngɛ fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mɛ.

²⁵ Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyí, ná vàanɛnyɛni yii sí raa leni ke, yire tanɛkanni kà yii funɛni pɛn mɛ. Tá sùpyanɛni múnaani tayyérege nyɛ a fànhɛ tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànhɛ tò vàanɛnyɛni na mɛ? ²⁶ Yii sanɛnyɛnɛre wí kɛ! Ti nyɛ na nɛɛmɛ núru mɛ, ti nyɛ na sùma kwúun mɛ, ti nyɛ na sùma bégeli bwúunni i mɛ. Nka yii Tunɛni u nyɛ nɛnyɛni na ke, uru na ti nɔwɔ caa. Tá yii nyɛ a pwɔrɔ sanɛnyɛnɛre na sèl'e mɛ? ²⁷ Funmpɛɛnɛre sí n-jà yii jofoo pyi u já a nimbilere bàra u shɛni canmpyaagii na yɛ?

²⁸ Naha na yii à vàanɛnyɛni nindeyi kani tɛg'a yiye funɛni pɛn yɛ? Yafwɔhɔfɔwɔhɔyi yi maha fyɛn sige e maa yafyɛnɛre nisinante yaa ke, yii sɔnnɔ yire kyaa na kɛ! Yi nyɛ na báara pyi mɛ, yi mú nyɛ na kòonɔ pɛnni mɛ. ²⁹ Nka saanɛni Solomani ná u nàfuufente puni i, u vàanndenɛni kà lemɛ nyɛ a já a nɔwɔ mà nke yafwɔhɔfɔwɔhɔge kà ninɛni yafyɛnɛre kwɔ mɛ.

³⁰ Yafwɔhɔfɔwɔhɔyi yi nyɛ sige e nɛnjaa, ná nùmpanɛni yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemɛ pyi p'à nɔwɔ amuni, yii nyɛ a li cɛ na nàkaana baa Kile sí vàanya kan yii á mà? Yii dánianɛni'á cyéɛre dɛ! ³¹ Nyɛ yii àha funɛni pɛn s'a nko “Naha wuu sí n-lyí yɛ? Naha wuu sí n-bya yɛ? Taa wuu sí vàanya ta n-le ke?” mɛ. ³² Kilecembaabii pi maha funɛni pɛn ná yire yaayi kani i tɛrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyɛ yii na ke, yii Tunɛni Kile à yire puni cɛ. ³³ Mà jwo yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nɛnɛyɛg'á yaa ku pyi Kile Saanɛni ná ntɛni. Lire ká mpyi, Kile sí yire yaayi sanɛni puni kan yii á. ³⁴ Yii àha karigii nimpaanɛni

tègɛ yiye funɲɔ pɛn mɛ, ɲaha na ye nùmpaɲɲeke sí raa sônɲi kuye na. Canɲa maha canɲa ná ku kawaagii cyi ɲye.

7

Yii àha raa pi sanmpii cêɛge mɛ

(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ Yii àha raa pi sanmpii cêɛge mɛ, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêɛge mɛ. ² ɲaha na ye bà yii na sùpyire sannte cêɛge mɛ, amuni Kile mú sí yii cêɛge. Cùɲkanni na yii ɲye na sùpyire sannte cwôre ke, amuni Kile mú sí yii cû. ³ ɲaha na mu ɲye na ɲyèsenni ɲaa ma cìmpworonɲi ɲyiini i, mà li ta bàɲnaɲi u ɲye mu wuuni i ke, mu ɲye na uru ɲaa mà ye? ⁴ Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworonɲ'á na u yyére ma a ɲyèsenni wwû u ɲyiini i, mà li ta bàɲnaɲi ɲye mu wuuni i ye? ⁵ Mu u à fyɛnmɛ tò wwomɔ na ke, fyâɲha a bàɲnaɲi wwû ma ɲyiini i, lire ká mpyi, mu sí raa ɲaa raa ɲcwûu ɲyèsenni tawwuge e ma cìmpworonɲi ɲyiini i.

⁶ Yaayi yi ɲye Kile wuyo ke, yii àha raa yire kaan pwuunbil'á mɛ, lire baare e pi sí n-jà n-yîri yii kurugo si yii sulugo. Yii àha raa yii kóɲɲi loɲgara wuɲi cyáan caabii taan mɛ, lire baare e pi sí raa u tánhani.

Kile maha u pyiibii ɲareyi shuu

(Luka 11.9-13)

⁷ Yii a Kile ɲáare, u sí yii kan, yii a ɲcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

⁸ Yii li cè na shin maha shin u ɲye na ɲáare ke, uru maha ntaa.

Shin maha shin u ɲye na ɲcaa ke, uru maha ɲaa.

Shin maha shin ká bàrage kúu ke, ku sí múgo urufol'á.

⁹ Jofoo u ɲye yii shwôhɔl'e, ɲgemu u sí ɲɛɛ kafaaga kan u pyàɲ'á, mà li ta bwúuru u à ɲáare u á ye? ¹⁰ Lire ɲye mɛ, mà wwò kan u á mà li ta fya u à ɲáare ye? ¹¹ ɲye yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacɛɲye kan yii pyiibil'á ke, yii ɲye a cè a jwo na yii Tunɲi u ɲye nɲɲɲi na ke, ur'à bégel'a tòro yii taan si yacɛɲye kan u ɲáarafeebil'á mà?

¹² Lire e yaaga maha yaaga yii la ɲye sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii lire pyi pi á mú. Yire Kile túnntunɲi Musa Saliyaɲi ná Kile túnntunmpii sanmpii sémɛbil'á jwo.

Kurigii shuunnɲi kani

(Luka 13.24)

¹³ Yii jyè tajyiɲwôge nimbileni i. ɲaha kurugo ye kuni li maha kakyaare nɔ sùpyaɲi na ke, lire tajyiɲwôg'à pèe, lire kùn'a pèe, lire e shinɲyahara ɲye na ɲaare. ¹⁴ ɲka kuni li maha shɲi nɲkwombaɲi kaan ke, lire tajyiɲwôg'à cyére, li ɲarama à pɛn, li ɲaarafeebii ɲye a ɲyaha mɛ.

Cige maha ɲcè ku yasɛere e

(Luka 6.43-44; 13.25-27)

¹⁵ Kafinivinibii pi maha piye pyi Kile túnntunmii fiige ke, yii a yiye kàanmucaa pire na. Pi aha a ma yii á, pi maha piye pyi mpàa fiige, mà li ta pi funɲy'à pi sige yaayi fiige. ¹⁶ Yii sí pi cè pi kapyiɲkii cye kurugo. Wà sí n-jà ɛɛɛɛ cige yasɛɛ kwòn ɲguro cige na la? Lire ɲye mɛ, mà fizhiye cige yasɛɛ kwòn ɲguro cige na la? ¹⁷ Lire pyiɲkanni na, cìcɛɲke yasɛɛr'à ɲwò, cipege woore s'à pi. ¹⁸ Cìcɛɲɲe sì n-jà raa yasɛɛ nimpere seni mɛ. Cipege mú sì n-jà raa yasɛɛ nɲcɛnnɛ seni mɛ. ¹⁹ Cige maha cige ku ɲye ku ɲye na yasɛɛ nɲcɛnnɛ seni mɛ, ku sí n-kwòn n-wà nage e. ²⁰ Lire e ke yii sí pi cè pi kapyiɲkil'e, bà cige maha ɲcè ku yasɛere e mɛ.

²¹ Mpɲi puni pi ɲye na mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi” ke, pire puni sì n-jyè Kile Saanre e mɛ, mii Tunɲi nɲyi wuɲi ɲyii wuuni pyifeebii kanni pi ɲye jyifeebii. ²² Kuru canɲke ká nɔ, shinɲyahara sí n-pa mii pyi “Kafoonɲi, Kafoonɲi, wuu mpyi na Kile túnnture yu mu mɛge na, marii jínabii kòre na yige mu mɛge na, marii kabwôhii nɲyahagii pyi mu mɛge na

mà?” ²³ Lire tène i, mii sí yi jwo tire sùpyir'á “Mii nyε a sàa yii cè mà nya mε. Yii yîri na taan, yii kapimpyiiibii!”

Yákilifoŋi ná funŋɔ baa shinŋi kani
(Luka 6.47-49)

²⁴ Shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufoo sí n-jà n-tàanna ná yákilifoŋi w'e ngemu u à u bage faanra kafaafoge juŋ'i ke. ²⁵ Kuru bage faanraŋkwooni kàntugo, zànbwòh'à cwo, ka dùyi si jî na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage ŋɔŋi, ŋka ku nyε a cwo mε, jaaha na yε ku nintaani na nyε kafaafogo juŋ'i.

²⁶ Ŋka shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa mpyi u nyε na pu kurigii jaare mε, urufoo na nyε mu à jwo funŋɔ baa shin, ngemu u à u bage faanra nticyenŋi juŋ'i ke.

²⁷ Kuru bage faanraŋkwooni kàntugo, zànbwòh'à cwo, ka dùyi si jî na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage ŋɔŋi, ka ku puni si mpi a wu.»

²⁸ Yesu à puru jwumpe jwo a kwò ke, ka u kàlaŋi pyiŋkanni si sùpyire kàkyaanhala. ²⁹ Naha na yε u mpyi na pi kâlali ná Kile sífente e. U kàlaŋi pyiŋkanni ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii wuŋi pyiŋkanni mpyi niŋkin mε.

8

Yesu à tògofoo cùuŋɔ
(Marika 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yesu à tige jaŋke na ke, ka shinŋyahara si ntaha u fye e. ² Ka tògofooŋi wà si file u na maa niŋkure sín u fere e maa jwo: «Kafooŋi, mu aha jεε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii finiŋε.» ³ Nyε ka Yesu si u cyεge sàŋha maa bwòn u na maa jwo: «Mii à jεε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na. ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwòge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε, ŋka ta sì, maa sà maye cyêe sàragawwuŋi na u u ma kàanmucya, sàrage kyaa Kile tũntunŋiMusa à jwo tògofoebii kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuŋɔ*.»

Yesu à sòrolashiibii jũufoŋi wà báarapyi cùuŋɔ
(Luka 7.1-10; Yuhana 4.43-54)

⁵ Mà Yesu yaha u u jyè Kapεrenamu kànhe e, Ōrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà à file u na maa u jáare na: ⁶ «Kafooŋi, mii báarapyiŋi nizinniŋi na wá bage e. U à mùuŋɔ, maa ŋkyaaali sèl'e.» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Mii u sà u cùuŋɔ la*?» ⁸ Ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si jwo: «Kafooŋi, mii jũŋk'à cyérε mu u jyè mii pyenge e. Mu aha jwuŋkanŋa niŋkin jwo, kuru sí mii báarapyiŋi cùuŋɔ. ⁹ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyε mii jũŋɔ na, mii sí nyε pìi jũŋɔ na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ŋkàre. Mii aha wabεε pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na biliŋi pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

¹⁰ Yesu à yire lógo ke, ka li i u kàkyaanhala. Mpii pi mpyi u fye e ke, ka u u jwo pir'á: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ŋge daniyaŋi fiige e Izirayeli shiinbii shwòhòl'e mε! ¹¹ Mii sí yi jwo yii á, shinŋyahara sí raa yîri canŋafworompe ná canŋajyimpe e, si mpa lyi ná Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba e Kile Saanre e. ¹² Ŋka Izirayeli shiinbii mεε na Kile Saanre à bégele ke, pire pìi sí n-wà cyínni na numpini i. Wani pi sí raa myahigii súu s'a ŋkyaŋhigii kùru.»

¹³ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi pyi: «Ta sì pyenge. Ná mu à dá mii na, nde mu à cya ke, lire li pyi.» Ka u báarapyiŋi si ntíl'a cùuŋɔ lire tèenuuni i.

Yesu à Pyeri nafεncwoŋi cùuŋɔ
(Marika 1.29-34; Luka 4.38-41)

* **8:4** Tògofooŋi ká jεcùuŋɔ, sàragawwuŋi mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jεcè kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na. † **8:7** Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, shinŋi u nyε u nyε pi Kile kuni i mε, Yahutu nyε a mpyi a yaa u jyè uru pyenge e mε. U aha lire pyi, u mpyi maha jwòhò Kile yyahe taan.

¹⁴ Nye Yesu à kàre Pyeri pyenge mà sà Pyeri nafencwonji ta tasinnage e cifwuro cye e.
¹⁵ Ka Yesu si bwòn u cyege na, ka cifwure si láha u na. Ka u u yîri, maa jjiyi kan Yesu á.
¹⁶ Yàkonk'a nò ke, ka pi i wá na ma ná jínacyaanbii ninyahamil'e Yesu á. Ka u u jínabii kòr'a yige pi e ná u jwójwumpe e, maa yampii puni cùunjo. ¹⁷ Nye lire pyinkanni na, ka Kile túnntunni Ezayi jwumpe si fûnnjo, u mpyi a jwo: «U à jyè wuu ná wuu cwòhòmpé shwòhòl'e, maa wuu yampe láha wuu na‡.»

Mpii la ku nye si ntaha Yesu fye e ke
(Luka 9.57-62)

¹⁸ Nye shinnyahara mpyi a pa Yesu kwûulo, lire kurugo ka u u u cyelempyiibii pyi pi bani jyiile ná ur'e. ¹⁹ Ka Kile Saliyani cyelentuji wà si file u na maa u pyi: «Cyelentuji, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Wyigii na nye sigepwuunbil'á, shèere mú sí nye sanncyenr'á. Nka tashwàngo nye Supyani Jyani á mɛ.» ²¹ Ka u cyelempyani wabere si u pyi: «Kafoonji, yyére, mii aha na tunji tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ²² Ka Yesu si u pyi: «Taha mii fye e, maa kwûubii yaha pi a piye tùni.»

Yesu à kafeebwòhe yyéne bani jun'i
(Marika 4.35-41; Luka 8.22-25)

²³ Nye Yesu à jyè bakwòge e, ka u cyelempyiibii si jyè u fye e. ²⁴ Ka kafeebwòho si yîri na fwu bani jun'i, fo lwòhe na nko si bakwòge tò. Lir'à Yesu ta u u njwûuni. ²⁵ Ka pi i file u na, maa u jè maa jwo: «Kafoonji, yîri maa wuu shwò, lire baare e wuu sí n-kwôro lwòhe e.» ²⁶ Ka u u pi pyi: «Naha na yii na fyáge ye? Naha na yii daniyan'a cyére ye?» Maa yîr'a yyére maa fànha cyán kafége ná bani lwòhe na. Ka yi puni si yyére siu! ²⁷ Ka pi puni si wá na nkyáali u na, maa jwo: «Naha supyifiwe u nye nge nàni, fo ka kafége ná lwòhe si ntèen u wuuni taan ye?»

Yesu à jínacyaan shuunni cùunjo
(Marika 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Nye ka Yesu si bani jyiil'a sà nò Gadara shiinbii kùluni i. Ka jínacyaan shuunni si fworò fanji iŝ mà u jùnnjo bɛ. Pi mpyi a pi sèe sèl'e, fo wà sàha mpyi na jà a tòro kuru kuuge e mɛ. ²⁹ Ka pi i wá na yu fànha na: «Kile Jyani, naha mu nye na jcaa wuu á ye? Mu à pa mpa kawaa pyi wuu na mà ta tènì sàha nò mà?»

³⁰ Nye lir'à caakurumbwòho ta ku u lyî pi byanhampe e. ³¹ Ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na: «Mu aha wuu kòr'a yige mpii sùpyiibil'e, ma a wuu yaha wuu sà jyè mpii caabil'e.» ³² Ka u u pi pyi: «Yii a sì.» Ka pi i fworò pire nàmbaabii shuunni i, maa sà jyè pire caabil'e, ka caakurunke puni si sùrug'a yîri nanke numpenge na, mà cwo cwo bani i mà kwû. ³³ Ka cáanahabii si fê a kàre kànhe e, jcyii cyi à pyi ke, maa sà cyire yyaha jwo, mà cye cyán jínacyaanbii wogigii na. ³⁴ Ka kànhe shiinbii puni si ntíl'a fwor'a kàre Yesu jùnnjo tabeni i. Pi à sà u nya ke, maa u jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

9

Yesu à supyimurunjo cùunjo maa ku kapegigii yàfa ku na
(Marika 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Nye ka Yesu si jyè bakwòge e, maa bani jyiil'a kàre u yabilinji kànhe e. ² Ka pi i mpa u á ná yani w'e u yasinninge e, u mpyi a múrunjo. Yesu à pi nya pi à dá uru na ke, maa jwo supyimurunj'á: «Na jya, màban le maye e! Mu kapegigil'à yàfa mu na.»

³ Nye Kile Saliyani cyelentiibii pi mpyi wani ke, ka pire pii si wá na sònnji piye funji i na Yesu na Kile mɛge kèege. ⁴ Ka Yesu si ntíl'a pi sònnjore cè, maa jwo pi á: «Naha na yii nye ná nte sònnjopeere shini i ye? ⁵ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yîri, ma a jaare” yii jyii na, cyire kapyagii mú shuunni i, ndire jwumò p'à táan ye? ⁶ Nka yii pi li cè na síni na

‡ 8:17 Ezayi 53.4 § 8:28 Yahutuubii maha pi fanjiyi wwû kafaayi jun'i. Pi maha ku jwòge yal'a yaa fo maha tatɛnnjo yaa mú.

nyε Supyaŋi Jyaŋi á naha niŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurun'á: «Yíri, maa ma yasinniŋke lwó, maa sì pyenge.» ⁷ Ka u u ntíl'a yír'a kàre pyenge. ⁸ Sùpyir'à lire nya ke, ka pi i fyá maa Kile pèe, uru ngemu u à nge síŋi fiiginj kan sùpyir'à ke.

Yesu à lyî ná mεpεnge shiinbil'e

(Marika 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yesu à yíri wani ke, u à sà múnalwóore shwofoonj wà nya u à tèn u báaraŋi tapyige e, u mεge mpyi Macwo. Ka Yesu si u pyi: «Yír'a taha na fye e.» Ka u u yír'a taha u fye e.

¹⁰ Nyε lire kántugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà ntèn na lyî Macwo bage e ná mεpεnge shiinbii niŋyahamil'e mu à jwo múnalwóore shwofeebii ná piiberii. ¹¹ Farizhεenbii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yíi cyelentuŋi na lyî ná múnalwóore shwofeebii ná mεpεnge shiinbii piiberil'e yε?» ¹² Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpii pi à cùuŋo ke, wempyiŋi kyaa nyε pire na mε, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyε. ¹³ Kile à jwo u Jwumpe Semεŋi i “Yii a jùŋaara taa yíi shinŋεebii na, lir'à táan mii á mà tòro sáragawwuuni na*.” Nyε yíi sônŋo puru jwumpe jwóhe na. Naha na yε mpii pi nyε na piye sônŋi na pir'à tíi ke, mii nyε a pa niŋke na pire tayyerege e mε. Nka mpii pi à li cè na pire nyε a tíi mε, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Marika 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Lire kántugo Yuhana Batizelipyiŋi cyelempyiibil'à pa Yesu yíbe na naha na pire ná Farizhεenbii maha súnŋi leni, Yesu cyelempyiibii sí nyε na u leni mà yε? ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonj ceveebii sí n-jà yyaha tanha, mà pi yaha ná cipoonj i cikwóonre na la? Nka tènì là na ma, cipoonj sí n-pa n-yige pi shwóhól'e. Lire tènì i pi sí n-ta raa súnŋi leni.

¹⁶ Wà nyε na vāanvōŋŋo taha na vāanŋyεga tacwōŋgo jwooli mε. Lire ká mpyi, vāanvōŋŋe maha vāanŋyεge kēεge, tacwōŋg'a sì nāara a pēe. ¹⁷ Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e† mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ŋkēεge. Pi maha sinmpuruge leni seeyi boofōŋŋkil'e, yire mú shuunniŋi y'à bē.»

Yesu à ceenj wà cùuŋo, maa Zharusi pworonj buwuŋi jè

(Marika 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, Yahutuubii jùŋufoonj wà à pa niŋkure sín u taan maa jwo: «Yesu! Mii pworonj'à kwú numε. Maye sanŋa yaha, maa mpa ma cyeyi taha u na, u sí jè.» ¹⁹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si yíri na ŋkēεge ná u e.

²⁰ Mà pi niŋkaribii yaha, ceenj wà à file Yesu na maa bwòn u vāanŋtinnŋke zhwóore na. Lùwuliŋkwombaayi mpyi uru ceenj na yyee kε ná shuunni funŋ'i. ²¹ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú já a bwòn u vāanŋyi na, mii sí n-cùuŋo.» ²² Ka Yesu si yyaha kēεŋŋ'a wíl'a u nya, maa jwo u á: «Na pworō, ma hà raa fyáge mε, naha na yε mu dāniyaŋ'à mu cùuŋo.» Ka ceenj si ntíl'a cùuŋo.

²³ Yesu à sà nō uru jùŋufoonj pyenge e, maa kwùge tinnpirigii wylfeebii ná supyiŋyahare nya ti i nyàha na wùruge tiye e ke, maa jwo pi á: ²⁴ «Yii caala a yíri naha, pùceebilini nyε a kwú mε, li na ŋwúuni.» Ka pi i wá na jcyàhali u na. ²⁵ Sùpyir'à fwor'a kwò pyenge e ke, ka Yesu si jyε bage e, maa pyàŋi buwuŋi cù cyεge na, ka u u yíri. ²⁶ Ka lire kani si jcaala lire kùluni puni i.

Yesu à fyinmii shuunni ná búbu cùuŋo

²⁷ Yesu à fworō wani na ŋkēεge ke, ka fyinmii shuunni si ntaha u fye e maa wá na yu fàha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, jùŋaara ta wuu na!» ²⁸ U à sà jyε pyenge e ke, ka pire fyinmpii si file u na. Ka u u pi pyi: «Yii à dá na mii sí n-jà yíi cùuŋo la?» Ka pi i jwo: «Ōn,

* **9:13** Oze 6.6 † **9:17** Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatōore seeyi i maa lwóhe, lire nyε mε nùjirimpe, lire nyε mε εrēzen sinmpe leni l'e ke.

mu sí n-jà, kàfoonji.» ²⁹ Ka u u bwòn pi nyiigii na maa jwo: «Li sí n-pyi yii á mà tàanna ná yii dáníyanji i.» ³⁰ Ka pi i ntíi na jaa. Ka u u yi jwo a waha pi á na pi a piye kàanmucaa, pi àha wà yaha u li cè mē. ³¹ Nka pi à yîri wani ke, pi à kàr'a sà a lire kani yu lire kùluni puni i.

³² Nyē pir'à yîri Yesu taan ke, ka pii si mpa ná búbu e. Jínanji wà u mpyi u e. ³³ Yesu à jínanji kòr'a yige ke, ka búbuji si ntíi na yu. Supyinyahare ti mpyi wani ke, ka lire si tire kàkyanhala, ka ti i wá na ŋko: «Wuu sàha ŋkwò a nde kani fiige nya Izirayeli k̀̀ni i mē!»

³⁴ Nka Farizhēēnbil'à jwo na jínbii nùñufoonji fànhe cye kurugo, Yesu nyē na jínbii kòre na yige pifeebil'e.

Sùmakwòg'à pēe, ŋka sùmakwònbil'à cyére

³⁵ Nyē Yesu mpyi na jaare na mâre kànbwoyi ná kànpyēēre puni na. U mpyi na sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e, maa yampii puni ná cwòhómófeebii puni cùuñi. ³⁶ U à supyinyahare nya ke, ka pi jùjaare si u ta sèl'e, jaha na ye ti mpyi a kànha maa jcwònrò, mu à jwo mpàa pi nyē piye jùñò kurugo. ³⁷ Ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Sùmakwòg'à pēe, ŋka sùmakwònbil'à cyére.

³⁸ Lire e ke yii kerege foo jáare, u u pii bàra sùmakwònbii na.»

10

Yesu à u cyelempyiibii yyer'a tun

(Marika 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere, maa fànhe kan pi á, pi já pi a jínbii kòre pi a yige pifeebil'e, pi raa yampii puni ná cwòhómófeebii puni cùuñi. ² Tùntunmpii ke ná shuunniñi mēyi yi nyē nyē: nĩncyiñi u nyē Simo pi maha mpyi Pyeri ke, ná u sìñēñi Andire ná Zebede jyaabii Yakuba ná u còonji Yuhana ³ ná Filipi ná Baritelemi ná Tomasi ná Macwo ŋge u mpyi na múnalwòore shuu ke, ná Alife jyanji Yakuba ná Taadi* ⁴ ná Simo pi maha mpyi Zeloti† ke, ná Zhudasi Isikariyoti ŋge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Marika 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Pire shiin ke ná shuunniñi Yesu à yere maa nta a pi tun. U à jwo pi á: «Yii àha njyè Samari shiinbii kànyi ná supyishinji sanji wuy'e mē, ⁶ ŋka yii a sì Izirayeli shiinbii yyere, pire mpiimu pi nyē mu à jwo mpàpinniye ke. ⁷ Mà yii nĩnkaribii yaha, yii a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á na Kile Saanre tèn'à byanhara. ⁸ Yii raa yampii cùuñi, yii raa kwùubii jèni, yii raa tògofeebii cùuñi, yii raa jínbii kòre yii a yige sùpyire e. Yii à ti ta mana, yii a ti kaan mana. ⁹ Yii àha sēēn, lire nyē mē wyéere, lire nyē mē wyéerepya lwó si nde yii dufaabil'e mē. ¹⁰ Yii àha kùshebòrii lwó mē, yii àha vāanntinye shònwuyo lwó mē, yii àha tanhanyì yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na mē, yii àha kàbii lwó mē. Yii li cè na báarapyiñ'á yaa u a ŋkaan u a lyí.

¹¹ Yii aha jyè kànbwòh'e, lire nyē mē kànbilere e, yii sùpya cya ŋgemu u síñē yii sunmbage na ke. Yii aha uru sùpya ta, yii i ŋkwòro wani fo yii sà nò yii tèekani na. ¹² Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii pi shéere “Kile u yyeyinje kan yii á.” ¹³ Kuru pyenge shiin ká yii fwùñi shwò, pi sí kuru yyeyinje ta. Nka pi aha mpyi pi nyē a yii fwùñi shwò mē, pi sì kuru yyeyinje ta mē.

¹⁴ Yii aha ŋkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi nyē a jēn'a yii jwumpe lógo mē, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani‡.

¹⁵ Sēēñi na mii sí yi jwo yii á, canjke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinkil'e

* **10:3** Taadi, kuru ku nyē u mēge shònwoge. Mēge nĩncyiige ku nyē Zhudasi (Luka 6.16). † **10:4** Zeloti: kuru mēge jwòhe ku nyē: «k̀̀ni kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke». ‡ **10:14** Mà tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu kànha na: lire jwòhe ku nyē, wuu nàzhan à fworò yii karigil'e, yii jùñò tuguro ti. Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

ke, nde li sí yire kànyi sùpyire ta ke, lire sí n-waha mà tòro Sòdòmu kànhe ná Gòmòri kànhe shiimbii wuuni na.»

(Marika 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii lógo! Mii sí yii tun, nka yii sí n-pyi sùpyire shwòhòl'e mu à jwo mpàa pi nyé sige yaaya shwòhòl'e. Yii a yiye kàanmucaa bà wwòo nyé mε, yii pyi tatεennugo sùpyii mpánmpòròyòs fiige. ¹⁷ Yii a yiye kàanmucaa sùpyire na, naha na yε pi sí n-kwò n-pa raa yii yiri yukyaabii yyére, s'a yii bwùun ná kàsàrigil'e pi Kile Jwumpe kàlambayi i. ¹⁸ Pi mú sí n-kwò raa yii cwòre raa si fànhafeebii ná saanbii yyére, mà li nùñke pyi na yii na nyé mii cyelempyii. Lire cye kurugo yii sí mii kyaa jwo Yahutuubil'á, sí mii kyaa jwo supyishinji sanj'á mú. ¹⁹ Nka tēni i pi sí n-pa raa yii leni cye e ke, jwumpe yii sí n-jwo, ná pyin'kanni na yii sí pu jwo ke, yii àha lire tēge yiye funnò pēn mε. Jwumpe yii à yaa yi jwo ke, lire tēni yabilinji i, puru sí n-tīge yii funn'i. ²⁰ Yii li cè na yii yabilimpil'e bà puru jwumpe sí n-fworo mε, yii Tunji u nyé Kile ke, uru Munaani li sí raa yu yii cye kurugo.

²¹ Pii sí n-pa raa pi cìmpyibii kaan pi a bùu, tiibii pii sí n-pa raa pi pyìibii kaan pi a bùu, pyìibii pii mú sí n-pa n-yīri pi sifeebii kurugo si pi kan pi bò. ²² Yii kyaa sí n-pēn sùpyire pun'á mii mēge kurugo. Nka ngemu ká jà a uye waha maa ntēen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwò. ²³ Pi aha yii kyérege kànhe k'e, yii fē a fworo kur'e, yii raa si kabēr'e. Sēnji na mii sí yi jwo yii á, mà jwo yii pi Izirayeli shiimbii kànyi puni jaara a kwò ke, Supyanji Jyanji sí nùru n-pa.

²⁴ Cyelempyanji si n-jà n-pēe n-tòro u cyelentunji na mε, biliwe mú nyé a pēe u kàfoonji na mε. ²⁵ Li tēgeni li nyé cyelempyanji u pa mpyi cyelentunji fiige, bilinji mú sí mpa mpyi u kàfoonji fiige. Ná pi à jà a pyengefoo tàanna ná jínabii nùñufoonji Belizebuli i, mpìi pi nyé pyengefoo shiimbii ke, pire wuuni si n-tòro mà?

(Luka 12.2-9)

²⁶ Lire kurugo yii àha raa fyáge pi na mε. Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à nḡwòhò ke, cyire puni sí n-pa raa jaa. Kyaa maha kyaa li nyé numpini i ke, lire là mú si n-kwòro ncēmbaa mε. ²⁷ Mii aha jwumpe mpemu jwo yii á numpini i ke, yii a puru yu canñke e. Mpe mii à jwo yii á katilwòhòre e ke, yii dùgo yii a puru jáare katanji nūñ'i. ²⁸ Mpìi pi maha jà a sùpyanji cyeere bò, ná pi si n-jà u munaani bò mε, yii àha raa fyáge pire na mε. Kilenji u maha jà a sùpyanji munaani ná u cyeere shi bò nafugombaage e ke, uru na yii à yaa yii a fyáge.

²⁹ Tá zíziine shuunni maha mpérε daashi nin'kin kannna mε? Nka lire zíziini là nin'kin si n-kwù yii Tunji Kile pàama mε. ³⁰ Yii pi ke, ali nùñjoore ti nyé yii nùñyi i ke, Kile à tire puni pèrεge cè. ³¹ Lire kurugo yii àha nùru kyaa tēge yii yiye funnò pēn mε! Yii shin maha shin kan'à waha Kile na mà tòro tire zíziine ninyahara na.

³² Shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyé mii wu ke, mii Tunji u nyé ninyinji na ke, mii mú sí n-yyére li na uru nyii na na urufoo na nyé mii wu. ³³ Nka ngemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii Tunji u nyé ninyinji na ke, mii mú sí urufoo cyé uru nyii na.

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yii àha raa sònñi na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwòhòl'e nùñke na mà dε! Mii nyé a pa ná yyēññke e mε, ná kàshige e mii à pa. ³⁵ Naha kurugo yε mii à pa mpa “jyafoonji ná tufoonji láha piye na, si pworofoonji ná nufoonji láha piye na, si napworonji láha nacwonji na. ³⁶ Pii u zàmpēnmii sí n-pa n-pyi pi pyenge shiimbii yabilimpìi*.” ³⁷ Shinji u à u tunji, lire nyé mε u nūñi kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyé a yaa ná mii cyelempyigire e mε. Shinji u à u jyanji, lire nyé mε u pworonji kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo nyé a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁸ Shinji la ku nyé si mpyi mii

cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi mée mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo nyε a yaa ná mii cyelempyigire e mε. ³⁹ Ngemu la ká mpyi si u ninjaanji yaa jwɔ ke, urufoo nùmpañke sí n-kéege, nka ngemu ká kántugo wá u ninjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta.

(Marika 9.41)

⁴⁰ Shin maha shin ká yii cùmu lemε jwɔ ke, urufoo mú à mii cùmu lemε jwɔ, ngemu sí ká mii cùmu lemε jwɔ ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu lemε jwɔ. ⁴¹ Ngemu ká Kile túnntunji wà cùmu lemε jwɔ, mà lire jùñke pyi na u na Kile túnnture yu ke, tònñji Kile sí n-pa n-kan Kile túnntumpil'á ke, uru tònñji Kile sí n-kan urufol'á. Sùpyire ti nyε na fyáge Kile na ke, wà ha tire tà cùmu lemε jwɔ, mà lire jùñke pyi na ti na fyáge Kile na, Kile sí urufoo sàra tire fiige. ⁴² Ngemu ká lùññe fùñcwokwuñyaga kan nge nàñkocyaanji wà á, mà lire jùñke pyi na u na nyε mii cyelempya ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sì lire tònñji ta.»

11

¹ Nyε Yesu à kwò yire yerεyi nkanji na u cyelempyiibii ke ná shuunnin'á ke, maa nkàr'a sà a sùpyire kálali, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á pi kànyi na.

Yuhana Batizelipyiñi à túnntunmii tun Yesu á
(Luka 7.18-35)

² Nyε mà Yuhana Batizelipyiñi yaha kàsuni i, u mpyi a Kile Njñcwónrñji kapyiñkii kyaa lógo. Ka u u u cyelempyiibii pì tun Yesu á ³ pi sà yíbe na: «Nge kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wí laa, wuu a wabεε sigili?»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na ⁵ «Fyimpñii naha na naa, tonkεgyifēebii sí i jaare, tògofēebii na jñcùnñi, jññcunnibii sí i nùru, kwùubii sí i jèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòñfēebil'á. ⁶ Nyε mii kapyiñkii ká mpyi cyi nyε a ngemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'á jwɔ.»

⁷ Nyε Yuhana cyelempyiibil'á kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à jwo: «Canñke yii ná nkàre síwage e ke, taha nyεge yii mpyi a kàr'a sà wí kafεεge sí i ku nyàha la? ⁸ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wí yε? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpñi pi maha vāansinayi leni ke, pire maha mpyi saanbii bayi i. ⁹ Lire sanni i ke, naha yii mpyi a sà wí yε? Kile túnntunñjo la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunñjo na. ¹⁰ Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semεñi à jwo ngemu kyaa na na

“Wíi, mii sí na túnntunñi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*» ke,

uru túnntunñi u nyε Yuhana. ¹¹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha nkò a si ngemu u à fànha tò Yuhana Batizelipyiñi na mε, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'á fànha tò Yuhana na.

¹² Mà lwó Yuhana Batizelipyiñi Kile jwumpe tèejwuuni na, mà pa nò numε na, mpñi la ku nyε si jyè Kile Saanre e ke, shinpiibii na pire kyéree, pi s'á piye waha si jyè t'e. ¹³ Kile túnntunñi MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpñi sanmpil'á jwo Kile Saanre kyaa na, fo mà pa nò Yuhana tēni na. ¹⁴ Kampyi yii sí n-jà n-dá pu na, Elinji mpañi shεεnre Kile Jwumpe Semεñi a jwo ke, yii li cè uru u nyε Yuhana. ¹⁵ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nñgyigigii cyán sèl'e.

¹⁶ Ná naha shi i mii sí nte sùpyire shinji tàanna yε? Ti na nyε mu à jwo nàñkopyire, ntemu ti nyε na bâhare káfuge na ke, tà na bâhare maa nko ti shèrēfēebil'á ¹⁷ “Wuu à tñnmpini wyi yii á, yii nyε a jñn'a kwòhò mε. Wuu à jáhampe myahigii cēe yii á, yii nyε a jñn'a mēε sú mε.” ¹⁸ Yii li cè, Yuhana à pa ke, u mpyi na njyitōon wu lyi mε, u mú mpyi na sinmε byii mε, ka pi i jwo na jina u nyε u e. ¹⁹ Nyε Supyanji Jyanji à pa, maa lyi maa byii, ka pi i jwo na

* 11:10 Malaki 3.1

u sònɲɔre nyɛ a taha yaage kabɛɛ na mɛ, fo nɲyɛnɛ ná sinmbyaani kanni, maa núr'a pyi mɛpɛngɛ shiimbii cevoo mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii.

Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha ɲcè urufoo kapyiɲkil'e.»

Yesu à kànyi yà faha

(Luka 10.13-15)

²⁰ Nyɛ kànyi na Yesu à tòro maa kakyanhala kariii nɲyahagii pyi, ka yire kànyi shiin si mpyi pi nyɛ a ɲɛn'a pi toronkanni kɛɛnɲɛ mɛ, ka Yesu si wá na yire shiimbii fare. ²¹ U à jwo: «Yii Korazɛn kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Yii Bɛtisayida kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e†, cyire mpyi a pyi, numɛ mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kɛɛnɲɛ maa láha kapegigii na fo tèemɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vaaɲpyi, maa cwɔɔnre wu piye na. ²² Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canɲke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiɲkil'e ke, nde li sí n-pyi yii na ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi wuuni na.

²³ Yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii pi ke, yii na sònɲi na yii sí n-kàre Kile yyére nɲyɛnɛ na bɛ? Lire mpyi nyɛ mɛ, yii sí n-sii n-tîrige fo ɲɲɲke ɲwɔhɔ shiimbii cyage e. Naha kurugo yɛ kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Sɔdɔmu kànhe e cyire mpyi a pyi, ku shiimbii mpyi na sí n-yyére pi kapegigii na. Ku mú mpyi na sí n-pyi wani fo mà sà nɔ nɲjaa na. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canɲke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiɲkil'e ke, nde li sí yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii ta ke, lire sí n-waha n-tòro Sɔdɔmu kànhe shiimbii wuuni na.»

Yesu u maha taɲɲɲke kan sùpyaɲ'á

(Luka 10.21-22)

²⁵ Nyɛ Yesu à kwɔ puru na ke, maa jwo: «Tufoonɲi Kile, nɲyɛnɛ ná ɲɲɲke Kafoonɲi, mii fwù nyɛ mu na, ɲaha na yɛ kani mu à ɲwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe nàɲkopyire na. ²⁶ Sèe wi, Tufoonɲi, mu à lire pyi mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.»

²⁷ Lire kàntugo maa jwo sùpyir'á: «Mii Tuɲi à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyɛ a Jyafoonɲi cè Tufoonɲi baare e mɛ. Sùpya mú nyɛ a Tufoonɲi cè Jyafoonɲi baare e mɛ, fo Jyafoonɲi la ká mpyi si u cyêe ɲgemu na ke.

²⁸ Yii a ma mii yyére, yii pi à kànha maa ntugo ke, mii sí taɲɲɲɔ kan yii á. ²⁹ Yii a báaraɲi pyi mii á, yii i na yaha s'a yii kɛɛnɲi. Lire ká mpyi, yii sí taɲɲɲɔ ta, ɲaha na yɛ mii nyɛ ɲùmpɲɛfoo, mii karigii mú sí nyɛ a waha mɛ. ³⁰ Mii báaraɲi pyim'à táan, tugure mii sí n-tɛge yii ɲuɲ'i ke, tir'à faha.»

12

Nje Yesu à jwo canɲɲɲke kyaa na ke

(Marika 2.23-28; Luka 6.1-5)

¹ Nyɛ canɲka, Yesu ná u cyelemɲyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e, kuru canɲke na mpyi canɲɲɔ. Cyelemɲyiibii katege wuubii pi mpyi, ka pi i sùmaɲcahayi yà kwòn na mínage na ɲkùru*. ² Farizhɛɛnbii píl'à lire ɲya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, mu cyelemɲyiibii na canɲɲɲke kafuunɲkii pyi†!»

³ Ka u u pi pyi: «Nde Saannɲi Dawuda à pyi ke, yii nyɛ a lire kâla mà? Canɲka mà u ná u fyɛɲwɔhɔshiimbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúurunɲi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyɛɲwɔhɔshiimbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúurunɲi kyà.

† **11:21** Tiri ná Sidon na mpyi kànbwoyo shuunni ɲjemu y'à cè ná kapegigii mpyiɲi i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhoueli 3.4-8; Amosi 1.9-10). * **12:1** Kile Jwumpe Semɛɲi à li cyêe na wà katege wu ká a ntùuli kɛɛge e, na u sí n-jà sùmaɲi wà kwòn ná cyêe e, si ɲjyí wani kɛɛge e (Duterenɔmu 23.25). † **12:2** Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sònɲɲɲkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyêe e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelemɲyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canɲɲɲke (Ekizodi 34.21).

⁵ Taha yii nyɛ a li kâla Kile Jwumpe Semɛɲi i na sáragawwuubii ká báara pyi Kileñaarebage e canɲɔŋke e, lire nyɛ na ntòre kapegigil'e mɛ? ⁶ Mii sí yi jwo yii á, wà na nyɛ naha ngemu u à pɛe Kileñaarebage na ke. ⁷ Jwumpe Kile à jwo na yii aha a nùnaara taa yiye na, na lir'à táan ur'à mà tòro sáragawwuuni na[‡] ke, kampyi yii mpyi a puru nɔwòhe cè, sùpyire ti nte yii à ti cêegɛ mà li ta ti nyɛ a yaaga pyi mɛ, yii mpyi na sì jɛɛ lire pyi mɛ. ⁸ Supyaŋi Jyaŋi ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canɲɔŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mɛ.»

*Yesu à cyɛŋkwugofoo cùuŋɔ canɲɔŋke e
(Marika 3.1-6; Luka 6.6-11)*

⁹ Lire kàntugo Yesu à yîri wani, maa ñkàre kuru cyage shiin Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁰ Lir'à nàŋi wà ta wani ná cyɛŋkwuge e. Ka pi i Yesu pyi: «Mà sùpya cùuŋɔ canɲɔŋke e, tá lir'à yaa ná mpyi iŋ?» Ka nùŋɔ pi mpyi na nɔcaa ná kuru yibige e, si nta tígire cyán Yesu na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Jofoo u nyɛ yii shwòhòl'e, ná mpà ninɲin na nyɛ u á, ka uru mpàŋi si nɔcwo wyige e mà bê ná canɲɔŋke e, urufoo sí jɛɛ u yaha wwùmbaa yɛ? ¹² Yii nyɛ a li cè na sùpyaŋi tayyèreg'à pɛe mpàŋi woge na sèe sèl'e mà? Yii li cè, mà tàanna ná Kile Saliyaŋi i, kacɛnni mpyiŋ'à nɔwò canɲɔŋke e.» ¹³ Nyɛ u à kwò puru na ke, maa jwo cyɛŋkwugefol'á: «Ma cyɛge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u nɔcùuŋɔ ku sannɲe fiige. ¹⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si fwor'a kàr'a sà piye taanna Yesu bonɲkanni na.

Kile báarapyiŋi nɲɔcwɔnrɔŋi u nyɛ Yesu

¹⁵ Yesu à pa yire cè ke, maa yîri kuru cyage e, u ninɲarenɲi, shinɲyahara mpyi a taha u fye e, ka u u yampii puni cùuŋɔ. ¹⁶ Maa yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mɛ. ¹⁷ Lire pyiŋkanni na, Kile tùnntunɲi Ezayi jwump'à fùŋŋɔ, u mpyi a jwo: ¹⁸ «Kile à jwo: “Mii báarapyiŋi u nyɛ nge, mii à u cwɔnrɔ. U kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiŋkil'à táan mii á mú. Mii sí na Munaani pyi li tɛɛn u e, u sí raa supyishinɲi sanɲi leni kuni nintiini i. ¹⁹ U sì raa jwumɔ ñirili ná wà e mɛ, u sì raa sɛre wà na mɛ. Wà sì u jwunyahama lógo sùpyire tabinniɲi i mɛ. ²⁰ Ali kanɲyaange, u sì ku kebe mɛ, fùkinaŋi u nyɛ na tafuguyo caa ke, u sì uru fùgo mɛ. U sí n-kwòro pur'e, fo si ntùŋi kuni le sùpyire puni taan. ²¹ Supyishinɲi puni sí n-pa pi sònnɔre taha u na*.”»

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Marika 3.22-30; Luka 11.14-23)*

²² Nyɛ lire kàntugo, ka pi i mpa ná jínacyanɲi w'e Yesu á. Uru nàŋi mpyi na jaa mɛ, maa mpyi búbu. Ka Yesu si u cùuŋɔ u à jà na yu maa jaa. ²³ Ka li i sùpyire puni bilibili fo pi na piye yíbili maa ñko: «Taha Dawuda Tuluge Shin bà u nyɛ nge nàŋi mɛ?» ²⁴ Nyɛ Farizhɛɛnbil'à yire lógo ke, ka pi i jwo: «Nge nàŋi nyɛ a sìi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná fànhe kabɛr'e, jínabii nùŋufoonɲi Belizebuli woge kàntugo na mɛ!»

²⁵ Ná Yesu sí mpyi a pi funzɔnnɔre cè, ka u u jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyɛ na liye tùnni ke, lire maha mpa jya. Kànhe ñkemu, lire nyɛ mɛ pyɛnge ñkemu shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú. ²⁶ Sitaanniŋi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye tùnni. Lire ká mpyi, u saanre sì n-kwò mà? ²⁷ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná jínabii nùŋufoonɲi Belizebuli fànhe e, lire sannɲi i ke, yii shiinbii pi nyɛ na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre yɛ? Yii shiinbii yabilimpɲi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii nùŋi.

[‡] 12:7 Oze 6.6 § 12:10 Farizhɛɛnbii u sònnɔŋkanni i, shinɲi u nyɛ na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tège canɲɔŋke. * 12:21 Ezayi 42.1-4

²⁸ Nka yii li cè na mii na jínabii kàre na yige pifeebil'e ná Kile Munaani fànhe e, lir'à li cyêe na Kile Saanre à nò yii na mà kwò. ²⁹ Wà sî n-jà n-nyè fànhanyahagafoo bage e, si u yaayi lwó, ná u nyé a bage foo pwò a cyán maa nta a jyè mà yé. Urufoo ká já a u pwò a cyán, lire e u maha já a bage yaayi pyi u nyempe.

Sùpyanji sí n-yíbe u jwójwumpe kurugo

³⁰ Shinji u nyé u nyé ná mii i mé, urufoo nyé mii zàmpen, ngemu u nyé u nyé na mii tère na sùpyire wàa tiye na mé, urufoo na ti jùñò kyáñge.

³¹ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: kapegigii shini puni ná Kile mēkēge jwumpe puni sí n-jà yàfa sùpyire na. Nka ngemu ká Kile Munaani mēge kēge ke, lire sî n-sîi yàfa urufoo na mé. ³² Wà ha jwumpimé jwo Supyanji Jyanji na, lire sí yàfa urufoo na. Nka ngemu ká jwumpimé jwo Kile Munaani na ke, lire kapiini sî yàfa urufoo na nge tiñji i mé, li mú sî yàfa urufoo na tiñji nimpanji i mé.

(Luka 6.43-45)

³³ Cige ká jwò, ku maha yasere njicenne pyi. Cige ká mpyi ku nyé a jwò mé, ku nyé na yasere njicenne pyi mé. Cige shini maha jicè ku yasere cye kurugo. ³⁴ Yii màcwòn fiige sùpyiibii! Mà pege yaha yii funji'i, yii sî n-sîi n-jà jwujicenne jwo mé. Sùpyanji zòmbilin'à jî ndemu na ke, lire u jwòge maha yu. ³⁵ Ngemu u zò u à jwò ke, uru maha jwujicenne jwo yu. Ngemu u nyé ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. ³⁶ Mii sí yi jwo yii á, canjke Kile sí sùpyire puni sàra sî ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, jwumò maha jwumò sùpyir'à jwo, ná pu nyé laaga baa ke, Kile sí ti yíbe puru puni na. ³⁷ Shin maha shin jwójwumò kurugo, Kile sí n-jwo na u à tíi, lire nyé mé u à cēēge.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, nka sùpyire nyé a u jwòmēni cù mé

Marika 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Nyé ka Kile Saliyanji cyelentiibii pìi ná Farizhēnbii pìi si jwumpe lwó maa jwo: «Cyelentunji, wuu la naha maa kani là pyi a cyêe wuu na, ndemu li sí li cyêe na mu à fworò Kile e ke.» ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kakyanhala kani là nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile tūntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sî n-pyi n-cyêe pi na mé. ⁴⁰ Yii li cè, bà Zhonasi a canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fyabwòhe funjke e mé, amuni Supyanji Jyanji mú sí canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fannjke e. ⁴¹ Canjke Kile sí sùpyire puni sàra sî ntàanna ná ti kapyiinkil'e ke, Ninive kànhe shiinbii sí n-pa n-yîri n-yyére si pire kapimpyiibii cēēge, naha na yé Zhonasi à sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronjanni kēēñjé. Mà li ta wà na nyé naha, ngemu u tayyéregē k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, pire kapimpyiibii sí nyé a jēn'a pi toronjanni kēēñjé mé.

⁴² Kuru canjke, saancwonji u mpyi Sheba kini jùñò na ke, uru mú sí n-pa n-yîri n-yyére si pire kapimpyiibii cēēge, naha na yé uru saancwonji mpyi a yîri diñyēñji jùñjke kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyé naha, ngemu u yákili u à pēe Solomani wunji na ke, pi sí nyé a jēn'a lógo uru jwò na mé.

(Luka 11.24-26)

⁴³ Jína ká fworò sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo maa tatēēngē cya. U aha mpyi u nyé a kà ta mé, ⁴⁴ u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” Nyé u aha nùr'a pa urufoo ta bawaga fiige, nkemu k'à pwó, maa ku funjke bēgel'a jwò ke, ⁴⁵ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpii pi à pi mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinjanni nivōnn'a sî nàar'a pi mà tòro njinyeeni na. Amuni pire kapimpyiibii wuuni mú sí n-pyi.»

Mpii pi nyé Yesu nunji ná Yesu cìncimpyiibii ke

(Marika 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Mà Yesu yaha puru jwumpe na ná sùpyire e, u nunji ná u cìncimpyiibil'à pa yyére cyínnji na, maa jcaa si jwo ná u e. [⁴⁷ Ka wà si Yesu yyere maa jwo: «Mu nunji ná mu cìncimpyiibii

naha cyínni na, pi naha na mu kyaa pyi.»] ⁴⁸ Ka Yesu si urufoo pyi: «Mpire pi nyε mii nunji ná mii cìmpyiibii yε?» ⁴⁹ U à puru jwo ke, maa cyεge sànhà u cyelempyiibii kàmpañke na, maa jwo: «Mii nunji ná mii cìmpyiibii pi nyε mpii. ⁵⁰ Yii li cè na mii Tunji u nyε ninyiñi na ke, nge u nyε na uru nyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìmpworonji ná mii nunji.»

13

Nεenugunji bàtaage

(Marika 4.1-20; Luka 8.4-15)

¹ Kuru canñke yabilinji i, Yesu à fworò bage e maa ñkàr'a sà ntèen banji jwòge na. ² Ka shinnyahara si mpa bínni u taan, li nyε a pa jwò mε, ka u u jyε a tèn bakwòge k'e lwòhe nunji, ka sùpyire si yyére kùmpoge na. ³ Ka u u ti kàla kariii ninyahagii na ná bàtaay'i. ⁴ U à jwo: «Nεenugunji wà u ná fwor'a kàre nεεmε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmashinji wà finii fiige, wà à cwo kuni jwòge na, ka sanjcyεenre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo ninyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyîn wahawaha, ñaha na yε u mpyi a jyε jññke e sèl'e mε. ⁶ Nyε canñk'à pa fworò ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndire kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ñgurotaha na, ka ñgure si yîr'a uru cû.

⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná jññke njncennke e, maa fyîn, maa lyε, maa se. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nò ñkuu ñkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beñjaaga ná kε kε.

⁹ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ñingyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Ka Yesu cyelempyiibii si file u na, maa u yîbe: «Naha na mu nyε na bàtaayi yu sùpyir'á yε?» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e, ná cyi à ñwòhò ke, yii á cyire ñcèñ'à kan, u sí nyε a kan sùpyire sannt'á mε. ¹² Naha kurugo yε ngemu u à yaaga cè ke, là sí n-bàra urufoo u taceñke na sèl'e. Nka ngemu u nyε u nyε a yaaga cè mε, urufoo bá na sônñi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwò urufoo na. ¹³ Lire kurugo mii na bàtaayi yu pi á, ñaha na yε pi nyiigil'à cwôro, ñka pi nyε na ñaa mε, ñingyigigii na nyε pi á, ñka pi nyε na núru mε, pi nyε na kariii yyaha cini mε. ¹⁴ Kile túnntunñi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo ke, pur'à fûññò pi kàmpañke na. U mpyi a jwo:

“Yii sí raa núru, ñka yii sì raa yafyin yyaha cini mε.

Yii nyiigii sí n-cwôro ñka yii sì raa yafyin ñaa mε.

¹⁵ Yii li cè, nte sùpyire ñingyigigil'à waha,

pi à pi ñingyigigii tò, maa pi nyiigii tò,

bà pi si mpyi pi àha raa ñaa s'a núru mε,

pi yákilibii mú ká raa kariii yyaha cini mε.

Naha kurugo yε pi la nyε sì núru mpa mii yyére, mii i pi shwò mε*.”

¹⁶ Nka yii pi ke, yii wuun'à jwò, ñaha na yε yii na ñaa yii nyiigil'e, maa núru yii ñingyigigil'e. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nde yii à ñya maa ndemu lógo ke, Kile túnntunmii ninyahamii ná Kile jwòmεεcuvée ninyahamii la mpyi si lire ñya, si li lógo. Nka pi nyε a jà a li ñya, maa li lógo mε.

¹⁸ Nyε kuru bàtaage k'à jwo mà yyaha tíi ná nεenugunji i ke, yii ku jwòhe lógo. ¹⁹ Kuni jwòge na, sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo shinji u à Kile Saanre kani jwumpe lógo, maa mpyi u nyε a pu yyaha cè mε, ka Sitaanninji si mpa pu wwû u funñ'i ke.

²⁰ Kafaafoge nunji sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ntíl'a nεε pu na ná funntange e ke. ²¹ Nka pu nyε a jà a ndire le t'e mε, ti jwòmεεni kèngemε nyε a pεn mε. Kawaa, lire nyε mε yyefugo kyaa ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworò Kile kuni i.

* 13:15 Ezayi 6.9-10

²³ Nɛŋke nɛŋcɛnŋke na sùmashɛŋi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nɛ mu à jwo sùpyire ti nɛ na Kile jwumpe núru maa pu yyaha cini ke. Tire sùpyire na nɛ sùmasɛŋe fiige, sùmacire tà à sùmaŋi se mà nɔ ŋkuu ŋkuu (100) na, ka tà si se mà nɔ beetaanre taanre (60) na, ka tà si se mà nɔ benjaaga ná ke ke na.»

²⁴ Nye Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre à fworó nde kani kurugo: faapyiní wà à sùmashi nínɔɔnnɛ nûgo u kɛɛge e. ²⁵ Mà sùpyire yaha ɲɔɔmpe na numpilage e, u zàmpɛnni wà à pa ɲyèpege kà shi wà kɛɛge e maa núr'a kàre. ²⁶ Nye ka ku ná sùmanji si fyîn maa lyɛ sɔncyan.

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre

³¹ Nye Yesu à núr'a bàtaage kà jwo pi á. U à jwo: «Kile Saanre na nye mu à jwo mutaridi cige pyà nàni wà à ngemu nûgo u cikɔage e ke. ³² Kuru cige pyà'n'à yîlege cire sannte puni wunji na. Nka u aha nûgo, u maha fyîn maa mpyi cibwɔhɔ mà tɔro kanyεge yawyεere puni taan, fo sanpyεenre maha ti shèere yaa ku nkényi i.»

³⁴ Nye Yesu à puru jwumpe pùni jwo bàtaay'i sùpyir'á. Bàtaayi jwumpe baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e me. ³⁵ Lire e jwumpe Kile túnntunŋi mpyi a jwo ke, pur'à fûnŋo, u mpyi a jwo:

Yesu à nyèpege bàtaage nwàhe jwo

³⁷ Ka u u pi pyi: «Sùmashinji nijncenni nùgufoonji u nyε Supyani Jyani. ³⁸ Kεεge e sùmashinji nijncenni' à nùgo ke, kuru ku nyε di nyεni. Sùmashinji nijncenni u nyε mpii pi à nyε Kile Saanre na ke, nyεpege ku nyε Sitaanninji fyεhwəhəshiinbii. ³⁹ Zàmpenni u à nyεpege wà sùmanji shwəhəl'e ke, uru u nyε Sitaanninji. Sùmakwənnre ti nyε di nyεni tèekwooni, sùmakwənnbii pi nyε Kile mèlekεebii. ⁴⁰ Pyinkanni na nyεpege maha nkəəng'a wwū sùmanji shwəhəl'e maa ku súugo ke, amuni li mú sí n-pyi di nyεni tèekwooni. ⁴¹ Kuru canjke Supyani Jyani sí u mèlekεebii tun. Yaaga maha yaaga ku nyε na sùpyire nùŋə kyáŋge Kile na, ná mpii pi maha Kile Saliyanji kεεge ke, pi sí pire puni cwənnrə n-yige Kile Saanre e, ⁴² si ngà nafugombaage e. Wani pi sí raa mεε súu s'a nkyànhigii kùru. ⁴³ Nka mpii pi à Kile

ɲwɔmɛɛni cû ke, pire sí raa bèɛnmpe yige canɲa ɲyii fiige pi Tunɲi Saanre e. Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u ɲiɲgyigigii cyán sèl'e.»

Nàfuunɲi ɲiɲwɔhɔɲi ná kóɔnɲi kani

⁴⁴ Kile Saanre na ɲye sahaŋki mu à jwo nàfuu ngemu u à ɲwɔhɔ kɛɛge k'e ke. Nàɲi wà à sà fworu uru nàfuunɲi na taɲwɔhɔge e, maa u yal'a ɲwɔhɔ sahaŋki. U funntanga wunɲi, maa ɲkàr'a sà u cyeyaayi puni pɛr'a tɛg'a kuru kɛɛge shwɔ.

⁴⁵ Kile Saanre à fworu nde kani kurugo: cwɔhɔɲi wà u mpyi na kóɔn nisinaɲa caa. ⁴⁶ U à kóɔnbile longara wu ɲya ke, maa ɲkàr'a sà u cyeyaayi puni pɛɛ, maa li shwɔ.

Nde li sí n-pyi diɲyeɲi tɛekwooni i ke

⁴⁷ Kile Saanre à fworu nde kani kurugo: fyacuumpii pìi mpyi a cwò wà lwɔhe e, ka uru cwòɲi si fyaabii shiɲi puni cû. ⁴⁸ U à ɲí ke, ka pi i u ðir'a yige kùmpoge na, maa ntɛɛn maa fyaabii ɲiɲcɛnmpii cwɔɔnr'a le yalenke e, maa tɔɔn baa wuubii wà. ⁴⁹ ɲye amuni li mú sí n-pyi diɲyeɲi tɛekwooni i. Kile mèlɛkɛɛbii sí shinpiibii cwɔɔnrɔ si ngwû shincɛnmpil'e, ⁵⁰ si pi wà nafugombaage e. Wani pi sí raa mɛɛ súu s'a ɲkyànhigii kùru.

⁵¹ Yesu à puru jwo ke, maa u cyelempyiibii yíbe na pi à mpe jwumpe lógo la? Ka pi i jwo: «ɔɔn, wuu à pu lógo.» ⁵² Ka Yesu si jwo: «Kile Saliyaɲi cyelentuɲi cye k'à le mà yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, uru maha kàla ɲivɔnɲɔ ta maha bâra ɲiɲjyeɲi na maha yaha uye e, mu à jwo nàfuunɲɔ na yige na ɲkaan.»

Yesu kàhe shiinbil'à cyé u na (Marika 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yíri wani, ⁵⁴ maa ɲkàre u tukanhe na. U à nɔ wani ke, maa jyè pi Kile Jwumpe kàlambage e, maa sùpyire kàlali. U kàlaɲi pyiɲkanni mpyi a sùpyire kàkyaanhala fo pi na ɲko: «Di u à pyi maa mpyi yákilifoo ye? Di u à pyi maa kakyanhala karigii pyi ye? ⁵⁵ Taha cíkyanganɲi tooyo wunɲi bà u ɲye u wi mɛ? Taha u nuɲi bà u ɲye Mariyama mɛ? U cìnmpyiibii bà pi ɲye Yakuba ná Yusufu ná Simɔ ná Zhude mà? ⁵⁶ U ná pùcɛribii pi ɲye nu na ke, pire ɲye naha ná wuu e mà? Di u s'à pyi maa jà na ɲcyii karigii pyi ye?» ⁵⁷ ɲye tire sònnɔr'à pi pyi pi à ɲùɲɔ tugo Yesu na. Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile tùnntunɲɔ maha le ɲjire e cyeyi puni i fo u tukanhe ná u tupyeɲge ye!» ⁵⁸ ɲye pi dánabaare kurugo, Yesu ɲye a kakyanhala kariii ɲiɲyahagii pyi wani mɛ.

14

Yuhana Batizelipyiɲi kwùɲkanni (Marika 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ ɲye saanɲi Erɔdi à pa a Yesu shɛnrɛ núru ke, ² maa jwo u báarapyiibil'á: «Yuhana Batizelipyiɲi wi, u à ɲè à fworu kwùɲi i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amɛ.»

³⁻⁴ Yii li cè na Erɔdi mpyi a u sɲɛɛɲi Filipi cwonɲi kwòɔn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenɲi mɛge na mpyi Erɔdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Erɔdi á na u ɲye a yaa u u sɲɛɛɲi cwonɲi shwɔ u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Erɔdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cû a pwɔ a le kàsɔɲi i. ⁵ Erɔdi la mpyi si Yuhana bò, ɲka u mpyi na fyáge Yahutuubii yyaha na, ɲaha na ye pi puni mpyi a li cè na Yuhana na ɲye Kile tùnntunɲɔ.

⁶ ɲye Erɔdi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u pìi yyere maa kataan pyi. ɲye mà pi yaha lire kataanni na, Erɔdiyadi pworonɲà pa a ɲkwôhɔli shiɲyyerebii shwɔhɔl'e, ka lire si ntáan Erɔdi e, ⁷ fo u à kâa pùcwonɲà na u aha yaaga maha yaaga ɲáare ur'á ke, kuru sí n-kan u á. ⁸ Ka pùcwonɲi nuɲi si jwo a kan pùcwonɲà na u sà jwo saanɲà na u Yuhana Batizelipyiɲi ɲùɲke kwòɔn a le ɲkunan'i, u pa ɲkan ur'á. ⁹ Ka puru jwumpe si saanɲi yyahe pyi k'à tanha. ɲka u mpyi na si n-jà n-cyé mɛ, ɲaha na ye u mpyi a kâa u shiɲyyerebii ɲyii na. ɲye ka u u pìi pyi pi sà Yuhana ɲùɲke kwòɔn kàsɔɲi i pi pa ɲkan

pùcwon'á. ¹⁰ Nye ka pi i Yuhana nùŋke kwòn ¹¹ mà le ŋkunan'i, mà kan pùcwon'á, ka u u ku kan u nuŋ'á.

¹² Nye lir'a pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si mpa u buwuŋi lwó mà sà ntò, maa sà u sàŋge wyi Yesu á.

Yesu à shiin kampwòhii kan̄kuro jwò cya

(Marika 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

¹³ Nye Yesu à puru jwumpe lógo ke, maa yîri kuru cyage e, maa jyè bakwòoge k'e, mà kàre sige funŋke e. Sùpyir'à pa u saha cè ke, maa fworó pi kànyi i, maa ŋkàre u fye e tóore na. ¹⁴ Yesu à fworó bakwòoge e mà pi nya pi à nyaha sèl'e ke, ka pi jùñaare si u ta sèl'e, yampii pi mpyi tire sùpyire shwòhòl'e ke, ka u u pire cùuŋò.

¹⁵ Nye yàkonk'à pa nò ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Cyelentuŋi! Sige funŋke e wuu nye, canŋke s'à kwò a kwò. Sùpyire cye yaha bà ti si mpyi si sà jyi shwò jwòkurugo kànyi i mɛ.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire nye a pi kakarala kwò mɛ, yii yabilimpai pi pi kan pi lyi.» ¹⁷ Ka pi i u pyi: «Bwúuru jùnyò kan̄kuro ná fyapya shuunni kanna cyi naha wuu nuŋ'i.» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii a ma ná y'e.»

¹⁹ Nye pi à pa ná y'e ke, ka u u sùpyire pyi t'à tèn nyege nuŋ'i. Pi à tènna kwò ke, ka u u bwúuru jùnyi kan̄kurungi ná cyire fyapyaagii shuunni lwó, maa yyahe yîrige ninyiŋi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na. Maa bwúuruŋi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi à kan sùpyir'á. ²⁰ Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyi a tìn. Ka pi i ŋkwò maa shàhii kɛ ná shuunni jì jyiŋpaanyi na. ²¹ Pire lyilyibil'e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwòhii kan̄kuro (5.000) kwò, cyeebii ná nàŋkopyire nye a tòrò mɛ.

Yesu à jaara lwòhe nuŋ'i

(Marika 6.45-52; Yuhana 6.16-21)

²² Nye lire jwòhò na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwòoge e, maa baŋi jyiile u yyaha na. ²³ Nye Yesu à ti cye yaha ke, maa ŋkàr'a sà Kile jáare jaŋke kà na, u kanni. U à kwòro wani fo mà pa nò yàkonke na.

²⁴ Nye bakwòoge e cyelempyiibii mpyi na baŋi jyiili ke, lir'a kuru ta ku u byanhare lwòhe ninke na. Ka kafɛge si wá na fwu na lwòhe tère na bakwòoge ŋòŋi na wàa kàmpaŋyi puni na. ²⁵ Nye numpilag'à pa lye ke, ka Yesu si yîri na jaare na ŋkège pi fye e lwòhe nuŋ'i. ²⁶ Cyelempyiibil'à u nimpaŋi nya lwòhe nuŋ'i ke, maa fyá sèl'e fo na jcyɛnni maa jwo: «Buŋi wà fwòŋgò ku nye ŋke!» Mà pi fyagara wuubii yaha, pi mpyi na kwuuyi wàa. ²⁷ Mà pi yaha pur'e, ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tìŋe, yii àha vyá mɛ, mii wi.»

²⁸ Ka Pyeri si jwo: «Kampyi mu u nye u wi, na yaha si jaara lwòhe nuŋ'i, si ma jùŋò bɛ.» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ta ma.» Ka u u fworó bakwòoge e na jaare na Yesu jùŋò bɛni lwòhe nuŋ'i. ³⁰ Nka u à pa kafɛge nya k'à pɛe maa fyá ke, ka u u li jwò cù na ntîri lwòhe jwòh'i, maa ŋkwúuli: «Kafoŋi, na shwò!» ³¹ Ka Yesu si ntíl'a cyege sàŋha, maa u cù maa jwo: «Mu daniyaŋ'à cyére dɛ! Naha na mu nye a funŋke pyi ninkin mà yɛ?» ³² Ka Yesu ná Pyeri si jyè bakwòoge e, ka kafɛge si ntíl'a yyére. ³³ Nye lir'a pyi ke, mpai pi mpyi bakwòoge e ke, ka pire si nin̄kure sín Yesu á maa jwo: «Nàkaana baa, Kile Jyaŋi u nye mu.»

Yesu à yamii cùuŋò Zhenɛzarɛti kàmpaŋyi na

(Marika 6.53-56)

³⁴ Nye Yesu ná u cyelempyiibil'à baŋi jyiile ke, maa jyè Zhenɛzarɛti kùluni i. ³⁵ Kuru cyage shiinbii mpyi a Yesu cè, lire e pi à Yesu mpaŋi jwo puru màhampe puni i. Ka sùpyire si wá na ma ná yampii shinŋi puni i Yesu á. ³⁶ Pi mpyi na Yesu jáare na u pire yaha pi i bwòn u vaaŋtinn̄ke zhwòore na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha jcyuŋi.

15

Karigii cyi nyɛ na wuu ɲwɔre Kile yyahe taan ke (Marika 7.1-23)

¹ Nyɛ canŋka Farizhɛɛnbii pɛi ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii pɛl'á yîri Zheruzalemu kànhɛ e mà pa Yesu yyére, maa u yîbe: ² «Naha na mu cyelempyiibii nyɛ na wuu tulyeyi làdaabii karigii leni ɲjire e mà yɛ? Naha na pi aha a si raa lyî, pi nyɛ na pi cyeyi jyîi mà tàanna ná pire làdaabil'e mà yɛ*?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii à kàntugo wà Kile ton'á, maa ntaha làdaabii fye e yɛ? ⁴ Yii li cè na Kile à jwo “Ma tunji ná ma nunji pɛɛ†. Ngemu ká jwumpimɛ jwo a wà u tunji, lire nyɛ mɛ u nunji na ke, urufoo sí n-bò‡.” ⁵ Nka yii pi ke, yii maha yi yu sùpyir'á na “Wà ha já a jwo u sifeebil'á na yaayi uru mpyi a yaa u tɛg'a pi tɛgɛ ke, na ur'á yire kan Kile á mà kwò, ⁶ na urufoo mɛɛ ká mpyi u nyɛ na yaaga kaan u sifeebil'á sahanŋi mɛ, na tapege nyɛ yire e mɛ.” Mà tàanna ná lire e, yii à kàntugo wà Kile jwump'á, maa ntaha yii làdaabii fye e. ⁷ Yii pi à fyinmɛ tò wwomɔ na ke! Kile tũntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'á sàa pyi sɛe. U mpyi a jwo na

⁸ “Kile à jwo ‘Nte sùpyire na mii pɛre ɲwɔyi i kanna, mà li ta pi zòompɛi laag'á tɔn mii na.

⁹ Pi na mii pɛre tawage e, ɲaha na yɛ kàlaŋi pi nyɛ na ɲkaan ke, ur'á lwó a pwɔ sùpyire làdaabii kanni naŠ.’ ”»

¹⁰ Puru ɲwɔhɔ na, Yesu à sùpyire yyere maa jwo t'á: «Yii ɲiŋgyigigii pɛɛ, yii raa núru sɛl'e. ¹¹ Yaaga maha yaaga ku nyɛ na jyɛ sùpyaŋi ɲwɔge e ke, kuru kà nyɛ na já a u ɲwɔhɔ mɛ. Nka ɲje yi nyɛ na fwore sùpyaŋi ɲwɔge e ke, yire yi maha já a u ɲwɔhɔ.»

¹² Nyɛ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Mu nyɛ a cè na mu jwump'á waha Farizhɛɛnbii na mà?» ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Cige maha cige ku nyɛ ku nyɛ a cɛnɛ mii Tunji ɲiŋyi wunji cye kurugo mɛ, yire puni sí n-kò n-wà. ¹⁴ Yii Farizhɛɛnbii yaha wani, fyinmii pi à fyinmii yyaha cù. Fyìn ká u fyinɲɛ kàbii cù, pi mú shuunnɲi si n-tige wyige k'e.»

¹⁵ Ka Pyeri si jwo: «Puru jwumpe ɲwɔhe jwo wuu á.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpɛi, ali numɛ yákilitan nyɛ yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyɛ na puru núru mà? ¹⁷ Yii nyɛ a li cè na yaaga maha yaaga ku maha jyɛ sùpyaŋi ɲwɔge e ke, na u yaceni i kuru maha ɲkàre, u aha shà yaare e, k'a sì fworo mà? ¹⁸ Nka ɲje yi nyɛ na fwore sùpyaŋi ɲwɔge e ke, u zòŋi i yire maha fwore, yire mú sí yi maha u ɲwɔhɔ Kile á. ¹⁹ Yii li cè na sùpyaŋi zòŋi i sòŋɲɔpɛere maha fwore, mu à jwo: supyibuuni ná jacwɔore ná silege baa karigii ná nàŋkaage ná kafinare ná jwoore. ²⁰ Cyire karigii cyi maha sùpyaŋi ɲwɔre Kile á. Lire baare e mà yalyige lyî cyeyi ɲjyimbɛa, lire nyɛ na jìn'a sùpya ɲwɔhɔ mɛ.»

Supyishinji sanŋi cwɔŋi wà à dá Yesu na (Marika 7.24-30)

²¹ Ka Yesu si yîri wani mà kàre Tiri ná Sidɔn kànyi kàmpaŋke na. ²² Mà pi yaha wani, Kana shiinbii cwɔŋi* wà à pa Yesu á, maa jwo fàha na: «Kafoonji! Dawuda Tuluge Shinŋi! Nùŋaara ta na na, maa sà na pworoŋi kàanmucya. Jínaŋi wà u wá a u tɛɛnɛ pɛn.» ²³ Yesu nyɛ a ɲɛn'a u ɲwɔ shwɔ mɛ. Ka cyelempyiibii si jwo Yesu á: «Nge ceenji cye yaha, ɲaha na yɛ u na ɲkwúuli wuu ɲwɔh'i.» ²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Izirayeli shiinbii kanni mɛɛ na Kile à mii tun, pire mpiimu pi nyɛ mpàa nimpinnimii fiige ke.»

* **15:2** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyɛ jyinŋkanni là na maa sòŋŋi na lire jyinŋkanni maha pire fíniŋe Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sàragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ɲka Farizhɛɛnbil'á jwo na shin maha shin u nyɛ na Kileɲarege pyi ke, na pire pun'á yaa ná l'e. † **15:4** Ekizodi 20.12; Duterɛnɔmu 5.16

‡ **15:4** Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 § **15:9** Ezayi 29.13 * **15:22** Nge ceen'á fworo supyishinji w'e, ngemu u mpyi a fyàha a pyi Izirayeli shiinbii zàmpɛnmii ke.

²⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, ceen'à pa ninjkure sín Yesu taan maa jwo: «Kafoonji! Cye le na á.» ²⁶ Ka Yesu si jwo: «Mà nànkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á†, lire nyé a jwó mε.» ²⁷ Ka ceenji si jwo: «Kafoonji, yire nyé sée, nka pyengefoo ká a lyí, njyípaanre ti maha jcwó njñke na ke, pwunmpyire maha tire lyí.» ²⁸ Nyé ceen'à yire jwo ke, ka Yesu si jwo: «Ceewe, nka mu naha a dá mii na de! Nde mu à cya mii á ke, lire sí n-pyi mu á.» Nyé ka u pworonji si ntíl'a cùunjo.

*Yesu à shiin kampwòhii sicyεere jwó cya
(Marika 8.1-10)*

²⁹ Nyé lire kàntugo Yesu à yíri kuru cyage e maa nkàre Galile banji jwóge na, maa dùg'a tèn nanke kà jwón'i. ³⁰ Ka supyikurumbwòhó si mpa u á. Kuru supyikurunke e, pìi mpyi a pa ná dishiifel'e, pìi s'à pa ná fyinmil'e, pìi sí nyé ná yatanñkegyefel'e, pìi sí nyé ná búbul'e, pìi sí nyé ná yampii shi njnyahamil'e. Pi mpyi na ma ná pire yampil'e Yesu á, ka u u pi cùunjo. ³¹ Li mpyi a sùpyire bilibili mà búbuubii nya pi à jà na yu, yatanñkegyifeebii sí i jcwónji, dishiifeebii sí i jaare, fyinmpii sí i jaa, lire kurugo pi à Izirayeli shiinbii u Kilenji kée.

³² Nyé ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: «ñke supyikurunke jùjaare naha mii na, naha na ye pi canñke taanre woge ku nyé naha mii taan, yalyire nyé pi á mε. Mii la nyé si pi cye yaha njyimbáa mε, lire baare e katege sí pi fànha kwò kuni na.» ³³ Ka cyelempyiibii si jwo: «Di wuu si n-jà njyí ta naha ñke síwage e, si ntège ñke supyikurunke fiige jwó cya ye?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Bwúuru jùnyò jùuli yi wá yii jwón'i ye?» Ka pi i jwo: «Bwúuru jùnyò baashuunni ná fyapyire ti naha wuu jwón'i.» ³⁵ Ka u u sùpyire pyi t'à tèn njñke na, ³⁶ maa bwúuru jùnyí baashuunni ná tire fyapyire lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, ka pire si yi táa ti na. ³⁷ Kuru supyikurunke pun'à lyí a tin, ka pi i ñkwò maa saanya baashuunni jí njyípaanyi na. ³⁸ Pire lyilyibil'e, nambaabii kanni mpyi kampwòhii sicyεere (4.000) cyeebii ná nànkopyire nyé a tòrò mε.

³⁹ Nyé lire jwòhó na, u à ta a sùpyire cye yaha, maa jyè bakwòge k'e, mà kàre Magadan kùluni i.

16

*Farizhεenbii ná Sadusiibil'à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyée na u à fworó Kile e ke
(Marika 8.11-21; Luka 12.54-56)*

¹ Nyé canñka Farizhεenbii ná Sadusiibil'à file Yesu na, si u pεre jcwú, maa u pyi na u kani là pyi ndemu l'à li cyée na u à fworó Kile e ke.

[² Ka Yesu si pi pyi: «Yii aha kilenji yyahe nya k'à náanja yàkonke, yii maha jwo na zànhe si n-pa njñaa mε. ³ Nyège na, yii aha kilenji yyahe nya k'à wwò, yii maha jwo na zànhe sí n-pa njñaa. Nyé yii à jà a cyire karigii puni tèepyinñkii cè, ka naha si li ta jcyii cyi nyé na mpyi yii shwòhòl'e numε ke, yii nyé a jà a cyire cè mà ye?]⁴ Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kacyelele nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile túnntunñi Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha si n-pyi n-cyée pi na mε.» Nyé u à puru jwo ke, maa yíri pi taan mà kàre.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu cyelempyiibii si banji jyiil'a kàre kùmpoge sannñke na. Pi à sà nò ke, ka pi i li kàanmucya mà li ta pi funñ'a wwò, pi nyé a bwúuru lwó mε. ⁶ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhεenbii ná Sadusiibii bwúurunji yírigeyirige yaani na.» ⁷ Ka u cyelempyiibii si pi funñyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwòhòl'e: «Bà wuu à pyi wuu nyé a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo be?»

⁸ Nyé Yesu à pa pi kununke jwòhe cè ke, maa jwo: «Yii dáníyan'á cyére de! Naha kurugo bwúurunji wuun'à yii funñjò wwòonjo ye? ⁹ Ali numε yii yákilibii sàha ñkwò a múgo mà?

† 15:26 Sùpyiibii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, Yahutuubii mpyi maha pire wíi pwuun fiige.

Canŋke mii à bwúuru jùnyi kanŋkuruŋi tég'a nàmbaa kampwòhii kanŋkuruŋi (5.000) jwò cya, ka shàhigii dāŋi ŋgemu si nī jnylpaanyi na pi lyiŋkwooni kàntugo ke, yii funŋ'á wwò lire na la? ¹⁰ Canŋke mii à bwúuru jùnyi baashuunnī tég'a nàmbaa kampwòhii sicyeereni (4.000) jwò cya, ka yii i ŋkwò maa saanyi nī jnylpaanyi na pi lyiŋkwooni kàntugo ke, taha yii funŋ'á wwò lire na mú? ¹¹ Ná yii funŋo jye a wwò lire na me, mii à yii pyi na yii a yiye kàanmucaa Farizheenbii ná Sadusiibii bwúuruŋi yirigeyirige yaani na, ka yii i wá na sōnŋi na bwúuru kyaa mii jye na yu ke, naha na yii jye a jà a puru jwumpe jwòhò cè mà ye?»

¹² Jye ka cyelempyiibii si li cè na bwúuruŋi yirigeyirige yaani na bà Yesu à jwo pi a piye kàanmucaa me, ŋka Farizheenbii ná Sadusiibii kàlaŋi kyaa li.

*Pyeri à jwo na Kile Njɔcwɔnrɔŋi u jye Yesu
(Marika 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Jye Yesu à kàr'a sà nò Sezare Filipi kùluni na ke, maa u cyelempyiibii yíbe: «Jofoo sùpyire jye na Supyaŋi Jyaŋi sōnŋi ye?» ¹⁴ Ka pi i u pyi: «Pli wá na ŋko na Yuhana Batizelipyiŋi u jye mu, pli sí i ŋko na Kile tūntunŋi Eli u jye mu, pli sí i ŋko na Kile tūntunŋi Zheremi u jye mu, pli mú sí i ŋko na Kile tūntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u jye mu.» ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yi de? Jofoo yii jye na mii sōnŋi ye?» ¹⁶ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kile Njɔcwɔnrɔŋi u jye mu, Kileni nyii wuŋi Jyaŋi.»

¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Zhonasi jyaŋi Simò! Mu wuun'à jwò. Naha na ye sùpya bà u à ŋge sēŋi cyēe mu na me, mii Tuŋi u jye nìnyinŋi na ke, uru u à u cyēe mu na. ¹⁸ Mii sí jwo mu á, mii sí mu mege le Pyeri (kuru jwòhe ku jye kafaaga.) Mii sí kuru kafaage tēge na dānafeebii kurunke jwòhò cyán, kwùŋi mú bà si n-jà yaaga pyi kuru ŋkemu na me. ¹⁹ Mii sí Kile Saanre tirikyanhigii kan mu á. Mu aha jcyé kyaa maha kyaa na jìŋke na ke, lire mú sí jcyé ta u à pyi lire na nìnyinŋi na. Mu aha jee kyaa maha kyaa na jìŋke na ke, lire mú sí jee ta u à pyi lire na nìnyinŋi na.» ²⁰ Jye ka Yesu si yi jwo a waha cyelempyiibil'á na pi àha ŋkwò yi jwo sùpya á na uru u jye Kile Njɔcwɔnrɔŋi me.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Marika 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Jye mà lwó fo lire tēni na, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali na fàŋha ki uru u kàre Zheruzalemu kànhe e, si ŋkyaala sèl'e kacwònrībii ná Kile sàragawwuubii jùŋufēebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pi sí uru bò, ŋka uru kwùŋi canmpyitanrewuuni, uru sí jè. ²² Jye Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u fēen ŋkere na maa u cēge na: «Ma hà puru jwo me, Kafoonj! Kile u ma shwò lire na, lire fiige kà zii ma ta me.» ²³ Ka Yesu si Pyeri wíi ná jnyinŋeni i maa jwo: «Yiri na taan, Sitaanna wà we! Mu na mii jùŋò kyáŋge. Mu jye na sōnŋi Kile nyii wuuni na me, fo sùpyire nyii wuuni!»

*Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu taha Supyaŋi Jyaŋi Yesu fye e ke
(Marika 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Jye ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Ŋgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinŋi nyii karigii na, u u ntēen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mēe ká mpyi na sí urufol'á kworokworocige na. ²⁵ Naha na ye ŋgemu la ká mpyi si u ninjaanŋi yaa jwò ke, urufol'á sī nūmpaŋŋa ta me, ŋka ŋgemu ká kàntugo wà u ninjaanŋi'á mii kurugo ke, urufol'á sī nūmpaŋŋa ta. ²⁶ Naha li sí jwò sùpyaŋ'á mà ma nyii yaayi puni ta ŋge dīnyenŋi i ninjaa, mu nūmpaŋŋe si sà ŋkēge ye? Sùpya si n-jà yafyin tēge u mūnaani jùŋò wwù nūmpaŋŋa me. ²⁷ Yii li cè na canŋka, Supyaŋi Jyaŋi sí nūru n-pa ná u Tuŋi sīnampe ná u mèlekēbil'e. Kuru canŋke, u sí shin maha shin sàra si ntāanna ná u kapyiŋkil'e. ²⁸ Sēŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpīi pi jye naha ke, pli na jye yii e, pire si n-kwù ná pi jye a Supyaŋi Jyaŋi saanra wuŋi nimpaŋi nya mà ye.»

17

Yesu pyinkann'à kɛɛnɛ
(Marika 9.2-13; Luka 9.28-36)

¹ Nyɛ canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyɛri ná Yakuba ná u cɔɔnɔɔi Yuhana lwó, maa nkàre ná pire kanni i naŋke kà nintɔɔngɔ ɲuŋ'i. ² Mà pi yaha wani, Yesu pyinkann'à pa nkɛɛnɛ pi ɲyii na. U yyahe mpyi na ɲi canɲa ɲyiiini fiige, ka u vàanɲyi si fíniɲɛ bèɛnmpe fiige. ³ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile tũntunmpii Musa ná Eli si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre ɲyii na, mà pa a yu ná u e. ⁴ Ka Pyɛri si jwo Yesu á: «Kafoonɔi, wuu à pa naha ke, lir'à ɲwɔ. Mu aha ɲɛɛ, mii sí vùnyɔ taanre kwòro naha, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.»

⁵ Mà Pyɛri yaha puru jwumpe na, ka ɲahaɲa si mpa pi tò, kuru ɲahaŋke mpyi na bèɛnmpe yige. Ka meɲwuu si fworu kuru ɲahaŋke e na: «Mii Jyanyi u ɲyɛ nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú, yii a núru u ɲwɔ na.» ⁶ Nyɛ cyelempyiibil'à lire meɲwuuni lógo ke, ka fyagare si pi ta fo pi à cwo cwo ɲiŋke na maa yyahayi cyígile. ⁷ Ka Yesu si file maa bwòn pi na maa jwo: «Yii yîri, yii àha raa fyáge mɛ.» ⁸ Nyɛ pi à ta naha yyahayi yîrige ke, pi saha ɲyɛ a wà ɲya mɛ fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntîri naŋke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Nde yii à ɲya ke, yii àha nkɔ̀d li jwo sùpya á mɛ, fo Supyani Jyanyi ká ɲɛ a fworu kwùni i.»

¹⁰ Nyɛ ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyani cyelentiibii s'à jwo na Kile tũntunɲi Eli u à yaa u fyânha a pa Kile Nɲcɔwɔnrɔɲi yyaha na.» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyânha a pa si karigii puni kurigii tíi. ¹² Nka mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, sùpyire ɲyɛ a u cè mɛ, maa u pyi pi ɲyii pyinkanni na. Lire pyinkanni ninuuni na, pi sí Supyani Jyanyi kyéregɛ mú.» ¹³ Nyɛ u à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si li cè na Yuhana Batizelipyiɲi kyaa u ɲyɛ na yu.

Yesu à pyàni wà jína kòr'a yige u e
(Marika 9.14-29; Luka 9.37-43a)

¹⁴ Nyɛ pi à kàr'a sà nɔ sùpyire cyage e ke, ka nàni wà si mpa niŋkure sín Yesu fere e maa jwo: ¹⁵ «Kafoonɔi, mii na mu ɲáare maa ɲwɔ na jyanyi na, kirikirisannɔi u ɲyɛ u e na u kànre sèl'e, u maha u cyáan nage e tèrigii cýl'e, maa u cyáan lwòhe e tèrigii cýl'e. ¹⁶ Mii à pa ná u e mu cyelempyiibii yyéere, nka pire ɲyɛ a jà a u cùuɲɔ mɛ.»

¹⁷ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo ɲaha tèrɛ e mii sí n-kwòro ná yii e yɛ? Mii sí yii kapyiinkii kwú naye e n-sà nɔ fo ɲaha tèrɛ na yɛ? Yii a ma ná pyàni i na á.»

¹⁸ Nyɛ pi à pa ná pyàni i ke, ka Yesu si fànha cyán jínani na, ka u u fworu pyàni i, ka pyàni si ɲcùuɲɔ lire tèenuuni i.

¹⁹ Nyɛ lire kàntugo, ka cyelempyiibii si file Yesu na pi mɛge cyage e maa u yíbe na ɲaha na pire ɲyɛ a jà a nge jínani kòr'a yige pyàni i mà yɛ? ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii dáníyani ɲcyɛrɛni u à pa ná l'e. Sèɛni na mii sí yi jwo yii á, yii dáníyani mée n'a mpyi a cyéɛ mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà nke naŋke pyi “Kò a yîri naha nke cyage e” ku mú mpyi na sí lire pyi. Yaaga mpyi na sì n-jà yii jà pyige mɛ. [²¹ Kileɲarege ná sũnɲi baare e, nge jínani shiɲi ɲyɛ na fwore sùpya e mɛ.]»

Yesu à u kwùni ná u ɲèni kyaa jwo sahanɲi
(Marika 9.30-32; Luka 9.43b-45)

²² Canɲka mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha siɲcyan Galile kùluni i, u à jwo pi á: «Pi sí n-pa Supyani Jyanyi le sùpyire cye e pi bò, ²³ nka u kwùni canmpyitanrewuuni, u sí ɲɛ.» Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e.

Yesu ná Pyɛri à Kileɲarebage wyéɛɲi sàra

²⁴ Nyɛ Yesu ná u cyelempyiibil'à sà nɔ Kapɛɛnamu kànhe e ke, mpíi pi maha Kileɲarebage wyéɛɲi shuu ke, ka pire si file Pyɛri na maa u pyi: «Taha yii cyelentuɲi

bà nyɛ na Kileɲaarebage wyéreni sârali mɛ*?» ²⁵ Ka Pyɛri si pi pyi: «U maha u sârali kɛ!» U à jyɛ bage e ke, ka Yesu si jwumpe lwó yyecyiige na, maa jwo: «Simɔ, ɲaha mu nyɛ na sônɲi yɛ? Jofoo na nge diɲyɛni saanbii maha múnalwɔɔre shuu, lire nyɛ mɛ na wyéréwwuuge cyáan yɛ? Pi pylibii na laa, nàmpwuunbii na?» ²⁶ Ka Pyɛri si jwo: «Nàmpwuunbii.» Ka Yesu si jwo: «Pi pylibii kɔni nyɛ a yaa pi a u sârali mɛ. ²⁷ Nka ná wuu la sí nyɛ sì ɲcyé u sâraga pi lùgigii cyi kwɔ a yîri mɛ, lire e, ta sì banɲi ɲwɔge na, maa ma myàhani wà lwɔhe e. L'aha fyanɲi ɲɲicyiini ngemu cû ke, maa uru ɲwɔge múgo, mu sí wyére ta wani, uru sí n-bê mii ná mu wunɲi na.»

18

Sùpyanɲi u nyɛ shinbwonɲi Kile Saanre e ke

(Marika 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Nyɛ lire tɛni i, ka cyelempyiibii si file Yesu na, maa u pyi: «Jofoo u nyɛ shinbwonɲi Kile Saanre e yɛ?»

² Nyɛ ka Yesu si pyàni wà yyere, maa u yyéne pi shwɔhɔl'e, maa jwo: ³ «Sèenɲi na mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a kɛɛnɲe mà pyi nàɲkopyire fiige mɛ, yii sì n-sì n-jà n-jyɛ Kile Saanre e mɛ. ⁴ Lire e shinɲi u à uye tîrige nge pyàni fiige ke, uru u sí n-pyi Kile Saanre shinbwonɲi.

⁵ Shin maha shin u à ɲɛn'a nge pyàni fiige cùmu leme ɲwɔ mii kurugo ke, urufol'à mii cùmɔ leme ɲwɔ mú.

Karigii cyi maha sùpyanɲi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Marika 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ Nte nàɲkopyire t'à dá mii na mà kwɔ ke, shin maha shin ká lire là ɲɲɲin ɲùɲɔ kyán, l'à pwɔrɔ urufol'à pi kafaabwɔhɔ pwɔ u yacige e, pi i u wà banɲi i.

⁷ Diɲyɛni sùpyire wuun'à kɛɛge pi ɲùɲkɲan karigii kurugo. Karigii cyi nyɛ na sùpyire ɲùɲɔ kyáɲge ke, cyire mpyimbaa nyɛ mɛ. Nka ngemu ká mpyi kanɲɔ maa sùpya ɲùɲɔ kyán Kile na ke, urufol' wuun'à kɛɛge!

⁸ Mu cyɛge kà ɲɲɲin, lire nyɛ mɛ mu tɔɔge kà ɲɲɲin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwɔn a wà tatɔɔnge e, ɲaha na yɛ mu cye ɲɲɲin wunɲi, lire nyɛ mɛ mu tɔɔgɔ ɲɲɲin wunɲi u jyɛ shɲi ɲɲɲkwombaani i, lir'à pwɔrɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma tooyi shuunɲini ná ma cyeyi shuunɲini i.

⁹ Mu ɲyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatɔɔnge e, ɲaha na yɛ mu ɲyii ɲɲɲin wunɲi u shɲi ɲɲɲkwombaani ta, lir'à pwɔrɔ pi mu wà nafugombaage e ná ma ɲyiiigii shuunɲini i.»

Mpàni nimpinniɲi bàtaage

(Luka 15.3-7)

¹⁰ Ka Yesu si núr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a yiye kàanmucaa dɛ! Yii àha ɲcwô nge nàɲkocyaani w'e mɛ. Naha na yɛ mii sí yi jwo yii á, pi mèlekɛɛbii* nyɛ ɲɲɲini na mii Tunɲi Kile yyahe taan tɛrigii puni i. [¹¹ Mpii pi à pînni ke, Supyanɲi Jyanɲi à pa mpa pire shwɔ.]

¹² Naha yii nyɛ na sônɲi yɛ? L'aha mpyi mu à jwo mpàa ɲkuu (100) na nyɛ wà á, ka ɲɲɲin si mpînni pire e, tá urufol' si pi sanmpii beecyɛɛre ná kɛ ná baacyɛɛrenɲi (99) yaha wabɛr'á ɲaɲke ɲun'i, si sà a nimpinniɲi caa mɛ? ¹³ Sèenɲi na mii sí yi jwo yii á, u aha jà a u cya a ɲya, u ɲyanɲi funntange sí n-pêe u á mà tòro pi sanmpii beecyɛɛre ná kɛ ná baacyɛɛrenɲi (99) woge na, pire mpiimu pi nyɛ pi nyɛ a pînni mɛ.

¹⁴ Amuni li mú nyɛ, yii Tunɲi u nyɛ ɲɲɲini na ke, li nyɛ a táan ur'á nge pyàni wà ɲɲɲin si mpînni mɛ.»

* **17:24** Yahutuubil'á, shin maha shin u mpyi a nɔ yyee beɲjaaga ná kàntugo na ke, yyee maha yyee uru mpyi maha yaa u wyéréɲwɔge kà sàra Kileɲaarebage e (Ekizodi 30.11-16). * **18:10** Yahutuubii mpyi na sônɲi na shin maha shin ná u mèleke u nyɛ ɲɲɲini i, ngemu u nyɛ na u kàanmucaa ke, na sùpyire ti nyɛ ná tayyérege e ke, tire u mèlekɛɛbii kanni pi mpyi na sí n-jà nɔ Kile cyage e.

Wurugofooni lenkanni kuntiini i

¹⁵ «Mu cìmpworó ká wurugo mu á, sà u yyer'a fêen, mu ná uru kanni, maa u kapyiini cyêe u na. U aha jên'a lógo mu á, yii cìmpworoge sí n-tèen ku lyempe e. ¹⁶ Nka u aha mpyi u jye a jên'a lógo mu á mɛ, shin nin̄kin, lire jye mɛ shiin shuunni yyer'a bâra maye na, maa jwo ná u e, bà y'à séme na “Karigii pun'à yaa cyi cwɔɔnrɔ shiin shuunni taanre jyii na†” mɛ. ¹⁷ U aha jcyé lógogo pir'á, sà yi yyaha jwo dánafeebii kurun̄k'á. U aha mpyi u jye a lógo dánafeebii kurun̄k'á mɛ, ma hà nûru raa u leni Kile kuni jaarafeebil'e mɛ, ta u wíi mu à jwo múnalwɔɔre shwofoo.

¹⁸ Sèen̄i na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyé kyaa maha kyaa na j̄n̄ke na ke, lire mú sí jcyè ta u à pyi lire na n̄jyini na. Yii aha jɛɛ kyaa maha kyaa na j̄n̄ke na ke, lire sí jɛɛ ta u à pyi lire na n̄jyini na mú.

¹⁹ Mii sí yi jwo yii á mú, sèen̄i na, yii shiin shuunni ká bê li na, maa yaaga maha yaaga jáare mii Tun̄i á, uru u jye n̄jyini na ke, u sí kuru kan yii á. ²⁰ Naha kurugo ye cyaga maha cyag'e shiin shuunni taanr'à bínni mii mɛge na ke, mii jye pi shwɔhɔl'e.»

Yáfambaani kani

²¹ Nye ka Pyeri si file Yesu na, maa jwo: «Kafoon̄i! Mii cìmpworó ká nk̄wôro na wuruge mii á, tooyi jùuli i mii à yaa mii u yàfa u na ye? Fo tooyo baashuunni la?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii sì n-jwo mu á tooyo baashuunni mɛ. Nka mii sí n-jwo mu á tooyo beetaanre ná kɛ (70) tatɛɛnye baashuunni‡!

²³ Lire kurugo Kile Saanre à fworó nde kani kurugo: saan̄i wà u ná mpyi a li lwó uye fun̄'i si u báarapyiibii fwɔhigii pèrege cè, bà pi si mpyi si cyi sàra mɛ. ²⁴ Mà u yaha cyire fwɔhigii kataanmpe na, pi à pa ná báarapyini w'e u yyére, saan̄i miliyoo n̄jyahamii fwoó mpyi uru n̄n̄i na. ²⁵ Ná lire fwooni sàrasara sí mpyi uru báarapyini na mɛ, ka u j̄n̄ufoon̄i si jwo na pi u ná u cwon̄i ná u pyiibii ná u cyeyaayi puni péré, bà lire fwooni si mpyi si ntò mɛ. ²⁶ Nye báarapyin̄'à yire lógo ke, maa nin̄kure sín u j̄n̄ufoon̄i fere e maa jwo “Mii j̄n̄ufoon̄i! Maye san̄a yaha, maa na tàanna, mii sí mu fwooni puni tò mu á.” ²⁷ Nye u j̄n̄aar' à j̄yè j̄n̄ufoon̄i i ke, ka u u lire fwooni puni yaha a cyán, maa u cye yaha.

²⁸ Nye ka uru báarapyini si fworó na nk̄ege mà sà bê ná u báarapyin̄ɛɛni w'e. U wyéebilere fwoó mpyi uru na, ka u u uru cyán a cwôro yacige e, maa u pyi “Na fwooni sàra!” ²⁹ Ka u báarapyin̄ɛɛni si nin̄kure sín u fere e, maa u jáare sèl'e “Maye san̄a yaha maa na tàanna, mii sí mu fwooni tò.” ³⁰ Nka u jye a jɛɛ mɛ, maa n̄n̄i tò kàsuni i, fo u aha uru fwooni tò.

³¹ Nye u báarapyin̄ɛɛbii sanmpil'à lire nya ke, ka li i mp̄en pi e sèl'e, ka pi i nk̄ar'a sà yire paara j̄n̄ufoon̄'á. ³² Ka j̄n̄ufoon̄i si pi pyi pi à u yyere. U à pa ke, ka j̄n̄ufoon̄i si u pyi “Shin̄pi wà we! Mii à mu fwooni puni yaha a cyán, jaaha na ye mu à mii jáare. ³³ Mii à mu j̄n̄aara ta tan̄kanni ndemu na ke, mu mpyi na sì n-jà j̄n̄aara ta ma báarapyin̄ɛɛni na amuni mà?” ³⁴ Nye ka j̄n̄ufoon̄i lùyiri wun̄i si uru báarapyini pyi pi à le kàsuni i u a nk̄yaali fo u aha uru fwooni puni tò.

³⁵ Nye lire pyin̄kanni na li mú jye, yii shin maha shin u jye u jye na yàfani u cìmpworon̄i na ná u zòmbilini puni i mɛ, amuni Kile sí urufoo cû.»

19

N̄n̄i jye à yaa u u cwon̄i nàmbage kwò mɛ (Marika 10.1-12)

¹ Nye Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri Galile kùluni i, mà kàre Zhude kùluni i, Zhurud̄en ban̄i kàntugo. ² Shin̄yahara mpyi a taha u fye e, mpii pi mpyi na yà ke, ka u u pire cùn̄jɔ wani.

† 18:16 Duteren̄mu 17.6; 19.15 ‡ 18:22 Pii maha jwo: «tooyo beetaanre ná kɛ ná baashuunni (77).»

³ Ka Farizhɛɛnbii pìi si file si u pɛɛ ɲɔ̃ nà jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, tá nòŋ'á yaa u jà a u cwoŋi nàmbage kwò ɲùnyi puni na bɛ?» ⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Nje y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, yii ɲye a yire kála mà? Dɲyɛŋi tasiige e, dɲyɛŋi Davooni à “sùpyaŋi yaa nò ná ceewe*.” ⁵ “Lire kurugo nòŋi sí u tuni ná u nuŋi yaha si mpwò u cwoŋi na, pi mú shuunni si mpyi shin ɲiŋkin†.” ⁶ Lire e pi saha sì n-pyi shiin shuunni mɛ, ɲka pi sí n-pyi shin ɲiŋkin. Lire kurugo Kile à mpiimu pyi ɲiŋkin ke, sùpya ɲye a yaa u pire láha piye na mɛ.»

⁷ ɲye ka Farizhɛɛnbii si núr'a jwo: «Lire sannii i ke, ɲaha na Kile túnntunŋiMusa s'á jwo na nò ká a ɲko raa u cwoŋi nàmbage kwò, u nàmbage kwòkwò sémɛŋi kan ceen'á, u u nta a ku kwò ye?» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii ɲjɲgagɛ kurugo, Musa à cyeebii nàmbakwooni kuni kan yii á. Lire baare e dɲyɛŋi tèesiini i, amuni bà li mpyi mɛ. ⁹ ɲka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwoŋi nàmbage kwò ɲùŋke kabɛɛ na, mà ta jacwòrò bà mɛ, maa ceenji wabɛɛ lɛŋe ke, urufol'à jacwòrò pyi.»

¹⁰ ɲye ka cyelempyiibii si jwumpe lwò maa jwo: «Kampyi nòŋi tayyérege ku ɲye kure mà yyaha tí ná u cwoŋi i, ɲùŋò mú bá naha cilenɛni na mɛ.» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sùpyire puni sì n-jà cilenɛmbaani na mɛ, fo Kile ká li pyime táan mpiimu á ke. ¹² Karii ɲiŋyahagii na ɲye wani ɲcyiimu cyi maha jà a nòŋi sige cilenɛni na ke. Pii na ɲye wani, pi sì n-jà ceewe lɛŋe mɛ, ɲaha na ye pi à si amuni. Pii u cilenɛmbaani ɲùŋk'à fworò sùpyire e, ɲaha na ye pi à pi nànte kɛɛge. Pii mú maha ɲcyé cilenɛni na Kile Saanre kurugo. ɲgemu u si n-jà ɲɛɛ puru jwumpe na ke, urufoo u ɲɛɛ pu na.»

Yesu à jwò le nàŋkopyire tà á

(Marika 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ ɲye lire kàntugo, sùpyiibii pìl'à pa ná nàŋkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si Kile ɲáare t'á mɛ. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Ka Yesu si jwo: «Yii nàŋkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige na na mɛ. Naha kurugo ye sùpyire t'à tiye pyi nte nàŋkopyire fiige ke, Kile Saanre ɲye pire woro.» ¹⁵ ɲye u à puru jwo ke, maa u cyeyi taha ti ɲùnyi na maa jwò le t'á, maa nta a yíri kuru cyage e mà kàre.

Nàfuufoonji kani

(Marika 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ ɲye mà Yesu ɲiŋkareŋi yaha, nàŋi wà à file u na maa jwo: «Cyelentunji! Kacenni ndire mii à yaa mii u pyi si shìŋi ɲiŋkwombaani ta ye?» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu ɲye na mii yíbili kacenni kyaa na ye? Shin ɲiŋkin kanna u à ɲwò. Mu la ká mpyi si shìŋi sèe wunji ta, ta Kile tonji kurigii ɲaare.» ¹⁸ Ka nàŋi si Yesu yíbe: «Kurigii ɲcyire ye?» Ka Yesu si jwo: «Ma hà sùpya bò mɛ, ma hà zínni ná wabɛɛ cwo e mɛ, ma hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà vini ntaha wà na mɛ, ¹⁹ ma tuni ná ma nuŋi pɛɛ‡.» “Ma supyiɲɛɛŋi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛŠ.” ²⁰ Ka nàŋjiŋi si Yesu pyi: «Mii na cyire karigii puni pyi. Naha shi saha k'à mii fò ye?» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Kampyi mu la ɲye si mpyi tìgirecyaga baa, ta sì maa sà ma cyeyaayi puni pɛɛ, maa uru wyéɛŋi kan fòŋɔfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.»

²² ɲye uru nàŋjiŋi'à puru lógo ke, ka u yyetanha wunji si ɲkàre, ɲaha na ye nàfuubwòho foo u mpyi u wi.

²³ ɲye ka Yesu si yi jwo u cyelempyiibil'á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nàfuufoonji jyìm'à pɛn Kile Saanre e. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á sahanji, ɲwòhòŋi jyìm'à táan músennɛŋi wyiini i, mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.» ²⁵ Ka puru si u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i jwo: «Lire sannii i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañna ta bɛ?» ²⁶ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ɲka kyaa ɲye na Kile jìni mɛ.»

* **19:4** Zhenɛzi 1.27 † **19:5** Zhenɛzi 2.24. Lire ɲwòhe ku ɲye: «Lire kurugo nòŋi ná u cwoŋi sí n-wwò si mpyi shin ɲiŋkin, nòŋi ná u cwoŋi shwòhòŋi'à yaa u ɲwò mà tòro nòŋi ná u sifeebii wunji na.» ‡ **19:19** Ekizodi 20.12-16; Duterɛnɔmu 5.16-20 § **19:19** Levitiki 19.18

²⁷ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e! Wuu nàzhanji u nyε ngire ye?» ²⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yaayi puni ká mpa mpyi nivonyò tēni ndemu i ke, Supyanji Jyanji ká mpa ntēen u fānhe tatēenge nisinanke e tēni ndemu i ke, yii pi nyε mii fyènwòhòshiinbii ke, yii sí n-pa n-tēen fānhe tatēenye ke ná shuunni i, s'a Izirayeli tūluyi ke ná shuunni shiinbii kēenji. ²⁹ Nyε shin maha shin ká jēn'à kàntugo wà u bayi, lire nyε mε u sīnēebii, lire nyε mε u sifeebii, lire nyε mε u pyiibii, lire nyε mε u kereyi na mii mēge kurugo ke, urufoo sí yire fiigii nkūu (100) ta, si shīnji ninkwombaanji ta. ³⁰ Nka yyahe yyére shiin ninyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu ninyahamii mú sí n-pyi yyahe yyére wuu.»

20

Báarapyiibii sàranji kani Kile saanre e

¹ «Nyε Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: kerege foonji wà à yīri nyēsōoge na maa nkār'à sà a báarapyii caa u erēzen cikōoge báaranji mēe na. ² Báarapyiibii kerege fol'à ta ke, u ná pir'à bē canmpunke sàranji na. Nyε ka u u pi yaha a kàre cikōoge e. ³ Canjk'à pa nō cyage e ke, ka kerege foo si sà sūpyire tà ta káfuge na pi à tēen là mpyimbāa. ⁴ Ka u u pi pyi “Yii yīri mú, yii a sì na erēzen cikōoge e, yii i sà a báaranji pyi, yii ná sàranji u à yaa ke, mii sí uru kan yii á.” ⁵ Ka pire si nkāre cikōoge e. Nyε ka cikōoge foo si nūr'a fwororo canvwuge na, maa pīi ta. Canvyinge laage e, maa nūr'a pīi ta, maa pire puni pyi pi à kàre kerege e. ⁶ Yàkonke laage e u à pa fwororo sahanji, mà sà pīi ta pi i yyérel'i cyage k'e, ka u u jwo pir'á “Naha na yii à yyérel'a canjke kwò là mpyimbāa ye?” ⁷ Ka pire si u pyi “Mu aha li nya amuni, wà nyε a wuu lwó báaranji na ninjaa mε.” Ka u u jwo “Yii a sì na erēzen cikōoge e.”

⁸ Nyε yàkonk'à pa nō ke, ka cikōoge foo si jwo u pyenge kacwōnrōn'á “Báarapyiibii yyere ma a pi sàranji kan pi á, nka báarapyiibii pi à pa kàntugo ke, ku sìi pire na, ma a sì ninjyibil'á.” ⁹ Mpii pi à pa yàkonke ke, pir'à canmpunke sàranji ta. ¹⁰ Nyε ka báarapyiibii ninjyibii si file, maa sōnnji na pire u nintanji si nyaha, nka yaaga nyε a bāra u na mε, pi shin maha shin à canmpunke sàranji ta mú.

¹¹ Nyε wyérenji kanjkwooni kàntugo pi á, ka pi i wá na cikōoge foo jūnke tare maa nko ¹² “Mpii pi à pa yàkonke ke, tère nimbilere kanna báara pir'à pyi, ka mu u wuu ná pire u sàranji pyi ninjin, mà li ta wuu à canmpuni pyi báaranji na, canjke kafuge e.” ¹³ Ka cikōoge foo si jwumpe lwó maa jwo pi wà ninjin á “Na cevoo, mii nyε a cwo mu na mε. Taha canmpunke sàranji na bà mii ná mu mpyi a bē mε? ¹⁴ Ma sàranji shwō maa yīri naha. Nge u à kan mu á ke, l'à táan mii á mii i uru ninunji kan kàntugo yyére shinpan'á. ¹⁵ Lire sanni i, taha mii wu bà u nyε na wyérenji mε? Kacenni mii à pyi ke, taha lire yīncyēge ku nyε mu i?”

¹⁶ Amuni li mú nyε, kàntugo yyére shiin ninyahamii sí n-pyi yyahe yyére shiin, yyahe yyére shiin ninyahamii mú sí n-pyi kàntugo yyére shiin.»

Yesu saha à jwo u kwùnji ná u jènji kyaa na

(Marika 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ Nyε mà Yesu ninjarenji yaha Zheruzalemu kànhe e, u à u cyelempyiibii kē ná shuunni nyere pi mēge cyage e kuni na maa jwo: ¹⁸ «Wuu ninjaribii pi mpii Zheruzalemu i, wani pi sí Supyanji Jyanji le Kile sàragawwuubii jūnufēebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, ¹⁹ si u le Kilecembaabii cye e, pire sí u fwóhōrō, si u bwōn ná tiripaanni i, si u kwòro cige na si mbò. Nka u kwùnji canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

Zebede jyaabii yacyage

(Marika 10.35-45)

²⁰ Nyε ka Zebede cwōnji si file Yesu na ná u jyaabil'e, maa ninjkure sín, maa u jáare. ²¹ Ka Yesu si u yíbe: «Naha shi la ku wá mu na ye?» Ka u u jwo: «Mii jyaabii pi mpii ke, mu aha

mpa ntéen ma saanre e tēni ndemu i ke, ma a wà yaha u tēen ma kàniŋke na, ma a u sanŋi yaha ma kàmeni na.» ²² Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyε a ku shi cε mε. Kyaage lwøhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la?» Ka pi i u pyi: «Ɔɔn, wuu sí n-jà.» ²³ Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwøhe bya mii fiige. Nka mà tēen mii kàniŋke ná mii kàmeni na, mii bà u nyε yire kanvoonj mε. Mii Tunj à yire tatεenyi bégele sùpyire ntemu mεε na ke, u sí yi kan tir'á.»

²⁴ Nyε Yesu cyelempyiibii kenj sanŋ'à puru jwumpe lógo ke, ka pire lùgigii si yîri mpîi cîmppyiibii shuunnîj taan. ²⁵ Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa yi jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cε naha jîŋke na, kîni jùŋufeebii maha ntéen kîni sùpyire jùn'i fànhe e, kîni shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kîni sùpyire na. ²⁶ Li nyε a yaa li pyi amuni yii shwøhøl'e mε. Ngemu la ku nyε si mpyi shinbwo yii shwøhøl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ²⁷ Ngemu la ku nyε si mpyi yii yyaha yyére shinŋi ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii biliwe. ²⁸ Naha kurugo yε Supyanj Jyanj nyε a pa dînyenji i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mε. U à pa si mpa uye pyi sùpyire báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinjyahara kapegigii shwøshwø lwørwø.»

*Yesu à fyinmii shuunni nyii múgo
(Marika 10.46-52; Luka 18.35-43)*

²⁹ Yesu ná u cyelempyiibii nivworobii Zheriko kànhe e, supyikurumbwøhø mpyi a taha u fye e. ³⁰ Fyinnmii shuunni mpyi a tēen kuni jwøge na, pir'à pa lógo na Yesu u nyε na ntùuli ke, ka pi i wá na yu fànha na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinŋi! Nùñaara ta wuu na.» ³¹ Ka sùpyire si pi faha na pi fyâha. Nka pi nyε a jæn'a fyâha mε, maa là bâra pi sèege na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinŋi! Nùñaara ta wuu na!»

³² Ka Yesu si yyére maa pi yyere maa pi yíbe: «Naha yii la nyε mii u pyi yii á yε?» ³³ Ka pi i jwo: «Kafoonj, wuu nyiigii múgo, wuu raa naa.» ³⁴ Nyε ka pi jùñaare si u ta sèl'e, ka u u bwøn pi nyiigii na. Lire tēni mujye e, ka pi i ntîi na naa, maa ntaha u fye e.

21

*Saanŋi Yesu à jyè Zheruzalēmu kànhe e
(Marika 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)*

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalēmu kànhe na, pi mpyi a nɔ Betifajye kànhe na, Olivye cire janŋke kàmpañke na. Ka Yesu si u cyelempyiibii pîi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku nyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha sà nɔ wani, yii sí n-tí pi ta pi à dùfaanŋcwo ná u pyà pwø wani. Yii i yi sànhà, yii pa ŋkan na á. ³ Wà ha yà jwo yii na, yii i urufoo pyi “Yi kyaa li nyε Kafoonj na, u aha ŋkwø yi na, yi sí n-pa.”»

⁴ Yesu à yire dùfaanŋyi cya, bà tèecyiini Kile tûntunŋi jwumpe si mpyi si fûnŋɔ mε. U mpyi a jwo: ⁵ «Yii yi jwo Siyøn kànhe shiinbil'á na:

“Yii wíi! Yii saanŋi wá na ma yii yyére,

u jùŋk'à pi sèl'e,

u à dùg'a tēen dùfaanŋa jùn'i*,

dùfaannunji pyìge kà jùn'i†.”»

⁶ Nyε ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkàre, nde Yesu mpyi a jwo ke, maa sà lire pyi. ⁷ Pi à pa ná dùfaannunji ná u pyìge e ke, maa pi vaaŋnyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tēen na ŋkèege.

⁸ Sùpyire nijyahara mpyi kuni jwøge na, ka ti nijyahara si ti vaaŋntinŋyi yà wwû mà pîli pîli Yesu yyaha na kuni i, ka pîi si weyi kwòn kwòn a pîli kuni i‡. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ŋkwúuli maa ŋko:

«Yabwøhe! Dawuda Tuluge Shinŋi wi!

* **21:5** Saanwa ká dùgo dùfaanŋa na, lire li mpyi yyeŋinŋke ná maye ntîrigenji saŋcyεenni. † **21:5** Zakari 9.9 ‡ **21:8** Saanŋi pi nyε na mpêre ke, pi maha jcyii karigii pyi si u bε (2 Saanbii 9.13).

Ngemu u nyε na ma Kafoonji Kile mεge na ke, Kile u jwó le u áŠ!
Pèente ti taha Kile na nìnyicyeyi puni i.»

¹⁰ Nyε Yesu à pa jyè Zheruzalεmu kànhe e ke, ka kànhe puni si yîr'a taha, fo pi na piye yîbili: «Taha jofoo u wà urufoo yε?» ¹¹ Ka sùpyire si pi pyi: «Yesu wi, Kile tùntunji u à yîri Nazareti i, Galile kùluni i ke.»

*Yesu à cwðhompîi kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Marika 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)*

¹² Nyε ka Yesu si nkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pεrempe ná zhwonji pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tàbalibii ná sanmpanmpεrebii yatεenji yîri nàny'a cyán cyán*. ¹³ Maa pi pyi: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileñaarebage†.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semεnji i. Nka yii pi ke, yii à ku kēenn'a pyi “nànkāalii tabinniga‡”.»

¹⁴ Ka fyinmpîi pîi ná dîshiyifeebii pîi si file u na Kileñaarebage e, ka u u pire cùunjo. ¹⁵ Nyε Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibil'à cyire kakyanhala karigii nya tapyige e, maa nànkopyire nya ti i yu fànha na: «Yabwòhe! Dawuda Tuluge Shinji wi!» ke, ka pire lùuni si yîriŠ, ¹⁶ maa Yesu pyi: «Nje pi nyε na yu ke, taha mu wá na yi núru mε?» Ka Yesu si pi pyi: «Mii naha na yi núru. Taha yii sàha nkwd a mpe jwumpe kála Kile Jwumpe Semεnji i na “Kile à u pèente jwumpe le nànkopyire ná jirinwòrò pyîibii jwòyi i*” mε?»

¹⁷ Ka Yesu si yîri pi taan, maa fworo kànhe e, mà kàre Betani kànhe e, maa shwòn wani.

*Yesu à fizhiye cige lája
(Marika 11.12-14, 20-24)*

¹⁸ Kuru canja nùmpañja, Yesu ninurunji na nkèεge Zheruzalεmu i, ka katege si u ta. ¹⁹ Ka u u fizhiye cige nya kuni na, maa file ku na. Wyεere baare e, u nyε a yasεε ta ku na mε†, maa jwo ku na: «Ma hà zîi núru yasεε se nya mε!» Ka cige si ntîl'a waha.

²⁰ Cyelempyiibil'à lire nya ke, ka li i pi bilibili fo pi à yîbe na: «Di nke fizhiye cig'à pyi maa waha tèenuuni i yε?» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dányanji pyi ná funjo ninjin i, nde mii à pyi nke fizhiye cige na ke, yii sí lire fiige pyi, lire kanni bà mε, yii aha jwo nke janke ku kò a yîri ku tatεenge e ku sà jcwò banji i, lire sí n-pyi. ²² Yii aha Kile jáare yaaga maha yaaga kurugo ná dányanji i ke, yii sí kuru ta.»

*Pi à Yesu yîbe u fànhe tatage kyaa na
(Marika 11.27-33; Luka 20.1-8)*

²³ Ka Yesu si jyè Kileñaarebage e, maa sùpyire kâlali. Mà u yaha lire na, ka Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Yahutuubii kacwónribii si shà u yyére, maa u yîbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi yε? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yε?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yîbe kyaa ninjin na, yii aha mii jwò shwò, lire tēni i, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí n-ta urufoo cyēe yii na. ²⁵ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli yε? Kile laa, sùpyire?»

Nyε ka pi i nkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyε a jεn'a dá u na mà yε? ²⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sì li yaha wuu na mε, jaha na yε pi pun'à tēn ná l'e na Yuhana na mpyi

Š 21:9 Zaburu 118.26 * 21:12 Yahutuubii pi mpyi maha yîri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyinjkanni na, wyérenjwoge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sàra, maa nùr'a já a ntēge pyi. Yatōre ti maha yaa ti já a pyi sàraga ke, pérémpyiibii mpyi maha tire pérelì pir'á. Pi mpyi maha ti lwōore dùrugo. † 21:13 Ezayi 56.7 ‡ 21:13 Zheremi 7.11 § 21:15 «Nde l'à pi lùuni yîrige ke»: lire bà li nyε na Yesu à pérémpyiibii kòrò kanna mε, nka u à fyinmpîi ná dîshiyifeebii yaha pi à jyè Kileñaarebage e. Lire na mpyi kafuun Yahutuubil'á. * 21:16 Zaburu 8.3 † 21:19 Nke fizhiye cige ku nyε ná wepyahayi i yasεε baa ke, kuru na nyε Yahutuubii jùnjufeebii fiige, mpiimu pi à fyinme tò wwomò na ke.

Kile túnntunṅo.» ²⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinṅi u mpyi a u tun ke, wuu jye a cè mε.»

Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, ṅge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú si uru cyée yii na mε.»

Jyafeebii shuunniṅi kani

²⁸ Ka Yesu si núr'a jwo: «Naha shi yii jye na sônṅi mpe e ye? Nàṅi wà u ná mpyi ná jyafee shuunni i, maa jwo njncyiin'á “Na jya, sà báara na ɛɛɛɛ cikòoge e njnjaa.” ²⁹ Ka jyafoonṅi si jwo “Mii nàha na sì mε.” Nka kàntugo yyé, u à pa ntêr'a nùru, maa ṅkàre cikòoge e. ³⁰ Ka tufoonṅi si puru ninumpe taha jyafoonṅi shònwun'á, ka uru si jwo “Baa, mii sí n-kàre” ṅka u jye a pa ṅkàre mε. ³¹ Pire shiin shuunniṅi i, u ṅgire u à tufoonṅi jyyii wuuni pyi ye?»

Ka pi i jwo: «Jyafoonṅi njncyiinṅi.» Ka Yesu si pi pyi: «Sèenṅi na mii sí yi jwo yii á, múnalwòore shwofeebii ná fwòrobacyeebii sí n-jyè Kile Saanre e yii yyaha na. ³² Naha kurugo ye Yuhana Batizelipyinṅi à pa ntìṅi kuni cyée yii na, yii jye a jɛn'a dá u na mε. Nka múnalwòore shwofeebii ná fwòrobacyeebil'à jɛn'a dá u na. Yii sí pi à lire jya ke, yii jye a jɛn'a têt'a nùru maa dá u na mε.»

Ɛɛɛɛ kòoge faafeebii bàtaage

(Marika 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii bàtaage kà lógo sahanṅi. Pyengefoonṅi wà u ná ɛɛɛɛ cikòogo yaa, maa ku kwûulo, ɛɛɛɛ lwòhe maha wwû wyige ṅkemu i ke, maa kuru tùgo, maa ṅkubaga yaa cikòoge kàanmucyafoonṅi mε na. Lire kàntugo maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali piye na, maa nta a kàre kùlutòonl'e. ³⁴ Nyε ɛɛɛɛnyɛ yasεere tèekwòonn'à pa nò ke, ka u u báarapyiibii pìi tun u cikòoge faafeebil'á pi sà uru nàzhan yasεere shwò pi a ma. ³⁵ Ka faafeebii si pire báarapyiibii cyán a cû, maa wà bwòn, maa wà bò, maa u sanṅi wà ná kafaayi i. ³⁶ Ka cikòoge foo si núr'a báarapyiibii piibere tun pi á, pire mpyi a nyaha mà tòro njncyiibii na, ka faafeebii si pire pyi njncyiibii fiige. ³⁷ Ka cikòoge foo si ṅkànha a u yabilinṅi jyanṅi tun pi á, maa jwo “Pi sí n-silege mii jyanṅi na.” ³⁸ Nka faafeebil'à cikòoge foo jyanṅi jya ke, maa wá na yu piy'á “Cikòoge foo koolyinṅi u jye ṅge. Yii a wá, wuu u bò, kòoge sí n-pyi wuu wogo.” ³⁹ Ka pi i jyafoonṅi cyán a cû mà wà cikòoge kàntugo, maa u bò.»

⁴⁰ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Numε, cikòoge foo ká mpa, naha u sí n-pyi ku faafeebii na be?» ⁴¹ Ka pi i u pyi: «Cikòoge foo sí pire shinpiibii puni bompere bò, si cikòoge kan piiberil'á, mpiimu pi sí raa ku yasεere kaan u á ti tèewwuuni i ke.» ⁴² Ka Yesu si jwo: «Nje y'à sémε Kile Jwumpe Semṅi i ke, taha yii jye a yire kâla mε? Y'à sémε:

“Bafaanribil'à cyé kafaage ṅkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbini na.

Kafoonṅi Kile u à lire pyi,

l'à pyi kakyanhala wuu jyyii na‡.”

⁴³ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: yii sí n-yige Kile Saanre e, si supyishinṅi wabere lèṅe t'e, mpiimu pi sí raa Kile jyyii wuuni pyi ke. [⁴⁴ Nyε shin maha shin u à cwo kuru kafaage jny' i ke, urufoo sí n-kyεεge n-kyεεge, kuru kafaage sí ká jcwò shin maha shin jny' i ke, ku sí urufoo cwònhòno.]]

⁴⁵ Nyε Kile sàragawwuubii jnyufeebii ná Farizheenbil'à Yesu bàtaayi lógo ke, ka pi i nta a cè na pire kyaa na u mpyi. ⁴⁶ Ka pi i wá na jcaa si u cû, ṅka pi mpyi na fyáge sùpyire yyaha na, naha na ye sùpyire mpyi a tèen ná l'e na u na jye Kile túnntunṅo.

22

Cikwòonre lyimbwooni bàtaage *(Luka 14.15-24)*

¹ Ka Yesu si núr'a bàtaaga jwo pi á, u à jwo: ² «Kile Saanre à fworro nde kani kurugo: saanji wà à kataan nimbwoo bégele u jyanji cikwōnre tooy'e. ³ U à bégel'a kwò ke, mpii pi mpyi a yyere ke, ka u u u báarapyiibii tun pi sà pire pyi pi a ma, ka pi i jcyé paŋa. ⁴ Ka u u núr'a báarapyiibii pii tun, maa pire pyi “Yii sà yi jwo shinyyerebil'á na mii naha a lyimbwoo yaa, na mii naha a na nupyahigii cyi ná yatōore sìnme woore tà bò, na mii naha a bégel'a kwò, na pi a ma cikwōnre zànnεεg'á.”

⁵ Nka pi wà jye a saanji yini lwó a wíi mε. Ka wà bá si yîr'a kàre u kεrege e, ka wà si nkàre u cwòhònt'á, ⁶ ka pi sanmpii si saanji báarapyiibii cyán a cû, maa pi kyérege, maa pi bò. ⁷ Ka saanji lùuni si yîri, ka u u u kàshikwōnbii yîrige pi à sà pire shinbompai bò, maa pi kànhe súugo.

⁸ Jye ka u u núr'a jwo u báarapyiibil'á “Cikwōnre njyîŋ'á à bégele, nka shinyyerebii ná uru njyîŋi mpyi a yaa mε. ⁹ Yii a sî kunjyî na, yii aha shin maha shin jya ke, yii uru yyere cikwōnre zànnεεge na.” ¹⁰ Ka báarapyiibii si yîr'a kàre kurigii jwōyi na. Shin maha shin pi à ta wani ke, maa pire puni yyer'a pa ntèg'a cikwōnre bage jî, shinpii bâra shincenmii na.

¹¹ Ka saanji si jyè si shinyyerebii wíi, mà nàŋi wà ta pi shwòhòl'e, cikwōnvaanji baa. ¹² Ka saanji si u pyi “Na cevoo! Di mu à pyi maa jyè naha mà ta cikwōnvaanji jye mu na mà ye?” Uru nàŋi jye a yà ta a jwo mε. ¹³ Ka saanji si u báarapyiibii pyi “Yii u tooyi ná u cyeyi pwò, yii i u wà cyînni na numpini i, wani sùpyire maha myahigii súu marii nkýànhigii kùru.”»

¹⁴ Yesu à bàtaage jwo a kwò ke, maa núr'a jwo: «Yii li cè na Kile à shinnyahara yyere, nka shinnyahara jye a cwōnro mε.»

*Pi à Yesu yîbe múnalwōore nkanji kyaa na
(Marika 12.13-17; Luka 20.19-26)*

¹⁵ Jye ka Farizhēnbii si nkàr'a sà piye taanna, si kànhaŋa cyán Yesu na, bà pi si mpyi si u ta jcwú ná u yabilinji jwōjwumpe e mε. ¹⁶ Maa pi cyelempyiibii pii ná Erōdi tonkuni shiimbii pii tun Yesu á*, ka pire si sà u pyi: «Cyelentuŋi! Wuu à li cè na mu jye na fyáge sēŋi tajwuge e mε. Jwumpe mu sí jye na yu mà yyaha tí ná Kile kuni i ke, puru na jye sē, mu jye na fyáge sùpya na mε, mu jye a sùpya pwóŋŋ sùpya na mε. ¹⁷ Lire e ke ma tanyage jwo wuu á: wuu à yaa wuu a múnalwōore kaan Ōromu saanbwòhe Sezari á la?»

¹⁸ Nka Yesu mpyi a fworro pire cwofeebii cwōore jwòhò na, ka u u pi pyi: «Yii pi à fyînmε tò wwomò na ke, jaha na yii na mii pēre si jcwú ye? ¹⁹ Wyérenji yii jye na ntège na múnalwōore sàrali ke, yii uru wà cyēe na na wee.» Jye ka pi i uru wyérenji tōonŋke kà cyēe u na. ²⁰ Ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mēge ku jye nge wyérenji na ye?» ²¹ Ka pi i u pyi: «Saanbwòhe Sezari.» Ka Yesu si pi pyi: «Jye yii a Sezari wuŋi kaan Sezari á, yii raa Kile wuŋi kaan Kile á.» ²² Pi à Yesu jwòshwōore lógo ke, ka li i pi kàkyanhala, ka pi i yîri u taan mà kàre.

*Sadusiibil'á Yesu yîbe kwùubii jèŋi kyaa na
(Marika 12.18-27; Luka 20.27-40)*

²³ Kuru cannuge e, Sadusiibii pi maha jwo na kwuŋenε jye nùmpañja mε, pire pil'á file Yesu na maa jwo: ²⁴ «Cyelentuŋi! Kile tūntunŋiMusa à jwo “Nò ká ceewe lēŋe maa nkŋwù mà ta u jye a pyà si u na mε, u cōnŋ'á yaa u ceenji lēŋe zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji ninjkwuŋi mēge na.” ²⁵ Jye sìnεε baashuunni na mpyi naha wuu yyé. Pi puni ninjyen'á ceewe lēŋe maa nkŋwù, u jye a pyà ta u na mε. Ngemu u à taha u na ke, ka uru si ceenji lēŋe. ²⁶ Ka uru mú si mpa nkŋwù, u jye a pyà ta u na mε. Ka tanrewuŋi wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà nkŋwò pi baashuunniŋi na. ²⁷ Pire puni kàntugo, ka ceenji mú

* **22:16** Erōdi shiimbii ná Farizhēnbii mpyi na bēni mε. Ōromu shiimbii fànhe mpyi a táan Erōdi shiimbil'á, ka pi i wá na sōnŋi na múnalwōore ngwùŋ'á yaa. Farizhēnbii mpyi na sōnŋi Kafoonji Kile u jye pire jùŋŋ na: lire e, mà múnalwōore kan Ōromu saanbwòhe Sezari á, lir'á li cyēe na mu à jye u fànhe na maa jcyé Kafoonji Kile na.

si mpa nkũ. ²⁸ Nye ná pire nàmbaa baashuunniñi puni s'à uru ceenji lèŋ'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canŋke nkemu i ke, pi ngir'á ceenji sí n-kan ye?»

²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo, lir'à ta yii nye a Kile Jwumpe Semeni yyahe cè, si nta njyére Kile sífente na mɛ. ³⁰ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworó kwùñi i, nò sà ceewe lèŋe mɛ, ceewe mú sà n-kan nò á mɛ. Ti sí n-pyi Kile mèlɛkɛɛbii fiŋe. ³¹ Nje y'à sémɛ Kile Jwumpe Semeni i kwuñeni kyaa na ke, yii nye a yire kála mà? Kile à jwo ³² “Mii u nye Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kileni†.” Nye puru jwump'à li cyêe na pire mpíi nyii wuu pi nye wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pèrɛ, kwùubii kyaa bà mɛ.»

³³ Sùpyire ti mpyi na núru Yesu jwɔ na ke, u kàlan'à pire puni kàkyaanhala.

Kile Saliyani kabilini l'à fànha tò cyi sanŋkii na ke
(Marika 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ Nye Farizhɛɛnbil'à pa lógo na Yesu à jwumpe cyán Sadusiibii na ke, ka pi i nkàr'a sà bínni Yesu taan. ³⁵ Kile Saliyani cyelentuñi wà na mpyi pi e, ka uru la si mpyi si Yesu pɛrɛ jɛcũ maa u yíbe: ³⁶ «Cyelentuñi! Saliyani kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanŋkii na ye?»

³⁷ Ka Yesu si u pyi: «“Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini ná ma múnaani ná ma sònŋɔre puni i‡.” ³⁸ Saliyani kabilini njncyiini li nye lire, lire l'à fànha tò cyi sanŋkii puni na. ³⁹ Shɔnwuuni l'à taha lire na ke, lire tayyéreg'à pèe njncyiini fiŋe. Lire li nye “ma supyiñɛɛni kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ§.” ⁴⁰ Kile Saliyani kapyaaŋii sanŋkii puni ná Kile tũntunmpii jwump'à lwɔ a pwɔ jcyii kapyaaŋii shuunniñi na.»

Kile Njɛcwɔnrɔñi nye Dawuda Tuluge Shin kanna mɛ
(Marika 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ Mà Farizhɛɛnbii nimbinnibii yaha, Yesu à pi yíbe. ⁴² U à jwo: «Kile Njɛcwɔnrɔñi kyaa l'à jwo ke, naha yii nye na sònŋi mà yyaha tíi ná u e ye? Jofoo tũluge e u sí n-fworó ye?» Ka pi i Yesu pyi: «Dawuda Tuluge Shin wi.» ⁴³ Ka Yesu si pi pyi: «Mà Kile Munaani yaha l'à Dawuda yyaha cũ, naha kurugo u à u yyere uru Kafoonji ye? ⁴⁴ Yii li cè na Dawuda à jwo “Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á
‘Ta ma a pa ntèen na kàniñe cyege na,
fo mii aha mu zàmpɛɛnbii le
mu tooyi jwɔh'i*.’ ”

⁴⁵ Ná Dawuda na Kile Njɛcwɔnrɔñi yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

⁴⁶ Pi wà nye a jà a Yesu jwɔ shwɔ mɛ. Mà láha kuru canŋke na, wà saha nye a jɛn'a u yíbe mɛ.

23

Yesu à Kile Saliyani cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii cêeŋe
(Marika 12.38-40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹ Nye supyiñyahare ti mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u tire ná u cyelempyiibii pyi:
² «Kile Saliyani cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii nye ndemu laage e ke, lire li nye: na Musa Saliyani yyaha yu sùpyir'á. ³ Karigii pi nye na yu yii á ke, yii cyire le barag'e yii raa cyi kurigii naare, nka nde pi yabilimpíi nye na mpyi ke, yii àha raa lire pyi mɛ. Naha kurugo ye nde pi maha yu ke, lire bà pi maha mpyi mɛ. ⁴ Pi maha Kile Saliyani pyi tuguro sùpyire jɔñ'i, ti sà n-jà ntemu lwɔ mɛ, pi yabilimpíi sí nye na jɛeg'a sùpyire tèŋe ti njwòñi na, ali nimbilere mɛ.

⁵ Pi kapyiñkii puni nye sùpyire nyinyaga karigii. Lire kurugo yaayi i pi maha Kile Jwumpe sémɛ maha le a pwɔ pi byahigii ná pi cyeyi na ke, pi maha yire pyi nitabaaya. Mà

† 22:32 Ekizodi 3.6 ‡ 22:37 Duterɛnɔmu 6.5 § 22:39 Levitiki 19.18 * 22:44 Zaburu 110.1

bâra lire na, pi maha pi vâanntinmbwoyi zhwânnre tânn*. ⁶ Wà ha pi yyere kataan njyì na, lire nyε me pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tatεenyi pi maha jcaa. ⁷ Sùpyire tabinni yi i, pi la maha mpyi sùpyire s'a pire pèrε s'a pi shéere, s'a pi yiri “Cyelentuñi”.

⁸ Nka yii pi ke, yii àha jεε sùpya u a yii pyi “Cyelentuñi” me, jaha na ye yii mú puni na nyε cìnmpyii, Cyelentu nin̄kin u nyε yii á. ⁹ Yii àha raa sùpyañi wà tufiige yiri “Tufooni” nj̄nke na me, jaha na ye Tufoo nin̄kin u nyε yii á, uru u nyε n̄jyini na. ¹⁰ Yii àha sùpyire yaha t'a yii pyi “N̄ñufuoni” me, jaha na ye N̄ñufuoni nin̄kin u nyε yii á, uru u nyε Kile N̄jncwōnr̄ñi. ¹¹ Ngemu u nyε yii shwōh̄l'e shinbwōñi ke, urufoo u pyi yii sanmpii báarapyi. ¹² Shin maha shin u à uye d̄urugo ke, urufoo sí n-t̄rige, nka shin maha shin u à uye t̄rige ke, urufoo sí n-d̄urugo.

¹³ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii na Kile Saanre tajȳj̄wōge t̄uni, yii sì n-jyε me, mp̄ii la ku nyε si jyε ke, maa pire t̄εgele kwōn.

[¹⁴ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii maha len̄kwucyeebii cyeyaayi shuu pi na ná yii j̄wōtanyi i. Yii maha Kile jáare na mōni sùpyire j̄ȳj̄yage na. Lire kurugo nde li sí n-pa yii ta ke, lire sí n-waha s̄èl'e.]

¹⁵ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii maha jáare nj̄nke ná lwōhe cyeyi puni j̄un̄'i, maa sùpyire caa na l̄ēni yii Kile kuni i. Nka yii aha wà ta, nde li sí urufoo pyi u yaa ná nafugombaage nj̄ȳñi i fo tooyi shuunni mà tòro yii yabilimp̄ii taan ke, lire kuni yii maha le urufoo taan.

¹⁶ Yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii fyinn̄mii wuubii pi à sùpyire yyaha cū, maa nko pi á na sùpya ká nkāa Kilejáarebage na, kuru ngw̄ñi nyε f̄anha urufoo na me, nka wà ha nkāa Kilejáarebage fun̄nke s̄εēñi na, kuru ngw̄ñi na nyε f̄anha urufoo na. ¹⁷ Yii na nyε fun̄j̄o baa shiin maa mpyi fyinn̄mii, s̄εēñi u à f̄anha tò laa, Kilejáarebage k'à s̄εēñi le nj̄ire e ke, kuru k'à f̄anha tò? ¹⁸ Yii à jwo mú na sùpya ká nkāa s̄arayi tawwuge na, na yafyin sì urufoo ta me, nka s̄arage yaage k'à ww̄l'a yaha s̄arayi tawwuge j̄un̄'i ke, na sùpya ká nkāa kuru na, na urufol'à yaa u kuru kàage ww̄. ¹⁹ Fyinn̄mii pi pi! S̄arage yaage k'à f̄anha tò laa, s̄arayi tawwuge ku maha s̄arage le nj̄ire e ke, kuru ki? ²⁰ Shin̄ñi u à k̄aa s̄arayi tawwuge na ke, urufoo mú à k̄aa ku nj̄j̄o yaayi puni na. ²¹ Shin̄ñi u à k̄aa Kilejáarebage na ke, urufol'à k̄aa Kilejáarebage ná ku fooni Kile na. ²² Shin̄ñi u à k̄aa n̄jyini na ke, urufol'à k̄aa Kile saanre yat̄εēñke ná ku t̄εēnfooni Kile na.

²³ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii maha yii n̄anayēñi ná k̄anyeyi yafwōh̄f̄wōh̄re sannte puni yáhan̄i ww̄, mà li ta karigii cyi à f̄anha tò Saliyañi k̄ap̄yaagii puni na ke, yii à cyire f̄ēnn'a yaha nkere na. Cyire cyi nyε: nt̄iñi ná j̄ñjáare ná j̄wōm̄εfente. Cyire yii sí mpyi a yaa yii a mpyi, yii i cyi san̄k̄ii bâra cyire na. ²⁴ Fyinn̄mii pi pi! Yii à sùpyire yyaha cū mà li ta yii yabilimp̄ii nyε na jaa me. Yii maha yii l̄ubyage fyinn̄ne si sis̄on̄ñi ww̄ k'e, mà li ta yii na j̄wōh̄ȳi jwoore k'e†!

²⁵ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii maha yii yajigi yi k̄antuyi jȳi na f̄iñi, mà li ta yi fun̄j̄y'a j̄i n̄an̄kaage ná s̄ōn̄j̄o peere na. ²⁶ Yii Farizhεεnbii, yii na nyε fyinn̄mii! Yajigi yi fun̄j̄ȳi yii à yaa yii fȳanha a jyé, lire ká mpyi, k̄antugo yyéren̄i mú maha f̄iñi.

²⁷ Yii Kile Saliyañi cyelentiibii ná Farizhεεnbii, yii pi à fyinn̄me tò wwom̄ na ke, yii wuun'à k̄εge! Jaha na ye yii na nyε mu à jwo fan̄j̄yeye, pi à j̄jemu f̄iñi ke, mu aha

* **23:5** Yahutuubii mpyi maha Kile Saliyañi jwumpe pà s̄εme maha le yat̄ōre seeyi i, maha mpw̄ pi byahigii na, lire nyε me k̄am̄ε cyεge na (Ekizodi 13.9; 16; Duterēn̄amu 6.8). Pi maha zhw̄ōre le pi v̄anntin̄nȳi j̄wōñk̄un̄ȳi na, s'a piye fun̄j̄o cwo pi Saliyañi na (N̄mburu 15.37-41; Duterēn̄amu 22.12). Farizhεεnbil'à cyire karigii cū ná s̄èl'e si li cyēe na pire na Kile jáare mà tòro sùpyire sannte na. † **23:24** Yahutuubil'à, sis̄on̄mpii ná j̄wōh̄ȳi à j̄wōh̄o.

yi kàntuge wíi, mu a sì yi lemε ta p'à jwɔ, yi funŋke s'à jî kaciyyi ná kàkyayi na‡. ²⁸ Amuni yii nyε, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tí sùpyire sannte nyii na, mà li ta yii à fyìnme tò wwomɔ na, yii funŋyi s'à jî pege na.

²⁹ Yii Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhεenbii, yii pi à fyìnme tò wwomɔ na ke, yii wuun'à kèεge! Naha na ye yii maha Kile túnntunmpii kwònhigii yaa na faanre, sùpyire t'à tí ke, maa kacεnŋkuure yaa tire kwònhigii na, ³⁰ maa ŋko “Kampyi wuu mpyi wuu tulyeyi tiŋi i, wuu mpyi na sì jεε n-bàra pi na si Kile túnntunmpii bò mε.”

³¹ Lire pyinŋkanni na, yii yabilimpil'à li cyêe na mpai pi à Kile túnntunmpii bò ke, yii mú à pi pire fiige. ³² Nyε sòŋke yii tulyey'à lyêele ke, yii yyaha le yii i ku fàl'a nɔ ku tεgeni na! ³³ Wwòpiyi yà ye! Yii màcwɔn tùlugo sùpyiibii! Di yii sí n-jà n-shwɔ n-jwo nùmpaŋa nage na ye?

³⁴ Lire e ke yii lógo, mii sí raa Kile túnntunmpii pìi ná yákilifeebii pìi ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi tunni yii á. Yii sí n-bò pi e, si pìi kwòro cige na, si pìi bwòn Kile Jwumpe kàlambayi i, si pìi kyérege kànyi yyaha kurugo. ³⁵ Lire e Kile sí n-tíge yii na pire shintiibii puni mbòŋi i: Abéli u à tí ke, mà lwó uru tèeboni na, fo mà sà nɔ Baraki jyaŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kilejaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwòhɔl'e ke. ³⁶ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêεge tire boore puni kurugo.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kàhe kyaa na
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kàhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii bùu, maa Kile jwumpe jwufeebii wàa ná kafaay'i maha bùu ke, y'à tooyo ninyahaya kwò mii la mpyi si yii bínni yiye e s'a yii kàanmucaa, bà ŋkùnuŋi maha u pyire bínni tiye e, maa bùru ti nuŋ'i mε. Nka yii nyε a jεε lire e mε. ³⁸ Ku ke numε! Kile sí cye wwú yii kàhe taan si yii yaha yiye kanna na. ³⁹ Yii li cè, mà lwó numε na, yii nyiini saha sì n-tège mii na mε, fo canŋke yii sí n-pa raa ŋko “Ngemu u nyε na ma Kafoonji Kile mεge na ke, Kile u jwó le ur'áŠ.”»

24

*Yesu à jwo na Kilejaarebage sí n-ja
(Marika 13.1-23; Luka 21.5-24)*

¹ Nyε mà Yesu yaha u u si raa fwore Kilejaarebage e, ka u cyelempyiibii si file u na maa u pyi na u Kilejaarebage jwɔŋkanni wíi. ² Ka u u pi pyi: «Ŋke basinaŋke yii nyε na jaŋ'amε ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, canja na ma, ku puni sí n-si n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyε ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire jaŋke nuŋ'i. Ka u cyelempyiibii kanni si file u na, maa u pyi: «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Nde li sí mu tènuruni ná diŋyεŋi tèekwooni cyêe wuu na ke, lire jwo wuu á.»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. ⁵ Yii li cè na shinnyahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Njɔcwɔnrɔŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyε ure. Pi sí raa shinnyahara jwɔ fáanŋi s'a wuruge. ⁶ Yii sí raa kàshiyyi shεnrε nùru yiye táan, s'a yi shεnrε nùru laatɔnyii i, lire kà yii funŋɔ pɛn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyε mε, ŋka lire bà li nyε diŋyεŋi tèekwooni mε. ⁷ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kɔni là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Katibwòhe ná jìŋke jcyèennεŋi sí n-pyi cyeye ninyahay'e. ⁸ Ncyii karigii puni na nyε kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li ziŋi i mε.

‡ 23:27 Yyee maha yyee, bilereŋkwonji kataanni ká byanhara, sùpyire maha kwònhigii fininje, bà shinparantorobii si mpyi s'a cyi naa raa jɔcwúu, pi àha ŋkwò ntòro mbwòn cyi na mε. Naha na ye pi aha bwòn cyi na, pi saha nyε a fininje Kile á mε fo mà cibilaage máhana, pi mú saha sì n-jà n-pyi bilereŋkwonji kataanni i mε. § 23:39 Zaburu 118.26

⁹ Pi sí n-pa raa yii leni cye e, pi raa yii kyérege, s'a yii bùu, yii kyaa sí n-pen supyishinji pun'á mii mege kurugo. ¹⁰ Lire sí shinnyahara pyi ti fworó Kile kuni i, s'a tiye leni zàmpeebii cye e, si tiye kyaa pen tiy'á. ¹¹ Kafinivinibii pìi sí n-pa piye pyi Kile túnntunmii, si shinnyahara wurugo. ¹² Pege mpèenji kurugo, tàange sí n-pa n-cyére shinnyahara á. ¹³ Nka ngemu ká já a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwò.

¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kile Saanre e ke, puru sí n-jwo dīnyenji supyishinji pun'á, bà pi si mpyi si sèenji lógo mē. Lire kàntugo dīnyenji tèekwooni sí n-ta nò.

¹⁵ Nyē yapege k'à sàa pen Kile á, ná Kile túnntunni Daniyeli à ku kyaa jwo ke*, yii aha kuru nya Kilejaarebage sèecyage e tēni ndemu i ke, ngemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwòhe cya a cè! ¹⁶ Nyē lire tēni ká nò mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pīrefee pi a fī pi a wá janyī kàmpañke na. ¹⁷ L'aha ngemu ta u bage kàtanñke jūñ'i ke, urufoo kà nūru ntīge si yaaga lwó bage e mē, u u ntíl'a tīge u a fī. ¹⁸ L'aha ngemu ta kērege e ke, urufoo kà nūru raa ma pyēnge si mpa u vāanttinmbwòhe lwó mē. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifēe ná pyīnēebii na sèl'e. ²⁰ Yii a Kile jáare, bà yii canñenke si mpyi k'aha mbē ná wyeere tēni i, lire nyē mē ná canñenke e mē. ²¹ Yire canñyi sí n-waha sèl'e. Mà lwó dīnyē tasiige e, mà pa bwòn nījja na, uru ngahanji fiige saha mpyi a nya mē, fo mà sà dīnyē kwò, uru ngahanji fiige sàha mú si n-pyi mē. ²² Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ngahanji tēni bere mē, sùpya mpyi na si n-shwò mē. Nka u à u tēni bere u nījcwōnribii kurugo, bà pīre si mpyi si shwò mē.

²³ Nyē shin ká jwo yii á na Kile Nījcwōnrōnji na wá naha, lire nyē mē u wá mēni i, yii àha ndá urufoo na mē. ²⁴ Naha kurugo yē kafinivinibii pìi sí n-yīri na pīre pi nyē Kile Nījcwōnrōnji, pìi sí raa nko na pīre na nyē Kile túnntunmii. Pi sí raa kacyeenñkii cyēre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi, kampyi pi sí n-jà, s'a Kile nījcwōnribii mú bá wuruge mē. ²⁵ Yii lógo! Mii à jcyii karigii jwo yii á, mà jwo cyi tēni li nò ke.»

Yesu sí nūru n-yīri nīnyīni na si mpa

(Marika 13.24-27; Luka 21.25-28)

²⁶ Ka Yesu si nūr'a jwo: «Nyē wà ha jwo yii á na Kile Nījcwōnrōnji na wá síwage e, yii àha nḱàre wani mē. Wà ha yii pyi na u na wá bage k'e, yii àha ndá yire na mē. ²⁷ Bà sùpyire puni maha kilejini nya l'à yīri dīnyenji jūñke kà na, maha sà fworó jūñke sanñke na mē, amuni Supyanji Jyanji sí nya u cannuruge. ²⁸ Cyage e yakwugo nyē ke, wani cinmpunñyi nyē na binnini.

²⁹ Cyire canmpyaagii yyefuge ká ntòro,
 “Canñ jyiini sí n-tíi n-pyi numpire,
 yīñke sàha mú si raa bèenmē yige mē.
 Wōrigii sí raa n-cwu,
 yire kakyanhala yaayi yi nyē nīnyīni na ke,
 yire sí n-cúnñō n-cúnñō n-yīri yi tatēenyi i†.”

³⁰ Nyē lire tēni i, Supyanji Jyanji fyēni sí n-ta nya nīnyīni na, jūñke supyishinji puni sí raa mē sūu, pi puni sí u nimpāni nya jahānyi i ná fānhe ná sīnampe nimbwompe e. ³¹ Lire kàntugo mpurubwòhò mē sí n-fworó fānha na, u sí u mēlēkēebii tun dīnyenji kàmpañyi sicyēerenji puni na, pi i Kile nījcwōnribii wà piye na, mà lwó dīnyenji jūñke kà na mà sà nò ku sanñke na.»

Yii a kacyeenñkii kàanmucāa

(Marika 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Ka Yesu si nūr'a jwo: «Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi kē! K'aha nḱényē nīwōnyò yige, maa fūn tēni ndemu i ke, yii maha jwo na nūngwòh'à byanhara. ³³ Lire pyīñkanni na, yii

* 24:15 Daniyeli 9.27; 11.31; 12.11 † 24:29 Ezayi 13.10; 34.4

aha mpa cyire karigii puni nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na tèn'à byanhara, li bá a nɔ.
³⁴ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e.
³⁵ Nijyinjí ná jìnké sí n-pa n-tòro, nka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.»

Kile kanni u à Supyani Jyani Yesu tènurunì cè
(Marika 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶⁻³⁷ Ka Yesu si núr'a jwo: «Nde li nyɛ Supyani Jyani nùruni ke, shin nin̄kin nyɛ a sì ngemu u à u tènurunì ná u cannuruge cè mɛ. Ali Kile mèlɛkɛbii ná Jyafoonji nyɛ a kuru cann̄ke cè mɛ. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. Karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìnjí i ke, cyire shinjí sí raa n-pyi. ³⁸ Nuhu tìnjí i, mà jwo lùbwooni li pa ke, sùpyire mpyi na lyí marii byii, cyeebii mpyi na nkaan nambaabil'á, nambaabii sí i cyeebii lènjí fo mà sà nɔ cann̄ke Nuhu à jyè bakwɔɔge e ke, ³⁹ pi mpyi na sônji yafyin na mɛ, ka lùbwooni si mpa pi puni shi bò. Nyɛ amuni Supyani Jyani tènurunì mú sí n-pa n-pyi.

⁴⁰ Nyɛ lire tènì ká shiín shuunni ta kɛɛge e, wà sí n-lwó si u sanji yaha. ⁴¹ L'aha cyee shuunni ta pi i sùmanji tirili tirage na, wà sí n-lwó si u sanji yaha.

⁴² Lire e ke yii bégele tɛrigii puni i, naha na yɛ yii nyɛ a yii Kafoonji cannuruge cè mɛ. ⁴³ Yii lógo! Kàm̄pyi bage foo mpyi maha nànkāanji tēepani cè numpilage e, u mpyi maha sì jɛɛ zín̄ni n̄ɔ si u yaha u kakyaare pyi mɛ. ⁴⁴ Lire kurugo yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, naha na yɛ cann̄ke ku nyɛ yii nyɛ a tèn ná k'e mɛ, kur'e Supyani Jyani sí n-pa.

⁴⁵ Nyɛ báarapyinjí na jùñufoon'á dá pi sanmpii shwôhɔl'e, u yákilinjí mú s'à pɛe ke, uru báarapyinjí shinjí jùñufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwɔɔnre, maa njyinjí kaan báarapyiibii sanmpil'á u tèekanl'e. ⁴⁶ Lire e báarapyi maha báarapyi jùñufoo, u à pa u ta u u báaranji njɛɛn̄ji pyi amuni ke, uru wuuni sí jwɔ. ⁴⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinjí jùñufoonji sí u pyenge karigii puni jùñufente le u cye e. ⁴⁸ Nka báarapyiibii kacwɔnrɔnjí ngemu ká mpyi shinpí maa sônji uye funnjí i na uru jùñufoonji sí mɔ lire kùluni i, ⁴⁹ maa wá na u báarapyijɛɛbii bwùun, maa uye yaha njyinjí ná sinmbyaani laage e ná sinmbyampiye i ke, ⁵⁰ cann̄ke ku nyɛ uru báarapyinjí nyɛ a tèn ná k'e mɛ, ná tènì li nyɛ u nyɛ a sôn̄jɔ ná l'e mɛ, u jùñufoonji sí n-páa n-pa. ⁵¹ U sí uru báarapyinjí kyérege sèe sèl'e, mpíi pi à fyìn̄mɛ tò wwomɔ na ke, si u ná pire sàranji pyi nin̄kin. Wani u sí raa mɛɛ súu s'a nkyàn̄higii kùru.»

25

Pùceepyire kɛnjí bàtaage

¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre njyinjí sí n-fworo nde kani kurugo: pùceepyire kɛ ti ná fùkinabii lwó a kàre cipoonji jùñɔ taben̄ke e. ² Pi shiín kan̄kuro na mpyi funnjɔ baa, pi sanmpii kan̄kurunji sí mpyi yákilifee. ³ Mpíi pi mpyi funnjɔ baa ke, pir'á pi fùkinabii lwó a kàre, pi nyɛ a sìn̄mɛ lwó piye cye e mɛ. ⁴ Nka yákilifeebil'á pi fùkinabii lwó maa sìn̄mpe pà lwó piye cye e.

⁵ Nyɛ cipoon'á mɔ u nyɛ a pa mɛ, ka n̄ɔmpe si pi puni jà, ka pi i n̄ɔ. ⁶ Nyɛ jìnk'á pa jì ke, ka mejwu u si fworo fànha na “Cipoonji u nge! Yii fworo, yii i u jùñɔ bɛ!” ⁷ Ka tire pùceepyire kɛnjí si jè n̄ɔmpe na, maa pi fùkinabii bégele. ⁸ Ka funnjɔ baa wuubii si wá na yákili wuubii pyi “Yii sìn̄mpe pà kan wuu á, naha na yɛ wuu fùkinabii naha na sí raa fùre sìn̄kuunji na!” ⁹ Ka pire sí pi pyi “Ná sìn̄mpe e wuu naha a pa ke, puru naha na sì n-jà wuu ná yii ta mɛ. Yii a sì sìn̄mperɛbii yyére, yii i sà pà shwɔ.”

¹⁰ Nyɛ mà pi yaha pi i nkɛɛge sìn̄mpe tashwɔge e, ka cipoonji si mpa. Mpíi pi mpyi a bégele ke, ka pire si jyè ná u e cikwɔɔnre bage e, ka pi i ku shwôhɔ.

¹¹ Nyɛ tɛr'á pyi ke, ka pùceepyire kan̄kurunji sanji mú si mpa maa jwo “Nùñufoonji, jùñufoonji! Nwɔge múgo wuu á.” ¹² Ka u u pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii nyɛ a yii cè mɛ.”»

‡ 24:34 Pii maha jwo: «nde tènì shiín̄bii sí cyire karigii nya tapyige e.»

¹³ Nye ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii bégele tèrigii puni i, naha na ye yii nye a Kafoonni cannuruge ná u tèepani cè mɛ.»

*Báarapyiibii taanrenji bàtaage
(Luka 19.11-27)*

¹⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Li sí n-pyi mu à jwo nàñi wà kùshe wu u à u báarapyiibii yyere, maa u nàfuunji le pi cye e. ¹⁵ U à wyérefyinni tɔɔnyɔ ñkwuu kanjkuro (500) kan wà nínkin á, maa ñkwuu shuunni (200) kan wà á, maa ñkuu (100) kan tanrewun'á. U à wyérefyinni kan pi á mà tàanna ná pi shin maha shin pèrege e, pi raa tɔɔn caa u na, maa ñkàre. ¹⁶ Wyérefyinni ñkwuu kanjkurun'á kan ñgemu á ke, ka uru si ntíl'a kàr'a sà a cwòhònte pyi, maa ñkwuu kanjkuro tɔɔn ta mà bàra u wyérefyinni na. ¹⁷ Ñkwuu shuunni'á kan ñgemu á ke, ka uru mú si li pyi amuni, maa ñkwuu shuunni tɔɔn ta mà bàra u wyérefyinni na. ¹⁸ Ñkuun'á kan ñgemu á ke, ka uru si ñkàr'a sà wyii kwòñ jìñke na, maa u jùñufoonji wyérefyinni le a ñwòhò.

¹⁹ Tère nimbwol'á tòro ke, ka pire báarapyiibii jùñufoonji si núr'a pa, maa pi puni yíbe pi wyérefyinni báarañkanni na. ²⁰ Wyérefyinni ñkwuu kanjkurunji mpyi a kan ñgemu á, ka u u ñkwuu kanjkuro tɔɔn ta mà bàra u na ke, ka uru si file maa jwo “Nùñufoonji, wyérefyinni tɔɔnyɔ ñkwuu kanjkuro mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu kanjkurunji wabere ta. U we.” ²¹ Ka jùñufoonji si jwo “L'á ñwò, mu na nye báarapyi nìncennɛ maa mpyi dânasupya. Mu à pyi dânasupya kapyere e, lire e mii sí kabwòhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sɔncyan.”

²² Nye wyérefyinni ñkwuu shuunni'á mpyi a kan ñgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùñufoonji, wyérefyinni tɔɔnyɔ ñkwuu shuunni mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu shuunni'á wabere ta. U we.” ²³ Ka jùñufoonji si u pyi “L'á ñwò, mu na nye báarapyi nìncennɛ maa mpyi dânasupya. Mu à pyi dânasupya kapyere e, lire e mii sí kabwòhii le mu cye e. Ta ma, wuu u múguro sɔncyan.”

²⁴ Nye wyérefyinni ñkuunji mpyi a kan ñgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùñufoonji, mii mpyi a li cè na mu kataanmp'á waha, mu nye a kerege ñkemu nùgo mɛ, mu maha kuru sùmanji kwòñ, mu nye a sùmashi wà cyage ñkemu i mɛ, mu maha kuru sùmanji bégele. ²⁵ Lire kurugo mii à fyá, maa sà wyige tùgo, maa mu wyérefyinni le a ñwòhò jìñke e. Mu wyérefyinni u ñge, u shwò.” ²⁶ Ka jùñufoonji si u pyi “Mu nye báarapyi nìncennɛ mɛ, kayamafoo u nye mu. Taha mu mpyi a cè na mii nye a kerege ñkemu nùgo mɛ, na mii maha kuru sùmanji kwòñ, na mii nye a sùmashi wà cyage ñkemu i mɛ, na mii maha kuru sùmanji bégele la? ²⁷ Nye mu à yire puni cè, naha na mu sí nye a mpyi a jà a mii wyérefyinni yaha wyérefyinni bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tɔɔnni ta.

²⁸ Yii wyérefyinni ñkuunji shwò u na, yii kan kampwooni (1.000) fol'á. ²⁹ Yii li cè, shin maha shin u nye ná yaage e ke, kà sí n-bàra urufoo woge na, ku u nyaha. Nka shin maha shin cyengayi wu u nye ke, yaaga si n-kan urufol'á mɛ. Nimbileni urufoo bá na sònni uye cye e ke, lire sí n-shwò u na. ³⁰ Yii ñge báarapyi'á laaga baa wunji wà cyínni na numpini i, kuru cyage e sùpyire maha mɛ sùu maa ñkyànhigii kùru.”»

Nùmpañja karigii cwònnrɔñkanni

³¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Supyanji Jyanji ká mpa ná u sɔnampe ná u mèlɛkɛebii puni i tɛni ndemu i ke, u sí n-tɛn u fànhe tatɛnge nisinañke e. ³² Supyishinji puni sí n-pa bínni u taan, u sí pi cwònnrɔ si ñgwù piye e, bà yatonahanji maha mpàabii cwònnr'a wwù sikyaabil'e mɛ*. ³³ U sí mpàabii yaha u kàniñe cyege na, si sikyaabii yaha u kàmɛnɛ woge na. ³⁴ Nye mpai pi nye kàniñe cyege na ke, saannji sí n-jwo pir'á “Yii a ma naha, mii Tunji à jwó le yii á. Yii pa jyè u Saanre e, u à tire ntemu bégel'a yaha yii mɛ na fo dɔnyɛni tèesiini i ke. ³⁵ Naha

* **25:32** Yahutuubii yyére, yatonahampii maha mpàabii ná sikyaabii nàhe sɔncyan. Numpilage e, mpàabii la maha mpyi si sínni ntàani na, bage zìnni'á sí u à táan sikyaabil'á. Nye yatonahampii maha pi cwònnr'a wwù piye e.

kurugo ye tɛni i katege mpyi mii na ke, yii à mii kan mii à lyî, byag'à mii ta ka yii i mii kan mii à bya. Mii mpyi nàmpɔnnɛ e, ka yii i mii sunmbage lɛɛ. ³⁶ Vàanɲkuunji mpyi mii na, ka yii i vɔanya kan mii á. Mii mpyi na yà, ka yii i sà mii kàanmucya. Mii mpyi kàsuni i, ka yii i sà fworɔ mii na.”

³⁷ Nye pire shintiibii sí n-jwo “Kafoonji, naha tère e wuu à mu katege wunji nja, maa mu kan mu à lyî, lire nje mɛ mà mu byaga wunji nja, maa mu kan mu à bya ye? ³⁸ Naha tère e wuu à mu nàmpɔnnɔ wunji nja, maa mu sunmbage tîrige, lire nje mɛ mà mu nja vɔanɲkuunji i, maa vɔanya kan mu á ye? ³⁹ Naha tère e wuu à mu yangwunji, lire nje mɛ mu kàsujye wunji nja, maa sà fworɔ mu na ye?” ⁴⁰ Saanji sí pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha ncyii kacɛnɲkii pyi mii cɛnmpyiibii puni nimbileni là na, yii li cè na mii na yii à cyi pyi.”

⁴¹ Lire kàntugo mpɛ pi nje u kàmɛnɛ cyɛge na ke, u sí pire pyi “Yii à lɔɲa, yii laaga tɔɔn na na, yii raa si nɔfugombaage e, kuru nɲkemu k'à bégel'a yaha Sitaannɲi ná u mɛlɛkɛɛbii mɛɛ na ke. ⁴² Naha kurugo ye katege mpyi mii na, yii nje a mii kan mii a lyî mɛ, byage mpyi mii na, yii nje a mii kan mii a bya mɛ. ⁴³ Mii mpyi nàmpɔnnɛ e, yii nje a nɛn'a mii sunmbage lɛɛ mɛ, vɔanɲkuunji mpyi mii na, yii nje a nɛn'a vɔanya kan mii á mɛ. Tɛni i mii mpyi na yà, ná tɛni i mii mpyi kàsuni i ke, yii nje a nɛn'a sà fworɔ mii na mɛ.”

⁴⁴ Nye pire mú sí u yîbe “Kafoonji, naha tère e wuu à mu katege wunji ná mu byaga wunji ná mu nàmpɔnnɔ wunji ná mu vɔanɲkuu wunji ná mu yangwunji ná kàsujye wunji nja, maa mpyi wuu nje a mu tɛge mà ye?” ⁴⁵ U sí pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ná yii nje a cyire kacɛnɲkii pyi mii cɛnmpyiibii puni nimbileni là na mɛ, yii mú nje a cyi pyi mii na mɛ.” ⁴⁶ Nye pire sí n-pyi yyefuge nɲkwombaage e, nka mpɛ pi à tí ke, pire sí n-pyi shɲji nɲkwombaaji i.»

26

Pi à vùnɲɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Marika 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Nye Yesu à kwɔ puru jwumpe puni na, maa jwo u cyelempyiibil'á: ² «Yii à li cè na cyi sannkii nje canmpyaa shuunni bilɛnɲkwonji kataanni sí nɔ, pi sí Supyanji Jyanji le cye e, si u kwòro cige na si mbò.»

³ Nye ka Kile sáragawwuubii nɲɲufɛebii ná Yahutuubii kacwɔnribii si sà piye bínni Kile sáragawwuubii nɲɲufɛmbwɔhe Kayifu pyɛnge e, ⁴ maa bɛ li na si Yesu cya nɲcú ná cwòre e, si u bò. ⁵ Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nje a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sí n-cânra.»

Ceenji wà à sɛnmɛ nùguntanga wumɔ wu Yesu nùɲke na

(Marika 14.3-9)

⁶ Yesu na mpyi Betani kàhe e tògofoonji* Simɔ bage e. ⁷ Mà pi yaha talyige e, ceenji wà à file u na ná longaracwol'e†, li mpyi a nɲ sɛnmɛ nùguntanga wumpe longara wumpe pà na, maa puru sɛnmɛ wu Yesu nùɲke na. ⁸ Nye u cyelempyiibil'à lire nja ke, ka li i mpɛn pi e fo pi na nko: «Nge nɲkɛɛɛnɲi nùɲke ku nje naha ye? ⁹ Mpe sɛnmɛ mpyi na sí n-jà n-pɛrɛ wyɛɛɲyahaga na, si ntaha fòɲɔfɛebii tɛge.»

¹⁰ Nye mpe pi mpyi na yu ke, ka Yesu si mpa puru cè, maa pi pyi: «Naha na yii nje na nge ceenji cɛɛge ye? Kacɛnnɛ u à pyi mii na. ¹¹ Fòɲɔfɛebii nje naha ná yii e tɛrigii puni i, nka mii wi ke, mii si n-pyi ná yii e tɛrigii puni i mà dɛ! ¹² U à mpe sɛnmɛ wu mii na, si mii cyɛere bégele nɲaha fanɲke mɛɛ na. ¹³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde nge ceenji à pyi nɲjaa ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si nkwòro sùpyire funɲ'i mɛ.»

* 26:6 Pii na sɔnɲi na tɛni i Yesu à kàre nge nàɲi yyère ke, u mpyi a cùun'a kwò. † 26:7 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mɛge nje: «alibatiri».

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Marika 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Nye wà na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, pi mpyi maha uru pyi Zhudasi Isikariyoti, ka uru si nkàre Kile sàragawwuubii nùñufeebii yyére, ¹⁵ maa pi pyi: «Mii aha yii tège, ka yii i Yesu cù, naha yii sí n-kan mii á ye?» Ka pire si wyérfyinni benjaaga ná ke kan u á. ¹⁶ Mà lwó lire tènì na, ka Zhudasi si wá na pyiŋkanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni njyini karigii ncwónrɔŋi kani
(Marika 14.12-21; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹⁷ Nye bwúuruŋi nɛnjirigembaaŋi kataanni canjcyiige, ka Yesu cyelempyiibii si mpa u pyi: «Taa mu la nye wuu u sà bilereŋkwonj kataanni njyini karigii cwónrɔ ke?» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii shà mucyinn'á kàñhe funŋke e, na cyelentuŋ'á jwo na uru tèn'á byanhara, na uru la nye si mpa kataanni njyini lyi ná u cyelempyiibil'e u yyére.» ¹⁹ Nye ka cyelempyiibii si li pyi bà Yesu mpyi a yi jwo me, maa kataanni njyini karigii cwónrɔ wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaŋi wà sí uru le cye e

²⁰ Nye yàkonk'á pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyi ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i. ²¹ Mà pi yaha njyini na, ka u u pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin ninŋin na naha yii shwòhòl'e, nge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii la, Kafoonji?» «Mii la, Kafoonji?»

²³ Ka u u pi pyi: «Ngemu cyege ku naha ná mii woge e yalyire yaage e ke, urufoo kyaa li. ²⁴ Supyaŋi Jyaŋi nkùmbaa nye me, bà l'á sème u kyaa na Kile Jwumpe Semeŋi i me. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á kèege! Urufoo zimbaaŋi mpyi na sí n-pwóro u zinj na.»

²⁵ Zhudasi u mpyi na sí n-pa u le cye e ke, ka uru si u yíbe: «Cyelentuŋi, mii wi la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabiliŋi u á yi jwo!»

Wwonege njyini

(Marika 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Kòrenti Shiinbii 11.23-25)

²⁶ Mà pi yaha pi i lyi, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Yii nge shwò a lyi, mii cyeere ti.»

²⁷ Lire kàntugo maa fùñcwokwuuni lwó, érezen sinme mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á maa jwo: «Yii puni pi pà bya. ²⁸ Naha na ye puru pu nye mii sìshange, tunmbyaare nivónnte Kile à le ke, tire sìshange ki, k'á wu shinnyahara kapegigii yàfaŋi kurugo. ²⁹ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì érezen sinme bya me, fo canŋke mii sí nùru pu bya ná yii e mii Tuŋi Saanre e ke.»

³⁰ Nye ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworò bage e, maa nkàre Olivye cire nanke nuj'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nye a uru cè me

(Marika 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

³¹ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Ninjaa numpilage yabiliŋi i, yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, naha na ye y'á sème Kile Jwumpe Semeŋi i: «Mii sí mpànahaŋi bò, mpàkurunke puni sí n-caala†.»»

³² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nka mii aha nè a fworò kwùŋi i tènì ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ³³ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà me!» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, ninjaa numpilage yabiliŋi i, nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na mu nye a mii cè me.» ³⁵ Ka Pyeri si jwo: «Pi mée ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-si n-jwo na mii nye a mu cè me.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi taha.

† 26:31 Zakari 13.7

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikáage e
(Marika 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Nyé ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàr'a sà nò cyage k'e, kuru mēge na nyé Zhetisemani, ka u u pi pyi: «Yii tēen naha mà jwo mii u sà Kile jáare mēyyere ke.» ³⁷ Ka u nin̄kareñi si nkàre ná Pyeri ná Zebede jyaabii shuunniñi i. Ka yyetanhare ná funmpēēre si sīi u á. ³⁸ Ka u u pi pyi: «Mii fun̄ke naha a pēn fo na n̄ko si mii bō. Yii tēen naha, yii i n̄kwōro nyii na ná mii i.»

³⁹ Ka u u nkàre yyaha yyére, maa uye wà n̄n̄ke na, maa yyaha cyígile, maa Kile jáare na: «Tufoon̄i, kampyi mu sí jēē, na shwō n̄ke kyaage lwōhe mbyañi na. N̄ka ma hà na nyii wuuni pyi mē, ma nyii wuuni pyi.» ⁴⁰ Lire kàntugo maa nūr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i n̄wūuni. Ka u u Pyeri jē, maa u pyi: «Yii nyé a jà a nde tēni nin̄kin̄i pyi nyii na ná mii i mà? ⁴¹ Yii tēen nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fānha ta Sitaann̄i na, u àha n̄kwō yii sōn ngà kapii na mē. Nàkaana baa, sūpyañ' à bégel'a yaha kacēn̄kii mē na, n̄ka u fānh' à cyére.»

⁴² Lire kàntugo ka u u nūr'a yīri pi taan tozhōnwogo mà sà Kile jáare na: «Mii Tun̄i, kampyi mii sī n-jà n-shwō n̄ke kyaage na mē, mu nyii wuuni li pyi.» ⁴³ Ka u u nūr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à n̄jō, pi mpyi na sī n-jà nyiiigii múgo n-yaha mē.

⁴⁴ Ka Yesu si nūr'a yīri pi taan mà kàre Kile taparege e tontanrewogo, maa nūru jwumpe ninumpe kurugo. ⁴⁵ U à kwō ke, maa nūr'a pa u cyelempyiibii cyage e maa pi pyi: «Yii saha na n̄wūuni la? Yii yīri, tēn' à nō, Supyāñi Jyāñi sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴⁶ Yii yīri, wuu a sī, n̄ge u sí mii le cye e ke, uru naha a nō naha.»

Yesu ncūñi kani
(Marika 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴⁷ Nyé mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nō wani, uru na nyé cyelempyiibii kē ná shuunniñi wà. U mpyi a pa ná shin̄yahar'e, kàshikwōn̄wōyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii n̄n̄ufeebii ná Yahutuubii kacwōn̄ribii pi mpyi a pi tun. ⁴⁸ Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cūvebil' á na: «Yii aha mii n̄ya mii à sūpyāñi ngemu pūr'a cū maa u shéere ke, uru wi. Yii i u cū.» ⁴⁹ Pi à nō ke, ka Zhudasi si file Yesu na, maa jwo: «Fwū pìlaga na, wuu cyelentun̄i» maa u pūr'a cū. ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Na cevoo, ndemu tapyige e mu à pa ke, lire pyi.» Nyé ka sūpyire sannte si file maa Yesu cū.

⁵¹ Ka Yesu cyelempyāñi wà si u kàshikwōn̄wōge ñr'a wwū mà taha a sáragawwuubii n̄n̄ufembwōhe báarapyiñi nin̄gen̄ke kà kwōn̄ a cyán. ⁵² Ka Yesu si cyelempyāñi pyi: «Ma n̄wōñi le li fwuuni i, naha na yē ngemu u nyé na kàshige kwūun ná n̄wōñi i ke, n̄wōñi li sí n-tēge urufoo bō mú. ⁵³ Taha mu na sōññi na mii sī n-jà na Tun̄i pyi u mēlekeē kàshicyeye kē ná shuunni tūugo naha mii á numē, pi i nte sūpyire tun mē? ⁵⁴ N̄ka lire ká mpyi, n̄je y' à jwo Kile Jwumpe Semen̄i i ke, di yire sí n-fūññō n-jwo yē?»

⁵⁵ Ka Yesu si jwo sūpyir' á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwōn̄wōyi ná kàbiiyi i mpa ncū, mu à jwo kakuumpyi u nyé mii. Mii mpyi maha sūpyire kálali Kilejaarebage e can̄ja maha can̄ja, yii sí nyé a mii cū mē. ⁵⁶ N̄ka nde mpyiñi sí Kile tūñntun̄mpii jwumpe fūññō.»

Nyé ka Yesu cyelempyiibii puni si fē, maa u yaha.

Yesu na nyé yukyaabii cye e
(Marika 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Mpii pi à Yesu cū ke, ka pire si nkàre ná u e Kile sáragawwuubii n̄n̄ufembwōhe Kayifu yyére. Kile Saliyāñi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwōn̄ribii mpyi a binni wani. ⁵⁸ Mà pi yaha pi i n̄kēge ná Yesu i, Pyeri à tēen laage e, marii sī pi fye e fo mà sà jye sáragawwuubii n̄n̄ufembwōhe pyenge e, maa sà ntēen pyenge san̄cwōnsigibii shwōhōl'e, si karigii san̄nkii toron̄kanni n̄ya. ⁵⁹ Kile sáragawwuubii n̄n̄ufeebii ná yukyaala kurun̄ke shiin̄bii puni mpyi

na pyinƙanna caa si Yesu cêege ná kafinare e, si u ta mbòš. ⁶⁰ Ali mà li ta shinƙahara mpyi a yà jwo, ƙa pi nyɛ a jùŋɔ sèe wogo ta ƙkemu ku sí mpa ná l'e u bò mɛ. Ka shiin shuunni si ƙkwò a pa jwo: ⁶¹ «ŋge nàŋ'à jwo na uru sí n-jà Kileŋaarebage jya, si núru ku faanra canmpyaa taanre funŋ'i.»

⁶² Ka sáragawwuubii ñùñufembwôhe si yîri maa Yesu pyi: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tí ná mu i ke, ñaha mu u à cè p'e yε?» ⁶³ Ka Yesu si fyâha. Ka sáragawwuubii ñùñufembwôhe si u pyi: «Kile ñyii wuñi mεge na, kâa wuu á, maa yi jwo wuu á kampyi mu u ñye Kile Nincwônroni, maa mpyi Kile Jyani?»

⁶⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nje mu à jwo ke, yire yi. Nka mii sí yi jwo yii á, mà lwó numε na, yii sí Supyaŋi Jyaŋi nintεnŋi nya Kile Sinji Punifoo kàniŋε cyεge na. Yii mú sí u nimpaŋi nya nahanyi i mà yîri nìnyinji na.»

⁶⁵ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii ñùñfembwòhe lùyiri wunji si u yabilinji vâanntinŋke cwôn*, maa jwo: «U à Kile mege kèege, wuu saha nyɛ a tîge wà ñwajwumò kurugo mɛ. Yii à u Kile mɛkɛɛge jwumpe lógo. ⁶⁶ Naha yii nyɛ na sônŋi ye?» Ka pi i u pyi: «U à yaa u bò.» ⁶⁷ Lire kàntugo ka pi i ntilwòhe wà u yyahe e, maa kanjuruyo cyán u e, ka pìi si kantawahii bwòn u e, ⁶⁸ maa jwo: «Kile Nijcwônronji, mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ Kile tûntunŋi mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!»

Pyeri à jwo na uru nye a Yesu cè me

(Marika 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyeri nintɛnni mpyi pyenge e ntàani na, ka báarapyicwɔŋi wà si file u na maa jwo: «Mu mú mpyi ná Galile kùluni shinŋi Yesu e!» ⁷⁰ Ka Pyeri si yi kyáala sùpyire puni nyii na, na: «Mii náha à mu jwumpe yyaha cè mɛ.»

⁷¹ Lire kàntugo ka Pyeri si yír'a kàre pyenge tajjijnwoge yyére. Ka báarapyicwonji wabere si u nya, mpíi pí mpyi wani ke, maa jwo pí'r'á: «Nge nàni mpyi ná Nazaréti kàhe shinji Yesu e.» ⁷² Ka Pyeri si núr'a yi kyáala na: «Mii à kâa na mii nye a nge nàni cè me!»

⁷³ Tère nimbiler'à tōro ke, mp̄ii pi mpyi wani ke, ka p̄ire si file Pȳeri na, maa jwo: «Nàkaana baa, mu na nȳe pi wà, mu nj̄ini lw̄ɔŋkanni naha a li cyêe.» ⁷⁴ Nȳe ka Pȳeri si jwo: «Kampyi mii à nge nàni cè, Kile kà na yaha m̄e!» Ka nkùpoon̄i si ntíl'a m̄eε sú.

⁷⁵ Ka Pyeri funnke si ncwo Yesu jwumpe ninjwumpe na na: «Ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na mu nyε a mii cε mε.»

Nye ka Pyeri si fworɔ pyenge e maa sà mɛɛ sú sèe sèl'e.

27

Pi à kàre ná Yesu i fàntafooni Pilati yyére

(Marika 15.1; Luka 23.1-2; Yuhana 18.28-32)

¹ Nyèsooge na, Kile sàragawwuubii jùnjufèebii puni ná Yahutuubii kacwənribil'à sà piye nya, maa jwo a bê Yesu mbòŋi na, ² maa u pwə maa nkàre ná u e fàhafoonji Pilati yyére*.

Zhudasi kwùṇi kani

(Kapyiinkii 1.18-19)

³ Zhudasi u nyε Yesu léfoonji pi cye e ke, u à pa li nja na pi à jwo na pi sí Yesu bò ke, ka li i mpɛn u e, ka u u wyéɛfyinji benjaaga ná kɛni núrunjo Kile sárágawwuubii nùñufeebii ná Yahutuubii kacwɛnribii na, ⁴ maa jwo: «Mii à kapii pyi, mii à sùpya kan kwùñ'á, ñgemu u nyε u nyε a kapii pyi mɛ.»

§ **26:59** Mà tàanna ná Yahutuubii saliyanj i, li mpyi a jwə mà kyaa cwəonrə numpilage e mε. Mà bâra lire na, kani li mpyi na sí n-jà n-pa ná kwù i ke, lire mpyi maha yaha canmpyaa shuunni si ntòro. Tèni i pi à Yesu yíbe ke, pi jyε a tòro cyire kurigil'e mε. * **26:65** Yahutuubil'á, sùpya ká jwumo jwo Kile na, mpemu jyε a yaa pu jwo u na mε, mpìi pi a puru jwumpe lógo ke, pire maha yíri maa pi vāanji cwən. * **27:2** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinjì wà bò.

Ka pi i u jwə shwə: «Wuu naha nyε pur'e mε, mu wuyo yi nyε yire.» ⁵ Ka Zhudasi si wyérfyinni wà Kileñaarebage e, maa yîri pi taan mà sà uye pwə a bò. ⁶ Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii si uru wyérfyinni kuu maa jwo: «Mà tàanna ná wuu Saliyañi i, wuu nyε a yaa wuu u le Kileñaarebage wyérfyinni yalenke e mε, naha na ye supyibowyerε wi.» ⁷ Ka pi i jwo a bê li na si sà coge faanrafoonji wà kerεge shwə ná uru wyérfyinni i, si mpyi nàmpwuunbii fanɲya. ⁸ Lire na, pi à kuru kerεge mεge le: «Sishange Kerεge» mà pa nɔ ná ninjal'e.

⁹ Lire pyinɲanni na, jwumpe Kile tūntunɲi Zheremi mpyi a jwo ke, pur'à fūñɲə. U mpyi a jwo: «Pi à wyérfyinni tɔnmpyara beɲjaaga ná ke lwó. Izirayeli shiinbil'à uru tɔrə mà yaha supyibowyerε, ¹⁰ maa sà coge faanrafoonji kerεge shwə ná ur'e, bà Kafoonji Kile à yi jwo mii á mε†.»

Pilati à Yesu yíbe

(Marika 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38)

¹¹ Ka pi i Yesu yyéenɲe fànhafoonji Pilati yyaha na, ka u u yíbe na: «Yahutuubii saanɲi u nyε mu la?» Ka Yesu si jwo: «Mu aha jwo amuni yo.» ¹² Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənríbii si ntíge Yesu na kariii ninyahagil'e, nka u nyε a yafyin jwo mε. ¹³ Ka Pilati si jwo: «Ncyii karigii pi na yu na ntare mu na ke, mu nyε na cyi núru mà?» ¹⁴ Yesu nyε a sàa yafyin jwo u á mε, ka lire si fànhafoonji kakyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp'à cwənr'a yaha u mbòɲi na

(Marika 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

¹⁵ Nyε li mpyi kalyee fànhafoonj'á, bilerenkwonji kataanni n'a mpyi a nɔ, sùpyire ká kàsujyini ngemu jáare u á ke, u maha uru yaha u à fworó. ¹⁶ Lire tɛni i, wà mpyi kàsuni i, sùpyire puni mpyi a u cè. U mεge mpyi Barabasi. ¹⁷⁻¹⁸ Pilati mpyi a cè na yinɲyεge kurugo, Kile sáragawwuubii jùñufeebil'à Yesu Kirisita le uru cye e. Lire e sùpyir'à bínni ke, ka Pilati si pi pyi: «Jofoo yii la nyε mii i yige yε? Barabasi laa, Yesu pi maha mpyi Kirisita ke?»

¹⁹ Nyε mà Pilati yaha yukyaalabage e, ka u cwonji si tūnturo yaha a shà u á, na nge nàɲi u nyε nɛɛge cyaga baa ke, na u àha nkwò u jwəge le u kyal'e mε, naha na ye kariii ninyahagil'à uru kànha nɔge e pílaga u kyaa na.

²⁰ Nyε ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənríbii si sùpyire fɔɔnɲ'a ta na ti Barabasi jáare, ti i Yesu yaha pi bò. ²¹ Ka fànhafoonji si núr'a pi yíbe: «Mpii shiinbii shuunnini i, jofoo yii la nyε mii i yige yε?» Ka pi i jwo: «Barabasi!» ²² Ka Pilati si pi yíbe: «Yesu pi maha mpyi Kirisita ke, naha mii sí n-pyi uru na yε?» Ka pi puni si jwo: «U kwòro cige na!» ²³ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò yε?» Ka pi i wá na nkwúuli fànha na: «U kwòro kworokworocige na!»

²⁴ Pilati à li nɲa na uru jwumpe fànɲ'a cyére, tūnmpe sí i nyahage na ma ke, ka u u lwəhə lwó a u cyeyi jyé sùpyire nyii na, maa jwo: «Mii à na cyeyi jyé a yige nge nàɲi kani i. Yii á li nyε numε.» ²⁵ Ka sùpyire puni si u jwə shwə: «U kwùɲi nùmpañke tugure ti pyi wuu ná wuu pyilibii woro.»

²⁶ Lire tɛni i ka Pilati si Barabasi yige mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsɛrigil'e, maa u kan pi sà nkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à cyàha Yesu na

(Marika 15.16-20; Yuhana 19.2-3)

²⁷ Nyε ka Pilati sòrolashiibii pìi si nkàre ná Yesu i pi tatεnge e, maa sòrolashiibii piiberii yyér'a pa u kwúulo, ²⁸ maa u vāanɲyi wwù u na, maa vāanntinmbwəhə ninyεga le u na, ²⁹ maa nguro cín mà pyi saanra jùntonɲə mà tò u na, maa kàbii le u kàniɲe cyεge e, marii ninɲkure sínni u taan, marii u fwóhəre marii nko: «Yahutuubii Saanɲi, wuu à mu shéere!»

³⁰ Marii ntilwəhe wàa u na, maa kàbiini shwə u na mà taha na u bwùun jùñke e. ³¹ Pi à u

† 27:10 Zakari 11.12,13; Zheremi 19.1-13; 32.6-9

fwóhər'a kwò ke, maa vāanntinmbwòhe ninyege wwû u na, maa u yabilinji vāananyi le u na, maa nkàre ná u e si sà nkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Marika 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

³² Nyé mà sòrolashiibii yaha pi i nkèege ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná Siréni kànhe shinji w'e, u mege mpyi Simó. Nyé ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ³³ Nyé pi à sà nò cyage k'e, pi maha kuru cyage mege pyi: «Nunkwòge Cyage» ³⁴ maa yasorogo le sinm'e mà kan Yesu á, u bya bà u sege si mpyi si jinye me. U à ku néen'a wíi ke, u jye a jnen'a ku bya me.

³⁵ Sòrolashiibil'à u kwòr'a kwò ke, maa nkyaanlwooni tég'a u vāananyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanji cè me. ³⁶ Lire kàntugo maa ntéen wani na u kàanmucaa.

³⁷ Nyé ka wà si u mbòni jùnje sém'a taha kworokworocige na u jùnje ninyinji na. Y'à sémé: «NGE U NYÉ YESU, YAHUTUUBII SAANNI.»

³⁸ Nyé pi mpyi a nànkali shuunni kwòro kworokworociye na Yesu taan. Wà mpyi u kàninke na, u sanji sí jye u kàmeni na. ³⁹ Sùpyire nintore mpyi maha u fwóhore, marii jùnyi kwòre, ⁴⁰ marii nko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u jye amé la? Mu yabilinji u maye shwò. Kampyi Kile Jyanji u jye mu, tige kworokworocige na may'á!»

⁴¹ Nyé ka Kile sàragawwuubii jùnfueebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwónribii mú si wá na u fare marii nko: ⁴² «U à pii shwò, maa mpyi u jye a jà a uye shwò me. Kampyi uru u jye Izirayeli saanji, u tige cige na numé, lire ká mpyi, wuu sí n-dá u na. ⁴³ U à u cyege taha Kile na, maa jwo na uru jye Kile Jyanji. Kampyi u kyal'à táan Kile á, Kile à yaa u u shwò numé.» ⁴⁴ Nànkabii pi mpyi a kwòro u taan ke, ka pire mú si wá na u fare amuni.

Yesu kwùni

(Marika 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

⁴⁵ Nyé cannke mpyi a nò jùno ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kìn cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkonke na. ⁴⁶ Lire tèn i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lire jwòhe ku jye: «Mii Kilenji, mii Kilenji, naha na mu à kàntugo wà mii á yé?» ⁴⁷ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pii si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile tūntunji Eli yiri, na u pa uru tégé.»

⁴⁸ Lire tènuuni i, ka pi wà si fê a sà sìcogo fyinmé lùtanhage k'e, maa ku nórò kàbii na, mà yaha Yesu jwòge taan, u u ku ta a shwònrò. ⁴⁹ Ka pi sanmpii si jwo: «Wuu a u wíi kampyi Eli sí n-pa u shwò.»

⁵⁰ Ka Yesu si núr'a jwo fànha na, maa u múnaani kan Kile á. ⁵¹ Lire tèn i, ka Kilejaarebage táataa vāanji si ntíl'a cwón ninke e, mà lwó ninyinji na fo jwòh'i. Ka ninke si jcyéenne, ka kafaabwoyi si jya. ⁵² Ka fanji si múgo. Kile wuubii pi mpyi a kwò ke, ka pire pii ninyahara si jè, ⁵³ maa fwofo fanji i. (Nyé Yesu à pa jè ke, ka pi i jyè Zheruzalemu kànhe e mà piye cyèe shinnyahara na.) ⁵⁴ Nyé Jromu sòrolashiibii yyaha yyére shinji ná mpii pi mpyi na Yesu kàanmucaa ná u e ke, tèn i pir'à jùnje nja k'à cyéenne, karigii cyi à pyi ke, maa cyire nja ke, ka pi i fyá sèe sèl'e, maa jwo: «Nàkaana baa, nge nàni mpyi Kile Jyanji.»

⁵⁵ Cyee ninyahamii mpyi a yyére tatònge e marii wíi. Pire cyeebii mpyi a taha Yesu fye e mà yíri Galile kùluni i, marii u tère. ⁵⁶ Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama u jye Yakuba ná Yusufu nunji ke, ná Zebede jyaabii nunji mpyi pi e.

‡ 27:46 Yesu na nkúwúli Araméni shéenne e. Tire shéenne e, Eli jwòhe ku jye: «Mii Kilenji». Mpii pi jye pi jye na tire shéenne nùru me, pire mpyi na sònni na Kile tūntunji Eli Yesu jye na yiri. Yahutuubii pii na sònni na ná Eli jye a kwò me, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwò (2 Saanbii 2.1-12). § 27:46 Zaburu 22.2

*Yesu ntòji kani**(Marika 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)*

⁵⁷ Yàkòŋk'à nò ke, ka nàfuufòŋji wà si mpa, u mɛge mpyi Yusufu, Arimati kànhe shin u mpyi u wi. U mú na mpyi Yesu cyelempya. ⁵⁸ Ka u u nò Pilati na, maa sà Yesu buwuŋi jáare u á. Ka Pilati si pi pyi pi u kan u á. ⁵⁹ Ka Yusufu si Yesu buwuŋi lwó a sà mpwò vàanntofòŋji w'e, ⁶⁰ maa u le fanŋke e, kuru mpyi a tùgo kafaaga juŋ'i, u mpyi a ku kwòn a yaha uye mɛ na, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò k'e mà nya mɛ. Ka u u kafaabwòhò kùuŋkul'a pa ntò fanŋke jwòge na, maa ŋkàre. ⁶¹ Nyɛ Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanŋi mpyi a tènna' a yyaha kan fanŋk'á.

Fanŋke kàanmucyaŋi

⁶² Kuru canŋa nùmpaŋa mpyi canŋòŋke, ka Kile sàragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhɛɛnbii si ŋkàre siŋcyan Pilati yyére ⁶³ maa jwo: «Nùŋufoŋji, l'à tige wuu funŋ'i na ŋge kafiniviniŋi, mà u yaha jyi na, u mpyi maha jwo uru ká ŋkwù, canmpyaa taanre uru sí jè. ⁶⁴ Kuru cyage e, mu à yaa mu u pìi yaha pi a fanŋke kàanmucaa fo canjyi taanrenji ká mpa fùŋŋò. Lire ká mpyi li jye a pyi mɛ, u cyelempyiibii sí n-jà n-pa u buŋi yù, si jwo na u à jè a fworò kwùŋi i. Tire kafinare kàntuge sí n-waha si ntòro nìŋcyiire na.»

⁶⁵ Ka Pilati si pi jwò shwò: «Kàanmucyafeebii na jye wani, yii a sì, yii i sà pi pyi, pi a ku kàanmucaa pyiŋkanni l'à táan yii á ke.» ⁶⁶ Ka pi i ŋkàr'a sà fanŋke yal'a tò, maa fyè bwòn kafaage na, maa kàanmucyafeebii tìŋe wani.

28*Yesu à jè a fworò kwùŋi i**(Marika 16.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)*

¹ Nyɛ canŋòŋk'à tòro ke, cibilaage canjcyiige* jyèsòoge na, Magidala Mariyama ná Mariyamanji sanŋ'a pa mpa fanŋke wíi. ² Ka jùŋke si mpâl'a cyɛɛnne sèe sèl'e. Kafoŋji Kile mèlɛɛŋi wà mpyi a yîri nìnyinji na, maa ntîg'a pa kafaabwòhe kùuŋkul'a láha a yaha ŋkere na, maa ntèen ku na. ³ U mpyi na jî kilejini bɛɛnmpe fiige, u vàanjiyì mú s'à fíninɛ weewee. ⁴ Ka sanjcwònsigibii si fyá na jcyɛɛnni, fo mà sà jcirige.

⁵ Ka mèlɛɛŋi si jwo cyeebil'á: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yesu pi à kwòro cige na ke, mii à li cè na uru yii na jcaa. ⁶ U jye naha mɛ, u à jè bà u mpyi a yi jwo mɛ! Yii u buwuŋi tasinnage wíi! ⁷ Numɛ, yii a sì fwòfwò, yii i sà yi jwo u cyelempyiibil'á na “U à jè a fworò kwùŋi i. U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u nya wani.” Yire yi mpyi mii á, mii u jwo yii á.»

⁸ Ka pi fyagara wuubii ná funntanga wuubii si fê a yîri fanŋke na, na fî na ŋkèege fwòfwò si sà yi jwo Yesu cyelempyiibil'á. ⁹ Ka Yesu si mpâl'a pi jùŋò bɛ mà pi yaha kuni na, maa pi shéere. Ka pi i file u na, maa nìŋkure sín, maa u cú tooyi na, maa u pèe. ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Yii àha raa fyáge mɛ. Yii a sì, yii sà mii cìnmnyiibii pyi na pi a sì Galile kùluni i. Wani pi sí sà mii nya.»

Sòrolashiibii ná sàragawwuubii kafinare kani

¹¹ Mà cyeebii yaha kuni na, sòrolashiibii pi mpyi na fanŋke kàanmucaa ke, ka pire pìi si jyè kànhe e, mà sà yi puni yyaha jwo Kile sàragawwuubii jùŋufeebil'á. ¹² Ka sàragawwuubii jùŋufeebii si wwò ná Yahutuubii kacwònrìbil'e, maa jwo a bɛ li na, maa wyéɛnyahaga kan sòrolashiibil'á, ¹³ maa jwo: «Yii a yi yu yii a ntùuli na u cyelempyiibil'á pa numpilage e, mà pa u buwuŋi yù, mà yii yaha ŋòmpɛ na. ¹⁴ Fànhafoŋji ká yire lógo, wuu sí n-jà yi cwònrò ná u e, bà yii si mpyi si shwò kyaage na mɛ.» ¹⁵ Ka pi i wyéɛŋi lwó, maa li pyi bà pi à yi jwo pi á mɛ. Ka puru jwumpe si jcaala Yahutuubii shwòhòl'e fo mà pa nò nìnjaa na.

* 28:1 Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jye kárinji.

Yii sà supyishinji puni pyi mii cyelempyii

(Marika 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Kapyiinkii 1.6-8)

¹⁶ Ka cyelempyiiibii kε ná nin̄kin̄ji si nkàre Galile kùluni i. Yesu mpyi a nà̄n̄ke nkemu kyaa jwo pi á ke, ka pi i sà dùgo kuru na, mà u ta wani. ¹⁷ Pi à sà u n̄ya ke, maa u p̄e, n̄ka pi p̄i funȳo mpyi na pi kyáali. ¹⁸ Ka Yesu si file pi na, maa pi pyi: «N̄īnyin̄ji ná n̄īn̄ke sín̄ji pun'á kan mii á. ¹⁹ Lire e yii a sì yii sà supyishin̄ji puni pyi mii cyelempyii, yii s'a pi batizeli Tufoon̄ji ná Jyafoon̄ji ná Kile Munaani m̄ege na, ²⁰ yii raa pi taanni karigii puni mii à jwo a waha yii á ke, cyire na. Mii na n̄yε ná yii e can̄ja maha can̄ja fo si sà n̄o dīnȳēji t̄eekwooni na.»

Marika Jwumpe Nintanmpe Jwun¹kanni Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sé^{mɛ}ni fun^ɔ jwumpe e ke

Marika na mpyi Yesu cyelempyanⁱ Pyeri wwo^{ɲɛɛ}. Kakyanhala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlanⁱ ɲgemu kaan ke, mà bàra lire na, pyin^ɲkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyin^ɲkanni na Kile à u ɲè a yige kwù^ɲi i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Pyeri jwò na. Cyi lógon^ɲkwooni kàntugo u à cyi sé^m'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabilinⁱ kyaa na ke, u à li cyêe na uru u ɲyɛ Supyanⁱ Jyanⁱ. Lir'á li cyêe na ur'á Kile à sínⁱ puni kan. Puru fun^ɲke e, sùpyire sàranⁱ sínⁱ ná kapegigii yàfanⁱ sínⁱ'à kan ur'á. Cyire pun'á li cyêe na sùpyanⁱ u à fwo^ɔ Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyanⁱ u ɲyɛ Yesu. U na ɲyɛ Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpⁱi pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'á yaa wuu bégel'a yaha kyaage mɛɛ na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «ɲgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'á yaa u cyé u yabilinⁱ ɲyⁱi karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mɛɛ ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ɲgemu la ká mpyi si u nɲjaanⁱ yaa jwò ke, urufoo sì nùmpañ^a ta mɛ, ɲka ɲgemu ká kàntugo wà u nɲjaanⁱ'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpañ^a ta.» (8.34-35).

*Yuhana Batizelipyinⁱ na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)*

¹ Jwumpe Nintanmpe pu ɲyɛ na Kile Jyanⁱ Yesu Kirisita kyaa yu ke, puru jwòkwò^ɔɲre ti ɲyɛ nte. ² Kile à fyànha a jwo u tùnntun^ɲi Ezayi sé^menⁱ i:

«Wii, mii sí na tùnntun^ɲi tun mu yyaha na,

u sà kuni yaa mu mɛɛ na*,

³ sùpya mɛjwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

“Yii kuni yaa Kafoonⁱ mɛɛ na,

yii kumpyɛɛ nintiire yaa u á†.”»

⁴ Lire pyin^ɲkanni na, Yuhana Batizelipyinⁱ à kàre síwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire batizeli, marii yi yu pi á na: «Yii yii toron^ɲkanni kêen^ɲe, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mɛ.» ⁵ Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii nɲyahamii mpyi na si u yyére, maa ntèn li taan na pire kapyiin^ɲkii ɲyɛ a tíi mɛ, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudɛn banⁱ lwòhe e. ⁶ ɲyɛ Yuhana vaaⁿntin^ɲke mpyi a yaa ná jwòhò^ɲi shire e, u mpyi maha uye pwu ná seepwòge e, maa uye jwò caa ná kampɛɛⁿnyi ná tuwyiyi sɛɛre e. ⁷ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «ɲge u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'á fànha tò mii woge na. Alí mà naye tírige si nta mpyi u tanhan^ɲyi mɛɛre sàⁿhafoo, mii ɲù^ɲk'á cyére lire mpyinⁱ i. ⁸ Mii wi ke, mii à yii batize lwòhe e, ɲka uru wi ke, uru sí yii batize ná Kile Munaani i.»

*Yuhana à Kile Jyanⁱ Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)*

⁹ Cyire canmpyaagil'e, Yesu à yíri Nazarɛti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyére. Ka Yuhana si u batize Zhurudɛn banⁱ lwòhe e. ¹⁰ Yesu nivworo^ɲi lwòhe e, ka u u nɲyⁱni ɲya u u múru, ka Kile Munaani si ntíg'a tèn u na mpánmpò^ɔgò fiige. ¹¹ Ka mɛjwuu si fwo^ɔ nɲyⁱni i na: «Mii Jyanⁱ u ɲyɛ mu, mu kan'á waha mii na sèl'e. Mu kapyiin^ɲkil'á táan mii á mú.»

*Sitaanninⁱ na ɲcaa si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)*

* 1:2 Malaki 3.1 † 1:3 Ezayi 40.3

¹² Lire kàntugo ka Kile Munaani si nkàre ná Yesu e síwage e. ¹³ U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwòhòl'e. Cyire canmpyaagii funŋke e, ka Sitaanninji si file u na, maa jcaa si u sòn ngà kapii na. Kile mèlɛkɛɛbii mpyi ná u e, marii u tère.

Yesu à fyaacumii sicyɛɛre yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Nyɛ Yuhana Batizelipyinji lenkwooni kàntugo na kàsuni i, ka Yesu si nkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli. ¹⁵ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'à nɔ, Kile Saanre tèn'à byanhara. Yii yii toronkanni kɛɛnnɛ, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶ Canŋka Yesu nɔnaraŋi Galile baŋi jwɔge na, u à fyácyaa shuunni nya, Simɔ ná u sɔnɛɛŋi Andire, pi mpyi na cwòò wàa baŋi i. ¹⁷ Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mɛ, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ¹⁸ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e. ¹⁹ Nyɛ pi à ta naha vili yyaha na sahanŋi ke, ka Yesu si núr'a sɔnɛɛ shuunni nya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tunji Zebede mpyi a tɛɛn pi bakwɔɔge funŋke e, na pi cwòobii takeɛɛyi yaa. ²⁰ Ka Yesu si ntíl'a pi yyere, ka pi i pi tunji Zebede ná u báarapyiibii yaha wani bakwɔɔge e, maa ntaha u fye e.

Yesu à jínanji wà kòr'a yige nàŋi w'e
(Luka 4.31-37)

²¹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nkàre Kapɛɛnamu kànhe e. Canŋonke, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kálali. ²² Mpii pi mpyi wani na nùru u jwɔ na ke, u kàlanji pyinŋkanni mpyi a pire kàkyanhala, naha na yɛ u nyɛ a mpyi na pi kálali Kile Saliyanji cyelentiibii fiige mɛ, ŋka ná Kile sífente e u mpyi na pi kálali.

²³ Lire tènì i, jínacyanŋi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ²⁴ «Nazarɛti kànhe shinŋi Yesu, naha shi ku nyɛ wuu ná mu shwòhòl'e yɛ? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ŋge u à fworò Kile e ke, uru u nyɛ mu!» ²⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínanji na: «Ma jwɔge tò! Maa fworò ŋge nàŋi i!» ²⁶ Ka jínanji si nàŋi cúnŋɔ cúnŋɔ, maa ŋkwúulo fànha na, maa fworò u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku ŋkire yɛ? Kàlavonŋɔ ŋge nàŋ'a kan ná Kile fànhe e, u maha fànhe cyáan jínabii mú na pi i nùru u jwɔ na!» ²⁸ Ka Yesu mɛge si fworò Galile kùluni puni i.

Yesu à yamii nɔnyahamii cùuŋɔ
(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworò Kile Jwumpe kàlambage e, maa nkàre ná Yakuba ná Yuhana e, Simɔ ná Andire yyére. ³⁰ Pi à sà Simɔ nafɛncwonji ta u à sínni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyɛge na a yírigɛ. Ka cifwure si ŋkwò, ka u u yíri na sore pi á.

³² Yàkonke, canŋa nyiin'à cwo ke, ka pi i nkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kànhe shinŋyahara mpyi a bínni bage jwɔge na. ³⁴ Ka u u yampe shinji nɔnyahamafee cùuŋɔ, maa jínacyaanbii nɔnyahamii jínahii kòr'a yige pi e, maa jwumpe kwòn jínabii na, naha na yɛ pi mpyi a u cè Kile wunji wà.

Yesu kapani
(Luka 4.42-44)

³⁵ Kuru canŋa nùmpañña nyèsɔɔge na, ka Yesu si yír'a fworò, maa nkàre sige funŋke e si sà Kile jáare. ³⁶ Simɔ ná u shɛɛfeebil'à yír'a fô u e ke, maa nkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u nya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na mu caa.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a sì wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, naha na yɛ mii kapani li.» ³⁹ Lire e ka u u wá na jáare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e.

Yesu à tògofoo cùuŋɔ
(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)

⁴⁰ Ka tògofoonji wà si file Yesu na, maa ninjkure sín u fere e, maa u jáare fànha na, maa jwo: «Mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii fíniɛ.» ⁴¹ Nàñi jùñaar'à Yesu ta ke, ka u u u cyege sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» ⁴² Ka tòge si ntíl'a láha u na, ka u u jɛùunɔ. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cû ma jwɔge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ, nka ta sì, maa sà maye cyêe sàragawwunji na u u ma kàanmucya, sàrage kyaa Kile tùnntunɔji Musa à jwo tògofeebii jɛùunɔji kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùunɔ.» ⁴⁵ Nka nàñi jye a já a cû u jwɔge na mɛ. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha sì n-jà n-tíi n-jyè kànha na mɛ. U mpyi sige funɔke e, nka lire ná li wuuni mú i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

2

Yesu à supyimirunɔ cùunɔ maa ku kapegigii yàfa ku na
(Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)

¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si nùr'a kàre Kapɛɛnamu kànhe e. Ka sùpyire si lógo na u jye wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage jî. Tatɛngɛ sàha mpyi mɛ, bage jwɔge mpyi a jî. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u jye, ka pi i mpa ná yanji w'e, u mpyi a múrunɔ. Nàmbaa sicyɛere mpyi a u tugo. ⁴ Nka sùpyire nyahani kurugo, pi jye a já a nɔ ná u e Yesu na mɛ. Ka pi i dùgo bage kàtanɔke na, maa kuru fûru, maa yanji ná u yasinninɔke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwɔhɔl'e. ⁵ Yesu à li jya na mpíi nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimirunɔk'á: «Na jya, mu kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ Kile Saliyani cyelentiibii pi mpyi a tɛɛn wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funɔ'i: ⁷ «Naha na nge nàñi jye na mpe jwumpe shini yu ye? U na Kile mɛge kɛɛge. Fo Kile kanni bà mɛ, wà si n-jà sùpya kapegii yàfa u na mɛ!» ⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funɔ sònɔre cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yii jye ná nte sònɔre shini i ye? ⁹ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinninɔke lwó ma a jaare” yii jyii na cyire kapyaaagii mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan ye? ¹⁰ Nka yii pi li cè na li sínji na jye Supyani Jyani na, naha jínke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimirunɔk'á: «Ta nùru na jwɔ na, yíri ma a ma yasinninɔke lwó, ma a sì pyɛngɛ.» ¹² Ka nàñi si ntíl'a yíri, maa u yasinninɔke lwó mà fworò sùpyire puni jyii na, ka li i pi puni kàkyanhala, ka pi i Kile pɛe sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige jya mɛ!»

Yesu à lyi ná mɛpɛngɛ shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

¹³ Yesu à nùr'a kàre Galile bani jwɔge na. Ka shinnyahara si wá na ma u yyére, ka u u wá na pi kálali. ¹⁴ U nintoron'à Alife jyani Levi jya u à tɛɛn múnalwɔore tashwɔge e. Ka u u yi jwo u á: «Yîr'a taha na fye e». Ka Levi si yîr'a taha u fye e. ¹⁵ Canɔka Levi à Yesu ná u cyelempyiibii yyere pi sà lyî. Múnalwɔore shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiinbii piiberii mpyi a nyaha Yesu fyèjwɔhɔshiinbil'e, ka Levi si pi ninnyahamii yyere pi sà lyî mú. ¹⁶ Kile Saliyani cyelentiibii pi mpyi Farizhɛɛnbii tonjkuni i ke, pire píl'à lire jya ke, maa Yesu cyelempyiibii pyi: «Naha na yii cyelentunji na lyî ná múnalwɔore shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiinbii piiberil'e ye?» ¹⁷ Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpíi pi à cùunɔ ke, wempyiɔji kyaa jye pire na mɛ, mpíi pi na yà ke, pire na u kani jye. Mpíi pi jye na piye sònɔji na pir'à tíi ke, mii jye a pa jínke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpíi pi à li cè na pire jye a tíi mɛ, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)

¹⁸ Jye Yuhana Batizelipyiɔji cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii mpyi maha súnnji leni, ka sùpyire tà si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyiɔji cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii

‡ 1:44 Tògofoonji ká jɛùunɔ, sàragawwunji mpyi maha yaa u u cyee kàanmucya sèl'e si jɛcè kampyi u à cùunɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

wuubii maha súnŋi leni, mu cyelempyiibii sí ɲɛ na u leni mà yɛ?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipooni ká mpyi ná cikwónbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyìmbaa lire tɛni i la? Mà pi ná uru yaha sɪncyan pi sì n-si n-jà n-kwôro lyìmbaa mɛ. ²⁰ Nka tɛni là na ma, cipooni sí n-pa n-yige pi shwòhòl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Wà ɲɛ na vāanvōnŋɔ tɛgɛ na vāanɲyɛga tacwōngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, vāanvōnŋke maha vāanɲyɛge kɛɛge, tacwōng'a sì nāara a pɛe. ²² Wà mú sí ɲɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e* mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì n-kɛɛge. Sinmpurug'a yaa k'a leni seeyi boofōnŋkil'e!»

*Nje Yesu à jwo canŋɔŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)*

²³ ɲɛ canŋka Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋɔŋɔ. Ka u cyelempyiibii si cye le sùmanj i na nkwùun na mínage na nkwùu†. ²⁴ Farizhɛɛnbii pìl'à lire ɲya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, ɲaha na mu cyelempyiibii na canŋɔŋke kafuunŋkii pyi yɛɛ?» ²⁵ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yíi ɲɛ a lire kála mà? Canŋka mà u ná u fyèɲwòhòshiinbii katege wuubii yaha, ²⁶ u à jyè Kile bage e, lire tɛni i Abyatari u mpyi Kile sáragawwuubii ɲùɲufembwòhe, maa sárage bwúurunj wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèɲwòhòshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi já a uru bwúurunj kyà.»

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canŋɔŋk'à yaa sùpyire mɛɛ na, ku ɲɛ a yaa ku pyi tuguro pi á mɛ. Sùpyire ɲɛ a yaa canŋɔŋke mɛɛ na mɛ. ²⁸ Lire l'à li ta Supyanj Jyanj ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canŋɔŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mɛ.»

3

*Yesu à cyenkwugofoo cùunŋ canŋɔŋke
(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)*

¹ Canŋka Yesu à núr'a jyè Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàŋi wà ta wani ná cyenkwuge e. ² Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàŋi cùunŋ canŋɔŋke e, si nta tìgire cyán u na. ³ Ka u u jwo cyenkwugefoon'á na u yír'a yyére sùpyire shwòhòl'e, pi raa u ɲaa, ⁴ maa pi yíbe: «Mà tàanna ná Kile Saliyanj i, kacenni mpyinj u à ɲwò canŋɔŋke e laa, kapiini mpyinj? Mà sùpya múnaa shwò laa, mà sùpya múnaa wwû*?» Ka pi puni si fyâha. ⁵ Ka Yesu si ɲyinŋeni le pi e, maa yyahe tanha pi na, u à li ta pi ɲɛ a cyenkwugefoo ɲùɲaare ta mɛ. Maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyɛge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u ɲcùunŋ. ⁶ ɲɛ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si fworo Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwò ná Eròdi tonkuni shiinbil'e Yesu bonkanni kyaa na.

Shinɲyahara la ɲɛ si Yesu ɲya

⁷ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile banj kàmpanŋke na. Supyikurunŋ nimbwòhò mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yíri Galile kùluni ná Zhude wuuni ⁸ ná Zheruzalemu kànhe ná Iduma kùluni ná Zhuruden banj kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidon kànyi na. U kapyiinŋkii kyaa sùpyire mpyi na núru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰ U mpyi na shinɲyahara cùunŋ, lire e yampii puni la mpyi si bwòn u na. Ka u u li ɲáare u cyelempyiibil'á na pi bakwòge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú nkwò a já laaga wwû sùpyire na, t'àha bú uru fɛnrɛ mɛ. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u ɲya, pi mpyi maha ɲcwɔ u fere

* **2:22** Seeyi boni na ɲɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatòre seeyi i maa lwòhe, lire ɲɛ mɛ nùjirimpe, lire ɲɛ mɛ ɛɛɛɛɛ sinmpe leni l'e ke. † **2:23** Kile Jwumpe Semɛnj à li cyêe na wà katege wu ká a ntùuli kɛɛg'e, na u sí n-jà sùmanj wà kwòn ná cyɛge e, si ɲjyí wani kɛɛge e (Duterenomu 23.25). ‡ **2:24** Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sònŋɔŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyɛge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canŋɔŋke (Ekizodi 34.21). * **3:4** Farizhɛɛnbii u sònŋɔŋkanni i, shinŋi u ɲɛ na múnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tɛgɛ canŋɔŋke.

e, maa ñkwúulo, maa jwo: «Kile Jyaji u nyɛ mu!» ¹² Nka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi áha sùpya yaha u yi cè mè.

Yesu túnntunmpii kɛ ná shuunniɲi ɲcwɔɔnrɔɲi kani
(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Lire kàntugo ka Yesu si dùgo ɲanɲe kà na. Mpii kyaa li nyɛ u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔl'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin kɛ ná shuunni u à cwɔɔnr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tɛrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin kɛ ná shuunniɲi u à cwɔɔnrɔ ke, pire mɛyi yi nyɛ: Simɔ ná Yesu à u mɛge le Pyɛri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonɛrizhe, lire ɲwɔhe ku nyɛ pi fàn'h'à ɲyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyaji Yakuba ná Taadi† ná Simɔ, pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, ɲge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

Pyiɲkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

²⁰ Lire kàntugo Yesu ná u cyelempyiibil'à núr'a pa pyɛngɛ, ka shinɲyahara si núr'a pa pi ɲwɔ tò sahanɲi ná pi funmpɛn karigil'e, fo mà u ná u cyelempyiibii pyi pi nyɛ a talyige ta mè. ²¹ Yesu cìnmpyiibil'à u kapyiɲkii kyaa lógo ke, maa wá na sônɲi na u ɲùmbwuun'à kɛɛɛ, maa shà zà u cù.

²² Kile Saliyani cyelentiibii pi à yíri Zheruzalɛmu kànhe e ke, ka pire si wá na ɲko na jínabii ɲùɲufoonɲi Belizebuli u nyɛ Yesu i, na ná uru fànhe e u na jínabii kòre na yige pifeebil'e.

²³ Nyɛ ka Yesu si pi yyere, maa bàtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaanniɲi sí n-jà uye kòrɔ la? ²⁴ Kìre maha kìre li nyɛ na liye túnni ke, lire kɲi fànhe maha ɲkwò. ²⁵ Pyɛngɛ maha pyɛngɛ shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru pyɛngɛ fànhe maha ɲcyɛɛ. ²⁶ Sitaanniɲi ká a u báarapyiibii kòre, u na uye túnni. Lire ká mpyi, u fànhe sí n-cyɛɛ si mpa ɲkwò. ²⁷ Wà sì n-jà n-jyè fànhanɲahagafoo bage e si u yaayi lwó, ná u nyɛ a bage foo pwɔ a cyán maa nta a jyè mà yɛ. Urufoo ká jà a u pwɔ a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u ɲɛempe. ²⁸ Sèenɲi na mii sí yi jwo yii á, sùpyire kapegigii ná ti Kile mèkɛɛɛɛ karigii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ɲka ɲgemu ká Kile Munaani mɛge kɛɛɛ ke, lire sì n-sii yàfa urufoo na mè, urufoo sí lire kapiini tugure lwó fo tèekwombaa.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, ɲaha na yɛ pi mpyi na ɲko na jínani wà u nyɛ u e.

Mpii pi nyɛ Yesu nunɲi ná Yesu cìnmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)

³¹ Mà Yesu yaha kuru cyage e, u nunɲi ná u cìnmpyiibil'à pa yyère cyínnɲi na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinɲyahara mpyi a tɛnn'a u kwúulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nunɲi ná mu cìnmpyiibii naha cyínnɲi na, pi naha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nyɛ mii nunɲi ná mii cìnmpyiibii yɛ?» ³⁴ Ka u u nyiigii yírig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii nintɛenbii pi nyɛ mii nunɲi ná mii cìnmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, ɲge u nyɛ na Kile ɲyii wuuni pyi ke, uru u nyɛ mii cìmpworonɲi ná mii nunɲi.»

4

Ñɛɛnugunɲi bàtaage
(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)

¹ Puru ɲwɔhɔ na, Yesu à kàre Galile banɲi ɲwɔge na, ka shinɲyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahanɲi. Sùpyir'à pa ɲyaha sèl'e ke, li nyɛ a pa ɲwɔ mè, ka u u jyè a tɛn

† 3:18 Taadi, kuru ku nyɛ u mɛge shɔnwoge. Mɛge ɲiɲcyiige ku nyɛ Zhudasi (Luka 6.16). ‡ 3:18 Zeloti: kuru mɛge ɲwɔhe ku nyɛ: «kɲi kyal'à táan ɲgemu á sèl'e ke.»

bakwɔɔge k'e lwɔhe ɲuŋ'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kâla karigii niɲyahagii na ná bàtaay'i. U à jwo: ³ «Yii a nùru, ɲɛnugunji wà u ná fwor'a kàre ɲɛmɛ tanuguge e. ⁴ Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fiige, sùmashinji wà à cwo kuni ɲwɔge na, ka sanɲyɛnre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworɔ niɲyahara mpyi kuru cyage e mɛ. Ka uru si fyîn wahawaha, ɲaha na yɛ u mpyi a jyè ɲìŋke e sèl'e mɛ. ⁶ ɲyɛ canɲk'à pa fworɔ ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ɲgurotaha na, ka ɲgure si uru cû, u ɲyɛ a jà a yasɛere pyi mɛ.

⁸ ɲka wà tacwug'à pa bê ɲìŋke tacɛnɲke na, maa fyîn maa yîri fwɔfwɔ. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi benjaaga ná kɛ kɛ.

⁹ ɲgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niɲgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwɔ ke, ka u ná u cyelempyiibii kɛ ná shuunninji ná shiin niɲkin niɲkin si yîri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yibili u bàtaayi ɲwɔhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná l'à ɲwɔhɔ ke, yii á lire ɲcɛŋ'à kan. ɲka mpe jwumpe puni ɲwɔh'à ɲwɔhɔ sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiinɲkii wíi maa ɲcyé cyi ɲyaga,

pi na Kile jwumpe nùru maa ɲcyé pu lógogo,

ɲaha na yɛ nde pi la ɲyɛ si zìi vyìnnɛ ke,

lire li ɲyɛ, mà nùr'a sà piye kan Kile á,

bà pi kapegigii si mpyi si yàfa pi na mɛ*.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahaŋki: «Yii aha mpyi yii ɲyɛ a ɲke bàtaage yyahe cè mɛ, di yii sí yi sanɲyi yyahe cè n-jwo yɛ? ¹⁴ ɲɛnugunji u ɲyɛ Kile jwumpe jwufoonji. ¹⁵ Kuni ɲwɔge na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaanninji si pu wwû pi funɲ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge ɲuŋ'i sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a ɲɛ pu na ná funntange e ke. ¹⁷ ɲka pu ɲyɛ a jà a ndìre le t'e mɛ, tire ɲwɔmɛni kɛngɛmɛ ɲyɛ a pɛn mɛ. Kawaa, lire ɲyɛ mɛ yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworɔ Kile kuni i. ¹⁸ ɲgure shwɔhɔl'e sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diɲyɛni karigii funmpɛnre ná nàfuunji lage ná yaayi shinji puni lage si ti ta, ka tire sònɲɔre si pu cwônɔ, pu ɲyɛ a jà a yasɛere pyi mɛ. ²⁰ ɲìŋke niɲcɛnɲke na sùmashinji tacwug'à pa bê ke, kuru ku ɲyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ɲɛ pu na ke, tire sùpyire ti maha Kile ɲyii wuuni pyi. Tire sùpyire na ɲyɛ sùmasɛnɲe fiige, sùmacire tà à sùmanji se mà nɔ benjaaga ná kɛ kɛ na, tà à yasɛere pyi mà nɔ beetaanre taanre (60) na, tà à yasɛere pyi mà nɔ ɲkuu ɲkuu (100) na.»

Kile jwumpe na ɲyɛ fùkina fiige

(Luka 8.16-18)

²¹ Ka Yesu si nùr'a jwo pi á: «Wà ɲyɛ na fùkina mîni si u le ɲcyígile yaaga ɲwɔh'i mɛ, ɲka u maha dùrugo yaage kà ɲuŋ'i. ²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à ɲwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ɲaa. Kyaa maha kyaa l'à yaa numpini i ke, lire là mú si n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ. ²³ ɲgemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u niɲgyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa nùr'a jwo pi á: «Kile jwumpe yii na nùru ke, yii pu yaha yiye funɲ'i, ɲaha na yɛ Kile sí yii kan n-tàanna ná yii lógonɲkanni i. Puru ɲwɔhɔ na, u sí n-pa tà bàra yii niɲcente na. ²⁵ Lire tèni i, shin maha shin u na ɲcaa si Kile jwumpe yyahe cè ke, Kile sí là taha uru u niɲcempe na. ɲka shin maha shin u ɲyɛ u ɲyɛ na pu nùru mɛ, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na ɲyɛ sùmapya fiige

* 4:12 Ezayi 6.9, 10

²⁶ Ka Yesu si núr'a jwo: «Kile Saanre à fwororo nde kani kurugo: nàñi wà u maha sùmachì nùru u kérége e. ²⁷ Uru nàñi'á ñóó numpilage e yo, u nyé nyii na canñke e yo, sùmapyañi sí n-fyîn, sùmacire sí raa lyége. Nka nàñi si pà cè lire pyiñkanni i mē. ²⁸ Nñke maha sùmañi pyi u à fyîn, sùmacige ku maha fyânha a fwororo, lire kàntugo sùmañcyahanñk'a si nta a fwororo sùmacige na, kàsanrage na sùmapyañi maha mpa fwororo sùmañcyahanñke na. ²⁹ Sùmapyañi ká lyé a nò u tēgeni na, nàñi maha ntíl'a kòonñani lwó na u kwùun, ñaha na yé sùmakwóngigii tèn'á nò.»

Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre

(Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)

³⁰ Ka Yesu si núr'a jwo: «Ná ñaha shi i mii sí n-jà Kile Saanre tàanna yé? Ti nyé mu à jwo ñaha bē? ³¹ Ti na nyé mu à jwo mutaridi cige yasere, nàñi wà à sà ntemu nùgo u cikóoge e ke. Kuru cige pyàn'á yílege cire sannte puni wunji na. ³² Nka u aha nùgo, u maha fyîn, maa yîri maha ntóro kanýege yawýere puni taan. Ku maha ñkényii yige, yire maha mpêe fo sanýeenre maha ti shēere yaa yi mbyimpe e.» ³³ Nyé yire bàtaayi shiñi ninyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna ná ti yi cenñkanni i. ³⁴ Puru jwumpe shiñi baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e mē. Nka u ná u cyelempyiibii kanni ká mpyi tēni ndemu i ke, u mpyi maha pu puni jwóhe yu pi á.

Yesu à kafeebwóhe yyéñe banji ñun'i

(Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)

³⁵ Kuru canñke yàkonñke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Wuu a si banji kùñke na.» ³⁶ Ka pi i sùpyire cye yaha, maa ñkàre ná Yesu i banji ñun'i, bakwooyi yabere mpyi pi jwóh'i. ³⁷ Ka kafeebwóhò si yîri na fwu, ka lwóhe si wá na ñcyânre na jyè bakwóoge e fo na ñko si ku jñ. ³⁸ Yesu mpyi bakwóoge kàntugo yyére mà jùñke taha jùntahaga na, na ñwúuni. Ka pi i u jè maa jwo: «Cyelentuñi, wuu na ñko si ñkwóro lwóhe e, lire nyé a mu funñò pēn mà?» ³⁹ U à jè ke, maa yîr'a fânha cyán kaféegge na, maa lwóhe pyi ku tēen. Ka kaféegge si yyére, ka lwóhe si ntēen siu! ⁴⁰ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii na fyáge amē yé? Naha na yii sàha ñkwó a dá mii na mà yé?» ⁴¹ Ka u cyelempyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nyé ñge nàñi fo ka kaféegge ná lwóhe si ntēen u wuuni taan yé?»

5

Yesu à jínahii ninyahamii kòr'a yige nàñi w'e

(Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)

¹ Nyé ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò banji kùñke na, wani Gadara shiinbii nyé. ² Yesu à tíg'a fwororo bakwóoge e ke, ka jínacyanñi wà si ntíl'a fwororo fanñyi i*, maa mpa u jùñò bē. ³ Uru nàñi mpyi na shùun fanñyi i. Sùpya sàha mpyi na si n-jà u pwó mē, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòròyi. ⁴ Tooyi ninyahay'e, pi mpyi maha u cwóre, marii u tooyi ná u cyeyi pwu ná yòròy'e. Nka u mpyi maha yire puni kyéegge. Sùpyire puni fânha'á pa ñcyére u e, maa u ñya, maa u yaha wani. ⁵ Pìlaga bâra canña na, nàñi mpyi maha ñaare fanñyi i, marii dùru ñanyii ñun'i, marii ñkwúuli, marii uye kúuli na fwóroge kafaayi na.

⁶ Mà u yaha puru na, u à tēen tatóngge e maa Yesu ñya, maa fê a pa ñiñkure sín u taan. ⁷ Maa jwo fânha na: «Yesu, Kileni ñiñyi wunji jyanji, ñaha shi ku nyé wuu ná mu shwóhòl'e yé? Mii na mu ñáare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà dē!» ⁸ U à puru jwo, ñaha kurugo yé Yesu mpyi a jínani pyi na u fwororo u e. ⁹ Ka Yesu si nàñi yíbe u mēge na, ka u u jwo: «Mii mēge nyé Shinnyahara, ñaha na yé wuu à ñyaha.» ¹⁰ Nyé ka jínacyanñi si Yesu ñáare fânha na na u àha pire kòre njige lire kùluni i mē.

¹¹ Nyé lir'á caakurumbwóhò ta ku u lyí ñanñke kà numpenge na wani. ¹² Ka jínabii si Yesu ñáare sèl'e, na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunñke e. ¹³ Ka u u jēē. Ka pi i fwororo

* 5:2 Yahutuubii maha pi fanñyi wwù kafaayi ñun'i. Pi maha ku jwóge yal'a yaa fo maha tatēenñò yaa mú.

nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yîri ñan̄ke numpenge na mà cwo cwo baŋi i. Pi mpyi a caalii kampwòhii shuunni (2.000) kwò, ka pi puni si ñkwôro lwòhe e.

¹⁴ Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwónbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵ Pi à nò Yesu na ke, ka pi i nàŋi ñya, ñge e jínabii mpyi ke, u à tèn u taan. Vàan̄nyi na mpyi u na, u mpyi a tèn tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶ Nde l'à jínacyan̄ni ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire ñya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworon̄kanni na jínabil'à fworò nàŋi i maa jyè caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi i wá na Yesu jáare sèl'e na u fworò pire kùluni i.

¹⁸ Yesu ñin̄jyini bakwòoge e, nàŋi i jínabii mpyi ke, ka uru si u jáare sèl'e s'a ñkèege ná u e. ¹⁹ Ñka Yesu ñye a ñee m̄e, maa jwo: «Núru, ma a si pyenge, kabwooni Kafoon̄i Kile ññaare wun̄'à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàŋi si ñkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na màre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

*Yesu à ceen̄i wà cùuŋò, maa Zharusi pworon̄i buwun̄i ñè
(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹ Yesu à nùr'a baŋi jyiil'a kèenn̄e kùŋke san̄ke na ná bakwòoge e. U à fworò ke, ka shin̄nyahara si mpa u kwùulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka Kile Jwumpe kàlambage ñuŋufoon̄i wà si nò wani, u m̄ge mpyi Zharusi. U à Yesu ñya ke, maa ñin̄kure sín u taan, ²³ maa u jáare sèl'e: «Maye san̄i yaha, mii pworon̄i wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si ñcùuŋò m̄e.» ²⁴ Ka Yesu si yîr'a kàre ná u e, ka shin̄nyahara si ntaha u fye e fo na u fwòŋi.

²⁵ Tire sùpyire shwòhòl'e ceen̄i wà mpyi wani, yyee ke ná shuunni fun̄i, lùwulin̄kwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wem̄pyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwò, u à shà wem̄pyii ñin̄yahamii yyére, ñka pà ñye a sàa fworò yampe e m̄e, fo pu na nàare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwòhòl'e Yesu kàntugo yyére, maa bwòn u vāan̄nyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye fun̄i'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vāan̄nyi na, mii sí n-cùuŋò.» ²⁹ U à bwòn Yesu vāan̄nyi na ke, ka lùwulin̄kwombaayi si ntíl'a kwò, ka u u li cè uye e na ur'à cùuŋò. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworò ur'e, maa yyaha kèenn̄'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vāan̄nyi na ye?» ³¹ Ka u cyelempyiibii si u pyi: «Mu ñyii na ñye nte sùpyire puni na, t'à mu fenn̄e kàmpan̄nyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na ye?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na màre sùpyire shwòhòl'e, ñge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceen̄i u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na ñcyèenni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa ñin̄kure sín Yesu yyaha na, maa sèen̄i puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dāniyan̄'à mu shwò mpe yampe na, ta si yyen̄in̄ke ná ferempe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, píl'à yîri ñuŋufoon̄i Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworon̄i na. Ma hà núru cyelentun̄i yaha u uye kànha u a ma m̄e.» ³⁶ Ñka Yesu ñye a puru jwumpe lwó a wíi m̄e, maa yi jwo nàŋ'á: «Ma hà raa fyáge m̄e, dá mii na kann̄a.» ³⁷ Ka pi i yîri na ñkèege Kile Jwumpe kàlambage ñuŋufoon̄i yyére. Yesu ñye a ñee sùpyan̄i wabere u kuni bínni ná ur'e m̄e, fo Pyeri ná Yakuba ná u cìmpworon̄an̄i Yuhana. ³⁸ Pi à nò ñuŋufoon̄i pyenge e ke, ka Yesu si shin̄nyahara ñya ti i ñyàha na wùruge tiye e, marii myahigii súu marii kwuuyi wàa. ³⁹ U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii súu ye? Pyàn̄i ñye a kwù m̄e, u na ñwúuni!» ⁴⁰ Ka pi i wá na ñcyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyàn̄i mpyi a sínni ke, ka u u jyè wani ná pyàn̄i sifeebii ná u cyelempyiibii taanren̄i i.

⁴¹ Maa pyàn̄i buwun̄i cù u cyege na, maa yi jwo u á pi shèen̄e e: «Talita kumi!» Lire ñwòhe ku ñye: «Mii pworon̄i, ta núru, yîri!» ⁴² Kuru cyage mujye e, ka pùcwon̄i si yîri na

jaare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò wà yaha u nde kani cè mɛ, maa pi pyi na pi ñjyì kan u á.

6

Yesu kàñhe shiinbil'à cyé u na
(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)

¹ Lire kàntugo Yesu à nùr'a kàre u tukanhe Nazareti i, u cyelempyiibii mpyi u fye e. ² Canñonk'à pa nò ke, ka u u wá na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebii ñinyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na ñko: «Nte yákilifente ti ñye u á ke, ná ñcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à jà a cyire puni ta ke? ³ Taha cíkyanganjì bà u ñye u wi mɛ? Mariyama pyiibii pi ñye Yakuba ná Zhoze ná Zhude ná Simò ná pùceribii pi ñye naha kàñhe e ke, pire mpìi yyaha wunji bàl'à?» Ñye tire sònñor'à nàara a pi pyi pi a ñùñò tugo Yesu na.

⁴ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile tùnntunñò maha le ñjire e cyeyi puni i, fo u cìnmppyiibii ná u tukanhe ná u tupyenge ye.» ⁵ Pi ñye a dá Yesu na mɛ, lir'à u sige u ñye a kakyanhala kariii ñinyahagii pyi wani mɛ. U à u cyeyi taha yamii ñinjin ñinjin na, maa pire cùunñò. ⁶ Pi dánabaare Yesu na, lir'à u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanjì pyi na ntùuli kuru kàmpañke kànyi na.

Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Kile jwumpe yu
(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)

⁷ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere na ntunni shuunni shuunni pi sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pi á mú, pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e. ⁸ Maa yi jwo pi á: «Fo kàbii bà mɛ, yii àha yaage kabere lwó raa ñkèege kuni i mɛ, yii àha yalyire lwó mɛ, yii àha boro lwó mɛ, yii àha wyéere lwó nde dufaabil'e mɛ. ⁹ Yii tanhanya lwó, ñka yii àha vaañntinñyi shuunni lwó mɛ.»

¹⁰ U à kwò maa pi pyi: «Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si ñee yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pi tèn wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ¹¹ Ñka yii aha ñkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi ñye a ñen'a yii jwumpe lógo mɛ, yii nivworobii kuru kàñhe e, yii yii tooyi bambanjì kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kàñhe shiin na.»

¹² Ka pi i ñkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pi pi toronkanni kèenñe. ¹³ Marii jínacyaanbii ñinyahamii jínahii kòre na yige pi e, marii yamii ñinyahamii tìri ná sìnmpɛ e marii Kile jáare, ka pi i wá na ñcùunji.

Yuhana Batizelipyinji kwùñkanni
(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)

¹⁴ Lire tèn i, Yesu mɛg'à fworò cyeyi puni i, ka saannjì Eròdi si u kyaa lógo. Pii mpyi na ñko: «Yuhana Batizelipyinji u à ñè a fworò kwùñi i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amɛ.» ¹⁵ Pii sí i ñko na Kile tùnntunñi Eli u à nùr'a pa, pii mú sí i ñko na tèecyiini Kile tùnntunñi wà u à ñè a fworò kwùñi i.

¹⁶ Eròdi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyinji ñùñke mii à pyi pi à kwòn ke, uru u à ñè a fworò kwùñi i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Eròdi mpyi a u sìnñeñi Filipi cwonjì kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenji mɛge na mpyi Eròdiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Eròdi á na u ñye a yaa u u sìnñeñi cwonjì shwò u na mɛ. Ka puru jwumpe si waha Eròdi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a le kàsunji i.

¹⁹ Ka Eròdiyadi lùuni mú si yîri, maa wá na bonkanni caa Yuhana na. Ñka u yabilinji mpyi na sì n-jà mɛ. ²⁰ Eròdi mpyi na fyáge Yuhana na, ñaha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Eròdi n'a mpyi a u mɛjwuuni

lómo, u funnke mpyi maha mpen. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nye Eródi canzeg'à pa mâhana a nɔ lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoɲɛɛbii ná sòrolashiibii jùɲufeebii ná Galile kùluni shinbwoobii mɛɛ na. Kuru canɲke Eródiyadi sí u nimpyiini pyi Yuhana na. ²² Eródiyadi mpyi a nàmbage lɛɲɛ saanɲ'á ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'à jyè na ɲkwôhɔli, ka li kyaa si ntíl'a táan Eródi ná u shinyyerebil'á. Ka saanɲi si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na ɲcáa ke, ku cyêe, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa ɲkâa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u ɲɲarege mɛɛ k'à bê uru kɪni taaga ɲɲɪkin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fworó ntàani na, maa u nunɲi yíbe: «Naha mii à yaa mii u jáare ye?» Ka nufoonɲi si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyiɲi jùɲke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'à fyâl'a jyè saanɲi yyére maa yi jwo u á: «Mii la ɲye mà Yuhana Batizelipyiɲi jùɲke kwòn a le ɲkunan'i mà kan na á numɛ.» ²⁶ Puru jwump'à saanɲi yyahe tanha sèl'e, ɲka mà u yaha u à kâa pùcwoɲ'á u shinyyerebii ɲyii na, u la sàha mpyi si ɲcyé mɛ. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashiɲi wà tun u sà Yuhana jùɲke kwòn, u a ma. Ka uru si ɲkàre kasubage e mà sà Yuhana jùɲke kwòn, ²⁸ mà le ɲkunan'i mà pa ɲkan pùceebilin'á, ka uru sà ɲkan u nun'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòɲi kyaa lómo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

*Yesu à shiin kampwôhii kanɲkuro ɲwô cya
(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)*

³⁰ Nye Yesu tũntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiɲkii puni ná pi kàlanɲi nimpyiɲi puni jwo u á. ³¹ Sùpyiibii nimpaaɲpii ná ɲɲkaribii mpyi a ɲyaha a tòro, fo mà Yesu ná u cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yii a wá wuu yîri naha, wuu raa si wuu mɛge cyage sige e, yii i sà ɲè wani.»

³² Ka pi i bakwôoge lwó mà kàre pi mɛge cyage e sige e. ³³ Shinɲyahara à pi ɲɲkaribii ɲya mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpaɲɲi kànyi shinɲyahara si fê à núr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fworó bakwôoge e mà pi ɲya pi à ɲyaha sèl'e ke, ka pi jùɲaare si u ta sèl'e, naha na ye pi mpyi mu à jwo mpàa pi ɲye piye jùɲɔ kurugo. Ka u u wá na pi kálali karii ɲɲyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tɛni ɲya li i ntùuli ke, ka pi i file u na maa jwo: «Cyelentuɲi! Sige funnke e wuu ɲye, canɲke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cye yaha t'a si sishwɔnbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwô.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu mɛɛ ká ɲkàr'a sà shin ɲɲɪkin canmpyaa ɲkwuu shuunni (200) báara sàra tɛg'a bwúuru shwô mà pa ɲkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Yii sà wíi! Bwúuru jùɲyi jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru jùɲyɔ kanɲkuro ná fyapyaá shuunni yi wá wani.

³⁹ Nye ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tɲɛ tɲɛ, kuruyo kuruyo ɲyèpuruge ɲun'í. ⁴⁰ Ka pi i ntɛɛn shiin ɲkuu ɲkuu (100) ná shiin beeshuunni ná kɛ kɛ kuruyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru jùɲyi kanɲkuruyi ná fyapyaagii shuunniɲi lwó u cyeyi i, maa yyahe yîrige ɲɲyiɲi i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruɲi ná fyapyaagii kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi à táa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'à lyí a tɪn. ⁴³ Bwúuruɲi ná fyaabii paanyi y'à kwôro ke, yire mpyi a shàhii kɛ ná shuunni jɪ. ⁴⁴ Mpii pi à lyí ke, pire nàmbaabii kanni mpyi shiin kampwôhii kanɲkuro (5.000).

*Yesu à ɲaara lwôhe ɲun'í
(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)*

⁴⁵ Nye lire ɲwôhɔ na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwôoge e, maa baɲi jyiile u yyaha na, Betisayida kàhe yyére. ⁴⁶ Yesu à ti cye yaha ke, maa ɲkàr'a sà Kile jáare ɲanɲke kà na. ⁴⁷ Numpilag'à wwò mà u cyelempyiibii ta bakwôoge e baɲi ɲɲɪke e, uru kanni u mpyi ɲɲɪke na. ⁴⁸ Numpilyage na, kafɛɛge mpyi na pi bêni, ka

Yesu si li nya na pi à kànha bakwɔɔge mpurunji taan. Pi sàha mpyi na jìn'a ku pyi ku u ñkèege fwɔfwɔ mɛ. Ka Yesu si yîri na jaare na ñkèege pi fye e lwɔhe ñun'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi ñkere na. ⁴⁹ Nka pi à u nimpanji nya lwɔhe ñun'i ke, pi mpyi na sônñi na bunji wà fwɔɔngɔ ki, ka pi i yîri na kwuugii wàa, ⁵⁰ naha na ye pi puni nyii mpyi u na, pi puni zòompîi mpyi a kwòn. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tìñe, yii àha vyá mɛ, mii wi.»

⁵¹ Ka u u jyè bakwɔɔge e pi fye e, ka kafɛege si ntíl'a yyére. Lir'à pi puni kàkyanhala fo pi funño jwump'à kwò. ⁵² Pi nyɛ a mpyi a cè supyishinji u nyɛ Yesu mɛ. Kakyanhani u à pyi mà bwúurunyahage kan sùpyir'á ke, lir'à pyi pi nyii na, ñka pi funnyii mpyi a múgo mɛ.

Yesu à yamii cùunjo Zhenɛzarɛti kàmpanji na
(Macwo 14.34-36)

⁵³ Nyɛ Yesu ná u cyelempyiibil'à banji jyiile ke, maa nɔ Zhenɛzarɛti kùluni i, maa bakwɔɔge yyéñe banji ñwɔge na. ⁵⁴ Pi à fworɔ bakwɔɔge e ke, ka sùpyire si Yesu nya a cè, ⁵⁵ maa ñkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpanji kyaa yu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lógo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yîri kàmpanji puni na, pi yasinninji ñun'i. ⁵⁶ Yesu n'a mpyi a nɔ cyaga maha cyag'e ke, kànbwɔhɔ yo, kànbilere yo, sishwɔn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, marii u jáare na u pi yaha pi a bwúun u vàanntinñke zhwɔɔre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwúun u na ke, pire puni mpyi maha ñcùunji.

7

Karigii cyi nyɛ na wuu ñwɔre Kile yyahe taan ke
(Macwo 15.1-20)

¹ Kile Saliyanji cyelentiibii pîi mpyi a yîri Zheruzalemu kànhe e, ka pi ná Farizhɛɛnbii si sà bínni Yesu taan. ² Maa li kàanmucya mà li nya na u cyelempyiibii mpyi na lyî ná cyeyi ñiñwɔhɔyi i Kile yyahe taan, naha na ye pi nyɛ a yi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e mɛ.

³ Farizhɛɛnbii ná Yahutuubii sanmpii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a fininje Kile yyahe taan mà tàanna ná pi tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyinñkanni na, pi n'a mpyi a yîri caange na, pi mpyi maha wili maha piye fininje Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyî. Làdaabii pîi saha na mpyi yaayi ñjyñji kyaa na, mu à jwo: fùññcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dànyɛñji yaayi ná yatɛɛnyii.

⁵ Ka Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si Yesu yíbe: «Naha na mu cyelempyiibii nyɛ na wuu tulyeyi làdaabii* kurigii jaare mà ye? Naha na pi nyɛ na cyeyi jyí mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyî mà ye?» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyinmɛ tò wwomɔ na ke! Kile tùnntunñi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'à sàa pyi sèe. L'à sémɛ Ezayi sémɛñi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii pèrɛ ñwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompîi laag'à tɔɔn mii na.

⁷ Pi na mii pèrɛ tawage e,
naha na ye kàlanji pi nyɛ na ñkaan ke,
ur'à lwó a pwɔ sùpyire làdaabii karigii na†.”»

⁸ Ka Yesu si nùr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile tonji na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹ Yii na sônñi na yii tanga na nyɛ mà cyé Kile tonji na, maa ntaha yii yabilimpîi làdaabii fye e. ¹⁰ Kile tùnntunñi Musa à jwo na “Ma tunji ná ma nunji pèe, ñgemu ká jwumpimɛ jwo a wà u

* **7:5** wuu tulyeyi làdaabii: Saliyanji Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi a wà bâra uru na. Saliyanji pi à bâra Musa wunji na ke, uru ná Musa wunji puni mpyi a tàanna pi nyii na. † **7:5** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyinñkanni là na maa sônñi na lire jyinñkanni maha pire fininje Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sàragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ñka Farizhɛɛnbil'à jwo na shin maha shin u nyɛ na Kile pèrɛ ke, na pire pun'à yaa ná l'e. ‡ **7:7** Ezayi 29.13

tunji, lire nyε mε u nunji na ke, urufoo sí n-bòŒ.” ¹¹⁻¹² Nka yii pi ke, yii na sùpyire kâlali nge lâdanji na, u mεge nyε Kôrɔban. Sùpya ká jwo na uru nâfuunji na nyε Kôrɔban, lire jwôhe ku nyε na ur'a u kan Kile á, na fânhe saha nyε uru na u u sifeebii tēge mε. ¹³ Lire pyin̄kanni na, yii lâdaabii kurugo, Kile jwump'â pyi kan̄wô baa sùpyire nyii na, nka lire kanni bà mε, yii na cyire ncyii karigii shini ninyahagii pyi.»

¹⁴ Puru jwôhɔ na, Yesu à nûr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii nin̄gyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè sèl'e. ¹⁵ Yaayi yi na jyì sùpyan̄i fun̄nke e ke, kuru kà nyε a sii na jìn'a u jwôhɔ mε. Nka njemu yi na fwore sùpyan̄i fun̄nke e ke, yire yi maha sùpyan̄i jwôhɔ Kile yyahe taan. [¹⁶ Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nin̄gyigigii cyán sèl'e.]]»

¹⁷ Tèni i Yesu à yîri sùpyire taan mà jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u yíbe lire tãanlini jwôhe na. ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii yabilimp̄ii, ali numε yákilitan nyε yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyε na puru nûru mà? Yaaga maha yaaga k'â yîri cyíin̄ji na mà jyè sùpyan̄i fun̄nke e ke, kuru si n-jâ u jwôhɔ mε. ¹⁹ Tire nte yalyire nyε na jyè sùpyan̄i zòmbilini fun̄nke e mε, lage e ti maha jyè, lire kântugo, urufoo ká shâ yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cyε kurugo, Yesu à li cyêe na yalyire pun'â fínin̄ε.

²⁰ U a jwo: «Ncyii cyi nyε sùpyan̄i zòni na ke, cyire cyi maha u jwôhɔ Kile yyahe taan. ²¹ Naha kurugo yε sòn̄n̄opeere maha fwore sùpyan̄i zòmbilini i, mu à jwo tasinnage kegεmε karigii ná nân̄kaage ná supyibuuni ná ²² jacwôore ná ntiimbaan̄i ná pege ná nâjwôhore ná silegebaare ná nyipεenni ná jwoore ná yàmpeente ná fun̄n̄baare. ²³ Cyire ncyii kapegigii cyi nyε na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyan̄i jwôhɔ Kile yyahe taan.»

Supyishini san̄ji cwon̄ji wà à dá Yesu na (Macwo 15.21-28)

²⁴ Ka Yesu si yîri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpann̄ke na. U à nɔ wani ke, maa jyè bage k'e. U la nyε a mpyi wà si uru kyaa cè mε. Nka u nyε a jà a n̄wôhɔ mε. ²⁵⁻²⁶ Ka ceen̄ji wà si u kyaa lógo, maa ntíl'a pa nin̄kure sín u fere e. Uru ceen̄ji mpyi Yahutu mε, u mpyi na yîri Sirofenisi kùluni i*. Jínan̄ji wà mpyi u pworon̄ji i, ka u u Yesu jáare na u u kôr'a yige u e. ²⁷ Ka Yesu si ceen̄ji pyi: «Yyére nân̄kopyire si lyî a tìn fôlɔ, naha na yε mà nân̄kopyire yalyire lwó a wà pwun̄mpyir'â, lire nyε a jwô mε.» ²⁸ Ka ceen̄ji si u pyi: «Kafoon̄ji, yire nyε sèe, nka pwun̄nbii pi maha ntèn tãbalan̄ji jwôh'i ke, pire maha nân̄kopyire yalyire paanre lyî.» ²⁹ Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu jwôshwôor'â jwô, mu sí n-jâ nûru pyεnge, mii à jínan̄ji yige mu pworon̄ji i.» ³⁰ Ka u u nûr'a kàre pyεnge mà sà pyàn̄ji ta u à sín̄ni yasinn̄in̄ke na, jínan̄ji mpyi a fworo u e.

Yesu à nàni wà nin̄gyigii múgo

³¹ Ka Yesu si yîri Tiri ná Sidon kànyi kàmpann̄ke na, maa nkàre Galile ban̄ji kàmpann̄ke na, maa sà jyè Dekapoli kùluni i. ³² Ka pi i shâ ná nàni w'e u yyére. Uru nàni mpyi n̄juncun̄nɔ, jwumpe s'â waha u á mú sèl'e. Ka pi i Yesu jáare na u u cyεge taha u na, bà u si mpyi si n̄cùun̄jɔ mε.

³³ Ka Yesu si nàni cû mà yîri sùpyire taan mà kàre tatôonge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u nin̄gyigigil'e, maa ntílwôhe ta u njini na. ³⁴ Maa n̄n̄n̄ke dùrugo kilen̄ji i, maa n̄jɔ a kùun̄jɔ, maa jwo: «Efata» lire jwôhe ku nyε: «Yii múgo!» ³⁵ Lire tèn̄i mujye e, ka nin̄gyigigii mú shuun̄ni si múgo, ka njini mú si sành̄a. Ka u u wá na ntíli na yu.

³⁶ Yesu à nûr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyan̄i wabεε yaha u yi cè mε. Nka u jwump'â pyi kee p'â pi nâara, ka pi i ntíl'a sà a pu yu na ntùuli. ³⁷ Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàk̄yanhala sèl'e, ka pi i wá na nko: «Karigii nin̄cenn̄kii kanni u na mpyi. U maha n̄juncun̄nibii pyi pi i nûru, maa búbuubii pyi pi i yu!»

§ 7:10 Ekizodi 20.12; Duterenam̄u 5.16 Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 * 7:25-26 Nge ceen̄j'â fworo supyishini w'e, ngemu u mpyi a fyân̄ha a pyi Izirayeli shiinn̄bii zàmpenn̄mii ke.

8

Yesu à shiin kampwòhii sicyεere jwò cya (Macwo 15.32-39)

¹ Canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan sahanŋi, yalyire sí jye a mpyi pi á mε, ka Yesu si u cyelempyiibii yvere maa jwo: ² «Ŋke supyikurunke jùnaare naha mii na sèe sèl'e, pi canŋke taanre woge ku jye naha mii taan, yalyire jye pi á mε. ³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fànhe sí n-kwò kuni na, naha na ye pi pìi tayiri'y' à tòn.» ⁴ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Taa nte sùpyire puni tintin yalyire sí n-ta naha ŋke síwage e ke?» ⁵ Ka Yesu si pi yíbe: «Bwúuru jùnyò jùuli yi wá yii á ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t'à tèn jùŋke na. Maa bwúuru jùnyi baashuunniŋi lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na, ka pire si u táa pi na. ⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si tire lwó, maa fwù kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil'á pi táa sùpyire na. ⁸ Kuru supyikurunŋ'á lyí a tìn, ka pi i ŋkwò maa saanya baashuunni jì njyìpaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwòhii sicyεere (4.000) kwò. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

Farizhεenbil'à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyêe na u à fworo Kile e ke (Macwo 16.1-12)

¹⁰ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ntíl'a jyè bakwòge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nò ke, ka Farizhεenbii pìi si mpa Yesu jwòge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyêe pire na ndemu l'à li cyêe u à fworo Kile e ke. Kànhaŋa pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir'à pèn u e ke, ka u u ñò a kùŋŋò fànhe na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire jye na kacyele caa mii á ye? Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, là si n-cyêe ti na mε.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yíri pi taan mà jyè bakwòge e, maa baŋi jyiile.

¹⁴ Ka u cyelempyiibii funŋò si wwò yalyire na, bwúuru jùŋŋò ninŋin kanna ku mpyi pi á bakwòge e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhεenbii ná Eròdi bwúurunŋi yírigeyirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi funŋyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwòhòl'e: «Bà wuu à pyi wuu jye a pa ná bwúuru i mε, lire e u à mpe jwo bε?»

¹⁷ Jye Yesu à pa pi kununke jwòhe cè ke, maa jwo: «Naha kurugo bwúurunŋi wuun'à yii funŋò wwòŋŋò ye? Ali numε yii yákilibii sàha ŋkwò a múgo mà? Yii funŋyi saha à tò la? ¹⁸ Nyiigii na jye yii á, yii jye na jaa mà? Ningyigigii na jye yii á, yii jye na núru mà? Yii funŋyi jye na jcwu kyaa na mà? ¹⁹ Canŋke mii à bwúuru jùnyi kanŋkurunŋi kwòn kwòn mà kan shiin kampwòhii kanŋkurunŋ'á (5.000) ke, pi lyìŋkwooni kàntugo, shàhigii jùuli yii à jì bwúuru kwòŋre na ye?» Ka pi i jwo: «Kε ná shuunni.» ²⁰ «Lire kàntugo canŋke mii à bwúuru jùnyi baashuunniŋi tég'a shiin kampwòhii sicyεerenŋi (4.000) jwò cya à de? Pi lyìŋkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à jì bwúuru kwòŋre na ye?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali numε, yii funŋyi sàha ŋkwò a múgo mà?»

Yesu à fyinŋi wà cùŋŋò

²² Puru jwòhò na, Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Bētisayida kànhe e. Pi à nò wani ke, ka pi i mpa ná fyinnanŋi w'e, maa Yesu jáare na u bwòn u na. ²³ Ka Yesu si u cù cyεge na, maa ŋkàre kànhe kàntugo, maa sà u ntìlwòhe tég'a u nyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tèn ndemu i ke, maa u yíbe: «Mu wá na yaaga jaa la?» ²⁴ Ka nàŋi si nyiigii múgo maa jwo: «Mii naha na sùpyire jaa, ŋka ti naha mu à jwo cire ti jaare.»

²⁵ Ka Yesu si nùr'a cyeyi cyígile u nyiigii na, tèn i u à pa yi láha ke, ka nàŋi si uye ta u à cùŋŋò, fo u na jaa na jcwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u núru, u a sì pyεŋε, u sàha bú ntòro kànhe e mε.

Pyeri à jwo na Kile Nijcwònròŋi u jye Yesu (Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'á wá na ñkèege Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sônñi jofoo yé?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pli wá na ñko Yuhana Batizelipyiñi u ñye mu, pli sí i ñko na Kile túnntunñi Eli u ñye mu, pli mú sí i ñko na Kile túnntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u ñye mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii ñye na mii sônñi yé?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwənrəñi u ñye mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á uru kyaa na me.

Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali, maa jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyañi Jyañi u kyaala sèl'e. Kacwənrībii ná Kile sáragawwuubii ñùñufēebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùñi canmpyitanrewuuni u sí ñè.» ³² Yesu à cyire karigii jwo a fíñiñe pi ñyii na. Ka Pyeri si u yyer'a fēēñ ñkere na, maa u cēēge u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kēēñ'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyeri faha: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu ñye na sônñi Kile ñyii wuuni na me, fo sùpyire ñyii wuuni!»

Pyiñkanni na wuu à yaa wuu taha Supyañi Jyañi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ná shinñyahara yyere, maa yi jwo pi á: «Ñgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabiliñi ñyii karigii na, u u ntēñ kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mēē ká mpyi na sí urufol'á kworokworocige na. ³⁵ Naha na ye ñgemu la ká mpyi si u ñinjaanji yaa ñwə ke, urufol'á sù ñumpanña ta me, ñka ñgemu ká kàntugo wà u ñinjaan'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufol'á sí ñumpanña ta. ³⁶ Naha li sí ñwə sùpyan'á mà ma ñyii yaayi puni ta ñge ñiñyēñi i ñinjaan, mu ñumpanñke si sà ñkēēge yé? ³⁷ Sùpya si n-jà yafyín tēge u múnaani ñùñə wwú ñumpanña me. ³⁸ Lire kurugo ñgemu u na ñcyíge Supyañi Jyañi ná u jwumpe na sùpyire ñyii na, nte ti na kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyañi Jyañi ká bú mpa ná u Tunji sìnampe ná Kile mēlēkēēbil'e canñke ñkemu i ke, u sí n-cyé urufol'á na.»

9

¹ Sēñi na mii sí yi jwo yii á, yii mpíi pi ñye naha ke, pli na ñye yii e, pire si n-kwú ná pi ñye a Kile Saanre ñya, ti i ma ná síñi puni i mà yé.»

Yesu pyiñkann'à kēēñe
(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyeri ná Yakuba ná Yuhana lwó, maa ñkàre ná pire kanni i ñanñke kà nintəəngə ñun'i. Mà pi yaha wani, Yesu pyiñkann'à pa ñkēēñe pi ñyii na. ³ Ka u vāanñyi si mpāl'a fíñiñe fo na ñí. Yi mpyi a fíñiñe fíñiñkanni ndemu na ke, sùpya ñye ñiñke na ñgemu u si n-jà yaaga pyi ku fíñiñe amuni me. ⁴ Kuru tanuge e, ka tēēcyiini Kile túnntunmpii Eli ná Musa si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre ñyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyeri si Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, wuu à pa naha ke, l'à ñwə sèl'e. Wuu yaha wuu u vūñyə taanre kwòro, ñiñkin sí n-pyi mu wogo, ñiñkin sí n-pyi Musa wogo, ñiñkin sí n-pyi Eli wogo.» ⁶ Pyeri à puru jwumpe jwo uye ñùñə kurugo, ñaha na ye u ná u shēēfēebii shuunninji mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pi yaha puru na, ñahanja à tige mà pi tò, ka meñwuu si fworo kuru ñahanñke e: «Mii Jyañi u ñye ñge, u kan'à waha mii na sèl'e. Yii a nùru u ñwə na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii si mpāl'a wíi wíl'a maha, pi saha ñye a sùpya ñya me, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri ñanñke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á na nde pi à ñya ke, na pi àha ñkwò li jwo sùpya á me, fo Supyañi Jyañi ká ñè a fworo kwùñi i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe yaha piye funñ'i, ñka pi mpyi na piye yíbili: «Mà ñè a fworo kwùñi i ñwəhe ku ñye ñaha yé?»

¹¹ Nyɛ ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyaŋi cyelentiibii s'à jwo na Kile tũntunŋi Eli u à yaa u fyànha a pa Kile Nĩncwɔnrɔŋi yyaha na.» ¹² Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyànha a pa si karigii puni kurigii tii. Nka li mú à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i na “Supyaŋi Jyaŋi à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú si mpyi u e mɛ.” Yii à sɔnnɔ lire na la? ¹³ Mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, pi à u pyi pi nyii pyiŋkanni na, bà l'à sémɛ u kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ.»

*Yesu à pyàŋi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Tèni i Yesu ná u cyelempyiibii taanren' à nɔ pi sanmpii cyage e ke, pi à sà shinnyahara ta t'à pi kwũulo, Kile Saliyaŋi cyelentiibii pii mpyi a nàkaana ta ná pi e. ¹⁵ Sùpyir'à pa Yesu nya ke, l'à paa pi puni i sèl'e. Ka pi i fê a kàre u fye e maa u shéere. ¹⁶ Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná pire na yiye kyáali ye?»

¹⁷ Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwɔhɔl'e: «Cyelentuŋi, mii à pa ná na jyaŋi i mu yyére. Jínaŋi wà u nyɛ u e, ur'à u pyi búbu. ¹⁸ Uru jínaŋi ká yíri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán nĩŋke na, u maha nkyànhigii kùru, u jwɔge mú maha nkanŋi, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii náare pi jínaŋi kòr'a yige u e, pi nyɛ a jà mɛ.» ¹⁹ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibii, fo naha tère e mii sí n-kwôro ná yii e ye? Mii sí yii kapyiŋkii kwú naye e sà nɔ fo naha tère na ye? Yii a ma ná pyàŋi i na á.»

²⁰ Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínaŋi'à Yesu nya ke, ka u u pyàŋi cyán na kúu nkanŋi nĩŋke na, maa u jwɔge pyi ku u nkanŋi. ²¹ Ka Yesu si pyàŋi tuni yíbe: «Fo naha tère e jínaŋi'à jyè u e ye?» Ka tufooni si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wuŋi na. ²² Tèni l'e, jínaŋi maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwòhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu jùnaare ta, maa wuu tège.» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Nka mu aha jà a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» ²⁴ Ka pyàŋi tuni si ntíl'a jwo fànha na: «Mii à dá, nka na tège, naha na ye mii daniyaŋi fàn'h'à cyére.»

²⁵ Yesu à sùpyire nya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fànha cyán jínaŋi na, maa u pyi: «Jínaŋi, mu u na jyè sùpyire e marii pi pyi búbuu ná jùncunnii ke, fwororo nge pyàŋi i, ma sàha núru njyè u e mɛ.» ²⁶ Ka jínaŋi si kwuugo wà, maa pyàŋi cúnŋɔ cúnŋɔ fànha na, maa fwororo u e. Pyàŋi'à pyi mu à jwo u à kwú, fo shinnyahara à jwo u à kwú. ²⁷ Ka Yesu si u cù cyége na a yĩrige, ka pyàŋi si yyére.

²⁸ Yesu à jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u nɔwɔh'a yíbe: «Naha na wuu nyɛ a jà a nge jínaŋi kòr'a yige pyàŋi i mà ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kileparege kanni ku nyɛ na jìn'a nge jínaŋi shini kòr'a yige sùpya e.»

*Yesu à u kwùŋi ná u nɛŋi kyaa jwo sahanŋi
(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)*

³⁰ Yesu ná u cyelempyiibii ninŋkaribil'à Galile kùluni jyiile, nka u la nyɛ a mpyi sùpya si li cè mɛ, ³¹ naha na ye u mpyi na u cyelempyiibii kálali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa Supyaŋi Jyaŋi le sùpyire cye e pi bò, nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí nè.» ³² Pi nyɛ a pyi a puru jwumpe jwòhe cè mɛ, fyagare s'à pi sige pi nyɛ a jà a u yíbe mɛ.

*Sùpyaŋi u nyɛ jùŋufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)*

³³ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nɔ Kapɛrenamu kànhe e. Tèni i pi a jyè bage e ke, ka u u pi yíbe: «Naha nàkaana yii mpyi a ta kuni na ye?» ³⁴ Ka pi i fyàha, naha na ye nàkaante jũŋke ku mpyi na pire puni i, jofoo u nyɛ jùŋufooni ye. ³⁵ Ka Yesu si ntèen, maa pi shiin ke ná shuunniŋi yyere, maa yi jwo pi á: «Ngemu la ká mpyi si mpyi jùŋufoo ke, urufol'à yaa u uye pyi kántugo yyére wuŋi, u raa báare pi sanmpil'á.»

³⁶ Ka Yesu si pyàŋi wà cù a pa pi shwɔhɔl'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: ³⁷ «Shin maha shin u à jɛn'a nge pyàŋi fiige cùmu lemɛ jwò mii kurugo ke, urufol'à mii cùmò lemɛ jwò

mú. Shin maha shin sí u à mii cùmò lemε jwò ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmò lemε jwò.»

*Ngemu ká mpyi u nyε wuu zàmpen mε, uru na nyε ná wuu e
(Luka 9.49-50)*

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyelentuñi, wuu à nàñi wà nya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mεge e, ka wuu u u sige li na, ñaha na yε wuu wà bà mε.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mε, sùpya si n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mεge e, si ntíi núru mii mεge kèεge ntaha lire na mε. ⁴⁰ Ngemu u nyε u nyε wuu zàmpen mε, urufoo na nyε ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mú nyε shin maha shin u à fùñcwokwunyaga lwòhò kan yii á mà lire ñùñke pyi na yii na nyε Kile Njñcwònrñi wuu ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tònñi ta.»

*Karigii cyi maha sùpyañi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na
(Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)*

⁴² Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Nte nàñkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là ñinñin ñùñò kyán, l'à pwòró urufol'á pi kafaabwòhò pwò u yacige e, pi i u wà banji i. ⁴³ Mu cyεge kà ñinñin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè ná ku sannke e shìñi ñinñkwombaanji i. Lir'à pwòró mu á, mu ná ma cyeyi shuunniñi u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyεεnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwùu mε, kuru cyage nage mú nyε na fùru mε.”] ⁴⁵ Mu tóoge kà ñinñin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè shìñi ñinñkwombaanji i ná tóoge ñinñin i. Lir'à pwòró mu á, mu ná ma tooyi shuunniñi u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyεεnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwùu mε, kuru cyage nage mú nyε na fùru mε.”] ⁴⁷ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwùl'a wà, mu jyiini ñinñin wunji u jyè Kile Saanre e. Lir'à pwòró mu á, mu ná ma jyiigii shuunniñi u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyεεnre ti maha sùpyire kyaare lyi kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwùu mε, kuru cyage nage mú nyε na fùru mε*.” ⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à jáanja nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tèε u shiinbii toronkanni kèenñε. Suump'à táan, suumpe tìpoompe ká fworò p'e, ñaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanji ye? Yii pyi suumò njñcenmε, yyeñinñke ku pyi yii shwòhol'e.»

10

*Yesu à jwo na nòñi ná u cwonji nyε a yaa pi piye yaha mε
(Macwo 19.1-12; Luka 16.18)*

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Zhude kùluni i, Zhuruden banji kàntugo. Wani sahanji, ka sùpyire si mpa bínni u taan. Ka u u nùr'a cye le u kapyinñyeeni i, na ti kálali. ² Ka Farizhεenbii pii si file u na, si u pεre jñcù ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tàanna ná Kile Jwumpe Semεñi i, nò sí n-jà u cwonji yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Ñaha Kile tùnntunñi Musa à séme lire nde kyaa na yε?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwo na mu aha ceenji nàmbage kwòkwò sémeñi kan u á, na mu sí n-jà u yaha*.»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njñngage kurugo, lir'à séme tonji i mà kan yii á. ⁶ Nka mà lwó diñye tasiige e, Kile à “sùpyañi yaa nò ná ceewe†.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nòñi sí u tunji ná u nunji yaha si mpwò u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin ñinñin‡.” Lire e, pi saha si n-pyi shiin shuunni mε, ñka pi sí n-pyi shin ñinñin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi ñinñin ke, sùpya nyε a yaa u pire láha piye na mε.»

¹⁰ Tèni i pi à nùr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelempyiibii si nùr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwonji yaha maa ceenji wabεε lèñε ke,

* **9:48** Ezayi 66.24 * **10:4** Duterennamu 24.1-4 † **10:6** Zhenεzi 1.27 ‡ **10:7-8** Zhenεzi 2.24. Lire jwòhe ku nyε: «Lire kurugo nòñi ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin ñinñin, nòñi ná u cwonji shwòhòñ'á yaa u jwò mà tòro nòñi ná u sifeebii wunji na.»

urufol'à jacwəɾə pyi mà yyaha tí ná ceenji nɪncyiɪni i. ¹² Ceewe mú ká nàmbaga fwoɾo, maa nàmbaga lèŋe nòŋi wabər'á, uru ceenji mú à jacwəɾə pyi.»

Yesu à jwó le nàŋkopyir'á

(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)

¹³ Nyɛ lire kàntugo, sùpyiibii píl'à pa ná nàŋkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'á mɛ. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpɛn u e, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Yii nàŋkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige mɛ, naha na yɛ sùpyiibii pi nyɛ nàŋkopyire fiige ke, Kile Saanre nyɛ pire woro. ¹⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ŋgemu ká mpyi u nyɛ a ɲɛn'a uye tîrige pyà fiige mɛ, urufoo si n-sì n-jà n-ŋyɛ Kile Saanre e mɛ.» ¹⁶ Ka u u nàŋkopyire cù a ta uye na, maa jwó le t'á.

Nàfuufooŋi kani

(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)

¹⁷ Ncyii karigii puni kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à kuni lwó sahaŋki. Mà pi yaha pi i ŋkɛɛge, nàŋi wà à fê a sà nɪŋkure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyelentuŋi nɪncɛnɪ, naha shi mii à yaa mii u pyi si shìŋi nɪŋkwombaani ta bɛ?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à ɲwə wa? Kile kanni baare e, sùpya nyɛ a ɲwə mɛ. ¹⁹ Mu à Kile toni kurigii cè mà kwò “Ma hà sùpya bò mɛ, ma hà zínni ná wabɛɛ cwo e mɛ, ma hà nàŋkaaga pyi mɛ, ma hà vini ntaha wà na mɛ, ma hà ɲcwu sùpya na mɛ, ma tuni ná ma nunji pɛɛŋ.”» ²⁰ Ka nàŋi si Yesu pyi: «Cyelentuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyɛɛɛ e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa táan uy'á, maa u pyi: «Yaaga nɪŋkin k'à mu fô, ta sì, maa sà ma cyeyaayi puni pɛɛɛ, maa uru wyéɛɛni kan fòŋɔfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyɛ a u táan mɛ, ka u yyetanha wunji si ŋkàɛɛ, naha na yɛ nàfuubwəhə foo u mpyi u wí.

²³ Lir'á pyi ke, ka Yesu si yyahe kɛɛnɲɛ, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufooŋi jyìm'à pɛn Kile Saanre e.» ²⁴ Lire ɲwəmɛɛn'à Yesu cyelempyiibii funŋə wwòŋə, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'à sàa pɛn, wà u jyè Kile Saanre e. ²⁵ Nwəhəŋi jyìm'à táan múɛɛnɲɛni wyiini i mà tòro nàfuufooŋi u jyè Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nàara a u cyelempyiibii kàkyaanhala fo mà tòro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sannii i ke, jofoo u sí n-jà nùmpaŋa ta bɛ?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'á sùpyire jà, ŋka kyaa nyɛ na Kile jini mɛ, naha kurugo yɛ karigii puni síŋi nyɛ u á.»

²⁸ Ka Pyɛri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká ɲɛn'a kàntugo wà u bayi, lire nyɛ mɛ u sɪŋɛɛbii, lire nyɛ mɛ u sifeebii, lire nyɛ mɛ u pyiibii, lire nyɛ mɛ u kɛɛy'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige ŋkuu (100) ta naha ŋge diɲyɛni i. Urufoo sí baya ná sɪŋɛɛ ná nɛɛ ná pyi ná kɛɛyɛ ta, ŋka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwəhəɾə mii mɛge ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Diɲyɛni nɪmpaŋi i, urufoo sí shìŋi nɪŋkwombaani ta. ³¹ Nka yyaha yyére shiin nɪɲyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu nɪɲyahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

Yesu saha à jwo u kwùŋi ná u ɲɛŋi kyaa na

(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)

³² Yesu ná u fyèɲwəhəshiinbii mpyi kuni i na ŋkɛɛge Zheruzalɛmu kàŋhe e, uru u mpyi yyaha na. Nka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyè cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu nɪŋkaribii pi mpii Zheruzalɛmu kàŋhe e, Supyaŋi Jyaŋi sí n-le Kile sàragawwuubii ɲɪŋufɛebii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, si u kan Kilecembaabil'á. ³⁴ Pire sí u fwəhəɾə, si ntilwəhe wà u na, si u bwòn ná kàsɔrigil'e, si u bò. Nka u kwùŋi canmpyitanrewuuni u sí ɲɛ.»

Zebede jyaabii yacyage
(Macwo 20.20-28)

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentuji, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la nyé mii u pyi yii á yé?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tèn ndemu i ke, ma a wuu wà ninjin yaha ma kàninke na, ma a u sanji yaha kàmèni na.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na jáare mii á ke, yii nyé a ku shi cè mé. Kyaage lwøhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyîgime ke, yii sí n-jà mbyîgime kur'e mii fiige la?» ³⁹ Ka pi i u pyi: «Ɖɔn, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwøhe bya, sí mbyîgime kyaage e mii fiige. ⁴⁰ Nka mà tèn mii kàninke ná mii kàmèni na, mii bà u nyé yire kanvooni mé. Kile à yire tatènyi bégele sùpyire ntemu mæ na ke, u sí yire kan pir'á.» ⁴¹ Nyé Yesu cyelempyiibii kèni sanj'á puru lógo ke, ka pire lùgigii si yîri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴² Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha njñke na, mpíi pi à yaha kìnì jùñufeebii ke, pire maha ntèn kìnì sùpyire jñ'ì fànhe e, kìnì shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kìnì sùpyire na. ⁴³ Nka li nyé a yaa li pyi amuni yii shwøhøle mé. Ngemu la ku nyé si mpyi shinbwo yii shwøhøle ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ⁴⁴ Ngemu la ku nyé si mpyi yii yyaha yyére shinji ke, urufol' u pyi pi sanmpii puni biliwe. ⁴⁵ Naha kurugo yé Supyani Jyani nyé a pa dñyeni i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mé. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinjyahara kapegii shwøshwø lwøɔ.»

Yesu à fyinni wà nyii múgo
(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)

⁴⁶ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shinjyahara na mpyi pi fye e, pi à Time jyani Baritime fyin wuni ta u à tèn kuni jwøge na, na jáare. ⁴⁷ U à lógo na Nazarèti kànhe shinji Yesu u wá na ntùuli ke, ka u u wá na yu fànha na: «Yesu, Dawuda Tuluge Shinji, jùñaara ta na na!» ⁴⁸ Ka shinjyahara si u faha na u fyâha. Nka u nyé a jèn'a fyâha mé, maa là bàra sèege na: «Dawuda Tuluge Shinji, jùñaara ta na na!» ⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funñke njñe, ma a yákiliñi tñe, Yesu na mu yiri. Yîri, ma a ma.» ⁵⁰ Fyinn'á puru lógo ke, maa u vāanntinñke wwúl'a wà njñke na, maa búrug'a yîri na nkèege Yesu yyére. ⁵¹ U à nò u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la nyé mii u pyi mu á yé?» Ka fyinni si u pyi: «Cyelentuji, mii la nyé si núru s'a jaa.» ⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu daniyan'á mu cùñɔ.» Ka u nyiigii si ntíl'a múgo, ka u u ntaha Yesu fye e.

11

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kànhe na, pi mpyi a nò Olivye cire janke nkere na, Betifajye ná Betani kanyi taan. Ka Yesu si u cyelempyiibii pli shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku nyé yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha nò wani, yii sí n-tíi dùfaanñaaga ta k'à pwø, sùpya sàha nkwo à dùgo ku na mà nya mé. Yii i ku sàha, yii pa nkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii nyé na ku sàre yé?” yii urufol' u pyi na “Ku kyaa li nyé Kafoonji na. U aha nkwo ku na, ku sí n-pa.”»

⁴ Nyé ka cyelempyiibii mú shuunni si nkàr'a sà dùfaanñaage ta k'à pwø pyenge jwøge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sàre. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hen! Naha yii na mpyi amé yé? Naha kurugo yii nyé na dùfaanñke sàre yé?»

⁶ Ka cyelempyiibii si pi jwø shwø bà Yesu mpyi a yi jwo pi á mé. Ka tire sùpyire si dùfaanñke yaha pi cye e na pi a sì ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil'á pa ná dùfaanñke e Yesu yyére ke, maa pi vāanpyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèn na nkèege. ⁸ Ka shinjyahara si

ti vâanntinnyi yà wwû mà pili pili Yesu yyaha na kuni i, ka ninyahara si jyè kereyi i na wyere kwûun na ncyáan kuni i*. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u kântugo ke, tire puni mpyi na nkúuli na:

«Yabwòhe!

Ngemu u nye na ma Kafoonji Kile mege na ke,

Kile u jwó le u á†!

¹⁰ Yabwòhe! Yabwòhe!

Saanre ti nye na ma ke,

Kile u jwó le t'á.

Wuu tulyage Dawuda Saanre ti.

Pèente ti taha Kile na ninyicyeyi puni i!»

¹¹ Yesu à nò Zheruzalemu i ke, maa nkàre Kileñaarebage e. U à yaayi puni wíi wíi ke, maa fwor'a kàre Betani kànhe e ná u cyelempyiibii ke ná shuunninji i, naha na ye numpilage mpyi na wwûu.

Yesu à fizhiye cige láña

(Macwo 21.18-19)

¹² Kuru canña nùmpañña, pi ninjiribii Betani i, ka katege si Yesu ta. ¹³ Ka u u fizhiye cige kà nya tatònge e ná wyere e, maa file ku na a wíi, kampyi u sí yasere ta ku na. Nka u à nò ku jwòh'i ke, u nye a yasere ta k'e fo wyere bà me‡, naha na ye ku tèeseni mpyi sàha nkò a nò me. ¹⁴ Ka Yesu si jwo cig'á: «Sùpya saha sì n-sì yasere ta mu na, si njyí me.» Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe lógo.

Yesu à cwòhòmpii kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na

(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)

¹⁵ Kântugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à nò Zheruzalemu kànhe e, ka u u nkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi na pèempe ná zhwoñi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tàbalibii ná sanmpañmperebii yateñnyi nòñ'a cyán cyán. ¹⁶ U nye a jee sùpya u à jyè ná yaperengi i Kileñaarebage ntàani na me§. ¹⁷ Puru jwòhò na, ka u u wá na pi puni kálali, marii nko: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kileñaarebaga supyishinji pun'á*.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semengi i. Nka yii pi ke, yii à ku kèenn'a pyi “nànkali tabinniga†”.»

¹⁸ Kile sàragawwuubii nùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibil'à puru lógo ke, ka pi i wá na Yesu bonkanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, naha na ye u kàlanji mpyi a tateenge wwû shinnyahar'e. ¹⁹ Yàkonk'a nò ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworo kànhe e.

Yesu à jwo dányanji ná Kileñarege ná kapegigii yàfani kyaa na

(Macwo 21.20-22)

²⁰ Kuru canñke nùmpañña nyège na, pi nintorobil'à fizhiye cige nya k'à waha fo ndìre e. ²¹ Ka Pyeri funñ si ncwo Yesu jwumpe ninjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentuñi, wíi, fizhiye cige mu à láña tanjaa ke, ku naha a waha.»

²² Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. ²³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya ká dá Kile na ná u zòmbilini puni i, urufoo ká jwo na nke nanke ku yíri ku tateenge e, ku sà ncwo banji i, urufoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile jáare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kwò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. ²⁵ Nka yii aha yíri'a yyére na Kile jáare, ka li i ntíge yii funñ'i na yii à tige shin na, yii tire tígire kwò, bà yii Tunji u nye ninyinji na ke, uru mú sí

* **11:8** Saanji pi nye na mpère ke, pi maha cyire karigii pyi si u bê (2 Saanbii 9.13). † **11:9** Zaburu 118.26 ‡ **11:13** Nke fizhiye cige ku nye ná weñyahayi i yasere baa ke, kuru na nye Yahutuubii nùñufeebii fiige, mpiimu pi à fyinme tò wwomò na ke. § **11:16** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyinñkanni na, wyérenjwòge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sàra, maa núr'a já a ntége pyi. Yatòre ti maha yaa ti já a pyi sàraga ke, pérempyiibii mpyi maha tire pérelí pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrugo. * **11:17** Ezayi 56.7 † **11:17** Zheremi 7.11

n-pyi si yii kapegigii yàfa yii na mε. [²⁶ Naha na ye yii aha mpyi yii nyε na yiye shwòhòlò wogigii yàfani yiye na mε, yii Tunji Kile u nyε nìnyinji na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mε.]»

Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil' à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, maa sà jyè Kilejaarebage e. Yesu nìjarañi ku funñke e, Kile sàragawwuubii nùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònrìbil' à kàre u yyé. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa nínkin na, yii aha mii jwò shwò, lire tènì i nge u à kuni kan mii á mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí urufoo cyèe yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na jwò shwò!» ³¹ Nyε ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu si nyε a jèn'a dá u na mà ye? ³² Nka wuu mú sì n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà dε!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, jaha na ye tire sùpyire puni mpyi na sònnji na Yuhana na mpyi a sìi Kile tùnntunñò. ³³ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nyε a cè mε.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyèe yii na mε.»

12

Érezén kòoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)

¹ Lire kàntugo Yesu à bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñi wà u ná érezén cikòogo yaa, maa ku kwùulo, érezén lwòhe maha wwù wyige ñkemu i ke, maa kuru tùgo, maa ñkubaga yaa cikòoge kàanmucyafoonji mεε na. Lire kàntugo maa faafee lwò a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali, maa nta a kàre kùlùtòonl'e. ² Nyε érezénji yasεere tèekwòonn' à pa nò ke, ka u u báarapyinji wà tun cikòoge faafeebil' á u sà uru nàzhan érezénji shwò u a ma. ³ Nka uru tùnntunñ' à nò pi na ke, ka pi i u cù maa u bwòn, maa u cyengayi wunji kòr'a tùgo. ⁴ Ka cikòoge foo si núr'a báarapyi shònwu tun, ka pi i uru bwòn nùñke e, maa u cyahala sèl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cù a bò. Puru jwòhò na, u à shinnyahara tun, ka pi i pìi bwòn maa pìi bò. ⁶ U tùnntunmpil'e, shin nínkin kanna u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a táan u á sèl'e. Ka u u ñkànha a uru tun pi á, maa jwo “Pi sí n-sílege mii jyanji na.” ⁷ Nka jyafoon' à nò wani ke, ka pi i yi jwo piy'á na: “Cikòoge foo koolyinjì u nyε nge. Yii a wá, wuu u bò, kòoge sí n-pyi wuu wogo.” ⁸ Ka pi i u cù maa u bò, maa u wà cikòoge kàntugo yyé.

⁹ Nyε jaha cikòoge foo sí n-pyi ye? Nàkaana baa, u sí n-pa mpìi faafeebii bò si u cikòoge le piibere cye e.

¹⁰ Nje y'à séme Kile Jwumpe Seméñi i ke, taha yii nyε a yire kâla mε? Y'à séme “Bafaanribil' à cyé kafaage ñkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na.

¹¹ Kafoonji Kile u à lire pyi,

l'à pyi kakyanhala wuu jyii na*.”»

¹² Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Yahutuubii nùñufeebii si wá na u caa si u cù, jaha na ye pi mpyi a cè na u à ñke bàtaage jwo a wà pire na. Nka supyinyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kàre.

Pi à Yesu yíbe múnalwòore ñkanñi kyaa na
(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)

* 12:11 Zaburu 118.22,23

¹³ Lire kàntugo Yahutuubii jùñufeebil'à Farizheenbii pìi ná Erōdi tonkuni shiimbii pìi yaha a kàre Yesu yyére, bà pi si mpyi si u ta jcu u jwōmēni kurugo mē†. ¹⁴ Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, wuu à li cè na mu jye na fyáge sèenji tajwuge e mē, mu jye na fyáge sùpya na mē, mu jye a sùpya pwóŋŋ sùpya na mē, mu na sùpyire kálali ná sèenji i Kile kuni jaaranjanni na. Lire na, wuu la jye si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwōre kaan Ōromu saanbwōhe Sezari á la? ¹⁵ Naha mu na sōnni ye?» Nka Yesu mpyi a cè na pi à fyinmē tò wwomō na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pere si jcu ye? Yii wyérebile kan na á, si li wíi.» ¹⁶ Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nànja ná u mēge ku jye nge wyérenji na ye?» Ka pi i jwo: «Saanbwōhe Sezari». ¹⁷ Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wunji kaan Sezari á, yii raa Kile wunji kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni pāa.

*Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèñi kyaa na
(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)*

¹⁸ Jye Sadusiibii pi maha jwo na kwujene jye nùmpañja mē, pire pìl'à file Yesu na maa u yíbe: ¹⁹ «Wuu cyelentunji, Kile tūntunji Musa à mpe jwumpe sémē wuu Saliyanji i na “Nò ká ceewe lèñe, maa njkwù, mà u ta u jye a pyà ta ceenji na mē, u cōonj'a yaa u ceenji lèñe zànbangara na, u u pyi si u na, u yyahafoonji ninjkwunji mēge na‡.” ²⁰ Jye sñēē baashuunni na mpyi wani, pi puni ninjyeni mpyi a ceewe lèñe maa njkwù, u jye a pyà ta u na mē. ²¹ Ka sñēenji shōnwunji si ceenji lwó maa njkwù, u jye a pyà ta u na mē. Ka tanrewunji wuuni si mpyi amuni. ²² Ka pire nambaabii baashuunni puni si ceenji lèñe mà taha taha piye na, njka pi wà jye a pyà ta u na mē. Pire puni kàntugo, ka ceenji mú si mpa njkwù. ²³ Jye ná pire namba baashuunni puni s'à uru ceenji lèñ'a círi, kwùubii jèñi ká bú nta sèe, pi aha bú jè canjke njkemu i ke, pi ngir'á, ceenji sí n-kan ye?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire jèñi kyaa na, lir'à ta yii jye a Kile Jwumpe Semēni yyaha cè, si nta njyére Kile sífente na mē. ²⁵ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworō kwùñi i, nò si ceewe lèñe mē, ceewe mú si n-kan nò á mē. Ti sí n-pyi Kile mèlèkēebii fiige.

²⁶ Nje Kile tūntunji Musa à sémē kwujeni kyaa na ke, yii jye a yire kála mà? Kuru cyage e, l'à sémē na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u jye Ibirayima, ná Ishaka, ná Yakuba u Kilenjì.”

²⁷ Jye puru jwump'à li cyēe na pire mpìi jyi wuu pi jye wani Kile yyére. Sùpyire jyi woore ti maha Kile pēre, kwùubii kyaa bà mē. Yii na sōnni na sùpyire si jè n-fworō kwùñi i mē, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

*Kile Saliyanji kabilini l'à fànha tò cyi sanjki na ke
(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)*

²⁸ Kile Saliyanji cyelentunji wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lógo, maa li nya na Yesu à pi jwō shwō a jwō ke, ka u u file Yesu na, maa u yíbe: «Saliyanji kabilini ndi l'à fànha tò cyi sanjki na ye?» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyanji kabilini njncyiini li jye “Izirayeli shiimbii, yii lógo, wuu Kafoonji Kile kanni u jye Kafoonji. ³⁰ Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná ma zōmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma sōnjore puni ná ma fànhe puni i*.” ³¹ Shōnwuuni li jye “Ma supyijēenji kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mē.” Kile Saliyanji kapyagii puni i, là jye a pèl'a cyire shuunni kwò mē†.»

³² Ka uru Kile Saliyanji cyelentunji si Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, mu à sèe jwo, Kile jye ninjkin, wà saha jye a bàra u na mē. ³³ Bà mu à jwo, ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná

† 12:13 Erōdi shiimbii ná Farizheenbii mpyi na bēni mē. Ōromu shiimbii fànhe mpyi a táan Erōdi shiimbil'á, ka pi i wá na sōnni na múnalwōre ngwùñ'a yaa. Farizheenbii mpyi na sōnni Kafoonji Kile u jye pire jùñŋ na: lire e, mà múnalwōre kan Ōromu saanbwōhe Sezari á, lir'à li cyēe na mu à jēe u fànhe na maa jcyé Kafoonji Kile na. ‡ 12:19 Duterēnōmu

25.5-6 § 12:26 Ekizodi 3.6 * 12:30 Duterēnōmu 6.4, 5 † 12:31 Levitiki 19:18

ma zòmbilini puni ná ma yákilinji puni ná ma fànhe puni i, maa ma supyiɲɛɲi kyaa taan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛ, lir'à pwórɔ sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanɲyi na.»

³⁴ Yesu à li ɲya na Kile Saliyanji cyelentun'á uru ɲwɔ shwɔ ná yákilifente e ke, ka u u u pyi: «Mu laage ɲye a tɔɔn Kile Saanre na mɛ.» Lire kàntugo wà saha ɲye a ɲɛn'a Yesu yíbe mɛ.

Kile Nɲɔwɔnrɔɲi ɲye Dawuda Tuluge Shin kannna mɛ

(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)

³⁵ Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali Kileɲaarebage e, u à pi yíbe: «Kile Saliyanji cyelentiibii maha jwo na Kile Nɲɔwɔnrɔɲi na ɲye Dawuda Tuluge Shin. Naha yíi na sônɲi pur'e bɛ?

³⁶ Jwumpe Dawuda à jwo mà Kile Munaani yaha l'à u yyaha cù ke, yíi sônɲo puru na. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniɲe cyege na,
fo mii aha mu zàmpeɛnbii le
mu tooyi ɲwɔh'iɛ.’ ”

³⁷ Ná Dawuda na Kile Nɲɔwɔnrɔɲi yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kannna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Shinɲyahare ti mpyi wani na núru Yesu ɲwɔ na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii cêɛgɛ

(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)

³⁸ Mà Yesu yaha u u sùpyire kálali, u à yi jwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa Kile Saliyanji cyelentiibii na, pi maha vâanntinmbwoyi leni na ɲaare. Sùpyire tabinniiyi i, pi la maha mpyi pi raa pire pèrɛ s'a pire shéɛrɛ. ³⁹ Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire ɲye mɛ wà ha pi yyere kataan ɲjyì na, bwompe tatɛɛnyi pi maha ɲcaa. ⁴⁰ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi ɲwɔtanyi i. Pi maha Kile ɲáare na mɔni sùpyire ɲyɲyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

Bùɲyeɲi lenkwucwoɲ'á pyi ke

(Luka 21.1-4)

⁴¹ Kileɲaarebage e, Yesu mpyi a tɛnn'a yyaha kan bùɲyeɲi yalenk'á, maa shinɲyahara wyéɛɲi lenkanni wíi. Nàfuufeebii nɲyahara mpyi na wyéɛɲi nɲyahawa leni.

⁴² Lenkwucwoɲi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùɲye pyi, ná daashipyara shuunni i. ⁴³ Ka Yesu si u cyelempyiibii yyere, maa yi jwo pi á: «Sèɛɲi na mii sí yi jwo yíi á, ɲge lenkwucwo fòɲɔfoon'á bùɲyeɲi ɲgemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wunji na.

⁴⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwû pi cyeyaayi nɲyahayi i, mà kan Kile á. Nka ɲge lenkwucwoɲi kanhamafoonji wi ke, u ɲùɲɔ wyéɛɲi puni u à kan Kile á, canɲke yalyire lwɔɔrɛ mú bá ɲye u á mɛ.»

13

Yesu à jwo na Kileɲaarebage sí n-ɲya

(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à fworo Kileɲaarebage e ke, ka pi wà ɲɲkin si Yesu pyi: «Wuu cyelentunji, mu u ɲke Kileɲaarebage ɲwɔɲkanni wíi! Kafaabwoyi y'à tɛg'a ku faanra, ku faanraɲkanni s'à ɲwɔ sèl'e!» ² Ka u u pi pyi: «ɲke basinaɲke yíi ɲye na ɲan'amɛ ke, canɲa na ma, ku puni sí n-sii n-pwɔn n-cyán, si ku ɲkunɲyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ ɲye ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ɲanɲke ɲunji, maa yyaha kan Kileɲaarebage á. Ka u cyelempyiibii pìi sicyɛɛrɛ: Pyɛri ná Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà

pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe: ⁴ «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tēepyiini ká nò, naha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmuca! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. ⁶ Yii li cè na shinnyahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nijcwōnrōŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyε ure. Pi sí raa shinnyahara jwō fáanŋi s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiŋi shēnrε nūru yiye táan, maa yi shēnrε nūru laatōnyì i, lire kà yii funŋo pēn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbāa nyε mε, ŋka lire bà li nyε dīnyēŋi tēekwooni mε. ⁸ Supyishinŋi wà sí n-pa n-yīri n-sà n-cwo wà na, kīni là sí n-pa n-yīri n-sà n-cwo là na. Nīŋke ŋcyēēnnēŋi ná katibwōhe sí n-pyi cyeye nīnyahay'e. Cyire ŋcyii na nyε kanhare tasiige, bà laani maha yīri maa nta a yaa ná li zīŋi i mε.

⁹ Nyε mii sí yii funŋo cwo li na si njaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwūun mú Kile Jwumpe kàlambayì i. Pi sí raa yii yiri fānhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li jūŋke pyi na yii na nyε mii cyelempyi. Cyire karigii jūŋo taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyānha a jwo supyishinŋi pun'á. ¹¹ Nyε sùpyire ká mpa a yii cwōre na ŋkēge yukyaabii yyére, lire tēni i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tēge yiye funŋo pēn mε. Yii aha nò wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe mpemu kan yii á lire tēni i ke, yii puru jwo, naha na ye yii sì raa yu ná yii funŋo sōŋōre e mε, Kile Munaani fānhe sí n-pyi yii e. ¹² Pī sí n-pa raa pi cīnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pī sí n-pa raa pi pyīibii kaan pi a bùu, pyīibii pī mú sí n-pa raa yīri pi sifeebii kurugo s'a pi kaan pi a bùu. ¹³ Yii kyaa sí n-pēn sùpyire pun'á mii mεge kurugo. Ŋka ŋgemu ká jà a uye waha maa ntēen Kile kuni i fo mà sà nò tēgeni na ke, urufoo sí n-shwō.

¹⁴ Yapege k'à sàa pēn Kile á ke, yii aha kuru nya k'à jyè a tēen Kilejaarebage funŋke e na ku jwōre Kile yyahe taan tēni ndemu i ke, ŋgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwōhe cya a cè! Lire tēni ká nò, mà sùpyire ntemu ta Zhude kùluni i ke, pi a fī, pi a wá nanyì kàmpaŋke na. ¹⁵ L'aha ŋgemu ta u bage kàtanŋke jūŋ'i ke, urufoo kà nūru ntīge sì yaaga lwó bage e mε, u u ntíl'a tīge u a fī. ¹⁶ L'aha ŋgemu ta kērege e ke, urufoo kà nūru raa ma pyēge sì mpa u vāanntinmbwōhe lwó mε. ¹⁷ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifēe ná pyīnēebii na sèl'e. ¹⁸ Yii a Kile jáare, bà li tēni si mpyi l'àha mbē ná wyeere tēni i mε. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Mà lwó dīnyε tasiige e, mà pa bwōn nīnjaa na, uru ŋgahanŋi fiige sàha mpyi a nya mε, fo mà sà dīnyε kwò, uru ŋgahanŋi fiige saha mú sì n-pyi mε. ²⁰ Kāmpyi Kafoonŋi Kile mpyi a uru ŋgahanŋi tēni bere mε, sùpya mpyi na sì n-shwō mε. Ŋka u à uru ŋgahanŋi tēni bere u nījcwōnrībii kurugo, bà pire si mpyi si shwō mε.

²¹ Nyε shin ká jwo yii á na Kile Nijcwōnrōŋi na wá naha, lire nyε mε u wá mēŋi i, yii àha ndá urufoo na mε. ²² Naha kurugo ye kafinivinibii pī sí n-yīri na pire pi nyε Kile Nijcwōnrōŋi, pī sí raa ŋko na pire na nyε Kile tūntunmii. Pi sí raa kacyeenŋii cyēre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi s'a Kile nījcwōnrībii wuruge, kampyi pi sí n-jà mε. ²³ Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tēni li nò ke.

*Supyanŋi Jyanŋi Yesu sí nūru n-yīri nīnyīŋi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)*

²⁴ Nyε yyefuge kàntugo,
“Canŋa nyiini sí n-pyi numpire,
yiŋke saha mú sì raa bēenmε yige mε.

²⁵ Wōrigii sí raa jcwu,
yire kakyanhala yaayi yi nyε nīnyīŋi na ke, yire sí n-cūnŋo n-cūnŋo n-yīri yi tatēenyi i*.”

* 13:25 Ezayi 13.10; 34.4

²⁶ Nye lire tɛni i, pi sɪ Supyaŋi Jyaŋi nya nahanyɪ i, u à yɪri nɪnyɪŋi na ná fànbwəhe ná sɪnampe e. ²⁷ Lire kàntugo u sɪ u mèlɛkɛɛbii tun dɪnyɛŋi kàmpanyɪ sicyɛɛɛɛŋi puni na, pi i Kile nɪncwənrɪbii wà piye na, mà lwɔ dɪnyɛŋi jùŋke kà na mà sà nɔ ku sanŋke na.

Yii a kacyeen̄kii kàanmucaa

(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)

²⁸ Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi kɛ! K'aha ŋkɛnyɛ nivənyə yige, maa fùn tɛni ndemu i ke, yii maha jɛcɛ na nùŋgwəh'à byanhara. ²⁹ Lire pyɪŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cɛ na tɛn'à byanhara, li bá à nɔ. ³⁰ Sɛɛŋi na mii sɪ yi jwo yii á, mpii pi a dá mii na ke, pire sɪ cyire karigii nya tapyige e†. ³¹ Nɪnyɪŋi ná jùŋke sɪ n-pa n-tòro, ŋka mii jwumpe sɪ n-kwôro fo tèekwombaa.

Kile kanni u à Supyaŋi Jyaŋi Yesu tɛnuruni cɛ

(Macwo 24.36-44)

³² Nde li jye Supyaŋi Jyaŋi nùruni ke, shin nɪŋkin jye a sɪi ŋgemu u à u tɛnuruni ná u cannuruge cɛ mɛ. Ali Kile mèlɛkɛɛbii ná Jyafooni jye a kuru canŋke cɛ mɛ. Tufoonɪ Kile kanni u à ku cɛ. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i ŋkwôro jyii na, naha na ye yii jye a u tɛepani cɛ mɛ. ³⁴ Li sɪ n-pyi mu à jwo nàŋi wà kùshe wu u à u pyenge karigii puni táa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyenge jwəge tɛɛnfoon'á, na u a ku kàanmucaa sɛl'e, maa ŋkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyɪŋkanni na, yii bégele tɛrigii puni i, yii i ŋkwôro jyii na, bà pyengefoo si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i ŋwúuni mɛ. Naha kurugo ye yàkoŋɔ u sɪ n-pa yo, jùŋŋɛ na yo, ŋkùunɪ mɛɛni na yo, jyege na yo, yii jye a cɛ mɛ. ³⁷ Mpe mii sɪ n-jwo yii á ke, puru mii sɪ n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro jyii na.”»

14

Pi à vùŋŋə pwə Yesu na, si u bə

(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Cyi sanŋkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, bilereŋkwoŋi kataanni ná bwúurunɪ nɪnjirigembaanɪ kataanni sɪ nɔ. Kile sàragawwuubii jùŋufɛebii ná Kile Saliyanɪ cyelentiibii mpyi na Yesu caa jɛcú ná cwəɔre e, si u bə. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li jye a yaa li pyi kataanni tooy'e mɛ, lire baare e sùpyire sɪ n-cânra.»

Ceenɪ wà à sɪnmɛ nùguntanga wumə wu Yesu jùŋke na

(Macwo 26.6-13)

³ Yesu ná u cyelempyiibii na mpyi Betani kàŋhe e, tògofoonɪ* Simə bage e. Mà pi yaha talyige e, ceenɪ wà à file u na ná lonɣaracwol'e†, li mpyi a jɪ sɪnmpe nùguntanga wumpe lonɣara wumpe pà na‡. Maa cwooni jwəge kebe, maa sɪnmpe nùguntanga wumpe wu Yesu jùŋke na. ⁴ Nye sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà sɪ wá na ŋkunni tiye shwəhəl'e na: «ŋge ŋkɛɛɛŋi jùŋke ku jye ŋkire ye? ⁵ Mpe sɪnmpe n'a mpyi a péɛ, pu mpyi na sɪ wyɛɛnyahaga ta, si ntaha fòŋɔfɛebii tɛge. Pu lwəɔre mpyi na sɪ n-jà shin nɪŋkin yye nɪŋkin báara sàra kwə.» Ka pi i wá na ceenɪ fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha ceenɪ na! Naha na yii jye na u cɛge ye? Kacennɛ u à pyi mii na. ⁷ Fòŋɔfɛebii jye naha ná yii e tɛrigii puni i, tɛni ndemu ká yii táan ke, yii sɪ n-jà pi tɛge, ŋka mii wi ke, mii sɪ n-pyi ná yii e tɛrigii puni i mà dɛ! ⁸ Ceen'á u nimpyiini pyi. U à mii cyeere bɛgel'a yaha na fannɛke sigili§. ⁹ Sɛɛŋi na mii sɪ yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde ŋge ceen'á pyi nɪnjaa ke, lire sɪ n-jwo wani bà li si mpyi si ŋkwôro sùpyire funŋ'i mɛ.»

† 13:30 Pii maha jwo: «nde tɛni shiɪnbii sɪ cyire karigii nya tapyige e.» * 14:3 Pii na sɔŋŋi na tɛni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyéɛ ke, u mpyi a cùun'a kwə. † 14:3 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mɛge jye: «alibatiri». ‡ 14:3 Puru sɪnmpe mpyi a ta cige ŋgemu i ke, kuru mɛge na jye «naridi». § 14:8 Yahutuubil'á, sùpya ká ŋkwú, pi mpyi maha nùguntanga wyɛɛ ná sɪnmɛ nùguntanga wumə tɛg'a urufoo tiri. Lire kyaa na, Yesu jye ŋke cyage e.

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i, ka uru si shà Kile sáragawwuubii ñùñfueebii yyére, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funŋyi táan sèl'e, ka pi i wyéɛɛ ñwɔ jya u á. Mà lwó lire tēni na, ka Zhudasi si wá na pyiŋkanna caa si Yesu le pi cye e.

Kataanni njyŋi karigii ñcwɔɔnrɔŋi kani
(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)

¹² Nyɛ bwúuruŋi ñiñjirigembaaŋi kataanni canŋcyiige, Yahutuubii mpyi maha ntêre na mpàbili pyi sáraga pi bilereŋkwoŋi kurugo. Kuru canŋk'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Taa mu la nyɛ wuu u sà bilereŋkwoŋi kataanni njyŋi shwɔhɔ ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pìi shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a sì kànhe e, yii sí n-bê ná nàŋi w'e, u à lwɔhɔ kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyenge ñkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nɔ wani, yii i yi jwo pyengefoon'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyŋi lyí yɛ. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàŋi sí batɔnge ñiñyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a ñwɔ sèl'e. Lire babilini i, yii sí kataanni njyŋi karigii cwɔɔnrɔ.» ¹⁶ Ka cyelempyiibii si ñkàre, pi à sà nɔ kànhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwuŋkanni na. Ka pi i kataanni njyŋi karigii cwɔɔnrɔ wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaŋi wà sí uru le cye e

¹⁷ Nyɛ yàkonk'à pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntēen na lyí ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi i. ¹⁸ Mà pi yaha njyŋi na siŋcyan, Yesu à pi pyi: «Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, yii mpii pi naha na lyí ná mii i ke, yii wà ñiŋkin naha na sí n-pa mii le cye e.» ¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wi la? Mii wi la?» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunniŋi wà wi, nge cyege ku naha na mii woge e njyŋi yaage e ke. ²¹ Supyaŋi Jyaŋi ñkwùmbaa nyɛ mɛ, bà l'à sémɛ u kyaa na Kile Jwumpe Semeŋi i mɛ. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á kèege! Urufoo zimbaaŋi mpyi na sí n-pwɔrɔ u ziŋi na.»

Wwɔɔɛge njyŋi
(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Kɔrenti Shiinbii 11.23-25)

²² Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii nge shwɔ a lyí, mii cyeere ti.» ²³ Lire kàntugo maa fùñcwokwuuni lwó, ɛɛɛɛɛ sinmɛ mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya. ²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu nyɛ mii sìshange, tunmbyaare ñwɔnnte Kile à le ke, tire sìshange ki, ñke k'à wu si ntaha shinŋyahara ná Kile shwɔhɔŋi yaa ke. ²⁵ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, mii saha sì ɛɛɛɛɛ sinmɛ bya mɛ, fo canŋke mii sí nùru pu bya Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nyɛ ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworo bage e, maa ñkàre Olivye cire ñaŋke ñuŋ'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyɛ a uru cè mɛ
(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

²⁷ Pi à nɔ wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, ñaha na yɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Semeŋi i “Mii sí mpànaŋi bò, mpàkurunke puni sí n-caala*.”»

²⁸ Ka Yesu si nùr'a pi pyi: «Ñka mii aha ñè a fworo kwùŋi i tēni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mɛ.» ³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèeŋi na mii sí yi jwo mu á, ñiñjaa numpilage yabiliŋi i, ñkùpoonŋi mɛɛni shɔnwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.» ³¹ Ka Pyeri si nùr'a u ñwɔmɛɛni taha maa yi jwo a waha: «Pi mée ká mpyi na sí mii

* 14:27 Zakari 13.7

bò ná mu i, mii sì n-sì n-jwo na mii nyε a mu cè mε.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikəge e
(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Nyε ka pi i nɔ cyage k'e, kuru mεge nyε Zhetisemani. Ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii tɛɛn naha mà jwo mii u sà Kile jáare mɛyyere ke.»

³³ Ka u nin̄karen̄i si nkàre ná Pyeri ná Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpɛɛnre si sì u á. ³⁴ Ka u u pi pyi: «Mii fun̄n̄ke naha a pɛn fo na nkɔ si mii bò. Yii tɛɛn naha yii i nk̄wôro nyii na.»

³⁵ Ka u u nkàre yyaha yyére, maa uye wà n̄n̄ke na, maa Kile jáare, bà lire tɛni kyaage si mpyi si njà ntòro u taan mε. ³⁶ U mpyi na nkɔ: «Mii Tu Baba, li fànhe nyε mu i mà jà a karigii puni pyi. Na shwə n̄ke kyaage lwəhe na. N̄ka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.»

³⁷ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i n̄wúuni. Ka u u Pyeri n̄ɛ, maa u pyi: «Simə, mu na n̄wúuni bɛ? Mu nyε a jà a nde tɛni nin̄kin̄i pyi nyii na ná mii i mà? ³⁸ Yii tɛɛn nyii na, yii raa Kile jáare, bà yii si mpyi si fànha ta Sitaannin̄i na, u àha nk̄wə yii sòn ngà kapii na mε. Nàkaana baa, sùpyan̄i zòmbilin' à bégel'a yaha kacɛn̄nkii mε na, n̄ka u fàn̄h' à cyéɛ.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile jáare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰ Ka u u núr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à n̄jó, pi mpyi na si n-jà nyiigii múgo n-yaha mε. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyε a cè mε.

⁴¹ Ka Yesu si núr'a kàre yyaha na, maa núr'a pa nɔ u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na n̄wúuni la? N̄ɔmp' à ta, tɛn' à nɔ. Numε, Supyan̄i Jyan̄i sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴² Yii ȳiri, wuu raa sì, naha na yε n̄ge u sí mii le cye e ke, uru na naha naha.»

Yesu nc̄un̄i kani
(Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12)

⁴³ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nɔ wani, uru na nyε cyelempyiibii kɛ ná shuunn̄in̄i wà. U mpyi a pa ná shin̄nyahar'e, kàshikwənn̄wəȳi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sàragawwuubii n̄n̄ufeebii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii ná Yahutuubii kacwənr̄ibii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴ Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil' á: «Yii aha mii n̄ya mii à sùpyan̄i ngemu p̄r'a cù maa u shéere ke, urufoo wi. Yii i u cù, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵ Pi à nɔ ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentun̄i» maa u p̄r'a cù.

⁴⁶ Nyε ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cù. ⁴⁷ Ka Yesu cyelempyan̄i wà nin̄kin si u kàshikwənn̄wəȳe ww̄u mà taha a Kile sàragawwuubii n̄n̄ufembwəhe báarapyin̄i nin̄gen̄ke kà kwòn a cyán. ⁴⁸ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwənn̄wəȳi ná kàbiiyi i mpa nc̄u, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. ⁴⁹ Mii mpyi ná yii e can̄ja maha can̄ja. Mii mpyi maha sùpyire kálali Kilejaarebage e, yii sí nyε a mii cù mε. N̄ka nde mpyin̄i sí Kile t̄untun̄mpii jwumpe f̄un̄jə.»

⁵⁰ Ka u cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nàn̄jiin̄i wà u mpyi a taha u fye e, v̄aan̄to kanna u mpyi a taha a uye m̄igin̄ε. Ka pi i u cù v̄aan̄ton̄i na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na f̄i u cípyire wun̄i.

Yesu na nyε yukyaabii cye e
(Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24)

⁵³ Mp̄ii pi à Yesu cù ke, ka pire si nkàre ná u e Kile sàragawwuubii n̄n̄ufembwəhe yyére. Kile sàragawwuubii n̄n̄ufeebii puni ná Yahutuubii kacwənr̄ibii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii mpyi a piye bínni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i nk̄ɛge ná Yesu i, Pyeri à tɛn laage

e, marii si pi fye e fo sáragawwuubii nùñufembwøhe pyenge e. U à sà nò ke, maa jyè pyenge e, maa ntèen sañcwønsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sárágawwuubii nùñufeebii ná yukyaala kurunke shiinbii puni mpyi na kañuñɔ caa si Yesu bò. Nka pi nyɛ a yaaga ta mɛ. ⁵⁶ Shinnyahara mpyi na fini Yesu na, nka pi jwumpe nyɛ a bê nin̄kin na mɛ. ⁵⁷ Pìl'à pa yîri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire Kileñaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funñ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe nùñɔ taan sahañki, pi jwumpe nyɛ a já a pyi nin̄kin mɛ.

⁶⁰ Ka sárágawwuubii nùñufembwøhe si yîri sùpyire shwøhø'l'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, naha mu à cè p'e yɛ?» ⁶¹ Ka Yesu si fyâha fyii, u nyɛ a yaaga jwo mɛ. Ka sárágawwuubii nùñufembwøhe si núr'a u yíbe: «Kile Nijcwønrøñi u nyɛ mu la? Kileni Nijcenn̄i Jyan̄i u nyɛ mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Ɔɔn, mii wi! Yii sí Supyan̄i Jyan̄i nya u à tèn Siñi Punifoo Kile kàniñe cyege na, lire kàntugo yii mú sí u nimpan̄i nya nahanyi i, mà yîri nùnyini na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sárágawwuubii nùñufembwøhe lùyiri wun̄i si u yabilin̄i vāantinn̄ke cwøn†, maa jwo: «Wuu saha nyɛ a tige wà jwøjwumɔ kurugo mɛ. ⁶⁴ Yii à u Kile mækege jwumpe lógo. Naha yii nyɛ na sôn̄ni yɛ?» Ka pi puni si ntèen li taan na u à kapii pyi, na u mú s'à yaa u bò. ⁶⁵ Ka pìi si wá na ntilwøhe wàa u na, maa u yyahe pwø, maa kan̄kuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu nyɛ a jwo na mu na nyɛ Kile tūntun̄nɔ mà? Nge u à mu bwøn ke, uru mege yyere wuu á!» Ka pyenge sañcwønsigibii si kantawahii bwøn bwøn u e.

Pyeri à jwo na uru nyɛ a Yesu cè mɛ

(Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Lir'à Pyeri ta u mpyi jwøhøntaan pyenge funñke e. Ka Kile sárágawwuubii nùñufembwøhe báarapyicwøñi wà si mpa ⁶⁷ Pyeri ta u u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazareti Yesu e!» ⁶⁸ Ka Pyeri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii nyɛ a puru cè mɛ.» Lire kàntugo ka Pyeri si fworò ntàani na mà sà yyére tajyijwøge na, [ka ñkùpoon̄i si mæ sù.] ⁶⁹ Lire kàntugo ka uru ceen̄i ninun̄i si núr'a Pyeri nya kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «Nge nàñi nyɛ pi wà.» ⁷⁰ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Nyɛ tèt'a pyi ke, mpìi pi mpyi wani ke, ka pìre si yi jwo Pyeri á: «Nàkaana baa, mu na nyɛ Yesu fyèñwøhøshinn̄i wà, naha na yɛ mu mú na nyɛ Galile kùluni shin.» ⁷¹ Nyɛ ka Pyeri si jwo: «Kampyi mii à nge nàñi cè, Kile kà na yaha mɛ!» ⁷² Ka ñkùpoon̄i si ntíl'a mæ sù tozhønwo. Ka Pyeri funñke si jcwø Yesu jwumpe nijjwumpe na na: «Ñkùpoon̄i mæni shønwuuni sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyɛ a mii cè mɛ.» Nyɛ ka Pyeri si wá na mæ sùu.

15

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Kuru can̄ke nyèsøge na, ka Kile sárágawwuubii nùñufeebii ná Yahutuubii kacwønrìbii ná Kile Saliyan̄i cyelentiibii ná yukyaala kurunke shiinbii sanmpii puni si piye bínni, maa wwø a jwo, maa Yesu cù a pwø maa ñkàre ná u e fànhafoon̄i Pilati á*. ² Ka Pilati si u yíbe: «Yahutuubii Saann̄i u nyɛ mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³ Ka Kile sárágawwuubii nùñufeebii si tìgire nijnyahara cyán Yesu na. ⁴ Ka Pilati si núr'a u yíbe: «Tìgire pi à cyán mu na ke, mu nyɛ a pà cè a jwo tire e mà?» ⁵ Yesu saha nyɛ a jwo mɛ. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

† 14:63 Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu nyɛ a yaa pu jwo u na mɛ, mpìi pi à puru jwumpe lógo ke, pìre maha yîri maa pi vāannyi cwøn. * 15:1 Fànhafoon̄i Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyini wà bò.

*Yesu kataanmp'á cwənr'a yaha u mbòŋi na
(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)*

⁶ Yee maha yee Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni n'a mpyi a nɔ, Pilati mpyi maha kàsujyi ninŋin yaha, nge sùpyire mpyi maha jáare u á ke. ⁷ Nàŋi wà, ná u mɛge na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsuni i, jaha na ye u ná u wwoŋɛɛbii mpyi a cànra Ɔromu shiinbil'á, fo mà booro pyi. ⁸ Ka sùpyire si file Pilati na, maa u jáare na nde u maha mpyi pir'á yee maha yee ke, na u lire pyi. ⁹ Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saanŋi yige kàsuni i la?» ¹⁰ U mpyi a cè na yinɔyege na Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'á Yesu le cye e. ¹¹ Nka Kile sáragawwuubii jùŋufeebil'á sùpyire sòn na ti Pilati jáare u Barabasi yige kàsuni i, u u Yesu yaha wani.

¹² Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Nge yii na mpyi Yahutuubii Saanŋi ke, jaha yii jye na sònŋi mii i mpyi uru na ye?» ¹³ Ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴ Ka Pilati si núr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nɔ u bò ye?» Nka pi saha na kwuugii wàa fànha na, marii ŋko: «U kwòro cige na!» ¹⁵ Pilati la mpyi si sùpyire jyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ŋkwòro kworokworocige na.

*Sòrolashiibil'á Yesu fwóhɔrɔ
(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)*

¹⁶ Ka sòrolashiibii si ŋkàre ná Yesu i pi tateŋge e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷ maa vāanttinmbwɔhɔ ninyega† le u na, maa ŋguro cín mà pyi saanra jùntonɔ mà tò u na. ¹⁸ Lire kàntugo ka pi i wá na u fwóhɔre, marii ŋko: «Yahutuubii Saanŋi, wuu à mu shéere!» ¹⁹ Marii u bwùun jùŋke e ná kàbiini i, marii ntilwɔhe wàa u na, marii ninŋure sínni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u pèrɛ. ²⁰ Pi à u fwóhɔr'a kwò ke, maa vāanttinmbwɔhe ninyege wwù u na, maa u yabilinji vāanpyi le u na, maa ŋkàre ná u e si sà ŋkwòro kworokworocige na.

*Pi à Yesu kwòro cige na
(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)*

²¹ Jye mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkège ná Yesu i tabonke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yîri sige e, u mɛge mpyi Simɔ, Sirɛni kànhe shin u mpyi u wi. Alɛzandiri ná Urufusi yii tunji u mpyi u wi. Jye ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²² Ka pi i ŋkàre ná u e cyage mɛge ku jye Gɔlikota ke, lire jwɔhe ku jye: «Nunŋkwɔge Cyage.» ²³ Pi à nɔ wani ke, maa wyɛere tà le sinmpe e mà kan Yesu á u bya, ŋka u jye a jɛn'a ti bya mɛ. ²⁴ Sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò ke, maa ŋkyaanlwooni tɛg'a u vāanpyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanŋi cè mɛ. ²⁵ U à kwòro cige na jyège tɛni baacyɛere wuuni na. ²⁶ U à bò jùŋke ŋkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru sémɛ ke, pi à li sémɛ kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANŊI». ²⁷ Nàŋkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàniŋke na, u sanŋi sí jye u kàmɛni na. [²⁸ Lire pyinŋanni na, mpe p'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i u kyaa na ke, pur'à fùŋŋɔ:

«U à tòrɔ ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhɔre, marii jùnyi kwòre, marii ŋko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u jye amɛ la? ³⁰ Mu yabilinji u maye shwɔ, maa ntíge kworokworocige na.»

³¹ Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi na u fare, marii ŋko piy'á: «U à pii shwɔ, maa mpyi u jye a jà uye shwɔ mɛ. ³² Kile Nijɔcwənrəŋi! Izirayɛli Saanŋi! Mu aha jà a tige ŋke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kwòro u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

† 15:17 Vāanttinjyege»: Yahutuubii yyére, pi mpyi maha kuru vāanttinŋke jwoolo maha ŋkan saanbii ná shinbwoobil'á.

Yesu kwùni

(Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30)

³³ Nye canŋke mpyi a nɔ jùŋɔ nɔŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kɔni cyeyi puni i, mà tèrè pyi fo mà sà byanhara yàkɔŋke na. ³⁴ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo fàŋha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?» Lire jwòhe ku nye: «Mii Kilenji, mii Kilenji, naha na mu à kàntugo wà mii á yɛ?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U naha na Kile túnntunŋi Eli yiri na u pa uru tɛgɛ.» ³⁶ Ka pire wà nɔŋkin si fê a sà sìcogo fyinmɛ lùtanhage k'e, maa ku nórɔ kábii na, mà yaha Yesu jwòge taan, u u ku ta a shwònrɔ. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sí n-pa u tìrige ŋke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si núr'a sêe fàŋha na, ka u múnaani si fworɔ u e.

³⁸ Nye ka Kilejaarebage táataa vāanŋke si jcwɔn nɔŋke e, mà lwó nɔnyini na fo jwòh'i.

³⁹ Nye Jɔmɔ sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta naha u kwùŋkanni nya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi mpyi Kile Jyanji.»

⁴⁰ Cyee kurunŋ mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yiri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama, u nye Yakuba bilere ná Zhoze nunji ke, ná Salomɛ mpyi pi e.

⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tèrè. Cyee nɔnyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàre Zheruzalemu kànhe e.

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42)

⁴² Nye yàkɔŋke mpyi a nɔ a kwò, ka pi i wá na canŋŋke bégeli, lire jwòhe ku nye: kuru canŋa nùmpaŋŋa mpyi canŋŋke. ⁴³ Arimati kànhe shinŋi Yusufu, uru na mpyi yukyaala kurunŋke sêe shinŋi wà. U cyɛge mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Ka uru si jùŋɔ waha maa ŋkàre Pilati yyére si Yesu buwuŋi náare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùni lógo ke, l'à u pàa, ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi yyer'a pa yíbe kampyi u tèekwuun'à mɔ. ⁴⁵ Tɛni i sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi'à Pilati pyi na Yesu à kwú ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u tìrige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si vāanvyinge shwò, maa Yesu buwuŋi tìrige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fanŋke e. Kuru fanŋke mpyi a tùgo kafaaga na. Ka u u kafaabwòhò kùunŋkul'à pa ntò fanŋke jwòge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nunji Mariyama mpyi na Yesu buwuŋi tasinnage wíi.

16

Yesu à jè a fworɔ kwùni i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nye canŋŋk' à tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nunji Mariyama ná Salomɛ, ka pire mú taanre si ŋkàr'a sà sìnmɛ nùguntanga wumò shwò si ntɛgɛ Yesu buwuŋi tìri. ² L'à pyi cibilaage canŋcyiige* jyèsòge na. Tɛni i pi à nɔ kafaage fanŋke na ke, canŋa nyiini mpyi na fwore. ³ Pi nɔŋkaribii mpyi na ŋko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabwòhe kùunŋkuu n-láha wuu á fanŋke jwòge na yɛ?» ⁴ Pi à ta naha pi nyiigii yìrige ke, ka pi i kafaabwòhe ta k'à kùunŋkul'a lwó fanŋke jwòge na. ⁵ Pi à nɔ wani ke, maa jyè fanŋke e, mà nàŋjiwe nya u à vāanvyinge le, mà tɛn kàniŋke na, ka cyeebii si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàŋjiini si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ. Nazarɛti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na jcaa la? U à jè a fworɔ kwùni i, u nye naha mɛ. Yii u buwuŋi tasinnage wíi. ⁷ Yii sà yi jwo Pyeri ná cyelempyiibii sanmpil'à “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u nya wani, bà u à fyànha a yi jwo a yaha mɛ.”» ⁸ Nye ka cyeebii si fê a fworɔ fanŋke e. Pi puni mpyi a fyá fo na jcyɛɛnni. Li funmpɛɛnr'à pi pyi pi nye a jɛn'a yaaga jwo sùpya á mɛ.

‡ **15:34** Yesu na ŋkwúuli Aramɛni shɛɛnre e. Tire shɛɛnre e, Eloyi jwòhe ku nye: «Mii Kilenji». Mpii pi nye pi nye na tire shɛɛnre nùru mɛ, pire maha sòŋŋi na Kile túnntunŋi Eli Yesu nye na yiri. Yahutuubii pii na sòŋŋi na, ná Eli nye a kwú mɛ, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwò (2 Saanbii 2.1-12). * **16:2** Yahutibil'à cibilaage canŋcyiige ku nye kárinji.

Mpiimu na Yesu à uye cyêe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiinkii 1.6-8)

[⁹ Yesu à jè a fworò kwùni i cibilaage canjcyiige nyèsòoge na ke, Magidala Mariyama na u à fyânha a uye cyêe, nge e Yesu à jínabii baashuunninji kòr'a yige ke. ¹⁰ Ka uru ceenji si nkàr'a sà yi jwo Yesu fyènwòhòshiinbil'á. Pi mpyi a tèn yyetanhare e, marii myahigii súu. ¹¹ Nka tèn i pi a lógo na Yesu à jè a fworò kwùni i, na u wá nyii na, na Mariyama à u nya ke, pi nyé a sàa dá mɛ.

¹² Lire kántugo Yesu à uye kèenn'a cyêe u fyènwòhòshiinbii pìi shuunni na mà pi yaha pi i nkèege sige e. ¹³ Ka pire si núr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, nka pire mú saha nyé a dá mɛ.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii kɛ ná ninjinji na mà pi yaha pi i lyí. U à pi faha pi dánabaare na, naha na yɛ mpìi pi à u nya u à jè a fworò kwùni i, maa mpyi nyii na ke, u cyelempyiibii nyé a jɛn'a dá pire jwumpe na mɛ. ¹⁵ Puru jwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì dɛnyɛni jùnyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ngemu ká dá pu na, maa batize ke, urufoo sí nùmpañña ta, nka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nyé a dá pu na mɛ, Kile sí urufoo tòn. ¹⁷ Mpìi pi à dá mii na ke, pire sí raa kakyanhala karigii jcyiimu pyi ke, cyire cyi nyé: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu shɛɛnre tabɛr'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwòre, nka pi sì raa yaage pyi pi na mɛ. Pi mée ká bàha bya, ku sì n-jà kapii pyi pi na mɛ. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile jáare pi na pi raa jcùunji.»

Yesu à kò a dùgo nìnyinji na

(Luka 24.50-53; Kapyiinkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonji Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo nìnyinji na, ka u u sà ntèn Kile kàniɲɛ cyɛge na.

²⁰ Nyé ka u cyelempyiibii si nkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonji mpyi maha pi tère báaraɲi puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mɛge na ke, cyire mpyi maha fànha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwun^{kan}ni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeⁿⁱ fun^{no} jwumpe e ke

Luka na mpyi wempeyi, Yahutu bà u mpyi u wi me. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu me, Luka la mpyi si Kile Jyaji Yesu kyaa jwo pir'á. Lire kurugo mpii pi à Yesu nya maa lógo u jwò na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fò^{no}fee pyenge. Mpànahabii pi à sù mpànahabii ke, pir'á u zin'á fyànha a jwo. Kile nyε a sùpya pwò^{no} sùpya na me, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyi^{ne} maa nyε Yesu na ke, urufoo sí nùmpañ^a ta. Fò^{no}feebii ná yampii ná nà^{no}kopyire ná lenkwucyeebii ná círimpii ná zàmp^{ne}enbii ná supyishini sanni u mpyi u nyε laage e pil'á me, pire puni kyaa mpyi a táan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpii pi à u kwòro ke, u à Kile jáare na u yà^a pire na.

Yesu à jè a fwordo kwùⁿⁱ i ke, u à uye cyêe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèn Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu jwòm^{ne}é lwó pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre nìnyini na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémeⁿⁱ wab^{er}'e, uru mege na nyε: «Yesu Tunntunmpii Kapyiinkii Semⁿⁱ».

Luka sémeⁿⁱ kasemⁿⁱ

¹⁻³ Yyaha yyére shinⁿⁱ Tofili, karigii cyi à pyi naha wuu yyére ke, cyire cyi mii nyε na sémeⁿⁱ si ntun mu á. Shin^{ny}ahara mú à cyi séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwun^{kan}ni i, mpiimu nyii na cyi pun'á pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mú à li ta kacenn^e maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si nkan mu á, ⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyε sèe me.

Kile mèl^{ke}enⁿⁱ wà à Yuhana Batizelipyiⁿⁱ zini kyaa jwo

⁵ Tèni i Eròdi mpyi Zhude kùluni saannⁱ ke, Kile sàragawwunⁱ wà na mpyi Abiya u sàragawwukurun^{ke} e, u mege mpyi Zakari. U cwonⁱ mpyi Aron tùluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunnⁿⁱ mpyi a tíi Kafoonⁱ Kile yyahe taan, pi mpyi a u jwòm^{ne}enⁱ cù karigii puni i, marii u tonⁱ kurigii puni jáare. ⁷ Nka pyà mpyi pi á me, naha na yε Elizabeti mpyi cijirin^e. U ná u poonⁱ mú sí mpyi a lyε a kwò.

⁸ Cann^{ka} Zakari mpyi sàragawwubaaranⁱ na Kile yyahe taan, naha na yε mahanⁱ mpyi a nò pi sàragawwukurun^{ke} na. ⁹ Mà tàanna ná sàragawwuubii làdaabil'e, pi mpyi maha nkyaanlwooni tég'a sàragawwunⁱ wà cwò^{no}nrò, ur'a sì jyè Kilejáarebage fun^{ke} e maa wusunⁿⁱ súugo. Nyε ka kuru cann^{ke} wunⁱ si mpa bē Zakari na. ¹⁰ Mà u yaha u u wusunⁿⁱ súuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile jáare. ¹¹ Ka Kafoonⁱ Kile mèl^{ke}enⁿⁱ wà si mpâl'a fwordo Zakari na, maa yyére wusunⁿⁱ tasogoge kànin^e cyage na. ¹² Zakari à u nya ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mèl^{ke}enⁿⁱ si u pyi: «Ma hà vyá me Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwonⁱ Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mege le Yuhana. ¹⁴ Uru pyànⁱ zini kani sí n-pyi mu á funntanga ná múguro kyaa. Li mú sí n-pyi shin^{ny}ahara á funntanga kyaa, ¹⁵ naha na yε u sí n-pyi shinbwo Kafoonⁱ Kile yyahe taan. U sì raa sinmpe pà tufiige byii me. Kile Munaani sí u jî tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶ U sí Izirayeli shiinbii ninyahamii yyaha kēnn^e Kafoonⁱ pi Kilenⁱ á. ¹⁷ U kapyiinkii sí n-pyi Kile tūntunⁿⁱ Eli wogigii fige. Bà Kile Munaani mpyi a fyànha a fànhe kan Eli á me, amuni li sí fànhe kan u á, u u Kafoonⁱ kuni bégele, u u tiibii ná pyilibii shwòhⁿⁱ yaa. Mpii pi à jù^{no} kyán Kile na ke, u sí pire kēnn^e n-pyi shintiilii, si supyishini wà bégele njaha Kafoonⁱ yyaha na.»

¹⁸ Ka Zakari si jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di mii sí puru sèenji cè n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii ná na cwonji shìŋ'á tòro zi taan.» ¹⁹ Ka mèlekɛɛŋji si u pyi: «Mii u nyɛ Gabiriyeli. Mii u nyɛ Kile taan u tũnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰ Mu nyɛ a jɛn'a tɛen mii jwɔmugure taan mɛ, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó numɛ na fo mà sà yaa ná li tèepyii i.»

²¹ Lire tɛni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na nkànre, naha na yɛ u mpyi a mɔ Kilejaarebage funŋke e. U mɔnji mpyi a pi puni pàa. ²² U à jà a pa fworɔ ke, ka u u mpyi búbu, u nyɛ a jà a jwo ná pi e mɛ, ka pi i jɛcè na Kile à kani là cyêe u na Kilejaarebage funŋke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³ Nyɛ Zakari sárágawwubaaraŋi canmpyaagil'á fũnŋɔ ke, ka u u nkàre pyenge.

²⁴ Canmpyal'á tòro ke, ka u cwonji Elizabeti si laa ta, maa njwɔhɔ yinyɛ kanjkuro funŋ'i. Maa jwo uye funŋ'i: ²⁵ «Kile à jwɔ mii na ná nde e dɛ! U à mii pyɛtambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlekɛɛŋji wà à Yesu ziji kyaa jwo

²⁶ Nyɛ Elizabeti laani yinke baani woge e, ka Kile si u mèlekɛɛŋji Gabiriyeli tun Galile kùluni kànhe kà na, ku mɛge nyɛ Nazarɛti. ²⁷ Pùcwɔŋji wà u mpyi wani, u mɛge mpyi Mariyama. Saanŋi Dawuda tùluge shinŋi Yusufu tàcwo u mpyi u wi. ²⁸ Ka mèlekɛɛŋji si jyè uru pùcwɔŋji yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere, Kafoonji Kile à jwɔ mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹ Ka puru jwumpe si Mariyama funŋɔ wwòŋɔ sèl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùŋji nùŋke na. ³⁰ Ka mèlekɛɛŋji si yi jwo u á: «Ma hà vyá mɛ Mariyama, Kile à jwɔ mu na. ³¹ Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mɛge le Yesu*. ³² U sí n-pyi shinbwo, u mɛge sí n-le Kilenji nìnyi wunji Jyanji. Kafoonji Kile sí u tulyage Dawuda saanre fànhe kan u á. ³³ U sí n-pyi Yakuba shinji† nùŋɔ na fo tèekwombaa. U fànhe sì n-kwò mɛ.» ³⁴ Ka Mariyama si yi jwo mèlekɛɛŋ'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yɛ? Naha kurugo yɛ mii sàha nkɔwò a nò cè mɛ.»

³⁵ Ka mèlekɛɛŋji si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tɛen mu jɔŋ'i. Kilenji nìnyi wunji u sínji sí n-pyi mbyimɛ fiige mu jɔŋ'i. Lire kurugo pyàŋi mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mɛge sí n-le Kile Jyanji. ³⁶ Mu cìmpworocwonji Elizabeti, uru nìnjyɛŋkwonji mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ngemu sòŋŋi cijirinɛ ke, u laani yibaani woge ku nyɛ ŋke. ³⁷ Sèenji na, kyaa nyɛ na Kile jini mɛ.» ³⁸ Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonji bilicwo u nyɛ mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mɛ.» Ka mèlekɛɛŋji si yîri u taan maa nkàre.

Mariyama à sà fworɔ u cìmpworocwonji Elizabeti na

³⁹ Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yîr'a fyâl'a kàre janyii kùluni i, Zhude kànhe kà na. ⁴⁰ Maa jyè Zakari pyenge e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹ Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùŋji lógo ke, ka u pyàŋi si nyàha u funŋke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jî, ⁴² ka u u jwo fànha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàŋi mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! ⁴³ Jo u nyɛ mii, fo mii Kafoonji nunji yabilinji u pa mii yyére yɛ? ⁴⁴ Naha kurugo yɛ mii sí yi jwo mu á, tɛni i mii à mu fwùŋji lógo ke, funntang'á mii pyàŋi pyi u à nyàha mii funŋke e. ⁴⁵ Mu wuun'à jwɔ, naha na yɛ kani jwɔmɛɛni Kafoonji Kile à lwó mu á ke, mu à jɛn'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

⁴⁶ Nyɛ ka Mariyama si jwo:
«Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i,
⁴⁷ mii funŋke naha a táan sèl'e mii Shwofoonji Kile kurugo.
⁴⁸ Naha na yɛ mii u nyɛ u bilicwonji ke,
u à jɛn'a jwɔ mii na, maa kacɛnnɛ pyi mii na,
mii ná na cyɛɛmpe puni i.

* **1:31** Yesu mɛge jwɔhe ku nyɛ: «Kafoonji Kile u nyɛ Shwofoonji.» † **1:33** Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

Mà lwó numε na,
tìñjì nìmpañjì sùpyire puni sí n-pa raa ñko na mii wuun'à jwó.

⁴⁹ Naha kurugo yε Kile Sinjì Punifol'à kabwóhii pyi mii á,
u mεg'à táan.

⁵⁰ Mpii pi maha fyáge u na ke,
u maha pire jùñaara taa tèrigii puni i, maa kacennkii pyi pi á.

⁵¹ U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyεge fànha nyahaga woge e.
Mpii pi jyε ná yàmpeente funñke e ke,
u maha pire tìn a caala.

⁵² U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pi fànhe jññ'i,
mpii pi à piye tîrige ke, u maha pire dùrugo.

⁵³ U maha yacennji kaan kategefeebil'á fo maha pi funñji jññε.
U maha nàfuufeebii cyεngaya wuubii yare pi i ñkèεge.

⁵⁴⁻⁵⁵ Jwómεeni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fùnñjò.
U à pa u báarapyiibii Izirayeli shiinbii tège

U maha kacennkii pyi Ibirayima
ná u tùlug'á tèrigii puni i.»

⁵⁶ Jyε ka Mariyama si ñkwôro Elizabeti yyére fo mà nò yjnyε taanre fiige na, lire kàntugo
maa núr'a kàre u kànhe na.

Yuhana Batizelipyinji zinjì kani

⁵⁷ Jyε Elizabeti tètigen'à pa nò ke, ka u u si pùnambile. ⁵⁸ Tèni i Elizabeti tεεñjεebii ná u
cìmpyiibil'á lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná
pi á funntanga nimbwóhò.

⁵⁹ Pyàñjì zinjì canmpyiibaatanrewuuni na, ka pi i ñkàre u takwange e. Pi la mpyi si u tunji
Zakari mεge le u na, ⁶⁰ ka pyàñjì nunji si jwó: «Ŋnhò, u mεge sí n-le Yuhana.» ⁶¹ Ka pi i u
pyi: «ñka kuru mεge fiige jyε mu sùpya na mà dε!» ⁶² Ka pi i Zakari búbu wunji kà, maa u
yíbe pyàñjì mεge na. ⁶³ Ka u u pi pyi pi kwógo lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi
séme ku na: «Pyàñjì mεge sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pâa.

⁶⁴ Jyε lire tènuuni i, ka Zakari njini si sànhà, ka u jwóge si múgo, ka u u wá na yu marii
Kile père. ⁶⁵ Ka cyire karigii si u tεεñjεebii ná u kwúumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nò
Zhude janyì cyeyi kànyì puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii shεenre yu pi bàañwóyi
i.

⁶⁶ Ka lire kani lógofeebii puni si li yaha piye funñ'i, marii sônñji li na. Pi shin maha shin
mpyi na uye yíbili: «ñge pyàñjì sí n-pyi naha shi bε?» Sèenji na, Kafoonji Kile cyεge mpyi ná
u ε.

Zakari à Yesu mpañjì kyaa jwo

⁶⁷ Jyε ka Kile Munaani si pyàñjì tunji Zakari jñ, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

⁶⁸⁻⁶⁹ «Wuu Kafoonji Kile kèe,
Izirayeli shiinbii u Kilenji,
jaha na yε u à Shwofoo njcennε yige
u báarapyinji Dawuda tùluge e mà kan wuu á.
U à pa si mpa u shiinbii tège
si pi jùñjò wwû bilere e.

⁷⁰ Uru shεenre Kile tùnntunmpii mpyi a jwo fo tèemóni i

⁷¹ na u sí wuu yige wuu zàmpeenbii cye e,
wuu kyal'à pεn mpiimu á ke, si wuu shwó pire na.

⁷² Lire cye kurugo, u à kacenne pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

⁷³⁻⁷⁴ U mpyi a jwómεeni ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpeɛnbii cye e,
bà wuu si mpyi s'a uru père fyagara baa mɛ,
u à lire pyi.

⁷⁵ Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,
si ntaha uru kanni fye e wuu shìni puni i mɛ.»

⁷⁶ Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàŋ'á:

«Mii pyàŋi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileni nìnyi wuŋi tùnntunŋi,
ŋaha na yɛ mu sí n-pa ŋaara Kafoonŋi yyaha na, si u kuni yaa.

⁷⁷ Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na

u sí pi kapegigii yàfa pi na, si pi shwà.

⁷⁸ Wuu Kileni jùŋaare ná u kacɛnŋkii kurugo,

u à bɛɛnmpe yige wuu á mà yîri nìnyiŋi na, mu à jwo canŋa ŋyiini nivworovɔnni.

⁷⁹ Mpii pi mpyi a tɛɛn kwùŋi numpini i ke, u à bɛɛnmpe yige pir'á.

U à yyeŋŋke kuni le wuu taan.»

⁸⁰ Nye uru pyàŋi mpyi na lyɛge, Kile Munaani sí i fàŋhe kaan u á. Ka u u ŋkwôro sige funŋke e fo mà sà nɔ u tɛɛcyeeni na Izirayɛli shiimbii na.

2

Yesu zini kani

(Macwo 1.18-25)

¹ Nye tɛni là à pa nɔ, ka saanbwàhe Ogusiti si tùnnturo tun na sùpyire puni mɛyi yi séme.

² Lire l'à pyi mɛsɛmeni nìncyiini, l'à pyi mà Kirinisi ta Siri kɔni jùŋɔ na. ³ Sùpyire puni mpyi na si na pi mɛyi sémeni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yîri Nazarɛti kàŋhe e Galile kùluni i mà kàre saanŋi Dawuda kàŋhe na, Betilɛhemu i, Zhude kùluni i, ŋaha na yɛ Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya. ⁵ U ná u tàcwoŋi Mariyama mpyi a kàre wani mɛyi zɛmɛni kurugo. Mariyama laa wuŋi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Betilɛhemu i, ka Mariyama laani tɛsini si nɔ. ⁷ Ka u u u jyanŋi nìncyiini si, maa u le vàanŋyi i mà sínŋiŋe yatɔɔre yabyage funŋ'i, ŋaha na yɛ pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwɔnge e mɛ.

Kile mèlekɛni wà à Yesu zini kyaa jwo mpànahabii pìl'á

⁸ Nye mpànahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun ŋyii na sige e, marii pi mpàabii saŋcwɔnni sigili. ⁹ Ka Kafoonŋi Kile mèlekɛni wà si uye cyêe pi na, ka Kafoonŋi Kile sɔnampe bɛɛnmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwùulo, ka pi i fyá sèe sèl'e.

¹⁰ Ka mèlekɛni si yi jwo pi á: «Yii àha vyá mɛ, mii sí múguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shini puni wuu. ¹¹ Nìŋjaa numpilage yabiliŋi i, Shwofol'à si yii á Dawuda kàŋhe na. Uru u ŋye Kile Nìŋcwɔnrɔŋi ná Kafoonŋi. ¹² Amɛ yii sí li cè, yii sí pìnmpinnyega ta pi à le a sínŋiŋe vàanŋyi i yatɔɔre yabyage k'e.»

¹³ Lire tɛni i, ka mèlekɛkurunɔ nimbwɔhɔ si mpâl'a pa bínni uru mèlekɛni taan, marii Kile père na:

¹⁴ «Pèente ti taha Kile na nìnyiŋi na.

Mpii kyaa l'à táan Kile á ke, yyeŋŋke ku pyi jìŋke na pire shwɔhɔl'e.»

¹⁵ Tɛni i mèlekɛɛbil'à yîri mpànahabii taan mà dùgo nìnyiŋi na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilɛhemu i, Kafoonŋi Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wii.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pìnmpinnyega nizinage ŋya yatɔɔre lùbyakwɔge funŋ'i. ¹⁷ Pi à pìnmpinnyega ŋya ke, jwumpe Kile mèlekɛni mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu lógofebii pun'á. ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'à cyire karigii yaha u yákiliŋi na, marii sɔnni cyi na. ²⁰ Lire kàntugo ka mpànahabii si nùr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile père marii u kêre pi karigii nindogogii ná nìnyagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mèlekɛni mpyi a cyi jwo mɛ.

Pi à kàre ná Yesu pìmpinnye wunji i Kileñaarebage e

²¹ Pyànjì canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kwòn, maa u mege le Yesu. Kile mèlèkènjì mpyi a kuru mege le pyànjì na mà jwo u nunjì u u laani ta ke.

²² Nye mà tàanna ná MusaSaliyanjì i, sìiveente canmpyaagil'á kwò ke, ka Yusufu ná Mariyama si ñkàre Zheruzalemu kànhe e ná pyànjì i mà sà ñkan Kafoonjì Kile á, ²³ bà l'á sémè Kafoonjì Kile Saliyanjì i na: «Pùnampyire ñjncyiire puni sí n-pyi Kafoonjì Kile woro*.»

²⁴ Sárage kyaa Kafoonjì Kile mpyi a jwo Saliyanjì i mà yyaha tíi ná sìivoonjì tufeempe kani i ke, pi à kuru wwû mú. Kuru sárage ku mpyi: «Sanmpanra shuunni, lire jye me sanmpanmpwərɔŋjaara shuunni†.»

²⁵ Nànjì wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mege mpyi Simiyon. U mpyi a tíi maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiimbii Tεgefoonjì mpanjì sigili. Kile Munaani mpyi ná u e. ²⁶ L'á li cyêe u na na u sì n-kwû ná u jye a Kafoonjì Kile Njncwənrɔŋjì nya mε. ²⁷ Nye tɛni i Yesu sifeebil'á sà nɔ ná u e Kileñaarebage e Kile Saliyanjì karigii mεε na ke, ka Kile Munaani si Simiyon yyaha cû a lɛŋε Kileñaarebage e. ²⁸ Ka u u pìmpinnyege cû u cyeyi i, maa Kile kɛe na:

²⁹ «Kafoonjì Kile, mii u jye mu báarapyinjì ke, numε mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyejinke e,

nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,

³⁰ jaha na ye Shwofoonjì mu à tun ke, mii jyiin'á uru nya njijaa.

³¹ Nge mu à kan dijyɛnjì sùpyire shinjì puni kurugo ke,

³² u sí n-pyi bɛɛnmε mpemu pu sí mu cyêe supyishinjì puni na ke, Izirayeli shiimbii pi jye mu wuubii ke, si pire mege pyi ku táan.»

³³ Puru jwumpe Simiyon mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kàkɔnhalà. ³⁴ Ka Simiyon si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nunjì Mariyama á: «Nge pyànjì kapani li jye Izirayeli shiimbil'á, mà shinjyahara cyán si shinjyahara yîrige. U sí n-pyi kacyyeele, ñka pii sí n-cyé li na. ³⁵ Lire pyinƙanni na, supyinyahara funzəŋɔre sí n-yige cyiinƙi na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súgo ma zòŋi na, mu à jwo kàshikwəŋŋwə l'á mu sú u na.»

³⁶⁻³⁷ Cijnjyɛnjì wà na mpyi wani, u mpyi a yyee beecyεere ná sicyεere (84) kwò, uru na mpyi Kile túnntunɔ, u mege mpyi Ana. U tunjì mege mpyi Fanuweli. Asheri tɔluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenjì mpyi a yyee baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonjì si ñkwû. Ka u u ñkwòro nò baa. Pìlaga bàra canja na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kileñarege na Kileñaarebage e. ³⁸ Uru cijnjyɛnjì mú à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kɛe, mpii pi mpyi na Zheruzalemu kànhe shiimbii jùŋgwuure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

³⁹ Nye Yusufu ná Mariyama à Kafoonjì Kile Saliyanjì kurigii puni jaara a kwò ke, maa núr'a kàre Nazareti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. ⁴⁰ Pyànjì mpyi na lyεge ná fànhe e, u yákilinjì mpyi a pɛe sɛl'e. Kile mpyi a jwə u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'á kàre bilerenkwonjì kataanni na

⁴¹⁻⁴² Yyee maha yyee, Yesu sifeebii mpyi maha ñkàre ná u e Zheruzalemu kànhe e bilerenkwonjì kataann'á mà tàanna ná Yahutuubii làdanjì i. Nye yyeeni kataann'á pi à kàre mà Yesu shinjì yaha yyee kε ná shuunni na ke, ⁴³ lire kataann'á pa ñkwò, ka pi i nùru na ñkɛεge ke, ka Yesu si ntɛɛn Zheruzalemu i u sifeebii pàama.

⁴⁴ Pi mpyi na sònŋjì na Yesu ná pire shɛɛfeebii pi sí n-ta pi i ma sijnɔyan. Pi à jaara a canjke kwò, pi jye a u nya mε, ka pi i wá na u caa pi cìmpyiibii ná pi shincempii shwəhəl'e.

⁴⁵ Pi à u cya a kànha pire shwəhəl'e ke, maa nùru na u caa na ñkɛεge Zheruzalemu i.

⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tɛɛn Kileñaarebage e Kile Saliyanjì cyelentiibii shwəhəl'e, marii pi jwumpe nùru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpii pi mpyi na u jwumpe nùru ke, u yákilifente ná u jwəshwəɔre mpyi a pire puni kàkɔnhalà. ⁴⁸ Tɛni i u sifeebil'á u

* 2:23 Ekizodi 13.2, 12 † 2:24 Levitiki 12.8

jnya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nunji si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e amε ye? Mii ná mu tunji funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii jnye na mii caa ye? Yii jnye a cè na mii à yaa mii u a na Tunji karigii cwōnre mà?» ⁵⁰ Nka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwōhe cè mε.

⁵¹ Nye ka Yesu si nūr'a kàre ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwōmεeni cū. Ka u nunji si cyire karigii puni yaha uye funɲ'i, marii sōnɲi cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyεge, là sí i bârali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

*Yuhana Batizelipyiɲi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)*

¹ Mà saanbwōhe Tiberi yaha u saanre yyee kε ná kan̄kuro wuuni na, lir'à Pōnse Pilati ta Zhude kùluni jùɲō na, Erōdi sí jnye Galile wuuni jùɲō na, u yyahafoonji Filipi sí jnye Iture ná Tirasoniti kùligii jùɲō na, Lizaniyasi sí jnye Abileni kùluni jùɲō na, ² Ana* ná Kayifu mú sí jnye sáragawwuubii jùɲufente na, lire yyeeni mà Zakari jyanji Yuhana yaha síwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u ɲkàre Zhuruden banji jwōge kùluni puni i, mà sà a jaare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toron̄kanni kēɛɲɲe, yii batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na mε.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a sémε tèecyiini Kile tūnntunji Ezayi sémɛɲi i na:

«Sùpya mejwuu sí n-pa raa fwore síwage e fànha na

“Yii kuni yaa Kafoonji mεε na,

yii kumpyεε nintiire yaa u á,

⁵ yii i kacyeɲi puni jɲi a tàanna,

yii i ɲaɲyi ná mpògigii puni cεεg'a tàanna,

kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tíi,

kurigii cyi à ɲáhara ke, yii i cyire yal'a jwō.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li jnya na Kile u jnye Shwofoonji†.”»

⁷ Nye ka shin̄nyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwōn fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizeliɲi kanni sí n-jà yii shwō Kile lùyirini nimpani na ye? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyêe na yii zòompil'à kēɛɲɲe. Yii àha zìi raa sōnɲi kanna na yii tulyage ku jnye Ibirayima mà dε! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kēɛɲɲe n-pyi Ibirayima ɲampyire‡. ⁹ Yii li cè na kaciig'à cél'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku jnye, ku jnye na yasεε ɲiɲcennε pyi mε, kuru sí n-kwōn n-wà nage e.»

¹⁰ Nye ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tēni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnye shuunni jnye ɲgemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoon'á. ɲgemu u jnye ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoon'á mú.»

¹² Nye múnalwōore shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mú si Yuhana yíbe: «Cyelentunji, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwōore jwōge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyére shwō wà na si ntōro kuru jwōge taan mε.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii pìi mú si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi ye?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyanji wà tufiige wyére cyán zhwō u na mε, yii àha vini ntaha wà na mú mε. Nka yii sàranji u yii funpyi jɲɲe.»

¹⁵ Nye sùpyire puni sōnɲore mpyi a taha Kile ɲiɲcwōnrōɲi nimpanji kani na, uru ɲgemu u sí n-pa pi shwō ke. Lire e pi mpyi na ɲko piye funɲ'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mε?» ¹⁶ Mà pi yaha ná tire sōnɲore e piye funɲ'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na

* 3:2 ɲge Ananji na mpyi ná. † 3:6 Ezayi 40.3-5 ‡ 3:8 Yahutuubii mpyi na sōnɲi na Kile sí pire shwō, mà lire jùɲke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kàla.

yii batizeli lwòhe e kannna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhanyi mèere sànhà, mii jùnk'à cyére lire mpyini i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nye u cye e, u u u sùmanji nimbwónji fwu. U sí sùmapyanji le u bwùnni i, si sùmwòhòke súugo nafugombaage e.»

¹⁸ Nye Yuhana à yereye niyahaya kan sùpyir'á sahanji Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanji Eròdi mpyi a u sùnenji cwonji Eròdiyadi kwòn a lwó. Mà bàra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jcyiimu pyi sahanji ke, ka Yuhana si u cèege cyire puni na. ²⁰ Lire nye a jà a bē Eròdi á mē, ka u u kapiini là bàra là na, maa Yuhana cū a le kàsunji i.

Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize

(Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)

²¹ Nye mà Yuhana Batizelipyini yaha u sàha nkwo a le kàsunji i mē, canjka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli, ka Yesu mú si mpa batize, maa Kile jáare. Mà u yaha kuru jarege na, ka niyini si múgo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmpòrògo fiige mà tíg'a tēen Yesu na, ka mejwuu si fworò niyini i na: «Mii Jyanji u nye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapiin'kil'à táan mii á mú.»

Yesu à fworò mpiimu i ke

(Macwo 1.1-17)

²³ Tèni i Yesu à báaranji sì ke, u shìni mpyi a yyee benjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sònji na Yusufu jya u nye u wì. Yusufu yabilin'á fworò Aheli i.

²⁴ Aheli à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

Levi à fworò Mèlèki i.

Mèlèki à fworò Zhanayi i.

Zhanayi à fworò Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Amosi i.

Amosi à fworò Nahumu i.

Nahumu à fworò Esili i.

Esili à fworò Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworò Maati i.

Maati à fworò Maticya i.

Maticya à fworò Seme i.

Seme à fworò Zhoseki i.

Zhoseki à fworò Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworò Zhwónani i.

Zhwónani à fworò Eresa i.

Eresa à fworò Zorobabeli i.

Zorobabeli à fworò Salatiyeli i.

Salatiyeli à fworò Neri i.

²⁸ Neri à fworò Mèlèki i.

Mèlèki à fworò Adi i.

Adi à fworò Kosamu i.

Kosamu à fworò Elimadan i.

Elimadan à fworò Eri i.

²⁹ Eri à fworò Zhosuwe e.

Zhosuwe à fworò Eliyezeri i.

Eliyezeri à fworò Zhorimu i.

Zhorimu à fworò Matati i.

Matati à fworò Levi i.

³⁰ Levi à fworò Simiyón i.

Simiyón à fworò Zhuda i.

Zhuda à fworɔ Yusufu i.
 Yusufu à fworɔ Zhonamu i.
 Zhonamu à fworɔ Eliyakimu i.
³¹ Eliyakimu à fworɔ Mɛɛya i.
 Mɛɛya à fworɔ Mɛna i.
 Mɛna à fworɔ Matata i.
 Matata à fworɔ Natan i.
 Natan à fworɔ Dawuda i.
³² Dawuda à fworɔ Zhese e.
 Zhese à fworɔ Obɛdi i.
 Obɛdi à fworɔ Bwazi i.
 Bwazi à fworɔ Salamɔni i.
 Salamɔni à fworɔ Naasun i.
³³ Naasun à fworɔ Aminadabu i.
 Aminadabu à fworɔ Adimi i.
 Adimi à fworɔ Arini i.
 Arini à fworɔ Esirɔmu i.
 Esirɔmu à fworɔ Pɛɛzi i.
 Pɛɛzi à fworɔ Zhuda i.
³⁴ Zhuda à fworɔ Yakuba i.
 Yakuba à fworɔ Ishaka i.
 Ishaka à fworɔ Ibirayima i.
 Ibirayima à fworɔ Teraka i.
 Teraka à fworɔ Nakwɔri i.
³⁵ Nakwɔri à fworɔ Serugi i.
 Serugi à fworɔ Erewu i.
 Erewu à fworɔ Pɛɛgi i.
 Pɛɛgi à fworɔ Eɛɛri i.
 Eɛɛri à fworɔ Shelaki i.
³⁶ Shelaki à fworɔ Kayinamu i.
 Kayinamu à fworɔ Arifasadi i.
 Arifasadi à fworɔ Shɛmu i.
 Shɛmu à fworɔ Nuhu i.
 Nuhu à fworɔ Lemɛki i.
³⁷ Lemɛki à fworɔ Mɛtusala i.
 Mɛtusala à fworɔ Enɔki i.
 Enɔki à fworɔ Zherɛdi i.
 Zherɛdi à fworɔ Malalɛli i.
 Malalɛli à fworɔ Kena i.
³⁸ Kena à fworɔ Enɔsi i.
 Enɔsi à fworɔ Sɛti i.
 Sɛti à fworɔ Adama i.
 Adama à fworɔ Kile e.

4

Sitaanniŋi na ɲcaa si Yesu sòn u kapii pyi

(Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)

¹ ɲye mà Yesu yaha u à ɲî Kile Munaani na, u à yîri Zhurudɛn banɲi ɲwɔge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u ɲye a yafyin lyî mɛ, ka katege si u ta. Cyire canmpyaagii funɲke e, ka Sitaanniŋi si file u na maa ɲcaa si u sòn ngà kapii na.

³ ɲye ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyaji sí u ɲye mu, yi jwo ɲke kafaag'á ku kɛɛɲɲ'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i “Yalyire kanni bà ti ɲye na sùpyanɲi ɲwɔ caa mɛ*.”»

* 4:4 Duterenɔmu 8.3

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanninji si dùgo ná u e nìnyinji na, maa dɪnyɛnɪ kɪrigii puni cyêe u na yyerege ninjin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí ncyii kɪrigii puni nùnyufente ná cyi náfuunji kan mu á, naha na yɛ t'á kan mii á. Shinji u à táan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷ Mu aha nɛn'a ninjkure sín maa mii pɛe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'á sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛnɪ i:

“Ta ma ninjkure sínni ma Kafoonji Kile á, maa uru kanni pɛɛ†.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaanninji si nkàre ná Yesu i Zheruzalɛmu kànhɛ e, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage nùncyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyanji sí u nyɛ mu, kwòn a cwo njɛke na, ¹⁰ naha na yɛ y'á sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛnɪ i:

“Kile sí u mèlɛkɛɛbii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwɔhɔ ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà nkɔwò mu tɔɔge kà bânɪ mɛ‡.”»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'á sémɛ Kile Jwumpe Sɛmɛnɪ i “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwɔ cwôre mɛ§.”»

¹³ Nyɛ Sitaanninji à Yesu sòn a kànha shini puni u kapii pyi ke, maa yîri u taan maa u yaha na tɛni labɛɛ sigili.

Yesu kànhe shiinbil'á cyé u na

(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)

¹⁴ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fànhe mpyi u e sèl'e. Ka u mɛge si fworɔ lire kùluni puni i. ¹⁵ U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u mɛtanga yiri.

¹⁶ Ka Yesu si nkàr'a sà nɔ Nazaretɪ i. Kuru kànhe na u à lyɛ. Canɔnɔnke e, ka u u jyɛ Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntêe na li pyi mɛ, maa yîr'a yyére si Kile Jwumpe kâla. ¹⁷ Ka pi i Kile tûnntunɔ Ezayi sémɛnɪ kan u á, ka u u jwɔ múgo maa cyage kà kâla:

¹⁸ «Kafoonji Kile Munaani nyɛ mii nɔnɔ'i.

U à mii cwɔɔnrɔ na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwɔ fòɔfɛebil'á,

si kàsujyibii njahanji kyaa jwɔ pi á,

si fyinmpii nyiligii mùgonji kyaa jwɔ pi á,

mpii pi nyɛ cwɔnrɔmpe e ke, si pire yige pi kyéregɛfɛebii cyɛ e,

¹⁹ tɛni i Kafoonji Kile sí jwɔ sùpyire na si kacɛnnɛ pyi ti na ke, si lire kyaa jwɔ*.»

²⁰ Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Sɛmɛnɪ jwɔ tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwɔnrɔnɔ'á, maa ntɛɛn. Ka sùpyire puni si ti nyiigii le u e. ²¹ Ka Yesu si yi jwɔ pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo numɛ ke, pur'á fûnɔ yii nyii na ninjaa.» ²² Pi puni mpyi na u mɛtange yu. Jwumpe u à jwɔ ke, ka puru si mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwɔhɔl'e: «Taha Yusufu jyanji bà mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tàanlini jwɔ n-wà mii na “Wempyinji, maye cùunɔ ma yabilinji” si mii cêɛge na kakyanhala karigii yii à lógo na mii à pyi Kapɛrenamu kànhe e ke, na naha na mii nyɛ a cyire fiige pyi naha na tukanhe na mà yɛ?» ²⁴ Maa núr'a jwɔ pi á: «Sɛɛnɪ na mii sí yi jwɔ yii á, Kile tûnntunɔ wà tufiige maha le njire e u tukanhe e mɛ. ²⁵ Nka sɛɛnɪ na mii sí yi jwɔ yii á, Kile tûnntunɔ Eli tìnɪ i, lenkwucyeebii mpyi a nyaha Izirayɛli kìnɪ i. Yyee taanre ná yinyɛ baani funɔ'i zànhe nyɛ a pa mɛ, ka katibwɔhɔ si ncwo kìnɪ puni na. ²⁶ Nka Kile nyɛ a Eli tun Izirayɛli lenkwucwɔnɔ wà yyére mɛ, fo kìnɪ labɛɛ wu, uru mpyi Sarɛpita kànhe na, Sidɔn kùluni i.

²⁷ Mà bàra lire na, Kile tûnntunɔ Elize tìnɪ i, tògofee ninyahamii na mpyi Izirayɛli i, nka pi wà nyɛ a pa Elize yyére si ticuumpe ta mɛ, fo kìnɪ labɛɛ wu, u mɛge mpyi Nama, Siri kìnɪ shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tɛni i pir'á puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yîri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yîri, maa Yesu kôr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán nanke

† 4:8 Duterɛnɔmu 6.13 ‡ 4:11 Zaburu 91.11,12 § 4:12 Duterɛnɔmu 6.16 * 4:19 Ezayi 61.1-2

kà nɔŋ'i, ka pi i ɲkàre ná u e ɲaŋke ɲɔŋcyage e, si u ɲɔŋɔ ɲcyán ɲaŋke kacage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworɔ.

Yesu à jínanji wà kàr'a yige nàni w'e
(Marika 1.21-28)

³¹ Ka Yesu si ɲkàre Galile kùluni kàhe kà na, kuru mɛge ɲye Kapereɲamu, maa wá na sùpyire kálali canɲɔŋke e. ³² Ka u kàlanji si sùpyire kàkyanhala, ɲaha na ye u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tɛni i, jínacyanji wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fàha na: ³⁴ «Ei! Nazareti kàhe shinji Yesu, ɲaha shi ku ɲye wuu ná mu shwàhàl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ɲge u à fworɔ Kile e ke, uru u ɲye mu!» ³⁵ Ka Yesu si fàha cyán jínanji na: «Ma ɲwàge tò! Maa fworɔ ɲge nàni i!» Ka jínanji si nàni cyán sùpyire shwàhàl'e, maa fworɔ u e. U ɲye a kapii pyi u na mɛ. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe ɲye jwumɔ dɛ! U maha fàha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a si wá na fwoɛ pifeɛbil'e.» ³⁷ Ka Yesu mɛge si fworɔ lire kùluni puni i.

Yesu à Pyeri nafɛɲcwɔŋi cùɲɔ
(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu si fworɔ Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simɔ pyɛngɛ. U à sà Simɔ nafɛɲcwɔŋi ta u à sínɲi cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa ɲwà u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa fàha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yîri na sore pi á.

⁴⁰ Canɲaɲyiicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kàhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u u cyeyi taha pi puni ɲɲkin ɲɲkinji na, maa pi cùɲɔ. ⁴¹ U mpyi na jínacyaanbii ɲɲyahamii jínabii kàre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fàha na: «Kile Jyanji u ɲye mu!» Nka Yesu mpyi maha fàha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, ɲaha na ye pi mpyi a cè na uru u ɲye Kile ɲɲcwànrɔŋi.

Yesu kapani
(Marika 1.35-39)

⁴² ɲye ɲyèg'á pa múgo ke, ka u u fwor'a kàre sige funɲke e. Shinɲyahara mpyi a fworɔ na u caa. Pi à pa u cya a ɲya ke, ka pi la si mpyi u u ɲkwòro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kànyi sanɲy'á, ɲaha na ye lire mɛɛ na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na ɲaare na màre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

Yesu à fyaɲumii taanre yyer'a pyi u cyelempyi
(Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20)

¹ ɲye canɲka mà Yesu ɲɲjyerenji yaha Zhenɛzarɛti banji ɲwàge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwùulo Kile jwumpe ndògonji kurugo, fo na piye ɲɔŋɲi kàmpaɲyi puni na, na u fɛnre.

² Ka u u mpa wíl'a bakwooyo shuunni ɲya banji ɲwàge na. Fyácyabii mpyi a fworɔ yire bakwooyi i na pi cwòobii jyì. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwàge k'e, Simɔ woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simɔ á: «Bakwàge lwó banji ɲwàge na mà file yyaha yyére dooni.» Simɔ à lire pyi ke, ka Yesu si ntɛn bakwàge funɲke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir'á.

⁴ ɲye tɛni i u à pa ɲkwò Kile jwumpe ɲjwunji na ke, maa jwo Simɔ á: «Bakwàge file lwàhe tacugunke e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pìi cya.» ⁵ Ka Simɔ si u pyi: «Cyelentuŋi, wuu à numpilage puni pyi fyácyaaani na, wuu ɲye a yafyin ta mɛ, ɲka ná mu s'á jwo amuni, mii sí cwòŋi wà sahaŋki.» ⁶ ɲye pi à cwòobii wà ke, ka pi i fya ɲɲyahamii cù fo cwòobii na ɲkwùun. ⁷ ɲye pi shɛfɛebii pi mpyi bakwàge sanɲke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tɛge. Ka pi i bakwooyi shuunniŋi jì fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ɲko raa ntîri lwàhe ɲwàh'i.

⁸ Simo Pyeri à lire nya ke, maa ninjkure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoonji, laaga tɔɔn na na, naha na ye mii nyɛ kapimpyinɛ.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cû ke, Simo ná u shɛrɛfeebii mpyi a fyá pi nyahanɔkanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyeri e, ná pire pi nyɛ Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá mú. Ka Yesu si Simo pyi: «Ma hà vyá mɛ. Mà lwó numɛ na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre mɛ, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bârali mii na.» ¹¹ Nyɛ ka pi i nûr'a pa banji jwôge na, maa kântugo wà bakwooyi ná yi funɔ yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùunɔ

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhe kà na, tògofoonji wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tegelɛ ta sɛl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u ninjkure sín u fere e, maa yyahe cyígile, maa u jáare: «Kafoonji, mu aha jɛɛ, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii fininɛ.» ¹³ Nyɛ Yesu à yire lógo ke, maa cyɛge sánha maa bwɔn u na, maa jwo: «Mii à jɛɛ, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwôge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mɛ. Nka ta sì, maa sà maye cyêe sárágawwunji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunɔMusa à jwo tògofeebii jcwunɔni kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe pi na na mu à cùunɔ*.»

¹⁵ Nyɛ ka Yesu mɛge si li jwô cû na fwore sɛl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a bínnini u taan, maa u jwumpe nûru, u a sì wá na pi cùunji. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha nkwo a yîri pi taan, maa sà Kile jáare síwage funɔke e.

Yesu à supyimurunɔ cùunɔ maa ku kapegigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canɔka mà Yesu yaha Kile jwumpe njwunji na, Farizhɛɛnbii pii ná Kile Saliyanji cyelentiibii pii mpyi wani. Pire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalɛmu kànhe na. Ka Yesu si wá na yampii cùunji ná Kafoonji Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yanji wà tug'a pa u yasinninɔke e, uru nàni mpyi a mùrunɔ. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyɛ a jà a tajiye ta ná u e mɛ; ka pi i dùgo bage kàtanɔke na, maa kuru fûru, maa supyimurunɔke ná ku yasinninɔke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwôhɔl'e. ²⁰ Yesu à li nya na mpil'á dá uru na ke, ka u u jwo supyimurunɔk'á: «Nà wà we, mu kapegigil'á yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na nkunni maa jwo: «Naha na nge nàni nyɛ na Kile mɛge kɛge ye? Fo Kile kanni bà mɛ, wà sì n-jà sùpya kapegigii yàfa u na mɛ!»

²² Nyɛ Yesu à pa pi kununɔke jùnke cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònɔre shini nyɛ yii funɔyi i ye? ²³ Mà jwo “Mu kapegigil'á yàfa mu na” ná “Yîri, maa jaare” yii nyii na, cyire kapyaaɔgi mú shuunni i ndire jwumɔ p'à táan ye? ²⁴ Nka yii pi li cè na síni na nyɛ Supyanji Jyanji á naha jùnke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimurunɔk'á: «Ta nûru na jwô na. Yîri maa ma yasinninɔke lwó maa sì pyɛngɛ.» ²⁵ Lire tènuuni i, ka nàni si yîri maa u yasinninɔke lwó a fworo sùpyire nyii na, na Kile kêre, na nkɛge pyɛngɛ. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kêre, maa nkɔ: «Ei! Wuu à kakyanhala kariii nya ninjaa dɛ!»

Yesu à lyi ná mɛpɛngɛ shiinbil'e

(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)

²⁷ Lire kântugo ka Yesu si fworo ntàani na, maa wíl'a múnalwôre shwofoonji wà nya u à tèen u báaranji tapyige e. U mɛge mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yîr'a taha na fye e.»

²⁸ Ka Levi si báaranji puni jwô yaha maa ntaha Yesu fye e.

* **5:14** Tògofoonji ká jcwunɔ, sárágawwunji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sɛl'e si jcwè kampyi u à cùunɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mɛɛ na u pyɛnge e. Shinnyahara mpyi na lyî ná pi e sɪncyan. Pire shwɔhɔl'e, múnalwɔɔre shwofeebii mpyi a nyaha. ³⁰ Farizhɛɛnbii ná Kile Saliyanɪ cyelentiibii píl'à lire nya ke, maa Yesu cyelempyiibii yíbe: «Naha na yii nyɛ na lyî marii byii ná múnalwɔɔre shwofeebii ná mɛpɛngɛ shiibii piibɛril'e yɛ?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuŋɔ ke, wempyiŋi kyaa nyɛ pire na mɛ, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyɛ. ³² Mpii pi nyɛ na piye sônŋi na pir'à tí ke, mii nyɛ a pa jìŋke na pire tayyerege e mɛ. Nka mpii pi à li cè na pire nyɛ a tí mɛ, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toronkanni kɛɛnɛ mɛ.»

Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii ninyahagil'e Yuhana Batizelipyiŋi cyelempyiibii ná Farizhɛɛnbii wuubii maha súnŋi leni marii Kile jáare, mu wuubii sí maha lyî marii byii canja maha canja.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sônŋi na yii sí n-jà fànha cyán cifonŋi poonɪ ceveebii na, pi i súnŋi le mà cipoonɪ yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tɛni là na ma, cipoonɪ sí n-pa n-yige pi shwɔhɔl'e. Lire tɛni i pi sí n-ta raa súnŋi leni.»

³⁶ Ka Yesu si tãanlini là jwo pi á na: «Wà nyɛ na vãnɔnŋɔ kwùnn'a tɛg'a vãnnyjyega tacwɔngɔ jwooli mɛ. Lire ká mpyi, mu maha vãnɔnŋke kɛɛge, vãnɔnŋke kwɔnge ná vãnnyjyega sí nyɛ na jìn'a yiye lwó mɛ.

³⁷ Wà mú sí nyɛ na sinmpurugo leni seeye boolyɛgil'e† mɛ. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì nkɛɛge. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofonŋkil'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyɛ a sìi na sinntanhaga byii maa núr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mɛ. Naha kurugo yɛ u maha jwo na nintanhage k'à táan.»

6

Nje Yesu à jwo canŋɔŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)

¹ Nyɛ canŋka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋɔŋ. Ka u cyelempyiibii si sùmancahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*. ² Farizhɛɛnbii píl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyɛ na canŋɔŋke kafuunŋkii pyi yɛ†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yii nyɛ a lire kála mà? Canŋka mà u ná u fyɛɲwɔhɔshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyɛɲwɔhɔshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi à a uru bwúuruŋi kyà.» ⁵ Ka Yesu si núr'a jwo pi á: «Supyanɪ Jyanɪ ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canŋɔŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mɛ.»

Yesu à cyɛŋkwugofoo cùuŋɔ canŋɔŋke e
(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)

⁶ Nyɛ Yahutuubiicanŋɔŋke kabɛr'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li jwɔ cù na Kile jwumpe yu. Nànɪ wà na mpyi sùpyire shwɔhɔl'e, uru kàniŋe cyɛge mpyi a kwû. ⁷ Ka Kile Saliyanɪ cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jɛɛ sùpya cùuŋɔ canŋɔŋke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzonŋɔre cè, maa yi jwo cyɛŋkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwɔhɔl'e, pi raa u jaa, ka nànɪ si yîr'a yyére. ⁹ Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yíbe, mà tàanna ná Kile Saliyanɪ

† 5:37 Seeyi boni na nyɛ boro, Yahutuubii maha ndemu jwooli ná yatɔɔre seeyi i maa lwɔhe, lire nyɛ mɛ nùjirimpe, lire nyɛ mɛ ɛɛɛɛn sinmpe leni l'e ke. *

6:1 Kile Jwumpe Semɛni à li cyèe na wà katege wu ká a ntùuli kɛɛg'e, na u sí n-jà sùmanɪ wà kwòn ná cyɛge e, si njyí wani kɛɛge e (Duterenɔmu 23.25). † 6:2 Mà tàanna ná Farizhɛɛnbii sònŋɔŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyɛge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cɛɛge na pi à báara pyi canŋɔŋke.

i, kacenni mpyini l'à jwə canŋəŋke e laa, kapiini mpyini? Mà sùpya múnaa shwə laa, mà sùpya múnaa wwú?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a mâha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jɛ̀cùuŋə.

¹¹ Nyé Kile Saliyaní cyelentiibii ná Farizhɛɛnbil'à lire nya ke, ka pi lùgigii si yîri. Ka pi i ŋkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

Yesu túnntunmpii kɛ ná shuunniŋi jɛ̀wəɛnɛrəŋi kani

(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)

¹² Canŋka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile jáare ŋanŋe kà na. U à numpilage puni pyi Kileŋarege na wani. ¹³ Nyèg'à pa múgo ke, ka u u u cyelempyiibii yyere, maa shiin kɛ ná shuunni cwəɛnrə pi shwəhə́l'e, mà pyi u túnntunmii. ¹⁴ Pire túnntunmpii kɛ ná shuunniŋi mɛyi yi jje: Simə, ná Yesu à u mɛge le Pyeri ke, ná Pyeri sɛ̀ɛɛŋi Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyaní Yakuba ná Simə pi maha mpyi Zeloti‡ ke, ¹⁶ ná Yakuba jyaní Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti nge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷ Nyé ka Yesu si ntíge ná u túnntunmpil'e ŋanŋe ŋun'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii niŋyahamii ná supyiŋyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yîri Zhude kùluni i, Zheruzalɛmu kànhɛ ná kùluni cyeyi sanŋyi puni i, mà bàra Tiri ná Sidən kànyi na, yire kànyi nyé suumpe lwəhe jwəge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na jɛ̀cùuŋi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na jcaa si bwòn Yesu na, jaha na yɛ shin maha shin n'a mpyi a jà a bwòn u na ke, fàhha mpyi maha fworo u e, maa urufoo cùuŋə.

Jofoo wuu l'à jwə yɛ?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ Nyé ka Yesu si yyahe yîrig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo «Yii pi nyé fòŋke e ke, yii wuun'à jwə, jaha na yɛ Kile Saanre nyé yii woro.

²¹ Katege nyé yii mpiimu na numɛ ke, yii wuun'à jwə, jaha na yɛ yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi nyé na myahigii súu numɛ ke, yii wuun'à jwə, jaha na yɛ yii sí n-pa raa jɛ̀càhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaa pɛn piy'á, marii yii kòre na láre piye na, marii yii cyere, marii yii mɛpɛŋgɛ yu na yii à taħa Supyaní Jyaní fye e ke, yii wuun'à jwə.

²³ Lire ká mpyi yii na tɛni ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, jaha na yɛ Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mɛɛ na niŋyiŋi na. Cyire karigii shiŋi pi tulyey'à pyi Kile túnntunmpii na mú.

²⁴ Nka yii pi nyé ná nàfuuŋi i numɛ ke, yii wuun'à kɛɛge, jaha na yɛ yyɛɛɛŋke e yii nyé ke, kuru sí n-pa n-kwə.

²⁵ Yii pi à tìn numɛ ke, yii wuun'à kɛɛge, jaha na yɛ katege sí n-pa n-cwo yii na.

Yii pi nyé na jɛ̀càhali numɛ ke, yii wuun'à kɛɛge, jaha na yɛ yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

²⁶ Sùpyire puni na yii mpiimu kêre kafinare jùŋə taan ke, yii wuun'à kɛɛge, jaha na yɛ lire pyiŋkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kêe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile túnntunmii ke.

Yii yii zàmpɛɛnbii kyaa táan yiy'á

(Macwo 5.38-48; 7.12)

²⁷ Nyé mii lógofebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpɛɛnbii kyaa táan yiy'á. Mpii pi nyé ná pege e mà yyaha tí ná yii e ke, yii a kacɛnŋii pyi pire na. ²⁸ Mpii pi nyé na jwumpimpe yu mà yyaha tí ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu lemɛ pi ke, yii a Kile jáare pir'á. ²⁹ Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpɛŋgɛ k'e, ku sanŋke kɛɛŋɛ urufol'á. Sùpya ká

‡ 6:15 Zeloti: kuru mɛge jwəhe ku nyé: «kini kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke».

mu vâanntinmbwøhe cyán a shwø mu na, ma vâanntinmbileni yaha u cye e mú. ³⁰ Wà ha mu jáare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwø, ma hà ku fwoo jáara u na mε.

³¹ Nde yii la nyε sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. ³² Yii kyal'à táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, tònni ngi yii sí n-ta lire e ye? Mεpεnge shiimbii mú nyε na lire pyi mà? ³³ Mpii pi nyε na kacεnkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tònni ngi yii sí n-ta lire e ye? Mεpεnge shiimbii mú nyε na lire pyi mà? ³⁴ Yii á cε a jwo na yii sí n-jà yaaga jáare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tònni ngi yii sí n-ta lire e ye? Mεpεnge shiimbii mú na lire pyi. Pi á cε a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage nùrũo pire na ke, pire na pi maha yi fwøhigii leni mú. ³⁵ Nka yii pi ke, yii zàmpeεnbii kyaa táan yiy'á, yii raa kacεnkii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii sònnore láha li zàranj na. Lire ká mpyi, Kile sí sàra nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyêe na yii na nyε Kilenj ninyi wunji pyi, naha na ye u à jwø kacεnnεcembaabii ná shinpiibii na.

³⁶ Yii pyi jùnaarafee, bà yii Tunj Kile nyε jùnaarafoo mε.

*Yii àha raa pi sanmpii cêεge mε
(Macwo 7.1-5)*

³⁷ Yii àha raa pi sanmpii cêεge mε, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêεge mε. Yii àha raa sùpyire sannte la wwũ mε, lire e Kile mú sì yii la wwũ mε. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sì yii kapegigii yàfa yii na. ³⁸ Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sì yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jî si ku cúnno cúnno si ku fii si kà bàra ku na fo yaage si jî raa wuni.»

³⁹ Lire kântugo ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Fyinni wà sí n-jà u fyinεε kábii cù la? Lire ká mpyi, pi mú shuunni puni si n-tige wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyanj tacεke sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentu woge taan mε, nka cyelempyanj cyεge k'à le a jwø ke, uru u tacεke maha mpyi u cyelentu woge fiige.

⁴¹ Naha na mu nyε na nyèsenni naa ma cìmpworonj nyiini i, mà li ta bànnanj u nyε mu wuuni i ke, mu nyε na uru naa mà ye? ⁴² Mà tàanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìmpworonj'á na u yyére maa nyèsenni wwũ u nyiini i, mà li ta bànnanj u nyε mu wuuni i ke, mu nyi nyε uru na mà ye? Mu u à fyinmε tò wwomø na ke, bànnanj wwũ ma nyiini i folo, lire ká mpyi, mu sí raa naa raa jcwũu nyèsenni tawwuge e ma cìmpworonj nyiini i.

*Cige maha jεcε ku yasεεre e
(Macwo 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Cige njncεnjke nyε na yasεε nimpere yaa mε, cipege mú nyε na jìn'a yasεε njncεnnε yaa mε. ⁴⁴ Cire puni maha jncini ti yasεεre cye kurugo, lire jwøhø ku nyε: wà si n-jà fizhiye cige yasεε kwòn nguro cige na mε, wà mú sì n-jà εεzen cige yasεε kwòn kilege taha na mε. ⁴⁵ Ngemu u zò u à jwø ke, uru maha jwupcεnmpe yu. Ngemu u nyε ná zòmpe i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanj zòmbilin'à jî ndemu na ke, lire u jwøge maha yu.»

*Yákilifooni ná funno baa shinj kani
(Macwo 7.24-27)*

⁴⁶ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi “Kafoonj, Kafoonj” mà li ta yii sí nyε na mii jwumpe kurigii jaare mà ye? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'à fworo yaage nkemu na ke, mii sí kuru cyêe yii na. ⁴⁸ Urufoo na nyε mu à jwo bafaanranj u à jìnje tũgo fo mà sà nò kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'à faanra a kwø ke, ka zànbwøhø si mpa, ka lwøhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, nka bage nyε a cwo mε, naha na ye ku nintaan'à cyán a jwø. ⁴⁹ Nka shinj u nyε na mii jwumpe nùru, maa mpyi u nyε na pu kurigii jaare mε, urufoo na nyε mu à jwo bafaanranj u à u bage nintaani cyán jìntiige na ke. Zàn'h'à pa, ka lwøhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

7

*Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà bilina cùũḡo
(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)*

¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò sùpyir'á ke, maa ḡkàre Kapereḡnamu kàḡhe e.
² Ɔrəmu sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà na mpyi wani kuru kàḡhe e ná biliwe e. Uru bilinaḡi kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinaḡi cù, fo u na ḡko s'a kuro caa.

³ Nyé uru jùḡufoon'á Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwəḡribii pìi tun pi sà Yesu ḡáare u u mpa uru bilinaḡi cùũḡo. ⁴ Pi à nò Yesu yyére ke, maa u ḡáare fàḡha na, maa jwo: «ḡge jùḡufoon'á yaa ná mpwəḡ'e, mu à yaa mu u u pwəḡo. ⁵ Naha kurugo yé wuu Yahutuubii kyal'á táan u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nyé ka Yesu si ḡé maa ḡkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyenge na ke, lir'á sòrolashiibii yyaha yyére shinñi ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonḡi, ma hà maye kàḡha mpa mii pyenge e mɛ, ḡaha na yé mii jùḡk'á cyéḡe mu u jyè mii pyenge e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinḡi ḡyé a yaa mii u shà mu fye e mɛ. Nka jwunḡanḡa ninḡin jwo, kuru sí mii bilinaḡi cùũḡo. ⁸ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na ḡyé mii jùḡo na, mii sí ḡyé pìi jùḡo na. Mii aha wà pyi “Ta sí” u maha ḡkàre. Mii aha wabere pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na bilinḡi pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

⁹ Nyé Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii jùḡufoonḡi ceveebii ḡwə na ke, ka uru nàḡi kani si u kàkyanhala. Supyikurunḡe ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha kēḡḡḡ'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yíi á, mii sàha ntél'a sùpya ḡya ná ḡge dāḡiyaḡi fiige e mɛ, ali Izirayeli shiinbii shwəḡhəl'e mii ḡyé a u fiige ḡya mɛ.»

¹⁰ Mà jwo tūḡntunḡpii pi núr'a nò sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyenge e ke, pi à sà uru bilinaḡi ta u à cùũḡo.

Yesu à nàḡjiibili ninḡkwuu ḡè

¹¹ Lire kàḡtugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yîri na ḡkēḡge Nayimu kàḡhe e, shinḡyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kàḡhe tajyḡḡwəge na ke, ka pi i ḡcîri ná kàḡhe shiinbii pìl'e, pi i ḡkēḡge ná nàḡjiibilini là ninḡkwul'e fanḡyi i. Lenḡkwucwəḡi wà u pyḡninḡkinge ku mpyi ku ki. Kàḡha shiinbii ninḡyahamii mpyi a taha lenḡkwucwəḡi na, pi i ḡkēḡge uru bunḡi tatonḡe e. ¹³ Kafoonḡi Yesu à uru ceenḡi mɛsuwunḡi ḡya ke, ka u jùḡaare si jyè u e, ka u u u pyi: «Fyâha, ma hà raa mɛ sùu mɛ!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file bunḡi lwəfeebii na, maa bwəḡn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo bunḡ'á: «Nàḡjiiwe, yîri!» ¹⁵ Ka nàḡjiinḡi si yîr'a tēḡḡ, maa li ḡwə cù na yu, ka Yesu si u kan u nunḡ'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile pēre marii ḡko: «Kile tūḡntunḡi nimbwəḡi wà u à uye cyēe wuu na! Kile à pa u shiinbii tēḡe!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwūḡumpe kùligii puni i.

*Yuhana Batizelipyinḡi à tūḡntunḡmii tun Yesu á
(Macwo 11.2-19)*

¹⁸ Nyé karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si ḡkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pìi shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonḡi Yesu yíbe na: «Y'á jwo na ḡge u sí n-pa ke, uru u ḡyé mu laa, wabere wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰ Pire cyelempyiibil'á kàr'a sà nò Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinḡi à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “ḡḡemu kyaa l'á jwo na u sí n-pa ke, mu u ḡyé u wi laa, wuu a wabere sigili?”»

²¹ Lire tēni mpyi a Yesu ta u u yamii ninḡyahamii ná cwəḡḡməfee ninḡyahamii cùũḡi, maa ḡinabii kòre na yige pifeebil'e, maa fyinḡmii ninḡyahamii ḡyii múru. ²² Nyé ka Yesu

si túnntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nya ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii naha na naa, tonkegyifeebii sí i naare, tògofeebii sí i ncùnji, jùncunnibii sí i nùru, kwùubii sí i jèni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fòngfeebil'á. ²³ Nye mii kapyiinkii ká mpyi cyi nye a ngemu pyi u à cye láha mii na me, urufoo wuun'à jwò.»

²⁴ Yuhana túnntunmpil'à nùr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Cannke yii ná nkàre síwage e ke, taha nyege yii mpyi a kàr'a sà wíi kafεεge sí i ku nyàha la? ²⁵ Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wíi ye? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpíi pi maha vàansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii njyíni lyí ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶ Nye lire sannii i ke, naha tawiige e yii mpyi a kàre ye? Kile túnntunngò la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunngò na. ²⁷ Naha kurugo ye Kile Jwumpe Seméni à jwo ngemu kyaa na na

“Wíi, mii sí na túnntunngi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,

uru túnntunngi u nye Yuhana.

²⁸ Mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha nkò a si ngemu u à fànha tò Yuhana na me, lire ná li wuuni mú i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'à fànha tò Yuhana na.

²⁹ Sùpyire ti mpyi na nùru Yuhana jwò na, mà bàra múnalwòore shwofeebii na ke, pire puni mpyi a tèn ná l'e na Kile à tíi, maa jεε ka Yuhana si pi batize. ³⁰ Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sùpyire e ke, Farizhεenbii ná Kile Saliyani cyelentiibii nye a jεε lire na me, maa jcyé pi nye a jεn'a batize me.

³¹ Ná naha shi i, mii sí nte sùpyire shini tàanna ye? Ti ná naha shi k'à fworò bε? ³² Ti na nye mu à jwo nànkopyire, ntemu ti nye na bàhare káfuge na ke, tà na bàhare maa nkò ti shèεfeebil'á:

“Wuu à tiinmpini wyi yii á, yii nye a jεn'a kwòhò me.

Wuu à jáhampe myahigii cée yii á, yii nye a jεn'a mεε sú me.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyini à pa ke, u mpyi na njyi tòn wu lyí me, u mú mpyi na sinme byii me, ka yii i jwo na jina u nye u e. ³⁴ Supyani jyani à pa, maa lyí maa byii, ka yii i jwo na u sònngòre nye a taha yaage kabere na me, fo njyini ná sinmbyaani kanni, maa nùr'a pyi mεpεnge shiinbii cevoo mu à jwo múnalwòore shwofeebii.

³⁵ Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jcè urufoo kapyiinkil'e.»

Yesu à fwòrobacwoŋi wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Nye Farizhenni wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Simò. Cannka uru nàŋ'à Yesu yyere na u sà lyí ná ur'e, ka u u jεε maa nkàre, ka pi i sà nkòwùlo na lyí.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceenji wà na mpyi kuru kànhe e, kànhe sùpyire puni mpyi na uru ceenji cyère kampyahii na, u kapegigii kurugo. Uru ceenji à pa jcè na Yesu na nye uru Farizhenni bage e ke, ka u u mpa ná longaracwol'e†, l'à jî sinme nùguntanga wumò na.

³⁸ Maa ntòro Yesu kàntugo yyère mà sà yyère u tooyi taan, maa mεε sú sèe sèl'e, fo nyii lwòh'à wu mà Yesu tooyi jínje, maa u jùnjoore tèg'a yi cwuugo, maa yi pùr'a cù, maa puru sinmpe nùguntanga wumpe tèg'a yi tiri.

³⁹ Nye Farizhenni u mpyi a Yesu yyere ke, ur'à lire nya ke, maa jwo uye funŋ'i: «Kampyi sèenji na nge nàŋi na nye Kile túnntunngò, u mpyi na sí li cè na ceenji shini u nye na bwùn uru na ke, na u nye kapimpyiŋε.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizhenni funzòngòre cè, maa u pyi: «Simò, jwumò na naha mii u jwo mu á.» Ka Simò si u pyi: «Ta yu, cyelentunji.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nàŋi wà fwòhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwòhii nkòwu kanjuro (500.000) na mpyi wà na, u sanji wunji sí nye kampwòhii beeshuunni ná ke (50.000). ⁴² Ná li síŋi sí nye a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò me, ka uru nàŋi si cyire

* 7:27 Malaki 3.1 † 7:37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mege nye: «alibatiri».

fwəhigii yàfa pi na. Nye pire shiin shuunniŋi i, uru nàŋi kyaa sí n-táan pi jofol'á mà tòro u sanŋi na yɛ?»

⁴³ Ka Simo si u pyi: «Mii na sɔnni ngemu u fwoo li mpyi a pɛe sɛl'e ke, nàŋi kyaa sí n-táan ur'á mà tòro u sanŋi na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sɛe jwo.»

⁴⁴ Maa yyaha kɛnnɛ ceenɛ yyɛre maa jwo Simo á: «Mu à nge ceenɛ nya la? Mii à pa mu yyɛre, mu bá nyɛ a lwɔhɔ kan mii i na tooyi jyé mɛ. Nka nge ceenɛ wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwɔhe e, maa yi cwuugo ná u nɔnjoore e. ⁴⁵ Mu nyɛ a mii púr'a cú maa mii shéere mɛ, nka nge ceenɛ wi ke, mà lwó u à jyé bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwɔnnre ná u nwɔge e. ⁴⁶ Mu nyɛ a mii nɔnke tiri ná sɔnm'e mɛ, nka nge ceenɛ wi ke, u à mii tooyi tiri ná sɔnmɛ nɔguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi nyahanɛ mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sɛe sɛl'e. Kapegii nimpɛyigir'à yàfa ngemu na ke, urufoo táange nyɛ a pɛe mɛ.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceenɛ pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyi sɔncyán ná Yesu i ke, ka pire si wá na nko piye funɛ'i: «Naha supyifiwe u nyɛ nge nàŋi mà sà nɔ, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na yɛ?» ⁵⁰ Nka Yesu nyɛ a puru jwumpe lwó a wí mɛ, maa jwo ceenɛ'á: «Mu daniyan'á mu shwɔ, ta si yyeɛnɛke e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii nwɔh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpɛɛre na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii kɛ ná shuunniŋi mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cùunɔ, mà bàra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mɛge na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru nge ceenɛ i Yesu mpyi a jínabii baashuunniŋi kòr'a yige) ³ ná Cwuzá cwonɛ Zhanɛ (Cwuzá u mpyi na saanɛ Erɔdi karigii cwɔnnre) ná Suzani ná cyeebii piiberii ninyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

Nɛenugunɛ bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴ Nye canŋka shinnyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yíri kànya ninyahaya na, ka u u bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Nɛenugunɛ wà u ná fwor'a kàre nɛemɛ tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyanɛ wàa fini fiige, wà à cwo kuni nwɔge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka saŋcyɛnnre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyîn. U nyɛ a mɔ mɛ, maa waha, naha na yɛ mbyime nyɛ a pyi kuru cyage e mɛ. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ngurotaha na, maa fyîn, maa wá na lyɛge, ka ngure si u cú. ⁸ Nka wà tacwug'à pa bê ná nɔnke tacennke e, maa fyîn, maa lyɛ, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyanɛ se mà nɔ nkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fànha na: «Ngemu la ká mpyi si kariii yyaha cè ke, urufoo u u nɔngyigigii cyán sɛl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage nwɔhe ku nyɛ naha shi yɛ?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná cyi à nwɔhɔ ke, yii á cyire ncèn'á kan, nka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo:

“bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu jaa raa ncwúu mɛ,
s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cini mɛ*.”

¹¹ Kuru bàtaage nwɔhɔ ku nyɛ: sùmashini u nyɛ Kile jwumpe. ¹² Kuni nwɔge na sùmashini tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'á Kile jwumpe lógo, ka Sitaannini si pu wwú pi funɛ'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwɔ mɛ.

* 8:10 Ezayi 6.9

¹³ Kafaafoge nun'i sùmashini tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ɲɛ pu na ná funntange e, ɲka pu nyɛ a jà a ndìre le t'e mɛ. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworó l'e.

¹⁴ Ngure shwòhòl'e sùmashini tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ɲka mà jwo tère nimbilere li nɔ ke, funmpɛɛnre karigii ná nàfuunji lage ná ɲge dɲɲɛni múguronji karigii maha pu cwônɔ, fo pu yasɛɛre sì n-jà nɔ mɛ.

¹⁵ Nɲke nɲɛnɲke na sùmashini tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyɛ mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa ɲɛ pu na ná funɲɔ nɲkin i, maa ɲkwôro pu nun'i ná ɲwòmɛɛ nɲkin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tɛrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyɛ fùkina fiige

(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyɛ na fùkina mîni si u le ɲcyígile yaaga ɲwòh'i mɛ. ɲka u maha mîni maa u dùrugo yaage kà nun'i, bà u si mpyi s'a bèɛnmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ¹⁷ Nyɛ kyaa maha kyaa li nyɛ numpini i ke, cyire puni sí n-pa n-yige bèɛnmpe na, kyaa maha kyaa l'à ɲwòhò ke, lire là sì n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyɛ na núru mii ɲwò na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, ɲaha na ye ɲgemu u à yaaga cè ke, kà sí n-bàra urufóo u tacɛnke na. ɲka ɲgemu u nyɛ u nyɛ a yafyin cè mɛ, ali u na sônɲi na ur'à nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwò u na.»

Mpii pi nyɛ Yesu nunji ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹ Nyɛ ka Yesu nunji ná u cìnmpyiibii si mpa u yyére. ɲka sùpyire nyahanji kurugo, pi nyɛ a jà a tabaraga ta u na mɛ. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nunji ná mu cìnmpyiibii naha cyínnji na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyɛ na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii ɲaare ke, pire pi nyɛ mii nunji ná mii cìnmpyiibii.»

Yesu à kafeebwòhe yyéɛɲɛ banji nun'i

(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²² Canɲka Yesu à u cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u banji jyiil'a kɛɛnɲɛ kùmpoge sannke na.» Ka pi i jyé bakwòge e na banji jyiili. ²³ Mà pi yaha pi i ɲkèege lwòhe nun'i, ka Yesu si mpa ɲò, ka kafeebwòhò si wá na fwu na lwòhe lwúu na wàa bakwòge funnke e. Ku mpyi na ɲko si ɲi lwòhe na, fo na ɲko s'a ntíri lwòhe ɲwòh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu ɲè, maa jwo: «Cyelentunji, cyelentunji, wuu sí n-kwú dɛ!» Ka Yesu si yíri maa fànha cyán kafɛge na, maa lwòhe pyi: «Tɛɛn tanuge e!» Ka kafɛge si yyére, ka lwòhe si ntɛɛn. ²⁵ Ka u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá nyɛ a dá mii na mɛ?» ɲka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u nyɛ ɲge nàni fo ka kafɛge ná lwòhe si ntɛɛn u wuuni taan ye?»

Yesu à jínahii nɲnyahamii kòr'a yige nàni w'e

(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)

²⁶ Nyɛ ka Yesu ná u cyelempyiibii si banji jyiil'a sà nɔ Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na nyɛ Galile wuuni yyetiimpe na banji kàntugo. ²⁷ Pi nivworobii bakwòge e, ka kuru kànhe nàni wà si Yesu ɲùɲò bê, jínabii mpyi uru nàni i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vàanɲyi leni mɛ, u sàha mpyi na shùun kànhe e mɛ, fo fanɲyi i†. ²⁸ Tɛni i uru nàni'à Yesu ɲya ke, ka u u ɲkwúulo, maa ɲcwo Yesu fere e, maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenji nɲnyi wunji Jyanji, ɲaha mu nyɛ na ɲcaa mii á ye? Mii na mu ɲáare, ma hà kawaa pyi na na mà dɛ!»

²⁹ Nàni'à yire jwo, ɲaha na ye Yesu mpyi a jínani pyi na u fworó u e. Uru jínani mpyi maha u cyáan tɛrii nɲnyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàni cwòre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yòrɔy'e, bà u si mpyi si ntɛɛn tanuge e mɛ, ɲka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínani mpyi maha sì ná u e síwage e.

† 8:27 Yahutuubii maha pi fanɲyi wwú kafaayi nun'i. Pi maha ku ɲwòge yal'a yaa fo maha tateɛnɲò yaa mú.

³⁰ Nyɛ ka Yesu si nàŋi yíbe u mɛge na, ka u u jwo: «Mii mɛge nyɛ Shinnyahara.» U à yire jwo naha na yɛ jínabii pí mpyi u e ke, pire mpyi a nyaha. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu jáare na u àha pire kòrò ñkàre kacýewýicugunke e mɛ.

³² Nyɛ lir'à caakurumbwòhò ta ku u lyí ñanke kà numpɛngɛ na wani, ka jínabii si Yesu jáare sèl'e na u pire yaha pire pí sà jyè kuru caakurunke e, ka u u nyɛ. ³³ Nyɛ ka jínabii si fworò nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunke puni si sùrug'a yíri ñanke numpɛngɛ na mà cwo cwo banji i mà kwû.

³⁴ Cáanahabil'à lire nya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwònbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii nya. Nàŋi i jínabii mpyi ke, ka pí i sà u ta u à tɛɛn Yesu fere e ná vàanɲyi i tanuge e, ka pí i fyá. ³⁶ L'à pyi mpiimu nyii na ke, ka pire si nàŋi cuunɔŋkanni jwo pí sanmpil'á. ³⁷ Nyɛ ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jáare na u fworò pire kùluni i, naha na yɛ pí mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwòge e s'a ñkèɛge.

³⁸ Nàŋi i jínabil'à fworò ke, ka uru si Yesu jáare sèl'e, na uru na ñkèɛge ná u e. Ka Yesu si u nùruŋɔ maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a si pyɛngɛ, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyɛngɛ shiinbil'á.» Ka nàŋi si ñkàre kànhe funnke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùuŋɔ, maa Zharusi pworonji buwuŋjè
(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)*

⁴⁰ Nyɛ tɛni i Yesu à nùr'a banji jyiil'a kɛɛnnɛ kùŋke sannke na ke, ka shinnyahara si u jùŋɔ bɛ, naha na yɛ pí puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà jùŋufoo na mpyi wani, uru mɛge mpyi Zharusi, ka uru nàŋi si mpa ñɲkure sín Yesu fere e maa u jáare fànha na na u shà uru pyɛngɛ e, ⁴² naha na yɛ pworonji ñɲkinŋi u mpyi u á, ná u mpyi a yyee kɛ ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ñko raa ñkwûu.

Nyɛ Yesu ñɲkarenji Zharusi pyɛngɛ e, sùpyire mpyi a u kwûulo kàmpanɲyi puni na, fo na u fɛnre piye shwòhòl'e.

⁴³ Ceenji wà na mpyi tire sùpyire shwòhòl'e, lùwulinƙwombaayi mpyi u na yyee kɛ ná shuunni funŋ'i. Wempyiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ñka wà nyɛ a já a u cùuŋɔ mɛ.

⁴⁴ Nyɛ ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòn u vàanɲyi zhwòre na, ka yampe si ntíl'a kwò. ⁴⁵ Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwòn mii na yɛ?» Ka sùpyire puni si wá na ñko: «Mii bà mɛ.» Ka Pyɛri si jwo: «Cyelentuŋi, mu nyii nyɛ sùpyire na t'à mu fɛnre kàmpanɲyi puni na mà?» ⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kòn'à bwòn mii na, naha na yɛ mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworò mii i.»

⁴⁷ Nyɛ ceenji'à li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na ɲcyɛnni, maa mpa ñɲkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwòn Yesu na ke, ná pyiŋkanni na u à uye nya u à cùuŋɔ tɛɛnuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni nyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworò, mu dáníyaŋ'à mu cùuŋɔ. Kile u yyenɲke kan ma á.»

⁴⁹ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, tùnntunŋ'à yíri jùŋufoonji Zharusi pyɛngɛ e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuŋi yaha u uye kànha u a ma mɛ.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge mɛ, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nyɛ pí à sà nò Zharusi pyɛngɛ ɲwòge na ke, Yesu nyɛ a nyɛ sùpyanji wabɛɛ u jyè ná ur'e mɛ, fo Pyɛri ná Yuhana ná Yakuba ná pyàŋi tunji ná pyàŋi nunji. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyɛngɛ e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ñkwûuli pyàŋi ñkwùŋi na. Ka Yesu si pí pyi: «Yii àha raa mɛɛ súu mɛ, pyàŋi nyɛ a kwû mɛ, u na ɲwúuni!» ⁵³ Ka pí i wá na ɲcyàhali u na, naha na yɛ pí à li cè na pyàŋ'à kwû.

⁵⁴ Nyɛ ka Yesu si pyàŋi buwuŋi cù u cyɛge na, maa jwo fànha na: «Pyà, yíri!» ⁵⁵ U à yire jwo ke, ka pyàŋi múnaani si nùr'a jyè u e, lire tɛɛnuuni mujye e, ka u u yíri, ka Yesu si pí

pyi pi njyi kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàni sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyani wà tufig'á mε.

9

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu
(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)*

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii kε ná shuunniŋi pyi pi à bínni u taan, maa síŋi ná fànhe kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùuŋi mε. ² Lire jwàhà na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùuŋi. ³ U à pi pyi: «Yii àha ñkwò yaaga lwó yiye cye e lire kùsheeni na mε, mu à jwo kábii, lire jye mε boro ná bwúuru ná wyéε. Yii wà hà ñkwò vàanntinŋke kabεε lwó mbàra u yacige woge na mε. ⁴ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si jεε yii sunmbage na, yii tēen wani fo mà sà yaa ná yii tēekani i. ⁵ Nka kànhe ñkemu shiin kampyi pi jye a jεε yii i yii sunmbage tīrige pire yyéε mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambani kwòro kwòr'a wu wani, lir'à kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Jye ka pi i yīr'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na mâre kànyi puni i, maa yampii cùuŋi.

*Saannj Erədi na uye yíbili na Yesu jye jofoo ye
(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)*

⁷ Jye Yuhana bonkwooni kàntugo, saannj Erədi à pa Yesu kapyiŋkii lógo, ka li i u yákiliŋi wùrugo sèl'e, naha na ye pìi mpyi na ñko na Yuhana Batizelipyiŋi u à jε a fworò kwùŋi i. ⁸ Pii sí i ñko na Kile tūntunŋi Eli u à nūr'a pa, pìi mú sí i ñko na tèecyiini Kile tūntunŋi wà u à jε a fworò kwùŋi i. ⁹ Ka Erədi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana jūŋke kwòŋ, jofoo shenre mii saha sí jye na nūru amε ye?» Ka u u wá na Yesu caa si u jya.

*Yesu à shiin kampwəhii kanjuro jwə cya
(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)*

¹⁰ Jye Yesu tūntunmpil'à nūr'a pa ke, maa pi kapyiŋkii puni jwo u á, ka u u yīri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mεge cyage e Betisayida kànhe kàmpañke na. ¹¹ Sùpyir'à pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cūmu lemε jwə, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpii pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùuŋə.

¹² Tēni i canŋk'à pa a ntīri ke, ka Yesu cyelempyiibii kε ná shuunniŋi si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà njyi ná tashwənyə cya kànyi ná sishwəbugure e mε, naha na ye sige funŋke e pire jye. ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpīi pi pi kan pi lyī.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru jūnyə kanjuro ná fyapyaa shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpīi sí n-sà njyi cya mpa ŋkan nte supyinyahare pun'á.»

¹⁴ Tire sùpyire e, nambaabii kanni mpyi a shiin kampwəhii kanjuro (5.000) kwò, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tīŋe tīŋe kuruyo kuruyo, yire kuruyi ninŋin ninŋinŋi puni mpyi a shiin beeshuunni ná kε kε kwò.

¹⁵ Jye ka pi i sùpyire puni tīŋe tīŋe, bà Yesu mpyi a yi jwo mε. ¹⁶ Ka Yesu si yire bwúuru jūnyi kanjuroŋi ná cyire fyapyaagii shuunniŋi lwó, maa yyahe yīrige nūnyinŋi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòŋ kwòŋ a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'à lyī a tīn. Ka pi i shàhii kε ná shuunniŋi njyipaanyi na.

*Pyeri à jwo na Kile Njncwənrəŋi u jye Yesu
(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)*

¹⁸ Jye lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yīri pi taan, maa sà Kile jáare. U à kwò ke, maa nūr'a pa, maa pi yībe: «Sùpyire na mii sōnŋi jofoo ye?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko na Yuhana Batizelipyiŋi u jye mu, pìi sí i ñko na Kile tūntunŋi Eli u jye mu, pìi mú sí i ñko na Kile tūntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à jε a fworò kwùŋi i.» ²⁰ Ka Yesu

si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii nyε na mii sônñi yε?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwônñi u nyε mu.» ²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á mε.

²² Maa núr'a jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyañi Jyañi u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwônribii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyañi cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jè.»

Pyiñkanni na wuu à yaa wuu taha Supyañi Jyañi Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Marika 8.34-9.1)

²³ Lire kântugo ka Yesu si yi jwo u lógofeebii pun'á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinji nyii karigii na, u u ntéen kyaage taan u u ntaha mii fye e canña maha canña, pi méε ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na yε ngemu la ká mpyi si u nijjaanji yaa jwò ke, urufoo sì nùmpañja ta mε, ñka ngemu ká kântugo wà u nijjaan'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañja ta. ²⁵ Naha li sí jwò sùpyañ'á mà ma nyii yaayi puni ta nge diñyēñi i nijjaa, mu nùmpañke si sà ñkèεge yε?

²⁶ Lire kurugo ngemu u na jcyiige Supyañi Jyañi ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sinampe ná u Tunji wumpe ná Kile mèlεkεεbii wumpe e canñke ñkem u i ke, u sí n-cyé urufoo na. ²⁷ Sēñi na mii sí yi jwo yii á, pñi na nyε yii e, pi sì n-kwù ná pi nyε a Kile Saanre nya mà yε!»

Yesu yyahe pyiñkann'à kēēñē
(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)

²⁸ Nyε canmpyaa baataanre fiig'à tòro puru jwumpe jwuñkwooni kântugo ke, ka Yesu si ñkàre ná Pyeri ná Yuhana ná Yakuba e ñanke kà na, si sà Kile jáare. ²⁹ Mà Yesu yaha Kileñarege na, u yyahe pyiñkann'à kēēñē, ka u vāanji si fñiñē weewee fo na jñi. ³⁰ Lire tènuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tècyiini Kile tūntunmpiiMusa ná Eli. ³¹ Pi mpyi a pa ná sinampe e. Pyiñkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báarañi fūññò si ñkwù Zheruzalemu kànhe e ke, maa lire jwo u á.

³² Lire tēni mpyi a ñōmpe ta Pyeri ná u shēēfēebii na sèl'e. Njōmp'à pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunniñi nijjyerebii nya ná Yesu i u sinampe e. ³³ Tēni i pire nàmbaabii mpyi na yīri Yesu taan ke, ka Pyeri si jwo u á: «Wuu cyelentuñi, wuu à pa naha ke, lir'à jwò sèl'e. Wuu vūñyō taanre kwòro, niñkin sí n-pyi mu wogo, niñkin sí n-pyi Musa wogo, niñkin sí n-pyi Eli wogo.» Pyeri mpyi a puru jwumpe jwo uye jūññò kurugo.

³⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka ñahanja si mpa pi tò. Mà ñahanke yaha ku u pi tūni, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mejwuu si fworu kuru ñahanke e na: «Mii Jyañi u nyε nge, mii à u cwōñrō. Yii a nūru u jwò na.» ³⁶ Lire mejwuuni fworonkwooni kântugo, Yesu baare e, cyelempyiibii saha nyε a wà nya mε. Nde pi à nya ke, ka pi i lire yaha piye funñ'i, pi nyε a yaaga jwo wà á lire tēni i mε.

Yesu à pyàñi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)

³⁷ Kuru canña nùmpañja, Yesu ná u cyelempyiibii nintigibii ñanke na, ka supyikurumbwòhò sí sà u jūññò bē. ³⁸ Tire sùpyire shwòhòl'e, ka nāñi wà si jwo fànha na: «Cyelentuñi, mii na mu jáare, maa na jyañi kàanmucya. Uru niñkinñi u nyε mii á. ³⁹ Jínanji wà u nyε u e, u aha yīri u kurugo, u maha ñkwúuli, jínanji maha u cúnñò cúnñò fànha na, u jwòge maha bàafwòhe yige, u maha u kànha sèl'e, maa nta a fworu u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii jáare pi jínanji kòr'a yige u e, ñka pi nyε a jà mε.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpīibii, fo ñaha tère e mii sí n-kwòro ná yii e yε? Mii sí yii kapyiñkii kwú naye e sà nò fo ñaha tère na yε? Ta ma ná ma jyañi i naha.»

⁴² Nyε mà pi yaha pi i filili ná pyàñi i Yesu na, ka jínanji si pyàñi cúnñò cúnñò fànha na maa u cyán jūñke na. Nyε ka Yesu si fànha cyán jínanji na, maa u pyi u à fworu pyàñi i, maa u kan u tun'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkyanhala.

*Yesu à jwo u kwùñi kyaa na sahañki
(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)*

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkyaanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàrà, li saha sì mɔ mɛ, pi sí Supyañi Jyañi le cye e, pi i pi jyi wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii jye a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mɛ, jaha na ye pu jwɔhe mpyi a jwɔhɔ pi na, pi mú sí mpyi na fyáge si u yíbe pu jwɔhe na.

*Sùpyañi u jye jùñufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)*

⁴⁶ Jye ka nàkaana si mpa yiri cyelempyiibii ná piye shwɔhɔl'e, tire jùñke ku mpyi na pire puni i jofoo u jye jùñufooni ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante jùñke cè ke, maa pyàñi wà lwó a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à nge pyàñi cùmu lemɛ jwɔ mii kurugo ke, urufoo mú à mii cùmu lemɛ jwɔ. Ngemu ká mii cùmu lemɛ jwɔ ke, urufoo mú à mii tunvooni cùmu lemɛ jwɔ. Jye ngemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wunji ke, uru u jye yii puni jùñufooni.»

*Ngemu ká mpyi u jye wuu zàmpɛn mɛ, uru na jye ná wuu e
(Marika 9.38-40)*

⁴⁹ Jye ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyelentuñi, wuu à nàñi wà jya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mɛge e, ka wuu u u sige li na, jaha na ye wuu wà bà mɛ.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mɛ, jaha na ye ngemu u jye u jye wuu zàmpɛn mɛ, urufoo na jye ná wuu e.»

⁵¹ Jye tɛni i Yesu tèefworon'à pa byanhara nge dijyɛñi i, s'a ñkèɛge nìnyinji na ke, ka u u sàa li lwó uye funñ'i si ñkàre Zheruzalɛmu kànhe e, ⁵² maa tùnntunmii tùugo uye yyaha na, ka pire si ñkàr'a sà nɔ Samari kànhe kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mɛɛ na kuru kànhe shiinbil'á. ⁵³ Nka kuru kànhe shiinbii jye a jɛɛ mɛ, jaha na ye Zheruzalɛmu i u mpyi na ñkèɛge.

⁵⁴ Tɛni i u cyelempyiibii pìi shuunni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafooni, mu sí wuu yaha wuu nage yige nìnyinji na wuu tìrige pi jun'i wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu si yyaha kɛɛñ'a le pi e maa pi faha sèl'e*. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabɛɛ na.

*Mpii la ku jye si ntaha Yesu fye e ke
(Macwo 8.19-22)*

⁵⁷ Mà pi ññkaribii yaha, ka nàñi wà si Yesu pyi: «Kafooni, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wyigii na jye sigepwuunbil'á, shèere mú sí jye sañcyɛɛnr'á. Nka tashwɔngɔ jye Supyañi Jyañi á mɛ.» ⁵⁹ Maa wabɛɛ pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafooni, yyére, mii aha na tunji tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tùni, ñka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabɛɛ si jwo: «Kafooni, mii la jye si ntaha mu fye e, ñka na yaha si sà yi jwo na pyɛngɛ shiinbil'á fɔlɔ.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cù nùfaanji na, maa wíi kàntugo ke, urufoo jye a yaa ná Kile Saanre e mɛ.»

10

Yesu à tùnntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafooni Yesu à nùr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwɔɔnrɔ u fyèñwɔhɔshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

* **9:55** Sémebii pìi maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kɛɛñ'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sòññɔpeere ti jye yii e amɛ ke, yii jye a ti shi cè mɛ. Supyañi Jyañi jye a pa si sùpyire shi bò mɛ, ñka u à pa si pi múnahigii shwɔ.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakwɔɔg'à pɛe, ŋka sùmakwɔɔnbil'à cyére. Lire e ke yii kɛɛge foo jàare, u u pìi bàra sùmakwɔɔnbii na. ³ Mii à yii tun, yii a sì. Yii sí n-pyi sùpyire shwòhòl'e, mu à jwo mpàa pi jye sige yaaya shwòhòl'e.

⁴ Yii àha wyére lwó nde yiye jwɔŋ'i mɛ, yii àha boro lwó mɛ, yii àha tanhanyi yabere lwó mbàra yii tooyi wuyi na mɛ. Mà yii nɔŋkaribii yaha, yii àha raa yyérelì kuni na s'a fwù pyi mɛ.

⁵ Yii aha jyè pyenge maha pyeng'e ke, yii jwumpe nɔŋcyiimpe pu pyi “Kile u yyenɔŋke kan yii á.” ⁶ Jye sùpya ká nta kuru pyenge e, ŋgemu u jye na jɔcáa yyenɔŋke na ke, urufoo sí kuru yyenɔŋke dùbabii ta. Ŋka l'aha nta uru sùpya jye kuru pyenge e mɛ, pire dùbabii sí n-kwòro yii á. ⁷ Pyenge ŋkemu ká jɛɛ yii sunmbage na ke, yii tɛɛn wani. Pi aha yalyire ná yabyere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyí, jaha na ye báarapyiŋi sàraŋ'à yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage kɛɛnɔŋi raa màre mɛ.

⁸ Yii aha ŋkàre kànha maha kànha na, ka pi i jɛɛ yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyí. ⁹ Yii i kuru kànhe yampii cùuŋɔ, yii i yi jwo kànhe shiimbil'á na Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰ Ŋka yii aha ŋkàre kànha maha kànha na, ka pi i yii sunmbage cyé ke, yii jyè kuru kànhe pyenkuuŋi i, yii i yi jwo pi á ¹¹ “Ali yii kànhe bambanji u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na*. Ŋka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹² Mii sí yi jwo yii á, diŋyɛŋi canŋkwɔge, nde li sí kuru kànhe shiimbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sòdomu kànhe shiimbii na ke.»

Yesu à kànyi yà faha (Macwo 11.20-24)

¹³ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Yii Korazen kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Yii Betisayida kànhe shiimbii, yii wuun'à kɛɛge! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidon kànhe e cyire mpyi a pyi, numɛ mpyi na sí pi ta pi à pi toronkanni kɛɛnɔŋe maa láha kapegigii na fo tɛɛmɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vaaŋyi, maa cwɔɔnre wu piye na†. ¹⁴ Lire l'à li ta, canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidon kànyi‡ wuuni na.

¹⁵ Yii Kapɛɛnamu kànhe shiimbii pi ke, yii na sònɔŋi na yii sí n-kàre Kile yyére nɔŋyini na bɛ? Lire mpyi jye mɛ, yii sí n-si n-tirige fo jɔŋke jwòhò shiimbii cyage e.»

¹⁶ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a jwo u tũntunmpil'á: «Ŋgemu ká jɛn'a lógo yii jwò na ke, l'à pyi mu à jwo mii jwò na urufol'à lógo. Ŋgemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'à cyé mú. Ŋgemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoonji urufol'à cyé mú.»

¹⁷ Jye ka pire tũntunmpii beetaanre ná ke ná shuunniŋi si ŋkàre mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si nùr'a pa, maa jwo: «Kafoonji, mu mege cye kurugo, ali jínabil'à kúu wuu á.» ¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaanniŋi nya, u à yíri nɔŋyini na nyaa nɔŋkin, kileŋini fiige, mà pa jɔcwo jɔŋke na. ¹⁹ Jye mii à li síŋi kan yii á, yii a jaare wwòobii ná nɔŋgyahigii jwɔŋ'i, yii i wuu zàmpɛnɔŋi fànhe fwòɔŋɔ yiye tooy'e, yafyín si n-jà kapii pyi yii na mɛ. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii àha funyi táan na jínabil'à kúu yii á mɛ, ŋka yii pyi funntange e, jaha kurugo ye yii mɛy'à sɛmɛ Arijanani i.»

Sùpya jye a Kile cè Jyafoonji Yesu baare e mɛ (Macwo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Lire tɛɛnuuni i, ka Kile Munaani si Yesu funŋke pyi k'à táan sèl'e, ka u u Kile kɛɛ maa jwo: «Tufoonji Kile, nɔŋyini ná jɔŋke Kafoonji, mii fwù jye mu na, jaha na ye kani mu à

* **10:11** Mà ma tooyi bambanji kwòro kwòr'a yaha kànha na»: lire jwòhe ku jye, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii jwò tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyé na pi a piye cɛɛge pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sidon na mpyi kànbwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyiŋi i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeli 26; Zhouweli 3.4-8; Amosi 1.9-10).

ɲwəhə yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyêe nàŋkopyire na. Sèe wi, Tufoonɲi, mu à lire pyi mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.» ²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tunɲi à karigii puni le mii cye e. Sùpya ɲye a Jyafoonɲi cè Tufoonɲi baare e mɛ. Sùpya mú ɲye a Tufoonɲi cè Jyafoonɲi baare e mɛ, fo Jyafoonɲi la ká mpyi si u cyêe ɲgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha kɛɛɲɛ u cyelempyiibii kann'á maa yi jwo pi á: «Karigii yii na ɲaa ke, mpíi pi na cyire ɲaa ke, pire wuun'à ɲwə. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à ɲya maa ndemu lógo ke, Kile tũntunmii nɲnyahamii ná saanlii nɲnyahamii la mpyi si lire ɲya, si li lógo. ɲka pi ɲye a já a li ɲya maa li lógo mɛ.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tí ná Samari shinɲi nɲcɛɲɲi i ke

²⁵ Canɲka Kile Saliyanɲi cyelentunɲi wà à yîr'a yyére si Yesu pɛɛ ɲcû maa jwo: «Wuu cyelentunɲi, ɲaha mii à yaa mii u pyi si shɲi nɲŋkwombaanɲi ta ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à sémɛ Kile Saliyanɲi Semɛɲi i ke, ɲaha mu à cè lire e ye?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à sémɛ Saliyanɲi Semɛɲi i na “Ma Kafoonɲi Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma múnaani puni ná ma fànhe puni ná ma sònɲɔre puni i. Mà bâra lire na, ma supyiɲɛɲɲi kyaa táan may'á bà mu kyal'à táan may'á mɛš.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu ɲwəshwəɔr'à ɲwə. Mu aha já na lire pyi, mu sí shɲi nɲŋkwombaanɲi ta.»

²⁹ ɲka nàɲi la mpyi si tanga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u ɲye mii supyiɲɛɲɲi ye?» ³⁰ Ka Yesu si u ɲwə shwə ná bàtaag'e na:

«Nàɲi wà u ná yîri Zheruzalemu kànhe e na ɲkɛɛge Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii pìi si ɲcwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwə u na, maa u bwòn fo mà u bannaga a yaha kwùubii ná ɲyii wuubii shwəhəl'e, maa yîri u taan.

³¹ Lir'à bê ná Kile sáragawwunɲi w'e u u ma lire kuni i, ur'à pa nɔ nàɲi nɲcɛwunɲi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan. ³² ɲye ka Kileɲaarebage báarapyinɲi wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi tùluge shin, uru mú à pa nɔ nàɲi nɲcɛwunɲi na ke, maa fɛnn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinɲi wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mú. Ur'à pa nɔ nàɲi nɲcɛwunɲi na ke, ka u ɲɲnaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nɔɔyi wyɛɛ yal'a pyi, maa u lwó a dùrugo u dùfaanɲke ɲun'i, maa ɲkàre ná u e nàmpwuunbii tatirige bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru canɲa nùmpanɲa, maa bage sàranɲi wwú uye ɲun'i mà kan bage foon'á, maa yi jwo u á “Yaha ɲge nàɲi na, mu aha wyɛɛ maha wyɛɛ wwú u ɲɲɲ taan ke, mii aha núr'a pa, mii sí uru puni núrɲɔ mu na.”» ³⁶ ɲye Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyanɲi cyelentunɲi pyi: «Mpíi shiin taanrenɲi i, mu á, ɲgi u à ɲge nàɲi nimbannanɲi pyi u supyiɲɛɲɲi ye?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàɲi u à u ɲɲnaara ta ke, uru u ɲye u supyiɲɛɲɲi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha ɲi ke, cyire ná Mariyama wuuni ɲye nɲŋkin mɛ

³⁸ Mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha ɲani na na ɲkɛɛge Zheruzalemu kànhe e, pi à sà nɔ kànhe kà na, maa sunmbage lɛɲɛ ceenɲi wà yyére. Uru ceenɲi mɛge na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wunɲi wà na mpyi wani, uru mɛge mpyi Mariyama, ka uru si ntɛɛn Kafoonɲi Yesu taan marii u jwumpe núru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyɛge ta k'à cwônɔ sushwəhəbaaranɲi na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafoonɲi, taha mu bá u à mii cɔɔɲɲi ɲya u à tɛɛn, maa mii kanni yaha mii i báaranɲi pyi mɛ? U pyi u yîr'a na tɛge kɛ!» ⁴¹ Ka Kafoonɲi si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'à wyɛɛ ná kari nɲnyahagil'e maa cyi tɛg'a maye funɲɔ pɛn. ⁴² ɲka kyaa nɲŋkin kanna li ɲye tɔɔn wuuni mà tòro cyi sanɲkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyinɲi na mɛ.»

11

Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileɲarege pyinɲkani na (Macwo 6.9-13; 7.7-11)

¹ Canŋka Yesu mpyi na Kile jáare cyage k'e. U à kwò Kilejáarege na ke, ka u cyelempyaŋi wà si u pyi: «Kafoonji, wuu taanna Kilejáarege pyiŋkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na me.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile jáare, yii jwo:

“Tufoonji,

mu mege ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni nùŋo na.

³ Wuu canŋa maha canŋa njyìŋi kan wuu á.

⁴ Wuu kapegigii yàfa wuu na,

ŋaha na ye wuu maha wuu shinŋeebii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kēnnē kapegigil'á me.”»

⁵ Nyē maa nūr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na nyē yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre ñiŋŋe na uru cevooŋi yyére, maa sà u bage kúu mà jwo “Na cevoo, bwúuru nùnyi taanre kan na á, ⁶ ŋaha na ye mii à nàmpòŋo ta, yalyire sí naha mii u kan u á me.” ⁷ Yii na sòŋŋi na uru cevooŋi sí n-tēn bage funŋke e si jwo “Ma hà zii mpa na yyaha fwóhòrò me. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyiibii naha a sínna'a kwò, mii saha naha na si n-jà n-yîri bwúuru kan mu á me” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u méé ká mpyi u nyē a yîr'a bwúuruŋi kan mu á yii cempe kurugo me, u mekēgere* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyē na ŋcaa ke, u sí n-yîri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile jáare, u sí yii kan, yii a ŋcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí múgo yii á.

¹⁰ ŋaha kurugo ye shin maha shin u nyē na Kile jáare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyē na ŋcaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí múgo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyē yii shwòhòl'e, ngemu u sí nyē wwò kan u pyàŋ'á mà li ta fya u à jáare u á ye? ¹² Lire nyē me, mà nóŋgyaa lwó a kan u á, mà li ta ŋkùcere u à jáare ye?

¹³ Nyē yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha já a yacēnyē kan yii pyiibil'á ke, yii nyē a cè a jwo na yii Tunji u nyē ñiŋyiŋi na ke, na ur'à bēgel'a tòro yii taan si u Munaani le u jáarafeebil'e mà?»

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)*

¹⁴ Canŋka Yesu mpyi na jínanji wà kòre na yige nàŋi w'e, uru jínanji mpyi a nàŋi pyi búbu. Tèni i jínanji à pa fworo u e ke, ka uru nàŋi si li ñwò cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

¹⁵ Ŋka pìl'à jwo sùpyire shwòhòl'e, na jínabii nùŋufooŋi Belizebuli† u à sîŋi kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e. ¹⁶ Pii la na mpyi si Yesu pēre ñcù, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyēe pire na na u à fworo Kile e ke.

¹⁷ Ŋka Yesu mpyi a pi funzòŋore cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyē na liye tūnni ke, lire maha mpa jya. Pyēŋe maha pyēŋe shiin ká yîri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

¹⁸ Ná yii na sòŋŋi na jínabii nùŋufooŋi Belizebuli fànhe cye kurugo mii nyē na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyē Sitaanniŋi báarapyiibii ká ntáa maa piye tūnni, pi saanre si n-kwò mà? ¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Belizebuli fànhe e, lire sannii i ke, yii shiimbii pi nyē na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre ye? Yii shiimbii yabilimpìi pi sí jwumpe pyi pu cwo yii ñuŋ'i. ²⁰ Ŋka mii aha a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhe e, lir'à li cyēe na Kile Saanre à ño yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fànhaŋyahagafoo ká kàshikwònyaaya lwó a tēn u pyēŋe ñwòge na marii ku saŋcwòŋŋi sigili, sùpya si n-jà u yaage ká lwó me. ²² Ŋka wabere ká mpa ñcwo pyēŋefoo na, ngemu u à fànha tò u na, maa já u na ke, pyēŋefoo cyēge mpyi a taha

* **11:8** Pii maha jwo: «mu nyàhavyēre». † **11:15** Belizebuli: Sitaanniŋi mege ká ku nyē ku ki.

kàshikwənyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwə u na, si u cyeyaayi cyán zhwə u na, si ntáa.

²³ Shinji u nyɛ u nyɛ ná mii i mɛ, urufoo nyɛ mii zàmpɛn, ngemu u nyɛ u nyɛ na mii tère na sùpyire wàa tiye na mɛ, urufoo na ti jùŋɔ kyáŋge.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworɔ sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tatɛngɛ cya. U aha mpyi u nyɛ a kà ta mɛ, u maha jwo “Mii sí nùru raa wà na tayirige e.” ²⁵ Nyɛ u aha nùr'a pa urufoo ta бага fiige nkemu k'à pwó maa ku funŋke bégel'a jwə ke, ²⁶ u maha nùr'a kàr'a sà jínahii baashuunni lwó a bàra uye na, mpíi pí à pí mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyinŋkanni nívənn'a sì nàara a pí mà tòro nínjyeeni na.»

Shinji wuuni l'à jwə ke

²⁷ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwəhəl'e maa jwo u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'à jwə de!» ²⁸ Ka Yesu si ceenji pyi: «Ngemu u nyɛ na Kile jwumpe nùru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'à sàa jwə.»

Yesu tayyéreg'à fànha tò Zhonasi woge na, nka sùpyire nyɛ a u jwəməeni cù mɛ

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'à pa bínni mà Yesu kwúulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'à pí. Ti la na nyɛ mii u kakyanhala kani là pyi si jcyêe ti na ndemu l'à li cyêe na mii à fworɔ Kile e ke. Nka nde l'à pyi Kile túnntunŋi Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyêe ti na mɛ. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'à li cyêe Ninive kànhe shiimbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyinŋkanni na, nde li sí n-pa Supyanji Jyanji ta ke, lire li sí li cyêe nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiinŋkil'e ke, saancwonji u mpyi Sheba kinni jùŋɔ na ke, uru sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêɛɛ, naha na yɛ uru saancwonji mpyi a yîri diŋyɛŋi jùŋke kà na, mà sà saanŋi Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u yákili u à pêe Solomani wunji na ke, ti sí nyɛ a jɛn'a lógo uru jwə na mɛ.

³² Kuru canŋke, Ninive shiimbii mú sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêɛɛ, naha na yɛ Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiimbil'á ke, pí à pí toronŋkanni kêennɛ. Mà li ta wà na nyɛ naha, ngemu u tayyérege k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nyɛ a jɛn'a ti toronŋkanni kêennɛ mɛ.»

Bènmpe sèe wumpe kani

(Macwo 5.15; 6.22-23)

³³ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Wà nyɛ na fùkina mîni si u le jcyígile cere jwəh'i mɛ. Nka u maha dùrugo yaage kà jùn'i, bà u si mpyi s'a bènmpe yige bage jyifeebil'á mɛ. ³⁴ Sùpyanji jyiigii cyi nyɛ u bènmpe. Ngemu u jyii cyi à jwə ke, urufoo puni maha mpyi bènmpe e mú. Ngemu wogigii sí cyi à kèege ke, urufoo puni mú maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bènmpe kà bú nkɔ̀ nta numpire mɛ. ³⁶ Yii jyiigii ká jwə sèe sèl'e, làmpaŋi bènmpe sí yii pyi yii a jaa yii a jcwúu kuni i.»

Yesu à Farizhɛnbii ná Saliyanji cyelentiibii cêɛɛ

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

³⁷ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizhɛnni wà si sà u yyere na u pa lyí uru yyére, ka u u jɛɛ. Tèni i pí à njyɛŋi kwúulo si raa lyí ke, ³⁸ ka li i Farizhɛnni kàkyanhala, naha na yɛ u à li kàanmucya mà lí jya na Yesu nyɛ a u cyeyi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e, maa nta na lyí mɛ.

³⁹ Kafoonji Yesu à lí jya l'à Farizhɛnni kàkyanhala ke, maa pí pyi: «Yii Farizhɛnbii pí ke, yii maha yii yajigiyyi kàntuyi jyí na fíniŋi, mà lí ta yii funŋy'à jí nàŋkaage ná pege karigii na. ⁴⁰ Yii na nyɛ sɛnconyó! Kilenji u à yaage kàntuge yaa ke, uru mú bà u à ku funŋke yaa

mà? ⁴¹ Yii nàŋkaage ná pege yaha, yii raa yii cyeyaayi kaan fòŋɔfeebil'á. Lire ká mpyi, yii sí n-pyi fyìnme sùpyii.

⁴² Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii maha yii nànyenji ná kanyeyi yafwɔhɔfwɔhɔre sannte puni yáhanj wwû, yii sí nyɛ na katiigii pyi, maa Kile kyaa táan yiy'á mɛ. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini nɛpyiini, yii i nta a cyi sanŋkii bâra lire na.

⁴³ Yii Farizhɛɛnbii pi ke, yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii aha ŋkàre Kile Jwumpe kàlambayi i, bwompe tateɛnyi yii maha ŋcaa. Sùpyire tabinniyyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii pɛre s'a yii shéere. ⁴⁴ Yii wuun'à kɛɛge! Yii na nyɛ mu à jwo fanŋjyeye, sùpyire maha ŋaare na ntùuli ŋjemu ŋun'i piye pàama ke.»

⁴⁵ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanj cyelentunji wà si jwo: «Cyelentunji, mpe jwumpe saha nyɛ Farizhɛɛnbii kanni wumɔ mà dɛ! Mu na wuu cyere mú dɛ!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanj cyelentiibii wuun'à kɛɛge mú, naha na yɛ yii à Kile Saliyanj pyi tuguro sùpyire ŋun'i, pi si n-jà ntemu lwó mɛ. Yii yabilimpíi mú sí nyɛ na jɛɛg'a pi tègɛ tɛŋwòŋi na, ali nimbilere mɛ. ⁴⁷ Yii wuun'à kɛɛge! Naha na yɛ yii tulyey'à Kile tũntunmpii mpiimu bò tècyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyêe na kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, naha na yɛ pir'à Kile tũntunmpii bò. Nka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tɛɛn u yákilifente e maa jwo “Mii sí raa na tũntunmpii pɛi tunni pi á, pi sí pɛi bò si pi sanmpii kyéerege.” ⁵⁰ Lire kurugo Kile tũntunmpii pi à bò mà lwó fo tècyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cɛɛgɛ pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abɛli mbòŋi na, fo mà sà nɔ Kile tũntunŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kile ŋaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwɔhɔl'e ke. Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cɛɛgɛ tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyanj cyelentiibii, yii wuun'à kɛɛge! Naha kurugo yɛ kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cɛ ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpíi nyɛ na lire kuni ŋaare mɛ, mpíi la ku nyɛ s'a li ŋaare ke, maa pire tɛgɛlɛ kwòŋ.»

⁵³ Nyɛ puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fworu uru Farizhɛɛnŋi bage e na ŋkɛɛge. Ka Saliyanj cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii lùyiri wuubii si yibiyyi shiŋi puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pɛrɛ ŋcû u jwɔshwɔɔre cyɛ kurugo.

12

*Yesu à u cyelempyiibii yɛrɛ na pi àha fyìnme tò wwomɔ na mɛ
(Macwo 10.26-27)*

¹ Lire tɛni i, ka supyikuruŋɔ nimbwɔhɔ si mpa bínni Yesu taan fo na piye fwòŋi. Pi mpyi a shiin kampwɔhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sɛi u cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyìnme tò wwomɔ na Farizhɛɛnbii fiige mɛ. Pi na nyɛ bwúuruŋi yírige yirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyimpe nɛcwɔnhɔmpe yírige sùpyanji pàama ke. ² Yii li cɛ, kyaa maha kyaa l'à ŋwɔhɔ ke, cyire puni sí n-pa raa ŋaa. Kyaa maha kyaa li nyɛ numpini i ke, lire là mú sɛi n-kwôro ŋcɛmbaa mɛ. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumɔ maha jwumɔ ŋwɔh'a jwo numpini i ke, puru sí n-lógo canŋke e, yii aha jwumɔ maha jwumɔ jwo katilwɔhɔre e yii bayi kùruŋcwɔngil'e ke, puru sí n-pa raa jáare katanŋi ŋun'i.»

*Wuu a fyáge Kile na, wuu nyɛ a yaa wuu kyaa tɛg'a wuyɛ funŋɔ pɛn mɛ
(Macwo 10.28-31)*

⁴ Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii pi nyɛ mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, ŋgemu u nyɛ u sɛi n-jà yaage kabɛrɛ pyi sùpyanji na u mbòŋi kàntugo mɛ, yii àha raa fyáge uru yyaha na mɛ. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge ŋgemu yyaha na ke, uru u nyɛ Kile, naha na yɛ uru u maha já a sùpyanji wà nafugombaage e u bonkwooni kàntugo. Sɛɛŋi na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíiziine kanŋkuro maha mpɛrɛ daashii shuunni kanna mɛ? Nka Kile à yaha ti puni ninŋin ninŋinŋi na, marii ti saŋcwɔnŋi sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cɛ na yii kan'à waha Kile na

mà tòro tire zíziine ninyahara na. Ali jùnjooore ti nyε yii jùnyi i ke, Kile à tire puni pèrεge cè. Lire kurugo yii àha núru kyaa tège yiye funnɔ pɛn mε.»

*Mà nyε Supyani Jyani Yesu na, lire nyε mε mà cyé u na
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyε Supyani Jyani wu ke, Supyani Jyani mú sí n-yyére li na Kile mèlεkεebii nyii na na urufoo na nyε uru wu. ⁹ Nka ngemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mú sí urufoo cyé Kile mèlεkεebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká jcyé Supyani Jyani jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yàfa urufoo na. Nka ngemu ká Kile Munaani mεge kεεge ke, lire kapiini sì yàfa urufoo na mε.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na jcwôre na nkεεge Kile Jwumpe kàlambayi jùnjufēebii, lire nyε mε kini yyaha yyére shiinbii ná yukyaabii yyére tēni ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i jcè na yii na nyε sēenji jnɔ'i ke, yii àha puru kani tège yiye funnɔ pɛn mε, ¹² naha na yε lire tēni yabilinji i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tīrige yii funnɔ'i.»

*Nàfuunji sèe wunji kani ná karigii cyi nyε cyi nyε a yaa cyi sùpyani funnɔ pɛn mε
(Macwo 6.19-34)*

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàni wà si jwo u á sùpyire shwòhòl'e: «Wuu cyelentunji, mii la nyε maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tunji kōoge táa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tìne mà pyi yii kacwònròni, lire nyε mε yii tunji kōoge táafoonji yε?»

¹⁵ Nyε Yesu à uru nàni jwò shwò amuni ke, maa yi jwo u lógofēebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuunji lage yaha ku tatεenge fô yii na mε. Naha kurugo yε sùpyani nàfuunji mée ká nyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na jcaa na nkànre, yii li cè na uru nàfuunji sì n-jà urufoo sige kwùni na mε.»

¹⁶ Mà tàanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bàtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kεεge e, kuru kεεge yafaayi mpyi na jwòge u á sèl'e. ¹⁷ Cannka ka u u ntēen maa funnke cya maa jwo uye funnɔ'i “Mii sàha naha na kapyii cè mε, naha na yε tayahaga nyε mii ninyjee sùmanji na mε.” ¹⁸ U à funnke kyàala a kwò ke, maa jwo “Nde mii sí n-pyi ke, lire li nyε, mii sí na bwònhigii jya, si núru nimbwòhii faanra, si na sùmanji ná na yaayi sanji puni le cyire e. ¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funnɔ'i, na mii à yyee ninyahagii njyi bégel'a yaha naye mεε na. Mii saha sì raa naye kànre mε, s'a lyi s'a byii si mpyi funntange e kannna.” ²⁰ Nyε uru nàfuufoon'á puru jwo uye funnɔ'i mà kwò ke, ka Kile si jwo u á “Mu funnɔ baa shinji! Nke numpilage yabilinji i, mu sí n-kwù. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mεε na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e yε?”

²¹ Nyε amuni li mú nyε, shin maha shin u nyε na nàfuunji caa na binnini nge dijnɛni i uye mεε na, mà li ta nàfuu nyε urufol'á Kile yyére mε, urufoo sí n-pa n-kwù n-yiri u taan nge nàfuufoonji fiige.»

²² Nyε ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyi ná vāanji yii sí raa leni ke, yire tanjanni kà yii funnɔ pɛn mε. ²³ Naha kurugo yε sùpyani munaani tayyēreg'á fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyērege mú si fànha tò vāanji na. ²⁴ Yii sanjyēnre kàanmucya kε! Ti nyε na faa pyi mε, ti nyε na sùma kwùun mε, sùma tabegege mú nyε t'á mε. Nka Kile maha ti jwò caa. Tá yii nyε a pwòrò sanjyēnre na sèl'e mε? ²⁵ Funmpēnre sí n-jà yii jofoo pyi u jà a nimbilere bàra u shini canmpyaagii na yε?

²⁶ Nyε kampyi funmpēnre sì n-jà yafyin bàra yii shini canmpyaagii na mε, naha na yii à yaayi sanji kani tèg'a yiye funnɔ pɛn yε? ²⁷ Yafwòhòfwòhòyi yi maha fyin sige e maa yafyēnre nisinante yaa ke, yii sònnò yire kyaa na kε! Yi nyε na báara pyi mε, yi mú nyε na kòonò pinni mε. Nka saanji Solomani ná u nàfuufente puni i, u vāanndenke kà lemε nyε a jà a jwò mà nke yafwòhòfwòhòge kà ninjin yafyēnre kwò mε. ²⁸ Yafwòhòfwòhòyi yi nyε

sige e nijjaa, ná nùmpañña yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire lemε pyi p'à jwə amuni, yii jye a li cè na nàkaana baa Kile sí vāan̄nyi kan yii á mà? Yii dāniyañ'à cyéré dε!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyεεre tan̄kanni jye a yaa li tateenge fô yii na mε. ³⁰ Mpii pi jye pi jye a dá Kile na mε, pire pi maha fun̄nyi pēn ná yire yaayi kani i tērigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li jye yii na ke, yii Tuñi Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage nijcyiig'à yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi san̄nyi kan yii á.»

³² Ka Yesu sí nūr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na jye mu à jwo mpàkurun̄o nimbilere, ñka yii àha raa fyáge mε, ñaha na ye l'à táan̄ yii Tuñi Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi pére, yii i uru wyéren̄i tēg'a fōñafeebii tēge. Yii nāfuu tabegege nijcenn̄e yaa yiye mεε na n̄jyini na, ñkemu ku jye ku nāfuun̄i sì n-kwə mε. Nāñkaalii ná ntōon̄ jye kuru cyage e si ñkwə u kēge mε. ³⁴ Yii li cè, cyage e sūpyan̄i nāfuun̄i jye ke, wani u sōn̄jore maha mpyi.»

*Báarapyiñi nijcenn̄i ná báarapyiñi nimp̄iñi kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí nūr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vāan̄nyi le yii i bégele tērigii puni i. Yii i yii lampaabii m̄n'a yaha tērigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyi mpiimu pi à bégel'a tēn̄ pyenge e, na pi jūñufoon̄i tēpani sigili, u aha ȳiri cikwōn̄re cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge jwəge kúu ke, pi i ȳir'a ku múgo u á. ³⁷ Jye jūñufoon̄i ká mpa báarapyiibii mpiimu ta ñóombaa ke, pire wuuni sí jwə. Sēen̄i na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, jūñufoon̄i sí uye pwə si j̄ȳi yaa ñkan báarapyiibii puni n̄ñkin̄ n̄ñkin̄'á, pi lȳi. ³⁸ Lire e ke jūñufoon̄i'á pa j̄n̄ñke na yo, u à pa ñkūpecyiini na yo, u aha mpa báarapyiibii mpiimu ta ñóombaa ke, pire wuuni kōni sí jwə.

³⁹ Yii li cè na kām̄pyi bage foon̄i mpyi maha nāñkaan̄i tēpani cè, u mpyi maha sí jεε u yaha u kakyaare pyi mε. ⁴⁰ Lire e ke yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, ñaha na ye tēni i Supyan̄i Jyan̄i sí nūru n-pa ke, yii jye a lire cè mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafoon̄i, mu à ñke bàtaage jwo mà yyaha t̄i ná wuu kanni i laa, sūpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyiñi na, jūñufoon̄i'á dá pi san̄mpii shwəhəl'e, u yákiliñi mú s'à pēe ke, uru báarapyiñi shiñi jūñufoon̄i maha yaha u u pyenge karigii cwōn̄re, maa j̄ȳiñi kaan̄ báarapyiibii san̄mpil'á u tēkan̄l'e. ⁴³ Jye báarapyi maha báarapyi jūñufoo, u à pa u ta u u báaran̄i nijcenn̄i pyi amuni ke, uru wuuni sí jwə. ⁴⁴ Sēen̄i na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyiñi jūñufoon̄i sí u pyenge karigii puni jūñufente le u cye e.

⁴⁵ Ñka báarapyiibii kacwōnrōñi ñgemu ká a sōn̄ñi uye fun̄'i na uru jūñufoon̄i sí mō lire k̄luni i, maa wá na u báarapyiñεbii bwūun, maa uye yaha j̄ȳiñi ná mbyan̄i laage e, maa sin̄mpe byii na jcwō ke, ⁴⁶ can̄ñke ku jye uru báarapyiñi jye a tēn̄ ná k'e ná tēni li jye u jye a sōn̄ñō ná l'e mε, u jūñufoon̄i sí n-pāa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, jūñufoon̄i sí u kyérege cyire puni na, mpii pi jye pi jye Kile kuni i mε, si u ná pire s̄aran̄i pyi n̄ñkin̄.

⁴⁷ Báarapyiñi u à jūñufoon̄i j̄ȳi wuuni cè maa mpyi u jye na li pyi mε, uru báarapyiñi bwōn̄re nizhwōre sí nyaha dε! ⁴⁸ Ñka báarapyiñi u jye u jye a u jūñufoon̄i j̄ȳi karigii cè mε, maa ntōr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'à yaa ná bwōnr'e ke, urufoo si bwōnrō nijyahara shwə mε.

Amuni li mú jye, Kile à yaaya nijyahaya kan ñgemu á ke, u maha yaaya nijyahaya cya urufol'á. U aha kariii nijyahajyahagii le ñgemu cye e ke, u sí urufoo ȳibe kariii nijyahajyahagii kyaa na mú.»

*Sūpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)*

⁴⁹ Ka Yesu sí nūr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le j̄ñke na. Mii la mpyi numε si ku ta k'à m̄n'a kwə. ⁵⁰ Ñka mii à yaa mii u mbyîgime yyefuge e folə, mu à jwo bà sūpyan̄i ká a ñko

si batize pi maha u mbyîgime lwøhe e pyinƙanni ndemu na mæ. Mii funvwugo wuɗi u nyɛ na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹ Yii àha raa sônɗi na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwòhòl'e jìŋke na mà dɛ! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbɛmbaani le sùpyire ná tiye shwòhòl'e. ⁵² Lire kurugo mà lwó numɛ na, shiin kanƙuro sí n-pyi pyɛnyi y'e, pi sì n-bê mæ. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tùnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tùnni. ⁵³ Pyɛnyi y'e, tufooni sí n-yîri jyafooni kurugo, jyafooni mú sí n-yîri tufooni kurugo. Nufooni sí n-yîri pworofooni kurugo, pworofooni mú sí n-yîri nufooni kurugo. Nacwoni sí n-yîri napworoŋi kurugo, napworoŋi mú sí n-yîri nacwoni kurugo.»

Kacyeenkii jɛɛni

(Macwo 16.2-3)

⁵⁴ Supyikuruŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si nûr'a jwo kur'á: «Yii aha kileni jya u à wwò canɗacwumpe* e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵ Kafɛge ká a fwu na yîri wòro kùl'e, yii maha jwo na kafuge sí n-pêe nijnjaa dɛ! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶ Yii pi à fyinmɛ tò wwomò na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèpyiinjii cè, ka jaha si li ta jcyii cyi nyɛ na mpyi yii shwòhòl'e numɛ ke, yii nyɛ a jà a cyire cè mà yɛ?

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷ Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nyɛ a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyinƙanna nijcenne na mà yɛ?

⁵⁸ Wà ha mu yyere fànhe e, ka yii i wá na nkɛge wani, mu à yaa mu u jwumabenɛ cya fwɔfwɔ ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaani cye e, uru si ma le u báarapyiŋi cye e, pi i ma le kàsuŋi i mæ. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyɛ a lire pyi mæ, mu sì n-sii n-fworo wani ná mu nyɛ a urufoo fwooni tò feefee mà yɛ!»

13

Yii à yaa yii toronƙanni kɛɛnɛ

¹ Nyɛ mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiimbii pìi mbò jwo u á. Fànhafooni Pilati u mpyi a pìi tun pi à sà pire bò Kilejaarebage e mà pi yaha pi i sárayi wwû. ² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amɛ ke, yii na sônɗi na pire kapegigii nimpyiinjii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiimbii sanmpii wogigii na bɛ? ³ Lire bà mæ, nka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a yii toronƙanni kɛɛnɛ mæ, yii puni mú sí n-kwû. ⁴ Silowe batɔnge k'à keb'a cwo Zheruzalɛmu kànhe shiimbii kɛ ná baataanreni mpiimu jɔŋ'i mà bò ke, yii na sônɗi na pire kapegigii nimpyiinjii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalɛmu kànhe shiimbii sanmpii wogigii na bɛ? ⁵ Lire bà mæ, nka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyɛ a yii toronƙanni kɛɛnɛ mæ, yii puni mú sí n-kwû.»

⁶ Nyɛ ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nàŋi wà na mpyi ná ɛɛɛɛ cikɔge e. ɛɛɛɛ cire shwòhòl'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikɔge foo mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha nkɔ a yasɛɛ ta ku na. Nka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na mæ.

⁷ Ka u u yi jwo u báarapyiŋ'á “Wíi, cyi yyee taanre cyi nyɛ jcyii, mii na ma na nke cige kàanmucaa kampyi k'à yasɛɛ yaa, mii sí sì tà ta ku na mæ. Ku kwòn à wà, jaha na yɛ ku nyɛ cikɔge cire sannte shwòhòl'e kanwò baa.” ⁸ Ka báarapyiŋi si u pyi “Mii jùŋufooni, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku nijjyee pyi, mii sí ku jùŋke tugo n-kwûulo si nkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasɛɛ pyi yyeeela, ku sí n-yaha wani. Nka k'aha mpyi ku nyɛ a yasɛɛ pyi mæ, maa nta a ku kwòn.”»

Yesu à dàfoo cùuŋa canɗanke e

¹⁰ Nyɛ Yahutuubiicanɗonke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage k'e.

¹¹ Sùpyire shwòhòl'e ceenɗi wà na mpyi wani, jinaŋi wà mpyi u e, uru jinaŋi mpyi a yyee

* 12:54 Izirayeli kinni i, canɗacwumpe e zànhe nijyahaga maha yîri.

ke ná baataanre pyi u e, maa dàni yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyε na jà a tíl'a yyére mε. ¹² Nyε Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'à láha mu na ninjaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tènuuni i, ka ceenji tùbuñi si ntíl'a sànhana, ka u u Kile kée.

¹⁴ Nyε tēni i Kile Jwumpe kàlambage nùñufoon'à Yesu nya u à ceenji cùunjo canñonke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báarañi pyi canmpyaa baani funñ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñonke e bà mε!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyinmε tò wwomə na ke, jofoo u nyε yii shwəhəl'e ñgemu u nyε u nyε na u nūyi, lire nyε mε u dùfaanpyi sàñre canñonke e maa yi kan y'à bya mà yε?» ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nyε Ibirayima tūluge shin ke, ka Sitaanninji si u cū a pwə, fo yyee ke ná baataanre e, ka ñaha si li ta tire pwəore kà ñjà zàñha ndáha uru ceenji na canñonke e mà yε?» ¹⁷ Nyε Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpeenbii puni si silege. Ñka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwəhigii nimpyiinñkii puni kurugo.

*Kile Saanre maha sù nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)*

¹⁸ Nyε ka Yesu si núr'a kàlañi sogo maa jwo: «Kile Saanre nyε mu à jwo ñaha bε? Ná ñaha shi i mii sí ti tàanna bε?» ¹⁹ Ti na nyε mu à jwo mutaridi cige yasεε, nàñi wà a sà ntemu nūgo u cikəoge e ke. Kuru cige pyàñi maha yîlege, ñka u aha fyîn, cige maha lyεge fo maha mpa mpyi cibwəhə, sañcyεenr'a si wá na ti shēere yaa ku ñkéñyi i.»

²⁰ «Ná ñaha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahañki yε?» ²¹ Ti na nyε bwúurunji yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyimε ñiñyaham'i mà cwəñhə, li maha puru mbyimpe ñiñcwəñhəmpe puni yîrige.»

*Nùmpañke tata kuni na nyε mu à jwo tajyinjwə nimbilere
(Macwo 7.13-14, 21-23)*

²² Nyε lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná ñani i, na ñkèεge Zheruzalemu kàñhe kàmpañke na. U ninñkareñi mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'á kàñbwoyi ná kàñpyεere na. ²³ Ka nàñi wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpañja tafeebii sí ñyaha bε?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fànha le yii i jyè tajyinjwəge nimbileni i, ñaha na yε mii sí yi jwo yii á, tēni là na ma shinñyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyinjwəge e, ñka pi si n-pa jà mε. ²⁵ Tēni i bage foo sí n-pa n-yîri si bage tò si ku shwəhə ke, lire ká yii ta cyíinñi na, yii sí raa bage kúuli s'a ñko “Kafoonji! Ñwəge múgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonji sí n-jwo yii á na uru nyε a yii cè mε. ²⁶ Lire tēni i, yii sí raa ñko “Ko wuu ná mu à tēl'a lyî maa bya siñcyan kε! Mu mú s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kàñhe pyenkuunji i, ka mu u núr'a jwo na mu nyε a wuu cè mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sí nūru yi taha yii á na uru nyε a yii cè mε, na yii yîri uru taan, yii kapimpyiibii.

²⁸ Nyε mà yii yaha cyíinñi na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile tūñntunmpii puni nya Kile Saanre e tēni ndemu i ke, yii nàvunñə wuubii sí raa myahigii súu s'a ñkyàñhigii kùru. ²⁹ Sùpyire tà mú sí raa yîri diñyεñi nùñyi sicyεenñi na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyî. ³⁰ Lire tēni i, sùpyire ti nyε numε kàntugo yyére ke, tire tà sí n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyε numε yyaha yyére ke, pire pìi mú sí n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kàñhe kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyε lire tēni yabilinji i, ka Farizhεenbii pìi si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworon de kùluni i feefee, ma a si cyage kabεr'e, ñaha na yε saannji Erədi wá na mu caa raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a si, yii i sà yi jwo Erədi cwofoon'á, na mii naha na jínabii kàre na yige pifeebil'e marii yampii cùunji ñcyii canmpyaagii shuunñinji i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báarañi sí n-kwə. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii

taanrenji pyi si sà na báaraŋi fûnŋo Zheruzalemu kànhe e. Naha kurugo ye Kile tûnntunŋi wà tufiige nyɛ a yaa u bò cyage kabɛr'e Zheruzalemu kàntugo mɛ.»

³⁴ Ka Yesu sí núr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile tûnntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo niŋyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà ñkùnuŋi maha u pyìre bínni tiye e maa bùru ti nuŋ'i mɛ. Nka yii nyɛ a ɲɛɛ lire e mɛ. ³⁵ Ku ke numɛ! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kannna na. Mii sí yi jwo yii á, yii nyiini saha sì n-tègɛ mii na mɛ, fo canŋke yii sí n-pa raa ñko “Ngemu u nyɛ na ma Kafoonji Kile mɛgɛ na ke, Kile u jwó le ur'á*.”»

14

Yesu à yaŋi wà cùuŋo canŋonke k'e sahanŋi

¹⁻² Nyɛ Yahutuubiicanŋonke k'e, Farizhɛɛnbii ñuŋufoonji wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyí uru yyére, ka Yesu si ɲɛɛ. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwonji pyɛnge e ke, nàŋi wà yaŋgwu na mpyi tire shwòhòl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwo fwo. Ka pi i wà na Yesu kàanmucaa kampyi u sí ɲɛɛ uru yaŋi cùuŋo canŋonke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Saliyaŋi cyelentiibii ná Farizhɛɛnbii yíbe: «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wà à yaa u jà a yaŋa cùuŋo canŋonke e la*?» ⁴ Ka pi i fyâha, pi wà nyɛ a ɲɛn'a u jwò shwò mɛ. Ka Yesu si u cyeyi taha yaŋi na maa u cùuŋo, maa u pyi u a sì pyɛnge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si núr'a pi yíbe: «Jofoo u nyɛ yii shwòhòl'e, ná urufoo jyaŋi, lire nyɛ mɛ u nùŋi wà ká ɲcwò bènni'i mà bê ná canŋonke e, urufoo sí ɲɛɛ u yaha wwùmbaa ye?» ⁶ Pi nyɛ a ɲɛn'a u jwò shwò mɛ.

Nùnjirire ná ñùzogore kani

⁷ Nyɛ Yesu à pa li kàanmucya mà li ɲya na Farizhɛɛn'á sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tatɛɛnyi kurugo pi puni nyɛ na fí ke, ka u u ñke bàtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwònrò na, ka mu u shà, ma hà zà ntɛɛn yatɛɛnnyi puni yyaha yyére woge e mɛ. Naha kurugo ye u aha nta u à shinbwonji wà yyere ngemu u à fànha tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefoonji si mu pyi, na ma yíri maa kuru yatɛɛnŋke kan uru shinbwon'á, mu silege wuŋi u sí n-yíri n-sà n-tɛɛn fo kàntugo yyére yatɛɛnŋke e. ¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntɛɛn yatɛɛnnyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefoonji ká li ɲya na mu à yaa ná yatɛɛnŋke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi “Na cevoo, yíri ma a ma naha, yatɛɛnŋke yyaha yyére woge e.” Lire tɛni i, mu ñuŋke sí n-yírigɛ ma lyìɲɛbii shwòhòl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tírigɛ, ñka shin maha shin u à uye tírigɛ ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² Nyɛ nàŋi u mpyi a Yesu yyere na u sà lyí uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ñko si sùpyii yyere pi pa lyí mu yyére canŋke e, lire nyɛ mɛ numpilage e, mu sùpyire niŋjyerere nyɛ a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìɲɛbii ná mu cìnmpyiibii ná mu tɛɛɲɛbii náfuufɛbii mɛ. Naha kurugo ye pire mú sí n-jà mu yyere canŋka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á. ¹³ Nka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fòŋɔfɛbii ná cwòhómɔfɛbii ná dìshiyifɛbii ná fyinmpii yyere. ¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí jwò, mpii pi à tíi ke, Kile ká pire ñɛ a yige kwùŋi i canŋke ñkemu i ke, kacɛnni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sí lire fwooni tò mu á, ɲaha na ye pi nyɛ a mpyi a jà a mu kacɛnni fwooni tò mu á mɛ.»

Lyimbwooni bàtaage (Macwo 22.1-10)

* **13:35** Zaburu 118.26 * **14:3** Farizhɛɛnbii u sòŋŋonkanni i, shinŋi u nyɛ na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tègɛ canŋonke.

¹⁵ Nye Yesu lyìñe bil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà nínkin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpii pi sí n-jyè Kile Saanre e si lyí ke, pire wuun'à jwó!» ¹⁶ Ka Yesu si uru nàñi jwó shwó ná bàtaag'e na:

«Canŋka nàñi wà u ná njyì ninyahawa shwóhó, maa shinnyahara yyere pi sà lyí uru yyére. ¹⁷ Tèelyiin'à pa nò ke, ka u u báarapyinji tun u sà sùpyire yyere pi pa lyí. ¹⁸ Nka pi pun'à kariii mege le maa jcyé karaga uru njyìñi talyige e. Shincyinji báarapyin'á yyere ke, ka uru si yi jwo u á “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanŋa yaha na á, mii à kerege shwó, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya.”

¹⁹ Ka báarapyinji si ñkàr'a sà wabere yyere, ka uru si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanŋa yaha na á, mii à nupyahii ke shwó, mii s'à yaa mii u sà cyi taanna faanji na.”

²⁰ Ka u u núr'a kàr'a sà wabere yyere, ka uru mú si u pyi “Sà yi jwo ma jùñufoon'á na mii à ceewe fúru nume. Lire kurugo mii si n-jà n-shà me.”

²¹ Nye ka báarapyinji si núr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u jùñufoon'á. Ka u lùuni si yíri, maa jwo báarapyin'á na u fyál'a sà fòñfeebii ná cwòhómfeebii ná dìshiyifeebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinni yi ná pyenkuunji i, u a ma.

²² Nye báarapyin'á sà pire yyere ke, maa jwo u jùñufoon'á “Mii jùñufoonji, mii à mu tùnnture pyi nka tateenyè ningaya saha na naha de!” ²³ Ka jùñufoonji si u pyi “Sà ma a jaare ma a màre kumbwoyi ná kerekubuil'e, ma a fànha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tateenyi sanjyi si mpyi si jî me. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i jcyé paŋa ke, pire wà cye si n-jyè mii njyìñi i me.”»

*Pyinŋanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke
(Macwo 10.37-38)*

²⁵ Canŋka mà Yesu yaha jani na, supyikuruŋo nimbwóhó mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kèenŋe pi á, maa jwo: ²⁶ «Shin maha shin la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jye a mii kyaa táan uy'á mà tòro u tunji ná u nunji ná u cwonji ná u pyibii ná u sìñe bii na, maa mii kyaa táan uy'á, ali mà tòro u yabilinji na me, urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e me. ²⁷ Shinji la ku jye si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi méé mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jye a yaa ná mii cyelempyigire e me.

²⁸ Jofoo u jye yii shwóhól'e, ná urufoo la jye si batóŋgò faanra, u si n-tèen si funŋke kyaala fóló, si li kàanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwò mà ye? ²⁹ Ná urufoo jye a lire pyi me, maa ku jwó cù na faanre, kàntugo ka bage sanŋke si u jà faanraga, mpii pi na ntùuli marii ku jaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, ³⁰ s'a ŋko: “Aa! Nge nàñ'a u bage jwó cù na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú jye, l'aha mpyi mu à jwo saanji wà na ŋko raa kàshi kwùun u saanŋeenji wà na ná u kàshikwóonbii kampwóhii kenji i (10.000). Tá u sí n-tèen si funŋke kyaala si jncè kampyi u kàshikwóonbii sí n-jà u zàmpenji kàshikwóonbii kampwóhii benjaaganji (20.000) tún me? ³² Nka u aha li kàanmucya mà li jya na u si n-jà uru saanji na me, u sí n-wyèrè sìsurufoo tùugo u sà jwumabenje cya u á.

³³ Nye amuni li mú jye, yii ŋgemu ká mpyi u jye a kàntugo wà u cyeyaayi puni na me, urufoo si n-jà n-pyi mii cyelempya me.

*Yesu wuubii jye suumó ná bèenme fiige
(Macwo 5.13; Marika 9.50)*

³⁴ Suumpe na jye yacennje. Nka pu tìpoompe ká fworó p'e, jaha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanji ye? ³⁵ Pu saha si n-jà là jwó jìñke na me, pu mú si n-jà n-pyi ŋkyàra me. Pu sí n-wà cyíinji na.

Nye shin maha shin la ku jye si kariii yyaha cè ke, urufoo u ninjyigigii pèrè, u raa nùru.»

15

Mpàni nimpinni b̃àtaage (Macwo 18.12-14)

¹ Nye canŋka, m̃ep̃enge shiimbii p̃li ñiŋyahamii mu à jwo m̃unalw̃ore shwofeebii mpyi a pa b̃inni Yesu taan s'a u jwumpe ñuru. ² Nye Farizh̃enbii ná Kile Saliyaŋi cyelentiibil'à lire ñya ke, ka pi i wá na ŋkunni piye shw̃oh̃ol'e na: «Naha na ŋge ñàŋ'à j̃en'a m̃ep̃enge shiimbii yaha pi i b̃àrali u na, fo maha b̃innini na lỹi ná pi e ye?»

³ Nye Yesu à pi kunuŋke lógo ke, maa ŋke b̃àtaage jwo pi á na:

⁴ «Jofoo u ñye yii shw̃oh̃ol'e, kampyi mp̃aa ŋkuu (100) pi ñye urufol'á, ka wà ñiŋkin si mp̃inni, tá urufoo maha pi sanmp̃ii beecỹere ná ke ná baacỹereñi (99) yaha wab̃er'á sige e, maa sà a nimpinni caa fo u aha ñya m̃e? ⁵ U aha u cya a ñya t̃eni ndemu i ke, u funntanga wuŋi sí u lw̃ó nde yacige e, ⁶ si mpa pỹenge. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u t̃eñỹebii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa múguro siŋcyan. Mii mp̃ani u mpyi a p̃inni ke, mii à u ñya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú ñye, kapimpyiŋe ñiŋkin ká u toroŋkanni k̃eñŋe, funntange ku maha mpyi ñiŋyiŋi na uru kanni kurugo ke, kur'à p̃e s̃el'e. Kuru funntange fiige ñye na mpyi ñiŋyiŋi na, shiimbii beecỹere ná ke ná baacỹere (99) kurugo m̃e, pire mpiimu pi ñye na s̃oñi na pir'à tí na pire saha ñye a yaa pi pi toroŋkanni k̃eñŋe m̃e.»

Wỹéfyiñi nimpinnini b̃àtaage

⁸ Ka Yesu si ñur'a b̃àtaage kab̃ere jwo na:

«Ceeñi ŋgire u ñye, kampyi wỹéfyiñi daashii ke u ñye u á, ka ñiŋkin si j̃cwo mà p̃inni bage e, na u si l̃uuni táan si l̃ampa m̃ini si bage k̃ur̃uŋcw̃ongii puni yaa mpw̃ó, si u cya fo si u ñya mà ye? ⁹ U aha u ñya t̃eni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u ciŋ̃ebii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa múguro siŋcyan. Mii wỹereñi u mpyi a p̃inni ke, mii à u ñya.”

¹⁰ Lire pyiŋkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyiŋe ñiŋkin ká u toroŋkanni k̃eñŋe, kuru maha mpyi funntanga nimbw̃oh̃o Kile m̃el̃ek̃eb̃il'á ñiŋyiŋi na.»

Jyafooñi nimpinni b̃àtaage

¹¹ Nye ka Yesu sí ñur'a b̃àtaage kab̃ere jwo pi á na: «Ñàŋi wà u ná mpyi ná j̃yaa shuunni i.

¹² Canŋka ka jyafooñi nimbileni si jwo tufooñi á “Baba, mii ñàzhañi'á yaa u pyi ŋgemu yii k̃ooge ke, yii ku táa yii i uru kan na ál” Nye ka tufooñi si j̃e, maa u ñàfuuñi táa u j̃yaabii shuunni shw̃oh̃ol'e. ¹³ Canmp̃yal'à t̃oro ke, ka jyafooñi nimbileni si u cyeyaayi puni p̃ere, maa fwor'a k̃ar'a sà nt̃eñ k̃irit̃oñni l'e ná u wỹereñi i. Mà u yaha wani, ka u u cye le j̃uŋo baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ŋkw̃ò u ñàfuuñi na.

¹⁴ T̃eni i u à u ñàfuuñi k̃eg'a kw̃ò feefee ke, ka lire mú si b̃e ná katibw̃oh̃'e k'à cwo lire k̃ini na. Ka ŋgahañi si li j̃w̃ò c̃u na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ŋk̃ar'a sà j̃yè báarañi i lire k̃ini shiñi wà á, ka uru si ŋk̃ar'a sà u yaha sige e, u u caabii ñàhe. ¹⁶ Katege kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lỹi. Nka wà mpyi maha tà kaan u á m̃e.

¹⁷ Nye mà u yaha pur'e, ka u u mpa s̃oñi uye fuñi' i canŋka maa jwo “Báarapyi ñiŋyahamii na ñye mii tuñi'á wuu k̃ini i, pi puni na lỹi na nt̃inni fo na cyeyi ww̃u j̃ỹiŋi i. Nka mii wi ke, katege ku ŋke ku u ŋko raa mii bùu naha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi num̃e ke, lire li ñye nde: mii sí ñuru raa wá na tuñi yỹere, sí sà yi jwo u á na mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha ñye a yaa u mii c̃u u pyà fiige m̃e, ŋka u à yaa u mii c̃u mu à jwo u báarapyi.”

²⁰ Nye u à fuñi kyaala a kw̃ò ke, maa kuni lw̃ó na ŋk̃ege u tuñi yỹere. Mà u yaha u s̃àha ŋkw̃ò a ño pỹenge na m̃e, ka tufooñi si u nimpañi ñya tat̃oñge e, ka u j̃uŋaare si u ta, ka u u f̃e a jyafooñi j̃uŋo b̃e, maa sà u p̃ur'a c̃u mà ta uye na. ²¹ Ka jyafooñi si jwo u á “Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na d̃e! Mu saha ñye a s̃àa yaa mu u mii c̃u ma pyà fiige m̃e.”

²² Ka tufoonji si u báarapyiibii yyere maa jwo “Yii fyâl'a sà vâanntinmbwoyi puni nisinan̄ke lwó yii pa le u na, yii i kampefegeni wà le u na, yii i tanhan̄yi yà le u na, ²³ yii i sà kàcwōge nùñi n̄jnc̄en̄ñi cû, yii pa bò, wuu u lyî wuu u múguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo ye mii jyan̄ji u n̄ge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwû, n̄ka u n̄yii wun̄j'à pa, u mpyi a p̄inni, n̄ka mii à u n̄ya sahan̄ki.” Ka múguron̄ji si n̄wō cû pi á.

²⁵ Lir'à pyi mà uru nàñi jyan̄ji n̄jnyen̄ji ta sige e. Nye t̄eni i u à yîri sige e na ma mà pa byanhara pyenge na, na yatiye t̄un̄mpe n̄uru, maa kwôh̄akwôh̄abii n̄aa ke, ²⁶ ka u u báarapyin̄ji wà yyere mà yíbe, nde li n̄ye pyenge e ke, si lire c̄e. ²⁷ Ka báarapyin̄ji si u pyi “Mu k̄antugo wun̄ji u à pa, lire e yii tun̄j'à wuu pyi wuu à sà kàcwōge nùñi n̄jnc̄en̄ñi cû mà pa bò, naha na ye uru jyan̄ji n̄jnc̄en̄ñe wu à n̄ur'a pa.”

²⁸ Yyaha wun̄j'à puru lógo ke, ka u l̄uni si yîri, u n̄ye a n̄en'a jyè pyenge e m̄e. Ka tufoon̄ji si fwor'a pa si mpa u f̄on̄n̄jo si nd̄en̄e pyenge e. ²⁹ Ka jyafoon̄ji si jwumpe lwó maa jwo tufoon̄j'à “Cyî yyee j̄ùuli cyî n̄ye n̄cyii mii na báaran̄ji pyi yii á biliwe fiige ye? Can̄ña n̄in̄kin, yii sàha mii tun̄, ka mii i n̄cyé m̄e. N̄ka ali sikabilini n̄intiini yii n̄ye a li kan mà n̄ya mii ná na ceveebil'á wuu u múguro s̄in̄cyan m̄e. ³⁰ N̄ka mu jyan̄ji u à mu n̄afuun̄ji lwó a sà n̄k̄ēge cibahani i ke, ur'à pa ke, ka mu u kàcwōge nùñi n̄jnc̄en̄ñi cû mà bò u na.”

³¹ Ka tufoon̄ji si jwumpe lwó maa jwo jyafoon̄ji n̄jnyen̄j'à “Mii jyan̄ji, ma hà lire waha maye na m̄e, mii ná mu u n̄ye naha t̄erigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni n̄ye mu wuyo k̄e! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu k̄antugo wun̄j'à kwû, n̄ka u n̄yii wun̄j'à n̄ur'a pa. U mpyi a p̄inni n̄ka wuu à n̄ur'a u n̄ya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná múguron̄ji i.”»

16

Báarapyin̄ji s̄in̄cyiim̄e wun̄ji bàtaage

¹ Nye Yesu à n̄ur'a bàtaage kà jwo u cyelempyiibil'á na: «N̄afuufoon̄ji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwōn̄re. K̄antugo, ka n̄afuufoon̄ji si mpa a n̄uru s̄up̄yire n̄wō na, na u báarapyin̄ji wà na u cyeyaayi k̄ēge. ² Ka u u báarapyin̄ji pyi “Mii à lógo na mu na mii cyeyaayi k̄ēge, naha k'à pa ná lire e b̄e? Nye bégele ma a ma báaran̄ji pyin̄kanni yyaha jwo na á, naha na ye mu báaran̄ji sí n-kwô n̄in̄jaa.”

³ Ka báarapyin̄ji si jwo uye fun̄j'i “Mii n̄un̄ufoon̄j'à jwo na mii báaran̄ji sí n-yyére n̄in̄jaa. Nye naha mii sí raa n-pyi b̄e? Faapyi f̄anha n̄ye mii i m̄e. Na n̄áare na lyî, kuru silege mú sí n̄ye mii na. ⁴ Nye nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li c̄e num̄e. Mii aha lire pyi, mii n̄un̄ufoon̄ji ká mii yaha t̄eni ndemu i ke, s̄up̄yire san̄nte sí mii m̄ara pi pyenyi i.”

⁵ U n̄un̄ufoon̄ji fwōhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe n̄in̄kin n̄in̄kin maa shincyin̄ji pyi “Mii n̄un̄ufoon̄ji j̄ùuli u n̄ye mu na ye?” ⁶ Ka u u jwo “U s̄in̄nc̄erii n̄kuu (100) fwoo li n̄ye mii na.” Ka báarapyin̄ji si u pyi “T̄ēn̄ fwōfwō, maa ma fwōhigii s̄emen̄ji lwó, maa yi k̄ēen̄j'a s̄eme na u s̄in̄nc̄erii beeshuun̄ni ná ke fwoo li n̄ye mu na.”

⁷ Maa n̄ur'a wab̄ere yíbe “Mu de? Mu fwooni n̄ye j̄ùuli ye?” Ka uru si jwo “S̄um̄ap̄yan̄ji b̄arii n̄kuu (100).” Ka báarapyin̄ji si u pyi “T̄ēn̄, maa ma fwōhigii s̄emen̄ji lwó, maa yi k̄ēen̄j'a s̄eme na u s̄um̄ap̄yan̄ji b̄arii beecȳere (80) fwoo li n̄ye mu na.”

⁸ Uru báarapyin̄ji m̄ee n̄ye u à u n̄un̄ufoon̄ji n̄afuun̄ji k̄ēge ke, n̄un̄ufoon̄j'à u k̄ēe, naha na ye u à yákili ta maa u n̄um̄pan̄ke yaa. Nye mpii pi n̄ye numpini i ke, pire maha pi ná piye shwōh̄on̄ji karigii cwōn̄re ná yákilifente e pyin̄kanni ndemu na ke, mii à n̄ke bàtaage jwo pire kyaa na si nt̄ēge yii ȳere, yii mpiimu pi n̄ye b̄ēen̄mpe e ke, bà yii si mpyi si yii n̄um̄pan̄ke bégele m̄e.»

Wà si n-jà raa báare n̄un̄ufee shuunn'á m̄e

⁹ Nye ka Yesu si n̄ur'a jwo: «Yii áha n̄afuun̄ji yaha yii karigii puni yyaha yyére m̄e, lire n̄ye a t̄ii m̄e. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii can̄mpyaagii ká n̄kwô n̄ge d̄in̄ȳen̄ji i t̄eni ndemu i ke, Kile sí yii l̄en̄e u pyenge e, yii sí n-pyi wani fo t̄ēkwombaa.

¹⁰ Shinji u maha kapyεere pyi ná fyɛnm'i ke, urufoo mú maha kabwɔhigii pyi ná fyɛnmpe e. Nka shinji u nyε u nyε na kapyεere pyi ná fyɛnm'i mε, kabwɔhii mée ká le urufoo cye e, u nyε na cyi pyi ná fyɛnmpe e mε.

¹¹ Yii aha mpyi yii nyε a já a nge diɲɛɲi náfuɲi báara ná fyɛnmpe e mε, nákaana baa Kile mú si nyε sée náfuɲ le yii cye e mε.

¹² Yaage ku nyε sùpyaɲi wabεε wogo ke, yii aha mpyi yii nyε a kuru báara ná fyɛnmpe e mε, nke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpíi mεε na ke, nákaana baa, u mú si nyε kuru kan yii á mε.

¹³ Yii li cè na báarapyiɲi si n-sii n-jà raa báare nùɲufee shuunn'á mε. Lire ká mpyi, u sí nùɲufooni wà kyaa táan uy'á, si u sannji kyaa pɛn uy'á. U mú sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sannji na. Nyε amuni li nyε, náfuɲi lag'á tatεngε fô yii mpiimu na ke, yii si n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.»

(Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12)

¹⁴ Nyε Farizhεɛnbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhɔre, naha na yε náfuɲi kani mpyi a pée pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire nyii na, mà lí ta Kile à yii zòompíi cè. Yii lí cè, yaage k'à pée sùpyire nyii na ke, kur'à pɛn Kile á.

¹⁶ Nyε MusaSaliyaɲi ná Kile tùnntunmpíi sanmpíi jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nɔ Yuhana Batizelipyiɲi tɛni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyiɲi na, jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mú si nyε si fànha le si jyè tire saanre e*. ¹⁷ Yii li cè na nìnk'á mpìnni tãaɲa a tòro Kile Saliyaɲi jwumbilini là nìnk'á mpìnni na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwoni yaha maa ceenji wabεε lèɲε ke, urufol'à jacwɔrɔ pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèɲε ke, urufoo mú à jacwɔrɔ pyi.»

Kanhamafooni Lazari ná náfuufooni bàtaage

¹⁹ Ka Yesu si núr'a bàtaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufooni wà na mpyi wani, u mpyi maha vāanɲi nisinɲi longara wuyi leni, maa u nyii karigii pyi, maa u nyii nɲyɲi lyí canɲa maha canɲa. ²⁰ Kanhamafooni wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufooni pyenge jwɔge na. Uru nàɲi cyeere puni mpyi nɔɔyɔ, u mεge mpyi Lazari†. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufooni nɲyipaanyi caa raa lyí, nka u mpyi maha yi taa mε. Mà bàra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nɔɔyi laali.

²² Ka kanhamafooni si mpa nkɔwú, ka Kile mèlɛkɛɛbii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Ariɲinaɲi i. Lire kàntugo ka nàfuufooni mú si mpa nkɔwú, ka pi i sà u tò. ²³ Mà nàfuufooni yaha kyaage e nìɲke jwɔhɔ shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari nɲa Ibirayima taan tatɔnge e Ariɲinaɲi i.

²⁴ Nyε ka nàfuufooni si Ibirayima yyere fànha na “Mii tunji Ibirayima, nùɲaara ta na na, maa Lazari pyi u sà u kampeeni fyinmε lwɔhe e, u pa ntèg'a na nkòɲge nìɲε. Naha kurugo yε kyaage e mii naha naha nke nage e ke, kur'à pée sèl'e!” ²⁵ Ka Ibirayima si u pyi “Na pyà, mu à yaa mu u li cè na mu à ma tiɲi puni pyi ntàanɲi kanni na. Nka Lazari sí wi ke, ur'à u tiɲi puni pyi kanhare e. Numε, Lazari nyε naha yyenɲke e, mu sí nyε yyefuge e. ²⁶ Mà bàra lire na, kacɛwɛyicugunɔ na nyε wuu ná yii shwɔhɔl'e. Lire kurugo wà si n-jà n-yîri naha wuu yyére, si nkàre yii yyére mε. Wà mú si n-jà n-yîri wani yii yyére, si mpa naha wuu yyére mε.”

²⁷ Nyε ka nàfuufooni si jwo “Mii tunji Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu jáare, ma a Lazari tun diɲɛɲi i, mii tunji pyenge e. ²⁸ Sìnyε kanɲuro na nyε wani mii kàntugo. Lazari yaha u sà pi yεε, bà pi si mpyi pi àha nkɔwò mpa nke yyefuge e naha mε.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufooni pyi “Kile tùnntunɲi Musa ná Kile tùnntunmpíi sanmpíi jwumpe na nyε pi á,

* **16:16** Pii maha jwo: «Shin maha shin la ku nyε si jyè ke, urufol'à yaa u fànha le u u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunnɲi i.» † **16:20** Lazari mεge jwɔhe ku nyε Kile u nyε tɛgefooni.

pi à yaa pi jɛɛ pire jwumpe na.” ³⁰ Ka nàfuufoonji si jwo “Mii tunji Ibirayima, lire kanni sì n-jà pi pyi pi lógo mɛ, ɲka wà ha jɛ a fworó kwùñi i maa ɲkàr'a sà jwo ná pi e, lire e pi sì pi toronkanni kɛɛɲɛ.” ³¹ Ka Ibirayima sí núr'a u pyi “Pi aha mpyi pi jɛɛ a jɛɛ Kile túnntunñi Musa ná Kile túnntunmpii sanmpii jwumpe na mɛ, ali wà mɛɛ ká jɛ, maa ɲkàr'a sà jwo ná pi e, pi sì jɛɛ urufoo jwumpe na mɛ.”»

17

*Wà jɛɛ a yaa u wà jùñɔ kyán Kile na mɛ
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Canɲka Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Karigii cyi maha sùpyañi jùñɔ kyán Kile na ke, cyire mpyimbaa jɛɛ a sìi mɛ. ɲka ɲgemu ká mpyi kanuñɔ maa sùpya jùñɔ kyán Kile na ke, urufoo wuun'à kɛɛge! ² Li bá sí n-pwóro urufol'á pi kafaabwóhɔ pwɔ u yacige e, pi i u wà banji i, mà tòro u nde nàɲkobilini là ninɲin jùñɔ kyán. ³ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa.

Mu cìmpworonji ká mu mùmpɛnmɛ pyi, u yyere maa u yɛɛ. U aha mu yɛɛge lógo, maa toronkanni kɛɛɲɛ, mu à yaa mu u yàfa u na lire kani i. ⁴ Canɲke ninɲinji i, mu cìmpworonji ká mu mùmpɛnmɛ pyi mà sà nta fo tooyo baashuunni, tɔɔgɔ maha tɔɔgɔ u a sì mpa uye mpìnni kan mu á, mu à yaa mu u yàfa u na cyire karigii puni i.»

⁵ Ka Yesu túnntunmpii si u pyi: «Kafoonji, jɛɛ lire sannii i ke, là bâra wuu dáníyañi na.» ⁶ Ka Kafoonji si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii dáníyañi mɛɛ n'a mpyi a cyɛɛ mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ɲke cibwóhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà ɲcûru banji i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyiñi jɛɛ a yaa ná ɲkèenji wabɛr'e mɛ

⁷ Ka Yesu sí núr'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na jɛɛ yii wà á, ka u u yíri faa sige e, lire jɛɛ mɛ yatɔɔre tanahage e mà pa, tá urufoo sí jɛɛ báarapyiñi pyi u tíl'a tɛɛn u u lyí la? ⁸ Tá urufoo sì báarapyiñi pyi u vàanɲwóhɔyi wwû, u u shwóhɔ a kan uru u lyí si bya, lire kántugo báarapyiñi si nta a lyí si bya mɛ? ⁹ Báarapyiñi mɛɛ ká u tayyerege jû, u jɛɛ a yaa ná ɲkèenji wabɛr'e mɛ!

¹⁰ Amuni li mú jɛɛ, báarañi Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii jɛɛ a yaa ná ɲkèenji wabɛr'e mɛ. Naha kurugo yɛ nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee kɛ cùuñɔ

¹¹ Jɛɛ mà Yesu ninɲarenji yaha Zheruzalemu kàñhe e, u mpyi na ɲkɛɛge Samari kùluni ná Galile wuuni tɛɛɲkuunji i. ¹² U à sà byanhara kàñhe kà na, ka tògofee kɛ si wá na u jùñɔ bɛni, maa ntɛɛn laage e, ¹³ maa jwo ná u e fànha na: «Yesu! Cyelentunji! Nùñaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi jɛɛ ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyɛɛ Kile sáragawwuubii na.» Mà pi ninɲaribii yaha, ka pi i ɲcùuñɔ.

¹⁵ Jɛɛ pi wà ninɲin a uye jɛɛ u à cùuñɔ ke, maa núru na Kile kɛre fànha na, na ma. ¹⁶ U à pa nɔ Yesu na ke, maa ninɲkure sín u taan maa yyahe cyígile ɲɲke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàñi na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Tá shiin kɛ bà mii à cùuñɔ mɛ? Taa pi sanmpii baacyɛɛrenji jɛɛ ke? ¹⁸ Nge nàñi u jɛɛ u jɛɛ Yahutu mɛ, uru kanni baare e, sùpya jɛɛ a ta mpíi shiin kɛñi i, si núru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàñ'á: «Yíri ma a sì, mu dáníyañ'á mu cùuñɔ.»

Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili

(Macwo 24.23-28, 37-41)

²⁰ Jɛɛ lire kántugo, ka Farizhɛɛnbii si Yesu yíbe Kile Saanre tɛɛsiini kyaa na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, ɲka ti sì n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa ɲkemu cyɛɛre piye na s'a ɲko “Yii wíi, ti te naha!” lire jɛɛ mɛ “Ti te mɛñi i!” mɛ. Yii li cè na Kile Saanre jɛɛ yii shwóhɔl'e.»

²² Maa jwo u cyelempyiibil'á: «Tèni là na ma, canɲke Supyañi Jyañi à yaa u pa ke, yii la sí n-sii n-pyi kuru canɲke ku wyèr'a nɔ, ɲka ku sì nɔ lire tèni i mɛ. ²³ Sùpyire sí n-pa raa ɲko

“U naha naha!” lire nyε mε “U wá mε yyére!” Nka yii àha ntaha pi jwòh'i, si nkàre wani mε. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kilejini nya l'à yîri dijnyeni jùnyke kà na, maha sà fworò jùnyke sanjke na mε, amuni Supyani Jyani sí nya u cannuruge.

²⁵ Nka mà jwo kuru canjke ku nò ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire nijyahara sí u cyé.

²⁶ Nyε Supyani Jyani tèenuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìni i ke, cyire shini sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tìni i, sùpyire mpyi na lyî, marii byii, maa cyeebii lèni, marii pi pyibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nò canjke Nuhu a jyè bakwòge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nyε amuni Loti tène i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyî, maa byii, marii zhwoji ná pεrempe pyi, maa cire cεnmi, maa bayi faanre. ²⁹ Nka canjke Loti à fworò Sòdòmu kànhe e ke, ka nage ná nkàrigini si fworò nìnyini na zànpya fiige, mà wu kànhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ nyε canjke Supyani Jyani sí nùru uye cyé sùpyire na ke, amuni kuru canjke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru canjke ká nò, mà ngemu ta u bage kàtanjke jwòh'i ke, urufòo kà nùru ntíge si yaaga lwó bage e mε, u tìl'a tíge u a fí. L'aha mpyi mà ngemu ta kεεge e ke, urufòo kà nùru raa ma pyεngε mε. ³² Nde l'à Loti cwoni ta ke, yii sònnjò lire na kε! ³³ Shinji u nyε na li caa u nijjaani si jwò ke, urufòo nùmpanjke sí n-kεεge. Nka shinji u à u nijjaani kεεge mii kurugo ke, urufòo sí nùmpanja ta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tène ká bê ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sínni yasinninε nijkin na, wà sí n-lwó si u sanji yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma súu sijcyan, wà sí n-lwó si u sanji yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kεεge e, wà nijkin sí n-lwó si u sanji yaha.]»

³⁷ Nyε ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafooni, taa lire sí n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nyε ke, wani cinmpunji nyε na bínnini.»

18

Yukyaani nintiimbaani bàtaage

¹ Ka Yesu si bàtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyé pi na na pi à yaa pi kwòro Kileparege na tèrigii puni i, pi àha sàa le mε. ² U à jwo pi á: «Yukyaani wà u mpyi kànhe kà na, u mpyi na fyáge Kile na mε, u kuro mú sí mpyi sùpya e mε. ³ Lenkwucwoni wà mú na mpyi kuru kànhe e, sùpyani wà mpyi a u mùmpenmε pyi. Uru lenkwucwoni mpyi maha si uru yukyaani yyére tèrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàni láha piye na mε. ⁴ Ceen'á mò uru zhà maa nùruni i, naha na yε yukyaani la mpyi si lire pyi mε. Ka ceeni si li wyéεε u jwòh'i, fo u à pa jwo uye funj'i “Mii mée nyε mii nyε na fyáge Kile na mε, maa mpyi mii kuro nyε sùpya e mε, ⁵ ná nge lenkwucwoni s'à mii yyaha fwòhòrò mà nò nke cyage e, mii sí u ná uru nàni láha piye na. Ná lire nyε a pyi mε, mii si yyeninε ta u jyii na mε.”»

⁶ Puru jwunjwooni kàntugo, ka Kafooni Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Yii à uru yukyaani nintiimbaani jwumpe lógo kε! ⁷ Nyε ná u s'à uru ceeni tànga kan, Kile nijcwónribii pi nyε Kile jwòh'i marii u jáare pìlaga bàra canja na ke, Kile sí n-si pire tànga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tànga kan pir'á wahawaha. Nka lire ná li wuuni mú i, Supyani Jyani cannuruge ká nò jìnyke na, tá u nyε a yaa u pa dānafee ta ku na mε?»

Farizhenji ná múnalwòre shwofooni bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si nùr'a bàtaage kabεε jwo mà yyaha tí ná sùpyiibii pìl'e, mpiimu pi nyε na piye sònni na pir'á tí maa piye pwònnjò sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná nkàre Kilejaarebage e zà Kile jáare. Wà na mpyi Farizhen, u sanji sí nyε múnalwòre shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kilejaarebage e, ka Farizhenji sí yîr'a yyére u mεge cyage e, maa Kile jáare na “Kile, mii à fwù kan mu á, naha na yε mii à pwòrò sùpyire sannte na, mpiimu pi nyε na nàjkaage pyi, marii jacwòre pyi, mà bàra kapegigii sanjkii shini puni na ke. Mii à pwòrò nge múnalwòre shwofooni na mú. ¹² Cìbilaaga maha

cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhañi wwû.”

¹³ Múnalwóore shwofoonji wi ke, ka uru si yîr'a yyére tatóonge e Kileñaarebage funñke e, maa jùñke sôgo, maa mejwuuni tírige maa jwo “Kile, mii na mu jáare, maa lùññe wà ma lùuni na, ñaha na ye mii ñye kapimpyiñe.”

¹⁴ Ñye mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwóore shwofoonji kapegigii yàfa u na, ka u u núr'a kàre pyenge. Ñka Farizhenni wi ke, uru u kapegigii ñye a yàfa u na me. Yii li cè na shin maha shin u à uye pée ke, Kile sí urufoo tírige. Ngemu u à uye tírige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

Yesu à jwó le nàñkopyire tà á

(Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16)

¹⁵ Lire kántugo ka pi i mpa ná pyilibii píl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeyi taha pi na, si jwó le pi á me. Cyelempyiibil'à lire ñya ke, mpíi pi à pa ná pyilibil'e ke, ka pi i pire faha.

¹⁶ Ka Yesu si pyilibii file uye na, maa jwo: «Yii áha pi sige na na me. Yii li cè na sùpyiibii pi ñye mpíi pyilibii fiige ke, Kile Saanre ñye pire woro. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ngemu ká mpyi u ñye a ñen'a uye tírige pyà fiige me, urufoo si n-sì n-jà n-nyè Kile Saanre e me.»

Nàfuufoonji kani

(Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31)

¹⁸ Ñye canñka, Yahutuubii yyaha yyére shinñi wà à Yesu yíbe: «Cyelentuñi niñcenni, ñaha shi mii à yaa mii u pyi si shìñi niñkwombaanji ta be?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ñaha na mu ñye na mii yiri niñcenni ye? Kile kanni baare e, sùpya ñye a jwó me. Mu à sônñò lire na la?

²⁰ Mu à Kile Saliyañi kurigii cè mà kwò “Ma hà zínni ná wabere cwo e me, ma hà sùpya bò me, ma hà nàñkaaga pyi me, ma hà vini ntaha wà na me, ma tunji ná ma nunji pée*.” ²¹ Ka nàñji si Yesu pyi: «Cyelentuñi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàñkocyere e.»

²² Ñye uru nàñ'á puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga niñkin saha à mu fô, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni pére, ma a yi wyérenji táa táa fòñfeebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàñ'á puru jwumpe lógo ke, ka li i mpèn u e, ñaha na ye nàfuubwòhò foo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u ñya u à yyahe tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuufeebii jyìm'à sàa pen Kile Saanre e. ²⁵ Ñwòhñi jyìm'à táan múseñnenji wyiini i mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Ñye mpíi pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta be?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire já ke, lire ñye na Kile jìni me.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kántugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ñen'a kántugo wà u pyenge, lire ñye me u cwonji, lire ñye me u cìmpyiibii, lire ñye me u sifeebii, lire ñye me u pyilibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire fiigii niñyahamii ta mà u yaha naha diñyeni i, sí shìñi niñkwombaanji ta diñyeni nimpañi i.»

Yesu à jwo u kwùñi ná u ñèñi kyaa na sahañki

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

³¹ Lire kántugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niñkaribii pi mpíi Zheruzalemu kàñhe e. Kyaa maha kyaa Kile túnntunmpil'à sème Supyañi Jyañi kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwuñkanni na. ³² U sí n-le Kilecembaabii cye e, pire sí raa u fwòhore, s'a u cyere, s'a ntilwòhe wàa u na, ³³ si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. Ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí ñè.»

³⁴ Cyelempyiibil'à puru jwumpe lógo, ñka pi mpyi a já a pu jwòhe cè me, ñaha na ye pu jwòhe mpyi a ñwòhò pi na.

* 18:20 Ekizodi 20.12-16, Duterenomu 5.16-20

Yesu à fyinnan̄i wà nyii múgo

(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)

³⁵ Nyɛ Yesu ná u cyelempyiibii nin̄karibii Zheruzalemu kànhe e, pi à sà byanhara Zheriko kànhe na ke, ka pi i fyinnan̄i wà ta u à tɛɛn kuni jwɔge na na sùpyire jáare.

³⁶ Sùpyire màhan̄i'á jyè u nin̄gyigigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nyɛ na n̄ge màhan̄i pyi amɛ yɛ?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazareti kànhe shin̄i Yesu u nyɛ na ntùuli.

³⁸ Fyinnan̄i'á puru lógo ke, maa jwo fànha na: «Dawuda Tuluge Shin̄i Yesu, jùñaara ta na na!» ³⁹ Mpii pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Nka u nyɛ a jɛn'a fyâha mɛ, maa là bâra u jwuŋkanni na: «Dawuda Tuluge Shin̄i, jùñaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cù a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nyɛ mii u pyi mu á yɛ?» Ka fyinn̄i si u pyi: «Kafoon̄i, mii la nyɛ si núru s'a jaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Ta jaa, mu daniyan̄i'á mu cùuŋɔ.» ⁴³ Lire tènuuni i, ka fyinn̄i si ntíi na jaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kée. Sùpyir'á lire nya ke, maa Kile kée mú.

19

Yesu ná múnalwɔɔre shwofoon̄i Zan̄ke kani

¹ Nyɛ mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kànhe e, ² n̄an̄i wà na mpyi wani kuru kànhe e, u mɛge mpyi Zan̄ke. Múnalwɔɔre shwofeebii jùŋufoon̄i wà u mpyi u wi. Nàfuufu u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu nya, si jɛcè sùpyan̄i u nyɛ u wi ke. Nka u mberen̄i ná sùpyire nyahan̄i kurugo, u nyɛ a já a Yesu nya mɛ. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikom̄ori cige e, kuni jwɔge na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwɔh'i, si u ta nya mɛ. ⁵ Yesu à pa nɔ kuru cyage e ke, maa jùŋke yírig'a wíi cige e, maa jwo: «Zan̄ke, fyâl'a tige naha, naha na yɛ mii à yaa mii u sunmbage lɛn̄e mu pyenge e nin̄jaa.»

⁶ Ka Zan̄ke si fyâl'a tige maa Yesu jùŋɔ bê ná funntange e maa nkàre ná u e pyenge e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire nya ke, ka li i mpɛn pi e, fo pi na nkunni piye shwɔh̄ol'e, marii n̄ko: «N̄ge n̄an̄i'á kàr'a sà sunmbage lɛn̄e n̄ge kapimpyin̄i pyenge e.»

⁸ Nka mà pi yaha tire jwoore na, Zan̄ke nin̄jyer̄en̄i'á kwôro Kafoon̄i Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoon̄i, mii sí na cyeyaayi puni taaga nin̄kin kan fòŋɔfeebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwɔ sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyɛere kan kan pi á.»

⁹ Ka Yesu si jwo: «Zhwoŋ'á nɔ n̄ke pyenge na nin̄jaa, naha na yɛ n̄ge n̄an̄i mú na nyɛ Ibirayima tùluge shin̄i. ¹⁰ Mii sí yi jwo yii á, mpii pi à p̄inni ke, Supyan̄i Jyan̄i à pa mpa pire cya si pi shwɔ.»

Báarapyiibii bàtaage

(Macwo 25.14-30)

¹¹ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwɔ na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kànhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li nya na sùpyire sòn̄jɔr'á taha li na na Kile Saanre sí n-sìi lire tɛni yabilin̄i i. Lire kurugo u à n̄ke bàtaage jwo pi á ¹² na:

«Fànhafoon̄i wà jya u ná mpyi na nkɛɛge kiritɔɔnl'e, bà lire k̄ini saanbwɔhe si mpyi si u t̄n̄e mpyi saanwa, u u n̄úr'a pa ntɛɛn u yabilin̄i k̄ini shiinbii jùŋɔ na mɛ.

¹³ Mà jwo u lire kùluni tɔɔge lwó ke, u à u báarapyii kɛ yyere, maa wyérefyinn̄i tɔɔnyɔ kɛ kan pi puni nin̄kin nin̄kin á, maa pi pyi na pi à cwɔh̄onte pyi ná u e, pi i tɔɔn ta u na, mà jwo uru u n̄úr'a pa ke.

¹⁴ Nka uru n̄ge n̄an̄i kyaa mpyi a táan u k̄ini shiinbil'á mɛ. U karen̄kwooni kàntugo, ka pi i t̄un̄ntun̄mii tun saanbwɔh'á, maa yi jwo u á na pire la nyɛ u u n̄ge n̄an̄i t̄n̄e pire jùŋɔ na mɛ. ¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, saanbwɔh'á u pyi saanwa, ka u u n̄úr'a pa u k̄ini i. U à pa ke, maa u báarapyiibii yyere, mpiimu á u nin̄karen̄i mpyi a wyéren̄i kan ke, si jɛcè kampyi pi à tɔɔn ta u na. ¹⁶ Ka báarapyin̄i nin̄cyiin̄i si mpa maa jwo “Kafoon̄i, wyéren̄i mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwɔh̄onte pyi ná u e, mà u fiigii kɛ tɔɔn ta.” ¹⁷ Ka saann̄i si yi jwo uru

báarapyin'á “Fwù faa na. Mu na nyε báarapyi ninɛɛnɛ. Ná mu s'á pyi dânasupya kapyεere e, mii sí mu tɛɛ n-pyi jùɛufoo kânyi kɛ jùɛɔ na.”

¹⁸ Nyε ka báarapyin'á shɔnwun'á si mpa maa jwo “Nùɛufooni, wyéɛɛni mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwðhɔnte pyi ná u e mà u fiigii kan'kuro ta.” ¹⁹ Ka saann'á si yi jwo ur'á mú “Mii sí mu tɛɛ kânyi kan'kuro jùɛɔ na.”

²⁰⁻²¹ Ka báarapyin'á wabere si mpa maa jwo “Nùɛufooni, wyéɛɛni mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'á mii ta, ka mii i u le a pwɔ vâanɛke k'e, mà bégele, naha na ye mu à kyán, mu cyεge nyε a yaage nkemu yaha mɛ, mu maha kuru lwó, mu nyε a kεεge nkemu nùgo mɛ, mu maha kuru sùman'á kwɔn.” ²² Ka saann'á si yi jwo u á “Mu nyε báarapyi ninɛɛnɛ mɛ. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tàanna ná pur'e, mu ná ndemu l'á yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na nyε supyikyanga, na mii nyε a yaage nkemu yaha mɛ, mii maha kuru lwó, mii nyε a kεεge nkemu nùgo mɛ, mii maha kuru sùman'á kwɔn. ²³ Nyε mu à yire puni cè, naha na mu sí nyε a mpyi a jà a mii wyéɛɛni yaha wyéɛɛni bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à núr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tònni ta.”

²⁴ Mpíi pi mpyi ná saann'á i wani ke, ka saann'á si yi jwo pir'á “Yii na wyéɛɛni shwɔ nge báarapyin'á na, yii kan báarapyin'á ninɛɛnɛ, ngemu u à cwðhɔnte pyi mà u wyéɛɛnɛke fiigii kɛ ta ke.” ²⁵ Ka pi i saann'á pyi “Kafoon'á, wyéɛɛni u nyε uru báarapyin'á ke, ur'á nyaha mà kwɔ.” ²⁶ Ka saann'á si pi pyi “Yii lógo! Shin maha shin u nyε ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufɔo woge na. Nka shin maha shin cyɛngaya wu u nyε ke, yaaga si n-kan urufol'á mɛ. Nimbileni urufɔo bá na sɔnni uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ²⁷ Nyε numɛ, mii zâmpɛɛnbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire jùɛɔ na mɛ, yii pi cù a yige naha, yii i pi bò na nyii na.”»

Saann'á Yesu à jyé Zheruzalɛmu kânhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)

²⁸ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntòro sùpyire yyaha na na nkéεge Zheruzalɛmu kânhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Betifajye ná Betani kânyi na, Olivye cire nanke taan ke, ka Yesu si u cyelempyibii pi shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kânhe ku nyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaan'á jaaga pwɔ wani, sùpya sàha nkɔwɔ à dùgo ku na mà nya mɛ. Yii i ku sàha, yii a ma yii pa nkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nyε na ku sàre ye?” yii i urufɔo pyi “Ku kyaa li nyε Kafoon'á na.”»

³² Ka cyelempyibii mú shuunni si nkàre. Jwunkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaan'á ke sàre ke, ka ku feebii si jwo: «Hɛn! Naha na yii nyε na ku sàre ye?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nyε Kafoon'á na.» Nyε pi à yire jwo ke, ka dùfaan'á ke feebii si pi yaha pi à ku sàha a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaan'á ke e Yesu yyé, maa pi vâan'á yi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na nkéεge. Mà pi nin'á karibii yaha, ka sùpyire si wá na ti vâanntin'á yi yà wwù na mpili Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalɛmu kânhe na mà kwɔ. Pi à nɔ Olivye cire nanke tatigige e ke, ka u fyènwɔhɔshin'á puni funntanga wuubii si li jwɔ cù na Kile kère fànha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire nɛɛnɛmu nya ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fànha na:

«Saann'á niman'á u nge Kafoon'á Kile mɛge na ke,

Kile u jwó le u á!

Kilen'á u nyε ninyin'á na ke,

uru u nyε yyen'á kefoo!

Kile mɛge ku kée ninyicyeyi puni i!†.»

* **19:36** Saann'á pi nyε na mpêre ke, pi maha nde kani pyi si u bê (2 Saanbii 9.13). † **19:38** Zaburu 118.26

³⁹ Nye Farizheebii pi mpyi sùpyire shwòhòl'e ke, ka pire pi si Yesu pyi: «Cyelentuji, ma cyelemphyibii faha, bà pi si mpyi si fyâha me.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelemphyibii méé ká fyâha, nje kafaayi sí raa nkúwúli pi cyaga.»

Yesu à méé sú Zheruzalemu kàhe shiimbii kurugo

⁴¹ Nye pi à sà byanhara Zheruzalemu kàhe jwòge na, ka Yesu si kàhe nya ke, maa méé sú ku shiimbii kurugo maa jwo: ⁴² «Kuni i yyejínke nye na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i njjaa de! Nka lir'à jwòhò yii na numé.

⁴³ Nye canja na ma, yii zàmpéebii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwûulo kapcinne fiige, si kàsògò le ntaha yii kwûulo, si yii fènrè kàmpanyii puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kàhe nya si ku nkunanyi puni waraga feepee, si yii puni bò, jaha na ye Kile à pa yii ntègeni méé na, nka yii nye a li cè ná u e méé.»

*Yesu à cwòhòmpii kàr'a yige Kilejaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)*

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si nkàre Kilejaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi pèrempe na wani ke, maa pire kòrò. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kilejaarebage.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Seméni i. Nka yii pi ke, yii à ku kèen'a pyi “nànkàalii tabinnigaš.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kilejaarebage ntàani na canja maha canja. Ka Kile sàragawwuubii jùnjuféebii ná Kile Saliyani cyelentiibii ná yyaha yyére shiimbii si wá na pyinkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùnkanni mpyi a pi funjò wwòonjò, jaha na ye u jwumpe mpyi a sùpyire puni jùmbogigii shwò a ta.

20

*Pi à Yesu yíbe u fàhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)*

¹ Canjka mà Yesu yaha u u sùpyire kálali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'á Kilejaarebage ntàani na, ka Kile sàragawwuubii jùnjuféebii ná Kile Saliyani cyelentiibii ná Yahutuubii kacwònríibii si shà u yyére, ² maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i nkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nye a jèn'a dá u na mà ye? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, jaha na ye pi pun'à dá na Yuhana na mpyi Kile tùnntunjò.»

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu nye a cè méé.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nye l'aha mpyi amuni, nge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú sí uru cyéé yii na méé.»

*Érezén kòoge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)*

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bàtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàji wà u ná érezén cikògò yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasere táali piye na, maa nta a kàre kùlutònl'e mà sà mò wani. ¹⁰ Nye érezénji yasere tèekwònn'à pa nò ke, ka u u báarapyinji wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan érezénji shwò, u a ma. Nka uru tùnntunji'à nò pi na ke, ka pi i u cù maa u bwòn, maa u cyengaya wunji kòr'a tùugo.

‡ 19:45 Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyéreni fare Kilejaarebage wunji na. Lire pyinkanni na, wyérenjwòge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kilejaarebage e ke, pi mpyi maha ja a kuru sàra, maa núr'a ja a ntège pyi. Yatòre ti maha yaa ti ja a pyi sàraga ke, pèremphyibii mpyi maha tire pérelé pir'á. Pi mpyi maha ti lwòore dùrgo. § 19:46 Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

¹¹ Ka cikɔɔge foo si núr'a báarapyi shɔnwu tun pi á, ka pi i uru bwɔn maa u cyahala, maa uru cyɛngaya wunji kòr'a núrɔ́ mú.

¹² Ka u u núr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cù, maa u bwɔn mà bânna, maa u yige cikɔɔge kântugo.

¹³ Nyɛ ka cikɔɔge foo si nkànhà a jwo “Naha mii sí n-pyi numɛ bɛ? Jyànɔ́ nínkinɔ́ u nyɛ mii á, ná u kyal'à táan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwɔ́hɔ́l'e, pi aha uru nya, pi sí n-sílege uru na.” ¹⁴ Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyànɔ́ nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyɔ́nɔ́ u nyɛ nge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyɛ u à pa nɔ́ pi na ke, ka pi i u cù a wà cikɔɔge kântugo maa u bò.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikɔɔge foo sí n-pyi yɛ? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikɔɔge kan piiberil'á.»

Nyɛ sùpyir'à puru lógo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwɔ́ lire shɔ́nɔ́ na dɛ!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à sémɛ Kile Jwumpe Sémɛnɔ́ i na: “Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na*.”

Di puru jwumpe jwɔ́he nyɛ yɛ?

¹⁸ Nyɛ shin maha shin u à cwo kuru kafaage jwɔ́n'i ke, urufoo sí n-kyɛɛge n-kyɛɛge, kuru kafaage sí ká jcwɔ́ shin maha shin jwɔ́n'i ke, ku sí urufoo cwɔ́nhɔ́nɔ́.»

¹⁹ Nyɛ Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii jwɔ́nufɛebii ná Kile Saliyanɔ́ cyelentiibii sí wá na jcaa si cye taha u na, si u cù lire tèenuuni i, naha na yɛ pi mpyi a cè a jwo na u à nke bàtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáge sùpyire na.

²⁰ Nyɛ ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfeebii pìi yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhà cyán u na, si nta u cù u jwɔ́jwumpe kurugo, si u le Ɔrɔ́mu shiimbii fànhafɔ́onɔ́ u nyɛ kuru cyage e ke, uru cye e.

Pi à Yesu yíbe múnalwɔ́re nkannɔ́ kyaa na

(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)

²¹ Nyɛ pire cwòfeebil'à sà nɔ́ Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentunɔ́, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlan'á tíi, mu nyɛ na fyáge sùpya na ma kàlanɔ́ tapyige e mɛ. Jwumpe mu sí nyɛ na yu mà yyaha tíi ná Kile kuni i ke, puru na nyɛ sèe. ²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔ́re kaan Ɔrɔ́mu Saanbwɔ́he Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi nyɛ pi pi, maa pi pyi: ²⁴ «Yii wyéɛbile cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nànjà ná u mɛge ku nyɛ nge wyérenɔ́ na yɛ?» Ka pi i jwo: «Saanbwɔ́he Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Nyɛ yii a Sezari wunɔ́ kaan Sezari á, yii raa Kile wunɔ́ kaan Kile á.»

²⁶ Nyɛ pire cwòfeebii nyɛ a jà a jwumɔ́ nínkin ta Yesu jwɔ́ na sùpyire nyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cù mɛ. Yesu jwɔ́shwɔ́re mpyi a pi tɛgele ta fo pi à fyâha fyi.

Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jènnɔ́ kyaa na

(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)

²⁷ Nyɛ Sadusiibii pi maha jwo na kwɔ́nɛnɛ nyɛ nùmpañja mɛ, pire pìl'à file Yesu na maa jwo: ²⁸ «Wuu cyelentunɔ́, Kile tùnnɔ́nɔ́Musa à mpe jwumpe sémɛ wuu Saliyanɔ́ i na “Nò ká ceewe lèngɛ, maa nkɔ́wù, mà u ta u nyɛ a pyà ta u na mɛ, u cɔ́onɔ́'á yaa u ceenɔ́ lèngɛ zànbangara na, u u pyii si u na, u yyahafoonɔ́ nínkwunɔ́ mɛge na.”

²⁹ Nyɛ sìnjɛ baashuunni na mpyi wani, pi puni nínjyɛnɔ́ mpyi a ceewe lèngɛ maa nkɔ́wù, u nyɛ a pyà ta u na mɛ, ³⁰ ka sìnjɛnɔ́ shɔ́nwunɔ́ si ceenɔ́ lwó maa nkɔ́wù mà u yaha pyàtambaa.

³¹ Ka tanrewunɔ́ wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà nkɔ́wù pi baashuunni na. Pire sìnjɛbii pun'à uru ceenɔ́ nínkinɔ́ lèng'a círi, maa nkɔ́wù, pi wà nyɛ a pyà ta u na mɛ. ³² Pire puni kântugo, ka ceenɔ́ mú si mpa nkɔ́wù. ³³ Nyɛ ná pire nàmbaa baashuunni puni s'à uru

* **20:17** Zaburu 118.22

ceenji lèn'a círi, kwùubii jèni ká bú nta sèe, pi aha bú jè cannke nkemu i ke, pi ngir'á ceenji sí n-kan ye?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Nge diɲɛni i, nambaabii na cyeebii lèni, cyeebii sí i nambayi jyè, ³⁵ nka sùpyire t'à yaa ná diɲɛni nimpani i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùni i ke, tire e, nambaabii sí cyee lèɲe mɛ, cyeebii mú sà nambaya jyè mɛ. ³⁶ Pi sí n-kwôro shì na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlɛkɛbii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùni i lir'à li cyêe na pi à pyi Kile pyii.

³⁷ Kile tũntunni Musa sémɛni mú à yi fíniɲ'a jwo wuu á na kwùubii maha jèni. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u ɲɛ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kileni†.” ³⁸ Nyɛ puru jwump'à li cyêe na pire mpíi ɲyii wuu pi ɲɛ wani Kile yyére. Sùpyire ɲyii woore ti maha Kile pèrɛ, kwùubii kyaa bà mɛ. Kile yyére, sùpyire puni ɲyii wuu pi ɲɛ.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyani cyelentiibii pìi si file u na, maa jwo: «Cyelentuɲi, mu naha a jwumpe cè dɛ!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha ɲɛ a ɲen'a Yesu yíbe mɛ.

Kile Nijcwɔnrɔɲi ɲɛ Dawuda Tuluge Shin kanna mɛ

(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)

⁴¹ Nyɛ ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpíi pi maha jwo na Kile Nijcwɔnrɔɲi na ɲɛ Dawuda Tuluge Shin ke, naha yii na sônɲi pur'e bɛ? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémɛni i ke, yii sônɲo puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniɲe cyɛge na,

⁴³ fo mii aha mu zàmpeɛnbii le
mu tooyi ɲwɔh'i‡.”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwɔnrɔɲi yiri “Kafoonji” lir'à li cyêe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mɛ, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

Yesu à Kile Saliyani cyelentiibii faha

(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu ɲwɔ na, u à yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nkɔwò mpyi Kile Saliyani cyelentiibii fiige mɛ. Mà vàanntinmbwoyi le na ɲaare, lire l'à táan pi á. Sùpyire tabinniɲi i, pi la maha mpyi pi a pire pèrɛ pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire ɲɛ mɛ wà ha pi yyere kataan ɲyi na, bwompe tatɛɛnyi pi maha ɲcaa. ⁴⁷ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyeebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi ɲwɔtanyi i. Pi maha Kile ɲaare na mɔni, sùpyire ɲyiɲyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

21

Bùɲɛni lenkwucwɔɲ'à pyi ke

(Marika 12.41-44)

¹ Nyɛ Yesu à pa wíl'a nàfuufɛbii pìi ɲya pi i ma na pi bùɲɛni leni u yalenke e. ² Lenkwucwɔɲi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùɲɛ pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofɛbii pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nge lenkwucwo fòɲɔfoon'á bùɲɛni ngemu pyi ke, ur'à fànha tò pi sanmpii puni wunji na. ⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'à wwù pi cyeyaayi ɲiɲyahayi i, mà kan Kile á. Nka nge lenkwucwɔɲi kanhamafoonji wi ke, u ɲùɲɔ wyérenji puni u à kan Kile á, cannke yalyire lwɔore mú bá ɲɛ u á mɛ.»

Yesu à jwo na Kile ɲaarebage sí n-ɲya

(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)

⁵ Lire kàntugo ka pìi si jwo ná Yesu i Kile ɲaarebage kyaa na na k'à faanra ná kafaayi nisinanyi i, maa sùpyire bùɲɛ yaayi ɲiɲkanyi tèg'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «Nke

† 20:37 Ekizodi 3.6 ‡ 20:43 Zaburu 110.1

basinanke yii nye na jan'amε ke, canja na ma, ku puni sí n-sii n-pwòn n-cyán, si ku nkununyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentuji, naha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyini ká nɔ, naha ku sí li cyêe wuu na ye?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. Yii li cè na shinnyahara sí mii mεge le piye na, si mpa jwo na Kile Nijcwónrɔnji kyaa l'à jwo ke, na pire pi nye ure. Pi sí n-pa raa nko sùpyir'á na diɲyɛɲi tèekwoon'à byanhara. Nka yii àha ntaha pi fye e mε.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná nyàhangurugunji kyaa núru, lire kà yii funɲɔ pɛn mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nye mε, nka lire bà li nye diɲyɛɲi tèekwooni mε.

¹⁰ Supyishinji wà sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo wà na, kîni là sí n-pa n-yîri n-sà n-cwo là na.

¹¹ Nɲɛke sí n-pa raa nyɛɛnni cyeyi y'e s'a kakyaaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kakyanhala kacyeenɲii yaayi mú sí n-pa raa naa nɲɛɲi i.

¹² Nka mà jwo cyire karigii cyi sîi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a nɲɛge Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêge s'a yii tùni kàsunji i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mεge kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère nijcennee yii á yii já yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴ Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntège pi nùɲɔ bê ke, yii àha puru kani tège yiye funɲɔ pɛn mε. ¹⁵ Naha kurugo ye mii yabilinji u sí puru tîrige yii funɲ'i, si yákili nijcennee kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe jwage yaha yii zàmpeɛnbii na mε. ¹⁶ Yii sifeebii ná yii sɲɛɛbii ná yii cɛmɲyibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pîi bò. ¹⁷ Yii kyaa sí n-pɛn sùpyire pun'á mii mεge kurugo. ¹⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà nùɲɲɔ nɲɛɲi sî n-sii n-pînni mε. ¹⁹ Lire kurugo yii yiye waha yii i ntèen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwɔ.

²⁰ Nye yii aha mpa zàmpeɛnbii nya pi à Zheruzalemu kànhe kwûulo ná pi kàshicyeyi i tène ndemu i ke, yii i ntèen ná l'e ku tējaan'à byanhara. ²¹ Lire tène ká nɔ, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pîrefee pi a fî, pi a wá naɲyi kàmpanɲe na. L'aha mpiimu ta Zheruzalemu yabilinji i ke, pîrefee pi fê a fworò kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà núru piye ta raa ma kànhe e mε. ²² Naha kurugo ye cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiinbii sâra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e. Lire mpyinji cye kurugo jwumpe Kile tûntunmpil'à sémε ke, puru sí n-fûnɲɔ. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifée ná pyɲɛɛbii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kîni sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwɔhɔ ku sí n-pyi kîni i. ²⁴ Pi zàmpeɛnbii sí n-pa nɲɛyaha bô pi e ná kàshikwɔnɲwɔyi i, si pi nɲɛyhamii cû nɲàre bilere na diɲyɛ yyaha kurugo. Supyishinji sanɲi sí n-pa Zheruzalemu jya, si fànha cyán ku na, fo sí n-pa nɔ Kile nyii tène na.

*Yesu sí núru n-yîri nɲɛɲi na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeenɲii sí n-pa raa n-pyi canja nyiini ná yɲɛke ná wɔrigil'e. Suumpe lùbwɔhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tûnmpe pyi sèl'e. Puru tûnmpe sí supyishinji puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa diɲyɛɲi ná u funɲɔyaayi ta ke, lire funmpɛɛnre sí pîi bò. Yii li cè nɲɛɲi yaayi sí n-pa n-cúnɲɔ n-cúnɲɔ n-yîri yi tatɛɛnyi i.

²⁷ Nye lire tène i, pi sí Supyanji Jyanji nimpanji nya nahanyi i, ná sífente ná sɛnampe tegelε baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii nya cyi à sîi na mpyi tène ndemu i ke, yii i yii nùɲyi yîrige, yii i yyahayi le nɲɛɲi i, naha na ye tène i Kile sí yii shwɔ ke, lire tèn'à byanhara.»

*Yii a kacyeenɲii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nye ka Yesu si yyecyeenε pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wíi kε! ³⁰ Yii aha mpa ti nya ti i fûnni, yii maha ntèen ná l'e na nùɲgwɔh'à byanhara. ³¹ Lire

pyinƙanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na Kile Saanre tèn'à byanhara. ³² Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpíi pi á dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e*. ³³ Nìjyìnjì ná jìŋke sí n-pa n-tòro, ŋka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmuca! Yii àha yii sònŋore taha lyìmbwooni ná sinmbyaani ná ŋge dɪnyɛɲi yaayi jcyani na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e mɛ. Bà fyanji maha mpâl'a uye nya cwonji i mɛ, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa dɪnyɛɲi sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le mɛ, yii kwôro Kilejarege na tɛrigii puni i, bà yii si mpyi si fànha ta, si shwô kawaagii nimpaaŋkii na, si jà njyére Supyanji Jyanji yyahe taan mɛ.»

³⁷ Canŋke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir'á Kilejaarebage e, ŋka numpilage e, ŋanŋke pi maha mpyi Olivye cire ŋanŋke ke, u mpyi maha ŋkàr'a sà shwòn wani.

³⁸ Nyèsooge na, sùpyire puni mpyi maha ŋkàre Kilejaarebage e, maha sà a núru u jwô na.

22

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyɛ Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mɛge pyi bilereŋkwoŋi kataanni, lire jye mɛ bwúuruŋi nɪnjirigembaanji kataanni. Lire kataann'a pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na pyinƙanna caa si Yesu ŋwôhò mbò, naha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nyɛ Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanninji mpyi a sònŋopeere tà tîrige uru funŋ'i. Yesu túnntunmpii ke ná shuunninji wà u mpyi u wí. ⁴ Nyɛ ka u u yîr'a kàr'a sà jwo a jwô ná Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Kilejaarebage saŋcwənsigibii jùŋufeebil'e, bà u si mpyi si pyinƙanna ta si Yesu le cye e mɛ. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyéɛ jwô jya u á. ⁶ Nyɛ ka u u jɛɛ, maa li jwô cú na pyinƙanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanni njyìnjì karigii jcwənrəŋi kani

(Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30)

⁷ Nyɛ bwúuruŋi nɪnjirigembaanji kataanni tooy'e, canŋke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatəore tà pyi sáraga pi bilereŋkwoŋi kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyɛri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyìnjì karigii cwənrə.» ⁹ Ka pi i Yesu yîbe: «Taa mu la jye wuu u sà li karigii cwənrə ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajyìjwəge na, yii sí n-bê ná nàŋi w'e, u à lwôhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jye pyenge ŋkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyengefooŋ'á, na yii cyelentun'á jwo yii sà u yîbe, na bage ŋkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyìnjì lyî ye. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàŋi sí batəonge nìjyibabilini là cyêe yii na, l'à bégel'a jwô sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyìnjì karigii cwənrə.»

¹³ Nyɛ ka Pyɛri ná Yuhana si ŋkàr'a sà yi ta Yesu jwunƙanni na. Ka pi i kataanni njyìnjì karigii cwənrə wani.

Wwəŋɛge njyìnjì

(Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Kərenti Shiinbii 11.23-25)

¹⁴ Nyɛ tèelyiin'á nò ke, ka Yesu ná u túnntunmpii ke ná shuunninji si njyìnjì kwúulo na lyî. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funŋ'i fo tèeməni i si zìi nde kataanni njyìnjì lyî ná yii e, si nta ŋkyaala. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-sìi ŋge njyìnjì fiige lyî mɛ, fo canŋke Kile sí u kalyiini jùŋke pyi ku fùŋŋə u Saanre e ke.»

¹⁷ Lire kàntugo ka u u fùŋjcwokwuu lwó ná ɛɛɛɛɛ sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii ɛɛɛɛɛ sinmɛ shwô a táa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha nɪnjaa na, mii saha sì ɛɛɛɛɛ sinmɛ bya mɛ, fo Kile Saanre tɛni ká nò.»

* 21:32 Pii maha jwo: «nde tɛni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

¹⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ŋge bwúuruŋi u nyε mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funŋo cwo na na.» ²⁰ Nyε pi à kwò njiyini na ke, ka Yesu si fùŋcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùŋcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivónnte, t'à le ná yii e mii sìshange nínŋunke cye kurugo ke.

²¹ Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ŋgemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyεge na naha ná mii woge e njiyini yaage e. ²² Sèenji na, Kile à li lwó Supyanji Jyanji u bò. Nka ŋgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à kèεge!»

²³ Nyε Yesu cyelempyiibil'à yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u nyε pire shwòhòl'e, ŋgemu u sí nyε n-pa lire kapiini shinji pyi yε.

Jwunyahama à yíri cyelempyiibii shwòhòl'e na jofoo u nyε pire shwòhòl'e nùŋufoonji yε

²⁴ Lire kàntugo ka jwunyahama si mpa yíri cyelempyiibii shwòhòl'e. Puru jwunyahampe nùŋke ku mpyi na jofoo u nyε pire shwòhòl'e nùŋufoonji yε. ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, naha nŋke na, saanbii maha fànhe pyi kini sùpyire nŋn'i. Mpii nŋn'i pi sí nyε na kuru fànhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kère s'a ŋko na pi na nyε sèeshiin. ²⁶ Nka yii wuuni nyε a yaa li pyi amuni mε, yii puni yyaha yyére shinŋ'à yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinŋi. Ngemu la ku nyε si mpyi yii puni nùŋufoonji ke, urufol'à yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

²⁷ Báarapyiŋi u maha njiyini sore u nùŋufoon'a sì ntèen maa lyi kanna ke, pire shiin shuunnini i, ŋgire u nyε yyaha yyére shinŋi yε? Tá ŋge u à tèn marii lyi kanna ke, uru bà mε? Nka mii wi ke, mii nyε báarapyi yii shwòhòl'e.

²⁸ Yii pi ke, yii à kwòro ná mii i na yyefuge tèrigil'e. ²⁹ Lire kurugo bà mii Tunji à mii tìn'a pyi saanwa mε, amuni mii mú sí yii tŋε n-pyi saanlii. ³⁰ Lire e yii sí n-pa lyi si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-tèn saanre tatεenyi y'e, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunnini shiinbii kèenŋi.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyε a uru cè mε
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)*

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simo Pyeri á: «Simò! Simò! Sitaannini à li cya si yii nyàha ŋgùrugo, bà sùmapyanji maha nyàha a wùrugo tafwóge e ntanh'e mε. ³² Nka mii à Kile jáare mu kurugo, bà mu si mpyi sí ŋkwòro Kile kuni i mε. Mu aha maye cèεge ma kapyiini na, si nùru raa ma mii yyére tēni ndemu i ke, ma a màban le ma cìnmnyiibii dānafēbil'e.» ³³ Ka Simo Pyeri si Yesu pyi: «Kafoonji, l'à pyi kāsujyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mεε na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, nŋjaa ŋkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tēni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyéε ná boro ná tanhanyi yabεε lwó mbàra yii tooyi wuyi na mε, tá yaaga kul'à yii ta bε?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nyε a wuu ta mε.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numε, wyéε na nyε yii ŋgemu á ke, urufoo u u lwó, yii ŋgemu u nyε ná bor'e ke, urufoo u li lwó, ŋgemu u nyε kàshikwòŋŋwò baa ke, urufoo u u vāanntinŋke pér'a tēg'a là shwò. ³⁷ Naha kurugo yε mii sí yi jwo yii á, Kile tūntunmpil'à jwumpe mpemu sémε mii kyaa na ke, puru tèefunŋon'à byanhara. Y'à sémε na “Pi à u cū kapimpyiŋε fiige*.” Nde l'à sémε mii kyaa na ke, lire tèepyii'n'à byanhara.» ³⁸ Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kàshikwòŋŋwòhii shuunni cyi ncyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta†.»

*Yesu à Kile jáare Zhetisemani cikòoge e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)*

* 22:37 Ezayi 53.12 † 22:38 Pii maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

³⁹ Nye lire kàntugo, ka Yesu si yîri wani mà kàre Olivye cire nanke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi mε. Ka u cyelempyiibii si nkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nò kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jáare bà yii si mpyi si fànha ta Sitaanninji na, u àha nkwd yii sòn ngà kapii na mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yîri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwòhòl'e, maa ninjkure sín, maa Kile jáare. ⁴² U Kilejáarege e, u à jwo: «Tufooni, kampyi mu sí jεε, na shwò nke kyaage lwòhe mbyani na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³ Nye lire tène i, ka Kile mèlεkenji wà si yîri ninyinji na, maa màban le u e. ⁴⁴ Yesu yákiliñi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u nùr'a là bàra Kilejáarege na, fo u fùmp'á kēēññ'a pyi sìshan na jcwò jñjke na.]

⁴⁵ U à kwò Kilejáarege na ke, maa yîr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunñò wuubii ta pi à ñóó. ⁴⁶ Maa pi jè, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i ñóó yε? Yii yîri, yii i Kile jáare, bà li si mpyi Sitaanninji kà nkwd yii sòn ngà kapii na mε.»

Yesu jcwòni kani

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11)

⁴⁷ Nye mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyikurunjo nya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu cyelempyiibii kε ná shuunninji wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cù. Pi à pa nò Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u pùr'a cù, maa u shéere. ⁴⁸ Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùñi mu à pyi si Supyani Jyani le cye e kε!»

⁴⁹ Nye Yesu cyelempyiibil'à pa li nya ná Yesu tacunke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafooni, wuu kàshikwòññwòhigii lwó pi mεε na la?» ⁵⁰ Ka pi wà ninjin si ntíl'a u kàshikwòññwòge tég'a Kile sàragawwuubii jññufembwòhe báarapyinji kàññe ningenke kwòn a cyán. ⁵¹ Ka Yesu si jwo: «Yii kakyaare jwò yaha!» U à yire jwo ke, maa nàñi ningenke lwó a sogo.

⁵² Lire kàntugo Kile sàragawwuubii jññufeebii ná Kilejáarebage sàncwònsigibii jññufeebii ná Yahutuubii kacwòñribii pi mpyi a pa Yesu tacunke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwòññwòyi ná kàbiyi i, si mpa jcwù mu à jwo kakuumpyi u nyε mii, ⁵³ mà li ta, tène i mii mpyi maha mpyi ná yii e canña maha canña Kilejáarebage e ke, yii nyε a yaaga pyi mii na mε. Nka nde tène na nyε yii ná numpinifoo‡ wuu.»

Pyeri à jwo na uru nyε a Yesu cè mε

(Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Nye ka pi i Yesu cù a kàre Kile sàragawwuubii jññufembwòhe pyenge e. Mà pi ninjaribii yaha, ka Pyeri si ntēen laage e, marii si pi fye e, fo mà sà jyè pyenge e. ⁵⁵ Pi mpyi a na le, na ware ntàani ninke e, ka Pyeri si mpa ntēen pi shwòhòl'e.

⁵⁶ Nye báarapyicwòñi wà à pa Pyeri nintēññi nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Ñge nàñi na nyε Yesu fyèñwòhòshinbil'e.» ⁵⁷ Ka Pyeri si yi kyáala: «Ceewe, mii nyε a u cè mε.»

⁵⁸ Lire kàntugo ka nàñi wà si Pyeri wíi maa jwo: «Mu mú na nyε Yesu fyèñwòhòshinñi wà.» Ka Pyeri si jwo: «Sée bà mε!»

⁵⁹ Nye tēr'à pyi ke, ka wabεε si nùr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, ñge nàñi na mpyi ná Yesu i, jaha na yε Galile kùluni shin u nyε u wí.» ⁶⁰ Ka Pyeri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà dε!»

Nye mà Pyeri yaha puru na, ka nkùpoonji si ntíl'a mεε sú. ⁶¹ Ka Kafooni Yesu si yyaha kēēññe maa Pyeri wíi. Ka u funjke si jcwò Kafooni jwumpe ninjwumpe na na: «Mà jwo nkùpecyiini li mεε sú ninjaa ke, lire sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyε a mii cè mε.»

⁶² Nye ka Pyeri si fworò pyenge e, maa sà mεε sú sèe sèl'e.

‡ 22:53 Sitaanninji u nyε numpinifoo.

Pi à kàrè ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiimbii yyére
(Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24)

⁶³ Nye mpíi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwóhore, maa u bwùun.
⁶⁴ Maa u yyahe pwá, maa u yíbe: «Mu nye a jwo na mu na nye Kile túnntunngò mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mēge yyere wuu á!» ⁶⁵ Maa jwuñjwumbaampe pabere ninyahama jwo u na.
⁶⁶ Nye nyèg'a pa múgo ke, ka Yahutuubii kacwónribii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyaní cyelentiibii si piye bínni, maa nkàrè ná Yesu i pi yukyaala kurunke yyére.
⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Njncwónróni u nye mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mée ká yi jwo yii á, yii sì n-dá yi na mē. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii sì jēē mii jwá shwá mē.
⁶⁹ Nka mà lwó numē na Supyaní Jyaní sí n-sà n-tēen Kile Sinjifoo kàniñe cyēge na.»
⁷⁰ Nye Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sanní i ke, Kile Jyaní u nye mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nye yi yi.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha nye a tige wá jwójwumá kurugo mē, naha na ye wuu yabilimpil'à lógo u jwá na mà kwà.»

23

Pi à kàrè ná Yesu i fànhafooni Pilati yyére
(Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Nye ka pi puni si yíri sincyan, maa nkàrè ná Yesu i fànhafooni Pilati yyére*. ² Pi à sà nò wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà nge nàni ta u u sùpyire jùñgò kyángē, na pi nye a yaa pi a múnalwóore kaan saanbwóhe Sezari á mē. U à jwo na uru u nye Kile Njncwónróni, na uru na nye saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saanñi u nye mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tìgìre cyaga ta nge nàni na, nkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mē.» ⁵ Ka pi i núr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire jùñgò kyángē ná u jwumpe e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nò naha wuu na.»

Pi à kàrè ná Yesu i saanñi Erōdi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nye nge nàni la. ⁷ Ka pi i u pyi: «Dón.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sì ná u e, saanñi Erōdi yyére, naha na ye uru u nye Galile kùluni jùñgò na, nka u nye Zheruzalemu kànhe e jcyii canmpyaagil'e.»
⁸ Nye pi à sà nò ná Yesu i saanñi Erōdi yyére ke, ka li i ntáan Erōdi i sèl'e, naha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèemóni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru nyii na.
⁹ Lire kurugo Erōdi à yibi yi ninyahaya pyi u na. Nka u nye a yafyin jwo mē. ¹⁰ Nye lir'à Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyaní cyelentiibii mú ta pi à kàrè wani Erōdi yyére. Ka pire si wá na sère Yesu na, maa kafinare shiñi puni finí u na. ¹¹ Ka Erōdi ná u sòrolashiibii si Yesu fwóhoro maa u faha sèl'e. Maa vāanntinñe nisinanja le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàrè ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Erōdi mpyi a bēni mē. Nka mà lwó kuru canñke na, pi à pyi cevee.

Yesu kataanmp'á cwóonr'a yaha u mbòni na
(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39--19.16)

¹³ Pi à núr'a sà nò ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tēen ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiimbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná nge nàni i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire jùñgò kyángē. Nka mii à u yíbe yii puni nyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nye a kuru kà zò ta u na mē. ¹⁵ Erōdi mú sí nye a tìgìre cyaga ta u na mē, lire kurugo u à u núr'j'a tùugo naha wuu á. Mii á, nge nàni kōni nye a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò mē. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cyē yaha.»

* 23:1 Fànhafooni Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujyinjì wà bò.

[17 Nyɛ yyee maha yyee, Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujyɛŋi wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] 18 Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fànha na: «Ŋge nàŋi bò, maa Barabasi cye yaha!» 19 Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhan̄gurugun̄i wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsun̄i i.

20 Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à núr'a pi yíbe. 21 Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

22 Ka Pilati si núr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire ŋge nàŋi'á sàa pyi be? Mii nàha à jùŋɔ ta ŋkemu ku sí u pyi u bò mɛ. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

23 Ka pi i núr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nyɛ pi màhan̄'á pa Pilati yyaha jà ke, 24 ka u u nyɛ maa pi nyii wuuni pyi.

25 Pi mpyi a Pilati jáare na u nàŋi ŋgemu cye yaha, mà li ta uru nàŋi mpyi a nyàhan̄gurugun̄i ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

26 Mà sòrolashiibii yaha pi i ŋkèege ná Yesu i tabon̄ke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yíri sige e, u mɛge mpyi Simɔ, Sirɛni kànhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tɛge u juŋ'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

27 Supyikuruŋɔ nimbwòhɔ mpyi a taha pi fye e na ŋkèege mú. Cyeebii pìi na mpyi pi e, nàvun̄ŋke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. 28 Ka Yesu si yyaha kɛnnɛ maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mɛɛ súu mii kurugo mɛ. Yii a mɛɛ súu yii ná yii pyìbii kurugo. 29 Naha kurugo yɛ cijirinyi yi nyɛ yi sàha pyi si mà nya nta raa ŋko mà pyi kan pi à ŋwɔr'a nya mɛ, tɛni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ŋko, pire wuun'á jwɔ. 30 Lire tɛni i, sùpyire sí raa ŋko naŋy'á “Yii cwo wuu juŋ'i!” s'a ŋko mpògogil'á “Yii cɛɛg'á wuu jwɔ tò!” 31 Naha kurugo yɛ pi aha nyii karigii shini pyi cipuruge na, naha pi sí n-pyi cíwage na yɛ#?»

32 Pi mpyi na ŋkèege ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná Yesu i mú.

33 Nyɛ pi à sà nɔ cyage k'e, pi maha kuru cyage mɛge pyi: «Nun̄kwɔɔge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyiibii shuunniŋi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàniŋke na, u san̄ŋi sí nyɛ u kàmeni na.

34 Ka Yesu si jwo: «Tufooni, yàfa pi na, naha na yɛ nde pi à pyi ke, pi nyɛ a li kapii cè mɛ.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ŋkyaanlwooni tɛg'a u vàan̄nyi táa piye na. 35 Shin̄nyahara mpyi a yyére wani marii wíi. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiin̄bii si wá na Yesu fwóhɔre na: «U à sùpyire tà shwɔ, u uye shwɔ numɛ kɛ! Lire e wuu sí n-si n-cè na uru u nyɛ Kile Nijcwɔnrɔŋi.» 36 Ka sòrolashiibii mú si file u na ná lùtan̄hage e maa u fwóhɔrɔ 37 maa jwo: «Kampyi mu u nyɛ Yahutuubii saan̄ŋi, maye shwɔ.» 38 Pi mpyi a yi sém'a tàra Yesu kworokworocige n̄nyini na na «YAHUTUUBII SAAN̄ŋI U NYɛ NYɛ.»

39 Nyɛ kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu nyɛ a jwo na mu u nyɛ Kile Nijcwɔnrɔŋi mà? Maye shwɔ, maa wuu shwɔ mú!» 40 Ka kapimpyini san̄ŋi si u shèrɛfooni cêege maa jwo: «Mu nyɛ na fyáge Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru nyɛ! 41 Wuu pi ke, ŋke yyefuge nyɛ wuu nijcyaga, naha na yɛ kapiini wuu à pyi ke, lire l'á ku nɔ wuu na. Nka ŋge nàŋi wi ke, u nyɛ a kapii pyi mɛ.»

42 U à puru jwo ke, maa Yesu jáare na: «Yesu, mu aha mpa ntèen ma saan̄re tatɛenge e tɛni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» 43 Ka Yesu si u pyi: «Sèen̄ŋi na mii sí yi jwo mu á, nijjaa mu sí n-pyi ná mii i Arijan̄ŋi i.»

† 23:30 Oze 10.8 ‡ 23:31 Naha ŋke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutuubii tàanna ná cíwage e.

Yesu kwùñi

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)

⁴⁴ Canŋke mpyi a nɔ jùŋɔ ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kɔni cyeyi puni i, mà tèrè pyi fo mà nɔ canvyinge na. ⁴⁵ Vãanŋke k'à tɛg'a Kilejaarebage táa mà pyi shuunni ke, ka kuru si jɔcwɔn ninke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fànha na: «Tufooni, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

⁴⁷ Ɔrɔmu sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nya ke, ka u u Kile pɛe maa jwo: «Sɛɛni na, ŋge nãni mpyi a tíi!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunŋɔ wuubii si nùru na ŋkɛɛge pi pyɛnyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatɔnge e, maa jɔcyii karigii wíi tapyige e.

Yesu ntòñi kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yahutuubii kànhe mɛɛge pi maha mpyi Arimati ke, nãni wà na mpyi na yîri kuru kànhe na, u mɛge na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kurunke e. Uru nãni na mpyi sùpya njɛɛnŋɛ, maa ntíi. U sònŋɔrɛ mpyi a taha Kile Saanre tɛɛpani na. Yukyaala kurunke shiimbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u jɔye a jɛn'a jyè lire e mɛ. ⁵² Maa ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi jáare Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à jɛɛ ke, ka Yusufu si ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi tîrige kworokworocige na, maa u pwɔ vãanntonji w'e, mà sà ntò. Fanŋke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tùgo kafaaga jɔn'i, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò kur'e mà nya mɛ. ⁵⁴ Kuru canŋa nùmpañña mpyi na sí n-pyi canŋonke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tùug'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ŋkàrɛ ná Yusufu e fanŋke na si sà Yesu buwuŋi síninŋkanni nya fanŋke funŋke e. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i nùr'a kàrɛ pyɛnge, maa sà sìnme nùguntanga wumɔ ná wusuna yaa mà yaha. Canŋonk'à nɔ ke, mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, ka pi i ñò.

24

Yesu à jɛ a fworu kwùñi i

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)

¹ Cibilaage canjɔcyiige* jɔɛkwɔnge na, sìnme nùguntanga wumpe ná wusunani pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na ŋkɛɛge fanŋke na. ² Kafaage ku mpyi a tɛg'a fanŋke jwɔ tò ke, pi à sà nɔ wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùunŋkul'a láha fanŋke jwɔge na. ³ Ka pi i jyè fanŋke e maa wíi, ŋka pi jɔye a Kafooni Yesu buwuŋi nya mɛ. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nãmii shuunni nya pi à vãanvyinweeweere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si ninŋure sín maa yyahayi cyígile jɔnke na. Ka pire nãmpii shuunni si jwo pi á: «Naha na yii jɔye na jyii shinŋi caa kwùubii shwɔhɔl'e yɛ? ⁶ U jɔye naha mɛ. U à jɛ a fworu kwùñi i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funŋɔ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, Supyanji Jyanji u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòro cige na. U kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jɛ n-fworu kwùñi i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funŋyi si jɔcwɔ Yesu jwumpe ninjwumpe na. ⁹ Ka pi i yîri fanŋke na maa ŋkàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelempyiibii ke ná ninŋinŋi ná pi shɛɛfeebii sanmpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàrɛ fanŋke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yîri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhanɛ ná Yakuba nunji Mariyama mà bàra cyeebii piiberii na. Pire cyeebii pun'à yîri fanŋke na, maa mpa jwumpe ninumpe

* 24:1 Yahutibil'á cibilaage canjɔcyiige ku jɔye kárinji.

jwo Yesu tũntunmpil'á. ¹¹ Nka pi mpyi na sũnɲi na ɲũɲo baa jwumɔ cyeebil'à jwo. Pi ɲye a dá pu na mɛ. ¹² Lire ná li wuuni mú i, ka Pyeri si yĩri maa fê a kàre fannke na, maa sà jàara a wíi ku funnke e. Lempe kanni baare e, u ɲye a yafyin ɲya mɛ. Ka li i u bilibili, ka u u núr'a kàre pyɛngɛ.

Yesu à uye cyêe u fyèɲwəhəshiinbii pìi shuunni na, pi i ɲkèɛge Emayusi kànhe e (Marika 16.12-13)

¹³ Kuru canɲke ninuge e, Yesu fyèɲwəhəshiinbii pìi shuunni mpyi na ɲkèɛge kànhe kà na, kuru kànhe mɛge na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemu kànhe laage mpyi a tòro culumɛtirii kɛ ná shuunni na mɛ. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire tɛni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ɲkèɛge. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwəhəl'e, ka Yesu yabilinɲi si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu ɲaa, ɲka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi ɲye a jà a u cè mɛ.

¹⁷ Ka Yesu si pi yĩbe: «Naha shi yii na yu, na ɲkèɛge amɛ yɛ?» Ka pi yyetanha wuubii si yyére. ¹⁸ Nge mɛge ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi numɛ Zheruzalemu i ke, mu kanni baare e, sùpya ɲye a sɪi Zheruzalemu i cyi cɛmbaa mɛ.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yĩbe: «Naha shi k'à pyi yɛ?» Ka pi i u pyi: «Kile tũntunɲi Yesu u mpyi a yĩri Nazareti kànhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiinɲil'e sùpyire ɲyii na ke, nde l'à u ta ke, lire kɛ! ²⁰ Wuu Kile sàragawwuubii ɲũɲufɛebii ná wuu yyaha yyére shiimbil'à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sũnɲi na uru u sí n-pa Izirayeli shiimbii ɲũɲo wwû bilere e. Nka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u ɲye ɲge. ²² Wuu kurunke e, cyeebii pìl'à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p'à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sòl'a kàre u fannke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire ɲye a sà u buwunɲi ta wani mɛ, na pir'à Kile mèlɛkɛɛbii pìi ɲya, ka pire mèlɛkɛɛbii si yi jwo pir'á na Yesu à ɲè a fworokwũɲi i. ²⁴ Bà cyeebil'à yi jwo wuu á mɛ, wuu shèɛfɛebii pìi mú à shà fannke na, mà sà yi ta amuni, ɲka pire mú ɲye a u ɲya mɛ.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafɛebii, yii dama ɲye a táan Kile tũntunmpii jwumpe na mà dɛ! ²⁶ Lire kyaalanɲkanni na, bà Kile Nɲɛwənrəɲi mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sɪnampe e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile tũntunɲi Musa sémɛbii na, mà sà nɔ fo Kile tũntunmpii sanmpii puni sémɛbii na, jwumpe p'à sémɛ u kyaa na pire sémɛbil'e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ɲkèɛge ke, pi à sà nɔ kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntũuli s'a ɲkèɛge yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u ɲáare na u àha ɲkàre mɛ, na numpilage na ɲko raa wwũu. Ka u u jyè pyɛnge e maa ntɛn wani ná pi e. ³⁰ Tɛni i pi à pa ɲkwũulo s'a lyi ke, ka u u bwúurunɲi lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir'à pyi ke, ka pi yákilibii si múgo, ka pi i ɲcè na Yesu wí. Lire kàntugo ka u u mpál'a pĩnni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy'á na: «Tɛni i u mpyi na Kile Jwumpe Semɛɲi yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funɲyi mpyi a táan sèe sèl'e dɛ!» ³³ Ka pi i ntíl'a yĩri, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà cyelempyiibii sanmpii kɛ ná nɲɲinɲi ná pi shèɛfɛebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonɲi Yesu à ɲè nàkaana baa, na Simɔ yabilinɲi u ɲya!

³⁵ ɲye nde l'à mpìi shiin shuunniɲi ta mà pi nɲɲaribii yaha ke, ná pyinɲkanni na pi à Yesu cè, tɛni i u à bwúurunɲi kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na (Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiinɲkii 1.6-8)

³⁶ Mà cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpál'a Yesu nɲɲyerenɲi ɲya piye shwəhəl'e. Ka u u jwo: «Kile u yyenɲinke kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tatɛngɛ fô piye na, ɲaha na yɛ pi mpyi na sũnɲi na bunɲi wà fwəɲgɔ pir'à ɲya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii ɲye na fyáge bɛ? Naha k'à nte sòɲɲore shinɲi tĩrige yii funnɲi yɛ? ³⁹ Yii na kantahigii

ná na tooyi wíi, yii i jncè na mii wi. Yii bwòn na na a wíi, bufwəngə nyε na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige mε.» ⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyêe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jən̄i na mε, nah̄a na yε u jən̄i mpyi a pi fun̄nyi táan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá nah̄a yii á la?» ⁴² Ka pi i fyafwəgə kan u á. ⁴³ Ka u u ku shwə a kyà pi nyii na. ⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'à séme mii kyaa na MusaSaliyan̄i ná Kile tūntun̄mpii san̄mpii sémebii ná Zaburu sémen̄i i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwun̄kanni na.»

⁴⁵ Nyε u à yire jwo ke, maa pi yákilibii múgo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Sem̄en̄i jwəhe cè mε. ⁴⁶ Maa núr'à jwo pi á: «L'à séme amuni na Kile Nijcwənrən̄i sí n-kyérege n-bò, n̄ka u kwùni canntanrawoge u sí jè. ⁴⁷ Na mà lwó Zheruzal̄emu kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mεge na supyishin̄i pun'à, na pi pi toron̄kanni kēen̄e pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mε. ⁴⁸ Nyε kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre. ⁴⁹ Yii tēn̄ Zheruzal̄emu i, mii Tun̄i Kile à sífente ntemu jwəmə lwó ke, fo mii aha tire tīrige yii jūn̄'i tēn̄ ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo n̄nyin̄i na

(Marika 16.19-20; Kapyīn̄kii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si n̄kàre ná u cyelempyiibil'e Bētani kànhe taan. Pi à sà n̄o wani ke, ka u u u cyeyi yīrige, maa jwó le pi á. ⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yīri pi shwəhəl'e mà kàre n̄nyin̄i na. ⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kêre. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si núr'a kàre Zheruzal̄emu kànhe e.

⁵³ Can̄a maha can̄a pi mpyi maha piye bínnini Kilejaarebage e, marii Kile kêre.

Yuhana Jwumpe Nintanmpe Jwun¹kanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémen²i fun³ᵑ jwumpe e ke

Yuhana à mpe jwumpe séme, bà pu lógofeebi si mpyi si dá li na na Yesu u jye Kile Njcwənrəᵑi ná Kile Jyāᵑi me (20.30-31). Yesu jwəjwumpe ná u kapyiᵑkii jwəhe k'à jwəhə ke, Yuhana à cyaga yaha sèl'e kur'á.

Sémen⁴'à táa tatēnye shuunni. Tatēnge njcyiige na Yesu kakyanhala karigii cyi baashuunni kyaa yu (1--12). Cyi na yiri kacyeen⁵kii, jaha kurugo ye cyi à li cyēe na Kile Jyāᵑi u jye Yesu. Yesu ná mpīi pi à bínn'a tēen jwumə na ke, ᵑke cyage na yu lire kyaa na mú, mu à jwo u ná Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shin⁶i (3) u ná Samari shiin⁷bii cwon⁸i (4) u ná yampii (5--9).

Kàlan⁹i Yesu jye na ᵑkaan ke, ur'à li cyēe na uru u jye:

Njyᵑi u à yiri njyᵑi i ke

Mpānahan¹⁰i njcēᵑi

Djyēᵑi bēenmpe

Tajyᵑwəge

Kuni i wà sí n-jà nō Kile yyére ke

Sēᵑi

Nge u maha kwūubii jēni ke

Nge u maha shᵑi njkwombaan¹¹i kaan ke.

Lire cyēen¹²kanni na, Yesu à uye cyēe djyēᵑi puni na.

Sémen¹³i tatēnge shənwoge na yu Yesu vworon¹⁴i kyaa na djyēᵑi i, s'a ᵑkēge Tufoon¹⁵i Kile yyére (13--21). Yesu na yu ná u cyelempyiibii ke ná shuunni¹⁶i i maa pi yēge mà yyaha tíi ná u tēefworon¹⁷i i pi shwəhəl'e (13--16). Yesu à u Tuᵑi Kile jáare u cyelempyiibii kyaa na, maa pi le u cye e (17).

Kántugo yyére, Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbil'à u cū, ka pi i u bō kworokworocige na, maa u buwun¹⁸i tò (18--19). Lire jwəhe na, ka u u jē a fworō kwūᵑi i maa uye cyēe u cyelempyiibii na (20--21).

Yesu na mpyi Yahutu, u cyelempyiibii mú sí mpyi Yahutuu, ᵑka Yesu kyaa mpyi a pēn Yahutuubii jūᵑufeebil'á. Kile Saliyan¹⁹i cyelentiibii ná Kile sáragawwuubii jūᵑufeebii pi mpyi Yesu zāmpēnbii.

Yuhana sémen²⁰i jye na Yesu zin²¹i ná u nāᵑkocyēere kyaa yu me. Nka u à yi ffin²²i'a jwo na Kile Jwumpe pu jye Yesu, puru ná Kile u à wwə fo tasiige e. Yesu cye kurugo, Kile à pa ntēen sūpyire shwəhəl'e. Lire pyiᵑkanni na, ti sí n-jà n-pyi Kile pyi. Mà Yesu yaha njᵑke na, u à sēnmeg'a wwə ná Tufoon²³i i maa u tūnture pyi. Shin maha shin u na Kile caa ke, urufoo sí n-jà u cè Yesu cye kurugo.

Kile Jwumpe à pyi sūpya

¹ Mà jwo djyēᵑi u sīi ke, Jwumpe mpyi wani mà mə. Pu mpyi ná Kile e. Puru Jwumpe pu mpyi Kile yabilin²i. ² Nge u jye puru Jwumpe ke, u mpyi wani ná Kile e, mà jwo djyēᵑi u sīi ke. ³ Uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. Yaaga maha yaaga k'à dá ke, kuru kà jye a dá u baa me. ⁴ Ur'e shᵑi njkwombaan'à fworō, uru u maha bēenmpe kaan sūpyir'á. ⁵ Puru bēenmpe na jī numpini i, ᵑka numpini jye a jà pu na me*. ⁶ Tēni là à pa nō, ka Kile si nāᵑi wà pyi u tūntunᵑ, u mege na mpyi Yuhana. ⁷ U à pa mpa a bēenmpe kyaa yu, bà sūpyire puni si mpyi si dá pu na u jwumpe cye kurugo me. ⁸ Uru yabilin⁹i bà u mpyi puru bēenmpe me, u mpyi a pa si mpa pu kyaa jwo kanna. ⁹ Nge u mpyi bēenmpe sēsee wumpe ke, ur'à pa djyēᵑi i mpa bēenmpe kan sūpyir'á.

* 1:5 Pli maha jwo: «Puru bēenmpe na jī numpini i, ᵑka numpini jye a jēe pu na me.»

¹⁰ U mpyi diɲɲɛɲi i, diɲɲɛɲ'a dá u cye kurugo, lire ná li wuuni mú i, diɲɲɛɲi sùpyir'à u cyé. ¹¹ U à pa u yabiliɲi shiinbii yyére, pi ɲɲɛ a ɲɛɛ u na mɛ. ¹² Nka mpíi pi à ɲɛɛ u na maa dá u mɛge na ke, u à kuni kan pire pun'á pi pyi Kile pyii. ¹³ Pi ɲɲɛ a Kile pyifente ta sùpyire woore tanɲanni na mɛ. Pi ɲɲɛ a ta nɔ ná u cwo pyii tanɲanni na mɛ. Sùpya ɲyii kyaa bà l'à pi pyi amuni mɛ. Nka Kile yabiliɲi u à ɲɛɛ maa pi pyi u pyii.

¹⁴ Nye puru Jwumpe à pa mpyi sùpya, maa ntɛɛn wuu shwɔhɔl'e mà tère pyi. Wuu à u pèente ɲya. Uru u ɲɲɛ Jyafooni ninɲinɲi mà fworu Tufoonj Kile e ke, ur'e tire pèente ɲɲɛ. Uru u à ɲwɔ wuu na sèl'e, maa sèɛɲi cyêe wuu na.

¹⁵ Nye Yuhana à Yesu kyaa jwo. U à jwo fànha na: «Nge kyaa mii mpyi a jwo na u sí n-kwɔ n-pa mii kántugo ke, ur'à fànha tò mii na, ɲaha na yɛ mà jwo mii u si ke, u mpyi wani mà kwɔ.»

¹⁶ U à ɲwɔ wuu na sèl'e maa kacɛnni là tɛg'a kacɛnni là fũnɲɔ wuu á†. ¹⁷ Yii li cè, Kile mpyi a u Saliyanj kan Musa cye kurugo, numɛ u à ɲwɔ wuu na maa sèɛɲi cyêe wuu na Yesu Kirisita cye kurugo. ¹⁸ Sùpya sàha ɲkwɔ a Kile ɲya a ɲya mɛ. Nka Jyafooni ninɲinɲi u ɲɲɛ Kile yabiliɲi, maa mpyi Tufoonj Kile taan ke, uru u à Kile pyinɲanni cyêe wuu na.

Pi na Yuhana yĩbili uye kyaa na

(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Luka 3.1-18)

¹⁹ Nye Yahutuubii ɲũɲufeebil'à sáragawwuubii pìi ná Levi tũluge shiinbii pìi yĩrige Zheruzalɛmu kànhe e mà tun Yuhana á, pi sà u yĩbe na jofoo u ɲɲɛ u wi yɛ? ²⁰ Pi à u yĩbe ke, u ɲɲɛ a yaaga ɲwɔhɔ pi na mɛ, u à tĩl'a jwo pi á: «Mii bà u ɲɲɛ Kile Nĩɲcwɔnrɔɲi mɛ.»

²¹ Ka pi i u yĩbe: «Jofoo sí u ɲɲɛ mu yɛ? Mu u ɲɲɛ Kile tũnntunɲi Eli la?» Ka Yuhana si pi pyi: «Ɔnhɔ, uru bà u ɲɲɛ mii mɛ.» Ka pi i nũr'a u pyi: «Kile tũnntunɲi wuu na sigili ke, uru u ɲɲɛ mu la‡?» Ka u u nũr'a jwo: «Ɔnhɔ.» ²² Ka pi i ɲkànha a jwo: «Jofoo sí u ɲɲɛ mu yɛ? Yà jwo wuu á, wuu sà jwo wuu tunveebil'á. Jofoo mu yabiliɲi na maye sɔnɲi yɛ?» ²³ Ka Yuhana si pi ɲwɔ shwɔ ná Kile tũnntunɲi Ezayi ɲwɔjwumpe e na:

«Mejwul'à fworu síwage e fànha na

“Yii kuro nintiile yal'a yaha Kafoonj mɛɛ na.”

Nye mii Yuhana u ɲɲɛ ná lire mejwuuni i\$.

²⁴ Sùpyire ti mpyi a tun Yuhana yyére ke, Farizhɛɛnbii pìi na mpyi ná pi e. ²⁵ Ka pire si nũr'a u yĩbe: «Mu bà u ɲɲɛ Kile Nĩɲcwɔnrɔɲi mɛ, mu ɲɲɛ Eli mɛ, mu sí ɲɲɛ Kile tũnntunɲi niziginj mɛ, ka ɲaha si mu ta mu u sùpyire batizeli yɛ?» ²⁶ Ka Yuhana si pi pyi: «Mii na sùpyire batizeli lwɔhe e kanna. Yii shwɔhɔl'e, nàɲi wà na ɲɲɛ wani, yii ɲɲɛ a u cè mɛ, ²⁷ uru sí n-pa mii kántugo, ɲka mii ɲũɲk'à cyére u tanhanyɛ mɛere zànhanj i u tooyi na*.»

²⁸ Cyire karigil'à pyi Bɛtani kànhe e, Zhurudɛn banj kántugo. Kuru cyage e, Yuhana mpyi na sùpyire batizeli.

Yesu u ɲɲɛ Kile Mpabilini

²⁹ Kuru canɲa nũmpanɲa, Yuhana à Yesu ɲya u u sì u yyére ke, maa jwo sùpyir'á: «Yii wíi, Kile Mpabilini li ɲɲɛ nde, lire li sí n-pa diɲɲɛ sùpyire kapegigii yàfa ti na. ³⁰ Uru kyaa mii mpyi a fyànha a jwo yii á, tɛni i mii à jwo “Nàɲi wà na ma mii kántugo, ɲka u à pèe mii na, maa mpyi mii yyaha na, ɲaha na yɛ mii à si mà u ta.” ³¹ Mii yabiliɲi mpyi a cè na uru wi mɛ. Nka mii à pa mpa a sùpyire batizeli lwɔhe e, bà Izirayɛli shiinbii si mpyi si u cè mɛ.»

³² Puru kántugo, mpe Yuhana à jwo: «Mii à Kile Munaani ɲya l'à yĩri nĩɲyini na mpánmpɔrɔgɔ fiige, mà pa ntɛɛn Yesu na. ³³ Mii yabiliɲi mpyi a u cè mɛ. Nka nge u à mii tun mii u pa a sùpyire batizeli lwɔhe e ke, uru u à yi jwo mii á na mii aha bú Kile Munaani

† 1:16 Pii maha jwo: «Wuu à kacɛnni là ta là kántugo.» ‡ 1:21 Yahutuubii mpyi na Kile tũnntunɲɔ sigili ɲgemu u ɲɲɛ Musa fiige ná u mpyi na sí n-pa tɛrigii nizannkil'e ke. Pii mpyi na sɔnɲi na uru Kile tũnntunɲi u sí n-pyi Kile Nĩɲcwɔnrɔɲi (Duterenɔmu 18.15-18; Kapyiinɲi 3.22). § 1:23 Ezayi 40.3 * 1:27 Yahutuubii mpyi maha pi nàmpwuunbii tanhanyɛ mɛere sàha, maa pi tooyi jyé. Pi bilibii pi mpyi maha lire pyi. Pi nàmpwuunbii sunmage shwonɲanni li mpyi lire.

jnya l'à tîg'a pa ntèen ngemu na ke, uru u sí raa sùpyire batizeli ná Kile Munaani i. ³⁴ Mii à li jnya li jwunḡkanni na. Lire e mii à jwo sùpyir'á na “Nge nàḡi u jye Kile Jyanḡi†.”»

Yesu cyelempyiibii nḡncyiibii

³⁵ Kuru canḡa nùmpaḡḡa, Yuhana mpyi a yyére wani ná u cyelempyiibii pìi shuunni i. ³⁶ Ka u u Yesu nintoroḡi wíi, maa jwo: «Yii wíi, Kile Mpabilini li jye nde!»

³⁷ Yuhana cyelempyiibii mpìi shuunniḡ'á puru jwumpe lógo ke, maa ntaha Yesu fye e. ³⁸ Yesu à yyahe kēenḡ'a wíl'a pi jnya pi à taha uru fye e ke, maa pi yíbe: «Naha yii na jcaa ye?» Ka pi i u pyi: «Arabi (lire jwəhe ku jye cyelentuḡi) taa mu à tîrige ke?» ³⁹ Ka u u pi pyi: «Yii a ma, yii sí ku jnya.» Ka pi i ḡkàre ná u e, maa sà pyenge jnya, maa ntèen wani. Canvyinge tēni li mpyi li li, ka pi i canmpaange pyi ná u e.

⁴⁰ Mpìi nàmbaabii shuunniḡi pi mpyi a Yuhana jwumpe lógo, maa ntaha Yesu fye e ke, pire wà mege na mpyi Andire, Simo Pyeri sḡḡeḡi. ⁴¹ Ka Andire si ntíl'a kàr'a sà u sḡḡeḡi Simo cya a jnya, maa yi jwo u á: «Wuu à Masiyaḡi jnya.» (Lire jwəhe ku jye Kile Nḡcwənrəḡi.) ⁴² Maa ntíl'a tòro Simo yyaha na mà kàre Yesu yyére. Pi à sà nò u na ke, ka Yesu si wá na Simo wíi maa ḡkwò a jwo: «Mu u jye Simo, Yuhana jyanḡi, pi sí n-pa a mu yiri Sefasi.» (Girēkiibii shēenre e, pi maha jwo: «Pyeri».)

Filipi ná Natanayeli à taha Yesu fye e

⁴³ Kuru canḡa nùmpaḡḡa, ka Yesu si yîri na ḡkēge Galile kùluni i, mà bē ná Filipi i, maa u pyi: «Taha na fye e!» ⁴⁴ Filipi na mpyi Betisayida kàḡhe shin. Andire ná Pyeri kàḡhe ku jye kuru mú. ⁴⁵ Filipi à sà Natanayeli jnya ke, maa u pyi: «Nàḡi kyaa Kile tūntunḡi Musa à jwo u Saliyaḡi sémēḡi i, ná Kile tūntunmpii sanmpii mú à u kyaa jwo ke, wuu à u jnya. U à yîri Nazareti kàḡhe e, u mege jye Yesu, Yusufu jyanḡi.» ⁴⁶ Ka Natanayeli si jwo: «Yacēḡe sí n-sì n-jà n-fworo Nazareti‡ i la?» Ka Filipi si u pyi: «Ta ma wuu u shà, mu yabilinḡi sí n-sà jnya.»

⁴⁷ Yesu à Natanayeli jnya u u sì u á ke, maa jwo: «ḡge à sḡi Izirayeli shinḡi yabilinḡi, jaha na ye u funḡk'á sàa finḡe.» ⁴⁸ Ka Natanayeli si jwo: «Taa mu à mii cè ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mii mpyi a mu jnya fizhiye cigeš jwəh'i, maa mu cè, ka Filipi si nta a mu yyere.» ⁴⁹ Ka Natanayeli si jwo: «Cyelentuḡi, Kile Jyanḡi u jye mu, Izirayeli Saanḡi.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à mu pyi na mii à mu jnya fizhiye cige jwəh'i mē, lire kanni kurugo mu à dá mii na la? Mu sí n-pa karigii cyiiberē jnya jcyiimu cyi à pēe nintoroni na ke!» ⁵¹ Maa núr'a jwo: «Sēenḡi na mii sí n-sì yi jwo yii á, canḡka yii sí n-kwò nḡnyinḡi jnya u à múgo, si Kile mèlēkēebii jnya pi i dùru na ntîri Supyaḡi Jyanḡi jnuḡi*.»

2

Yesu à lwəhə kēenḡ'a pyi erēzen sinme

¹ Jye canmpyaa shuunn'á tòro, ka pi i wá na cikwənrə pyi Kana kàḡhe e, Galile kùluni i. Yesu nuḡi na mpyi wani tire cikwənrē cyage e. ² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi a yyere wani. ³ Jye mà pi yaha cikwənrē múguroḡi na, ka erēzen sinmpe si mpa ḡkùḡḡo. Ka Yesu nuḡi si yi jwo u á: «Pi sinmp'á kwò.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nufoonḡi, mii à mu jáare, ma hà ma jwəge le na karigil'e mē. Tēni sàha ḡkwò a nò mii á mē.»

⁵ Jye ka u nuḡi si yi jwo báarapyiibil'á: «U aha mpa kyaa maha kyaa jwo yii á ke, yii i lire pyi.»

† 1:34 Sémebii pìi maha jwo: «Kile Nḡcwənrəḡi». ‡ 1:46 Nazareti na jye kànbilere ndemu li jye wà mpyi a li le njire e mē. Wà mpyi na sí Yesu le njire e u tasege e mē. § 1:48 Fizhiye cige»: kuru cige ḡképyi mpyi a lyēle na ḡko raa bwūun jḡḡke na. Kuru cige jwəh'i Yahutuubii mpyi maha si na pi funḡyi caa Kile jwumpe na, maa Kile jáare, maa Kile Jwumpe Semēḡi kálali. * 1:51 Yesu cye kurugo, u cyelempyiibii sí Kile sinampe jnya, bà Yakuba à pu jnya ḡəge e, tēni i u à katanḡacyiinni jnya l'à sín jḡḡke na maa sà sín kilenḡi na mē (Zhenēzi 28.12).

⁶ Lir'à cwoyo baani ta wani. Yahutuubii mpyi maha piye jyí na fíniñe ná yire cwoyi lwøhe e, mà tàanna ná pi Kile kuni i. Lwøhe litiríi nkúu (100) fiige mpyi maha jyè yire cwoyi ninjkin ninjkinji i. ⁷ Ka Yesu si báarapyiibii pyi: «Yii nje cwoyi jî jî lwøhe na.» Ka pi i yi jî fo mà nò yi jwøyi na.

⁸ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Yii kà kwó nume, yii sà nkan cikwønnre njyìñi táafoon'á.» Ka pi i sà kà kan u á. ⁹ Ka njyìñi táafoonji si lwøhe bya a wíi, mà ku ta ezezen sinme, u sí nyè a pu tayirige cè me. Nka báarapyiibii pi mpyi a lwøhe kwó ke, pire mpyi a pu tayirige cè. Ka u u ntíl'a cifønñi poonji yyere, ¹⁰ maa yi jwo u á: «Sùpyire puni maha fyânha a ezezen sinmpe nintanmpe kan pu byafeebil'á, pi aha njyahama bya, mpe pu nyè pu nyè a táan amuni me, puru maha nta a kan pi á. Nka mu wi ke, ezezen sinmpe nintanmpe mu à yaha kàntugo!»

¹¹ Nyè lire l'à pyi kyaa njncyiile, mà li cyèe na Yesu na nyè kakyanhala sùpya. Lir'à pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Lire pyinjkanni na, Yesu à u sífente cyèe sùpyire na, ka u cyelempyiibii si dá u na. ¹² Lire kàntugo Yesu ná u nuñi ná u cìnmpyiibii ná u cyelempyiibil'á kàre Kapere namu kànhe e. Pi nyè a mò wani me.

*Yesu à cwøhømpii kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-13; Marika 11.15-17; Luka 19.45-46)*

¹³ Nyè Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni mpyi a byanhara. Ka Yesu si nkàre Zheruzalemu kànhe e, ¹⁴ mà sà sùpyire ta ti i nìiye ná mpàa ná kùmpanhii péreli Kileñaarebage ntàani na, wyérefaabii ninteenbii na mpyi wani mú*.

¹⁵ Ka u u mēere pyi kàsoro mà tēg'a pi puni kàr'a yige Kileñaarebage ntàani na, maa pi mpàabii ná pi nìiyi kòrò, maa wyérefaabii wyérenji lwó a wu, maa pi tàbalibii njøñ'a cyán cyán. ¹⁶ Maa jwo sanmpanmperebil'á: «Yii nje yaayi lwó a yige naha, yii àha na Tunji bage kēenñe mpyi yapere mbaga me.» ¹⁷ Yesu à lire pyi ke, ka u cyelempyiibii funñò si jcwò li na na l'à sème Kile Jwumpe Semēñi i na: «Mu bage kani na mii súuge nanjyaan fiige†.»

¹⁸ Ka Yahutuubii jññufeebii si Yesu yíbe: «Kakyanhala kani ndi mu sí n-pyi n-cyèe wuu na, wuu u jñcè na jcyii karigii puni mpyinji kun'á kan mu á ye?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii nke Kileñaarebage jya, mii sí ku núrunjò n-faanra canmpyaa taanre funñ'i!» ²⁰ Ka pi i jwo: «Ei! Pi à yyee beeshuunni ná baani pyi nke Kileñaarebage vaanranji na. Jofoo ninjkin u nyè mu, si nkwo mpa ku faanra nkwo canmpyaa taanre funñ'i ye?»

²¹ Nka Kileñaarebage kani Yesu à jwo ke, u yabilinji cyeeere kyaa u mpyi na yu. ²² Nyè Yesu à pa jè a fworò kwùñi i ke, ka li i ntíge u cyelempyiibii funñ'i na Yesu mpyi a nke cyage jwo. Ka pi i dá Kile Jwumpe Semēñi ná Yesu jwøjwumpe na.

²³ Tēni i Yesu mpyi Zheruzalemu i Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni na ke, shinjyahara à u kakyanhala karigii nya, ka cyire si pi pyi pi à dá u na. ²⁴ Yesu mpyi a pi puni zòompji cè, lire kurugo u mpyi a dá pi na me. ²⁵ U à shin maha shin funñò kani cè, lire kurugo jññò sàha mpyi sùpya u à u supyijeeñi yu u á me.

3

Kile Munaani maha shìñi njñkwombaanji kaan

¹ Farizhenñi wà na mpyi wani, u mege na mpyi Nikodemu, maa mpyi Yahutuubii jññufoo. ² Canjka numpilage e, u à kàre Yesu á maa sà yi jwo u á: «Cyelentunji, wuu à li cè na Kile à mu yaha a pa, mu u mpa a wuu kálali, jaha na ye kakyanhala karigii mu na mpyi ke, wà si n-jà cyire pyi ná Kile nyè a sù ná urufol'e me.» ³ Ka Yesu si u pyi: «Sēenji na mii sí n-sii yi jwo mu á, sùpya si n-jà n-jyè Kile Saanre e, ná u nyè a nùr'a si njnyinji na

* **2:14** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kileñaarebage wunji na. Lire pyinjkanni na, wyérenjwøge ku mpyi a yaa k'a sàrali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sàra, maa nùr'a jà a ntēge pyi. Yatøre ti maha yaa ti jà a pyi sàraga ke, pērempyiibii mpyi maha tire péreli pir'á. Pi mpyi maha ti lwøre dùrugo. † **2:17** Zaburu 69.10

mε.» ⁴ Ka Nikodemu si jwo: «Sùpya ká lyε a kwò, di u sí núru n-si sahan̄ki yε? Wà sí n-jà núru u nun̄i fun̄ke e si si la?»

⁵ Ka Yesu si u pyi: «Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo mu á, shin maha shin ká mpyi u nyε a si lwòhe ná Kile Munaani fànhe e mε, uru si n-si n-jà n-jyè Kile Saanre e mε. ⁶ Ngemu ká si sùpyii sin̄kanna na ke, urufoo na nyε shintiiwe, n̄ka ngemu ká si Kile Munaani sín̄i i ke, Kile Munaani na nyε urufol'e. ⁷ Mii à jwo na yii núr'a si n̄nyin̄i na ke, lire kà ma kàkyanhala mε. ⁸ Cyage k'à táan kafεεg'a ke, wani ku maha fwu na n̄kèεge, mu maha ku fwòfwò tún̄mpe núru. N̄ka mu si ku tayirige cè mε, mu mú si ku takarege cè mε. Amuni Kile Munaani maha mpyi sùpyan̄i i.»

⁹ Ka Nikodemu si jwo: «Di cyire karigii sí n-jà n-pyi n-jwo yε?» ¹⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mu u nyε Izirayeli shiin̄bii cyelentu ke, mu yabilin̄i saha nyε cyire karigii n̄cèmbaa la? ¹¹ Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo mu á, n̄je wuu à cè ke, yire wuu na yu. N̄je wuu à n̄ya ke, yire wuu na yu mú. N̄ka yii la nyε si n̄jεε wuu n̄in̄jwumpe na mε. ¹² Mii na n̄in̄ke karigii kyaa yu yii á, yii sí nyε a dá mε, mii aha bú mpa a n̄nyin̄i wogigii kyaa yu yii á, di yii sí n-jà n-dá n-jwo yε? ¹³ Mà li ta wà nyε a dùgo n̄nyin̄i na mε, fo n̄ge u à yîri wani mà tîge naha n̄in̄ke na ke, uru u nyε Supyan̄i Jyan̄i.

¹⁴ Bà Kile tún̄ntun̄i Musa à dànyen̄i yal'a pyi wwò fiige, maa cyiin̄i cûru, maa u dùrugo sùpyire shwòhòl'e mε, amuni Supyan̄i Jyan̄i sí n-si n-dùrugo, ¹⁵ bà li si mpyi ngemu ká dá u na ke, uru si sh̄in̄i n̄in̄kwombaan̄i ta mε.»

¹⁶ Kile à sàa d̄inyε sùpyire kyaa táan uy'á fo u à u Jyan̄i n̄in̄kin̄i kan sáraga, ngemu ká dá u na ke, urufoo n̄umpan̄ke kà n̄kèεge mε, n̄ka u sh̄in̄i n̄in̄kwombaan̄i ta. ¹⁷ Kile nyε a u Jyan̄i tun̄ d̄inyen̄i i u pa yoge kwòn sùpyire na mε. N̄ka u à u tun̄, bà sùpyire si mpyi si shwò u cye kurugo mε. ¹⁸ Ngemu ká dá u na ke, uru nàzhan̄ nyε Kile yoge e mε. Ngemu sí u nyε u nyε a dá u na mε, yog'a kwòn urufoo na mà kwò, naha na yε u nyε a dá Kile Jyan̄i n̄in̄kin̄i mεge na mε. ¹⁹ Kile yoge n̄in̄ke ku nyε: b̄èen̄mp'a pa d̄inyen̄i i, ka sùpyire si n̄cyé pu na, maa ntaha numpini fye e, naha na yε pi kapyiin̄kii nyε a n̄wò mε. ²⁰ Shin maha shin u na kapegigii pyi ke, b̄èen̄mpe nyε a táan urufol'á mε. U nyε na n̄jεεg'a fworo b̄èen̄mpe na, sùpyire s'a u kapyiin̄kii naa mε. ²¹ N̄ka ngemu ká mpyi sèen̄i n̄un̄'i ke, uru maha fworo b̄èen̄mpe na, bà sùpyire si mpyi s'a u kapyiin̄kii naa, si n̄cè na u na nyε Kile kuni i mε.

N̄je Yuhana à jwo Yesu kyaa na ke

²² Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelem̄pyiibii si n̄kàre Zhude kùluni i. U à t̄èen̄ wani ná pi e mà can̄mpyaa pyi, marii sùpyire batizeli. ²³ Yuhana mú mpyi na sùpyire batizeli cyage k'e, naha na yε lwòhe mpyi a n̄yaha wani. Kuru cyage m̄εge mpyi En̄oni, maa mpyi Sal̄emi taan. Ka sùpyire si wá na si u yyére, u sí i ti batizeli. ²⁴ Lir'à pyi a Yuhana ta u sàha jyè kàsun̄i i mε.

²⁵ Can̄ka Yuhana cyelem̄pyiibii p̄ii ná Yahutun̄i wà à nàkaana ta. Tire mpyi a lwò a p̄wò Yahutuubii Kile kuni n̄jyivin̄in̄i kyaa na. ²⁶ Tire nàkaante n̄un̄o taan, Yuhana cyelem̄pyiibil'á kàr'a sà yi jwo u á: «Wuu cyelentu, mu ná n̄an̄i u mpyi sin̄cyan̄i Zhurud̄en̄i ban̄i kù̄n̄ke na ke, mu à ngemu kyaa jwo ke, u we, u u sùpyire batizeli numε. Sùpyire puni mú si wá na n̄kèεge u yyére.»

²⁷ Ka Yuhana si pi pyi: «Kile ká mpyi u nyε a ndemu le sùpyan̄i i mε, u nyε na lire taa mε. ²⁸ Yii yabilimp̄ii na nyε mii sh̄erii, mii à yi jwo yii á na mii bà u nyε Kile N̄in̄cwòn̄n̄i mε, n̄ka Kile à mii yaha a pa u yyaha na. ²⁹ Cikwòn̄re t̄èepyiīni i, cipoon̄i ká jwo na uru ná u cifònn̄i'á b̄ê, u cevoon̄i fun̄ke maha ntáan̄ sèl'e. Amuni, mii fun̄ke puni mú maha ntáan̄, t̄ere o t̄ere e mii à lógo na sùpyire n̄inyahara wá a taha Yesu fye e ke.

³⁰ Numε, là à yaa l'a bârali Yesu tayyérege na, là s'a fwore mii woge e, ³¹ naha na yε n̄ge u à yîri n̄nyin̄i na mà pa ke, uru u nyε sùpyire puni n̄un̄o na. N̄ge u à ta naha n̄in̄ke na ke, uru na nyε n̄in̄ke wu, n̄in̄ke karigii uru mú sí raa yu. N̄ka n̄ge u à yîri n̄nyin̄i na ke, uru u nyε d̄inyen̄i puni n̄un̄o na. ³² Nde u à n̄ya, ná nde u à lógo ke, lire u na yu, shin̄nyahara sí

ɲɲɛ a ɲɛɛ u jwumpe na mɛ. ³³ Nka ɲgemu ká ɲɛɛ u jwumpe na ke, urufol'à li fínin'a cyêe na ur'à dá li na na Kile na sèenji yu. ³⁴ Nge Kile à tun ke, Kile Munaani à kan ur'à tɛgɛɛ baa, lire e u à jà na Kile jwumpe yu sùpyir'á. ³⁵ Jyafoonji kyal'à táan Tufoonji á, fo ka u u yaayi puni le u cye e. ³⁶ Ngemu ká dá Jyafoonji na ke, urufol'à shìnji nɲɲkwombaanji ta. Ngemu ká ɲcyé u na ke, urufoo sì uru shìnji nɲɲkwombaanji ta mɛ, ɲka Kile lùuni sí n-yîri n-yaha urufoo taan.»

4

Yesu na yu ná Samari kùluni cwonji i

¹ Yesu à pa ɲcè na Farizhɛɛnbil'à pa lógo na uru na cyelempyiibii pìi taa na batizeli, pi mú s'à ɲyaha Yuhana wuubii na. ² Mà sèenji jwo, Yesu yabilinji bà u mpyi na sùpyire batizeli mɛ, u cyelempyiibii pi mpyi na li pyi. ³ Yesu à pa pi jwumpe nɲɲjwumpe lógo ke, maa fworɔ Zhude kùluni i maa núru na ɲkɛɛge Galile wuuni i. ⁴ U nɲɲkarenji mpyi a yaa u Samari kùluni jyiile, u u nta a nɔ Galile wuuni na. ⁵ Ka u u sà nɔ Samari kànhe kà na, kuru mɛge mpyi Sikari. Tèecyiini i, Yahutuubii tulyage Yakuba mpyi a kɛɛge ɲkemu kan u jyanji Yusufu á ke, Sikari na ɲyɛ kuru taan. ⁶ Yakuba bèɛnɲke na mpyi wani. Yesu à jaara a kànha ke, maa sà ntèen kuru bèɛnɲke taan. Canɲke mpyi a nɔ ɲùɲɔ nɲɲi i.

⁷ Ka Samari shiinbii cwonji wà si mpa mpa lwɔhɔ kwó. Ka Yesu si jwo u á: «Lwɔhe kà kan na á, si bya.» ⁸ Lir'à u cyelempyiibii ta pi à jyè kànhe e si ɲjyì cya zhwɔ. ⁹ Ka ceenji si u pyi: «Na ɲaha? Mu na ɲyɛ Yahutu, mii sí ɲyɛ Samari shin, ɲaha na mu na ma lùbyage ɲáare mii á yɛ?» (Lire kajwuuni ɲùɲke ku ɲyɛ Yahutuubii ná Samari shiinbii ɲyɛ a mpyi na wwùu kyaa na mɛ.) ¹⁰ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yaage Kile maha ɲkaan mana ke, kàmpyi mu mpyi a kuru cè, sùpyanji u na mu ɲáare lùbyage na ke, kàmpyi mu mpyi a uru cè, mu u mpyi na sí u ɲáare, u mpyi na sí lwɔhɔ kan mu á, ɲkemu ku maha shìnji sèe wunji kan sùpyan'á ke.»

¹¹ Ka ceenji si jwo Yesu á: «Nùɲufoonji, bèɛnɲcere ɲyɛ mu á mɛ, ɲke bèɛnɲke s'à cùgo sèl'e, taa mu sí kuru lwɔhe ta si ɲkan mii á ke? ¹² Wuu tulyage Yakuba u à ɲke bèɛnɲke kan wuu á ke, mu à pèe uru na la? U ná u pyiibii ná u yatɔɔre mpyi na ɲke bèɛnɲke lwɔhe byii.»

¹³ Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u ɲyɛ na ɲke bèɛnɲke lwɔhe byii ke, byage saha sí urufoo ta. ¹⁴ Nka ɲgemu ká mii lùkange bya ke, byage saha sì n-sii urufoo ta mɛ. ɲaha na yɛ lwɔhe mii sí n-kan u á ke, kuru sí n-pyi u funɲke e lùbili. Uru lùbilinji sí u pyi u shìnji nɲɲkwombaanji ta.»

¹⁵ Ka ceenji si jwo: «Nùɲufoonji, kuru lwɔhe kà kan na á, byage kà n-sii núru na ta mɛ, mii sàha kà núru mpa lwɔhɔ kwó naha mɛ.»

¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Sà ma poonji yyere, ma a ma.» ¹⁷ Ka ceenji si u pyi: «Nò ɲyɛ mii á mɛ.» Ka Yesu si u pyi: «Mu u jwo na nò ɲyɛ mu á mɛ, mu à sèe jwo. ¹⁸ Mu à nàmbaya kanɲkuro jyé mà kwò, ɲge á mu ɲyɛ numɛ ke, uru mú bá ɲyɛ mu poo mɛ. Sèe mu à jwo.»

¹⁹ Ka ceenji si u pyi: «Nùɲufoonji, mii naha li ɲya, Kile tùnntunɲɔ u ɲyɛ mu. ²⁰ Wuu tulyey'à Kile pèe ɲke ɲanɲke na, ɲka yii Yahutuubii, yii maha jwo na Zheruzalɛmu kanni i Kile tapeenɲke ɲyɛ.» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Ceewe, ɲje mii sí n-jwo mu á ke, mu à yaa mu u dá yire na, tɛni là sí n-kwò nɔ, yii saha sì raa sì ɲke ɲanɲke na, lire ɲyɛ mɛ Zheruzalɛmu kànhe e si nta raa Tufoonji père mɛ. ²² Yii Samari shiinbii na ɲgemu père ke, yii ɲyɛ a uru cè mɛ, wuu Yahutuubii, wuu sí na ɲgemu père ke, wuu à uru cè, ɲaha na yɛ Shwofoonji à fworɔ Yahutuubil'e. ²³ Tɛni sí n-pa nɔ, li bá à nɔ a kwò, mpìi pi ɲyɛ Tufoonji pèveebii sèe wuubii ke, Kile Munaani li sí raa sèenji cyêre Kile karigii kyaa na pir'á. Tire sùpyire shini Tufoonji Kile na ɲcaa t'a uru père. ²⁴ Kile na ɲyɛ Munaa, wà ɲyɛ na u ɲaa mɛ. Sùpyire sí n-jà raa u père kanna tɛni i Kile Munaani sí sèenji cyêe ti na ke.»

²⁵ Ka ceenji si u pyi: «Mii à cè na Masiyanji sí bá n-pa (ɲge pi na yiri Kile Nɲɲcwɔnɲɔnji ke). U aha mpa, u sí yaayi puni yyaha jwo wuu á.» ²⁶ Ka Yesu si ceenji pyi: «Mii u na yu ná mu i ke, mii u ɲyɛ ure.»

²⁷ Mà Yesu ná ceenji yaha puru jwumpe na, ka cyelempyiibii si ntíl'a nò wani. Ka li i pi kàkyanhala*. Li mpyi pi funn'i mà u yíbe naha kurugo u na yu ná nge ceenji i ye, lire nye me naha u na ncaa u á ye, nka pi wà nye a ja a u yíbe me. ²⁸ Ka ceenji si u kucwooni yaha bèennke taan, maa jyè kànhe e, maa yi jwo sùpyir'á: ²⁹ «Yii a ma yii pa wíi. Nàñi wà u nge u à mii kapyiinkii puni cè a jwo mii á. Kile Nijcwənrəñi kyaa li na yu ke, u sí n-jà n-pyi ure.» ³⁰ Ka sùpyire si fworò kànhe e, na nkèege Yesu yyére.

³¹ Mà ceenji yaha kànhe e, ka Yesu cyelempyiibii si yi jwo u á: «Wuu cyelentuñi, mu à yaa mu u mpa lyí amuni.» ³² Ka u u pi pyi: «Yalyige na nye mii á, mii u lyí, yii nye a nkemu cè me.» ³³ Ka u cyelempyiibii si wá na yi yu piye shwəhəl'e na wà u à pa yalyire kan u á bə? ³⁴ Ka Yesu si jwo: «Nge u à mii tun ke, mii u uru nyii wuuni pyi, tūnture u à kan mii á ke, mii u tire pyi fo ti tēgəni, mii yalyire ti nye tire. ³⁵ Yii maha jwo yinye sicyere yi nye nūgunte ná sūmakwənni shwəhəl'e. Nka mii sí yi jwo yii á, yii yyahayi yirige, yii i sùpyire nimpante wíi. Ti na nye bà sūma maha nò a tēen kerege e, na nkəwənni sigili me. ³⁶ Nge u na sūmañi kwūun ke, uru na u sàrañi tal'a kwə. Uru sàrañi u nye: sùpyire u na ntaa ke, tir'à shiñi ninkwombaani ta. Lire pyiñkanni na, jēnugunji ná sūmakwənni na mūgure sincyān. ³⁷ Tāanlini l'à jwo na “Wà na nūru, wabere sí i nkəwūun” ke, l'à sèe jwo. ³⁸ Mii à yii tūugo yii sà kerege nkemu sūma kwəñ ke, yii nye a ku fāa me. Mpii pi à báarañi pyi ke, ka yii i pire kanhare tōññi ta.»

³⁹ Ka Samari kànhe sùpyire nijyahara si dá Yesu na, ceenji jwumpe cye kurugo, u mpyi a yi jwo pi á na Yesu à uru kapyiinkii puni cè a jwo ur'á. ⁴⁰ Tire sùpyir'à nò Yesu taan ke, maa u jáare na u tēen wani pire yyére, ka u u ntēen wani mà canmpyaa shuunni pyi, ⁴¹ maa jwo ná pi e, ka Samari shiimbii nijyahamii si dá Yesu na sahañki, naha na ye u yabilinji u à jwo ná pi e. ⁴² Ka pi i yi jwo ceen'á: «Numə wuu saha nye a dá Yesu na mu jwəjwumpe kanni kurugo me, wuu à lógo u yabilinji jwə na, wuu à li cè na uru u nye dijyēñi Shwofoonji, sēñi na.»

Yesu à shinbwonji wà jya cūñjə (Macwo 8.5-13; Luka 7.1-10)

⁴³ Cyire canmpyaagii shuunniñ'à tòro ke, ka Yesu si yiri wani mà kàre Galile kùluni i ná u cyelempyiibil'e. ⁴⁴⁻⁴⁵ U à nò wani ke, sùpyire ti mpyi a kàre Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii kataanni cyage e, maa nūr'a pa ke, pir'à u bē ná funntange e, nka lir'à ta pi à Yesu kapyiinkii puni nya a kwə wani. Yesu yabilinji mpyi a jwo: «Kile tūntunñə maha le njire e u tukanhe e me.»

⁴⁶ Yesu à nūr'a pa Kana kànhe e, Galile kùluni i. Wani u mpyi a lwəhe kēēñi'a pyi erēzen sinme. Fāhafembwəhe kà na mpyi Kapereñamu kànhe e, u jyañi mpyi na yà sèl'e. ⁴⁷ Kuru fāhafembwəh'à lógo na Yesu à fworò Zhude kùluni i, mà kàre Galile wuuni i ke, maa nkār'a sà u jáare na u shà ná ur'e Kapereñamu kànhe e u sà uru jyañi cūñjə, naha na ye u à yà fo sí raa nkəwū. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yii aha mpyi yii nye a kacyeenji ná kabwəhii nya me, yii sì n-sii n-dá me.» ⁴⁹ Ka shinbwonji si Yesu pyi: «Nūñufoonji, ta ma, wuu a sì fwəfwə, fo lire bà me, mii pyàñi sí n-kwū.» ⁵⁰ Ka Yesu si yi jwo u á: «Ta sì, mu jyañi na nye nyii na.»

Ka u u dá Yesu jwumpe na, maa ntíl'a yir'a kàre. ⁵¹ Mà u yaha u u nkèege pyenge, u bilibil'à u jūñjə bē, maa yi jwo u á: «Mu pyàñi na wá nyii na!» ⁵² Ka u u pi yíbe: «Tēni ndire e u à pwórə ye?» Ka pi i u pyi: «Cifwur'à u yaha, tanjaa mà canñke yaha jūñjə ninji i.»

⁵³ Ka tufoonji funñjə si ncwo na tēni i Yesu mpyi a u pyi: «Mu jyañi na nye nyii na» ke, lire tēnuuni i pyàñi'à cūñjə. Ka u ná u pyenge shiimbii puni si dá Yesu na.

⁵⁴ Lire l'à pyi kacyeeni kakyanhala wuuni shənwuuni nde Yesu à pyi ke, u à li pyi mà u ta u à yiri Zhude kùluni i na nkèege Galile wuuni i.

* **4:27** Li mpyi a cyelempyiibii kàkyanhala, naha na ye Yahutuubii cyelentu nye a mpyi a yaa u jwo ná ceewe e me, mà bàra lire na, Samari shiimbii ná Yahutuubii mpyi a táan me.

5

Yesu à faanwa cùũjò Betisayida kànhe e

¹ Puru jwòhò na, Yahutuubii kataanni là mpyi na mpyi Zheruzalemu kànhe e, ka Yesu si nùr'a kàre wani. ² Ncwògò na mpyi wani, mpàabii tajyige taan, pi mpyi maha kuru jcwòge mēge yiri Eburubii shēnre e: «Betizata». Nkubaya kan̄kuro na mpyi wani kuru cyage e. ³ Yamii ninyahamii mpyi maha sɪnnini yire nkubayi jwòh'i. Pli na mpyi fyinmii, pli si jye dɪshiyifee, pli si jye faanlii. [Pi puni mpyi maha sɪnnini wani na jcwòge lwòhe tèenyahani sigili, ⁴ jaha na ye Kile mèlɛkɛni wà mpyi maha yiri ninyiɲi i maha mpa kuru lwòhe nyàha tèrigii cыл'e. Lwòhe ká nyàha tèni ndemu i ke, yamafoo maha yamafoo ká fyànha a jyè k'e ke, uru wumpe mpyi maha láha u na.]

⁵ Nàni wà na mpyi pi shwòhòl'e, u yamp'à u ta fo mà nò yye bejjaaga ná kɛ ná baataanre na. ⁶ Yesu à nàni nizinini jya, maa jɛè na u à mò yampe na mà tòro ke, maa u yíbe: «Mu la jye si jcwòhò la?» ⁷ Ka nàni si u pyi: «Na cevoo, sùpya jye mii á nge u sí n-jà mii lèngɛ jcwòge e mɛ. Ku lwòhe ká nyàha tèni ndemu i ke, mii la ká mpyi si jyè, wà maha mii caanra.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yiri, ma a ma yasinninke lwó, ma a jaare.» ⁹ Ka nàni si ntíl'a cùũjò maa ku lwó na jaare.

Jye kuru can̄ke si mpyi Yahutuubii can̄jò, ¹⁰ ka Yahutuubii jùnjufɛebii pli si jwo nàni nin̄cuun'á: «Nin̄jaa jye can̄jòke, mu jye a yaa mu u ma yasinninke tũgo ma a jaare mɛ*.» ¹¹ Ka nàni si pi pyi: «Nge u à mii cùũjò ke, ur'à jwo “Ma yasinninke lwó, ma a jaare!”» ¹² Ka pi i nùr'a u yíbe: «Jofoo u à mu pyi “Ma yasinninke lwó ma a jaare” ye?» ¹³ Nka nge u à u cùũjò ke, u sàha mpyi a uru cè mɛ, sùpyire mpyi a nyaha kuru cyage e, ka Yesu si mp̄inni ti shwòhòl'e.

¹⁴ Lire kàntugo Yesu à sà u jya Kilejaarebage ntàani na, maa u pyi: «Lógo, mu à cùũj'a kwò. Ma hà nùru cye le kapiini labɛr'e nde li si mu pyi mu u kyaa ta nde l'à waha nin̄cyiini na mɛ.» ¹⁵ Ka nàni si nkàr'a sà yi jwo Yahutuubii jùnjufɛebil'á na Yesu u à uru cùũjò. ¹⁶ Ka pi i wá na pyinkanna caa si kapii pyi Yesu na, jaha na ye u à wà cùũjò can̄jòke e. ¹⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Mii Tun̄i na báaran̄i pyi tèrigii puni i, lire kurugo mii mú à yaa mii a báare†.» ¹⁸ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùnjufɛebii si nàara na u caa raa bùu, jaha na ye u kuro jye can̄jòke e mɛ, maa nùr'a jwo na uru Tun̄i u jye Kile, maa uye tàanna ná Kile e.

Kile à kuni kan Yesu á u sùpyire sàra

¹⁹ Ka Yesu si nùr'a jwumpe lwó maa jwo: «Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo yii á, Jyafoon̄i si n-jà yaaga pyi uy'á mɛ, u aha ndemu jya u Tun̄i u u mpyi ke, lire u maha mpyi. Karigii puni Tufoon̄i maha mpyi ke, cyire Jyafoon̄i maha mpyi mú, ²⁰ jaha na ye Jyafoon̄i kyal'à táan Tufoon̄i á. Lire e u maha u karigii nimp̄iinkii puni cyêre u na. Karigii cyi à p̄e yii nin̄yan̄kwogigii na ke, u sí cyire cyêe u na u pyi, bà li si mpyi si yii kàk̄yanhala mɛ. ²¹ Bà Tufoon̄i na sùpyire jèni na yige kwùni i, marii sh̄iɲi kaan t'á mɛ, amuni Jyafoon̄i maha sh̄iɲi kaan u jyii wuubil'á. ²² Tufoon̄i bà u sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e mɛ, u à kuni kan Jyafoon̄i á u a lire pyi, ²³ bà sùpyire puni si mpyi s'a Jyafoon̄i p̄ere, Tufoon̄i p̄en̄kanni na mɛ. Ngemu ká mpyi u jye na Jyafoon̄i p̄ere mɛ, Tufoon̄i u à u tun ke, u mú jye na uru p̄ere mɛ.

²⁴ Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa dá mii tunvoon̄i na ke, urufol'à sh̄iɲi nin̄kwombaan̄i ta. U nàzhan saha jye Kile yoge e mɛ, u à fworo kwùni i mà jyè sh̄iɲi nin̄kwombaan̄i i mà kwò.

²⁵ Sèen̄i na mii sí n-si yi jwo yii á sahan̄ki, tèni là na ma, li bá à nò a kwò, kwùubii sí raa Kile Jyan̄i mɛjwuuni nùru, mpiimu ká u jwumpe lógo maa jɛɛ pu na ke, pire sí sh̄iɲi

* **5:10** Musa Saliyan̄i mpyi a li cyêe na báara ká raa mpyi can̄jòke e mɛ. Kile Saliyan̄i cyelentiibil'à là báara u na na wà méé ká tuguro lwó kuru can̄ke, urufol'à báara pyi. † **5:17** Y'à jwo Zhen̄zi 2.2-3 i na Kile à nò u báaran̄i na can̄jòke. Yahutuubil'à dá yire na maa jɛɛ li na piye fun̄i na Kile na ninyiɲi ná j̄n̄ke k̄ɛnn̄i can̄jòke e mú. Ná li sí jye amuni, pi jye a yaa pi Yesu c̄ɛge mɛ.

nin kwombaanji ta. ²⁶ Bà Tufoonji nyε shìnji nin kwombaanji foo mε, amuni u à Jyafoonji pyi uru shìnji kanfoo mú, ²⁷ maa kuni kan u á u sùpyire sàra u tàanna ná pi kapyiin kil'e, naha na yε uru u nyε Supyanji Jyanji. ²⁸ Jwumpe puni mii à jwo a kwò ke, puru kà yii kàkyanhala mε, tēni là na ma, kwùubii puni sí raa Supyanji Jyanji mejwuuni nùru. ²⁹ Kwùubii puni sí jē n-fworo pi fanji i. Mpii pi à kacennji pyi ke, pire sí shìnji nin kwombaanji ta, kapimpyiibii nantannji u nyε kwùnji. ³⁰ Mii sì n-jà kyaa pyi naye e mε, nde mii Tunji à jwo ke, ná lire e mii sí sùpyire sàra si ntàanna ná pi kapyiin kil'e. Mii sùpyire sàran kann'à tii, naha na yε mii nyε na li pyi na nyii wuuni mε, fo na tunvoonji nyii wuuni.

Yesu à jwo na uru jwumpe na nyε sèe

³¹ Kàmpyi mii yabilinji u mpyi na yu naye kyaa na, mii jwumpe mpyi na sì n-jà n-pyi sèe mε. ³² Wabεε u à mii kyaa jwo, mii à cè u jwumpe nyε sèe. ³³ Nyε yii à pìi tun Yuhana á, ka u u sèenji kanni jwo pi á mii kyaa na. ³⁴ Mii wi ke, mii nyε a naye tii nε sùpya jwomuguro na mε, nka mii na jcyii karigii yu yii á, bà yii si mpyi si shwò mε. ³⁵ Yuhana à pyi bà fùkina nyε na jî yii shwòhòl'e mε. Puru bēenmpe kurugo yii à tère nimbilere pyi funntange e. ³⁶ Kani là à mii kyaa jwo, lire fành'à nyaha mà tòro Yuhana jwumpe na. Karigii Tufoonji à kan mii á maa jwo na mii u cyi pyi a fùnnò ke, cyire kyaa na mii nyε. Sèenji na, jcyii karigil'à li cyée na Tufoonji u à mii tun. ³⁷ Tufoonji u à mii tun ke, uru u maha mii kyaa yu. Nka yii sàha u mejwuuni lógo mà nya mε, yii sàha u nya mà nya mε. ³⁸ U jwumpe nyε a tateenge ta yii e mε, naha na yε yii nyε a dá u tūntunni na mε. ³⁹ Yii na Kile Jwumpe Semēni kálali ná funninke e, naha na yε yii na sōnni na yii sí shìnji nin kwombaanji ta u e, uru sí u nyε na mii kyaa yu. ⁴⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii nyε a jēn'a pa mii á bà yii si mpyi si uru shìnji ta mε.

⁴¹ Sùpyire t'a mii pēre, lire bà mii nyε na jcaa mε. ⁴² Mii à li cè mú na tàange nyε yii zòompìi na mà yyaha tíi ná Kile e mε. ⁴³ Mii à pa na Tunji mēge na, ka yii i mii cyé, nka kàmpyi sùpyanji wabεε u mpyi a pa uye mēge na, yii mpyi na sí jēε uru na. ⁴⁴ Yii shinjēεbii pi a yii pēre, lire l'à táan yii á. Mà li ta nge u à sii Kile ke, pēente uru maha nkaan ke, yii nyε na tire caa mε. Nyε di yii sí n-jà n-dá mii na n-jwo yε? ⁴⁵ Yii àha raa sōnni na mii u sí na Tunji sōn yii na mε. Kile tūntunni Musa na yii sōnnor'à taha ke, uru u sí u sōn yii na. ⁴⁶ Kàmpyi sèenji na yii mpyi a dá Musa na, yii mpyi na sí n-dá mii na mú, naha na yε u à mii kyaa jwo u sémēni i. ⁴⁷ Nyε yii aha mpyi yii nyε a dá uru sémēni jwumpe na mε, di yii sí n-jà n-dá n-jwo mii jwójwumpe na yε?»

6

Yesu à shiin kampwòhii kanjkuro jwò cya

(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Lire kàntugo Yesu à kàre Galile banji kùnje na, uru banji mēge mú na nyε Tiberiyadi. ² Shinjyahara mpyi a taha u jwòh'i, naha na yε u mpyi na kakyanhala karigii jcyiimu pyi na yampii cùunji ke, pi nyii mpyi cyire na. ³ Pi à nò banji kùnje na ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà dùgo janke kà na, maa ntēen wani. ⁴ Yahutuubiibilere nkwoŋi kataanni sí mpyi a nò a kwò. ⁵ Mà pi yaha wani, Yesu à wíl'a sùpyire ninjyahara nya ti i sì u yyére, ka u u jwo Filipi á: «Taa wuu sí bwúuru ta n-shwò n-kan nte sùpyire puni ti lyí ke?» ⁶ Yesu à puru jwo sí Filipi zò shwò. Sèenji na, u mpyi a u nimpyiini cè a kwò. ⁷ Ka Filipi si u pyi: «Wuu mée ká sà shin nin kin canmpyaa nkwoŋi shuunni (200) báara sàra tég'a bwúuru shwò mà pa ntáa nte sùpyire na, ti puni sì bwúuru kwònrò ta mε.» ⁸ Mà pi yaha puru jwumpe na, Yesu cyelempyanji pi maha mpyi Andire, Simò Pyeri sìjēenji ke, ka uru si jwo Yesu á: ⁹ «Mii à bwúuru* jùnyò kanjkuro ná fyapyaa shuunni nya nànjii bilini là á naha. Nka naha yire sí n-jà jwò nte sùpyire puni na yε?»

* 6:9 Bwúurunj'à yaa ná sùmashinji ngemu i ke, uru mēge nyε orizhi.

¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii sùpyire pyi ti tɛɛn.» Ka ti i ntɛɛn nyɛge na, ɲaha na yɛ kuru cyage nyɛge mpyi a ɲyaha. Nambaabii mpyi a kampwɔhii kan̄kuro (5.000) kwò. ¹¹ Ka Yesu si bwúuru ɲùnyì lwó maa fwù kan Kile á, maa yi kan pi à táa sùpyire nintɛɛnre na, maa fyaabii kan pi à táa ti na mú. Ka ti puni si lyì a tìn.

¹² Ti pun'à lyì a tìn ke, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Paanyi y'à kwôro ke, yii yire kuu, bà yi si mpyi y'àha ɲkɛɛge mɛ.» ¹³ Ka pi i yire kul'a tɛg'a shàhii kɛ ná shuunni ɲì.

¹⁴ Lire kakyanhala kani Yesu à pyi ke, sùpyir'à lire ɲya, maa jwo: «Sɛɛɲi na, ɲge u nyɛ Kile tùnntun̄ɲi, ɲge kyaa l'à jwo na u sí n-pa dɲɲɛɲi i ke†.»

¹⁵ Yesu à li ɲya na sùpyire la nyɛ si uru cù fànhe e si mpyi saan̄ɲi ke, ka u u yîri ti taan, maa núr'a dùgo ɲan̄ke ɲun̄'i uye ɲin̄kin.

Yesu à ɲaara lwɔhe ɲun̄'i

(Macwo 14.22-33; Marika 6.45-52)

¹⁶ Yàkɔɲwɔɔr'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si ɲkàre ban̄i ɲwɔge na. ¹⁷ Numpilag'à wwò a Yesu yaha u sàha ɲkwò a nɔ pi yyére mɛ. Ka pi i bakwɔɔge kà lwó si jyiile s'a ɲkɛɛge Kapɛɛnamu kànhe e. ¹⁸ Mà pi yaha bakwɔɔge e ka kafeebwɔhɔ si yîri na lwɔhe ɲyàha sèl'e. ¹⁹ Pi à culumetirii kan̄kuro pyi na sì baan'á lwɔhe ɲun̄'i ke, ka pi i Yesu ɲya u u ɲaare lwɔhe ɲun̄'i, na sì pi á, ka fyagare si pi cù sèl'e. ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha vyá mɛ, mii wi.» ²¹ Lire tɛni i, l'à táan pi á Yesu u jyè ná pire e bakwɔɔge e, ka pi i ntíl'a nɔ pi tashage e.

Sùpyire na Yesu caa

²² Kuru can̄ɲa nùmpan̄ɲa, sùpyire ti mpyi a kwôro wani ban̄i kùɲke na ke, ka tire si ɲcè na bakwɔɔgo ɲin̄kin ku mpyi wani, maa ɲcè na Yesu nyɛ a jyè kur'e ná u cyelempyiibil'e mɛ, ɲaha na yɛ pire kanni pi à jyè a kàre. ²³ ɲka bakwooyi yabɛɛ mpyi a yîri Tiberiyadi kànhe e. Kafoon̄i Yesu à fwù kan Kile á, maa bwúurun̄i táa táa sùpyire na cyage ɲkemu i ke, yi mpyi a yyére kuru cyage taan. ²⁴ Nyɛ sùpyir'à pa li ɲya na Yesu nyɛ wani mɛ, u cyelempyiibii mú sí nyɛ wani mɛ, maa jyè yire bakwooyi i mà kàre Kapɛɛnamu kànhe e Yesu tacyage e.

Yalyire ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄i kaan ke

²⁵ Pi à sà Yesu ɲya ban̄i kùɲke san̄ke na ke, maa jwo: «Cyelentun̄i, tɛni ndire e mu à pa naha yɛ?» ²⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Sɛɛɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, kakyanhala karigii yii à ɲya mii u mpyi ke, cyire kurugo bà yii na mii caa mɛ, ɲka yalyire yii à lyì fo mà tìn ke, tire kurugo yii na mii caa. ²⁷ Yalyire ti na fwónre ke, yii àha raa báare tire kurugo mɛ, nte ti nyɛ ti nyɛ na fwónre mɛ, ná ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄i kaan ke, yii a báare tire kurugo. Supyan̄i Jyan̄i u nyɛ tire yalyire kanvoon̄i, ɲaha na yɛ Tufoon̄i à uru cwɔɔnr'a yaha lire mɛ na.»

²⁸ Ka pi i Yesu yíbe: «Naha wuu à yaa wuu a mpyi Kile ɲyii kani yɛ?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kile ɲyii kani li nyɛ yii dá u tùnntun̄ɲi na.»

³⁰ Ka pi i núr'a u pyi: «Kakyanhala kani ndire mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u jà a dá mu na yɛ? Naha mu sí n-pyi yɛ? ³¹ Mà wuu tulyeyi yaha síwage e, pi à manin̄i lyì bà l'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i “U mpyi maha yalyire kaan pi i lyì ntemu t'à yîri ɲin̄ɲin̄i i ke‡.”»

³² Ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sɛɛɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, yalyire t'à yîri ɲin̄ɲin̄i i ke, Kile tùnntun̄ɲiMusa bà u à tire kan mɛ. ɲka mii Tun̄i kanni u maha sèe yalyire kaan, ntemu t'à yîri ɲin̄ɲin̄i i ke. ³³ Naha na yɛ yalyire Kile maha ɲkaan ke, tire ti nyɛ nte t'à yîri ɲin̄ɲin̄i i ke, tire ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄i kaan dɲɲɛ sùpyir'á.» ³⁴ Ka pi i u pyi: «Kafoon̄i, mu à yaa mu a tire yalyire kaan wuu á tɛrigii puni i.»

³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii u nyɛ yalyire nte ti maha shìɲi ɲin̄kwombaan̄i kaan sùpyir'á ke. Ngemu ká mpa mii á ke, katege saha sì n-sì urufoo ta mɛ; ɲgemu ká dá mii na ke, byaga

† 6:14 Yahutuubii mpyi na Kile tùnntun̄ɲi wà sigili, Musa fiige (Duterenomu 18.15). Pil'à kàlan̄i wà kan na uru sí bwúurun̄i pyi u yîri ɲin̄ɲin̄i i, u tige ɲin̄ke na, bà Musa à li pyi mɛ. ‡ 6:31 Ekizodi 16.4; Nɛɛmi 9.15; Zaburu 78.24, 25

saha sì n-sii urufoo ta me. ³⁶ Bà mii à yi jwo yii á mà kwò me, yii à mii nya, yii sí sàha jɛn'a dá mii na me. ³⁷ Mpii mii Tunji na nkaan mii á ke, pire puni sí raa ma mii á. Ngemu ká mpa mii á ke, mii sì n-sii uru kòrò n-yige cyínni na me. ³⁸ Mii nye a yíri ninyini na mà pa njike na si mpa a na nyii wuuni pyi me, mii à pa mpa a na tunvooni nyii wuuni pyi. ³⁹ Mii tunvooni nyii wuuni li nye, mpii puni u à kan mii á ke, mii àha zii nkwo pi wà ninjin yaha u pinni me, nka mii u pi puni jè a yige kwùni i dinye cankwoge. ⁴⁰ Nde li nye mii Tunji nyii wuuni ke, lire li nye shin maha shin ká Jyafooni nya, maa dá u na ke, urufoo sí shini ninkwombaani ta, mii mú sí urufoo jè n-yige kwùni i dinye cankwoge.»

⁴¹ Yesu à jwo na uru u nye yalyire t'à yíri ninyini i ke, ka puru jwumpe si mpen Yahutuubii njufeebil'e, ka pi i wá na nkunni piye shwòhòl'e. ⁴² Maa jwo: «Yusufu jyanji Yesu bàl'à? Wuu à u tunji cè mà u nunji cè, ka u u mpa a nko na ur'à yíri Kile yyére la?»

⁴³ Ka Yesu si jwo: «Yii kununke nwò yaha. ⁴⁴ Sùpya sì n-pa mii á, Tufooni u à mii tun ke, ná uru bà u à pa ná u e me. Urufoo ká mpa mii á, mii sí u jè n-yige kwùni i dinye cankwoge. ⁴⁵ Kile tñntunmpii sémébil'e, yii sí mpe jwumpe ta wani “Kile yabilini sí pi puni kâlaš.” Shin maha shin ká Tufooni jwumpe lógo, maa jee pu na ke, uru sí n-pa mii á. ⁴⁶ Nka lire nye a li cyêe na wà a Tufooni nya me, fo nge u à yíri Kile yyére ke. Uru u à Tufooni nya. ⁴⁷ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu u à dá mii na ke, shini ninkwombaani na nye urufol'á. ⁴⁸ Yalyire ti maha shini ninkwombaani kaan sùpyir'á ke, mii u nye tire. ⁴⁹ Mà yii tulyeyi yaha síwage e, pi à manini lyi. Lire ná li wuuni mú i, pi à kwù. ⁵⁰ Nka nte t'à yíri ninyini na mà tige njike na ke, ngemu ká tire lyi ke, u saha sì n-kwù me. ⁵¹ Mii u nye tire yalyire shini woore mà yíri ninyini na. Shin maha shin u à tire yalyire tà lyi ke, urufoo sí shini ninkwombaani ta. Yalyire mii sí n-kan dinyenji si shini ninkwombaani ta ke, mii cyeere ti nye tire.»

⁵² Yesu à yire jwo ke, ka nàkaante si yíri Yahutuubii shwòhòl'e na: «Di nge nàni sí n-jà u cyeere kan wuu lyi ye?»

⁵³ Ka Yesu si núr'a yi jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nye a Supyani Jyanji kyaare kyà, maa u sìshange bya me, yii sì shini ninkwombaani ta me. ⁵⁴ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya mú ke, shini ninkwombaani na nye urufol'á. Mii sí urufoo jè n-yige kwùni i dinye cankwoge, ⁵⁵ naha na ye mii cyeere ti nye yalyire sèe woore, mii sìshange mú sí nye lùbyage sèe woge. ⁵⁶ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya ke, urufoo sí n-kwòro mii wwojɛɛge e, mii mú sí n-kwòro urufoo woge e. ⁵⁷ Tufooni u nye shinjifoo ke, ur'à mii tun, ur'e mii à shini ta, lire pyinkanni na, ngemu ká mii cyeere kyà ke, urufoo sí shini sèe wunji ta mii cye kurugo. ⁵⁸ Yalyire t'à yíri ninyini na ke, tire ti nye nte. Yii tulyey'á ntemu lyi maa nkwo ke, ti nye tire fiige me. Ngemu ká tire yalyire lyi ke, urufoo sí shini ninkwombaani ta.»

⁵⁹ Nye Yesu à sùpyire kâla ná mpe jwumpe e Kaperɛnamu kànhe Kile Jwumpe kàlambage e.

Yesu jwumpe maha shini ninkwombaani kaan

⁶⁰ Nye Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka u cyelempyiibii ninyahamii si jwo: «Sèenji na, mpe jwump'à waha a tòro. Jo u sí jee mpe e ye?»

⁶¹ Yesu à cè na nje ur'à jwo ke, na yir'à waha u cyelempyiibii na, lire e pi na nkunni, ka u u yi jwo pi á: «Mpe jwump'à yii yà mú la? ⁶² Yii aha bá Supyani Jyanji nya u u dùru u tayirige e ninyini na de? Naha yii sí n-jwo ye? ⁶³ Kile Munaani li maha shini sèe wunji kaan sùpyan'á, ná lire bà me, sùpyani yabilini fànhe sì n-jà yaaga pyi me. Jwumpe mii à jwo yii á ke, p'à fworò Kile Munaani i, pu sí maha uru shini kaan. ⁶⁴ Nka pii na nye yii e, pi nye a dá me.»

Nye mà lwó fo tasiige e, mpíi pí nyé pí nyé a dá mé, ná nge u sí Yesu le cye e ke, u mpyi a pire cè. ⁶⁵ Ka Yesu si núr'a pí pyi: «Lire kurugo mii á yi jwo yíi á na sùpya sì n-jà n-pa mii á ná Tufooni Kile nyé a li fànhe kan urufol'á mà yé.»

⁶⁶ Mà lwó kuru canñke na, u cyelempyiibii ninyahamil'à nùru u fye e, pí saha nyé a jén'a taha u nwòh'i mé. ⁶⁷ Ka Yesu si u cyelempyiibii ké ná shuunniñi pyi: «Yii sí de, yii sí jéé n-kàré mú la?» ⁶⁸ Ka Simó Pyeri si u pyi: «Kafooni, jofoo yyére wuu sí raa nkèége, shìñi nínkwombaani jwumpe sí nyé mu á yé?» ⁶⁹ Wuu à li cè maa dá li na na nge u à fworó Kile e ke, uru u nyé mu.»

⁷⁰ Ka Yesu si pí pyi: «Tá mii bà u à yii ké ná shuunniñi cwòonrò mé? Nka yii wà nínkin na naha zàmpén.» ⁷¹ Simó Isikariyoti jyañi Zhudasi kyaa Yesu mpyi a jwo ke, uru u sí n-pa u le cye e, maa li ta u na nyé cyelempyiibii ké ná shuunniñi nínkwònròbil'e.

7

Yesu cìnmpyiibii nyé a dá u na mé

¹ Lire kàntugo Yesu à tòro ná jani i Galile kùluni i, u nyé a jén'a jyè Zhude kùluni i mé, jaha na yé Yahutuubii jùñufeebii mpyi na u caa si mbò. ² Yahutuubii vùnnyí kataanni mpyi a byanhara a kwò. ³ Ka Yesu cìnmpyiibii si mpa u fye e, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u yíri naha numé mà kàré Zhude kùluni i, bà mu cyelempyiibii pí nyé kuru cyage e ke, pire si mpyi si mu kakyanhala karigii nya mé. ⁴ Ngemu la ká mpyi sùpyire si u cè ke, uru nyé a yaa u a karigii pyi nwòhòre e mé. Ncyii kakyanhala karigii mu na mpyi amé ke, li pyi bà dínnyéni puni si mpyi si cyi nya mé.»

⁵ Yesu cìnmpyiibii mpyi na puru puni yu, jaha na yé pí nyé a dá u na mé. ⁶ Ka Yesu si pí pyi: «Lire tèepyíini sàha nkwo a nò mii á mé. Tère o tère l'à táan yii á ke, yii maha yii nyii wuuni pyi. ⁷ Yii kyaa sì n-jà n-pén dínnyé sùpyir'á mé, nka mii kyal'à pén t'á, jaha na yé mii na li yu t'á na ti kapyiínkii nyé a nwò mé. ⁸ Yii pí ke, yii a sì kataann'á. Nka mii wi ke, mii kèége numé mé, jaha na yé tènì sàha nò mii á mé.» ⁹ U à yire jwo pí á ke, maa ntèen wani Galile kùluni i.

Yesu à kàré vùnnyí kataanni cyage e

¹⁰ Nyé Yesu cìnmpyiibil'à kàr'a kwò kataann'á ke, ka Yesu si nwòh'a kàré uye nínkin. ¹¹ Lir'á ta Yahutuubii jùñufeebii mpyi na u caa sùpyire shwòhòl'e, fo na yíbili: «Taa u nyé ke?»

¹² Sùpyire shwòhòl'e, jwumò ninyahama mpyi na nkunni Yesu kyaa na. Pii mpyi na nko: «Nge nàñi nyé sùpya nínccnñé» pii sí i nko: «Sée bà mé, u na sùpyire leni kuni nimpíini i.»

¹³ Mpe jwumpe puni mpyi na nwòhòni na yu, jaha na yé pí mpyi na fyáge Yahutuubii jùñufeebii na.

Yahutuubii píl'à nàkaana pyi ná Yesu i

¹⁴ Tèni i kataann'à nò nínke e ke, ka Yesu si nkàré Kilejaarebage ntàani na, maa cye le na sùpyire kálali. ¹⁵ Ka Yahutuubii jùñufeebii si wá na nkýáali marii nko: «Di nge nàñ'á pyi maa Kile Jwumpe Seméni cè na yu amé, wà sí nyé a u kála pu na mà yé?»

¹⁶ Ka Yesu si jwo pí á: «Jwumpe na mii na sùpyire kálali ke, mii wumò bà mé, mii tunvooni wumò pí. ¹⁷ Ngemu la ká mpyi s'a Kile nyii wuuni pyi ke, urufóo sí n-pa n-cè kampyi mii kàlan'á fworó Kile e, lire nyé mé mii yabiliní i u à fworó. ¹⁸ Ngemu ká a yu u yabiliní mége na ke, uye pèente urufóo maha jcaa. Nka ngemu la ká mpyi u tunvooni s'a mpère ke, urufóo cye e sèéni nyé. Kafinara nyé urufóo karigil'e mé. ¹⁹ Kile túnntunni Musa bà u à Saliyañi kan yii á mà? Yii wà sí nyé na cyire karigii kuni jaare mé. Nyé jaha na yii sí na mii caa raa bùu yé?» ²⁰ Ka pii si jwo sùpyire shwòhòl'e: «Jínacyan u nyé mu, sùpya nyé na mu caa raa bùu mà dé!»

²¹ Ka Yesu si pí pyi: «Mii à sàa ta naha kabwoo nínkin pyi canñonke e ke, ka lire si yii kàkyahanla la?» ²² Yii maha pùnampyire kwùun canñonke e, maa jwo na Musa u à lire kuni

kan yii á (mà li ta Musa bà u à ñkwònni sì mɛ, ñka yii tulyeyi yi.) ²³ Ná yii maha pùnampyire kwùun canñonke e, si nta raa Musa Saliyanj kuni ñaare, ñye ñaha na yii na ntîri mii na na mii à sùpya nimpunjo cùunjo canñonke e ye? ²⁴ Yii àha raa sùpyire la wwû kanjaani kanni na mɛ, ñka yii fyânha a sèenji cya yii cè, yii i nta a pà jwo.»

²⁵ Mà Yesu yaha jwumpe na, Zheruzalɛmu kànhe shiinbii pìi mpyi na ñko: «Tá nàñi pì na ñcaa si mbò ke, uru bà u ñye ñge mɛ? ²⁶ Ñka u we, u u yu sùpyire shwòhòl'e, pì s'à fyâha maa u yaha wani. Kampyi wuu ñùñfeebii'á tɛɛn li taan na Kile Nijcwónrónji kyaa l'à jwo ke, na uru wi de? ²⁷ Wuu s'à ñge nàñi tayirige cè, mà li ta Kile Nijcwónrónji ká mpa, sùpya ninjin si u tayirige cè mɛ.»

²⁸ Ñye mà Yesu yaha kàlanj na Kileñaarebage e, u à jwo fànha na: «Yii à mii cè, maa mii tayirige cè mú la? Ñka mii ñye a pa nay'á mɛ, sèenji na wà u à mii tun, yii ñye a u cè mɛ. ²⁹ Mii s'à u cè, ñaha na ye mii à yîri u yyére, uru mú sí u à mii tun.» ³⁰ Yesu à yire jwo ke, pì la mpyi si u cù. Ñka sùpya ñye a jà mɛ, ñaha na ye u tèecûni mpyi na sàha ñkwò a nò mɛ. ³¹ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire shwòhòl'e shinnyahara à dá Yesu na, tire sùpyire mpyi na ñko: «Kile Nijcwónrónji ká bú mpa, kakyanhala kani ndire u sí n-pa n-pyi mà núr'a tòro ñge nàñi wuuni taan ye?»

Yahutuubii ñùñfeebii'á pìi tun pì sà Yesu cù

³² Mpe sùpyire mpyi na ñkunni Yesu kyaa na ke, p'à jyè Farizhɛɛnbii ningyigigil'e. Ñye ka Kile sàragawwuubii ñùñfeebii ná Farizhɛɛnbii si Kileñaarebage sañcwónsigibii pìi tun pì sà Yesu cù. ³³ Ka Yesu si jwo: «Mii saha sí tère nimbilere pyi yii shwòhòl'e, lire ká ntòro, mii sí nùru na tunvoonji yyére. ³⁴ Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mɛ, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nò wani mɛ.» ³⁵ Ka Yahutuubii ñùñfeebii si wá na ñko piy'á: «Lire tɛni i ke, taa ñge nàñi la ñye s'a ñkɛɛge, marii ñko na wuu si n-jà uru ñya mà ye? Yahutuubii pì à caala a kàr'a sà ntɛɛn Girekiibii shwòhòl'e ke, kampyi pire yyére u la ñye s'a ñkɛɛge, si sà a pì kálali de? ³⁶ Di mpe jwumpe ñwòhe ñye ye “Yii sí raa mii caa, yii si mii ñya mɛ, ñaha na ye cyage e mii sí n-pyi ke, yii si n-jà nò wani mɛ?”»

Yesu à jwo uru sí Kile Munaani kan dánafeebii'á

³⁷ Ñye kataanni canzannk'à nò ke, kuru sí k'à pyi canmbwòhe, ka Yesu si yîr'a yyere sùpyire yyaha na, maa jwo fànha na: «Byaga ká wà ta, urufoo u a ma mii yyére, u u mpa bya. ³⁸ Ngemu ká dá mii na ke, lwòhe ku maha shìnj kaan ke, kuru sí raa fwu raa fwore urufoo funñke e ba fiige, bà l'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛnj i mɛ.» ³⁹ Kile Munaani li mpyi na sí n-pa n-kan dánafeebii'á ke, lire kyaa Yesu mpyi na yu amɛ. Lire tɛni i Kile Munaani mpyi na sàha ñkan mɛ, ñaha na ye Yesu mpyi na sàha dùgo nìnyinj na u pèente e mɛ.

Sùpyire ñwòjwump'á táa Yesu kyaa na

⁴⁰ Sùpyire shwòhòl'e, shinnyahara à Yesu jwumpe lógo ke, ka pìi si wá na ñko: «Nàkaana ñye mɛ, Kile túnntunñi wuu na sigili ke, uru u ñye ñge nàñi.» ⁴¹ Pìi bá mpyi na ñko na Kile Nijcwónrónji wi. Ka pìi si jwo: «Di Kile Nijcwónrónji sí n-jà n-yîri Galile kùluni i n-jwo ye? ⁴² Li ñye a sémɛ Kile Jwumpe Semɛnj i na Kile Nijcwónrónji sí n-fworo saannji Dawuda tùluge e mà? Maa núr'a sémɛ “U sí n-yîri Dawuda kànsege na, Bɛtilɛhemu kànhe e.”» ⁴³ Ka sùpyire funzónjore si ntáa Yesu kyaa na. ⁴⁴ Pìi mpyi wani sùpyire shwòhòl'e, pire la mpyi si u cù, ñka pì wà ñye a cye taha u na mɛ.

⁴⁵ Ka Kileñaarebage sañcwónsigibii si núr'a kàre Kile sàragawwuubii ñùñfeebii ná Farizhɛɛnbii yyére. Ka pire si pì yíbe: «Di k'à ta a jwo, ka yii i mpa maa u yaha ye?» ⁴⁶ Ka pì i pì pyi: «Wuu sàha ñkwò a ñge nàñi jwumpe fiige lógo wuu ningyigigil'e mɛ!» ⁴⁷ Ka Farizhɛɛnbii si pì pyi: «Yii mú à yiye yaha u à wurugo la? ⁴⁸ Tá yii sàha ñkwò a lógo na wuu ñùñfoonji wà ninjin, lire ñye mɛ Farizhɛnnji wà ninjin à dá u na? ⁴⁹ Mpii pì à dá u na ke, pire wà ñye a yaage cè MusaSaliyanj i mɛ, pì pun'à láña.»

⁵⁰ Pi wà na mpyi wani, uru mēge mpyi Nikodemu. Uru u mpyi a shà Yesu yyére canŋka numpilage e. Ka uru si jwumpe lwó, maa jwo Farizhēnbil'á: ⁵¹ «Mà tàanna ná wuu Saliyaŋi i, wuu sì n-sì n-jà yoge kwòn shin na, mà li ta wuu nyē a fyânha a lógo u jwò na, lire nyē mē wuu nyē a u kapyiini cè mē.» ⁵² Ka pi i u pyi: «Lire e ke Galile kùluni shin mú u nyē mu la? Sà Kile Jwumpe Semēŋi wíi, mu sì n-sì li nya wani na Kile túnntunŋi wà sí n-yîri Galile e mē.»

[⁵³ Pi à puru jwo ke, ka pi puni si yîr'a caala mà kàre pi pyenyi i.

8

Pi à ceewe cù ná nàŋi w'e

¹ Ka Yesu si ŋkàr'a sà dùgo Olivye cire ŋaŋke na. ² Kuru canŋa nùmpaŋa nyèsòoge na, maa nùr'a pa Kileŋaarebage ntàani na. Shinŋyahara à pa bínni u taan, ka u u ntēen na pi kàlali. ³ Mà u yaha u u sùpyire kàlali, Kile Saliyaŋi cyelentiibii pìi ná Farizhēnbii pìl'à shà ná ceewe e u yyére, na u à ta a cù ná nàŋi w'e jacwòrò na. Pi à u yyēenē Yesu taan, sùpyire shwòhòl'e, ⁴ maa jwo: «Wuu cyelentunŋi, ŋge ceen'á ta a cù ná nàŋi w'e u u jacwòre pyi. ⁵ Mà li ta Kile túnntunŋiMusa s'á jwo Saliyaŋi i na uru ceenŋi shin'á yal'a wà a bò ná kafaay'e. Naha mu s'á jwo yē?»

⁶ Kànhaŋa pi à cyán Yesu na ná ŋke yibige e, bà pi si mpyi si u ta jwò u yabilinŋi jwòjwumpe kurugo mē. Nka Yesu à lyēele na sémēni jìŋke na ná kampeeni i. ⁷ Ka pi i ŋkwòro na u yíbili. Ka u u ŋkwò a yîr'a yyére maa pi pyi: «Ŋge u nyē yii shwòhòl'e kapii baa ke, uru u fyânha a kafaaga lwó a tēg'a u wà.»

⁸ Yesu à puru jwo ke, maa nùr'a lyēele na sémēni jìŋke na. ⁹ Mpii pi à pa ná ceenŋi i ke, pir'á Yesu jwòjwumpe lógo ke, ka pi i wà na fwore nìŋkin nìŋkin, mà lwó nàŋkolyeebii na fo mà pa nò kàntugo wuubii na. Yesu kanni u à kwòro wani ná ceenŋi i. ¹⁰ Yesu à pa jìŋke yîrig'a wíi, u nyē a sùpya nya ná ceenŋi i mē, maa jwo: «Ceewe, mpii pi à mu la wwú ke, taa pi nyē ke? Wà nyē a jwo mu à yaa mu u bò mà?» ¹¹ Ka ceenŋi si Yesu pyi: «Kafoonŋi, wà nyē a yire jwo mē.» Ka Yesu si jwo: «Nyē mii mú sì n-jwo mu à yaa mu u bò mē. Ta sì, ŋka ma hà nùru lire kapiini fiige pyi mē.»]

Yesu u nyē Kile bēnmpe, mpe p'à pa dīnyēŋi i ke

¹² Lire kàntugo Yesu à nùr'a jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Mii u nyē dīnyēŋi bēnmpe. Ngemu ká ntaha mii fye e ke, urufoo saha sì n-sì ŋaare numpini i mē, ŋka urufoo sí n-pyi bēnmpe e mpe pu sí shìŋi nìŋkwombaanŋi nò urufoo na ke.»

¹³ Ka Farizhēnbii si u pyi: «Mu yabilinŋi kanni u nyē na maye kyaa yu, mu jwump'à wuu pēn.»

¹⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii yabilinŋi mēé ká sí i na naye kyaa yu, sēenŋi mii na yu yii á, ŋaha na yē mii à naye tayirige cè, maa na takarege cè. Yii sí pi ke, yii nyē a mii tayirige cè mē, yii mú nyē a mii takarege cè mē. ¹⁵ Yii na mii karigii wíi mà tàanna ná sùpyire sònŋòŋkanni i. Mii wi ke, mii nyē na sùpya kapyinŋi wíi lire pyinŋkanni na mē. ¹⁶ Mii aha a sùpyire karigii kataampe cwòŋre tēni ndemu i ke, mii maha li pyi ná ntìŋi i, ŋaha na yē mii kanni bà u maha mpyi mē, Tufoonŋi u à mii tun ke, uru maha mpyi ná mii i. ¹⁷ L'à sémē yii yabilimpīi Saliyaŋi i, na shiin shuunni jwòjwumpe ká mpyi nìŋkin kyaa na, lire li nyē sēenŋi. ¹⁸ Mii yabilinŋi na naye kyaa yu, Tufoonŋi u à mii tun ke, uru mú na mii kyaa yu.»

¹⁹ Ka pi i Yesu pyi: «Taa mu tunŋi nyē ke?» Ka u u pi pyi: «Yii nyē a mii yabilinŋi cè mē, si nta jýyére mii Tunŋi na la? Yii n'a mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunŋi cè mú.»

²⁰ Yesu à mpe jwumpe puni jwo mà u yaha Kileŋaarebage ntàani na u u kàlaŋi pyi Kile bùnyēŋi yaayi yalenŋe taan. Sùpya nyē a jà a u cù mē, ŋaha na yē u tèecūni mpyi na sàha ŋkwò a nò mē.

Yesu à uye cyêe

²¹ Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii sí n-pa n-kàre, mii sí ká bú n-kàre, yii sí n-pa a mii caa. Nka yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Cyage e mii kèege ke, yii sì n-jà nò wani mɛ.»

²² U à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùñufeebii si wá na yu piy'á: «Taha u sí uye bò maa ñko na cyage e uru sí n-kàre ke, na wuu sì n-jà nò wani mɛ?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ta naha ñke jùñke na, mii s'à yîri nìnyinji na. Naha ñge dɔnyɛni wuu pi nyɛ yii, ñka mii nyɛ naha dɔnyɛni wu mɛ. ²⁴ Lire na, mii à yi jwo yii á na yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Yii aha mpyi yii nyɛ a dá li na na “Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke”* mɛ, yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e.»

²⁵ Ka pi i Yesu pyi: «Jo u nyɛ mu lire sannii i yɛ?» Ka u u pi pyi: «Mii nyɛ ñgemu ke, mii à fyânha a yire jwo yii á. ²⁶ Karii nɔnyahagii na nyɛ mii u jwo yii á si yii cêegɛ yii kapyiinkii nɔnyahagil'e. Nje mii à lógo na tunvoonj'á ke, yire mii na yu dɔnyɛ sùpyire pun'á. Mii tunvoonji u nyɛ sèenjifoo.»

²⁷ Pi nyɛ a mpyi a li cè na Yesu na yu Tufoonji Kile kyaa na mɛ. ²⁸ Lire kurugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii aha mpa Supyanji Jyanji yîrige nìnyinji na tɛni ndemu i ke, yii sí n-ta n-cè na “Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke†.” Yii sí n-ta n-cè na mii nyɛ a sɔi na yaage pyi nay'á mɛ, nde na Tufoonji à mii kâla ke, lire kanni mii na mpyi. ²⁹ Sèe, mii tunvoonji nyɛ ná mii i, u nyɛ a mii yaha naye nɔnkin mɛ, naha na yɛ nde l'à bɛ u á ke, lire mii maha mpyi tɛrigii puni i.»

³⁰ Yesu à puru jwo ke, ka shinnyahara si dá u na.

Yesu à pêe Ibirayima na

³¹ Yahutuubii pi à dá Yesu na ke, ka u u jwo pir'á: «Yii aha mii jwɔjwumpe cû, sèenji na yii à pyi mii cyelempyii. ³² Lire tɛni i, yii sí sèenji cè, sèenji mú sí yii yige bilere e.»

³³ Ka Yahutuubii jùñufeebii si u pyi: «Wuu na nyɛ Ibirayima tɔluge shiin. Wuu nyɛ a sàa pyi a nya wà biliwe mɛ, ka naha sí mu ta mu à jwo na wuu sí n-fworo bilere e yɛ?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ñgemu ká ñkwôro na kapegigii pyi ke, urufoo na nyɛ kapegigii biliwe. ³⁵ Mà li ta bilinji nyɛ pyɛnge ñkemu i ke, u nyɛ a sɔi na jìn'a pyi kuru pyɛnge shin mɛ, ñka pyɛngefoo jyanji u à sɔi pyɛnge shinji yabilinji. ³⁶ Jyafoonji ká yii shwɔ kapegigii bilere na, lire e yii sí n-sii n-fworo t'e. ³⁷ Mii à li cè na yii na nyɛ Ibirayima tɔluge shiin, lire ná li wuuni mú i, yii na jcaa si mii bò, naha na yɛ mii jwumpe nyɛ a tateɛnge wwû yii e mɛ. ³⁸ Mii wi ke, karigii mii à nya na Tunji á ke, cyire mii na yu. Ncyii yii mú à lógo yii tunj'á ke, cyire yii na mpyi.»

³⁹ Ka pi i u pyi: «Wuu tunji u nyɛ Ibirayima.» Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi sèenji na Ibirayima pyii, karigii u mpyi na mpyi ke, yii mú mpyi na sí raa cyire pyi. ⁴⁰ Mà jwo yii pi à lire pyi ke, ka yii i wá na mii caa raa bùu na mii na sèenji yu yii á, bà mii à u lógo Kile á mɛ. Ibirayima sí nyɛ a lire fiige pyi mà nya mɛ. ⁴¹ Yii tunji maha karigii jcyiimu pyi ke, cyire yii maha mpyi.» Ka pi i u pyi: «Wuu nyɛ kàsɔɔgɔ kùñɔ pyi mɛ. Wuu Tunji na nyɛ nɔnkin, Kile wi.» ⁴² Ka Yesu si pi pyi: «Kàmpyi sèe Kile u nyɛ yii Tunji, mii kyaa mpyi na sí n-táan yii á, naha na yɛ mii à fworo Kile e, uru u à mii yaha a pa naha. Mii nyɛ a pa nay'á mɛ, uru u à mii tun. ⁴³ Naha na yii nyɛ na mii jwumpe yyaha cini mà yɛ? Mii à li ta, yii la nyɛ sì pu lógo mɛ. ⁴⁴ Sitaanninji u nyɛ yii tunji, lire e l'à táan yii á, yii pi a u nyii wogigii pyi. Supyibonɔ u nyɛ u wi, fo mà lwó tasiige e, u sàha ntêl'a sèenji jwo a nya mɛ, naha na yɛ sèebili nɔnkin nyɛ u funnke e mɛ. U aha fini, u maha jwo a tàanna ná u funnɔ sònñɔre e, naha na yɛ kafinare jwufoo wi, kafinare tunji mú wi. ⁴⁵ Nka mii wi ke, sèenji kanni mii na yu, lire kurugo yii nyɛ a dá mii na mɛ. ⁴⁶ Yii puni shwɔhɔl'e, jofoo nɔnkin u sí n-jà li cyêe na mii à kapii pyi yɛ? Mii sí i sèenji yu yii á, ka yii i mpyi yii nyɛ a dá mii na naha na mà yɛ? ⁴⁷ Ñgemu ká mpyi Kile wu ke, urufoo maha Kile jwumpe núru. Mu aha yii nya yii nyɛ na pu núru mɛ, yii nyɛ Kile wuu mɛ.»

* **8:24** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke.» † **8:28** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku nyɛ: «Mii u nyɛ ñge u nyɛ ke.»

⁴⁸ Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Wuu tànga na jye mà jwo mu na jye Samari shin kannna, jína na jye mu i.» ⁴⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Jína jye mii i mε. Sèenji na, mii na na Tunji père, yii sí jye na mii père mε. ⁵⁰ Mii jye na na yabilinji mpèenji caa mε, nka wà u jye wani, uru u jye na mii mpèenji caa, uru u sí n-pa tange kan mii á. ⁵¹ Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa jεε pu na ke, urufu sè n-sii n-kwû mε.»

⁵² Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Numε wuu à li cè sèenji na na jína na jye mu i. Ibirayima à kwû, Kile túnntunmpii puni mú à kwû, ka mu u jεn'a jwo na ngemu ká mu jwumpe lógo maa pu kurigii jaare ke, urufu saha si n-kwû mε. ⁵³ Mu à pèe wuu tulyage Ibirayima na la? Ur'à kwû, Kile túnntunmpii mú à kwû. Jofoo mu na maye sônji yε?»

⁵⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii n'a mpyi na naye père, mii mpèenji mpyi na si là jwε mε. Nka mii Tunji u na mii père. Yii à jwo na uru u jye yii Kilenji, ⁵⁵ mà li ta, yii jye a u cè mε, mii s'à u cè. Mii n'a mpyi a jwo na mii jye a u cè mε, mii mpyi na si n-pyi yii fiige kafiniviniwe. Nka mii à u cè, maa u jwumpe kurigii jaare. ⁵⁶ L'à táan yii tulyage Ibirayima á mà mii canmpanke jya. U à ku jya ke, ka u funnke si ntáan sèl'e.» ⁵⁷ Ka Yahutuubii jùṅufeebii si Yesu pyi: «Ei! mu sàha yyee beeshuunni ná kε ta mε, maa jwo mu à Ibirayima jya la?»

⁵⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, mà Ibirayima ta u sàha si mε “Mii u jye.”»

⁵⁹ Puru jwumpe kurugo, ka pi i kafaaya lwó si ntège Yesu wà‡, nka u à ṅwəh'a fworó Kilejaarebage e mà kàre.

9

Yesu à fyinji wà cùṅṅ

¹ Yesu nintoron' à fyinji wà jya, uru nàṅi fyin wunji u à si. ² Ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Wuu cyelentunji, naha k'à nge nàṅi fyin wunji pyi u à si yε? U kapegigii fyè wi laa, u sifeebii wogigii fyè?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «U fyinnté ná u kapegigii ná u sifeebii wogigii jye cyiye kur'e mε, l'à pyi si Kile sifente cyèe. ⁴ Wu à yaa wuu mii tunvooni túnnture pyi canṅke e, lire tènì ká ntòro wuu taan, numpilage sí n-wwò, báara saha si n-jà n-pyi mε. ⁵ Mà mii yaha naha diṅyeni i, mii u jye diṅyeni bènmpε.» ⁶ Yesu à puru jwo ke, maa ntilwəhe cyán jṅṅke na mà tég'a pworó fànhara, maa tire tég'a fyinnanji jyiigii cwuugo, ⁷ maa yi jwo u á, na u sà u yyahe jyé Silowe jcwəge e (Silowe jwəhe ku jye: «túnntunṅ»). Ka fyinji si ṅkàr'a sà ku jyé, ka u jyiigii si múgo, ka u u nùru.

⁸ Jye u tεεṅjεebii ná mpíi pi mpyi maha u nintεenji jaa u u sùpyire jáare ke, ka pire si piye yíbe: «Ei! Tá nge nàṅi bà wuu mpyi maha jaa u à tèn na jáare mε?» ⁹ Ka pìi si jwo: «Uru wi» ka pìi si jwo: «Uru bà mε, u málwəɔ ti kannna.» Ka nàṅi yabilinji si mpa jwo: «Mii wi.» ¹⁰ Ka pi i u yíbe: «Di mu jyiigil' à pyi maa múgo yε?» ¹¹ Ka u u jwo pi á: «Nàṅi pi maha mpyi Yesu ke, uru u à pworó fànhara a tìri mii jyiigii na, maa jwo na mii i sà yyahe jyé Silowe jcwəge e. Ka mii i ṅkàr'a sà ku jyé. Mii à ku jyé ke, ka mii i ntíi na jaa na jcwúu.» ¹² Ka pi i u yíbe: «Taa uru nàṅi jye ke?» Ka u u pi pyi: «Mii jye a u takarega cè mε.»

¹³ Jye nàṅi jyiigii cyi à múgo ke, ka pi i ṅkàre ná u e Farizhεenbii yyére. ¹⁴ Canṅke Yesu à pwoore fànhara a tég'a u jyiigii tìri cyi i nta a múgo ke, kuru na mpyi Yahutuubiicanṅṅ*. ¹⁵ Lire kurugo Farizhεenbii mú à u yíbe jyiigii múgunṅkanni na. Ka u u jwo pi á: «Pworó u à fànhara a tìri mii jyiigii na, ka mii i sà yyahe jyé maa ntíi na jaa.» ¹⁶ Ka Farizhεenbii pìi si jwo: «Nàṅi u à fyinji cùṅṅ ke, u si n-jà n-yíri Kile yyére mε, naha na yε u jye a canṅṅke le dá e mε.» Nka pil' à jwo: «Kàmpyi u mpyi kapimpyi, u mpyi na si n-sii n-jà jcyii kakyanhala karigii pyi mε.» Lire pyinṅkanni na, pi jye a jà a bε ninṅin na mε.

‡ 8:59 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, wà ká Kile mεge kège, urufu mpyi maha yaa u wà ná kafaay'e. * 9:14 Yahutuubii Saliyanji jye a mpyi a jεε báaranji wà tufige u a mpyi canṅṅke e mε, lire mpyi na fún pi á. Pi mpyi maha sônji na mà yanja cùṅṅ, lire na jye mu à jwo urufol' à báara pyi.

¹⁷ Ka pi i núr'a nàñi yíbe: «Mu wi ke, naha mu na sônñi ma nyiigii múgufoonji kyaa na ye?» Ka u u pi pyi: «Kile túnntunñi wi.» ¹⁸ Nka Yahutuubii nùñufeebii nyɛ a nɛn'a dá li na na u à si fyin, kàntugo ka u nyiigii si nta a múgo mɛ. Lire e pi à u sifeebii yyere, ¹⁹ maa pi yíbe: «Sèe wi nge nàñi nyɛ yii jya la? Sèe u fyin wunji u à si la? U aha nta u à si fyin, di u à pyi marii jaa numɛ ye?» ²⁰ Ka u sifeebii si jwo: «Wuu à li cè na wuu pyà wi, maa li cè wuu à u si fyin. ²¹ Nka bà u à pyi marii jaa numɛ mɛ, wuu nyɛ a cè mɛ. Wuu mú sí nyɛ a u nyiigii múgufoonji cè mɛ. U saha nyɛ pyà mɛ, yii à yaa yii i u yíbe, u yabilinji sí yi jwo yii á.» ²² Nàñi sifeebil'à yire jwo Yahutuubii nùñufeebii yyaha fyagare na. Pi mpyi a jwo a bê li na na ngemu ká jwo na Yesu u nyɛ Kile Njɛcwɔnrɔñi ke, pi sí urufoo kòrɔ n-yige Kile Jwumpe kàlambage e†. ²³ Lire na, u sifeebil'à jwo na u saha nyɛ pyà mɛ, pi u yíbe.

²⁴ Ka Farizhɛɛnbii si núr'a nàñi yyere, maa u pyi: «Sèenji jwo Kile yyahe taan, nàñi u à mu nyiigii múgo ke, wuu à u cè kapimpyi.» ²⁵ Ka nàñi si jwo: «U à pyi kapimpyi yo, u nyɛ a pyi kapimpyi mà yo, mii nyɛ a yire cè mɛ, nka kani ninñinji mii à cè ke, lire li nyɛ mii mpyi fyin, nka numɛ mii na jaa na jcwúu.» ²⁶ Ka pi i núr'a u yíbe: «Naha u à pyi mu na ye? Di u à mu nyiigii múg'a jwo ye?» ²⁷ Ka nàñi si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, nka yii nyɛ a lógo mii jwɔ na mɛ, naha yyaha yii la nyɛ mii u núr'a jwo yii á ye? Taha yii la mú nyɛ si mpyi u cyelempyii la?» ²⁸ Ka pi i u cyahala, maa jwo: «Mu u nyɛ u cyelempyanji, wuu sí na nyɛ Kile túnntunñi Musa cyelempyii. ²⁹ Wuu à cè na Kile à jwo ná Musa e, nka nge nàñi wi ke, wuu bá nyɛ a u tayirige cè mɛ.» ³⁰ Ka u u pi pyi: «Nde nyɛ kakyanhala dɛ! Yii à jwo na yii nyɛ a u tayirige cè mɛ, u s'à mii nyiigii múgo. ³¹ Wuu pun'à cè na Kile nyɛ na nùru kapimpyi á mɛ. Nge u na u pèrɛ marii u nyii wogigii pyi ke, uru jwɔ na u maha nùru. ³² Mà lwó dinɛ tasiige e, wuu sàha sàa lógo na sùpyanji u à si fyin ke, na wà à jà a uru nyiigii múgo mɛ. ³³ Kàmpyi nge nàñi mpyi a fworɔ Kile e mɛ, u mpyi na sì n-jà yaaga pyi mɛ.» ³⁴ Ka Farizhɛɛnbii si jwo nàñ'á: «Mu à si kapimpyi, tacɛnɛ nyɛ mu i mɛ! Ka mu u nkɔwò a pa a wuu leni kure e la?» Maa u kòrɔ.

³⁵ Nyɛ Yesu à pa lógo na pi à nàñi kòrɔ ke, maa sà u yíbe: «Mu à dá Supyanji Jyanji na la?» ³⁶ Ka nàñi si u yíbe: «Wuu cyelentuñi, jofoo kyaa na mu nyɛ ye? Mii la nyɛ si u cè si dá u na.» ³⁷ Ka Yesu si u pyi: «Uru mu à nya amɛ, u u yu ná mu i.» ³⁸ Ka nàñi si jwo: «Kafoonji, mii à dá mu na» maa ninñin kure sín Yesu taan. ³⁹ Lire tɛni i, ka Yesu si jwo: «Mii à pa dinɛnñi i si mpa sùpyire kapyiñkii kataampe cwɔnrɔ, bà fyinmpii si mpyi s'a jaa, nyafeebii si mpyi fyinmii mɛ.»

⁴⁰ Farizhɛɛnbii pi mpyi wani maa puru lógo ke, ka pire si u pyi: «Mà tàanna ná mu jwunñkanni i, wuu mú na nyɛ fyinmii bɛ?» ⁴¹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi fyinmii, yii kapegigii tugure mpyi na sí n-láha yii na, nka yii na sônñi na yii nyiigil'à múgo ke, lire e yii kapegigii tugure sí n-kwòro yii na.»

10

Yesu u nyɛ mpànahani njɛɛnñi

¹ Nyɛ ka Yesu si núr'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, ngemu ká a jcaa si jyè mpàbage e, u sí nyɛ a jyè mpàbage jwɔge e mɛ, maa dùgo kàsɔge na a jyè ke, urufoo na nyɛ nàñkaawa, maa mpyi nàñkalyɛga. ² Nka ngemu ká jyè mpàbage jwɔge e ke, uru u nyɛ mpànahani yabilinji. ³ Mpàbage kàanmucyafoonji maha yír'a ku múgo u á. Mpàabii maha u mejwuuni nùru, u maha u yabilinji mpàabii yiri ninñin ninñin pi mɛyi na, maha yige ntàani na. ⁴ U aha u wuubii nàha a yige ntàani na, u maha jaare pi yyaha na pi a sì ntaha u fye e, naha na ye pi à tɛe u mejwuuni na a kwò. ⁵ Pi sì n-sii n-taha nàmpɔnrɔ fye e mɛ, pi bá sí raa fí u yyaha na, naha na ye pi nyɛ a u mejwuuni cè mɛ.» ⁶ Yesu à nke bàtaage jwo pi á, nka pi nyɛ a ku jwɔhe cè mɛ.

† 9:22 Pi aha wà kòrɔ Kile Jwumpe kàlambage e, sùpyire sannte mpyi maha urufoo wíi mu à jwo u à kwú, pi kuro sàha maha mpyi urufol'e mɛ.

⁷ Nye ka Yesu si núr'a pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, mii u nye mpàbage jwàge. ⁸ Mpii pi à pa mii yyaha na ke, pire puni na nye nàŋkaalii, pi mú na nye nàŋkalyeye, ŋka mpàabii nye a lógo pi á mɛ. ⁹ Mii sí u nye mpàbage jwàge. Ngemu ká jyè mii i ke, urufoo sí n-shwà. Uru sí raa jyè, s'a fwore u jɛmpe. Mii sí raa yalyire kaan urufol'á mú. ¹⁰ Nàŋkaanji kapani li nye nàŋkaage ná boore ná kakyaare kanni. Ŋka mii wi ke, mii à pa si shìŋi nìŋkwombaanji ná fɛɛmpe kan na mpàabil'á.

¹¹ Mii u nye mpànahaji nìŋcɛnɛnɛ. Mpànahaji nìŋcɛnɛnɛ maha u múnaani kan bà u mpàabii si mpyi si shwà mɛ. ¹² Sàrampanahawa nye mpàabii foo mɛ. U aha sige yaaga nya, u maha fê maa mpàabii yaha. Sige yaage maha pii cû, pi sanmpil'a si jɛcaala. ¹³ Sàrampanahaji si n-fê, naha na ye wyère u caa, u kuro nye mpàabil'e mɛ.

¹⁴⁻¹⁵ Mii wi ke, mii u nye mpànahaji nìŋcɛnɛnɛ. Bà Tufoonji Kile à mii cè, ka mii mú si u cè mɛ, amuni mii à na mpàabii cè, mii mpàabii s'à mii cè mú. Mii sí na múnaani kan na mpàabii kurugo. ¹⁶ Mpàabii pii na nye mii á, pi nye ŋke mpàbage e mɛ*. Mii à yaa mii i pi nâha a pa, pi i mpa mii mɛjwuuni lógo. Lire e pi puni sí n-pa wà piye na mpyi mpàbaga nìŋkin, mpànahawa nìŋkin sí n-pyi pi jùŋo na. ¹⁷ Mu aha mii Tunji nya u à mii kyaa táan uy'á, lir'à ta mii sí na múnaani kan, si nùru li shwà. ¹⁸ Sùpya si n-jà mii múnaani wwû mii i fànhe e mɛ. Mii sí li kan nay'á. Síŋi nye mii á mà li kan, síŋi nye mii á mà li shwà sahanji. Yire mii Tunji à jwo mii u pyi.»

¹⁹ Yesu jwàjwumpe mpe kurugo, Yahutuubii jwàmyahigil'à táa sahanji. ²⁰ Nìnyahara mpyi na ŋko: «Jína na nye u e, sìcyere mú na nye u e. Naha kurugo yii à yyère marii u jwumpe nùru ye?» ²¹ Ka pii si jwo: «Ei! mpe nye jínacyan jwumɔ mɛ. Jínacyan sí n-jà fýnmii pyi pi a jaa la?»

Yesu à jwo uru u nye Kile Jyanji

²² Nye Yahutuubii Kilejaarebage kataanni li maha mpyi Zheruzalemu kànhe e yyee maha yyee ke, lir'à pa nò mà bê ná wyeere tɛni i. ²³ Mà pi yaha lire kataanni na, ka Yesu si wá na jaare na mâre Kilejaarebage ntàani na, saanji Solomani ŋkubabwàhe jwàh'i. ²⁴ Ka Yahutuubii jùŋufɛebii pii si mpa Yesu kwûulo maa u yíbe: «Naha tère e mu sí wuu yige numpini i ye? Kampyi mu u nye Kile Nìŋcwànrɔŋi, yire fínin'a jwo wuu á.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwà, ŋka yii nye a dá mii na mɛ. Karigii mii na mpyi na Tunji mɛge na ke, cyire maha mii kyaa yu. ²⁶ Ŋka lire ná li wuuni mú i, yii nye a dá mii na mɛ, naha na ye yii nye mii mpàabii pii mɛ. ²⁷ Mii mpàabii na mii mɛjwuuni nùru, mii à pi cè, pi maha ntaha mii fye e mú. ²⁸ Mii sí shìŋi nìŋkwombaanji kan pi á, pi nùmpañke si n-kèege mɛ. Sùpya saha si n-jà pi òri n-shwà mii na mɛ. ²⁹ Mii Tunji u à pi kan mii á ke, ur'à pèe òri nye yaayi puni na. Wà mú si n-jà pi òri n-shwà Tufoonji na mɛ. ³⁰ Mii ná Tufoonji na nye nìŋkin.»

³¹ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùŋufɛebii si nùr'a kafaaya bíle si ntège u wà mbò. ³² Ka Yesu si pi pyi: «Kacɛnɛkii nìnyahagii mii à ta Tufoonji á, maa cyire pyi yii jyii na ke, cyire shwàh'è li ndi kurugo yii la nye si mii wà mbò ye?» ³³ Ka pi i u pyi: «Mu kacɛnni là kurugo bà mɛ, ŋka mu Kile mɛkɛge jwumpe kurugo. Mu shintiiwe, ka mu u wá na maye pyi Kile.»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Li nye a sémɛ yii yabilimpíi Saliyanji i na Kile à jwo “Yii na nye kileebii pii†” mà? ³⁵ Wuu s'à li cè na Kile Jwumpe Sémɛn si n-jà n-kèɛnɛ mɛ, Kile s'à jwumpe kan mpiimu á ke, u na pire yire “kileebii” pii. ³⁶ Mii wi ke, Tufoonji à mii cwànr'a tun naha òri nye i. Mii à jwo na mii u nye Kile Jyanji ke, ka yii i mpyi di mà jwo na mii na Kile mɛge kèege ye? ³⁷ Karigii mii à pyi ke, kampyi yii à li nya na cyire nye mii Tunji wogigii mɛ, yii àha ndá na jwumpe na mɛ. ³⁸ Ŋka yii aha nta yii à cè na mii à jyii karigii pyi mà tàanna ná Kile jyii wuuni i, yii mɛ ká mpyi yii nye a dá mii na mɛ, yii dá li na na

* **10:16** Mpii pi nye pi nye Yahutuu mɛ, ná pi sí n-pa dá Yesu na ke, pire kyaa na Yesu nye naha ŋke cyage e. † **10:34** Zaburu 82.6

cyire karigil'à fworò Kile e. Lire tènì i yíi sí lí cè na sèenji na, mii ná Tufoonji à sàa wwò.»
³⁹ Lire tènì i, ka pi i núr'a yíri s'a Yesu cwòre puru jwumpe kurugo, ñka u à shwò pi na.

⁴⁰ Ka Yesu si núr'a kàr'a sà ntèen Zhuruden banji kùñke na, cyage e Yuhana mpyi a fyànha na sùpyire batizeli ke. ⁴¹ Ka sùpyire ñinyahara si shà u yyére kuru cyage e. Marii ñko tiy'á: «Yuhana ñye a kakyanhala karií pyi wuu á mē, ñka yaaga maha yaaga u à jwo ñge nàñi kyaa na ke, yire pun'à pyi sèe.» ⁴² Ka pi ñinyahara si dá Yesu na wani.

11

Lazari kwùñkanni

¹⁻² Bètani kànhe e, sìñee taanre na mpyi wani: Mariyama ná Marita ná Lazari. Mariyamanji u mpyi a sìnmpè nùguntanga wumpe wu Kafoonji Yesu tooyi na, maa pu cwuugo ná u ñùñjoore e ke, uru sìñeenji Lazari mpyi na yà sèl'e. ³ Ka sìñeebii pùcèribii si wà tun u sà yí jwo Yesu á: «Kafoonji, mu cevoonji naha a pyi yampi.» ⁴ Yesu à tire tùnnture lógo ke, maa jwo: «Mpe yampe ñye a pa si Lazari bò mē. Ñka p'à pa si pèene taha Kile mēge na, bà pèene si mpyi si ntaha Kile Jyanji na mú mē.»

⁵ Marita ná Mariyama ná Lazari, pire shiin taanrenji kyaa mpyi a táan Yesu á. ⁶ U à Lazari yampe kyaa lógo ke, maa ntèen wani kuru cyage e, mà canmpyaa shuunni pyi. ⁷ Lire kàntugo maa jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a wá, wuu nùru wuu a sì Zhude kùluni i.» ⁸ Ka u cyelempyiibii si jwo: «Cyelentunji, li ñye a mō mē, Zhude shiinbii la mpyi si mu wà mbò ná kafaayi i, ka mu u núr'a jwo wuu a sì wani la?» ⁹ Ka u u jwo: «Tá bèenmpe ñye canñke e mà lwó ñyège na fo yàkonke na mē? Ñye ñge u na ñaare canñke e ke, u uye burugumō ñye a táan mē, ñaha na ye diñyeni bèenmpe na ñye wani. ¹⁰ Ñka sùpya ká a ñaare numpini i, u uye burugumō ñye a pēn mē, ñaha na ye bèenmpe ñye wani mē.»

¹¹ Puru ñwòhò na, ka Yesu si pi pyi: «Wuu cevoonji Lazari à ñóó, mii sí n-sà u ñè.» ¹² Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kampyi ñòompè kanni pi, u sí n-yíri.» ¹³ Lazari kwùñi kyaa Yesu mpyi na yu, ñka u cyelempyiibii mpyi na sònni na ñòompè yabilinji kyaa u na yu. ¹⁴ Ka Yesu si núr'a yí ffiniñ'a jwo pi á: «Lazari à kwù. ¹⁵ L'à pyi mii kàntugo na ke, l'à táan mii i, ñaha na ye nde sí yíi pyi yíi i dá mii na. Numē yíi a wá, wuu a sì u taan.» ¹⁶ Cyelempyanji mēge ku ñye Tomasi, ná pi maha u pyi: «Ñanji» ke, ka uru si jwo u shèrēfeebil'á: «Yii a wá, wuu a sì ná wuu cyelentunji i, wuu u sà ñkwù ná u e.»

Yesu à Lazari buwuñi ñè

¹⁷ Ñye Yesu à nò Bètani kànhe e, mà pi ta pi à Lazari le fannke e, canñke sicyeere woge e u à nò wani*. ¹⁸ Bètani ná Zheruzalemu kànhe laage ñye a mpyi a tòn mē. Ku laage ñye a tòro culumetirii taanre na mē. ¹⁹ Yahutuubii ñinyahamii mpyi a shà Marita ná Mariyama yyére mà sà fwù pyi, pi sìñeenji ñkwùñi na.

²⁰ Marita à pa lógo na Yesu na ma, u s'à byanhara kànhe na ke, maa yír'a sà u ñùñjò bē, ka Mariyama si ntèen bage e. ²¹ Marita à sà nò Yesu na ke, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sìñeenji mpyi na sì n-kwù mē. ²² Ñka mii à cè, cyage e wuu ñye amē ke, mu aha kyaa maha kyaa ñáare Kile á ke, u sí lire pyi mu á.» ²³ Ka Yesu si jwo: «Marita, mu sìñeenji sí ñè n-fworò kwùñi i!» ²⁴ Ka Marita si jwo: «Mii à cè diñye canñkwoge kwùubii ká mpa a ñèni, mii sìñeenji mú sí ñè.» ²⁵ Ka Yesu si jwo: «Mii u ñye kwùubii ñèfoonji maa mpyi shìñi ñiñkwombaanjifoonji. Ngemu ká dá mii na ke, urufuoo mēé ká ñkwù, u sí shìñi ñiñkwombaanji ta. ²⁶ Ngemu ká uru shìñi ta maa dá mii na ke, urufuoo saha sì n-sì n-kwù mē. Marita, mu à dá lire na la?» ²⁷ Ka u u jwo: «Òn Kafoonji, mii à dá lí na na mu u ñye Kile Ñiñcwónrñi, Kile Jyanji, ñge u mpyi a yaa u pa diñyeni i ke.»

²⁸ Ñye Marita à puru jwo ke, maa núr'a kàre pyenge e, maa sà u sìñeenji Mariyama ñwòh'a yyere maa yí jwo u á: «Wuu cyelentunji à pa, u à jwo mà shà.» ²⁹ Mariyama à yire

* **11:17** Yahutuubii cyelentiibii mpyi maha sònni na sùpyanji ká ñkwù, u múnaani maha ntèen u taan maha canmpyaa taanre pyi; cyire kàntugo urufuoo ñye na jìn'a yíri sahanji mē.

lôgo ke, maa yîri fwɔfwɔ mà kàre Yesu yyére. ³⁰ Lir'à Yesu ta u sàha jyè kànhe e mɛ. Cyage e Marita à u bê a ta ke, wani u saha mpyi. ³¹ Yahutuubii pi mpyi na Mariyama fɔnni bage e ke, pir'à u nya u à pâl'a fwororo ke, maa yîr'a taha u fye e mú, pi mpyi na sɔnni na u à kàre fannke na zà a mɛɛ súu.

³² Mariyama à sà nɔ Yesu na ke, maa jwɔ u fere e, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi naha, mii sɔnni mpyi na sɔ n-kwù mɛ.» ³³ Yesu à Mariyama nya u u mɛɛ súu, Yahutuubii pi mpyi wani kuru cyage e ke, maa pire nya pi i mɛɛ súu mú ke, ka u lùuni si yîri, ka u u yyahe tanha, ³⁴ maa pi yîbe: «Taa yii à Lazari buwunji yaha ke?» Ka pi i jwo: «Kafoonji, pa ku cyage wii.» ³⁵ Ka Yesu si mɛɛ sú. ³⁶ Yahutuubii pi à Yesu mɛɛsuwunji nya ke, ka pire si jwo: «Yii wii, nge nàni kyaa mpyi a táan u á de!» ³⁷ Ka pìi si jwo: «Uru u à fyin nàni jyiigii múgo, u mpyi na sɔ n-jà Lazari sige kwùni na mà?»

³⁸ Puru jwumpe saha à Yesu lùuni yîrige sèe sèl'e. Nyɛ pi à sà nɔ fannke na, kur'à pyi kafawyige, maa kafaaga tég'a ku tò. ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii kafaage láha fannke jwɔge na.» Buɔni sɔnni Marita mpyi wani, ka uru si Yesu pyi: «Kafoonji, mu sí u nùge ta ku u fwoe, u canmpyaa sicyɛere cyi nyɛ ninjaa fannke e.» ⁴⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyɛ a yi jwo mu á na mu aha dá mii na na mu sí Kile sífente nya mà?» ⁴¹ Ka pi i kafaage láha fannke jwɔge na. Ka Yesu si jùnge dùrugo ninyini i, maa jwo: «Tufoonji, mii fwù nyɛ mu na, naha na yɛ mu à mii jarege shwɔ. ⁴² Mii wi ke, mii à cè na mu maha jɛge mii jareyi puni i, nka mii na yu amɛ, bà sùpyire puni ti naha a mii kwùulo ke, tire si mpyi si dá li na na mu u à mii tun mɛ.» ⁴³ U à puru jwo ke, maa jwo fànha na: «Lazari, yîr'a fwororo naha!» ⁴⁴ Ka u u ntíl'a fwororo fannke e, u tooyi ná u cyeyi mpyi a pwɔ, u yyahe s'à tò ná vànnyii i, ka Yesu si pi pyi pi yire puni sànhana a láha u na, pi i u yaha u a si.

Pi à vùnnɔ pwɔ Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Marika 14.1-2; Luka 22.1-2)

⁴⁵ Yahutuubii pi mpyi a kàre Mariyama yyére, maa Yesu kapyiinkii nya ke, pi ninyahara à dá u na. ⁴⁶ Nka pire píl'a kàr'a sà Yesu kapyiinkii kyaa jwo Farizhɛɛnbil'á.

⁴⁷ Nyɛ ka Kile sáragawwuubii jùɔfɛebii ná Farizhɛɛnbii si piye nya, maa wwɔ a jwo ná yukyaala kurunke e Yesu kakyanhala karigii kyaa na. Pi mpyi na piye yíbili: «Nge nàni'à kakyanhala karii ninyahagii pyi! Naha wuu sí n-pyi yɛ? ⁴⁸ Wuu aha u yaha u u jcyii karigii pyi, sùpyire puni sí n-dá u na. Lire e ke Ɔrɔmu shiinbii sí n-pa wuu Kilejaarebage jya, si wuu shini puni bò.» ⁴⁹ Wà na mpyi pi e, pi maha uru pyi Kayifu. Uru u mpyi Kile sáragawwuubii jùɔfɛembwɔhe lire yyeeni. Ka uru si pi pyi: «Yii nyɛ a yaage cè mɛ! ⁵⁰ Yii nyɛ a cè shin ninkin u kwù kini puni kurugo, lir'à pwɔrɔ kini sùpyire puni ti kɛge mà?» ⁵¹ Nyɛ Kayifu mpyi a puru jwumpe yige uye e mɛ. Bà u mpyi sáragawwuubii jùɔfɛembwɔhe lire yyeeni mɛ, lire kurugo Kile à puru jwumpe le u jwɔge e, u jwo na Yesu à yaa u kwù Izirayeli kini sùpyire cyaga. ⁵² Nka Izirayeli sùpyire kanni kurugo bà u sí n-kwù mɛ. Kile pyiibii pi nyɛ diɔnyɛ yyaha kurugo ke, u à yaa u kwù si pire puni wà piye na, si mpyi ninkin. ⁵³ Kuru cannke, Yahutuubii jùɔfɛebil'á bê li na na Yesu à yaa u bò. ⁵⁴ Ka Yesu si láha uye jcyèenji na sùpyir'á. Maa yîri wani mà kàre kànhe kà na síwage taan, kuru mɛge nyɛ Efrayimu, mà sà tère pyi wani ná u cyelempyiibil'e.

⁵⁵ Nyɛ Yahutuubii bilereɔkwoɔni kataanni mpyi a byanhara, ka shinnyahara si yîri cyeyi yabere e mà pa Zheruzalemu kànhe e mà kataanni ta li sàha nɔ mɛ, si mpa piye fíninje Kile yyahe taan. ⁵⁶ Pi mpyi na Yesu caa, maa nkàre Kilejaarebage ntàani na. Maa wá na piye yíbili: «Di ku nyɛ yɛ? Lire e ke u si n-pa kataanni na mà?» ⁵⁷ Lir'à Kile sáragawwuubii jùɔfɛebii ná Farizhɛɛnbii ta pi à yi jwo sùpyir'á mà kwɔ na shin maha shin ká Yesu saha cè ke, urufoo u sà yi jwo pir'á, bà pire si mpyi si u ta jɔcù mɛ.

12

Mariyama à Yesu tooyi tìri ná sìnme nùguntan wum'i

¹ Yahutuubiibilerenkwonji kataanni mpyi a byanhara, ku sanja mpyi canmpyaa baani. Ka Yesu si núr'a kàre Betani kànhe e. Lazari u mpyi a jè a yige kwùñi i ke, uru na mpyi kuru kànhe e. ² Ka pi i yal'a shwòhò Yesu á kuru kànhe na, Marita u mpyi na tire yalyire karigii cwònnre. Lazari mú na mpyi ná Yesu i talyige e. ³ Mà pi yaha pi i lyí, Mariyama à sìnme nùguntan wumò longara wumò* bwuu wu Yesu tooyi na, maa u nùñjoore tèg'a yi cwuugo. Ka sìnme nùge si bage funnke puni jñ. ⁴ Yesu cyelempyanj mege ku nyé Zhudasi Isikariyoti, nge u mpyi na sí n-pa Yesu le cye e ke, ka uru si jwo: ⁵ «Naha na mpe sìnme nyé a pére maa pu wyérenji kan fòñfeebil'á mà ye? Pu lwòore mpyi na sí n-jà shin ninjin yyee ninjin báara sàra kwò.» ⁶ Zhudasi mpyi a puru jwumpe jwo fòñfeebii kurugo mε, u na mpyi nàñkaawa, uru u mpyi na wyérenji bégeli, u mpyi maha wyérenji lwúu. ⁷ Ka Yesu si jwo: «Láha ceenji na! Mii canntonke kurugo u à nde pyi. ⁸ Fòñfeebii nyé naha ná yii e tèrigii puni i, mii sí si n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà de!»

Sáragawwuubii nùñfeebil'á jwo pire sí Lazari bò

⁹ Nyé Yahutuubil'á lógo na Yesu na nyé Betani kànhe e ke, ka pi niñyahamii si nkàre wani. Pi nyé a mpyi a kàre Yesu yabilinji kanni nyanji kurugo mε, nka Lazari u à jè a yige kwùñi i ke, si uru nya mú. ¹⁰ Kile sáragawwuubii nùñfeebil'á puru lógo ke, maa jwo: «Kampyi lire li, wuu sí Lazari bò» ¹¹ naha na ye Lazari kurugo Yahutuubii niñyahamii mpyi na dányanji pyi Yesu na, marii fwore pire jwòh'i.

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 1.1-11; Luka 19. 28-40)

¹² Nyé kuru canñke nùmpañna na, shinnyahara na mpyi Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii bilerenkwonji kataann'á, pi à lógo na Yesu na wá kuro na. ¹³ Ka pi i sháhankeñyi kyεεεε maa fworo na Yesu bēni. Pi mpyi na nko fànha na:

«Yabwòhe!

Ngemu u nyé na ma Kafoonji Kile mege na ke,

Kile u jwó le u á!

Izirayeli saanji wi†.»

¹⁴ Yesu à dùfaanjjaaga ta a dùg'a tēen, mu à jwo bà l'à sémε Kile Jwumpe Semēñi i na:

¹⁵ «Siyon kànhe pyilibii, yii àha raa fyáge me!

Yii wíi, yii saanji na ma,

u à tēen dùfaanjjaaga‡ jññ'iš.»

¹⁶ Cyelempyibii nyé a mpyi a pu yyaha cè lire tēni i mε, nka Yesu à pa jè a fworo kwùñi i, mà jyè Kile pēente e ke, lire kani li mpyi a sémε u kyaa na ke, ka pi funñyi si nta a cwo lire na, maa li nya na l'à tòro li jwunñkani na.

¹⁷ Nyé sùpyire ti mpyi ná Yesu i, Lazari buwunji tanyenke e fanñke na ke, tire mpyi na lire kani yyaha yu. ¹⁸ Lire kakyanhanyi Yesu à pyi ke, lire kyaa sùpyir'á lógo maa fwor'a kàr'a sà u nùñò bē. ¹⁹ Farizhēenbil'á lire nya ke, maa wá na yu piy'á: «Yii yabilimpaii nyii wà u na ke! Ali yafyin, wuu si n-jà li pyi nge nàñi na mε, naha na ye diñye pun'à taha u fye e.»

Nùmpañke ná pēente tanjanni

²⁰ Kataanni tēni i, mpii pi mpyi a pa Zheruzalemu i mpa Kile jáare ke, Girēkiibii pìi na mpyi pire shwòhòl'e. ²¹ Ka pire Girēkiibii pìi sí yír'a nò Filipi na, nge u mpyi na yíri Bētisayida kànhe e, Galile kùluni i ke, maa jwo: «Wuu na mu jáare, wuu la nyé si Yesu nya.» ²² Ka Filipi si nkàr'a sà yi jwo Andire á, ka pi mú shuunni si yír'a kàre Yesu yyére, mà sà yi jwo. ²³ Ka Yesu si pi pyi: «Tēn'á nò numε, Supyanji Jyanji u jyè u pēente e.» ²⁴ Maa núr'a jwo: «Sēenji na mii sí n-sii yi jwo yii á, sùmabilini ká mpyi li nyé a jyè nìñke e maa fwónhò mε, li maha nkòwòro liye ninjin, nka l'aha jyè nìñke e maa fyín a fworo, li maha

* **12:3** Puru sìnme mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mege mpyi: «naridi». † **12:13** Zaburu 118.25, 26 ‡ **12:15** Saanwa ká dùgo dùfaanña na, lire li mpyi yyenñke ná maye ntirgenji sançyεenni. § **12:15** Zakari 9.9

yasere ninjahara pyi. ²⁵ Ngemu la ká mpyi si u ninjaani yaa jwò ke, urufoo sì nùmpañña ta me, ñka ngemu ká kàntugo wà u ninjaani'á ke, urufoo sí nùmpañña ta. ²⁶ Shin maha shin la ká mpyi s'a báare mii á ke, u à yaa u taha mii fye e. Cyage e mii jye ke, mii báarapyiñi sí n-pyi wani mú. Ngemu ká a báare mii á ke, Tufooni sí urufoo pèe.»

Yesu à u kwùni kyaa jwo

²⁷ Ka Yesu si nùr'a jwo: «Numé, mii funñk'á pèn, tá mii jye a yaa mii u Tufooni jáare u na shwò nde tènì yyefuge na me? Ñka mii à pa diñyeni i nde tènì yyefuge mée na. ²⁸ Tufooni, ma mege mpèeni cyée.» Ka mejwu si yîri nînyini na: «Mii à ku pèe mà kwò, ñka mii sí ku pèe sahañki.»

²⁹ Sùpyire ti mpyi wani kuru cyage e, maa lire mejwuuni lógo ke, ka pìi si jwo: «Kilen'á tîn.» Ka pìi si jwo: «Kile mèlekèni wà u à jwo ná u e.» ³⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Nde mejwuuni jye a fworò nînyini na mii kurugo me, yii kurugo l'á fworò. ³¹ Numé Kile sí yoge kwòn diñyè sùpyire na, si nge diñyeni jùñufooni kòrò jîrige u jùñufente na. ³² Mii aha bú yîri jîñke na mà dùgo nînyini na, mii sí sùpyire puni yyaha kèenñe naye yyé.» ³³ Yesu mpyi na sí n-kwù pyiñkanni ndemu na ke, lire u mpyi a jwo a cyée sùpyire na amé. ³⁴ Ka sùpyire si u pyi: «L'á sémé Kile Jwumpe Semèni i na “Kile Nîñcwànròni sì n-si n-kwù mé.” Ñka mu à jwo na Supyani Jyani à yaa u lwó a yîrige nînyini na. Lire tènì i ke, jo u jye Supyani Jyani yé?» ³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Bèenmpe saha jye yii shwòhòl'e, pu sì mò sahañki mé, yii a jaare pu na, bà numpini si mpyi l'áha bú mpáa yii e mé, numpini jaarafooni jye a u tashage cè mé. ³⁶ Bèenmpe na jye yii shwòhòl'e numé, nge u à puru bèenmpe kan ke, yii dá uru na, bà yii si mpyi si mpyi puru bèenmpe e mé.»

Yesu à puru jwo ke, maa yîri pi taan ma kàre cyage kabèr'e, maa sà jwòhò wani.

Yahutuubii jùñufeebii jye a dá Yesu na mé

³⁷ Yesu mén'á kakyanhala kariii nînyahagii pyi sùpyire jyii na ke, lire jye a pi pyi pi à dá u na mé. ³⁸ Lir'á pyi ke, Kile tûntunni Ezayi à jwumpe mpemu jwo tèecyiini i ke, pur'á fûñño na:

«Kafooni Kile, jofoo u à dá wuu jwumpe na yé?

Jofoo na Kafooni Kile à u sífente cyée yé*?»

³⁹ Nde li mpyi a pi pyi pi sì n-jà n-dá mé, Ezayi à lire yyaha jwo. U à jwo:

⁴⁰ «Kile à pi pyi fyinmii,

maa pi funnyi tò,

jaaha na yé nde pi la jye si zìi vyilinné ke,

lire li jye nyinjaani

ná karigii yyahe jicèni

ná pi mpani mii Kile yyé si ticuumpe ta†.»

⁴¹ Ezayi mpyi a Yesu pèente nya, maa u kyaa jwo, lire kurugo u mpyi a puru jwumpe jwo.

⁴² Ñka puru jwumpe ná pu wuuni mú i, Yahutuubii jùñufeebii nînyahamil'á dá Yesu na, ñka Farizhèenbii yyaha fyagare kurugo, pi jye a jèn'a yi jwo a yige mé, pi áha bú ñkwò pi kòre jîge Kile Jwumpe kàlambage e mé. ⁴³ Sùpyire t'a Yahutuubii jùñufeebii père, lir'á táan pi á mà tòro Kile u a pi père.

Yesu jwumpe ná Tufooni wumpe jye ninjin

⁴⁴ Canñka Yesu à jwo fànha na: «Ngemu ká dá mii na ke, urufoo jye a dá mii kanni na mé, urufoo mú à dá mii tunvooni na. ⁴⁵ Ngemu ká mii nya ke, urufoo mú à mii tunvooni nya.

⁴⁶ Mii wi ke, mii à pa nge diñyeni i si mpyi bèenmé, bà shin maha shin u à dá mii na ke, urufoo ká núru jaare numpini i mé. ⁴⁷ Ngemu ká mii jwumpe lógo, u sí jye na pu kurigii jaare mé, mii bà u sí yoge kwòn urufoo na mé. Mii jye a pa si mpa yoge kwòn diñyeni na mé, mii à pa si mpa u shwò. ⁴⁸ Ngemu ká mii ná na jwumpe cyé ke, yoge sí n-kwòn urufoo

* 12:38 Ezayi 53.1 † 12:40 Ezayi 6.10

na. Mii jwumpe ninjwumpe pu sí yoge kwòn urufoo na diɲɛɲi canɲkwoge. ⁴⁹ Mii ɲɛ a jwo naye ɲùɲò kurugo mɛ, mii Tunɲi u à mii tun ke, uru u à mii jwumpe ninjwumpe puni cyêe mii na. ⁵⁰ Mii mú s'à cè na puru jwumpe pu maha shɲi ninjkwombaanɲi kaan sùpyan'á. Tufoonɲi à yi jwo mii á jwuɲkanni ndemu na ke, amuni mii à yi taha yii á.»

13

Yesu à u cyelempyiibii tooyi jyé

¹ Yahutuubiibilerenɲkwoɲi kataanni mpyi a nò a kwò, Yesu mpyi a cè na uru tèefworon'à nò nge diɲɛɲi i s'a ɲkèege u Tunɲi Kile yyére. ɲɛ ka u u u tàange tɛgele baa woge cyêe u diɲɛɲi tàanɲɛɛbii na.

² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na numpilaga lyìge lyî, lir'à Sitaannɲi ta u à sònɲore le Simò Isikariyoti jyanɲi Zhudasi i u u Yesu le cye e. ³ Yesu mpyi a cè na Tufoonɲi à sífente puni le uru cye e, maa ɲcè mú na ur'à fworò Kile e, na uru sí nùru n-kàre Kile yyére.

⁴ Ka u u yîri talyige e, maa u vâanntinmbwòhe wwû mà yaha, maa vâanɲke kà lwó mà tɛg'a uye bînni*. ⁵ Maa lwòhe kà le yaage k'e mà tɛge na u cyelempyiibii puni ninɲin ninɲinɲi tooyi jyí, maa yi cwuuge ná vâanɲke e.

⁶ U à pa nò Simò Pyeri na ke, ka uru la si mpyi si ɲcyé, maa jwo: «Kafoonɲi, mu yabilɲi u sí mii tooyi jyé la?» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Nde mii na mpyi ke, mu sì n-jà lire ɲwòhe cè numɛ mɛ, fo kàntugo yyére.» ⁸ Ka Pyeri si jwo: «Ɔnhò! Mu sì n-sì mii tooyi jyé mɛ.» Ka Yesu si jwo: «Mii aha mpyi mii ɲɛ a mu tooyi jyé mɛ, mii ná mu kawwoo saha ɲɛ mɛ.» ⁹ Ka Simò Pyeri si jwo: «Kafoonɲi, l'aha mpyi amuni, ma hà na tooyi kanni jyé mɛ, mii cyeyi ná ɲùɲke mú jyé.» ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «ɲgemu u à wùl'a cwó ke, urufoo tɛgeni li ɲɛ mà tooyi jyé. ɲɛ yii s'à fíɲɲe, ɲka yii puni bà mɛ.» ¹¹ Yesu mpyi a cè na wà sí uru le cye e, u bá mpyi a urufoo cè, lire na u à jwo pi puni ɲɛ a fíɲɲe mɛ.

¹² Yesu à pi tooyi jyé a kwò ke, maa u vâanntinɲke le maa ntèen talyige e maa pi yíbe: «Nde mii à pyi yii na numɛ ke, yii à lire ɲwòhe cè la?» ¹³ Yii maha mii yiri “Cyelentunɲi” ná “Kafoonɲi.” Yii tànga na ɲɛ, mii u ɲɛ ure. ¹⁴ ɲɛ mii u ɲɛ yii Kafoonɲi ná Cyelentunɲi ke, mii à yii tooyi jyé, kuru cyage e yii mú à yaa yii a yiye tooyi jyí. ¹⁵ Mii à nde pyi a cyêe yii na, bà mii à li pyi mɛ, yii mú s'à li pyi ná yiye e. ¹⁶ Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, báarapyɲi si n-jà n-pêe u ɲùɲufoonɲi na mɛ, tũnntunɲi mú sì n-jà n-pêe u tunvoonɲi na mɛ. ¹⁷ Numɛ, yii à ɲcyi karigii cè, yii aha ɲɛ na ntùuli cyi jwuɲkanni na, yii wuuni sí ɲwò.

¹⁸ Yii puni kyaa na bà mii ɲɛ mɛ, mpii mii à cwònrò ke, mii à pire cè. ɲka Kile Jwumpe Semɲi à mpemu jwo ke, p'à yaa pu fũɲɲò. L'à sémɛ “Mii lyìɲɛɲi'à mii tɔoge lwó†.”

¹⁹ Mii na puru yu yii á numɛ, si yaa ná li tèepyiini i l'à nò, l'aha bú nò, bà yii si mpyi si ɲcè na “Mii u ɲɛ nge u ɲɛ ke‡.” ²⁰ Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, ɲgemu ká ɲɛ mii tũnntunɲi na ke, urufol'à ɲɛ mii na, ɲgemu sí ká ɲɛ mii na ke, urufol'à ɲɛ mii tunvoonɲi na mú.»

Yesu à jwo na Zhudasi sí uru le cye e

(Macwo 26.20-25; Marika 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ ɲɛ Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u funɲke si mpɛn sèl'e. Ka u u pu fíɲɲ'a jwo pi á: «Sèenɲi na mii sí n-sì yi jwo yii á, shɲi ninɲin na naha yii shwòhol'e, nge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² U à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si wá na piye wíi, shinɲi kyaa na Yesu ɲɛ ke, pi ɲɛ a cè mɛ. ²³ Yesu cyelempyanɲi kyaa li mpyi a táan u á sèl'e ke, uru u mpyi a tèn u taan talyige e. ²⁴ Ka Simò Pyeri si cyege yírigi u á, na u Yesu yíbe shinɲi kyaa na u ɲɛ ke. ²⁵ Ka uru cyelempyanɲi si fèen Yesu kámpanɲke na, maa u yíbe: «Kafoonɲi, jofoo kyaa na mu ɲɛ

* **13:4** Yire vâanɲi ná yi lenkanni Yesu mpyi a le ke, bilibii pi mpyi maha mpyi amuni, bilibii báara u mpyi tooyi ɲjyɲi mú. † **13:18** Zaburu 41.10 ‡ **13:19** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mɛge ku ɲɛ: «Mii u ɲɛ nge u ɲɛ ke.»

ye?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii sí nke bwúurukwonge fyinme. Mii aha ku kan ngemu á ke, urufoo kyaa li. Amuni u à bwúurunjì lwó, maa u kan Simo Isikariyoti jyanjì Zhudasi á.» ²⁷ Cyage e bwúurunjì'á kan Zhudasi á ke, ka Sitaanninjì si ntíl'a jyè u e. Ka Yesu si u pyi: «Nde mu la nyé si mpyi ke, li pyi fwófwo.»

²⁸ Nka Yesu lyìnyènjì wà mpyi a mpe jwumpe nwòhò cè me. ²⁹ Zhudasi u mpyi na wyèrenjì bégeli ke, ka pìi si wá na sònjì na Yesu à u tun u sà kataanni yaayi yà shwò, lire nyé me u sà fònfèebii pìi kan. ³⁰ Zhudasi à bwúurukwonge shwò a lyì cyage nkemu i ke, maa ntíl'a funnjke wyèrenjì'a fworo. Numpilage mpyi a wwò a kwò.

Yesu à to nivonno kan u cyelempyiibil'á

³¹ Nyé Zhudasi Isikariyoti à fworo ke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Supyanjì Jyanjì sí u pèente ta numé, Kile pèente sí raa naa u e. ³² Lire ká mpyi, li saha sì mò me, Kile sí u sífente kan Supyanjì Jyanjì á pì ngwònjì funnjke e. ³³ Mii pyìibii, mii saha sì mò ná yìi e me. Yìi sí raa mii caa, nje mii à jwo Yahutuubii njufèebil'á ke, mii sí yire jwo yìi á numé mú, cyage e mii na nkèege ke, yìi sì n-jà nò wani me. ³⁴ Lire kurugo mii sí to nivonno kan yìi á. Yìi yìye kyaa táan yìy'á. Bà yìi kyal'á táan mii á me, yìi yìye kyaa táan yìy'á lire pyinjkan na. ³⁵ Tàange ká mpyi yìi shwòhòl'e, lire e sùpyire puni sí n-cè na yìi nyé mii cyelempyi.»

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyé a uru cè me

(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Ka Simo Pyeri sí Yesu yíbe: «Kafoonjì, lire tènì i ke, taa mu kèege ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mu sì n-jà n-pa mii fye e numé me, kàntugo yyére, mu sí n-ta n-pa mii fye e.» ³⁷ Ka Pyeri si núr'a u pyi: «Kafoonjì, naha kurugo mii sì n-jà n-pa mu fye e numé mà ye? Mii à tèn li tèn l'e si na múnaani kan mu kurugo.» ³⁸ Ka Yesu si u pyi: «Sèe la? Mu sí nyé ma múnaani kan mii kurugo la? Sèenjì na mii sí n-sì yì jwo mu á, nkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nò tooyo taanre na na mu nyé a mii cè me.»

14

Yesu à jwo na uru u nyé kuni l'à kàre Kile yyére ke

¹ Lire kàntugo Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Yìi àha kyaa tège yìye funnjò pèn me. Yìi dá Kile na, yìi dá mii na mú. ² Mii Tunjì pyenge e, tateenge na nyé wani sèl'e, kàmpyi lire bà me, mii mpyi na sì nyé n-jwo na mii sí tateenge bégele n-yaha yìi yyaha na me. ³ Mii aha cyage bégel'a kwò, mii sí nùru n-pa yìi fye e, sì yìi lwó si nkàre cyage e mii sí n-pyi ke. ⁴ Cyage e mii na nkèege ke, yìi à lire kuni cè a kwò.»

⁵ Ka Tomasi si Yesu pyi: «Kafoonjì, wuu bá nyé a mu tashage cè me, di wuu sí n-pyi si kuni cè ye?» ⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii u nyé kuni, mii u nyé ná sèenjì i, mii u nyé shìnjì njìkwombaanjìfoonjì. Sùpya sì n-jà nò Tufoonjì yyére ná urufoo nyé a tòro mii yyére me. ⁷ Kàmpyi yìi mpyi a mii cè, yìi mpyi na sí mii Tunjì cè mú. Numé yìi à u cè, yìi à u nya mú.»

⁸ Ka Filipi si jwo: «Kafoonjì, Tufoonjì cyêe wuu na, lire kanni sí wuu tìn.» ⁹ Ka Yesu si u pyi: «Filipi, njijaa kyaa bà l'à mii ná yìi yaha sìncyan me, mu sí sàha nkò a mii cè mà? Shìnjì u à mii nya ke, urufol'á Tufoonjì nya mú. Ka mu u núr'a jà a jwo na mii u Tufoonjì cyêe yìi na la? ¹⁰ Lire tènì i ke, mu nyé a dá li na na mii ná Tufoonjì à sàa wwò mà? Mpe mii na yu yìi á ke, mii nyé na pu yige naye e me. Mii ná Tufoonjì u à wwò, ka u u wá na u karigii pyi mii cye kurugo. ¹¹ Yìi dá na jwumpe na na mii ná Tufoonjì a sàa wwò. Mii jwumpe ká mpyi pu nyé a yìi tìn me, yìi dá li na mii kapyiinkii kurugo. ¹² Mii kèege Tufoonjì yyére, lire kurugo sèenjì na mii sí n-sì yì jwo yìi á, ngemu ká dá mii na ke, karigii mii na mpyi ke, urufoo mú sí n-jà raa cyire pyi, urufoo sí n-pa raa cyìi pyi jcyiimu cyi à pèe ndògogii na ke. ¹³ Yìi aha kyaa maha kyaa jáare Tufoonjì á ná mii mege e ke, mii sí lire pyi, bà Jyafoonjì

§ 13:29 Bilerenkwonjì kataanni i, Kilejaarebage nwòyi mpyi maha múg'a yaha. Lire pyinjkan na, fònfèebii mpyi maha sa ntèn wani, sùpyir'a sì wá na si na yaayi kaan pì á.

si mpyi si Tufoonji pèente cyêe sùpyire na mɛ. ¹⁴Yii aha kyaa maha kyaa jáare ná mii mɛge e ke, mii sí lire pyi.

Yesu à jwo na Kile Munaani sí n-pyi ná uru cyelempyiibil'e

¹⁵Kampyi mii kyal'à táan yii á, yii sí raa mii tonji kurigii jaare. ¹⁶Mii sí Tufoonji jáare u u Tɛgɛfoonji wabɛɛ kan yii á, bà uru si mpyi si nkɔwôro ná yii e tɛrigii puni i mɛ. ¹⁷Kile Munaani li jɛ uru Tɛgɛfoonji. Lire maha sɛɛni yu, diɲɛ sùpyire si n-jà li ta mɛ, jaaha na yɛ pi jɛ na li jaa, nta jɲɛre si li cɛ mɛ. Nka yii pi ke, yii à li cɛ, jaaha na yɛ li jɛ yii taan maa mpyi yii e mú. ¹⁸Mii sì yii yaha círimii fiige mɛ. Nka mii sí núru n-pa yii fye e. ¹⁹Li saha si mɔ mɛ, diɲɛ sùpyire saha si raa mii jaa mɛ, nka yii pi ke, yii sí raa mii jaa. Mii sí bá jɛ n-fworo kwùni i, lire kurugo yii mú sí shɛni nɛnkɔwɔmbaanji ta. ²⁰Kuru canɲke ká nɔ, yii sí n-cɛ na mii à wwɔ ná Tufoonji i, yii sí n-cɛ na yii à wwɔ ná mii i mú, mii mú s'à wwɔ ná yii e. ²¹Ngemu ká mii tonji karigii lógo, maa cyi kurigii jaare ke, urufol'à mii kyaa táan uy'á. Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á, mii mú sí urufoo kyaa táan nay'á, si naye cyêe urufoo na.»

²²Yesu cyelempyanji wà mɛge na mpyi Zhudasi, uru ná Zhudasi Isikariyoti jɛ shinnu mɛ, ur'à jwo: «Kafoonji, jaaha na mu sí maye cyêe wuu na, si mpyi mu sí maye cyêe diɲɛ sùpyire na mà yɛ?» ²³Ka Yesu si u pyi: «Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare. Mii Tunji mú sí urufoo kyaa táan uy'á. Wuu sí n-pa n-tɛn urufoo yyére. ²⁴Ngemu u jɛ u jɛ a mii kyaa táan uy'á mɛ, urufoo si raa mii jwumpe kurigii jaare mɛ. Mpe yii na núru mii jwɔ na ke, mii jɛ a pu yige naye e mɛ, Tufoonji u à mii tun ke, ur'e p'à fworo. ²⁵Mii na jɛ puni yu yii á, mà mii yaha ná yii e sahanɲi. ²⁶Tufoonji sí n-kwɔ Tɛgɛfoonji ngemu tun yii á mii mɛge na, ná uru u jɛ Kile Munaani ke, karigii puni mii à jwo yii á ke, uru sí yii funɲɔ cwo cyire na.

²⁷Mii kɛge, nka mii sí yyɛniɲke kan yii á. Yyɛniɲke ku jɛ mii á ke, kuru ná diɲɛni woge jɛ nɛniɲ mɛ, lire e yii funmpɛɛnre ná fyagare láha yiye na. ²⁸Yii à yi lógo mii jwɔ na mà kwɔ na mii na nkɛge, nka mii sí núru n-pa yii yyére. Kampyi yii à mii kyaa táan yiy'á, yii sí raa múgure na mii kɛge Tufoonji yyére, jaaha na yɛ Tufoonji'à pɛe mii na. ²⁹Mii à yii sɔnɲ'a yaha numɛ, si yaa ná jcyii karigii tɛpyiini i l'à nɔ, bà yii si mpyi si dá mii jwumpe na li tɛpyiini i mɛ.

³⁰Mii saha si n-jwo ná yii e si mɔ mɛ, jaaha na yɛ nge diɲɛni jɛnufoonji'à yîri mii fye e. Nka lire jɛ a li cyêe na u à fànha ta mii na mɛ. ³¹Nde Tufoonji à jwo mii á ke, lire mii maha mpyi, bà diɲɛ sùpyire si mpyi si jɛcɛ na mii à Tufoonji kyaa táan nay'á mɛ.» Yesu à puru jwo ke, maa jwo: «Yii a wá, wuu yîri naha.»

15

Yesu à jwo na uru na jɛ ɛɛɛɛ cige

¹Ka Yesu si núr'a jwo: «Mii u jɛ ɛɛɛɛ cige sɛe woge, mii Tunji u jɛ ku faafoonji. ²Nkɛɛ maha nkɛɛ ku jɛ mii na, ku sí jɛ na yasɛɛ pyi mɛ, u sí kuru kwɔn n-wà. Nka nkɛɛ maha nkɛɛ ku jɛ mii na, marii seni ke, u sí kuru bɛnni, là s'a bàrali ku zenji na. ³Kàlanji mii à kan yii á ke, uru kurugo yii à fɛniɲ'a kwɔ Kile yyahe taan. ⁴Yii tɛn mii wwɔɲɛge e, mii sí n-tɛn ná yii e mú. ɛɛɛɛni nkɛɛke si n-jà n-se ná ku jɛ a ta cige na mà yɛ. Amuni yii jɛ, ná yii jɛ a tɛn mii wwɔɲɛge e mɛ, yii si n-jà yafyin pyi Kile a mɛ. ⁵Mii u jɛ ɛɛɛɛ cige, yii pi jɛ ku nkɛɲi. Ngemu ká ntɛn mii wwɔɲɛge e, ka mii i ntɛn urufoo woge e ke, urufoo sí raa kacɛnɲi nɲyahagii pyi Kile á. Mii aha mpyi mii jɛ ná yii e mɛ, yii si n-jà yafyin pyi Kile á mɛ.

⁶Ngemu ká mpyi u jɛ a jɛn'a tɛn mii wwɔɲɛge e mɛ, urufoo sí n-wà cyínni na, bà ɛɛɛɛni nkɛɲi maha nkɔwɔn a wà mɛ. Yi sí n-waha, pi sí yi lwɔ n-wà nage e. ⁷Yii aha ntɛn mii wwɔɲɛge e, ka mii jwumpe si nkɔwôro yii funɲ'i, kyaa maha kyaa yii na jcaa

ke, yii aha lire jáare, li sí n-pyi yii á. ⁸ Yii aha kacɛnɛii ninyahagii pyi Kile á, lire li sí li cyêe na yii nyɛ mii cyelempyii. Lire e mii Tunji mege sí n-pêe.

⁹ Bà mii kyal'à táan na Tunji á mɛ, amuni yii kyal'à táan mii á. Yii tɛɛn mii tàange e. ¹⁰ Yii aha a mii tonji kurigii jáare, yii sí n-kwôro mii tàange e, bà mii à na Tunji wunji kurigii jáara maa nkôro u tàange e mɛ.

¹¹ Mii na mpe puni yu bà funntange ku nyɛ mii i ke, kuru si mpyi si yii nî mɛ. Lire e yii funntange sí n-fûnɔ. ¹² Mii tonji u nge: yii yiye kyaa táan yiy'á, bà yii kyal'à táan mii á mɛ.

¹³ Mà ma múnaani kan kwûn'á ma ceveebii kurugo, tàange si n-tôro kuru na mɛ. ¹⁴ Nde mii à jwo yii á ke, yii aha a lire pyi, lire e yii sí n-pyi mii cevee. ¹⁵ Mii saha si raa yii yiri na báarapyii mɛ, jáaha na yɛ báarapyiɛi si n-jà u kâfooni karigii puni cɛ mɛ. Nka mii à yii pyi na ceveebii, jáaha na yɛ kyaa maha kyaa mii à ta na Tunji á ke, mii à yii kâla cyire puni na. ¹⁶ Yii bà pi à mii cwɔɔnrɔ mà dɛ! Nka mii u à yii cwɔɔnrɔ mà pyi túnntunmii, yii raa báare Kile á, u u mpyi báara ngemu tɔɔnɛi u nyɛ u si n-kwò mɛ. Lire pyiɛkanni na, yii aha kyaa maha kyaa jáare mii Tunji á ná mii mege e ke, u sí lire kan yii á. ¹⁷ Nde mii na jcaa yii á ke, lire li nyɛ yii yiye kyaa táan yiy'á.»

Dinye sùpyire sí n-pa dánafeebii tún

¹⁸ «Yii kyaa ká mpɛn dinye sùpyir'á, yii li cɛ na mii kyal'à fyâha a pɛn pi á. ¹⁹ Yii ná dinye sùpyire n'a mpyi ninɛin, yii kyaa mpyi na sí n-táan pi á, jáaha na yɛ yii mpyi na sí n-pyi pi á. Nka yii saha nyɛ pi á mɛ, mii à yii cwɔɔnrɔ pi shwɔhɔl'e. Lire kurugo yii kyal'à pɛn pi á.

²⁰ Jwumpe mii à fyâha a jwo yii á ke, yii funɛke cwo puru na na báarapyiɛi si n-jà n-pêe n-tôro u jûnɔfooni na mɛ. Ná pîl'á mii kyéree, pîi sí yii kyéree mú. Ná pîl'á jɛɛ mii jwumpe na, pîi sí jɛɛ yii wumpe na mú. ²¹ Nyɛ cyire karigii puni sí n-pyi yii na mii mege kurugo, jáaha na yɛ nge u à mii tun ke, pi nyɛ a uru cɛ mɛ. ²² Mii n'a mpyi mii nyɛ a pa maa jwo ná pi e mɛ, lâwwugo mpyi na si n-jà n-cyân pi na mɛ. Nka numɛ tashwɔgɔ nyɛ pi na mɛ. ²³ Mii kyal'à pɛn ngemu á ke, mii Tunji kyaa mú à pɛn urufol'á. ²⁴ Karigii cyi à sîi sùpya sàha cyi pyi a jya mɛ, kâmpyi mii mpyi a cyire pyi a cyêe pi na mɛ, pi kapegigii yoge sàha mpyi na si n-jà n-kwɔn pi na mɛ. Nka numɛ, pi mén'á cyi jya ke, lire ná li wuuni mú i, pi à mii ná Tufooni kyaa pɛn piy'á. ²⁵ Lire pyiɛkanni na, jje yi mpyi a sémɛ pi Kile Jwumpe Semɛni i na “Pi à mii kyaa pɛn piy'á jûnɔ baa*” ke, yir'á fûnɔ.

²⁶ Nyɛ Tɛgɛfooni mii sí n-tun yii á, si njîri Tufooni yyéree ke, uru u nyɛ Kile Munaani, li maha sɛɛni yu. L'aha mpa, li sí raa mii kyaa yu sùpyir'á. ²⁷ Yii mú sí raa mii kyaa yu sùpyir'á, jáaha na yɛ mii ná yii na nyɛ sɛncyan fo mii karigii tasiige e.»

16

Kile Munaani kapyiɛnkii

¹ Ka Yesu si nûr'á jwo: «Mii à jcyii karigii puni jwo yii á, bà li si mpyi, tɛni ká nɔ, yaaga ká njà yii kɛɛnɛ njige Kile kuni i mɛ. ² Pi sí n-pa raa yii kôre s'a yige Kile Jwumpe kâlabayi i. Tɛni labɛɛ sí n-pa nɔ, ngemu ká já a yii wà bò ke, urufoo sí raa sônɛi na ur'á báara Kile á amuni. ³ Pi sí cyɛ le cyire karigii puni i s'a mpyi yii na, jáaha na yɛ pi nyɛ a Tufooni Kile cɛ mɛ, pi nyɛ a mii cɛ mú mɛ. ⁴ Mii à jcyii karigii puni jwo yii á mà yaha, li jûnɛke ku nyɛ cyi tɛɛpyiini ká nɔ, yii i li cɛ na mii à cyi jwo yii á mà kwò.

Mii nyɛ a cyi jwo yii á fo tasiige e mɛ, jáaha na yɛ mii mpyi ná yii e. ⁵ Numɛ mii kɛɛge na tunvooni yyéree, sùpya nyɛ a ta yii e mà mii takarege yíbe mɛ. ⁶ Nka mii à já a mpe jwumpe jwo ná yii e ke, ka yii yyahayi si ntanha. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sɛɛni mii na yu, mii nkâren'á pwôro yii á, jáaha na yɛ ná mii nyɛ a kâre mɛ, Tɛgɛfooni si n-pa yii á mɛ. Nka mii aha nkâre, mii sí u tùugo yii á. ⁸ U aha mpa, u sí dinye sùpyire kapegigii cyêe pi na, si li cyêe pi na na pi nyɛ a tíi Kile yyahe taan mɛ, pi karigii sònɛnɛkanni sí nyɛ a jwɔ mɛ. ⁹ U sí pi kapiini cyêe pi na, jáaha na yɛ pi nyɛ a dá mii na mɛ. ¹⁰ U sí li cyêe pi na na pi nyɛ a tíi

* 15:25 Zaburu 35.19; 69.5

mε, naha na ye mii sí núru n-kàre na Tunji yyére, yii saha sì mii nya mε. ¹¹ U sí li cyêe pi na na pi sònñonkanni nye a nwò mε, naha na ye yog'à kwò a kwò nge diñyeñi jùñufoonji na.

¹² Karii ninyahagii na nye mii u jwo yii á sahan'ki, nka cyi fành'à pée yii na numε. ¹³ Lire e Kile Munaani li maha sèenji cyêre ke, lire ká mpa, li sí yii yyaha cù, si sèenji puni cyêe. Li jwumpe sì raa fworò li yabilin' i mε. Mpe li sí n-lógo ke, puru li sí n-jwo yii á. Li sí raa karigii nimpaan'kii yu yii á mú. ¹⁴ Li sí pèente taha mii na, naha na ye mii jwumpe li sí raa yu yii á. ¹⁵ Yaaga maha yaaga ku nye Tufoonji á ke, kuru na nye mii á. Lire kurugo mii à jwo na Kile Munaani li sí mii jwumpe lwó s'a yu yii á.»

Yesu nkàrenji sí u cyelempyiibii yyahayi tanha

¹⁶ Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Ncyère, yii saha sì mii nya mε. Ncyère, yii sí mii nya sahan'ki.» ¹⁷ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii pìi si wá na piye yíbili: «Nje u à jwo ke, yire nwòhe ku nye naha ye? U à jwo “Ncyère yii saha sì mii nya mε, nka lire kàntugo, ncyère yii sí mii nya.” U à jwo mú “Mii kèege Tufoonji yyére.” ¹⁸ Uru ncyèrenji nwòhe ku nye naha ye? Wuu nye a uru yyaha cè mε.» ¹⁹ Yesu à cè na pi sí raa uru yíbili ke, maa jwo: «Mii à jwo “Ncyère yii saha sì mii nya mε, maa nùr'a jwo ncyère yii sí mii nya ke” lire na yii na yiye yíbili la? ²⁰ Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, yii sí mεe sú, yii sí n-paara, nka diñye sùpyire sí múguro. Yii yyahayi sí n-tanha, nka yii yyetanhare sí n-kéenñe mpyi funntanga. ²¹ Ceenji yaceni ká yîri, li ziji funmpεenre maha u pyi u a yyahe tanha, naha na ye pyànji tèesini yyefug'à nò u na. Nka u aha si a kwò, kuru funntange cye e, u maha funnò wwò yyefuge na. ²² Amuni yii wuuni sí n-pyi. Yii sí yyaha tanha numε, nka mii saha sì yii nya. Lire tènì i, yii ná funntange ku sí n-pyi, sùpya sì n-jà kuru shwò yii na mε.

²³ Kuru canñke ká nò, yii saha sì yaaga yíbe mii á mε. Sèenji na mii sí n-sì yi jwo yii á, yii aha mii Tunji jáare kyaa maha kyaa na ná mii mεge e ke, u sí lire pyi yii á. ²⁴ Yii sàha nkò a yaaga jáare Tufoonji á ná mii mεge e mε. Yii u jáare, u sí yii kan. Lire ká mpyi, yii funntange sí n-fúnñò.

Yesu cyelempyiibii sí raa Kile jáare Yesu mεge na

²⁵ Nye mii à jwo ná yii e tàanlin'kil'e, nka tènì là sí n-pa nò, mii saha sì raa yu ná yii e amuni mε, mii sí raa fininji raa yu yii á Tufoonji kyaa na. ²⁶ Kuru canñke ká nò, yii sí raa Tufoonji jáare ná mii mεge e, li saha sì nò mii u a u jáare yii kyaa na mε. ²⁷ Naha na ye Tufoonji yabilin'á yii kyaa táan uy'á, na yii á mii kyaa táan yiy'á, maa dá li na na mii à fworò ur'e. ²⁸ Sèe wi, mii à fworò Tufoonji i, maa mpa diñyeñi i, numε mii na yîri diñyeñi i s'a nkèege Tufoonji yyére.»

Yesu à fành'a ta diñyeñi na mà kwò

²⁹ Yesu à puru jwo ke, ka cyelempyiibii si jwo: «Wíi, mu na fininji na yu, mu saha nye na tàanlinji yu mε. ³⁰ Numε wuu à cè na mu à karigii puni cè a kwò, mu saha nye na ntèn pi i mu yíbe mε, lire e wuu à dá na mu à fworò Kile e.»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèe yii à dá mii na numε la? ³² Nye tènì là sí n-pa nò, li bá à nò a kwò, yii puni sí n-fé n-caala, shin maha shin sí n-kàre u pyenge e, si mii kanni yaha. Nka sèenji na, mii kanni bà u sì n-pyi mε, Tufoonji nye ná mii i. ³³ Mii à mpe jwo, bà yii si mpyi si yyenñke ta mii ná yii wwonεεge e mε. Yii sí n-kyaalà naha diñyeñi i, nka yii màban le yiye e, mii à fành'a ta diñyeñi na mà kwò.»

17

Yesu à Kile jáare uye kyaa na

¹ Yesu à puru jwo ke, maa u nyiigii yîrige ninyinji na, maa jwo: «Tufoonji, tèn'á nò numε, mu u pèene taha ma Jyanji na, bà u si mpyi si pèene taha mu na mú mε. ² Nye mu à fành'e kan u á sùpyire puni jùñò na, mpìi mu à kan u á ke, u u shinji nin'kwombaanji kan pir'á. ³ Pi shinji nin'kwombaanji sí u nye pi mu kanni cè Kilenji sèe wunji, pi i mu tùnntunji Yesu

Kirisita cè mú. ⁴ Mii à mu pèe naha ñìñke na. Tùnnature mu mpyi a kan mii á ke, t'à fûñño. ⁵ Tufoonji, na pèe maye yyére numε, bà mii mpyi a pèe mu taan mà ñiyenji ta u sàha sù mε.

Yesu à Kile ñáare u cyelempyiibii kyaa na

⁶ Sùpyire mu à cwɔɔnrɔ ñiyenji i mà kan mii á ke, mii à mu mege cyêe ti na. Pi mpyi mu wuu, mu s'à pi kan mii á, pi mú s'à ñεε mà mu jwumpe yaha piye funñ'i. ⁷ Numε, pi à cè na yaaga maha yaaga mu à kan mii á ke, na kur'à fwororo mu i. ⁸ Jwumpe mu à jwo mii á ke, puru mii à jwo pi á mú, pi s'à ñεε pu na. Pi à tèn li taan sèenji na na mii à yîri mu yyére, maa dá li na na mu u à mii tun.

⁹ Mii ñye na mu ñáare ñiyε sùpyire kyaa na mà dε. Mpii mu à kan mii á ke, pire kyaa na mii na mu ñáare, ñaha na ye pire pi ñye mu wuubii. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku ñye mii á ke, kuru na ñye mu wogo, yaaga maha yaaga ku ñye mu á ke, kuru mú na ñye mii wogo. Mii cyelempyiibii pi sí mii pèente pyi ti cè. ¹¹ Mii sí n-fwororo ñge ñiyenji i, mii kèεge mu yyére, pi sí n-kwôro naha. Tufoonji ñiñcɛñji, pi màra ma tàanna ná ma mege mpèenji i, mu a kuru ñkemu kan mii á ke, bà pi si mpyi si mpyi ñiñkin mii ná mu fiige mε. ¹² Tèni i mii mpyi ná pi e ke, mii à pi màra mà tàanna ná mu mege mpèenji i, mu à ñkemu kan mii á ke. Mii à pi puni kàanmucya maa pi shwɔ, pi wà ñye a pînni mε, fo li mpyi a jwo a yaha ñge u sí n-pînni ke, mpe pu mpyi a sémε Kile Jwumpe Semɛñi i ke, ka lire si puru pyi p'à fûñño.

¹³ Nka numε mii kèεge mu yyére, mii na ñcyii puni yu mà mii yaha naha ñiyenji i, bà pi si mpyi si mii funntange puni ta mε. ¹⁴ Mii à pi kâla mu jwumpe na. Pi kyal'à pɛn ñiyε sùpyir'á ñaha na ye pi ñye ñge ñiyenji wuu mε, bà mii ñye mii ñye ñge ñiyenji wu mε. ¹⁵ Mii ñye na mu ñáare maa pi lwɔ a yige naha ñiyenji i mà dε, mii na mu ñáare ma raa pi kàanmucaa Sitaanninji na. ¹⁶ Pi ñye ñge ñiyenji wuu mε, bà mii mú ñye mii ñye ñge ñiyenji wu mε. ¹⁷ Sèenji cyêe pi na, bà pi si mpyi si piye puni kan mu á mε. Mu jwumpe pu ñye uru sèenji. ¹⁸ Bà mu à mii tun ñiyenji i mε, amuni mii à pi tun wani mú. ¹⁹ Mii à naye puni kan mu á pi kurugo, bà pi mú si mpyi si piye puni kan mu á mε.

Yesu à Kile ñáare dânafeebii sanmpii kyaa na

²⁰ Mii ñye na mu ñáare pire kanni kyaa na mε, mpii pi sí n-dá mii na pi jwumpe kurugo ke, mii na mu ñáare pire kyaa na mú, ²¹ bà pi puni si mpyi si mpyi ñiñkin mε. Tufoonji, mii ná mu à sàa wwɔ pyiñkanni ndemu na ke, pi puni pi pyi ñiñkin ná wuu e amuni, lire e ñiyε sùpyire sí n-dá li na na mu u à mii tun.

²² Pèente mu à kan mii á ke, tire mii à kan pi á, bà pi si mpyi si wwɔ si mpyi ñiñkin mii ná mu fiige mε. ²³ Pyiñkanni na mii ná pir'à wwɔ mà pyi ñiñkin, ka mii ná mu si wwɔ mà pyi ñiñkin ke, pi wwɔ pi i mpyi ñiñkin amuni. Lire ká mpyi, ñiyε sùpyire sí n-cè na mu u à mii tun, si ñcè na mu à pi kyaa táan may'á, bà mu à mii kyaa táan may'á mε. ²⁴ Tufoonji, mii aha mpyi cyage ñkemu i ke, sùpyire mu à kan mii á ke, mii la ñye tire ti tèn, tir'à mii pèente wíi wani, mu à tire ntemu kan mii á ke, ñaha na ye mu à mii kyaa táan may'á, mà ñiyenji ta u sàha sù mε. ²⁵ Tufoonji, mu u à tí ke, ñiyε sùpyire ñye a mu cè mε, ñka mii wí ke, mii à mu cè, mii cyelempyiibii mú à cè na mu u à mii tun. ²⁶ Mii à pi pyi pi à mu cè, mii sí pi pyi pi mu cè sahañki. Bà mu à mii kyaa táan may'á mε, kuru tàange fiige ku pyi pi shwɔhɔl'e, mii ná pire si wwɔ wuu u mpyi ñiñkin.»

18

Pi à sà Yesu cû

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Ñye Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Sedɔrɔn dùge kàntugo. Cikɔɔgɔ na mpyi kuru cyage e, ka pi i jyè kuru funñke e. ² Yesu mpyi a tée na sì ná u cyelempyiibil'e kuru cyage e. Ñye Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi a kuru cyage saha cè. ³ Mà Yesu ná u cyelempyiibii sanmpii yaha kuru cyage e, ka Zhudasi

si nɔ wani. Sòrolashikuruŋɔ ná Kileŋaarebage saŋcwənsigibii pìi na mpyi ná Zhudasi i. Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Farizheebii pi mpyi a pire tun ná Zhudasi i. Fùkinahii ná bɛɛnmɛ yaayi yabɛɛ ná kàshikwənyaaya na mpyi pi cye e. ⁴ Karigii cyi mpyi na sí Yesu ta ke, u mpyi a cyire cɛ a kwɔ. Ka u u file pi na, maa pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa yɛ?» ⁵ Ka pi i u pyi: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» Ka Yesu si pi pyi: «Mii u ŋge!»

Lir'à ta Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi pi shwəhəl'e. ⁶ Tèni i Yesu à jwo: «Mii u ŋge!» ke, ka pi i wá na núruli kàntugo fo mà sà jcwɔ jɛŋke na. ⁷ Ka u u núr'a pi yíbe: «Jofoo yii na jcaa yɛ?» Ka pi i jwo: «Nazareti kàhe shinŋi Yesu.» ⁸ Ka u u núr'a pi pyi: «Mii jye a jwo yii á mà kwɔ na mii u ŋge mà? Kampyi mii yii saha na jcaa, yii na fyɛŋwəhəshiinbii yaha pi a sì.» ⁹ Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu à jwo na: «Mii Tunj, shin maha shin mu à kan mii á ke, u wà jye a pɛnni mɛ*» ka puru si fũŋŋɔ.

¹⁰ Lir'à Simɔ Pyeri ta ná kàshikwəŋŋwəg'e, ka u u ku dír'a wwú mà tɛg'a Kile sáragawwuubii jùŋufembwəhe báarapyiŋi kàniŋe niŋŋeŋke kwɔn a cyán. Uru báarapyiŋi mɛge na mpyi Malikusi. ¹¹ Ka Yesu si Pyeri pyi: «ŋwəni le li fwuuni i. Lire sannɪ i ke, kyaage lwəhe mii Tunj à yaha mii mɛɛ na ke, mu la jye mii u ku bya mà?»

¹² Nye Yesu à puru jwo ke, ka sòrolashiibii ná pi jùŋufooni ná Kileŋaarebage saŋcwənsigibii si u cū maa u cyeyi pwɔ. ¹³ Maa fyánha a kàre ná u e Ana† yyére, Kayifu nafenanj u jye ure. Kayifu u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwəhe lire yyeeni. ¹⁴ Uru u mpyi a Yahutuubii jùŋufeebii yɛɛ na: «L'à pwɔrɔ shin niŋkin kanna u kwú sùpyire puni cyaga.»

Pyeri à jwo na uru jye a Yesu cɛ mɛ

(Macwo 26.69-70; Marika 14 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Pi niŋkaribii ná Yesu i, Simɔ Pyeri ná cyelempyanj wabɛr'à taha pi fye e, màcɛŋe na mpyi uru cyelempyanj ná sáragawwuubii jùŋufembwəhe shwəhəl'e. Lire kurugo u mú à jyɛ ná pi e Kile sáragawwuubii jùŋufembwəhe pyɛnge e. ¹⁶ Pyeri mpyi a kwôro pyɛnge jwəge na, cyínni na. Nge cyelempyanj u mpyi sáragawwuubii jùŋufembwəhe shincenj ke, ka uru si fworɔ cyínni na, bilicwonj u mpyi na pyɛnge jwəge kàanmucaa ke, maa jwo ná ur'e, maa Pyeri lɛŋe pyɛnge funŋke e.

¹⁷ Nye Pyeri niŋjyiŋi, ka uru bilicwonj si jwo u á: «Tá mu mú jye ŋge nàŋi cyelempyanj wà mɛ?» Ka Pyeri si jwo: «Ōnhɔ, mii jye u wà mɛ!» ¹⁸ L'à pyi wyeere tèni i, báarapyiibii ná Kileŋaarebage saŋcwənsigibii mpyi a yyére na kyànhigii nage ware, Pyeri mú mpyi a yyére na ku ware ná pi e.

Kile sáragawwuubii jùŋufembwəh'à Yesu yíbe

(Macwo 26.59-66; Marika 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Nye Kile sáragawwuubii jùŋufembwəh'à Yesu yíbe u cyelempyiibii ná u kàlanj kyaa na. ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii jye a kyaa jwo ŋwəhəre e mɛ. Tère maha tère mii mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi ná Kileŋaarebage e, cyeyi i Yahutuubii maha piye bínnini ke. Mii jye a yafyin jwo ŋwəhəre e mɛ. ²¹ Naha kurugo mu saha na mii yíbili yɛ? Mpii pi à jɛn'a mii jwumpe lógo ke, sà pire yíbe nje mii à jwo pi á ke, pir'à yi lógo fo mà jwɔ.»

²² Yesu à puru jwo ke, Kileŋaarebage kàanmucyafooni u mpyi a yyére u taan ke, ka uru si kantawaa bwɔn u e, maa u pyi: «Sáragawwuubii jùŋufembwəhe jwɔ mu à shwɔ amɛ la?»

²³ Ka Yesu si nàŋi pyi: «Kampyi jwumpimɛ mii à jwo, cyage k'à pu pi ke, kuru jwo na á. Kampyi jwumpimɛ bà mɛ, naha na mu à mii bwɔn yɛ?» ²⁴ Nye ka Ana‡ si u cyempwə wunji tùugo sáragawwuubii jùŋufembwəhe Kayifu yyére.

Pyeri saha à jwo na uru jye Yesu cyelempya mɛ

(Macwo 26.71-75; Marika 14.69-72; Luka 22.58-62)

* 18:9 Yuhana 6.39 † 18:13 Nge Ananji na mpyi nɔ. ‡ 18:24 Nge Ananji na mpyi nɔ.

²⁵ Mà Simo Pyeri yaha u u nage ware, wà à u pyi: «Tá mu mú nyé nge nàni cyelempyanj wà mɛ?» U nyé a tɛɛn li taan mɛ, maa jwo: «Ɔnhɔ, mii nyé u wà mà dɛ!»

²⁶ Nyé nàni ningenke Pyeri a kwɔn ke, Kile sáragawwuubii nɔnufembwɔhe báarapyinji wà na mpyi uru cɛmpworo. Ka uru báarapyinji si Pyeri pyi: «Lire sanni i ke, mii yabilinji nyiigii nyé a kànhà a mu ná uru nya cikɔge e mà?» ²⁷ Ka Pyeri si núr'a yi kyáala. Ka nkùpoonji si ntíl'a mɛɛ sú.

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-31; Marika 15.1-20; Luka 23.1-5, 13-25)

²⁸ Lire kàntugo pi à yíri ná Yesu i Kayifu yyére maa nkàre fànhafoonji pyengeŋ. L'à pyi nyɛsɔge na. Nka Yahutuubii nyé a jɛn'a jyè fànhafoonji pyenge e mɛ. Lir'à pyi bà pi fwɔnrɔ baa wuubii si mpyi si bilereŋkwonji kataanni njyɛnɔ lyi Kile yyahe taan mɛ*. ²⁹ Lire kurugo fànhafoonji Pilati à fworɔ pi fye e cyínni na, maa pi yíbe: «Nge nàni làwwuge nɔnke ku nyé nkire yii á yɛ?» ³⁰ Ka pi i u pyi: «Nge nàni n'a mpyi u nyé a kapii pyi mɛ, wuu mpyi na sí u le mu cye e mɛ.» ³¹ Ka Pilati si pi pyi: «Yii yabilimpíi pi u cù yii i u kataanmpe cwɔnrɔ yii tàanna ná yii Saliyanji i.» Ka Yahutuubii nɔnufeebii si u pyi: «Kuni nyé a kan wuu á, wuu sùpya bò mɛ.»

³² Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu mpyi a jwo u mbòni kyaa na ke, ka puru si fũnɔ. ³³ Lire tɛni i, ka Pilati si núr'a jyè u bage e, maa Yesu yyere, maa u yíbe: «Yahutuubii Saanji u nyé mu la?» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Mu à yi jwo maye e laa, pì pi à yi jwo mu á mii kyaa na?» ³⁵ Ka Pilati si u pyi: «Mu à mii nya Yahutu la? Mu kɛni shiɛnbii ná Kile sáragawwuubii nɔnufeebii pi à mu le mii cye e. Naha mu à pyi yɛ?» ³⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii Saanre nyé naha dɛnyɛnɔ woro mɛ. Kàmpyi ti mpyi naha woro, mii fyɛnwɔhɔshiɛnbii mpyi na sí kàshige kwɔn, bà Yahutuubii nɔnufeebii si mpyi pi àhà njà mii cù mɛ, nka sɛɛnɔ na, mii Saanre nyé naha woro mɛ.» ³⁷ Ka Pilati si u pyi: «Lire e ke saanwa u nyé mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinji u à jwo na mii nyé saanwa! Mii à pa si dɛnyɛnɔ i, si sɛɛnɔ cyèe sùpyire na. Shin maha shin la ku nyé s'a jaare sɛɛnɔ fye e ke, urufoo sí jɛɛ raa mii jwumpe nùru.» ³⁸ Ka Pilati si jwo: «Naha k'à sii sɛɛnɔ yɛ?»

U à puru jwo ke, maa fwor'a kàre Yahutuubii yyére sahanji, maa sà yyére pi yyaha na, maa pi pyi: «Mii nàha sàa tɛgire cyage ta nge nàni na mɛ! ³⁹ Nyé ná lire na nyé kalyee, yyee maha yyee bilereŋkwonji kataanni ká nɔ, mii maha yii sùpya yige kàsuni i, li sí n-bɛ yii á mii u Yahutuubii Saanji yige la?» ⁴⁰ Ka Yahutuubii si jwo fànha na: «Ɔnhɔ, uru yaha wani! Barabasi yige!» Mà li ta uru nge na mpyi kapimpyi.

19

¹ Nyé Pilati à yi nya amuni ke, maa jwo na pi Yesu cù, pi i u bwɔn ná kàsor'e. ² Ka sòrolashiibii si nguro cɛn mà pyi saanra nɔntonɔ mà tò u na, maa saanlii vɔanntinmbwɔhe ninyɛga le u na. ³ Maa file u na, marii nko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» Maa wà na kantawahigii bwɔn u e.

⁴ Ka Pilati si núr'a fworɔ cyínni na, maa sùpyire pyi: «Mii sí yii yaha yii fworɔ ná u e tafage e, bà yii si mpyi si jɛɛ na mii nàha a sàa tɛgire cyaga ta u na mɛ.» ⁵ Ka Yesu si fworɔ tafage e, ngure nɔntonke nyé u nɔnke na, saanbii vɔanntinmbwɔhe sí nyé u yacige e. Ka Pilati si jwo sùpyir'á: «Nàni u nge.»

⁶ Tɛni i Kile sáragawwuubii nɔnufeebii ná Kilejaarebage sanɔnwɔnsigibii nyiigil'à tɛge Yesu na ke, ka pi i jwo fànha na: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!» Ka Pilati si jwo: «Yii

§ 18:28 Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujinji wà bò.

* 18:28 Mà tàanna ná Yahutuubii Saliyanji i, shinji u nyé u nyé Yahutu mɛ, Yahutu n'a mpyi a jyè uru wà pyenge e, li mpyi maha mpyi mu à jwo uru Yahutonji à jwɔhɔ Kile á. Lire n'a mpyi a pyi, uru Yahutonji mpyi na jà a lire yyeeni bilereŋkwonji kataanni pyi sahanji mɛ.

yabilimpíi pi u cû, yíi sà ñkwòro cige na*, mii nàha a sàa tìgìre cyaga ta u na mε.» ⁷ Ka Yahutuubii ñùñufeebii si Pilati pyi: «Saliyañi wà na ñye wuu á, mà tàanna ná ur'e, u à yaa u bò, ñaha na ye u à jwo uru u ñye Kile Jyañi.»

⁸ Pilati à puru lógo ke, ka là si bàra u fyagare na sahañki. ⁹ Ka u u núr'a jyè ná Yesu i bage e, maa u yíbe: «Taa mu à yîri ke?» Ka Yesu si fyâha u na. ¹⁰ Ka Pilati si u pyi: «Mu à fyâha mii na la? Mu ñye a cè na síñi ñye mii á mà mu yaha, lire ñye mε mà mu kwòro cige na mà?» ¹¹ Ka Yesu si u pyi: «Kile u à uru síñi kan mu á ñijjaa. Ná lire bà mε, mu mpyi na sì n-jà kyaa pyi mii na mε. Lire e ñge u à mii cû mà le mu cye e ke, urufoo u kapiin'à pèe mu wuuni na.»

¹² Yesu à puru jwo ke, ka Pilati si wá na kañuñɔ caa si Yesu ta ñjaha. Nka Yahutuubii saha mpyi ñko fànha na: «Mu aha ñge nàñi yaha, mu saha sì n-pyi Ɔrɔmu saanbwòhe Sezari cevoonji mε. Shin maha shin u à uye pyi saanwa ke, urufoo sí n-pyi Sezari zàmpen.»

¹³⁻¹⁴ Kuru canñke nùmpañja na mpyi bilereñkwonji kataanni. Canvwuge na, Pilati à puru jwumpe lógo ke, maa Yesu yige cyínni na sahañki. Tafabwòhɔ na mpyi wani, k'à yaa ná kafaayi i, Eburubii shéenre e ku mεge ñye: «Gabata». Ka Pilati si ntéen wani u yukyaala tateenge e, maa jwo Yahutuubii ñùñufeebil'á: «Yii saannji u ñye ñge!» ¹⁵ Ka pi i wá na ñko fànha na: «Yii u bò! Yii u bò! Yii u kwòro cige na!» Ka Pilati si pi pyi: «Mà yii saannji yabiliñi kwòro cige na la?» Ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii si u pyi: «Saanwa ñye wuu á mà tòro Sezari na mε†!» ¹⁶ Kàntugo ka Pilati si Yesu yaha pi á pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Yesu à kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Marika 15.21-32; Luka 23.26-43)

Ka sòrolashiibii si Yesu cû a kàre. ¹⁷ Maa fworó ná u e kànhe kàntugo, maa u kworokworocige tège u yabiliñi ñuñ'i. Ka pi i ñkàre cyage k'e, pi maha kuru yiri: «Ñuñkwòge Cyage» Eburubii shéenre e pi maha ku yiri: «Golikota». ¹⁸ Kuru cyage e pi à Yesu kwòro cige na, maa shiin shuunni kwòro ciyi na u taan. Wà mpyi u kàñinke na, u sanñi sí ñye u kàmèni na. ¹⁹ Ka Pilati si pi pyi pi à sémere pyi mà dùrugo Yesu kworokworocige na na: «YESU NAZARËTI KANHË SHINNÏ, YAHUTUUBII SAANNÏ.» ²⁰ Yahutuu ñinyahara à tire sémere kâla, ñaha kurugo ye Yesu takworoge ná kànhe laage mpyi a tòn mε. Mà bàra lire na, tire sémere mpyi a sémε Eburubii ná Ɔrɔmu shiinbii ná Girekiibii shéenre e. ²¹ Ka Kile sáragawwuubii ñùñufeebii si ñkàr'a sà yi jwo Pilati á na u mpyi a yaa u sémε: «Yahutuubii Saannji» mε, u mpyi a yaa u sémε na ñge nàñ'á jwo na uru u ñye Yahutuubii Saannji. ²² Ka Pilati si pi pyi na nte t'á sémε a kwò ke, tire ti sí n-si n-yaha wani.

²³ Ñye sòrolashiibil'á Yesu kwòr'a kwò cige na ke, maa u vaañnyi lwó a táa tataayi sicyεere, pi shin maha shin à taaga lwó, ka pi i u vaañntinmbwòhe lwó mú, kuru na mpyi jwòonkuriibaa. ²⁴ Maa jwo piy'á na pi àha kuru vaañntinñke táa mε, na pi ñkyaanlwooni pyi, ñge u sí ku ta ke, urufoo sí n-cè. Jwumpe p'à sémε Kile Jwumpe Semèñi i ke, lir'á pyi bà puru si mpyi si fûññɔ mε. L'à sémε:

«Pi à mii vaañnyi táa piye na,
maa ñkyaanlwooni pyi mii vaañntinmbwòhe kurugo‡.»

Lire nde sòrolashiibil'á pyi.

²⁵ Yesu nunji ná u nunji sìñeñi ná Kilopasi cwonji Mariyama ná Mariyama mà yîri Magidala kànhe e, pire mpyi a yyére Yesu kworokworocige taan. ²⁶ Yesu à u nunji ñya, maa u ñyii cyelempyañi ñya u taan ke, maa jwo nufoon'á: «Nàa, mu jyañi u ñye ñge.»

* **19:6** «Yii yabilimpíi pi u cû, yíi sà ñkwòro cige na»: puru jwumpe e, Pilati mpyi na pi fwòhore; u mpyi a sàa li cè na Ɔrɔmu shiinbii ñye na ñeeg'a kuni kan Yahutuubil'á pi sùpya bò mε. † **19:15** Shinñi u ñye u ñye a Kile cè mε, Yahutuubii mpyi na ñeegε urufoo u pyi pire saannji mε. Lire e ke pi ñye a sèñi jwo mpe jwumpe e mε. ‡ **19:24** Zaburu 22.19

²⁷ Maa núr'a jwo u cyelempyan'á: «Mu nunji u nyε nge.» Mà lwó kuru canŋke na, ka cyelempyanji si u kēenŋe uye yyére.

Yesu kwùni kani

(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Luka 23.44-49)

²⁸ Lire kàntugo mà Yesu yaha u à cè na karigii pun'à fûnŋo, u à jwo: «Byage naha mii na.» U à puru jwo bà Kile Jwumpe Semenji si mpyi si fûnŋo mε. ²⁹ Lir'à cwooni là ta wani, l'à jî lùtanhaga na. Ka sòrolashiibii si sìcogo fyinmε kuru lwøhe e mà dùrugo kàbii na, mà yaha Yesu jwøge taan, lire kàbiini na mpyi izope cige. ³⁰ Yesu à kuru lùtanhage néenε ke, maa jwo: «Numε cyi pun'à fûnŋo.» Lire kàntugo u à jùnŋke sôgo maa u múnaani kan Kile á.

Sòrolashiŋi wà à Yesu buwuŋi fûru

³¹ Nyε kuru canŋke nùmpañña mpyi Yahutuubiicanŋoŋo, kuru mpyi a pēe canŋoŋyi sanŋyi na. Lire kurugo Yahutuubii jùñufeebii la nyε a mpyi pi kwôro ciyi na canŋoŋke e mε. Ka pi i ŋkàre Pilati á maa sà u jáare na u pire yaha pi sà pi tooyi bwòn a kyεεge, pi i wyèr'a kwû, pi i pi buwuubii tîrige ciyi na. ³² Ka sòrolashiibii si ŋkàre, mpii shuunninji pi mpyi a kwôro Yesu taan ke, ka pi i nĩncyiŋi tooyi kyεεge, maa nta a shonwuŋi wuyi kyεεge. ³³ Pi à nɔ Yesu na ke, mà uru ta u à kwû a kwò. Lire kurugo pi saha nyε a uru u tooyi kyεεge mε. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, sòrolashiŋi wà à Yesu sú a fûru ŋkere na ná tàanbil'e. Ka sìshange ná lwøhe si ntíi na fwore kuru tafuruge e.

³⁵ Sùpyanji u à jcyii karigii sémε ke, uru yabilinji u à cyi nya, u jwumpe mú na nyε sèe. U à cè cεcε na sēenji uru na yu, bà yii si mpyi si dá mú mε. ³⁶ Nyε jcyii karigii mpyin'á Kile Jwumpe Semenji fûnŋo. L'à sémε:

«U kaciige kà si n-kebe mεŝ.»

³⁷ L'à sémε Kile Jwumpe Semenji cyage k'e mú na:

«ŋge pi à sú a fûru ke, pi sí n-pa yyahayi le u e si raa wíi*.»

Yesu ntòŋi kani

(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Luka 23.50-56)

³⁸ Lire kàntugo Arimati kànhe shinŋi Yusufu à kàre Pilati yyére si Yesu buwuŋi jáare u á. Yesu cyelempyanji wà u mpyi u wí, ŋka u mpyi na uye ŋwøhoni Yahutuubii jùñufeebii yyaha fyagare na. Pilati à jεε ke, ka Yusufu si ŋkàr'a sà Yesu buwuŋi lwó. ³⁹ Nyε Nikodemu, nge u ná ntêl'a kàre Yesu fye e canŋka numpilage e ke, ka uru si mpa ná miri ná aloyesi sìnmε lwøhe e, pu nùg'à táan, pu s'à wùrugo, pu s'à cúluyi benjaaga ná kε kwò. ⁴⁰ Ka pire shiin shuunninji si pi pyi pi à Yesu buwuŋi lwó, maa u le u tòto vaaŋnyi i, maa puru sìnmpe nùguntanga wumpe wu u na, bà Yahutuubii maha pi kwùubii bégeli mà jwo pi pi tò mε. ⁴¹ Cyage e Yesu à kwôro cige na ke, cikògò na mpyi wani, fanŋa nivonŋo na mpyi kuru cikòge e, bu mpyi na sàha ŋkwò a tò kur'e mà nya mε. ⁴² Kuru yàkonŋe ku mpyi Yahutuubii canŋoŋke zònŋoŋi. Kuru fanŋke laage mú sí nyε a mpyi a tòn mε, lire kurugo ka pi i Yesu buwuŋi le wani.

20

Cyelempyiibil'à sà Yesu fanŋke ningage ta

(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Luka 24.1-12)

¹ Cibilaage canjcyiige* jyèsòge na, jyεge mpyi na sàha jà a cwó mε, Magidala Mariyama à kàre fanŋke na mà sà li ta kafaage pi mpyi a tég'a ku jwò tò ke, kur'à lwó wani. ² Nyε ka u u fê a kàre Simo Pyeri ná cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á sèl'e ke,

Ŝ **19:36** Ekizodi 12.46; Nomburu 9.12; Zaburu 34.21. Yyee maha yyee bilereŋkwoŋi kataanni ká nɔ, Izirayeli shiinbii mpyi maha mpàbili bò maha mpyi sárage pi kapegii yàfanji kurugo. Lire mpàbili kaciige kà maha yaa ku kebe mε. Yesu u à lire mpàbilini fáa, lire e Kile nyε a jεε Yesu kaciige kà si ŋkebe mε. * **19:37** Zakari 12.10 * **20:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jyε kárinji.

pire yyére, maa pi pyi: «Pi à Kafoonji buwuñi lwó a yige fannke e, wuu sí jye a u tayahaga cè mε.»

³ Ka Pyeri ná uru cyelempyanji si fworó na nkéεge fannke na. ⁴ Pi mú shuunni mpyi na fí, nka cyelempyan'á Pyeri caanra fannke na. ⁵ U à lyéle ke, maa lempe nya jínke na, nka u jye a jyè mε. ⁶ Li jye a mō mε, ka Simō Pyeri si nō wani, maa ntíl'a jyè fannke e, maa lempe wíi. ⁷ Vāanpyi yi mpyi a tég'a Yesu júnke tò ke, yire na mpyi a kúrul'a yaha yi mεge cyage e, yi ná lempe jye a mpyi tanuge e fannke e mε.

⁸ Jye cyelempyanji u mpyi a fyânha a nō ke, ka uru mú si jyè maa nya, maa dá. ⁹ Fo mà sà nō lire tēni na, cyelempyiibii jye a mpyi a yi yyaha cè na Kile Jwumpe Semēni à jwo na Yesu mpyi na sí n-sii jē n-fworó kwūni i mε. ¹⁰ Puru jwōhō na, cyelempyiibii mú shuunn'à nūr'a käre pyenge.

Yesu à uye cyê Magidala Mariyama na
(Macwo 28.9-10; Marika 16.9-11)

¹¹ Jye ka Mariyama si mpa yyére fannke jwōge na, maa mεε le na súu. Ka u mεεsuwuñi si nkō a lyéel'a wíi fannke e, ¹² mà Kile mēlēkēebii pìi shuunni nya ná vāanvyinpyi i, pi à tēn Yesu buwuñi tasinnage e. Pi wā à tēn Yesu júnke tayahage e, ka u sanji si ntēn Yesu tooyi woge e. ¹³ Ka pi i u yíbe: «Ceewe, naha na mu na mεε súu yε?» Ka u u pi pyi: «Pi à mii Kafoonji buwuñi lwó a yige, mii sí jye a u tayahaga cè mε.» ¹⁴ U à ta u puru jwo a kwō ke, maa yyaha kēēn'á wíi mà Yesu nya u à yyére, nka u jye a mpyi a cè na uru wi mε. ¹⁵ Ka Yesu si jwo: «Ceewe, naha na mu na mεε súu yε? Jofoo mu na jcaa yε?» Ka u u wá na sōnñi na cikōge faafoonji wí, ka u u u pyi: «L'aha nta mu u à Yesu lwó, u saha cyê na na si sà u lwó.» ¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Mariyama!» Ka u u yyaha kēēn'ε Yesu yyére maa jwo Eburubii shēenre e: «Araboni!» Lire jwōhe ku jye: «Cyelentuñi!» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Ma hà na cū n-yaha mε, mii sàha nkō a dùgo Tufoonji yyére mε, nka sà yi jwo mii cìnmppyiibil'á na mii naha na dùru na Tunji yyére, uru mú sí u jye yii Tunji, na mii naha na dùru na Kilenji yyére, uru mú sí u jye yii Kilenji.» ¹⁸ Ka Mariyama si nkār'a sà a yi yu cyelempyiibil'á: «Mii à Kafoonji nya!» Nje Yesu à jwo u á ke, maa wá na yire yu.

Yesu à uye cyê u cyelempyiibii na
(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Luka 24.36-49)

¹⁹ Kuru cannuge, cibilaage canjcyiige yàkonke, Yesu cyelempyiibii mpyi a bínni bag'e, maa ku shwōhō piye na Yahutuubii júnufēebii yyaha fyagare na. Ka Yesu si mpa yyére pi shwōhōl'e maa pi pyi: «Kile u yyēñjke kan yii á.» ²⁰ Mà u yaha puru na, u à u kantahigii ná u kàmpañjke cyê pi na. Cyelempyiibil'á Kafoonji nya ke, ka pi funnke si ntāan sèl'e. ²¹ Ka Yesu si nūr'a pi pyi: «Kile u yyēñjke kan yii á! Bà Tufoonji à mii tun mε, amuni mii à yii tun.» ²² Yesu à puru jwo a kwō ke, maa jwōge kafēεge fwō pi na, maa pi pyi: «Yii Kile Munaani ta.» ²³ Yii aha mpiimu kapegigii yāfa pi na ke, pire wogigii sí n-yāfa pi na, yii aha jcyé mpiimu wogigii na ke, pire wogigii sí n-kwōro pi na.

Yesu à uye cyê Tomasi na

²⁴ Yesu à uye cyê u cyelempyiibii ke ná shuunninji na canjke nkemu i ke, nge mεge ku jye pi e Tomasi ná pi maha u pyi: «Ŋanji» ke, uru jye a mpyi ná pi e mε. ²⁵ Ka cyelempyiibii sanmpii si u pyi: «Wuu à Kafoonji nya!» Ka u u pi pyi: «Mii aha mpyi mii jye a sikanñkii fyēñi nya u cyeyi i mε, mii sí jye a na kampeeni tēε fyēñi na, maa bwōn u nkēni tafuruge nōpiige na mε, mii sì n-dá mε.»

²⁶ Cibilaaga ninjin à tòro ke, ka cyelempyiibii si nūr'a piye bínni bage e, maa ku shwōhō piye na, Tomasi na mpyi ná pi e lire tēni i, ka Yesu sí mpa yyére pi shwōhōl'e, maa jwo: «Kile u yyēñjke kan yii á.» ²⁷ Maa Tomasi yyere na u file uru na, maa jwo: «Kampeeni taha naha, na cyeyi wíi, ma cyēge file, maa ku le na nkēni tafuruge e. Fworó dánabaare e, ma a dá.» ²⁸ Ka Tomasi si u pyi: «Mii Kafoonji ná mii Kilenji!» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Mu à mii nya ke, lire e mu à dá, mpii pi à dá mii na, mà li ta pi jye a mii nya mε, pire wuun'à jwō.»

Yuhana sémenji kasemeni

³⁰ Nyε Yesu à kakyanhala kariii ninjahagii pyi u cyelempyiibii nyii na, cyire kyaa nyε a jwo nge sémenji i mε. ³¹ Nka jcyii cyi à séme ke, cyir'à séme bà yii si mpyi si dá li na na Yesu u nyε Kile Njncwónróni ná Kile Jyanyi mε. Yii aha dá u na, yii sí shìngi ninjkwombaanji ta u mεge kurugo.

21

Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii pìi baashuunni na

¹ Nyε cyire karigii kàntugo, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na sahanji Tiberiyadi banji jwōge na. Amε u à uye cyêe pi na: ² kuru cyage e, Yesu cyelempyiibii pìi baashuunni na mpyi wani, pire e Simō Pyeri, ná Tomasi pi maha mpyi: «Nani» ke, ná Natanayeli u à yîri Galile kùluni i Kana kànhe e ke, ná Zebede jyaabii mú shuunni. ³ Ka Simō Pyeri si pi pyi: «Mii na nkèege fyaa tacunji i.» Ka cyelempyiibii sanmpii si jwo: «Wuu mú na nkèege ná mu i.» Ka pi i fworó lire e, mà sà jyè bakwōge e na cwòobii wàa lwōhe e, nka kuru cannke numpilage e, pi nyε a fya ninjin ta mε.

⁴ Nyèg'à pa múgo ke, ka pi i Yesu ninjyerenji nya banji jwōge na, nka pi nyε a núr'a u cè mε. ⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Na pyii, yii à fyaabii pìi ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu nyε a yaaga ta mε.» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii cwòni wà bakwōge kàninke na, yii sí pìi ta.» Pi à cwòni wà ke, fyaabii nyahanji cye e pi nyε a jà a cwòni òr'a yige lwōhe e mε. ⁷ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, ka uru si jwo Pyeri á: «Kafoonji wi!» Simō Pyeri u mpyi a u vāanpyi wwû marii fyaabii caa ke, tēni i u à lógo: «Kafoonji wi!» ke, ka u u láha a yi le maa jyè lwōhe e. ⁸ Ka cyelempyiibii sanmpii si wá na nkèege bakwōge e kùmpoge yyé, cwòni mpyi a jî fyaabii na, ka pi i wá na u òrili. Pi ná lwōhe jwōge laage mpyi a tōon mε, ku mpyi a kuye wwû metirii nkul'e (100) mε.

⁹ Pi à nò kùmpoge na maa ntîge ke, ka pi i nanjkyanhii nya, fyaa sí nyε cyi jun'i, bwúuru mú na mpyi wani. ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma ná yii fyaabii njncumpii pìl'e.» ¹¹ Ka Simō Pyeri si ògo kùmpoge na, maa cwòni òr'a yige ná fyabwoyi i. Pi puni na mpyi nkūu ná beeshuunni ná ke ná taanre (153) nka fyaabii na pi nyahanji mú i, cwòni nyε a cwōn mε. ¹² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma, yii pa lyî.» Cyelempyanji wà nyε a jēn'a u yíbe na: «Jo u nyε mu yé?» mε, naha na yε pi mpyi a cè na Kafoonji wi. ¹³ Ka Yesu si file, maa bwúuruji lwó, maa u táa pi na, maa fyaabii mú kan pi á.

¹⁴ Kuru k'à pyi Yesu tontanrawoge mà uye cyêe u cyelempyiibii na, mà lwó u à jè a fworó kwùni i ke.

Yesu à Pyeri yíbe

¹⁵ Pi à lyî a kwò ke, ka Yesu si jwo Simō Pyeri á: «Yuhana jyanji Simō, tàange ku nyε mu i mà yyaha tíi ná mii i ke, tá kur'à pēe mà tòro nke ku nyε pi sanmpil'e mà yyaha tíi ná mii i bε?» Ka Pyeri si u pyi: «Òon, Kafoonji! Mu yabilinji nyε a cè na mu kyal'à táan mii á mà?» Ka Yesu si jwo u á na u a uru mpàpyiyi jwō caa. ¹⁶ Maa núr'a jwo tozhōnwogo: «Yuhana jyanji Simō, mii kyal'à táan mu á la?» Ka u u jwo: «Òon, Kafoonji! mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii kàanmucaa. ¹⁷ Ka Yesu si núr'a jwo tontanrewogo: «Yuhana jyanji Simō, mii kyal'à táan mu á la?» Ka Pyeri si yyaha tanha na Yesu à uru yíbe a ta taanre na u kyal'à táan ur'á la, maa Yesu pyi: «Kafoonji, mu à karigii puni cè, mu à cè na mu kyal'à táan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii jwō caa.

¹⁸ Maa núr'a u pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, mu nànjjiwe wunji mpyi maha vāanntinje le, maa maye pwō, cyage k'à táan mu á ke, maa nkàre wani. Nka mu aha mpa lyε, mu sí cyeyi yîrige*, wabere sí mu vāanntinje le mu na, si mu pwō si nkàre ná mu i cyage ku nyε ku nyε a táan mu á mε.»

* 21:18 «Mu sí cyeyi yîrige»: lire na mpyi kyaa mà li cyêe na pi sí Pyeri kwòro cige na, si mbò.

¹⁹ Kwùnkanni na Pyeri mpyi na sí n-kwû si pèene taha Kile na ke, lire Yesu mpyi na yu ná mpe jwumpe e. Puru jwòhò na, ka Yesu sí Pyeri pyi: «Taha na fye e.»

Cyelempyanji kyaa l'à táan Yesu á ke

²⁰ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, Pyeri à yyaha kèenn'a wíi mà uru nya u u ma pi kàntugo. Cannka mà pi yaha pi i numpilaga lyìge lyí, uru cyelempyanji u ná mpyi a tèn maa fèn Yesu kàmpañke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo u sí mu le cye e ye?» ²¹ Nyé Pyeri à uru cyelempyanji nya ke, maa jwo Yesu á: «Kafoonji, nge de, naha ku sí uru ta ye?»

²² Ka Yesu si u pyi: «Mii la ká mpyi uru u kwôro kwùmbaa fo mii cannuruge, mu naha ku nyé lire e ye? Mu wi ke, taha mii fye e kanna.» ²³ Puru jwumpe cye kurugo, dánafeebil'à jwo cyeyi puni i na uru nge cyelempyanji sì n-kwû mε. Mà li ta Yesu nyé a jwo Pyeri á na u sì n-kwû mε. Mpe Yesu à jwo ke, puru p'à pyi: «Mii la ká mpyi u kwôro kwùmbaa fo zà nò mii cannuruge na, mu naha ku nyé lire e ye?»

²⁴ Uru cyelempyanji ninunji u à jcyii karigii puni jwo, uru mú sí u à cyi séme. Wuu mú s'à cè na cyi na nyé sée.

²⁵ Nyé Yesu à karigii cyiiberii niñyahagii pyi. Li n'a mpyi a yaha na cyire karigii cyi le cyi mεge sémi niñkin niñkin i, mii na sônji pire sémebii tayahaga mpyi na sì n-ta diñyeni i mε.

Yesu Tunntunmpii Kapyiinkii Semeŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémeŋi funŋo jwumpe e ke

Karigii Yesu à pyi jɛŋke na ke, Luka à cyire yyaha jwo u sémeŋi nɛŋcyiɛŋi i. Nge sémeŋi shɔnwunɛ i, pyiŋkanni na Yesu à kàre nɛŋyiŋi na, ná pyiŋkanni na u à Kile Munaani tun u fyɛŋwɔhɔshiinbil'á ke, u na yire yyaha yu. Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, Kile Munaani à Yesu fyɛŋwɔhɔshiinbii yyaha cû, ka pi i puru jwo diŋyɛŋi cyeyi puni i.

Pi n'a mpyi na puru Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Yesu u jye Kile Nɛŋcwɔnrɔŋi, ŋgemu jwɔmɛɛ Kile mpyi a lwó na u sí sùpyire shwɔ ke. Mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ, pi n'a mpyi na pu yu pir'á, pi mpyi maha li cyêe pi na na Kilenɛ u à yaayi puni dá ke, na uru la jye si pi ná uye shwɔhɔŋi yaa. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á na li sínɛ jye Kile na mà yampii cùuŋo si pi shwɔ Sitaanninɛ na. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á mú na Yesu à kwú kworokworocige na, sùpyire kapegigii tugure yáfanɛ kurugo; na sùpyir'á yaa ti toronkanni kɛɛnɛ, ti i dá Yesu na, bà Kile Munaani si mpyi si ti yyaha cû mɛ.

Karigii tèsiini i, Yesu túnntunmpii mpyi na sɔnɛŋi na Yahutuubii làda karigii tayyérege na jye Yesu kuni jaaranɛ i. Ka Kile Munaani si yi fínɛŋ'á cyêe pi na na Jwumpe Nintanmpe na jye supyishinɛ puni wumɔ. Nde li jye na wíi ke, lire li jye mà toronkanni kɛɛnɛ maa dá Yesu na. Lire e ke mà maye kan pi à kwɔn si nta mpyi Yahutu mà tàanna ná pi làdaabil'e, mpii pi jye pi jye Yahutuu mɛ maa dá Yesu na ke, lire mpyiŋi fàha jye pire jɔŋ'á mɛ.

Jwumpe Nintanmpe à jwo cyaga maha cyag'e ke, píl'á jɛɛ pu na, ka pìi si pu cyé. Cyeye nɛŋyahay'e mpiimu pi à pu cyé ke, pir'á Yesu fyɛŋwɔhɔshiinbii kyérege, maa pi le kàsɔŋi i. Poli na mpyi pi kyéregfeebil'e, ka Yesu si uye cyêe u na maa u pyi u túnntunŋo. Lire kàntugo ka Poli si wá na jaare na màre kànyi na, maa Jwumpe Nintanmpe yu maa dánafeebii kuruyi tìŋi. U à ŋgaha nɛŋyahawa ta uru báaranɛ i. Luka u à nge sémeŋi séme ke, uru na mpyi ná u e lire kúsheeni là na.

Yesu à jwo cyelempyiibil'á na pi sí Kile Munaani ta

¹⁻² Mii cɛnmpworonɛ Tofili, mà lwó tɛni i Yesu à u karigii sɛi na mpyi maa sùpyire yɛɛge ná Kile jwumpe e, fo mà sà nɔ u tèekonjirinɛ na mà kàre nɛŋyiŋi na ke, mii mpyi a cyire puni yyaha jwo mu á na sémeŋi nɛŋcyiɛŋi i. Nka mà jwo Yesu u kàre nɛŋyiŋi na ke, túnntunmpii u mpyi a cwɔnrɔ ke, karigii pire mpyi a yaa pi a mpyi ke, Kile Munaani mpyi a u pyi u à cyire puni jwo pi á. ³ Yesu jɛŋkwooni kàntugo mà fworokwùŋi i, u à uye cyêe pi na pyiŋkannigii nɛŋyahagii na. U à lire pyi canmpyaa beeshuunni funŋ'á bà pi si mpyi si jɛcè na, sɛɛŋi na, uru na jye jyi na mɛ. U mpyi maha Kile Saanre kyaa yu pi á mú. ⁴ Canŋka mà u ná pi yaha pi i lyí sɛŋcyan, u à yi jwo pi á na pi àha laaga tɔon Zheruzalɛmu kàhe na mɛ, na yaage jwɔmɛɛni Tufoonɛ à lwó, ná uru mpyi a ku kyaa jwo pi á ke, pi kuru sige, ⁵ na Yuhana à pi batize ná lwɔhe e, nka mà jwo canmpyaa cyi tòro ke, pi sí batize ná Kile Munaani i.

Yesu à kò a dùgo nɛŋyiŋi na

(Marika 16.19-20; Luka 24.50-53)

⁶ Jye mà túnntunmpii nimbinnibii yaha Yesu taan, pi à u yíbe: «Kafoonɛ, lire tɛni i mu sí Izirayeli shiinbii saanre núruŋo pi á la*?» ⁷ Ka u u pi pyi: «Mii Tunɛ à tɛni ná canmbilini ndemu bégele ná u yabilinɛ sífente e ke, yii àha raa lire caa si jɛcè mɛ. ⁸ Nka Kile Munaani

* **1:6** Yesu túnntunmpii mpyi na Kile Nɛŋcwɔnrɔŋi mpanɛ sigili Yahutuubii sanmpii fige, u u mpa pire yige Ɔrɔmu shiinbii fàŋnyage e, u u Izirayeli shiinbii wà piye na, bà pi mpyi saanɛ Dawuda tìŋi ná saanɛ Solomani tìŋi i mɛ.

sí n-tîge yîi nŷŷ'i si fànha kan yîi á, lire ká mpyi, yîi sí raa mii kyaa yu Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni puni ná Samari kùluni i, fo mà sà nɔ dɪnyɛŋi cyeyi puni i.»

⁹ Nye u à puru jwo ke, mà u tũntunmpii yaha pi i u wíi, u à kò a yîri pi shwòhòl'e mà kàre nìnyinŷi na, ka jahanke kà si u ŋwòhò pi na. ¹⁰ Mà pi yaha pi à yyahayi yîrig'a le nìnyinŷi i, na u nɪŋkarenŷi wíi, pi à pâl'a nàmbaa shuunni jya pi à vāanvyinŷyɛ le a yyére pi taan. ¹¹ Ka pire shiin shuunniŷi si jwo: «Galile kùluni shiinbii, di k'à ta a jwo ka yîi i yyére na nìnyinŷi wíi yɛ? Yesu u à kò a yîri yîi shwòhòl'e mà kàre nìnyinŷi na ke, canŋka u sí nùru n-pa bà yîi à u nɪŋkarenŷi jya nìnyinŷi na mɛ.»

Macyasi à Zhudasi tayyérege lwó

¹² Nye ka Yesu tũntunmpii si yîri Olivye cire janke na, maa nùr'a kàre Zheruzalemu kànhe e. Kuru cyage ná Zheruzalemu mpyi a culumɛtiri nɪŋkin kwò. ¹³ Pi à nùr'a nɔ kànhe e ke, batɔŋge nìnyibabilini i pi mpyi maha ntêe na piye bínnini ke, ka pi i dùg'a jyè lire e. Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná Andire ná Filipi ná Tomasi ná Baritelemi ná Macwo ná Alife jyanŷi Yakuba ná Simɔ pi maha mpyi Zeloti†, ná Yakuba jyanŷi Zhude, pire pi mpyi. ¹⁴ Pire puni mpyi maha piye bínnini tèrii nìnyahagil'e, marii Kile jáare ná funŋɔ nɪŋkin i. Cyeebii pìi ná Yesu nunŷi Mariyama ná Yesu cɪnmpyiibii mú mpyi maha mpyi ná pi e.

¹⁵ Nye pi canmbinniŷi canŋke kà, mà pi nimbinnibii yaha, pi mpyi a shiin ŋkuu ná benjaaga (120) kwò, ka Pyeri si yîr'a yyére pi shwòhòl'e maa jwo: ¹⁶ «Mii cɪnmpyiibii, Kile Munaani mpyi a Dawuda yyaha cù, ka u u jwumpe mpemu jwo ná p'à séme Kile Jwumpe Semɛŋi i, na Zhudasi u sí n-tòro sùpyire yyaha na, si Yesu le cye e ke, fànha kyaa li mpyi li li, puru jwumpe pu fũŋŋɔ. ¹⁷ Zhudasi sí na mpyi wuu kurunke sùpya, wuu ná uru mpyi na báara nɪŋkin pyi.»

¹⁸ (Nye pi à sàranŷi ŋgemu kan u á u kapiini nimpyiini jũŋŋɔ taan ke, u à sà kérege shwò ná ur'e. Lire kàntugo u à cwo a jya, ka u funŋɔ yaayi si jɛɛg'a mâha. ¹⁹ L'à pyi kyaa Zheruzalemu kànhe shiinbii puni mpyi a ndemu cè ke, fo ka pi i mpa kuru cyage mɛge le pi shɛenre e: «Akɛlidama» kuru jwòhò ku jye: «Sishange Kérége».)

²⁰ Nye Pyeri à shà yyaha na ná jwumpe e sahanŷi maa jwo na: «Y'à séme Zaburu sémenŷi i na

“U pyenge nɪŋgage ku kwôro,
Sùpya kà ntɛɛn k'e mɛ‡.”

“Wabere u u báaranwage lwóŶ.”

²¹⁻²² Lire kurugo mà Kafoonŷi Yesu yaha u u jaare na ntùuli ná wuu e cyeyi yyaha kurugo, mpíi pi mpyi maha mpyi ná wuu e ke, wuu à yaa wuu shin nɪŋkin cwɔɔnrɔ pire e, wuu bàra wuye na, wuu raa yi yu sùpyir'á na Yesu à jè sèenŷi na. Mà lwó canŋke Yuhana à Yesu batize ke, fo mà sà nɔ canŋke u à kò a yîri wuu shwòhòl'e mà kàre nìnyinŷi na ke, mpíi pi à cyire karigii puni jya tapyige e ke, uru wà u à yaa u pyi urufoo.»

²³ Nye ka pi i shiin shuunni cyêe, Yusufu pi maha mpyi Barisabasi, lire jye mɛ Zhutusi ke, uru ná Macyasi. ²⁴ Lire kàntugo maa Kile jáare na: «Kafoonŷi, mu u à sùpyire puni zòompíi cè ke, mpíi shiin shuunniŷi i, ŋge mu à cwɔɔnrɔ ke, uru cyêe wuu na, ²⁵ bà u si mpyi si Zhudasi tayyérege lwó tũnture báaranŷi i, Zhudasi à kuru ŋkemu yaha maa ŋkàre u yabilinŷi cyage e ke.»

²⁶ Nye ka pi i ŋkyaanlwooni pyi, ka ŋkyaanlwooni si Macyasi cyêe, ka uru si bàra Yesu tũntunmpii ke ná nɪŋkinŷi na.

2

Kile Munaani à tîge dánafeebii nŷŷ'i

† 1:13 Zeloti»: kuru mɛge jwòhe ku jye: «kìni kyal'à táan ŋgemu á sèl'e ke». ‡ 1:20 Zaburu 69.26 § 1:20 Zaburu 109.8

¹ Pantekōtini can̄ke, dānafeebii puni mpyi a binni cyaga nin̄kin i. ² Ka tūnmbwōhō si mpāl'a fworō n̄nyini na, mu à jwo kafeebwōhō tūnmō, bage e pi mpyi a binni ke, mà kuru jī. ³ Ka pi i njirii nya na fiige cyi à láha láha cyiye na mà pa ntēen ntēen pi puni nin̄kin nin̄kin̄i na. ⁴ Ka Kile Munaani si pi puni jī, maa pi shin maha shin pyi u u shēenre tabere yu mà tàanna ná Kile Munaani ti kan̄kanni i urufol'á.

⁵ Yahutuubii pi mpyi na fyáge Kile na dīnyeni puni yyaha kurugo ke, lir'à pire p̄i ta Zheruzalemu k̄anhe e. ⁶ Nyē puru tūnmp'à fworō ke, ka pire si sà piye binni wani, pi puni kakyanhala wuu pi mpyi, naha na yē pi shin maha shin mpyi na u tatēenge shēenre n̄uru pi jwō na. ⁷ Li mpyi a pi puni bilibili fo mà pi ȳrige pi yákilibii jun̄'i. Ka pi i wá na piye ȳibili maa ŋko: «Nte sūpyire ti nyē na yu amē ke, taha Galile k̄uluni i bà pi pun'à ȳiri mē? ⁸ Di l'à pyi wuu shin maha shin sí i u tatēenge shēenre n̄uru pi jwō na yē? ⁹ Pariti k̄ini ná Mēdi k̄ini ná Elamu k̄ini shiin na nyē wuu e, p̄i na nyē wuu e pir'à ȳiri Mēzopotami k̄ini i, p̄i s'à ȳiri Zhude ná Kapadōsi ná Pōn wuuni ná Azi k̄iligil'e, ¹⁰ ná Firijyi wuuni ná Panfili wuuni ná Misira wuuni ná Libi k̄ini cyage ku nyē Sireni k̄anhe taan ke, wuu p̄i s'à ȳiri Ōrōmu k̄anbwōhe e. ¹¹ Yahutuu na nyē wuu e, p̄i sí nyē Yahutuu mē, ŋka pi à jyē Yahutuubii Kile kuni i. P̄i na nyē wuu e, pir'à ȳiri Kēreti k̄ini ná Arabubii wuuni i. Di pi à pyi maa j̄ini na Kile kabwōhigii nimp̄yiin̄kii yu, wuu shin maha shin sí i cyi n̄uru u tatēenge shēenre e yē?»

¹² Nyē mà pi kakyanhala wuubii yaha fo pi nyē a pi nin̄jwuyo cē mē, ka pi i wá na piye ȳibili: «Nde jwōhe k'à s̄i ŋki bē?» ¹³ Ka p̄i si wá na pi fwōhore maa ŋko: «Sinmpe pu nyē pi na!»

Pyēri à jwo ná sūpyire e

¹⁴ Nyē ka Yesu tūnntunmpii ke ná shuunn̄ni si ȳir'a yyēre, ka Pyēri si jwo fānha na: «Yii pi à tēen Zhude k̄uluni ná yii mp̄ii puni pi naha naha Zheruzalemu k̄anhe e ke, yii nin̄gyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cē. ¹⁵ Sinmē bà pu nyē nte sūpyire na mà tàanna ná yii sōn̄ŋōkanni i mē, naha na yē nyēge tēni baacyēere wuuni li nyē numē, sinmē tēbyaa sàha ŋkwò a nō, wà u kwò a bya a wūrugo mē. ¹⁶ Kile tūnntun̄i Zhoweli mpyi a ndemu jwo ke, lire li nyē na mpyi numē. ¹⁷ U mpyi a jwo na Kile à jwo:

“Dīnyeni canzan̄yi ká nō,
m̄i sí na Munaani pyi li t̄ige sūpyire puni jun̄'i.
Yii n̄an̄jiipyire ná yii p̄uceepyire sí raa Kile tūnnture yu.
M̄i sí naye cyēe yii n̄an̄jiibii na, si karigii yyaha cyēe pi na.
Yii n̄an̄kolyeebii sí raa m̄i karigii jaa ŋōyi i.

¹⁸ Sēe wi, cyire canmpyaagil'e,
m̄i sí na Munaani pyi li t̄ige
m̄i bilinambaabii ná m̄i bilicyeebii jun̄'i.
Pi sí n-pyi m̄i tūnntunm̄i.

¹⁹ M̄i sí kakyanhala yaayi yà pyi yi fworō n̄nyini na,
si kakyanhala kacyeen̄kii c̄ȳi yaa j̄in̄ke na,
s̄ishange ná nage ná ŋguruge sí n-pyi.

²⁰ Can̄jan̄yiini sí n-kēen̄ne n-pyi numpire.
Yin̄ke sí j̄aana mu à jwo s̄ishan.

Cyire puni k̄antugo, Kafoon̄i canmbilini sí nō.
Li sí n-pyi canmbwōhō, sí n-pyi canmbile ndemu s̄inampe sí n-pēe ke.

²¹ Nyē shin maha shin u nyē na Kafoon̄i mēge yiri ke, urufoo sí n-shwō*.”»

²² Nyē Pyēri à kwò Zhoweli jwumpe nin̄jwumpe na ke, maa n̄ur'a jwo: «Yii, Izirayeli shiin̄bii, yii nin̄gyigigii p̄ere, yii raa n̄uru. Yii à li cē na Nazareti k̄anhe shin̄i Yesu na mpyi sūpya, ŋgemu cye kurugo Kile à u fānhe cyēe yii na ná kabwōhigii ná kakyanhala karigii

* 2:21 Zhoweli 2.28-32

ná kacyeenŋkii mpyiŋi i yii shwəhəl'e ke. ²³ Nka nde Kile mpyi a yaa mà yyaha tí ná u e, mà tàanna ná u karigii puni ɲcèŋi i ke, lire yii à pyi. Yii à u le shĩpiibii cye e pi à kwòro cige na mà bò. ²⁴ Nka Kile à u ɲũŋo wwũ kwũŋi yapwoyi i, maa u ɲè a yige kwũŋi i. Naha kurugo yɛ li fànhe mpyi kwũŋi na u jà a u cù a yaha wani mɛ. ²⁵ Saanŋi Dawuda à fyànha a jwo u kyaa na, u mpyi a jwo:

“Mii maha na Kafoonŋi naa naye taan tɛrigii puni i,
 ɲaha na yɛ u maha mpyi mii kàniŋke na,
 bà li si mpyi yaaga kà n-jà mii cúnŋo ɲjĩrige na tayyérege e mɛ.

²⁶ Lire kurugo mii zòmbilin' à ɲi funntange na,
 mii jwumpe puni sí ɲyɛ funntanga jwumɔ.

Mii à tɛɛn ná l'e, ali mii kwuŋkwooni kàntugo,
 mii cyeere sí ɲiŋe mii na.

²⁷ Naha kurugo yɛ Kafoonŋi, mu sì ɲɛɛ mii múnaani yaha
 li kwòro kwũŋi numpini i mɛ.

Mu mú sì ɲɛɛ ma báarapyiŋi ɲiɲcɛnŋi yaha u fwónhɔ fannŋe e mɛ.

²⁸ Mu à nũmpaŋke tata kuni le mii taan

Mà mu yaha ná mii i, mu sí mii pyi mii i ɲi funntange na†.”»

²⁹ ɲyɛ Pyɛri à kwò Dawuda jwumpe ɲiɲjwumpe na ke, maa núr'a jwo: «Mii cĩnmpyiibii, yii na yaha si wuu tulyage Dawuda kani fĩniŋe ɲjwo yii á. Tɛni i u à mpe jwumpe jwo ke, u mpyi a pu jwo a wà uye na mɛ, ɲaha kurugo yɛ wuu à li cè na u à kwũ, u buwuŋ' à tò. Ali ɲiɲjaa u kwũunni na ɲyɛ naha wuu yyére. ³⁰ Dawuda na mpyi Kile tũntunŋo, u mú mpyi a li cè na Kile à kâa ur'á na uru na sí n-pa u ɲambilini là tĩŋe u fànhe tatɛɛnge e u kàntugo. ³¹ Kile à wyèr'a yi jwo Dawuda á na Kile ɲiɲcwənrəŋi sí n-pa ɲè n-fworo kwũŋi i. Lire kurugo Dawuda à jwo na “U sì n-kwòro kwũŋi numpini i mɛ, u cyeere sì n-fwónhɔ fannŋe e mɛ‡.” ³² Yesu kyaa li, Kile à u ɲè a yige kwũŋi i. Lir' à pyi wuu mú puni ɲyii na. ³³ U à dũg'a kàr'a sà ntɛɛn Kile kàniŋe cyɛge na. Kile Munaani ɲwəməɛni u mpyi a lwó wuu á ke, Tufoonŋi Kile à lire kan u á, ka u u li yaha l' à tĩge wuu ɲuŋ' i. Lire yii ɲyɛ na ɲaa amɛ, maa nũru li ɲwə na. ³⁴ Yii li cè na Dawuda yabiliŋi ɲyɛ a dũgo ɲiɲyiŋi na mɛ, ɲka lire ná li wuuni mú i, u à jwo

“Kafoonŋi Kile à jwo mii Kafoonŋi á

‘Ta ma a pa ntɛɛn na kàniŋe cyɛge na,

³⁵ mii sí n-pa mu zàmpeɛnbii le mu tooyi ɲwəh' iŠ. ’ ”»

³⁶ ɲyɛ Pyɛri à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Lire e ke yii Izirayeli shiinbii pun' à yaa yii li cè na nàkaana baa na Yesu yii à kwòro cige na ke, Kile à uru pyi Kafoonŋi ná uru Kile ɲiɲcwənrəŋi.»

³⁷ Pi à puru lógo ke, ka pu u pi zòmpii cúnŋo sèl'e, ka pi i Pyɛri ná tũntunmpii sanmpii pyi: «Wuu cĩnmpyiibii, ɲaha wuu à yaa wuu pyi bɛ?» ³⁸ Ka Pyɛri si pi pyi: «Yii yii toronŋanni kɛɛnŋe, yii puni ɲiɲkin ɲiɲkinŋ' à yaa yii batize Yesu Kirisita mɛge na, bà yii kapegigii si mpyi si yàfa yii na mɛ. Lire ká mpyi, yii sí Kile Munaani ta. ³⁹ Naha kurugo yɛ Kile à u Munaani ɲwəməɛni lwó yii ná yii tũlug' á, mà bâra mp̄ii pi ɲyɛ tatəɔnyi i ke. Mp̄ii wuu Kafoonŋi Kile sí n-pa n-yyere si mpyi u pyi ke, l' à lwó pire pun' á.»

⁴⁰ Pyɛri à jwumɔ ɲiɲyahama jwo pi á sahanŋi Yesu kyaa na, maa pi yɛɛ na pi nũru ŋge dɲyɛŋi sũpyire nintiimbaare ɲwəh' i, bà Kile si mpyi si pi shwə mɛ. ⁴¹ Sũpyire t' à dá u jwumpe na ke, ka pire si batize. Mp̄ii pi à bâra dánafeebii kurunŋe na kuru canŋe ke, pire mpyi a shiin kampwəhii taanre (3.000) kwò.

Dánafeebii wwɔŋɛge pyiŋkanni

⁴² Yesu tũntunmpii mpyi maha yɛɛyi ɲjemu kaan ke, dánafeebii mpyi a piye waha maa yire nũru tɛrigii puni i, maa ɲkwòro wwɔŋɛge e. Pi mpyi maha bwúurunŋi kwũun na ntáli

piye na na lyi, maa Kile jaare siŋcyan. ⁴³ Sùpyire puni mpyi ná fyagare e, naha na ye kakyanhala karigii ná kacyeenŋii mpyi na mpyi Yesu tūntunmpii cye kurugo. ⁴⁴ Shin maha shin u mpyi a dá Yesu na ke, pire puni mpyi a wwò maa mpyi ninŋin, pi cyeyaayi puni mpyi kàngwəwə wuyo. ⁴⁵ Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha pi taare tà ná pi cyeyaayi yà pèrèli, maa yire wyérenŋi táali piye na mà tàanna ná shin maha shin jùŋə tugure e.

⁴⁶ Pi mpyi maha piye bínnini canŋa maha canŋa, ná sòŋəwə ninŋin i Kilejaarebage e, maa Kile pèrè. Pi mpyi maha bínnini pi pyenyi i, maa bwúurunŋi kwùun na ntáali piye na maa pi njyini lyi ná funntange ná funŋcənŋi i. ⁴⁷ Pi mpyi maha Kile kêrè, pi kyaa mpyi a táan sùpyire pun'á. Mpii Kafoonŋi à shwə ke, u mpyi maha pire bârali pi kurunŋe na canŋa maha canŋa.

3

Pyeri à cwəhəməfooni wà cùŋə

¹ Canŋa yàkəŋə, Kilejaarege tēni i, Pyeri ná Yuhana à kàrè Kilejaarebage e. ² Lir'à pi ta pi à sà faanŋi wà yaha Kilejaarebage tajjiŋwəge kà na, pi maha ŋkemu pyi: «Tajjiŋwəge Nisinanŋe» ke. Amuni u mpyi a si. Canŋa maha canŋa, pi mpyi maha mpa u yaha kuru cyage e, sùpyire ti nyè na jyè Kilejaarebage e ke, bà u si mpyi s'a pire jaare mɛ. ³ Uru faanŋ'à Pyeri ná Yuhana nya tajjiŋe e maa pi jaare. ⁴ Ka pi i u yal'a wii, ka Pyeri si jwo: «Wuu wii.» ⁵ Ka nənŋi si yyahe yirig'a le pi e. U mpyi na sənŋi na pi si yaaga kan ur'á.

⁶ Nyè ka Pyeri si u pyi: «Wyéré, lire nyè mɛ sɛɛn nyè mii á mii u kan mu á mɛ, ŋka yaage ku nyè mii á ke, mii si kuru kan mu á. Nazareti kənhe shinŋi Yesu Kirisita mɛge na, yiri ma a jaare!» ⁷ U à yire jwo ke, maa nənŋi cù kənŋe cyège na mà yirige. Nyè ka nənŋi tooyi ná u nintajjiigii si ntíl'a cyiye ta.

⁸ Ka u u yi a yir'a yyére, maa li jwə cù na jaare, maa sà jyè Kilejaarebage e* ná Pyeri ná Yuhana i, maa jaare, maa yini, maa Kile kêrè. ⁹ Sùpyire pun'á u nya u u jaare marii Kile kêrè. ¹⁰ Pi mpyi a li cè na nənŋi u mpyi maha ntèn Kilejaarebage Tajjiŋwəge Nisinanŋe na maa sùpyire jaare ke, uru wi. Pyinŋanni na uru nənŋ'à pyi maa jaà na jaare ke, ka lire si sùpyire bilibili.

¹¹ Nənŋi mpyi a taha a yaha Pyeri ná Yuhana fye e. Ka sùpyire kàkyanhala wuubii si fê a kàr'a sà bínni pi taan, Kilejaarebage ŋkubabwəhe kà jwəh'i, pi mpyi a Saanŋi Solomani mɛge le kuru ŋkubage na. ¹² Pyeri à sùpyire nya ke, maa jwo: «Wuu cìnmpyiibii, Izirayeli shiinbii, naha na nde kan'à yii kàkyanhala ye? Naha na yii na wuu wíl'amɛ mu à jwo wuu yabilimpii sífente ná wuu Kile yyahafyagare t'à wuu pyi wuu à ŋge nənŋi pyi u à yiri na jaare ye? ¹³ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná wuu tulyeyi sanŋyi u Kilenŋi, u à u báarapyinŋi Yesu jùŋke yirige ná l'e. Yii à u le fənhafoonŋi Pilati cye e, ka uru si li ta na yaaga nyè a yaa ku pyi u na mɛ, ka yii i jcyé u na Pilati nyii na. ¹⁴ Ŋge u à jwə maa ntii ke, yii à cyé uru na, ŋge u à boore pyi ke, maa Pilati jaare na u uru cye yaha. ¹⁵ Ŋge u nyè na shini ninŋwombaanŋi kaan ke, yii à uru bò, ŋka Kile à u jè a yige kwuni i. Wuu à u nya u jənŋkwooni kəntugo. ¹⁶ Ŋge nənŋi u ŋge yii i jaa, ná yii à u cè ke, wuu à daniyanŋi pyi Yesu na, lire cye kurugo, u à ja a yir'a yyére. Wuu à daniyanŋi pyi Yesu mɛge na, lire l'à ŋge nənŋi yampe kwə feefee bà yii puni nyii wá u na mɛ.

¹⁷ Mii cìnmpyiibii, mii à li cè na li jəcəmbaanŋi u à yii ná yii jùŋufeebii pyi yii à lire kani pyi. ¹⁸ Lire e ke Kile à jwumpe mpemu jwo fo tēmənŋi i u tūntunmpii cye kurugo ke, pur'à fūŋə. U mpyi a jwo na Kile Njəcwənrənŋi à yaa u kyaala. ¹⁹ Lire e ke yii yii toronŋanni kēɛnŋe, yii i yiye kan Kile á, bà u si mpyi si yii kapegigii yafa yii na mɛ. ²⁰ Lire ká mpyi, Kafoonŋi Kile sí tanəŋə kan yii á. Mà bâra lire na, ŋge u à yaha yii yahare e ke, u sí uru tūugo yii á, Yesu u nyè Kile Njəcwənrənŋi ke, uru kyaa li. ²¹ Ŋka u à yaa u tēn nɛnyinŋi na fo

* 3:8 Kuru k'à pyi urufoo canŋcyiige mà jyè Kilejaarebage kaanŋe funŋke e, naha na ye Yahutuubii Saliyanŋi i, kafuun li mpyi li li cwəhəməfoo u jyè Kilejaarebage kaanŋe funŋke e.

u aha yaayi puni pyi y'à nùru yi lyempe e, yire Kile à jwo fo tèemɔni i u tũntunmpii cye kurugo.

²² Nye Kile tũntunŋiMusa à jwo

“Bà wuu Kafoonji Kile à mii tun mɛ, amuni u sí n-pa yii cĩmpworonji wà pyi u tũntunŋo mii fiige. U aha jwumɔ maha jwumɔ jwo yii á ke, yii i ɲɛɛ puru na.

²³ Shin maha shin u ɲɛɛ u ɲɛɛ a ɲɛɛ uru tũntunŋi jwumpe na mɛ, urufoo sí n-bò n-yige sùpyire shwɔhɔl'e†.”

²⁴ Nye mà lwó Kile tũntunŋi Samuweli na, Kile tũntunmpii pun'à jwo nde tèni kyaa na mú, Musa fiige. ²⁵ Jwumpe Kile tũntunmpil'à jwo ke, pur'à jwo yii á mú. Tunmbyaare Kile à le ná yii tulyeyi i, tèni i u à jwo Ibirayima á na uru sí jwó le ɲĩke supyishinji pun'à u tũluge cye kurugo ke, tire tunmbyaar'à le ná yii e mú‡. ²⁶ Lire e Kile à u báarapyinji yaha a pa yii Izirayeli shiinbii mɛɛ na yyecyiige na, u u jwó le yii á, yii i láha pege karigii na.»

4

Pi à kàre ná Pyeri ná Yuhana i yukyaabii yyére

¹ Nye mà Pyeri ná Yuhana yaha jwumpe na, Kile sáragawwuubii ná Kileɲaarebage sanɔwɔnsigibii ɲũɲufoonji ná Sadusiibii pil'à nɔ wani. ² Li mpyi a sàa pɛn pi e mà Pyeri ná Yuhana ɲya pi i sùpyire yɛɛge ná Kile Jwumpe e na Yesu à ɲè a fworokwùni i, na lir'à li cyêe na sùpyire sí n-pa ɲè n-fworokwùni i nũmpañja. ³ Ka pi i pi cù a le kàsuni i fo mà sà nɔ kuru canña nũmpañja na, ɲaha na yɛ numpilage mpyi a wwò a kwò. ⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, mpai pi mpyi na Pyeri ná Yuhana jwumpe nùru ke, pire ɲĩyahamil'à dá Yesu na, ka lire sí dánafeebii kurunke shiinbii pyi pi à kampwɔhii kan̄kuro (5.000) kwò.

⁵ Kuru canña nũmpañja, Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwɔnribii ná Kile Saliyanji cye-lentiibil'à pa piye bínni Zheruzalemu kànhe e. ⁶ Kile sáragawwuubii ɲũɲufembwòhe Ana* mú mpyi wani, mà bàra Kayifu ná Yuhanaɲi wabɛɛ ná Alezandiri ná sáragawwuubii ɲũɲufembwòhe pyɛngɛ shiinbii puni. ⁷ Ka pi i ɲkàr'a sà Pyeri ná Yuhana yige kàsuni i mà pa yyéɛɲɛ piye shwɔhɔl'e, maa pi yíbe: «Ná fànhe ɲkire e, lire ɲye mɛ ná mɛge ɲkire e yii à ɲge nàɲi cùuɲo yɛ?»

⁸ Nye mà Pyeri yaha u à ɲĩ Kile Munaani na u à jwo: «Yii pi ɲye wuu Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwɔnribii ke, ⁹ ná yii sí naha a wuu yíbe faanji ná u cuuɲɔɲkanni kyaa na ɲĩɲaa, ¹⁰ yii puni, mà bàra Izirayeli shiinbii sanmpii puni na, yii li cè na Nazareti kànhe shinji Yesu Kirisita mɛge na ɲge nàɲi cùuɲo. Yesu yii à kwòro cige na mà bò, ka Kile si u ɲè a yige kwùni i ke, uru mɛge na ɲge nàɲi ɲĩɲyerenji u ɲge yii yyaha na ke, u à cùuɲo. ¹¹ Yesu kyaa l'à jwo Kile Jwumpe Semɛɲi i na

“Yii bafaanribil'à cyé kafaage ɲkemu na ke, kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na†.”

¹² Nye shwofoonji wà saha ɲye uru baare e mɛ. Mɛge cye kurugo wuu sí nũmpañja ta ke, kuru ɲye a le sùpyanji wà tufiige na ɲke ɲĩke na Yesu baare e mɛ.»

¹³ Yahutuubii ɲũɲufeebii ná kacwɔnribil'à Pyeri ná Yuhana ɲya pi i yu fyagara baa ke, ka li i pi kàkɔanhala, ɲaha na yɛ pi mpyi a li cè na Pyeri ná Yuhana ɲye a kàla sèl'e mɛ, ka pi i li kàanmucya mà li ɲya na pi ná Yesu u mpyi. ¹⁴ Nye nàɲi u à cùuɲo ke, pi à uru ɲĩɲyerenji ɲya Pyeri ná Yuhana taan ke, pi ɲye a yà ta si ɲjwo mɛ.

¹⁵ Ka pi i Pyeri ná Yuhana pyi pi à fworokwòro na piye yíbili: ¹⁶ «Naha wuu à yaa wuu pyi mpai shiinbii na bɛ? Kakyanhala kani pi à pyi ke, Zheruzalemu shiinbii pun'à li cè, wuu mú sì n-jà nàkaana pyi lire e mɛ. ¹⁷ Nka nde kani ɲye a yaa li cɛɛg'a nɔ cyeyi puni i mɛ, lire e ke wuu pi yyere, wuu u pi fũguro, bà li si mpyi pi àha nùru kuru mɛge kyaa jwo sùpyanji wà tufiig'à mɛ.»

† 3:23 Duterenɔmu 18.15, 18, 19 ‡ 3:25 Zhenɛzi 22.18; 26.4

* 4:6 Nge Ananji na mpyi nò.

† 4:11 Zaburu 118.22

¹⁸ Ka pi i Pyeri ná Yuhana yyere maa yi jwo a waha pi á, na pi àha núru Yesu kyaa jwo sùpyan̄ji wà tufig'á, lire nyε mε si sùpyan̄ji wà kâla ná u kani i mε. ¹⁹ Ka Pyeri ná Yuhana si pi pyi: «Ncyii kapyaaгии mú shuunn̄ni i, li ndi l'à tí Kile á yε? Mà yii jwóm̄eni cû laa, mà Kile jwóm̄eni cû? Yii yabilimp̄ii pi yi kâanmucya dε! ²⁰ Nde wuu k̄on'à jya maa li lógo ke, wuu si n-jà n-pyi ná wuu nyε na lire yu mε.»

²¹ Ka pi i pi fùguro sahan̄ki maa pi yaha. Pi nyε a mpyi a cè yaage pi sí n-pyi pi na mε, naha na yε kakyanhala kani li mpyi a pyi ke, sùpyire mpyi na Kile kère lire kurugo. ²² Nàn̄ji u mpyi a cùun̄jo lire kakyanhala cuun̄jokanni na ke, uru shin̄ji mpyi a nyaha yyee beeshuunni na.

Dánafeebil'à Kile jáare

²³ Pi à Pyeri ná Yuhana cye yaha ke, ka pi i nkàre Yesu t̄un̄ntun̄mp̄ii san̄mp̄ii cyage e. Nje Kile sáragawwuubii j̄un̄jufēebii ná Yahutuubii kacw̄on̄ribil'à jwo pi á ke, maa sà yire puni yyaha jwo pi á. ²⁴ Nyε pi à yire lógo ke, ka pi puni si ww̄d̄ s̄on̄j̄or̄o nin̄kin na maa Kile jáare fàn̄ha na: «Kafoon̄ji, mu u à n̄nyin̄ji ná j̄in̄ke dá, maa suumpe lw̄ohe ná ku fun̄j̄o yaayi puni dá. ²⁵ Wuu tulyage Dawuda u nyε mu báarapyin̄ji ke, mu à ma Munaani pyi l'à u yyaha cû, ka u u jwo

“Naha kurugo supyishin̄'a j̄un̄j̄o kyán yε?

Naha na k̄irigii sùpyire maha v̄un̄mpw̄ore pyi yε? Ti nyε j̄un̄j̄o baa.

²⁶ Saan̄bii pi nyε j̄in̄ke na ke, pir'à piye bégele k̄ashige m̄ε na, ka j̄un̄jufēebii si piye bégele Kafoon̄ji Kile ná u N̄j̄ncw̄on̄r̄on̄ji m̄ε na‡.”

²⁷ S̄e wi dε! N̄ke k̄an̄he e, saan̄ji Er̄odi ná P̄onse Pilati à ww̄d̄ ná Iziraȳeli shiin̄bii ná supyishin̄ji san̄ji i, báarapyin̄ji mu à cw̄on̄r'a yaha maye m̄ε na, ná uru u nyε Yesu ke, maa nt̄un̄ke taha uru na. ²⁸ Lire mpyin̄ji cye kurugo, kyaa maha kyaa mu à kyaala a yaha fo t̄em̄oni i mà tàanna ná ma s̄ifente ná ma j̄yii wuuni i ke, cyire pi à pyi. ²⁹ N̄ka Kafoon̄ji, pi à wuu fùguro ná jwumpe mp̄emu i num̄ε ke, mu à puru lógo. Wuu pi nyε mu báarapyii ke, wuu t̄εge, wuu raa mu jwumpe yu fyagara baa. ³⁰ Li s̄in̄ji yaha wuu na, wuu jà wuu a yamp̄ii cùun̄ji, wuu raa kacyeen̄kii ná kakyanhala karigii pyi mu báarapyin̄ji n̄j̄nc̄en̄ji Yesu m̄εge na.»

³¹ Pi à Kile jáar'a kw̄d̄ ke, cyage e pi mpyi a b̄inni ke, ka kuru cyage j̄in̄ke si j̄ncȳenne, ka Kile Munaani si pi puni j̄n̄i, ka pi i wá na Kile jwumpe yu fyagara baa.

Dánafeebii cyeyaayi pun'à pyi k̄angw̄or̄o wuyo

³² Dánafeebii kurun̄ke mpyi a ww̄d̄ maa pi z̄om̄pii ná pi s̄on̄j̄ore pyi nin̄kin, f̄er̄en̄ε yaaga saha nyε a mpyi pi wà á mε, pi yaayi puni mpyi k̄angw̄or̄o wuyo. ³³ S̄ifente na mpyi Yesu t̄un̄ntun̄mp̄il'á s̄e s̄el'e pi i yi yu s̄up̄yir'á na Kafoon̄ji Yesu à j̄n̄e a f̄woro kw̄un̄ji i. Kile mpyi a j̄w̄o pi puni na maa pi t̄εge s̄el'e. ³⁴ Kanhamaf̄oo nyε a mpyi pi e mε, naha na yε mp̄ii pi mpyi ná taare e, lire nyε mε pȳenyi i ke, pire mpyi maha yire p̄érel̄i, ³⁵ maa ma na uru wȳéren̄ji kaan̄ Yesu t̄un̄ntun̄mp̄il'á. Pi mpyi maha uru wȳéren̄ji táali piye na, maha nt̄aanna ná pi shin̄ maha shin̄ j̄un̄j̄o tugure e. ³⁶ Nyε n̄an̄ji wà na mpyi wani, uru m̄εge na mpyi Yusufu, Levi t̄uluge shin̄ u mpyi u wi, u mpyi na ȳiri Sipiri k̄ini i. Yesu t̄un̄ntun̄mp̄ii mpyi a u m̄εge le Barinabasi, kuru m̄εge j̄w̄ohe ku nyε: «N̄gemu u maha m̄aban̄ leni s̄up̄yire e ke.»

³⁷ K̄er̄εge na mpyi uru n̄an̄'á, ka u u ku p̄ére, maa mpa ná ku wȳéren̄ji i mà pa n̄kan̄ Yesu t̄un̄ntun̄mp̄il'á.

5

Ananiyasi ná u cwon̄ji Safira kani

¹ Nyε n̄an̄ji wà na mpyi wani, uru m̄εge na mpyi Ananiyasi, u cwon̄ji m̄εge sí nyε Safira, ka pire mú si taare tà p̄ére. ² Ka pi mú shuunni si b̄ē li na, ka u u taare wȳéren̄ji t̄aa, maa taaga n̄w̄oh̄o, maa nk̄are ná ku san̄j̄ke e mà sà n̄kan̄ Yesu t̄un̄ntun̄mp̄il'á. ³ Ka Pyeri si u pyi:

‡ 4:26 Zaburu 2.1, 2

«Ananiyasi, di mu à pyi maa Sitaannini yaha u à sònɲopeere tég'a mu zòmbilini jî fo mu à ma taare wyéreni wà ɲwəhə maa mpa finε Kile Munaani á ye? ⁴ Maa mu yaha mu sàha ɲkwə a taare pére mε, taha mu woro bà ti mpyi ti ti mε? Mu à ti pére ke, taha mu wu bà u mpyi ti wyéreni mε? Naha k'à nde kani mpyini sònɲore tírige mu funɲke e ye? Sùpya á bà mu à finε mà dε! Kile á mu à finε.»

⁵ Ananiyasi à puru lógo ke, maa ɲcwo ɲɲke na mà kwû. Mpii pi à yire lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàɲjiibii si yîri maa u buwuɲi pɲwə a sà ntò. ⁷ Nye tèr'à pyi ke, ka Ananiyasi cwoɲi si nɔ wani, nde l'à u poonɲi ta ke, u mpyi a lire cè mε. ⁸ Ka Pyeri si u pyi: «Sèenɲi jwo na á, kampyi nge dáɲi na taar'à pére.» Ka ceenɲi si jwo: «Ɖɔn, uru na t'à pére.» ⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Naha k'à pa ná l'e, ka yii i jwo a ɲwə si Kafoonɲi Munaani ɲwə cû ye? Nye mpii pi à sà mu poonɲi tò ke, pire pi mpii cyiinɲi na, pi mú si n-kàre ná mu i.» ¹⁰ Ka ceenɲi si ntíl'a cwo ɲɲke na Pyeri fere e mà kwû. Ka nàɲjiibii si jyè pyenge e, mà u ta u à kwû. Ka pi i u lwə a kàr'a sà ntò u poonɲi taan. ¹¹ Nye dánafeebii kurunɲke ná sùpyire puni t'à puru jwumpe lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e.

Yesu túnntunmpil'à kakyanhala kariii ninyahagii pyi

¹² Kacyeenɲi ninyahagii ná kakyanhala kariii ninyahagii mpyi maha mpyi sùpyire shwəhəl'e Yesu túnntunmpii cye kurugo. Dánafeebii puni mpyi maha piye bínnini Kileɲaarebage ntàani na, saanɲi Solomani ɲkubabwəhe ɲwəh'i. ¹³ Mpii pi ɲye pi ɲye a dá Yesu na mε, pire wà ɲye a mpyi na ɲεεg'a bàra pi na mε. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha pi pére sèl'e. ¹⁴ Nambaabii ná cyeebii pi mpyi na ma na piye kaan Kafoonɲi á ke, là mpyi na bàrali pire na sèl'e. ¹⁵ Kakyanhala karigii nimpyiinkii kurugo, sùpyire mpyi maha ma na yampii sínɲini bàmbahanyi, lire ɲye mε demεbii na pyenkuubil'e, bà li si mpyi li mée ka bê shin nɲɲin na, Pyeri nintoronɲi nàɲjaɲi ká ntò ɲgemu na ke, urufoo si ɲcùuɲə mε. ¹⁶ Shinɲyahara mú mpyi maha yîri ná yampii ná jɲnacyaanbil'e Zheruzalemu kwúumpe kànyi na, na ma na ɲcyère Yesu túnntunmpii na, pi puni mú sí mpyi maha ɲcùuɲi.

Pi à Yesu túnntunmpii kyérege

¹⁷ Nye ka yɲcyεge si jyè Kile sáragawwuubii ɲɲufembwəhe ná u fyèɲwəhəshiinbii Sadusiibil'e.

¹⁸ Ka pi i cye taha Yesu túnntunmpii na, maa pi cû a le kasubabwəhe e. ¹⁹ Nye ka Kafoonɲi Kile mèlekenɲi wà si mpa kasubage ɲwə múgo numpilage e, maa pi yige, maa pi pyi: ²⁰ «Yii a si Kileɲaarebage e, yii i sà a nge shɲɲi kani sɛnmεge yii a yu sùpyir'á.» ²¹ Nye pi à yire lógo ke, kuru canɲa nùmpaɲa ɲyèsɔge na, ka pi i ɲkàre Kileɲaarebage e, maa sà a sùpyire kálali.

Tèr'à pyi ke, ka Kile sáragawwuubii ɲɲufembwəhe ná u fyèɲwəhəshiinbii si yukyaala kurunɲke ná Izirayeli shiinbii kacwənrɲibii puni yyer'a bínni, maa sòrolashiibii pyi pi sà Yesu túnntunmpii yige kasubage e, pi a ma. ²² Ka pire si ɲkàre, pi ɲye a sà túnntunmpii ta wani mε, maa núr'a sà pi pyi: ²³ «Wuu à kàr'a sà kasubage ta k'à yal'a tò, ku saɲcwənsigibii mú si wá a mpyi na ku saɲcwənni sigili. Nka wuu à ku múgo ke, wuu ɲye a sùpya ta wani k'e mε.»

²⁴ Nye Kileɲaarebage saɲcwənsigibii ɲɲufoonɲi ná sáragawwuubii ɲɲufeebil'à puru lógo ke, pi saha ɲye a pi nimpyii cè mε, ka pi i wá na piye yíbili li pyinɲkanni na. ²⁵ Maa pi yaha puru na, ka wà si mpa pi pyi: «Nàmpii yii à cû a le kàsɲi i ke, pi wá na sùpyire kálali Kileɲaarebage e.» ²⁶ Nye ka Kileɲaarebage saɲcwənsigibii ɲɲufoonɲi ná u shiinbii pii si yîr'a kàr'a sà pi yyer'a pa. Pi ɲye a ɲen'a pi cû fànhe e mε, naha na ye pi mpyi na fyáge sùpyire kà ɲkwə pire wà mbò ná kafaayi i mε.

²⁷ Pi à nɔ ná pi e yukyaala kurunɲke yyère ke, ka sáragawwuubii ɲɲufembwəhe si pi pyi: ²⁸ «Taha wuu ɲye a mpyi a yi jwo a waha yii á na yii àha nùru raa sùpyire kálali ná Yesu mεge e mε? Ku ke, yii à Zheruzalemu kànhe puni shwə a ta ná yii kàlaɲi i, mà bàra lire na, yii sí nge nàɲi mbòɲi tugure pyi ti pyi wuu woro.» ²⁹ Ka Pyeri ná Yesu túnntunmpii sanmpii si pi pyi: «Wuu pi Kile ɲwəməenɲi cû, wuu à lire funɲə cè mà tòro wuu yii ɲwəməenɲi cû.

³⁰ Yesu yii à kwòro cige na mà bò ke, wuu tulyeyi u Kilenji à u jè a yige kwùnjì i, ³¹ maa u pyi u à dùg'a kàr'a sà ntèen uru kàniŋe cyege na, maa u pyi Nùŋufoonji ná Shwofoonji, bà u si mpyi si Izirayeli shiimbii pyi pi pi toronkanni kèenŋe pi i láha kapegigii na, Kile si cyi yàfa pi na mɛ. ³² Wuu ná Kile Munaani na cyire karigii shɛenre yu, Kile à lire ndemu kan u jwɔmɛɛni cùveebil'á ke.» ³³ Yukyaala kurunŋ'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri fo pi la mpyi si Yesu tûntunmpii bò.

³⁴ Nyɛ Farizhenŋi wà na mpyi pi shwòhòl'e, uru mɛge na mpyi Gamaliyeli, Kile Saliyanji cyelentu u mpyi u wì, sùpyire puni mpyi na u pèrɛ, ka uru si yîr'a yyére yukyaala kurunŋe shwòhòl'e maa jwo na pi Yesu tûntunmpii yige ntàani na tère nimbilere funŋ'i. ³⁵ Pi à fworò ntàani na ke, ka u u jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmppyibii Izirayeli shiimbii, nde yii la jye si mpyi mpìi shiimbii na ke, yii a yiye kàanmucaa dɛ! ³⁶ Naha kurugo ye li sàha mɔ mɛ, nàŋi wà mpyi a yîri naha, u mɛge mpyi Tedasi. U mpyi a uye pyi shinbwo fo shiin ŋkwuu sicyɛɛre (400) fiige mpyi a taha u fye e. Nka pi à pa u bò ke, ka u shiimbii puni si jcaala, ka yire si yyére wani. ³⁷ Lire kàntugo Galile kùluni shinŋi wà à yîri sùpyire mɛsemɛni tɛni i, uru nàŋi mɛge mpyi Zhudasi, u mpyi a shinŋyahara yákilibii kèenŋe pi à taha u fye e. Nka uru mú à bò, ka u fyèjwòhòshiimbii puni si jcaala.

³⁸ Lire kurugo numɛ, mii sí jjemu jwo yii á ke, yire yi jye, yii àha mpìi shiimbii kani pwo yii múnahigii na mɛ, yii pi yaha pi a sì. Kampyi pi funŋò kani, lire jye mɛ pi kapyin'á fworò sùpyire e, li sí n-pa n-yyére. ³⁹ Nka kampyi Kile e l'á fworò, yii sì n-jà li kèɛge mɛ. Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha ŋkwò nta yii i Kile tûnni mɛ.»

Nyɛ ka yukyaala kurunŋe si jɛɛ Gamaliyeli jwumpe na, ⁴⁰ maa Yesu tûntunmpii yyer'a pa, maa pi bwòn, maa pi pyi na pi àha nùru Yesu mɛge kyaa jwo sùpya á mɛ, maa pi cyɛ yaha pi a sì. ⁴¹ Ka tûntunmpii funntanga wuubii si yîri yukyaala kurunŋe taan mà kàrɛ jaha kurugo ye Kile à li ta na pi à yaa pi kyaala Yesu mɛge kurugo, ka lire si mpyi pi á jùnjirire kyaa. ⁴² Canŋa maha canŋa, pi mpyi maha sùpyire yeɛge Kilejaarebage ná pyenyi i tɛrigii puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu na Yesu u jye Kile Nijcwònròŋi.

6

Kacwònrìbii tɛgɛfɛbii kani

¹ Nyɛ cyire canmpyaagil'e là mpyi na bàrali cyelemppyibii jyahani na. Dánafeebii kurunŋe e, mpìi pi mpyi na Girekiibii shɛenre yu ke, ka pire si wá na Eburubii shɛenre jwufɛebii jùnyi tare, jaha na ye pi mpyi a li kàanmucya mà li jya na pire u kàmpanŋke lenkwucyeebii jye a cù cùŋkanna nijcennɛ na yalyire kàmpanŋke na mɛ*. ² Nyɛ ka Yesu tûntunmpii kɛ ná shuunniŋi si cyelemppyibii puni yyer'a bínni, maa yi jwo pi á: «Wuu aha Kile Jwumpe jwunji yaha maa wuye pwo jjiyìŋi karigii kanni jcwònròŋi na, lire jye a tí mɛ. ³ Lire e ke wuu cìnmppyibii, yii nàmbaa baashuunni cwònrò yiye shwòhòl'e, mpiimu pi jye ná metange e maa mpyi yákilifee, maa jî Kile Munaani na ke. Wuu sí jjiyìŋi kataanmpe le pire cyɛ e. ⁴ Wuu pi ke, wuu sí wuye pwo Kilejarege ná Kile jwumpe jwunji na.» ⁵ Ka puru jwumpe si ntáan sùpyire puni i, ka pi i shiin baashuunni cwònrò. Pi nijcyiŋi u à pyi Ecyeni, u mpyi a dá Kile na sèl'e, Kile Munaani mpyi a u jî, uru ná Filipi ná Porokori ná Nikanòri ná Timò ná Parimɛnasi ná Antiyòshi kàhe shinŋi Nikola u mpyi a fyànha a pyi Yahutuubii Kile kuni i ke. ⁶ Ka pi i mpa pire shiin baashuunniŋi cyèe Yesu tûntunmpii na, ka pire si Kile jaàre pi na, maa cyeyi taha pi jùnyi na, maa jwò le pi á.

* **6:1** Yahutuubii mpyi a taa mà pyi kuruyo shuunni: 1 mpìi pi jye pi jye Izirayeli taare e mɛ, maa Girekiibii shɛenre yu, ná tire ti jye pi nushɛenre ke; 2 mpìi pi jye Izirayeli taare e maa Eburubii shɛenre yu ke. Mpìi pi à tɛn cyeyi yabere e nàmpònte e ke, ŋgemu ká lye ke, uru maha nùr'a kàrɛ Izirayeli kɛni i, jaha na ye Yahutuubii la mpyi pire puni si ntò Izirayeli taare e. Mpìi pi à kwù Zheruzalemu i maa pi cyeebii yaha ke, pire lenkwucyeebii mpyi maha ntèen wani. Lire kurugo lenkwucyeebii nijyahamii mpyi na Girekiibii shɛenre yu.

⁷ Kile Jwumpe mpyi na ɲcaali, cyelempyiibii sí i ɲyahage fwɔfwɔ Zheruzalemu kànhe e, Kile sáragawwuubii ɲɲyahamii sí i ɲɛge Yesu na.

Yahutuubil'à Ecyeni cû

⁸ Kile mpyi a ɲwɔ Ecyeni na sèl'e, maa síɲi kan u á. U mpyi maha kakyanhala karigii ná kacyeenŋii pyi sùpyire shwɔhɔl'e. ⁹ Nyɛ Kile Jwumpe kàlambage pi maha mpyi: «Bilibii ɲɲjahabii kàlambage» ke, Sirɛni kànhe shiimbii ná Alɛzandire kànhe shiimbii pii mpyi a yîri kuru kàlambage e, mà bâra Silisi kùluni shiimbii pii ná Azi shiimbii pii na, ka tire sùpyire si mpa nàkaana pyi ná Ecyeni i. ¹⁰ Nka Kile Munaani mpyi a Ecyeni yyaha cû maa u pyi u u yákilifente jwumpe mpemu yu ke, pi ɲyɛ a já a ɲwɔshwɔɔ ta puru na mɛ.

¹¹ Nyɛ lir'à pyi ke, ka pi i wyɛɛɲi tɛg'a sùpyire tà sòn a yaha Ecyeni na, ka pire si fin'a taha u na maa jwo: «Wuu à u jwumpe lógo, u à Kile túnntunɲiMusa ná Kile mɛge kɛɛge.»

¹² Lir'à pyi ke, ka sùpyire ná kacwɔnribii ná Kile Saliyaɲi cyelentiibii lùgigii si yîri Ecyeni taan, maa u cyán a cû fànhe e, maa ɲkàre ná u e yukyaala kurunke yyére. ¹³ Pi mpyi a kàre ná kafinivinibii píl'e mú, ka pire si fini na: «Ŋge nàɲi maha jwumpimpe yu Kileɲaarebage ná Musa Saliyaɲi na tɛrigii puni i. ¹⁴ Wuu à lógo u ɲwɔ na na Nazareti kànhe shinɲi Yesu na sí n-pa Kileɲaarebage jya, si Kile túnntunɲi Musa làdaabii kɛɛnɲɛ.»

¹⁵ Ka yukyaala kurunke shiimbii puni si yyahayi le Ecyeni i na wíi, mà u yyahe ɲya k'à pyi mu à jwo Kile mɛlɛkɛɲi wà wogo ki.

7

Ecyeni à Yahutuubii funɲo cwo Kile Jwumpe na

¹ Ka Kile sáragawwuubii ɲɲɲufembwɔhe si Ecyeni pyi: «Nje pi na yu mu na ke, sèe wi la?»

² Ka u u pi pyi: «Mii cɛnmpyiibii ná mii tiibii, yii lógo na ɲwɔ na. Mà wuu tulyage Ibirayima yaha Mɛzopotami kɛni i, sɛnampe foonɲi Kile à uye cyêe u na mà u ta u sàha ntɛɛn Kyaran kànhe e mɛ. ³ Maa yi jwo u á na u fworu u tupyɛnge e, u fworu u kɛni i, kɛni uru sí n-cyêe u na ke, u raa sì lire e*. ⁴ Nyɛ ka Ibirayima si yîri Kalide shiimbii kùluni i, maa ɲkàr'a sà ntɛɛn Kyaran kànhe e. U tunɲi kwùɲkwooni kàntugo, kɛni i yii ɲyɛ amɛ ke, ka Kile si u pyi u à nùr'a pa naha. ⁵ Kile ɲyɛ a mpyi a u mɛge cyaga kan u á kɛni i mɛ, ali cyaga nimbilere ɲyɛ a mpyi a kan u á mɛ. Nka Kile mpyi a ɲwɔmɛɛni lwó u á na uru sí kɛni kan u á, u kwùɲkwooni kàntugo, li mú sí n-pyi u tùluge wuu, mà li ta kuru canɲke na, pyà ɲyɛ a mpyi Ibirayima á mɛ. ⁶ Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na u tùluge sí n-pa n-pyi nàmpɔnnte e kɛni labɛr'e, pi sí n-pyi bilii, pi sí pi kyéree yye ɲkwuu sicyɛere (400) funɲ'i. ⁷ Nka kɛni shiimbil'á pi sí bilere pyi ke, uru Kile yabilinɲi u sí lire kɛni shiimbii tún†. Lire kàntugo pi sí n-yîri wani si mpa uru Kile pɛe naha ɲke cyage e. ⁸ Lire kàntugo ka Kile si tunmbyara le ná Ibirayima e, maa ɲkwònɲi pyi tire fyèɲi. Lire kurugo Ibirayima à u jyaɲi Ishaka kwòn u canzege canmpyibaatanrewuuni. Ishaka mú à pa Yakuba ta ke, maa uru kwòn, ka Yakuba mú si wuu tulyeyi kɛ ná shuunninɲi kwòn.

⁹ Wuu tulyeyi i, wà mɛge na mpyi Yusufu, uru yɲncyɛge mpyi pi sanmpil'e, ka pi i u pɛɛ, u à kàr'a sà mpyi biliwe Misira kɛni i. Nka Kile mpyi ná u e, ¹⁰ maa u shuu yyefuge karigii puni na. Kile mpyi a yákilifente kan u á, maa u kyaa pyi l'à táan Misira kɛni saannɲi Farɔn á, ka uru si u tɲɛ Misira kɛni ná u pyɛnge puni ɲɲɲo na. ¹¹ Nyɛ ka katibwɔhɔ si mpa ɲcwɔ Misira kɛni puni ná Kana kɛni puni na. Sùpyire mpyi na ɲkyaali sèl'e. Wuu tulyeyi mpyi na ɲjyi taa na lyi mɛ. ¹² Yakuba à pa lógo na ɲjyi na wá na ntaa Misira kɛni i ke, maa wuu tulyeyi tun pi toɲcyiige e pi sà wà shwɔ, pi a ma. ¹³ Nyɛ pi à pa shà pi tozhɔnwoge na sùmaɲi tashwɔge e ke, ka Yusufu si nta a uye cyêe u cɛnmpyiibii na. Lir'à pyi ke, ka Farɔn si nta a Yusufu cɛnmpyiibii cè. ¹⁴ Lire kàntugo ka Yusufu si pi tun pi à kàr'a sà u tunɲi Yakuba ná u pyɛnge shiimbii lwó mà pa. Pi shiin beetaanre ná kɛ ná kanɲkuro (75) pi mpyi. ¹⁵ Lire pyinɲkanni na, Yakuba à kàre Misira kɛni i. Wani u à kwû, mà bâra wuu tulyeyi sanɲyi na

* 7:3 Zhenɛzi 12.1 † 7:7 Zhenɛzi 15.13, 14

mú. ¹⁶ Ibirayima mpyi a fannke nkemu shwò Kyamòri jyaabil'á Sikemu kànhe e ke, ka pi i pi buwuubii tug'a kàr'a sà ntò wani kuru fannke e.

¹⁷ Nyɛ ɲwɔmɛɛni Kile mpyi a lwó Ibirayima á ke, lire tèefunŋon'à pa na byanhare ke, ka wuu shiɲi si mpa ɲyaha maa mpêe Misira kɪni i. ¹⁸ Pi à kwôro Misira kɪni i fo mà sà nɔ saanŋi wà u tii na. Uru saanŋi ɲyɛ a mpyi a yafyin cè Yusufu kataanmpe e mɛ. ¹⁹ Uru saanŋi'á wuu shiɲi sùpyire kyérege cwòore e. U mpyi maha pi pyi pi i pi pyiibii lwúu na wàa, bà pi si mpyi s'a nkɔwú mɛ. ²⁰ Lire tɛni i Kile tũntunŋiMusa à si. U lemɛ mpyi a ɲwò, u kyaa mpyi a táan Kile á, ka u sifeebii si u ɲwòhò yɲyɛ taanre funŋ'i bage e maa u ɲwò caa. ²¹ U à pa ɲwòhò jà, ka pi i u yige bage e ke, ka saanŋi Farɔn pworonŋi si u lwó na byíi mu à jwo u yabilinŋi jya wi. ²² Lire pyinŋanni na, yaaga maha yaaga na Misira kɪni shiinbii mpyi a taanna ke, Musa mpyi a taanna yire puni na. Fànhe na mpyi u jwumpe ná u kapyiinŋii puni i. ²³ Nyɛ Musa shɪŋ'á pa nɔ yyee beeshuunni na ke, u cɪnmpyiibii pi ɲyɛ Izirayeli shiinbii ke, ka u u li lwó uye funŋ'i si sà fworɔ pi na. ²⁴ U à sà nɔ wani mà sà Misira shinŋi wà ta u u u cɪnmpworonŋi wà bwùun, ka Musa si u cɪnmpworonŋi shwò maa u nkoonŋi wwú fo mà Misira shinŋi bò. ²⁵ Musa mpyi na sònni na lire mpyinŋi sí uru cɪnmpyiibii pyi pi li cè na Kile na sí pi yige bilere e uru cye kurugo, ɲka u cɪnmpyiibii ɲyɛ a jà a yí yyaha cè mɛ. ²⁶ Kuru canŋa nũmpaŋa, ka Musa si sà u cɪnmpyiibii pìi shuunni ta pi i ntũnni, ka u u wá na ɲcaa si pi jwo nde piye e maa jwo pi á “Yii na ɲyɛ cɪnmpyii, ɲaha kurugo yii ɲyɛ na ntũnni ye?” ²⁷ Nge u mpyi na u shinŋɛɛni bwùun ke, ka uru si Musa ɲòɔŋ'a wà maa jwo: “Jofoo u à mu tɪŋe mà pyi wuu ɲũɲufoonŋi ná wuu yukyaanŋi ye? ²⁸ Bà mu à Misira shinŋi bò tanjaa mɛ, taha amuni mu la ɲyɛ si mii bò?” ²⁹ Nàn'á puru jwo ke, ka Musa si fê a kàre Madiyani kɪni i. Maa ceewe fúru wani maa pũnampyire shuunni ta u na.

³⁰ Nyɛ yyee beeshuunni kàntugo, canŋka mà Musa yaha Sinayi ɲanŋe byanham'i, ka Kile mèlɛkɛni wà si uye cyêe u na, nage mpyi na ɲi tahe nkemu na ke, kuru funŋke e. ³¹ Musa à lire ɲya ke, ka li i u kàkɔanhala. Ka u u file ku na si ku yaa ɲgí, ka Kafoonŋi Kile si u pyi ³² “Mii u ɲyɛ mu tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kileniŋ.” Ka Musa si fyá fo na ɲcyêɛnni, u saha ɲyɛ a ɲɛn'a ku wíi mɛ. ³³ Nyɛ ka Kafoonŋi si u pyi “Ma tanhanŋi wwú ma tooyi na, ɲaha na ye cyage e mu à yyéere amɛ ke, kuru na ɲyɛ Kile wogo. ³⁴ Yyefuge e mii shiinbii ɲyɛ Misira kɪni i ke, mii à kuru ɲya, mii à pi parage lógo mú. Mii à tíg'a pa si mpa pi ɲũɲò wwú bilere e. Nyɛ numɛ, mii sí mu tun Misira e*.”

³⁵ Nyɛ Izirayeli shiinbii mpyi a cyé Musanŋi ɲgemu na, maa u pyi “Jofoo u à mu tɪŋe mà pyi wuu ɲũɲufoonŋi ná wuu yukyaanŋi ye?” ke, uru Musanŋi Kile à tun u à sà mpyi pi ɲũɲufoonŋi, si pi yige bilere e, Kile mèlɛkɛni u à uye cyêe u na tahe nage woge e ke, uru mèlɛkɛni cye kurugo. ³⁶ Uru Musanŋi u à pi yige bilere e Misira e, maa kakɔanhala karigii ná kacyeenŋii pyi Misira kɪni ná Suumpe Lwòhe Nɲyage ná síwage e yyee beeshuunni funŋ'i. ³⁷ Uru Musanŋi ninunŋi mú u à yí jwo Izirayeli shiinbil'á na, bà Kile à uru tun mɛ, amuni Kile sí n-pa tũntunŋò yige pi shiɲi i uru fiige†. ³⁸ Mà sùpyire yaha t'á bɪnni síwage funŋke e, Kile Mɛlɛkɛni u mpyi na yu Sinayi ɲanŋe ɲunŋ'i ke, uru Musanŋi ninunŋi u mpyi uru Mɛlɛkɛni ná wuu tulyeyi shwòhòl'e. U à jwumò báragá wumò jwo u á, ka u u pu jwo wuu á. ³⁹ ɲka wuu tulyeyi ɲyɛ a ɲɛɛ puru jwumpe na mɛ, pi à pu cyé maa sònni si núru s'a wá Misira kɪni i. ⁴⁰ Ka pi i Arɔn pyi “Yasunŋyi yà yaa ɲjemu yi sí wuu yyaha cù ke, ɲaha na ye Musanŋi u à pyi kaɲunŋò mà wuu pyi wuu à fworɔ Misira e ke, yaage k'á u ta ke, wuu ɲyɛ a cè mɛ‡.” ⁴¹ Nyɛ cyire canmpyaagil'e, ka pi i nunaga yaa mà pyi kacyiin, maa kuru sunni. Kuru nunage pi à yaa ná pi yabilimpìi cyeyi i ke, maa kuru kataanni pyi. ⁴² Nyɛ ka Kile lùuni si yíri, maa kàntugo wà pi á, maa pi yaha pi i nɲyini yaayi père mu à jwo bà Kile tũntunŋi wà mpyi a yí sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na

‡ 7:28 Ekizodi 2.14 § 7:32 Ekizodi 3.6 * 7:34 Ekizodi 3.5, 7, 8, 10 † 7:37 Duterɛnɔmu 18.15, 18 ‡ 7:40 Ekizodi 32.1

“Yii Izirayeli shiinbii, yatɔɔre yii à pyi sáraga, mà bâra sárayi yii à wwû yyeegii beeshuun-niŋi funŋ'i

mà yii yaha síwage e ke, taha mii á yii à yire wwû la?

Mii á bà yii à yire wwû mà dɛ!

⁴³ Yii yasunŋke mege ku nyɛ Mɔlɔkiŋ ke, kuru u vaaŋŋke bage yii à tug'a kàre.

Mà bâra lire na, woni mege ku nyɛ Erefan ke, lire shiŋi yii à yaa na mpêre.

Lire e ke mii sí yii cû n-kàre fo Babilɔn kàntugo*.”»

⁴⁴ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwɔ ke, maa jwo: «Mà wuu tulyeyi yaha nani na síwage e, tunmbyaare vaaŋŋke bage na mpyi pi á. Kuru bage mpyi maha li cyêe na Kile na nyɛ ná pi e. Kile mpyi a yaanŋanni ndemu cyêe Musa na ke, lire yaanŋanni na u mpyi a ku yaa. ⁴⁵ Lire kàntugo lyeŋwɔge ku mpyi a taha wuu tulyeyi woge na ke, ka u u kuru bage kan pir'á. Kìni shiinbii Kile mpyi na sí n-kòrɔ n-yige si li kan Izirayeli shiinbil'á ke, ka Zhosuwe si pi yyaha cû mà kàre lire kìni i ná kuru bage e. Tunmbyaare vaaŋŋke bag'a kwôro wani pi á fo mà sà nɔ saanŋi Dawuda tiŋi na.

⁴⁶ Dawuda kyaa mpyi a táan Kile á, ka u u li cya Kile á si бага faanra u á, uru ŋgemu u nyɛ Yakuba u Kileni ke. ⁴⁷ Nka saanŋi Solomani u mpyi Dawuda jyanŋi ke, uru u à pa mpyi kuru bage faanrafoonŋi.

⁴⁸ Nka wuu à yaa wuu li cè na nìnyini u Kileni nyɛ na ntèn sùpyanŋi bafanrage e mɛ, bà Kafoonŋi Kile à yi jwo u tũntunŋi wà cye kurugo mɛ, na

⁴⁹ “Nìnyini u nyɛ mii saanre yatɛɛŋke,

niŋke sí nyɛ mii tooyi tayahage.

Bage ŋkire yii saha sí n-jà n-faanra mii á,

kuru si mpyi mii taŋŋke ye?

⁵⁰ Mii cyɛge bà k'à yire yaayi puni yaa mà†?”»

⁵¹ Nyɛ Ecyeni à puru jwumpe taha a kwɔ ke, maa jwo: «Yii à kwɔn, nka yii à yii zòompìi ná yii niŋgyigìi tò Kile yini yyaha na, maa jcyé Kile Munaani na. Yii à pyi yii tulyeyi fiige. ⁵² Yii tulyey'a Kile tũntunmpìi puni kyérege. Nge u à sàa tíi ke, mpìi pi à uru mpanŋi kyaa jwo ke, pi à pire bò. Numɛ, ka yii i núr'a pa wwû uru sùpyanŋi nintini jwɔh'i mà bò. ⁵³ Yii pi à Kile Saliyanŋi ta Kile mèlɛkɛbii cye kurugo ke, yii nyɛ a jɛɛ na uru Saliyanŋi kurigii jaare mɛ.»

Ecyeni bonŋanni

⁵⁴ Yukyaabil'a yire lógo ke, ka pi lùgigii si yíri fo mà tatɛɛnge fô pi na Ecyeni kurugo.

⁵⁵ Nka mà Ecyeni yaha u à jì Kile Munaani na, u à yyahe yírig'a le nìnyini i, mà Kile sinampe nya, maa Yesu nya u à yyére Kile kàniŋe cyɛge na, ⁵⁶ ka u u pi pyi: «Yii lógo, mii naha nìnyini nya u à múgo, Supyanŋi Jyanŋi s'à yyére Kile kàniŋe cyɛge na.»

⁵⁷ Nyɛ Ecyeni à puru jwo ke, ka pi i ŋkwúulo fànha na, maa pi niŋgyigìi tò, maa ŋkàr'a sà bôgoro u na, ⁵⁸ maa u cû a yige kànhe kàntugo yyére, maa sà u wà ná kafaayi i mà bò. Mpìi pi à fin'a taha u na ke, pire mpyi a pi vaaŋntinŋi wwû a kan nànjiiŋi wà á, uru mege na mpyi Soli.

⁵⁹ Mà pi yaha pi i Ecyeni wàa ná kafaayi i, u à Kile jaare na: «Kafoonŋi Yesu, mii sí na múnaani kan mu á!» ⁶⁰ Maa niŋkure sín maa jwo fànha na: «Kafoonŋi, ma hà nde kapiini fwooni tò pi na mɛ!» U à puru jwo ke, ka u múnaani si fworu u e.

8

Soli à dánafeebii kyérege

§ 7:43 Amɔriti shiinbii yasunŋke mege ku nyɛ kure. Kuru yasunŋke kyal'a pen Kile á mà tòro yasunŋyi sanŋyi na. Ku tɛsunni i, nàŋkopyire ku maha mpyi pi i nkaan k'á sáraga. (Levitiki 18.21; 20.2-5; 1 Saanbii 11.7; 2 Saanbii 23.10; Zheremi 32.35). * 7:43 Amosi 5.25-27 † 7:50 Ezayi 66.1-2

¹ Soli mú mpyi a ɲɛ Ecyɛni mbòŋi i. Kuru canŋke, ka pi i li ɲwɔ cû na Zheruzalemu kànhe dánafeebii kyérege sèe sèl'e. Kuru yyefuge mpèenji kurugo, túnntunmpii baare e, dánafeebii puni mpyi a caala mà kàre Zhude kùluni ná Samari wuuni i. ² Mpii pi mpyi na fyáge Kile na ke, ka pire pìi si Ecyɛni lwó a kàr'a sà ntò, maa u kwùŋi yamɛɛni sú sèl'e.

³ Soli sí wi ke, uru mpyi a sàa uye pwɔ si dánafeebii kurunke shi tò. U mpyi maha jyè pyɛnyi i, maa dánafeebii, nàmbaabii bâra cyeebii na, maa pire cwôre na sì na leni kàsuni i.

Filipi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni i

⁴ ɲyɛ dánafeebii pi mpyi a fê a yîri Zheruzalemu kànhe e ke, pire mpyi na ɲaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu. ⁵ Pire e, wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Filipi, ka uru si ŋkàre Samari kànhe e mà sà na Kile Njɛcwɔnrɔŋi kyaa yu sùpyir'á. ⁶ Kakyanhala karigii Filipi mpyi na mpyi kànhe shiinbii sí i cyi ɲaa marii cyi kyaa núru ke, cyire mpyi a pi puni pyi pi a ɲiŋgyigigii pɛɛ sèl'e maa u jwumpe núru. ⁷ Filipi mpyi na jínacyaanbii ɲiɲyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi maha ŋkwúuli fànha na maa fwore pifeebil'e. U mpyi na supyimuruyo ɲiɲyahaya ná dîshiyifee ɲiɲyahamii cùuŋi. ⁸ Lire mpyi a pyi kuru kànhe shiinbil'á funntanga nimbwɔhɔ.

⁹ ɲyɛ nàŋi wà na mpyi wani kuru kànhe na, uru mɛge na mpyi Simɔ. U mpyi maha jinamahare pyi, u kapyiinkii mpyi maha Samari kùluni shiinbii puni kàkyanhala. U mpyi a uye pyi shinbwo. ¹⁰ Shinbwo bâra shinbilere na, sùpyire puni mpyi a ɲɛ u á. Pi mpyi maha ŋko na: «Kile sífente ti ɲyɛ sífente nimbwɔɔre ke, tire ti ɲyɛ ŋge nàŋ'á.» ¹¹ Pi puni mpyi a ɲɛ u á, ɲaha na yɛ mà lwó fo tɛmɔni i, u mpyi a pi tɛgɛ ta ná u jinamahare karigil'e.

¹² ɲyɛ Jwumpe Nintanmpe Filipi à jwo pi á Kile Saanre ná Yesu Kirisita kyaa na ke, ka pi i dá puru na, maa batize, nɔ bâra ceewe na. ¹³ Ka Simɔ mú si dá puru jwumpe na, maa batize, maa ŋkwôro Filipi taan. Kakyanhala karigii ná kacyeenŋkii u mpyi na ɲaa cyi i mpyi ke, cyire mpyi a u bilibili.

¹⁴ Yesu túnntunmpii pi mpyi a kwôro Zheruzalemu kànhe e ke, pir'à lógo na Samari kànhe shiinbii pii na wá a dá Kile jwumpe na ke, ka pi i Pyɛri ná Yuhana tun pi á. ¹⁵ Pyɛri ná Yuhana à nɔ Samari kànhe e ke, maa Kile ɲáare dánafeebil'á, bà pi si mpyi si Kile Munaani ta mɛ. ¹⁶ Naha na yɛ Kile Munaani mpyi na sàha ŋkwɔ a tige pi ɲuŋ'i mɛ, pi mpyi a batize kanna Kafoonji Yesu mɛge na. ¹⁷ ɲyɛ ka Pyɛri ná Yuhana si pi cyeyi taha pi ɲùɲyi na, ka Kile Munaani si jyè pi e.

¹⁸ ɲyɛ Simɔ à túnntunmpii ɲya pi à pi cyeyi taha dánafeebii na, ka Kile Munaani si jyè pi e ke, ka u u wyére ɲwɔ jya Pyɛri ná Yuhana á, ¹⁹ maa pi pyi: «Yii kuru fànhe kà kan na á mú, bà li si mpyi mii aha na cyɛge taha shin maha shin ɲùŋke na ke, Kile Munaani si jyè urufol'e mɛ.»

²⁰ Ka Pyɛri si u pyi: «Ná mu sí naha na sônŋi na Kile màkange maha jà a shwɔ wyérenji na, mu ná ma wyérenji puni u kɛge sɛɲcyan. ²¹ Mu nàzhan ɲyɛ a sìi nde kani i mɛ, ɲaha na yɛ mu zòŋi ɲyɛ a ɲwɔ Kile yyahe taan mɛ. ²² Ma toronkanni kɛɛnŋɛ, ma a ma sònŋonkanni nimpini yaha, ma a li ɲáare Kile á, kampyi li sí n-jà n-pyi, u u li yàfa ma na. ²³ Naha kurugo yɛ mii naha a li ɲya mu i, na mu a ɲi ɲyipɛɛnni na, maa mpyi biliwe kapegigii mpyiŋi kàmpanŋke na.»

²⁴ ɲyɛ ka Simɔ si Pyɛri ná Yuhana pyi: «Yii yabilimpai pi Kafoonji ɲáare na á, ɲje yii à jwo ke, bà u si mpyi si mii shwɔ yire puni na mɛ.»

²⁵ Pyɛri ná Yuhana à Kafoonji kani ná u jwumpe jwo sùpyir'á mà kwɔ ke, maa núru na ŋkɛge Zheruzalemu kànhe e. Pi ɲiŋkaribii mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni kànyi ɲiɲyahaya na, na ŋkɛge.

Filipi ná Ecwopi kîni shinŋi kani

²⁶ Ka Kafoonji Kile mɛlɛkɛŋi wà si Filipi pyi: «Yîri maa sì wòro kùl'e yyére kàmpanŋke na. Kuni l'à yîri Zheruzalemu kànhe e mà kàre Gaza kànhe e, ná wà saha ɲyɛ na ntùuli

l'e mε, ma a lire lwó.» ²⁷ Ka Filipi si ntíl'a yîr'a kàre. U ninƙareŋi, ka u u bê ná Ecwopi kîni shinŋi w'e, u à yîri Kile tapeenƙe e Zheruzalemu i. Uru nàŋi na mpyi fànhafembwôhó. Saancwonji u mpyi Ecwopi kîni jùŋŋ na, ná u mεge mpyi Kandasi ke, uru u mpyi uru saancwonji nàfuunji puni tabegege jùŋŋ na. ²⁸ U mpyi a núru na nkèege pyenge. U mpyi a tèn u shonge wòtoronji funŋke e maa Kile tûntunŋi Ezayi Semeŋi kâlali.

²⁹ Ka Kile Munaani si Filipi pyi: «File nge wòtoronji na.» ³⁰ Ka u u fê a file wòtoronji na, mà sà Ecwopi shinŋi ta u u cyage kà kâlali Kile tûntunŋi Ezayi séméŋi i. Ka u u u pyi: «Cyage mu nyε na nkâlali amε ke, mu à ku yyaha cè la?» ³¹ Ka u u Filipi pyi: «Di mii sí ku yyaha cè, ná wà bà u a ku yyaha jwo mii á mà yε?» Maa li cya Filipi á na u dùg'a tèn uru nkere na wòtoronji jùn'i. ³² Ka u u dùg'a tèn u nkere na. Cyage u mpyi na nkâlali ke, kuru ku nyε:

«U à pyi mu à jwo mpàŋi pi à cû na nkèege tabonƙe e ke,
mu à jwo mpàŋi u nyε u nyε na yu u shire kwonfeebii cye e mε.
U nyε a yafyin jwo mε.

³³ U à uye tîrige, nƙa pi nyε a tànga kan u á mε.

Ná pi à u shi tò nƙe jùŋke na,

di wà sí n-jà u tûluge kyaa jwo n-jwo yε*?»

³⁴ Ka nàŋi si Filipi pyi: «Jofoo kyaa Kile tûntunŋi nyε na yu amε yε? U yabilinji laa, wabere? Mii na mu jáare, ma a yi yyaha jwo na á.» ³⁵ Ka Filipi si jwumpe lwó, maa uye tígile kuru takalage na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Yesu i ke, maa puru fínin'a jwo u á. ³⁶ Mà pi ninƙaribii yaha, pi à sà nò lwôhe kà na, ka nàŋi si u pyi: «Lwôhe ku nƙe dε, mii si n-jà batize mà?» [³⁷ Ka u u jwo: «Mu aha dá Yesu na ná ma zòmbilini puni i, mu sí n-jà batize.» Ka u u u pyi: «Mii à dá li na na Yesu Kirisita u nyε Kile Jyanji.»] ³⁸ Nyε ka u u wòtoronji yyéenε, ka pi i ntîge lwôhe e, ka Filipi si u batize. ³⁹ Pi à fworó lwôhe e ke, ka Kafoonji Kile Munaani si Filipi lwó a yîri nàŋi taan, u saha nyε a u nya mε, ka u funntanga wunji si kuni lwó na nkèege.

⁴⁰ Filipi wi ke, ka uru si sà uye ta Azoti kànhe e, maa yîri wani mà kàre Sezare kànhe e. U ninƙareŋi Sezare e, kànha maha kànha na u à tòro ke, u à Jwumpe Nintanmpe jwo yire puni na.

9

Soli à dá Yesu na pyinƙanni ndemu na ke

¹ Nyε lire tēni i Soli saha mpyi a uye pwô Kafoonji Yesu cyelempyiibii vùguronji na. U mpyi maha nƙo na uru ká pi ngemu ta ke, na uru sí urufoo bò. Canƙa ka u u nkàre Kile sàragawwuubii jùŋufembwôhe pyenge e, ² maa sà yi jwo u á na u sémii yaa u kan ur'á. U la mpyi si sà pire sémébi kan Kile Jwumpe kàlambayi jùŋufeebil'á Damasi kànhe e, bà li si mpyi, nò bàra ceewe na, u aha shin maha shin ta u à jyé Yesu kuni i ke, si urufoo pwô s'a ma Zheruzalemu kànhe e mε.

³ Mà u ninƙareŋi yaha, u à sà byanhara Damasi kànhe na ke, ka bēenmε si mpâl'a yîri ninyinji na mà pa u kwûulo. ⁴ Ka u u ncwo jùŋke na, ka mejwu si fworó na: «Soli, Soli, naha kurugo mu nyε na mii kyérege yε?» ⁵ Ka u u jwo: «Jofoo u nyε mu yε, jùŋufoonji?» Ka mejwuuni si nûr'a fworó maa jwo: «Mii u nyε Yesu, mii mu nyε na nkyérege. ⁶ Numε, yîri ma a si kànhe funŋke e, nde mu à yaa mu u pyi ke, pi sí lire jwo mu á wani.»

⁷ U kùsheŋεebii fyagara wuubii mpyi a yyére jwumô baa, pi mpyi na jwumpe núru, nƙa pi mpyi na sùpya naa mε. ⁸ Ka u u yîr'a yyére, u nyiigii mpyi a múgo, nƙa u mpyi na naa cyi e mε, ka pi i u cû cyεge na mà kàre Damasi kànhe e. ⁹ U à canmpyaa taanre pyi, u nyε na naa mε, u nyε na lyi mε, u nyε na byii mε.

* 8:33 Ezayi 53.7, 8

¹⁰ Nyɛ Yesu cyelempyaŋi wà na mpyi Damasi kàñhe e, uru mɛge na mpyi Ananiyasi, ka Kafoonji si uye cyêe uru na maa u pyi: «Ananiyasi!» ka u u jwo: «Mii u nge, Kafoonji.» ¹¹ Ka Kafoonji si jwo: «Pyɛnkuunji pi maha mpyi kuntiige ke, yîri ma a kuru lwó, ma a si Zhuda pyɛnge e. Tarisi kàñhe shinji mɛge pi maha mpyi Soli ke, ma a sà uru yibige pyi. U numɛ wunji na nyɛ Kileɲarege na. ¹² Mà u yaha Kileɲarege na, u à mu Ananiyasi nya, mu à jyè bage e, ma a ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si núru s'a naa mɛ.»

¹³ Ka Ananiyasi si jwo: «Ei Kafoonji! Mu wuubii pi nyɛ Zheruzalemu i ke, kyéregenŋanni na nge nàñ'á pire kyéree ke, shinjyahara à lire jwo mii á. ¹⁴ Kile sàragawwuubii ñùñufeebil'á kuni kan u á naha wuu yyére, na u aha shin maha shin ta u u mu mɛge yiri ke, u u pifee cû a pwɔ.»

¹⁵ Ka Kafoonji si Ananiyasi pyi: «Ta sì, naha na yɛ mii à nge nàñi cwɔɔnrɔ, bà u si mpyi s'a báare mii á, si mii mɛge cyêe supyishinji sannji ná pi saanbii ná Izirayeli shiinbii na mɛ.

¹⁶ Yyefuge k'à yaa ku u ta mii mɛge kurugo ke, mii yabilinji sí kuru cyêe u na.»

¹⁷ Nyɛ ka Ananiyasi si yîr'a kàre, maa sà jyè bage e, maa u cyeyi taha Soli na, maa jwo: «Mii cɛmpworonaji Soli, Kafoonji Yesu u à uye cyêe mu na mà mu nimpanji yaha kuni na ke, uru u à mii tun mu á, bà mu si mpyi si núru s'a naa, Kile Munaani si mu jî mɛ.»

¹⁸ Ka yaayi yà si ntíl'a fwordo Soli nyiigil'e fyákwooyo fiige, mà cwo ñɛnke na. Ka u u núru na naa, maa yîri, ka pi i u batize. ¹⁹ Lire kàntugo ka pi i njyì kan u á, ka fàñhe si jyè u e. Yesu cyelempyiibii pi mpyi Damasi kàñhe e ke, ka u u canmpyaa pyi pire taan.

Soli à Jwumpe Nintanmpe sì na yu

²⁰ Ka Soli si ntíl'a li ñwɔ cû na yi yu Kile Jwumpe kàlambayi i, na Yesu u nyɛ Kile Jyaŋi. ²¹ Mpii pi mpyi na u jwumpe núru ke, ka pire puni kakyanhala wuubii si wá na ŋko: «Taha nge nàñi bà u mpyi maha Yesu mɛge yyerefeebii kyéree Zheruzalemu kàñhe e mɛ? U kapani ñɛnke bà ku mpyi naha, si mpa tire sùpyire shinji cû si pi pwɔ si raa sì Kile sàragawwuubii ñùñufeebii yyére Zheruzalemu i mà?»

²² Nyɛ Soli jwumpe mpyi a li ñwɔ cû na sùpyire yákilibii kêɛnŋi. Yahutuubii pi mpyi Damasi kàñhe e ke, li mpyi a pire bilibili, fo pi sàha mpyi a ñɛnjwuyo cɛ mɛ, u mpyi maha yi fíniŋi na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Nɛcwɔnrɔŋi.

²³ Nyɛ tɛr'á pyi ke, ka pi i bɛ li na, maa li lwó piye funŋ'i si Soli bò. ²⁴ Nka kuru vùnnke pi à pwɔ Soli na ke, u à pa fwordo kuru ñwɔhɔ na. Pi mpyi na kàñhe tajyɛñwɔyi puni kàanmucaa pìlaga bàra canja na, bà pi si mpyi si u ta mbò mɛ.

²⁵ Canŋka numpilage e, ka Soli cyelempyiibii si u le shàhala funŋ'i, maa mɛere pwɔ li na mà yige káanŋe kàntugo, bà u si mpyi si shwɔ mɛ.

²⁶ Ka Soli si ñkàre Zheruzalemu i. U à nɔ wani ke, ka u la si mpyi si jyè Yesu cyelempyiibii kurunke e, ŋka pi puni mpyi na fyáge u na. Pi nyɛ a mpyi a dá li na na Soli na nyɛ sèenji na Yesu cyelempya mɛ. ²⁷ Barinabasi sí wi ke, ka uru si ñkàre ná Soli i Yesu tũntunmpii yyére. Mà Soli ñɛnkarenji yaha Damasi kàñhe e, nyanŋanni na u à Kafoonji nya mà u yaha kuni na ke, ná jwunŋanni na Kafoonji à jwo ná u e ke, ná pyinŋanni na Soli à Yesu mɛge fíniŋ'a jwo fyagara baa Damasi kàñhe e ke, ka Barinabasi si yire puni yyaha jwo tũntunmpil'á. ²⁸ Mà lwó lire tɛni na, ka Yesu tũntunmpii si nyɛ Soli na, ka u u wá na sì na Jwumpe Nintanmpe yu Kafoonji Yesu mɛge na fyagara baa Zheruzalemu kàñhe e, marii ma. ²⁹ Yahutuubii pi mpyi na Girekiibii shɛenre yu ke, u ná pire mpyi maha Kafoonji kani nàkaante pyi, ŋka pire mú mpyi na pyinŋanna caa si u bò. ³⁰ Dánafeebii sanmpil'á yire lógo ke, maa u tũgo Sezare kàñhe e. Lire kàntugo maa u yaha u à kàre Tarisi kàñhe e.

³¹ Nyɛ mà lwó lire tɛni na, dánafeebii pi mpyi Zhude ná Galile ná Samari kùligil'e ke, ka pire puni si yyenŋke ta. Pi mpyi maha piye tɛre, maa naare Kafoonji yyahafyagare e. Kile Munaani mpyi a pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i, là sí i bàrali pi nyahanji na.

Pyeri à Tabita buwuŋi jè

³² Pyeri mpyi maha jaare na mâre kîni yyaha kurugo, maa dânafeebii kâanmucaa. Canŋka dânafeebii pi mpyi Lida kânhe e ke, ka Pyeri si ŋkâr'a sà fworro pire na, ³³ mà sà nàŋi wà ta u à yyee baataanre pyi yampe tasinnage e. Uru nàŋi mēge mpyi Enē. U mpyi a mûruŋo. ³⁴ Ka Pyeri si jwo: «Enē, Yesu Kirisita à mu cùuŋo, yîri ma a ma yasinŋŋke yaa may'á.» U à yire jwo ke, ka Enē si ntíl'a yîri. ³⁵ Lida ná Saron kànyi shiinbii pun'à lire nya ke, ka pi i piye kan Kafoonji á.

³⁶ Nyē ceenji wà na mpyi Zhope kânhe e, cyelempya u mpyi u wi, u mēge mpyi Tabita. Kuru mēge ku nyē Girekiibii shēenre e: «Dorokasi» kuru jwōhe ku nyē: «Cenke». Uru ceenji mpyi maha kacēnŋkii pyi tērigii puni i, maa fōŋoŋfeebii tēre.

³⁷ Mà Pyeri yaha Lida kânhe e, ka yama si Tabita ta cyire canmpyaagil'e, ka u u ŋkwû. Ka pi i u buwuŋi wîli, maa u lwó a sà yaha batōnge n̄nyibabilini l'e. ³⁸ Lida kânhe ná Zhope kânhe laage mpyi a tōon mē. Cyelempyiibii pi mpyi Zhope kânhe e ke, pir'à lógo na Pyeri na nyē Lida kânhe e ke, ka pi i shiin shuunni tun pi sà u jáare, na u pa numē sasa. ³⁹ Nyē pi à sà tūnnture jwo ke, ka Pyeri si ntíl'a yîr'a kàre ná pi e. U à nō wani ke, ka pi i dùgo ná u e batōnge n̄nyibabilini i. Lenkwucyeebii pi mpyi wani ke, ka pire puni mēsuwuubii si file u na. Vāanntinmpyēere ná vāanntinmbwoyi Tabita mpyi a yaa pi á mà u yaha shi na ke, maa yire cyēe Pyeri na. ⁴⁰ Ka u u sūpyire puni yige ntāani na, maa n̄nkure sín n̄ŋke na, maa Kile jáare. Lire kântugo maa yyahe kēenŋe buŋi yyēre maa jwo: «Tabita, yîri!» Ka u u jyiigii múgo. U à Pyeri nya ke, maa yîr'a tēen. ⁴¹ Ka Pyeri si u cū cyēge na, maa u tēge, ka u u yîri. Lire kântugo ka Pyeri si lenkwucyeebii ná Kile wuubii sanmpii yyere, maa Tabita jyii wuŋi cyēe pi na. ⁴² Zhope shiinbii pun'à lire kani lógo. Ka pi n̄nyahamii si mpa dá Kafoonji na. ⁴³ Ka Pyeri si ntēen mà tēre nimbwoo pyi Zhope e, seefanhanji wà pyēngē*.

10

Pyinŋkanni na Kile à Pyeri taanna Jwumpe Nintanmpe njwuŋi na supyishinji sanŋ'á ke

¹ Nàŋi wà na mpyi Sezare kânhe e, uru mēge mpyi Kōrinēyi. Ōromu sòrolashiibii yyaha yyēre shinŋi wà u mpyi u wi. Sòrolashiibii kurunŋe n̄uŋo na u mpyi ke, pi mpyi maha kuru mēge pyi Itali sòrolashikurunŋe. ² U ná u pyēngē shiinbii mpyi a piye pwō sèl'e Kile na, maa mpyi ná Kile yyaha fyagare e. U mpyi maha Yahutuubii fōŋoŋfeebii tēre sèl'e, u mpyi maha Kile jáare tērigii puni i.

³ Nyē canŋka yàkoŋo*, mà u yaha u bage e, ka Kile mēlēkenji wà si uye cyēe u na, maa u pyi: «Kōrinēyi!» ⁴ Ka Kōrinēyi fyagara wuŋi si yyahe yîrig'a le mēlēkenji i, maa jwo: «Nūnufoonji, jaaha shi ye?» Ka mēlēkenji si u pyi: «Kilejareyi mu nyē na mpyi, maa fōŋoŋfeebii tēre ke, yir'à pyi sárage nūguntanga wugo fiige mà nō Kile na. ⁵ Numē, ma shiinbii p̄i yaha pi shà Zhope kânhe e, nàŋi mēge ku nyē Simō, ná pi maha u pyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere. ⁶ U à t̄rige seefanhanji wà yyēre, uru mēge mú na nyē Simō. U bage na nyē suumpe lwōhe jwōge na.»

⁷ Nyē mēlēkenj'à puru jwumpe jwo a kwō maa ŋkàre ke, ka Kōrinēyi si u báarapyiibii p̄i shuunni yyere, sòrolashinji u mpyi na fyáge Kile na u sòrolashikurunŋe e ke, mà bâra uru na. ⁸ Jwumpe mēlēkenji à jwo u á ke, maa puru puni jwo pi á, maa pi tun Zhope kânhe e.

⁹ Kuru canŋa nūmpanŋa, pire shiin taanrenj'à kâr'a sà byanhara Zhope kânhe na mà canŋke yaha n̄uŋo ninji i ke, ka Pyeri si dùgo bage katanŋke na, maa Kile jáare. ¹⁰ Kateg'à pa u ta ke, ka u u jwo na uru sí n-lyî. Mà pi yaha pi i yalyire sore u á, ka Kile si kani là cyēe u na. ¹¹ Ka u u n̄nyinji nya u à múgo, maa yaage kà nya vāanŋa nitabaaga fiige, ku mb̄inŋkii sicyēerenji s'à pwō, k'à yîri n̄nyinji na, na nt̄iri n̄ŋke na. ¹² Sige yaare shinji puni

* **9:43** Yahutuubil'á, shinŋi u nyē na yatōore seeyi báare ke, urufoo maha jwōho Kile á, u mú si n-jà n-file Kile na mē. Puru funŋke e, Pyeri u nyē Yahutu ke, mu aha uru nya u à j̄en'a kàre seefanhanji Simō pyēngē e, lir'à li cyēe na u sōnŋoŋkanni na ŋkēenŋi. * **10:3** Yahutuubii yàkoŋke Kilejarege tēni li mpyi li li.

ná jìŋke yafiliyi shinjì puni ná saŋcyεenre shinjì puni mpyi kuru vāan̄ke fun̄ŋ'i†. ¹³ Ka meɣwuu si fworó na: «Pyeri, yíri ma a bùu ma a ŋkyāa.» ¹⁴ Ka Pyeri si jwó: «Lire sí n-jà n-pyi la Kafoon̄j? Yaaga maha yaaga ku nyε ku nyε a yaa k'a lyí mε, lire nyε mε k'à jwóhó ke, mii sàha sàa kuru kà lyí mà nya mε.» ¹⁵ Ka meɣwuuni si núr'a fworó maa jwó: «Yaage Kile à pyi na k'à ffin̄ŋe ke, ma hà njwó na kur'à jwóhó mε.» ¹⁶ Lir'à pyi mà nò tooyo taanre na ke, ka vāan̄ke si ntíl'a núr'a ðùgo n̄nyinjì na.

¹⁷ Lire kani Pyeri à nya ke, mà u funmpen wunjì yaha u u uye yíbili li jwóhe na, lire tēni mpyi a Kōrin̄eyi tūntunmpii ta pi à nò Zhope kànhe e, maa seefanhaŋi Simó pyenge yibige pyi, ka pi i ku saha cyēe pi na, ka pi i ŋkār'a sà yyére pyenge jwóge na, ¹⁸ maa yini pyi, maa jwó: «Simó pi maha mpyi Pyeri ke, naha u sunmbage nyε la?» ¹⁹ Lire tēni saha mpyi a Pyeri ta u u uye yíbili lire kani jwóhe na. Ka Kile Munaani si jwó: «Pyeri, shiin taanre pi mp̄ii pi i mu kyaa pyi pyenge jwóge na. ²⁰ Yíri numε sasa, ma a ntíge, ma a sì ná pi e fyagara baa, jaha na yε mii u à pi tun mu á.» ²¹ Ka Pyeri si ntíg'a pa, maa jwó: «Sùpyan̄j yii nyε na jcaa ke, mii wi, yii kà kan!» ²² Ka pi i u pyi: «Sòrolashiibii yyaha yyére shin̄ŋi mege ku nyε Kōrin̄eyi ke, uru u à wuu tun. U na nyε sùpya ŋgemu u à tíi, maa fyáge Kile na ke. Yahutuubii puni na u metange yíri. Kile mèlekēŋi wà à uye cyēe u na, maa yi jwó u á na u mu yyer'a shà u pyenge e, na jwumó na nyε mu á, mu u jwó u á.» ²³ Ka Pyeri si pi pyi pi à jyè pyenge e, maa tashwōŋo kan pi á. Nyēg'a múgo ke, ka u ná pire si ŋkàre, mà bàra Zhope kànhe c̄nmpyiibii dānafeebii p̄ii na.

²⁴ Kuru can̄ŋa nūmpan̄ŋa, pi à sà nò Sezare kànhe e, mà sà Kōrin̄eyi ta u u pi sigili. U mpyi a u c̄nmpyiibii ná u ceveebii sèe wuubii yyere uye yyére. ²⁵ Nyε Pyeri à sà nò na ŋko raa jyè pyenge e ke, ka Kōrin̄eyi si mpa u jūŋo bē, maa n̄ŋkure sín jìŋke na u fere e, si u pēe. ²⁶ Ka Pyeri si u cū cyεge na mà yírigē, maa jwó: «Mii mú na nyε sùpya mu fiige!» ²⁷ Ka Pyeri ná Kōrin̄eyi si wá na yu na ŋkēge mà sà jyè bage e, mà sà shin̄nyahara ta pi à b̄inni wani. ²⁸ Ka Pyeri si pi pyi: «Yii à li cè na mà tàanna ná wuu Yahutuubii saliyan̄j i, wuu nyε a yaa wuu a b̄arali supyishinjì sann̄j na mε, lire nyε mε mà jyè u wà pyenge e mε. Nka Kile à li cyēe mii na na mii nyε a yaa mii u sùpyan̄j wà tufiige pyi na u à jwóhó, lire nyε mε u nyε ffin̄ŋimbaa Kile yyahe taan mε. ²⁹ Lire l'à li ta, yii à mii yyere, ka mii i ntíl'a pa jwun̄yahama baa. Nyε numε, yii à mii yyere ndemu na ke, mii la na nyε si lire cè.»

³⁰ Ka Kōrin̄eyi si Pyeri pyi: «Cyī canmpyaa sicyεere u nyε n̄ŋjaa, mà mii yaha Kilejarege na yàkon̄ke na pyenge e, mii à pāl'a nāŋi wà nya u à vāan̄vyinweeweere le mà yyére mii yyahe taan, maa jwó ³¹ «Kōrin̄eyi, Kile à mu jarege shwó, ntēgeŋi mu à pyi fōŋofeebil'á ke, Kile fun̄ŋo nyε a wwó uru na mε. ³² Pii tun Zhope kànhe e, Simó pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere pi a ma. U à t̄irige seefanhaŋi wà yyére, pi maha uru mege pyi Simó mú. U pyenge na nyε suumpe lwóhe jwóge na.»

³³ Lir'à pyi ke, ka mii i ntíl'a p̄ii tun pi sà mu yyere. Mu pama lem'à jwó. Numε, wuu puni pi mp̄ii Kile yyahe taan, yaaga maha yaaga Kafoon̄j à pyi mu u jwó wuu á ke, wuu la nyε si yire lógo.»

³⁴ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa jwó: «Numε mii à li cè sēen̄j na, Kile nyε a sùpya pwóŋŋo sùpya na mε. ³⁵ Shin maha shin u nyε na fyáge Kile na, maa jaare nt̄in̄j i ke, u méε ká nta supyishi o shi ke, uru kyaa li maha ntāan̄ Kile á. ³⁶ Kile à u jwumpe jwó Izirayēli shiinbil'á. Jwumpe Nintanmpe pu nyε na yyen̄ŋke kaan ke, maa puru jwó pi á Yesu Kirisita cyε kurugo, uru ŋgemu u nyε sùpyire puni Kafoon̄j ke.

³⁷ Yuhana Kile jwumpe jwun̄kwooni k̄antugo maa batizelin̄j pyi, karigii cyi à pyi mà lwó Galile k̄uluni na, mà sà nò Zhude wuuni na ke, yii à cyire cè. ³⁸ Pyin̄kanni na Kile à Nazareti kànhe shin̄ŋi Yesu cwōn̄rō, maa u Munaani tēg'a u j̄i, maa fānha kan u á ke, yii à lire cè. U mpyi na jaare na mâre, maa kacēn̄kii pyi sùpyire na. Mp̄ii pi mpyi Sitaann̄ŋi bilere e ke, maa pire puni yige tire bilere e, jaha na yε Kile mpyi ná u e. ³⁹ Karigii puni

† 10:12 Mà tàanna ná Yahutuubii Kile kuni i, Kile mpyi a pi pyi na pi àha raa kyaare shin̄j wà kyāa mε.

u à pyi Zheruzalemu kàñhe ná Yahutuubii kànyi sanŋyi na ke, wuu na jye cyire shérii. Pi à u kwòro cige na mà bò. ⁴⁰ U kwùŋi canmpyitanrewuuni, Kile à u jè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à uye cyêe sùpyire na. ⁴¹ Sùpyire puni bà t'à u jya mɛ. Kile mpyi a fyânha a wuu mpiimu cwɔɔnrɔ mà pyi u shérii ke, wuu pi à u jya. U jɛŋkwooni kàntugo mà fworò kwùŋi i, wuu pi à lyí maa bya ná u e. ⁴² U à túnnture le wuu cye e, na wuu a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, wuu raa yi fíniŋi wuu a yu pi á, na Kile à Yesu tɛŋe u u kwùubii ná jyii wuubii sâra u tàanna ná pi kapyiŋkil'e. ⁴³ Kile túnntunmpii puni mpyi a jwo u kyaa na na shin maha shin u à dá u na ke, u mɛge fànhe cye kurugo, urufoo kapegigii sí yâfa u na.»

⁴⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, mpíi pi mpyi na u jwumpe núru ke, Kile Munaani à tɛge pire puni jɔŋ'i. ⁴⁵ Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a shà ná Pyeri e ke, li mpyi a sâa pire kàkyanhala mà Kile jya u à u Munaani sùguro supyishinŋi sanŋi jɔŋ'i mú. ⁴⁶ Naha kurugo ye pi mpyi a tire sùpyire jya ti i yu shɛɛnre tabɛr'e, maa Kile mɛge kêre Kile Munaani cye kurugo.

Jye ka Pyeri si jwo: ⁴⁷ «Tá wuu saha sí n-jà nte sùpyire sige t'àha batize lwòhe e mɛ? Bà wuu à Kile Munaani ta mɛ, amuni pi mú à li ta.»

⁴⁸ Jye u à puru jwo ke, maa pi pyi pi à pi batize Yesu Kirisita mɛge na. Pi batizenkwooni kàntugo, ka pi i li cya Pyeri á na u canmpyaa pyi ná pire e.

11

Karigii cyi à pyi supyishinŋi sanŋi shwɔhɔl'e ke, Pyeri à cyire jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹ Yesu túnntunmpii ná dánafeebii pi mpyi Zhude kùluni i ke, pire mpyi a lógo na supyishinŋi sanŋi sùpyiibii pli mú na jye a jɛɛ Kile Jwumpe na.

² Jye Pyeri à núr'a kàre Zheruzalemu kàñhe e ke, Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a ŋkwòŋŋi le barag'e ke, ka pire si u faha, ³ maa jwo: «Naha na sùpyire ti jye ti jye a kwòŋ mɛ, mu à jɛn'a sà wwò ná pire e, fo mà lyí ná pi e ye?» ⁴ Jye karigii cyi à pyi ke, ka Pyeri si jye cyire yyahe e ninŋin ninŋin mà jwo pi á.

⁵ U à jwo: «Mà mii yaha Zhope kàñhe e Kilejarege na canŋka, Kile à kani là cyêe mii na, ka mii i yaage kà jya vâanŋa nitabaaga fiige, ku mbliŋkii sicyɛɛrenŋi s'à pwɔ, k'à yíri nɛnyinŋi na na ntíri, mà pa yyére mii taan. ⁶ Ka mii i ku yal'a wíi. Yatɔɔre ná sige yaare ná jɛŋke yafiliyi ná sanŋcyɛnre, yire yi mpyi kuru vâanŋke e. ⁷ Ka mii i mejwuu lógo na “Pyeri, yíri ma a bùu ma a ŋkyàa.” ⁸ Ka mii i jwo “Lire sí n-jà n-pyi la Kafoonŋi? Naha na ye yaaga maha yaaga ku jye ku jye a yaa k'a lyí mɛ, lire jye mɛ mà jwóhɔ ke, mii sâha sâa kuru kà lyí mà jya mɛ.” ⁹ Ka mejwuuni si núr'a fworò nɛnyinŋi na “Yaage Kile à pyi na k'à fíniŋe ke, ma hà njwo na kur'a jwóhɔ mɛ.” ¹⁰ Lir'á pyi mà nɔ tooyo taanre na, ka vâanŋke ná ku funŋɔ yaayi si nta a dùgo nɛnyinŋi na. ¹¹ Pyenge e mii mpyi ke, lire tèn'à nàmbaa taanre ta pi à yyére kuru pyenge jwóge na. Pi mpyi a pire tun mii á mà yíri Sezare kàñhe e. ¹² Ka Kile Munaani si yi jwo mii á na mii u a sì ná pi e fyagara baa. Cɛnmpyinambaabii baaniŋi u ŋge ke, pire pi à mii tùugo mà kàre Sezare e, ka wuu u sà jye Kɔrinɛyi pyenge e. ¹³ Nyanŋkanni na u à Kile mèlɛkɛŋi ninjyerenŋi jya u bage e, ka mèlɛkɛŋi si njemu jwo u á ke, ka u u jye yire yyahe e mà jwo wuu á, na mèlɛkɛŋ'á jwo na uru u pìi tun Zhope kàñhe e, Simɔ pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyére pi a ma. ¹⁴ Pyinŋkanni na u ná u pyenge shiinbii sí n-pa n-shwɔ ke, na mii Pyeri u sí n-pa lire jwo u á.

¹⁵ Jye mii à jwumpe sì ke, ka Kile Munaani si ntíl'a tɛge pi jɔŋ'i bà li mpyi a fyânha a tɛge wuu jɔŋ'i mɛ. ¹⁶ Lir'á pyi ke, jwumpe Kafoonŋi mpyi a jwo ke, ka mii funŋɔ si ntíl'a cwo puru na. U mpyi a jwo na “Yuhana à sùpyire batize ná lwòhe e, ŋka yii pi ke, ná Kile Munaani i yii sí batize.” ¹⁷ Jye lire pyinŋkanni na, wuu pi à dá Kafoonŋi Yesu Kirisita na ke, Kile à jwɔ wuu na maa màkange ŋkemu kan wuu á ke, kuru ninuge u à kan pi á, lire e ke, di mii mpyi na sí n-jà Kile jyii wuuni fyinŋe n-jwo ye?»

¹⁸ Mpii pi mpyi wani maa Pyeri jwumpe lógo ke, ka pire funnyi si nta a níŋe, ka pi i Kile kée maa jwo: «Sée wi, mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, Kile à pyinŋanna kan pir'á bà pi si mpyi si pi toronŋanni kɛɛnŋe, si nùmpañja ta mɛ.»

Antiyoshi kàñhe dánafeebii kurunke tasiige

¹⁹ Yefuge ku mpyi a dánafeebii ta Ecyeni bonkwooni kàntugo na ke, kuru mpyi a pi pyi pi à fê a caala. Ka pi pìi si ñkàre fo Fenisi kùluni ná Sipiri kìnì i, ka pìi si ñkàre Antiyoshi kàñhe e. Yahutuubii baare e, pire nyɛ a mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu waber'á mɛ. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, dánafeebii pìi mpyi a yîri Sipiri kìnì ná Sireni kàñhe e mà pa Antiyoshi kàñhe e. Mpii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kafoonji Yesu i ke, ka pire si puru jwo pi á. ²¹ Kafoonji à pire dánafeebii tɛgɛ sèl'e pi báaraŋi i, ka lire si shinnyahara pyi t'à dá u na, maa tiye kan u á.

²² Zheruzalɛmu kàñhe dánafeebii kurunŋ'á yire lógo ke, ka pi i Barinabasi tun Antiyoshi kàñhe e. ²³ Pyinŋanni na Kile mpyi a jwɔ Antiyoshi kàñhe dánafeebii na ke, Barinabasi à nɔ wani maa lire nya ke, ka u funŋke si ntáan, ka u u màban le pi e, maa pi pyi na pi piye waha pi i ñkwôro Kafoonji kuni i. ²⁴ Yii li cè na Barinabasi na mpyi sùpya nɛcɛnŋe. Kile Munaani mpyi a u jî, u dányani mpyi a pɛe, ka shinnyahara si jɛɛ Kafoonji na.

²⁵ Lire kàntugo ka Barinabasi si ñkàre Tarisi kàñhe na mà sà a Soli caa. ²⁶ U à u cya a nya ke, maa núr'a kàre ná u e Antiyoshi e. Pi à yyee ninŋin pyi wani, pi mpyi maha si na bínnini ná cyelempyiibil'e, maa shinnyahara kála Kile kuni na. Antiyoshi kàñhe e, pi à cyelempyiibii mɛgɛ le: «kerecyɛnbii*». Lire l'à pyi ku toŋcyiige.

²⁷ Kile tùnntunmpii pìi mpyi a yîri Zheruzalɛmu i cyire canmpyaagil'e mà pa Antiyoshi kàñhe e. ²⁸ Wà mɛge na mpyi pi e Agabusi. Mà Kile Munaani yaha l'à uru yyaha cù, ur'à jwo na katibwɔhɔ na sí n-pa n-pyi dɛnyɛni cyeyi puni i. Nyɛ saanŋi Kolodi tɛni i, lir'à pa mpyi. ²⁹ Lir'à pyi ke, cyelempyiibii pi mpyi Antiyoshi e ke, ka pire si li lwó piye funŋ'i, cìmpyiibii dánafeebii pi nyɛ Zhude kùluni i ke, si cyeyi wà yiye na mà tàanna ná pi shin maha shin pɛrɛge e si ntɛgɛ pire tɛgɛ. ³⁰ Yaayi pi à wà yiye na mà ta ke, ka pi i yire kan Barinabasi ná Soli á pi sà ñkan Zhude kùluni dánafeebii kacwɔnribil'á.

12

Yakuba mbòŋi ná Pyeri kàsuyiini kani

¹ Lire tɛni i, saanŋi Erɔdi mpyi na dánafeebii pìi kyéregɛ. ² U à Yuhana cìmpworonani Yakuba bò ná kàshikwɔnŋwɔni i. ³ U à lire nya l'à táan Yahutuubil'e ke, bwúurunji ninjirigembaanji kataanni i, ka u u pi pyi pi à Pyeri cù mú. ⁴ Pi à Pyeri cù ke, ka u u pi pyi pi à u le kàsuni i, maa sòrolashii ke ná baani pyi pi i u kàanmucaa. U la mpyi kataanni ká ntòro si nta u yíbe sùpyire nyii na. ⁵ Mà Pyeri yaha kàsuni i, dánafeebii mpyi a kwôro Kileparege na u á.

⁶ Canmbilini i Erɔdi mpyi na sí Pyeri yíbe sùpyire nyii na ke, numpilage ku sí n-tòro lire canmbilini sí n-ta a nɔ ke, kuru numpilage e, mà Pyeri nimpwɔni yaha ná yòrɔyò shuunni i sòrolashiibii pìi shuunni shwɔhɔl'e, u mpyi na ñwúuni. Sòrolashiibii pìi mpyi a yyére kasubage jwɔge na maa ku kàanmucaa. ⁷ Ka Kafoonji Kile mèlɛkɛni wà si mpâl'a jyè kasubage e, ka ku puni si mpyi bɛɛnmɛ, ka mèlɛkɛni si Pyeri bwɔn bwɔn ñkɛre na mà jɛ, maa jwo: «Yîri fwɔfwɔ!» Ka yòrɔyi si ntíl'a kwɔn a láha u cyeyi na mà cwo, ka u u yîri. ⁸ Ka mèlɛkɛni si jwo: «Seepwɔge tɛg'a maye bínni, ma a ma tanhanyi pwɔ.» Ka u u li pyi amuni. Ka mèlɛkɛni si núr'a jwo: «Ma vàanntinmbwɔhe le, ma a ma na fye e.» ⁹ Ka u u fwor'à taha u fye e. Nde mèlɛkɛni à pyi ke, u nyɛ a mpyi a cè na lire na nyɛ sèe mɛ. U mpyi na sônŋi na ñɔɔɔ uru nyɛ na ñwúuni. ¹⁰ Sòrolashiibii pi nyɛ na kasubage kàanmucaa ke, ka Pyeri ná mèlɛkɛni si ñkàr'a sà ntòro pire sòrolashikurunke ninjyige taan, maa ñkàr'a sà ntòro kurunke shɔnwoge taan, tɔɔnnte bàrage ku mpyi a tɛg'a tajjɛjwɔge tò, ná ku jwɔge mpyi

* 11:26 Kerecyɛnbii jwɔhe ku nyɛ: Yesu Kirisita fyɛɛwɔhɔshiinbii.

a kan kàñhe funŋke yyére ke, mà jwo pi nɔ kuru na ke, ka ku u múgo kuy'á, ka mèlɛkɛŋi ná Pyɛri si fwoɔ na ŋkɛge. Mà pi nɛŋkaribii yaha, ka mèlɛkɛŋi si mpâl'a pînni u na.

¹¹ Lir'à pyi ke, ka Pyɛri yákiliŋi si nta a múgo, ka u u jwo: «Numɛ sɛɛŋi na, mii à dá li na na Kafoonji u à u mèlɛkɛŋi wà tun u à pa mii shwɔ Erɔdi na, Yahutuubii la mpyi si kapegigii ɲɛyiimu pyi mii na ke, si mii shwɔ cyire puni na mú.»

¹² Pyɛri yákiliŋi'à pa ntɛɛn ke, Yuhana pi maha mpyi Marika ná u nunji mɛge ɲɛ Mariyama ke, ka u u ŋkàre uru Mariyamaŋi pyɛnge e. Dánafee nɛɲyahamii mpyi a bînni wani, maa Kile ɲáare. ¹³ U à nɔ maa bage ɲwɔge kúu ke, báarapyicwoŋi wà na mpyi wani na Ɔɔda, ka uru si yîr'a pa si mpa ku múgo. ¹⁴ U à Pyɛri mɛjwuuni lóg'a cɛ ke, funntange kurugo, mà jwo u pyɛnge ɲwɔge múgo ke, ka u u fê a kàr'a sà yi jwo pi sanmpil'á, na Pyɛri nɛɲyɛɛŋi na wá pyɛnge ɲwɔge na. ¹⁵ Ka pi i jwo: «Taha mu ɲùmbwuuni bà ɲɛ a ɲwɔ mɛ?» Ka Ɔɔda si núr'a jwo: «Sèe, uru u wá sîi u wi!» Ka pi i núr'a jwo: «Mèlɛkɛŋi u maha u kàanmucaa ke, uru u sí n-ta u à uye pyi u fiige mà pa.»

¹⁶ Mà pi yaha puru na, ka Pyɛri si ŋkwôro na pyɛnge ɲwɔge kúuli. Pi à pa ɲwɔge múgo mà u ɲya ke, ka li i pi bilibili. ¹⁷ Ka u u cyɛge yîrige pi á, maa pi pyi pi à fyâha. Pyiŋkanni na Kafoonji à u yige kàsuni i ke, ka u u yire puni yyaha jwo pi á. Maa yi jwo pi á na pi sà yi yyaha jwo Yakuba* ná cɛnmpyiibii sanmpil'á, maa yîri wani mà kàre cyage kabɛr'e.

¹⁸ Nyèg'à pa múgo ke, ka sòrolashiibii si wá na ɲyâha na wùruge piye e, maa piye yíbili: «Di Pyɛri à pyi a jwo yɛ?» ¹⁹ Ka Erɔdi si pi pyi pi à sà a u caa, ŋka pi ɲɛ a u ɲya mɛ. Ka Erɔdi si sòrolashiibii yyer'a yíbe, maa pi pyi pi à pi bò†. Lire kàntugo maa yîri Zhude kùluni i, mà kàre Sezare kàñhe e mà sà tère pyi wani.

Erɔdi kwùŋkanni

²⁰ Lire mpyi a saanŋi Erɔdi lùuni ta l'à yîri Tiri ná Sidon kànyi shiinbii taan sèe sèl'e. Ka pire si bɛ nɛŋkin na, maa sà jwo a ɲwɔ ná saanŋi bage ɲùŋufoonji i, uru mɛge na mpyi Bilasitusi. Lire kàntugo maa ŋkàr'a sà saanŋi ɲáare na u uye sanŋi yaha u u yoge kwò, ɲaha na yɛ Erɔdi kîni i pire mpyi na pi ɲyîŋi taa.

²¹ Canmbilini na pi mpyi a bɛ si cyire karigii yyaha cwɔɔnrɔ ke, lir'à pa nɔ ke, ka Erɔdi si u fànhe vâanntinŋke le, maa mpa ntɛɛn saanre yatɛɛnŋke e, jwumpe pu ɲɛ u á ke, maa puru jwo sùpyir'á. ²² U à kwò u jwumpe na ke, ka sùpyire si jwo fànha na: «Kile u à mpe jwo lire baare e, sùpya bà mɛ!» ²³ Lire tènuuni i, ka Kafoonji Kile mèlɛkɛŋi wà si ntíl'a fyɛɛnre cyán Erɔdi i mà bò, ɲaha na yɛ pèente t'à yaa ti taha Kile na ke, u ɲɛ a tire taha u na mɛ.

²⁴ Kile Jwumpe mpyi na ɲcaali, dánafeebii sí i ɲyahage. ²⁵ Barinabasi ná Soli à kwò pi báaraŋi na Zheruzalɛmu kàñhe e ke, maa núr'a kàre Antiyoshi kàñhe e. Pi nɛŋkaribii, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, maa ŋkàre ná ur'e.

13

Kile Munaani à Barinabasi ná Soli cwɔɔnr'a yaha piye kanni na

¹ Kile tûnntunmii ná cyelentii na mpyi Antiyoshi kàñhe dánafeebii kurunŋke e. Pire mɛyi yi ɲɛ: Barinabasi ná Simiyon pi maha mpyi: «Nizheri» ke, ná Lusisi uru mpyi a yîri Sirɛni kàñhe e, ná Manayeni uru ná saanŋi Erɔdi mpyi a lyɛ pyɛnnuge e, ná Soli. ² Canŋka mà dánafeebii yaha pi a súnni le maa Kile père, ka Kile Munaani si jwo ná pi e na: «Yii Barinabasi ná Soli yaha piye kanni na mii á, báaraŋi mɛɛ na mii à pi yyere ke, bà pi si mpyi si uru pyi mɛ.» ³ Pi à súnni le maa Kile ɲáare a kwò ke, maa pi cyeyi taha Barinabasi ná Soli ɲùŋke na, maa pi yaha pi à kàre Kile báaraŋi na.

Barinabasi ná Soli à kàre Sipiri kîni i

* **12:17** Yakubaŋi kyaa l'à jwo naha ke, Yesu cɛnmpworonji kyaa li. † **12:19** Ɔɔmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u ɲɛ na ku kàanmucaa na ɲwɔge mɛ, ka kàsujyinjì wà si fwoɔ, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyinjì na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

⁴ Nye lire pyin̄kanni na, Kile Munaani à Barinabasi ná Soli tun pi à kàre Selusi kànhe na. Pi à nò wani ke, ka pi i jyè bakwǎoge k'e maa nkàre Sipiri kini i, lire kini na nye lwǎhe nin̄ke e. ⁵ Pi à sà nò Salamisi kànhe e ke, ka pi i wá na jaare na Kile jwumpe yu Yahutuubii Kile Jwumpe kálambayi i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, uru mpyi a pi tègɛ pi báaraŋi i.

⁶ Lire kàntugo ka pi i kini puni jyiil'a sà nò Pafosi kànhe na. Yahutu nàŋi wà na mpyi kuru kànhe na, uru mege na mpyi Bariyesu. Jinamaha u mpyi u wi. U mpyi maha fini na uru na nye Kile tũntun̄ŋɔ. ⁷ Uru jinamahan̄i mpyi ná Sipiri kini n̄ũũfoon̄i Serijusi Polusi i. Serijusi Polusi yákiliŋi mpyi a n̄wǎ, ka u u Barinabasi ná Soli yyere, naha na ye u la mpyi si Kile jwumpe lógo. ⁸ Pi mpyi maha uru jinamahan̄i pyi Girɛkiibii shɛɛnre e: «Elimasi». Ka u u wá na Barinabasi ná Soli kyáli. U la mpyi si kini n̄ũũfoon̄i n̄ũũ kyán bà u si mpyi u àha ndá Yesu na mɛ.

⁹ Soli pi maha mpyi: «Poli» ke, mà u yaha u a n̄i Kile Munaani na, u à jinamahan̄i yal'a wíi, ¹⁰ maa jwo: «Mu fun̄ŋk'à n̄i cwǎore ná kafinare na, Sitaann̄i sùpya u nye mu, mu kafuunni li nye mà katiile pyi. Kafoon̄i Kile kurigii cyi à t̄i ke, naha tère e mu sí cyire nk̄ɛɛŋi n̄wǎ yaha ye? ¹¹ Yi lógo! Numɛ, Kafoon̄i sí mu pyi fyin. Mu sí tère pyi, mu sì can̄ŋanyiini bèenmpe nya mɛ.»

Lire tèenuuni i, ka Elimasi nyiigii si nt̄il'a wwǎ, ka numpini si jyè u yyahe e, ka u u wá na cyɛge fyíŋe na màre na wà caa ngemu u si u cyɛge cù, si u yyaha cù ke. ¹² Kini n̄ũũfoon̄i'à lire nya ke, maa dá Yesu na. Nde u mpyi a lógo Kafoon̄i kyaa na ke, lire mpyi a u kàkyanhala sèe sèl'e.

Poli ná Barinabasi à kàre Antiyǎshi kànhe e

¹³ Lire kàntugo ka Poli ná u shɛɛfeebii si ȳiri Pafosi kànhe e, maa jyè bakwǎoge k'e mà kàre Perigɛ kànhe e, kuru kànhe na mpyi Panfili kùluni i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, ka uru si láha pi na, maa núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

¹⁴ Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si ȳiri Perigɛ kànhe e mà kàre Antiyǎshi kànhe e, kuru na nye Pisidi kùluni i. Yahutuubiican̄ŋk'a pa nò ke, ka pi i nkàr'a sà jyè a t̄ɛn Kile Jwumpe kálambage e. ¹⁵ Nye cyag'à pa nkàla a kwǎ mà fworɔ MusaSaliyaŋi ná Kile tũntun̄mpii san̄mpii sémɛbil'e ke, ka kálambage n̄ũũfeebii si pi pyi pi à yi jwo Poli ná Barinabasi á: «C̄in̄mpyiibii, kampyi yɛɛge jwumǎ na wá yii á mà jwo sùpyir'á, yii pu jwo.»

¹⁶ Nye ka Poli si ȳiri, maa cyɛge ȳirige sùpyir'á, maa pi pyi na pi fyâha. Pi à fyâha ke, ka u u jwo: «Yii Izirayeli shiin̄bii ná yii mp̄ii puni pi nye na fyáge Kile na ke, yii lógo na n̄wǎ na. ¹⁷ Wuu pi nye Izirayeli shiŋi ke, wuu u Kilen̄i à wuu tulyeyi cwǎn̄rǎ, maa pi pyi pi à nyaha mà pi yaha bilere e Misira kini i. Lire kàntugo maa pi yige lire kini i ná u fànhe e. ¹⁸ U à kwôro ná pi e síwage fun̄ŋke e, maa pi karigii kwú uye e, mà sà nò yyee beeshuunni laage na.

¹⁹ Lire kàntugo u à supyishi kuuyo baashuunni shi bò a yige Kana kini i, maa pire u taare kan pi á. ²⁰ Pi à tire taare fente pyi mà sà nò yyee nk̄wuu sicyɛere ná yyee beeshuunni ná kɛ (450) laage na. Lire kàntugo ka u u kacwǎn̄ribii p̄i t̄iŋɛ wuu tulyeyi n̄ũũ'i fo mà sà yaa ná Kile tũntun̄ŋi Samuweli u t̄iŋi i. ²¹ Puru fun̄ŋke e, ka wuu tulyeyi si li cya na u saan̄ŋi wà kan pir'á. Nye Kisi u nye Benzham̄a u t̄uluge shin̄ ke, ka Kile si uru jyan̄i Sawuli pyi u à pyi pi saan̄ŋi yyee beeshuunni fun̄ŋ'i.

²² Nye ka Kile si mpa n̄cyé Sawuli na, maa Dawuda kan pi á, pi à pyi pi saan̄ŋi. Uru kyaa na Kile à jwo na “Sùpyan̄i shiŋi mii nye na n̄caa, ná uru u nye mii nyii wun̄i ke, uru u nye Zhese jyan̄i Dawuda. Uru u sí n-pa mii nyii karigii puni pyi.” ²³ Bà Kile mpyi a li n̄wǎm̄ɛni lwǎ mɛ, Dawuda t̄uluge shin̄ u à pa mpyi Izirayeli shiin̄bii Shwofoon̄i. Uru u nye Yesu.

²⁴ Mà jwo uru Shwofoon̄i u pa ke, Yuhana mpyi a fyânha a yi jwo Izirayeli shiin̄bii pun'á, na pi pi toron̄kanni k̄ɛnn̄ɛ pi i láha kapegigii na, pi i batize. ²⁵ Yuhana báaraŋi mpyi na byanhare u takwǎore na ke, u mpyi maha nk̄o sùpyir'á na “Yii na s̄n̄ŋi na jofoo

u nyɛ mii yɛ? Shwofoonɔ yii nyɛ na sigili ke, uru bà u nyɛ mii mà dɛ! Nka wà sí n-pa mii kántugo, mii nùŋke bá à cyére u tanhaɔnyi mɛere zànhani i.”

²⁶ Mii cìmpyiibii, wuu pi nyɛ Ibirayima tùluge shiimbii ke, mà bàra yii mpìi puni pi nyɛ na fyáge Kile na ke, wuu á uru zhwoŋi jwump'à jwo. ²⁷ Yii li cè na Zheruzalɛmu kànhɛ shiimbii ná pi nùŋufɛebii mpyi a cè na Yesu u nyɛ uru Shwofoonɔ mɛ. Kile tùnntunmpii jwumpe pi mpyi na ŋkálali canŋɔŋ maha canŋɔŋ ke, pi mpyi a puru yyaha cè mɛ. Nyɛ pi Yesu ntùnɔ cye kurugo, Kile tùnntunmpii jwump'à tòro pu jwunŋanni na. ²⁸ Ali mà li ta pi nyɛ a nùŋ ta, ŋkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mɛ, lire ná li wuuni mú i, pi à fànhafoonɔ Pilati jàare si u ta mbò kworokworocige na. ²⁹ Kile tùnntunmpii mpyi a yaaga maha yaaga séme Yesu kyaa na ke, tɛni i cyire pun'à fùŋŋ ke, ka pi i u tìrige kworokworocige na mà sà ntò fanŋke e.

³⁰ Nka Kile à u nɛ a yige kwùŋi i. ³¹ Mpìi pi mpyi a taha u fye e mà yíri Galile kùluni i, mà kàre Zheruzalɛmu i ke, u jɛŋkwooni kántugo, u à uye cyée pire na canmpyaa ninyahagii funŋ'i. Pire mú pi nyɛ na u kyaa yu sùpyir'á numɛ.

³² Mii ná Barinabasi sí wi ke, Jwumpe Nintanmpe jwɔmɛɛni Kile mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, puru wuu mú nyɛ na yu yii á. ³³ Wuu pi nyɛ pi tùluge shiin ke, Kile à lire jwɔmɛɛni fùŋŋ wuu á, Yesu jɛŋi cye kurugo, bà l'à séme Zaburu sémeŋi kuni shɔnwuuni i na

“Mu u nyɛ mii Jyani,

Ninjaa mii à pyi mu Tunjì*.”

³⁴ Kile à Yesu jɛ a yige kwùŋi i, lire e u saha sì n-fwónhɔ mɛ, yire y'à jwo

“Yaayi ninɛɛnyɔ jwɔmɛɛni mii à lwó Dawuda á ke,

mii sí yire kan yii á†.”

³⁵ Y'à séme Zaburu sémeŋi cyage kabɛr'e lire jwɔmɛɛni kyaa na na

“Mu sì jɛɛ ma báarapyiŋi ninɛɛnyɔ buwuŋi yaha u fwónhɔ fanŋke e mɛ‡.”

³⁶ Dawuda sí wi ke, Kile mpyi a ndemu yaa ke, Dawuda à báaraŋi pyi mà tàanna ná lire e. U à báaraŋi pyi a kwò ke, u a kwù, maa sà bàra u tiibii na, maa fwónhɔ mú. ³⁷ Nka Kile à Yesu jɛ a yige kwùŋi i, u nyɛ a fwónhɔ mɛ.

³⁸ Mii cìmpyiibii, yii à yaa yii li cè na uru cye kurugo, yii kapegigii sí n-jà yàfa yii na. Kile tùnntunɔ Musa Saliyaŋi mpyi na sì n-jà cyi yàfa yii na mɛ. ³⁹ Nka yii shin maha shin u à dá Yesu na ke, urufoo wogigii puni sí yàfa u na.

⁴⁰ Lire e ke nde Kile tùnntunmpil'à jwo ke, yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi lire kà ŋkwò nɔ yii na mɛ. Pire cye kurugo Kile à jwo

⁴¹ “Yii wíi, yii pi nyɛ yii nyɛ a Kile jwumpe yaha laage e mɛ,

nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire sí yii kàkyanhala, puru funŋke e yii sí n-kwù.

Yii tɛɛn ná l'e, mii sí n-pa kani là pyi yii tìŋi i,

ndemu li nyɛ, wà mɛɛ n'a mpyi a li jwo yii á,

yii mpyi na sì n-dá li na mɛŠ.”»

⁴² Nyɛ Poli ná Barinabasi mpyi na fwore Kile Jwumpe kàlambage e ke, pi à li cya pi á, na pi pa yà jwo pir'á nde kani ninuuni kyaa na canŋɔŋke nimpanke na. ⁴³ Sùpyire mpyi na jcaali ke, mpìi pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka pire ninyahamii ná Yahutuu ninyahamii si ntaha Poli ná Barinabasi jwɔh'i, ka pi i wá na màban leni pi e, maa pi pyi, na Kile à jwɔ pi na maa pi le kuni ndemu i ke, na pi kwôro lire e.

⁴⁴ Nyɛ canŋɔŋk'à nùr'a nɔ ke, ka kànhɛ shiimbii fànha si ŋkàr'a sà bínni, maa Kafoonɔ Jwumpe lógo Poli ná Barinabasi jwɔ na. ⁴⁵ Yahutuubii nùŋufɛebil'à tire supyinyahare jya ke, ka yincyɛge si jyè pi e, ka pi i wá na Poli ná Barinabasi jwumpe ndire páanni, maa pi cyere.

* 13:33 Zaburu 2.7 † 13:34 Ezayi 55.3 ‡ 13:35 Zaburu 16:10 § 13:41 Abakuki 1.5

⁴⁶ Nye ka Poli ná Barinabasi si yi fíniñ'á jwo pi á: «Yii Yahutuubil'á, Kile Jwumpe mpyi a yaa pu fyánha a jwo. Nka ná yii s'á cyé pu na, maa li cyêe na yii nye na ncaa shìñi nínkwombaanji na me, lire e ke mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, wuu sí n-kàre pire yyére.

⁴⁷ Naha kurugo ye yire Kafoonji Kile á jwo wuu á u Jwumpe Semēñi i na

“Mii á mu tìñe, bà mu si mpyi si mpyi bēenme supyishinji pun'á,

si zhwonji jwumpe jwo dīnyēñi cyeyi puni i me*.”»

⁴⁸ Mpíi pi nye pi nye Yahutuu me, pir'á puru jwumpe lógo ke, pi funntanga wuubil'á Kafoonji Jwumpe le barag'e. Mpíi pi mpyi shìñi nínkwombaanji ntanji laage e ke, ka pire puni si dá Yesu na.

⁴⁹ Lire pyínkanni na, Kafoonji Jwumpe mpyi na ncaali lire kùluni puni i. ⁵⁰ Cyeebii megefeebii pi mpyi a jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka Yahutuubii nūñufeebii si pire ná kànhe shinbwoobii sòn mà yaha Poli ná Barinabasi na, ka pi i pi kyéree, maa pi kòr'a yige pi kùluni i. ⁵¹ Poli ná Barinabasi nivworobil'á pi tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu pi na†. Lire kàntugo maa nkàre Ikoni kànhe e. ⁵² Cyelempyiibii pi mpyi Antiyooshi kànhe e ke, pire mpyi a nī funntange ná Kile Munaani na.

14

Poli ná Barinabasi á Kile jwumpe jwo Ikoni kànhe e

¹ Nye nde l'á pyi Antiyooshi kànhe e ke, lire ninuuni l'á pyi Ikoni kànhe e. Poli ná Barinabasi á sà nō Ikoni i ke, maa nkàre Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e, maa Kile Jwumpe jwo fo ka Yahutuu ninyahamii ná supyishinji sanji sūpyire tà ninyahara si dá Yesu na. ² Nka Yahutuubii pi mpyi a cyé si piye kan Yesu á ke, ka pire si dānafeebii meyi kēēge supyishinji sanñ'á, ka pire si yīri dānafeebii kurugo. ³ Lire ná li wuuni mú i, Poli ná Barinabasi á kwòro wani mà tère nimbwoo pyi. Pi mpyi a pi cyēge taha Kafoonji Yesu na maa u kyaa yu sūpyir'á fyagara baa. Kafoonji mpyi maha fànhe kaan pi á, pi i kakyanhala karigii ná kacyeenñii pyi. Lire cye kurugo pi mpyi maha li cyêe na jwumpe pi nye na yu na Kile á nwo ke, na puru na nye sèe. ⁴ Nye lir'á pyi ke, ka kànhe shiinbii si ntáa, ka taage kà si mpyi ná Yahutuubii kàmpañke e, ka ku sanñke si mpyi ná Yesu tūnntunmpil'e.

⁵ Yahutuubii ná supyishinji sanji ná pi nūñufeebii mpyi a bē li na, si Poli ná Barinabasi kyéree, si pi wà mbò ná kafaayi i. ⁶ Poli ná Barinabasi á pa ncé na pi na pire tabonjo caa ke, maa fē a kàre Likayoni kùluni i, Lisitiri ná Dēribe ná yi kwūumpe kanyi na. ⁷ Mà pi yaha wani, pi mpyi maha Jwumpe Nintanmpe yu.

Pii mpyi na sññi na Poli ná Barinabasi na nye yasunyō

⁸ Nànji wà na mpyi Lisitiri kànhe e, u tooyi mpyi a fàan. U mpyi a si cwòhōmāfoo. ⁹ Canñka mà Poli ná Barinabasi yaha pi i yu ná sūpyire e, uru nāñi nintēññi na mpyi sūpyire shwòhòl'e. U mpyi na Poli jwumpe nūru. Ka Poli si mpa u yal'a wíi mà li nya na dāniyanji nye u á, u jà a cūñjo. ¹⁰ Ka u u jwo fànha na: «Yīri, ma a ntíl'a yyére ma tooyi na!» Ka nāñi si yi a yīr'a yyére, maa ntíi na jaare. ¹¹ Sūpyir'á lire nya ke, maa jwo fànha na pi shēenre e: «Kakyanhala! Yasunñyi yà à yiye kēēññ'a pyi sūpyii, mà tīg'a pa wuu yyére!» ¹² Ka pi i Barinabasi mege le Zusi, pi yasunmbwòhe mege ku mpyi kure. Yasunñke mege ku mpyi Erimesi ke, kuru ku mpyi maha Zusi tūnnture yu, ka pi i kuru mege le Poli na, naha na ye uru mpyi maha jwumpe yu. ¹³ Yasunñke Zusi bage na mpyi kànhe tajjijwòge na. Nge u mpyi maha kuru sunni ke, ka uru si nupyahigii cyi cū, maa cire yafyēenre myígile cyi yacyi i, mà pa yyēēñe yyēēñe kànhe tajjijwòge na. U ná sūpyire la mpyi si yire nīyi bō si mpyi sáraga Poli ná Barinabasi á.

¹⁴ Poli ná Barinabasi á pa yire cē ke, ka pi nāvunñō wuubii si pi vāanntinñyi cwōn cwōn, maa fyāl'a pi nūñjo bē, maa jwo fànha na: ¹⁵ «Wuu cīnmpyiibii, naha kurugo yii nye na nde pyi ye? Wuu na nye sūpyii, yii fiige. Wuu á pa mpa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, na yii

* 13:47 Ezayi 49.6 † 13:51 Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

kàntugo wà jcyii laaga baa karigii na, Kileni jyii wuɲi u à nɲyini ná jɲhe ná suumpe lwòhe ná ku funɲo yaayi dá ke, yii i yyaha kɛɛnɲe uru Kileni á. ¹⁶ Tèni là à tòro, Kile mpyi a supyishini puni yaha pi i pi jyii kurigii jaare. ¹⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, Kile maha u tàange cyèrè yii na ná kacɛnɲii nɲyahagil'e: u maha zàhe kaan yii á na yîri nɲyini na, maa yii sùmanj pyi u u jwɔge u tèefaani i, maa jnyɲi kaan yii á fo maha yii funɲyi táan.»

¹⁸ Poli mɛɛ jnyɛ u à mpe jwumpe puni jwo ke, pi à kànha maa jà a sùpyire sige nɲiyi mbòni na, si mpyi sàraga pi á.

¹⁹ Lire kàntugo ka Yahutuubii pìi si yîri Antiyòshi kànhe ná Ikoni kànhe e, maa mpa sùpyire sòn a wà pi na, ka pi i Poli wà a cyán ná kafaayi i, maa u filil'a sà jcyán kànhe kàntugo. Pi mpyi na sɔnɲi na u à kwù. ²⁰ Nka cyelempyiibil'à pa bínni u taan ke, ka u u yîri mà jyè kànhe e. Kuru canja nùmpañja, ka u ná Barinabasi si yîri wani mà kàrè Deribe kànhe na. ²¹ Nyɛ Poli ná Barinabasi à jwumpe Nintanmpe jwo Deribe kànhe e, ka shinɲyahara si dá Yesu na, maa mpyi u cyelempyi.

Poli ná Barinabasi à núr'a kàrè Antiyòshi kànhe e

Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si núr'a kàrè Lisitiri kànhe e, maa yîri wani mà kàrè Ikoni kànhe e, maa núr'a yîri wani mà kàrè Antiyòshi kànhe e, kuru na nyɛ Pisidi kùluni i. ²² Pi nintorobii na yire kànyi na, pi mpyi maha màban leni cyelempyiibil'e, maa pi yɛɛge bà pi si mpyi si ɲkwôro Kile kuni i mɛ. Pi mú mpyi maha yi yu pi á na: «Wuu à yaa wuu yyefugo kari nɲyahagii kwù wuye e si nta jnyè Kile Saanre e.»

²³ Dánafeebii kurunɲi yi mpyi yire kànyi na ke, ka Poli ná Barinabasi si kacwɔnribii pìi cwɔnɲ'a yaha yire kurunɲi puni nɲkin nɲkinɲi jɲɲo na. Lire kàntugo maa sùnɲi le, maa Kile jaare pi kyaa na. Kafoonj Yesu na pi à dá ke, maa pi kyaa le uru cye e.

²⁴ Lire kàntugo maa Pisidi kùluni jyiile maa ɲkàrè Panfili wuuni i. ²⁵ Pi à Kile jwumpe jwo Pɛrigɛ kànhe e mà kwò ke, maa ɲkàrè Atali kànhe e.

²⁶ Pi à nɔ wani ke, maa jyè bakwɔge e mà kàrè Antiyòshi kànhe e. Báaraɲi u ɲge Poli ná Barinabasi à pyi amɛ ke, wani kuru kànhe na dánafeebii mpyi a Kile jaare pi na maa pi le Kile cye e uru báaraɲi mpyini mɛ na, bà Kile si mpyi si jwɔ pi na si pi tège mɛ. ²⁷ Pi à nɔ wani ke, maa dánafeebii puni bínni. Kile mpyi a pi pyi pi à jà a yaaga maha yaaga pyi ke, mà bàra pyiɲkanni na Kile mpyi a daniyaɲi kuni cyèe supyishini sanɲi na ke, maa yire puni yyaha jwo dánafeebil'á. ²⁸ Maa ntènn'a tèrè nimbwoo pyi ná pi e wani.

15

Dánafeebil'à mpìnni nimbwo pyi Zheruzalɛmu i

¹ Yahutuubii dánafeebii pìi mpyi a yîri Zhude kùluni i mà pa Antiyòshi kànhe e, cɛmɲyiibii dánafeebii pi mpyi pi nyɛ Yahutuu mɛ, maa mpa a pire kâlali maa ɲko pir'á na: «Yii aha mpyi yii nyɛ a kwòn mà tàanna ná Kile tɔnntunɲi Musa Saliyaɲi i mɛ, yii sɔ nùmpañja ta mɛ.» ² Poli ná Barinabasi nyɛ a mpyi a jɛɛ puru jwumpe na mɛ, ka ti i mpyi nàkaana pi shwɔhɔl'e fo mà ti jaanja. Li nyɛ a pa jwɔ mɛ fo ka li i yaa mà Poli ná Barinabasi ná piiberii tun Zheruzalɛmu kànhe e, pi sà mpe jwumpe cyèe Yesu tɔnntunmpii ná kacwɔnribii na.

³ Ka dánafeebii kurunɲe si pi tũgo. Pi nɲkaribil'à tòro Fenisi kùluni ná Samari wuuni i. Mpìi pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, pyiɲkanni na pir'à piye kan Yesu á ke, ka pi i lire yyaha jwo cyire kùligii cɛmɲyiibil'á. Puru jwumpe mpyi a cɛmɲyiibii puni funɲyi táan sèl'e. ⁴ Poli ná u shèrɛfeebil'à sà nɔ Zheruzalɛmu i ke, ka dánafeebii kurunɲe ná Yesu tɔnntunmpii ná kacwɔnribii si pi jɲɲo bɛ a jwɔ. Yaaga maha yaaga pi à jà a pyi Kile fànhe cye kurugo ke, ka pi i yire puni yyaha jwo pi á. ⁵ Farizhɛɛnbii pi mpyi a dá Yesu na ke, ka pire pìi si yîri maa jwo: «Supyishini sanɲi sùpyiibii pi à dá Yesu na ke, fànha kyaa li pire pi kwòn, mà bàra lire na, pi à yaa pi a Musa Saliyaɲi kurigii sanɲkii jaare.»

⁶ Lir'à pyi ke, ka tɔnntunmpii ná kacwɔnribii si bínn'a tèɛn, maa piye nya puru jwumpe na. ⁷ Pi à puru jwumpe òri piye shwɔhɔl'e mà mɔ, ka Pyeri si mpa yîri maa jwo:

«Mii cìnmpyiibii, yii à li cè, mà lwó fo tèem̄ni i Kile à mii cwəonrə yii shwəhəl'e, bà mii si mpyi s'a Jwumpe Nintanmpe yu supyishin̄i san̄i'á, pi i pu lógo, si dá Yesu na m̄. ⁸ Kile sí u à sùpyire puni zòomp̄ii cè ke, ur'à li cyêe na ur'à j̄eε supyishin̄i san̄i na, lire kurugo u à u Munaani le pi e bà u à li le wuu e m̄. ⁹ Kile j̄yε a s̄j̄cwəonrəgo pyi wuu ná pire shwəhəl'e m̄. U à pi zòomp̄ii f̄inīj̄e, j̄aha na yε pi à dāniyan̄i pyi Yesu na.

¹⁰ J̄yε wuu Yahutuubii, tugure ti j̄yε wuu ná wuu tulyeyi j̄yε a jà ti na m̄, j̄aha na yii à cyé Kile j̄yii wuuni na si tire t̄eḡe mp̄ii cyelempyiibii j̄un̄'i yε? ¹¹ Yii àha fun̄j̄o wwò li na na bà wuu à dá li na m̄, amuni pire mú à dá li na na Kafoon̄i Yesu à j̄wə wuu na maa wuu shwə.»

¹² Ka sùpyire puni si fyâha maa núru, kakyanhala karigii ná kacyeen̄kii Barinabasi ná Poli à pyi Kile f̄an̄he cye kurugo supyishin̄i san̄i shwəhəl'e ke, ka pi i cyire j̄wo pi á. ¹³ Pi à j̄wo a kwò ke, ka Yakuba* si jwumpe lwó maa j̄wo: «Mii cìnmpyiibii, yii lógo na j̄wə na. ¹⁴ Mà lwó fo ku tasiige e, Kile à yákili yaha supyishin̄i san̄i na, maa p̄ii cwəonrə pi shwəhəl'e mà pyi uye wuu pyin̄kanni ndemu na ke, Simə Pyeri à yire j̄wo yii á. ¹⁵ Puru jwumpe ná Kile t̄un̄ntun̄mp̄ii j̄wump'á pa b̄e nin̄kin na, bà yi mpyi a sém̄e Kile Jwumpe Sem̄en̄i i na

¹⁶ «Lire k̄antugo mii sí núru n-pa, Dawuda bage k'à cwo ke, mii sí kuru faanra sahan̄ki. Mii sí n-pa ku n̄kun̄j̄yi ȳirige si nt̄ii sahan̄ki,

¹⁷ Mp̄ii pi j̄yε pi j̄yε Yahutuu m̄, bà pire puni si mpyi si mpa mii Kafoon̄i Kile á, s'a mii p̄ere m̄.

Mii à supyishin̄i san̄i yyer'a pyi naye wuu, pi raa mii p̄ere†.

¹⁸ Cyire karigii mii Kafoon̄i Kile à cyêe fo tèem̄ni i.»

¹⁹ Lire kurugo mii Yakuba á, supyishin̄i san̄i sùpyiibii pi à piye kan Kile á ke, wuu àha núru tuguro taha pire j̄un̄'i m̄. ²⁰ N̄ka wuu l̄et̄er̄e kan pi á, wuu u yi j̄wo pi á na pi àha raa yasun̄yi kyaare kyàa m̄, pi àha raa jacwərə pyi m̄, yatəge k'à kw̄u mà ta s̄ishan j̄yε a f̄woro k'e m̄, pi àha kuru kyà m̄, pi àha raa s̄ishange lȳi m̄. ²¹ Yii à li cè na mà lwó fo tèem̄ni i, can̄j̄o maha can̄j̄o, Musa Saliyan̄i jwumpe na n̄k̄alali Kile Jwumpe k̄alambayi i k̄anyi puni i.»

Yesu t̄un̄ntun̄mp̄il'á l̄et̄er̄e tun supyishin̄i san̄i dānafeebil'á

²² Yakuba a j̄wo a kwò ke, ka t̄un̄ntun̄mp̄ii ná kacwəonribii ná dānafeebii kurun̄ke shiin̄bii puni si b̄e li na na pi p̄ii cwəonrə piye shwəhəl'e pi bâra Poli ná Barinabasi na, pi tun Antiyəshi k̄an̄he e. J̄yε Zhude pi maha mpyi Barisabasi ke, ka pi i uru ná Silasi cwəonrə, pire shiin̄ shuunn̄i tayȳerege mpyi a p̄e cìnmpyiibii dānafeebii shwəhəl'e. ²³ L̄et̄er̄en̄i pi mpyi a sém'a kan pi á pi s̄a n̄kan ke, yi mpyi a sém̄e ur'e na:

«Wuu cìnmpyiibii dānafeebii pi à f̄woro supyishin̄i san̄i i ná pi j̄yε Antiyəshi k̄an̄he ná Siri k̄ini ná Silisi wuuni i ke, wuu fw̄u na j̄yε yii na. Wuu pi j̄yε Yesu t̄un̄ntun̄mp̄ii ke, wuu ná dānafeebii kurun̄ke kacwəonribii pi à n̄ge l̄et̄er̄en̄i tun yii á. ²⁴ Wuu à lógo na p̄ii na j̄yε a ȳiri naha wuu yȳere mà k̄ar'a s̄a yii yákilibii w̄urugo ná jwumpe p'e fo mà yii fun̄j̄yi pyi y'à p̄en, mà li ta wuu bà pi à pi tun m̄.

²⁵ Lire kurugo wuu pun'á wwò a t̄en̄ maa b̄e li na, si p̄ii tun yii á, mà bâra wuu nt̄aannamacin̄mpyiibii Barinabasi ná Poli na. ²⁶ Pire shiin̄ shuunn̄i'á piye kan wuu Kafoon̄i Yesu báaran̄'á fo na n̄ko si mp̄ōn̄ pi m̄un̄ahigil'e. ²⁷ Wuu à Zhude ná Silasi tun mà bâra pi na, j̄je wuu à j̄wo sém̄en̄i i ke, pire yabilimp̄ii sí yire j̄wo yii á.

²⁸ Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na, ka wuu u j̄eε li na ke, lire li j̄yε, wuu j̄yε a yaa wuu tugure tab̄er̄e t̄eḡe yii j̄un̄'i, ná j̄cyii k̄ap̄yaagii bà m̄. Wuu sí yi j̄wo n-waha yii á, ²⁹ yii àha raa yasun̄yi kyaare kyàa m̄, yii àha raa s̄ishange lȳi m̄, yatəge k'à kw̄u

* 15:13 Yakuba na mpyi Yesu cìnmp̄woro maa mpyi Zheruzalemu dānafeebii kurun̄ke yyaha yȳere shin̄i. † 15:17 Am̄osi 9.11, 12

mà ta sìshan nyɛ a fworɔ k'e mɛ, yii àha kuru kyaare kyà mɛ, yii láha jacwɔɔre na. Yii aha láha cyire karigii mpyiɲi na, lir'a à ɲwɔ. Wuu fwù nyɛ yii na.»

³⁰ Nyɛ ka pi i pi yaha pi à kàre. Pi à sà nɔ Antiyɔshi kànhɛ e ke, maa dánafeebii bínni, maa letɛɛɲi kan pi á. ³¹ Ka pi i u kâla, yɛɛyi jwumpe pu mpyi u e ke, puru jwumpe mpyi a sàa pi funɲyi táan. ³² Zhude ná Silasi u nyɛ Kile túnntunmpii ke, ka pire si yɛɛyɛ ninyahaya kan cɪnmpyiibii dánafeebil'á, maa màban le pi e Kile kuni i, ³³ maa ntɛɛn wani mà tère pyi ná pi e. Lire kàntugo ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi tùugo. Cyage e pi mpyi a yîri ke, ka pi i núr'a kàre wani pi tunveebii yyére. [³⁴ Ka Silasi si li lwó uye funɲ'i si ntɛɛn Antiyɔshi kànhɛ e.]

³⁵ Ka Poli ná Barinabasi si tère pyi Antiyɔshi e. Sùpyire tabɛɛ ninyahara mpyi a bâra pi na, pi i sùpyire kâlali, maa Kafoonji jwumpe yu pi á, puru pu nyɛ Jwumpe Nintanmpe.

Poli ná Barinabasi à láha piye na

³⁶ Lire kàntugo ka Poli si Barinabasi pyi: «Wuu à Kafoonji jwumpe jwo kànyi njemu na ke, wuu núr'a shà wani, wuu sà dánafeebii kàanmucya kampyi pi wá na sì yyaha na Kile kuni i.»

³⁷ Mà pi yaha pi i ɲko raa núruli, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, Barinabasi la mpyi uru si ɲkàre ná pire e. ³⁸ Ka Poli si jwo na u nyɛ a yaa u kàre ná pire e mɛ, ɲaha na yɛ mà pire yaha Panfili kùluni i, u à nùru pire fye e, u saha nyɛ a pire tègɛ pi báaraɲi na mɛ. ³⁹ Nyɛ ka li i mpyi jwunyahama pi shwɔhɔl'e fo ka pi i láha piye na. Ka Barinabasi si Marika bâra uye na, ka pi i jyè bakwɔɔge e, mà kàre Sipiri kɪni i. ⁴⁰ Poli wi ke, ka uru si Silasi bâra uye na. Ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi kyaa le Kile cye e, bà Kafoonji si mpyi si ɲwɔ pi na, si pi tègɛ mɛ. ⁴¹ Lire kàntugo ka pi i ɲkàre Siri kɪni i, maa yîri wani mà kàre Silisi kùluni i. Lire tooy'e, pi mpyi maha màban leni dánafeebil'e.

16

Timoti à bâra Poli ná Silasi na

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ɲkàre Deribe kànhɛ e, maa yîri wani mà kàre Lisitiri kànhɛ e. Cyelemɲaɲi wà na mpyi wani Lisitiri kànhɛ e, uru mɛge na mpyi Timoti. U nuɲi na mpyi dánafoo, Yahutu u mpyi ure, ɲka u tuɲi na mpyi Gireki. ² Cɪnmpyiibii dánafeebii pi mpyi Lisitiri kànhɛ e, mà bâra mpɪi pi mpyi Ikoni kànhɛ e ke, pire mpyi na u mɛtange yiri. ³ Lire kurugo Poli la mpyi si u pyi u báarapyɲɛɛ. Nyɛ Yahutuubii pi mpyi wani ke, pire kurugo, ka Poli si u kwɔn, ɲaha na yɛ sùpyire puni mpyi a cè na u tuɲi na nyɛ Gireki*. ⁴ Pi nɲkaribii na, kànhɛ maha kànhɛ na pi à tòro ke, Yesu túnntunmpii ná Zheruzalɛmu kànhɛ dánafeebii kacwɔnribii mpyi a karigii ɲcyiimu jwo ke, ka pi i cyire jwo yire kànyi dánafeebil'á, maa li cya pi á, na pi a cyi kurigii ɲaare. ⁵ Là mpyi na bârali dánafeebii kurunɲi fànhɛ nyahanɲi na, pìi sí i bârali pi na canɲa maha canɲa.

Kile kacyeeni l'à Poli pyi u à kàre Masedoni kùluni i ke

⁶ Nyɛ Poli ná u shɛɛfeebii la mpyi si sà Kile jwumpe jwo Azi kùluni i, ɲka Kile Munaani nyɛ a ɲɛɛ mɛ. Lire e ka pi i Firijyi kùluni jyiile mà kàre Galati kùluni i. ⁷ Pi à sà byanhara Misi kùluni na ke, ka pi la si mpyi si ɲkàre Bitini wuuni i, ɲka Yesu Munaani † nyɛ a ɲɛɛ mɛ. ⁸ Nyɛ ka pi i Misi kùluni jyiile mà kàre Torasi kànhɛ na. ⁹ Mà Poli yaha wani, Kile à kani là cyèe u na. Canɲka numpilage e, u à Masedoni kùluni shinɲi wà nɲjyerewe ɲya, ka uru si jwo: «Poli, mi i na mu ɲaare, ta ma Masedoni i ma a wuu tègɛ.»

* **16:3** Ná Timoti nuɲi sí mpyi Yahutu, lire e pi mú mpyi maha u wíi Yahutu. ɲka Yahutuubii pi jà pi a u wíi Yahutu sèe wu, u mpyi a yaa u kwɔn mà tàanna ná pi saliyaɲi i. Poli à Timoti pyi u à uye kan pi à kwɔn bà u si mpyi si mpyi Yesu Kirisita shɛnɛ jwufoo nɲcɛnɛ Yahutuubii shwɔhɔl'e mɛ. † **16:7** Yesu Munaani ná Kile Munaani nyɛ nɲkin.

¹⁰ Nye Poli à yire jwo wuu á ke, ka wuu‡ u ntíl'a li lwó wuye funŋ'i si ñkàre Masedoni i, naha na ye wuu à li nya na nàkaana baa, Kile à li cyêe wuu na na wuu sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani shiinbil'á.

Lidi à uye kan Kafoonji á Filipi kàñhe na

¹¹ Ka wuu u yîri Torasi kàñhe e, maa bakwôoge lwó maa ntíl'a kàre Samotirasi kàñhe e. Kuru canŋa nùmpañ, maa ñkàre Neyapolisi kàñhe e. ¹² Maa yîri wani mà kàre Filipi kàñhe na, kuru ku nye Masedoni kùluni kàñhe nĩncyiige, maa mpyi Ɔrømu shiinbii màrampe e. Wuu à canmpyaa pyi kuru kàñhe e. ¹³ Canŋonk'á pa nò ke, ka wuu u ñkàre kàñhe kàntugo yyére dũge jwôge na, naha na ye wuu à li ta na wani pi maha Kileñarege pyiŋ. Wuu à sà cyeebii mpiimu ta pi à bínni wani ke, wuu à Kile jwumpe jwo pir'á. ¹⁴ Pire cyeebil'e, wà mege na mpyi Lidi, uru mpyi a yîri Cyatiri kàñhe e, u mpyi na fyáge Kile na. Uru ceenji mpyi maha vaañnyi nĩnyeyi longara wuyi péreli. Ka Kafoonji Kile si u zòmbilini múgo, maa u pyi u à ñee Poli jwumpe na. ¹⁵ Ka u ná u pyenge shiinbii puni si batize. Lire kàntugo ka u u wuu pyi: «Ná yii s'á dá li na na sèenji na mii à naye kan Kafoonji á, yii a ma mii pyenge e.» U à wuu kárama fo wuu à ñee.

Pi à Poli ná Silasi cû a tò kàsuni i

¹⁶ Canŋka mà wuu nĩnkaribii yaha Kileñarege cyage e, wuu à círi ná bilicwonji w'e. Jínanji wà na mpyi u e, uru jínanji mpyi maha u pyi u u ceeere pyi. Uru ceenji mpyi maha wyéenyahaga taa lire céepyiini i na ñkaan u nũñufeebil'á. ¹⁷ Ka uru ceenji si ntaha wuu ná Poli fye e, maa ñko fànha na: «Mpii shiinbii na nye Kilenji nĩnyi wunji báarapyii. Kuni i zhwonji nye na ntaa ke, lire pi nye na ncyêre yii na.»

¹⁸ Ceen'á lire pyi canmpyaa nĩnyahagii funŋ'i, li nye a pa jwô me. Canŋka ka Poli lùyiri wunji si yyaha kèenne u á, maa jínanji pyi: «Yesu Kirisita mege na, fworonje ceenji i.» Ka jínanji si ntíl'a fworonje u e. ¹⁹ Uru bilicwonji nũñufeebil'á li nya na wyéenyi pire nye na ntaa u céepyiini cye kurugo ke, na lire kuni na ñko s'a ntũni ke, ka pi i Poli ná Silasi cû, cyage e sũpyire maha bínnini ke, maa ñkàre wani ná pi e fànhafeebii yyére. ²⁰ Pi à nò wani ke, maa jwo yukyaabil'á: «Mpii shiinbii wá na wuu kàñhe nyàha na wùruge. Yahutuu pi nye pi pi. ²¹ Pi wá na karigii ncyiimu yu sũpyir'á ke, kapyimbaagii cyi nye cyi cyi, wuu Ɔrømu shiinbii si ñee cyi na, si nta nyere cyi mpyi na me.»

²² Sũpyir'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri Poli ná Silasi taan. Ka yukyaabii si pi pyi pi à pi vaañnyi díríl'a wwû pi na, maa pi bwòn ná kàsorigil'e. ²³ Pi à pi bwòn sèl'e mà kwò ke, maa pi le kàsuni i, maa kasubage kàanmucyafoonji pyi u a pi kàanmucaa sèl'e. ²⁴ Pi à puru jwo kàanmucyafoonj'á ke, ka u u ntíl'a Poli ná Silasi lèñe kasubage bapyeegii puni kàntugo yyére wuuni i, maa pi tooyi le a shwôho cinñke kà na.

²⁵ Nye jĩnĩñke byanhampe e, Poli ná Silasi mpyi na Kile ñáare, maa Kile pèente myahigii cêe, kàsujyibii sanmpii sí i nũru. ²⁶ Mà pi yaha puru na, ka jĩñke si mpâl'a cyèenne, maa kasubage cúnŋo cúnŋo sèe sèl'e, ka ku jwôyi puni si ntíl'a múgo, ka kàsujyibii puni yòroyi si ñkwòn ñkwòn a láha pi na. ²⁷ Ka kasubage kàanmucyafoonji si jè. U à kasubage jwôyi nya y'á múgo ke, maa wá na sònni na kàsujyibil'á fê a fworonje, maa u ñwotònge dír'a wwû si ntège uye bò*. ²⁸ Ka Poli si jwo fànha na: «Ma hà kapii pyi maye na me! Wuu puni na naha naha!»

²⁹ Nye ka kasubage kàanmucyafoonji si bèenne cya. U fyagara wunji fo na ncyèenni, maa fyâl'a jyè babilini i, mà sà jcwô Poli ná Silasi fere e. ³⁰ U à yîri ke, maa pi yige ntàani na,

‡ **16:10** Luka à jwo: «wuu»: lir'á li cyêe naha ñke cyage e u à bàra Poli na, pi i báare sijnayan. § **16:13** Filipi kàñhe Yahutuubii nambaabii nye a mpyi a ke kwò me. Lire e kuni nye a mpyi a kan pi á pi Kile Jwumpe kàlambaga cyán wani me. Lire kurugo Yahutuubii mpyi maha piye bínnini lwôhe jwôge na kàñhe kàntugo. Làdaabii pi mpyi maha mpyi tufeempe ntanji kurugo ke, kuru lwôhe pi mpyi maha ntège na pire pyi. * **16:27** Ɔrømu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nye na ku kàanmucaa na jwôge me, ka kàsujyinj wà si fworonje, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsujyinj na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

maa jwo: «Na cìnmpyii, naha mii à yaa mii u pyi si nùmpañña ta yé?» ³¹ Ka pi i u pyi: «Dá Kafoonji Yesu na, lire ká mpyi, mu ná ma pyenge shiinbii sí nùmpañña ta.»

³² Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si Kafoonji jwumpe jwo u ná u pyenge shiinbii pun'á. ³³ Kuru numpililyage e, ka kasubage kàanmucyafoonji si nkàre ná Poli ná Silasi i, maa sà pi nɔɔyi wyere pyi, maa ntíl'a batize mà bâra u pyenge shiinbii puni na. ³⁴ Lire kàntugo maa Poli ná Silasi pyi pi à dùgo u bage nɔɔyini na, maa pi kan pi à lyî. Uru nàni ná u pyenge shiinbii puni mpyi funntange e, naha na yé pi mpyi a piye kan Kile á.

³⁵ Nyé nyèg'à pa múgo ke, ka yukyaabii kurunke si pìi tun pi sà yi jwo kasubage kàanmucyafoonji á na u Poli ná Silasi cye yaha. ³⁶ Ka kasubage kàanmucyafoonji si sà Poli pyi: «Fànhafeebii naha a tùnntunmii yaha pi à pa yi jwo mii á na mii u yii cye yaha. Yii sí n-jà n-fworo s'a sì yyejinke e.» ³⁷ Ka Poli si pi pyi: «Pi nyé a wuu yal'a yíbe mé, maa wuu bwòn, mà li ta wuu na nyé Ɔrɔmu shiin†. Lire kàntugo pi à wuu le kàsunji i. Numé, pi la na nyé si núru wuu nɔwɔhɔ njige kàsunji i la? Lire mpyi nyé mé, fo pire yabilimpìi pi pa wuu yige.»

³⁸ Ka tùnntunmpii si núr'a kàr'a sà yire jwo yukyaabil'á. Pi à lógo na Poli ná Silasi na nyé Ɔrɔmu shiin ke, ka pi i fyá, ³⁹ maa nkàr'a sà piye mpìnni kan Poli ná Silasi á, maa pi yige kàsunji i, maa li náare pi á na pi fworo kànhe e. ⁴⁰ Pi à fworo kàsunji i ke, maa nkàre Lidi yyére, mà sà dánafeebii ta wani, maa pi yere maa màban le pi e, maa nta a kàre.

17

Nyàhangurugunji u à pyi Tesaloniki kànhe e ke

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ntòro Anfipolisi kànhe e, maa yîri wani maa sà ntòro Apoloni kànhe e mà kàre Tesaloniki kànhe e. Kile Jwumpe kàlambage kà na mpyi wani Yahutuubil'á. ² Bà Poli mpyi maha ntêe na li pyi mé, canñonke ká nɔ, u mpyi maha nkàre Kile Jwumpe kàlambage e. Canñonyi taanre funñ'i, nje y'à séme Kile Jwumpe Semɛñi i ke, ka u ná wani shiinbii si jwo yire kyaa na. ³ U mpyi maha yi fíniñi na yu pi á, maa li cyére pi na na fànha ku mpyi ku ki Kile Nɔncwɔnrɔñi u kyéreg'a bò, u u jè a fworo kwùni i. U mpyi maha pi pyi: «Yesu kyaa mii nyé na yu yii á ke, uru u nyé Kile Nɔncwɔnrɔñi.» ⁴ Yahutuubii pìi mpyi a jɛɛ puru jwumpe na, maa bâra Poli ná Silasi na. Mpìi pi mpyi na fyáge Kile na Gírekiibil'e ke, ka pire nɔnyahamii ná cyeebii mɛgefeebii pìi nɔnyahamii mú si dá.

⁵ Ka lire yɔncyage si jyè Yahutuubii jùñufeebil'e, ka pire si kànhe supyifahafahayi yà yyer'a wà yiye na, maa yi sòn mà wà Poli ná Silasi na. Ka yire si jwunyahama yîrige sùpyire shwɔhɔl'e fo mà kànhe puni nyàha a wùrugo. Maa piye tug'a kàre Zhasɔn pyenge e, mà sà a Poli ná Silasi caa si ncû raa ma sùpyire cyage e. ⁶ Pi nyé a sà Poli ná Silasi ta wani mé, maa Zhasɔn ná dánafeebii piiberii cû a kàre fànhafeebii cyage e maa jwo fànha na: «Nte sùpyire ti nyé na diɔnyɛñi puni nyàha na wùruge ke, numé pir'à nɔ naha wuu yyére! ⁷ Zhasɔn yyére pi à sunmbage lèñe, mà li ta karigii cyi nyé cyi ná Ɔrɔmu saanbwòhe saliyani nyé a bê mé, cyire pi nyé na yu. Pi wá na nkɔ na saanñi wabere na nyé, na uru mɛge na nyé Yesu.»

⁸ Puru jwumpe ndògonji mpyi a sàa kànhe shiinbii ná fànhafeebii yákilibii wùrugo. ⁹ Mà tàanna ná saliyani i, wyére Zhasɔn ná u pyenge shiinbil'à kan a yaha fànhafeebil'á pi i nta a pi yaha.

Poli ná Silasi à Kile jwumpe jwo Bere kànhe e

¹⁰ Numpilag'à pa wwò ke, ka dánafeebii si ntíl'a Poli ná Silasi pyi pi à kàre Bere kànhe e. Pi à sà nɔ wani ke, maa ntíl'a jyè Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e. ¹¹ Yahutuubii pi mpyi Bere kànhe e ke, pire mpyi funñcɛñɛfee mà tòro Tesaloniki kànhe wuubii na. Kile jwumpe ndògonji mpyi a táan pir'á sèe sèl'e. Jwumpe Poli ná Silasi mpyi maha yu ke, pi

† 16:37 Mpìi pi nyé pi nyé Ɔrɔmu shiin mé, yukyaabii mpyi maha pi pyi pi à pire bwòn maa nta a pi yíbe. Nka li mpyi na fún mà Ɔrɔmu shin pyi amuni. Poli ná Silasi mpyi Ɔrɔmu shiin, lire e ke pi mpyi a yaa pi bwòn mé.

mpyi maha puru kàanmucaa canŋa maha canŋa, si ɲcè kampyi pu ná Kile Jwumpe Semenji wumpe na ɲye ninŋin. ¹² Lir'à pyi ke, ka Yahutuubii niɲyahamii si dá Yesu na. Girekiibii shwəhəl'e, ka cyeebii meɣfeebii niɲyahamii ná nambaabii niɲyahamii mú si dá Yesu na. ¹³ Nka Tesaloniki kàhe Yahutuubii pìl'à lógo na Poli ná Silasi wá na Kile jwumpe yu Bere kàhe e ke, ka pire si ɲkàr'a sà Bere kàhe shiimbii sòn a wà pi na. ¹⁴ ɲye ka cìnmpyiibii dánafeebii si ntíl'a Poli pyi u à kàre suumpe lwəhe ɲwəge na, maa sà bakwəge kà lwó, ka Silasi ná Timoti si ntèen wani Bere kàhe e. ¹⁵ Mpii pi mpyi a kàr'a sà Poli tũugo ke, pìr'à kàr'a sà u yaha fo Ateni kàhe e. Pi ninurubii na, ka Poli si yi jwo pi á na pi sà yi jwo Silasi ná Timoti á, na pi a fyáa, pi a si uru ɲwəh'i.

Poli à jwo ná Ateni kàhe ɲcèfeebii'e

¹⁶ Mà Poli yaha u u Silasi ná Timoti sigili Ateni kàhe e, u à li kàanmucya mà li ɲya na kành'à ɲi yasunɲyi na, ka lire si sàa pèn u e. ¹⁷ ɲye Yahutuubii ná supyishini sannji u mpyi na fyáge Kile na ke, u mpyi maha si na yu ná pire e Kile Jwumpe kàlambage e. Canŋa maha canŋa, u mpyi maha si sùpyire tabinni yi i, u aha sà mpiimu ta wani ke, u mpyi maha jwo ná pire e. ¹⁸ Ka Epikuri tonjkuni shiimbii pìl'á Sitoyiki tonjkuni shiimbii pìl'á si mpa na yu ná Poli i*. Pi pìl'à jwo: «Naha jwunyahama nge nàŋi ɲye na yu ye?» Ka pìl'á si jwo: «Yasunɲyi yi ɲye yi ɲye naha wuu yyére me, li naha kee yire kyaa u ɲye na yu.» Pi à yire jwo naha na ye Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo pi á Yesu ná kwuneni kyaa na†.

¹⁹ Ka pi i Poli yyer'a kàre kàhe jwumpe tabinnige e, pi maha kuru cyage meɣe pyi: «Areyopazi». Pi à nò wani ná u e ke, maa jwo: «Ná kàlani nivonni i mu à pa ke, wuu la ɲye ma a yà jwo wuu á uru kàmpañke na. ²⁰ Naha kurugo ye jwumpe mu ɲye na yu ke, puru na ɲye jwumə nivonmə wuu á, lire kurugo, wuu la na ɲye ma a pu yyaha yal'a jwo wuu á.»

²¹ Ateni kàhe shiimbii puni ná nàmpwuunbii pi mpyi pi shwəhəl'e ke, pire mpyi maha pi tēni fànha lwó kafonni kani ndògonji ná li bàranji na.

²² Mà Poli niɲjyerenji yaha kàhe jwumpe tabinnige e, u à jwo: «Yii Ateni kàhe shiimbii, mii à li kàanmucya mà li ɲya na yii na Kile caa cyanŋannigii shini puni na. ²³ Naha kurugo ye mà mii yaha ɲani na yii kàhe e, yaaga maha yaaga yii ɲye na sunni ke, mii à yire puni ɲya. Ali mii à sémere tà ɲya t'à sém tasunŋke k'e, na “Kilenji u ɲye sùpya ɲye a u cè me.” Uru Kilenji yii ɲye na mpère mà li ta yii ɲye a u cè me, uru kyaa mii ɲye na yu yii á.

²⁴ Uru u ɲye Kile. Uru u à diɲyeni ná u funŋə yaayi puni dá ke, uru u ɲye niɲyini ná ɲiŋke Kafoonji. U ɲye na ntèn sùpya bafanrage e me. ²⁵ Kile ɲye a tige na sùpya u báara pyi si ntaha uru tège me, ɲaha na ye uru u maha shini ná ɲoni ná yi sanɲyi puni kaan sùpyire pun'á. ²⁶ U à supyishini puni pyi u à fworro shin ninŋin i, maa pi pyi pi à tēen ɲiŋke cyeyi puni i, maa tērigii láha láha cyiye na, maa pi tateenyi tēgigii láha láha cyiye na mà kan pi á. ²⁷ U à lire pyi bà pi puni si mpyi s'a uru Kile caa, bà wà maha yaaga caa na märe me, mà li ta u laage ɲye a tōon wuu wà tufiige na me. ²⁸ Naha kurugo ye uru u à wuu dá, maa shini kan wuu á, maa wuu pyi wuu u jini na ɲyàha. Mpii pi maha myahigii cēe yii shwəhəl'e ke, yire pire pìl'à jwo na “Wuu à fworro Kile e.”

²⁹ ɲye ná wuu s'à fworro Kile e, lire e ke sùpyani cyeg'à yaayi njemu yaa na mpère mu à jwo sēenji wuyi, lire ɲye me wyérefyinni wuyi, lire ɲye me kafaayi longara wuyi ke, wuu ɲye a yaa wuu a sōnŋi na yire yaayi sùpyan'á yaa ná u sōnŋore e ke, na Kile na ɲye yire

* **17:18** Mà tàanna ná Epikuri tonjkuni shiimbil'e sùpyani maha mpyi shi na ntàanŋi kanni me na, na Kile kuro ɲye ɲiŋke e me, na karigii puni na ɲye ɲiŋə kurugo wogii. Sitoyiki tonjkuni shiimbii ɲye a mpyi a ɲe sùpyire t'a ntàanŋi kanni caa me. Mà tàanna ná pire sōnŋonŋanni i, ɲiŋke kataanmp'à cwəonrə mà tàanna ná saliya e, lire e ke, sùpyir'à yaa pi piye waha pi i uru saliyanji yaha ɲjire e. Pi mpyi a kariii soro, pi la mpyi si fànha ta pi funŋə karigii puni ná cyereyampe na ná pi yákilibil'e. † **17:18** «Kwuneni»: Girekiibii shēenre e, cyee meɣe ki. Poli mpyi na Yesu ná kwuneni kyaa yu ke, lire mpyi a pi pyi pi i sōnŋi na yasunɲyi yà shuunni kyaa Poli ɲye na yu. Yasunmpēge ku ɲye yesu ná yasunɲcwəge ku ɲye kwuneni ke, pi mpyi na sōnŋi na yire kyaa Poli ɲye na yu.

fiige mε. ³⁰ Mpii pi à pi tìnjì pyi Kile j̄cèmbaan̄jì i ke, Kile j̄nye a pire cû a tàanna ná lire e mε. N̄ka Kile na yì yu numε sùpyire pun'á cyeyì puni i, na pi pi toron̄kanni k̄ēnn̄e pi i mpa ur'á. ³¹ Naha kurugo yε Kile à can̄jke kà t̄ēgε, n̄kemu i u sí n-pa d̄j̄nyεnjì sùpyire puni s̄ara si ntàanna ná pi kapyīn̄kil'e ntìnjì fun̄jke e ke. U yabil̄njì sh̄incw̄on̄r̄njì cye kurugo u sí lire pyi. U à u j̄n̄e a yige kw̄unjì i, lire cye kurugo u à li cyēe sùpyire na na uru Kile à u cw̄on̄r̄o.»

³² N̄ye pi à kw̄ubii j̄n̄njì jwumpe lógo Poli j̄w̄o na ke, ka p̄i si wá na u fw̄oh̄ore, ka p̄i si jwo: «Wuu sí n-pa pu sanmpe lógo can̄jke kab̄erε.» ³³ N̄ye ka Poli si ȳiri pi taan mà k̄are. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, p̄i mpyi a taha u fye e, maa dá Yesu na. Pire e, wà m̄ege na mpyi Denisi. K̄anhe jwumpe cw̄on̄r̄ofoon̄jì wà u mpyi ure. Ceenjì wà mú na mpyi, uru m̄ege na mpyi Damarisi, mà b̄ara piib̄er̄ii na.

18

Poli à k̄are K̄orenti k̄anhe e

¹ Lire k̄antugo Poli à ȳiri Ateni k̄anhe e, mà k̄are K̄orenti k̄anhe e. ² U à sà Yahutu n̄anjì wà ta wani, uru m̄ege na mpyi Akilasi. P̄on k̄uluni shin u mpyi u wi. U nimpav̄on̄njì u mpyi mà ȳiri Itali k̄ini i ná u cwon̄jì Pirisili i, naha na yε saan̄jì Kolodi mpyi a jwo na Yahutuubii puni pi fwor̄o Ɔ̄om̄u k̄anbw̄he e. Ka Poli si b̄ara pi na. ³ Ná u ná pire sí mpyi na v̄aan̄jyì bayi báaran̄jì ninun̄jì pyi, ka u u nt̄ēn pi ȳyére maa t̄ere pyi ná pi e báaran̄jì na. ⁴ Can̄j̄on̄jyì puni i, u mpyi maha si na yu ná Yahutuubii ná Girekiibil'e Kile Jwumpe k̄alambage e, maa j̄caa pyin̄kann̄gii puni na, si pi pyi pi dá Yesu na. ⁵ Mà lw̄ó Silasi ná Tim̄oti à ȳiri Masedoni k̄uluni i mà sh̄à ke, Poli saha j̄nye a lab̄erε b̄ara Kile jwumpe j̄jwun̄jì na m̄ε*. U mpyi maha yì f̄in̄njì na yu Yahutuubil'á na Yesu u j̄nye Kile N̄j̄cw̄on̄r̄njì. ⁶ N̄ka Yahutuubii j̄nye a j̄n̄e Poli jwumpe na m̄ε, maa u cyere. Lir'á pyi ke, ka u u u v̄aan̄tin̄jke j̄nh̄ara mà wà pi na†, maa yì jwo pi á: «Yii m̄éε ká mpyi yii j̄nye a shw̄o n̄umpan̄ja yoge na m̄ε, mii kuro saha j̄nye yire e m̄ε. Mpii pi j̄nye pi j̄nye Yahutuu m̄ε, numε mii sí raa wá pire ȳyére si sà Jwumpe Nintanmpe jwo pir'á.»

⁷ N̄ye ka Poli si ȳiri wani mà k̄are n̄anjì wà pȳenge, uru m̄ege na j̄nye Titusi Zhutusi. Uru n̄anjì mpyi na fyáge Kile na, u pȳenge mpyi a t̄in̄jε Kile Jwumpe k̄alambage na. ⁸ Ka Kile Jwumpe k̄alambage j̄n̄jufoon̄jì Kirisipusi ná u pȳenge sh̄iin̄bii puni si mpa dá Kafoon̄jì Yesu na. K̄orenti k̄anhe sh̄iin̄bii pi mpyi na núru Poli j̄w̄o na ke, ka pire n̄j̄yahamii si mpa d̄aniyan̄jì pyi, maa batize.

⁹ Can̄jka numpilage e, Kafoon̄jì à kani là cyēe Poli na maa jwo: «Ma hà raa fyáge m̄ε, ta yu, ma hà vȳaha m̄ε, ¹⁰ mii na j̄nye ná mu i, wà mú si n-jà n̄o mu na si kapii pyi mu na m̄ε, mii wuubil'à j̄yaha naha n̄ke k̄anhe e.»

¹¹ N̄ye ka Poli si nt̄ēn mà ȳyee nin̄kin ná ȳj̄nye baani pyi wani kuru k̄anhe e na sùpyire k̄alali Kile jwumpe na.

¹² N̄ye mà Galiȳon yaha Akayi k̄uluni j̄n̄jufente na, can̄jka Yahutuubii p̄il'á jwo a j̄w̄o, maa n̄kàr'a sà Poli cû a k̄are u ȳyére, u u sà u ȳibe. ¹³ Pi à sà n̄o ná u e Galiȳon ȳyére ke, maa jwo: «N̄ge n̄anjì wá na sùpyire yákilibii k̄ēnn̄jì na pi a Kile p̄ere pyin̄kanni lab̄erε na, ndemu l'á k̄antugo wà wuu Saliyan̄jì á ke.»

¹⁴ N̄ye mà Poli yaha u u n̄ko raa yu, ka Galiȳon si jwumpe lw̄ó maa jwo Yahutuubil'á: «Kampyì kapii, lire j̄nye m̄ε kapyimbaala n̄ge n̄anjì mpyi a pyi, mii mpyi na sí j̄n̄e yii Yahutuubii jwumpe lógo. ¹⁵ N̄ka ná li s'á pa n̄ta na jwumpe p̄a ná m̄eyi yà ná yii Saliyan̄jì karigii cyi n̄akaana ti j̄nye ti ti, yii yabilimp̄ii pi yì ȳyaha cw̄on̄r̄o. Mii la j̄nye si yogo kw̄on̄ wà ná m̄pe e m̄ε.» ¹⁶ Galiȳon à puru jwo ke, maa pi pyi pi fwor̄o yukyaala bage e. ¹⁷ Lir'á pyi ke, Kile Jwumpe k̄alambage j̄n̄jufoon̄jì m̄ege ku j̄nye S̄osit̄eni ke, ka pi i uru cyán a cû,

* **18:5** Filipi k̄anhe d̄anafeebil'á wȳérε kan Silasi ná Tim̄oti á pi t̄ũgo Poli á. Lire mpyi a Poli pyi u à ȳyep̄in̄jε ta u Kile báaran̄jì i, ka lire si u pyi u saha j̄nye a uye yaha wȳérε cya báara na m̄ε. Yii 2 K̄orenti Shiin̄bii 11.9 ná Filipi Shiin̄bii 4.14-15 ná Kapyīn̄kii 17.15 w̄í. † **18:6** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 w̄í.

maa u yal'a jya yukyaala bage yyaha yyére, ka Galiyɔn si uye pyi mu à jwo u nyɛ na pi jaa mɛ.

Poli à núr'a kàre Antiyɔshi kànhe e

¹⁸ Cyire puni kàntugo, Poli à mɔ Kɔrenti kànhe e sahaŋki maa nta a kuni cya dánafeebil'á, ka u ná Pírisili ná Akilasi si jyè bakwɔɔge e mà kàre Siri kɔni kàmpañke na. Lire mpyi a Poli ta u à jwɔfaaga fáa Kile á, lir'à pyi ke, ka u u jùnjooore kwɔn Sannkere kànhe e maa nta a kàre. ¹⁹⁻²¹ Pi à sà nɔ Efese kànhe e ke, ka Poli si njàre Kile Jwumpe kàlambage e, maa sà jwo ná Yahutuubil'e. Ka pire si u jáare na u tɛn wani pire yyére u tère pyi, nka Poli nyɛ a jɛɛ mɛ, maa kuni cya pi á, maa jwo na l'aha ntáan Kile e, na uru na sí nùru n-pa pi yyére. Lire kàntugo maa yíri u shɛɛfeebii Pírisili ná Akilasi taan maa njàr'a sà jyè bakwɔɔge e mà kàre. ²² Pi à sà nɔ Sezare kànhe e ke, ka Poli si fwor'a kàre Zheruzalemu kànhe e mà sà dánafeebii kurunke shɛɛre, maa yíri wani mà kàre Antiyɔshi kànhe e. ²³ U à tère pyi wani maa nta a kàre Galati kùluni i, maa yíri wani mà kàre Firijyi wuuni i. Lire jani tooy'e, u à màban le cyelempyiibii puni i, bà pi si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mɛ.

Apolosi à kàr'a sà a Kile jwumpe yu Efese ná Kɔrenti kànyi na

²⁴ Lire tɛni i, Yahutuɔni wà na mpyi a yíri Alɛzandire kànhe e mà pa Efese kànhe e, uru mɛge mpyi Apolosi, u mpyi a jwumpe cè, maa Kile Jwumpe Semɛɔni cè sèè sèl'e. ²⁵ Pi mpyi a u kàla Kafoonji Yesu kuni jaaraŋkanni na, nka nde li nyɛ batizeliɔni kani ke, u taceŋke mpyi a láha Yuhana Batizeliɔni u kàlani na. Lire ná li wuuni mú i, u mpyi maha Yesu kani fíniɔni na yu ná u zòmbilini puni i sùpyir'á. ²⁶ U mpyi maha yu sùpyire yyaha yyére fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. Pírisili ná Akilasi à u jwumpe lógo ke, maa u yyer'a kàre, maa Kile kuni yal'a cyèe u na.

²⁷ Akayi kùluni zhèni lage mpyi a pa mpyi Apolosi na, ka cìnmnyiibii dánafeebii si màban le u e, maa letɛɛ sém'a kan Akayi kùluni cyelempyiibil'á, maa yi jwo pi á na u aha nɔ wani pi yyére, pi i u cùmu lemɛ jwɔ. U à pa shà ke, ka Kile si jwɔ u na, ka u kàlani nɔŋkani si fàha kan dánafeebil'á, maa pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i. ²⁸ U mpyi maha Yahutuubii tawurugoyi cyère pi na sùpyire shwɔhɔl'e. Wà mpyi na sì n-jà u kyáala mɛ. U mpyi maha Kile Jwumpe Semɛɔni yyahe fíniɔni na yu pi á na Yesu u nyɛ Kile Nɔncwɔnrɔni.

19

Poli na Kile jwumpe yu Efese kànhe e

¹ Mà Apolosi yaha Kɔrenti kànhe e, Poli à Azi janyi jyiile mà kàre Efese kànhe e, mà sà cyelempyiibii pìi ta wani, ² maa pi pyi: «Tɛni i yii à dá Yesu na ke, yii à Kile Munaani ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu bá sàha njkwɔ a Kile Munaani kyaa lógo mà jya mɛ.» ³ Ka u u núr'a pi pyi: «Lire sanni i ke, batizeliɔni shini ngire pi à pyi yii na yɛ?» Ka pi i u pyi: «Yuhana Batizeliɔni mpyi na ngemu pyi ke.» ⁴ Ka u u jwo: «Mpii pi mpyi maha pi toronkanni kɛɛnɔ ke, pire Yuhana mpyi maha batizeli lwɔhe e. Nka u mpyi maha yi yu sùpyir'á na ngemu u sí n-pa uru kàntugo ke, na pi dá uru na, uru u nyɛ Yesu.» ⁵ Nyɛ pi à yire lógo ke, maa nta a batize Kafoonji Yesu mɛge na. ⁶ Ka Poli si u cyeyi taha pi jùnyi na, maa Kile jáare pi na, ka Kile Munaani si ntíge pi jùn'i, ka pi i wá na yu shɛɛnre tabɛr'e, maa Kile túnnture yu. ⁷ Tire sùpyire mpyi a shiin kɛ ná shuunni kwɔ.

⁸ Mà Poli yaha kuru kànhe e, u mpyi maha si na Kile Saanre kani fíniɔni na yu sùpyir'á fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. U mpyi maha pyinɔkannigii puni pyi bà u lógofeebii si mpyi si jɛɛ puru jwumpe na mɛ. U à lire pyi fo mà sà nɔ yinyɛ taanre na. ⁹ Nka shinnyahara mpyi a pi nɔngyigigii waha, maa jcyé si ndá Poli jwumpe na, maa Kafoonji kuni fwɔhɔre sùpyire nyii na. Nyɛ ka Poli si cyelempyiibii yyer'a yíri pi taan, maa njàre ná pi e Tiranusi kàlambage e, maa sà a pi kálali wani canja maha canja. ¹⁰ Poli à lire pyi mà nɔ yyee shuunni na. Lir'à pyi ke, Yahutuubii ná supyishi maha shi u mpyi Azi kùluni i ke, pire pun'à Kafoonji jwumpe lógo.

Yahutuubii pi mpyi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ke, pire kani

¹¹ Kakyanhala karigii cyi à sù sùpya sàha sàa cyi nya mɛ, Kile mpyi maha cyire pyi Poli cye kurugo. ¹² Vàanpyi, lire nɛ mɛ sicuyi yi mpyi a bwòn Poli na ke, pi mpyi maha yire lwúu maha si na ntare yampii ná jínacyaanbii na. Lire mpyi maha yampii pyi pi i jncùunji, maa jínacyaanbii jínabii pyi pi i fwoore pi e.

¹³ Yahutuubii pìi na mpyi wani, pire mpyi maha jaare na mâre, marii jínabii kòre na yige pifeebil'e. Ka pire la si mpyi s'a jínabii kòre s'a yige pifeebil'e ná Kafoonji Yesu mɛge e mú. Pi aha jínacyanji wà nya, pi mpyi maha jwo: «Yesuŋi kyaa Poli maha yu ke, uru mɛge na, yii fwooro!» ¹⁴ Yahutuubii sàragawwuubii jùŋufembwòhe kà mɛge na mpyi Sikɛva. Uru pyìibii nàmbaa baashuunni mú mpyi maha uru nge báaraŋi pyi. ¹⁵ Nɛ canŋka, pi à puru jwumpe jwo ná jínacyanji w'e, ka jínani si jwo: «Mii à Yesu cè, Poli nɛ sùpyanji ŋgemu ke, mii à uru cè mú, ŋka yii de? Mpire pi nɛ yii yɛ?»

¹⁶ Nàŋi i jínabii nɛ ke, ka uru si jcwò pi na, maa pi kyérege sèe sèl'e fo mà pi bànnaga, ka pi cípyire wuubii si fê a fwooro u bage e.

¹⁷ Yahutuu yo, supyishinji sanŋi yo, shin maha shin u mpyi Efese kànhe e ke, pire pun'à nde kani lógo maa fyá. Ka Kafoonji Yesu mɛge sí n-pêe.

¹⁸ Mpìi pi mpyi a dá Yesu na ke, pire ninyahamii mpyi na ma na yyérelì sùpyire yyaha na, maa pi kapegigii nimpyiinŋii yu. ¹⁹ Mpìi pi mpyi na sɔŋkanmpe pyi ke, pire ninyahamil'à pa ná pi sɔŋkanmpe sémɛbil'e, ka pi i mpa pi bínni piye jwɔŋ'i, maa pi súugo sùpyire nyii na, maa pire sémɛbii lwòore wà tiye na, ka pi lwòore sí mpa bɛ wyérefyinŋi kampwòhii beeshuunni ná ke (50.000) na.

²⁰ Lire pyinŋanni na, Kafoonji jwumpe mpyi na jcaali cyeyi yyaha kurugo fwòfwò maa fànha taa.

Nyàhanŋurugunji u à pyi Efese kànhe e ke

²¹ Cyire karigii toronŋkwooni kàntugo, mà Kile Munaani yaha l'à Poli yyaha cù, u à li lwó uye funŋ'i si ntòro Masedoni ná Akayi kùligil'e si raa wá Zheruzalemu kànhe e. U mpyi maha yi yu na uru ká nò wani, na ur'à yaa u sà fwooro Ɔrɔmu kànbwòhe e mú. ²² Nɛ ka u u u jaaraŋɛbii pìi shuunni yaha pi à kàre Masedoni i, pire pi mpyi Timòti ná Erasiti. Ka u yabilinji si ntɛɛn mà tèrɛ pyi sahanŋi Azi kùluni i.

²³ Kafoonji Yesu kuni kani mpyi a nyàhanŋurugo nimbwo yîrige lire tɛni i. ²⁴ Sɛɛnbunji wà na mpyi wani, uru mɛge na mpyi Demɛtirusi, wyérefyinŋi u mpyi na bùu. Yasunŋke mɛge pi maha mpyi Aritɛmisi* ke, uru nàŋi mpyi maha kuru yasunŋke bage shinji yaa ná wyérefyinŋi i na mpérelì. U ná u báaraŋyibii mpyi maha wyérefyahaga taa uru báaraŋi i. ²⁵ Nɛ canŋka, ka uru nàŋi si u báaraŋyibii ná sɛɛnbuubii puni yyer'a bínni maa jwo: «Mii cɛmipyibii, yii à li cè na nge báaraŋi i wuu nɛ na wuu jwòlyinji taa. ²⁶ Nka nde nge Polinji nɛ na mpyi ke, yii na li núru maa li jaa. U à jwo na sùpyire maha kacyanhigii jcyiimu yaa ná pi cyeyi i ke, na cyire nɛ yafyin mɛ. Nde kani nɛ Efese kànhe kanni jùŋɔ kyaa mà dɛ, li na ŋko si mpyi Azi kùluni puni jùŋɔ kyaa. U s'à shinnyahara jùmbogii kɛɛnɛ ná puru jwumpe e mà kwò. ²⁷ Ná wuu nɛ a wuye waha mɛ, wuu là nta kuni sí n-tò, mà bàra lire na, wuu yasunŋcwòge mɛge ku nɛ Aritɛmisi ke, kuru yasunŋke bage saha si n-pa n-pyi laage e mɛ. Kuru yasunŋke Azi kùluni shiinbii ná kɛni shiinbii puni nɛ na sunni ke, pèenɛ saha si n-pa n-taha ku na mɛ.»

²⁸ U à puru jwo ke, mpìi pi mpyi wani ke, ka pire lùyiri wuubii si wá na yasunŋke báami maa ŋko fànha na: «Wuu Efese kànhe shiinbii yasunŋcwòge Aritɛmisi fiige nɛ mɛ!»

²⁹ Nɛ ka pi i kànhe puni nyàha a wùrugo ná puru tùmpe e. Lire mpyi a Poli jaaraŋɛbii pìi shuunni, Gayusi ná Asitariki ta wani. Masedoni kùluni shiin pi mpyi pire, ka sùpyire si ntíl'a pire cyán a cù mà kàre tafage e. ³⁰ Poli yabilinji la mpyi si ŋkàre sùpyire tabinnige

* **19:24** Shinnyahara mpyi na sɔnŋi na kuru yasunŋke na nɛ ceewe ŋgemu u maha pyìibii kaan sùpyir'á, maa sùmanji pyi u u jwòge ke. Efesi kànhe e kuru yasunŋke tabwòhe mpyi.

e, ŋka cyelempyiibii nyɛ a ɲɛɛ mɛ. ³¹ Azi kùluni fànhafembwoyi yà mú na mpyi wani, yire na mpyi Poli cevee, ka pire si tũntũro tun u á, na u àha zhà sùpyire tabinnige e mɛ.

³² Lire tɛni mpyi a jwumpe ta p'a nyaha sùpyire shwòhòl'e, wà ná wà wumɔ nyɛ a mpyi nĩnkin mɛ. Nde na pi mpyi a bínni ke, shinnyahara na mpyi wani, pi nyɛ a mpyi a lire cɛ mɛ.

³³ Yahutunji wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Alezandiri. Ka pi i uru ɲòɲ'a kàr'a sà yyéɲɛ sùpyire yyaha yyére. Ka u u cyɛge tɛg'a sùpyire pyi na ti fyàha. U la mpyi si u Yahutunɲɛbii túbile kòrɔ sùpyire shwòhòl'e. ³⁴ Ŋka sùpyir'à pa ɲcè na Yahutu u nyɛ u wi ke, ka pi puni si bínn'a jwo fànha na: «Wuu Efese kànha shiibii yasunɲcwɔge Aritemisi fiige nyɛ mɛ!» Maa ɲkwòro lire na fo na ɲko si nò lɛrii shuunni fiige na.

³⁵ Sémesemɛnɲi u mpyi kànhe e ke, uru u à pa jà a sùpyire pyi t'à fyàha, maa jwo: «Efese kànhe shiibii, sùpyire pun'à li cɛ na yasunɲcwɔge Aritemisi k'à yĩri nĩnyĩni na mà cwo ke, na Efese kànhe ku nyɛ kuru ná ku bage kàanmucyafoonji. ³⁶ Sùpya si n-jà yire kyáala mɛ. Lire e ke yii yii funnyĩ ɲĩɲɛ, yii àha raa karigii pyi ɲũɲo kurugo mɛ. ³⁷ Yii à mpii nàmpii cù mà pa naha, mà li ta pi nyɛ a yafyin yũ yasunɲke bage e mɛ, pi mú nyɛ a jwumpimɛ jwo mà yyaha tí ná wuu yasunɲke e mɛ. ³⁸ Demɛtirusi ná u báarapyɲɛbii la ká mpyi si sùpyanji wà cɛɛge kani là na, pi a si yukyaala bage e yukyaabii yyére ná lire kani i. ³⁹ Kampyi pabɛɛ sí na wá yii á, wuu mpĩnnĩni canɲke, wuu sí puru cwɔɔnrɔ. ⁴⁰ Lire baare e nde li nde wuu à pyi amɛ nĩnjaa ke, wuu sí n-jà ɲcɛɛge ta l'e, naha na yɛ pi aha wuu yíbe, wuu si n-jà ɲũɲo ta sùpyire kabinnini na mɛ.» ⁴¹ U à puru jwo a kwò ke, maa sùpyire cye yaha.

20

Nde Poli à pyi Masedoni ná Gɛɛsi kùligil'e ke

¹ Nyɛ mahan'á pa fyàha ke, ka Poli si cyelempyiibii yyer'a bínni maa pi yɛɛ, lire kàntugo maa kuni cya pi á maa ɲkàre Masedoni kùluni i. ² U à yɛɛyɛ nĩnyahaya kan lire kùluni dánafeebil'á maa nta a jyil'a kàre Gɛɛsi kùluni i. ³ U à yĩnyɛ taanre pyi wani. Tɛni i u à uye bégele si jyè bakwɔɔge e raa ɲkɛɛge Siri k̀ini i ke, ka u u lógo na Yahutuubii p̀i na wá a vùɲɲo pwɔ u mɛɛ na. Nyɛ lir'à pyi ke, ka u u li lwó uye funɲ'i si núru ntòro Masedoni i s'a wá. ⁴ Mpii pi mpyi a u tũugo ke, pire pi mpyi Bere kànhe shinɲi Pirusi jyanji Sopateri ná Asitariki ná Sekundusi, pire shiĩn shuunni mpyi a yĩri Tesaloniki kànhe e, mà bàra Gayusi na, uru mpyi a yĩri Dɛribe kànhe e, ná Timòti, ná Tisike ná Torofimu, pire shiĩn shuunni mpyi a yĩri Azi kùluni i. ⁵ Ka pire si ɲkàre wuu yyaha na maa sà wuu sige Torasi kànhe e. ⁶ Bwúurunji nĩnjirigembaanji kataanni toronkwooni kàntugo, ka wuu u bakwɔɔge kà lwó Filipi kànhe e, maa canmpyaa kanɲkuro ɲara pyi maa nta a nò Torasi kànhe e, maa ntɛɛn wani mà cibilaaga pyi.

Poli à bu ɲɛ Torasi kànhe e

⁷ Cibilaage canɲcyiige* ka wuu u wwò maa Kafoonji ɲjyĩni lyĩ sɲncyan. Poli la mpyi s'a ɲkɛɛge kuru canɲa nũmpaɲa na. Nyɛ ka u u Kile Jwumpe jwo ná dánafeebil'e fo mà sà ɲĩnke ɲĩ. ⁸ Wuu mpyi a bínni batɔɔnge nĩnyibabilini l'e, bɛɛnmɛ yaaya nĩnyahaya mpyi a mĩni mĩn'a yaha lire babilini yyaha kurugo. ⁹ Nànjiĩni wà na mpyi ná wuu e, uru mege na mpyi Etikusi, uru mpyi a tɛɛn finɛtirinji ɲwɔge na. Poli à mɔ jwumpe na ke, ka uru si mpa ɲón'a funɲo wwò uye na. Pur'e u à kwòro mà bwòn a pòl'a yĩri batɔɔnge nĩnyibabilini tanrewuuni i mà pa ɲcwɔ. Pi à ta pi sà u yĩrige ke, mà u ta u à kwù. ¹⁰ Ka Poli si ntĩg'a kàre maa sà lyéele u ɲun'i, maa u cù u cyeyi na maa jwo: «Yii àha raa fyáge mɛ, u na nyɛ nyii na!»

¹¹ Lire kàntugo ka Poli si nùr'a dùgo maa sà bwúurunji lwó maa u kwòn kwòn a táa pi à lyĩ, maa ɲkwò maa jwumpe sogo mà sà nò fo canɲanyĩni tɛɛfworoni na, maa nta a kàre.

¹² Nyɛ ka pi i nànjĩni tũug'a kàre pyɛnge e, u mpyi nyii na, ka lire si màban lɛɲɛ dánafeebil'e.

* 20:7 Yahutibil'á cibilaage canɲcyiige ku nyɛ kárinji.

Poli na Efese kànze dánafeebii kacwənrībii yerege

¹³ Lire kàntugo ka wuu u bakwəoge lwó a kàre Azosi kànze e. Poli mpyi a jwo na uru sí raa jaare s'a wá tǝre na kuru kànze na. Wani u mpyi na sí sà bàra wuu na bakwəoge e. ¹⁴ U à sà wuu ta Azosi kànze e ke, maa bàra wuu na, ka wuu u bakwəoge lwó mà kàre Mitileni kànze e, ¹⁵ maa yiri wani mà kàr'a sà nǝ kuru canŋa nùmpaŋa na Kiyosi kini sìcampe na. Kuru canŋa nùmpaŋa, maa nǝ Samosi kini i. Kuru canŋa nùmpaŋa, maa nǝ Miletì kànze e. ¹⁶ Yii li cè na Poli la mpyi si ntǝro Efese kànze taan yyérembaa. U la jye a mpyi si mǝ Azi kùluni i mǝ. U funŋke mpyi a wyère, jaaha na ye u la mpyi, ná labere jye a pyi mǝ, si Pantekotini kataanni jùŋǝ bē Zheruzalemu kànze e.

¹⁷ Lire e ka u u ntēen Miletì kànze e maa tūnturo tūgo Efese kànze dánafeebii kurunke kacwənrībìl'á, na pi pa.

¹⁸ Pi à pa ke, ka u u pi pyi: «Mà lwó mii à pa naha Azi kùluni i ke, fo mà pa nǝ ninjaa na, yii à mii toronkanni cè yiye shwəhəl'e. ¹⁹ Mii à naye tiriye pyinŋannigii puni na, maa báaraŋi pyi Kafoonjì á, maa nkyaala fo mà nyilwəhe wu, jaaha na ye Yahutuubil'á vùnyyi pwǝ tooyo ninjahay'e mii na, maa yyefugo ninjahaga nǝ mii na. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yaaga maha yaag'e yii tǝn jye ke, mii jye a kuru kà ŋwəhǝ yii na mǝ. Sùpyire shwəhəl'e yo, yii pyenyi i yo, mii à yii kàla yire na.

²¹ Yahutuubii bàra supyishini sanŋi na, mii à yi jwo a waha pi á na pi pi toronkanni kēenŋe, pi i piye kan Kile á, pi i dá wuu Kafoonjì Yesu na. ²² Jye nume, mii ninŋarenjì u ŋge Zheruzalemu i, nde li sí n-sà mii ta wani ke, mii jye a lire cè mǝ. Nka Kile Munaani fànze ku jye mii na. ²³ Nde mii à cè ke, lire li jye: kàna maha kàna na mii na ntùuli ke, Kile Munaani maha li cyēe mii na na kàsuyiini ná yyefuge ku jye mii yyaha na wani. ²⁴ Nka mii munaani kani jye a mii funŋǝ pen mǝ. Nde l'á mii funŋǝ pen ke, lire li jye: Kafoonjì Yesu à báaraŋi ŋgemu le mii cye e ke, mii u jà a uru pyi a jwǝ si nǝ u tēgeni na. Uru u jye, Kile à jwǝ wuu na maa kani ndemu pyi ke, mà lire jwumpe jwo sùpyir'á.

²⁵ Jye yii mpiimu yyere mii à tǝro maa Kile Saanre jwumpe jwo ke, mà lwó nume na, yii saha si mii jya mǝ. ²⁶ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á ninjaa, yii ŋgemu ká kani là para ke, urufoo jùŋǝ tuguro ti jye tire, ti saha jye mii woro mǝ. ²⁷ Naha kurugo ye yii zhwonjì kàmpaŋke na, kyaa maha kyaa li jye Kile jyi wuuni ke, mii jye a lire là ŋwəhǝ yii na mǝ. ²⁸ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, Kile Munaani à yii tiŋe yatonkurunke ŋkemu jùŋǝ na ke, yii raa kuru kàanmucaa. Kile Jyanjì à u sìshange wu, ka Kile si dánafeebii mpiimu cya mà wà piye na ke, yii yaha pire na, yii raa pi jwǝ caa. ²⁹ Mii à li cè, mii karenkwooni kàntugo, bà sigepwuunbii maha jyè mpàkurunke shwəhəl'e maa ku bwən a caala mǝ, amuni sùpyire tǝ sí n-pa jyè yii shwəhəl'e si yii wurugo. ³⁰ Ali yii shwəhəl'e, pìi sí n-pa raa fini si cyelempyiibii pìi fáanna si ŋgurugo pi i ntaha pire fye e. ³¹ Lire e ke yii yákili yaha yiye na, yii funjyi cwo li na na mii à yee taanre pyi na yii puni yerege pìlaga bàra canŋa na, fo tooyi y'e mii mpyi maha nyilwəhe wuuni yii kurugo.

³² Jye nume, mii sí yii le Kile cye e. Jwumpe p'à li cyēe na Kile à jwǝ wuu na ke, puru pu sí n-jà fàna kan yii á si yii pyi yii a sì yyaha na Kile kuni i, yaayi jwəməeni Kile à lwó ke, si yire kan yii á mà bàra u wuubii puni na. ³³ Mii jye a nyii yige sùpya wyère, lire jye mǝ seen, lire jye mǝ u vàanya kurugo mǝ. ³⁴ Yii yabilimpil'á li cè na mii à báaraŋi pyi ná na cyeyi i, bà mii si mpyi si jà njyere ná naye e, mà bàra na shèrefeebii na mǝ. ³⁵ Mii à li cyēe yii na pyinŋannigii puni na, na amuni wuu à yaa wuu a báaraŋi pyi, wuu raa fōŋəfeebii tère, mà bàra lire na, wuu u funŋǝ cwo Kafoonjì Yesu jwumpe na. U à jwo na “Jwónjì na ntaa ŋkanŋi i mà tǝro ntaŋi taan.”»

³⁶ Poli à puru jwumpe jwo a kwǝ ke, maa ninŋure sín maa Kile jaare ná pi e. ³⁷ Lire kàntugo ka dánafeebii puni mǝsuwuubii si wá na Poli pūruli na jcwǝre maa pi fwùŋjì nizannjì kaan u á. ³⁸ Pi yyetanha wuubii pi mpyi, jaaha na ye u mpyi a jwo na pi saha sì uru jya mǝ, ka pi i ŋkàr'a sà u tūug'a yaha bakwəoge talwəge e.

21

Poli à núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e

¹Wuu à pishɛɛrenji kan a kwò ke, maa jyè bakwɔɔge e, maa ntíl'a kàre Kosi kìnì i. Kuru canja nùmpañja, maa nkàre Ɔrɔdi i, maa yîri wani mà kàre Patara kànhe e. ²Wuu à sà bakwɔɔge kà ta wani ku u ŋko raa nkɛɛge Fenisi kùluni i, ka wuu u jyè kur'e mà kàre. ³Wuu à kàr'a sà byanhara Sipiri kìnì na fo na li jaa ke, ka wuu u li kwòn a yaha wuu kàmene cyɛge na, maa nkàre Siri kìnì i. Wuu à sà nɔ Tiri kànhe na ke, maa yyére wani, jaha na ye yaayi yi mpyi bakwɔɔge e ke, wani kuru kànhe na yire mpyi na sí n-tîrige. ⁴Ka wuu u jyè kànhe e mà sà cyelempyiibii pìi ta wani, maa ntènn'a canmpyaa baashuunni pyi ná pi e. Kani li mpyi na sí n-pa Poli ta Zheruzalemu kànhe e ke, ka Kile Munaani si lire cyée pi na. Lir'à pyi ke, ka pi i yi jwo Poli á na u àha nkàre Zheruzalemu i mɛ.

⁵Cyire canmpyaaagii baashuunni'á tòro ke, ka wuu u kuni cya. Ka cyelempyiibii puni si fworo ná pi cyeebii ná pi pyiibil'e, maa wuu tùug'a fworo kànhe e. Wuu à sà nɔ suumpe lwɔhe jwɔge na ke, ka wuu puni si ninjure sín lwɔhe jwɔge na, maa Kile jáare. ⁶Wuu à pishɛɛrenji kan wuy'á mà kwò ke, ka wuu u bakwɔɔge lwó na nkɛɛge. Dánafeebii pi ke, ka pire si núr'a kàre kànhe e.

⁷Nye jani wuu à pyi suumpe lwɔhe jwɔ'í mà yîri Tiri kànhe e ke, Pitolemayisi kànhe e wuu à lire jùŋke kuu. Ka wuu u fworo bakwɔɔge e mà kàre kànhe e mà sà dánafeebii shɛɛre, maa canmbile ninjin pyi ná pi e. ⁸Kuru canja nùmpañja, ka wuu u nkàre Sezare kànhe e, maa sà sunmbage lɛŋɛ Filipi yyére. Jwumpe Nintanmpe jwufooni wà u mpyi u wi. Nambaabii baashuunni'ni pi mpyi a cwɔɔnrɔ pi a Yesu tũntunmpii tɛgɛ Zheruzalemu kànhe e ke, pire wà u mpyi u wi mú. ⁹Pucepyilyeye sicyɛɛre na mpyi u á, yire mpyi maha Kile tũnture yu sùpyir'á.

¹⁰Wuu à canmpyaa ninyahagii pyi Filipi pyɛnge e. Mà wuu yaha wani, ka Agabusi si yîri Zhude kùluni i mà pa. Kile tũntunŋɔ u mpyi u wi. ¹¹U à pa wuu ta wani ke, maa Poli seepwɔge lwó, maa ku tɛg'a u yabilinji tooyi ná u cyeyi pwɔ maa jwo: «Kile Munaani à jwo na ŋgemu u nyɛ ná ŋke seepwɔge e ke, Yahutuubii jùŋufeebii sí n-pa urufoo cù Zheruzalemu kànhe e, si urufoo pwɔ amɛ si nde supyishinji sanji cye e.» ¹²Wuu à puru jwumpe lógo ke, ka wuu ná kuru cyage dánafeebii puni si wá na Poli jáare na u àha nkàre Zheruzalemu i mɛ. ¹³Ka Poli si jwo: «Naha na yii nyɛ na mɛɛ súu amɛ ye? Yii àha na yákilinji wùrugo mà de! Mii à jɛɛ na mpwɔŋi i fo mà sà nɔ na mbòŋi na Zheruzalemu i Kafooni Yesu mɛge kurugo.» ¹⁴Wuu à pa li jya na wuu si n-jà u zhèni fyilinne Zheruzalemu kànhe e mɛ, ka wuu u u yaha wani, maa jwo: «Kafooni jyii wuuni li pyi.»

¹⁵Canmpyal'à tòro ke, ka wuu u wuye bégele, maa yîri Sezare kànhe e mà kàre Zheruzalemu i. ¹⁶Sezare kànhe cyelempyiibii pìi mpyi a kàre ná wuu e. Pire pi à wuu yyaha cù a kàre, ka wuu u sà wuu sunmbage lɛŋɛ Sipiri kìnì shinji wà yyére, uru nàŋi mɛge mpyi Minasɔn. Cyelempyanji wà u mpyi u wi fo tèmoni i.

Karigii cyi à pyi supyishinji sanji shwɔhɔl'e ke, Poli à cyire yyaha jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹⁷Wuu à sà nɔ Zheruzalemu kànhe e ke, ka dánafeebii si wuu jùŋɔ bɛ ná funntange e. ¹⁸Kuru canja nùmpañja, Poli à kàre ná wuu e Yakuba yyére. Dánafeebii kurunke kacwɔnribii puni mpyi a piye bínni wani mú. ¹⁹Fwùŋi pyinjkwooni kàntugo, Poli à jwumpe lwó, karigii Kile à pyi mà u yaha supyishinji sanji shwɔhɔl'e ke, maa cyire puni yyaha jwo pi á ninjin ninjin. ²⁰Pi à puru lógo ke, maa Kile kêe. Lire kàntugo maa jwo Poli á: «Wuu cìmpworonani, mu nyɛ a jya mà? Yahutuu kampwɔhii ninyahamil'à dá Yesu na naha, ŋka ali numɛ, pi à piye pwɔ Kile tũntunŋi Musa Saliyanji kurigii jaarani na. ²¹Nye pìl'à pa yi jwo pi á na mu à jwo na Yahutuubii pi à tɛn supyishinji sanji shwɔhɔl'e ke, na pire kà nùru raa Musa Saliyanji kurigii jaare mɛ, na pi àha raa pi pyiibii kwùun sahanji mɛ, na pi àha nùru raa làdaabii karigii pyi mɛ. ²²Lire e ke jaha wuu à yaa wuu pyi bɛ? Naha

kurugo yε pi sí mu mpan̄i cè. ²³ Nye wuu sí njemu jwo mu á ke, yire mu à yaa mu u pyi. Nàmbaa sicyεere na nyε naha wuu shwòhòl'e, pire mpyi a jwò fáa Kile á. ²⁴ Jyè ná pi e Kileñaarebage e, maa maye fíniñe ná pi e, maa pi fíniñefíniñe yaare lwòore wwù, pi i pi jùnyi kùlu*. Lire ká mpyi, Yahutuubii sí n-cè na jwumò maha jwumò sùpyire nyε na yu na ntare mu na ke, na puru pà nyε sèe mε, nka na mu yabilin̄i na Musa Saliyan̄i kurigii jaare.

²⁵ Nye mp̄ii pi à dá Yesu na supyishin̄i sann̄i i ke, nje wuu à jwo pir'á ke, yire yi nyε: pi àha raa yasun̄nyi kyaare kyàa mε, pi àha raa sishange lyí mε, yatòoge k'à kwù mà ta sishan nyε a fworò k'e mε, pi àha kuru kyà mε, pi àha raa jacwòore pyi mε.»

²⁶ Kuru can̄ja nùmpañja, ka Poli si bàra pire nàmbaabii na, maa sà uye fíniñe ná pi e. Lire kàntugo ka u u nkàr'a sà jyè Kileñaarebage e, canmpyaagii pi sí n-pyi si fíniñe ke, cyire canmpyaagii sí n-kwò can̄ke nkemu i ke, maa kuru can̄ke cyée. Kuru can̄ke ninuge e, pi shin maha shin sàrage mpyi a yaa ku wwù.

Pi à sà Poli cù Kileñaarebage e

²⁷ Canmpyaagii baashuunn̄i sùpyan̄i mpyi maha mpyi si nta v́iniñe ke, cyir'à pa byan-hara cyi takwòore na, lire mpyi a Azi kùluni Yahutuubii ta pi à Poli nya Kileñaarebage fun̄ke e, ka pire si jwuñyahama pyi maa sùpyire ýirig'a yaha Poli fye e, pi à cù. ²⁸ Pi mpyi na màhan̄i jyii maa nko: «Izirayeli shiinbii, yii pa wuu tège! Nge nàni u maha jaare cyeyi puni i maa nko na wuu shin̄i nyε yafyin mε, na wuu Saliyan̄i nyε a jwò mε, na wuu maha wuu Kilen̄i père cyage nkemu i ke, na kuru nyε a jwò mε. Mà bàra lire na, u à pa ná supyishin̄i sann̄i sùpyire t'e wuu Kileñaarebage fun̄ke e mà pa kuru cyage nisinan̄ke jwòhò wuu á†.»

²⁹ Pi mpyi na puru yu, naha na yε pi mpyi a Poli ná Efese kànhe shin̄i Torofimu nya s̄incyān kànhe fun̄ke e, ka pi i wá na sònn̄i na Poli à kàre ná u e Kileñaarebage fun̄ke e. ³⁰ Li mpyi a kànhe puni jyàha a wùrugo, ka sùpyire si wá na fí na fwore kàmpañnyi puni na. Ka pi i sà Poli cyán a cù, maa u òr'a yige Kileñaarebage e, maa ntíl'a ku jwòyi tò. ³¹ Mà pi yaha pi i Poli bon̄kanna caa, ka p̄i si sà yi jwo sòrolashiibii jùñufembwòh'á na: «Zheruzalemu kànhe puni na wá a jyàha a wùrugo!» ³² Ka uru si ntíl'a sòrolashiibii p̄i ná pi yyaha yyéere shiin ýirige pi a fê a kàre pi cyage e. Yahutuubil'á sòrolashiibii ná pi jùñufembwòhe nya ke, maa Poli bwòonre jwò yaha.

³³ Nye ka sòrolashiibii jùñufembwòhe si file, maa Poli cù, maa pi pyi pi à u pwò ná yòròyo shuunni i. Pi à u pwò ke, ka u u sùpyire ýibe: «Jofoo u nyε u wí yε? Naha shi u à pyi yε?» ³⁴ Sùpyire puni mpyi na màhan̄i jyii, wà ná wà wumò nyε a mpyi nin̄kin mε. Màhan̄i nyahan̄i kurugo, sòrolashiibii jùñufembwòhe nyε a jà a yafyin yyaha cè pi jwumpe e mε, ka u u sòrolashiibii pyi pi à kàre ná Poli i pi káan̄ke fun̄ke e. ³⁵⁻³⁶ Pi à kàr'a sà nò tajyijwòge na ke, ka supyinyahara si lwó a tò pi na ná kafuge e, maa nko: «Yii u bò!» Li nyε a pa jwò mε, ka sòrolashiibii si Poli lwó.

Poli à uye jwo a f́iniñe sùpyir'á

³⁷ Tèni i pi mpyi na nko raa jyè ná Poli i káan̄ke fun̄ke e ke, u à sòrolashiibii jùñufembwòhe ýibe: «Nùñufoon̄i, mii sí n-jà n-jwo ná mu i la?» Ka uru si jwo: «Taha mu à Girekiibii shéenre cè? ³⁸ Li sàha mò mε, Misira k̄ini shin̄i u mpyi a pa jùñò kyán naha maa nkàre ná shiin kampwòhii sicyεere e (4.000) síwage fun̄ke e supyibuuni mε na ke, taha uru bà u naha mu mò!» ³⁹ Ka Poli si u pyi: «Mii na nyε Yahutu, mii à ýiri Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i. Mii na ýiri kànbwòhò na, nkemu mεge k'à pèe ke. Mii na mu jáare, ma a na yaha si njwo ná sùpyire e.» ⁴⁰ Ka sòrolashiibii jùñufembwòhe si kuni kan Poli á, mpe pu

* **21:24** Nwafaage mp̄ii Yahutuubii mpyi a fáa ke, ná kuru tèni mpyi a fún̄jò mε, pi jùnyi nyε a mpyi a yaa yi kùlu mε.

† **21:28** Mp̄ii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, pire mpyi a yaa pi a jyè Kileñaarebage kaan̄ke fun̄ke e mε (Ezekiyeli 44.7).

nyɛ u á ke, u u puru jwo. Nyɛ mà u nɛjyereni yaha babwɔhe tajyɛjwɔge na, ka u u cyɛge yɛrige sùpyir'á. Pi pun'à pa fyâha ke, ka u u jwo ná pi e Eburubii shɛɛnre e. U à jwo:

22

¹ «Mii cɛnmpyiibii ná mii tiibii, mii na li caa yii á, yii i lógo na jwɔ na. Mii sí jwumɔ jwo si ntɛge naye fɛniɛge yii á.» ² Sùpyir'á u nya u u yu ná pi e pi yabilimpɛi shɛɛnre e ke, ka pi puni si fyâha fyii, ka Poli si jwo: ³ «Mii na nyɛ Yahutu, mii à si Tarisi kàhe e, Silisi kùluni i, ŋka naha a Zheruzalemu kàhe e pi à mii byé. Mii cyelentuɛi u mpyi Gamaliyɛli. Uru u à mii yal'a kâla wuu tulyeyi Saliyani na. Mii mú mpyi a naye pwɔ sɛl'e Kile na, bà yii naha yiye pwɔ u na nɛjja mɛ. ⁴ Mpɛi pi mpyi na Yesu kuni jaare ke, mii mpyi maha pire kyéregɛ fo maha pii bùu. Mii mpyi maha lire kuni jaarafeebii cwôre, nò bâra ceewe na, na mpwu na leni kàsuni i. ⁵ Sàragawwuubii jùŋufembwɔhe ná Yahutuubii kacwɔnribii puni pi nyɛ mii shérɛbii lire kani i. Pire pi mpyi a sɛmɛ yal'a kan mii á mii u sà ŋkan Damasi kàhe Yahutuubil'á, maa li cyêe na mii aha sà lire Kile kuni jaarafooni shin maha shin ta ke, si u pwɔ s'a ma Zheruzalemu kàhe e, pi i mpa pi kyéregɛ. ⁶ Mà mii nɛnkarenɛi yaha Damasi kàhe e, canvwuge laage e mii à sà byanhara kàhe na ke, ka mii i bènge nya k'à pâl'a yîri nɛjyini i mà pa mii kwûulo. ⁷ Ka mii i wwûl'a cwo jɛŋke na, ka mɛjwu u si fworo na “Soli Soli, jaha na mu nyɛ na mii kyéregɛ yɛ?”

⁸ Ka mii i jwo “Kafooni, jofoo u nyɛ mu yɛ?” Ka mɛjwuuni si fworo “Mii u nyɛ Nazareti kàhe shinɛi Yesu, mii mu nyɛ na ŋkyéregɛ.” ⁹ Nyɛ mpɛi pi mpyi ná mii i ke, pir'à bènge nya, ŋka shinɛi u mpyi na yu ná mii i ke, pi nyɛ a mpyi a urufoo jwumpe lógo mɛ. ¹⁰ Ka mii i jwo “Kafooni, jaha mii à yaa mii i mpyi yɛ?” Ka Kafooni si jwo “Yîri ma a si Damasi kàhe e, yaaga maha yaaga mu à yaa mu u pyi ke, pi sí sà yire puni jwo mu á.”

¹¹ Nyɛ ná bènge sí mpyi a mii nyiigii bya mà mii pyi mii saha nyɛ na ja mɛ, mpɛi pi mpyi ná mii i ke, ka pire si mii cú na cyɛge na, mà kàre Damasi kàhe e. ¹² Nàni wà na mpyi wani Damasi kàhe na, u mɛge mpyi Ananiyasi, u mpyi na fyáge Kile na, maa MusaSaliyani kurigii jaare cyi jaaranɛkanni na. Damasi kàhe Yahutuubii puni mpyi maha u metanga yiri. ¹³ Ka uru si mpa mii fye e, maa mpa yyére mii taan maa jwo “Mii cɛnmpworoni Soli, ma nyiigii múgo ma raa ja.” Ka mii nyiigii si ntíl'a múgo, ka mii i wíl'a u nya. ¹⁴ Ka u u jwo “Mà nɛjja yaha u sàha nò mɛ, wuu tulyeyi u Kileni à mu cwɔnɔ, bà mu si mpyi si u nyii wuuni cɛ mɛ, ŋgemu u a sàa tí ke, si uru nya, si lógo u yabilini jwɔ na. ¹⁵ Naha kurugo yɛ mu sí n-pyi u shɛnɛ jwufoo, nde mu à nya maa ndemu lógo ke, si cyire puni yyaha jwo sùpyire pun'á. ¹⁶ Lire e ke numɛ ma hà núru yi le shuunni i mɛ, yîri ma a batize, ma a Kafooni Yesu mɛge yyere bà mu kapegigii si mpyi si jyé ndáha mu na mɛ.”

¹⁷ Nyɛ ka mii i mpa núr'a kàre Zheruzalemu i. Canŋka mà mii yaha Kilejarege na Kilejaarebage e, Kile à kani là cyêe mii na. ¹⁸ Ka mii i Kafooni nya. Ka u u jwo mii á “Fyâl'a fworo Zheruzalemu i, jaha na yɛ jwumpe mu sí n-jwo mii kyaa na ke, ŋke kàhe shiinbii sì jɛɛ pu na mɛ.” ¹⁹ Ka mii i u pyi “Kafooni, mii mpyi maha jyé Kile Jwumpe kàlambayi i, maa dánafeebii cyán na jcwôre, maa pi bwûun, maa pi leni kàsuni i pyinɛkanni ndemu na ke, pi à lire cɛ. ²⁰ Ecyɛni u mpyi maha mu kyaa yu ke, tɛni i pi à uru bò ke, mii yabilini mpyi wani kuru cyage e. Mii mpyi a jɛɛ u mbòni i. Mpɛi pi à u wà a bò ke, mii bá u mpyi a pire vâanntinmbwoyi shwɔ a cû.” ²¹ Ka Kafooni si jwo mii á “Fworo kàhe e, mii sí mu tun tatɔnge e supyishini sannɛi sùpyir'á.”»

²² Nyɛ sùpyire puni mpyi a fyâha maa núru fo Poli à jwo mà pa nò ŋke cyage na. Ŋka tɛni i u à mpe jwumpe jwo ke, ka pi puni si wá na màhanɛi jyii maa ŋko: «Yii u bò, ŋge sùpyani shini nyɛ a sàa yaa u yaha shi na mɛ!»

²³ Maa wá na màhanɛi jyii fàha na, maa pi vâanntinnyi wwû na fyíngɛ, maa nticyɛnni kure na wàa nɛjyini i.

²⁴ Nyε lir'à pyi ke, ka sòrolashiibii jùñufembwøhe si sòrolashiibii pyi na pi Poli lènε babwøhe e, pi i u bwòn ná tiripaanni i, nde u à pyi ka sùpyire si wá na màhan̄i jyii u kurugo ke, pi i u kárama u u li jwo. ²⁵ Mà pi yaha pi i u pwu ná yapwøyi i s'a u bwùn, sòrolashiibii yyaha yyére shin̄i ngemu u mpyi wani u taan ke, ka u u uru pyi: «Mà tàanna ná saliyani i, yii à yaa yii i Òrømu shin bwòn u yíbembaa la?»

²⁶ Ur'à yire lógo ke, maa ñkàr'a sà jùñufembwøhe pyi: «Naha mu la nyε si mpyi nge nàni na amε yε? Ko Òrømu shin u wá u wi.» ²⁷ Ka jùñufembwøhe si sà Poli pyi: «Òrømu shin u nyε mu la? Yi yyaha jwo na á.» Ka Poli si jwo: «Ǿn.» ²⁸ Ka u u jwo: «Wyéεnyahaga mii à sàra maa nta a pyi Òrømu shin dε!» Ka Poli si jwo: «Mii wi ke, mii à si Òrømu shin.»

²⁹ U à yire jwo ke, mp̄ii pi mpyi na ñko s'a u bwùn ke, ka pire si ntíl'a yîri u taan. Sòrolashiibii jùñufembwøhe yabilin̄'à ta u cè na Òrømu k̄ini shin ur'à pyi pi pwø ke, ka fyagare si jyè u e.

Pi à kàre ná Poli i yukyaala kurun̄ke yyére

³⁰ Nūñke na Yahutuubii mpyi na Poli cēεge ke, sòrolashiibii jùñufembwøhe la mpyi a s̄i si kure cè. Kuru can̄ja nūmpan̄ja, ka u u Kile sàragawwuubii jùñufēebii ná yukyaala kurun̄ke yyer'a b̄inni, maa yòrøyi wwū Poli na, maa ñkàr'a sà u yyéεε pi yyaha yyére.

23

¹ Ka Poli si yukyaala kurun̄ke wíl'a màha maa jwo: «Mii c̄inmpyiibii, mii à sàa Kile jyii wuuni pyi fo mà pa nō ninjaa na ná zòvvinre e.» ² Mp̄ii pi mpyi Poli taan ke, ka Kile sàragawwuubii jùñufembwøhe Ananiyasi si pire pyi na pi u bwòn u jwøge na. ³ Ka Poli si jwo: «Mu à fȳinmε tò wwomō na, Kile mú sí mu bwòn. Mu à t̄ig'a t̄ēen naha na mu na yogo kwùn mii na mà tàanna ná Saliyani i, mà li ta mu yabilin̄'à Saliyani kyáala. Mu à jwo na pi mii bwòn, mà tàanna ná Saliyani i, lire sí nyε a yaa li pyi mε.» ⁴ Mp̄ii pi mpyi u taan ke, ka pire si jwo: «Kile sàragawwuubii jùñufembwøhe mu nyε na jcyere amε la?» ⁵ Ka u u pi pyi: «Mii c̄inmpyiibii, mii nyε a mpyi a cè na Kile sàragawwuubii jùñufembwøhe ki mε, lire baare e mii mpyi na si jεε yi jwo mε. Naha kurugo yε y'à sémε Kile Jwumpε Sem̄ni i na “Ma hà jwumpimε jwo yii shin̄i yyaha yyére shin̄i na mε*.”»

⁶ Poli mpyi a cè na yukyaala kurun̄ke kàmpan̄ke kà na mpyi Sadusi, ku san̄ke sí nyε Farizh̄ēn, ka u u jwo fànha na pi shwøh̄ol'e: «Mii c̄inmpyiibii, mii na nyε Farizh̄ēn, mii sifeebii na nyε Farizh̄ēn! Mii à na sòn̄jore taha li na na kwùubii sí j̄è nūmpan̄ja ke, lire kurugo yoge nyε na ñko raa ñkwùn mii na amε!»

⁷ Nyε u à yire jwo ke, ka jwun̄yahama si yîri Farizh̄ēnbii ná Sadusiibii shwøh̄ol'e, ka sùpyire si ntáa. ⁸ Sadusiibii maha ñko na kwun̄ēnyε nūmpan̄ja mε, na mèl̄ekεε nyε mε, na j̄inahii nyε mε, mà li ta Farizh̄ēnbil'à dá na yire puni na nyε. ⁹ Là mpyi na b̄arali màhan̄i nyahan̄i na, ka Farizh̄ēnbii kàmpan̄ke Saliyani cyelentiibii p̄i si mpa yîri maa jcyere maa jwo: «Wuu nàha sàa tapege nya nge nàni na mε. Li sí n-jà n-ta mèl̄ek̄ēni wà, lire nyε mε j̄inan̄i wà u à jwo ná u e.»

¹⁰ Màhan̄'à pa nyaha fo sòrolashiibii jùñufembwøhe mpyi na s̄on̄ni na pi sí Poli d̄iri n-wáaga piye shwøh̄ol'e. Nyε ka u u sòrolashiibii p̄i pyi na pi t̄ige, pi i sà u cyán a shwø sùpyire na pi a ma pi babwøhe e.

¹¹ Nyε kuru can̄ja nūmpan̄ja numpilage e, ka Kafoon̄i si uye cyēε Poli na maa jwo: «Maye waha, mu à mii kyaa jwo Zheruzalemu kànhe shiinbil'á pyin̄kanni ndemu na ke, amuni mu à yaa mu u sà mii kyaa jwo Òrømu kànbwøhe shiinbil'á mú.»

Yahutuubil'à vùn̄jō pwø Poli na

¹² Kuru can̄ja nūmpan̄ja jyēge na, ka Yahutuubii p̄i si vùn̄jō pwø Poli m̄ēε na, maa ñkàa piy'á na pi wà s̄i n-lyî, lire nyε mε s̄i n-bya mε, fo pire ká bú Poli bō. ¹³ Mp̄ii pi mpyi a kuru vùn̄jke pwø ke, pire mpyi a nyaha shiin beeshuunni na. ¹⁴ Ka pire si ñkàre

* 23:5 Ekizodi 22.28

Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənrībii yyére maa sà pi pyi: «Wuu à kâa wuy'á na wuu wà sî n-lyî, lire nyε mε sî n-bya mε, fo wuu aha Poli ta à bò tēni ndemu i ke. ¹⁵ Lire e ke yii ná yukyaala kurun̄k'à yaa yii bê li na, yii i pîi tun pi sà sòrolashiibii jùñufembwəhe jáare, na u Poli yaha u pa, na yii sí n-pa u karigii kàanmucya si vyiin̄ne. Wuu pi ke, wuu sí n-bégele si u sige, si u cya mbò mà u yaha kuni na.»

¹⁶ Nka kuru vùn̄n̄ke pi mpyi a pwə ke, Poli cìmpworocwəñi jyan̄i mpyi a fworò ku jwəhə na. Babwəhe e Poli mpyi ke, maa nkàr'a sà jyè kuru bage e, maa yi yyaha jwò u á. ¹⁷ Nyε ka Poli si sòrolashiibii yyaha yyére shin̄i wà yyere maa jwò: «Mii na mu jáare ma a shà ná n̄ge nàñjiin̄i i ma jùñufembwəhe yyére, jwumə na nyε u á mà jwò u á.»

¹⁸ Ka uru yyaha yyére shin̄i si nkàre ná u e u jùñufembwəhe yyére maa sà jwò: «Nùñufoon̄i, Poli u nyε kàsūñi i ke, uru u à mii yyere maa jwò na mii u pa ná n̄ge nàñjiin̄i i mu yyére, na jwumə na nyε u á mà jwò mu á.» ¹⁹ Ka jùñufembwəhe si nàñjiin̄i cū cyage na, maa fēen ná u e, maa u yíbe: «Naha shi ku nyε mu á mà jwò mii á yε?» ²⁰ Ka nàñjiin̄i si u pyi: «Yahutuubii pîl'a bê li na na pire sí n-pa yi jwò mu á na ma Poli yaha u shà nùmpañ̄a, na yukyaala kurun̄k'à jwò na kuru la na nyε si sà u karigii yaa vyiin̄ne sahan̄ki. ²¹ Nka ma hà ndá pi jwumpe na mε, jahā na yε pi pîi na wá a mà vùn̄n̄o pwə u na si u bò mà u yaha kuni na. Mpii pi à kuru vùn̄n̄ke pwə ke, pîr'a jyahā shiin̄ beeshuunni na. Pi à kâa piy'á na pi sî n-lyî, lire nyε mε sî n-bya mε fo pire ká bú Poli bò tēni ndemu i ke. Pi à bégele li mεε na mà kwò, mu jwəshwəore kanni pi nyε na sigili.» ²² Ka jùñufembwəhe si nàñjiin̄i cye yaha maa u pyi: «Ma hà njwò sùpya á na mu à jcyii karigii yyaha jwò mii á mε.»

Pi à Poli tùugo fànhafoon̄i Felisi yyére

²³ Lire kàntugo ka jùñufembwəhe si sòrolashiibii yyaha yyére shiin̄bii pîi shuunni yyere maa pi pyi: «Yii sòrolashii nk̄wuu shuunni (200) ná shənfemii beetaanre ná kε (70) mà bàra shiin̄ nk̄wuu shuunni (200) mpiimu pi à se tàan̄bii na ke, yii pire bégel'a yaha. Pi sí n-kàre numpilage tēni baacyεrewuuni na Sezare kànhe na. ²⁴ Yii shənyi yà bégele, bà Poli n̄j̄c̄en̄n̄e wu si mpyi si nò fànhafoon̄i Felisi yyére mε.»

²⁵ U à puru jwò ke, maa séme sém'a kan Felisi á ngemu fun̄ñ'i u à jwò:

²⁶ «Mii Kolodi Lisiyasi u à n̄ge sém̄en̄i séme si n̄kan fànhafoon̄i n̄j̄c̄en̄n̄i Felisi á. Mii fwù na nyε mu na.

²⁷ Nàn̄i u n̄ge mii à tùugo wani mu yyére ke, Yahutuubii pîi mpyi a u cū raa bùu. Mii à lógo na Ɔrəmu shin̄ u nyε u wí ke, ka mii i na sòrolashikurun̄ke kà yaha k'à sà u shwə pi na. ²⁸ Nde u à pyi ka pi i u cêεge ke, mii la mpyi si lire cè, ka mii i pi pyi pi à kàre ná u e pi yukyaala kurun̄ke yyére.

²⁹ Mii à pa li kàanmucya mà li nya na pi Saliyan̄i kurugo pi à u cêεge, lire baare e u nyε a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò, lire nyε mε mà u le kàsūñi i mε.

³⁰ Numε, pi à pa yi jwò mii á na pi wá à vùn̄n̄o pwə u mεε na. Lire kurugo mii à tîl'a u tùugo wani mu yyére. Mpii pi nyε na u cêεge ke, jùñke na pi nyε na u cêεge ke, mii à yi jwò pi á, pi a sî mu yyére pi i sà ku yyaha jwò mu á. Yire yi mpyi mii á mà jwò mu á.»

³¹ Ka sòrolashiibii si li pyi bà y'à jwò pi á mε maa nkàre ná Poli i kuru numpilage e fo Antipatirisi kànhe na. ³² Kuru can̄ñ̄a nùmpañ̄a, sòrolashiibii pi mpyi təore na ke, ka pire si shənyifeebii yaha pi i nk̄èεge ná u e, maa núr'a kàre pi babwəhe e. ³³ Shənyifeebil'a sà nò Sezare kànhe e ke, maa sém̄en̄i ná Poli kan fànhafoon̄i Felisi á. ³⁴ Fànhafoon̄i'à sém̄en̄i kàla ke, maa Poli yíbe na kùluni ndire e u à yîri yε†. Ka u u jwò na ur'a yîri Silisi kùluni i. ³⁵ Ka u u Poli pyi: «Mpii pi à mu cêεge ke, pi aha nò naha, mii sí jwumpe kan mu á.» U à kwò ke, maa pi pyi pi Poli lèn̄e saan̄i Erədi saanre bage e, pi raa u kàanmucaa.

† 23:34 Felisi la mpyi si j̄c̄è kamp̄ȳi k̄irigii jùñ̄o na uru nyε ke, lire l'e Poli à yîri, puru fun̄ñke e si j̄c̄è kamp̄ȳi uru si n-jà Poli yíbe.

24

Pi à Poli cêegε fânhafoonji Felisi á

¹ Nye canmpyaa kan̄kur'à tòro ke, Ananiyasi u nye Kile sáragawwuubii n̄ñufembwøhe ke, ka uru si mpa Sezare kànhe e ná Yahutuubii kacwønribii pil'e mà bâra Teritulusi na, uru na mpyi yoge t̄upyikørøwø. Karigii cyi à tòro pi ná Poli shwøhøl'e ke, ka pi i mpa cyire t̄igire cyán u na fânhafoonji Felisi á. ² Ka pi i Poli yyer'a pa. Nde na pi à u cêegε ke, ka Teritulusi si jwumpe lwó si lire yyaha jwo Felisi á. U à jwo: «Fânhafoonji n̄ñcenn̄ji, mu u à wuu k̄ini pyi l'à t̄èen yyeñin̄ke e. Mu yákilifente kurugo, ñk̄èenn̄e n̄ñyahawa à pyi k̄ini i, li yyaha yyéere zhèñi kurugo. ³ Cyire shin̄ji mu nye na mpyi wuu á cyeyi puni ná t̄erigii puni i ke, wuu fwù na nye mu na sèe sèl'e cyire kurugo. ⁴ Nka mii la nye si mu cū njaha mε, lire kurugo mii na li caa mu á ma a maye san̄ja yaha ma a lógo wuu njwø na t̄ere nimbilere fun̄ñ'i. ⁵ Wuu à li k̄aanmucya mà li nya na n̄ge n̄àn'á pyi yapege s̄upyire shwøhøl'e. U à Yahutuubii puni yákilibii nyàha a wùrugo d̄inyen̄ji cyeyi puni i. Uru u nye Nazareti shiin̄bii Kile kuni yyaha yyéere shin̄ji. ⁶ U la bá mpyi si wuu Kileñaarebage pyi njirivaha yaaga, ka wuu u u cū. [Wuu la mpyi si yoge kwøn u na, si nt̄aanna ná wuu Saliyan̄ji i, ⁷ ñka sòrolashiibii n̄ñufembwøhe Lisiyasi à u cyán a shwø wuu na fànhe e, maa jwo na wuu pa u kacεgeni n̄ñjke jwo naha mu á.] ⁸ Wuu à u cêegε yaaga maha yaaga na ke, mu yab̄il̄in̄ji ká u yíbe, mu sí li cè na yire puni na nye sèe.» ⁹ Yahutuubii san̄mpii pi mpyi wani ke, ka pire si sogo puru jwumpe na, maa jwo: «Sèe u à jwo!»

Poli à uye jwo a f̄in̄ñe Felisi á

¹⁰ Nye ka fânhafoonji si kuni kan Poli á u jwumpe lwó. Ka u u jwo: «Mii à li cè, cyi à yye n̄ñyahagii kwø, mu u nye wuu shin̄ji yukyaalan̄ji. Lire kurugo mii si n-fyá si naye t̄anga jwo mu á mε. ¹¹ Li sàha ñkwø a tòro canmpyaa ke ná shuunni na mε, mii à k̄ar'a sà Kile p̄e Zheruzalemu kànhe e. Li m̄eε ká b̄e mu á, mu sí n-jà puru jwumpe k̄aanmucya si pu sèe ná pu kafinara cè. ¹² Can̄ja n̄ñkin wà nye a mii nya mii i n̄akaana pyi ná s̄upya e, lire nye mε na s̄upyire n̄ñj kyángε Kileñaarebage e, lire nye mε Kile Jwumpe k̄alambay i, lire nye mε kànhe yyaha kurugo mε. ¹³ Nte s̄upyire si yaf̄yin ta si njwo na lire li nye mii kacεgeni n̄ñjke mε. ¹⁴ Mii sí yi jwo mu á, mii na báaran̄ji pyi wuu tulyeyi u Kilen̄ji á kuni lab̄er'e. Pi à jwo na lire Kile kuni nye sèe mε. Yaaga maha yaaga sí k'à sémε Saliyan̄ji sém̄en̄ji ná Kile t̄un̄ntun̄mpii sém̄ebil'e ke, mii à dá yire puni na. ¹⁵ Mii à na sòn̄ñore taha yaage ñkemu na ke, kuru ninuge na pi à pi sòn̄ñore taha, na shincenn̄e bâra shin̄pi na, Kile sí s̄upyire puni n̄è n̄umpan̄ja. ¹⁶ Lire kurugo mii à naye waha bà mii si mpyi si mpyi t̄igire cyaga baa Kile ná s̄upyr'á mε.

¹⁷ Yye n̄ñyahagii toron̄kwooni k̄antugo, mii à núr'a k̄are Zheruzalemu i, mii shin̄ji s̄upyiibii pi nye wani ke, maa sà wyéere kan fòñjfeebil'á, maa sáraya wwù Kile á. ¹⁸ Nye yire na mii mpyi, ka pi i sà mii ta wani Kileñaarebage nt̄aani na. Karigii s̄upyan̄ji maha mpyi si nta v̄in̄ñe Kile yyahe taan ke, cyire nizan̄ñkii mii mpyi na mpyi. Shin̄nyahara nye a mpyi wani mε, nyàhangurugo nye a mpyi wani mε. ¹⁹ Mii ná Azi k̄uluni Yahutuubii p̄ii pi mpyi wani. Pire pi mpyi a yaa pi pyi naha, kampyi mii à kapyimbaala pyi, pire mpyi na sí mii cêegε mu á. ²⁰ Lire nye mε, t̄èni i pi à mii yyéene s̄upyire yyaha yyéere maa yoge kwøn mii na ke, kampyi mii à kapyimbaala pyi, s̄upyire ti naha naha ke, pi yi jwo. ²¹ Mà mii n̄ñjyer̄en̄ji yaha pi yyaha yyéere, mii à jwo fànha na “Mii à t̄èen ná l'e na kwùubii sí n̄è n-fworø kwùñji i n̄umpan̄ja. Lire kurugo yoge nye na ñkwùun mii na yii yyaha yyéere n̄ñjaa.” Puru jwumpe mii à jwo ke, mii kacεgeni n̄ñjke ku nye kuru la?»

²² Nye Felisi mpyi a Kafoonji Yesu kuni karigii yyaha cè sèl'e, lire e u à jwumpe núr̄un'a yaha can̄ñke kab̄ere na maa pi pyi: «Yii a sì, sòrolashiibii n̄ñufembwøhe Lisiyasi ká bú mpa, mii sí yii kataanmpe k̄aanmucya.»

²³ Lire kàntugo ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà pyi na u Poli lèŋe kasubage e u raa u kàanmucaa, na u àha u fége n-tòro mɛ, na u shincenji wà la ká mpyi si mpa fworu u na, si yaage kà kan u á, u àha urufoo sige lire na mɛ.

²⁴ Canmpyal'à tòro ke, ka fànhafoonji Felisi si mpa ná u cwonji Durusili i. Yahutu u mpyi u cwonji, maa pi pyi pi a sà Poli yyere. Poli a pa ke, pyiŋkanni na sùpyanji sí n-jà n-dá Yesu Kirisita na ke, maa yire yyaha jwo pi á. ²⁵ Pyiŋkanni na sùpyanji'à yaa u a jaare ntìŋi i, ná pyiŋkanni na u à yaa u cù uye na ke, ná pyiŋkanni na Kile sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, mà Poli yaha u u yire yyaha yu, ka Felisi fyagara wunji si u pyi: «Wuu nijjaa wuyi yaha amɛ, mu sí n-jà raa sì, mii aha tɛni labɛɛ ta, mii sí nùru mu yyere.» ²⁶ Felisi la mpyi Poli si wyéɛ kan ur'á, lire kurugo u mpyi maha u yîri tère maha tère maa yu ná u e. ²⁷ Pi a yyee shuunni pyi pur'e, lire kàntugo, ka Pərisusi Fəsitusi si mpa Felisi fáa kɛni jùŋufente na. Felisi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire kurugo u mpyi a Poli tò a yaha kàsunji i.

25

Poli à jwo na uru karigii cyi sà ŋcwəŋrə saanbwəhe Sezare yyére

¹ Canŋke Fəsitusi à tɛn kùluni jùŋufente na ke, canmpyaa taanr'à tòro ke, u à yîri Sezare kàhe na mà kàre Zheruzalemu kàhe e. ² U à nɔ wani ke, nàvunŋke ku ŋye Kile sàragawwuubii jùŋufɛebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbil'e mà yyaha tíi ná Poli i ke, ka pire si sà kuru paara u á, ³ maa li jaare u á na u Poli yaha u nùru u a ma Zheruzalemu i. Yii li cè na pi mpyi a vùnŋə pwə Poli na si u cya mbò mà u yaha kuni na. ⁴ Ka Fəsitusi si yi jwo pi á na Poli na ŋye kàsunji i Sezare kàhe e, na ŋcyɛɛ uru mú sí nùru n-kàre wani. ⁵ Maa yi jwo pi á na: «Kampyi yii la ŋye si tìgire cyán ŋge nàŋi na, yii yii yyaha yyére shiinbii yaha pi a ma Sezare kàhe e. Pi aha nɔ wani, nde na pi ŋye na tìgire cyáan u na ke, pi i sà lire jwo.»

⁶ Fəsitusi ŋye a tòro canmpyaa baataanre, lire ŋye mɛ canmpyaa kɛ na Zheruzalemu i mɛ, maa nùr'a kàre Sezare kàhe e. Canŋke u à shà ke, kuru canŋa nùmpaŋa, u à kàr'a sà ntɛn yukyaala bage e, maa pi pyi pi à sà Poli yyere. ⁷ Poli à pa ke, Yahutuubii pi mpyi a yîri Zheruzalemu i mà pa ke, ka pire si mpa yyér'a u kwùulo, karigii cyi à pi ke, maa u cɛɛge na u à cyire nɛnyahagii pyi, mà li ta pi yabilimpíi mpyi na sì n-jà pi jwumpe pyàagii cyé sùpya na mɛ. ⁸ ŋye ka Poli si jwumpe lwó si uye fínɛŋe maa jwo: «Mii ŋye a yafyin pyi ndemu l'à para Yahutuubii Saliyanji i, lire ŋye mɛ mà Kilejaarebage kafuun pyi, lire ŋye mɛ mà saanbwəhe Sezari mùmpeŋmɛ pyi mɛ.»

⁹ ŋye Fəsitusi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire e u à Poli pyi: «Mu la ŋye si ŋkàre Zheruzalemu i pi i sà mu karigii cwəŋrə mii ŋyii na la?» ¹⁰ Ka Poli si u pyi: «Cyage e saanbwəhe Sezari maha pi pyi pi i karigii cwəŋre ke, mii nɛnyerenji u ŋge kuru cyage e mà kwò, naha mii karigil'à yaa cyi cwəŋrə. Mii ŋye a yafyin pyi Yahutuubii na mɛ, mu yabilin'á lire cè. ¹¹ Mii n'a mpyi a ta mii à wurugo, lire ŋye mɛ mà kapii pyi ndemu l'à mii kabonə kwò ke, mii mpyi na sì n-cyé na mbòŋi i mɛ. Nka pi na mii cɛɛge ndemu na ke, sèe ká mpyi u ŋye a ta lire e mɛ, wà ŋye a yaa u mii le pi cye e mɛ. Mii la na ŋye saanbwəhe Sezari u mii karigii cwəŋrə.»

¹² ŋye ka Fəsitusi ná u jwunɛɛbii si sà piye taanna. Pi à kwò ke, ka u u Poli pyi: «Ná mu s'à jwo na mu karigii cyi sà ŋcwəŋrə saanbwəhe yyére, mu sí sà yyéɛŋe saanbwəhe yyahe taan.»

Saannji Agiripa la ŋye si lógo Poli jwə na

¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka saannji Agiripa ná u cəŋŋi Berenishi* si ŋkàre Sezare kàhe e mà sà fworu Fəsitusi na. ¹⁴ ŋye pi à canmpyaa nɛnyahagii pyi Sezare kàhe e ke, ka Fəsitusi si Poli kyaa jwo saann'á na: «Nàŋi wà na ŋye Felisi u à le kàsunji i naha. ¹⁵ Tèni i mii

* 25:13 Ceewe mege ku ŋye Berenishi.

à shà Zheruzalemu kànhe e ke, Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Yahutuubii kacwənribil'à nge nàŋi kyaa jwo mii á, maa li cya mii á na mii u tún. ¹⁶ Ka mii i pi pyi na Ɔrəmu fənhafeebii jye na jɛɛg'a sùpya tún, mà li ta mpìi pi jye na urufoo cɛɛge ke, u ná pìrefee jye a tɛɛn maa jwo piye jyii na urufoo sí uye tanƙanna jwo mà ye.

¹⁷ Jye ka pi pìi si mpa ná mii i naha. Wuu à nɔ naha ke, mii jye a yi le shuunni i mɛ, kuru canŋa nùmpaŋa ka mii i ŋkàre yukyaala bage e maa ntíl'a pi pyi pi à u yyer'a pa. ¹⁸ Mpìi pi mpyi na u cɛɛge ke, ka pìre si jwumpe lwó maa pi wumpe jwo. Nka kapii maha kapii mii mpyi na sɔnŋi u sí n-ta u à pyi ke, pi jye a lire là jwo mɛ. ¹⁹ Pi Kile kuni karigii na pi mpyi na piye kyáali kanna. Tire nàkaante mpyi a yyaha tíi ná nàŋi wà kyal'e, uru mɛge na jye Yesu. Pi mpyi na ŋko na u à kwû, Poli sí i ŋko na u à jè. ²⁰ Mii wi ke, mii jye a mpyi a cè nde mii sí n-pyi mpe kataanmpe e mɛ. Jye ka mii i Poli yíbe kampyi u sí jɛɛ n-kàre Zheruzalemu i, u kataanmpe si sà jcwənrɔ wani. ²¹ Nka Poli à jwo na mà uru karigii yaha saanbwəhe ku cwənrɔ, lire kurugo mii à pi pyi pi à u yaha kasubage e fo mii aha a si u tùugo saanbwəhe yyére tɛni ndemu i ke.»

²² Ka Agiripa si Fesitusi pyi: «Mii yabilinɔ la na jye si lógo uru nàŋi jwə na.» Ka Fesitusi si jwo: «Nùmpaŋa mu sí n-lógo u jwə na.»

²³ Jye kuru canŋa nùmpaŋa, ka Agiripa ná Berenishi si piye yal'a le vaaŋyi i, ka shinɔyahara si pi jùŋɔ bɛ mà lɛŋe bàanni i. Pi ná sòrolashiibii jùnjufembwoyi ná kànhe shinbwoobii pi mpyi. Ka Fesitusi si pi pyi pi à pa ná Poli i.

²⁴ U à pa ke, ka Fesitusi si jwumpe lwó maa jwo: «Saannɔ Agiripa ná yii mpìi pi naha naha ná wuu e ke, yii jyii jye nge nàŋi na, mà lwó Zheruzalemu na, mà pa nɔ naha, Yahutuubii pun'à piye nàvunŋɔ jwo mii á u kyaa na, maa jwo na u saha jye a sàa yaa u yaha shì na mɛ. ²⁵ Mii sí wi ke, mii u kàanmucyage e, mii jye a yafyin jya u à pyi ndemu l'à u kabonɔ kwò mɛ. Ná u yabilinɔ s'à jwo na uru kataanmpe pu le saanbwəhe cye e, lire kurugo mii à li lwó si u tùugo wani. ²⁶ Mii nàha a jwumɔ ta si zɛmɛ u kyaa na si ŋkan saanbwəh'á mɛ, lire kurugo mii à pa u yyéɛŋe yii yyahayi taan, mu saannɔ Agiripa kanyɛɛ na, bà li si mpyi u aha bú yíbe, ka u u njemu jwo ke, si yire sɛmɛ mɛ. ²⁷ Naha kurugo ye mà kàsujyi tùugo Ɔrəmu i, jùŋke na u à le kàsuni i ke, mà li ta kuru jye a cè mɛ, jùŋɔ jye lire na mii á mɛ.»

26

Saannɔ Agiripa à jwumpe kan Poli á

¹ Ka Agiripa si Poli pyi: «Jwump'à kan mu á, mpe pu jye mu á ke, mu sí n-jà puru jwo.» Ka Poli si cyɛge yîrige maa jwumpe lwó si uye fíninɛ. ² U à jwo: «Saannɔ Agiripa, l'à táan mii i mà naye ta mu yyahe taan ninjaa, si li cyêe mu na na Yahutuubil'à yaaga maha yaaga jwo a taha mii na ke, na kuru kà jye sèe mɛ. ³ Mu yabilinɔ à Yahutuubii làdaabii karigii puni ná pi nàkaante pyinƙanni cè. Lire e ke mii na mu jáare ma a ma lùuni bò, ma a lógo na jwə na.

⁴ Pyinƙanni na mii à na nàŋkocyɛɛre pyi, ná jaaranƙanni na mii mpyi na jaare mà lwó fo tasiige e na shinɔ shwəhə'le Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii pun'à lire cè. ⁵ Mà lwó fo tɛmɔni i, pi pun'à li cè na Farizhɛɛnbii tonƙuni i mii jye, Yahutuubii Kile kuni jaarafeebil'e, pìre tonƙuni karigii cyi à waha mà tòro pi sanmpii wogigii na. Pi sí n-jà n-pyi mii shérii, kampyi pi la na jye si sèenɔ jwo.

⁶ Jye jwəmɛɛni Kile à lwó wuu tulyey'á ke, mii à na sònŋɔre taha lire na ke, lire l'à pi ta pi i yoge kwùun mii na numɛ. ⁷ Wuu shinɔ tùluyi ke ná shuunniŋ'à* pi sònŋɔre taha li na na Kile sí lire jwəmɛɛni fùŋŋɔ, lire kurugo pi na Kile père pìlaga bàra canŋa na. Saannɔ Agiripa, mii mú à na sònŋɔre taha lire na ke, lire kurugo Yahutuubii na mii cɛɛge amɛ!

* 26:7 Yakuba jyaabii ke ná shuunniŋi i Yahutuubii tùluyi ke ná shuunniŋ'à fworɔ, pìre pi jye Izirayeli shiinbii.

⁸ Yii Yahutuubii, naha k'à li ta yii nyε a dá li na na Kile sí n-jà kwùubii jè n-yige kwùñi i mà yε?

⁹ Mii mú mpyi na sônñi na fànha ki, mii i sàa Nazareti kànhe shinñi Yesu mεge tòn. ¹⁰ Lire mii à pyi Zheruzalemu i. Kile sàragawwuubii jùñufeebii mpyi a kuni kan mii á, ka mii i Yesu fyèñwòhòshiinbii ninyahamii le kàsuni i. Pi aha ñko si pi bò, mii mú mpyi maha jwo na mii à jεε. ¹¹ Tèrii ninyahagil'e, mii mpyi maha jaare Kile Jwumpe kàlambayi i, maa pi kyérege. Mii la mpyi maha mpyi si pi kàrama njige pi Kile kuni i. Mii lùuni mpyi a sàa yîri pi taan fo mii mpyi maha jaare kànkwoore na, maa pi kyérege.

¹² Lire pyinñi na, sàragawwuubii jùñufeebii mpyi a kuni kan mii á báarañi ngemu mεε na ke, canñka mii à yîri na ñkèεge Damasi kànhe dánafeebii mεε na. ¹³ Saanñi Agiripa, mà mii ninñkareñi yaha, canñk'à pa nò jùñò ninñi i ke, ka mii i mpâl'a bèεnge nya k'à yîri ninyinñi na. Kuru bèεnge mpyi a pèe canñke woge na, ka ku u mpa mii ná na shèεfeebii kwùulo. ¹⁴ Ka wuu puni si wwùl'a cwo jùñke na. Ka mii i mejwuu lógo wuu Eburubii shèεnre e na “Soli, Soli, naha na mu na mii kyérege amε yε? Mu à ma ntùñke taha mii na, lire e mu à maye bânñi bà faapyinunñi ninyinñi maha uye bânñi tùuge na mε.” ¹⁵ Ka mii i yîbe “Kafoonji, jofoo u nyε mu yε?” Ka Kafoonji si mii jwò shwò “Mii u nyε Yesu, mii mu nyε na ñkyérege. ¹⁶ Nyε yîr'a yyére numε. Mii à naye cyêe mu na bà mu si mpyi s'a báare mii á mε. Nyanñkanni na mu à mii nya ninjaa ke, mu sí raa lire yu sùpyir'á. Mii sí n-pa naye cyêe mu na si karigii jcyiimu jwo mu á ke, mu sí raa cyire yu pi á mú. ¹⁷ Yahutuubii ná supyishinñi sanñ'á mii sí mu tun ke, mii sí n-pyi ná mu i, si mu shwò pi na. ¹⁸ Mii sí mu tun pi á, bà mu si mpyi si pi jyiigii múgo, si pi yige numpini i si mpa bèεnmpe na, si pi yige Sitaanninñi fànhe jwòh'i, pi i piye kan Kile á, bà pi si mpyi pi aha dá mii na, pi kapegigii nimpyiinñi si yàfa pi na, pi ná Kile wuubii sanmpii si mpyi koolyijεε mε.”

¹⁹ Nyε saanñi Agiripa, mà láha lire tèn na, nde Kile à cyêe mii na ke, lire kyaa mii nyε na yu. ²⁰ Damasi kànhe shiinbil'á mii à fyànha a yi jwo, lire kàntugo maa yi jwo Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii sanmpii pun'á fo mà sà nò supyishinñi sanñi shiinbii na. Mii à yi jwo pi á pi pi toronñkanni kèεnñe, pi i núru Kile á, pi raa kariii pyi jcyiimu cyi sí li cyêe na pi à pi toronñkanni kèεnñe sèenñi na ke. ²¹ Lire kurugo Yahutuubil'á sà mii cù mà mii yaha Kilejaarebage e, maa ñko raa mii bùu. ²² Nka Kile à kwôro ná mii i, maa mii tège fo mà pa nò ninjaa na. Kile túnntunñi Musa ná Kile túnntunmpii sanmpii mpyi a fyànha a kani ndemu shèεnre jwo na li sí n-pa n-pyi ke, mii mú sí na nyε naha si lire kyaa jwo sùpyire pun'á, shinbwoo bâra sùpyire sannte na. Mii mú sí nyε na yaaga bârali lire na mε. ²³ Pi mpyi maha yi yu na Kile Ninñwônñi sí n-kyaa n-kwù, na uru mú u sí n-pyi shincyiiwe si jè vworo kwùñi i, si bèεnmpe kyaa jwo wuu shinñi ná supyishinñi sanñ'á.»

²⁴ Mà Poli yaha puru jwumpe na u u uye tanga yu, ka Fesitusi si sêe u na: «Poli, sìcyer'à jyè mu i! Mu à kàlañi pyi fo mà sà ma jùñke pyi k'à yîri!» ²⁵ Ka Poli si u pyi: «Mii jùñufoonji, sìcyere nyε mii i mà dε! Sèenñi jwumpe kanni mii nyε na yu, pu mú s'à fíninñe. ²⁶ Saanñi Agiripa yabilin'á jcyii karigii puni cè, lire l'à mii ta mii i cyi yu fyagara baa u yyahe taan. Mii à tèn ná l'e na u à cyi puni cè, naha na yε li là nyε a pyi ñwòhòre e mε. ²⁷ Saanñi Agiripa, Kile túnntunmpil'á njemu jwo ke, mu nyε a dá yire na mà? Mii à li cè na mu à dá yire na.» ²⁸ Ka Agiripa si u pyi: «Poli, mu naha na sônñi na mu sí n-jà mii kèεnñe mpyi dánafoo dε!» ²⁹ Ka u u u pyi: «L'à pyi numε yo, l'à pyi canñke kabεε yo, mii na Kile jáare l'àha ndâ mu kanni na mà dε, ñka li pyi yii puni pi naha na mii jwumpe núru ninjaa ke, yii puni pi pyi mii fiige, ñka pi áha yòròyo tège yii pwò mii fiige mε.»

³⁰ Nyε ka saanñi ná fànhafoonji ná Berenishi, mà bâra mpil pi mpyi ná pi e ke, ka pire puni si yîri na fwore, ³¹ maa ñko piy'á: «Ñge nânñi naha a kyaa pyi ndemu l'à u kabonò kwò, lire nyε mε mà u kalenε kwò kàsuni i mε.» ³² Nyε ka Agiripa si yi jwo Fesitusi á: «Kàmpyi ñge nânñi naha mpyi a u kataanmpe le saanbwòhe Sezari cye e mε, u cye naha a mpyi si n-jà n-yaha numε.»

27

Poli ná kafeebwəhe kani suumpe lwəhe juŋ'i

¹ Tèni i pi la mpyi si wuu lèŋe bakwəge e wuu a ŋkèege Itali kɛni i ke, pi à Poli ná kàsujyibii pɛi kan sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi wà á, uru mɛge na mpyi Zhuliyusi. Uru nàŋi na mpyi Ɔromu shiinbii sòrolashikurumbwəhe kà jùŋə na, pi mpyi maha kuru mɛge pyi: «Saanbwəhe Sorolashikurunke.» ² Nyɛ ka wuu u jyè bakwəge k'e, kuru mpyi a yîri Adaramiti i na ŋkèege Azi kùluni kàmpañke na. Asitariki na mpyi ná wuu e. Tesaloniki kàŋhe shin u mpyi u wi, Masedoni kùluni i. ³ Kuru canŋa nùmpañŋa, ka wuu u nò Sidon kàŋhe e. Zhuliyusi mpyi a Poli cùmu lemɛ jwə, maa kuni kan Poli á u sà fworu u ceveebii na, yaayi kyaa li jyɛ u na ke, bà u si mpyi si sà yire cya pi á mɛ. ⁴ Lire kàntugo wuu à yîri wani maa kuni lwó na ŋkèege mà sà ntòro Sipiri kɛni ŋkere na, ɲaha na yɛ kafɛge mpyi na wuu jùŋə bɛni. ⁵ Ka wuu u ŋkàre suumpe lwəhe juŋ'i mà sà ntòro Silisi kùluni ná Panfili wuuni taan, maa ŋkàre mà sà nò Mira kàŋhe na Lisi kùluni i. ⁶ Nyɛ ka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi si bakwəge kà ta wani k'à yîri Alɛzandire kàŋhe e na ŋkèege Itali kɛni i, maa wuu pyi wuu à fworu bakwəge nɛncyiige e mà jyè kur'e.

⁷ Wuu à canmpyaa nɛnyahagii pyi lwəhe juŋ'i. Bakwəge jyɛ a mpyi a jà na ŋkèege fwəfwə mɛ. Wuu à kàŋha sèl'e maa nta a jà a nò Kinidi kàŋhe sìcampe na. Nyɛ ná kafɛge mpyi a wuu kàrama pɛn kuru kàmpañke na, ka wuu u ntòro Kɛreti kɛni ŋkere na, mà kàre Salamoni kàmpañke na. ⁸ Kuru kàmpañke shemɛ mpyi a pɛn, ŋka wuu à wuye waha maa ŋkàre mà sà nò cyage k'e, pi maha kuru mɛge pyi: «Bakwooyi Tayyerege Nɛncɛnŋke». Kuru cyage na jyɛ Lase kàŋhe ŋkere na.

⁹ Tère nimbwoo mpyi a tòro wuu na kuni na mà kwò. Bakwofeni mpyi a pa mpyi farati, ɲaha na yɛ wyeere tèni mpyi a nò a kwò, Yahutuubii súnŋi tèni mpyi a tòr'a kwò. Nyɛ ka Poli si u tanyage jwo. ¹⁰ U à jwo: «Mii ceveebii, mii naha a li kàanmucya mà li ɲya na wuu kùsheeni sì jùŋə kuu ná kakyara nimbwəɔ jyɛ a fworu l'e mɛ. Yaayi wuu à le bakwəge e ke, ti sì n-dà yire ná bakwəge na mà dɛ! Wuu yabilimpɛi pi jyɛ k'e ke, wuu múnahigii na jyɛ ku jwəge e mú.»

¹¹ Nka sòrolashiibii yyaha yyére shinŋi mpyi a dá bakwəge fèvoonŋi ná ku jùŋufoonŋi wumpe na mà tòro Poli wumpe táan. ¹² Kuru cyage bakwooyi tayyérege mú jyɛ a mpyi a jwə wyeere tèni i mɛ. Lire kurugo mpɛi pi mpyi bakwəge e ke, pire nɛnyahara mpyi a li ta na pi pyiŋkanna cya pi i yîri wani kuru cyage e, pi a sì Fenikisi kàŋhe bakwooyi tayyérege e Kɛreti kɛni i, pi i sà wyeere tèni pyi wani. Kuru cyag'à yyaha kan canŋacwumpe e. Kafeebwoyi jyɛ na nɔni kuru cyage na mɛ.

¹³ Nyɛ kafɛge nimbiler'à pa na fwu na yîri wòro kùl'e ke, ka pi i wá na sòŋŋi na pire sí n-jà n-kàre. Tòonmpirige pi maha ntɛg'a bakwəge yyéŋɛ ke, maa kuru wwú wani, ka bakwəge si wá na ŋkèege Kɛreti kɛni ŋkere na. ¹⁴ Li jyɛ a mɔ mɛ, ka kafeebwəhə si yîri na fwu na yîri suumə kùl'e na ŋkèege canŋafyinnpe e na ɲcwúunni wuu juŋ'i. Pi maha kuru kafeebwəhə mɛge pyi: «Erakilon». ¹⁵ Ka kuru kafeebwəhe si mpa bakwəge lwó. Wuu jyɛ a jà a ku kɛŋŋe mɛ, ka wuu u wuye yaha ku cye e. ¹⁶ Kafɛg'à kàre ná wuu e, ka wuu u sà ntòro kɛre nimbilere ŋkere na, suumpe lwəh'à li kwúulo, li mɛge jyɛ Koda. Kuru cyag'à pa jyè wuu ná kafɛge shwəhəl'e maa ku tɛgɛ kwòn wuu na dooni ke, bakwobileni* li mpyi wuu á ke, ka wuu u wuye waha maa lire ɲáhana a yige lwəhe e, ŋka báara u mpyi lire tayigege e dɛ!

¹⁷ Nyɛ wuu à núr'a pa bakwobileni lèŋe ke, maa mɛɛɛ tɛg'a bakwobwəhe yal'a pwə. Vànŋke ku maha bakwəge pyi ku u ŋkèege ke, maa kuru tɛrige, ɲaha na yɛ wuu mpyi na fyáge kafɛge kà ŋkwò bakwəge lwó si ŋkàre zà yaha nticyɛnŋi juŋ'i Libi kɛni kàmpañke na mɛ, maa wuye yaha kafɛge cye e ku u ŋkɛŋŋi. ¹⁸ Kafeebwəhe fànha mpyi na mpère fo li jyɛ a pa jwə mɛ, kuru canŋa nùmpañŋa, ka pi i wá na bakwəge funŋə yaayi yà wwú na

* 27:16 Bakwobileni maha mpyi nimbwəhe funŋke e. Nimbwəhe kà ŋkèege, sùpyire maha jyiile ná nimbileni i.

wàa lwòhe e. ¹⁹ Ku canntanrewoge, ka bakwòoge feveebii yabilimpìi si pi báarapyiyaayi yà wwùl'a wà lwòhe e. ²⁰ Wuu à canmpyaa ninyahagii pyi, cannyayiiini bàra wòrigii na, wuu nyɛ a kuru kà nya mɛ. Kafeebwòhe fànhe mpyi na nyahage na wá, fo wuu puni mpyi a li yaha na wuu wà saha sì n-shwò mɛ.

²¹ Wuu mpyi a mɔ maa yalyige lyí. Ka Poli si mpa yír'a yyére sùpyire yyaha na, maa jwo: «Mii ceveebii, yii mpyi a yaa yii i mii jwumpe lógo, wuu u ntɛɛn Kɛrɛti kɛni i. Lire n'a mpyi a pyi, nke kafeebwòhe ku nke k'à wuu ta, ka wuu u mpòon yaayi njemu i ke, lire là mpyi na sì n-pyi mɛ. ²² Nka numɛ, mii sí yi jwo yii á, yii àha vyá mɛ, yafyin sì yii wà ta mɛ. Bakwòoge kanni i wuu sí n-pòon. ²³ Kileni ngemu wu u nyɛ mii, mii sí i báare u á ke, yii li cè na uru mèlɛkɛni wà à uye cyêe mii na pìlaga, ²⁴ maa yi jwo mii á na mii àha raa fyáge mɛ, na mii à sàa yaa mii yyéɛnɛ saanmbwòhe Sezari yyahe taan. Kile à jwò mii na maa mii jareyi lógo. Shin maha shin u nyɛ ná mii i bakwòoge e ke, u sí wuu puni shwò. ²⁵ Lire e ke mii ceveebii, yii àha raa fyáge mɛ. Mii à dá Kile na. Nje y'à jwo mii á ke, yire puni sì n-tòro yi jwuŋkanni na. ²⁶ Nka bakwòoge sí n-kèege ná wuu e lwòhe ninke kɛni l'e.»

²⁷ Kuru ku mpyi wuu numpili kɛ ná sicyɛrewoge suumpe lwòhe jwɛn'i, kafeebwòhe sí i wuu lwúu na nkèege ku nyii cyeyi i. Suumpe lwòhe jwɛn'i wuu mpyi ke, kuru mɛge na mpyi Adiriyatiki. Nɛŋk'à pa jɛn ke, ka bakwòoge feveebii si wá na sònni na wuu à byanhara kùmpoge na. ²⁸ Ka pi i mɛɛɛ le a tìrige lwòhe e maa ku súma mà ku cùgumpe ta metirii bejaaga ná kɛ ná baashuunni. Ka pi i file yyaha na, maa núr'a ku súma mà ku ta metirii bejaaga ná baataanre. ²⁹ Pi mpyi na fyáge bakwòoge kà nkɔ̀ wà zà nkúu kafaage kà na lwòhe e mɛ. Nyɛ tɔ̀onmpiriyi pi maha ntɛ̀g'a bakwòoge yyéɛnɛ ke, ka pi i yire sicyɛɛɛ tìrige lwòhe e bakwòoge kàntugo yyére, maa ntɛ̀n pi funvwugo wuubii na nyège sigili. ³⁰ Nyɛ mà pi yaha pur'e, mpìi pi mpyi na bakwòoge fì ke, pir'à bakwobileni yig'a tìrige lwòhe e, maa piye pyi mu à jwo tɔ̀onmpirige kà pire la nyɛ sì ntìrige bakwòoge yyaha yyére, mà li ta tafɛnɛ pi mpyi na jcaa bakwobileni cye kurugo. ³¹ Ka Poli si sòrolashiibii ná pi yyaha yyére shinɛni pyi: «Ná bakwòoge feveebii nyɛ a tɛ̀n bakwòoge funnke e mɛ, yii sì n-sii n-shwò mɛ.» ³² Nyɛ mɛɛɛɛ ti mpyi a tɛ̀g'a bakwobileni pwò ke, ka sòrolashiibii si tire kwò̀n, maa li yaha l'à kàre lwòhe jwɛn'i.

³³ Nyɛ nyèg'a pa byanhara ke, ka Poli si li cya pi pun'á na pi njyì cya pi lyí. U à jwo: «Canmpyaa kɛ ná sicyɛɛɛ cyi nyɛ ncyii, yii funmpɛn wuubii pi nyɛ, yii sàha njyì sèe wu lyí mɛ. ³⁴ Lire e mii na li caa yii á, yii njyì cya yii lyí. Lire li sí yii pyi yii fànha ta yii i shwò. Mii sí yi jwo yii á, yii wà jwɛnjwò ninɛni sì n-sii n-pìnni mɛ.»

³⁵ Poli à yire jwo ke, maa bwúuruɛni lwó maa fwù kan Kile á pi puni nyii na, maa u kwò̀n kwò̀n, maa wà lwó na lyí. ³⁶ Pi sanmpil'à lire nya ke, ka pi puni yákilibii sì ntɛ̀n, ka pi i wá na lyí mú. ³⁷ Wuu shiin nkɔ̀wu shuunni ná shiin beetaanre ná kɛ ná baani (276) pi mpyi bakwòoge e. ³⁸ Wuu pun'à lyí a tɛ̀n ke, sùmapyanɛni u mpyi bakwòoge e ke, ka pi i uru wu lwòhe e, bà bakwòoge si mpyi si faha mɛ.

³⁹ Nyèg'a pa múgo mà wuu ta wuu à nɔ cyage nkemu i ke, bakwòoge feveebii nyɛ a mpyi a kuru cyage cè mɛ. Ka pi i lùŋkuunɛni wà nya, jwɛnke mpyi a fworo wani, ka pi la si mpyi s'a nkèege wani kuru cyage e. ⁴⁰ Nyɛ tɔ̀onmpirige ku maha ntɛ̀g'a bakwòoge yyéɛnɛ ke, pi à kuru sàha mà tìrige lwòhe e, mɛɛɛɛ ti maha ntɛ̀g'a bakwòoge yafɛnke pwò ke, maa tire sàha mú, maa vaaɛna nitabaaga pìli bakwòoge yyaha yyére, bà kafɛɛge si mpyi s'a nkèege ná k'e suumpe lwòhe jwòge na mɛ. ⁴¹ Pur'e pi nyɛ, ka bakwòoge si nkàr'a sà dùgo nticyɛn jwɛnke kà jwɛn'i, lùŋkuubii pii shuunni shwòhòl'e. Bakwòoge munag'à kàr'a sà jwɛn'uru nticyɛnɛni i, ku nyɛ a jà a fworo mɛ. Lir'à lwòhe ta ku u fuuli na yíri na ma na bakwòoge kàntugo yyéɛnɛni bwùun, fo mà sà kuru kèege.

⁴² Sòrolashiibii la mpyi si kàsujyibii bò, bà li si mpyi pi wà kà nkɔ̀ lwòhe jà vworo si shwò mɛ. ⁴³ Nka sòrolashiibii yyaha yyére shinɛni la mpyi Poli sì bò mɛ. Lire kurugo nde sòrolashiibii la mpyi si mpyi ke, ka u u pi sige lire na. Mpìi pi na jìni lùɛnani na ke, ka u

u jwo na pire pi fyâha a cwo lwôhe e, pi i ku nà pi sà fworò kùmpoge na. ⁴⁴ Maa yi jwo pi sanmpil'á na pi cikwooyi yà, lire nyɛ mɛ bakwɔɔge jyayi yà lwó pi i dùgo yire nun'i pi i fànha le, pi i lwôhe jyiile yire nun'i. Amuni l'à pyi, ka pi puni si jyiil'a kàre kùŋke na, yaaga nyɛ a pi wà ta mɛ.

28

Karigii cyi à pyi mà Poli yaha Maliti kɔ̀ni i ke

¹ Nyɛ wuu shwonkwooni kàntugo, ka pi i yi jwo wuu á na kuru cyage mɛge na nyɛ Maliti. ² Lire kɔ̀ni shiinbil'á wuu cùmu lemɛ jwɔ̀ sèl'e. Ná zàhe sí mpyi na jcwɔ wyeere sí nyɛ, ka pi i nabwôhɔ le, maa wuu puni pyi wuu á pa ntɛnn'a kuru kwûulo na ware. ³ Poli à pa yîri si kàŋkyaanyi yà fâara si mpa le nage e, lir'á màcwɔnni wà ta wani yire kàŋkyaanyi i. Yi talenke e, nage kafug'á jyè uru màcwɔnni i ke, ka u u yîr'a kwòro Poli cyage na. ⁴ Kàhe shiinbil'á wwòni nya u u fánŋi Poli cyage na ke, ka pi i wá na yu piy'á na: «Nàkaana baa, ŋge nàŋi sí n-ta shinbu. U mɛɛ nyɛ u à shwɔ lwôhe na ke, wuu yasunŋke “Seenjifoo” nyɛ na ŋko si u yaha u shì shà mɛ.»

⁵ Nyɛ ka Poli si wwòni nâhara a cyán nage e. Wwòni tanɔŋke nyɛ a mpyi a yafyin pyi u na mɛ. ⁶ Sùpyire mpyi na sɔnni na kuru cyage sí n-fwɔ, na u sí n-cwo n-kwû lire tèenuuni i. Pi à u jyií cyán mà mɔ, pi nyɛ a yafyin nya k'à u ta mɛ, ka pi funzɔnnɔre si ŋkɛnnɛ, maa jwo na yasunŋke kà ku nyɛ Poli.

⁷ Cyage e wuu mpyi ke, kɔ̀nifooni cyage kà na mpyi kuru ŋkere na, uru nàŋi mɛge na mpyi Pubilusi. U mpyi a wuu jùŋɔ̀ bɛ a jwɔ̀, maa wuu pyi wuu á wuu sunmbage lɛŋɛ u pyɛnge e canmpyaa taanre funŋ'i. ⁸ U tuni mpyi tasinage e cifwure ná tògòtògòniŋi cye e. Ka Poli si ŋkàr'a sà fworò u na, maa u cyage taha u na, maa Kile jáare u á, ka u u jcwùŋɔ. ⁹ Lir'á pyi ke, ka kuru cyage yampii puni si wá na sì Poli yyére, ka u u wá na pi cùŋi. ¹⁰ Kuru cyage shiinbil'á pèente shiŋi puni taha wuu na. Wuu tèekaren'á pa nɔ, ka wuu u wá na ŋko raa jyè bakwɔɔge e ke, yaayi kani li mpyi wuu na ke, pi à yire puni kan wuu á.

Poli à nɔ Ɔrɔmu kànbwôhe e

¹¹ Yinyɛ taanre wuu à pyi kuru cyage e. Bakwɔɔge k'à yîri Alɛzandire kàhe e ná pi maha ku pyi: «Ŋampii*» ná ku mpyi a yyér'a kafeebwoyi tɛni pyi wani ke, wuu tèekaren'á pa nɔ ke, ka wuu u jyè kur'e na ŋkɛge. ¹² Wuu à sà nɔ Sirakusi kàhe na ke, maa canmpyaa taanre pyi wani. ¹³ Wuu à yîri wani ke, maa ŋkɛge suumpe lwôhe jwɔ̀ kurugo mà sà nɔ Erezho kàhe na, maa shwòn wani. Kuru canŋa nùmpannɔ, mà wuu ninŋaribii yaha, ka kafeebwôhɔ si yîri na fwu wuu kàmɛnɛ yyére. Canmpyaa shuunni wuu à pyi kuni na, maa nta a nɔ Puzoli kàhe na. ¹⁴ Wuu à sà dánafeebii pii ta wani kuru kàhe na, ka pire si li cya wuu á na wuu cibilaaga ninŋin pyi wani ná pire e. Puru funŋke e wuu à pa yîri wani mà kàre Ɔrɔmu kànbwôhe e.

¹⁵ Nyɛ Ɔrɔmu dánafeebil'á wuu kyaa lógo na wuu wá na sì wani pi yyére ke, ka pi pii si mpa wuu jùŋɔ̀ bɛ fo Apwusi caange na. Cyage mɛge pi maha mpyi: «Nampwuunbii Tatiriyi Taanreni» ke, ka pii si mpa wuu jùŋɔ̀ bɛ wani. Poli à pi nya ke, maa ntíl'a fwù kan Kile á, ka màban si jyè u e. ¹⁶ Wuu à sà nɔ Ɔrɔmu kànbwôhe e ke, ka pi i ŋkàr'a sà Poli yaha u mɛge cyage e, maa sòrolashiŋi wà yaha u u u kàanmucaa.

Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Ɔrɔmu kànbwôhe e

¹⁷ Nyɛ canmpyaa taanr'á pa ntòro ke, ka Poli si Yahutuubii jùŋufeebii yyere uye yyére. Pi à pa bínni ke, ka u u jwo: «Mii cɔ̀nmpyibii, pi à mii cù Zheruzalɛmu kàhe e, maa mii le Ɔrɔmu fànhafeebii cye e mà li ta mii nyɛ a yafyin pyi wuu shiŋi sùpyire na mɛ, mii mú nyɛ a yafyin pyi ndemu l'à para ná wuu tulyeyi làdaabil'e mɛ. ¹⁸ Pir'á mii yíb'a kwò ke, pi la

* **28:11** Bakwofempii mpyi maha pire ŋampii sunni bà pi si mpyi s'a pire kàanmucaa lwôhe nun'i mɛ.

mpyi si mii yaha, ɲaha na ye pi ɲye a yafyin ta mii à pyi ndemu li sí n-pa ná l'e pi mii bò me. ¹⁹ Nka Yahutuubii ɲye a mpyi a ɲee pi mii yaha me, lire kurugo, li mpyi a pyi fànha kyaa mii na, mii i na kataanmpe le saanbwøhe Sezari cye e. Nka wuu shinji sùpyire ɲcèege funɲo ɲye a mpyi mii á mà dɛ! ²⁰ Lire na mii à li cya si yii ɲya si jwo ná yii e. Izirayeli shiinbii sònɲor'á taha Shwofoonji ngemu na ke, yii li cè na uru kurugo pi à mii pwø ná ɲje yòrɔyi i.»

²¹ Ka pi i Poli pyi: «Zhude kùluni shin sàha sémɛ kan naha wuu á mu kyaa na me, wuu cìmpworonji wà mú sàha ɲkwò a yîri wani mà pa yafyin jwo, lire ɲye me mà mu mɛpɛnge jwo wuu á me. ²² Nka ɲje yi ɲye mu á ke, wuu la ɲye ma a yire jwo wuu á, ɲaha na ye wuu à li cè na Kile kuni i mu ɲye ke, sùpyir'à ntùɲke taha lire na cyeyi puni i.»

²³ ɲye ka pi i canɲke kabɛɛ tɛg'a kan piy'á. Kur'à pa nɔ ke, ka shinɲyahara si bâra sùpyire na mà piye ta Poli cyage e. Mà lwó ɲyège na fo mà sà nɔ yàkonke na, ka Poli si wá na Kile Saanre kyaa yu pi á, maa pyinɲannigii puni cya ná MusaSaliyanji ná Kile tùnntunmpii sanmpii sémɛbii jwumpe e, bà pi si mpyi si dá Yesu na me. ²⁴ Ka pii si dá Poli jwumpe na, ɲka pii ɲye a dá pu na me. ²⁵ Tire sùpyire ɲye a bê ninɲin na me. Nka mà jwo pi caala ke, ka Poli si kyaa ninɲin jwo pi á, u à jwo: «Kile tùnntunɲi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii tulyeyi na, Kile Munaani fànhe cye kurugo ke, puru mpyi a sì sèe. ²⁶ Kile mpyi a u pyi “Sà yi jwo ɲge supyishin'á na:

‘Yii sí n-sìi raa núru, ɲka yii sì raa yafyin yyaha cini me.

Yii sí n-sìi raa wíi, ɲka yii sì raa yafyin ɲaa me.’

²⁷ Naha kurugo ye ɲge supyishin'á cyé si pi zòmpii kèɛɲɲe,

maa pi ninɲyigigii tò,

maa pi nyiigii tò,

bà pi nyiigii si mpyi cyi àha raa ɲaa me,

pi ninɲyigigii kà hà raa núru me,

pi zòmpyaagii kà hà ɲkèɛɲɲe me.

Lire l'à pi ta pi ɲye a ɲen'a yyaha kèɛɲɲe mii yyére, si shwø me†.”»

²⁸ Ka Poli si núr'a pi pyi: «Supyishinji sannji u ɲye u ɲye Yahutuu me, yii li cè na Jwumpe Nintanmpe pu ɲye na sùpyire zhwonji kyaa yu ke, Kile à puru tun pir'á. Pire pi ke, pire sí pu lógo.»

[²⁹ Poli à puru jwo ke, ka Yahutuubii si yîri na ɲkèege, maa piye kyáali sèl'e na wá.]

³⁰ Poli à yyee nimpunji shuunni pyi bage k'e Ɔromu kànbwøhe e. U mpyi maha kuru bage sàrani. Sùpyire ti mpyi maha si u yyére ke, u mpyi maha tire puni cwôre na ɲwøge.

³¹ U mpyi maha sùpyire kálali Kile Saanre kyaa na, maa Kafoonji Yesu Kirisita kyaa yu pi á fyagara baa, wà mú mpyi maha u sige uru báaranji mpyinji na me.

† 28:27 Ezayi 6.9, 10

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Ɔrɔmu dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke**

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kɛni i, Tarisi kànhɛ e. Nka Zheruzalemu kànhɛ e u à lyɛ, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dánafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyêe u na, maa u yyer'a pyi u tũntunŋɔ supyishinji sanŋ'á.

Poli la mpyi si ŋkàre Ɔrɔmu kànbwɔhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yĩri wani si ŋkàre Esipaji kɛni i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, ŋka u jye a jà a li pyinkanni ta mɛ.

Dánafeebii kurunke ku mpyi Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishinji sanŋi.

Jye ka Poli si mpa lógo na dánafeebii pi mpyi a fworɔ Yahutuubii shinji i, ná mpɛi pi mpyi a fworɔ supyishinji sanŋi i ke, na ŋgaha na wá uru supyishinji kuuyi shuunninji shwɔhɔl'e: Yahutuubii mpyi a supyishinji sanŋi le barag'e mɛ, jaha kurugo ye pi mpyi a li ta na supyishinji sanŋi jye na Kile tũntunŋi Musa Saliyanji kurigii jaare mɛ. Supyishinji sanŋi mpyi na sɔnŋi na pir'á pwɔrɔ, jaha kurugo ye pire jye a pwɔ uru Saliyanji na mɛ.

Ka Poli si li cyêe pi kuuyi shuunninji na na Kile jye a sùpya pwɔŋɔ sùpya na mɛ, Jwumpe Nintanmpe na jye sùpyire puni wumɔ, Yahutuubii bâra supyishinji sanŋi na.

Sùpyire pun'á Kile jwɔmɛɛni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji sanŋi na. Kile lùun'á yĩri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u jye u jye a kapɛi pyi mɛ, ur'á kwù sùpyire puni cyaga. U kwùŋ'á sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tɔre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyinkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tíi ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyêre. Dániyanji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige na, mà sà nɔ takwɔge na (1.17).

Poli à li cyêe na Kile Saliyanji na jye yacɛnŋɛ, ŋka li fànhɛ jye sùpyanji i, u jà u a u kurigii jaare mɛ. Nka Kile à jùjaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'á wuu tègɛ (6--8).

Jye Poli à jwo mà yyaha tíi ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pii mén'á Kile Nɛncwɔnrɔŋi cyé ke, Kile jye a u shiinbii cyé mɛ. U à jwɔ pi na maa pi cwɔnrɔ. Canŋka Izirayeli shiinbii sí shɛŋi nɛŋkwombaanji ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacɛnni nimpɛiini i wuu mú pun'á, pyinkanni na dánafeebil'á yaa pi piye pwɔ u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmɛpyaagii puni i ke, Poli à lire cyêe pi na (12--16).

Lɛtɛɛŋi tasiige

¹ Mii Poli na jye Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwɔnrɔ maa mii yyere mà pyi Yesu tũntunŋɔ, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á mɛ. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe jwɔmɛɛni lwó fɔ tɛmɔni i u Jwumpe Semɛŋi i u tũntunmpɛi cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyanji shɛnrɛ yu, uru ŋgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanŋi Dawuda tɔluge shin ke. ⁴ U à jɛ a fworɔ kwùŋi i, Kile Munaani à li cyêe na Kile Jyanji wi, uru u jye wuu Kafoonji Yesu Kirisita, uru u jye sínjifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi tũntunŋɔ Kafoonji mɛtange kurugo, bà supyishinji puni si mpyi si dá u na s'a u pɛre mɛ. ⁶ Yii mú na jye tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi jye Ɔrɔmu kànbwɔhe e ke, yii pun'á mii à ŋge lɛtɛɛŋi kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyɛŋinŋe kan yii á.

Poli la jye si sà fworɔ Yesu dánafeebii na Ɔrɔmu kànbwɔhe e

⁸ Yyɛcyiige na, mii à fwù kan na Kilenji á, Yesu Kirisita mɛge na yii puni kurugo, jaha na ye yii dániyanji kyaa na yu dɛjyɛŋi cyeyi puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini

puni i, u Jyañi Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sônñi yii kyaa na, na Kileñareyi puni i. ¹⁰ Tère o tère e mii nyε na Kile jáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nyε li li, u na yaha si tère ta sà fworro yii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sii si yii nya, Kile Munaani à kàlañi ngemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fànha ta mε. ¹² Mii la nyε si màban le yii e bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i mε. Mà bàra lire na, mii la nyε yii Kile kuni yyaha yyére zhèñi si màban le mii i.

¹³ Mii cìnmpyiibii, mii la na nyε yii li cè, na mii mpyi a li lwó tooyo niñyahay'e naye funñ'i, si sà fworro yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwòhòl'e, bà mii à u nya supyishinñi sanñi shwòhòl'e mε. Nka ali numε, mii sàha já a shà mε. ¹⁴ Kànbwòhòshiin bàra nyεgeñwòhòshiin na, mpìi pi à kàla ke, mà bàra mpìi pi nyε pi nyε a kàla mε, sùpyire puni fwoò na nyε mii na Jwumpe Nintanmpe njwuñi kàmpañke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Orómu shiinbil'á mú.

¹⁶ Mii nyε na sílege si Jwumpe Nintanmpe jwo mε, ñaha kurugo yε mpiimu ká dá pu na ke, Kile sífene ti nyε pu pi mà pire shwò, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nò supyishinñi sanñi na. ¹⁷ Yii li cè, pyinñanni na Kile maha sùpyañi pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyêre. Dániyañi kanni cye kurugo lire maha já a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nò takwòge e. Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semεñi i na: «Sùpyañi u à tíi ke, dániyañi cye kurugo uru maha mpyi nyii na*.»

Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε

¹⁸ Mpìi pi nyε pi nyε na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyε a tíi mε, Kile lùyirini na liye cyêre mà yîri nñyini i pire mεε na, ñaha na yε pi ntiimbaañi kurugo, pi à cyé sèenñi na. ¹⁹ Mà li ta, nde wà sí n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'á fininñe pi á. Kile yabilin'á lire finin'á cyêe pi na. ²⁰ Kile sífente tégelε baa woore ná u yabilinñi nyε yaage ñkemu ke, yire na nyε yaaya niñyambaaya. Nka mà lwó diñyen'á dá ke, yaayi Kile á dá ke, u sífente tégelε baa woore ná u kileere na ñaa na ñcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tanga tataga nyε sùpya á mε. ²¹ Ali mà li ta pi à Kile cè, u ná pèente t'à yaa ke, pi nyε a tire taha u na mε, pi nyε na fwù kaan u á mú mε. Pi sònñore na nyε laaga baa, pi yákilibii puni sí nyε numpire. ²² Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sijncomii pi.

²³ Kile u nyε u nyε na ñkwúu mε, pi à uru sìnampe fáa ná yaayi yà malwòore e, ñjemu yi nyε na ñkwúu ke, mu à jwo: sùpyañi ná sañceenre ná tooyo sicyεere yaayi ná ñinñe yafiliyi.

²⁴ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwòhoyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi njini si láha pi na. ²⁵ Pi à Kile sèenñi fáa kafinare na, maa u yadayi père maa yi kêre, maa ñcyé yi Davoonñi na, uru sí u à yaa ná ñkèenñi i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii silege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nònñi ná ceenñi shwòhòl'e ke, pi cyeebil'á kuru kêennε na mpyi ná piye e. ²⁷ Lire pyinñanni na, nàmbaabii mú à cyeebil'á yaha wani, ka pi nàmbañeebil'e, maa pi kapiini sàrañi ta. ²⁸ Nyε ná pi sí nyε a li ta kacennε si Kile cè mε, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònñonñanni nimpini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹ Pi zòompil'á ñi ntiimbaañi karigii shini puni ná pege na, pi nyε na ntinni mε, maa mpyi nyipeenfee. Pi zòompil'á ñi yinçyεge ná boore ná yoge ná nàñwòhore ná zòñkuuyi ná jwoore na. ³⁰ Mεkεεgefee pi, maa mpyi Kile zàmpenmii. Pi nyε na silege mε, yàmpeenε ná funmbwòhò sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapegii nivonñii yyaha pi na ñcaa. Pi nyε a pi sifeebii ñwòmεeni cù mε. ³¹ Yákili baafée pi, ñwòmεefee bà mε, sùpyigire nyε pi e mε, ñùñaara nyε pi e mε. ³² Ali mà li ta pi à Kile Saliyañi cè, na cyire ñcyii karigii pyifeebil'á yaa ná kwùñi i, pi nyε a li dà cyi mpyinñi kanni na mà dε! Nka mpìi pi nyε na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

* 1:17 Abakuki 2.4

2

Shinni u jye na supyire sannte cêege ke, urufoo maha jçêegeñi nɔ uye na

¹ Jye mu shin maha shin u maha supyire sannte cêege ke, tanga jye a si mu á me. Mu aha a supyire sannte cêege, mu maha jçêegeñi cyán maye na, jaha na ye karigii na mu na supyire sannte cêege ke, mu mú na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpìi pi jye na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiin'kil'e ntiiñi funñke e. ³ Mu u jye na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mú jye na mpyi ke, mu na sôññi mu sí n-shwə Kile yibige na be? ⁴ Lire e ke Kile u à kari kwú ke, mu na uru ticenmpe ná u lùtaanni tegele baa wuuni njini fare la? Mu jye a cè na Kile ticenmp'a yaa pu mu pyi mu u ma toronkanni kênñe mà? ⁵ Mu ningyiwaani ná mu toronkanni nkênñembaanji kurugo, mu na nàvunñke binnini maye yyaha na canñka mee na, kuru nkemu i Kile sí u lùwirini ná u yukyaani cyêe supyire na ntiiñi funñke e ke. ⁶ U sí supyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiin'kil'e*. ⁷ Mpìi pi à piye waha maa kacennkii pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kêe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i me, u sí shiñi nin'kwombaanji kan pir'á. ⁸ Nka mpìi pi jye na nàkaante pyi, maa jcyé sèenji na, maa jee ntiimbaanji na ke, nàvunñke ná lùwirini sí nɔ pire na. ⁹ Shin maha shin u jye na kapegigii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà nɔ supyishinji sanñi na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Nka shin maha shin u jye na kacennkii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishinji sanñi na, nkênñi ná pèente ná yyenñke sí n-kan pire pun'á. ¹¹ Naha na ye Kile jye a supya pwóññə supya na me.

¹² Mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi jye a Musa Saliyanji cè me, yoge sí n-kwòn pire na u baa. Nka mpìi pi à kapegigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyanji cè ke, yoge sí n-kwòn pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpìi pi jye na Musa Saliyanji jwumpe nùru kanna ke, pire bà pi à tíi Kile á me. Nka mpìi pi jye na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tíi. ¹⁴ Supyishinji sanñi u jye u jye a Musa Saliyanji cè me, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi mée jye Saliyanji cèmbaa ke, pi maha li cyêe pi jaaran'kanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini cè. ¹⁵ Pi maha li cyêe na jje Saliyanji jye na yu ke, yir'á tèn pire funñ'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyêe. Tèrigii cyil'e, pi sòññore maha pi cêege; tèrigii cyil'e ti maha pi tanga kaan. ¹⁶ Jye bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e me, canñke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiin'kil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canñke, supyire numpire karigii puni jwəhə sí múgo.

Kile à Yahutuubii cêege mú

¹⁷ Jye mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sòññore taha Musa Saliyanji na, ma a maye pèe na mu na jye Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile jyii wuuni cè, mu s'à taanna Musa Saliyanji karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicunji, mpìi pi jye numpini i ke, ma a maye pyi pire bènmpie. ²⁰ Mpìi pi jye pi jye a kyaa cè me, maa mpyi nàñkopyire fiige ke, mu à jwo na mu u jye pire cyelentunji, mà li jùnñke pyi na mu à sèenji kuni jçenji puni ta Saliyanji i.

²¹ Jye mu u jye na supyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u jye na nkɔ na nàñkaage jye a jwə me, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u jye na nkɔ na jacwəɔ kà raa mpyi me, mu sí i ti pyi mà de? Mu u jye na nkɔ na kacyzunn'a pən mu á, mu sí maha kacyzimbayyi yaayi nàñkaage mà de? ²³ Mu u à maye pèe na mu à Musa Saliyanji karigii cè, mu sí jye na u kurigii jaare me. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semənji i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishinji sanñ'á Kile mege kêege†.»

²⁵ Sèe wi, mu aha a Musa Saliyanji kurigii jaare, kan'wəə maha mpyi nkəwəññi na, nka ná mu jye na Saliyanji kurigii jaare me, mu nkəwəññi maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinñi u jye u jye a kwəñ me, nka u na Saliyanji kurigii jaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwəñ me? ²⁷ Uru nàñi jye a kwəñ u cyeere e me, nka u na Saliyanji kurigii

* 2:6 Zaburu 62.13; Taanlin'kii 24.12 † 2:24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

naare. Nye mu u nye mu nye na Saliyani kurigii naare me, uru nàni u sí mu cêege. Mà li ta, Saliyani à sém'a kan mu á, mu mú s'à kwòn. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nye na wà pyi Yahutu sée wuu me. Fyèni mú sí u à bwòn cyeere na mà tàanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nye ñkwònñi sée wuñi me. Yahutuñi sée wuñi u nye shinñi u nye u wi funño karigil'e ke, Kile Munaani maha ñkwònñi ngemu pyi zòmbilini i ke, uru u nye ñkwònñi sée wuñi. Sùpyir'á bà Yahutuñi sée wuñi maha u ñkèñi taa me; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyani wà tufige nye à tíi me

¹ Nye l'aha nta amuni, naha k'à Yahutuñi wwû supyishinñi sanñi i ye? Kañwəə na nye ñkwònñi na be? ² Kañwəə nimbwoo na nye u na kàmpañyi puni na! Yahutuubil'á Kile à fyànha a u Jwumpe kan. ³ Nye ná Yahutuubii pìi sí nye a pyi jwəməe ninñinfee me, lire sí Kile pyi u yîri u jwəməeni jññ'i la? ⁴ Sèñi na, lire sì n-pyi me. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèñi yu, sùpyire puni sí nye kafiniviniimii bà y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i me, na:

«Kile, sùpyir'á yaa ti li cè na mu jwump'à tíi.

Pi aha mu cêege, mu à yaa mu u ta tàngafoo*.»

⁵ Nka kapegigii wuu nye na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à tíi, naha saha ye? Kile lùuni ká yîri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nye a tíi me? (Naha mii na yu funño baa shin fiige.) ⁶ Kañee bà me! Kampyi Kile mpyi a tíi me, di u mpyi na sí dñnyenñi sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo ye?

⁷ Nye pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèñi ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i jñcû mu à jwo kapimpyinñe?» ⁸ Nye pìi ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacəññkii si nta a fworə cyi e mà ye?» Pìi na mii cêege na mii à yire jwo. Pire sì n-si n-shwə Kile yoge na me.

⁹ Di yi nye ye? Wuu Yahutuubil'á pwórə sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyànha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishinñi sanñi na, pi puni na nye kapegigii tugure jwəh'i, ¹⁰ bà y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i na:

«Sùpyani wà tufige nye a tíi me, ali shin ninñin!

¹¹ Wà nye a sîi yákilifoo me,

wà nye na Kile caa me!

¹² Pi pun'à kuni njcənni yaha,

pi pun'à pyi kañwəə baa.

Wà nye na kacəññe pyi me,

ali shin ninñin†!

¹³ Pi ñkəñyi na nye mu à jwo fanmugonahaga.

Pi maha pi njirigii tège na pi sanmpii wuruge‡.

Pi jwəshəñr'á pi mu à jwo màcwəñ shəñrəŠ.

¹⁴ Lanəñke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi jwəyi i*.

¹⁵ Pi supyibo ton'à wyère.

¹⁶ Pi maha ñkèegenñi ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷ Pi nye a yyenñke kuni cè me†.

¹⁸ Pi nye a sîi na fyáge Kile na me‡.»

¹⁹ Nye yire y'à sémə Kile Jwumpe Seməñi i Saliyani kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tànga ta me, sùpyire puni si jñcêege Kile yyahe taan. ²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyani wà tufige sì n-jà n-tíi Saliyani kurigii

* **3:4** Zaburu 51.6 † **3:12** Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20 ‡ **3:13** Zaburu 5.10 § **3:13** Zaburu 140.4

* **3:14** Zaburu 10.7 † **3:17** Ezayi 59.8 ‡ **3:18** Zaburu 36.2

jaarañi cye kurugo me. Nde kanni Saliyañi maha ja a pyi ke, lire li nye, u maha süpyañi pyi u à kapiini cè.

Süpyañi ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tí

²¹ Nka nume, pyinkanni na wuu si n-ja n-tí Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyêe wuu na. Lire nye a lwó a pwó Saliyañi kurigii jaarañi na me. Yire Kile tñntunñi Musa ná Kile tñntunmpii sanmpil'a jwo. ²² Kile maha süpyire pyi shintiilii daniyañi cye kurugo Yesu Kirisita na, wà nye a wwû w'e me. ²³ Süpyire pun'a kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sinampe e. ²⁴ Nka Kile à jwó pi na maa pi pyi pi à tí mana, Yesu Kirisita à pi jññó wwû pi kapegigil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwóro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tññe, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ngunji cye kurugo me. Mà ta lire sàha mpyi me, Kile lùtaanni kurugo, u nye a mpyi a süpyire cû a tàanna ná ti kapyiñkil'e me. Nume, Yesu à pa, mpil pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tí. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà me, jaha na ye Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nye tá tanga saha na nye wà a u uye pèe? Æñhó! Jaha kurugo ye nde li nye na wíi ke, Saliyañi kurigii jaarañi bà me, nka daniyañi. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na süpyire ntññi na ntaa daniyañi cye kurugo, nka Musa Saliyañi kurigii jaarañi i bà me. ²⁹ Taha Yahutuubii kanni wu u nye Kile? Supyishinji sanñi wu mú bàl'a? Æñ ke! Supyishinji sanñi wu wi mú de! ³⁰ Jaha kurugo ye Kile ninñin u nye. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tí pi daniyañi kurugo, si supyishinji sanñi mú pyi na pi à tí pi daniyañi kurugo.

³¹ Nye wuu aha daniyañi kanwóñi jwo amuni, lir'a li cyêe na Musa Saliyañi na nye kanwó baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kanwóñi yal'a cyêe.

4

Pyinkanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tí ke

¹ Nye Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tüluge siifoonji ke, jaha wuu sí n-jwo uru kyaa na ye? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tí u kapyiñkii kurugo, u mpyi na sí n-ja uye pèe, nka ná yire sí bà y'a jwo me, u si n-ja uye pèe Kile yyahe taan me. ³ Yii li cè na y'a jwo Kile Jwumpe Semñi i na: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàrañ'a yaa u kan u á. Uru sàrañi nye a kan mana me, nka u ná ur'a yaa. ⁵ Shinñi u nye u nye a u sònñore taha u katiigii nimpyiñkii na me, maa dá li na na Kile maha kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u daniyañi kurugo.

⁶ Lire pyinkanni na, süpyañi Kile à pyi u à tí mà ta u kapyiñkii fye bà me, saannji Dawuda mú à mée cêe urufoo wuuni jwóñi kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa kariii cyi à yàfa pi na, ka toro si ntaha pi kapegigii na ke, pire wuun'a jwó.»

⁸ Kafoonji Kile nye a shinñi ngemu cû a tàanna ná u kapegigil'e me, urufoo wuun'a jwó†.»

⁹ Nye mpil pi à kwón ke, pire kanni wuuni l'a jwó laa, ninñwónmbaabii wuuni mú à jwó? Wuu à yi jwo a kwón na: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyañi kurugo, Kile à jwo na u à tí.» ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiwe ke, u mpyi a kwón laa, u mpyi na sàha nkwn me? U ninñwónñi bà me, nka u ninñwónmbaanji. ¹¹ Lire kántugo ka u u nkwnñi fyèñi ta, ngemu u à li cyêe na Kile mpyi a u cè shintiwe u daniyañi kurugo mà u ta kwónmbaa ke. Lire pyinkanni na, mpil pi nye pi nye a kwón me, nka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tí ke, Ibirayima à pyi pire puni tunji daniyañi kuni i, ali pi mée nta pi nye a kwón me. Kile à pire cè shintiilii. ¹² Mpil pi à kwón ke, Ibirayima mú u nye pire tunji. Mpil pi nye pi nye a kwón

* 4:3 Zhenzi 15.6 † 4:8 Zaburu 32.1-2

cyeere e kanna me, nka pi na daniyani kuni jaare wuu tuni Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii nye na yu. Ur'a da Kile na ma ta u saha nkwon me.

¹³ Nwomenni Kile a lwó Ibirayima ná u tülug'á na pi sí dinyeni ta koo go ke, li nye a lwó mà li jünke pyi na Ibirayima na Saliyani kurigii jaare me, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tí ke, lire kurugo l'á lwó. ¹⁴ Lire nwomenni n'a mpyi a lwó a pwó Saliyani kurigii jaara na, daniyani kanwó mpyi na si n-pyi me, Kile nwomenni mpyi na si n-pyi laage e mú me. ¹⁵ Yii li cè na Kile luyirini jünke ku nye Saliyani, nka ná Saliya nye me, wà mpyi na si u kafuun pyi me.

¹⁶ Lire pyinkanni na, yaayi nwomenni Kile a lwó ke, daniyani kurugo l'á lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana me. Wuu pi nye Ibirayima tüluge shiinbii ke, wuu à tèn ná l'e, wuu sí yire ta daniyani cye kurugo, ali wuu méé ká mpyi wuu nye na Yahutuubii làda karigii pyi me. Mpii pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u nye wuu puni tuni Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'à séme Kile Jwumpe Semeni i na: «Mii à mu pyi supyishi nijyahawa tu.» Kile u maha kwubii jèni, yaayi yi nye yi mpyi me, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tuni Kile yyahe taan.

¹⁸ Sònjoró mpyi na si n-jà n-taha kani ndemu na me, Ibirayima à dá maa u sònjore taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi nijyahawa tu bà y'à jwo Kile Jwumpe Semeni i me na: «Mu tüluge shiinbii sí nyaha worigii fiigeš.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yye nkuu (100) na mà kwó. Ali mà u yaha u u sònji na ur'a lye pyitaa na, u cwonji Sara sí nye cijirine, u nye a u sònjore láha Kile na me. ²⁰ Nwomenni Kile a lwó ke, u sònjore nye a láha lire na mà nya me. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u pèrè. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nwomenni Kile a lwó ke, u sí n-jà li fúnjò. ²² Lire e u daniyani kurugo, Kile à jwo na u à tí. ²³ «Kile à jwo na u à tí» puru jwumpe nye a séme uru kanni kurugo me. ²⁴ Kile u à wuu Kafoonji Yesu jè a yige kwùni i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'à séme wuu kurugo mú, jaha kurugo ye wuu mú sí n-pyi na wuu à tí. ²⁵ Kile à u kan kwùnj'á wuu kapegigii kurugo, maa u jè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntí uru yyahe taan me.

5

Wuu ná Kile shwòhñ'á yaa

¹ Lire pyinkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu daniyani kurugo, lire e wuu nye yyeninke e ná Kile e nume, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu daniyani kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa nume canja maha canja. Wuu funny'á sàa táan, jaha na ye wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyére. ³ Mà bàra lire na, wuu à kwôro funntange e yyefuge tèn i, jaha na ye wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiilini i. ⁴ Mayezhiilini maha ma ná sítaare e zòzhwore na. Síni ká nta, sònjore tatahage mú maha nta. ⁵ Tire sònjore tatahage si wuu jwòhó yaha me, jaha na ye Kile à wuu zòmpyaagii jî u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fàhancyerere e, Kile nyii tèn'á nò ke, ka Kirisita si nkwù maa wuu nimpibii shwó. ⁷ Shinji u à tí ke, li sí n-waha sùpya u jee si nkwù uru kurugo; nka shinji u nye na nkanji pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà jünjò waha si jee nkwù uru kurugo. ⁸ Nka Kile à li cyêe wuu na na ur'a sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyini i sahanji, Kirisita à kwù wuu kurugo. ⁹ U à u sishange wu mà pyi sàraga maa wuu pyi shintiilii nume Kile yyahe taan. Ná lire s'á pyi, wuu à sàa tèn ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwó Kile luyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu ná uru shwòhñi yaa u Jyani nkwùni cye kurugo. Mà wuu ná u shwòhñi yaha u à yaa, nakaana baa, wuu sí n-shwó u Jyani jèni cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà me, wuu funntanga wuu pi nye Kile wwojenge e wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwó.

Kapegigii sìnkanni ná cyi láhanjanni

¹² Kapegigil'á jyè dīnyēni i shin nīnkin cye kurugo, uru u jye Adama, ka kapegigii si mpa ná kwūni i. Lire pyīnkanni na, kwūn'á nō sūpyire puni na, jaha na ye pi pun'á kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cē, mà lwó Adama tēni na mà pa nō Kile tūntunjiMusa wuuni na, sūpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tēni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwōn pi na na pi à Musa Saliyanj kuni yaha mē, jaha na ye uru Saliyanj mpyi na sàha ḡkwò à kan pi á mē. Pi mú jye a mpyi a Adama kapiini nimpīiini shi pyi mē. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ḡkwūu. Jye nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nō sūpyire na. Amuni li mú jye, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'á pa mpyi ke, lir'á kyaa nō sūpyire na.

¹⁵ Nka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyéerege ná Adama kapiini nimpīiini woge jye sumara mē. Shin nīnkin kapii ká mpyi kanjō mà kwūni nō shinnyahara na, yii li cē na kacēnni Kile à sàa pyi shinnyahara á shin nīnkin cye kurugo, ná uru u jye Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nō li tēgeni na mē. ¹⁶ Mà bāra lire na, Kile kacēnni tayyéerege ná shin nīnkinj kapiini tayyéerege jye nīnkin mē, jaha na ye shin nīnkin kapii kurugo, Kile à sūpyire puni cēegē. Nka kapegii nīnyahagii pyīnkwooni kàntugo, Kile kacēnni nimpīiini kurugo, pi sí n-jà n-tíi Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin nīnkin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sūpyire pyi ti i ḡkwūu. Ná lire s'á pyi, nàkaana baa, shin nīnkin cye kurugo mú, mpiimu ká jēē Kile ticēnmpe na, ka u u pi pyi na pi à tíi ke, pire sí sí ta, mà lwó numē na, fo tēkwombaa. Uru shinj nīnkinj u jye Yesu Kirisita.

¹⁸ Jye shin nīnkin kapii kurugo, Kile à sūpyire puni cēegē, lire pyīnkanni na mú, shin nīnkin kacēnnē kurugo, sūpyire pun'á pyi shintiilii maa shīnj nīnkwoombaanj ta. ¹⁹ Shin nīnkin Kile jwōmēyahanj kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyīnkanni na mú, shin nīnkin Kile jwōmēecunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shinziilii Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyanj kan, bà sūpyire si mpyi si jcē na pir'á kapegii nīnyahagii pyi mē. Nka cyage e kapegigil'á nyaha ke, Kile kacēnkii maha nūr'a nyaha sēl'e cyi na. ²¹ Tēni l'e, sūpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti jye na kapegigii pyi mē; lire na kwūn'á nō ti na. Nka Kile à jwō wuu na maa jwo na wuu à tíi, lire e, wuu Kafoonj Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shīnj nīnkwoombaanj ta.

6

Wuu à kwū kapegigii kàmpanjke na, maa mpyi nyii na, ná Kirisita e

¹ Jye wuu jaha jwo bē? Wuu à yaa wuu kwōro kapegigii mpyinj i, Kile ticēnmpe si mpēe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi jye mu à jwo kwūu, kapegigii kàmpanjke na ke, jaha na wuu saha sí n-kwōro kapegigil'e ye? ³ Wuu mpīi pi à batize Yesu Kirisita mēge na ke, yii jye a cē na l'á pyi mu à jwo wuu à kwū ná u e mà? ⁴ Uru batizelinj kurugo, l'á pyi mu à jwo wuu à le fanjke e ná u e, bà Kirisita à jē a fworō kwūni i Tufoonj sífente cye kurugo mē, amuni wuu sí shīnj nīvōnnj ta.

⁵ Sēenj na, ná wuu s'á wwò ná u e u kwūnj shīnj i, wuu mú sí n-wwò ná u e u jēnj shīnj i. ⁶ Wuu li cē na wuu à wuu pyīnkanni nījyēeni kwōro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyinj lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ḡkwò mē. Wuu saha jye ku bilere e mē. ⁷ Jaha na ye shinj u à kwū ke, uru saha jye kapegigii fānhe jwōh'i mē.

⁸ Ná wuu à kwū ná Kirisita e, wuu à dá li na mú na wuu sí n-kwōro ná u e nyii na. ⁹ Jaha na ye wuu à li cē na Kirisita à jē, u saha sì n-kwū mē, kwūnj saha sì n-jà u na mē.

¹⁰ U nīnkwoonj, u à kwū tōgō nīnkin si kapegigii fānhe kwò. Numē, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pēe. ¹¹ Lire pyīnkanni na mú, yii a yiye tōre kwūubil'e kapegigii kàmpanjke na. Yesu Kirisita wwōjēge kurugo, yii a yiye tōre nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mēge mpēenj kurugo. ¹² Lire e yii àha nūru kapegigii mpyinj lage yaha ku fānha ta yii na mē. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwū n-fworō ḡge dīnyēni i, yii àha nūru jēē u nyii karigii na mē. ¹³ Yii àha nūru yii cyeere yatanjy yaha ntiimbaanj karigii

lage e me. Ná yii s'à jè mà fworò kwùni i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanjy yaha katiigii mpyini laage e. ¹⁴Yii li cè na kapiini fàñhe saha jye yii na me, jaha na ye yii saha jye MusaSaliyanj fàñhe jwòh'i me, nka Kile ticenmpe funnke e yii jye.

¹⁵Jye ná wuu sí jye Musa Saliyanj fàñhe jwòh'i me, fo Kile ticenmpe funnke e, tá lir'à li cyêe na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u pêre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùni i, nka yii aha a Kile pêre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntini i. ¹⁷Wuu fwù kan Kile á, jaha na ye yii pi mpyi kapegigii bilii ke, nume, kàlanj u à kan yii á ke, yii à jee uru na ná yii zòmpyaagii puni i. ¹⁸Yii à fworò ntiimbaanj bilere e mà jye ntini bilere e. ¹⁹Kilenj ná sùpyire karigii jcyii yyaha cème sì n-taan me, lire kurugo, mii à nde taanlini jwo yii á mà yyaha tí ná bilere kani i. Yii mpyi a fyànha a yiye puni yaha jwòhompè ná ntiimbaanj bilere e, tire ntemu ti maha ma ná jùnkyaanre e Kile na ke. Lire pyinkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntini karigii mpyini mee na, bà yii si mpyi si finije me. ²⁰Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro jye a mpyi ntini karigil'e me. ²¹Yii na silege karigii jcyiimu tapyige e nume ke, tònñi ngire yii mpyi maha ntaa cyi mpyini i ye? Cyire karigii maha ma ná kwùni i. ²²Nka nume, yii à fworò kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha sì yyaha na Kile jyii karigii mpyini i. Tònñi yii sí n-ta lire e ke, uru u jye shini ninkwombaanj.

²³Jye yii li cè na kapiini fwotonte ti jye kwùni. Nka Kile maha yaage nkemu kaan mana wuu ná wuu Kafoonj Yesu Kirisita wwojjege kurugo ke, kuru ku jye shini ninkwombaanj.

7

¹Mii cìmpyiibii, mii à li cè na jje mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, jaha na ye yii à saliyanj karigii cè. Yii à li cè na sùpyanj ká mpyi shi na, lire e saliyanj fàñhe maha mpyi u na. ²Yecyeen na, ceenj u jye nàmbage e ke, mà u poonj yaha shi na, saliyanj maha pi pwo piye na. Nka nòñi ká nkwi, saliyanj fàñhe saha jye ceenj na nòñi kàmpannja na me*. ³Jye mà u poonj yaha shi na, u aha nkàre nòñi waber'á, u à jacwòro pyi. Nka u poonj ká nkwi, saliyanj saha jye u juj'i me, u aha nkàre nòñi waber'á, u jye a jacwòro pyi me.

⁴Mii cìmpyiibii, amuni yii wuuni mú jye. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyanj u mpyi yii poonj. Nka nume, l'à pyi mu à jwo yii à kwù ná Kirisita e. Lire e ke yii poonj fàñhe saha jye yii na me. Yii na jye nòñi waber'á ngemu u à jè a fworò kwùni i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacennji pyi s'a Kile pêre me. ⁵Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu jyii karigii pyi ke, Musa Saliyanj mpyi a wuu jyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, jcyiimu ná Saliyanj mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùni kuni i. ⁶Nume wuu à fworò Musa Saliyanj bilere e, jaha kurugo ye wuu mpyi uru ngemu cye e kasujyii fiige ke, wuu à kwù uru kàmpannke na. Saliyanj nizemenj u jye ke, wuu mpyi maha jcaa s'a jaare s'a ntàanni ná ur'e, nka nume, Kile Munaani à fàñhe kan wuu á, wuu u jaare jaaranjanna nivønnò na.

Musa Saliyanj maha kapegigii cyêre

⁷Jye mpe funnke e, jaha mii la jye si jwo ye? MusaSaliyanj na jye kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyanj u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na sì n-cè na jyipèenni na jye kapii me. Nje y'à jwo Saliyanj i na: «Ma hà ma supyjjeenj cyeyaage jyipèen pyi me» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii†. ⁸Jye Saliyanj à pyi kanjò mà kapegigii mpyini lage tîrige mii funn'i pyinkannigii niyyahagii na. Jaha na ye Saliyanj kàmpyi u jye me, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè me. ⁹Tèni l'e, mii mpyi a Saliyanj cè me, nka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰na mii laage mpyi a tòn Kile na. Lire e Saliyanj u mpyi a yaa u shini ninkwombaanj kuni le mii taan ke, u à kwùni kuni

* **7:2** Oromu shiinbii yyêre, wà fànha mpyi lenkwucyeebii na me. U poonj kwunjkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèje wani. † **7:7** Ekizodi 20.17; Duterennamu 5.21

le mii taan. ¹¹ Kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyañi cye kurugo.

¹² Jye Saliyañi à fworó Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tíi, maa jwó. ¹³ Lire e ke yaage k'à jwó ke, kuru k'à pyi kañuñó si mii bò la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kañuñó mà kapegigii mpyiñi lage pëe mii funñ'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiñkii jye a tíi mē. Mii aha jçè na mii à Kile Saliyañi kuni yaha, mii maha jçè na mii sònñore jye a sàa jwó mē.

¹⁴ Sēñi na, wuu à li cè na Saliyañi à yîri Kile yyére, nka mii na jye sùpya, ngemu fànha k'à cyére ke. Mii na jye mu à jwo biliwe kapegigii mpyiñi kàmpañke na. ¹⁵ Naha na ye nde mii na mpyi ke, mii jye na lire yyaha cini mē. Nde l'à táan mii á ke, mii jye na lire pyi mē, nde l'à pēn mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶ Jye nde l'à pēn mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyañi à jwó. ¹⁷ Nka mii fànha jye naye na mē, naha na ye kapegigii mpyiñi lage ku jye mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸ Mii à li cè na kacēñkii mpyiñi fànha jye mii i mē. Sēñi na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, nka mii maha jà mē. ¹⁹ Kacēñkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii jye na jini na cyire pyi mē fo kapegigii, cyire lage sí jye mii na mē. ²⁰ Nde l'à pēn mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fànha jye naye na mē, nka kapegigii mpyiñi sònñore ti jye mii i ke, tire fànhe ku jye mii na.

²¹ Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la jye s'a kacēñkii pyi ke, kapiini mpyiñi lage ku maha mii ta. ²² Kile Saliyañi kyal'à sàa táan mii á. ²³ Nka mii maha kani labere fànha jya naye na, ndemu li jye li jye mii jyii wuuni mē. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyiñi na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴ Ei! Mii wuun'à kēege de! Mii sònñopeere ti sí kwùñi nò mii na ke, jofoo u sí mii shwó tire na ye? ²⁵ Wuu Kile kēe, naha na ye wuu Kafoonj Yesu Kirisita à wuu shwó.

Jye mii la na jye s'a Kile Saliyañi kurigii jaare, nka kapegigii mpyiñi lage kurugo, mii jye a jà a li pyi mē.

8

Naarañkanni l'à táan Kile Munaani á ke

¹ Jye numē, mpíi pi jye Yesu Kirisita wwoñeēge e ke, Kile saha sì tìgire cyán pire na mē. ² Kile Munaani maha shìñi ngemu kaan Yesu Kirisita wwoñeēge e ke, lire fànha' à mii jùñó wwû kapegigii ná kwùñi fànhe e. ³ Sùpyañi fànha' à cyére, lire kurugo wuu jye a jà na Musa Saliyañi kurigii jaare si ntíi mē. Lire e Kile à u yabiliñi Jyañi tun, u à pa sùpya wuu kapimpyiibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfañi sárage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntìñi i Kile Saliyañi yi jwuñkanni na mē. Numē, wuu saha jye na jaare wuu jyii wuuni i mē, nka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinñi u na jaare na ntàanni ná u jyii wuuni i ke, u jyii karigii kanni na urufoo maha sònñi. Nka shinñi u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, lire jyii karigii na urufoo maha sònñi. ⁶ Na sònñi ma jyii karigii na, lire maha kwùñi nò mu na, nka na sònñi Kile Munaani jyii karigii na, lire maha shìñi ná yyeññke kaan. ⁷ Mpíi pi maha sònñi pi jyii karigii kanni na ke, pire na jye Kile zàmpēnmii. Naha na ye pi jye na jēege na Kile Saliyañi kurigii jaare mē, pi bá jini mē. ⁸ Lire l'à li ta, mpíi pi na sònñi pi jyii karigii kanni mpyiñi na ke, pire sì n-jà Kile jyii kariii pyi mē. ⁹ Yii pi ke, yii jye na jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i sahañki mē, Kile Munaani jyii wuuni yii jye na mpyi, naha na ye Kile Munaani na jye yii e.

Ná Kirisita Munaani* jye ngemu i mē, urufoo jye Kirisita wu mē. ¹⁰ Yii mēe jye yii sí n-kwû yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na jye yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìñi niñkwombaañi kan yii á, naha na ye Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùñi

* 8:9 Kirisita Munaani ná Kile Munaani jye niñkin.

i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí jye yii e, yii aha ስግግራ, Kile sí yii ስግግራ u Munaani cye kurugo mú.

¹² Lire e ke cinnpyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i, ስግግራ wuu jye a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu jyii wuuni i me. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii jyii wuuni i, yii sí n-kwû, ስግግራ yii aha yii jyii karigii nimpegigii bô Kile Munaani barag'e, yii sí shîji ninkwombaanji ta.

¹⁴ Jye mpîi pi na jaare na ntàanni ná Kile Munaani jyii wuuni i ke, pire puni na jye Kile pyii. ¹⁵ Naha na ye Kile Munaani li jye yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii me, yii mú saha sì raa fyáge me. Li sí yii pyi Kile pyii, si yii pyi yii já yii a ስግግራ fânha na Kile á: «Baba, Tufooni!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tēen ná l'e wuye funḡ'i na wuu na jye sēenji na Kile pyii. ¹⁷ Jye ná wuu sí jye u pyii, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyijne. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sinampe e.

Sinampe nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu jye ame nume ke, kuru jye yafyin me, sinampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e me. ¹⁹ Yii li cè na canḡke Kile sí u pyiibii sinampe cyēe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi jye na kuru canḡke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kanwaa baa. Lire jye a pyi yire yaayi jyii kyaa mà de! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sōnḡorō tatahaga saha na jye. ²¹ Bà bilinji maha fworō bilere e me, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworō vwōnhōnji i. Lire pyinḡanni na, Kile pyiibii na jye sinampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali ninjaa, yaayi puni na ስግግራ yyefuge cye e, layirilifoo fiige. ²³ Lire kanni bà me, wuu mú na ስግግራ. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire ninjyige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyiibil'á mà bâra cyeere nivōnnte na canḡke ስግግራ i ke, mà jwo kuru canḡke ku nō ke, wuu mú na ስግግራ. ²⁴ Kile à wuu shwā, ስግግራ wuu sàha ስግግራ a yire yaayi puni ta me. Wuu à wuu sōnḡore taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage ስግግራ ta a kwō ke, mu sàha maha kuru nta sōnḡi me. ²⁵ Jye yaage na wuu na sōnḡi ke, ná wuu sàha ku ta me, wuu wuu funḡyi jinge wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tēre wuu fānḡancyerere karigil'e mú. Naha na ye wuu à yaa wuu Kile jáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè me. Kile Munaani maha Kile jáare wuu kurugo fo maha kyēnḡanni là pyi, wuu jye a ndemu yyaha cè me. ²⁷ Kile u maha sūpyanji zōmbilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani jye na jcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpîi pi jye Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u jáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile jyii wuuni i. ²⁸ Mpîi pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báaraḡi pyi sijnḡan pire ntēḡenji kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tàanna ná u kayaanjahani i ke. ²⁹ Kile à fyānha a mpiimu cwōnro ke, u à wyēr'a li lwó uye funḡ'i, si pire pyi u Jyanji fiige, bà u Jyanji si mpyi si mpyi shinḡyahara yyaha wu me. ³⁰ Mpiimu u kari Kile à fyānha a cwōnro ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tí. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinbwoo uye yyēre.

Tàange ku jye Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na me

³¹ Jye naha wuu saha sí raa yu ye? Ná Kile sí jye ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na ye? ³² Kile jye a jēn'a u yabilinji Jyanji shwā kyaage na me, ስግግራ u à u yaha u à kwû mà pyi sáraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanji cye kurugo mà ye? ³³ Mpîi Kile à cwōnro ke, jofoo u sí n-jà tīgire cyān pire na ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Kile u à pi pyi pi à tí. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cēge ye? Wà sì n-jà me, naha na ye Yesu Kirisita à kwû wuu cyaga, lire kanni bà me, u à ስግግራ a fworō kwūnji i, u à sà ntēen Kile kàniḡe cyege na, maa Kile jáare wuu á. ³⁵ Tàange ku jye Kirisita e mà yyaha tí ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na ye? Yyefuge sí n-jà la? Lire jye me fyagare,

lire jye me wuu nkyèregenji, lire jye me katege, lire jye me fòñke, lire jye me kawaa, lire jye me boore la? ³⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semēji i na:

«Mu kurugo, wuu maha mpyi kwūñi laage e canmpuni, pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na nkèege ná mpiimu i tabon'i ke†.»

³⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sēenji na, mii à sàa dá li na na kwūñi yo, shīñi yo, mēlekēebii yo, jínabii yo, nume yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ nīnyīñi fànhe yaayi yo, nīñke nūñjo wuyi yo, yaaga maha yaaga k'à dá ke, tàange ku jye Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru nkemu cyēe wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na me.

9

Kile à Izirayeli shiinbii cwənnro

¹ Sēenji mii jye na yu yīi á, kafinara bà me, jaha kurugo ye mii jye Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cū ke, lir'à li cyēe mii na na sēenji mii jye na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nāvunñjo wu u jye mii shīñi shiinbii taan. ³ Lajañke mēe n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoñeēge e bà pi si mpyi si jyè kuru wwoñeēge e me, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi jye Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyenge shiin. U à sīnampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyañi kan pi á, pyīñkanni na pi à yaa pi a uru pēre ke, maa lire cyēe pi na, maa yaayi jwəmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworotiibii nīñcyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u jye yaayi puni nūñjo na, uru u jye Kile. U à yaa u a mpēre tērigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii nīnyahamii mén'a Kile cyé ke, lire jye a li cyēe na yaayi jwəmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'à pyi kañwə baa mà de! Yīi li cē na Izirayeli shiinbii puni jye Izirayeli tūluge shiin me. ⁷ Ibirayima tūluge shiinbii puni jye Ibirayima pyi me. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyīlibii pi sí n-pyi mu tūluge shiinbii*.» ⁸ Lire jwəhe ku jye, pyīlibii pi à ta mà tàanna ná sūpyire jyi wuuni i kanna ke, pire jye Kile pyi me. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile jwəmēeni i ke, pire pi jye Ibirayima tūluge shiinbii. ⁹ Kile jwəmēeni jwumpe pu jye mpe: «Yeele numēcyiin, mii sí nūru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.» ¹⁰ Lire kanni bà me. Wuu sōñjo Erebeke na mú! Ur'à u nampii laani lwó wuu tulyege Ishaka á. ¹¹⁻¹³ Mà pyīlibii yaha pi sàha si, si nkwo kacenne, lire jye me kapii pyi me, Kile mpyi a yi jwo Erebeke á na yyahafoonji Ezawu sí n-pyi kàntugo wuñi Yakuba báarapyi‡. Kile à jwo u Jwumpe Semēji i na: «Mii à Yakuba funñjo lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si me. Lir'à li cyēe na kani Kile à bēgel'a yaha ke, u na u báarañi pyi na ntàanni ná lire e, u jye na u pyi mà tàanna ná sūpyañi kapyiñkil'e me.

Kile maha sūpyire cwənnre maha ntàanna ná u jyi wuuni i

¹⁴ Nyē jaha wuu sí n-jwo ye? Lire e ke Kile jye a tíl'à bē? Onhə! Lire bà me! ¹⁵ Sēenji na, u à yi jwo Musa á na: «Shinñi na mii la jye si jūñaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinñi i mii la jye si nūñke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.» ¹⁶ Lire e ke sūpya jyi wuu, lire jye me u kapyiñii sí n-jà lire pyi li pyi me, fo Kile ká jūñaara ta ngemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semēji i, Kile à jwo Farən á na: «Mii à mu tīñe saanre tatēenge e bà mii fànhe ná mii mege si mpyi si nō nīñke cyeyi puni i mu cye kurugo me†.» ¹⁸ Lire e ke shinñi na Kile la jye si jūñaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ngemu nīngyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii yībe na «Naha na Kile maha nūru na wuu cēege ye? Jofoo u sí n-jà n-cyē u jyi wuuni i ye?» ²⁰ Mu u jye sūpya kanna ke, jaha ku jye mu, ka mu u wá na Kile kyáali ye? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonji pyi na jaha na u à lire yal'ame ye la‡? ²¹ Pwoore cwənhəfoonji

† 8:36 Zaburu 44.23 * 9:7 Zhenēzi 21.12 † 9:9 Zhenēzi 18.10, 14 ‡ 9:11-13 Zhenēzi 25.23 § 9:11-13 Malaki 1.2,3 * 9:15 Ekizodi 33.19 † 9:17 Ekizodi 9.16 ‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

bà u maha ti pyi u jεεmpe mà? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire jye me cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru lùun'à yîri, si u sífente cyêe mú. Nka cyire cwôhigii cyi mpyi a yaa cyi kêege ná Kile lùuni mpyi a yîri cyi taan ke, Kile à li kwû uye e, maa jûcû uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à jùñaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè nînyîni i ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire puni na na u pèente na jye tegel baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwôhâl'e bà u à wuu yyere me, u à wuu pîi yyere mà fworro supyishîni sanji shwôhâl'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile tûnntunji Oze sémèni i na:

«Mpii pi jye pi mpyi mii shiin me,
mii sí pire pyi na shiin.

Supyishîni u jye mii mpyi a u kyaa táan nay'á me,

mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'eš.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na

“Yii jye mii shiimbii me” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile jyii wunji pyilibii*.»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiimbii kyaa na ke

²⁷ Kile tûnntunji Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiimbii kyaa na na:

«Izirayeli shiimbii mée ká sàa jyaaha suumpe lwôhe jwôge nticennji fiige,
pi shin paanra kanna ti sí n-shwô.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonji Kile à jwo ke,
u sí pu fûnnô feefee jîŋke na fwôfwô†.»

²⁹ Kile tûnntunji Ezayi mú mpyi a fyânha a jwo na:

«Kâmpyi Sîni Punifoo Kile jye a mpyi a shinpaanra yaha t'à kwôro wuu shîni i me,
wuu shîni mpyi na sí n-tò Sôdômu fiige,
wuu shîni mpyi na sí n-tò Gômôri fiige‡.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'à tí

³⁰ Jye supyishîni sanji shiimbii pi mpyi pi mpyi na ntîni caa me, pir'à ntîni ta pi dâniyanji kurugo; ³¹ mà li ta, Izirayeli shiimbii pi mpyi na sônji si ntîni ta MusaSaliyanji kurigii jaaranji kurugo ke, pire jye a u ta me. ³² Naha na lir'à pyi ye? Pire pi ke, mà jwo pi dâniyanji pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa ná pi kapyiŋkil'e. Jye l'à pyi mu à jwo pi à búrugô kafaage na mà cwo. ³³ Yire y'à sémè Kile Jwumpe Semèni i na:

«Yii wîi, kafaage na sùpyire sí raa búruge ke, mii à kuru yaha Siyôn kânhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Nka ŋgemu u à dá ku na ke, urufoo sì n-sílege meš.»

10

¹ Jye mii cînmppyiibii, nde mii na jcaa ná na zômbilini puni i, maa Kile jáare li na na shîni Izirayeli shiimbii kurugo ke, lire li jye, pi nûmpanja ta. ² Sèenji na, mii à li jya na pi à piye pwô sèl'e Kile kuni jaaranji na, ŋka pi jye a li yyaha cè me. ³ Pyiŋkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tí ke, pi jye a lire yyaha cè me, maa ntîni caa ná pi yabilimpîi kapyiŋkil'e. Lire pyiŋkanni na, kuni i Kile maha sùpyanji pyi u à tí ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u jye Saliyanji tegeni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e me.

⁵ Ntîni u maha ntaa Saliyanji cye kurugo ke, Kile tûnntunjiMusa à jwo uru kyaa na na:

«ŋgemu ká já na Saliyanji kurigii puni jaare ke, urufoo sí shî ta lire cye kurugo*.» ⁶ Ntîni u maha ntaa dâniyanji kuni i ke, shinji u jye na jáare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile tûnntunji Musa fiige na: «Li jye a nò yii pi dũgô nînyîni i† (yii sà Kirisita cya yii tîrige me.)

⁷ Li mú jye a nò yii tîge kacyewyicugunke e (yii i Kirisita pyi u jè a fworro kwûni i me.)»

§ 9:25 Oze 2.22 * 9:26 Oze 1.10 † 9:28 Ezayi 10.22, 23 ‡ 9:29 Ezayi 1.9 § 9:33 Ezayi 8.14; 28.16 * 10:5 Levitike 18.5 † 10:6 Duterenomu 30.12

⁸ Nka naha Kile Jwumpe Semēni à jwo yē? U à jwo: «Jwumpe na jye mu taan, mu jwōge e ná mu zōmbilini i†.» Puru jwumpe pu jye dāniyañi jwumpe, wuu na puru mpemu yu sūpyir'á ke. ⁹ Mu aha jēn'a yyére li na ma jwōge e na Yesu u jye Kafoonji, maa dá li na ná ma zōmbilini puni i na Kile à u jè a yige kwūñi i, mu sí nūmpañña ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zōñi na, Kile maha jwo na urufol'à tii. Wà ha yyére li na u jwōge e sūpyire jyii na na Yesu u jye Kafoonji, urufol'á sí nūmpañña ta. ¹¹ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semēni i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufol'á sí n-sílege mēš.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishinji sanñi na, wà jye a wwû w'e mē. Kafoonji ninuñi u jye pi puni jūñjo na. Mpiimu ká u náare ke, u maha pire kan fo maha pi funñyi níñe. ¹³ Naha na yē yire y'à séme Kile Jwumpe Semēni i na: «Shin maha shin ká Kafoonji Kile mēge yyere ke, urufol'á sí n-shwō*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ Jye wà sí n-jà n-jwo, ná pi jye a dá u na mē, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yē? Ná pi jye a u kyaa lógo mē, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yē? Ná wà jye na u kyaa yu mē, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yē? ¹⁵ Ná pii jye a tun u shēenre njwuñi mē na mē, di u shēenre sí raa yu s'a ŋko yē? Y'à jwo Kile Jwumpe Semēni i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à jwō cyeyi puni i†.» ¹⁶ Nka sūpyire puni jye a dá Jwumpe Nintanmpe na mē. Jye yire Kile tūntunñi Ezayi à jwo na: «Kafoonji Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na yē?†» ¹⁷ Dāniyañi maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndōgoni cyē kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fworō Kirisita e. ¹⁸ Yíbigē wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Taha Yahutuubii jye a pu ta a lógo mē?†» Pi à pu lógo kē! Y'à jwo Kile Jwumpe Semēni i na:

«Pi à yiš jwumpe lógo jññke cyeyi puni i,
yi jwump'à nō dijyēñi jūñyi puni na*.»

¹⁹ Yíbigē wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Taha Izirayeli shiimbii jye a mpe jwumpe yyaha cē mē?†» Kile tūntunñi Musa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishinji u jye yii jye a u le dá e mē, mii sí uru yñcyēge lēñe yii e,
yii na supyishinji ŋgemu sōññi yákili baafēe ke, mii sí uru nāvunñke pyi ku yii ta†.»

²⁰ Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpii pi mpyi pi mpyi na mii caa mē, pir'à mii nya,
mpii pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mē, mii à naye cyēe pire na†.»

²¹ Nka nde li jye Izirayeli shiimbii kàmpaññke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyēge kaan sūpyire t'á,
ntemu ti jye ti jye ná pēen'i mē, maa jūñjo kyán kēš.»

11

Kile jye a cyé Izirayeli shiimbii na mē

¹ Jye yibigē wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jye: «Lire e ke Kile à u shiimbii, Izirayeli shiimbii cyé bē?†» Mā byanhara bá la! Naha na yē mii yabilinji na jye Izirayeli shin, maa mpyi Ibirayima tūluge shin, mà fworō Benzhamā bage e. ² Sūpyire Kile à cwōñrō mà lwó fo ku tasiige e ke, u jye a pi cyé mē. Nje Kile tūntunñi Eli à jwo Kile á Izirayeli shiimbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semēni à njemu jwo mà yyaha tii ná yire e ke, yii jye a yire cē mà? ³ U à jwo: «Kafoonji, pi à mu tūntunmpii bō, maa mu sárayi tawwuyi jya. Mii kanni u à kwōro, pi la na jye si mii mú bō*.» ⁴ Nka di Kile à u jwō shwō a jwo yē? U à jwo: «Mii à shiin kampwōhii baashuunni (7.000) bēgel'a yaha naye mē na, pire wà jye a u ninñkure

‡ 10:8 Duterēnōmu 30.14 § 10:11 Ezayi 28.16 * 10:13 Zhouwēli 2.32 † 10:15 Ezayi 52.7 ‡ 10:16 Ezayi 53.1 § 10:18 Canñajyiini ná yññke ná wōrigii, cyire kyaa li jye naha ŋke cyage e. * 10:18 Zaburu 19.5 † 10:19 Duterēnōmu 32.21 ‡ 10:20 Ezayi 65.1 § 10:21 Ezayi 65.2 * 11:3 1 Saanbii 19.10, 14

sín Baali† taan mε.» ⁵ Lire pyiṅkanni na mú, niṅjaa Izirayeli shiinbii paanra na ṅye wani, Kile à ṅwə pire na, maa pi cwəṅnrə. ⁶ Ná u s'à ṅwə pi na maa pi cwəṅnrə, pi kapyiṅkii bà cyi à lire pyi l'à pyi mε. Kampyi pi kapyiṅkii fyè u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonə na Kile ṅye, ná lire bà mε, u ṅye a ṅwə pi na mε.

⁷ ṅye ṅje mii sí n-jwo ke, yire yi ṅye: nde Izirayeli shiinbii mpyi na ṅcaa ke, pi ṅye a lire ta mε. Mpii Kile à cwəṅnrə ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil'à pi niṅgyigigii waha. ⁸ Yire y'à jwo Kile Jwumpe Semēṅi i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi ṅyiigii pyi cyi ṅye na ṅaa mε,
maa pi niṅgyigigii pyi cyi ṅye na núru mε,
fo mà pa nə niṅjaa na‡.»

⁹ Saanṅi Dawuda mú à jwo:

«ṅyṅi pi à wwə a lyí ke,
Kile à uru pyi pi á kànhaṅa k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kaṅuṅə sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàraṅi.

¹⁰ Na pi ṅyiigii cyi wwə, pi àha raa ṅaa mε,
pi tùbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni iŠ.»

Izirayeli shiinbii nùmpañke kani

¹¹ ṅye yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku ṅye: «Taha Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburuguncwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi ṅcwuṅ'à pyi kaṅuṅə, ka supyishinṅi sanṅi si nùmpañna ta. Lir'à pyi bà yiṅcyēge si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mε. ¹² ṅye Izirayeli shiinbii ṅgurugonṅi ká mpyi kaṅuṅə mà kacēṅṅii nimbwəhii pyi ṅiṅke na, ka pi ṅcwuṅi si mpyi kaṅuṅə mà supyishinṅi sanṅi pyi u à tòṅn nimbwo ta, lire e ke pi puni ká nûr'a pa Kile á tēni ndemu i ke, nàkaana baa, là sí n-bâra kacēṅṅii ṅyahaṅi na. ¹³ Yii pi ṅye supyishinṅi sanṅi wuubii Yahutuubii shwəhə'e ke, ná yii e mii ṅye na yu. Mii na ṅye Yesu tūntunṅə ṅgemu u à tun supyishinṅi sanṅi'à ke. Mii à uru báaraṅi cû ná na cyeyi shuunniṅi i, ¹⁴ bà yiṅcyēge si mpyi si mpēe mii cīnmpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire si pi pii pyi pi shwə mε. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha ṅkere na ke, lir'à pyi kaṅuṅə mà Kile ná diṅye sūpyire shwəhəṅi yaa, Kile ká nûr'a pi bâra uye na tēni ndemu i ke, karigii niṅcēṅṅii cyi sí n-pyi ke, yii sōṅṅə cyire na ke. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwû ke, pir'à nûr'a ṅè.

¹⁶ Sūmaṅi niṅcyiini u à nə pi à kwəṅ ke, uru ká yaha Kile mεε na, u mbyimpe ká ntēg'a bwúuru yaa, uru mú na ṅye Kile wu. Cige ndire ká yaha Kile mεε na, ku ṅkéṅyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiinbii na ṅye mu à jwo olivye cige, ṅkemu k'à cēnmε kerege e ke, yii supyishinṅi sanṅi sí ṅye mu à jwo ṅyege funṅə woge. Pi à kerege woge ṅkéṅyi yà kwəṅ, maa ṅyege funṅə woge ṅkéṅyi yà kwəṅ a pwo yire takwəṅyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mε. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ṅkéṅyi niṅkwəṅyi fwəhəre si maye pēe mε. Mu aha maye pēe, li cè na mu bà u à ndire yyēṅe mε, ṅka ndire t'à mu yyēṅe. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ṅkéṅy' à kwəṅ, si mu pwo yi takwəṅyi i. ²⁰ Sēe mu à jwo. Yi dánabaare kurugo y'à kwəṅ, maa mu pwo yi takwəṅyi i mu dāniyaṅi kurugo. ṅka ma hà maye pēe ná lire e mε! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u ṅye a ṅūṅaara ta cige yabiliṅi ṅkéṅyi na mε, mu ṅye a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacēnni ná u kawaani nimpyiini wíi ke! Mpii pi à cwo ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacēnnε pyi mu na. Maye waha maa ṅkwôro puru ticēnmpe e de, lire baare e mu mú sí n-kwəṅ. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworopi dánabaare e, Kile sí núru pi pwo pi talyēge e, ṅaha na ye sí na ṅye Kile na mà pi pwo sahaṅki. ²⁴ Mu u à kwəṅ ṅyege olivye cige na mà pa mpwo kerege olivye cige ṅkéṅyi

† 11:4 Baali»: Sūpyire ti mpyi a tēn Izirayeli shiinbii ṅkere na ke, pire yasunmbwəhe kà mεge ki. Izirayeli shiinbii niṅyahamii mú mpyi a li ṅwə cû na ku pēre (1 Saanbii 19.18). ‡ 11:8 Duterēnəmu 29.4; Ezayi 29.10 § 11:10 Zaburu 69.23-24

takwonge e mà ta yii jye ninjin me, mu jye a cè a jwo na yire pwahomà sí n-taan yi jùñke na mà tòro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyiibii, kani l'à ñwəhə ke, mii la jye yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi jye supyishinji sanji shiinbii ke, yii àha ñkwə yiye pyi yákilifee me. Supyishinji sanji shiinbii pi sí n-shwə ke, Izirayeli shiinbii pìi sí pi ñingyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fûñjə.

²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwə bà y'a sémə Kile Jwumpe Seməñi i na:

«Shwofoonji sí n-yîri Siyən kànhe e,

U sí n-pa Yakuba tüluge shiinbii pyi pi pi toronkanni kēenñe, pi raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Seməñi i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti jye nte: mii sí pi kapegigii yàfa pi na*.»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpañke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpenmii, ka lire si yii pyi yii à tòn ta. Kile pi ñcwəñrəñi kàmpañke na, pi kyaa saha à táan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na ye Kile ká yaage ñkemu kan ke, u saha jye na kuru shuu me, u à ñgemu yyere ke, u jye na urufoo cyíge sahanji me. ³⁰ Tèni l'e, yii jye a mpyi a Kile ñwəməñi cū me, ñka nume, Izirayeli shiinbil'à cyé Kile na ke, lir'à Kile pyi u à jùñaara ta yii na. ³¹ Lire pyinjkanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil'à Kile ñwəməñi yaha, bà li si mpyi, Kile à jùñaara ta yii na pyinjkanni ndemu na ke, u u jùñaara ta pi na nume mú. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti ñwəməñi yahare e, si ñkwə mpa jùñaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Təgele jye Kile nəfuufente ná u yákilifente ná u ñcəñi na me!

Karigii u à bégel'a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè me.

Wà jye a u kurigii cè me.

³⁴ Y'a sémə Kile Jwumpe Seməñi i na:

«Jofoo u à Kafoonji Kile sənñore cè ye?

Jofoo u jye u yerəfoonji ye†?

³⁵ Jofoo u à fyānha a yaaga fwoo le u na, u u mpa urufoo fwooni tò ye‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fworro Kile e,

maa mpyi u məe na,

maa mpyi u wuyo.

Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.

Amiina.

12

Naaranjkanni nivənni kani

¹ Jye mii cìmpyiibii, ná Kile s'a jùñaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga ñincəññe* fiige, ñkemu ku jye Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pèenjkanni ñincəñni li jye lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi diñye sùpyire wogigii fiige me, ñka yii Kile yaha u a yii kēenñi, u u yákilii nivənmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li jye Kile jyii wuuni, maa ñwə, maa ntáan ná cyaga jye a li fô me, yii sí lire cè.

³ Kile à ñwə mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pēe si ntōro me. Yii yiye tîrige, fànhe Kile à kan yii á yii dáníyañi kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na jye ninjin, ñka ti yatanjy'à nyaha, yi puni ná yi báara sí u jye. ⁵ Lire pyinjkanni na, wuu dánafeebil'à nyaha, ñka wuu na jye cyere ninjin Kirisita wwəñeñge e. Wuu pun'à pwə pwə wuye na. ⁶ Kile à ñwə wuu na, maa màkanyijjemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à nyaha. Kile tūntture njwunji màkange jye ñgemu á ke, urufoo u a ti yu u tàanna ná u dáníyañi i. ⁷ Dánafeebii ntēgenji màkang'à kan

* 11:27 Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34 † 11:34 Ezayi 40.13 ‡ 11:35 Zhobu 41.2 * 12:1 Pii maha jwo: «sáraga jyii wogo».

ngemu á ke, urufuoo u a pi tère. Ngemu wogo ku nyε na kàlaŋi kaan sùpyir'á ke, urufuoo u a lire pyi. ⁸ Yεrege màkang'à kan ngemu á ke, urufuoo u a sùpyire yεrege. Sùpyire ŋkanŋi màkange nyε ngemu á ke, urufuoo u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan ngemu á ke, urufuoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègeni màkang'à kan ngemu á ke, urufuoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwòhòl'e, yii a kapegigii fún, yii i ŋkwòro yii a kacɛnŋkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cìmpyiibii ná piye shwòhòl'e ke, kuru ku pyi yii shwòhòl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shincyiinji sí raa pi sanmpii pèrè. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mε, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonji á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹² Sònŋore tatahage ku nyε yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funnyi nŋe yyefuge tèn i, yii yiye waha Kileŋarege na. ¹³ Yaayi kuunji u nyε yii cìmpyiibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nàmpwuunbii cwòre yii a jwòge yii pyenyi i.

¹⁴ Mpii pi na yii kyérege ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi lánja mε, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpii pi nyε funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpii pi na mεε súu ke, yii a mεε súu ná pire e. ¹⁶ Yii yii sònŋore pyi ninŋin, yàmpeene kà mpyi yii e mε, yii yiye tîrige, yii àha yiye yaha yákilifee mε.

¹⁷ Yii àha kapii fwoò tò ná kapil'e mε, yii yiye waha yii raa kacɛnŋii pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fànha le bà yyeŋinŋe si mpyi si ŋkwòro yii ná pi sanmpii shwòhòl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi mε. ¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wà ká yii mùmpɛnmε pyi, yii àha yii wuuni ŋkoonji láha mε, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à sémε Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Mii u sí yii túbileni kòrɔ, mii u sí yii ŋkoonji wwû†.» Kafoonji Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'à jwo mú na: «Katege ká mpyi mu zàmpɛnŋi na, njiyi kan u á. Byage ká mpyi u na, lwòhò kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nàŋkyanhii mu à wwû u jùŋke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyiŋi lage yaha ku fànha ta ma na mε, maye waha ma a kacɛnŋkii pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyiŋi na.

13

Dánafeebil'à yaa pi piye tîrige fàn'h'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tîrige fàn'h'á, naha na yε fànha nyε wani, ŋkemu k'à tìŋe Kile pàama mε, fànhafeebii pi nyε ke, Kile u à pi tìŋe. ² Lire e ke ngemu u à cyé fànhafeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpii pi à cyé amuni ke, pire maha jɛcèegeni pyi u à nò piye na. ³ Mpii pi na kacɛnŋkii pyi ke, pire nyε na fyáge fànhe yyaha na mε, mpii pi nyε pi nyε na kacɛnŋii pyi mε, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu la nyε s'a fyáge ku yyaha na mε, ta kacɛnŋii pyi. Lire ká mpyi, mu sí ŋkèe ta. ⁴ Fànhafeebii na nyε Kile báarapyii yii tònŋi kurugo. Ná mu nyε na kacɛnŋii pyi mε, mu sí raa fyáge pi na, naha na yε kàshikwònyaage nyε pi cye e tawage e mε. Kile báaraŋi na pi nyε s'a kapegigii pyifeebii kapyiŋkii ŋkoonji wwû pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'á yaa ti tiye tîrige fàn'h'á. Yyefuge pi maha ntège sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà dε, ŋka pi li pyi, naha na yε li kun'à tíi.

⁶ Lire na yii na múnalwòore sàrali mú. Mpii pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaraŋi na, pi raa u pyi pi a jwòge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinŋ'á yii à yaa yii a múnalwòore kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'à yaa y'a ŋkaan ngemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinŋi na yii à yaa yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinŋi yii à yaa yii a mpèrè ke, yii a uru pèrè.

⁸ Tàange baare e, yafyin kà zìi mpyi yii ná yii supyiŋeεbii shwòhòl'e mε. Ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufuoo na Kile Saliyaŋi kurigii puni jáare. ⁹ Yii li cè na nje y'à jwo Kile Saliyaŋi i na: «Ma hà zínni ná wabere cwo e mε, ma hà sùpya bò mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà ma supyiŋeεŋi cyeyaage nyipɛen pyi mε*» ke, yire ná Saliyaŋi

† 12:19 Duterenomu 32.35 ‡ 12:20 Taanlinŋkii 25.21, 22 * 13:9 Ekizodi 20.13-15, 17; Duterenomu 5.17-19, 21

kappaagii sanŋkil' à lwó a pwó nde kabilini na: «Ma shinŋeeni kyaa táan may'á ma yabilini fiige†.» ¹⁰ Tàange ká mpyi ngemu i ke, urufoo nyɛ na kawaa pyi u shinŋeeni na mɛ. Nyɛ mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyani kurigii puni jaara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonj cannuruge sigili

¹¹ Yii mpe lóg'a tara, tɛni i wuu nyɛ numɛ ke, yii à lire cè. Tɛn'à nɔ wuu jɛ a yîri njoompe na, jaha na yɛ tɛni i wuu à jyè Kile kuni i ke, wuu à zhwoŋi byanhara numɛ mà tòro lire tɛni na. ¹² Numpilag'à nɔ cyage e, nyɛge na ŋko raa múru. Lire e ke wuu numpire karigii jwó yaha, wuu bɛɛnmpe kashikwɔnyaayi le wuye na. ¹³ Wu a jaare ntini i, bà sùpyani maha jaare canŋke e mɛ. Wu lása njyintoroni ná sinmbyaani ná jacwɔore ná silegebaare ná yukwɔnni ná yincyɛge na. ¹⁴ Yii Kafoonj Yesu Kirisita pyinŋanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere nyii karigii pyi mɛ.

14

Dánafeebii nyɛ a yaa pi a piye cêge mɛ

¹ Mpii pi nyɛ pi sàha fàŋha ta Kile kuni i mɛ, yii pire cùmu leme jwó, yii àha raa pi jwumpe cyige mɛ. ² Wà na nyɛ wani, ur'à cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyí, wà sí nyɛ wani ngemu u nyɛ u sàha fàŋha ta Kile kuni i mɛ, faayaayi kanni uru na lyí. ³ Nge u nyɛ na yi puni lyí ke, uru kà raa yi puni lyimbaafoonj fare mɛ, yi puni lyimbaafoonj mú kà raa yi puni lyífoonj fwóhore mɛ, jaha na yɛ Kile à jɛɛ uru na mú. ⁴ Di mu nyɛ na maye sônŋi maa wabere báarapyi cêge yɛ? U à báaracennɛ pyi yo, u nyɛ a báaracennɛ pyi mà yo, mu kuro nyɛ yire e mɛ, u ná u jùŋufoonj shwóhɔl'e yire nyɛ. U mú sí báaracennɛ pyi, jaha na yɛ sɔŋi na nyɛ Kafoonj na mà lire pyi. ⁵ Wà maha canmpyaagii cyi sônŋi na cyir'à jwó mà tòro cyi sanŋkii na, wabere sí i sônŋi na canmpyaagii pun'à tàanna. Shin maha shin u u sônŋonŋanni yaha li pyi sèe. ⁶ Shinŋi u à canŋke kà pwóŋŋo canpyi sanpyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonj pèente kurugo. Shinŋi u nyɛ na yalyire puni lyí ke, uru mú na lire pyi Kafoonj pèente kurugo, jaha na yɛ u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinŋi u nyɛ u nyɛ na yalyire puni lyí mɛ, uru mú maha lire pyi Kafoonj pèente kurugo, jaha na yɛ uru mú maha fwù kaan Kile á. ⁷ Sèenŋi na, wuu wà tufiige nyɛ na u shɔŋi pyi uye kurugo mɛ, wuu wà mú sí nyɛ na ŋkwûu uye kurugo mɛ. ⁸ Mà wuu yaha shi na, wuu nyɛ Kafoonj wuu, wuu mú sí ká ŋkwû, wuu na nyɛ Kafoonj wuu. Lire e ke wuu nyɛ shi na yo, wuu à kwû yo, wuu na nyɛ Kafoonj wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwû maa jɛ si mpyi kwùubii ná nyii wuubii Kafoonj.

¹⁰ Nyɛ mu wi ke, jaha na mu nyɛ na ma cìmpworonj cêge yɛ? Mu sí wi ke, jaha na mu nyɛ na ma cìmpworonj fare yɛ? Wu shin maha shin sí Kile yibige jwó shwó canŋka.

¹¹ Kafoonj Kile à jwo u Jwumpe Semɛŋi i na:

«Mii nyii wunji u nyɛ,
sùpyire puni sí raa ninŋure sínni mii yyahe taan,
pi puni sí raa mii père*.»

¹² Lire pyinŋanni na, wuu shin maha shin sí u kapyinŋi yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cìmpyiibii jùŋo kyángɛ mɛ

¹³ Nyɛ wuu wuye jɛcɛgenj jwó yaha, yii àha yaaga yaha yii cìmpworonj yyaha na si u yyaha kwòn, lire nyɛ mɛ si u pyi u cwo mɛ. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonj Yesu barag'e, yaage kà tufiige nyɛ a jwóhɔ mɛ. Nka wà ha ŋkemu pyi na k'à jwóhɔ ke, kuru maha jwóhɔ urufol'á. ¹⁵ Mu aha jɛcè na mu shinŋeeni sí jige mu yalyige na, ma hà ku lyí u nyii na mɛ, ná lire bà mɛ, mu sí tàange kuni yaha u kàmpañke na. Mu cìmpworonj kurugo Kirisita à kwû ke, ma hà mpyi kaŋŋo si u jùŋo kyán yalyire kurugo mɛ. ¹⁶ Ma hà ma mɛge yaha ku kèege yaaga kurugo, na k'à táan mu á mɛ. ¹⁷ Yii li cè na Kile Saanre

† 13:9 Levitike 19.18 * 14:11 Ezayi 45.23

kani jye a yyaha tí ná jjiñi ná yabyeere e me, nka Kile Munaani maha ntñi ná yyeñiñke ná funntange nkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tí. ¹⁸ Shinñi u jye na báare Kirisita á lire pyiñkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kêre.

¹⁹ Jye nde li sí yyeñiñke kan wuu á, si wuu pyi wuu fànha ta wuu ná wuye shwòhòl'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báarañi kège yalyire jùññ taan me. Sèe wi, yalyire pun'à jwò, nka ntemu jjiñi sí n-jà n-pyi kapuññ si mu cìmpworonñ jùññ kyán ke, tire jjiñi jye a jwò me. ²¹ Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kapuññ si mu cìmpworonñ jùññ kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwóro. ²² Nde mu jye na sòññi mà yyaha tí ná nke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwòhòl'e. Shinñi u jye u funñke jye a cèenne ná u kapyiñkil'e me, uru wuun'à jwò. ²³ Nka mu funñke ká jenne yalyige ká jjiñi na, maa núr'a ku lyí, Kile sí mu cège, naha na ye mu jye a li pyi ná daniya e me. Kani sí li jye li jye a pyi ná daniya e me, lire maha mpyi kapii.

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmo leme jwò

¹ Wuu mpiimu pi à fànha ta Kile kuni i ke, mpíi pi jye pi sàha fànha ta l'e me, wuu pi fànhançyerere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu jyi karigii kanni caa raa mpyi me. ² Shin maha shin à yaa u a u shiññeñi jyi kariii pyi jcyiimu cyi sí là jwò u na, si u pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke. ³ Yii li cè na ali Kirisita jye a u yabiliñi jyi wuuni pyi me, mà tàanna ná yi jwuñkanni i Kile Jwumpe Semeni i na: «Mpíi pi à mu faha ke, mii pírefel'à faha*.» ⁴ Yaaga maha yaaga ku mpyi a sème fo tèemñi i Kile Jwumpe Semeni i ke, yire pun'à sème si wuu kàla, bà wuu zòompíi si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sòññore tatahaga ta me. ⁵ Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòompíi taali ke, uru u yii sòññore pyi niñkin, bà Yesu Kirisita jye na li caa me, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tunji Kile pèe ná yákili niñkin ná mee niñkin i me. ⁷ Bà Kirisita à yii cùmu leme jwò me, yii a yiye cùmu leme jwòge amuni, lire sí pèene taha Kile mege na. ⁸ Sèñi na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báara pyi, jwomyahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fùññ me. Lir'à li cyèe na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani jùñke ku jye mú, bà supyishinñi sanñi si mpyi s'a Kile père u kacennkii kurugo bà y'à sème Kile Jwumpe Semeni i na: «Lire kurugo mii sí mu pèe supyishinñi sanñi shwòhòl'e, mii sí mee cèe si mu kêe†.»

¹⁰ Y'à sème mú na:

«Supyishinñi sanñi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e sijcyan‡.»

¹¹ Y'à núr'a sème mú na:

«Supyishinñi puni, yii a Kafoonji kêre.

Sùpyire puni, yii a u pèe§.»

¹² Kile tùnntunñi Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tulu e,
u sí n-pa n-yíri si mpyi supyishinñi sanñi jùñufoonji,
pi mú sí pi sòññore taha u na*.»

¹³ Kilenñi u maha sòññore tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwòhò ná yyeñiñke kan yii á, yii daniyanñi kurugo, bà li si mpyi jwomèeni u à lwó wuu á ke, Kile Munaani fànhe si yii pyi yii yii sòññore taha lire na sèl'e me.

Poli báarañi pyiñkanni

¹⁴ Mii cìmpyiibii, nde li jye yii kàmpañke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyiñi laage e, jçèñi sèe wuñi mú sí na jye yii e, na yii sí n-jà raa yiye yerège. ¹⁵ Nka

* 15:3 Zaburu 69.10 † 15:9 2 Samuweli 22.50; Zaburu 18.50 ‡ 15:10 Duteremu 32.43 § 15:11 Zaburu 117.1 * 15:12 Ezayi 11.10

nge letereñi i, mii à naye waha maa karigii cyii séme si yii funnyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na ye Kile à jwə mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báarapyi supyishini sanni shwəhəl'e. Jwumpe Nintanmpe njwunji báaranji mii jye na mpyi ke, uru na jye mu à jwo sáragawwu báara, mpíi pi jye pi jye Yahutuu mē, bà pire si mpyi si mpyi sáraga fiige nkemu k'à táan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kanna na, uye mē na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwoñege kurugo, mii sí n-jà raa nkəwəhəli ná na báaranji nimpyni i Kile á. ¹⁸ Sēñi na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpíi pi jye pi jye Yahutuu mē, u à mii tēge, maa pire pyi pi à jən'a Kile jwəməni cū mii jwumpe ná mii kapyiinkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'à pyi kacyeenkii ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funnke e. Lire pyiinkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, puru kəmpañke na, mii à sàa báaranji pyi mà nō u tēgeni na mà lwó Zheruzalemu kàñhe e mà sà nō Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nya cyeyi njemu i mē, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeyi i, bà li si mpyi, mii àha nkəwə raa wà fyè tare mē. ²¹ Nka l'à pyi mu à jwo bà y'à séme Kile Jwumpe Semēni i na: «U kyaa jye a jwo mpiimu á mē, pire sí u nya, Mpíi pi jye pi jye a u kyaa lógo mē, pire sí u cè†.»

²² Jye lire l'à sàa mii tēge kwəñ fo tooyo niñyahay'e yii yyére zhēñi na.

²³ Jye numē, mii báaranj'à kwə naha jcyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwə, mii la mpyi si sà fworō yii na, ²⁴ mii niñkareñi Esipani kini i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a nkēge, yii i na tēge bà mii si mpyi si nō wani mē. ²⁵ Nka mii sí n-fyānha n-shà Zheruzalemu i, Kile wuubii pi jye wani ke, mii sí n-sà ntēge kan pir'á. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi jye Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'à cyeyi wà yiye na si ntēge Zheruzalemu dánafeebii fəñəfeebii tēge. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tēge, nka sēñi na, pi ná li mpyiñ'à yaa, naha na ye pi jye Yahutuu mē, nka Jwumpe Nintanmpe pu jye nəfuu fiige Kile maha ngemu kaan ke, Zheruzalemu Yahutuubii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tēge ná pi cyeyaayi i, lire na jye pi nimpyii. ²⁸ Jye mii aha cyire karigii cwəñrə, maa uru wyēñi kan, mii sí n-tōrō yii yyére s'a wá Esipani kini i. ²⁹ Mii mú s'à li cè na mii aha nō wani yii yyére, Kirisita sí jwóni lwó wuu na sèe səl'e.

³⁰ Jye mii cìmpyiibii, ná wuu sí jye Kafoonji Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'à wuu pyi wuu u wuye kyaa táan wuy'á, mii na li caa yii á, yii raa Kile jáare mii á na zhileni na, ³¹ Zhude kùluni shiinbii pi jye pi jye Kile kuni i mē, bà mii si mpyi si shwə pire na, ntēgeni mii sí sà n-kan Kile wuubil'á Zheruzalemu i ke, pi i jee uru na ná funntange e mē. ³² Lire ká mpyi, Kile ká jee, mii funntanga wunji sí nō yii yyére, mà bàra lire na, yii sí maban le mii i. ³³ Yeyiñkefoo Kile u pyi ná yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu cìmpworocwoñi Febe kyaa jwo yii á, metangafu u jye u wi, Sannkere dánafeebii kurunke tēgefooni wà wi. ² U aha nō yii yyére, yii i u cūmu lemē jwə Kafoonji mege kurugo, mu à jwo bà l'à yaa l'a mpyi Kile wuubii shwəhəl'e mē. U aha ntēge cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tēge. U yabilin'á shinnyahara tēge mà cye cyán mii yabilini na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na jye mii báarapyiñe Yesu Kirisita báaranji i. ⁴ Pire mpyi na nko si mpōñ pi múnahigil'e mii wuuni zhwoñi kurugo. Mii kanni bà u jye na pi kère mē, supyishini sanni dánafeebii kurunji puni mú na pi kère. ⁵ Dánafeebii pi maha piye bínnini pi pyenge e ke, yii pire shéere mú. Yii mii ntāannamacinmpworonji Epayinēti shéere. Uru u à pyi shincyini mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báaranyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire jye supyishi

† 15:21 Ezayi 52.15

nin̄kin, wuu à pyi kàsuni i sin̄cyan. Pi mey'à fworo sèl'e Yesu tūntunmpii shwòhòl'e, pi mú à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafoon̄i wwōn̄ēge e. ⁹ Yii Uruben shéere, wuu báarapyin̄ē u jyé ure Kirisita báaran̄i i, yii i mii ntàannamacinmpworon̄i Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Ap̄lesi shéere, ur'à n̄ē yyefuge na Kirisita m̄ge kurugo. Yii Arisitobuli pȳenge shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii c̄inmpworon̄i Er̄diȳon shéere. Narisisi pȳenge shiinbii pi à dá Kafoon̄i na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirif̄eni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuun̄ni na báaran̄i pyi Kafoon̄i á. Yii mii ntàannamacinmpworocw̄on̄i P̄risidi shéere, ur'à uye kan Kafoon̄i báaran̄i á sèl'e. ¹³ Yii Kafoon̄i nin̄cw̄on̄i Urufusi ná u nun̄i shéere, mii nu mú u jyé ure. ¹⁴ Yii As̄enkiriti ná Fileḡon ná Er̄imesi ná Patorobasi ná Er̄imasi shéere, c̄inmpyiibii sanmpii pi jyé ná pi e ke, yii pire puni shéere mú. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Ner̄e ná u c̄inmpworocw̄on̄i shéere mà bàra Olen̄pi na. Dánafeebii sanmpii pi jyé ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a c̄inmpworogo fw̄un̄i kaan yiy'á ná fun̄c̄en̄ni i, Kirisita dánafeebii kurun̄yi pun'à yii shéere.

Ȳeyi nizanȳi

¹⁷ Mii c̄inmpyiibii, mp̄ii pi maha ma ná ndàhalan̄i i dánafeebii shwòhòl'e, maa pi wuruge, maa nt̄un̄ke taha wuu kàlan̄i na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye k̄an̄mucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafoon̄i Kirisita á bà tire s̄up̄yire jyé na báare m̄e, pi fuc̄erigil'á pi maha báare. Mp̄ii pi jyé pi s̄aha n̄kw̄ò a f̄anha ta Kile kuni i m̄e, pi maha pire wuruge ná jwuntan̄mpe ná k̄ayituw̄oḡore e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafoon̄i n̄w̄om̄eni c̄u pyin̄kanni ndemu na ke, s̄up̄yire pun'à lire c̄è. Lire e ke mii fun̄tanga wun̄i u à s̄i yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kac̄en̄ni pyi, yii i láha kapegigii na feēfee. ²⁰ Nȳe li saha s̄i m̄o m̄e, yyēnin̄ke kanvoōni Kile sí Sitaann̄i t̄rige n-cȳan̄ yii a fw̄on̄i ná yii tooy'e. Wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita u n̄w̄o yii na, u u yyēnin̄ke kan yii á. ²¹ Mii báarapyin̄ēni Tim̄oti à yii shéere. Lusisi ná Zhas̄on ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mp̄ii na jyé shin̄nuu. ²² Nȳe mii Ter̄itusi u à Poli t̄èg'a n̄ge l̄eter̄en̄i s̄ém̄e ke, mii mú à yii shéere Kafoon̄i wwōn̄ēge e. ²³ Gayusi yȳere mii jyé n̄amp̄on̄te na ke, ur'à yii shéere. Uru yȳere dánafeebii maha piye bínnini mú. K̄an̄he wȳer̄emaran̄i Erasiti ná wuu c̄inmpworon̄i Karitusi à yii shéere.

[²⁴ Wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita u n̄w̄o yii na, u u yyēnin̄ke kan yii á. Amiina.]

²⁵ Wuu p̄en̄ē taha Kile na. Jwumpe Nintan̄mpe mii jyé na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na jyé Kile á mà puru pyi pu f̄anha kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kan̄w̄on̄i cȳēe, u mpyi a lire n̄w̄oh̄ò mà lw̄ó fo d̄inȳen̄i t̄eesiini i. ²⁶ Num̄e, l'à yige b̄een̄mpe na. Nȳe Kile tūntunmpii s̄ém̄ebii cye kurugo, mp̄ii pi jyé pi jyé Yahutuu m̄e, pire pun'à lire kan̄w̄on̄i c̄è. Kilen̄i u jyé wani fo tèekwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà s̄up̄yire puni si mpyi si dá uru na s'a uru p̄ere m̄e.

²⁷ Kile kanni u jyé yákilifoon̄i ke, p̄ente ti taha u na t̄er̄igii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo tèekwombaa. Amiina.

Poli à lèterɛɛni ninyiini ngemu kan Kòrenti kànhɛ dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterɛɛni funɔ jwumpe e ke

Kòrenti kànhɛ na mpyi kànbwòhò, yasunnyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwunji ná nànkwanji mpyi na mpyi pyinkannigii puni na kuru kànhɛ e.

Yesu túnntunni Poli à yye ninjin ná paanga pyi Kòrenti kànhɛ e. Lire tɛni i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pì si piye kan Yesu á (Kapyiinkii 18.1-18). Poli karenkwooni kàntugo, nyahangurug'à jyè dánafeebii ná piye shwòhòl'e. Poli à yire lógo maa nge lèterɛɛni tun si pi yɛɛ, maa li cyèe pi na, na dánafeebii wwoɲɛge na nyɛ mu à jwo cyere, ti nùɲke ku nyɛ Yesu Kirisita kanni. Tire cyee yatanɲi pun'à yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kurunke e, pì mpyi a lèterɛ tũugo u á, maa yibi yi yà pyi u na. Poli à nge lèterɛɛni sémɛ maa jwòshwòro kan yire yibi yi na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyɛ na zunni pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyi pire yyère la? (8--10)

Di dánafeebil'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyi i yɛ? (12--14)

Dánafoonji kwùni kàntuge nyɛ naha shi yɛ? (15)

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu Kirisita túnntunɲò mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Sositeni u à nge lèterɛɛni sémɛ si nkan ² yii dánafeebii kurun'á, Kòrenti kànhɛ e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bàra mpii puni pi nyɛ na wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonji wuu fiige ke, ³ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi i yyenjinke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kòrenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyɛ Kile na tɛrigii puni i, naha na yɛ u à jwò yii na, yii ná Yesu Kirisita wwoɲɛge kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoɲɛge e, yii à Kile màkanyi shini puni ta, mà cye cyán jwumpe ná nɛni na. ⁶ Naha kurugo yɛ jwumpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, pur'à tateɛnge wwù yii e. ⁷ Lire e canɲke wuu Kafoonji Yesu Kirisita sí uye cyèe ke, mà yii yaha yii i kuru canɲke sigili, Kile màkange kà tufiige kuu nyɛ yii na mɛ.

⁸ Uru Kile mú u sí yii tɛge si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si nkwòro u kuni i fo sà nò li tɛgeni na, si mpyi tìgire cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge mɛ. ⁹ Kile na nyɛ jwòmɛ ninjinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u Jyanji, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoɲɛge e mɛ.

Poli à li cya Kòrenti dánafeebil'á na pi bê

¹⁰ Mii cìmpyiibii, mii na li jáare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mɛge na, yii i bê ninjin na, yii àha n-láha yiye na mɛ. Yii bê, yii i mpyi ná sòɲɔro ninjin i, yii i yii karigii kapyiini nùɲke yaha ku pyi ninjin. ¹¹ Naha kurugo yɛ mii cìmpyiibii, mii à lógo Kilowe pyenge shiinbii pì jwò na, na mbèmbaanji na wá yii shwòhòl'e, ¹² na pì na wá na nko yii shwòhòl'e na pire na nyɛ mii Poli wuu, pì sí i nko na pire na nyɛ Apolosi wuu, pì sí i nko na pire na nyɛ Pyeri wuu, pi sanmpii sí i nko na pire na nyɛ Kirisita wuu. ¹³ Mii sí yii yíbe, Kirisita à táa la? Taha Poli u à kwòro kworokworocige na yii kurugo, lire nyɛ mɛ taha Poli mɛge na yii à batize? ¹⁴ Mii Poli à Kile shéere, naha na yɛ Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii nyɛ a yii wà tufiige batize wani mɛ. ¹⁵ Lire e yii wà sà n-si n-jà n-jwo na ur'à batize mii mɛge

na mε. ¹⁶ Mii funṅɔ naha mpyi a wwò, mii mú u à Sitefanasi pyεngε shiimbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyére mε.

Sùpyire yákilifente nyε Kile nyii na sìncomɔ

¹⁷ Yii li cè na báaraṅi nɔncyiṅi mεε na Kirisita à mii tun ke, uru bà u nyε batizeliṅi mε, Jwumpe Nintanmpe njwuṅi kurugo u à mii tun. Mii mú sí nyε na tire túnnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e mε, bà li si mpyi sùpyire kà raa òrili mii jwuṅkanni kurugo mε, ṅka pi a òrili Kirisita kwùṅi kurugo kworokworocige na. ¹⁸ Mpii pi nyε kuni nimpini i, ná Kile sí n-pa pi shi bò ke, jwumpe pu nyε na yu mà yyaha tí ná Kirisita kwùṅi i kworokworocige na ke, puru na nyε sìncomɔ pire mpil'á. ṅka wuu mpii pi nyε kuni nɔncenni i, ná Kile sí n-pa wuu shwò ke, Kile sífente ti nyε ti ti wuu á.

¹⁹ Nyε y'á sémε Kile Jwumpe Semεṅi i na:

«Mpii pi na piye sònṅi yákilifee ke, mii sí pire sìncompe cyêe.

Mpii pi na piye sònṅi na pir'á kyaa cè ke, mii sí li cyêe na pire nyε a yafyin cè mε*.»

²⁰ Mà tàanna ná lire e, taa yákilifeebii nyε ke? Mpii pi na piye sònṅi na pir'á Kile Saliyaṅi cè ke, taa pire nyε ke? Taa ṅge ònyεṅi jwuṅceempii nyε ke? Kile à li cyêe na ṅge ònyεṅi yákilifente na nyε sìncomɔ. ²¹ Mà tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwó ṅge ònyεṅi yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpai yákilifente e mε. Lire kurugo jwumpe wuu nyε na yu, ná ònyεṅi sùpyire na pu sònṅi sìncomɔ ke, Kile à li lwó sùpyire t'á dá puru jwumpe na ke, si pire shwò.

²² Nyε Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii jaa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. Girekiibii sí na jcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu nyε na yu na u à kwù kworokworocige na ke, puru na nyε jwuṅjwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sìncomɔ supyishiṅi sanṅ'á. ²⁴ ṅka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyêe. ²⁵ Naha kurugo yε kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sònṅi sìncomɔ ke, lir'á fànha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sònṅi na fànhaṅcyerεε ti nyε ti ti ke, lir'á fànha tò sùpyire na.

²⁶ Mii cɔmppyiibii, yyerεṅkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wí ke! Mà tàanna ná sùpyire kàanmucyage pyiṅkanni i, yákilifee niṅyahamii nyε yii e mε, sífee niṅyahamii nyε yii e mε, yii niṅyahamii mú sí nyε a si shinbwoo pyenyi i mε. ²⁷ Nyε karigii ònyεṅi sùpyire na sònṅi sìncomɔ ke, cyire Kile à cwònr'a tég'a ònyεṅi yákilifeebii sílege. Ncyii pi nyε na sònṅi fànhaṅcyerεε wogigii ke, maa cyire cwònr'a tég'a fànhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi nyε ṅṅɔ baa ònyε sùpyire nyii na, ná pi kuro nyε cyi e mε, cyire karigii Kile à cwònr, pi na jcyiimu sònṅi sèe wogii ke, mà tég'a cyire kèεge. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyaṅi wà tufige kà ṅkwò uye pèe uru Kile yyahe taan mε.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwoṅεεge e. Kile à pyi kaṅuṅɔ, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifee, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu ṅṅɔ wwù kapegigii bilere e. ³¹ Nyε bà l'á sémε Kile Jwumpe Semεṅi i mε: «ṅgemu la ká mpyi si pèenε taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonj Kile na†.»

2

Poli nyε a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e mε

¹ Mii cɔmppyiibii, tēni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii nyε a naye pèe na mii à jwumpe cè, lire nyε mε na mii yákilin'á pèe mà tòro pi sanmpii wuṅi na mε. ² Naha kurugo yε mii nyε a li lwó naye funṅ'i, si yaage kabεε kyaa jwo yii á, Yesu Kirisita kàntugo na mε, si u kwùṅi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fànhe mpyi a cyére wani yii shwòhòl'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha jcyéenni sèl'e. ⁴ Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu

* 1:19 Ezayi 29.14 † 1:31 Zheremi 9.24

si nta yii nùmbogigii kêennε ná p'e mε. Nka ná Kile Munaani sífente e mii mpyi maha pu yu, ⁵ bà li si mpyi yii dáníyanjì kà ntaha sùpyire yákilifente na mε, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶ Kile jwump'à tateεngε wwû mpiimu zòmpyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Nka Kile sí n-pa nge dínɣɛnɛ sùpyire ná u nùɣufɛebii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti nɣε pir'á ke, tire shinjì bà mε. ⁷ Kile yákilifente shɛnrε wuu nɣε na yu ke, sùpya mpyi a ti shi cè mε, naha na yε Kile mpyi a ti nɔwɔhɔ. Mà jwo dínɣɛnɛ u dá ke, Kile mpyi a lire kanɔwɔhɔnɛ yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntèen ná u e u cyage nisinanke e mε. ⁸ Nge dínɣɛnɛ nùɣufoonjì wà nɣε a tire yákilifente cè mε. Ná lire bà mε, pi mpyi na si nɣε Kafoonjì Peentefoo kwòro kworokworocige na mε. ⁹ Bà l'à sémε Kile Jwumpe Semɛnjì i na:

«Sùpya nyii sàha nkwò a ndemu nɣa mε,

ná nɛngyii sàha nkwò a li lóg'a nɣa mε,

ná li sàha nkwò a tige sùpya funɣ'i mà nɣa mε,

mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mεε na*.»

¹⁰ Wuu pi ke, Kile à lire kani cyêe wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à nɔwɔhɔ ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹ bà li nɣε sùpya si n-jà u supyineɛnjì funzɔnnɔre cè ná u yabilinjì bà mε, amuni li mú nɣε sùpya si n-jà Kile funɣɔ karigii cè mε, Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹² Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sɔnnɔnnkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à nɔwɔ wuu na maa yaayi njemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mε. ¹³ Ná sùpyire yákilifente e bà wuu nɣε na yire yaayi kyaa yu mε. Nka Kile Munaani à ndemu cyêe wuu na ke, lire wuu nɣε na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mε. ¹⁴ Nka Kile Munaani ká mpyi li nɣε a tɛen sùpyanjì nɣemu i mε, urufoo nɣε na nɣεge Kile Munaani karigii na mε, naha na yε u maha cyire karigii sɔnnjì sɛncomɔ. U si n-jà cyi yyaha cè mε, naha na yε Kile Munaani kanni cye kurugo sùpyanjì maha já a cyi yyaha cè. ¹⁵ Kile Munaani nɣε sùpyanjì nɣemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiiwe mú sí nɣε na n-jà a urufoo kapyiinjìkii cè a wwû cyiye e mε. ¹⁶ Yire y'à sémε Kile Jwumpe Semɛnjì i na:

«Sùpya nɣε a sɛi nɣemu u à Kafoonjì funzɔnnɔre cè mε?

Sùpya mú nɣε a sɛi nɣemu u sí n-jà u yεε mε†.»

Nka wuu pi ke, Kile Munaani nɣε wuu mpiimu i ke, wuu à Kirisita funzɔnnɔre cè.

3

Kile báarapyiibii puni tayyérege nɣε ninjin

¹ Mii cìmpyiibii, mà sɛenjì jwo, mpìi pi à Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cù ke, jwunjkanni na mii maha yu ná pire e ke, mii nɣε a já a jwo ná yìi e lire jwunjkanni na mε. Nka mpìi pi nɣε na pi nyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yìi e mu à jwo ná pire e mii nɣε na yu. Mii na yìi sɔnnjì mu à jwo pìnnmpinnyeya mà yyaha tíi ná Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yìi á ke, pur'à pyi mu à jwo jirimε mii à kan yìi á. Mii nɣε a nɛn'a yawaya kan yìi a lyí mε, naha na yε yìi mpyi na si n-jà yawaya lyí mε. Ali numε yìi si n-jà yawaya lyí mε, ³ naha na yε yìi saha na yìi nyii karigii pyi. Sèe wi dε! Ná yìncyεge ná mbèmbaanjì sí nɣε yìi shwɔhɔl'e, lire l'à li cyêe na yìi ná sùpyire sannte nɣε a wwû yiye e mε. Yìi ná pi kapyiinjìkii pun'à pyi ninjin. ⁴ Nɣε ná yìi pìi s'à jwo na yìi na nɣε Poli wuu, ka pìi si jwo na pire na nɣε Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yìi ná sùpyire sannte sɔnnɔnnkann'à wwû liye e bε?

⁵ Yìi li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi nɣε wuu kannna. Wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yìi á, ka lire si mpyi kanɔnɔ mà yìi lɛnɛ Kile kuni i, wuu mú

* 2:9 Ezayi 64.4 † 2:16 Ezayi 40.13

pun'à wuu báaraŋi pyi mà tàanna ná Kafoonji u kanŋkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige cɛnmɛ, ka Apolosi si ku lwò, ŋka Kile u à cige pyi k'à yîri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige cɛnmɛfoonji yo, l'à pyi ku lwòfoonji yo, pi wà tayyérege ŋye a pɛe mɛ. Kile kanni u tayyérege k'à pɛe, ŋaha na ye uru u maha cige pyi ku u lyɛge. ⁸ Cige cɛnmɛfoonji ná ku lwòfoonji mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin sâra si ntàanna ná pi báaraŋi nimpɔŋi i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na ŋye báaraŋiŋɛ Kile báaraŋi i, yii pi ŋye Kile cikɔɔge.

Yesu u ŋye Kile bage nintaani

Yii mú pi ŋye Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage ŋwòhɔ cyán bafaanrawa niŋcɛnɛ fiige, ka piibɛɛ si mpa ku faanra a dùrugo. Ŋka shin maha shin la ku ŋye si vaanra pyi kuru bage nintaani ŋuŋ'i ke, urufoo u u báaraŋi pyimɛ cɛ dɛ! ¹¹ Ŋaha kurugo ye bage nintaani l'à cyán ke, lire li ŋye Yesu Kirisita. Sùpya saha si n-jà nintaani labɛɛ cyán lire kàntugo na mɛ. ¹² Bafaanribii pi sí báara niŋcɛnɛ pyi, si pi vaanraŋi pyi kuru bage nintaani na ná sɛɛnɛ i, lire ŋye mɛ ná wýɛɛfyinnɛ i, lire ŋye mɛ ná kafaayi longara wuyi i. Ŋka pìi sí báaraŋe pyi si vaanraŋi pyi ná cire e, lire ŋye mɛ ná ŋyèsigire e, lire ŋye mɛ ná kàcyeeɛ e. ¹³ Ŋka yii li cɛ, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, shin maha shin à báaraŋi ŋgemu pyi ke, uru shi sí n-cyêe kuru canŋke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cɛ. ¹⁴ Nage ká mpyi ku ŋye a ŋgemu u tafaanraga súugo mɛ, urufoo sí tòn ta. ¹⁵ Ŋka nage ká ŋgemu u tafaanraga súugo ke, urufoo si tòn ta mɛ. Urufoo kɔni sí n-shwà sa! Ŋka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufol'à jyɛ a fworɔ.

¹⁶ Yii ŋye a li cɛ na Kileŋaarebage ku ŋye yii, Kile Munaani à tɛɛn kuru ŋkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufoo shi bò, ŋaha na ye Kile wogo ki, yii sí pi ŋye kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye ŋwò fáanŋa mà dɛ! Yii wà ha nta u u sònni na uru na ŋye yákilifoo mà tàanna ná sùpyire sònnɔŋkanni i, urufoo u uye pyi sìŋconɔ. Lire ká mpyi, urufoo sí yákilifente sɛe woore ta. ¹⁹ Ŋaha kurugo ye karigii diŋyeŋi sùpyire ŋye na sònni yákilifene ke, cyire na ŋye sìŋcomɔ Kile ŋyii na. Y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Kànhanyi nge diŋyeŋi yákilifeebii maha ŋcyáan ke, Kile maha pi pyi pi i ŋcwôre yire na*.»

²⁰ Y'à sɛmɛ mú na:
«Mpii pi ŋye na piye sònni yákilifee ke, Kafoonji à pire funzɔnɔɔre cɛ.
Pi funzɔnɔɔre ŋye u á laaga baa†.»

²¹ Lire kurugo wà ŋye a yaa u a ŋkwôhɔli na uru na ŋye mucyiin wu mɛ, ŋaha na ye yaayi puni ŋye yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyɛri yo, l'à pyi diŋyeŋi yo, l'à pyi shiŋi yo, l'à pyi kwùŋi yo, l'à pyi numɛ yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na ŋye yii wuyo. ²³ Yii yabilimpìi pi ke, yii na ŋye Kirisita wuu, Kirisita sí ŋye Kile wu.

4

Yesu tùntunmpii báaraŋi ná pi yyefuge kani

¹ Lire kurugo yii li cɛ na wuu na ŋye Kirisita báaraŋi kanna, maa mpyi kacwɔnrìi fiige. Karigii Kile mpyi a ŋwòhɔ sùpyire na tèecyiini i ke, Kile à cyire cyêe wuu na, bà wuu si mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á mɛ. ² Nde sí li ŋye na ŋcaa báaraŋi bil'á ke, lire li ŋye pi pyi sèeshiin pi raa pi báaraŋi pyi pi a ŋwòge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jworo yo, l'à pyi sùpyire sannte jworo yo, mii kuro ŋye tire e mɛ. Mii mú sí ŋye a naye cɛɛge na báaraŋi nimpɔŋi na mɛ, ⁴ ŋaha na ye mii ŋye a naye pɛn na báaraŋi wà tu fiige e mɛ. Ŋka lire ŋye a li cyêe na mii báaraŋi puni pyiŋkann'à ŋwò mà dɛ! Kafoonji kanni u sí n-jà u ŋwò ná u ŋwòmbaa jwo.

* 3:19 Zhobu 5.13 † 3:20 Zaburu 94.11

⁵ Lire kurugo yii àha tanga kan sùpya á, lire nyε mε si u cêεεε mà li tēni ta li sàha nò mε. Yii Kafoonji cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ñwòhò numpini i numε ke, u sí n-pa cyire yige bēenmpe na, si sùpyire funzonñore yige cyínñi na. Nyε kuru cannke, shin maha shin à yaa ná ñkēenji ñgemu i mà tàanna ná u báarañi nimpynji i ke, Kile sí uru kan urufol'á. ⁶ Mii cìnmpyiibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeenε mà tēg'a yii le kur'e, si li cyēe yii na, na yii ñaarañkann'à yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Semεñi yi jwuñkanni i. Lire e yii wà nyε a yaa u kàsimeñji yogolo na uru na nyε wà wu, s'a u shinñeeñji fwóhore mε. ⁷ Mu u nyε na sōññi na mu à pwórò pi sanmpii na ke, di mu nyε na maye sōññi bε? Naha ku nyε mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà yε? Nyε ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimeññkii kayogoni li nyε ndire, kee mu yabilinji u à yi ta may'á yε?

⁸ Yii pi ke, yii na sōññi na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii funñy'á ñín'a kwò, yii na sōññi na ñùñufent'à le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. Nka mii la nyε yii i mpyi ñùñufee sēenji na, bà wuu mú si mpyi si ntēen ná yii e ñùñufente e mε. ⁹ Yii li cè, wuu pi nyε Yesu tūntunmpii ke, li nyε mu à jwo Kile à wuu yaha sùpyire puni kàntugo. L'à pyi mu à jwo kwùñi laage e wuu nyε. Wuu à pyi yawiye ñnyε ñwòhòyaayi pun'á, sùpyire bàra mèlεkεεbii na. ¹⁰ Wuu à pyi sìcyerefee fiige Kirisita mεge kurugo, ñka yii pi ke, yii na sōññi na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi nyε fànhanñyerere sùpyiibii, maa yiye sōññi na yii pi nyε fànhanñyahaga wuubii. Sùpyire nyε a wuu le dá e mε, ñka yii pi ke, pi à yii pēe. ¹¹ Ali numε, wuu na ñkyaali katege ná byage cye e, maa mpyi vāannkuunji i. Sùpyire maha wuu bwùun, wuu na ñaare na màre cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báarañi ñinñanji pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu ñùñò karigii yaa mε. Mpii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyéerege, ñka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ Sùpyire mée ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwuñcenmpe tēg'a pi ñùñò bē. Ali numε wuu na nyε mu à jwo yakuuyo ná kàkyaya sùpyire nyii na.

¹⁴ Mii nyε a mpe jwumpe sémε si yii sílege mε, ñka mii à yii yεε ná p'e, ñaha na yε yii pi nyε mu à jwo mii pyiibii, yii kyal'à táan mii á sèl'e. ¹⁵ Ali li mée nta cyelentii ñinyahanñyahamii pi nyε na Kirisita kyaa yu yii á, yii li cè na yii tunji na nyε ñinñin. Mii wi, ñaha na yε mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Timoti u nyε mii jyanji mà tàanna ná Kafoonji wwoñεεge e ke, mii sí uru tun yii á. U kyal'à táan mii á, ñwòmmε ñinñinfoo u nyε u wi Kafoonji báarañi i. U aha nò yii na tēni ndemu i ke, mii karigii pyinñkanni li nyε ndemu Kirisita wwoñεεge e ke, u sí yii funñò cwo lire na, bà mii nyε na li yu na màre cyeyi puni i dānafēebii kurunñy'á mε.

¹⁸ Pii na nyε yii shwòhòl'e, mpiimu pi na sōññi na mii saha sì n-shà wani yii yyéere mε, maa li ñwò cù na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ Nka Kafoonji ká ñεε, li saha sì mō mε, mii sí núru n-kàre wani yii yyéere, mpii pi nyε ná tire yàmpeente e ke, kampyi jwumbwompe kanni pi na yu, lire nyε mε kampyi Kile sífente nyε pi á sēenji na, si lire cè. ²⁰ Naha kurugo yε Kile Saanre nyε jwumbwōñjwu mε, Kile sífene ti nyε ti ti. ²¹ Nyε di yii ko numε bε? Yii la nyε mii u shà yii yyéere ná kasor'e laa, ná ntàannamagare ná ñùmpinñke e?

5

Silegebaare kani l'à pyi Kòrenti dānafēebii shwòhòl'e ke

¹ Mii cìnmpyiibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yii shwòhòl'e, ali Kilecembaabii mú bà sì ñεε ndemu pyi mε. Pi à jwo na yii wà na wá a u tunji cwoñi lēñε. ² Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pēe, mà li ta lire mpyi a yaa li pyi yyetanhara kyaa yii á, bà yii si mpyi si lire kapiini pyifoonji yige yiye shwòhòl'e mε.

³ Mii laage kōn'à tōon yii na, ñka mii nyε yii shwòhòl'e Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa li pyi ñge kapimpyinji na ke, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na, mii à lire lwó naye funñ'i mà kwò. ⁴ Lire pyinñkanni na, mii ná yii ká bínn'a tēen, Kafoonji Yesu fànhe cye

kurugo, ⁵urufol'à yaa u le Sitaanninji cye e, u u nkyaala, bà li si mpyi kapegigii mpyinji lage ká wwù u na, ka u u cyi jwò yaha tènì ndemu i ke, Kile si u shwò Kafoonji Yesu cannuruge mɛ.

⁶Yii na yiye pèrè tawage e, yii jye a cè a jwo na: «bwúurunji yîrigeyirige yaani nimbileni maha ntèg'a farani mbyimpe nijcwanhòmpe puni yîrige» mà? ⁷Lire kurugo yii kapimpyinji yige yiye shwòhòl'e, bwúurunji yîrigeyirige yaani l'à lyè ke, u na jye lire fiige, bà yii si mpyi si ntèen fwònrò baa mbyìvònmò nijcwanhòmò fiige mɛ. Yii li cè na yatòoge Yahutuubii mpyi maha bò pi bilereñkwoñi kataanni i ke, Yesu à bò kuru yatòoge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu jye numɛ mu à jwo mbyìvònmò nijcwanhòmò, bwúurunji yîrigeyirige yaani jye a le mpemu i mɛ. ⁸Lire kurugo bwúurunji u à yaa ná yîrigeyirige yaani nijjyeeni i ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mɛ, uru u jye katupwòhòyi ná pege. Bwúurunji u à yaa yîrigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u jye zòvynre ná sèejwuuni.

⁹Leterenji mii à fyànha a kan yii á ke, ur'e mii mpyi a yi jwo yii á na yii àha jacwoobii pyi yii kapyijɛɛ mɛ. ¹⁰Nka mii jye a jwo yii á na mpìi pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, ná pi na jacwòore pyi, lire jye mɛ na nàpwòhòrò pyi, lire jye mɛ na nàñkaage pyi, lire jye mɛ na kacyanhigii sunni ke, na yii àha pire pyi yii kapyijɛɛ mà dɛ! Lire baare e li sí n-pyi kee yii sí n-fworo dijyɛnji i dɛ! ¹¹Pu kajwuuni jùñke ku mpyi ñke: shin maha shin u à uye pyi na uru na jye Kile kuni i, maa ñkwòro na jacwòore pyi, lire jye mɛ na nàpwòhòre pyi, lire jye mɛ na kacyanhigii sunni, lire jye mɛ na jwumpimpe yu, lire jye mɛ mà uye yaha sinmbyaani kanni laage e, lire jye mɛ na nàñkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyijɛɛ mɛ, yii bá kà jɛɛ pi a lyí ná yii e mɛ.

¹²⁻¹³Yii li cè, mpìi pi jye pi jye Kile kuni i mɛ, mii kuro jye pire wogigil'e mɛ, Kile u sí pire wogigii cwònrò. Nka yii ná mpìi pi jye wwojɛɛ Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwònrɛ. Y'à sémɛ na: «Yii kapimpyinji kòr'a yige yiye shwòhòl'e*.»

6

Dánafeebii jye a yaa pi a piye yiri fànhe e mɛ

¹Yii Kile wuubii kurunke e, kyaa ká jyè wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e, naha na urufoo maha u cìmpworonji yyere fànhe e yukyaabii Kilecembaabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwònrɛ yɛ? ²Mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, yii jye a cè a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwònrò mà? Jye ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwònrò, naha na yii jye na yii ná yiye shwòhòñi kapyɛɛre cwònrɛ mà yɛ? ³Yii jye a li cè na ali wuu sí n-pa raa mèlɛkɛɛbii jùñò karigii cwònrɛ mà? Ná wuu sí n-pa raa pire jùñò wogigii cwònrɛ, tá jwumò saha na jye yii á, yii ná yiye shwòhòñi wogigii jcwònròñi na? ⁴Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinjɛɛ shwòhòl'e, mpìi pi jye pi jye na sònñi dánafeebii sònñòñkanni na mɛ, naha kurugo yii maha ñkàr'a sà lire cwònrò pire yyére yɛ?

⁵Puru kajwuuni li jye yii i li cè na silege ku jye ku ki yii á. Safe, yákilifoo jye yii e, ñgemu u sí n-jà kyaa cwònrò yii wà ná u cìmpworonji wà shwòhòl'e mà kɛ? ⁶Tá kacɛnnɛ li jye li li, cìmpyiibii pi à piye yiri fànhafeebii yyére, mpiimu bá pi jye pi jye a dá Yesu na mɛ?

⁷Mbèmbaanji u pyi yii shwòhòl'e, fo ku sà nò yii à yiye yiri fànhe e, lire kann'à yii kacɛgele kwò. Naha na wà ká yii mùmpɛnmɛ kyaa pyi, yii jye na jìn'a li kwú yiye e mà yɛ? Naha na wà ká yii nàpwòhòrò, yii maha lire kwú yiye e mà yɛ? ⁸Yii jye na lire pyi mo! Marii pi sanmpii mùmpɛnmɛ karigii pyi, maa pi nàpwòhòre, yii sí na jye cìmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹Mpii pi jye na kapegigii pyi ke, yii jye a cè a jwo na pire nàzhan à fworo Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye jwò fáannji mà dɛ! L'à pyi jacwoo yo, l'à pyi kacyzunmii yo, l'à pyi mpìi pi jye pi jye a kúu pi fúrupyijɛɛbii na mà yo, nàmbaabii pi maha wwùu ná piye e nò ná

* 5:12-13 Duterènmɛ 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

ceewe wwonkanni na ke, l'à pyi pire yo, ¹⁰ l'à pyi nàŋkaabii yo, l'à pyi nàŋwàhàre pyifeebii yo, mpìi pì à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufeebii yo, mpìi pì maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pì na ke, l'à pyi pire yo, yìi lì cè na pire wà tufige nàzhan jye Kile Saanre e mε. ¹¹ Mà li ta yìi pìi mpyi na cyire karigii pyi. Nka wuu Kileni Munaani cye kurugo, yìi à jyé a fíninε, maa yìi yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yìi pyi yìi à tíi Kile yyahe taan Kafoonjì Yesu Kirisita mεge na.

Wuu cyeer'à dá Kafoonjì Yesu jyi wuuni mpyinì mε na

¹² Yìi à jwo na karigii puni mpyinì kun'à kan yìi á, nka mii sí yì jwo yìi á, tòn jye karigii puni i mε. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyinì kun'à kan mii á, nka mii kóni sì naye pyi biliwe fiige kani là tufige e mε. ¹³ Yìi mú à jwo na yalyire maha shwàhà fuceni mε na, na fuceni mú à dá yalyire mε na, na canŋka Kile sí yì mú shuunniŋi shi bò, nka mii sí yì jwo yìi á, sùpyanì cyeere jye a dá jacwàre mpyinì mε na mε. T'à dá Kafoonjì Yesu jyi wuuni mpyinì mε na, Kafoonjì mú u jye ti foo. ¹⁴ Kile à Kafoonjì jè mà yige kwùŋi i. Kile sí n-pa wuu mú jè n-yige kwùŋi i ná u sífente e. ¹⁵ Yìi jye a li cè na yìi pì jye Kirisita cyeere yatanjyi mà? Mà Kirisita yatanjyi lwó a bàra fwòrobacwonjì wuyi na, lire jye a sìi kacennε mε. ¹⁶ Taha yìi bà jye a cè na shinjì u à wwò ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwonjì maha mpyi shin ninŋin mε? Y'à séme Kile Jwumpe Semēŋi i na: «Pi mú shuunniŋi sí n-pyi shin ninŋin*.» ¹⁷ Nka yìi li cè na shinjì u à uye pwà Kafoonjì na ke, urufoo ná Kafoonjì maha mpyi sònŋorò ninŋin.

¹⁸ Lire kurugo yìi àha zìi jεε jacwàre mpyinì i mε. Kapegigii sanŋkii puni sùpyanì maha mpyi ke, cyire jye na jyè u cyeere e mε. Nka shinjì u jye na jacwàre pyi ke, urufoo maha u cyeere yake lwó. ¹⁹ Yìi jye a li cè na yìi shin maha shin cyeere ti jye Kilepaarebage, Kile Munaani à tèn kuru ŋkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tèn yìi e, lire e yìi jye yiye wuu mε. ²⁰ Naha kurugo yε Kile à yìi jùŋò wwù ná lonŋare e. Lire kurugo yìi a Kile pèrè ná yìi cyeere yatanjyi puni i.

7

Fúruŋi karigii cùŋkanni

¹ Lεtεŋi yìi mpyi a tùugo mii á ke, u jwàshwàre ti jye nte. Yìi à jwo na kacenni li jye li li, nòŋi u kwòro ceewe baa. ² Yire na jye sèe, nka jacwàre mpyinì yyaha na, nàmbaabii pun'à yaa pì cyee lèŋε, cyeebii puni mú à yaa pì pyi nàmbay'e. ³ Nòŋi jye a yaa u tasinage kwòn u cwonjì na mε. Ceenì mú jye a yaa u tasinage kwòn u poonjì na mε. ⁴ Naha kurugo yε ceenì jye uye wu mε, nòŋi u jye u foonjì. Nòŋi mú jye uye wu mε, ceenì u jye u foonjì. ⁵ Nòŋi ná u cwonjì jye a yaa pì a tasinage kwùn piye na mε, fo pì mú shuunni ká bē li na si tère yaha piye na Kileparege mε na. Nka lire tēni ká ntòro, pì à yaa pì nùru piy'á, bà Sitaanninì si mpyi u àha njà pì sòn ŋà jacwàre na mε. ⁶ Mii à puru jwo si ntège yìi yεε, fànha bà mii jye na jcyáan yìi na mε.

⁷ Mu aha li yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pì kwòro mii fiige. Nka shin maha shin ná u Kile màkanga ku jye, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labεε pyipyi fànha kan waber'á.

⁸ Lenkwunambaabii* ná lenkwucyeebii pì ke, mii sí yì jwo pir'á na pì aha jà a kwòro amuni mii fiige, lir'à jwà. ⁹ Nka pì aha li jya na pì sì n-jà cù piye na mε, pì fúru pyi†, lir'à pwòrò tasinage kani li tatεenge fô pì na.

¹⁰ Mpìi pì à fúru pyi ke, mii sí yì jwo pir'á, mii yabilinì jwòmuguro bà mε, Kafoonjì Yesu jwòmuguro ti, na fúrucwo jye a yaa u nàmbaga fworo mε. ¹¹ Nka là ká mpa ná l'e u à

* **6:16** Zhenēzi 2:24 * **7:8** Pìi maha jwo: «Mpìi pì jye pì sàha a fúru pyi mε, pire». † **7:9** Kòrènti shiinbii yyé, wà à fànha pyi lenkwucyeebii na mε. U poonjì kwunŋwoonì kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

nàmbaga fworò, u nyɛ a yaa u kabɛɛ jyɛ mɛ, u à yaa u kwôro amuni, lire nyɛ mɛ nònɔi jɔnɔ'i u à fworò ke, u nùr'a sà uye kan u á. Nònɔi mú sí nyɛ a yaa u u cwonɔi nàmbage kwò mɛ.

¹² Nje mii sí n-jwo mà yyaha tíi ná pi sanmpil'e ke, Kafoonɔi i bà yir'à fworò mɛ, mii yabilinɔi jwòmuguro ti nyɛ tire. L'aha nta ceewe na nyɛ dánafoonɔi wà á, ngemu u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, ka ceenɔi si jɛn'a tɛɛn urufol'á nàmbage e, urufoo nyɛ a yaa u u nàmbage kwò mɛ. ¹³ L'aha nta mú na nò na nyɛ dánafeenɔi cwonɔi wà á, ngemu u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, nònɔi ká jɛn'a u màra, u nyɛ a yaa u nàmbaga fworò mɛ. ¹⁴ Naha kurugo yɛ ceenɔi kurugo, Kile maha jwó le nònɔi'á mà li ta nònɔi nyɛ Kile kuni i mɛ. Amuni li mú nyɛ, nònɔi kurugo, Kile maha jwó le ceenɔi'á mà li ta ceenɔi nyɛ Kile kuni i mɛ. Lire baare e pi pyiibii mpyi na sì n-fínɔi Kile yyahe taan mɛ, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵ Nka nge u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, uru ká ndàhanɔi cya, mu u nyɛ dánafoonɔi ke, ma hà u sige mɛ. Li saha sì n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye jɔnɔ'i mɛ. Nka mu à yaa mu u maye waha yii i bɛ. Naha kurugo yɛ Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntɛɛn yɛɛnɔi ke e mɛ. ¹⁶ Mu u nyɛ Kile kuni i maa mpyi fúrucwonɔi ke, shwòhòl'e mu sí n-jà n-pa ma poonɔi lɛnɛ Kile kuni i. Mu u nyɛ Kile kuni i maa mpyi cipoonɔi ke, shwòhòl'e mu sí n-jà n-pa ma cwonɔi lɛnɛ Kile kuni i.

¹⁷ Nka nde Kafoonɔi Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyinɔi ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nyɛ na yu dánafeebii kurunɔi pun'á. ¹⁸ L'aha nta Kile à ngemu yyere mà u ta u à kwòn a kwò ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ngemu yyere mà u ta kwònmɛbaa ke, urufoo ká nùru uye kan pi kwòn mɛ. ¹⁹ Wà à kwòn yo, wà nyɛ kwònmɛbaa yo, lire là nyɛ na wíi mɛ. Nde li nyɛ na wíi ke, lire li nyɛ na Kile Saliyanɔi kurigii jaare. ²⁰ Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyinɔi ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro amuni. ²¹ L'aha nta Kile yin'à nò mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tɛɛn maye funnɔi pɛn mɛ. Nka mu aha pyinɔi kanna ta si jjà vworo t'e, lire pyi. ²² Naha kurugo yɛ Kafoonɔi ká ngemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworò bilere e Kafoonɔi cye kurugo. Amuni li mú nyɛ, Kafoonɔi ká ngemu yyere mà urufoo ta u nyɛ bilere e mɛ, urufoo maha mpyi Kirisita biliwe. ²³ Kile à yii jùnnɔi wwù ná longare e, lire e yii àha nùru nyɛ sùpyire t'a yii kɛɛnɔi ná pi sònɔi kanni i mɛ. ²⁴ Mii cìnmɛpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyinɔi ndemu na ke, urufol'á yaa u kwôro lire pyinɔi kanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyɛ pi nyɛ a fúru pyi mɛ

²⁵ Nyɛ nàmbaábii ná cyeebii pi nyɛ pi sàha fúru pyi mɛ, nde li nyɛ pire u kàmpannɔi ke, mii nyɛ a Kafoonɔi Yesu jwòmuguro ta mà yyaha tíi ná pire e mɛ. Nka mii yabilinɔi sí na tanyage jwo, yii mú s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na yɛ Kile à jùnaara ta mii na, maa mii pyi dânasupya. ²⁶ Mà tàanna ná numɛ tìinɔi yyefuge karigil'e, mii tanyage ku nyɛ nke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyɛ mɛ. ²⁷ Ngemu u nyɛ ná ceewe e ke, urufoo ká u nàmbage kwò mɛ. Ngemu u nyɛ ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, nònɔi ngemu ká uye nya u sí n-jà ceewe lɛnɛ ke, lire nyɛ kapii mɛ. Pùcwonɔi ngemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyɛ ke, lire nyɛ kapii mɛ. Nka kyaage ku sí n-pa fúrupyiibii ta ke, mii la nyɛ yii i shwò kuru na.

²⁹ Nyɛ mii cìnmɛpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyɛ nje, diɔnyɛnɔi tɛekwoon'à byanhara, lire e mà lwó numɛ na, fúru na nyɛ mpiimu shwòhòl'e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, fúrunɔi nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔi na mɛ. ³⁰ Mpii pi nyɛ na myahigii súu ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, mɛsuuni nyɛ a yaa li pi sige Kile báaranɔi na mɛ. Mpii pi nyɛ funntange e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, funntange nyɛ a yaa ku pi sige Kile báaranɔi na mɛ. Mpii pi nyɛ na zhwonɔi pyi ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, zhwonɔi nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔi na mɛ. ³¹ Mpii pi nyɛ na là taa nge diɔnyɛnɔi i ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, nge diɔnyɛnɔi lantanɔi nyɛ a yaa u pi sige Kile báaranɔi na mɛ. Naha kurugo yɛ diɔnyɛnɔi sí n-pa n-kwò.

‡ 7:18 Lire tɛni i Yahutuubii kanni pi mpyi na nkɔwùn. Supyishinɔi sannɔi mpyi na nkɔwùn mɛ.

³² Mii la nyɛ yii i mpyi funmpɛɛnre e mɛ. Nònɔi u nyɛ ceewe baa ke, uru maha já a uye pwɔ Kafoonɔi báaraɔi na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafoonɔi á mɛ. ³³ Nònɔi sí u à ceewe lèɛ ke, fúrunɔi karigii maha uru yyaha jɛ, u maha li kòre si ntáan u cwonɔi'á. ³⁴ Nyɛ lire pyinkanni na, u yákiliɔi maha ntáa u cwonɔi kàmpannɔi ná Kile kàmpannɔi shwòhòl'e. Amuni li mú nyɛ, Kafoonɔi báaraɔi maha ceenɔi nò baa wunɔi ná pùceebilini yyaha jɛ. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonɔi á mɛ. Nka ceenɔi u nyɛ nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha jɛ. U maha li kòre si ntáan u poonɔi'á.

³⁵ Mii nyɛ na mpe yu si yii kárama njaha kani là na mà dɛ! Yii nàfannɔi kurugo mii nyɛ na pu yu. Kuni i yii nàfannɔi nyɛ ke, lire mii la nyɛ yii lwó, yii i yiye puni kan Kafoonɔi báaraɔi mɛ na.

³⁶ Nyɛ wà ha nta u à cyé u tàcwonɔi lwóɔ, ka li i mpa ntíge urufoo funɔi' i na ur'á u yake lwó, u ndèɛɛɛni lage ká nta k'à tateɛɛɛge fò urufoo na, u u lèɛ, lire nyɛ kapii mɛ. ³⁷ Nka cilenɛmbaani fànha ká mpyi ku nyɛ a cyán tànɔi na mɛ, fo u à li lwó uye funɔi' i na uru sì ceewe lèɛ mɛ, u aha já a cù uye na, maa li lwó uye funɔi' i na uru sì nò u tàcwonɔi na mɛ, lir'á pwɔ.

³⁸ Lire e tànɔi ngemu ká u tàcwonɔi lwó ke, lir'á pwɔ, nka ngemu ká u tàcwonɔi yaha lwómbaa ke, lir'á pwɔ sèl'e.

³⁹ Nwɔnyɛga ninɔi na, ceewe maha ceewe poo u nyɛ shì na ke, nàmbage maha u pwɔ u poonɔi na. Nka nònɔi ká mpyi u saha nyɛ shì na mɛ, cyage k'à ceenɔi táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabere jyè wani, li tɛɛɛni li nyɛ, nònɔi'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo.

⁴⁰ Nka mii na sònɔi na li sí n-pwóro uru ceenɔi'á u kwôro lenkwucwôgore e. Mii à tɛɛn ná l'e na mpe jwump'á bɛ Kile Munaani jyii wuuni na.

8

Poli à jwo yasunɔi kyaare kyaa na

¹ Nde li nyɛ yasunɔi kyaare kàmpannɔi ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'á kyaa cè mɛ, yire na nyɛ sèe. Nka mà li yaha maye funɔi' i na mu à kyaa cè, lire maha sùpyanɔi pyi u à uye pèe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tɛɛ sèl'e pi i sì yyaha na Kile kuni i. ² Wà ha nta u u sònɔi na ur'á kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fò. ³ Nka ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoo*.

⁴ Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunɔi kyaare kyàa laa, wuu sì n-jà raa ti kyàa mɛ†?» ke, mii sí yii pwɔ shwò numɛ. Wuu à li cè na sùpyire maha sònɔi na yasunɔi yi nyɛ pire u kileebii mà li ta yire yasunɔi nyɛ Kile mɛ, Kile na nyɛ ninɔi. ⁵ Li mɛe ká nta sùpyire na ninyini yaayi yà ná jɛnke wuyi yà sònɔi kileebii pìi, maa sònɔi na kafeebil'á nyaha pir'á, ⁶ wuu kòn'á, Kile na nyɛ ninɔi, uru u nyɛ wuu Tunɔi, maa mpyi yaayi puni Davoonɔi, uru mɛe na wuu nyɛ shì na. Kafoo ninɔi mú sí u nyɛ, uru u nyɛ Yesu Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shìni kan wuu á mú.

⁷ Nka dánafeebii puni nyɛ a uru sèenɔi cè mɛ. Pii na nyɛ pi e, zunɔi mpyi a tateɛɛɛge wwù pi e, ali ninjaa pi aha ntòr'a yasunɔi kyara kyà, pi maha sònɔi na pire saha na zunɔi pyi. Pi nyɛ a sèenɔi cè sèl'e mɛ, lire e pi maha sònɔi na yasunɔi kyaare maha pire ná Kile shwòhòni kèɛge. ⁸ Li nyɛ mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa táan Kile á mà dɛ! Wuu à lyi yo, lire sì yafyin bàra wuu ná Kile shwòhòni na mɛ. Wuu nyɛ a lyi mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhòni i mɛ. ⁹ Ti njyini ná ti njyimbaani i, nde l'á táan yii á ke, yii sí

* **8:3** Pii maha jwo: «nka ngemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.» † **8:4** Mpii pi maha zunɔi pyi ke, pi aha yatòɔgò tɛg'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká nkôro ke, pi maha tire pére caange na. Dánafeebii mpyi maha sònɔi na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na nyɛ kuru yasunɔi wwɔɛɛge e mɛ? Sùpyire t'à kariii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha jɛcè na tapege nyɛ tire kyaare shini nkyàni i mɛ. Nka mpii pi nyɛ pi sàha mɔ Kile kuni i si kariii yyaha cè sèl'e l'e mɛ, mu aha tire kyaare kyà pire wà jyii na, lire maha já a urufoo yákiliɔi kànha. Yii Ɔromu shiinbii 14 wíi mú.

n-jà lire pyi. Nka yii a yiye kàanmucaa, mpìi pi nyé pi sàha ñkwò a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mɛ, bà li si mpyi yii àha mpyi kañuñò si pire wurugo mɛ.

¹⁰ Mu u nyé na maye sònñi na mu à kyaa cè ke, mpìi pi nyé pi nyé a sèenji cè sèl'e mɛ, uru wà ká mu nya mu à tɛen yasunnke kà tasunn'i na lyí, tá lire si màban lèñe urufol'e yasunnyi kyaare ñkàñi na mɛ? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cìmpworonji kurugo Kirisita à kwú mú ke, tá mu u ncèñi shiñi si n-pyi kañuñò si uru wuuni pyi li kèege mɛ? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cìmpworonji yake lwó, ñaha na ye kani u nyé na sònñi kapyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyiñi tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kañuñò mii i na cìmpworonji wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha ñkwò na cìmpworonji nùñò kyán mɛ.

9

Yesu túnntunmpii tayyérege

¹ Taha yii na sònñi na mii si n-jà raa na nyii karigii pyi mɛ? Taha Yesu túnntunñò bà u nyé mii mɛ? Taha yii na sònñi na mii nyé a wuu Kafoonji Yesu nya mɛ? Báarañi mii à pyi Kafoonji á ke, taha yii bà pi nyé uru yasɛere mɛ? ² Nyé sùpyire sannte méɛ ká a sònñi na mii nyé Yesu túnntunñò mɛ, yii kòn'a yaa yii li cè na mii na nyé Yesu túnntunñò. Ñaha kurugo ye Kafoonji Yesu túnnture mii à pyi yii á, ka yii i jyè u wwoñeegɛ e ke, lire l'à li cyèe nàkaana baa na mii na nyé u túnntunñò.

³ Mpìi pi nyé na mii nùñke tare na mii nyé Yesu túnntunñò mɛ, nde mii maha ntèg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li nyé nde: ⁴ tá mii nyé a yaa mii a lyí s'a byii Yesu túnnture báarañi i mɛ? ⁵ Taha yii bà na sònñi na mii mú sí n-jà dánafoonji wà lèñe n-pyi na cwo, mii ná uru s'a ñaare na báarañi tooy'e, bà Yesu túnntunmpii sanmpii ná Kafoonji cìmpyiibii ná Pyeri à li pyi mɛ? ⁶ Taha yii na sònñi na mii ná Barinabasi kanni u à yaa wuu a báarañi pyi wuu raa wuye ñwó caa la? ⁷ Jofoo yii à tɛl'a nya u à kàre sòrolashigire e, maa yyére ná uye e sàra baa ye? Lire nyé mɛ, cikóoge foonji ñgire u nyé u nyé na u cire yasɛere lyí mà ye? Lire nyé mɛ, jofoo u maha ñiiye náha, u àha ñkwò nùjirimpe pà lyí mà ye?

⁸ Yyecyeente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi nyé na sònñi amuni mɛ, yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛñi i mú. ⁹ Kile túnntunñiMusa à jwo Kile Jwumpe Semɛñi i na: «Mu aha a sùmañi bwùun ná ñiiyi i, si u pyàñi wwú, ma hà yi ñwóyi pwo mɛ*.» Yii na sònñi na puru jwump'à li cyèe na Kile na sònñi ñiiyi kanni na la? ¹⁰ Wuu pi nyé Kile báarañiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi sémɛ mɛ? Sèenji na, wuu kurugo u à yi sémɛ, ñaha na ye shinñi u nyé na faañi pyi ke, u maha u pyi ná lantañi funñke e. Nge u maha sùmañi bwùun si u pyàñi wwú ke, u maha u bwùun ná lantañi funñke e mú.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo nùgunò wuu à pyi. Nyé numɛ tá wuu aha yii cyeyaayi yà ta mà tɛg'a wuye tɛgɛ, lir'à para be? ¹² Ná pìi sí na yii cyeyaayi yà taa na mpyi pi jɛempe, tá wuu wuuni bà l'à lyɛ mɛ?

Nka wuu nyé a tige lire kurugo mɛ. Wuu à karigii puni kwú wuye e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu nyé na Kirisita kyaa yu ke, wuu àha mpyi kañuñò si puru yyaha yyére zhèñi fyinni mɛ. ¹³ Yii à li cè cɛcɛ na mpìi pi nyé na báarañi pyi Kileñaarebage e ke, na wani pire ñwócyɛere maha fwore. Mpìi pi nyé na sárayi wwú wani sárayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sárayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mú nyé, mpìi pi nyé na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonji à jwo na pire u ñwócyɛere t'a fwore uru báarañi i.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii nyé a yafyin cya yii á mɛ. Mii mú sí nyé a mpe sémɛ si yaaga cya yii á mɛ, ñaha na ye mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'à mii nùñke yîrige. Mii à na kwùñi funñò lwó mà tòro mii u pôn tire

* **9:9** Duterenaumu 25.4 Lire tɛni i Yahutuubii tɛnni i, ñiiyi pi mpyi maha ntèg'a sùmañi fwòñò maa u pyàñi wwú.

jùnjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe njwuñi nyε mii á yàmpeene kyaa mε, naha na yε kyaa li ndemu mpyiñi fànha ku nyε mii jùñ'i ke, lire kurugo, ná mii nyε na pu yu mε, mii pòon u nyε lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwó naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàra shuu li jùñ taan, nka ná li fànha s'a cyán mii na, pu njwuñi u nyε mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàranj u nyε naha shi bε? Nùnjirire mii nyε na ntaa Jwumpe Nintanmpe njwuñi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti nyε mii sàranj.

¹⁹ Sùpyanj wà tufige si n-jà fànha cyán mii na, mà lire jùñke pyi na u na mii sàrali mε. Nka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tírige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shiñyahara si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁰ Mii aha mpyi Yahutuubii shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Musa Saliyanj fànha nyε mii na mε, nka mpíi pi à piye pwò uru Saliyanj kurigii jaaranj na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²¹ Musa Saliyanj fànha nyε mpiimu na mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyanj kurigii jaare, naha na yε mii nyε Kirisita Saliyanj kuni i. ²² Mpíi pi nyε sùpyire nyε a pi le dá e mε, mii aha mpyi pire shwòhòl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii à naye pyi sùpyire shiñj puni fiige, bà li si mpyi pyiñkannigii puni na, pi pìi si dá Yesu na si shwò mε. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a si yyaha na, mii yabiliñj sí na nàzhan ta p'e mε.

²⁴ Yii à li cè cεcε na mpíi pi maha kajatafεere fí ke, pi maha nyaha tafenke e, nka shin niñkin u maha ti nàfanj ta. Nyε yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfanj ta mε. ²⁵ Mpíi pi maha kajatafεere fí ke, pi maha piye fége pyiñkannigii puni na, maa jcu piye na karigii cyi tapyige e. Nka yaage pire maha nta tire tafεere e ke, kuru na nyε yakwògò. Wuu sí pi ke, wuu na wuu woore fí yaage nkemu kurugo ke, kuru na nyε yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafεere fí maa yákili yaha ti kafeni na. Mii nyε mu à jwo kanjuruwanj u maha kanjurubogigii wàa tawage e mε. ²⁷ Nka mii na naye kyéerege sèl'e, nde l'à táan mii cyeer'á ke, lire bà mii nyε na mpyi mà dε! Mii na Kile nyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwuñkwooni kàntugo sùpyir'á, mii àha njkwò na tafεere kuzheeni bwònpoo mε.

10

Karigii cyi à nɔ Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yεεge ke, cyire kani

¹ Mii cìnmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná Kile tùnntunñi Musa e síwage funñke e ke, mii la nyε yii i sòññò lire na. Pi pun'à jaara nahanke njwòh'i, maa suumpe lwòhe jyiile mú. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru nahanke ná suumpe lwòhe e maa shwò Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yíri nìnyinji na ke, pi puni pi mpyi na tire lyí. ⁴ Lwòhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi à kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'à taha pi fye e, kuru mpyi maha lwòhe kaan pi á. Kirisita u mpyi kuru kafaage*. ⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, pi nìnyahanyahara à Kile mùmpenmpe pyi. Lire kurugo pi à kwù síwage yyaha kurugo.

⁶ Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'à wuu yεε, bà wuu si mpyi wuu àha njkwò nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige mε. ⁷ Yii àha jεε kacyinzunni i, bà pi pìi mpyi maha li pyi mε. Y'à sémε pi kyaa na Kile Jwumpe Semεñi i:

«Sùpyir'à tēēn maa lyí maa bya, lire kàntugo maa yíri na bâhare pi kacyiinni taan†.»

⁸ Wuu àha wuye yaha jacwòore laage e bà pi pìl'à li pyi, ka Kile si shiin kampwòhii benjaaga ná taanre (23.000) bò pi e canja niñkin mε. ⁹ Wuu àha raa Kafoonj njwò cwòre, bà pi pìl'à li pyi, ka wwòbii si pire nɔ a bò mε. ¹⁰ Yii àha raa Kile jùñke tahare bà pi pìl'à

* **10:4** Yahutuubii cyelentiibii kàlanj funñke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwòhe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e síwage funñke e. Nòmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na. † **10:7** Ekizodi 32.6

li pyi mɛ. Nyɛ mpɛi pi à lire pyi ke, Kile mɛlɛkɛni u maha kakyaare pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹ Cyire karigil'à nɔ pi na, maa mpyi yyecyeenɛ wuu á. Wuu mpɛi pi nyɛ dɛnyɛni tèekwooni byanhampe e ke, cyi à sɛmɛ si wuu yɛɛ bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa mɛ. ¹² Lire kurugo shinɛni u nyɛ na sɔnni na ur'à fànha ta Kile kuni i ke, urufɔo u a uye kàanmucaa, u àha nkɔwò ncwo mɛ. ¹³ Pyinkanni na Sitaannini nyɛ na yii sɔnni na wàa kapegigii na ke, amuni u nyɛ na li pyi sùpyire sannte na. Nka Kile na nyɛ nwɔmɛɛ ninɛkinfɔo, u si nyɛ Sitaannini u yii tɛgɛɛ ta fo si ntòro yii pɛrɛge taan mɛ. Kawaa mɛɛ ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nɔ li tɛgɛni na mɛ.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii láha kacyzinzunni na feefee. ¹⁵ Yii na nyɛ yákilifee. Kampyi sɛe mii à jwo, yii à yaa yii li cɛ. ¹⁶ Wuu aha a Kafoonɛ njyɛni lyí, wuu maha fwù kan Kile á yabyɛɛre ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire maha li cyɛe na wuu ná Kirisita na nyɛ wwɔnɛɛ u sishange cye kurugo mɛ? Bwúuruɛni wuu maha nkɔwò nkɔwò a táa wuye na ke, tá uru maha li cyɛe na wuu ná Kirisita na nyɛ wwɔnɛɛ u cyeere cye kurugo mɛ? ¹⁷ Bwúuru ninɛkin u nyɛ, uru u nyɛ Yesu cyeere. Wuu mɛɛ nyɛ wuu à nyaha ke, wuu mú pun'à wà wuye na mà pyi cyere ninɛkin. Naha kurugo yɛ wuu mú pun'à wà ta uru bwúuruɛni ninɛkinɛni i‡.

¹⁸ Amuni li mú nyɛ Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kileni á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kileni maha mpyi wwɔnɛɛ. ¹⁹ Yii na sɔnni na jwumpe mii à jwo amɛ ke, na pur'à li cyɛe na kacziinni na nyɛ yaaga la? Lire nyɛ mɛ, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na nyɛ ná tayyɛrɛge e la? Yire bà mɛ! ²⁰ Mpe mii la nyɛ si jwo ke, puru pu nyɛ: sùpyire ti nyɛ na kacyanhigii sunni ke, Kileni sɛe wunɛ bà pi nyɛ na mpɛre mɛ. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí nyɛ yii ná jínabii pi pyi wwɔnɛɛ mɛ. ²¹ Yii si n-jà raa byii Kafoonɛ fùncwɔkwuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mɛ. Yii si n-jà raa Kafoonɛ njyɛni lyí s'a jínabii wunɛ lyí mɛ. ²² Taha yii la nyɛ si Kafoonɛ lùuni yírigɛ la? Yii na sɔnni na yii aha lire pyi, ku nwɔge sí n-táan yii na la?

Kacyzinkyaare nkyaɛni ná ti nkyaambaɛni kani

²³ Yii píl'à jwo na karigii puni kun'à kan yii á, nka tòn nyɛ karigii puni mpyini i mɛ. Karigii puni kun'à kan yii á, nka karigii puni si n-jà sùpyire sannte tɛge pi a si yyaha na Kile kuni i mɛ. ²⁴ Yii wà nyɛ a yaa u a u yabiniɛ kanni tònɛni caa mɛ, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tònɛni caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti nyɛ na mpɛrɛli caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo yɛ y'à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛni i na: «Nínke ná ku njɔnɔ yaayi puni nyɛ Kafoonɛ wuyoŋ.»

²⁷ Shinɛni u nyɛ u nyɛ Kile kuni i mɛ, uru wà ká yii yyere yii sà lyí uru yyɛre, ka yii i nyɛ maa nkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyí, yibige baa. ²⁸ Nka u aha jwo yii á na: «Nke yatɔɔg'à bò kacziin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mɛ, bà urufɔo yákiɛni si mpyi u àha nkɔwò ngùrugo mɛ. ²⁹⁻³⁰ Ti nkyaɛni si yaaga kɛge yii á mɛ. Nka urufol'à, li sí n-jà yaaga kɛge, naha na yɛ u sí n-jà raa sɔnni na yii na nyɛ kacyzinzunmii.

Lire nde baare e, mii si n-cyé yalyige kà tufiige na sùpyire yyaha fyagare na mɛ. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyí ke, naha na sùpyani wabɛɛ si mii cɛge kuru njyɛ na yɛ?

³¹ Mii sí yi jwo yii á, nwɔnyɛga ninɛkin na, l'à pyi njyɛ yo, l'à pyi yabyara yo, l'à pyi yii kapyii yo, cyire karigii pun'à yaa cyi pɛnɛ taha Kile mɛge na. ³² L'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girɛkii yo, l'à pyi dánafee yo, yii àha sùpyani wà tufiige mùmpɛnmɛ pyi mɛ. ³³ Yii na pyinkanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntáan sùpyire pun'à karigii puni i mɛ. Mii nyɛ na nkòre naye kurugo mɛ, nka pi sanmpii kurugo mii nyɛ na nkòre, bà shinnyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwɔ mɛ.

‡ 10:17 Nke cyage na yu Kirisita wwɔnɛɛge kyaa na. § 10:26 Zaburu 24.1

11

¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabilingi nye na Kirisita pyimpe taanni me.

Kileparege tapyiyi i, ceen'a yaa u u nùŋke tò

² Mii à yii kêe, naha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yerɛyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii naare. ³ Lire ná li wuuni mú i, mii la nye yii i li cè, bà Kirisita nye nambaabii puni nùŋke, Kile sí nye Kirisita nùŋke me, amuni nòŋi mú nye ceenji nùŋke*.

⁴ Nye mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile náare, lire nye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á mà nùntonɔ ta u nùŋke na, urufoo maha u nùŋke† faha. ⁵ Ceewe mú ká a Kile náare, lire nye me na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á, mà li ta u nye a u nùŋke tò me, u maha u nùŋke‡ faha, li maha mpyi mu à jwo ceenji u à u nùŋke§ kùlu ke. ⁶ Ceenji ngemu ká mpyi u nye na u nùŋke tùni Kileparege tɛni i me, u ku kùlu kɛ! Kampyi ceenji nùŋjoore nkɔ̀nɔ̀ni, lire nye me u nùŋke nkùluŋi na nye silege kyaa, lire e ke, u a ku tùni. ⁷ Nòŋi kòni nye a yaa u a nùntonɔ tùni Kileparege tɛni i me, naha na ye nòŋi u nye Kile malwɔ̀re, u sinampe mú maha pɛnɛ taha Kile na. Ceenji sí wi ke, uru sinampe maha pɛnɛ taha nòŋi na. ⁸ Yii li cè, tɛni i Kile à diɲɛɲi dá ke, nòŋi bà u à fworɔ ceenji i me, nka ceenji u à fworɔ nòŋi i. ⁹ Nòŋi mú sí nye a dá ceenji mɛɛ na me. Nka ceenji u à dá nòŋi mɛɛ na. ¹⁰ Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi nùnyi tùni Kileparege tapyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyêe na pi sí n-jà raa Kile pɛre, bà Kile mèlɛkɛbii lùgigii si mpyi cyi àha njĩri pi taan me*. ¹¹ Nka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafoonji wwoɲɛge e, ceenji si n-jà n-kàre nòŋi yaha me, nòŋi mú si n-jà n-kàre ceenji yaha me. ¹² Naha kurugo ye diɲɛɲi tɛesiini i, ceen'a fworɔ nòŋi i. Nka numɛ nambaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u nye cyire karigii puni nùŋke.

¹³ Yii na nye yákilifee. Kampyi kacɛnnɛ li nye li li, ceenji u u nùŋke múg'a yaha Kileparege tɛni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴ Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku nye ku ki, nòŋi u pyi ná nùŋɲyahare e. ¹⁵ Mà li ta nùŋɲyahare na nye pɛnɛ kuro ceen'a. Yii li cè na Kile à nùŋɲyahare kan ceen'a ti i mpyi u nùntonɔ. ¹⁶ Wà ha mpe jwumpe cyé, urufoo u li cè na wuu nye a tɛe li na cyeebii pi a Kile náare pi nùnyi ntombaa dánafeebii tabinniyyi i me.

Kafoonji Yesu njyɲi lyɲkanni

(Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20)

¹⁷ Nde mii sí n-jwo yii á numɛ ke, mii nye a yii kêe lire e me, naha na ye yii mpɛnnɲi na ndemu kɛge yii á ke, u nye na lire ɲwɔge yii na me. ¹⁸ Li nɲcyiini li nye, y'a jwo mii á na yii mpɛnnɲi cyeyi i, na yii nye na ɲwɔmɛɛ nɲkin yu me, mii s'à dá li na, na sɛe sí n-ta puru jwumpe e. ¹⁹ (Mbɛmbaan'a yaa u pyi yii shwɔhɔl'e, lire ká mpyi mpɛi pi à dá Kile na sɛɛni na ke, pire sí n-cè.) ²⁰ Yii maha yiye bínnini Kafoonji Yesu njyɲi mɛɛ na, nka lyɲkanni nɲpiini na yii maha u lyɲ ke, lire maha li cyêe na Kafoonji njyɲi bà yii na lyɲ me. ²¹ Naha kurugo ye yii aha nkɔ̀wùlo uru njyɲi mɛɛ na, yii shin maha shin funvwugo wuɲi maha ɲcaa si uru njyɲi lyɲ si ɲjaha u zànnɛge laage e. Li maha mpa mpyi fo pɛi katege wuu maha mpyi, mà li ta pɛl'á lyɲ a tɛn maa bya fo mà wùrugo. ²² Lire sanni i ke, taha pyɛnye nye yii á me? Yii si n-jà raa lyɲ s'a byii yii pyɛnyi i mà? Taha yii la nye si nùzogoro nɔ fòŋɔfeebii na si dánafeebii kurunke ɲjini faha? Lire sanni i ke, yii la nye mii u naha jwo ye? Yii la nye mii u yii kêe la? Sɛɛni na, mii si n-si n-jà yii kêe mpe nùŋɔ taan me!

²³ Jwumpe Kafoonji à jwo mii á ke, puru mii à taha yii á, mii sí nùru pu kurugo sahanɲi: canɲke numpilage e Kafoonji Yesu à le cye e ke, u à bwúurunɲi lwó, ²⁴ maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Ŋge bwúurunɲi u nye mii

* **11:3** Pii maha jwo: «bà Kirisita nye nambaabii puni nùŋɔ na, Kile sí nye Kirisita nùŋɔ na me, amuni nòŋi mú nye ceenji nùŋɔ na.»

† **11:4** Pii maha jwo: «nùŋufoonji». ‡ **11:5** Pii maha jwo: «nùŋufoonji». § **11:5** Lire tɛni i, ceenji nùŋɲwoore ti mpyi u njire cyage (11.15 wíi). Lire e ceenji nùŋɲwoore nkɔ̀nɔ̀ni, lire nye me u nùŋke nkùluŋi mpyi a sɛi silege.

* **11:10** Pii maha jwo: «Lire kurugo dánafeebii tabinniyyi i, ceen'a yaa u u nùŋke tò, lire li maha li cyêe na u à uye tɛrige nòŋ'a, bà Kile mèlɛkɛbii lùgigii si mpyi cyi àha njĩri u taan me.»

cyeere t'à kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye funṅɔ cwo na na.» ²⁵ Lire pyinṅkanni na mú, pi à kwò njyìni na ke, u à fùnṅɔcwokwuuni lwó, ερεzen sinme mpyi l'e, maa jwo: «Nde fùnṅɔcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivɔnn̄te, ntemu t'à le ná mii sìshange e ke. Yii a byii nde fùnṅɔcwokwuuni i, yii raa yiye funṅɔ cwo na na.» ²⁶ Nyε fo mà sà yaa ná Kafoonji tèenuruni i, yii aha uru bwúuruṅi kyà maa bya lire fùnṅɔcwokwuuni i tère o tère e ke, Kafoonji kwùni shenre yii maha jwo amuni.

²⁷ Lire kurugo ṅgemu ká mpyi u nyε na Kafoonji bwúuruṅi lyî u lyinṅkanna na maa byii u fùnṅɔcwokwuuni i li byanṅkanna na mε, urufol'à kapii pyi Kafoonji na, bà Kafoonji bofeebil'à kapii pyi u na mε. ²⁸ Lire kurugo yii shin maha shin à yaa u uye kàanmucya, u u nta u a uru bwúuruṅi lyî, u raa byii lire fùnṅɔcwokwuuni i. ²⁹ Naha kurugo yε wà ha uru bwúuruṅi kyà maa bya lire fùnṅɔcwokwuuni i, maa mpyi u nyε a li lwó a wíi na dánafeebii pi nyε Kirisita cyeere mε, urufoo na li caa Kile sí urufoo tùn. ³⁰ Lire kurugo yii niṅyahara à pyi yamii, ka pìi si ṅkwú yii e. ³¹ Wuu aha wuye kàanmucya maa nta a uru bwúuruṅi kyà, maa bya lire fùnṅɔcwokwuuni i, Kile saha sì wuu tùn mε. ³² Nka Kafoonji à wuu sàra numε mà tàanna ná wuu kapyiinṅkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú ṅkwò wuu tùn ná Kilecembaabil'e mε.

³³ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii aha bínni tère o tère e Kafoonji njyìni mεε na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpañke na, yii raa wwùu yii a u lyî. ³⁴ Katege ká mpyi ṅgemu na ke, urufoo u lyî u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji njyìni talyige e, bà li si mpyi yii àha ṅkwò kapyimbaala pyi uru njyìni talyige e, Kile si yii sàra a tàanna ná lire e mε.

Mii aha nò wani yii yyére tēni ndemu i ke, karigii sannṅkii cyi à yáañja a yaha ke, mii sí cyire cwɔɔnrɔ.

12

Kile Munaani màkanyi kani

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, nde li nyε Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la nyε yii i ṅkwôro numpini i yire kàmpañke na mε. ² Pyinṅkanni na yii mpyi mà yii yaha yii sàha Kile cè mε, yii sònṅɔ lire na ke! Yii mpyi a yiye pwo kacinṅkwuṅi na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii nyε na jà a jwo mε. ³ Lire kurugo mii sí yi fíninε n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyañi ṅgemu yyaha cù ke, urufoo sì n-jà jwumpimε jwo Yesu na mε. Sùpya mú sì n-jà n-jwo na: «Yesu u nyε Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cù mε.

⁴ Kile Munaani màkanyi shin'à nyaha, nka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵ Báaraṅi Kile Munaani maha nkaan ke, u shin'à nyaha. Nka Kafoonji ninun'á uru báaraṅi puni maha mpyi. ⁶ Karigii pyinṅkannigil'à nyaha. Nka Kileni ninun'á maha cyire karigii pyipyi fànha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷ Kile Munaani à báaraṅi wà kan dánafeebii puni ninṅin ninṅin'á pi kurunṅke ntèṅṅi mεε na.

⁸ Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe njwuṅi kan pìl'á. Lire Kile Munaani ninuun'á jɔcèni jwumpe njwuṅi kan piiberil'á. ⁹ Lire Kile Munaani ninuun'á dányañi shini wà kan pìl'á, maa pyinṅkanna kan piiberil'á pi i yampii cùuṅi. ¹⁰ Li maha pìi pyi pi i jini na kakyanhala karigii pyi, maa Kile tūnture pyipyi fànhe kan pìl'á, li maha pìi pyi pi i jini na Kile karigii ná Sitaanninṅi wogigii cini na wwù cyiye e, li maha pìi pyi pi i jini na shēenre tabere yu, maa pìi pyi pi i jini na tire shēenre kēenṅi. ¹¹ Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fànhe kaan cyi pyifeebil'á. Mà tàanna ná li nyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fànha kan pìl'á, maa labere pyipyi fànha kan piiberil'á.

¹² Sùpyañi cyeere na nyε ninṅin, nka u yatanṅyi maha nyaha. U yatanṅyi ná yi nyahanṅi mú i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyere ninṅin. Yii li cè na wuu mpìi pi nyε Kirisita wwɔnεεge e ke, amuni wuu mú nyε. ¹³ Naha kurugo yε wuu mú puni à batize Kile Munaani ninṅinṅi cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyere ninṅin, lire Munaani ninṅinṅi cye kurugo, l'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girekii yo, l'à pyi bilii yo, li nyε a pyi bilii mà yo, Kile Munaani ninṅinṅi l'à tīg'a tēn wuu mú puni i.

¹⁴ Sùpyanji cyeere nyɛ yatanɲa nin̄kin kanna mɛ, ɲka yi maha nyaha. ¹⁵ Tɔɔge ká jwo na kuru nàzhan nyɛ cyeere e mɛ, mà lire n̄ɲke pyi na kuru nyɛ cyɛge mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e bɛ? ¹⁶ Nyɛ nin̄genke ká jwo na kuru nyɛ cyeere yatanɲke kà mɛ, mà lire n̄ɲke pyi na kuru nyɛ nyii mɛ, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e? ¹⁷ Kampyi cyeere yatanɲyi puni mpyi nyii, di sùpyanji mpyi na sí raa núru raa ɲko yɛ? Kampyi ti puni mpyi nin̄genyɛ, di sùpyanji mpyi na sí raa n̄ge taa raa ɲko yɛ? ¹⁸ Mà sèɛn̄ji jwo, Kile nyɛ a cyeere dá amuni mɛ, u à ti yatanɲyi puni nin̄kin nin̄kin̄ji dá mà tàanna ná u nyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanɲa nin̄kin kanna ku mpyi, wà mpyi na sì raa ku pyi cyeere mɛ. ²⁰ Lire kurugo sùpyanji cyeere yatanɲy'á nyaha, ɲka cyere nin̄kin ti nyɛ ti ti.

²¹ Lire e nyiini sì n-jà n-jwo na lire kuro nyɛ cyɛge e mɛ. N̄ɲke mú sì n-jà n-jwo na kuru kuro nyɛ tooyi i mɛ. ²² ɲka yatanɲyi yi nyɛ cyeere e fành̄a baa ke, yire tayyɛreg'á pɛ sèl'e. ²³ Yatanɲyi wuu nyɛ na sɔn̄ji na yi nyɛ kuru fiige silege wuyo mɛ, wuu maha yákili yaha yire na mà tòro yatanɲyi san̄yi na. Yatanɲyi yi nyɛ silege cyeyi wuu cyeere e, ná yi nyɛ a yaa y'a jaa cyiinn̄i na mɛ, wuu maha yaha yire na sèl'e. ²⁴ Yatanɲyi yi nyɛ yi nyɛ silege wuyo wuu cyeere e mɛ, wuu nyɛ na yare yire na sèl'e mɛ. Yatanɲyi njemu wuu nyɛ na sɔn̄ji na yi nyɛ tɔn̄ wuyo mɛ, Kile à cyeere dá maa yire yatanɲyi le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeere yatanɲyi si mpyi y'áha ndáha ndáha yiye na mɛ. ɲka yi puni y'a yiye tɛre. ²⁶ Yatanɲke kà ha mpyi ná tayaɲcyage e, cyeere puni ti maha yà. Yatanɲke kà ha ɲkèe ta, cyeere puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi nyɛ Kirisita cyeere, yii shin maha shin à pyi tire cyeere yatanɲke kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à p̄i t̄ɲɛ dánafeebii kurun̄ke e u báaraɲi mɛ na. Yyeciige na, u à Yesu t̄un̄ntun̄mpii t̄ɲɛ, li shɔnwuuni maa Kile t̄un̄nture pyifeebii t̄ɲɛ, li tanrewuuni maa cyelentiibii t̄ɲɛ. Lire ɲwɔh̄o na, u à kakyanhala karigii pyifeebii t̄ɲɛ, mp̄ii pi maha yamp̄ii cùun̄i ke, maa pire t̄ɲɛ, maa dánafeebii tɛgɛfeebii t̄ɲɛ, maa yyaha yyére shiin̄bii t̄ɲɛ, maa p̄i pyi pi i j̄ini na shɛɛn̄re tabɛre yu. ²⁹ Tá y'á jwo na pi puni pi pyi Yesu t̄un̄ntun̄mii? Lire nyɛ mɛ, Kile t̄un̄nture pyifee? Lire nyɛ mɛ, cyelentii? Lire nyɛ mɛ, kakyanhala kariii pyifee? ³⁰ Lire nyɛ mɛ, pi a yamp̄ii cùun̄i? Lire nyɛ mɛ, na yu shɛɛn̄re tabɛr'e? Lire nyɛ mɛ, na tire shɛɛn̄re yyaha yu pi san̄mpil'á? Tá lire kani là nin̄kin pyipyi fành̄'á kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni nj̄ɛɛn̄nyi caa. Lire e mii sí lire kuni nj̄ɛɛn̄ni le yii taan numɛ.

13

Ntàn̄namagare kani

¹ Nyɛ wuu mɛɛ ká shɛɛn̄re puni cè na yu, mà bàra Kile mèlɛkɛebii woore na mú, ná ntàn̄namagare nyɛ wuu zòm̄pyaagil'e mɛ, wuu jwumpe maha mpyi màhawaya. Li maha mpyi mu à jwo tɔn̄ɲɔ, lire nyɛ mɛ yatin̄ɲɛ wuu nyɛ na bw̄un̄ n̄ɲɔ kurugo. ² Kile mɛɛ ká wuu pyi u t̄un̄ntun̄mii, karigii cyi à ɲwɔh̄o ke, maa wuu pyi wuu u j̄ini na cyire yige b̄ɛn̄mpe na, maa ɲc̄ɛn̄i shiɲi puni kan wuu á, ali wuu daniyan̄i fành̄e mɛɛ ká sàa nyaha fo na j̄ini na ɲan̄yi pyi yi i ɲk̄uni na ȳiri yi tatɛɛnyi i, ná ntàn̄namagare nyɛ wuu zòm̄pyaagil'e mɛ, wuu nyɛ yafyin mɛ. ³ Wuu mɛɛ ká wuu cyeyaayi puni taa fòɲɔfeebii na pi à t̄ɛge na piye ɲwɔ caa, mà li táan wuy'á pi wuu kyérege Kirisita kurugo, ná ntàn̄namagare nyɛ wuu zòm̄pyaagil'e mɛ, lire sì yafyin ɲwɔ wuu na mɛ.

⁴ Ntàn̄namagare ká mpyi ɲgemu i ke, urufoo l̄uuni maha b̄ò, u maha kacɛn̄kii pyi sùpyire san̄nte na, nyipɛɛn̄ nyɛ na mpyi u e mɛ, bwom̄o nyɛ na mpyi u e mɛ, yàmpeene nyɛ na mpyi u e mɛ. ⁵ Urufoo nyɛ na jyè n̄zogoro karil'e mɛ, u yabilin̄i nàfan karigii kanni bà urufoo maha mpyi mɛ, urufoo nyɛ na mpyi l̄ufwufoo mɛ, u nyɛ na wà nàvun̄jaga yare uye fun̄ɲ'i mɛ. ⁶ Ntiimbaan̄i karigii nyɛ na urufoo fun̄ɲɔ tange mɛ. ɲka nt̄in̄i karigii cyi maha u fun̄ɲke tán̄. ⁷ U maha ɲc̄u uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u sɔn̄ɲɔre taha karigii puni na, maa karigii puni kwú uye e. ⁸ Ntàn̄namagare

sì n-sii n-kwò mè, nka Kile tùnnature báaraŋi sí n-pa n-kwò, mpíi pí nyé na shéénre tabéré yu ke, lire sí n-pa n-kwò, ncèŋi u nyé wuu e ke, uru sí n-pa n-kwò. ⁹ Yii lí cè na wuu nyé a karigii puni cè mè. Wuu tacenke nyé a pèe Kile tùnnature báaraŋi i mè. ¹⁰ Nka Kile ká u báaraŋi fúnŋo canŋke nkemu i ke, wuu karigii nivunŋambaagii sí n-kwò.

¹¹ Tèni i wuu mpyi nàŋkocyéere e ke, nàŋkocyéere mpyi maha naa wuu jwumpe ná wuu sònŋòŋkanni ná wuu karigii kàanmucyaŋkanni i. Nka wuu à pa lyé ke, wuu à lire puni jwò yaha. ¹² Numé, wuu nyé na karigii naa na ncwúu mè, lí na nyé mu à jwò bà wà maha uye wíi dùba e mè*. Canŋa na ma, wuu sí raa karigii naa raa ncwúu. Numé wuu tacenke nyé a pèe mè, nka kuru canŋke, bà Kile à wuu cè feefee mè, amuni wuu sí n-pa Kile karigii yyaha cè. ¹³ Nyé kapyaa taanre cyi nyé, cyire sì n-sii n-kwò mè, cyire cyi nyé: dányanŋi ná sònŋòre tatahage ná ntàannamagare, nka nde lí nyé cyi puni nimbwooni ke, lire lí nyé ntàannamagare.

14

Kile tùnnatur'à yaa t'a mpyi dánafeebii shéénre njncente e

¹ Lire kurugo ntàannamagar'à yaa tí pyi yii yacyage njncyiige. Kile Munaani maha màkanyi njemu kaan ke, yii raa yire caa mú. Nka Kile tùnnature njwuŋi màkange wuuni l'à lyé. ² Naha kurugo yé shinŋi u nyé na shéénre tabéré yu ke, ná sùpyire e bà urufoo maha yu mè, ná Kile e u maha yu, naha na yé wà nyé na u jwumpe yyaha cini mè. Karigii cyi nyé cyi yyaha nyé a cè mè, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³ Nka ŋgemu u nyé na Kile tùnnature yu ke, ná sùpyire e urufoo maha yu, maa tí tère tí i sì yyaha na Kile kuni i, maa màban leni t'e, maa tí zòmpyaagii tàali. ⁴ Shinŋi u nyé na yu shéénre tabér'e ke, tí maha urufoo kanni tère u u sì yyaha na Kile kuni i. Mà lí ta shinŋi u nyé na Kile tùnnature yu ke, urufoo maha dánafeebii kurunke puni tère pí i sì yyaha na Kile kuni i.

⁵ Yii puni ká a jini na shéénre tabéré yu, lír'à táan mii i. Nka nde l'à táan mii i sèe sèl'e ke, lire lí nyé yii puni pí a Kile tùnnature yu. Kile tùnnature jwufooni tayyéreg'à fànha tò shéénre tabéré jwufooni woge na, fo wà ha nta na tire shéénre kèenŋi, bà tí si mpyi sí dánafeebii kurunke tège pí a sì yyaha na Kile kuni i mè. ⁶ Mii cìnmpyiibii, yii yabilimpíi pí lí kàanmucya a wíi kè! Mà jwò mii u pa Kile tùnnature tà jwò yii á, sí kani là cyèe yii na Kile kuni i, lire nyé mè si yéregé kà kan yii á ke, kampyi shéénre tabér'e mii mpyi a pa jwò ná yii e, naha tòn yii mpyi na sí n-ta lire e yé?

⁷ Nde lí nyé yatinyi kàmpaŋke, mu à jwò tìnmpini, lire nyé mè nkònnòŋi ke, kuru ká mpyi ku nyé a bwòn ku bwòŋkanna na mè, mèeni lí nyé na bwùn ke, di wà sí n-jà lire cè n-jwò yé? ⁸ Tìnmpini pí maha wýi maha ntèg'a kàshikwònbii wà piye na ke, ná lire nyé a wýi lí wýiŋkanna na mè, jofoo u sí uye bégele kàshige mè na yé? ⁹ Amuni lí mú nyé yii á, yii pí nyé na yu shéénre tabér'e ke, yii lógofeebii ká mpyi pí nyé na yii jwumpe núru mè, nje yii nyé na yu ke, di pí sí yire cè n-jwò yé? Lí maha mpyi mu à jwò ná kaféegé e yii nyé na yu. ¹⁰ Shéénre shin'à nyaha diŋyèŋi i, nka tire shéénre puni na núru tí jwufeebil'à. ¹¹ Mii aha mpyi mii nyé na shéénre tà núru mè, tí jwufooni maha mpyi nàmpòŋŋò mii á, mii mú maha mpyi nàmpòŋŋò tí jwufoon'à. ¹² Nyé ná Kile Munaani màkanyi lage sí nyé yii na, nje yí sí n-sii n-jà dánafeebii pyi pí a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunnŋi i.

¹³ Lire kurugo shinŋi u nyé na shéénre tabéré yu ke, urufoo u a Kile jáare, bà u si mpyi s'a tí kèenŋi mè. ¹⁴ Naha kurugo yé mii aha a Kile jáare shéénre tabér'e, mii kòni maha mpyi Kilejarege na, nka mii nyé na na jwumpe yyaha cini mè. ¹⁵ Lire e ke naha mii à yaa mii u pyi yé? Mii sí n-jà raa Kile jáare shéénre tabér'e, nka shéénre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa u jáare tire shéénre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cèe shéénre tabér'e, nka

* **13:12** Tònnnte shinŋi wà tèecyiini shiinbii mpyi maha ntèg'a dùbaŋi yaa, lire mpyi maha sùpyanŋi pyi u jìn'a uye wíi'a cwó u e mè. Dùbaŋi yyahe nyé a mpyi maha ncwó mè.

shɛɛnre mii à cè ke, mii mú sí n-jà raa cyi cêe tire shɛɛnre e. ¹⁶ Nyɛ mu aha a fwù kaan Kile á shɛɛnre tabɛr'e, wà ha nta dánafeebii kurunke e ngemu u nyɛ u nyɛ na tire shɛɛnre núru mɛ, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyɛ a mu jwumpe lógo mà yɛ? ¹⁷ Mu fwùni ninkanji mɛɛ ká nta u à jwɔ sɛl'e, u sì n-jà urufoo tɛgɛ Kile kuni i mɛ.

¹⁸ Mii à Kile shɛɛre, naha na yɛ u à mii tɛgɛ mii à jà na yu shɛɛnre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹ Nka lire ná li wuuni mú i, mii aha mpyi dánafeebii kurunke e, mà jwɔnyɛya kanjkuro kanna jwo dánafeebii shɛɛnre nindogore e, mii maha lire funɔ lwó maha ntòro mii u canmpuni lwó jwumpe na shɛɛnre tabɛr'e pi nyɛ na tire ntemu núru mɛ.

²⁰ Mii cìnmpyiibii, yii àha raa sònɔni nànkopyire sònɔnɔkanni na mɛ. Nka kapegigii kàmpanɔke na, yii yiye pyi pìnmpinnyɛye fiige. Yákilifente kàmpanɔke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹ Y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na Kafoonji Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pìi mii sí n-tun na shiimbil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shɛɛnre tabɛr'e. Nka lire ná li wuuni mú i, pi sì mii jwɔmɛɛni cù mɛ*.» ²² Mà tàanna ná lire katoronkwooni i, nje mii sí n-jwo ke, yire yi nyɛ: wà ha shɛɛnre tabɛrɛ jwo, mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, lire maha li cyêe pire na na Kile sí yoge kwòn pire na. Puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná dánafeebil'e mɛ. Wà ha Kile túnnturo jwo, lire maha li cyêe dánafeebii na na Kile nyɛ pi shwɔhɔl'e. Mpìi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, puru jwumpe nyɛ a yyaha tí ná pire e mɛ.

²³ Nyɛ l'aha mpyi kee yii dánafeebii kurun'k'à bínni, ka yii puni si wá na shɛɛnre tabɛrɛ yu, shíncyi ká mpa yii ta pur'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a Kile cè mɛ, tá u sí n-jwo na yii funny'à shwɔ yii na mɛ? ²⁴ Nka l'aha mpyi mu à jwo Kile túnnture yii nyɛ na yu, ka u u mpa jyè yii kurunke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cè na sèɛni yii nyɛ na yu, si u pyi u cè na uru kapyiin'kii nyɛ a tí mɛ. ²⁵ Yaaga maha yaaga k'à nɔwɔhɔ urufoo zòni na ke, yire puni sí n-yige cyínɔni na, fo u sí yyahe cyígile si ninjkure sín si Kile kêe, si jwo sèɛni na, Kile na nyɛ yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo nkann'à yaa li jwɔ

²⁶ Mii cìnmpyiibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li nyɛ: yii aha yiye bínni Kile pèente mɛɛ na, mɛɛ ká mpyi wà á, urufoo u li cêe. Yɛɛɛɛ jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyêe wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shɛɛnre tabɛrɛ le wà jwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile ká nta u à pyínkanna kan wà á u u jà a tire shɛɛnre kêɛnnɛ, urufoo u ti kêɛnnɛ. Nka cyire karigii pun'à yaa cyi dánafeebii tɛgɛ pi a sì yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpìi pi nyɛ na shɛɛnre tabɛrɛ yu ke, pire nyɛ a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mɛ, pi raa yu nin'kin nin'kin, li i nta wà mú na nyɛ wani ngemu u sí n-jà raa tire shɛɛnre kêɛnnɛ ke. ²⁸ Kêɛnnɛfoo ká mpyi u nyɛ a ta tire shɛɛnre na mɛ, ti jwufeebil'à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funn'i ná Kile e.

²⁹ Nde li nyɛ Kile túnntunmpii kàmpanɔke ke, pire shiin shuunni taanr'à yaa pi a yu nin'kin nin'kin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàanmucaa. ³⁰ Nka Kile ká nta u à kani là cyêe wabɛrɛ na, ngemu u à fyâha a jwumpe lwó ke, ur'à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii nyɛ a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mɛ, yii a ti yu nin'kin nin'kin, bà ti si mpyi si dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mɛ. ³² Yii li cè na li síni nyɛ Kile túnntunni na mà jà a cù u jwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwɔ. ³³ Naha kurugo yɛ nyàhan'gurugunji nyɛ a táan Kile á mɛ, mà karigii yal'a sogolo yyepin'ke e, lire l'à táan u á, bà li nyɛ na mpyi dánafeebii kurun'yi puni i mɛ.

³⁴ Cyeebil'à yaa pi fyâha mpínɔni cyeyi i, naha na yɛ kuni nyɛ a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mɛ. Pi à yaa pi piye tìrige, bà MusaSaliyanj à yi jwo mɛ. ³⁵ Pi la ká mpyi si

* **14:21** Tèni i Izirayeli shiimbil'à Kile jwɔmɛɛni yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilɔn shiimbii kàshicyege yaha ku pa pi tòn pi i jà pi na. Shenre nàmpɔnnɔ Babilɔn shiimbii mpyi na yu. Izirayeli shiimbil'à pi nya pi i tire shɛɛnre yu ke, ka lire si li cyêe pi na na Kile à tòn ná pire Izirayeli shiimbil'e e (Ezayi 28.11-12.)

yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyɛngɛ pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yɛ li lemp'á pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kurunke e†.

³⁶ Taha yii na sônɔi na yii бага jwumɔ pu jɛ Kile jwumpe? Lire jɛ mɛ, taha yii na sônɔi na yii kanni na puru jwump'á nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sônɔi na Kile Munaani maha jwumpe leni uru jwɔ e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yɛɛge mii jɛ na sémeni si ŋkan yii á amɛ ke, kur'á fworɔ Kafoonɔ Yesu i. ³⁸ Wà ha ŋke yɛɛge jwumpe cyé, yii àha núru urufɔ le laage e mɛ.

³⁹ Mii cɛnmpyiibii, jwɔjɛga ninɔin na, yii a Kile tɛnnture báaraɔi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shɛnre tabɛr'e, yii àha urufɔ sige lire na mɛ. ⁴⁰ Li tɛɛni li jɛ, yii karigii puni cyi pyi ná jɔire e, yii i cyi sogolonkanni yaha li jwɔ.

15

Kirisita à jɛ a fworɔ kwùɔi i ke, kwùubii mú sí jɛ

¹ Jɛ mii cɛnmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwɔ yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye pɔɔ pu na ke, mii la jɛ si yii funɔ cwo puru na. ² Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwɔ ke, lire yii à lwɔ. Yii aha ŋkwôro lire kuni i, Kile sí yii shwɔ. Naha na yii na sônɔi na yii daniyaɔi kapyiini jɛ jùɔ baa yɛ?

³ Jwumpe p'á jwɔ mii á, ná pu tayyɛreg'á pɛe ke, mii à puru jwɔ yii á. Puru pu jɛ: Kirisita à kwù wuu kapegigii yàfaɔi kurugo, bà l'á fyâha a jwɔ Kile Jwumpe Semɛni i mɛ. ⁴ U buwun'á le fanɔke e, u kwùɔi canmpyitanrewuuni, u à jɛ, bà l'á fyâha a jwɔ Kile Jwumpe Semɛni i mɛ. ⁵ U jɛnkwooni kântugo, u à uye cyêe Pyɛri na, lire kântugo, maa uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunniɔi na. ⁶ Lire kântugo cɛnmpyiibii dánafeebii na u à uye cyêe tɛre ninɔin i ke, pir'á jɛyaha shiin ŋkwuu kanɔkuro (500) na. Shinpaanra kanna pi à kwù pire e, lire baare e, pi niɔyahamii saha na jɛ shi na. ⁷ Lire kântugo u à uye cyêe Yakuba na, maa uye cyêe u tɛnntunmpii sanmpii puni na.

⁸ Pire puni kântugo, u à uye cyêe mii Poli na mú, mii u jɛ mu à jwɔ pɛnmpinɔyaga niɔjyembaga ŋkemu k'á si ke. ⁹ Yii li cè, mii u jɛ Yesu tɛnntunmpii puni kântugo yyɛre wunɔi. Mii bá mpyi a yaa mii u tɔrɔ u tɛnntunmpil'e mɛ, naha na yɛ mii mpyi maha Kile dánafeebii kurunke kyɛrege sɛl'e. ¹⁰ Nka tayyɛrege e mii jɛ niɔjaa ke, Kile u à jwɔ mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u à sàa jwɔ mii na mà dɛ! Mii bá à báaraɔi pyi mà tɔro Yesu tɛnntunmpii sanmpii na, ŋka ná na yabiliɔi fânhe e bà mii à u pyi mà dɛ! Kile u à jwɔ mii na maa mii pyi mii à u pyi. ¹¹ Lire e ke l'á pyi mii u à Jwumpe Nintanmpe jwɔ yii á yo, l'á pyi Yesu tɛnntunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu jɛ na yu, yii mú s'á dá pu na.

Dánafeebii jɛni kani

¹² Jɛ ná wuu s'á jwɔ yii á na Kirisita à jɛ a fworɔ kwùɔi i, naha na yii pɛi maha jwɔ na kwunɛnɛ jɛ nùmpaɔa mà yɛ? ¹³ Kampyi yii na sônɔi na kwunɛnɛ jɛ nùmpaɔa mɛ, lir'á li cyêe na yii jɛ a dá na Kirisita mú à jɛ a fworɔ kwùɔi i mɛ. ¹⁴ Kampyi Kirisita jɛ a jɛ a fworɔ kwùɔi i mɛ, Jwumpe Nintanmpe wuu jɛ na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi jùɔ baa, yii daniyaɔi kapyiini mú mpyi na sí n-pyi jùɔ baa.

¹⁵⁻¹⁶ Jɛ jwumpe wuu jɛ na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, naha na yɛ wuu à jwɔ na Kile à Kirisita jɛ a yige kwùɔi i. Kampyi yii na sônɔi na kwunɛnɛ jɛ nùmpaɔa mɛ, lir'á li cyêe na yii na sônɔi na Kirisita mú jɛ a jɛ a fworɔ kwùɔi i mɛ. ¹⁷ Kampyi Kirisita jɛ a mpyi a jɛ a fworɔ kwùɔi i mɛ, jùɔ mpyi na sí n-pyi yii daniyaɔi kapyiini na mɛ, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwôro yii jun'i. ¹⁸ Lire mpyi na sí li cyêe mú na mpɛi pi à kwù mà pi ta pi à dá Kirisita na ke, na pir'á pɛni. ¹⁹ Kampyi wuu à

† 14:35 Pɛi na sônɔi na Poli à cyeebii sige pi àha raa pi nàmbaabii yɛbili Kile pɛente tɛni i mɛ. Pɛi sí na sônɔi na Poli jɛ a kuni kan cyeebil'á pi a Kile tɛnnture jwufeebii jwumpe jwɔhe tɔru mɛ. Pɛi sí i sônɔi na mpɛi pi à ntùɔke taha Poli na ke, pire jwumpe pu jɛ 14.35 i. 14.36 i Poli jɛ a jɛ puru jwumpe na mɛ.

wuu sònɲɔre taha Kirisita na numɛ tiɲɲi kanni kurugo, lire e ke wuu pi nyɛ diɲyɛ sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰ Nka sɛɲɲi na, Kirisita à ɲɛ a fworɔ kwùɲi i. Mpɲii pi à kwù ke, Kile à u ɲɛ a yige kwùɲi i yyecyiige na, maa li cyɛɛ na kwùubii mú sí n-pa ɲɛ. ²¹ Yii li cɛ, bà kwùɲ' à jyɛ diɲyɛɲi i shin nɲɲkin cye kurugo mɛ, amuni kwuɲɛni mú à jyɛ shin nɲɲkin cye kurugo. ²² Sùpyire puni sí n-kwù, ɲaha na yɛ pi nyɛ Adama wwoɲɛɛge e. Amuni li mú nyɛ, dánafeebii puni sí nùru ɲɛ, ɲaha na yɛ pi nyɛ Kirisita wwoɲɛɛge e. ²³ Nka shin maha shin ná u tɛɛɲɛɲɛ li nyɛ, Kirisita u à pyi shincyiwe mà ɲɛ, lire kàntugo, mpɲii pi nyɛ u wuubii ke, u aha bú nùr'a pa canɲke ɲkemu i ke, pire mú sí ɲɛ. ²⁴ Lire kàntugo diɲyɛɲi sí n-kwò. Kirisita sí ɲùɲufente puni ná sífente puni ná fànhafente puni shi kwò, si Saanre le Tufoonɲi Kile cye e. ²⁵ Yii li cɛ na fàha ku nyɛ ku ki, Kirisita u tɛɛɲ ɲùɲufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmpɛɛnbii puni le u tooyi ɲwòh'i. ²⁶ Zàmpɛɲɲi nizanɲi u sí shi bò ke, uru u nyɛ kwùɲi. ²⁷ Y' à sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Kile à síɲi kan u á yaayi puni na*.» Nka puru jwumpe e, l' à fínɲɛ na síɲi nyɛ Yesu á mà pyi Kile ɲùɲɔ na mɛ, ɲaha na yɛ Kile u à síɲi kan u á u pyi yaayi puni ɲùɲɔ na. ²⁸ Nyɛ yaayi puni ká bú ɲkúu Kirisita á tɛni ndemu i ke, uru u nyɛ Jyafoonɲi ke, Kile ká síɲi kan u á yaayi puni na tɛni ndemu i ke, u mú sí uye tĩrige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni ɲùɲɔ na.

²⁹ Mpɲii pi maha piye batizeli kwùubii kurugo ke, yii sònɲɔ pire na mú kɛ, kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ a sì nùmpaɲɲa mɛ, ɲaha kurugo pi maha piye batizeli pi kurugo yɛ†? ³⁰ Wuu mú de? Kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ mɛ, ɲaha kurugo wuu maha wuu múnahigii pɛrɛli tɛrigii puni i yɛ? ³¹ Mii cɲɲmpyiibii, mii sí n-sii yi jwo n-waha yii á, mii na nyɛ kwùɲi ɲwòge e canɲa maha canɲa. Sɛɲɲi na, mà yii yaha wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita wwoɲɛɛge e, yii pi à mii ɲùɲke yĩrige. ³² Zhìɲi mii à le ná Efese kànhe sige yaayi i ke, kampyi nùmpaɲɲa nyɛ wani mɛ, ɲaha lire zhìleni mpyi na sí ɲwò mii na yɛ? Kampyi kwuɲɛɲɛ nyɛ nùmpaɲɲa mɛ, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiige na:

«Wuu a lyí, wuu raa byii,
ɲaha na yɛ wuu aha ɲkwù, y' à kwò‡.»

³³ Yii a yiye kàanmucaa: «Sùpyaɲi ɲaaraɲɛɲɲi ká mpyi u nyɛ a ɲwò mɛ, uru u maha u wurugo, maa u le kumpiini i.» ³⁴ Yii yákili ta, yii i láha kapegigii na, lire l' à ɲwò. Pii na nyɛ yii shwòhòl'e, pi sàha ɲkwò a Kile cɛ mɛ! Mii na yire yu yii i li cɛ na yii silege kyaa li nyɛ li li.

Dánafeebii sí ɲɛ ná cyere nivɔnni i

³⁵ Mii mɛɛ nyɛ mii à mpe jwo ke, mii à li cɛ na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùubii sí ɲɛ n-jwo yɛ? Ná cyeeɛ shɲɲi ntire e pi sí n-pyi yɛ? ³⁶ Sɲɲconɲò kà ke, sùmaɲi mu maha nùgo ke, u mpùrampe ká fwónhò, u maha fyɲn mà? ³⁷ Sùmashɲi mu maha nùgo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunɲke bà mu maha sà ɲcùru mɛ. ³⁸ Nyɛ u nùgunɲkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyɲn maa u pyi u à pyi sùmacige, maha bɛ ná u jyii wuuni i. Sùmaɲi shɲɲi puni ná u cire ti nyɛ.

³⁹ Amuni nyii yaayi puni cyeeɛ mú nyɛ, kà ná kà woro nyɛ nɲɲkin mɛ. Sùpyire cyeeɛ na nyɛ ti yɛ, yatɔɔre woore sí nyɛ ti yɛ, saɲcɛɲɲɛ woore na nyɛ ti yɛ, fyaabii woore na nyɛ ti yɛ. ⁴⁰ Yaayi yi nyɛ nɲɲɲɲi na ke, yire cyeeɛ na nyɛ ti yɛ, ɲje yi nyɛ ɲɲɲke na ke, yire woore mú sí nyɛ ti yɛ. Nyii yaayi yi nyɛ nɲɲɲɲi na ke, yire sɲnampe ná ɲɲɲke wuyi sɲnampe nyɛ nɲɲkin mɛ. ⁴¹ Canɲaɲyiini sɲnampe na nyɛ pu yɛ, yɲɲke sɲnampe na nyɛ pu yɛ, wɔrigii sɲnampe mú sí na nyɛ pu yɛ, ali wɔrigii sɲnampe' à wwù puye e.

⁴² Nyɛ kwùubii ká a sì ɲɛ, amuni li mú sí n-pyi. Bà sùmabilini ká nùgo, li mpùrampe maha fwónhò mɛ, amuni li nyɛ, buɲi ká ntò, u maha fwónhò, ɲka u aha ɲɛ tɛni ndemu i ke, u saha

* 15:27 Zaburu 8.7 † 15:29 Pii maha jwo: «Nyɛ ɲaha kurugo pii maha piye kan pi a batize maa piye le kwùɲi ɲwòge e yɛ? Kampyi sɛɛ wi na kwuɲɛɲɛ nyɛ mɛ, ɲaha kurugo pi maha piye le kwùɲi ɲwòge e maa piye kan pi a batize yɛ?»

‡ 15:32 Ezayi 22.13

nyɛ na fwónre mɛ. ⁴³ Buɲi ká ntò, u lemɛ maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mɛ, ɲka u aha ɲè, u maha mpyi ná sɪnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mɛ, ɲka u aha ɲè, u maha mpyi ná fànha'e. ⁴⁴ Cyeeere múnaa baa woore ti maha ntò, ɲka ti múnaa woore ti maha ɲè. Sùpyire cyeeere na nyɛ wani, Kile Munaani maha cyeeere ntemu kaan ke, tire na nyɛ wani mú. ⁴⁵ Y'à séme Kile Jwumpe Semɛɲi i na: «Adama u nyɛ sùpyaɲi ɲɲcyiɲi, Kile à u dá maa múnaani le u eŠ.» ɲka Adamaɲi u sí n-pa kàsanraga na, ná uru u nyɛ Yesu Kirisita ke, uru u maha shɲi kaan sùpyir'á Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶ Kile Munaani maha cyeeere ntemu kaan ke, tire bà ti nyɛ ɲɲcyiire mɛ, supyicyeeere ti nyɛ ɲɲcyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷ Adamaɲi ɲɲcyiɲi na nyɛ ɲɲke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ɲka Adamaɲi shɔnwuɲi nyɛ ɲɲyɲi wu. ⁴⁸ Sùpyaɲi u à yal'a yige ɲɲke e ke, bà uru nyɛ mɛ, yaaga maha yaaga k'à fworu ur'e ke, amuni yire puni nyɛ. ɲge sí u nyɛ ɲɲyɲi wuɲi ke, bà uru nyɛ mɛ, yaaga maha yaaga k'à fworu ur'e ke, amuni yire puni mú nyɛ. ⁴⁹ Sùpyaɲi u à yal'a yige ɲɲke e ke, bà wuu nyɛ uru fiige mɛ, ɲge u nyɛ ɲɲyɲi wuɲi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

⁵⁰ Mii cɪnmpyiibii, ɲje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi ɲje: cyeeere ti nyɛ wuu na amɛ ke, wuu sì n-jà n-ɲyè Kile Saanre e ná tire e mɛ. Cyeeere ti sí n-pa n-fwónhɔ ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa mɛ.

⁵¹ Kani li mpyi a ɲwɔhɔ ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nyɛ, wuu puni sì n-kwù mɛ, ɲka wuu cyeeere puni sí n-kêɛɲɛ. ⁵² Li sí n-pyi tère ɲɲkin ná wiile ɲɲkin tɪnmpini wyìzanni na. Dɲyɛɲi canɲkwɔge tɪnmpini ká wyì tɛni ndemu i ke, mpɲi pi à kwù ke, pire sí ɲè, pi saha sì n-kwù mɛ, wuu cyeeere puni sí n-kêɛɲɛ.

⁵³ Yii li cè na cyeeere ti nyɛ wuu na ke, tir'à yaa ti kêɛɲɛ'a pyi cyere, ntemu ti nyɛ ti sì n-fwónhɔ mɛ. T'à yaa ti kêɛɲɛ'a pyi cyere ntemu ti nyɛ ti sì n-kwù mɛ. ⁵⁴ Nyɛ wuu cyeeere ká bú ɲkêɛɲɛ'a pyi cyere ɲɲwɔnhɔmbaara ná ɲɲkwumbaara tɛni ndemu i ke, jwumpe p'à séme Kile Jwumpe Semɛɲi i ke, puru sí n-fûɲɔ. Y'à séme: «Sì à ta kwùɲi na, kwùɲi shi à pɲɲni feefee*!»

⁵⁵ «Kwù wà we, taha mu síɲi nyɛ ke? Kwù wà we, taha mu bàhe nyɛ ke*?»

⁵⁶ Kapegigii mpyiɲi nyɛ baha fiige, ɲkemu ku maha kwùɲi pyi u u nɔni wuu na ke. Saliyaɲi kuni ɲaaraɲ'à wuu já ke, lire l'à pa ná l'e kapegigil'à fànha ta wuu na. ⁵⁷ ɲka wuu à fwù kan Kile á, ɲaha na yɛ uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùɲi na, wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fànha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a núruli kàntugo mɛ, yii a sì yyaha na Kafoonɲi báaraɲi i tɛrigii puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonɲi báaraɲi na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sì n-pyi ɲɲɔ baa mɛ.

16

Wyéɛɲi Kòrènti dánafeebil'à bínni si ntège Zheruzalemu wuubii tège ke

¹ Nyɛ mii cɪnmpyiibii, wyéɛɲi u nyɛ na bínni si ntège Kile wuubii tège Zheruzalemu kànhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kurup'y'á mɛ.

² Cibilaaga maha cibilaaga, canɲcyiige* yii shin maha shin à yaa u wwù u ɲɲɔ wyéɛɲi i, mà tàanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nɔ yii yyéere ke, mii i sà uru wyéɛɲi ta u à bínn'a kwò mɛ. ³ Mii aha bú nɔ wani tɛni ndemu i ke, tɪnntunmpii yii sí n-cwɔnrɔ ke, mii sí séme taha pire na ná wyéɛɲi i pi sà ɲkan Zheruzalemu kànhe e.

⁴ L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sɲcyan.

⁵ Mii la nyɛ si para pyi Masedoni kùluni i, si nta raa sì yii yyéere, ɲaha na yɛ mii la nyɛ si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nɔ wani yii yyéere, shwɔhɔl'e mii sí tère nimbilere, lire nyɛ

§ 15:45 Zhenzi 2.7 * 15:54 Ezayi 25.8 † 15:55 Oze 13.14 * 16:2 Yahutibil'à cibilaage canɲcyiige ku nyɛ káɲɲi.

mε mii sí wyeere tènì pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tègε mii i na tashage ta mε. ⁷ Naha kurugo yε numε tɔɔge e, mii la nyε sì sà yii nya kanna si ntòro mε, nka mii la nyε si tère pyi yii taan, Kafoonji ká jεε. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kànhe e, fo zà nɔ Pantekɔtɔnɔ kataanni na, ⁹ naha na yε Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwɔhɔ pyi wani, ali mà li ta mii zàmpεεnbil' à nyaha wani.

¹⁰ Timɔti ká nɔ wani yii yyére, yii i u cùmu lemε jwɔ, bà li si mpyi u àha bú nkwɔ màban fô uye na mε, naha na yε u na báare mii fiige Kafoonji á. ¹¹ Yii àha nkwɔ u wíi jcwô mε! Yii u tègε u kúsheeni na bà u njncennε wu si mpyi si nɔ mii na mε, naha na yε mii ná cìnmppyibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nyε wuu cìmpworonɔ Apolosi u kàmpañke ke, mii à màban le u e sèl'e, bà u ná cìnmppyibii sanmpii si mpyi si sà fworɔ yii na mε. Nka u à yi jwo mii á na sèenɔ na, li tènì sàha nɔ mε. Li tènì ká nɔ u á, u sí li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i nkwôro Kile kuni i, yii àha màban yaha u fô yii na mε, yii fànha le. ¹⁴ Ntànnaamagar' à yaa t'a naa yii kapyiinkii puni i.

¹⁵ Mii cìnmppyibii, mii sí kyaa ninɔin cya yii á sahanɔ. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyenge shiinbii pi à pyi dánafeebii njncyiibii Akayi kùluni i, pi à piye pwɔ Kile wuubii ntégεnɔ na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a núru tire sùpyire shin'á, mà bàra mpíi puni pi à piye pwɔ Kile báaraɔ na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nyε, naha na yε Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funnke njnε, bà pi à yii funnyii njnε mε. Yii a nte sùpyire shinɔ metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kurunɔy' à yii shéere. Akilasi ná Pirisili à yii shéere ná dánafeebii pi nyε na bínnini pi pyenge e ke, pir' à yii shéere sèl'e Kafoonji mεge na. ²⁰ Mii cìnmppyibii pun' à yii shéere.

Yii a cìmpworogo fwùnɔi kaan yiy' á ná funncennɔi i.

²¹ Mii Poli yabilinɔi u à nge fwùnɔi séme ná na cyεge e.

²² Kafoonji kyaa ká nta l' à pεn ngemu á ke, Kile u urufɔo lána.

«Kafoonji, ta ma!»

²³ Kafoonji Yesu u jwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mú puni kyal' à táan mii á, Yesu Kirisita wwɔnεεge e.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu kan Kòrɛnti kànhɛ dánafɛebil'á ke Mpe yii à yaa yii cɛ mà jwo yii jyɛ lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ sahaŋki mà kan Kòrɛnti kànhɛ dánafɛebii kurun'á. U lɛtɛɛŋi nɛɛyɛiŋi i, u mpyi a jwo na uru la jyɛ si sà yyaha yige pi na. Uru lɛtɛɛŋi tuugonkwooni kàntugo u jyɛ a jà a wyɛr'a kàre mɛ, naha kurugo yɛ u wwoŋɛɛŋi Timoti mpyi a yîri Kòrɛnti kànhɛ e ná jwumpe p'e mà yyaha tí ná dánafɛebii kurun'ke e, mpemu p'à waha Poli na ke.

Dánafɛebii mpyi a ɲɛɛ kafinivinibii pìi jwumɔ na, pire mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii. Pire kafinivinibii u kàlaŋi mpyi a kàntugo wà Jwumpe Nintanmpe na, Poli mpyi a fyànha a puru mpemu jwo dánafɛebil'á ke. Pire kafinivinibii mpyi maha yi yu dánafɛebil'á na Poli jyɛ Yesu tũntunŋɔ mɛ. Lire mpyi a Poli lùuni pyi l'à yîri, ka u u lɛtɛɛ sɛmɛ ná jwuŋgam'i mà tùugo Kòrɛnti dánafɛebil'á. Uru lɛtɛɛŋi kyaa jyɛ a cɛ mɛ, naha kurugo yɛ u à pìnni. Titi u mpyi a sà uru lɛtɛɛŋi kan Kòrɛnti shiimbil'á.

Jyɛ lire kàntugo ka Poli ná Titi si nùr'a piye nja, ka Titi si yi jwo u á na u lɛtɛɛŋi jwumpe na wá a ɲkɛɛŋɛ lɛŋɛ Kòrɛnti dánafɛebii toronkanni i (7.1-7). Lire ná li wuuni mú i, Poli mpyi a li cɛ na dánafɛebii pìi saha na jyɛ wani, mpiimu pi jyɛ na uru mɛpɛŋɛ yu ke. Lire kurugo u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ.

Nde l'à u zhèŋi fyìinne pi yyére ná nde l'à u ta u à jwuŋgampe jwo pi na ke, u à lire yyaha jwo pi á. Mà bàra lire na, u à li cyêe pi na na uru funntanga wu u jyɛ, naha kurugo yɛ jwumpe ur'à jwo a tùugo pi á ke, pur'à ɲkɛɛŋɛ pyi u à jyɛ pi karigil'e (1--7).

Wyɛɛŋi pi mpyi na bínnini Zheruzalemu fòŋɔfɛebii ntɛɛŋi mɛɛ na ke, u à màban le pi e lire wyɛɛ binnini na (8--9).

Lɛtɛɛŋi takwɔɔre e, u à jwumpe waha mà yyaha tí ná kafinivinibil'e, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Yesu tũntunmii ke, u à li cyêe pi na na uru Poli à sìi Yesu tũntunŋɔ. Poli à yire jwo, naha kurugo yɛ u la mpyi pire kafinivinibii si dánafɛebii le kumpiini i mɛ (10--13).

Lɛtɛɛŋi tasiige

¹ Mii Poli u jyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonji Timoti u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ, yii Kile dánafɛebii kurun'ke ku jyɛ Kòrɛnti i ná yii mpii puni pi jyɛ Kile wuu Akayi kùluni i ke, si ntun yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yi na, pi i yyɛɲŋke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á u ntɛɛŋi kurugo

³ Wuu Kile kêe, uru u jyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji. Uru u jyɛ ɲùɲaare punifoo, uru u maha wuu tère tɛrigii puni i, ⁴ maa màban leni wuu e yyefuge shiŋi puni tɛrigil'e. Lire e wuu maha jini na màban leni yyefuge shiŋi puni feebil'e, bà u maha u leni wuu e mɛ. ⁵ Yii li cɛ na, bà wuu maha yyefuge taa sèl'e Kirisita mɛge kurugo mɛ, amuni Kile mú maha màban leni wuu e sèl'e Kirisita cye kurugo. ⁶ Mu aha wuu nja yyefuge e, lire ɲun'ke ku jyɛ si màban le yii e, yii raa si yyaha na Kile kuni i. Kile ká màban le wuu e, lire ɲun'ke ku jyɛ si màban le yii e, si yii pyi yii jà a wuu kyaage shiŋi kwú yiye e. ⁷ Wuu à sàa dá li na na yafyin si n-jà yii pyi yii fworo Kile kuni i mɛ, naha na yɛ wuu à li cɛ na, bà yii jyɛ na yii nàzhan lwúu ná wuu e kyaage e mɛ, amuni yii mú jyɛ na yii nàzhan lwúu màbanŋi ntaŋi i ná wuu e.

⁸ Jyɛ cìmpyiibii, yyefuge e wuu à tòro Azi kùluni i ke, wuu la na jyɛ yii i kuru cɛ. Ku fànhe mpyi a pɛe mà tòro wuu pɛɛge na, fo wuu sàha mpyi a tɛɛn ná l'e na wuu si n-shwɔ kwùŋi na mɛ. ⁹ Wuu mpyi a sàa li yaha na pi sí wuu bò, lire e wuu sàha mpyi a wuu sòŋɔɔre taha wuye na mɛ, fo Kile na, uru u maha kwùubii ɲɛni ke. ¹⁰ Uru u à wuu shwɔ

uru kwùñi na, u sí n-pa wuu shwə sahan̄ki. Sèe wi, wuu à tèen ná l'e na u saha sí n-pa wuu shwə. ¹¹ Yii mú na wuu tère ná Kileparege e. Yire Kilepareyi ninyahayi kurugo, kacenni Kile à pyi wuu á ke, shinnyahara na fwù kaan u á lire kurugo.

Poli à u tashage kēēñe

¹² Nde l'à wuu nùñyi yîrige ke, lire li nyε wuu toron̄kanni diñyεñi i, mà cye cyán tēni i wuu mpyi yii shwəhəl'e ke. Wuu à li cè wuye e na wuu à lire pyi ná funvyinge ná sēñi i, Kile barag'e. Sùpyire yákilifente bà t'à lire pyi mε, n̄ka Kile ntēgeñi cye kurugo l'à pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè na nde yii à kâla wuu lēteribil'e maa li yyaha cè ke, wuu nyε a yafyin sémε mà tòro lire na mε. Wuu Kafoon̄i Yesu cannuruge wuu pi sí n-pyi kañuñə si yii nùñyi yîrige, yii sí n-pyi kañuñə si wuu wuyi yîrige. Yii à n̄cyèrε cè lire kani i mà kwə, n̄ka mii na sōññi yii sí n-pa li puni yyaha cè sèl'e.

¹⁵ Mii à dá lire na, lire e, mii la mpyi si sà fworō yii na, si n̄wə yii na sahan̄ki. ¹⁶ Mii la mpyi si ntòro yii yyére, si n̄kàrē Masedoni kùluni i, si yîri wani, si nùru mpa yii yyére, bà yii si mpyi si mii tēge mii i jà a kàrē Zhude kùluni i mε. ¹⁷ Nyε mii nyε a pa shà mε, lir'à li cyēe na li nyε a mpyi mii sēe na mà? Taha mii na na karigii pyi mà tàanna ná diñyεñi sùpyire pyin̄kanni i, maha jwo: «əñn» maa nùr'a kēēñi'a jwo: «ənhə» la? ¹⁸ Kile u nyε n̄wəmmε nin̄kin foon̄i ke, uru u nyε mii shērefoon̄i, mpe mii à jwo yii á ke, puru nyε a mpyi: «əñn» ná «ənhə» tanuge e mε. ¹⁹ Naha na yε Kile Jyan̄i Yesu Kirisita kyaa mii ná Siliven ná Timōti à jwo yii á ke, uru mú mpyi na «əñn» ná «ənhə» yu kani ninuuni i mε, n̄wəmmε nin̄kinfoo u nyε u wi. ²⁰ Uru cye kurugo, Kile n̄wəmyahigii puni maha fūññə, uru cye kurugo mú, wuu maha jwo: «Amiina» maa Kile mεge pēe. ²¹ Kile yabiliñi u maha wuu ná yii fànhe nyahage Kirisita wwoñεge e, uru mú u à wuu cwəñnrə mà pyi uye wuu, ²² maa u fyēñi bwəñ wuu na, maa u Munaani le wuu e. Lire kurugo yacenyi san̄nyi Kile à bégel'a yaha wuu mε na ke, wuu à tèen ná l'e na wuu sí yire ta.

²³ Yii li cè, mii la nyε a mpyi si ngaha nō yii na mε, lire kurugo mii nyε a nùr'a shà wani yii yyére Kōrēnti kànhe e mε. Mii aha finε, Kile kà na yaha mε, uru u nyε mii shērefoon̄i. ²⁴ Wuu nyε na n̄ko si fànha cyán yii na yii naaran̄kanni i Kile kuni i mε, n̄aha na yε yii à fànha ta l'e. N̄ka wuu la na nyε si yii tēge bà yii fun̄nyi si mpyi si ntáan mε.

2

¹ Lire e mii la saha nyε a mpyi si ntòro yii yyére, wuu kwə a sà wuye yyahayi tanha mε, ² n̄aha na yε mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, jofoo u sí n-jà mii fun̄ñke pyi ku táan yε? Yii kanni pi sí n-jà mii fun̄ñke pyi ku táan, n̄ka mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, di yii sí n-jà lire pyi n-jwo yε? ³ Lire kurugo mii mpyi a lēterε tun yii á, bà li si mpyi, mii aha nō yii yyére, yii pi à yaa yii mii fun̄ñke táan ke, mii àha n̄kwə sà yyetanhara ta wani mε. Mii à dá li na na mii funntange na nyε yii puni funntanga. ⁴ Mii nàvun̄ñə wu ná mii yyetanha wu u mpyi a lēterε sém'a tun yii á, mii mpyi na nyilwəhe tîrige. Lire nyε a pyi si yyetanhara nō yii na mε, n̄ka si li cyēe yii na na yii kyal'à waha mii na sèl'e.

⁵ Ngemu u à pyi yyetanhare n̄ññke ke, mii Poli kanni yyahe bà urufol'à tanha mε! Yii puni yyahayi urufol'à tanha. N̄ka mii la nyε si jwo ntòro mε, lire e mii sí n-jwo, yii p̄i yyahaya u à tanha. ⁶ Yii shinnyahara à bê maa ndemu pyi urufol na ke, lir'à yaa. ⁷ N̄ka numε, yii yàfa u na, yii i maban le u e, bà li si mpyi u yyahe kà n̄kwə ntanha si u yákilin̄i nyàhan̄gurugo mε. ⁸ Lire kurugo mii na li caa yii á, yii i li cyēe u na na u kyal'à táan yii á. ⁹ Lēterεñi mii mpyi a sémε mà tùugo yii á ke, mii mpyi a uru sémε mú si yii zò shwə ngíi si n̄cè kampyi yii na mii jwumpe puni kurigii n̄aare. ¹⁰ Yii aha yàfa ngemu na ke, mii mú sí yàfa urufol na. Kirisita u nyε mii shērefoon̄i, yii aha mii n̄ya lire na, mii à li pyi yii kurugo, ¹¹ bà li si mpyi, Sitaannin̄i kà n̄kwə tajyige ta wuu shwəhəl'e mε, n̄aha na yε wuu à sàa u funzəññore cè.

¹² Nye mii à nò Torasi kànhe e ke, Jwumpe Nintanmpe pu nyε na Kirisita kyaa yu ke, Kafoonji mpyi a kuni pwó mii á puru njwunji kurugo. ¹³ Lire ná li wuuni mú i, mii yákiliñji mpyi a tēen mε, naha na yε mii nyε a mpyi a na cìmpworonji Titi nya mε. Nye ka mii i kuni cya pi á, maa nkàre Masedoni kùluni i.

Poli báarañi pyinjkanni

¹⁴ Wuu fwù kan Kile á, uru u maha wuu pyi yawiiye njemu yi maha Kile sífente cyêre wuu ná Kirisita wwoñεεge kurugo ke. U maha wuu pyi wuu u Kirisita kyaa yu cyeyi puni i. Lir'á Kirisita kani pyi l'á nò cyeyi puni i, bà wusunani nùge maha nkèεge kafεεge e mε. ¹⁵ Yii li cè na mpìi pi nyε zhwoñji kuni i ná mpìi pi nyε kwùñji wuuni i ke, Kirisita cye kurugo, wuu na nyε mu à jwo wusuna nùguntanga wu Kile á, ngemu nùgo ku maha nòni pire puni na ke. ¹⁶ Mpìi pi nyε kwùñji kuni i ke, pir'á nùgumpεnge ki, nkemu ku sí kwùñji nò pi na ke; mpìi sí pi nyε zhwoñji kuni i ke, pir'á nùguntanga ki, nkemu ku maha shìñi ninjkwombaañi kaan ke*.

Nye jofoo u sí n-jà nge báarañi shiñi na yε? ¹⁷ Shinjyahara à Kile jwumpe pyi nàfuu cya kuro, nka wuu nyε pire fiige mε. Kile u à wuu tun, u à li cè na wuu na u jwumpe yu fyinmpe funñke e, Kirisita wwoñεεge e.

3

¹ Nye tá puru jwump'á li cyêe na wuu na wuye metanga yu yii á bε? Bà pi sanmpii maha li pyi mε, wuu à yaa wuu a lèterii kaan yii á, mpiimu pi nyε na wuu metanga yu laa, yii a pire fiigii tùuge wuu á? ² Yii yabilimpìi pi nyε wuu lèterεñi, ngemu u à sémε wuu zòmpyaagii na ke, sùpyire puni sí n-jà u kála si u yyaha cè. ³ Sèenji na, yii na nyε lètere, Kirisita à ngemu sémε wuu cye kurugo ke. U nyε a sémε ná sémεnkyaani i mε, nka ná Kile nyii wunji Munaani i u à sémε. U nyε a sémε kafaatenyε na mε, nka sùpyañi zòmbilini na u à sémε*.

⁴ Kirisita cye kurugo, wuu à sàa dá lire na Kile yyahe taan. ⁵ Wuu nyε a li yaha wuye funñ'i na báarañi wuu nyε na mpyi ke, na wuu fànhe k'á u pyi mε, Kile fànhe cye kurugo wuu maha já a u pyi. ⁶ Uru u à pyinjkanna kan wuu á wuu pyi u báarapyii, wuu raa tunmbyaare nivónnte kyaa yu sùpyir'á. Tire tunmbyaare nyε mu à jwo saliya ngemu u à sémε mε, Kile Munaani i t'á fworó. Saliyañi maha mpa nùñgo kuu kwùñji na, nka Kile Munaani maha ma ná shìñi ninjkwombaañi i.

⁷ Saliyañi u maha mpa nùñgo kuu kwùñji na ke, Kile mpyi a uru karigii sémε kafaatenyε nùñ'i. Uru Saliyañi mpyi a pa ná sìnampe mpemu i ke, puru mpyi maha Kile túnntunñiMusa yyahe pyi ku u nî, fo Izirayeli shiinbii mpyi na já a ku wíi mε, mà li ta puru sìnampe mpyi na sì mō mε. ⁸ Nye Saliyañi kuni sìnampe ká mpêe lire pyinjkanni na, tá Kile Munaani kuni wumpe cye sì n-tòro mε? ⁹ Kuni li maha kwùñji nò sùpyañi na ke, lire sìnampe ká mpêe amε, ndemu li maha sùpyañi pyi u à tíi Kile yyahe taan ke, lire u sìnampe cye sì n-tòro mà? ¹⁰ Sìnampe p'á fyànha a tòro ke, puru nyε a sìi yafyin numε wumpe tegεε baa wumpe taan mε. ¹¹ Yaage ku nyε yakwōgo ke, kuru ká sìnama ta, nke ku nyε ku sì n-kwò mε, kuru wuuni nyε a tòro mà?

¹² Tire sònñore tatahage ku nyε wuu á, lire l'á wuu ta wuu u karigii pyi fyagara baa. ¹³ Wuu nyε na li pyi Musa fiige mε. Uru mpyi maha vāanña tò u yyahe na, Izirayeli shiinbii kà nkwo u yyahe sìnampe nya takwōge e mε. ¹⁴ Pi yákilibii mpyi a pa ntò. Lire l'á pi ta ali nijjaa, pi aha a tunmbyaare nijjyεere jwumpe kálali, li maha mpyi mu à jwo vāanña k'á

* **2:16** Kàshige ká nkwoñ a kwò, mpìi pi a pyi javeebii ke, pire maha ntàanna piye na, bilibii pi à ta kàshige cyage e ke, maa pire tàanna pi kàntugo maha mpa jyè kànhe e. Kànhe shiinbii funntanga wuubii maha cige wyεere nijcēnnte tà kwòñ maha ncyán ncyán pyenkuunji i, maa nùguntanga yaayi yà súugo. Kuru nùguntange ku maha fwore ke, kuru maha ntáan kàshikwōñbil'á. Nka ku maha mpyi bilibil'á kwù nùgo. * **3:3** Saliyañi u mpyi a kan Musa á ke, uru mpyi a sémε kafaatenyε na (Ekizodi 24.12). Kile túnntunñi Zheremi a jwo na Kile sí u Saliyañi nivónñi sémε sùpyire zòmpyaagil'e (Zheremi 31.33).

para pi yyaha na, maha pi pyi pi sì raa pu yyaha cini mε. Kirisita wwoŋεεge kanni cye kurugo kuru vāanŋke sí n-jà n-láha wà yyaha na. ¹⁵ Ali ninjaa, pi aha a Musa sémebii kâlili, kuru vāanŋke maha pi yákilibii tò. ¹⁶ Nka ŋgemu ká núru maa uye kan Kafoonji á ke, kuru vāanŋke maha láha urufoo yyaha na. ¹⁷ Kafoonji kyaa l'à jwo naha ke, Kile Munaani kyaa li. Kafoonji Munaani† ká mpyi ŋgemu i ke, urufoo sàha maha mpyi bilere e mε. ¹⁸ Vāanŋa jye a para wuu mpiimu yyaha na mε, wuu puni pi maha Kafoonji sìnampe jaa‡. Lire kurugo canŋa maha canŋa, wuu maha ŋkēenŋi na mpyi Kafoonji fiige, sìnampe pà sí i bârali pà na. Kafoonji Munaani cye kurugo lire maha mpyi.

4

¹ Kile à jùŋaara ta wuu na, maa ŋge báaraŋi le wuu cye e. Lire e sàage jye na jyè wuu e mε. ² Wuu à numpire karigii puni jwò yaha, jùzogore na ntaa cyire jcyiimu i ke. Wuu jye na nàjwòhòrò pyi mε, wuu mú jye na Kile Jwumpe labali na yu mε, sèenŋi wuu jye na fíniŋi na yu, bà sùpyire puni si mpyi si jà li cè piye e na wuu na jye sèeshiin mε. Kile u jye wuu shèεfoonji cyire karigil'e. ³ Lire ná li wuuni mú i, Jwumpe Nintanmpe wuu jye na yu ke, puru ká nta pu jye a fíniŋe mε, mpíi pi jye kwùŋi kuni i ke, pir'á pu jye amuni. ⁴ Tire sùpyire ti jye ti jye Kile kuni i mε, Sitaanninŋi u jye ŋge diŋyeni jùŋufoonji ke, ur'à ti yákilibii tò. Lire e Kirisita u jye Kile nàŋjaŋi ke, Jwumpe Nintanmpe pu jye na uru sìnampe cyère ke, puru maha fíniŋe pi á mε. ⁵ Wuu jye na wuye kyaa yu yíi á mà dε! Yesu Kirisita kyaa wuu jye na yu, uru u jye Kafoonji. Wuu pi ke, wuu na báare yíi á Yesu kurugo. ⁶ Kilenŋi u à jwo tèecyiini i na: «Bèenmpe pu láha numpini na» ke, uru ninunŋi u à bèenmpe le wuu zòmpyaagil'e, bà li si mpyi, Kile sìnampe pu jye Yesu Kirisita yyahe e ke, wuu u puru cè mε.

Poli fànhe mée jye k'à cyère ke, u màbanŋ'à jyaha

⁷ Jye uru jçèŋi sèe wuŋi jye wuu e, ali mà li ta wuu fàn'h'à cyère. Li jye mu à jwo nàfuubwòhò k'à le pworocwol'e bà li si mpyi si jçè na sífente kakyanhala woore jye a fworò wuu e mε, ŋka Kile e t'à fworò. ⁸ Kyaage shinŋi pun'à tège wuu na, ŋka wuu maha tafworonŋ ta. Wuu yákilibil' à wùrugo, ŋka sònŋòrò tatahaga jye a fô wuu na mε. ⁹ Pi maha wuu kyérege, ŋka Kile à kwôro ná wuu e. Pi maha wuu bwùun na jcyáan, ŋka wuu maha yíri. ¹⁰ Pi maha wuu caa raa bùu tèrigii puni i bà pi à Yesu bò mε, ŋka Kile maha wuu wwù bà sùpyire puni si mpyi si jçè na Yesu na jye jyii na mε, na uru cye kurugo wuu jye jyii na. ¹¹ Mà wuu yaha jyii na, wuu na jye kwùŋi laage e tèrigii puni i Yesu kurugo bà sùpyire puni si mpyi si jçè na Yesu na jye jyii na, maa fànhe kaan wuu cyeere fànha baa woor'á mε. ¹² Lire e wuu na jye kwùŋi jwòge e bà yíi si mpyi si shinŋi sèe wuŋi ta mε.

¹³ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenŋi i na: «Mii à dá Kile na, lire kurugo mii à jwo u mεge na.» Wuu mú à dá u na, lire kurugo, wuu na u jwumpe yu. ¹⁴ Wuu à li cè na Kile u à Kafoonji Yesu jè a yige kwùŋi i ke, uru mú u sí wuu jè ná Yesu i, si wuu ná yíi bínni u yyahe taan. ¹⁵ Jye yíi kurugo jcyii karigii pun'à nò wuu na, bà shinŋyahara si mpyi s'a bârali Kile kasinani ceveebii na, lire si fwùŋi ninŋanŋi pyi u jyaha, u mεge si mpée mε.

¹⁶ Lire l'à sàage pyi ku jye a jyè wuu e mε. Wuu cyeere fànhe mée ká a jcyérenŋi, là na bârali wuu múnahigii fànhe na canŋa maha canŋa. ¹⁷ Yyefuge nimbileni i wuu jye numε ke, kuru na wuu bégeli Kile sìnampe tégelε baa wumpe mε na, puru sì n-kwò mε. ¹⁸ Sùpyanŋi maha yaayi njemu jaa ke, wuu jye na yire caa mε. Nje yí jye wà jye na yí jaa mε, yire wuu jye na jcaa, jaha na ye yaayi sùpyanŋi maha jaa ke, yire sí n-kwò; nje yí jye wà jye na yí jaa mε, yire jye na ŋkwùu mε.

† 3:17 Kafoonji Munaani ná Kile Munaani jye ninŋin. ‡ 3:18 Pii maha jwo: «Wuu pi maha Kafoonji sìnampe wíi, maa pu cyère mu à jwo dùba e pu jye.»

5

¹ Cyeeere ti nyε wuu na ηke jìñke na ke, tire na nyε mu à jwo vùnn̄. Wuu à li cè na kuru ká ncwo, Kile à бага n̄nc̄n̄e yaha wuu yahare e n̄nyin̄i na, sùpya cye bà k'à kuru yaa mε, kuru nyε na ηk̄εge mε. ² Mà wuu yaha kuru vùnn̄ke e, wuu na ηkyèn, naha na yε wuu la à s̄i si ηk̄are kuru bage e Kile yyére si cyere niv̄nn̄ ta. ³ Sèen̄i na, wuu sí cyere niv̄nn̄ ta, wuu cyere baa wuu si n-pyi mε. ⁴ Mà wuu yaha kuru vùnn̄ke e, wuu na ηkyaali maa ηkyèn. Li nyε mu à jwo na wuu la na nyε Kile u tire cyeeere láha wuu na mà dε! Wuu la na nyε u cyeeere niv̄nn̄te bâra, tire ntemu ti nyε ti nyε na fwónre mε, bà tire si mpyi, cyeeere ti nyε na fwónre ke, si tire fáa mε. ⁵ Kile yabilin̄i u à wuu dá tire cyeeere niv̄nn̄te mεε na. U à u Munaani kan wuu á. Lire e ke wuu à tèen ná l'e na u sí tire cyeeere niv̄nn̄te kan wuu á.

⁶ Lire kurugo wuu yákilibil' à tèen tèrigii puni i, ali mà li ta wuu à cè na mà wuu yaha nte cyeeere e, wuu ná Kafoon̄i laag' à t̄on̄ wuye na. ⁷ Wuu nyε na u naa mε, ηka wuu à dá u na, maa naare u kuni i. ⁸ Sèen̄i na, wuu yákilibil' à s̄aa tèen, wuu la mú sí nyε si fworon̄te cyeeere e si s̄a nt̄en̄ Kafoon̄i yyére. ⁹ Lire l' à li ta, wuu à k̄are Kafoon̄i yyére yo, wuu nyε jìñke na yo, wuu maha wuye waha maa u nyii karigii pyi. ¹⁰ Naha kurugo yε wuu pun' à yaa wuu s̄a yyére Kirisita yyahe taan, u u shin maha shin s̄ara u tàanna ná urufoo kapyin̄kil' e jìñke na, katiigii bâra kapegigii na.

Kirisita à wuu ná Kile shwòh̄on̄i yaa

¹¹ Lire kurugo wuu na fyáge Kafoon̄i na, maa Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir' á, bà pi si mpyi si nyε pu na mε. Kile à wuu karigii puni cè. Mii na s̄on̄ni na wuu kapyin̄kii na nyε yii fun̄n̄i' i mú. ¹² Wuu nyε na puru yu si wuye cyêe yii na sahan̄ki mε, ηka wuu na pu yu si pyin̄kanna kan yii á, bà yii si mpyi si j̄n̄jirire ta wuu báaran̄i n̄impyin̄i kurugo mε. Lire pyin̄kanni na, karigii cyi nyε na naa ke, mp̄ii pi nyε na piye p̄ere ná cyire e maa n̄jyambaagii yaha ke, pire ká a yà yu yii na, yii sí tajwugo ta. ¹³ L'aha nta wuu fun̄nyi nyε wuu á mε, kuru nyε tapege mε, wuu ná Kile shwòh̄ol' e yire nyε. Li mú sí ká nta na wuu fun̄nyi na nyε wuu á, yii kurugo lir' à pyi. ¹⁴ Yii li cè na bà Kirisita à wuu kyaa táan uy' á mε, wuu na wuu karigii puni pyi kuru t̄ange kurugo. Wuu à dá li na na uru n̄in̄kin̄i u à kw̄u sùpyire puni cyaga, lir' à pyi mu à jwo ti pun' à kw̄u. ¹⁵ U à kw̄u sùpyire puni cyaga, bà li si mpyi mp̄ii pi nyε sh̄i na ke, pire kà ha raa pi nyii karigii pyi sahan̄ki mε, ηka Kirisita u à kw̄u maa j̄e pi kurugo ke, pi a pi karigii pyi pi a nt̄aanni ná uru nyii wuuni i.

¹⁶ Lire kurugo numε, wuu saha nyε na sùpya cwôre na nt̄aanni ná sùpyire s̄on̄n̄on̄kanni i mε. Tèni l'e, wuu mpyi a Kirisita c̄u mà tàanna ná sùpyire s̄on̄n̄on̄kanni i. Nka numε, wuu saha nyε a u c̄u amuni mε. ¹⁷ Ngemu ká mpyi Kirisita wwōn̄εge e ke, urufoo maha mpyi sh̄in̄f̄on̄n̄. U maha toron̄kanni n̄jyeeeni yaha, maa niv̄nn̄ lwó. ¹⁸⁻¹⁹ Cyire karigii pun' à fworon̄ Kile e. U à wuu ná uye shwòh̄on̄i yaa Kirisita cye kurugo, maa uru báaran̄i le wuu cye e na wuu a yi yu sùpyir' á, na Kirisita cye kurugo Kile à u ná sùpyire shwòh̄on̄i yaa. U saha nyε a ti kapegigii w̄i kyaa mε. U à wuu tun na wuu a puru jwumpe yu sùpyir' á.

²⁰ Lire e ke wuu maha yu Kirisita cyaga numε. Li nyε mu à jwo Kile yabilin̄i u nyε na yu wuu cye kurugo. Kirisita m̄εge na, wuu na li caa yii á, yii yii ná Kile shwòh̄on̄i yaha u jw̄. ²¹ Kirisita u nyε u nyε a kap̄ii pyi mà n̄ya mε, Kile à uru pyi u à wuu kapegigii tugure lwó, bà wuu si mpyi si nt̄i Kile yyahe taan Kirisita cye kurugo mε.

6

¹ Wuu ná Kile na nyε báarapyin̄ε. Lire kurugo wuu na li caa yii á, Kile à jw̄ yii na maa ndemu pyi yii á ke, yii àha lire yaha li pyi kan̄w̄ baa mε. ² Yii li cè na Kile à jwo:

«Tèni l' à táan mii á ke, lire e mii à mu j̄arege shw̄,
zhwon̄i can̄n̄ke, mii à mu tègε*.»

Nyε mii c̄in̄m̄pyiibii, yii lógo, Kile nyii tèni li nyε numε, zhwon̄i can̄n̄ke ku nyε n̄ijn̄aa.

* 6:2 Ezayi 49.8

³ Wuu la nyɛ sɪ wurugo sùpyanɪ wà tufiig'á, wà u kwò a ɲcèɛɛ cyaga ta wuu báaranɪ na mɛ. ⁴ Lire e wuu maha li cyêre wuu kapyiɪnkii puni cye kurugo na wuu na nyɛ Kile báarapyii. Wuu maha kyaage ná kanhare ná yyefuge kwú wuye e. ⁵ Bwɔɔnre yo, kàsujyiini yo, mà sùpyire sòn a yaha wuu na yo, báarawayi yo, ɲóɔmbaanɪ yo, ɲjyɪmbaanɪ yo, wuu maha cyire puni kwú wuye e. ⁶ Wuu na báare ná zòvɪnre e, wuu à sèɛɲi cè. Wuu lùun'à táan, wuu zòɲ'a ɲwɔ. Kile Munaani maha wuu tère, tàange sèe woge na nyɛ wuu e. ⁷ Wuu na sèɛɲi jwumpe yu, Kile sífente na nyɛ wuu á. Wuu à ntɪɲi pyi wuu kàshikwɔnyaayi, si wuu zàmpeɛnbii tùn, si wuye màra. ⁸ Pii maha wuu père, pii maha wuu fare, pii maha wuu mɛpɛnge yîri, pii maha wuu metange yîri. Pii maha sônɲi na wuu maha pire ɲwɔ fáanɲi, mà li ta sèɛɲi wuu maha yu. ⁹ Pi maha piye pyi mu à jwo pi nyɛ a wuu cè mɛ, mà li ta sùpyire pun'à wuu cè. Pi maha wuu wíi kwùu fiige, mà li ta wuu nyɛ ɲyii na. Pi maha wuu kyérege, ɲka wuu nyɛ a kwù mɛ. ¹⁰ Pi maha sônɲi na wuu yyah'à tanha, mà li ta wuu funntanga wuubii pi nyɛ tɛrigii puni i. Pi maha wuu sônɲi fòɲɔfee, mà li ta wuu à shinɲyahara pyi t'à pyi yaarafee. Pi maha sônɲi na yaaga nyɛ wuu cye e mɛ, mà li ta yaayi puni nyɛ wuu wuyo.

¹¹ Kɔrenti shiinbii, wuu à fɪɲɪɲ'a jwo yii á. Wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e. ¹² Wuu nyɛ a cyé si yii kyaa táan wuy'á mɛ, ɲka yii à cyé si wuu kyaa táan yiy'á. ¹³ Nyɛ mii na yu ná yii e mu à jwo mii pyii. Yii wuu kyaa táan yiy'á, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á mɛ.

Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii yii karigii pyiɲkanni cè ná pire e

¹⁴ Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii ná pire nyɛ a yaa yii pyi pwoo mɛ. Katiigii ná kapegigii sí n-jà n-shà kununi i la? Bɛɛnmpe ná numpini sí n-jà n-shà sɪɲcyan la? ¹⁵ Wwoɲɛɛge ɲkire ku nyɛ Kirisita ná Sitaannɲi shwɔhɔl'e yɛ? Mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i mɛ, wwoɲɛɛge ɲkire ku nyɛ pire ná Kile kuni ɲaarafeebii shwɔhɔl'e yɛ? ¹⁶ Ngwòɲi ɲgire u nyɛ Kileɲaarebage ná kacɪɲɪmbage shwɔhɔl'e yɛ? Wuu pi nyɛ Kilenɲi ɲyii wuɲi bage, bà Kile à yi jwo na:

«Mii sí n-tèɛn pi shwɔhɔl'e,
si mpyi ná pi e.
Mii sí n-pyi pi Kilenɲi,
pi sí n-pyi mii shiinbii†.

¹⁷ Lire kurugo Kafoonɲi Kile à jwo:

“Yii fwoɲo pi shwɔhɔl'e,
yii wâl'a láha pi na,
yii àha mbwòn yajwɔhɔge kà tufiige na mɛ.
Lire ká mpyi, mii sí ɲɛɛ yii na‡,

¹⁸ si mpyi yii Tuɲi,
yii sí n-pyi mii pùnampyire ná mii pùceepyire.”
Kafoonɲi Kile Sɪɲi Punifoo u à jwo amuni.»

7

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile s'à cyire ɲwɔmyahigii lwó wuu á, lire kurugo wuu wuu cyeere ná wuu zòmɲyaagii fɪɲɪɲ'a yige kajwɔhɔyi puni i, wuu wuye waha wuu raa si yyaha na fyɪnmpe karigil'e, wuu raa ɲaare Kile yyahafyagare e.

Poli funntange ɲùɲke

² Wuu na li caa yii á, yii ɲɛɛ wuu na. Wuu nyɛ a kapyimbaala pyi wà na mɛ, wuu nyɛ a wà wuu kèɛge mɛ, wuu mú nyɛ a wà yaaga nàɲwɔhɔɔ mɛ. ³ Puru kajwuuni bà li nyɛ si yii cèɛge mà de! Mii à fyànha a yi jwo yii á, na yii kyal'à táan wuu á sèl'e. Yafyin sɪ n-jà wuu láha wuye na diɲɛɲi i mɛ, ali kwùɲi mú sɪ n-jà mɛ. ⁴ Mii à sàa dá yii na, maa naye pèe ná

† 6:16 Levitiki 26.12; Zheremi 32.38; Ezekiyeli 37.27 ‡ 6:17 Ezayi 52.11

yii kani i sèl'e. Numε, mii yákiilinj'à tèn sèl'e. Wuu mée nyε yyefuge e ke, mii funnj'k'à táan sèl'e.

⁵ Sèenji na, mà lwó wuu à nɔ Masedoni kùluni i ke, wuu nyε a yyejinε ta mε. Yyefuge shinj' puni na nyε wuu na. Pi mpyi na yoge kwùun wuu na kàmpanj'yi puni na, fyagare sí mpyi wuu e. ⁶ Nka Kile u maha cwònróməfeebii fònnji ke, uru u à wuu fònnjɔ Titi mpanji cye kurugo. ⁷ Nyε Titi mpanji kanni bà mε, nka yii kan'à u funnj'ke njε njɛnj'kanni ndemu na ke, lir'à wuu puni funj'yi njε mú. U à yi jwo wuu á na mii seepenge na wá yii na, na kani li mpyi a pyi ke, na lir'à yii yyahayi tanha, na numε yii à mii kani cù ná yii cyeyi shuunninj' i. Lir'à là bâra mii funntange na.

⁸ Leterenji mii à tùugo yii á ke, u jwumpe mén'à yii yyahayi tanha ke, mii nyε a naye cêεε mε. Mii mpyi na nko si naye cêεε tèn i l'e li mpyinj' i, naha na yε mii à li cè na u mpyi a yii yyahayi tanha, nka lir'à pyi tère nimbilere funnj' i kanna. ⁹ Lire e mii funntanga wu u nyε numε. Yii yyetanhare bà t'à mii funnj'ke táan mε, nka l'à pyi kanj'ɔ mà yii pyi yii à yii toronj'kanni kènnε ke, lire l'à mii funnj'ke táan. Yii yyahay'à tanha mà tàanna ná Kile nyii wuuni i, lire e ke, nde wuu à pyi yii na ke, lire nyε a para mε. ¹⁰ Yii li cè na yyetanhare t'à sùpyanj' ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, tire maha u pyi u à u toronj'kanni kènnε maa shwɔ. Maye ncêεε nyε lire e mε. Nka yyetanhare ntemu ká mpyi nge dɛnyenji woro ke, tire maha kwùnj' nɔ sùpyanj' na. ¹¹ Yyetanha kani l'à yii ta mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, lir'à nkènnji ngemu lènjε yii karigil'e numε ke, yii uru kàanmucya. Kani l'à pyi yii shwɔhɔl'e ke, yii à li lwó yiye e si wenkuro kwònn lire na numε. Lire kanni bà mε, yii à li cyêe na yii saha nyε a nεε lire kapiini pyifoonji na yiye shwɔhɔl'e mε. Lire kan'à sàa yii lùuni yîrige. Yii mú à fyá sèl'e. Yii la mpyi a sì si nùru mii nya, yii à yii pèεge pyi maa lire kani pyifoonji tùn. Yii à li cyêe pyinj'kannigii puni na, na yii à yiye fíninj'a yige lire kani i. ¹² Lire e mii nyε a mpyi a leterenji tùugo yii á, kapiini pyifoonji, lire nyε mε l'à pyi ngemu na ke, pire wá kurugo mε. Yii à wuu kani cù ná yii cyeyi shuunninj' i pyinj'kanni ndemu na Kile yyahe taan ke, mii mpyi a u tùugo yii á, yii puni si lire cè. ¹³ Lire l'à wuu funj'yi pyi y'à njε.

Lire kanni bà mε, nka yii à Titi yákiilinj' tɛnjε tinj'kanni ndemu na, ka u u yîri yii yyére ná funntange nkemu i ke, lir'à wuu funj'yi pyi y'à táan sèe sèl'e mú. ¹⁴ Mii à yii metanga yyere u á, yii mú nyε a mii sílege mε. Yaaga maha yaaga wuu à jwo yii á ke, yir'à pa nta sèe. Amuni, nje wuu à jwo Titi á yii kyaa na ke, yire mú à pa nta sèe. ¹⁵ Tèni i u à shà yii yyére ke, yii à u njwəmɛɛni cù, maa u cùmu lemε njwɔ pèente funnj'ke e pyinj'kanni ndemu na ke, u funnj'ɔ nyε à wwò lire na mε, lir'à là bâra u tàange na mà yyaha tí ná yii e. ¹⁶ Mii funntanga wu u nyε, naha na yε mii sí n-jà n-dá yii na karigii puni i.

8

Ntègenji Kòrenti dánafeebil'à pyi Zheruzalemu wuubil'á ke

¹ Mii cìnmppyiibii, Kile à njwɔ Masedoni kùluni dánafeebii na njwɔnj'kanni ndemu na ke, wuu sí lire yyaha jwo yii á. ² Pi à kyaala sèl'e, nka pi funj'yi mpyi a táan sèl'e. Kuru funntange kurugo, ali mà li ta fònj'fee pi à sì pi pi, Kile wuubii pi nyε Zheruzalemu kànhe e ke, pi à njkannji pyi sèl'e pir'á. ³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, pi à pi pèεge pyi, pi bá à tòro pi pèεge taan. Wá bà u à fànha cyán pi na mà dε! Pi à li lwó piye e. ⁴ Pi à sàa wuu jáare, na Kile wuubii pi nyε Zheruzalemu i ke, na wuu kuni kan pir'á, pire mú si pi tège. ⁵ Lire kanni bà pi à pyi mε, Kafoonji á pi à piye kan yyecyiige na, maa nta a piye kan wuu á mà tàanna ná Kile nyii wuuni i. Lire pi à pyi ke, lir'à tòro wuu sònnj'kanni taan. ⁶ Lire kurugo wuu à li cya Titi á u shà yii yyére, báaranji njncɛnnji njwɔ u à cù na yii wyérenji bínnini ke, u u sà uru fùnnjɔ. ⁷ Dániyanji i yo, Kile Jwumpe njwunji i yo, ncèni i yo, mà karigii puni pyi ná sèl'e yo, mà wuu kyaa táan yiy'á sèl'e, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e mε, yii a sàa njwɔ cyire karigii puni i. Nyε bà yii à njwɔ cyire karigil'e mε, yii yiye waha yii i mpyi amuni nge wyérenji njkannji kàmpanj'ke na mú.

⁸ Fànha bà mii nyé na ŋko si ŋcyán yii na mà de! Pi sanmpil'à piye waha maa ndemu pyi ke, lire mii nyé na yu yii á, si yii tàange kàanmucya kampyi tàange sèe wogo ku nyé ku ki. ⁹ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita à jwò yii na jwòŋkanni ndemu na ke, yii à lire cè. Pèente ná yaayi puni mpyi u á, ŋka yii kurugo, u à cyé yire puni na, bà yii si mpyi si Kile yaayi njncenŋyi ta mε.

¹⁰⁻¹¹ Nyé na tanyage mii sí n-jwo yii á. Yii à fyânha a uru wyérenji mbinnini kani sônŋ'a ta, maa li jwò cù tanjyee. Lire e numε, mii na sônŋi yii aha lire kani pyi mà nò li tēgeni na, lire sí n-pwóro. Yii li pyi ná uru yákiliŋi njncenŋi i, ŋgemu i yii à li jwò cù ke, yii tàanna ná yii pèrege e. ¹² Sùpya la ká mpyi si kyaa pyi uye e Kile kurugo, lir'à táan Kile á. Ŋka u pèrege nyé ŋkemu ke, kuru na Kile maha jcaá. Ŋke ku nyé ku nyé u á mε, Kile si kuru cya u á mε.

¹³ Mii nyé a jwo na yii pi sanmpii wuuni njaaŋi tēg'a yii wuuni kēεge mε, ŋka mii la nyé sùpyire puni si ntàanna. ¹⁴ Sí na nyé yii na njjaa, lire e ke, mpíi pi nyé sí baa ke, yii pire tēge. Sí ká mpa mpyi pire na canŋka mà yii ta sí baa, pire sí n-jà yii tēge. Lire ká mpyi, yii puni sí n-tàanna, ¹⁵ bà y'à sémε Kile Jwumpe Semēŋi i mε, na:

«Ŋgemu u à yalyire njnyahara kuu ke, uru woore paanga nyé a kwôro mε; ŋgemu u à nimpyigere kuu ke, uru woore mú nyé a u kùuŋo mε*.»

¹⁶ Wuu à fwù kan Kile á, u à Titi pyi u à yii kani cù ná u cyeyi shuunnini i wuu fiige. ¹⁷ Wuu à li cya u á, u sà fwooro yii na, ka u u jεε, ŋka lire mpyi a u ta u à li lwó uye e mà kwò, jaha na yε li mpyi a sàa táan u e. ¹⁸ U ná wuu cìmpworonaŋi wà wuu sí n-tun yii yyére. Dánafeebii kuruyi puni na uru cìmpworonaŋi kēre Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo. ¹⁹ Mà bàra lire na, dánafeebii kuruyi y'à u le ná wuu e wuu kùshejεε lire wyére binnini na. Wuu na uru báaraŋi njncenŋi pyi Kafoonji pèente kurugo, si li cyée na wuu la na nyé si wuu cìmpyiibii tēge.

²⁰ Wuu à kuru wyérenyahage karigii cwòonrò amuni, bà li si mpyi wà kà ŋkwò cwò cyaga ta wuu báaraŋi na mε. ²¹ Wuu la nyé s'a wuu karigii pyi ntini i Kafoonji yyahe taan kanna mε, ŋka sùpyire yyahe taan mú.

²² Wuu sí wuu cìmpworonaŋi wabere bàra pi na si ntun yii á. Wuu à uru ŋge kàanmucya kariii njnyahagil'e, mà li jya na u à uye kan Kile báaraŋ'á. U bá à là bàra u uye kanŋkanni na báaraŋ'á numε, jaha na yε u à dá yii na sèl'e. ²³ Titi wi ke, uru na nyé mii wwojεε ná mii báaraŋyijεε. Wuu na báare yii á. Dánafeebii kuruyi y'à wuu cìmpyiibii mpíi shuunnini tun. Pi na báaraŋi pyi Kirisita mēge mpèenji kurugo. ²⁴ Lire kurugo yii li cyée pi na na pi kyal'à táan yii á, dánafeebii kuruyi y'à pi tun ke, yire si jncè na wuu nyé na yii kēre tawage e mε.

9

¹ Nyé wyérenji yii nyé na binnini si ntēge Zheruzalemu shiimbii tēge ke, jùŋo saha nyé mii i yà jwo yii á uru kyaa na mε. ² Jaha na yε funjncenŋke ku nyé yii á uru báaraŋi mēε na ke, mii à ku cè. Mii à yii metanga yyere kuru kyaa na Masedoni dánafeebii shwòhol'e. Mii à yi jwo pi á na mà lwó fo tanjyee na, Akayi kùluni dánafeebil'à bégele si Kile wuubii tēge Zheruzalemu i. Kuru funjncenŋke ku nyé yii á ke, kur'à màban le pi shinnyahar'e pi à ntēgeni pyi sèl'e.

³ Lire ná li wuuni mú i, mii sí mpíi cìmpyiibii tun yii yyére, ŋkēenji nimbwonji yii à ta ŋge wyérenji kyaa na ke, uru kà mpyi laaga baa mε, pi i sà yii ta yii à bégele bà mii mpyi a yi jwo mε. ⁴ Ná lire bà mε, Masedoni dánafeebii pìi ká shà ná mii i, mà sà li ta yii nyé a bégele mε, ku sí n-pyi silege wuu á, ŋka yii wuuni cye sí n-tòro. ⁵ Lire e mii à li jya na mii à yaa mii i mpíi cìmpyiibii jàare, pi raa wá na yyaha na yii yyére, wyérenji jwòmēeni yii à lwó ke, pi i sà uru karigii cwòonrò mà jwo mii u nò wani ke. Lire sí li cyée na yii à u kan ná funjncenŋi i, mà ta fànha nyé a cyán yii na mε.

* 8:15 Ekizodi 16.18

⁶ Yii li cè na mu aha sùmashi nimpyigere nûgo, sùma nimpyigere mu maha ñkwòn. Mu sí kà ñnyahawa nûgo, mu maha ñnyahawa kwòn. ⁷ Pèrège shin maha shin à lwó uye funn'i si ñkan ke, urufoo u kuru kan. U li pyi ná funntange e, l'aha mpyi mu à jwo fànha kyaa mε, ñaha na ye shinji u à ñkannji pyi ná funntange e ke, uru kyaa li maha ntáan Kile á. ⁸ Síñi na ñye Kile á si kacennkii shini puni pyi yii á, bà yii si mpyi s'a yii màkwuñwóyaayi puni taa tèrigii puni i fo si shinnyahara tège tegennkannigii ñnyahagii na, ⁹ bà y'á sémε Kile Jwumpe Semēñi i sùpyañi ñncēññi kyaa na mε na:

«U maha fòñfēebii kaan sèl'e,
u cēnmpe ñye a sīi na ñkwùu mε*.»

¹⁰ Kile u maha sùmashini kaan faapyiñ'á, maa yalyire kaan u á ke, uru sí yii cyeyaayi ñyaha mú, bà pi sanmpii si mpyi s'a yaaya ñnyahaya taa yii á mε. ¹¹ Yii sí yaayi shini puni ta, bà yii si mpyi s'a pi sanmpii kaan sèl'e tèrigii puni i mε. Lire ká mpyi, wyéññi yii sí n-kan wuu sà ñkan ke, shinnyahara sí fwù kan Kile á uru kyaa na. ¹² Uru wyéññi yii sí n-binni ke, uru sí Kile wuubii wuuni ñwó Zheruzalemu kànhe e. Lire kanni bà mε, li sí n-pyi kañuñ pi si fwù kan Kile á sèl'e. ¹³ Pi aha uru ntēññi ta, pi sí Kile kēe, ñaha na ye pi sí li cè na Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kirisita e ke, na yii à dá puru na, maa pu kurigii ñaare, maa yii cyeyaayi táali sèl'e ná pi e, mà bàra sùpyire sannte na. ¹⁴ Ñwōñkanni na Kile à sàa ñwó yii na ke, lire kurugo pi sí raa Kile ñáare yii á, si yii kyaa táan piy'á sèl'e.

¹⁵ Ñye mii cìnmppyiibii, Kile à yabwōhe ñkemu kan wuu á mana, ná sùpya sī n-jà yi yyaha jwo mε, wuu u pēe kuru kurugo.

10

Poli à uye tànga jwo u tūnture báarañi i

¹ Mii cìnmppyiibii, pìl'à jwo na mii Poli ká mpyi yii shwōhōl'e, mii maha mpyi fyagarafoo, ñka mii aha mpyi latōñge e, mii maha mpyi nò. Mii na li caa yii á Kirisita ñūmpinje ná u cēnmpe kurugo, ² mii aha nō wani yii yyé, mii la ñye sī sà jwūngama jwo yii na mε. Ñka mpīi pi ñye na ñko na wuu na wuu karigii pyi mà tàanna ná sùpyire sōññōñkanni i ke, mii kōni sí n-sà jwūngama jwo pire na. ³ Sēe wī, wuu puni na ñye sùpyii, ñka kàshige wuu ñye na ñkwūun ke, wuu ñye na ku kwūun mà tàanna ná sùpyire sōññōñkanni i mε. ⁴ Ñaha na ye wuu kàshikwōnyaayi ñye a yīri sùpyire yyé mε, Kile yabilinji fāñhānyahaga yaaya yi. Wuu maha Sitaanninji fāñhe kēge ná y'e, ñaha na ye wuu maha sùpyire sōññōre laaga baa woore shi tò. ⁵ Yampeente jwumpe pu maha sùpyire sige ti si Kile cè mε, wuu maha ñēē puru pà tufiige na mε. Wuu maha sùpyire sōññōre puni kēēññi, bà ti si mpyi si ñēē Kirisita na mε. ⁶ Yii aha u ñwōmēēni cū karigii puni i tēni ndemu i ke, mpīi pi sí n-cyé u na ke, wuu sí pire tūn.

⁷ Yii maha karigii cwōre cyi ñyañkanni na, mà ta yii ñye a cyi ñwōhe cè mε. Yii wà ká nta u à dá li na na uru na ñye Kirisita wu, urufoo u li cè na bà uru ñye Kirisita wu mε, amuni wuu mú ñye. ⁸ Fāñhe Kafoonji à kan wuu á ke, mii mēē ká nta mii i ñko si naye pēe si ntōro ná kuru kani i, kuru silege ñye mii na mε. Kuru fāñh'à kan wuu á, si yii tège yii a sī yyaha na Kile kuni i, ku ñye a kan wuu á si yii wuuni kēge mε. ⁹ Yii àha raa sōññi na mii à na lēteribii tūgo yii á si yii pyi yii fyá mε. ¹⁰ Ñaha na ye pìl'à jwo na mii lēteribii jwumpe fāñh'à ñyaha maa súuli, ñka na mii aha mpyi yii shwōhōl'e, mii fāñhe maha ñcyé, mii jìn'à jwuntarama jwo mε. ¹¹ Pirefee pi li cè, bà wuu à yi jwo wuu lēteribil'e mε, wuu aha nō wani, amuni wuu sí li pyi.

¹² Mpīi pi maha piye kēre ke, taha yii na sōññi na wuu ñye pire fiige? Wuu sī ñēē wuye tàanna ná pi e mε! Pi maha piye tàanni ná piye e, maa piye wīi. Lir'à li cyēe na pi ñye a cyiige mε. ¹³ Wuu pi ke, wuu ñye na wuye dūruge na ntūuli wuu pērēge taan mε. Báarañi Kile à le wuu cye e, ná yii mú na ñye u e ke, ur'à láha cyage ñkemu i ke, wani wuu maha

* 9:9 Zaburu 112:9

wuye dùrug'à láha. ¹⁴Wuu pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á Kirisita kyaa na. Lire e ke wuu à nò wani yii yyére ke, wuu saha nyé a tòro wuu tégèni taan mε. ¹⁵Lire e wuu nyé a tòro wuu báaraŋi tégèni taan, mà sà pi sanmpii wuŋi lwó, si wuye pée ná ur'e mε. Yii dányanji ká mpa mpée, wuu na sônŋi wuu báaraŋi sí n-shà yyaha na yii yyére, si ntàanna ná Kile u tégèni nɔcyeeni i. ¹⁶Lire ká mpyi, kìrigii cyi nyé yii kàntugo ke, wuu sí n-jà Jwumpe Nintanmpe caala si nò cyire e, mà ta wuu nyé a wuye pée ná piiberii báara nimpɔi i mε.

¹⁷Y'à sémε Kile Jwumpe Semɛŋi i na: «Ŋgemu la ká mpyi si pèenε taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonji Kile na*.» ¹⁸Yii li cè, sùpyanji u nyé na uye metanga yu ke, Kafoonji Kile sì jεε urufoo na mε, u yabilinji na ŋgemu metanga yu ke, uru na u maha jεε.

11

Poli ná tùntunmpii kafinivinibii kani

¹Ei! Mii cìmpyiibii, kampyi yii mpyi na sí jεε mii sɔncompe kwú yiye e tère nimbilere e, lire mpyi na sí n-táan mii i. Nyé yii pu kwú yiye e. ²Yii tàange na nyé mii i fo mà pyi yɔncyεε, lire s'à fworò Kile e, naha na yé li na nyé mu à jwo mii à yii cù nò ninŋin mεε na, uru u nyé Kirisita. Mii la nyé si yii kan u á pùcepyinɔcembaala fiige. ³Nka mii na fyáge yii yákilibii ká ŋkwò ŋkêenŋe, pwɔŋkanni na yii à yiye pwɔ Kirisita na ke, yii i lire yaha, bà wwòŋ'à cwòore tég'a Awa jwɔ fáanŋa a wurugo mε. ⁴Naha na yé mii à li nya na wà ká mpa yabere jwo yii á Yesu kyaa na njemu yi nyé yi ná wuu wuyi nyé ninŋin mε, yii maha jεε yire na. Wà mú ká múnaani labere kyaa jwo yii á ndemu li nyé li ná yii zòmɔpyaagii funŋɔ wuuni nyé ninŋin mε, lire nyé mε mà jwumpe nintanmpe pabere jwo yii á, mpemu pu nyé pu ná wuu wumpe nyé ninŋin mε, yii maha ntíl'a dá puru na, ⁵mà li ta, pire yii nyé na sônŋi tùntunmii, maa sônŋi mεgefee pi ke, mii á pi nyé a pwórɔ mii na cyaga maha cyag'e mε. ⁶Ali mii mée ká mpyi mii nyé a jwumpe cè sèl'e mε, nde li nyé jɔcèŋi kuni ke, mii à là cè lire e. Wuu à lire cyée yii na pyinŋannigii puni ná karigii puni i.

⁷Mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana, mii nyé a yafyin cya yii á mε. Lir'à li cyée na mii à naye tîrige maa yii dùrugo. Lire na nyé kapyimbaala la? ⁸Mii à jεε dánafeebii kurunji yà cyeyaaya na, maa jεε pi i mii sâra, bà mii si mpyi si jà raa báare yii á mε. ⁹Tèni i mii mpyi yii yyére ke, mii cyεge mpyi a kùunŋɔ, nka mii nyé a jɛn'a naye tɔŋe yii wà na mε. Yaayi kani li mpyi mii na ke, cìmpyiibii pi à yîri Masedoni kùluni i ke, pir'à pa yire kan mii á. Mii nyé a sàa jεε mà na tugure tège yii wà junŋ'i mε, mii mú si ti tège yii wà junŋ'i mε. ¹⁰Lir'à pyi kaŋunŋɔ mà mii jùnŋke yîrige. Akayi kùluni puni i, sùpya sì n-jà lire wwû mii i mε. Mii na puru yu mà taha Kirisita sèenji na, uru sèenji u nyé mii zòmbilini i. ¹¹Mii à jwo na mii nyé a jɛn'a na tugure tège yii junŋ'i mε, lir'à li cyée na yii kyal'à pɛn mii á la? Kile à li cè na yii kyal'à táan mii á.

¹²Nyé mii sí raa na báaraŋi pyi bà mii à tée na u pyi mε, bà li si mpyi, tùntunmpii pi nyé na piye père na pire na nyé wuu fiige ke, pire kà n-jà raa piye tàanni ná wuu e mε.

¹³Tùntunmii kafinivinimii pi. Pi maha sùpyire wuruge, maa piye pyi mu à jwo Kirisita tùntunmii. ¹⁴Li nyé a sàa pàa wuu e mε, naha na yé Sitaanninji yabilinji maha uye pyi bèenmpe mèlεke fiige. ¹⁵Lire e ke l'àha yii pàa si Sitaanninji báarapyiibii nya pi à piye pyi báarapyii sèe wuu fiige mε. Yii li cè na Kile sí n-pa pi puni sâra si ntàanna ná pi kapyinŋil'e.

¹⁶Mii sí yi taha yii á, wà tufige kà n-si raa sônŋi na sìcyere ti nyé mii i mε. Nka yii mée ká nta yii sônŋi na mii na nyé sìcyerefoo, yii jεε na sìcyeeere na tère nimbilere funŋ'i, bà mii si mpyi si naye pée mε. ¹⁷Mpe mii sí n-jwo numε ke, Kafoonji bà u à puru jwo a kan mii á mε. Mii sí n-jwo sìcyerefoo fiige. ¹⁸Ná shinŋyahara s'à tiye pée mà tàanna ná sùpyire pyinŋanni i, mii mú sí naye pée, ¹⁹naha na yé yii maha sìcyerefeebii karigii kwú yiye e jwunyahama baa, mà li ta yii na sônŋi na yii na nyé yákilifee. ²⁰Tire sùpyire ti maha yii cù

* 10:17 Zheremi 9.23

bilii fiige, maa yii cyeyaayi lyî, maa yii nànwòhòre, maa piye pèe yii na, maa yii bwùun yii yyahayi i ke, yii maha tire karigii kwú yiye e. ²¹ Wuu nyɛ a nɛn'a lire fiige pyi mɛ, lire na yii nyɛ na wuu sònɔ fànha baa shiin la? Tá kur'à yaa ku pyi wuu á silege?

Mii sí n-jwo mu à jwo sicyerefoo. Pi sanmpii maha piye pèe ná ndemu i ke, mii mú sí n-jà naye pèe ná lire e. ²² Pi aha jwo na pire na nyɛ Eburu shiin, mii mú na nyɛ uru wà. Pi aha jwo na pire na nyɛ Izirayeli shiin, mii mú na nyɛ uru wà. Pi aha jwo na pire na nyɛ Ibirayima tùluge shiin, mii mú na nyɛ uru wà. ²³ Pi aha jwo na pire na nyɛ Kirisita báarapyii, mii na nyɛ Kirisita báarapyi mà tòro pi taan. Mii na yu nùmbwuyirilifoo fiige. Mii à báaraɔ pyi mà tòro pi taan, mii kàsuni jyìligil'à nyaha pi wogigii na, mii bwòonre nizhwòr'à sàa nyaha. Mii múnaan'à pyi kwùni jwòge e tooyi njemu i ke, yir'à nyaha pi wuyi na. ²⁴ Yahutuubii pìl'à mii bwòn fo tooyo kan̄kuro, tògo maha tògo tiripaanni jèe benjaaga ná ke ná baacyɛere pi à le mii i. ²⁵ Ɔrɔmu fànhafeebil'à mii bwòn tooyo taanre ná kàbil'e. Tòge k'e, sùpyir'à mii wà si mbò ná kafaayi i. Bakwòg'à kèege ná mii i tooyo taanre suumpe lwòhe jwɔ'i. Mii à canmbile nin̄kin ná numpilaga nin̄kin pyi suumpe lwòhe nin̄ke e. ²⁶ Mii à kùshɛgii ninyahagii pyi, cyire tooy'e, mii múnaani mpyi kwùni jwòge e mu à jwo: lwòhe tajyiilige e ná nàŋkaabii cye e ná mii shini sùpyiibii ná supyishini san̄ni wuubii cye e. Kànhe e yo, sige e yo, suumpe lwòhe jwɔ'i yo, mii cìnmpyiibii pi à piye pyi dánafee mà ta dánafee bà mɛ, pire cye e yo, mii múnaani mpyi kwùni jwòge e. ²⁷ Mii à báaraɔ pyi sèl'e, maa kanhare kwú naye e. Mii à numpiliye ninyahaya pyi mii nyɛ a ɔò mɛ. Mii à katege ná byage shwò. Tèrii ninyahagil'e, mii maha n̄jyì ta mɛ. Mii à wyeere shwò, vàanya mpyi mii á mɛ. ²⁸ Mà bàra yire puni na, can̄a maha can̄a mii fun̄k'à pɛn ná dánafeebii kurun̄yi puni i. ²⁹ Wà fànha ká nta k'à cyéɛ, mii woge mú à cyéɛ. Wà ká kapii pyi, lire maha waha mii na sèl'e.

³⁰ Kampyi mii à yaa mii i naye pèe, mii sí naye pèe na fànhan̄cyɛɛere kurugo. ³¹ Kile u nyɛ Kafoon̄i Yesu Kirisita Tun̄i ke, ur'à li cè na mii nyɛ a finɛ mɛ. Uru u à yaa ná pèente e tèrigii puni i fo tèekwombaa. ³² Mà mii yaha Damasi kànhe e, fànhafoon̄i u mpyi na saan̄ni Aretasi karigii cwòonre kuru kànhe e ke, uru mpyi a pìi yaha pi a tajyinjwòyi kàanmucaa, bà pi si mpyi si mii ta jɔ̀cù mɛ. ³³ Nka dánafeebil'à mii le shàhal'e mà yige njkun̄ke wyige e, kànhe kàntugo. Lire l'à pyi mii shwon̄kanni.

12

Karigii Kile à cyêe Poli na ke

¹ Fo mii i naye pèe, ali mà li ta kan̄wò nyɛ lire na mɛ. Lire e ke karigii Kafoon̄i à cyêe mii na, maa jɔ̀cèni ngemu kan mii á ke, mii sí yà jwo yire e numɛ. ² Mii à nàni wà cè*, ngemu u à dá Kirisita na ke, Kile à u lwó a kàre n̄nyini tanrewun̄i i†, li yyee ke ná sicyɛere u nyɛ n̄ge. Lir'à pyi mà uru nàni ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ³ Mii kɔ̀n'à cè na uru nàni shà Arijinan̄i i maa mpa. Lir'à pyi mà u ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyɛ a cè mɛ, Kile kanni u à yire cè. ⁴ U à shà Arijinan̄i i maa jwumpe mpemu lógo ke, puru yyaha si n-jà n-jwo mɛ, sùpya bà nyɛ a yaa u a puru jwumpe yu u jwòge e mɛ. ⁵ Nyɛ mii sí n-jà naye pèe si li cyêe na mii u nyɛ uru nàni, n̄ka mii sì lire pyi mɛ. Mii aha a si naye pèe, karigii cyi nyɛ na mii fànhe jɔ̀cyèrɛni cyêe ke, cyire kanni kàmpan̄ke na mii sí naye pèe. ⁶ Mii la mɛ ká mpyi si naye pèe, tire nyɛ sicyere mɛ, naha na yɛ sèen̄i mii sí n-jwo. Nka mii sì lire pyi mɛ, naha na yɛ mii na ndemu pyi, maa njemu yu ke, mii la na nyɛ sùpyire ti mii cù a tàanna ná yire e kanna. ⁷ Mii la nyɛ sùpyire ti pèene taha mii na, mà li jùŋke pyi na mii à kakyanhala kariii nya mɛ.

* 12:2 Poli ká jwo na ur'à Kirisita cyelem̄pyan̄i wà cè, uye kyaa na u nyɛ. † 12:2 N̄nyini tanrewun̄i u nyɛ n̄nyini tɛɛni. Mà tàanna ná Yahutuubii sòn̄n̄kanni i, kuru cyage e Kile à tɛn, pi maha ku pyi Arijinan̄i mú.

Lire e Kile à yyefuge kà tège mii nūn'i, bà nguro maha sùpya súuli u cyeere e mē. Li nye mu à jwo Sitaanninji tūntunji wà u à yyefuge yaha mii na, bà li si mpyi, mii àha naye pēe mē. ⁸ Mii à Kafoonji náare tooyo taanre, u kuru yyefuge láha na na, nka u nye a jēe mē, ⁹ maa mii nwo shwà na ur'à cēnmpe mpemu pyi mii á ke, na puru sí mii ta, naha na ye tēni i sùpyanji fānh'à cyére ke, lire tēni i uru fānhe maha kuye yal'a cyēe. Lire kurugo li maha ntāan mii á mà naye dūruogo na fānhanicyere tēni i, bà Kirisita fānhe si mpyi si tatēenge wwū mii i mē. ¹⁰ Lire e mii fānhe ká ncyére, lire nye mē pi aha mii cyahala, lire nye mē mà kawaa pyi mii na, lire nye mē mà mii kyéere, lire nye mē mà nāvunho kyaa pyi mii na Kirisita kurugo, li maha ntāan mii i, naha na ye lire tēni i Kirisita maha u fānhe le mii i.

Kōrenti shiimbii kan'à Poli funho pen

¹¹ Tēni i mii mpyi a naye pēe ke, mii mpyi na yu sicyerefoo fiige, nka yii pi à mii pyi mii à li pyi. Yii pi mpyi a yaa yii a mii mētange yu, naha na ye li mēe ká nta na mii nye yaaga mē, pire tūntunmpii yii nye na sōnji shinbwoo ke, pi nye a pwórō mii na yafyin kāmpanja na mē. ¹² Karigii cyi à li cyēe na mii na nye Yesu tūntunho ke, mii mpyi a naye waha maa cyire pyi yii shwàhòl'e. Yii à Kile sífente fyēni ná kabwàhigii ná kakyanhala kariii ninyahagii nya mii cye kurugo. ¹³ Mii nye a na tugure yaha yii nūn'i mē, lire kanni baare e, naha mii à pyi dānafēebii kurunji sanjy'á ná mii nye a li fiige pyi yii á mà ye? Yii tanga ku nye mii na, yii yāfa na na.

¹⁴ Yii wíi, na tontanrewog'á mii nye na sì wani yii yyére, nka mii mēe sì na tugure yaha yii nūn'i mē, naha na ye yii cyeyaayi kurugo bà mii nye mē, yii yabilimpīi kurugo mii nye. Pyibilere nye na wyére caa na li sifeebii nwo caa mē, nka sifeebii pi maha wyéreni caa na pyibileni nwo caa. ¹⁵ Mii wi ke, mii sí jēe na cyeyaayi puni kan yii kurugo ná funntange e, si naye kan ntaha yi na mú. Nye mii aha yii kyaa táan nay'á amuni, lire li sí yii pyi na yii àha mii kyaa táan yiy'á sahanji mà?

¹⁶ Yii à li cē na mii nye a naye tīnje wà tufige na mē, nka yii pīi saha na nko na mii à cyīge dē, na mii à yii wyéreni wà lyí sīncyiimpe e. ¹⁷ Lire e ke mpīi mii à tun yii á ke, pire wà à yii yaaga nānwàhòr'a pa nkan mii á la? ¹⁸ Mii à li cya Titi† á, u shà yii yyére ná wuu cīmpworonaji i. Taha Titi à yii wyére nānwàhòr'o la? Taha mii ná Titi sōnhoṅkanni wá ninjin karigil'e mē? Taha wuu naaranṅkanni wá ninjin mē?

¹⁹ Mà lwó tèemōni i, yii na sōnji na tanga wuu nye na ncaa yii á, lire sí bà mē. Wuu maha yu Kile yyahe taan, Kirisita wwojēe e. Wuu ntāannamacinmpyibii, yaaga maha yaaga wuu à jwo ke, wuu à yire puni jwo, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mē. ²⁰ Mii na fyáge sì zhà yii yyére, mii àha nkwò sà yii ta yii à pyinṅkanni labere lwó ndemu li nye li nye a táan mii á mē. Lire baare e nde mii sí n-pyi ke, lire mú sì n-tāan yii á mē. Lire nwohe ku nye, mii na fyáge, mii àha nkwò zà mbēmbaanji ná yīncyēge ná lūyirini ná nyipēenni ná jwoore ná mēkēgere ná yāmpēente ná nyāhanṅurugunji ta yii shwàhòl'e mē. ²¹ Mii na fyáge, mii aha shà yii yyére, Kile kà nkwò mii sílege yii á sahanji mē. Mii na fyáge, sūpyire t'à kapegigii pyi, maa mpyi ti nye a láha ti katupwàhoyi ná ti jacwàore ná ti sílege baa karigii na mē, mii àha nkwò mēe sú tire kurugo mē.

13

Yēyi nizanji

¹ Mii tontanrawoge ku sí n-pyi nke yii yyére. Wuu sí n-sà kapegigii pyifeebii sàra si ntāanna ná pi kapyinṅkil'e, bà y'à jwo Kile Jwumpe Semēni i na: «Shiin shuunni taanre ká kani ndemu nya tapyige e ke, lire kani sí n-cwàonrō si ntāanna ná pire ninjwuyi i*.» ² Mii tozhānwooge yii yyére, mpīi pi mpyi a kapegigii pyi ke, mii mpyi a pire puni yeē, mà bāra sūpyire sannte na. Numē, mà mii laage yaha k'à tōon yii na, mii sí yi jwo yii á sahanji, mii

† 12:18 Poli mpyi a jwo uru cīmpworonaji kyaa na mà kwò (8.22). * 13:1 Duterēnōmu 19.15

aha sà mpiimu ta pi i kapegigii pyi sahan̄ki ke, mii sì ku táan pìrefee na m̄e. ³ Ná yìi s'á jwo na yìi la j̄ȳe si j̄c̄e na Kìrisita u à u j̄wumpe le mii j̄w̄oge e, yìi sí li c̄e. Kìrisita fànhe j̄ȳe a cȳé̄e yìi karigil'e m̄e, u maha u sífente cȳé̄e yìi na. ⁴ Sèe wì, t̄eni i pi mpyi na u kwòre cige na ke, u mpyi a uye pyi fànha baa yaaga, ñka u à j̄è a f̄woro kwù̄ñi i Kile sífente cye kurugo. Wuu fàn̄h'á cȳé̄e, bà Kìrisita woge mpyi a cȳé̄e m̄e. Ñka wuu aha núr'a shà yìi yyé̄e, yìi sí li j̄ya wuu karigii pyin̄kanni i, na Kile maha fànhe kaan wuu á, bà u à ku kan Kìrisita á m̄e.

⁵ Yìi yiye kàanmucya s̄e s̄èl'e kampyi s̄eñj̄i na yìi na jaare Kile kuni i. Yìi j̄ȳe a li c̄e yiye e na Yesu Kìrisita na j̄ȳe yìi e mà? U aha nta u j̄ȳe yìi e m̄e, lir'á li cȳe na yìi à kùun̄'a cwo Kile kuni i. ⁶ Ñka mii na s̄on̄ñi yìi sí li c̄e yiye e na wuu j̄ȳe a kùun̄'a cwo Kile kuni i m̄e.

⁷ Wuu na Kile j̄áare, yìi àha ñkwò kapii pyi m̄e. Li kapyiini j̄n̄ñke bà ku j̄ȳe si li cȳe yìi na na wuu na j̄in'a kyaa pyi m̄e, ñka li kapyiini j̄n̄ñke ku j̄ȳe si yìi j̄ya kac̄enne tapyige e. Yìi a kac̄enn̄ii pyi, ali lire m̄é̄e ká nta li sí li cȳe na wuu à wurugo, lire j̄ȳe tapege m̄e. ⁸ Wuu sì n-jà Kile s̄eñj̄i f̄ȳinn̄e m̄e, nde kanni wuu sí n-jà n-pyi ke, lire li j̄ȳe mà u pyi u a sì yyaha na. ⁹ Wuu fànhe m̄é̄e ká nta k'á cȳé̄e, ka yìi woge si mp̄e, lire na j̄ȳe wuu á funntanga. Wuu Kilej̄arege ku j̄ȳe, yìi ndire le Kile kuni i.

¹⁰ Mà mii laage yaha k'á t̄on̄ yìi na, mii na nge l̄et̄er̄en̄i s̄emeni si ñkan yìi á, bà li si mpyi, mii aha n̄o yìi yyé̄e, mii àha zà yafyin cw̄on̄r̄o ná fahan'i si ntàanna ná Kafoon̄i fànhe nin̄kange e mii á m̄e. U à kuru fànhe kan mii á, si yìi t̄è̄ge yìi a sì yyaha na Kile kuni i. Ku j̄ȳe a kan si yìi j̄n̄ñ̄o kyán Kile kuni na m̄e.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ J̄ȳe num̄e, mii c̄in̄mpyiibii, yìi pyi funntange e. Nde li sí yìi pyi yìi ndire le Kile kuni i ke, yìi a lire pyi. Yìi a màban leni yiye e. Yìi yìi s̄on̄ñ̄ore pyi nin̄kin, yìi i yyeñ̄in̄ke yaha ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄l'e. Lire ká mpyi, Kilen̄i u maha tàange ná yyeñ̄in̄ke kaan ke, uru sí n-pyi ná yìi e. ¹² Yìi a c̄in̄mpworogo f̄w̄un̄i kaan yiy'á ná fun̄nc̄enn̄i i. Kile wuubii pi j̄ȳe naha ke, pìre pun'á yìi sh̄é̄e. ¹³ Wuu Kafoon̄i Yesu Kìrisita u j̄w̄o yìi na, tàange ku j̄ȳe Kile e ke, kuru ku pyi yìi ná yiye shw̄oh̄l'e, yìi i mpyi Kile Munaani ww̄on̄j̄ēge e.

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Galati kùluni dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Kini mege pi maha mpyi Turiki numɛ ke, Galati shiinbii mpyi a tɛɛn lire kini i cyage k'e. Poli à tooyo shuunni pyi pi yyére na Jwumpe Nintanmpe yu, puru njwunji tooy'e pìi mpyi a dá Yesu na. Nyɛ Poli Kile jwumpe jwunɔkwooni kàntugo Galati shiinbil'á, Yahutuubii pìi mpyi a shà maa pi pyi na Yesu Kirisita dányanji kanni sɛ n-jà sùpya shwɔ u kapegigii na mɛ, fo mu aha a Yahutuubii làdaabii kurigii naare mú. Lire e pi mpyi na yu na fànha ku nyɛ ku ki dánafeebii puni pi kwòn mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e.

Poli à jwo na mu à pyi Yahutu yo, mu nyɛ a pyi Yahutu mà yo, sùpyire puni sí n-shwɔ Yesu Jwumpe Nintanmpe mpemu kurugo ke, na tire sùpyire kàlan'á kàntugo wà puru jwump'á. Poli à lógo na Galati dánafeebii wá na nko raa kàntugo wàa Kile kun'á, si ntaha pire kafinivinibii njwɔh'i ke, ka u u nge lɛtɛɛŋi sém'a tùugo pi á, maa pi yɛɛ, bà pi si mpyi si nkúu Jwumpe Nintanmpe na, si nkwooro Kile kuni i mɛ. Yɛɛyi Poli à kan pi á ke, yire yi nyɛ nje.

U à li cyêe pi na na ur'á uye kan Kile á, na Kafoonji Yesu u à uru tun uru u a Jwumpe Nintanmpe yu. U à li cyêe pi na mú, na uru ná Zheruzalemu dánafeebii kurunɔk'á bín'a tɛɛn, dánafeebii pi nyɛ pi nyɛ Yahutuu mɛ, maa jwo pire kyaa na. Nde na pir'á bê ke lire li nyɛ nde: pire dánafeebii nyɛ a yaa pi pyi Yahutuubii salianji njwɔh'i mɛ (1--2).

U à uye tígile Kile Jwumpe Semɛnɛ na, maa yi yyaha jwo pi á na Yahutuubii salianji kuni naaranji i bà zhwonji nyɛ na ntaa mɛ; nka mu aha dá Yesu Kirisita na, lire kanni li sí n-jà sùpya shwɔ (3--4).

Lɛtɛɛŋi takwɔɔre e, u à yi jwo a waha pi á na pi piye yaha Kile Munaani l'a nkɛɛnɛ, naha kurugo yɛ lire li maha sùpyanji yige Musa Salianji tugure njwɔh'i, maa fànhe kan u á, u u kacɛnnkii shinji puni pyi. Kacɛnnkii puni yyaha yyére wuuni sí li nyɛ tàange (5--6).

Poli à fwù kan Galati dánafeebii kurunɔk'á

¹ Mii Poli u nyɛ Yesu Kirisita tũntunɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi tũngo yii á. Mii u pyi Yesu Kirisita tũntunɔ, sùpya bà u à lire yaa mɛ, sùpya bà u à mii tun mɛ. Yesu Kirisita u à jè a fworo kwùni i Tufoonji cye kurugo ke, uru ná Tufoonji Kile u à wwò lire na. ² Mii cɛnmpyiibii puni pi naha ná mii i ke, mii ná pire pi à wwò maa nge lɛtɛɛŋi tũngo Galati kùluni dánafeebii kurunɔk'á. ³ Wuu Tunji Kile ná Kafoonji Yesu Kirisita pi njwɔ yii na, pi yyɛnɛnke kan yii á. ⁴ Yesu Kirisita u à uye kan mà pyi sárage si wuu kapegigii yàfa wuu na, bà wuu si mpyi si fworo nge dɛnyɛnɛ nimpinji karigii puni i mà tàanna ná Tufoonji Kile nyii wuuni i mɛ. ⁵ Pèente ti taha Kile na tɛrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

L'à Poli pàa, u lógo na Galati dánafeebil'á kuni labɛɛ lwó

⁶ L'à mii pàa sèl'e mà lógo na yii à wyère na nko raa kàntugo wàa Kile á, uru ngemu u à yii yyere maa njwɔ yii na maa yii shwɔ ke, mpìi pi nyɛ na yii shwonkanni jwumpe labali na yu ke, maa ntaha pire jwumpe njwɔh'i, ⁷ mpemu ná Jwumpe Nintanmpe nyɛ ninɔkin mɛ. Tire sùpyire na yii wuruge, Jwumpe Nintanmpe pu nyɛ na Kirisita kyaa yu ke, marii njcaa s'a puru kɛɛnɛ.

⁸ Wuu à njemu jwo yii á Yesu kyaa na ke, l'à pyi wuu yabilimpìi yo, l'à pyi Kile mèlɛkɛ mà yîri nɛnyinji na yo, wà ha mpa yabɛɛ jwo yii á, Kile u urufoo láɔa. ⁹ Mii à yi jwo yii á mà kwò, mii sí núru yi taha, Jwumpe Nintanmpe yii à lógo wuu njwɔ na, maa jɛɛ pu na ke, shin maha shin ká puru labala a jwo yii á jwunɔkanni labɛɛ na ke, Kile u urufoo láɔa.

¹⁰ Naha yii na sɔnnji numɛ bɛ? Mii na njcaa si ntáan sùpyir'á laa, mii na njcaa si ntáan Kile á? Sùpyire nyii wuuni mii na mpyi bɛ? Mii n'a mpyi na sɔnnji si ntáan sùpyir'á, mii mpyi na sì n-pyi Kirisita báarapyi mɛ.

Pyiŋkanni na Poli à pyi Yesu tũntunŋo ke

¹¹ Mii la ɲɛ yii li cɛ mii cĩmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á ke, pu ɲɛ a fworosùpya e mɛ. ¹² Mii ɲɛ a pu ta sùpya á mɛ, wà mú sí ɲɛ a mii kàla pu na mɛ, ŋka Yesu Kirisita yabilinji u à pu cyêe mii na.

¹³ Yii à mii pyiŋkanni kyaa lógo mà mii yaha Yahutuubii Kile kuni i. Yii mú s'á cɛ na mii à Kile dánafeebii kurunke kyérege fo mà tòro. Mii mpyi na li kòre si ku jya. ¹⁴ Yahutuubii Kile kuni ɲaaraŋi i, mii mpyi na yyeɲwɔge shiinbii puni yyaha na. Mii tiibii làdaabii kani mpyi a sàa waha mii na.

¹⁵ Ŋka Kile à ɲwɔ mii na mà mii ta mii sàha si mɛ, maa mii cwɔɔnrɔ, mii a báare ur'á.

¹⁶ Amuni, li mú à pyi, l'à sàa bɛ u á mà u Jyaŋi cyêe mii na, mii s'a u kyaa yu supyishinji sanŋ'á, mpíi pi ɲɛ pi ɲɛ Yahutuu mɛ, mii ɲɛ a sùpya yíbe si nta li pyi mɛ. ¹⁷ Mpíi pi à pyi Yesu tũntunmii mii yyaha na ke, mii ɲɛ a shà Zheruzalemu i si pi ɲya mɛ. Mii à tíl'a kàre Arabubii kini i, maa yíri wani mà kàre Damasi kànhe e.

¹⁸ Yyee taanre kàntugo na, mii à kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà canmpyaa kɛ ná kanjkuro pyi Pyeri yyéere si u cɛ. ¹⁹ Ŋka uru ná Kafoonji Yesu cĩmpworonji Yakuba baare e, mii saha ɲɛ a Yesu tũntunŋi wabere ɲya mɛ. ²⁰ Kampyi kafinara mii na sémeni na ntũuge yii á, Kile u ɲɛ mii shɛɛfoonji.

²¹ Lire kàntugo mii à kàre Siri kini i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. ²² Ŋka fo mà sà nɔ lire tɛni na, Zhude kùluni dánafeebii kurunji mpyi na sàha ŋkwɔ a mii cɛ mɛ. ²³ Pi mpyi a lógo kanna na ŋge u mpyi na pi kyérege si nta pi síge pi àha ndá Jwumpe Nintanmpe na mɛ, na uru u na pu yu sùpyir'á numɛ. ²⁴ Lire e ke pi na Kile metange yiri mii kurugo.

2

Jwumpe Nintanmpe Poli mpyi na yu ke, Yesu tũntunmpii sanmpil'à ɲɛ puru na

¹ ɲɛ yyee kɛ ná sicyɛɛr'á tòro ke, ka mii i núr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ná Barinabasi i. Titi mpyi a kàre ná wuu e mú. ² Mii à nde kùluni tɔge lwó, ɲaha na yɛ Kile yabilinji u à li cyêe mii na. Mii à nɔ wani ke, maa bínn'a tɛn ná dánafeebii ɲũɲufeebil'e. Jwumpe Nintanmpe mii na yu supyishinji sanŋ'á, mpíi pi ɲɛ pi ɲɛ Yahutuu mɛ, ka mii i jyɛ puru yyaha e mà jwo dánafeebii ɲũɲufeebil'á. Mii la ɲɛ a mpyi tafɛere mii à fɛ tanjaa ná ɲɲjaa Yesu Kirisita kurugo ke, tire ti kwôro kanwɔɔ baa mɛ.

³⁻⁵ ɲɛ mà mii yaha wani, kafinivinibii pìi mpyi a piye pyi dánafee fiige maa ɲwɔhɔ a jyɛ wuu shwɔhɔl'e si nta ɲcɛ pyiŋkanni na Yesu Kirisita à wuu shwɔ Musa Saliyaŋi bilere na ke, si lire kɛge si nta wuu yaha bilere e sahaŋki. Ali mà li ta mii ɲaaraɲɛɛŋi Titi mpyi Yahutu mɛ, pi la mpyi u u ŋkwɔn fànhe e mà tàanna ná Musa Saliyaŋi i. Ŋka wuu ɲɛ a ɲɛn'a wuye yaha pi cye e tɛre ɲɲkin i, maa lógo pi ɲwɔ na mɛ, Jwumpe Nintanmpe pu ɲɛ sɛɛŋi ke, bà puru si mpyi si ŋkwôro yii á mɛ. Wuu ná Zheruzalemu dánafeebii kacwɔnribii mpyi a wwɔ ɲwɔmɛɛ ɲɲkin na, pi ɲɛ a ɲɛn'a fànha cyán Titi na u u ŋkwɔn mɛ. ⁶ Jwumpe Nintanmpe wuu na yu ke, pi sí ɲɛ a ɲɛn'a yaaga bâra puru na mɛ. (Sɛɛŋi na, pi tayyérege mpyi ŋkemu ke, kuru ɲɛ yaaga mii á mɛ, ɲaha kurugo yɛ Kile ɲɛ a sùpya pwɔŋɔ sùpya na mɛ.) ⁷ Sɛɛŋi na, pi à li ta na Kile à mii tun mii u sà a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanŋ'á, bà u à Pyeri tun u sà a pu yu Yahutuubil'á mɛ.

⁸ Kilenji u à fànhe kan Pyeri á maa u tun Yahutuubil'á ke, uru mú u à fànhe kan mii á maa mii tun supyishinji sanŋ'á. ⁹ Amuni, Yakuba ná Pyeri ná Yuhana pire pi ɲɛ ɲũɲufeebii, maa ntɛn li taan na Kile à ɲwɔ mii na, mii u a nte tũnture pyi. Lire na pi à Barinabasi cyɛge ná ndoge cû, si li cyêe na wuu ná pire na ɲɛ wwɔɲɛ. Wuu à bínn'a tɛn maa ɲwɔ li na na pire sí n-sà a Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á. Wuu pi ke, wuu sí n-sà a pu yu supyishinji sanŋ'á. ¹⁰ Pi à wuu ɲáare kanna na wuu àha funŋɔ wwɔ dánafeebii fɔŋɔfeebii na wani mɛ. Mii s'á fɛre sín maa lire pyi.

Poli à Pyeri la wwû Antiyashi kànhe e

¹¹ Nyε tēni i Pyeri à pa Antiyōshi kànhe e ke, l'à fwor'a yyére na u karigii pyin'kanni mpyi a jwō mε, lire e mii à u tìhe maa u cēge sùpyire puni jyi na. ¹² Pyeri làwwuge jùñke ku ñke: u mpyi a fyànha na lyí ná supyishin'ji san'ji dānafeebil'e, lire mpyi a jwō, ñka pìl'à yíri Yakuba yyér'a pa, pire mpyi maha jwō na supyishin'ji san'ji dānafeebii na, fo mà pa kàntugo wà pi á. ¹³ Lir'à pyi ke, ka Antiyōshi kànhe Yahutuubii dānafeebii sanmpii si mpyi jwōmyahigii shuunniffee Pyeri fiige. Ali Barinabasi yabilin'ji mpyi a taha pi fye e. ¹⁴ Mii à pa li kàanmucya mà li ta Jwumpe Nintanmpe na sēen'ji ngemu yu ke, pi jye na jaare uru sēen'ji fye e mε, ka mii i yi jwō Pyeri á pi puni jyi na:

«Mu u jye Yahutu ke, Kile kuni yyahe yyére zhēn'ji kurugo mu à jēn'a Yahutuubii làdaabii pìi yaha maa mpyi supyishin'ji san'ji fiige, lire mpyi a jwō, ñka numε, jaha na mu la jye si supyishin'ji san'ji kēen'je fānhe e si mpyi Yahutuu ye? ¹⁵ Mii ná mu, wuu à si Yahutuu, wuu jye supyishin'ji san'ji fiige nge u jye u jye a Kile kuni cē mε. ¹⁶ Ñka lire ná li wuuni mú i, wuu à cē na sùpya si n-jà n-tíi Kile yyahe taan mà lire jùñke pyi na u à MusaSaliyan'ji kurigii jaara mε. Dániyan'ji kanni cye kurugo Yesu Kirisita na, sùpya maha ntíi Kile yyahe taan. Lire kurugo wuu mú à dá Yesu Kirisita na, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan mε. Lire jye Saliyan'ji kapyii mε, jaha na ye sùpya si n-sìi n-jà n-tíi ka lire jùñke si nta na u à Saliyan'ji kurigii jaara mε.»

¹⁷ Wuu pi ke, wuu na jcaa si ntíi Yesu cye kurugo, ñka l'aha mpa nta na wuu na kapegigii pyi, lir'à li cyēe na Kirisita e cyi à fworō la? Mà byanhara bá la! ¹⁸ Mu aha fworō Musa Saliyan'ji kuni i mà pa Yesu Kirisita wuuni i, kàntugo yyére maa nūr'a fwor'a jyē lire kuni nijnjeeni i, lire cye kurugo mu maha nūr'a pyi Saliyan'ji kēegεfoo.

¹⁹ Mii wi ke, mii à fworō Musa Saliyan'ji i. Lire e ke mii saha jye uru Saliyan'ji jwōh'i mε. Uru Saliyan'ji yabilin'ji ngahan'ji u à mii pyi mii à fworō u e. Cyire pun'à pyi, bà mii si mpyi si nta mpyi Kile sùpya mε. ²⁰ L'à pyi mu à jwō mii ná Kirisita à kwōro sijcyan kworokworocige na. Lire kurugo mii yabilin'ji sàha bà u jye na naye karigii cwōnre mε. Ñka Kirisita na jye mii i. Kyaa maha kyaa mii na mpyi numε ke, mii à na cyēge taha Kile Jyan'ji na maa nta a li pyi. Uru u à mii kyaa táan uy'á, maa uye kan sáraga mii kurugo. ²¹ Kile à jwō mii na maa yaage ñkemu kan mii á ke, mii si n-cyé kuru na mε. Kāmpyi Kile mpyi a jwō na mu aha ntaha Musa Saliyan'ji fye e na mu à tíi uru yyahe taan, lire tēni i ke, Kirisita kwūn'ji mpyi na sí n-pyi kanwō baa de!

3

Kile à jwō na sùpyan'ji maha ntíi u dāniyan'ji kurugo

¹ Yii Galati dānafeebii fun'ño baa sùpyiibii! Jofoo u à yii le kuni nimpini i ye? Mà li ta jùñke na Yesu à kwōro cige na ke, mii à kuru fīnin'ja jwō yii á. ² Yii li cē na yii jye a Kile Munaani ta MusaSaliyan'ji kuni jaaran'ji cye kurugo mε, ñka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, puru cye kurugo yii à li ta. ³ Di yii à pyi maa mpyi fun'ño baa shiin bε? Kani yii à sìi ná Kile Munaani síji i ke, jaha na yii la jye s'a lire pyi numε ná yii yabilimpìi sífente e ye? ⁴ Karigii puni Kile à pyi yii á ke, cyir'à pyi kanwō baa ke? Ñka cyire sí jye a yaa cyi pyi kanwō baa mà de! ⁵ Yii wíi! Kile ká u Munaani yaha l'à pa yii yyaha cū, ka yii i kakyanhala kariii pyi, yii àha raa sōnni na yii na Musa Saliyan'ji kuni jaare ke, na lire kurugo u à li pyi mε, ñka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, lire kurugo u à lire pyi.

⁶ Nyε nde Ibirayima à pyi ke, lire tayyégεg'à pēe wuu á. U à dá Kile na, lire cye kurugo Kile à jwō na u à tíi*. ⁷ Lire e ke yii li cē, mpìi pi à dá Kile na ke, pire pi jye Ibirayima tūluge shiimbii sēesee wuubii. ⁸ Kile Jwumpe Semēn'ji mú s'à jwō a kwō na Kile na sí supyishin'ji san'ji pyi shintiilii u yyahe taan, pi dāniyan'ji kurugo. Lire kurugo u à jwō Ibirayima á na:

* 3:6 Zhenēzi 15.6

«Mii sí jwó le supyishinji pun'á mu cye kurugo†.» ⁹ Ibirayima à dá Kile na, ka Kile si jwó le u á, amuni li mú nyε shin maha shin ká dá Kile na ke, u sí jwó le urufol'á Ibirayima fiige.

¹⁰ Mpii pi na Musa Saliyanji kuni jaare marii sônji na Kile sí jwó le pir'á ke, pir'á cwo lajanke e mà kwò. Naha kurugo yε l'á séme Kile Jwumpe Semεji i na: «Yaaga maha yaaga k'á séme Saliyanji i ke, ngemu ká mpyi u nyε na cyire kapyagii kurigii puni jaare mε, urufol'á lánja‡.»

¹¹ Nyε nákaana baa, sùpya sì n-jà n-tíi Kile yyahe taan Saliyanji cye kurugo mε, jaha na yε l'á séme mú na: «Shinji u à tíi ke, dáníyanji cye kurugo, uru maha mpyi nyii ná§.»

¹² Musa Saliyanji kuni ná dáníyanji wuuni jaaranji nyε ninjin mε, jaha na yε l'á séme mú na: «Ngemu la ká mpyi si shíji ta Saliyanji cye kurugo ke, urufol'á yaa u Saliyanji kurigii puni jaara*.»

¹³ Nka Kirisita à wuu lajanke lwó wuu cyaga, maa wuu shwò Saliyanji lajanke na. L'á séme mú na: «Shin maha shin pi à dùrugo cige e mà u bò ke, urufol'á lánja†.» ¹⁴ Lir'á pyi, Kile à dùbabii mpiimu le Ibirayima á ke, bà pire si mpyi si nò supyishinji sannji na mú Yesu Kirisita cye kurugo mε. Kile à u Munaani jwómεeni ndemu lwó ke, bà wuu si mpyi si lire ta dáníyanji cye kurugo mε.

Musa Saliyanji nyε a Kile jwómεeni fyinnε mε

¹⁵ Mii cìnmypyibii, mii sí kani là yyaha jwo yii á mà tàanna ná sùpyire karigii pyinjkanni i. Shiin shuunni ká tunmbyara le, pire mú shuunni i, shin ninjin sì n-jà tire kèεge mε, u mú si n-jà yaaga le tire e mε. ¹⁶ Nyε amuni Kile à tunmbyara le ná Ibirayima ná u tüluge e. Li nyε a séme: «Ibirayima ná u tüluyi i» mε. Li n'a mpyi a séme amuni, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo u tüluy'á nyaha. Nka l'á séme: «Ibirayima ná u tüluge e‡» kuru ku nyε Kirisita. ¹⁷ Mii jwumpe jwøhe ku nyε nke: Kile à tire tunmbyaare le, yyee nkwwu sicyεere ná yyee benjaaga ná ke (430) kántugo, ka Musa Saliyanji si nta a pa. Uru Saliyanji si n-jà Kile jwómεeni fyinnε, si nta raa nkò, mà li shi bò mε. ¹⁸ Kàmpyi Kile mpyi a sùpyire pyi u koolyii mà tàanna ná Saliyanji kuni jaaranji i, li sàha mpyi na sì n-pyi jwómεeni kayaala mε. Mà li ta Kile à jwò Ibirayima na jwómεeni cye kurugo.

Naha kurugo Kile à Saliyanji kan yε?

¹⁹ L'aha mpyi amuni, jaha kurugo Kile à Saliyanji kan yε? U à u kan bà wuu si mpyi si u kafuunnjkii cè mε. L'á pyi si yaa ná Ibirayima tüluge mpanji i, kur'á Kile à nde jwómεeni lwó.

Nyε Kile mèlεkεεbii ná pi toromayyahafoonji cye kurugo Saliyanji à nò sùpyire na. ²⁰ Nka tēni i Kile à lire jwómεeni lwó Ibirayima á ke, u kuro nyε a mpyi toromayyahafoonji i mε. Kile yabilinji ye ninjin u à tìl'a yi jwo Ibirayima á. ²¹ Tá lir'á li cyēe na Saliyanji à kántugo wà Kile jwómεyahigil'á? Mà byanhara bá la! Kàmpyi Saliyanji mpyi na sí n-jà shin pyi Kile sùpya, u mpyi na sí n-jà sùpyire pyi ti tíi mú Kile yyahe taan. ²² Nka Kile Jwumpe Semεji à jwo na kapegigii mpyin'á fànha ta sùpyire puni na. Lire e ke yaayi jwómεeni Kile à lwó ke, pyinjkanni ninjinji na wà sí n-jà yire ta ke, lire li nyε mà dá Yesu Kirisita na.

²³ Mà uru dáníyanji tēni yaha li sàha nò mε, Musa Saliyanji u mpyi a tēen sùpyire puni jun'á mà wuu pyi kàsujyii fiige. U à tēen wuu jun'á fo mà sà nò tēni i Kile kun'á cyēe wuu na, ka wuu u dá Kirisita na ke. ²⁴ Lire pyinjkanni na, Musa Saliyanji à wuu le kuni i fo mà sà nkan Kirisita á, bà wuu si mpyi s'a ntòre ná shintiibil'e Kile yyahe taan dáníyanji cye kurugo mε. ²⁵ Numε mà wuu yaha wuu à dá Kirisita na, wuu saha nyε Musa Saliyanji cye e mε.

Kile pyifente tanjkanni

† 3:8 Zhenεzi 12.3; 18.18; 22.18 ‡ 3:10 Duterenōmu 27.26 § 3:11 Abakuki 2.4 * 3:12 Levitiki 18.5 † 3:13 Duterenōmu 21.23 ‡ 3:16 Zhenεzi 12.7; 13.15; 24.7

²⁶ Yii pun'à pyi Kile pyi dáníyaní cye kurugo Yesu Kirisita wwoŋeεge e. ²⁷ Yii mpíi pí à batize Yesu Kirisita wwoŋeεge e ke, yíi à Kirisita yabíliní pyínkanni lwó. ²⁸ Lire e mu à pyi Yahutu yo, mu à pyi supyishíní sanní yo, mu à pyi biliwe yo, mu nyε a pyi biliwe mà yo, mu à pyi nò yo, mu à pyi ceewe yo, sùpya nyε a wwû sùpya e mε. Yii puni na nyε nin̄kin Yesu Kirisita wwoŋeεge cye kurugo. ²⁹ Nyε yíi aha nta Kirisita wuu, yíi mú na nyε Ibirayima tùluge shiin. Yaage ŋwómεeni Kile à lwó Ibirayima á ke, yíi sí kuru ta mú.

4

¹ Yii na yaha si yi yyaha jwo yíi á. Li na nyε bà tufoo maha ŋwómεε lwó u pyà á mε. Mà pyàni yaha nàŋkocyεere e, u maha mpyi biliwe fiige, mà li ta u tuni yaayi puni nyε u wuyo. ² U byífeebii ná mpíi pí na u karigii cwóonre ke, pire maha yaha u na, fo tēni kyaa u tun'á jwo ke, lire ká nò.

³ Wuu mú pí ke, wuu mpyi mu à jwo nàŋkopyire mà wuu yaha dínyeni yasun̄nyi làdaabii bilere e. ⁴ Nka Kile ŋwómεeni tēn'á fūn̄ŋò ke, ka u u Jyani tun u à si sùpya mà yaha MusaSalíyaní ŋwòh'i, ⁵ mpíi pí nyε uru Salíyaní ŋwòh'i ke, bà u si mpyi si pire nūn̄ŋò wwû bilere e, Kile si pí pyi u pyi mε. ⁶ Nde l'á li cyēe na yíi na nyε Kile pyi ke, lire li nyε Kile à u Jyani Munaani* tun yíi zóompíi na, lire l'á li ta yíi aha Kile jáare yíi maha jwo: «Baba, wuu Tu Kile!»

⁷ Nyε lír'á li cyēe na yíi à fworo bilere e. Yíi à pyi numε Kile pyi. Ná yíi s'á pyi u pyi de, yaayi puni u à bégel'a yaha u pyilibii mε na ke, yíi pí nyε yire tafēebii.

Poli fun̄ŋk'á pēn ná Galati dānafēebil'e

⁸ Nyε tēecyiini i, yíi mpyi na sàha ŋkwò a pyi ná Kile e mε, lire e yíi mpyi a yiye le yasun̄nyi bilere e, ŋjemu yi nyε yi nyε Kile sēe wun̄i mε. ⁹ Nka numε yíi nyε ná Kile e, a fo Kile bà u nyε ná yíi e, naha na yíi la nyε si nūru yiye le yire dínyeni yasun̄nyi làdaabii bilere e yε? Yire yasun̄nyi nyε fànha ná kan̄wò baa dε! ¹⁰ Yíi maha canmpyaagii cyi tōre canntanya, yin̄yi yà na nyε amuni, tērigii cyi na nyε amuni, yyeegii cyi na nyε amuni, naha na bε? ¹¹ Yíi kapyiin̄kil'á mii fun̄ŋò pēn, fo mii na sōn̄ni mii kanhare puni sí n-pyi kan̄wò baa.

¹² Mii cīn̄mpyiibii, mii à fworo Yahutuubii làdaabii bilere e maa mpyi yíi supyishíní sanní fiige. Mii na yíi jáare, yíi i mpyi mii fiige, yíi àha yiye le tire bilere e mε.

Mà mii yaha yíi yyēre yíi nyε a mii mūmpēnmε pyi mε. ¹³ Yíi à li cē na yampe p'á mii pyi mii à tēn yíi shwòh̄l'e na tōncyiige, maa Jwumpe Nintanmpe jwo yíi á. ¹⁴ Mii yamp'á yíi tēnmε pēn, nka yíi nyε a n̄jige maa n̄cyé mii na mε, yíi à mii cūm̄o lemε ŋwò mu à jwo Kile mèlekēni wà, mu à jwo Yesu Kirisita yabíliní wí. ¹⁵ Lire tēni i, yíi yyahayi mpyi a táan ná mii i sèl'e. Numε taa kuru yyetange dε! Mii à dá li na na mii kyaa mpyi a táan yíi á, kàmpyi lí mpyi na sí n-jà n-pyi, yíi mpyi na sí yíi nyiigii wwû n-kan mii á. ¹⁶ Lire e ke mii na sēen̄i yu yíi á ke, lire l'á mii pyi yíi zàmpēn bε?

¹⁷ Sùpyire ti na Jwumpe Nintanmpe labali na yu ke, tire na díri lí yíi kurugo, nka sēeshiin bà mε. Pí la nyε si mii ná yíi láha wuye na, bà yíi si mpyi si zìi ntaha pire fye e mε. ¹⁸ L'á ŋwò yíi kwòro kuni n̄n̄cēnni i tērigii puni i, ali mii mēε ká mpyi mii nyε yíi shwòh̄l'e tēni ndemu i mε. ¹⁹ Mii pyilibii, mii na n̄kànre yíi kurugo sahan̄ki layirilifoo fiige, fo Yesu Kirisita ká yíi zóompíi puni shwò a ta. ²⁰ Cyage e mii nyε amε ke, li mpyi na sí n-taan mii i mà pyi yíi shwòh̄l'e nde tēni i, si jwun̄kanni kēēnnε ná yíi e, naha na yε nde mii sí n-pyi yíi á ke, mii nyε a li cē mε.

Kile ŋwómεeni ná Kile Salíyaní na nyε Ibirayima cyēebii shuunn̄ni fiige

²¹ Mii à jwo yo! Yíi mpíi lá ku nyε si mpyi MusaSalíyaní ŋwòh'i ke, n̄je Salíyaní Semēni à jwo ke, yíi nyε a yire lógo mà? ²² L'á sémε na Ibirayima à pūnampyire shuunni ta, wà à ta bilicwo á, wà s'á ta u cilen̄en'á. ²³ Bilicwon̄i pyàn'á ta mà tàanna ná u sifeebii nyii wuuni i, nka cilen̄en̄i wun̄'á ta mà tàanna ná Kile ŋwómεeni i.

* **4:6** U Jyani Munaani ná Kile Munaani nyε nin̄kin.

²⁴ Mpe jwumpe jwəh'à cūgo, mp̄ii cyeebii shuunniŋi na jye mu à jwo tunmbyara tateenyē shuunni Kile à ntemu pyi ke. Agari u jye bilicwonji ke, uru u jye mu à jwo tunmbyaare Kile à le ná Musa e Sinayi janke j̄un'j'i ke, u pyibii maha sini bilii. ²⁵ Nyē Agari na jye Sinayi janke fiige Arabubii kini i, maa mpyi naha Zheruzalemu kànhe fiige mú, kuru ná ku shiinbii na jye bilere e†. ²⁶ Nka Zheruzalemu kànhe ku jye n̄nyinji na ke, kuru jye bilere e mē, kuru mú sí ku jye wuu nunji. ²⁷ L'à séme na:

«Cijirinje, ta múgure sèl'e,
mu u jye mu sàha laa yanƙanna cè mē, ta ŋkwúuli funntange e,
jaha na ye ceenji n̄n̄'a wâl'a yaha ke,
uru pyibii sí jyaha n-tòro n̄nyicwonji wuubii na‡.»

²⁸ Mii c̄nmpyibii, yii pi ke, yii à pyi Ishaka fiige, pyibii jwəmēni Kile à lwó maa pi kan Ibirayima á ke, pire pi jye yii.

²⁹ Bilicwonji pyàn'á ta u sifeebii jyii tanƙanni na, cilenjenji wun'á ta Kile Munaani sífente cye kurugo. Nka bilicwonji pyàn'á tē na cilenjenji wunji yyahe fwóhore, fo mà sà n̄ njjaa na. ³⁰ Nyē jaha Kile Jwumpe Semēni à jwo ye? Y'à séme:

«Ma bilicwonji ná u jyanji kòrɔ, jaha na ye u nàzhan jye kòoge e ná cilenjenji jyanji i mēŠ.»

³¹ Lire kurugo mii c̄nmpyibii, wuu jye bilicwonji pyii mē, ŋka cilenjenji pyibii pi à sìi wuu.

5

Yii àha núru yiye le Musa Saliyanji bilere e mē

¹ Kirisita à wuu yige bilere e, bà wuu si mpyi si mpyi wuye wuu, sēenji na mē. Lire e yii kwôro pur'e, yii àha núru yiye le bilere mēere na mē. ² Yii lógo! Mii Poli, mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dá li na na yii à yaa yii kwòn si nta zhwɔ, lire e Kirisita ƙarwɔ saha jye yii á mē. ³ Mii sí núru pu taha yii á, shin maha shin u à uye kan pi à kwòn ke, urufol'á yaa u a MusaSaliyanji kurigii puni jaare. ⁴ Yii pi na jcaa si ntíi Kile yyahe taan Musa Saliyanji cye kurugo ke, yii à kántugo wà Yesu Kirisita na, lire e Kile si jwɔ yii na si yii shwɔ mē. ⁵ Wuu pi ke, Kile Munaani à wuu pyi wuu à tēen li taan na wuu sí n-tíi Kile yyahe taan wuu dányanji kurugo. ⁶ Wuu aha mpyi Yesu Kirisita wwonεεge e, l'á pyi ŋkwòn yo, l'á pyi ŋkwònmbaa yo, lire là jye na wíi mē. Nde li na wíi ke, lire li jye mà dá Yesu Kirisita na. Wuu ná wuye shwòhòlò kapyiinƙii tàange maha lire cyēe.

⁷ Yii fēŋkanni mpyi a jwɔ sēenji kuni i, jofoo u à yii yige l'e ye? ⁸ Yii li cè na yii yyerefoonji Kile kapyii bà mē. ⁹ Yii jye a cè na: «bwúurunji ȳirigeyirige yaani nimbileni maha mbyilmpē njcwonhōmpe puni ȳirige» mà? ¹⁰ Lire ná li wuuni mú i, mii à cyēge taha Kafoonji Yesu na na yii sōn̄n̄ŋkanni ná mii wuuni sí n-pyi ninƙin. Nka shin maha shin ká yii wurugo ke, Kile sí yoge kwòn urufoo na.

¹¹ Mii c̄nmpyibii, mii wi ke, mii n'a mpyi na Kile jwumpe yu mà yyaha tíi ná ŋkwònŋi i, na sùpya sì n-jà n-shwɔ u baa mē, shin mpyi na sì n-sìi mii yyaha fwóhòrɔ njjaa mē. Jwumpe mii na yu, na Yesu Kirisita à kwú kworokworocige na ke, puru mpyi na sì n-sìi n-waha wà na mú mē. ¹² Mii la ku jye, mp̄ii pi jye na yii wuruge na yige sēenji kuni i ná ŋkwònŋi kani i ke, pi àha li dá ŋkwònŋi na mē, pi piye tūn̄ŋɔ!

Yii Kile Munaani yaha li yii yyaha cū

¹³ Mii c̄nmpyibii, yii pi ke, Kile à yii yyer'a yige bilere e, ŋka yii àha lire pyi ƙarun̄ɔ s'a yii jyii wogigii pyi mē. Yii yiye kyaa táan yiy'á, yii raa jwɔge yiye na. ¹⁴ Naha na ye Kile Saliyanji puni na ntaa mpe jwumpe ninƙinji i: «Ma supyijēenji kyaa táan may'á, bà mu yabilinji kyal'á táan may'á mē*.» ¹⁵ Nka yii yabilimp̄ii ká ȳiri yiye fye e, marii yiye n̄ni, marii yiye kyaa sige yaaya fiige, yii a yiye kàanmucaa yii àha yiye kēēge ŋkwò mē.

† 4:25 Pyinƙanni na Yahutuubii mpyi na Kile pēre maa piye pwɔ Musa Saliyanji na fo mà sà mpyi bilii fiige ke, ná lire e Poli à Zheruzalemu tàanna naha ŋke cyage e. ‡ 4:27 Ezayi 54.1 Š 4:30 Zhenezi 21.10 * 5:14 Levitiki 19.18

¹⁶ Mpe mii la nye si jwo yii á ke, puru pu nye: yii a jaare yii yyaha tí ná Kile Munaani nyii wuuni i, lire ká mpyi, yii saha sì raa yii nyii karigii nimpegigii pyi me. ¹⁷ Naha kurugo ye sùpyanji nyii wogigii nye a táan Kile Munaani á me, Kile Munaani nyii wuuni sí nye a táan sùpyan'á me. Cyire kapyaaagii shuunni'á tún. Lire e Kile Munaani ká mpyi yii e, yii saha sì raa yii nyii karigii pyi me. ¹⁸ Yii aha Kile Munaani yaha l'á yii yyaha cù, Musa Saliyanji fànhe saha sì n-pyi yii na me.

¹⁹ Wuu aha ntaha wuu nyii wuuni fye e, wuu kapyiinkii cyi maha mpyi jcyii: jacwore ná katupwòhoyi ná silege baa karigii ²⁰ ná kacyinzunni ná siŋkanmpe ná pege ná yoge ná yincyegge ná lùwirintoroni ná fadiyanji ná mbèmbaanji ná ndàhalanji ²¹ ná nyipènni ná sinmbyaani ná lakyanhayi ná cyire fiige karigii. Mii à fyànha a yi jwo, ŋka mii sí yi taha, shin maha shin u kapyiinjii ká mpyi cyire jcyii, urufoo nàzhan nye Kile Saanre e me.

²² Kile Munaani ká sùpyanji ŋgemu yyaha cù ke, urufoo kapyiinkii cyi maha mpyi jcyii: tàange ná funntange ná yyeŋinke ná lùtaanni ná sùpyigire ná cènmpe ná dānasupyigire ná ²³ jùmpinke ná cūmayenanji. Uru saliya nye ŋgemu u nye na cyire karigii shiŋi tūnni me.

²⁴ Mpii pi nye Yesu Kirisita wuubii ke, pir'á pi nyii karigii ná pi mūntanma wogigii bò, bà Yesu Kirisita à bò kworokworocige na me.

²⁵ Kile Munaani cye kurugo wuu à shiŋi nivonni ta, lire kurugo, wuu Kile Munaani yaha li wuu yyaha cù. ²⁶ Wuu wà kà uye pèe me, wuu àha raa wuye jwò cwòre me, wuu àha raa wuye yincyegge pyi me.

6

¹ Mii cìnmppyiibii, yii pi à yiye yaha Kile Munaani li i ŋkènni ke, wà ká Kile kafuun pyi, yii urufoo yeŋe ná lùtaanni i, yii i u le kuni nintiini i. Yii mú s'a yiye kàanmucaa lire fiige kà ŋkwò yii ta me. ² Yii yiye tège yii i yiye tugure lwó, lire pyiŋkanni na, yii sí KirisitaSaliyanji fūnŋò. ³ Ŋgemu ká a sōnni na ur'á pwórò pi sanmpii na, mà li ta u nye a sìi yafyin me, urufoo na uye jwò fáanji. ⁴ Shin maha shin à yaa u uye toronkanni kàanmucya sèl'e. L'aha nta l'á jwò, urufol'á yaa u pyi funntange e, u sí nye a yaa u wabere wuu fwóhòrò me. ⁵ Naha kurugo ye Kile sí shin maha shin yíbe u kapyiinkii kyaa na.

⁶ Nye ŋgemu ká a yii kálali Kile jwumpe na ke, yii a yii cyeyaayi yà kaan urufol'á.

Nde mu à pyi ke, lire tōnni mu maha nta

⁷ Yii àha raa yiye jwò fáanja me, sùpya sì n-jà raa Kile fare me. Sùpyanji ká yaage shiŋi ŋgemu nūgo ke, kuru shiŋi u maha ŋkwò. ⁸ Lire jwòhe ku nye na ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, kwùŋi u nye na urufoo sigili. Ŋka ŋgemu ká a u karigii pyi mà tàanna ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, Kile Munaani sí urufoo tōn ná shiŋi niŋkwombaanji i. ⁹ Nye l'aha mpyi amuni, wuu àha ŋkànha kacennkii mpyiŋi taan me, naha kurugo ye wuu aha màban le kacennkii mpyiŋi i, tēni là na ma, wuu sí n-pa li tōnni ta. ¹⁰ Lire kurugo wuu a kacennkii pyi sùpyire pun'á tère o tère e wuu à li laage ta ke. Ŋka wuu cìnmppyiibii dānafeebii wuuni l'á lyé.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nye yii nte sémere nintibuunte wíi, mii yabilinji cyegge k'á ti sém'a tūgo yii á. ¹² Mpii la ku nye yii raa ŋkwùun fànhe e ke, pi na lire pyi si nta ntáan sùpyir'á. Kabile niŋkin jwòh'i pi nye, pi la nye sùpyire s'a pi yyaha fwóhòre na pi na yu na Kirisita kwùŋi kanni u sí n-jà sùpyanji shwò me. ¹³ Mà li ta, pire pi à kwò. ke, pi yabilimpíi nye na jaare mà yyaha tí ná MusaSaliyanji i me. Pi la nye yii i ŋkwò si nta raa piye cyère na yii à jēn'a taha pire fye e. ¹⁴ Mii wi ke, mii nye a sìi na li caa si naye jwo si cye taha yaaga na mà tòro wuu Kafoonji Yesu Kirisita kworokworocige na me. Kuru kworokworocige kurugo diŋyeŋi tōnni'á kwò mii á, mii tōnni mú s'á kwò nge diŋyeŋi i. ¹⁵ Wà à kwò yo, wà nye a kwò mà yo, yaaga nye lire e me, zōni nivonni Kile maha le wuu e ke, uru u na wíi. ¹⁶ Mpii pi

na li kuni jaare ke, Kile u yyeɲɲke kan pir'á, u u ɲùjaara ta pi na. Kile sùpyire kyaa na mii ɲye, tire ti ɲye Izirayeli.

¹⁷ Sùpya kà núru na kánha me, nɔɔpiiɲi yi ɲye mii cyeere na ke, Yesu kurugo mii à yire ta.

¹⁸ Mii cɛnɲpyiibii, wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita u ɲwɔ yii puni ɲɲkin ɲɲkinɲi na u u jwó le yii á. Amiina!

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Efese kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Efese u mpyi Azi kùluni kàñbwàhe, numɛ pi maha lire mɛge pyi Turiki. Poli u à Jwumpe Nintanmpe jwo kuru kàñhe shiinbil'á, ka pìi si jɛɛ pu na, maa dá Kafoonji Yesu na. Lire l'à pyi dánafeebii kurunke sìnkanni wani. U à yye taanre pyi kuru kàñhe e Kile jwumpe jwunji na. Puru funŋke e u à dánafeebii kurunji yà tɛɛ tɛɛ kuru kwùumpe kànyi puni na.

Poli à nge lɛtɛɛŋi sém'a kan nje dánafeebii kurunji'á, maa Kile kayaani jwo. Lire kayaani li jɛɛ, mà nɛɛni yaayi puni ná nɛɛke yaayi puni le nùɛfoo nɛɛkin cye e. Uru nùɛfoonji u jɛɛ Yesu Kirisita (1.10). Kirisita à kwù, lire cye kurugo, u à Yahutuubii dánafeebii ná supyishini sanŋi dánafeebii shwà, maa pi puni wà piye na mà pyi kurunji nɛɛkin. Lire kurugo mpìi pi à dá Kirisita na ke, jɛɛnɛni u mpyi nge supyishini shuunnini shwàhàl'e ke, ur'à kwò (1--3).

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, pi raa piye tère bà cyeere nɛɛkinji yatanyii maha báare sìncyan mɛ. Poli à li cyèe dánafeebii na na Kile sífent'á fàñha tò sífente sannte puni na. Lire e u à li cya dánafeebil'á, pi Kile kàshikwànyaa yi puni lwó, bà pi si mpyi si yye Sitaannini ná u nàwàhàre karigii puni sige mɛ (4--6).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u jɛɛ Yesu Kirisita tùnntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ si ntun yii á, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu, ná yii à taha Yesu Kirisita fye e tɛrigii puni i [Efese kàñhe e] ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwà yii na, pi i yyejɛnke kan yii á.

Kacɛnŋkii Kile à pyi Yesu Kirisita cye kurugo ke

³ Wuu wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tunji Kile kêe, u à wuu wuuni jwà, yacɛnnyi Kile Munaani maha nkaan ke, maa yire puni kan wuu á nɛɛni na, wuu ná Kirisita wwoɛɛge kurugo. ⁴ Uru cye kurugo, mà jwo dɛɛni u dá ke, Kile mpyi a wuu cwànrɔ, bà wuu si mpyi si fɛniɛ, si mpyi tɛgɛ cyaga baa u yyahe taan mɛ. ⁵ U à wuu kyaa táan uy'á, lire na, mà ta dɛɛ sàha dá mɛ, u à li lwó uye funŋ'i si wuu pyi u pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Lire l'à pyi u jyii wuuni mà yyaha tí ná wuu e. ⁶ Lire e ke wuu pèenɛ taha u na, u kacɛnni nimbwooni kurugo. U à lire pyi wuu á u Jyanji Yesu Kirisita cye kurugo, uru nɛɛm kyaa l'à waha u á sèl'e ke.

⁷ Yesu Kirisita à uye pyi sàraga, maa wuu nùɛ wwu u sìshange cye kurugo, maa wuu kapegigii yàfa wuu na, mà tàanna ná Kile kacɛnni nimbwooni mpyini i. ⁸ Kile à sàa cyire pyi maa yákilifente shini puni ná jɛɛni shini puni kan wuu á. ⁹ Mà tàanna ná u jyii wuuni i, kani u mpyi a yal'a yaha Yesu Kirisita cye kurugo, ná li mpyi a nàhà ke, u à lire cyèe wuu na. ¹⁰ Lire li jɛɛ: tɛni ká fùnŋɔ, u sí nɛɛni yaayi ná nɛɛke wuyi puni le nùɛfoo nɛɛkin cye e, uru u jɛɛ Kirisita.

¹¹ Kirisita cye kurugo mú, Kile à wuu cwànrɔ mà pyi uye wuu. U mpyi a lire kani yaa fo tɛmɔni i mà tàanna ná u jyii wuuni i. ¹² Lire e wuu pi à pyi shincyiibii mà wuu sònŋɔre taha Kirisita na ke, wuu sí n-pyi kaŋunŋ Kile mɛge ku pèe.

¹³ Yii mú pi ke, yii na jɛɛ Kirisita wwoɛɛge e, mà lwó yii à sɛni jwumpe lógo yii zhwonji kyaa na ke, puru pu jɛɛ Jwumpe Nintanmpe. Yii à dá Kirisita na ke, Kile à fyè bwòn yii na u Munaani nkanji cye kurugo yii á, u mpyi a lire ndemu jwà mɛ lwó ke. ¹⁴ Yacɛnnyi Kile à yal'a yaha u wuubii mɛ na ke, Kile Munaani l'à wuu pyi wuu à tɛn ná l'e na wuu sí yire ta, Kile ká u wuubii nùɛ wwu feefee tɛni ndemu i ke, bà u si mpyi si nkae u mɛge mpèni kurugo mɛ.

Poli à Kile náare dánafeebil'á

¹⁵ Pyiŋkanni na yii à dá Kafoonji Yesu na sèl'e, ná pyiŋkanni na yii à Kile wuubii sanmpii kyaa táan yiy'á sèl'e ke, mii à lire lógo. ¹⁶ Lire kurugo mii maha fwù kaan Kile á tèrigii puni maa u jáare yii kyaa na. ¹⁷ Mii jarege funŋke e, mii maha li caa wuu Kafoonji Yesu Kirisita u Kilenji á, uru ŋgemu u jye Tufoonji sɪnampefoo ke, u yákilifente kan yii á sèl'e, u u uye cyêe yii na, bà yii si mpyi si u sɛnmɛgɛ jɛcè mɛ. ¹⁸ Mii na u jáare mú u u yii yákilibii múgo. Lire ká mpyi, u à yii yyere maa sɔ̀nɲɔ̀re tatahage ŋkemu kan yii á ke, yii sí kuru cè, kuru ku jye yaayi nisinanyi niɲyahayi u à yal'a yaha u wuubii mɛɛ na ke. ¹⁹ Mii na li jáare u á mú, bà yii si mpyi si u sɪfente kakyanhala woore cè wuu dánafeebii kàmpañke na mɛ. ²⁰ Tire sɪfente cye kurugo mú, u à Kirisita jè a yige kwùŋi i, maa u pyi u à sà ntɛ̀en u kàniɲe cyegɛ na, nɲiɲiɲi na. ²¹ Yaayi niɲyambaayi yi jye ná jùɲufente ná sɪfente ná fànhafente ná kafente e ke, Kile à u tɪɲe yire puni jùɲɔ̀ na, mà bàra mɛgɛ maha mɛgɛ ku jye na yiri yi na numɛ, ná mɛgɛ maha mɛgɛ ku sí n-pa raa yiri yi na tɪɲi nimpañi i ke, u à u tɪɲe yire puni jùɲɔ̀ na. ²² Kile à yaayi puni tɪrig'a cyán u á, maa u pyi dánafeebii kurunke jùɲufoonji, ²³ kuru ŋkemu ku jye u cyeere ke. Yaaga maha yaaga ku jye u e ke, yire puni jye kur'e maa mpyi cyeyi puni i.

2

Mà fworò kwùŋi i maa mpyi shì na

¹ Yii pi ke, tɛ̀ni l'e, yii mpyi mu à jwo kwùu yii ntiimbaani ná yii kapegigii kurugo. ² Yii mpyi maha cyire karigii pyi ŋge dɪɲɛɲi sùpyire sannte fiige. Fànha yaayi yi jye kafɛɛge e ke, yire jùɲufoonji jyi wuuni yii mpyi na mpyi. Mpii sí pi à jùɲɔ̀ kyán Kile na ke, uru u jye na báaraɲi pyi pire e, ali numɛ. ³ Wuu mú puni mpyi pire fiige, wuu mpyi maha wuu karigii pyi mà táanna ná wuu yabilimpìi jyi wuuni i, nde l'à táan wuu cyeer'á ná nde l'à tɪge wuu funŋ'i ke, lire wuu mpyi maha mpyi. Lire kurugo Kile lùuni mpyi a yîri wuu taan pi sanmpii fiige.

⁴ Nka Kile jùnaar'à pɛ̀e sèl'e. U à wuu kyaa táan uy'á sèl'e. ⁵ Lire kurugo wuu pi mpyi kwùu fiige wuu kapegigii kurugo ke, u à wuu jè a yige kwùŋi i ná Kirisita e. Yii li cè na Kile à jwɔ̀ yii na, maa yii shwɔ̀. ⁶ Wuu ná Kirisita wwoɲɛɛge kurugo, Kile à wuu jè a yige kwùŋi i ná u e, bà wuu si mpyi si ntɛ̀en ná u e nɲiɲiɲi i mɛ. ⁷ U à lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo, bà u si mpyi si u kacɛ̀nni tɛgele baa wuuni cyêe lyeɲwɔ̀yi nimpayi na mɛ. ⁸ Yii li cè na Kile à jwɔ̀ yii na, maa yii shwɔ̀ yii daniyaɲi cye kurugo. Yii yabilimpil'e bà lir'à fworò mɛ. Kile u à lire pyi yii á mana. ⁹ Lire jye a pyi yii kacɛ̀ɲkii cye kurugo mɛ, lire e sùpyaɲi wà tufige si n-jà uye pɛ̀e mɛ. ¹⁰ Yii li cè na Kile à wuu pyi shinfɔ̀nmii wuu ná Yesu Kirisita wwoɲɛɛge cye kurugo, kacɛ̀ɲkii mpyiɲi mɛɛ na, u mpyi a cyire jcyiimu yal'a yaha, bà wuu si mpyi s'a cyi pyi mɛ.

Kirisita kwùŋ'à Yahutuubii ná supyishiɲi sanɲi pyi pi à wwɔ̀

¹¹ Jye pyiŋkanni na yii mpyi yyecyiige na ke, yii sɔ̀nɲɔ̀ lire na ke! Yii pi jye yii jye Yahutuu mɛ, Yahutuubii mpyi maha yii pyi na yii jye a kwɔ̀n mɛ, maa ŋko na pir'à kwɔ̀n, mà li ta cyeere kanni na uru ŋkwɔ̀nɲ'à pyi. ¹² Lire tɛ̀ni i, yii mpyi a Kirisita cè mɛ, yii mpyi Izirayɛli shiinbil'e mɛ, tunmbyaare Kile mpyi a le ná u shiinbil'e maa yaayi jjemmu jwɔ̀mɛɛ lwɔ̀ ke, yii nàzhan mpyi yire e mɛ. Yii mpyi sɔ̀nɲɔ̀rɔ̀ tatahaga baa, yii mpyi a Kile cè mɛ. ¹³ Jye yii laage ku mpyi a fyànha a tɔ̀on Kile na ke, Yesu Kirisita à u sishange wu mà pyi sàraga, kuru kurugo yii à byanhara Kile na numɛ.

¹⁴ Uru u à yyenɲiɲke kan, maa Yahutuubii ná supyishiɲi sanɲi wà piye na mà pyi niɲkin. Màpɛ̀nge ku mpyi pi shwɔ̀hɔ̀l'e kàsɔ̀ɔ̀go fiige ke, maa kuru kwɔ̀. ¹⁵ U kwùŋi cye kurugo, u à MusaSaliyaɲi ná u toni karigii fànhe kwɔ̀. Lire pyiŋkanni na, maa supyishiɲi kuuyi shuunniɲi wà yiye na mà pyi supyishi nivɔ̀nɲɔ̀ niɲkin, maa yyenɲiɲke pyi k'à pa pi shwɔ̀hɔ̀l'e. ¹⁶ U kwùŋi cye kurugo kworokworocige na, u à màpɛ̀nge kwɔ̀ pi shwɔ̀hɔ̀l'e, maa yire kurunji shuunniɲi wà yiye na mà pyi niɲkin, maa pi ná Kile shwɔ̀hɔ̀ɲi yal'a

jwɔ. ¹⁷ Mpii laage ku mpyi a tɔɔn Kile na, ná mpíi pí mpyi a byanhara Kile na ke, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná yyeɲin̄ke e ke, u à pa puru jwo pí á. ¹⁸ Uru cye kurugo, wuu supyishin̄i kuuyi shuunn̄in̄i sí n-jà tabaraga ta Tufoon̄i Kile na, Kile Munaani ninuuni cye kurugo. ¹⁹ Lire kurugo yíi saha j̄yε nàmpwuun, lire j̄yε mε shintahantorii mε, ɲka yíi à bàra Kile wuubii na numε, maa mpyi pyennugo shiin Kile bage e. ²⁰ Yii na j̄yε бага, Kile à ɲkemu faanra ke. Yesu tũntunmpii ná Kile tũntunmpii pí j̄yε kuru bage nintaani, Yesu Kirisita yabilin̄i u j̄yε ku nintaani kafaage sèe woge mbiini na. ²¹ Uru cye kurugo, bage ɲkun̄ɲyi pun'à yiye cû cû, maa mpyi бага ɲiɲcɛn̄ɲε Kafoon̄i Kile á. ²² Uru cye kurugo mú, yíi à pyi mu à jwo kafaaya y'à wà yiye na mà tɛg'a бага faanra, Kile à tɛn ɲkemu i u Munaani cye kurugo ke.

3

Supyishin̄i san̄ɲi u j̄yε u j̄yε Yahutuu mε, Poli à pyi Kile jwumpe jwufoo pir'á

¹ Lire kurugo mii Poli u j̄yε kàsɔn̄i i Yesu Kirisita Jwumpe Nintanmpe ɲjwun̄i kurugo yíi supyishin̄i san̄ɲ'á ke, mii na Kile ɲáare yíi kyaa na. ² Kile à jwɔ mii na, maa báaran̄i ɲgemu kan mii á mà yyaha tíi ná yíi e ke, yíi wà tufige j̄yε à p̄inni uru na mε. ³ Kani Kile mpyi a yal'a yaha ná li mpyi a ɲwɔh̄o ke, u à lire cyêe mii na, bà mii à cyiɲi n̄ɲkin n̄ɲkin sémε yíi á ɲge letɛɲɲi i mà yyaha tíi ná l'e mà kwɔ mε. ⁴ Yii aha cyire kála, pyin̄kanni na Kile à mii yákin̄i múgo, ka mii i lire kan̄wɔh̄oni cè mà yyaha tíi ná Kirisita e ke, yíi sí lire cè. ⁵ Kile j̄yε a mpyi a lire kan̄wɔh̄oni cyêe tɛcyiini sùpyire na, bà u à li cyêe numε u Munaani cye kurugo u tũntunmpii ná u jwumpe jwufeebii na mε. ⁶ Lire kan̄wɔh̄oni li j̄yε: yaayi Kile sí n-kan Yahutuubil'á ke, supyishin̄i san̄ɲi sí yire ninuyi ta, ɲaha na yε pí à wwɔ maa mpyi n̄ɲkin, maa jwɔmɛɛni yaayi ninuyi ta Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo.

⁷ Kile à jwɔ mii na u sífente cye kurugo, maa mii pyi u báarapyi puru Jwumpe Nintanmpe ɲjwun̄i kurugo. ⁸ Mii u j̄yε na naye sɔnn̄i Kile wuubii puni nimbileni ke, Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi mii i Kirisita kasinani tɛɛɛ baa wuuni yu supyishin̄i san̄ɲ'á. ⁹ Kile u à yaayi puni dá ke, kani u mpyi a ɲwɔh̄o fo tɛem̄oni i ke, u à mii pyi mii i lire yige bèenmpe na. ¹⁰ Lire e yaayi ɲɲyambaayi yí j̄yε ná ɲũɲufente ná fànhaɲfente e diɲyɛɲi ɲũɲo na ke, yire sí li cè numε dánafeebii kurun̄ke cye kurugo, na yákilifente na j̄yε Kile á karigii puni i. ¹¹ U mpyi a lire kani yaa mà ta diɲyε sàha dá mε, maa mpa li pyi wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita cye kurugo. ¹² Wuu ná Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge fun̄ɲke e, wuu dániyan̄i cye kurugo, wuu yákiliteɛn̄rε wuubil'á tabaraga ta Kile na. ¹³ Lire kurugo mii na li caa yíi á, yyefuge e mii j̄yε yíi kurugo ke, yíi àha kuru kani tɛɛ maban fô yiye na mε, ɲaha na yε mii j̄yε k'e yíi ɲũɲjirire kurugo.

Poli à Kile ɲáare dánafeebil'á sahan̄ki

¹⁴ Lire kurugo mii maha na n̄ɲkure sín̄ni maa Tufoon̄i Kile ɲáare, ¹⁵ uru ɲgemu u à n̄ɲyini ná ɲ̄ɲke yaayi puni m̄eyi le ke. ¹⁶ Mii na u ɲáare, bà u si mpyi si fànha le yíi e u Munaani cye kurugo mà tàanna ná u sífente tɛɛɛ baa woore e mε. ¹⁷ Yii dániyan̄i cye kurugo, Kirisita u tatɛɛn̄ge wwû yíi zòm̄pyaagil'e, yíi i nd̄ire wà tàange e, yíi i yiye waha kur'e. ¹⁸ Lire e yíi ná Kile wuubii san̄mpii, yíi sí Kirisita tàange tɛɛɛ baa woge cè. ¹⁹ Kuru tàange k'à tòro sùpyire puni tacen̄ke taan ke, yíi sí kuru cè. Lire ká mpyi, yaayi puni yí j̄yε Kile e ke, yire puni sí n-pyi yíi e. ²⁰ Yaayi wuu j̄yε na ɲáare, lire j̄yε mε na sɔnn̄i ɲjemu na ke, mà tàanna ná Kile sífente ti j̄yε wuu e ke, u sí n-jà yire kan wuu á fo si ɲjà ntòro bá! ²¹ Pèente ti taha u na t̄erigii puni i dánafeebii kurun̄ke shwɔh̄ol'e Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e fo t̄ekwombaa. Amiina!

4

Dánafeebii ɲgwòɲi kani

¹ Nye lire kurugo, mii u nye kàsunji i Kafoonji Yesu Kirisita mege kurugo ke, mii na li caa yii á, Kile à yii yyere ndemu mee na ke, yii raa jaare yii a ntàanni ná lire e. ² Lire li nye, yii saa yiye tírige, yii i mpyi nùmpinfee ná lùtaanfee, yii yiye karigii kwú tàange funñke e. ³ Yyeñinñke cye kurugo, Kile Munaani à yii pyi yii à wwò wwonkanni ndemu na ke, yii yiye waha yii i ñkwôro uru ñgwòni i. ⁴ Yii li cè na yii à pyi mu à jwo cyere ninñkin, Kile Munaani ninuuni li nye yii puni i. Kile à yii yyere maa sònñore tatahage ñkemu kan yii á ke, kuru mú na nye ninñkin. ⁵ Kafoo ninñkin u nye, uru ninuñi na yii pun'à dá, maa batize uru ninuñi mege na. ⁶ Kile ninñkin u nye, uru u nye wuu puni Tunji, maa mpyi wuu puni nùññ na, u na báarañi pyi wuu puni cye kurugo, maa mpyi wuu puni zòmpyaagil'e.

⁷ Nka Kile à jwò wuu na, maa màkange kà kan wuu shin maha shin á mà tàanna ná Kirisita sùpyire kanñkanni sumare e. ⁸ Lire e y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Tèni i u à dùgo ke,
u à kàre ná bilii ninyahamil'e,
maa mayaaya kan sùpyir'á*.»

⁹ U à dùgo ninyiñi i, di lire jwòhe nye ye? Lir'à li cyêe na u mpyi a fyânha a tige fo nññke na. ¹⁰ Nge u à tige ke, uru ninuñi u à dùg'a kàre fo cyeyi puni ninyiñi na, bà u si mpyi si ninyiñi ná nññke puni jî ná u sífente e me. ¹¹ Uru u à pìi pyi Yesu túnntunmii, maa pìi pyi Kile túnntunmii, maa pìi pyi Jwumpe Nintanmpe jwufee, maa pìi pyi dánafeebii kurunñke sañcwansigibii, maa pìi pyi ku cyelentii. ¹² U à lire pyi, Kile wuubii pi nye Kirisita cyeere ke, bà pi si mpyi si pire bégele báarañi mee na, pi raa si yyaha na Kile kuni i siñcyan, ¹³ fo mpa mpyi ninñkin dániyañi ná Kile Jyañi ncèñi i me. Lire ká mpyi, wuu sí raa si yyaha na Kile kuni i, si mpa fùññ Kirisita fiige.

¹⁴ Lire e ke wuu saha si n-pyi mu à jwo nàñkopyire s'a fyínge raa màre cyelentiibii kafinivinibii kàlañi kaféegge cye kurugo me. Pi maha sùpyire yákilibii kèenñi ná pi kàyituwògore e. ¹⁵ Nka wuu aha a sèenji yu tàange funñke e, wuu sí raa si yyaha na karigii puni i Kirisita wwonñeegge e. Uru u nye dánafeebii kurunñke nññke. ¹⁶ Kuru nññke cye kurugo, cyeere yatanñyi pun'à sogo sogo yiye na, maa mpyi cyere ninñkin. Yire yatanñyi puni ninñkin ninñkinñi ká a yi báarañi pyi, cyeere sí raa lyége si fànha ta tàange funñke e.

Dánafeebii ñaarañkanni nivónni

¹⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo n-waha yii á Kafoonji mege na na mpìi pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e me, yii àha raa yii karigii pyi pire wogigii fiige me. Pire maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi sònñonkanni laaga baa wuuni i. ¹⁸ Pi yákilibii nye a múgo me, shìñi nivónñi Kile maha ñkaan ke, pi Kile kuni ncèmbaanji ná pi ninñgiwaani kurugo pi nàzhan nye ur'e me. ¹⁹ Lire e silege saha nye a sì pi na me, pi à piye yaha silege baa karigii laage e, maa katupwòhoyi shìñi puni pyi. Pi funñyi nye a sì na jínjini me.

²⁰ Nka yii pi ke, amuni bà yii à Kirisita kani taanna mà dè! ²¹ Nàkaana baa yii à u kyaa lógo, yii mú s'à u kani taanna maa li sèenji cè, ²² na yii à yaa yii kapyinñyegigii yaha. Sùpyañi u nye na jaare lire pyinñkanni na ke, uru jyi karigii maha u wurugo, lir'a sì u shi bò. ²³ Yii yii yákilibii ná yii sònñonkanni kèenñe. ²⁴ Yii pyinñkanna nivónnò lwó, nde li sí li cyêe na Kile à yii pyi shinfónmii ke. Lire li nye, katiigii ná fyinmpe karigii mpyiñi, cyire maha ntaa sèenji cye kurugo.

²⁵ Lire kurugo yii láha kafinare na, shin maha shin u à sèenji yu u shinñeñ'á, ñaha na ye wuu pun'à pyi cyere ninñkin yatanya. ²⁶ Yii wà lùu ká yîri, u àha kapii pyi me, u bá kà canñanyiini yaha li cwo ná lire lùyirini i me†. ²⁷ Yii àha Sitaanninji yaha u pyinñkanna ta si yii yaha kapii na me. ²⁸ Yii wà ká nta u mpyi nàñkaawa, urufoo u láha nàñkaage na, u raa báare sèl'e ntiñji funñke e, bà u si mpyi s'a kanhamafeebii tère me. ²⁹ Jwumpimpe pà tufige nye a yaa p'a fwore yii jwòyi i me. Jwumò maha jwumò pu sí n-jà sùpya pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a puru yu bà pu si mpyi si pu lógofeebii tège me. ³⁰ Yii àha raa

* 4:8 Zaburu 68.18-19 † 4:26 Zaburu 4.5

Kile Munaani lùyiri karigii pyi mε. Lire li nyε Kile fyèñi yii na, ñgemu u à li cyêe na Kile sí n-pa yii ñùñò wwû feefee canñka ke. ³¹ Yii àha wà nàvunñò yaha yiye e mε, yii àha mpyi lùpεenfee mε, yii àha yii lùgigii yaha cyi à yîri mε, yii àha raa sêre sùpyire na mε, yii àha raa cyàhii pyi mε. Yii láha pege karigii shiñi puni na. ³² Yii a kacεññii pyi yiye na, yii raa ñùñaara taa yiye na, yii a yàfani yiye na, bà Kile à yàfa yii na Kirisita kurugo mε.

5

¹ Lire e ná yii kyaa s'à táan yii Tunji Kile á, yii a u pyiñkanni taanni. ² Yii a yii karigii puni pyi tàange funñke e, bà Kirisita yabilin'á wuu kyaa táan uy'á fo mà uye kan kwùñ'á wuu kurugo, mà pyi sáraga ñkemu k'à táan Kile á ke.

³ Lire kurugo jacwòre ná kañwòhoyi shiñi puni ná funmbwòhe, cyire karigii pyifoo nyε a sàa yaa u ta yii shwòhòl'e mε. Naha kurugo yε Kile wuubii nyε a yaa pi a cyire karigii pyi mε. ⁴ L'à pyi silege baa jwumò yo, l'à pyi ñùñò baa jwumò yo, l'à pyi keetupwòhòya yo, puru pà mú nyε a yaa p'a fwore yii ñwòyi i mε, fo Kile fwùñi kanni. ⁵ Yii li cè na jacwoobii ná katupwòhoyi pyifeebii ná funmbwòhe feebii, pire wà tufiige nàzhan nyε a sìi Kirisita ná Kile Saanre e mε. Funmbwòhe ná kacyinzunn'à tàanna.

⁶ Mpii pi à ñùñò kyán Kile na ke, cyire karigii cyi maha u lùuni pyi l'à yîri pire taan. Lire e yii àha n-sii wà yaha u yii ñwò fáanña a wurugo ná laaga baa jwum'i mε. ⁷ Yii àha ñgwò ná pire mpil'e kyaa na mε. ⁸ Yii li cè na tènì l'e, yii mpyi numpini i, ñka numε, Kafoonji wwoñεege cye kurugo, yii nyε bènmpε e. Lire e ke yii a ñaare bènmpε sùpyiibii ñaaranñkanni na, ⁹ ñaha na yε shinñi u nyε na ñaare bènmpε e ke, urufoo kapyiñkii maha mpyi kacεññkii ná katiigii ná sèejwuuni. ¹⁰ Yii yiye waha nde l'à táan Kafoonji á ke, yii i lire cya a cè. ¹¹ Numpini karigii nyε ná nàfan e mε. Yii àha raa cyi pyi mε, yii bá à yaa yii a cyi yige bènmpε na. ¹² Karigii tire sùpyire nyε na mpyi numpini i ke, cyire ñjwuñi mú bá à sìi silege. ¹³ Yii li cè na kyaa maha kyaa ñwòhò k'à múgo ke, lire maha fworo bènmpε na. ¹⁴ Kyaa maha kyaa sí l'à fworo bènmpε na ke, lire yyaha maha ñcè. Lire kurugo y'à jwo:

«Mu u nyε na ñwúuni ke,
yîri ñòmpε na, ñè a fworo kwùubii shwòhòl'e,
Kirisita sí bènmpε yige mu á.»

¹⁵ Nyε yii a yiye kàanmucaa, yii i yii toronñkanni cè. Yii àha mpyi yákili baa shiin mε, ñka yii pyi yákilifee. ¹⁶ Tèni li nyε yii á ke, yii yiye waha yii raa kacεññii pyi, ñaha kurugo yε tiin'á kèεge. ¹⁷ Lire kurugo yii àha mpyi funñò baa shiin mε, ñka nde li nyε Kafoonji nyii wuuni ke, yii lire cya a cè. ¹⁸ Yii àha sinmpε bya si mée mε, lire maha sùpyani yaha silege baa karigii mpyiñi na, ñka yii ñi Kile Munaani na tèrigii puni i. ¹⁹ Yii a màban leni yiye e ná Zaburu sémēñi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a Kafoonji père cyire myahigil'e ná yii zòmpyaagii puni i. ²⁰ Yii a fwù kaan Tufoonji Kile á tèrigii puni i karigii puni kurugo, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na.

Nòñi ná u cwoñi piye cùñkanni

²¹ Yii yiye tîrige yiy'á Kirisita yyaha fyagare kurugo. ²² Cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabil'á, bà yii à yiye tîrige Kafoonji á mε, ²³ ñaha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñke, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunke ñùñke mε*. Dánafeebii kurunke ku nyε Kirisita cyeeere, u à kuru ñkemu shwò ke. ²⁴ Bà dánafeebii kurun'k'a kuye tîrige Kirisita á mε, amuni cyeebil'á yaa pi piye tîrige karigii puni i pi nàmbaabil'á.

²⁵ Nàmbaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, bà Kirisita à dánafeebii kurunke kyaa táan uy'á, fo mà uye kan sáraga ku kurugo mε. ²⁶ U à lire pyi, si ku yaha kuye kanna na Kile á, ku fíniññkwooni kàntugo ná lwòhe e Jwumpe Nintanmpε cye kurugo, ²⁷ bà u si mpyi si ku yaha uye yyahe taan ku sinampe e, fwónrò baa ná takuruyo baa ná cyire ticiyin baa

* **5:23** Pii maha jwo: «ñaha na yε nòñi u nyε u cwoñi ñùñò na, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunke ñùñò na mε.»

mε. Nka ku pyi ncεεge cyaga ná cwo cyaga baa. ²⁸ Lire pyinkanni na, nambaabil'à yaa pi pi cyeebii kyaa táan piy'á, bà pi yabilimpíi cyeere kyal'à táan piy'á mε. Shinji u à u cwonji kyaa táan uy'á ke, urufol'à uye kyaa táan uy'á. ²⁹ Naha kurugo ye sùpyanji wà tufige cyere kyaa jye a sàa pen u á mε, nka u maha uye jwɔ caa maa yaha uye na, bà Kirisita maha li pyi dánafeebii kurun'á mε. ³⁰ Wuu sí pi jye u cyeere yatanji. ³¹ Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni na «Lire kurugo nòni sí u tuni ná u nunji yaha si mpwɔ u cwonji na, pi mú shuunni si mpyi shin nin'kin†.» ³² Puru jwumpe jwɔh'à cùgo sèl'e. Mii na pu yu mà yyaha tí ná Kirisita ná dánafeebii kurun'ke wwonεεge e. ³³ Nka p'à yyaha tí ná yii e mú: yii shin maha shin à yaa u u cwonji kyaa táan uy'á, bà urufoo kyal'à táan uy'á mε. Cyeebii, yii pèens le yii nambaabil'e.

6

Sifeebii ná pyibii piye cùnkanni

¹ Pyibii, yii yii sifeebii jwɔmεeni cù yii tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i, naha na ye lire l'à tí. ² Y'à jwo Kile Jwumpe Semeni i «Ma tuni ná ma nunji pèe*.» Kile Saliyanji kapyaaagil'e, kabilini njncyiini Kile à jwo maa jwɔmεε jwo a taha li na ke, lire li jye lire. ³ Jwɔmεeni u à lwɔ ke, lire li jye: «Mu shìni canmpyaagii sí jyaha, si ntáan jìnge na†.» ⁴ Tiibii, yii pi ke, yii àha mpi yii pyibii na s'a pi lùyiri karigii pyi mε, nka yii a pi byí, yii raa pi yerege yii tàanna ná Kafoonji jwumpe e.

Bilibii ná pi nùjufeebii piye cùnkanni

⁵ Bilibii, yii sàa yii nùjufeebii jwɔmεeni cù pèente funnke e ná funvyinge e, yii li pyi bà yii à Kirisita jwɔmεeni cù mε. ⁶ Yii àha raa pi nyinyaga báarañi kanni pyi si nta ntáan pi á mε, nka yii a u pyi mu à jwo Kirisita bilii, mpiimu pi jye na Kile jyii wuuni pyi ná funnɔ nin'kin i ke. ⁷ Yii a báare pi á ná funncenn'i mu à jwo Kafoonji á yii jye na báare, yii àha li pyi mu à jwo sùpyire kann'á yii jye na báare mε. ⁸ Yii li cè na shin maha shin, mu na báare wà á yo, mu na báare may'á yo, Kafoonji sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiinkii njncennkil'e.

⁹ Nùjufeebii, yii mú pi ke, yii yii bilibii cùmu lemε jwɔ, yii àha ntanha pi na mε. Yii li cè na nùjufoonji ninunji u jye yii ná pire jùñɔ na njnyinji na ke, uru jye a sùpya pwɔñɔ sùpya na mε.

Dánafeebii kàshikwɔnyaayi kani

¹⁰ Jye mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu jye: yii a yii fànhe caa Kafoonji wwonεεge e, uru fàn'h'à sàa pèe. ¹¹ Yii Kile kàshikwɔnyaayi puni le yiye na, bà yii si mpyi si jà tayyérege njncennje wwù, si Sitaanninji nàjwɔhɔre karigii jùñɔ bē mε. ¹² Yii li cè, wuu ná mpii pi jye kàshige na ke, sùpyii bà mε. Nka yaayi yi jye numpini i ná nùjufente ná fànhafeente ná kafente e dijyeni jùñɔ na nkèegeñi mε na ke, wuu ná yire yi jye ku na. ¹³ Lire kurugo yii Kile kàshikwɔnyaayi puni lwɔ, bà yii si mpyi si jà kuru kàshige kwòn canmpege e mε, lire kàntugo yii begelenkanni njncenni kurugo, yii i jà a kwôro yii tayyérege e.

¹⁴ Lire e ke yii bégel'a yaha, yii i sèñi pyi yii seepwage, yii i katiigii mpyinji pyi tɔnnɔ vāantinnje yii le yiye na. ¹⁵ Yyeñinke ku jye na ntaa Jwumpe Nintanmpe cye kurugo ke, yii kuru pyi mu à jwo tanhanya yii tooyi na, bà yii si mpyi si jà njyére kàshige sige mε. ¹⁶ Yii daniyanji pyi yii tɔnnnte yabenke. Ná ur'e yii sí n-jà Sitaanninji nyahigii nage wogigii puni fùgo. ¹⁷ Zhwonji yii à ta Kile á ke, yii uru pyi yii tɔnnnte jùntonke. Kile Munaani na kàshikwɔñwɔñi ndemu kaan ke, yii lire lwɔ, lire li jye Kile jwumpe.

¹⁸ Yii a Kileñareyi shini puni pyi tērigii puni i, Kile Munaani ntēgeni funnke e, yii i nkɔwôro lire na. Yii raa Kile jàare u wuubii puni kurugo. ¹⁹ Yii a Kile jàare mii á mú,

† 5:31 Zhenzi 2.24. Lire jwɔhe ku jye: «Lire kurugo nòni ná u cwonji sí n-wwò si mpyi shin nin'kin, nòni ná u cwonji shwɔhɔñ'à yaa u jwɔ mà tòro nòni ná u sifeebii wunji na.» * 6:2 Ekizodi 20.12 † 6:3 Ekizodi 20.12

bà li si mpyi tère o tère e mii à na jwɔge múgo Jwumpe Nintanmpe njwuŋi mɛɛ na ke, si jà raa pu kaŋwɔhɔni yu raa fíniŋi fyagara baa mɛ. ²⁰ Puru njwuŋi kurugo Kirisita à mii tiŋɛ, puru kurugo mii jye yòrɔyi na naha kàsuni i. Yii a Kile jáare mii á, bà mii si mpyi s'a pu yu pu jwuŋkanni na fyagara baa mɛ.

Jwumpe nizanmpe

²¹ Kyaa maha kyaa li jye mii jùŋɔ taan, ná nde mii jye na mpyi ke, wuu ntàannamacinmpworɔŋi Tisike sí n-sà cyire puni jwo yii á. Kafoonɔ báarapyi njɔcɛnnɛ u jye u wi. ²² Mii à li yírigɛ li kurugo maa u tun yii á, nde li naha wuu kàmpañke na ke, yii i lire cè, u u màban le yii e. ²³ Wuu Tunɔ Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita u yyejɔŋke ná tàange ná dányanɔ kan cìnmpyiibii pun'á. ²⁴ Shin maha shin u à Kafoonɔ Yesu Kirisita kyaa táan uy'á sèenɔ na ke, Kile u jwɔ pire puni na, u u jwó le pi á!

Lɛtɛɛŋi Poli à tun Filipi kànhɛ dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Filipi kànhɛ na mpyi Masedoni kùluni kànhɛ kà. Yahutuubii mpyi a nyaha wani mɛ, pi mú bá mpyi a shiin kɛ kwò si nta nɔ pi Kile Jwumpe kàlambaga faanra mɛ.

Tèni i Poli à sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani ke, lire tooy'e pìl'à piye kan Yesu á maa mpyi dánafee (Kapyiinkii 16.11-40). Dánafeebii kurunke shiimbii fànha mpyi supyishinji sannji, Yahutuubii mpyi a nyaha pi e mɛ. Lire kàntugo u kùsheeni là tooy'e, fànhafeebil'à u cù a tò kàsunji i Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo. Filipi dánafeebil'à yire lógo ke, maa wà tun ná bùnye yaay'i, u sà nkan u á kàsunji i. Nye Poli à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà u yaha kàsunji i, maa fwù kan pi á. U jwump'à yyaha tíi ná funntange e, nkemu i dánafeebil'à yaa pi pyi yyefuge tɛrigil'e ke.

Poli à li cya Filipi dánafeebil'á pi mbèni yaha u kwòro pi ná piye shwòhòl'e. Yesu Kirisita à uye tìrige pyinkanni ndemu na ke, maa li cya pi á, pi piye tìrige piy'á lire pyinkanni na.

Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pire la mpyi si fànha cyán dánafeebii na pi raa Yahutuubii saliyanji kurigii jaare. Pìi sí na mpyi wani, pire mpyi na pi nyii karigii kanni pyi. Poli à nje yɛɛyi kan dánafeebil'á mà taha cyire kapyagii shuunniŋi na, bà pi si mpyi s'a piye kàanmucaa mɛ.

Nge lɛtɛɛŋi funŋɔ jwump'à li cyèe na Filipi dánafeebii kyal'à táan Poli á sèe sèl'e.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli ná Timòti, wuu pi nyɛ Yesu Kirisita báarapyii ke, wuu pi à nge lɛtɛɛŋi sémɛ, si nkan yii Kile wuubii ná yii kàanmucyafeebii ná tɛgɛfeebil'á, yii pi nyɛ Yesu Kirisita wwoɲɛge e, Filipi kànhɛ e ke. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyeninke kan yii á.

Poli à li cyèe Filipi dánafeebii na na pi kyal'à táan ur'á

³ Tère o tère e mii à sònɲɔ yii kyaa na ke, mii maha fwù kan Kile á. ⁴ Mii aha a Kile jáare yii kyaa na tère o tère e ke, mii maha u jáare ná funntange e, ⁵ jaha na yɛ mà lwò ku tasiige e mà pa nɔ fo numɛ na, yii à mii tɛgɛ Jwumpe Nintanmpe njwunji na.

⁶ Kilenji u à uru báaraŋi njɛcɛnɲi sàlì yii e ke, mii à tɛɛn ná l'e na u sí uru pyi yii e, zà nɔ u tɛgɛni na Yesu Kirisita cannuruge.

⁷ Mii à yaa mii u a sònɲi lire sònɲɔŋkanni na yii kyaa na, jaha na yɛ yii kyal'à waha mii na sèl'e. Mà mii yaha kàsunji i, lire nyɛ mɛ mà mii yaha mii u Jwumpe Nintanmpe báami maa pu pyàagii sɛnmɛge na ncyère sùpyire na, Kile à jwɔ mii na maa uru báaraŋi ngemu kan mii á ke, yii à pyi mii wwoɲɛ uru báaraŋi i. ⁸ Kile yabilin'à li cè na bà Yesu Kirisita à wuu kyaa táan uy'á mɛ, amuni yii kyal'à táan mii á sèe sèl'e.

⁹ Nde mii na jáare Kile á ke, lire li nyɛ, tàange ku nyɛ yii ná yiye shwòhòl'e ke, kuru k'a sà yyaha na, yii i yákilifente ná njɛn sèe wunji ta, ¹⁰ bà li si mpyi ndemu l'à yaa ná yii e ke, yii i lire cè mɛ. Lire e yii sí n-pyi sùpyii mpiimu pi à tíi, maa mpyi tìgire cyaga baa, fo zà nɔ Yesu Kirisita cannuruge na ke. ¹¹ Yii karigii puni sí raa n-pyi ntiiŋi funnke e ná Yesu Kirisita fànhe e. Lire li sí mɛtange ná pɛente taha Kile na.

Poli kàsunji njyìŋ'à Jwumpe Nintanmpe pyi p'à nɔ cyeye njnyahay'e

¹² Mii cìmpyiibii, mii la nyɛ yii i li cè na kyaage k'à mii ta ke, kuru bá à pyi kaɲɲɔ mà shinnyahara pyi t'à Jwumpe Nintanmpe lógo. ¹³ Jaha kurugo yɛ saanbwòhe pyɛnge shiimbii ná sùpyire sannte pun'à li cè na Kirisita kurugo pi à mii cù a pwɔ naha kàsunji i.

¹⁴ Lire e mii kàsunji njyìŋi kurugo, mpìi pi à dá Kafoonji Yesu na ke, pire njnyahara à piye waha Kile jwumpe njwunji na sùpyir'á, fyagara baa.

¹⁵ Sèe wi, pìi maha Kirisita kyaa yu mii báaraŋi yĩncyɛge ná u nyipɛɛnni na, ŋka pìi maha u kyaa yu ná funvyinge e. ¹⁶ Pire maha uru báaraŋi pyi tàange funŋke e, naha na ye pi à li cè na mii nyɛ naha kàsuni i s'a Jwumpe Nintanmpe báami sùpyir'á. ¹⁷ Ŋka mpìi pi nyɛ na Kirisita kyaa yu ná mii báaraŋi yĩncyɛge e ke, pire funzɔnnɔre nyɛ a ɲwɔ mɛ, pi maha lire pyi si nta là bàra mii yyefuge na naha kàsuni i. ¹⁸ Ŋka pi na lire pyi ná funɲɛnni'i yo, pi nyɛ na li pyi ná funɲɛnni'i mà yo, mii kuro nyɛ yire e mɛ. Kirisita kyaa na yu sùpyir'á mà kwò ke, lir'á mii funŋke táan.

Là bá sí n-bàra mii funntange na, ¹⁹ naha na ye mii à li cè na yii Kileɲarege ná Yesu Kirisita Munaani* fànhe sí cyire kawaagii kɛɛnnɛ mpyi mii á, sí ta kuro. ²⁰ Nde mii nyɛ na sigili ná na zòmbilini puni i, maa na sɔnnɔre taha li na ke, lire li nyɛ, mii sì n-sì n-sílege si raa Kirisita pèrè ná naye puni i mɛ. Mii sí raa lire pyi fyagara baa bà mii à li pyi tanjaa fo mà pa nɔ nɲjaa na mɛ, ali li mɛɛ ká sàa bê ná mii múnaani i.

²¹ Naha kurugo ye mii múnaani nyɛ a taha yafyin na ŋke ɲɲke na Yesu Kirisita wwoɲɛge kàntugo na mɛ. Mii aha ŋkwù, mii sí kuru wwoɲɛge tɔnni ta. ²² Ŋka mii u mɔ shì na, kampyi lire sí n-jà mii pyi mii u báara nɲɛnnɛ pyi sahaŋki, nyɛ mii sàha naha a nɲjwuyo cè mɛ. ²³ Mii funŋke na mii shwòholi cyire ɲcyii kapyaaagii shuunnɲi shwòhol'e. Mà kwù, maa mpyi ná Kirisita e, lire l'á táan mii á, lire tɔnni mú u à pèe. ²⁴ Ŋka mii u pyi shì na, lire li sí n-pwòrɔ yii á sèl'e. ²⁵ Mii mú s'à tɛɛn ná lire e. Lire kurugo mii à li cè na mii sí tère pyi yii puni taan, si yii tɛge, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i ná funntange e mɛ. ²⁶ Lire e mii aha núr'a kàre yii yyère tɛni ndemu i ke, lire sí yii ɲɲyi yĩrige Yesu Kirisita wwoɲɛge e.

²⁷⁻²⁸ Ŋka Jwumpe Nintanmpe p'à jwo Kirisita kyaa na ke, yii kapyiɲkii pun'à yaa cyi yyaha tí ná pur'e. Mii nyɛ yii shwòhol'e yo, mii laag'a tɔnn yii na yo, li tɛgeni li nyɛ mii u lógo na yii na wá a kwòro ɲwɔmɛɛ nɲkin na†, maa yii sɔnnɔre pyi nɲkin, maa yii fànhe pyi nɲkin báaraŋi na, mpìi pi nyɛ na Jwumpe Nintanmpe tũnni ke, bà yii fyagara baa wuubii si mpyi si pire sige lire na mɛ. Pire u kapyiɲkil'à li cyêe na Kile sí pi shi bò, yii kapyiɲkii s'à li cyêe na Kile sí yii shwɔ. Kile mú sí u à lire yaa, ²⁹ naha na ye u à ɲwɔ yii na, maa yii pyi yii à dá Kirisita na, lire kanni bà mɛ, maa yii pyi yii à kyaala u kurugo mú. ³⁰ Mpìi pi nyɛ na Jwumpe Nintanmpe tũnni ke, zhɲi yii mpyi a ɲya mii u leni ná pire e, ná mii saha na u leni numɛ ke, uru zhɲi shɲi yii na leni numɛ.

2

Yii yiye tĩrige Yesu Kirisita fiige

¹ Nyɛ ná Kirisita à wuu tɛge wuu u maban leni wuye e, maa wuu zòmɲyaagii taali tàange cye kurugo, maa wuu pyi wuu à wwò Kile Munaani cye kurugo, maa wuu tɛge wuu à pyi ɲɲnaarafee ná ɲũmpɲɛfee, ² lire e ke, yii yii sɔnnɔre pyi nɲkin, yii yiye kyaa táan yiy'á, yii bê yii i mpyi nɲkin. Lire ká mpyi, mii funntange sí n-fũnnɔ. ³ Yii àha raa yii karigii pyi ná yĩncyɛge e s'a yiye cyêre mɛ, ŋka yii yiye tĩrige, yii yiye yaha pi sanmpii kàntugo. ⁴ Yii àha raa karigii pyi yii yabilimpìi tɔnni kanni kurugo mɛ, ŋka yii a cyi pyi pi sanmpii tɔnni kurugo mú.

⁵ Yii sɔnnɔɲkann'à yaa li pyi Yesu Kirisita wuuni fiige:

⁶ U ná Kile na nyɛ nɲkin,
ŋka u nyɛ a li lwó uye funŋ'i si fère sín kuru tayyérege na mɛ.

⁷ U à ɲɛn'a uye tĩrige, maa mpa mpyi sùpya, maa mpyi biliwe fiige.
Puru funŋke e

⁸ u à ɲɛn'a uye tĩrige,
maa Kile ɲwɔmɛɛni cù fo mà sà nɔ kwùni na,

* **1:19** Yesu Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyɛ nɲkin. † **1:27-28** Pìi maha jwo: «li tɛgeni li nyɛ mii u lógo na Kile Munaani cye kurugo yii à kwòro ɲwɔmɛɛ nɲkin na.»

kworokworocige ñuñ'i u à kwû bá!

⁹ Lire kurugo Kile à u dùrugo sèe sèl'e,

mège k'à fànha tò mɛyi puni na ke, maa kuru le u na,

¹⁰ bà ñiñyiñi yaayi ná ñiñke wuyi ná ñiñke ñwòhò wuyi puni

si mpyi s'a ñiñkure sínni Yesu mège na

s'a u père,

¹¹ si ntèen li taan na

Yesu Kirisita u ñye Kafoonji mɛ.

Lire sí pèente taha Tufoonji Kile na.

¹² Lire e ke mii ntàannamacinmpyiibii, pyiñkanni na yii à mii ñwòmɛɛni cû mà mii yaha yii shwòhòl'e ke, mii mée ñye mii ñye yii shwòhòl'e mɛ, yii là bàra tire ñwòmɛɛcunte na. Kile à yii shwò báarañi ñgemu mɛɛ na ke, yii a uru pyi yiye ntirigeni funñke e, yii i pèene taha u na. ¹³ Naha na ye Kile yabiliñi u à fànhe kan yii á maa uru báarañi mpyiñi lage le yii e, bà u ñyii wuuni si mpyi s'a mpyi mɛ.

¹⁴ Yii a yii karigii puni pyi jwunyahama ná nàkaana baa, ¹⁵ bà yii si mpyi si ntíi si mpyi tìgire cyaga baa, si mpyi Kile pyii, wà sì tajwugo ta mpiimu na, diñyeñi sùpyire nimpeere shwòhòl'e mɛ. Yii bèenmp'a yaa p'a jî tire shwòhòl'e mu à jwo wari. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe pu ñye na shiñi ñiñkwombaañi kaan ke, yii raa puru yu pi á. Lire ká mpyi, Kirisita cannuruge, yii sí mii pyi mii u ñiñjirire ta. Lire sí li cyêe na báarañi ñiñgani mii à pyi ke, uru ñye a pyi ñiñjò baa mɛ.

¹⁷ Yii li cè na uru báarañi mii ñye na mpyi yii daniyañi kurugo ke, mii sìshange mée ká mpyi na sí n-wu sáraga fiige uru tooy'e, lire sí n-táan mii i, mii sí n-pyi funntange e ná yii puni i. ¹⁸ Yii pyi kuru funntange e ná mii i mú.

Báarañi Timoti ná Epaforoditi à pyi ke

¹⁹ Kafoonji Yesu ká jɛɛ, li saha sì mɔ mɛ, mii sí Timoti tun yii á, u u sà màban le yii e, u u yii yirinkanni cè u pa jwo na á, lire sí màban le mii i. ²⁰ Naha kurugo ye uru kanni baare e, sùpya ñye naha ñgemu u na sònñi yii kyaa na mii fiige mɛ. Sèenji na, u na sònñi yii kyaa na.

²¹ Pi sanmpii puni na ñkòre piy'á. Yesu Kirisita á, bà pi ñye na ñkòre mɛ. ²² Nka Timoti wi ke, yii à li cè na u à li cyêe na u na ñye báaraipyi ñiñcennɛ. U à mii tège Jwumpe Nintanmpe ñjwuñi na, bà pyà maha u tu tège báara na mɛ. ²³ Lire kurugo mii karigii sí n-cwònrò n-yaha cyage ñkemu i ke, mii aha bú kuru cè, mii sí n-tíi u tun wani yii yyére. ²⁴ Mii mú s'à tèn ná l'e, Kafoonji ká jɛɛ, li saha sì mɔ mɛ, mii yabiliñi sí n-sà n-fworo yii na.

²⁵ Mii cìmpworonji ná mii báaraipyiñɛñi Epaforoditi wi ke, u à mii tège zhileni na Kile Jwumpe yyaha yyére zhèñi kurugo. Yaayi kani li mpyi mii na ke, yii à u tun ná yire e naha mii yyére. Numɛ mii à li lwó naye e si u nùruñò ntùgo wani yii yyére. ²⁶ Naha kurugo ye u la mpyi a sìi si sà fworo yii puni na. Tèni i u à lógo na yii à uru yampe kyaa cè ke, li mpyi a waha u na. ²⁷ Sèenji na, u mpyi a yà fo na ñko raa ñkwûu. Nka Kile à ñiñjaara ta u na. U kanni na bà Kile à ñiñjaare ta mɛ, u à ñiñjaara ta mii na mú, bà li si mpyi yyetanhare tà hà ñkwò mbàra mii yyetanhare na mɛ. ²⁸ Lire kurugo mii à wyère na ñko si u tùgo yii yyére, bà li si mpyi yii aha nùr'a u ñya, li i yii funñyi táan, là si fworo mii funmpɛɛnre e mɛ.

²⁹ Lire e ke u aha bú nò wani yii yyére, yii i u ñiñjò bɛ ná funntange e Kafoonji Yesu wwoñɛɛge kurugo. Yii à yaa yii a pèente tare nte sùpyire shiñi na. ³⁰ Naha kurugo ye Kirisita báarañi kurugo, u mpyi na ñko si mpòon u múnaani i. Kàmpyi yii mpyi naha mii taan, báarañi yii mpyi na sí raa mpyi mii á ke, u à uye kan ur'á fo na ñko si mpòon u múnaani i.

3

Yesu kurugo Poli à kàntugo wà yaayi puni na

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii pyi funntange e Kafoonji kurugo. Jwumpe mii à fyânha a jwo yii á ke, mii sì n-sii n-kànha si puru ninumpe taha yii á mε. Puru pu sí yii pyi yii kwôro kuni nìncenni i.

² Mpii pi maha báaraapege pyi ke, yii a yiye kàanmucaa pire na, pi à pi mu à jwo pwuun, pi maha sônñi na ñkwòññi u maha sùpyanji pyi u à pyi Kile sùpya, yire sí nye sèe mε. ³ Wuu pi nye na Kile père Kile Munaani fànhe cye kurugo, maa dá Yesu Kirisita na maa wuye pèe ná u kani i ke, wuu pi nye Kile sùpyiibii sèe wuubii. Wuu nye a wuu sònñore taha sùpyire ladaabii karigii na mε.

⁴ Kàmpyi sùpyire ladaabii karigii mpyi ná kañwòñi i, mii yabilinji mpyi na sí na sònñore taha cyi na. Wà mée ká nta u u sônñi na tanga na nye ur'á mà u sònñore taha cyire lada karigii na, tanga na nye mii á mà tòro urufoo na. ⁵ Naha kurugo ye mii zinj canmpyibaatanrewuuni, pi à mii kwòn, Izirayeli shinj sùpya u nye mii, maa mpyi Benzhamà tüluge shin. Mii à sli Eburu, mii mpyi na MusaSaliyanji kurigii jaare mà tàanna ná Farizhënbii tonkuni cyi jwun'kanni i. ⁶ Mii mpyi a sàa naye pwò lire na fo mii mpyi maha dánafeebii kyéregé. Tigire cyaga nye a mpyi mii na Saliyanji kàmpañke na mε.

⁷ Mii mpyi na tòn taa cyire karigil'e, ñka Kirisita kurugo, tòn saha nye cyi na mii á mε. ⁸ Mà mii Kafoonji Yesu Kirisita cè, yafyin nye a sàa pwò mà lire kwò mii á mε. Uru kurugo mii à kàntugo wà yaayi puni na. Yaayi pun'à pyi mii á mu à jwo kafuntuñò bà mii si mpyi si Kirisita ta mε.

⁹ Mà mii yaha ná u e, li saha nye na ntîri mii funñ'i na Saliyanji kuni jaaranji cye kurugo mii à tíi mε. Ñka mii à dá Kirisita na ke, lire cye kurugo Kile à jwo na mii à tíi. Dániyanji cye kurugo Kile maha jwo na sùpyan'á tíi. ¹⁰ Nde mii na jcaa ke, lire li nye mà Kirisita yal'a cè, fànhe k'à u pyi u à jè a fworò kwùñi i ke, si kuru ta mú, yyefuge k'à u ta ke, si jyè kur'e mú, pyin'kanni na u à uye tîrige maa ñkwù ke, si lire pyin'kanni lwó mú. ¹¹ Cyire puni lage nye mii na, bà Kile si mpyi si mii jè njige kwùñi i mε.

Wuu wuye waha wuu u tafere fê a nò ti tēgeni na

¹² Li nye mu à jwo mii à na karigii pyi a nò cyi tēgeni na maa cyi tònñi ta, lire nye mε mà pyi tigre cyaga baa mε. Ali numε, mii à yyaha le tafere na, bà mii si mpyi si mpyi Yesu Kirisita fiige mε. Lire kurugo Yesu Kirisita à wuu cwòñr'a pyi uye wuu. ¹³ Mii cìmpyiibii, mii nye a jwo na mii à ti tònñi ta a kwò mà dε, ñka kyaa nin'kin li nye mii funñ'i, lire li nye: karigii cyi à tòr'a kwò ke, mii nye na cyire kàanmucaa mε, nde li nye mii yyaha yyé ke, lire mii nye na jcaa ná na cyeyi shuunninji i tafere e. ¹⁴ Mii à naye waha tire tafere vèñi na, fo si sà nò ti tayyéregé na, bà mii si mpyi si ti tònñi ta mε. Uru tònñi kurugo Kile nye na wuu yiri ninyinji na Yesu Kirisita cye kurugo.

¹⁵ Lire e ke Kile Jwumpe à tatēngε wwù wuu mpiimu zòmpyaagil'e ke, wuu sònñon'kanni l'à yaa li pyi lire. Yii wà ha nta ná sònñore taber'e, Kile sí yi yyahe fininε n-cyêe urufoo na. ¹⁶ L'aha mpyi pyin'kanna o pyin'kanna na, Kile kuni i yii nye fo mà sà nò numε na ke, yi kwôro lire kuni i.

¹⁷ Mii cìmpyiibii, yii puni jaaran'kann'à yaa li pyi mii wuuni fiige. Mpii pi na jaare wuu jaaran'kanni na ke, yii a pire pyin'kanni taanni. ¹⁸ Jwumpe p'à jwo na Kirisita à kwù kworokworocige na ke, pìi na nye wani yii shwòhòl'e, pire kapyiin'kil'à li cyêe na pi na puru jwumpe tünni. Mii à fyânha a yi jwo yii á, ñka numε mii mēsuwunji saha sí nùru yi taha yii á. ¹⁹ Pire canmpyaagii ká ñkwò, Kile sí pi shi bò, naha na ye pi à pi muntanma karigii funñò lwó mà tòro Kile na. Karigii cyi sí pi sílege ke, pi maha piye pèe ná cyire e. Dinyenji karigii kanni cyi à pi yyaha jî.

²⁰ Ñka wuu pi ke, wuu pyenge na nye ninyinji na Kile yyé. Wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita sigili, uru u nye wuu Shwofoonji. U sí n-yîri wani si mpa. ²¹ U aha bú mpa, u sí wuu cyeere fànha baa woore kēenñe mpyi cyere nisinana u woore fiige ná u sífente e, tire ntemu ti sí yaayi puni pyi yi kúu u á ke.

4

Poli à sònḡḡkanni nḡcenni cyêe dánafeebii na

¹Nye mii ntàannamacinmpyiibii, mii la à sì si núru yii nya. Mii funnk'à táan yii kurugo, yii à mii nùŋke yîrige. Mii ntàannamacinmpyiibii, yerɛyi mii à kan yii á numε ke, yire kurugo, yii kwôro Kafooni Yesu wwonεεge e.

² Mii na li jááre Evodi ná Sɛntisi á, pi i bê nin̄kin na, pi i ŋkwôro Kafooni wwoŋɛɛge e. ³ Mu u nyɛ mii báarapyiɛɛni sɛe wuni ke, mu wi ke, mii à li cya mu á, ma a mpii cyeebii shuunniŋi tɛge, naha na ye pi à fɛre sín ná mii i, ka wuu u Jwumpe Nintanmpe jwo súpyir'á, mà bâra Kilema ná wuu báarapyiɛɛbii sanmpii meyi y'à sɛme shɛni nin̄kwombaani tafeebii meyi tasemege e ke.

⁴Yii pyi funntange e Kafoonji kurugo tërigii puni i. Mii sí yi taha yii á sahan̄ki, yii pyi funntange e. ⁵Yii sùpyire puni yaha pi li cè na yii na nyε nùmpin̄efee. Kafoonji nyε yii nkere na. ⁶Yii àha zìi kyaa tège yiye funn̄o p̄en m̄e, n̄ka yaaga maha yaaga kyaa ku nyε yii na ke, yii kuru cya Kile á, yii i u jáare sèl'e, yii i fwù kan u á. ⁷Lire ká mpyi, yyejin̄ke Kile maha n̄kaan ná k'à tòro sùpyan̄i sòn̄n̄on̄kanni taan ke, kuru sí n-kwôro yii zòomp̄ii ná yii sòn̄n̄ore na Yesu Kirisita wwon̄eεge e.

⁸ Nye mii cìmpyiibii, jwumpe nizanmpe mii sí n-jwo yii á ke, puru pu nye mpe: kyaa maha kyaa li nye sèe ke, pènte na ntaa kyaa maha kyal'e ke, kyaa maha kyaa l'à tíi ke, kyaa maha kyaa l'à finíe ke, kyaa maha kyaa l'à táan Kile á ke, kyaa maha kyaa l'à yaa l'a mpyi ke, kyaa maha kyaa l'à nwò ke, kyaa maha kyal'e sùpya sí n-jà nkèe ta ke, yii a sônñi cyire karigii shíní na. ⁹ Mii à yii taanna karigii ncyiimu na, ka yii i ncyiimu ta, maa ncyiimu lógo mii nwò na ke, mà bâra yii à mii nya ncyiimu tapyige e ke, yii a cyire pyi. Lire ká mpyi, Kileni u maha yvenínke kaan ke, uru sí n-pyi ná yii e.

Poli à fwù kan Filipi shiinbil'á pi bùnyε yaayi kurugo

¹⁰ Mii funntanga wun'la fwù kan Kafoonji á sèl'e, naha na ye yii à li cyêe mii na sahanji na yii na sônji mii na. Yii mpyi a fyânha na sônji mii na, nka pyinkanna nyε a mpyi yii á si mii tège mε. ¹¹ Yaaga kurugo bà mii nyε na yi yu mà dε, naha na ye yaaga na nyε mii á yo, yaaga nyε mii á mà yo, cyire puni maha bê mii á. ¹² Fònge e yo, yaarafente e yo, mii à naye pyinkanni cè. Pyinkanna maha pyinkanna na mii à sù cyaga maha cyag'e ke, lire maha bê mii á. Yalyire na nyε mii á yo, mii na nyε katege e yo, yaarafente e yo, yaare kuunji i yo, mii à tée cyire puni na. ¹³ Kirisita à fânhe nkemu kan mii á ke, kuru ku maha mii pyi mii u jìni cyire karigii puni na. ¹⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, yii à mii tège mii yyefuge tēni i, yii à kacenne pyi.

¹⁵ Yii Filipi shiinbii pi ke, yii à li cè na tènì i mii à yîri Masedoni kùluni i mà pa Jwumpe Nintanmpe njwunji njwô cû ke, yii baare e, dânafeebii kurunke kabere nyε a cye le mii á na báaraŋi i me. Yii à tòn ta mii báaraŋi i, maa mii tège ná yii cyeyaayi i. ¹⁶ Ali mà mii yaha Tesaloniki kàhe e, yaayi kuunji u mpyi mii na ke, yii kanni pi à yire tùugo mii á fo tooyo shuunni.

¹⁷ Li nyε mu à jwo yii cyeyaayi yà kurugo mii nyε mà dε, nka mii la ku nyε Kile si jwó le yii á, yii cyeyaayi ninjanya kurugo. ¹⁸ Yaayi puni kyaa li mpyi mii na ke, yii à là taha yire na mà kan Epaforoditi u à pa nkan mii á. Numε mii funnk'à jínyε, naha na yε yaaga kuu saha nyε mii na mε. Yir'à pyi mu à jwo sárage nùguntanga wogo nkemu na Kile à nyε ke. ¹⁹ Mii Kilenjì sí yii màkwunwóyaayi puni kan yii á mà tàanna ná u yaarafente tégelε baa woore e, Yesu Kirisita kurugo. ²⁰ Pèente ti taha wuu Tunj Kile na fo tèekwombaa. Amiina!

Fwùni nizanni

²¹ Yii Kile wuubii puni nin̄kin nin̄kin shéere Yesu Kirisita wwoɲeege e. Cɛ̄nmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pir'à yii shéere. ²² Kile wuubii puni pi ɲye naha ke, pir'à yii shéere. Nka mp̄ii pi ɲye na báaraɲi pyi Ɔr̄omu saanbw̄ohe Sezari pyenge e ke, ɲcyi bá a taha pire u fw̄uɲi nin̄kann̄i na.

²³ Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi Poli à tun Kolosi kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṇo jwumpe e ke

Poli wwoṇeeṇi Epafurasi u à Jwumpe Nintanmpe jwo Kolosi kàñhe e, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli yabilinṇi jye a nò wani kuru kàñhe na me, ṇka u mpyi maha Kile náare pire dánafeebil'á, ali mà u yaha kàsuni i.

Jye mà Poli yaha kàsuni i, Epafurasi à kàr'a sà yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pìi na wá na nyàhanṇurugunṇi pyi dánafeebii shwòhòl'e Kolosi kàñhe e. Pire kafinivinibii mpyi na dánafeebii jùnyi tare, mà lire jùṇke pyi na pi jye na pi yalyire ná pi kataangii karigii cwòṇre mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e me, na pi jye na Kile mèlekèebii père me.

Jye Poli à yire lógo ke, ka li i u funṇo pèn. Lire e u à nge leterengi sém'a tun Kolosi kàñhe dánafeebil'á maa pi funṇo cwo Yesu Kirisita fàñhe na, maa li cyèe pi na na Yesu Kirisita à fàñha tò mèlekèebii na. Uru cye kurugo, Kile à pi dá. Yesu ká mpyi ná ṇgemu i ke, urufoo saha jye a yaa u a Kile mèlekèebii père me.

Lire e Poli à li cyèe pi na na pi kàntugo wà diṇyeni jyii karigil'á, bà pi kyaa si mpyi si ntáan pi jùṇfooṇi Yesu á me, pi a yàfani piye na, pi i piye kyaa táan piy'á, mpìi pi jye pi jye Kile kuni i ná pi e me, pi i jwunṇanna cè ná pire e.

Poli à Kolosi dánafeebii shéere

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita túnntunṇo mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, mii ná wuu cìmpworonṇi Timòti, ² u à nge leterengi tun Kile wuubil'á Kolosi kàñhe e. Yii pi jye wuu cìmpyiibii pi à taha Kirisita fye e tèrigii puni i ke, wuu Tunṇi Kile u jwò yii na, u u yyeṇṇi ke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kolosi dánafeebii kyaa na

³ Jye tèrigii puni i wuu aha a si raa Kile náare yii kyaa na, uru ṇgemu u jye wuu Kafoonṇi Yesu Kirisita Tunṇi ke, wuu maha u shéere, ṇaha na ye ⁴ pyiṇṇanni na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná pyiṇṇanni na Kile wuubii puni kyal'à táan yii á ke, wuu à yire lógo. ⁵ Yii à yii sòṇṇore taha yaage ṇkemu na, ná yii sí kuru ta nìnyinṇi na ke, kuru ku jye yii daniyanṇi ná yii tàange jùṇke. Jwumpe Nintanmpe pu jye sèenṇi, ná p'à fyànha a nò yii na ke, pur'à ku kyaa jwo. ⁶ Puru jwump'à nò diṇyeni puni na bà p'à nò yii na me, p'à yasere pyi, maa mpúgo. Pu na lire pyi yii shwòhòl'e mú, mà lwó yii á Kile kacenni kyaa lógo, maa li cè sèe sèl'e ke. ⁷ Wuu ntàannamabaarapyiṇeeṇi Epafirasi à yii kâla yire cyeyi na. Kirisita báarapyi niṇcennṇe u jye u wi yii shwòhòl'e. ⁸ Kile Munaani à tàange ṇkemu le yii e ke, u à kuru kyaa jwo wuu á.

Poli na Kile náare Kolosi dánafeebii kyaa na

⁹ Lire l'à li ta, mà lwó canṇke wuu à yii kyaa lógo ke, wuu na Kile náare yii á tèrigii puni i. Wuu na u náare, nde u la jye yii a mpyi ke, bà yii si mpyi si lire sénmege jcé me. U u yákilifente kan yii á, bà yii si mpyi s'a u karigii ṇaa s'a ṇcwúu me. ¹⁰ Lire e yii toronṇanni sí Kafoonṇi Kile wuuni lwó, s'a u jyii wogigii kanni pyi, s'a kacennṇkii shiṇṇi puni pyi, s'a si yyaha na Kile jcéni i. ¹¹ Kile Siṇṇi Punifoo sí raa fàñhe kaan yii á, bà yii si mpyi si yii kalenṇkii puni kwú ná funntange ná funṇiṇke e me.

Kirisita jye diṇyeni puni jùṇṇo na

¹² Yaayi Tufoonṇi Kile à yaha u bènmppe e nìnyinṇi na, u wuubii mēē na ke, yii a fwù kaan u á yire kurugo, ṇaha na ye u à yii le yire tafeebil'e. ¹³ U à wuu ñir'a yige numpini fàñhe e mà le u Jyanṇi saanre e, uru ṇgemu kyaa l'à táan u á ke. ¹⁴ Uru cye kurugo Kile à wuu jùṇṇo wwù kapegigii bilere e, maa cyi yàfa wuu na.

¹⁵ Uru u jye Kilenṇi niṇyambaani nàṇjanṇi,

uru u à fànha tò Kileni yayaayi puni na,
¹⁶ naha na ye uru cye kurugo Kile à ñinyeni yaayi puni dá,
 ñinyini wuyi ná ñinke wuyi,
 yaayi ñinyayi ná ñinyambaayi,
 mu à jwo nje yi nye saanre ná kafente ná ñunufente ná fànhafeente e ke,
 yire yaayi pun'à dá u cye kurugo, maa dá u mee na.

¹⁷ Uru u nye yaayi puni yyaha na, uru cye kurugo yaayi pun'à yiye cù.

¹⁸ Uru u nye dánafeebii kurunke ñunke*.

Kuru na nye sùpyani cyeere fiige,
 uru u nye kuru tasiige,
 naha na ye uru u à pyi shincyiiwe mà ñè a fworò kwùni i.
 Lire na, u à yyahayyereni lwó karigii puni i.

¹⁹ L'à táan Kile á, cyeyi puni yi nye ur'e ke, na yire yi pyi u Jyani i.

²⁰ Uru cye kurugo Kile à mbèni cya ná yaayi puni i.

Sishange u à wu kworokworocige na ke,
 ná kur'e Kile à yyeñinke kan ñinke ná ñinyini yaayi pun'á.

²¹ Tèecyiini i, yii sònñopeere ná yii kapyiinkii mpyi a li cyêe na yii laage mpyi a tòn Kile na, maa mpyi u zàmpeñmii. ²² Nka u Jyani à pa mpyi sùpya maa ñkwù. U kwùni cye kurugo, Kile à yii ná uru shwòhòni yal'a ñwò. Lir'à pyi bà Kile si mpyi si yii fwònrò baa wuubii ná yii tigire baa wuubii yaha yii yyéere u yyahe taan si ñee yii na me. ²³ Nka fo yii aha yiye pwò Kile kuni i, maa tayyéerege ñincenñe wwù, yaage na yii sònñor'à taha ñinyini na ke, maa mpyi yii nye a funñò wwò kuru na me. Kuru yaage kyaa Jwumpe Nintanmpe nye na yu. Yii à pu lógo, p'à jwo ñinke sùpyire pun'á mú. Puru jwumpe ñjwunji kurugo, Kile à mii Poli pyi u báarapyi.

Poli na zhìni leni dánafeebii kurugo

²⁴ Nye mii cìmpyiibii, yyefuge e mii nye naha nume yii kurugo ke, kur'à táan mii i, naha na ye Kirisita ná dánafeebii kurunke à kwòro kuru yyefuge e fo mà sà nò tènì là na, mii sí na nàzhannji pyi kur'e, bà dánafeebii kurunke si mpyi s'a sù yyaha na me. ²⁵ Mii à pyi dánafeebii kurunke báarapyi, Kile u à mii yaha uru báaranji na yii á. Mii à yaa mii u Kile jwumpe puni jwo yii á. ²⁶ L'à mò, puru jwumpe mpyi a ñwòhò sùpyire puni na, ñka nume p'à jwo a nò Kile sùpyiibii na. ²⁷ U la mpyi si lire kanwòhòni nisinani nimbwooni cyêe supyishini puni na. Lire kanwòhòni li nye: Kirisita nye yii e, lire l'à yii pyi yii à tèn na l'e na yii sí n-pyi shinbwoo Kile yyéere. ²⁸ Wuu na Kirisita kyaa yu sùpyire pun'á, marii pi yerege maa pi kálali ná yákilifente e, bà pi si mpyi si fùnñò Kile kuni i, Kirisita wwoñeege cye kurugo me. ²⁹ Lire kurugo mii nye na báaranji pyi. Kirisita à fànhe ñkemu kan mii á ke, ná kure e mii na zhìni leni. Kuru fànhe ku maha sínji kaan mii á.

2

¹ Zhìni mii na leni yii ná Lawodisi dánafeebii kurugo, mà bàra mpìi pi nye pi sàha ñkwò a mii nya a nya me, mii la nye yii i li cè na ur'à waha a tòro. ² Mii na uru zhìni leni si màban le yii ná pire puni i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìmpworoge ñgwòni funñke e, yii i yákilifente shini puni ta, yii i Kile kanwòhòni cè, lire li nye Kirisita. ³ Ur'e nàfuunji ñinwòhòni nye mu à jwo yákilifente ná ncèni. ⁴ Mii na puru yu bà yii si mpyi si yiye shwò kàyituwògòre jwufeebii na me. ⁵ Mii laage mee ká ntòn yii na, mii nye yii taan sònñore e. Mii funntanga wu u nye, naha na ye yii karigii puni sogolonkann'à ñwò yiye shwòhòl'e, yii s'à taha Kirisita fye e ná funñò ñinjin i.

Yii aha mpyi ná Kirisita e, yii nàzhan à fworò yasunñyi i

* 1:18 Pii maha jwo: «dánafeebii kurunke ñunke na».

⁶ Nye bà yii à jɛn'a Yesu Kirisita pyi yii Kafoonji mɛ, yii kwôro kuru wwoɲɛɛge e ná u e. ⁷ Bà cige ndìre maha mpyi nɛnke e, nɛnk'a sì wá na ku jwɔ caa mɛ, lire pyiɲkanni na, yii ndìre le Kirisita wwoɲɛɛge e, bà yii sì mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i, bà yii à taanna li na mɛ. Mà bàra lire na, yii fwùɲi nɛnkanɲi u jyaha u á.

⁸ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ɲkwò yiye yaha jwɔtanyifeebii pi yii jwɔ fáanɲa a cù mɛ. Pi jwumpe jye kafinara, Kile e bà p'à fworɔ mɛ. Pu jye jùɲɔ baa, maa yyaha tí ná làdaabii karigii ná dɛɲɛɲi yasunɲi i, yire ná Kirisita sí jye kunul'e mɛ. ⁹ Kirisita u à pyi sùpya ke, yaayi puni yi jye Kileni sèe wuɲi i ke, yire puni na jye u e. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku jye ná jùɲufente ná sífente e ke, u à fànha tò yire puni na. Yii ná uru wwoɲɛɛge cye kurugo, yii à yaayi puni ta mà yii funɲi jɛɛ. ¹¹ U wwoɲɛɛge cye kurugo mú, yii à kwòn, lire jye a li cyèe na sùpya u à yii cyeere cyage kà kwòn mɛ. Nka u à yii sònɲɔpeere kwòn a láha yii zòmpii na. ¹² Yii à batize ke, l'à pyi mu à jwo yii à le fanɲke e ná Kirisita e maa jè ná u e maa mpyi ná u e wwoɲɛɛge e. Lir'à pyi daniyanɲi cye kurugo Kile sífente e. Tire sífente t'à Kirisita jè a yige kwùɲi i. ¹³ Yii mpyi mu à jwo kwùu, jaha na ye yii kapegigii ná yii sònɲɔpeere mpyi na sàha ɲkwò a láha yii na mɛ, ɲka Kile à shì nivɔɲɲɔ kan yii á ná Kirisita e, maa yii kapegigii puni yàfa yii na. ¹⁴ Tìgìre ná kapegigii cyi mpyi a sém'a yaha wuu yyaha na, na wuu à Saliyanɲi kèɛge ke, Yesu Kirisita kwùɲi kworokworocige na, lir'à cyire puni shi bò. L'à pyi mu à jwo uru sémɛɲ' à kwòro kworokworocige na. ¹⁵ Uru kwùɲi cye kurugo, yaayi yi jye numpini i ná jùɲufente ná sífente e ke, Kile à yire fànhe shwà yi na, maa yi sílege, maa yi pyi yawiige dɛɲɛ puni jyii na.

¹⁶ Lire e yii àha nùru jɛɛ sùpya u a yii la wwù yii yalyire ná yii yabyɛɛre làdanɲi ntiimbaanɲi na mɛ. Yii mú àha jɛɛ pi a yii la wwù kataanni canɲi ná yivɔnni ná canɲɔɲke làdanɲi ntiimbaanɲi na mɛ. ¹⁷ Cyire karigii puni mpyi kàntugo yyére wuuni nimbwooni nimpani nàɲjanɲi. Yesu Kirisita kyaa li, u à fànha tò nàɲjanɲi na, uru u jye sèenɲi puni. ¹⁸ Mpii pi na yà yu yii Kile pèenkanɲi na ke, yii àha raa pire kàanmucaa mɛ, jaha na ye mà piye tìrige maraa mèlɛkɛɛbii père, lire l'à táan pi á. Pi ɲɔɲi na pi à piye tɛɲɛ, maa piye pèl'a tòro, mà tàanna ná pi sònɲɔɲkanɲi i. ¹⁹ Pi saha jye a piye pɔw Yesu na mɛ, uru sí u jye jùɲke, mà li ta cyeere ká a jɛcáa yaage ɲkemu na ke, jùɲke ku maha kuru kan t'á. Nùɲke ku maha yatanzogompe ná kapaanre pyi cyere nɛnkin, Kile sí u maha tire cyeere lyɛge.

²⁰ Nye yii à kwù ná Kirisita e ke, yii nàzhan à fworɔ ɲke jùɲke yasunɲi i. Yii kuro saha jye yi kafuunɲkil'e mɛ. Lire e ke yii àha nùru jɛɛ pi fànhe cyán yii na jcyii karigil'e mɛ: ²¹ «Ma hà nde lwó mɛ, li jye a jwɔ mɛ. Ma hà nde néɛnɛ mɛ, li jye a jwɔ mɛ. Ma hà mpwòn nde na mɛ, li jye a jwɔ mɛ.» ²² Cyire kafuunɲkil' à yyaha tí ná yaayi jɛmu i ke, yi shɛɲi jye a jyaha mɛ. Yalyire nintiire ti jye ti ti, t'aha lyí a kwò, yi maha ɲkwò. Sùpyiibii yabilimpíi nɛɲaanɲi cyi jye cyi cyi, cyi jye a lwó a pɔw Kile kuni na mɛ. ²³ Pii na sònɲi na cyire karigii na jye jɛcè, jaha kurugo ye cyi na yu Kile pèenkanɲi ná sùpyanɲi uye ɲkyèregenɲi kyaa na. Mà li ta, kaɲwɔ jye cyi na mɛ, sùpyire maha tiye père ná cyi e, Kile bà pi jye na mpère ná cyi e mɛ.

3

Torɔɲkanɲi nɛɲyɛeni ná nivɔnni kani

¹ Ná yii s'à jè a fworɔ kwùɲi i ná Yesu i, lire e ke, sèeyaayi yi jye nɛɲyɛɲi na, cyage e Yesu à tɛɛn Kile kàɲɛ cyage na ke, yii a yire caa. ² Yii a sònɲi kanna nɛɲyɛɲi sèeyaayi na, yii i jùɲke wuyi yaha wani. ³ Jaha na ye yii à kwù maa jè, yii shìfɔnmii wuu pi à tɛɛn ná Kirisita e Kile yyére. Uru shìfɔnɲi na jye kyaa ndemu li jye li jye na jaa mɛ. ⁴ Kirisita u à shìfɔnɲi kan yii á ke, u aha a sì jya canɲke ɲkemu i ke, yii sí jya ná u e u sìnampe e.

⁵ Lire e ke yii yii zòmpiiibii bò, mu à jwo kaɲwɔhɔyi ná jacwɔɔre shɛɲi puni ná yaayi lapege ná funmbwòhe, kuru ná kacyzunni mú à tàanna. ⁶ Mpii pi jye pi jye na Kile père mɛ, cyire karigii shɛɲi cyi maha Kile lùuni pyi l'à yíri pire taan. ⁷ Tèecyíini i, yii mpyi

na ntùuli cyi kurigil'e, yii mpyi cyire kapegigii cye e. ⁸ Nka numε, lùyirini ná lùpεenni ná pege, yii cyire karigii puni yaha. Cyàhigii, lire nyε mε silege baa jwumpe pà tufige nyε a yaa p'a fwore yii jwōyi i mε. ⁹ Yii àha nùru raa fini yiye na mε, naha kurugo yε yii à fworo yii lyempe e, maa yii kapyijnyεgigii yaha. ¹⁰ Yii a zòmii nivənmii lwó, yii à pyi sùpyii nivənmii, maa mpyi yii Davooni málwəɾə, si u cè sèl'e. ¹¹ Lire kurugo yii à pyi Yahutuu yo, yii à pyi shinj wabere yo, yir'à fworo y'e, yii à kwən yo, yii nyε a kwən mà yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi kànbwəhəshiin yo, yii à pyi nyεgəjwəhəshiin yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi bilii yo, yii nyε a pyi bilii mà yo, yir'à fworo y'e. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε: Kirisita kyaa l'à jwo ke, uru u nyε yaayi puni jùŋə na, maa mpyi wuu puni i.

Dánafeebii wwoŋεεge kani

¹² Nyε ná Kile s'à yii cwəɾə, maa yii pyi uye wuu, maa yii kyaa táan uy'á, lire e yii a jùnaara taa yiye na, yii raa sùpyigire pyi ná yiye e, yii i yiye tūrige yiy'á, yii i mpyi jùmpinεfee ná lùtaanfee, ¹³ yii i yii karigii kwú yiye e, yii raa yii kapyiinkii yàfani yiye na. Wà ha wurugo wà á, yii i puru jwo a kwə feefee, bà Kafoonj Yesu à yii ná uru shwəhəwogigii kwə feefee mε. ¹⁴ Mà bàra cyire puni na, yii sàa yiye kyaa táan yiy'á, naha kurugo yε tàange ku maha ŋwəŋi shiinbii pwə piye na. ¹⁵ Mbèŋi Kirisita à le yii shwəhəl'e ke, uru u kwōro yii shwəhəl'e, naha na yε Kile u à yii yyere yii i mpyi ninjin. Yii a fwù kaan u á mú.

¹⁶ Yii Kirisita jwumpe yaha pu tatεεŋε wwú yii zòompil'e sèe sèl'e. Yii a yiye kálali, yii raa yiye yεεge ná yákilifente e, ná Zaburu sémeŋi myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a myahigii cêe ná yii zòmpyaagii puni i, yii raa Kile shéere. ¹⁷ Yii a yii kapyiinkii ná yii kajwunjkii puni pyi Kafoonj Yesu mεge na. Cyire tooy'e, yii raa Tufoonj Kile shéere Yesu mεge kurugo.

Pyεnge wwoŋεεge kani

¹⁸ Cyeebii, yii yiye tūrige yii nambaabil'á, lir'à yaa ná yii e Kafoonj Yesu wwoŋεεge e. ¹⁹ Nambaabii, yii yii cyeebii kyaa táan yiy'á, yii àha pi cū bilii fiige mε. ²⁰ Nàŋkopyire, yii yii sifeebii jwəmyahigii cū karigii puni i. Yii aha a lire pyi, lire sí n-táan Kafoonj Yesu i. ²¹ Tiibii, yii àha lùgigii pən ná yii pyiibil'e mε, lire ká mpyi, màbannj sí n-fworo pi e.

Bilibii ná pi jùŋufeebii kani

²² Bilibii, yii yii jùŋufeebii jwəmyahigii cū karigii puni i. Yii àha raa pi nyinyaga báaraŋi kanni pyi si nta ntáan pi á mε. Yii a u pyi ná funvyinge e, yii raa Kafoonj Yesu pēre. ²³ Báara maha báara na yii nyε ke, yii a u pyi ná zòvynre e, bà yii maha báare Kafoonj Yesu á mε, l'àha mpyi mu à jwo yii na báare sùpyir'á mε. ²⁴ Yii àha ŋkwə funŋə wwə na Kafoonj sí yii sàra mε. Yaayi u à yaha u wuubil'á ke, yire yà u sí n-kan yii á. Kafoonj Kirisita á yii na báare. ²⁵ Nka shin maha shin u kapyii li nyε báaraapege ke, urufoo sí n-sàra n-tàanna ná kur'e, naha na yε Kafoonj nyε a sùpya pwəŋə sùpya na mε.

4

¹ Jùŋufeebii, yii a yii bilibii cwōre ná fyɛnmpe ná ntɛŋi i, yii àha funŋə wwə na yii mú na nyε ná Jùŋufoonj w'e nɛnyɛŋi na mε.

Yεεyi nizanɲi

² Yii àha ndáha Kileŋarege na mε, yii yyaha le ku na, yii raa fwù kaan Kile á tērigii puni i. ³ Yii raa Kile jáare wuu á mú, bà u si mpyi si pyiŋkanni niŋcənni kan wuu á, wuu raa Kirisita kanwəhəni kyaa yu sùpyir'á mε. Lire kurugo mii à le kàsɔŋi i.

⁴ Yii kwōro ŋarege na mii á, bà mii si mpyi s'a li sɛnmεge s'a yu li jwunjkanni na mε.

⁵ Nyε mpɛi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, tère o tère e yii à laaga ta ke, yii a kacəŋɛii pyi pi á, yii raa pi cwōre ná yákilifente e. ⁶ Yii jwəmugure ti pyi ná tɛpoomə ná kanwəhəni i tērigii puni i, yii raa sùpyire jwə shuu yii a jwəge.

Fwùŋi nizanŋi

⁷Wuu ntàannamacinmpworonŋi, Kafoonŋi Yesu báarapyinŋi Tisike, u nyɛ na báare ná mii i ke, ɲwɔmɛɛ ninŋinfoo wi. Kyaa maha kyaa li nyɛ naha ke, u sí n-sà cyire puni jwo yii á. ⁸Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, u sà wuu yîrɲkanni jwo yii á, bà lire si mpyi si màban le yii e mɛ. ⁹Mii à Onɛzimu mú bâra u na, yii ntàannamacinmpworonŋi wà wi, dânasupya wi. Karigii cyi nyɛ naha ke, u sí cyire puni jwo yii á.

¹⁰Mii kàsujyɲɛɲɛŋi Asitariki à yii shéere. Barinabasi cɛnmpworonŋi Marika mú à yii shéere. Mii à u kyaa jwo yii á mà kwò. U aha nɔ yii na, yii u cù a ɲwɔ. ¹¹Yesu pi maha mpyi Zhutusi ke, ur'à yii shéere mú. Yahutuubii dânafeebil'e, pire shiin taanrenŋi kanni pi à mii tègɛ, pyɲkanni na sùpya sí n-jà n-jyè Kile Saanre e ke, ka wuu u lire jwo sùpyir'á. Pi à màban le mii i sèl'e. ¹²Yii cɛnmpworonŋi Epafirasi u na báare Yesu Kirisita á ke, ur'à yii shéere mú. Tèrigii puni i u à uye waha Kileɲarege na yii kyaa na, bà yii si mpyi si ɲkwôro Kile kuni i si fûnɲɔ l'e, s'a Kile ɲyii wuuni pyi tèrigii puni i mɛ. ¹³Mii sí n-jà yi jwo yii á: yii ná Lawodisi dânafeebii ná Erapolisi wuubii kani nyɛ Epafirasi zòŋi na sèe sèl'e. ¹⁴Luka, wuu cevoonŋi dògɔtɔrɔnanŋi ná Demasi, pir'à yii shéere.

¹⁵Yii Lawodisi kànhe dânafeebii shéere, Nimifa ná dânafeebii pi maha bínini u bage e ke, yii i pire shéere mú. ¹⁶Yii aha ɲge letɛɛɲɛŋi kâla, yii i u kan Lawodisi dânafeebil'á pi kâla, sémɛŋi ɲgemu ká yîri Lawodisi i ke, yii mú pi uru kâla. ¹⁷Yii yi jwo Arisipi á, na u àha ɲkwò funɲɔ wwò Kafoonŋi Yesu báaranŋi ninŋanŋi na u á mɛ. U u u pyi u nɔ u tɛɛɲi na.

¹⁸Mii Poli yabilinŋi cyɛge k'à ɲge fwùŋi sémɛ. Yii àha funɲɔ wwò li na na mii nyɛ naha kàsunŋi i mɛ.

Kile u ɲwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi ŋgemu tun Tesaloniki kàñhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Tesalonike kàñhe na mpyi Masedoni kùluni i. Silasi ná Timoti à Poli tègɛ Jwumpe Nintanmpe njwunɔ na wani, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli nyɛ a jà a tèrɛ nimbwoo pyi wani kuru kàñhe na mɛ, naha kurugo yɛ Yahutuubil'á u kyérege wani (Kapyiŋkii 17).

Poli yìrɛŋkwooni kàntugo lire kùluni i, u à Timoti tun Tesaloniki kàñhe e, u sà dánafeebii kàanmucya kampyi yyefuge nyɛ a pi pyi pi à sàa le Kile kuni naaraŋi na mɛ. Nyɛ tɛni i Timoti à nùr'a pa maa jwuntanma jwo Poli á mà yyaha tí ná dánafeebil'e ke, ka Poli funntanga wunɔ si ŋge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á.

Ŋge lɛtɛɛŋi funŋke e u à fwù kan Kile á, maa màban le dánafeebil'e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i s'a si yyaha na mɛ.

U à pi funŋɔ cwo u báaraŋi pyiŋkanni na tɛni i u mpyi pi shwɔhɔl'e ke. U funŋk'à táan, naha kurugo yɛ u à li nja na dánafeebil'á kwôro Kile kuni i, ali mà li ta ŋgahaŋi nyɛ pi nɔŋ'i. U la nyɛ si nùru pi nja (1--3). U à pi funŋɔ cwo u kàlani na mà yyaha tí ná naaraŋkanni niŋcenni i. U à li cya pi á na pi a piye kàanmucaa katupwɔhɔyi na (4.1-12).

Dánafeebii kurunke e, pìi funmpɛn wuu pi mpyi mà yyaha tí ná dánafeebii niŋkwuubil'e. Ka Poli si màban le pi e maa li cyêe pi na na Yesu à jɛ a fworɔ kwùŋi i pyiŋkanni ndemu na ke, dánafeebii pi à kwù ke, Kile sí pire jɛ Yesu fiige. U à jwo na Yesu sí nùru n-pa canŋka. U aha mpa, dánafeebii puni sí n-pyi ná u e fo tèekwombaa (4.16-17).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku nyɛ wuu Tunɔ Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kàñhe e ke, mii Poli ná Silivɛn ná Timoti, wuu pi à ŋge lɛtɛɛŋi sémɛ si ŋkan yii á. Kile u jwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á.

Tesaloniki kàñhe dánafeebii Kile kuni naaraŋkann'à Poli yyaha jɛ

² Wuu maha fwù kaan Kile á yii kyaa na tèrigii puni i. Wuu aha a si raa u jáare tèrɛ o tèrɛ e ke, wuu funŋɔ nyɛ na wwùu yii na mɛ. ³ Kacɛŋkii yii à pyi maa li cyêe na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná báaraŋi yii à pyi maa li cyêe na Kile kyal'á táan yii á ke, ná pyiŋkanni na yii à yiye waha maa yii sòŋjɔre taha wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita na ke, wuu aha a Kile jáare, wuu funŋɔ nyɛ na wwùu cyire na mɛ. ⁴ Wuu cìmpyiibii, wuu à li cè na Kile à yii kyaa táan uy'á maa yii cwɔɔnr'a pyi u wuu. ⁵ Yii li cè na tɛni i wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, li nyɛ a mpyi a dá jwɔjwumpe kanni na mɛ, ŋka Kile Munaani fàñhe mú mpyi a bàra maa yii pyi yii à dá na wuu jwumpe na nyɛ sèe. Naaraŋkanni na wuu mpyi na jáare yii shwɔhɔl'e yii ntɛgɛni kurugo ke, yii à lire cè. ⁶ Wuu naaraŋkanni ná Kafoonɔ wuuni nyɛ niŋkin, lire naaraŋkanni yii s'á lwó. Kile Munaani fàñh'á yii pyi yii à jɛ Kile jwumpe na ná funntange e yii yyefuge tèrigil'e. ⁷ Lire pyiŋkanni na, yii à pyi yyecyeenɛ Masedoni ná Akayi kùligii dánafeebii pun'á. ⁸ Yii à pyi kaŋunɔ mà Kafoonɔ Jwumpe pyi p'à caala mà lwó yii yyére, mà sà nɔ fo Masedoni ná Akayi kùligii na, mà bàra lire na, daniyaŋi yii à pyi Kile na ke, uru kyal'á jwo cyeyi puni i. Lire kurugo wuu saha nyɛ na wuye kàñre na yii kyaa yu sùpya á mɛ. ⁹ Tɛni i wuu à shà yii yyére ke, pyiŋkanni na yii à wuu jùŋɔ bɛ, ná pyiŋkanni na yii à kàntugo wà yii yasunɔy'á ke, mà bàra lire na, Kileni nyii wunɔ u nyɛ Kileni sèe wunɔ ke, yii à jɛ uru na maa u pɛrɛ, sùpyire puni na yire yu. ¹⁰ Pi à li cè mú na yii na Kile Jyanɔ Yesu sigili. Kile à u jɛ a yige kwùŋi i, uru u sí n-yîri niŋyiŋi na mpa wuu shwɔ Kile lùyirini nimpani na.

2

Kile báaraŋi Poli à pyi Tesaloniki kàñhe e ke

¹Wuu cìmpyibii, yii yabilimpil'à li cè na wuu kasheeni nyɛ a pyi yii yyére jùŋɔ baa mɛ. ²Yii à li cè na Filipi kàñhe shiinbil'à wuu kyéregɛ, maa wuu cyahala, ŋka lire ná li wuuni mú i, Kile barag'e, wuu à wuye waha maa ŋkàr'a sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ali mà li ta wuu zàmpeɛnbil'à nyaha.

³Jwumpe wuu à jwo sùpyir'á maa pi le kuni nɛncenni i ke, wuu nyɛ a puru jwo pi á ná pi ŋgurugo funŋ'i, lire nyɛ mɛ ná funŋkyaange e, lire nyɛ mɛ ná nàŋwɔhɔrɔ funŋ'i mɛ. ⁴Ŋka Jwumpe Nintanmpe Kile à kan wuu á ke, puru wuu nyɛ na yu. Naha kurugo yɛ u à wuu kàanmucya mà li nya na wuu sí n-jà uru báaraŋi pyi, lire e u à wuu pyi wuu u mpe Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Wuu nyɛ na pu yu wuu kyaa si ntáan sùpyir'á mɛ, ŋka wuu na pu yu wuu kyaa si ntáan Kile á. Uru u à wuu zòompɛi cè.

⁵Yii yabilimpil'à li cè kàyituwɔgɔrɔ bà wuu à jwo yii á mɛ, là nta kurugo bà wuu mú s'à pu jwo mɛ. Kile u nyɛ wuu shèɛfooni. ⁶Mɛcyara kurugo bà wuu nyɛ na puru Jwumpe Nintanmpe yu yii á, lire nyɛ mɛ sùpyire sannt'á mɛ. ⁷Mà li ta wuu mpyi na sí n-jà fàñha cyán yii na, naha na yɛ Kirisita tùnntunmii pi nyɛ wuu. Ŋka lire ná li wuuni mú i, wuu à pyi jùmpɛɛfee yii shwɔhɔl'e, bà pyàŋi nunji jùŋke maha mpi ná u e, maa yaha u na mɛ. ⁸Nyɛ yii ntàannamagare t'à sɛi wuu e ke, tire t'à wuu pyi wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, puru mpemu p'à fworɔ Kile e ke. Lire kanni bà mɛ, wuu mpyi a sàa li ta kacɛnnɛ si yii tègɛ pyiŋkannigii puni na, ali li mɛɛ ká bê ná wuu múnahigil'e, naha na yɛ yii kyal'à waha wuu na sèl'e.

⁹Mii cìmpyibii, tɛni i wuu à sà Kile jwumpe jwo wani yii yyére ke, kanhaŋkanni ná báarawage wuu à pyi pìlaga bàra canŋa na, bà li si mpyi wuu àha bú ŋkwɔ mpyi tuguro yii jùŋ'i mɛ, yii funŋɔ nyɛ a wwɔ lire na mà kɛ!

¹⁰Yii à li nya, Kile mú à li nya, jaaraŋkanni na wuu mpyi na jaare yii shwɔhɔl'e ke, lire mpyi a jwɔ maa ntii, wuu mú mpyi tìgɛ cyaga baa.

¹¹Yii mú à li cè na bà tufooni maha u pyiibii cù mɛ, amuni wuu à yii puni nɛŋkin nɛŋkinji cù. ¹²Wuu mpyi maha yii yɛregɛ maa màban leni yii e, maa yi yu na wahage yii á, na yii yii jaaraŋkanni yaha li yyaha tii ná Kile nyii wuuni i, uru ŋgemu u à yii yyere, bà yii si mpyi si jyè u Saanre sɛnampe e mɛ.

¹³Lire kurugo wuu fwù nyɛ Kile na tèrigii puni i, naha na yɛ Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo yii á ke, yii nyɛ a pu pyi sùpyire jwumɔ mɛ. Ŋka bà pu nyɛ mɛ, yii à pu cù amuni, maa li cè na Kile jwumpe pu nyɛ pu pi, yii pi à dá Yesu na ke, na puru pu nyɛ na yii sòŋɔre kɛɛŋji. ¹⁴Wuu cìmpyibii, Kile à mpiimu yyere ka pi i dá Yesu Kirisita na Zhude kùluni i ke, yii ná pire mú à pyi nɛŋkin, naha na yɛ bà Yahutuubii pìl'à pire kyéregɛ mɛ, amuni yii yabilimpɛi sùpyibil'à yii kyéregɛ. ¹⁵Pire Yahutuubil'à Kile mùmpɛnmɛ pyi maa Kafooni Yesu ná Kile tùnntunmpɛi bò, maa wuu kyéregɛ. Pi à piye pyi sùpyire puni zàmpeɛnmii. ¹⁶Jwumpe wuu nyɛ na yu supyishini sann'á, bà pi si mpyi si shwɔ mɛ, pi la nyɛ si wuu sige puru jwunji na. Lire mpyiŋi cye kurugo, pi à là bàra pi kapegigii na, fo Kile lùun'à pa yìri pi taan maa bégele pi ntùŋji mɛɛ na.

Tesaloniki kàñhe dānafɛbii lage nyɛ Poli na

¹⁷Cìmpyibii, wuu pi ke, wuu à yìri yii taan si tèrɛ pyi, wuu nyɛ na yii jaa mɛ. Ŋka wuu na sòŋji yii kyaa na. Mà pu fɛniŋ'a jwo, wuu la nyɛ si yii nya sahaŋki. ¹⁸Lire kurugo wuu la nyɛ si sà fworɔ yii na. Mii Poli yabilin'á lire kùsheeni kyal'à yaha tooyo nɛnyahay'e, ŋka Sitaanniŋi à wuu pyi wuu nyɛ a jà a lire kùluni tɔgɛ lwó mɛ.

¹⁹Nyɛ jofoo u nyɛ wuu sòŋɔre tatahage yɛ? Jofoo u nyɛ wuu funntange jùŋke yɛ? Jofoo u nyɛ wuu pèente jùŋke yɛ? Yii pi. Wuu Kafooni Yesu cannuruge, yii pi sí n-pyi wuu sòŋɔre tatahage, si mpyi wuu funntange jùŋke, si mpyi wuu pèente jùŋke Yesu yyahe taan. ²⁰Sèenji na, yii pi nyɛ wuu pèente ná wuu funntange jùŋke.

3

Poli à Timōti tun Tesaloniki kànhe dānafeebil'á

¹ Nye wuu à mō a yii kyaa lógo fo li nye a pa jwō mē, ka wuu u li lwó wuye funŋ'i, maa ntēen naha Ateni kànhe e, ² maa wuu cìmpworonaji Timōti tun yii á, bà u si mpyi si yii tēge yii a sì yyaha na Kile kuni i, si maban le yii e mē. Kile báarapyjēe u nye u wi Jwumpe Nintanmpe njwunji kurugo, puru mpemu pu nye na Kirisita kyaa yu ke. ³ Wuu à lire pyi bà li si mpyi yyefuge ku nye yii jun'i ke, kuru kà ŋkwò maban fō yii e mē. Yii yabilimpil'à li cè na kuru yyefuge yahare e wuu nye. ⁴ Mā wuu yaha wani yii yyére, wuu mpyi maha yi yu yii á na yyefugo karií sí n-pa wuu dānafeebii ta. Nye bà yii nye na li jaa mē, kuru yyefuge e yii nye numē. ⁵ Lire kurugo l'à pa tayyérege fō mii na, ka mii i Timōti tun yii yyére u u sà yii Kile kuni jaaranjanni kàanmucya u pa jwo na á, naha na ye mii mpyi na fyáge Sitaanninji kà ŋkwò yii sòn n-yige Kile kuni i, si wuu báaranji pyi nūŋō baa mē.

⁶ Nka Timōti à nūr'a pa a yiri yii yyére ke, jwumpe u à jwo wuu á mà yyaha tí ná yii Kile kuni jaaranjanni ná yii ntàannamagare e ke, pur'à wuu funjyi jínje. U à jwo wuu á mú na yii funŋō wà à wwò wuu na mē, na bà wuu la nye si yii nya mē, amuni yii la mú nye si wuu nya. ⁷ Lire kurugo wuu cìmpyiibii, wuu à yire lógo ke, ali mà li ta wuu nye yyefuge ná nāvunŋke e, yii Kile kuni jaaranjann'à wuu funjyi pyi y'à jínje. ⁸ Numē, wuu yákilibil'à tēen, naha na ye yii à kwôro Kafoonji wwojēge e. ⁹ Yii kan'à wuu funjyi táan pyinŋanni ndemu na ke, wuu bá naha à cè pyinŋanni na wuu sí Kile shéere n-jwo mē. ¹⁰ Wuu na Kile jáare sèe sèl'e pìlaga bàra canŋa na, bà u si mpyi si wuu yaha wuu nūr'a sà fworō yii na mē, lire cye kurugo cyeyi yi nye yii sàha ŋkwò a yire cè Kile kuni i mē, bà wuu si mpyi si yii taanna yire na mē.

¹¹ Lire kùluni tōge wuu sí n-lwó si ŋkàre yii yyére ke, wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu u kuni pwó wuu á. ¹² Ntāannamagare ti nye yii ná yiye shwōhōl'e ná yii ná sùpyire sannte shwōhōl'e ke, Kafoonji u là bàra tire na sèl'e, bà u a là bàra wuu woore na mà yyaha tí ná yii e mē. ¹³ Lire ká mpyi, yii sí fànha ta, si ŋkwôro tufeempe e si mpyi tìgire cyaga baa wuu Tunji Kile yyahe taan, Kafoonji Yesu cannuruge e ná u wuubii puni i.

4

Jaaranjanni l'à táan Kile á ke

¹ Nye cìmpyiibii, jaaranjanni na yii à yaa yii a jaare, bà yii kyaa si mpyi si ntāan Kile á mē, wuu à lire cyée yii na. Yii mú bá sí na jaare amuni mà kwò. Nde wuu à sì na jcaa yii á Kafoonji Yesu mēge na numē sahanŋi ke, lire li nye, yii là bàra lire jaaranjanni na.

² Yerēyi Kafoonji Yesu à kan wuu á, ka wuu u yire jwo yii á ke, yii à yire cè.

³ Nde l'à táan Kile á ke, lire li nye: yii pyi fyinmē sùpyii, yii i jcwōre mpyinji na.

⁴ Yii shin maha shin u pyi sèeshin u jà uye na, u raa njire karií pyi. ⁵ Mpii pi nye pi nye Kile kuni i ná yii e mē, yii àha jcwōre mpyinji lage yaha ku yii ta pire fiige mē. ⁶ Cikwunji kàmpañke na, yii wà nye a yaa u u cìmpworonji wà mùmpenmē pyi si u nàjwōhōrō mē, naha na ye bà wuu à tēl'a yi jwo a waha yii á mē, Kafoonji sí cyire karigii shinji pyifeebii tūn. ⁷ Yii li cè na Kile nye a wuu yyere katupwōhōyi mpyinji mē na mē, fo fyinmpe karigii.

⁸ Lire kurugo ŋgemu ká jcyé nje yerēyi na ke, sùpya jwōjwumō bà urufol'à cyé mē. Kilenji u à u Munaani le wuu e, ná lire li nye Munaani njcēnni ke, uru na urufol'à cyé.

⁹ Ndemu li nye yii ná yiye shwōhōnji ntāannamagare kani ke, nūŋō nye mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpañke na sahanŋi mē, naha na ye Kile yabilin'á lire kuni le yii taan mà kwò. ¹⁰ Lire kuni i yii mú nye na jaare, mà yyaha tí ná Masedoni kùluni dānafeebii puni i. Nka lire ná li wuuni mú i, mii cìmpyiibii, wuu na li caa yii á, yii là bàra tire ntāannamagare na sahanŋi. ¹¹ Mā bàra lire na, mbēji u pyi yii ná sùpyire sannte shwōhōl'e. Sùpyire sannte karigii kàmpañke na, yii yiye pyinŋanni cè, yii raa báaranji pyi bà yii si mpyi si yyere ná yii nūŋō karigil'e mē. Wuu à fyànha a yire jwo yii á. ¹² Lire ká mpyi, mpii pi nye pi nye Kile

kuni i ná yii e mε, yii jaaranƙanni sí pire yyaha jî, li mú saha sì nɔ sùpya u yii tugure lwó mε.

Kwùubii jèŋi kani

¹³Wuu cìmpyiibii, mpìi pi à kwù ke, wuu la jye yii i mpyi numpini ná yyetanhare e pire kàmpañke na sùpyire sannte fiige mε, pire mpiimu pi jye sònɲɔ tatahaga baa ke. ¹⁴Ná wuu à dá li na na Yesu à kwù maa jè, wuu mú à dá li na na dánafeebii pi à kwù ke, na Kile sí pire jè n-yige kwùŋi i Yesu cye kurugo pi i mpyi ná Yesu i. ¹⁵Mà tàanna ná Kafoonji Yesu jwumpe e, wuu sí mpemu jwo yii á ke, puru pu jye mpe: Kafoonji cannuruge, jyii wuubii sì n-sii n-yaha kwùubii yyaha na mε. ¹⁶Kuru canƙe, Kafoonji Yesu ká kuni kan, Kile mèlekeebii jùŋufoonji mejwuuni sí n-lógo, lire jwɔhɔ na Kile tiinmpini sí n-wyì. Lire ká wyì, Kafoonji Yesu yabilinji sí n-yîri nɲyinjɪ na si mpa. Mpìi pi à kwù mà pi yaha Yesu Kirisita wwojɲεge e ke, pire pi sí n-fyâha jè. ¹⁷Jye lire ká mpyi a dánafeebii mpiimu ta jyii na ke, pire sí n-bâra pire na, si ŋkò n-yîri siɲcyan, si ŋkàre jahanyɪ i, si zà Kafoonji jùŋɔ bɛ nɲyinjɪ na. Lire pyinjanni na, wuu sí n-pyi ná Kafoonji i tɛrigii puni i. ¹⁸Lire e ke yii a yiye fɔɔnɲi ná puru jwumpe e.

5

Dánafeebil'à yaa pi bégel'a Kafoonji Yesu cannuruge sige

¹Mii cìmpyiibii, nde li jye Kafoonji Yesu tɛenuruni, lire jye mε u cannuruge kani ke, jùŋɔ jye mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpañke na mε. ²Yii yabilimpil'à li cè a kwò na canƙe Kafoonji sí núru n-pa ke, kuru canƙe sí n-pâa sùpyire e, bà nàŋkaanji maha mpâa yaage fol'e numpilage e mε. ³Tɛni i sùpyire sí n-pa raa ŋko: «Wuu jye yyenɲinke e, wuu saɲcwɔŋŋ'à kòr'a jwɔ» ke, jye lire tɛni i yyefugo nimbwɔhɔ sí n-pâa n-cwo pi na, bà layanƙe maha mpâl'a cwo ceenji laa wunji na mε. Pi wà tufige sì n-shwɔ mε. ⁴Ŋka mii cìmpyiibii, yii pi ke, kuru canƙe sì n-jà n-pâa yii e, bà nàŋkaanji maha mpâa yaage fol'e mε, jaha na ye yii jye numpini i mε. ⁵Yii puni na jaare bɛɛnmpe na canƙe e, wuu jye mu à jwo sùpyire ti maha jaare numpilage e numpini i mε. ⁶Lire e ke wuu áha raa ŋwúuni bà sùpyire sannte maha li pyi mε. Ŋka wuu kwôro jyii na, wuu u wuye pɛɛge cè. ⁷Yii li cè na numpilage e sùpyire maha ŋwúuni, mpìi pi maha sinmpe byii na jcwu ke, numpilage e pire maha byii. ⁸Ŋka wuu pi jye na jaare bɛɛnmpe e ke, wuu wuye pɛɛge cè. Dániyanji wuu à pyi Yesu Kirisita na ke, wuu raa sì yyaha na ur'e, wuu u wuu shinɲεebii kyaa táan wuy'á. Wuu aha a lire pyi, li sí n-pyi mu à jwo tɔɔnnɔ vɔanntinɲe wuu à le wuye na kashige yyaha na. Canƙe Kile sí wuu shwɔ ke, wuu wuu sònɲɔre taha lire na. Lire ká mpyi, li sí n-pyi mu à jwo tɔɔnnɔ jùntoŋɔ wuu à tò.

⁹Yii li cè na Kile à wuu yyere ndemu mεε na ke, lire bà li jye si tìgire cyán wuu na mε. Ŋka u à wuu yyere bà wuu si mpyi si shwɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo mε. ¹⁰Yesu à kwù wuu kurugo, bà li si mpyi u cannurug'à wuu ta jyii na yo, k'à wuu ta wuu à kwù yo, wuu u mpyi ná u e shi na mε. ¹¹Lire e ke bà yii à tɛe na li pyi mε, yii a màban leni yiye e, yii raa fànha leni yiye e.

Yεɛyi nizanɲyi

¹²Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyiibii, mpìi pi jye na báare sèl'e Kile á yii shwɔhɔl'e, maa yii yεɛge, maa yii yyaha cù mà tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i ke, yii pire pyi yii silegeshiin, ¹³yii pèenɛ le pi e sèl'e yii i pi kyaa táan yiy'á pi báaraanji kurugo. Yii yyenɲinke yaha ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e.

¹⁴Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyiibii, yii i jwo ná sàafeebil'e, bà pi si mpyi s'a báare mε. Mpìi pi jye na fyáge ke, yii pire zòmpyaagii waha. Mpìi pi jye pi jye a shà yyaha na sèl'e Kile kuni i mε, yii pire tɛge. Yii yii lùgigii táan ná sùpyire puni i. ¹⁵Yii a yiye kàanmucaa, yii wà jye a yaa u kapii tɛg'a kapii fwoo tò mε. Yii a kacɛnɲkii pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e, ná yii ná sùpyire sannte shwɔhɔl'e mú tɛrigii puni i.

¹⁶ Yii pyi funntange e tèrigii puni i. ¹⁷ Yii a Kile jáare tèrigii puni i. ¹⁸ L'à pyi ntàan yo, l'à pyi mpɛn yo, yii a fwù kaan Kile á cyire karigii puni i. Lire li nyɛ Kile nyii wuuni mà yyaha tíi ná yii e, Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e.

¹⁹ Yii àha Kile Munaani nage fùgo yiye shwɔhɔl'e mɛ. ²⁰ Mpii pi nyɛ na Kile tɔ̀nnɛture yu yii á ke, yii àha raa tire tɔ̀nnɛture jwumpe cyíge mɛ. ²¹ Nka yii a pu puni kàanmucaa. Mpe p'à ɲwɔ ke, yii i puru cù. ²² Jwumɔ maha jwumɔ pu sí n-jà sùpya wà kapii na ke, yii àha ɲɛɛ puru pà tufiige na mɛ.

Poli à jwó le Tesaloniki kànhɛ dánafeebil'á

²³ Kilenji u nyɛ na yyeɲɲɛke kaan ke, uru u yii tègɛ, bà yii si mpyi si mpyi sèeshiin karigii puni i mɛ. U u yii múnahigii ná yii zòompɛii ná yii cyeere màra, bà yii si mpyi si ɲkwôro tìgɛre cyaga baa fo si zà nɔ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge na mɛ. ²⁴ Kilenji u à yii yyere ke, u sí lire pyi, ɲaha na yɛ ɲwɔmɛɛ ɲɲkinfoo u nyɛ u wi.

²⁵ Cɛ̀nmpyiibii, yii a Kile jáare wuu á mú.

²⁶ Yii cɛ̀nmpyiibii puni shéere cɛ̀nmpworogo fwù na ná funɲɛɲɲi i.

²⁷ Mii na li jáare yii á Kafoonji mɛge na, yii i ɲge lɛtɛɛɲi kâla cɛ̀nmpyiibii pun'á.

²⁸ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɲwɔ yii na, u u yii tègɛ.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwunji ngemu tun Tesaloniki kànhɛ dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nyɛ Tesaloniki dánafeebii mpyi yyefuge e, Poli à yire lógo ke, maa nge lɛtɛɛŋi shɔnwunji tun pi á maa maban le pi e, bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i mɛ. U à li cyêe pi na na Kafoonji Yesu sí nûru n-pa pi shwɔ si pi kyéregfeebii tùn. Pii na mpyi wani kuru kànhɛ e, pire mpyi a maban fô dánafeebii pii na ná pi jwumpe e, pi mpyi maha ŋko na Kafoonji Yesu à nûr'a pa a kwò. Poli à li cyêe na pi à finɛ. Mà jwo Yesu Kirisita u pa ke, Shinpiŋi sí n-pa fòlò si nûŋɔ kyán Kile na. Nka Kafoonji Yesu Kirisita sí u shi bò.

Poli mpyi a lógo mú na dánafeebii pii na wá a piye yaha làmpyimbaanji yahare e. Ka u u maban le pire e, bà pi si mpyi s'a báaraŋi pyi mɛ. U à li cyêe pi na na báaraŋi nyɛ a táan ngemu á mɛ, urufoo mú nyɛ a yaa u a lyi mɛ (3.10).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kurunke ku nyɛ wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kànhɛ e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti u à nge lɛtɛɛŋi séme si ŋkan yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ yii na, pi i yyenŋke kan yii á.

Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ntìŋi funŋke e

³ Wuu cìmpyiibii, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á tɛrigii puni i yii kyaa na. Lir'à yaa ná mpyi i, jaha na yɛ yii na si yyaha na Kile kuni i sèl'e, ntàannamagare ti nyɛ yii mú puni nínkin nínkinŋi ná yiye shwɔhɔl'e ke, là sí i bârali tire na na wá. ⁴ Lire kurugo wuu aha a yii shɛnrɛ yu Kile dánafeebii kurunji sanjy'á, wuu nûnyɛ maha yîrige. Pyiŋkanni na yii à yiye waha yyefuge tɛrigii puni ná nàvunŋke tɛrigii puni i, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, wuu maha yire yu pi á.

⁵ Cyire karigii puni funŋke e, Kile sí li cyêe na uru yukyaan'à tii. Yii li cè na kuru yyefuge e yii nyɛ ke, kuru ku sí yii bégele n-yaha Kile Saanre mɛɛ na, tire ntemu kurugo yii nyɛ kyaage e ke. ⁶ Yii li cè na Kile à tii, puru funŋke e mpíi pi nyɛ na yii kyéregɛ ke, u sí n-pa pire kyéregɛ, ⁷ si yyenŋke kan yii á, yii pi nyɛ kyaage e ke, mà bâra wuu na. Canŋke Kafoonji Yesu sí n-yîri nûnyinji na si uye cyêe ná u mèlɛkɛɛbii fànhanyahaga wuubil'e ke, kuru canŋke, cyire karigii sí n-pyi. ⁸ U sí n-pa nanŋke e, mpíi pi à cyé Kile na, maa jcyé Jwumpe Nintanmpe na, puru mpemu p'à yyaha tii ná wuu Kafoonji Yesu kani i ke, u sí pire tùn. ⁹ Tunŋkanni na u sí pi tùn ke, lire li nyɛ: u sí pi shi bò feefee, pi laage sí n-tɔɔn Kafoonji na, pi laage sí n-tɔɔn u sífente nisinante na. ¹⁰ Canŋke Kafoonji sí nûru n-pa ke, kuru canŋke jcyii karigii sí n-pyi. Mpíi pi à dá u na maa mpyi u wuubii ke, pire puni sí pɛɛnɛ taha u na, si nyii yige u kurugo. Yii mú sí n-pyi pire e, jaha na yɛ mpe wuu à jwo yii á u kyaa na ke, yii à dá puru na.

¹¹ Lire kurugo wuu na Kile jáare yii á tɛrigii puni i. Nde wuu nyɛ na jáare u á ke, lire li nyɛ u yii tɛgɛ bà yii kapyiŋkii si mpyi si yyaha tii ná yii kayini i mɛ. Yii daniyanji funŋke e, kacɛnŋkii yii la nyɛ s'a mpyi ke, wuu na li jáare u á, u yii tɛgɛ ná u sífente e, yii raa cyire pyi. ¹² Lire ká mpyi, yii cye kurugo pɛɛnte sí n-taha wuu Kafoonji Yesu mɛge na, uru cye kurugo yii mú sí pɛɛnɛ ta. Lire na nyɛ kyaa wuu Kilenji ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita à ndemu pyi wuu á mana ke.

2

Karigii cyi sí n-pyi mà jwo Yesu u pa ke

¹ Wuu cìmpyiibii, nde li nyɛ wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge kani, ná pyiŋkanni na wuu sí n-binni u taan ke, wuu sí kyaa nínkin jwo yii á kuru kàmpañke na, lire li nyɛ:

² pìl'à jwo na Kafoonji Yesu à nùr'a pa a kwò. Yii a yiye kàanmucaa! Puru jwumpe na nyε kafinara, yii àha raa pu nùru mε. Yii àha pi yaha pi a yii bàhabaha ná puru jwumpe e, lire nyε mε si pu tègε yiye funṅò pèn mε. Yii li cè na wà sí n-jà n-pa puru jwo yii á, si jwo na Kile u à uru tun, lire nyε mε si pu sémε lèter'e si ntùugo yii á ná wuu mεge e. ³ Yii àha zì jεε sùpya yaha u yii jwò fáanṅa a wurugo pyinṅanni là tufiige na mε. Yii li cè na mà jwo kuru canṅke ku nò ke, shinṅyahara ti sí n-fyânha jùṅṅò kyán Kile na. Lire kàntugo sùpyanji u à sàa pi maa jùṅṅò kyán, ná u à yaha mbòṅi laage e ná Kile sí n-pa u shi bò ke, uru sí uye cyêe mà jwo kuru canṅke ku nò ke. ⁴ Sùpyire na Kile mεge yiri yaaga maha yaaga na, maa yaaga maha yaaga pèrε ke, uru shinpinji sí ntùṅke taha yire puni na. U sí uye pèe yire puni na fo si ṅkàrε sà jyè ntèen Kilejaarebage e, si jwo na uru yabilinji u nyε Kile.

⁵ Mà mii yaha yii yyére wani, mii à jcyii karigii jwo yii á, taha yii funṅ'à kwò a wwò cyi na? ⁶ Nde l'à uru shinpinji sige u si n-jà jya numε mà u tèenyaani yaha nòmbaa mε, yii à lire cè. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sífente ti nyε shinpinji'á ná t'à ṅwòhò ke, tire na báaraṅi pyi mà kwò. Nka yaage k'à para u yyaha na ke, ná kuru nyε a yîri wani mε, u si n-jà raa u báaraṅi pyi u jyii pyinṅanni na mε.

⁸ Nyε kuru ká yîri wani tènì ndemu i ke, shinpinji sí n-ta n-fworo. U aha fworo, Kafoonji Yesu sí u bò ná u jwòge kafεεge e. Kafoonji Yesu nimpanji bèenmpe sí uru shinpinji shi bò. ⁹ Uru shinpinji sí n-pa uye cyêe ná Sitaanninji fànhe e, kabwòhigii cyi sí sùpyire kàkyanhala si pi bilibili ke, u sí raa cyire pyi, bà u si mpyi si pi yákilibii yû mε. ¹⁰ Kuni li maha Kile pyi u à sùpyanji shi bò ke, mpìi pi maha jaare lire kuni i ke, shinpinji sí pire jwò fáanṅa si njaha ntiimbaanji karigii shini puni na. Kile sí pi shi bò, jaha na yε sèenji u sí n-jà pi shwò ke, pi nyε a jεε uru na, maa u kyaa táan piy'á mε. ¹¹ Ná pi s'à cyé uru sèenji na, lire kurugo Kile sí pi yaha tire sífente cye e, ti i pi yákilibii kèenṅε kafinar'á. ¹² Nyε shin maha shin u nyε u nyε a jεn'a dá sèenji na mε, maa ntiimbaanji karigii táan uy'á ke, Kile sí n-pa urufoo tún.

Dánafeebil'à yaa pi piye pwò Kile kuni i

¹³ Yii pi nyε wuu cìmpyiibii ná Kafoonji Yesu à yii kyaa táan uy'á ke, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á yii kurugo tèrigii puni i. Mà lwò fo tasiige e, Kile à yii cwòonrò maa yii shwò. Yii li cè Kile Munaani à yii cwòonr'a yaha yiye kanni na, ka yii i dá sèenji jwumpe na. ¹⁴ Kile à yii yyere lire mεε na, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo, wuu à puru mpemu jwo yii á ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi si ntèen ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita e u bwompe e mε. ¹⁵ Lire e wuu cìmpyiibii, yii yyére tayyérege niṅcennji i, yii i yiye pwò. Yεreyi wuu à jwo yii á, lire nyε mε nje wuu à sém'a tùugo yii á ke, yii àha zì ṅkwò funṅò wwò kuru kà na mε.

¹⁶ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita ná wuu Tunji Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa jwò wuu na, maa wuu zòompìi taala nùmpanṅa mεε na ná sòṅṅorò tatahaga niṅcennji i ke, ¹⁷ pi yii zòompìi taala, pi raa fànhe kaan yii á, bà yii si mpyi s'a kacennkii pyi tèrigii puni i, yii karigii pyinṅanni ná yii jwuṅkanni i mε.

3

Poli à li cya dánafeebil'á pi a Kile jáare pir'á

¹ Nyε wuu cìmpyiibii, mpe mii sí n-bàra puru na ke, puru pu nyε: yii a Kile jáare wuu á, bà Kafoonji Jwumpe si mpyi si jcaala fwòfwò, pi i pu le njire e, bà l'à pyi yii yyére mε. ² Sùpyire t'à sàa pi ke, yii a Kile jáare bà wuu si mpyi si shwò tire na mε. Yii li cè, sùpyire puni nyε a dá Kile na mε. ³ Nka Kafoonji na nyε jwòmεε niṅkinfoo, u sí fànhe kan yii á, si yii shwò Sitaanninji na. ⁴ Kafoonji à wuu pyi wuu à dá yii na, yεreyi wuu à kan yii á ke, wuu à tèen ná l'e na yii na yi kurigii jaare, yii mú sí n-kwôro s'a yi kurigii jaare.

⁵ Kafoonji u yii tègε bà yii si mpyi si Kile kyaa táan yiy'á, si kariii kwú yiye e Kirisita fiige mε.

Shin maha shin à yaa u a báare u raa uye jwò caa

⁶Wuu cìnmppyibii, mpíi pí nyé na fàhafaha na mâre là mpyimbaa yíi shwàhòl'e, maa mpyi pí nyé na wuu yéréyi kurigii náare mé, wuu na lí náare yíi á, wuu Kafooní Yesu Kirisita mége na, yíi àha píre pyi yíi kapyinyéé mé. ⁷Yíi yabilimpil'à lí cè na yíi à yaa yíi wuu pyínkanni lwó. Tèni i wuu mpyi wani yíi yyére ke, wuu mpyi a wuye yaha báarapyimbaani laage e mé. ⁸Wuu mpyi a wuye tínyé sùpyanji wà tufiige na uru s'a wuu jwà caa mana mé. Pìlaga bàra canja na, wuu mpyi maha báaranji nínjanji pyi, bà lí sí mpyi wuu àha ñkwò mpyi tuguro yíi wà tufiige jún'i mé. ⁹Lí nyé mu à jwo wuu mpyi na yíi ntègenji fún mà dè! Nka wuu la mpyi yíi i lí cè na yíi à yaa yíi a báaranji pyi wuu fiige. ¹⁰Tèni i wuu mpyi wani yíi yyére ke, wuu à yí jwo a waha yíi á na báaranji nyé a táan ngemu á mé, urufóo mú nyé a yaa u a lyí mé.

¹¹Lire ná lí wuuni mú i, wuu à yí lógo na yíi píi na wá na fàhafaha na mâre là mpyimbaa, maa pí jwàyi leni sùpyire sannte karigil'e. ¹²Píre pí mpe lóg'a tàra, wuu sí yí jwo n-waha pí á Kafooní Yesu Kirisita mége na, na pí tèn tanuge e, pí raa báaranji pyi, pí i yyére ná pí jwòlyinji i.

¹³Mii cìnmppyibii, yíi pí ke, yíi àha zìi ñkànha kacennkii mpyinji taan tèni là tufiige e mé. ¹⁴Yéréyi wuu à kan yíi á ñge letèrenji i ke, wà ha jcyé yí lógogo, yíi urufóo jwàhò múgo, yíi àha núru ñgwò ná urufol'e mé. Lire ká mpyi, u sí n-sílege. ¹⁵Lire nyé a lí cyêe na yíi urufóo pyi yíi zàmpen mà dè! Yíi u yéré, jaha na yé yíi cìmpworo u nyé u wí.

Jwumpe nizanmpe

¹⁶Kafooní u nyé yyeñinke kanfoonji ke, uru u yyeñinke kan yíi á tèrigii puni ná pyínkannigii puni na. Kafooní u pyi ná yíi puni i.

¹⁷Mii Polí yabilinji cyége k'à ñge fwùñi sémé. Amé mii maha na kampeeni fyèñi yare na letèribii puni na. Mii sémere tí nyé nte.

¹⁸Wuu Kafooní Yesu Kirisita u jwà yíi puni nínkin nínkinji na, u u mpyi ná yíi e.

Poli à lɛtɛɛŋi nɪŋcyiɪŋi ŋgemu tun Timóti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lɛtɛɛŋi tun Timóti á. Timóti tuni na mpyi Gireki. U nunji sí jye Yahutu, uru Yahutucwoŋi mpyi a pa uye kan Yesu á.

Jye tɛni i Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Azi kùluni shiinbil'á ke, u ná Timóti à piye jya. Lire pyɪŋkanni na pi à jyè piye e. Mà Poli yaha Kile jwumpe njwunji na, tooyo nɪnyahay'e Timóti mpyi maha ŋkàre ná u e. Dánafeebii kurunji kani li mpyi a Poli funŋɔ pɛn ke, u mpyi maha Timóti tunni pire dánafeebil'á. Mà Timóti yaha Kile jwumpe njwunji na Efese kànhe e, Poli à ŋge lɛtɛɛŋi nɪŋcyiɪŋi tùugo u á maa kapyaa sicyɛɛre cya u á.

U à yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pi jye na Kile jwumpe labali na yu Efese kànhe yaha kurugo ke, na Timóti u yi jwo dánafeebil'á na pi àha ntaha pire jwɔh'i mɛ, na pi Kile kuni jye sɛe mɛ. Pi maha jwo na dɪnyɛŋi yaayi pun'à pi, na ŋgemu la ká mpyi si shwɔ yire yapiyi na ke, urufol'à yaa u a yalyire ná yabyɛɛre tà fún, urufoo mú sí jye a yaa u fúru pyi mɛ. Nka Poli à jwo na yaayi Kile à dá dɪnyɛŋi i ke, yire pun'à jwɔ.

U à Kile pɛɛŋkanni jwo u á.

Pyɪŋkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke, Poli à lire jwo u á mú.

Timóti na mpyi cyelentu nàŋjiibile. Lire kurugo yɛɛŋkanni na u à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke, Poli à lire kuni le u taan.

Poli à Timóti shɛɛre

¹ Mii Poli u jye Yesu Kirisita tùntunŋɔ mà tàanna ná wuu shwofoonji Kile tùnture e ná Yesu Kirisita, wuu sònŋɔre tatahage e ke, ² mii u à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á, Timóti, mu u jye mii jyanji sɛesee wunji mà tàanna ná Kile kuni i. Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùnaara ta ma na, pi i yyɛŋŋke kan ma á.

Poli à cyelentiibii kafinivinibii kyaa jwo Timóti á

³ Bà mii à yi jwo a waha mu á, mii nɪŋkareŋi Masedoni kùluni i mɛ, mu à yaa mu u ntɛɛn Efese kànhe e, cyelentiibii pi jye na Kile Jwumpe labali na yu ke, maa pi sige lire na. ⁴ Yi jwo pi á na pi àha piye pɔw jwunjiyempe laaga baa wumpe ná pi à fwoɔ tulyeyi njemu i ke, yire sɪfeebii mɛyi nákaante laaga baa woore nɪŋkwombaare na mɛ. Cyire karigii maha nákaante nyahage, cyi jye a yyaha tii ná Kile jyii wuuni i mɛ, wuu maha lire ndemu cè u kuni cye kurugo ke. ⁵ Kuru yɛɛge jùŋke ku jye pi á, bà pi si mpyi si pi shinjɛebii kyaa táan piy'á ná zòvyinre ná funjɛɛŋke ná daniyanji sɛe wunji i mɛ. ⁶ Nka pii na jye wani, pir'à kàntugo wà lire kun'á, maa ŋkwôro na jwumpe laaga baa wumpe kanni yu. ⁷ Pi la jye si mpyi Kile Saliyanji cyelentii, mà li ta jwumpe pi jye na yu ke, pi jye a puru yyaha cè mɛ. Pi à piye pɔw maa sùpyire kálali ndemu na ke, pi jye a lire cè mɛ.

⁸ Kile Saliyanji wi ke, wuu à li cè na u à jwɔ, nka fo sùpyire ká a ŋkálali u na na jwɔge. ⁹ Wuu à li cè mú na uru Saliyanji jye a tɪŋe shintiibii kurugo mɛ, nka u à tɪŋe shinpiibii kurugo. Mpii pi à jùŋɔ kyán Kile na ke, mpii pi jye pi jye na fyáge Kile na mɛ, ná kapimpyiibii, Kile à Saliyanji tɪŋe pire mpii puni mɛɛ na. Mpii pi jye pi jye na Kile pɛre mú mɛ, ná Kile mɛkɛɛge feebii ná mpii pi à pi sifeebii cùmu lemɛ pi ke*, ná supyiboompai, Kile à u Saliyanji tɪŋe pire puni mɛɛ na, ¹⁰ ná jacwoobii ná nambaabii pi maha wwùu ná piye e ke, ná mpii pi maha sùpyire cwôre na mpérɛli ke, ná kafinivinibii ná mpii pi maha ŋkàre Kile na laaga baa ke, ná kyaa maha kyaa l'à kàntugo wà kàlanji nɪŋcɛŋ'á ke, Kile à Saliyanji tɪŋe cyire karigii puni pyifeebii mɛɛ na. ¹¹ Uru kàlanji nɪŋcɛŋi na nta Jwumpe Nintanmpe e, mpe p'à Kile pɛente cyêe wuu na ke. Kilenji u jye yyɛŋŋke kanfoonji ke, uru u à mpe jwumpe kan mii á.

* **1:9** Pii maha jwo: «ná mpii pi maha pi sifeebii bùu ke».

Poli à fwù kan Kile á, naha na ye Kile à jwò u na maa u shwò

¹² Mii à fwù kan wuu Kafoonji Yesu Kirisita á, naha na ye u à cyege taha mii na, maa mii pyi u báarapyi, maa fànha kan mii á uru báaraŋi mɛɛ na. ¹³ Mà li ta tèecyiini i, mii mpyi na u mege kèege, mpíi pi à dá u na ke, marii pire kyérege, marii pi cyere mú. Nka Kile à jùnaara ta mii na, naha na ye mii mpyi na cyire karigii pyi cyi jɛ̀cɛmbaani funŋke e, mii mpyi na sàha ŋkwò a dá Yesu na mɛ. ¹⁴ Nka wuu Kafoonji Kile à jwò mii na sèe sèl'e, maa mii tège, ka mii i dá Yesu Kirisita na, maa u kyaa táan nay'á. ¹⁵ Mpe jwumpe na jye kanjɛɛ, sùpyire pun'à yaa ti jɛɛ pu na: Yesu Kirisita à pa diŋyɛni i si kapimpyiibii yige pi kapegigil'e. Pire kapimpyiibil'e, mii wogigii cyi à pi pi puni wogigii na. ¹⁶ Nka Yesu Kirisita à jùnaara ta mii na, mii u mpyi kapimpyiibii puni nimpini ke, lire nde cye kurugo, u à u lùtaanni cyêe sùpyire na. U à tire yyecyeente pyi sùpyir'á, nte ti sí n-pa dá u na si shìŋi niŋkwombaaŋi ta ke. ¹⁷ Pèente ti taha saanrefoo Kile na tèrigii puni i, uru u jye jyii na tèrigii puni i ke, sùpya jye na u jaa mɛ; uru u jye Kileni niŋkinŋi fo tèekwombaa. Amiina!

Poli à Timóti yɛɛ na u uye pwò Kile kuni na

¹⁸ Mii jyanji Timóti, mii à nte tũntũture jwo mu á mà tàanna ná Kile tũntũnmpii pìi jwum'i, mpe p'à fyànha a jwo mu kyaa na ke. Zhìŋi mu jye na leni bà sùpyire si mpyi si kàlaŋi sèe wuŋi ta mɛ, puru jwumpe pu fànha kan ma á lire zhìleni na. ¹⁹ Maye pwò Kile kuni jaaraŋi na ná funjɛnŋ'i. Kuru funjɛnŋ'k'à pìi kũuŋò, ka pi Kile kuni jaaraŋi si yyére shwòhòl'e, mu à jwo bakwògò k'à fũru maa ntìge lwòhe jwòh'i. ²⁰ Nàmbaa shuunni na jye pire e, Imɛnɛ ná Alɛzandiri, mii à pire yaha Sitaanniŋi á, pi i ŋkyaala, bà pi si mpyi pi àha núru raa Kile mege kèege mɛ.

2

Dánafeebil'à yaa pi a Kile jáare sùpyire puni kurugo

¹ Jye yaage niŋcyiige mii jye na jcaa dánafeebil'á ke, kuru ku jye ŋke: yii a Kilejareyi niŋcɛnnyi shìŋi puni pyi, yii raa u jáare sùpyire puni kyaa na, yii raa fwù kaan u á ti puni kurugo. ² Yii a Kile jáare saanbii ná shinbwoobii puni kurugo, bà wuu si mpyi si ntèen yyenŋke ná fɛɛmpe e, s'a Kile père ná jaaraŋkanna niŋcɛnn'i mɛ. ³ Lire l'à jwò, lire mú l'à táan wuu Shwofoonji Kile á. ⁴ U la jye sùpyire puni si shwò, ti i sèenji cè. ⁵ Naha kurugo ye Kile na jye niŋkin, sisuruleŋe niŋkin mú u jye u ná sùpyire puni shwòhòl'e, sùpya u jye u wi, Yesu Kirisita kyaa li. ⁶ U à uye kan mà pyi sùpyire puni jũngwulwòrò ti kapegigil'e. Kile jyii tèn'à nò ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire na na uru la jye ti i shwò.

⁷ Puru jwumpe njwuŋi kurugo, Kile à mii Poli tìŋ'a pyi u tũntũnũ. Mii jye a finɛ mɛ, sèe u jye u wi, supyishini sanŋi u jye u jye Yahutuu mɛ, Kile à mii tun na mii u sà a pire taanni u kuni jaaraŋkanni na, lire kuni li jye sèenji.

Pyiŋkanni na nàmbaabii ná cyeebil'à yaa pi a Kile kuni jaare ke

⁸ Jye cyaga maha cyag'e dánafeebii na bínini ke, mii la jye nàmbaabii pi a pi cyeyi yìrige, pi raa Kile jáare ná zòvyinre e, lùyirili ná jwuŋyahama baa.

⁹ Mii la mú jye cyeebii pi pi vàanpyi nindeyi cè. Pi à yaa pi a vàanya leni njemu yi jye yi sè pi njini faha mɛ. Pi jye a yaa pi a jũnyi pwu sùpyire s'a pi cyêe kampyahii na mɛ, pi jye a yaa pi a vàanpyi longara wuyi ná pũcyage yaayi longara wuyi leni mɛ, mu à jwo sɛɛnŋi wuyi ná ŋkèɛncurigii longara wogigii. ¹⁰ Nka pi pũcyage yaleer'à yaa ti pyi kacɛnmpyiini, ceewe maha ceewe u jye na Kile père ke, amuni u à yaa u pyi. ¹¹ Mà bàra lire na, cyeebii ká mpyi Kile Jwumpe tajwuge e, pi à yaa pi tèen tanuge e, pi raa pu núru pi raa jaare pi a ntàanni ná p'e. ¹² Mii jye a jɛɛ ceewe u a sùpyire kálali na cyeebii jye nàmbaabii jũŋò na mɛ, u à yaa u tèen tanuge e*. ¹³ Lire kajwuuni li jye, Kile à Adama dá yyecyiige na, lire

* 2:12 Pii maha jwo: «Mii la jye cyeebii pi pyi nàmbaabii cyelentii, lire jye mɛ pi pyi nàmbaabii jũŋò na mɛ. Pi aha mpyi Kile jwumpe tajwuge e pi a yaa pi fyàha, pi raa núru.»

jwəhə na maa Awa dá. ¹⁴ Adama bà Sitaannini à jwə fáanna yyecyiige na mɛ, ŋka ceenji u à fyánha a jwə fáanna, ka u u Kile jwəməeni yaha. ¹⁵ Ceenji pylisini si n-jà u pyi u pɔn u nùmpañke e mɛ, li tɛɛni li jye u kwôro Kile kuni i ná tàange ná tufeempe e, u uye pɛɛge cè.

3

Dánafeebii kurunke kàanmucyafeebii kani

¹ Mpe jwumpe na jye kanyɛɛ: ŋgemu la ká mpyi si mpyi dánafeebii kurunke kà kàanmucyafoo ke, urufoo la na jye si kyaa ninɛennɛ pyi. ² Dánafeebii kurunke kàanmucyafoon' à yaa u pyi sùpya, tìgire cyaga jye ŋgemu na mɛ, u à yaa u kúu u cwonji na*, u u uye pɛɛge cè, u jye a yaa u kyaa pyi a tòro li tɛɛni taan mɛ, u à yaa u pyi sùpya ŋgemu u à tí ke, u à yaa u pyi nàmpɔnmarawa, u u jà u a sùpyire kálali u a jwəge Kile kuni jaaranɔkanni na. ³ U jye a yaa u pyi sinmbya mɛ, u mú jye a yaa u pyi supyikyanga mɛ, ŋka u à yaa u pyi nùmpañefoo. U jye a yaa u pyi kàshikwɔn mɛ, u munaani mú jye a yaa li lwó a jwə nàfuunji na mɛ. ⁴ U à yaa u jà u pyɛnge shiimbii cùŋkanni na, u pylibii s'a u pɛɛ sèl'e. ⁵ Yire kajwuuni li jye, ŋgemu u jye u jye a jà u pyɛnge shiimbii cùŋkanni na mɛ, di urufoo sí n-jà Kile dánafeebii kurunke yyaha cù n-jwo ye? ⁶ U mú jye a yaa u pyi sùpya ninjyivɔnɔ Kile kuni i mɛ, lire nùŋke ku jye u àha ŋkwò uye pɛɛ, Kile si ŋkwò a u cɛɛge bà u à Sitaannini cɛɛge mɛ. ⁷ Mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná yii e mɛ, dánafeebii kurunke kàanmucyafoonji mú à yaa u pyi ná metange e pire shwəhəl'e, bà sùpyire si mpyi t'àha bú u njini faha, u u jcwə Sitaannini kàhanɔke e mɛ.

Dánafeebii kurunke tɛɛfeebii kani

⁸ Jye dánafeebii kurunke tɛɛfeebil' à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi pyi jwəmyahigii shuunni jwufee mɛ, pi jye a yaa pi pyi sinmbyaa mɛ, pi jye a yaa pi a nàfuunji caa cyanɔkanna nimpai na mɛ. ⁹ Kuni i Kile à wuu le, ná li mpyi a jwəhə tɛecyiini i ke, pi à yaa pi a lire kuni jaare ná funvyinge e. ¹⁰ Pi à yaa pi kàanmucyafoo sèl'e kampyi tìgire cyaga jye pi na mɛ, pi i nta pi a uru báaraŋi pyi.

¹¹ Cyeebii mú à yaa pi pyi metangafee, pi jye a yaa pi a sùpyire sannte mɛyi kɛɛge mɛ, pi à yaa pi piye pɛɛge cè, pi à yaa pi pyi dānasupyii karigii puni i. ¹² Dánafeebii kurunke tɛɛfoon' à yaa u kúu u cwonji na†, u à yaa u jà u pylibii ná u pyɛnge shiimbii puni cùŋkanni na. ¹³ Mpii pi jye na uru báaraŋi pyi na jwəge ke, pire sí n-kêe. Pi sí raa pi báaraŋi pyi fyagara baa Kile kuni i, Yesu Kirisita wwojɛge e.

Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun' à jwə

¹⁴ Mii na sɔnɔji, li si mɔ mɛ, mii sí n-kàre mu yyéɛ, ŋka mii sí jcyii karigii séme si ntun mu á. ¹⁵ Mii mɛɛ ká mpyi mii jye a wyèr' a nɔ mu yyéɛ mɛ, mu sí li cè ŋge lɛɛɛni cyɛ kurugo, pyinɔkanni na Kile bage shiimbil' à yaa pi a Kile kuni jaare ke. Kuru bage shiimbii pi jye Kile jyii wunji dánafeebii kurunke, pire pi à kàlaŋi sèe wunji cwəhə cinjɔ ná cinɔkunɔ fige.

¹⁶ Sèe wi, kani li mpyi a jwəhə Kile kuni i ke, li mpyi a pɛɛ sèe sèl'e, sùpya si n-si n-jà nàkaana pyi lire e mɛ:

Kirisita à uye pyi sùpya, maa uye cyêe sùpyire na,

Kile Munaani à li cyêe na u à tí,

Kile mèlɛkɛbil' à u jya.

U kyal' à jwə supyishiŋi pun' á,

Dinyɛni cyeyi puni i, pìl' à dá u na,

Kile à u lwó a kàre nìjyini na maa u pɛɛ.

* 3:2 Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe ninɔkin poo.» † 3:12 Pii maha jwo: «Dánafeebii kurunke tɛɛfoon' à yaa u pyi ceewe ninɔkin poo.»

4

¹ Nyε Kile Munaani à yi fíniŋ'a jwo wuu á na dɔnyɛni tɛekwooni ká byanhara, pìi sí kàntugo wà Kile kun'á, si ntaha kafinivinibii pìi jwɔh'i, mpìi pi nyε na sùpyire wurugo ke, pire u kàlani s'à fworò jínabil'e. ² Pire cyelentiibii na nyε kafinivinimii, pi à fyɛnmε tò wwomɔ na, pi saha si n-jà sɛɛni cɛ n-wwú kafinare e mε. ³ Pire cyelentiibii maha sùpyire kálali na fúruni nyε a jwɔ mε, na yalyire shini puni nyε a yaa t'a lyi mε, mà li ta Kile u à yalyire puni dá. U la nyε mpìi pi à dá uru na maa sɛɛni cɛ ke, pi fwù kan ur'á pi i ti lyi. ⁴ Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwɔ, wuu nyε a yaa wuu cyé yaaga na mε, ŋka wuu à yaa wuu fwù kan u á yaayi puni kurugo. ⁵ Wuu à li cɛ Kile Jwumpe cye kurugo na wuu aha fwù kan u á yaayi njemu kurugo ke, yire maha fíniŋε.

Yesu Kirisita báarapyiŋi nɔncɛnɔni

⁶ Mu à yaa mu u jcyii karigii yyaha jwo dánafeebil'á, lire e mu sí n-pyi Yesu Kirisita báarapyi nɔncɛnɔni ŋgemu u na uye jwɔ caa ná kàlani nɔncɛnɔni i Kile kuni i ke. ⁷ Ma hà raa jwuŋjyempe laaga baa wumpe núru mε, pu nyε a fworò Kile e mε. Ta maye taanni Kile yyaha fyagare na.

⁸ Mà cyeere taanna karigii cyi na, lir'à jwɔ, ŋka mà maye taanna Kile yyaha fyagare na, lire tɔnni'á pɛe sɛl'e

jaha na yε Kile à jwɔmɛɛni lwó wuu á na uru yyaha fyagare sí wuu njijaani ná wuu nùmpañke jwɔ.

⁹ Puru na nyε sɛe, sùpyire pun'à yaa ti jɛɛ uru sɛɛni na. ¹⁰ Nyε lire kurugo wuu na báaraŋi pyi, marii zhìni leni, jaha na yε wuu à wuye tíniŋ Kileni nyii wuni na, uru u nyε sùpyire puni Shwofoonj, ŋka mpìi pi à dá Yesu Kirisita na ke, pire wuuni l'à lyε. ¹¹ Mu à yaa mu u cyire karigii yyaha jwo pi á sɛl'e maa pi taanna cyi na.

¹² Mu jaaraŋkanni nɔncɛnɔni l'à yaa li sùpyire sige t'àha bú ŋkwò mu wii jcwô na mu na nyε nàŋkocyaawa mε. Mu a yaa mu u ma jwuŋkanni ná ma jaaraŋkanni ná ma ntàannamagare ná ma daniyaŋi ná ma zòvyinre cyé dánafeebii na, bà pi si mpyi si mu pyiŋkanni lwó cyire karigii puni i mε.

¹³ Mà jwo mii u nɔ mu yyére ke, maye waha Kile Jwumpe Semɛni ŋkàlani na sùpyir'á, maa u jwumpe yyaha jwo pi á, bà pi si mpyi si ntaha pu fye e mε. ¹⁴ Kile tùnnture ntemu t'à jwo mu kyaa na, ka dánafeebii kacwɔnribii si pi cyeyi taha mu jùŋke na, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, ma hà cye láha kuru na mε.

¹⁵ Maye waha maa cyire karigii pyi ná ma fànhe puni i, bà sùpyire si mpyi si jɛɛ na mu na si yyaha na Kile kuni i mε. ¹⁶ Ma jaaraŋkanni kàanmucya. Kàlani mu nyε na ŋkaan sùpyir'á ke, maa uru kàanmucya mú. Maye pwɔ cyire karigii na tɛrigii puni i. Lire ká mpyi, mu yabilini sí n-shwɔ, mpìi pi nyε na mu jwumpe núru ke, pire mú sí n-shwɔ mu cye kurugo.

5

Yɛɛŋkanni na Timoti à yaa u a dánafeebii yɛɛge ke

¹ Ma hà raa jwuŋjwumbaama yu nàŋkolyeebii na mε, ŋka ta pi yɛɛge ná lùtaanni i mu à jwo mu tii pi. Lire pyiŋkanni na mú, ta nàŋjiibii yɛɛge mu à jwo mu cìmpyii. ² Cɔjyeebii pi ke, ta pire yɛɛge mu à jwo mu nɛɛ pi. Cɔpyire mú ti ke, ta tire yɛɛge mu à jwo ma cìmpyicyee, ŋka ná zòvyinre e.

Lenkwucyeebii pi à yaa ná ntɛɛni i ke

³ Tɛɛfee nyε lenkwucyeebii mpiimu na mε, pire pi à yaa ná ntɛɛni i. ⁴ Ŋka pyii, lire nyε mε jampyire ká mpyi lenkwucwonj ŋgemu á ke, pir'à yaa pi Kile yyaha fyagare ntaannini si pi pyɛnyi na, pi i pi sifeebii tugure lwó, bà pi sifeebil'à fyànha a pi woore lwó mε. Lire l'à táan Kile á. ⁵ Lenkwucwonj u nyε uye kanni na, ná sùpya nyε u á, ŋgemu u sí u tugure lwó mε,

ur'à Kile pyi u cyεge tatahage, marii u jáare pílaga bâra canŋa na, bà Kile si mpyi si u tège mε. ⁶ Nka lenkwucwoŋi u nyε mayaare e ke, uru ninŋkwuŋi u nyε, ali mà li ta u nyε nyii na. ⁷ Ta dánafeebii kálali ŋcyii karigii na, bà pi si mpyi s'a cyi kuni jaare, si mpyi tígire cyaga baa mε. ⁸ Shin maha shin à yaa u u cìnmpyiibii tugure lwó, ŋka u pyεnge shiinbii wuuni l'à lyε. Ngemu ká mpyi u nyε a lire pyi mε, urufol'à fworó Kile kuni i feeŋee. Kilecembaabii mú bá à pwóró urufó na.

⁹ Lenkwucyeebii pi à nɔ yyee beetaanre (60) na ke, l'aha nta pi mpyi a kúu pi nàmbaabii na, pire mpíi méyi y'à yaa y'a sémeni dánafeebii s'a pire tère. ¹⁰ Pi à yaa pi pyi metangafee pi kacɛnŋkii cye kurugo, pi à yaa pi ta pi à pi pyiibii byé byínkanna ninɛenne na, pi à yaa pi ta pi à nàmpwuun màra, maa dánafeebii tooyi jyé mú*, pi à yaa pi ta pi à kanhamafeebii pii tège, pi à yaa pi ta pi à kacɛnŋkii shiŋi puni pyi. Nyε lenkwucyeebii pi nyε amuni ke, pire méyi y'à yaa y'a sémeni.

¹¹⁻¹² Nka lenkwucyeebii pi nyε cipyire ke, ma hà raa pire méyi sémeni mε. Shwòhòl'e nàmbajyiini lage sí n-pa pi ta. Lire ká mpyi, ŋwómɛeni pi maha lwó, na pire sí raa báare Kirisita kann'à ke, pi sí lire kèege si kàntugo wà u á. ¹³ Mà bàra lire na, mu aha a pi méyi sémeni, pi sí n-pyi sáafee s'a jaare pyenyi ná yiye shwòhòl'e laaga baa, là mpyimbaa. Lire kanni bà mε, pi sí n-pyi jwunyahamafee, s'a pi ŋwòyi leni sùpyire sannte jwumpe e, s'a jwunjwumbaampe yu mú. ¹⁴ Lire kurugo mii la nyε lenkwucipyire ti nàmbaya jyè†, pi i pyi si, pi i yákili yaha pi pyenyi na sèl'e, bà wuu zàmpeɛnbii si mpyi pi àha ŋkwò tígire cyaga ta wuu na mε. ¹⁵ Mii na mpe jwumpe yu naha na yε lenkwucipyire tà à kàntugo wà Kile kun'à mà kwò, maa ntaha Sitaanniŋi ŋwòh'i. ¹⁶ Dánafeebii shwòhòl'e, ceenji wà cìnmpyicyee ká mpyi lenkwucyee, ur'à yaa u pi tugure lwó, lenkwucyeebii pi nyε piye kanni na ke, bà dánafeebii kurunke si mpyi si já nɔyére ná pire e mε.

Dánafeebii'à yaa pi a pi kacwɔnribii père

¹⁷ Dánafeebii kacwɔnribii pi nyε na pi báaraŋi pyi na ŋwoge ke, pire pi à yaa ná pèente e, yii yaha pire na sèl'e, mpiimu bá pi à piye pwò Kile jwumpe njwunji na ke, pire kaŋyεε na. ¹⁸ Naha kurugo yε y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Mu aha a sùmaŋi bwùun ná nìyi i si u pyàŋi wwù, mu nyε a yaa mu u yi ŋwòyi pwò mε‡.»

Yi mú à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Báarapyiŋ'à yaa ná u sàraŋi iŋ.»

Nde Timóti à yaa u pyi wà ha dánafeebii kacwɔnrɔŋi wà cêege u á ke

¹⁹ Wà ha dánafeebii kacwɔnrɔŋi wà cêege kani là na, ná shiin shuunni taanre nyε a lire kani ŋya maa li jwo mu á mε, ma hà ndá li na mε. ²⁰ Kacwɔnribii pi nyε na kapegigii pyi ke, pire yεε pi sanmpii nyii na, bà pire mú si mpyi s'a fyáge si kàntugo wà kapegigii na mε. ²¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ná u mèlɛkɛebii ninɛwɔnribii nyii na, na mu à yaa mu u maye waha maa ŋcyii karigii puni pyi. Mu à yaa mu u sùpyire puni cùŋkanna ninŋin na, ma hà sùpya pwòŋŋ sùpya na mε.

²² Ma hà funŋke wyèɛŋe si ma cyeyi taha sùpya nùŋŋ na si u pyi dánafeebii kacwɔnrɔwò mε. Shiŋji u nyε na kapegigii pyi ke, ma hà ŋgwò ná urufol'e mε, mu à yaa mu u pyi ná zòvyinre e tèrigii puni i.

²³ Ma hà raa lùtiige kanni byii mε, ta εɛɛɛn sinmpe nimbilere byii ma funŋjanke kurugo, bà mu si mpyi si ŋcùuŋŋ mε, naha na yε mu nyε na ŋcùuŋi na ntahali mε.

²⁴ Pii na nyε wani, pi kapegigii maha ŋcè, mà li ta wà sàha ŋkwò a pi yíbe mε. Pii wogii sí na nyε wani cyire maha ŋcè pi yíbenkwooni kàntugo na. ²⁵ Amuni li mú nyε kacɛnŋkii

* **5:10** Lire tɛni i, nàmpɔŋŋ n'a mpyi a pa mu yyére, mu mpyi maha bilinji wà pyi u à u tooyi jyé. Lire na mpyi bilibii kapyii. † **5:14** Lire tɛnni i, wà fànha mpyi lenkwucyeebii na mε. U poonji kwunŋwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèŋe wani. ‡ **5:18** Duterɛnɔmu 25.4 § **5:18** Levitiki 19.13; Duterɛnɔmu 24.14-15

nyɛ na ja a ɲwɔhɔ mɛ, cyi maha naa. Cyi mɛɛ ká mpyi cyi sàha ɲkwɔ na naa mɛ, cyire si n-kwôro ɲcɛmbaa mɛ.

6

Dánafeebii pi nyɛ bilere e ke, pir'à yaa pi a pi ɲɲufeebii pɛre

¹ Bilibil'à yaa pi a pi ɲɲufeebii pɛre, bà sùpyire si mpyi t'àha raa Kile mɛge kɛɛge, si wuu kàlanɲi pyi laaga baa mɛ. ² Pi nyɛ a yaa pi a pi ɲɲufeebii ɲwɔ kwùun, na pire na nyɛ cɛnmpyii mà tàanna ná Kile kuni i mɛ. Nka pi bá à yaa pi a báare pi á sèl'e, ɲaha kurugo yɛ mpiimu á pi nyɛ na báare ke, pire na nyɛ ntàannamadanafɛe.

Cyire karigii jwo a waha dánafeebil'á.

Cyelentiibii kafinivinibii ná nàfuunɲi kani

³ Wà ha a kàlanɲi wabɛɛ kaan sùpyir'á ɲgemu u à kàntugo wà wuu Kafoonɲi Yesu Kirisita kàlanɲi ɲɲcɛnɲi ná Kile kun'á ke, ⁴ urufɔo na uye pɛre tawage e, u nyɛ a yafyin cɛ mɛ. Jwɲɲyahamafoo u nyɛ u wi. U maha kàshige kwùun jwumpe laaga baa wumpe ɲɲɔ taan, cyire karigii maha ma ná yɲcyɛge ná yoge ná cyàhigii ná sònɲɔpeere ⁵ ná nàkaante tɛgele baa woore e sùpyire shwɔhol'e. Pire cyelentiibii funɲyi nyɛ a ɲwɔ mɛ, pi nyɛ na sɛɲi ɲaa sahanɲi mɛ. Pi na sònɲi na Kile kuni na nyɛ nàfuutakuro.

⁶ Sɛɲi na, Kile kuni na nyɛ nàfuu li ɲaarafeebil'á, ná pi cyeyaay'à pi funɲyi ɲɲɛ. ⁷ Wuu canzege, wuu nyɛ a pa ná yafyin i mɛ, wuu canɲkwuge wuu mú si n-kàre ná yafyin i mɛ. ⁸ Lire e yalyire ná vaaɲyi ká mpyi wuu á, yir'à yaa yi wuu funɲyi ɲɲɛ. ⁹ Mpiimu la ku nyɛ si mpyi nàfuufɛe ke, pire maha piye le kapegigii ɲwɔge e. Sitaannɲi maha pi cù bà yatɔɔgɔ maha ɲcù kàhanɲa na mɛ. Pi ɲyii karigii nimpegigii ná laaga baa wogigii cyi maha pi wuuni kɛɛge feefɛe. ¹⁰ Naha kurugo yɛ nàfuunɲi lage ku maha kapegigii shɲi puni sini, u lag'à pìi ta, ka pi i fworɔ Kile kuni i, maa piye le kyaage e.

Poli à Timŏti yɛɛ

¹¹ Nka Timŏti, mu u nyɛ Kile sùpya ke, laaga tɔɔn cyire karigii puni na, ma a maye waha katiigii mpyiɲi na Kile yyahe taan. Fàha le ma a maye pɲwɔ Kile na, ma a mpyi dānasupya, ma a ma shɲɲɛɛbii kyaa táan may'á sèl'e, ma a maye waha Kile kuni ɲaaraɲi i, ma a mpyi ɲɲmpɲɛfoo. ¹² Ta Kile kuni zhɲi ɲɲcɛnɲi leni. Shɲi ɲɲkwombaanɲi ta, uru kurugo Kile à mu yyere, ka mu u uru jwumpe jwo, maa li cyɛɛ na mu na Kile kuni ɲaare, shɲɲyahara a lire kani lógo maa li ɲya.

¹³ Nyɛ mii sí yi jwo n-waha mu á, ɲyii yaayi puni Davoonɲi Kile ɲyii na ná Yesu Kirisita ɲyii na, ɲgemu u à sɛɲi jwo Pɔnse Pilati á ke, ¹⁴ mu à yaa mu u Kile tɲnnture kurigii puni ɲaara. Ma hà tìgire cyaga yaha ku ta ma na mɛ, fo mà sà yaa ná Kafoonɲi Yesu Kirisita cannuruge e. ¹⁵ U sí núru n-pa Kile ɲyii tɛre e, Kilenɲi u nyɛ yaayi puni ɲɲɔ na ke, uru u nyɛ yyeɲɲke foonɲi, kilenɲi wà saha nyɛ uru kàntugo mɛ, uru u nyɛ saanbii puni Saanɲi, kafeebii puni Kafoonɲi. ¹⁶ Uru kanni u nyɛ Kilenɲi ɲyii wunɲi tèekwombaa; cyage e u nyɛ ke, kuru cyage bèɛnmpe mpèɲi kurugo, sùpya si n-jà n-file u na mɛ, sùpya ɲyii sàha u ɲya mɛ, sùpya ɲyii mú si n-jà u ɲya mɛ. Pèente ná sɲi u pyi u wuyo, fo tèekwombaa. Amiina!

Nde nàfuufeebil'à yaa pi pyi ke

¹⁷ Yi jwo nàfuufeebil'á na pi àha raa piye pɛre si pi cyeyi taha pi nàfuunɲi na mɛ, ɲaha na yɛ nàfuunɲi na nyɛ yakwɔgɔ. Pi à yaa pi pi cyeyi taha Kile na, uru u sí yaayi puni kan wuu á, si wuu funɲyi ɲɲɛ. ¹⁸ Yi jwo pi á na pi a kacɛnɲi ɲɲɲahagii pyi tèrigii puni i, pi àha mpyi cyɛɲgarafɛe mɛ, pi raa pi cyeyaayi yà kaan sùpyir'á ná funɲɔ ɲɲkɲɲi i. ¹⁹ Pi aha a lire pyi, pi sí nàfuu nimbwo ta nùmpaɲa, nàfuunɲi sɛɛ wunɲi nɲwɔnhɔmbaanɲi ná shɲi ɲɲkwombaanɲi.

Poli yɛɛge nizaɲɲke Timŏti á

²⁰ Nye mii jyaŋi Timōti, tūnnture Kile à le mu cye e ke, ti cū ná ma cyeyi shuunniŋi i. Jwumpe laaga baa wumpe p'à kàntugo wà Kile kun'á ke, maye kàanmucya puru ná nàkaante jùŋɔ baa woore na. Pii maha cyire karigii sônŋi na jɔcè, mà li ta sèe bà mɛ. ²¹ Pìl'à jwo na pìr'à jɔcèŋi ta amuni, mà li ta pi à fworɔ Kile kuni i.

Kile u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi ŋgemu tun Timŏti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi Poli à tun Timŏti á ke, uru u à pyi Poli lɛtɛɛŋi nizannɪ, mpɪi u à sɛmɛ na pi jyɛ Kile Jwumpe Semɛŋi i ke. Pi à u nɪnjyewuŋi cù a le kàsɔŋi i Kile jwumpe njwuŋi kurugo. U mpyi a cè na uru tèekwuun'à byanhara. U mpyi a cè mú na uru ká ŋkwù, na uru sí n-kàre Kafoonɪ Yesu yyére. Lire e u à ŋge lɛtɛɛŋi sɛmɛ maa u yɛɛyi nizannɪyi le u e mà tun Timŏti á, maa màban le u e u báaraŋi mpyiŋi na.

Poli mpyi a cè na Timŏti à ŋgaha ta Kile báaraŋi i. Lire kurugo u à u yɛɛ na u pyi uru fiige, u u ŋkwôro u a sùpyire kálali Kile jwumpe na, bà pi à u kála pu na mà u yaha nànjjiwe mɛ; na u à yaa u a kacɛŋɪi pyi sùpyire puni na, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. Bà faapyiŋi maha u kɛɛge báare mɛ, u raa báare sèe sèl'e amuni, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi si nɔ cyeye nɪjyahay'e mɛ.

Poli à Timŏti shéere

¹ Mii Poli u jyɛ Yesu Kirisita tũntunŋɔ mà tàanna ná Kile jyii wuuni i ke, shɪŋi jwɔmɛɛni Kile à lwó ná uru maha ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge cye kurugo ke, u à mii tun mii u sà a uru jwumpe yu. ² Mii à ŋge lɛtɛɛŋi tun mu á Timŏti, mu u jyɛ mii ntàannamajyanɪ mà tàanna ná Kile kuni i ke, wuu Tunɪ Kile ná wuu Kafoonɪ Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i jùjaara ta ma na, pi i yyɛŋɪŋke kan ma á.

Poli à màban le Timŏti i Kile jwumpe njwuŋi na

³ Mii à Kile shéere, uru ŋgemu á mii na báaraŋi pyi ná funvyinge e, na tulyeyi fiige ke. Pɪlaga bàra canɲa na, mii aha a Kile jáare, mii funŋɔ jyɛ na wwùu mu na mɛ. ⁴ Canɲke wuu à láha wuye na ke, mu à mɛɛ sú sèl'e, mii funŋɔ jyɛ a wwò lire na mɛ. Lire e mii la jyɛ si núru mu jya, bà mii funɲke si mpyi si ntáan sèl'e mɛ. ⁵ Mii funŋɔ sàha wwò mu Kile kuni jaaraŋkanni nɪjcenni na mɛ, mu nulyage Loyisi ná mu nunɪ Enisi à lire ndemu jaara mu yyaha na ke. Mii mú s'à tɛɛn ná l'e na mu à kwôro lire kuni i.

⁶ Lire kurugo tɛni i mii à na cyeyi taha mu jùŋke na maa Kile jáare, ka mu u Kile màkange ŋkemu ta u báaraŋi mɛɛ na ke, maye pwɔ bà kuru si mpyi si ŋkwôro mu cye e mɛ. ⁷ Kile Munaani ká wuu yyaha cù, wuu saha jyɛ a yaa wuu a fyáge mɛ, jaha na yɛ li sí fànha kan wuu á, si tàange le wuu zòmɲyaagil'e, si wuu pyi wuu cù wuye na. ⁸ Lire kurugo ma hà raa silege s'a wuu Kafoonɪ Yesu kyaa yu sùpyir'á mɛ. Mii mɛɛ jyɛ kàsɔŋi i u mɛge kurugo ke, lire kà mpyi ma á silege kyaa mɛ. Nka maye pwɔ Kile fànhe nɪŋkange na, ma a ma nàzhan lwó kyaage e mii fiige Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo.

⁹ Kile u à wuu shwɔ, maa wuu yyer'a pyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu. Wuu kacɛŋɪkii kurugo bà u à lire pyi mɛ, wuu ná Yesu Kirisita wwoŋɛɛge kurugo, u à jwɔ wuu na maa lire pyi mà tàanna ná u jyii wuuni i, mà dɪjyɛŋi ta u sàha sìi mɛ. ¹⁰ Numɛ u à lire kacɛnni cyêe wuu na wuu Shwofoonɪ Yesu Kirisita mpanɪ cye kurugo. Uru u à fànha ta kwùŋi na, maa li cyêe na wuu aha jɛɛ Jwumpe Nintanmpe na, wuu sí shɪŋi nɪŋkwombaani ta. ¹¹ Puru Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo Kile à mii pyi u tũntunŋɔ. Mii na puru jwumpe yu sùpyir'á marii pi kálali pu na. ¹² Lire kurugo ŋke yyefuge puni jyɛ mii jɔŋ'i. Nka lire ná li wuuni mú i, lire jyɛ mii á silege kyaa mɛ, jaha na yɛ ŋgemu na mii à na cyɛge taha ke, mii à uru cè, mii mú à tɛɛn ná l'e, nde mii à kan u á ke, li síŋi jyɛ u na mà lire màra fo dɪjyɛ canɲkwɔge.

¹³ Jyɛ Timŏti, jwumpe sèe wumpe mii à jwo mu á ke, puru yaha maye funŋ'i, maa maye pwɔ Kile kuni jaaraŋi na. Ntàannamagare ti jyɛ na ntaa Yesu Kirisita wwoŋɛɛge e ke, ta ma karigii pyi ma a ntàanni ná tire e. ¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à jwo mu á ke, ma hà wà

yaha u a pu labali u a yu mε. Pu mâra ná Kile Munaani fânhe e, lire ndemu l'à tèn wuu e ke.

¹⁵ Mu à cè na Azi kùluni dánafeebii pun'à kântugo wà mii na, Fijeli ná Erimojeni mú na jye pire e. ¹⁶ Nka Onεzifōri wi ke, u à mii funnke jñe kariii ninyahagil'e. Mii kàsujyiini jye a pyi u á silege kyaa mε. Kafoonji u jñnaara ta u pyenge shiinbii na. ¹⁷ Tèni i u à pa naha Ōromu kànbwōhe e ke, u à mii cya fo mà mii nya. ¹⁸ Kafoonji Kile u jñnaara ta u na diñyeni canñkwōge Kafoonji Yesu mεge na. U à kacennkii jcyiimu pyi mii na mà mii yaha Efese kànhe e ke, mu Timōti à cyire cè mà tòro sùpyire puni na.

2

Kirisita sèbaarayiñi kani

¹ Jye mii jyanji Timōti, Yesu Kirisita à jwō mu na maa fânhe nkemu kan mu á, mu ná u wwoñεεge e ke, ta Kile kuni jaare ná kur'e. ² Kile Jwumpe mu à lógo mii jwō na shinnyahara jyii na ke, puru jwumpe jwo piiberil'á, wà sí n-jà cye taha mpiimu na, ná pire mú sí n-jà pu jwo piiberil'á ke.

³ Ná mu sí jye Yesu Kirisita sòrolashi njcennε, ma nàzhan lwó yyefuge e. ⁴ Kampyi sòrolashiñi la jye si ntáan u jñufoon'á, u kapyiñkii saha jye a yaa cyi pyi shintiwe wogii fiige mε. ⁵ Ngemu u jye na kajatafere fi mú ke, u aha mpyi u jye na fi mà tàanna ná tire tafere kuzhegil'e mε, urufoo si kajanjwooni ta mε. ⁶ Faapyiñi u à màban le uye e sèl'e ke, uru sí n-fyânha u kanhare tōnnji ta. ⁷ Karigii yyaha mii à jwo mu á ke, funnke cya cyi na sèl'e. Lire ká mpyi, wuu Kafoonji sí mu tège bà mu si mpyi si cyi puni yyaha cè mε.

⁸ Funñ cwo saannji Dawuda tùluge shinñi Yesu Kirisita na, u à kwù maa jè a fwooro kwùñi i. Puru Jwumpe Nintanmpe mii jye na yu sùpyir'á. ⁹ Puru jwumpe njwunji kurugo, mii jye kyaage e, pi à mii le a pwō kàsuni i, mu à jwo kakuumpyi u jye mii. Nka lire jye a li cyêe na Kile Jwumpe pi à le a pwō kàsuni i mà dε! ¹⁰ Mii à kuru kyaage puni kwù naye e, Kile njcwnribii kurugo, bà Yesu Kirisita si mpyi si pi shwō pi i mpyi Kile sìnampe e fo tèekwombaa mε. ¹¹ Mpe jwumpe na jye kanyεε:

Wuu aha nkù ná Kirisita e,
wuu sí n-pyi jyii na ná u e.

¹² Wuu aha kyaage kwù wuye e,
wuu sí n-pyi fânhe e ná u e,
ñka wuu aha kântugo wà u na,
u mú sí kântugo wà wuu na.

¹³ Wuu mée ká mpyi wuu jye a jà a kwôro ná u e tèrigii puni i mε,
wuu a yaa wuu li cè u na jye ná wuu e tèrigii puni i
jaha na ye u jye na nùruli u jwōmεeni jwōh'i mε.

¹⁴ Ta sùpyire funñ cwo mpe jwumpe na, yi jwo a waha pi á Kile jyii na, na pi àha raa nàkaante laaga baa woore pyi mε, kanwō jye ti na mε, ti mú jye na ti lógofeebii leni kuro njcenni i mε, ti maha pi wuuni kèεge. ¹⁵ Mu wi ke Timōti, maye waha ma a li cyêe Kile na na mu na jye u báarapyi njcennε, bà mu si mpyi ma hà bú jùzogoro ta ma báarañi cye kurugo mε. Ta Kile jwumpe yu ma a jwōge, puru pu jye sèñji. ¹⁶ Cù maye na nàkaante laaga baa woore mpyiñi na, ti jye a táan Kile á mε, jaha na ye mpii pi maha tire nàkaante shiñi pyi ke, ti maha pire laage tōnge Kile na. ¹⁷ Tire nàkaante maha kakyaare pyi, bà nōkwombaaga maha fwónre na nkèεge mε. Imεnε ná Fileti na jye tire nàkaante pyifeebil'e. ¹⁸ Pi à sèñji kuni yaha marii fini na Kile à dánafeebii jè a yige kwùñi i mà kwò, na kwuñε saha jye mε. Lire pyiñkanni na, pi à sùpyire tà jwō fáanña a yige Kile kuni i. ¹⁹ Nka Kile Jwumpe jye na nkèennji mε, pu na jye mu à jwo бага nintaa ndemu l'à faanra a jwō ke, l'à sémε lire nintaani na:

«Kafoonji Kile à u wuubii cè*.»

* 2:19 Nōmburu 16.5

L'à sémé mú na:
«Shin maha shin u à jwo na uru na nyé Kafoonji Kile wu ke, urufoo u láha kapegigii mpyinji na.»

²⁰ Mu aha jyè shinbwonji wà bage e, mu maha li nya na bage yaayi yà na nyé sɛɛn wuyo, yà s'à yaa ná wyéɛfyinnji i, yà sí nyé cire wuyo, yà sí nyé cogo wuyo. Yajigiyi longara wuyi maha yaha canmbwoyi mɛɛ na, marii jígini ná yi sanjyi i canmpyaagii sanɲkil'e.

²¹ Nyé amuni li mú nyé, ngemu ká láha kapegigii mpyinji na ke, urufoo sí n-pyi mu à jwo yajiginɛ longara wogo. Urufoo sí n-yaha uye kanni na u nùɲufoonji báaraɲi mɛɛ na. Urufoo kanwɔɔni sí n-pêe u á sèl'e. Urufoo sí n-bégele báaraɲi nɲɛnɲi shɲi puni mpyinji mɛɛ na.

²² Timŏti, nàɲjiibii na òrili pi nyii karigii nintiimbaagii ɲɛyiimu kurugo ke, laaga tɔɔn cyire na feefee! Maye waha ma a katiigii pyi, ma a mpyi dânasupya, ma a ma shinɲɛebii kyaa táan may'á, mpíi pi nyé na Kafoonji pêre ná zòvɲinre e ke, mu ná pire pi bê. ²³ Ma hà raa ma ɲwɔge leni nákaante laaga baa woore e mɛ, tire maha ma ná yoge e. ²⁴ Mà li ta Kafoonji Yesu báaraɲi nyé a yaa u a kâshi kwùun mɛ. U à yaa u a sùpyigire pyi ná sùpyire puni i, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni ɲaaraɲkanni na, u à yaa u kariii kwú uye e.

²⁵ Mpíi pi nyé na u kyáli ke, u raa pire leni kur'e ná lùtaanni i. Shwɔhɔl'e Kile sí pyinɲkanna kan pi á, bà pi funzɔnɲore si mpyi si ɲkêɛnɲe, pi i sɛɛnɲi cè mɛ, ²⁶ si funɲɛnɲe ta si piye shwɔ Sitaanninji na, uru ngemu u à pi cù bà kànhaɲa maha yaaga cù mɛ. Pi kacuni li nyé Sitaanninji á, pi raa uru nyii wuuni pyi.

3

Dɲyɛɲi canzanɲyi kani

¹ Nyé Timŏti, mu à yaa mu u li cè na dɲyɛɲi canzanɲyi sí n-waha sèe sèl'e, ² ɲaha na yɛ sùpyire sí raa n-kòre tiy'á, ti funzɔnɲore puni sí n-taha wyéɛɲi na, pi sí raa piye pêre, pi si raa piye cyiin sônɲɔ mɛ, pi sí raa Kile mɛge kèɛge, pi si n-pyi ná pèen'i mà yaha tíi ná pi sifeebil'e mɛ, pi si wà kacɛnnɛ cè mɛ, pi mú si Kile kuni kani là le dá e mɛ. ³ Pi sí n-pyi sùpyigire baa ná ɲùɲaara baa shiin, s'a sùpyire sannte mɛyi kèɛge, pi si n-jà n-cù kapegigii mpyinji na mɛ, pi sí n-pyi shinpíi, pi tafunɲi u sí n-pyi kacɛnɲkii mpyinji. ⁴ Pi sí raa sùpyire leni cye e, pi tɛɛnmɛ sí n-pɛn, s'a piye pêre sèl'e. Pi sí nyii yige pi yabilimpíi nyii karigii kurugo mà tòro Kile nyii wogigii na. ⁵ Pi sí piye pyi sùpyire nyii na, mu à jwo Kile kuni ɲaarafee nɲɛnɲii, mà li ta pi si ɲɛɛ piye yaha Kile u a ɲkêɛnɲi mɛ. Timŏti, laaga tɔɔn uru supyishinji na.

⁶ Pi pìi maha jyè pyɛnyɛ i marii cyeebii funɲɔ baa wuubii pìi wɔɔge ná pi ɲwɔtanyi i, bà pi si mpyi s'a ɲɛɛge pi jwumpe na mɛ. Pire cyeebil'à kapegigii nɲɲahagii pyi, maa pi nyii karigii shɲi puni pyi ɲɛyiimu cyi à kàntugo wà Kile kun'á ke. ⁷ Tèrigii puni i, pi la maha mpyi si kariii yyaha cè, ɲka pi si n-sii n-jà sɛɛnɲi cè mɛ. ⁸ Pire nàmbaabii na sɛɛnɲi tũnni, bà Zhanɛsi ná Zhanberɛsi* à Kile tũntunɲi Musa tũn tècyiini i mɛ. Pi funzɔnɲore pun'à lwɔ a pwɔ kapegigii mpyinji na, pi Kile kuni ɲaaraɲi nyé ɲùɲɔ baa. ⁹ ɲka pi karigii si n-shà yyaha na mɛ, ɲaha na yɛ shinɲyahara sí n-pa li cè na pi funɲɔ baa wuu pi nyé, mu à jwo Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

Timŏti à yaa u kwôro Kile kuni i

¹⁰⁻¹¹ Timŏti, mu wi ke, karigii na mii à kâla ke, ná mii toronɲkanni ná karigii mii la nyé si mpyi ke, ná mii Kile kuni ɲaaraɲkanni ná pyinɲkanni na mii à cù naye ke, ná pyinɲkanni na sùpyire sannte kyal'à táan mii á ke, ná pyinɲkanni na mii à naye waha Kile kuni i ke, ná pyinɲkanni na mii à kyaala sùpyire cye e ke, mu à pyi mii fiige cyire puni i. Mu à li cè na mii à kyaala Antiyɔshi ná Ikoni ná Lisitiri kànyi i. Mii à kyaala wani sèl'e, ɲka lire ná li wuuni mú i, wuu Kafoonji à mii yige kuru yyefuge puni i pi cye e. ¹² Lire pyinɲkanni na, shin maha shin la ku nyé s'a Kile kuni ɲaare Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge e ke, urufoo sí

* 3:8 Yahutuubii na sônɲi na Misira ɲcèfeebii kyaa l'à jwo Èkizodi 7–8 i ke, pire pi nyé Zhanɛsi ná Zhanberɛsi.

n-kyaaala sùpyire cye e. ¹³ Nka shinpiibii ná kafinivinibii pi ke, pire sí yyaha le kapegigii mpyiŋi na, pi sí raa sùpyire wuruge s'a piye wuruge mú.

Kile Jwumpe Semɛŋi kaŋwɔɔni

¹⁴ Mu wi ke Timŏti, karigii na mu à taanna, ka mu u dá cyi sɛɛŋi na ke, maye pwɔ cyi na, ɲaha na yɛ mpɛi pi à mu taanna cyi na ke, sɛɛshiin pi. ¹⁵ Mà lwó fo mu ɲyɛ nàŋkocyɛɛre e, mu à Kile Jwumpe Semɛŋi kâla a cè, uru Semɛŋi jwumpe pu sí n-jà yákilifente kan mu á, bà mu si mpyi sí dá Yesu Kirisita na si shwɔ mɛ. ¹⁶ Uru Semɛŋi jwumpe pun'à fworɔ Kile e, lire kurugo pu tayyɛreg'à pɛɛ, pu sí n-jà sùpya taanna, pu sí n-jà sùpya yɛɛ si u le kuni nɲɛnni i, pu sí n-jà sùpyaŋi kúu, si u yaha katiigii mpyiŋi na, pu na lire puni ɲwɔge. ¹⁷ Lir'à pyi bà Kile kuni ɲaarafeebii si mpyi si fũŋŋ s'a sì yyaha na kacɛŋkii shinɲi puni mpyiŋi i mɛ.

4

Poli à Timŏti pyi u yyaha le Kile jwumpe ɲjwunɲi na

¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ɲyii na, uru ŋgemu u sí núru n-pa saanwa, si mpyi sùpyire ɲũŋ na, si kwùubii ná ɲyii wuubii sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e ke, ² na mu à yaa mu u a Kile jwumpe yu ma a fɛɛŋɛ sùpyir'á tɛrigii puni i, tɛwaa bâra tɛetaan na. Pi aha kyaa pyi ndemu l'à para ná Kile kuni i ke, li jwo pi á. Ta pi yɛɛge ma a maban leni pi e sɛl'e, ma a pi taanni Kile kuni ɲaaraŋkanni na ná lùtaanni i. ³ Naha kurugo yɛ tɛni là na ma, sùpyire sí n-pa raa ɲcyíge kàlaŋi nɲɛnni lógogo, s'a pi ɲyii karigii pyi si ntaha cyelentiibii kafinivinibii pi ɲwɔh'i mpiimu jwumɔ p'à táan pi nɲgyigil'á ke. ⁴ Pi sí raa ɲcyíge sɛɛŋi lógogo, jwunɲyempe laaga baa wumpe pu sí n-táan pi nɲgyigil'á. ⁵ Nka mu wi ke Timŏti, cù maye na tɛrigii puni i, ma a kyaage kwú maye e, ma a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Báara maha báara Kile à le mu cye e ke, ma a uru pyi ma nɔ u tɛɛni na.

Poli à jwo u mbòŋi kyaa na

⁶ Mii wi ke, li saha sì mɔ mɛ, mii sí n-kwû. Mii sìshange sí n-wu n-pyi sárage fiige. ⁷ Mii à báaraŋi pyi Yesu Kirisita á ná na zòmbilini puni i, bà zhìlɛŋɛ nɲɛnnɛ maha zhì leni mɛ. Báaraŋi Kile à kan mii á ke, mii à uru pyi a nɔ u tɛɛni na. Mii tafɛɛr'à nɔ ti tɛɛni na, mà mii ta mii à kwôro Kile kuni i. ⁸ Numɛ Kafoonɲi Yesu à mii tafɛɛre sàraŋi yaha mii yyaha na nɲyɲi na, mii sí ntɛiŋi kajaŋjwooni ta. U à tɛi, u sí sùpyire puni sâra sí n-tàanna ná pi kapyiŋkil'e diɲyɛŋi canɲkwɔge. Mii kann'á bà u sí uru sàraŋi kan mɛ, shin maha shin u à bɛgel'a u tɛɛnuruni sige ná funntange e ke, pire puni sí uru sàraŋi ta.

Poli yɛɛyi nizaŋɲi Timŏti á

⁹ Timŏti, maye waha ma a mpa na yyɛre numɛ sasa, ¹⁰ ɲaha na yɛ mii wwɔŋɛŋi Demasi à kàntugo wà mii na, u funzɔŋŋɔre pun'à taha diɲyɛŋi karigii na, lire e u à kàre Tesaloniki kànhe e. Kerezansi à kàre Galati kùluni i, Titi mú s'à kàre Dalimasi kùluni i. ¹¹ Luka kanni u à kwôro ná mii i naha. Mu aha a si raa ma, yi jwo Marika á yii raa ma siɲcyan, ɲaha na yɛ u tayyɛreg'à pɛɛ mii báaraŋi i. ¹² Mii à Tisike tun Efese kànhe e. ¹³ Mu nimpaŋi, ma a ntòro Torasi kànhe e Karipusi yyɛre, ma a na vaaŋntinmbwɔhe shwɔ ma a ma, ná mii sémɛbii, ɲka sɛɛge wuubii kyaa li ɲyɛ mii na sɛl'e.

¹⁴ Tunntunnaŋi Alɛzandiri à kapii pyi mii na. Nka Kafoonɲi sí li fwooni tò u na. ¹⁵ Ta maye kàanmucaa u na mú, ɲaha na yɛ u à ntũŋke taha wuu na wuu jwumpe kurugo.

¹⁶ Toɲcyiige e mii à kàre yukyaala bage e ke, sùpyaŋi wà tufiige ɲyɛ a ɲɛn'a mii tɛge jwumpe na mɛ. Pi pun'à kàntugo wà mii á, maa mii yaha naye nɲkin. Nka Kile kà lire kapiini fwooni tò pi na mɛ. ¹⁷ Nka Kafoonɲi Yesu à mii tɛge maa fànha kan mii á, ka mii i jà a Kile Jwumpe jwo sɛl'e, mpɛi pi ɲyɛ pi ɲyɛ Yahutuu mɛ, pire pun'à pu lógogo.

Sitaanninɔ na nyɛ mu à jwɔ cànragɔ, ɛka Kafoonɔ à mii shwɔ ku na. ¹⁸ Mii à li cè na Kafoonɔ sí mii shwɔ si mii pyi mii u láha kapegigii mpyinɔ na, si mii le u saanre e nɔnyinɔ na. U à yaa ná pèente e fo tèekwombaa. Amiina

Fwùɔ nizanɔ

¹⁹ Pisisili ná Akilasi shéere ma a Onɛzifɔri pyɛngɛ shiinbii shéere mú. ²⁰ Erasiti wi ke, ur'à tèn Kɔrenti kànhe e. Torofimu sí wi ke, mii à yiri u yangwunɔ taan Miletɔ kànhe e. ²¹ Maye waha, ma a mpa na yyére mà jwɔ wyeere tɛni li nɔ ke. Ebulusi ná Pudɛnsi ná Linusi ná Kolojya ná dánafeebii sanmpii pun'à mu shéere naha. ²² Kafoonɔ Yesu u kwôro ná mu i, u u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterengi Poli à tun Titi á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterengi funṅɔ jwumpe e ke

Titi na mpyi Poli báarapyinɛ Kile kuni i. Tèni i Poli à nge leterengi tùugo u á ke, lir'à u ta Kereti kɔni i. Poli à yi jwo u á na u kacwɔnribii pɔi tɔnɛ tɔnɛ Kereti kɔni dánafeebii kurunyi jùṅɔ na, pi raa pi karigii cwɔnre. Nge leterengi i jùmbwoyi taanreni yi nyɛ:

Pyinṅkanni na dánafeebii kacwɔnribil'à yaa pi pyi ke (1.5-16).

Ná dánafeebil'e Titi sí raa báare, mu à jwo nɔṅkolyeebii ná kàcinjyeebii ná nànjiibii ná bilibii ke, Poli à Titi yɛɛ pire cùṅkanni na (2.1-15).

Nde dánafeebil'à yaa pi pyi bà pi si mpyi si ntɛn yyɛninṅke e mɛ, u à lire jwo u á (3.1-15).

Poli à Titi shéere

¹ Mii Poli u nyɛ Kile báarapyi ná Yesu Kirisita tùntunṅɔ ke, mii u à nge leterengi séme.

Kile à mpiimu cwɔnɔ ke, u à mii tun na mii u kuni le pire taan, si sɛɛni cyɛɛ pi na mà tàanna ná Kile yyaha fyagare e, ² bà pi si mpyi si sɔnṅɔɔ tatahaga ta shɛṅi ninṅwombaani kàmpanṅke na mɛ. Kileni u nyɛ u nyɛ na fini mɛ, uru u à uru shɛṅi ninṅwombaani jwɔmɛɛni lwó mà dɔnyɛni ta u sàha sì mɛ. ³ Wu Shwofoonj Kile jyii tèr'à nɔ ke, ka u u uru shɛṅi cyɛɛ wuu na u jwumpe cye kurugo, maa puru njwunji tùnture le mii cye e.

⁴ Nyɛ Titi, mu u nyɛ mii jyanj yabilinji mà tàanna ná Kile kuni i, lire ndemu l'à wuu pyi wuu à wwò ke, mii sí nge leterengi tun mu á. Wu Tunj Kile ná wuu Shwofoonj Yesu Kirisita pi jwɔ ma na, pi i yyɛninṅke kan ma á.

Dánafeebii kacwɔnribii kani

⁵ Nyɛ Titi, mii à mu yaha Kereti kɔni i, bà mu si mpyi si karigii ninṅcwɔnrɔmbaagii yaha cyi cyi kuni ta mɛ. Kacwɔnribii pɔi cwɔnɔ dánafeebii shwɔhɔl'e ma a pire tɔnɛ kànyi yyaha kurugo dánafeebii kurunyi jùṅɔ na, bà mii à yi jwo mu á mɛ.

⁶ Dánafeebii kacwɔnrɔn' à yaa u pyi tɔgire cyaga baa, u à yaa u kúu u cwɔni na*, u pyiibil' à yaa pi u jwɔmɛɛni cù, pi nyɛ a yaa pi jùṅɔ kyán u na mɛ. Pi à yaa pi pyi metangafee. ⁷ Tɔgire cyaga nyɛ a yaa ku ta dánafeebii kurunṅke kàanmucyafoonj wà na mɛ, jaha na yɛ Kile sùpyiibii kacwɔnrɔn' u nyɛ u wi, u nyɛ a yaa u pyi yàmpeenɛfoo mɛ, u nyɛ a yaa u pyi lùfwuufufoo mɛ, u nyɛ a yaa u pyi sinmbya mɛ, u nyɛ a yaa u pyi supyikyanga mɛ, u à yaa u a wyɛɛni caa fyɔnmɛ na. ⁸ U à yaa u pyi nàmpɔnmarawa, u raa kacɛnṅii pyi, u à yaa u pyi yákilifoo, u raa katiigii pyi, u à yaa u pyi ná zòvyinre e, u u jà uye na. ⁹ U à yaa u uye pwɔ jwumpe sɛɛ wumpe ṅkalanj na, mpemu na u à kâla ke, lire e u sí n-jà màban le sùpyire e, s'a ti taanni Kile kuni jaaranṅkanni na. Lire cye kurugo mú, mpɔi pi nyɛ na jwumpe sɛɛ wumpe tùnni ke, u sí n-jà pire tawuruge cyɛɛ pi na.

Kereti kɔni dánafeebii kurunyi kani

¹⁰ Mii na mpe jwumpe yu, jaha na yɛ shinjyahara nyɛ na jɛɛge jwumpe sɛɛ wumpe na mɛ, maa piye pwɔ jwumpe laaga baa wumpe njwunji na, marii sùpyire wuruge, pire e Yahutuubii pi maha jwo na fànhe kyaa li dánafeebii pi kwɔn ke, pire pi à jyaha. ¹¹ Mu à yaa mu u pi sige puru jwumpe shɛṅi njwunji na, jaha na yɛ pi maha pyɛnyi yà nimpuyo jwɔ fáannj na yige Kile kuni i ná uru jwuzhinj i, wyɛɛni kurugo. ¹² Sìncyiimefoonj wà na mpyi Kereti kɔni i, ur'à jwo na:

«Kereti kɔni shiinbii na nyɛ kafinivinimii tèrigii puni i,
pi na nyɛ mu à jwo sige yaaya nimpɔye,
sàafee pi nyɛ pi pi,
pi funzɔnṅɔre pun'à taha yalyire na.»

* 1:6 Pii maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe ninṅkin poo.»

¹³ Uru nàñ'á sèe jwo, lire kurugo mu à yaa mu u pi yere ma a pi le kur'e, bà pi si mpyi s'a Kile kuni jaare li jaaraŋkanni na me. ¹⁴ Pi nyɛ a yaa pi taha Yahutuubii jwunjiyempe laaga baa wumpe jwɔh'i me. Mpii pi na sèeŋi cyíge ke, pi mú nyɛ a yaa pi taha pire jwumpe fye e me. ¹⁵ Mpii pi nyɛ ná zòvynre e ke, yafyin sì n-jà pi jwɔhɔ Kile yyahe taan me, ŋka mpii pi nyɛ na Kile kuni tùnni, ná pi nyɛ ná zòvynre e me, yafyin sì n-jà pire pyi pi ffiniŋe Kile yyahe taan me, mà li pyi naha na ye pi nyɛ ná funɲɛnɲi'i me, pi sònnɔr'á pi. ¹⁶ Pi maha jwo na pir'á Kile cè, ŋka pi kapyiŋkii cye kurugo, li maha ɲcè na pi jwumpe nyɛ sèe me, shinpii pi nyɛ pi pi, pi à jùŋɔ kyán Kile na, pi sì n-si n-jà kacɛnne pyi me.

2

Yereŋkanni na Titi à yaa u a dánafeebii yerege ke

¹ Mu wi ke Titi, ta kàlaŋi nɲɛnɲi kaan sùpyir'á. ² Yi jwo nàŋkolyeebil'á na pi i piye pèrege cè, pi i mpyi sèeshiin, pi i mpyi yákilifee, pi i piye waha Kile kuni i ná tàange ná lùtaanni i.

³ Yire ninuyi taha cɲjyeebil'á mú, bà pi jaaraŋkanni si mpyi si ntàanna ná Kile kuni i me, pi àha raa pi shinɲeebii meyi kèege me, pi àha mpyi sinmbyaa me; pi a sùpyire sannte leni kur'e, ⁴ bà pi si mpyi si li cyêe cipyire na, pyiŋkanni na pi à yaa pi pi nambaabii ná pi pyilibii kyaa táan piy'á me; ⁵ pi i mpyi yákilifee, pi i mpyi fyinme sùpyii, pi i piye kan pi pyenyi báaraŋ'á, pi raa kacɛnɲii pyi; pi i pi nambaabii jwɔmyahigii cú, bà sùpyire si mpyi si Kile jwumpe le dá e me.

⁶ Yire mu à yaa mu u jwo nàñjiibil'á mú, na pi pyi yákilifee karigii puni i. ⁷ Mu yabilin'á yaa mu u pyi yyecyeene kacɛnmpyiini i. Fànha le ma a sùpyire taanni ná zòvynre e. ⁸ Ta jwuntarampe kanni yu, bà sùpyire si mpyi pi àha raa cwo cyaga jaa mu na me. Mu aha ja lire na, wuu zàmpeɛnbii sí n-sílege, pi mú saha si tajwugo ta wuu na me.

⁹ Yi jwo bilibil'á na pi piye tîrige pi jùŋufeebil'á karigii puni i, pi raa pi nyii karigii pyi. Pi àha raa pi jwɔ kwùun me. ¹⁰ Pi àha pi yaaga yu me, pi li cyêe tèrigii puni i na pire na nyɛ dânasupyii, jwumpe wuu nyɛ na yu wuu Shwofoonji Kile kyaa na ke, bà sùpyire si mpyi si puru le dá e me.

¹¹ Naha kurugo ye kacɛnni Kile à pyi ke, u à lire cyêe sùpyire na. Lire kacɛnni cye kurugo sùpyire puni sí n-jà n-shwɔ. ¹² Lire kacɛnni kurugo, Kile à jwo na wuu cyé kapegigii na, wuu u kântugo wà wuu nyii karigii nimpegigil'á. Lire ká mpyi, wuu sí n-pyi ŋge dɲyɛŋi i yákilifee s'a katiigii pyi, s'a fyáge Kile na. ¹³ Wuu sònnɔr'á taha canmbwɔhe ŋkemu na, ná wuu na kuru sigili ke, kur'e wuu Shwofoonji Yesu Kirisita u nyɛ wuu Kilebwoonji ke, uru sí uye cyêe u sinampe e. ¹⁴ U à uye pyi sáraga wuu kurugo, maa wuu jùŋɔ wwû kapegigii puni i. U à lire pyi bà wuu si mpyi si mpyi sùpyii fwɔnrɔ baa wuu, mpiimu Kile à cwɔnr'a yaha uye mɛɛ na ke, si wuye pɔwɔ kacɛnɲkii mpyiŋi na.

¹⁵ Nyɛ tayyérege Kile à kan mu á ke, mà tàanna ná kur'e fànha le ma a sùpyire yerege ná mpe jwumpe e bà pi si mpyi si ŋkwôro Kile kuni i me. Wà nyɛ a yaa u mu wíl'a faha me.

3

Kile à jwɔ wuu na maa wuu shwɔ mana

¹ Yi jwo dânafeebil'á ma a pi funɲɔ cwo, na pi piye tîrige fànhafeebii ná kɪni jùŋufeebil'á, pi i pi jwɔmɛɛni cú, pi i piye pɔwɔ kacɛnɲkii mpyiŋi na tèrigii puni i. ² Pi àha jwumpime jwo sùpya na me, pi àha raa kàshi kwùun mú me, pi pyi lùtaanfee ná jùmpɲɛfee tèrigii puni i. ³ Tèni l'e, wuu mpyi funɲɔ baa shiin, maa jùŋɔ kyán Kile na. Wuu mpyi numpini i, marii wuu nyii karigii shiŋi puni pyi. Wuu mpyi shinpii, maa mpyi ná yɲɲcyɛge e. Wuu kapyiŋkii mpyi a pɛn sùpyire sannt'á, wuu ná wuye shwɔhɔl'e maa wuye pɛn mú. ⁴ Ŋka tèni i wuu Shwofoonji Kile à li cyêe sùpyire na na ur'á jwɔ, ti kyaa mú s'à táan ur'á ke, ⁵ u à wuu shwɔ mana. Wuu kacɛnɲkii kurugo bà u à lire pyi me. Kile à wuu jùñaara ta maa wuu shwɔ, maa wuu jyé a ffiniŋe. U à lire pyi u Munaani fànhe cye kurugo, maa wuu

pyi sùpyii nivənmii bà wuu si mpyi si shìŋi nivənni ta mɛ. ⁶ Kile à u Munaani le wuu e ná funvyinge e, wuu Shwofoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ⁷ Lire pyiŋkanni na, u à jwə wuu na maa wuu tí u yyahe taan, shìŋi niŋkwombaanji na wuu sònŋər'á taha ke, bà wuu si mpyi si uru ta mɛ. ⁸ Puru jwumpe na jye kaŋyɛɛ.

Mii la jye ma a pu jwo a waha dánafeebil'á bà pi si mpyi s'a kacənnii pyi tɛrigii puni i mɛ. Lir'á jwə, sùpyire puni tòn na jye lire e. ⁹ Ma hà raa ma jwəge leni nàkaante jùŋə baa woore e mɛ. Pi aha a wuu tulyeyi u tulyeyi mɛyi nàkaante pyi, ma hà ma jwəge le t'e mɛ. Pi aha nàkaana pyi mà yyaha tí ná MusaSaliyanji i marii piye tūnni, ma hà njwo ná pi e mɛ. Tire nàkaante pun'á sii jùŋə baa.

¹⁰ Ngemu ká a li caa si dánafeebii kurunke jya ke, urufoo yɛɛ, u aha mpyi u jye a li jwə yaha mɛ, jwo ná u e tozhənwogo. U aha mpyi u jye a lógo mɛ, ma hà núru ŋgwə ná u e kyaa na mɛ. ¹¹ Mu à li cè na shin maha shin u jye ná kuru funŋke shiŋi i ke, urufol'á fworo Kile kuni i, shiŋpi u jye u wi, jaha na ye u kapyiŋkil'á li cyée na u jye a tí mɛ.

Yɛɛge nizannke

¹² Mii sí tūnnəŋə tun mu á, shwəhəl'e Aritemasi, lire jye mɛ Tisike. Pi wà ha nɔ mu na, ma a maye waha, ma a mpa na yyére Nikopolisi kànhe e, jaha na ye mii la jye si sà wyeere tɛni pyi wani. ¹³ Zenasi u maha kɪni saliyanji cyère sùpyire na ke, maye waha ma a u ná Apolosi tɛge pi kùsheeni na, bà li si mpyi yaaga kà ŋkwə pi kùŋə mɛ. ¹⁴ Wuu cɪnmpyiibii jye a yaa pi pyi kaŋwə baa mɛ. Māban le pi e bà pi si mpyi s'a kacənnkii shiŋi puni pyi tɛrigii puni i s'a plɪ tère tɛəwaagil'e mɛ.

¹⁵ Cɪnmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pire pun'á mu shéere. Wuu kyal'á táan mpiimu á Kile kuni i ke, wuu à pire puni shéere.

Kile u jwə yii puni na, u u jwó le yii á.

Lετερενη Poli à tun Filemɔ á ke
Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lετερενη funηɔ jwumpe e ke

Jwumpe Nintanmpe pu nyε na Yesu kyaa yu ke, Poli à puru jwo Filemó á, ka u u dá pu na. Filemó na mpyi shinbwo, bilinani wà na mpyi u á, uru mεge na mpyi Onεzimu. Ka uru bilinani si mpa fê.

Lir'à pi ta pi à Poli cù a tò kàsunji i Kile Jwumpe njwunji kurugo. Nye ka Onɛzimu si fê a sà uye ta Poli yyére kàsunji i. Nye lir'à pyi ke, ka Poli si wá na Yesu kyaa yu Onɛzimu á fo u à pa dá Yesu na. Lire kàntugo ka u u Poli tègɛ Yesu kani njwunji na sùpyire sannt'á. U kyaa mpyi a táan Poli á sèè sèl'e fo Poli mpyi maha u pyi uru jyanji mà tàanni ná Kile kuni i. Nye tɛni là à pa nɔ, ka Poli si li lwó uye funɲ'i na uru sí Onɛzimu núrunɔ n-tùugo Filemɔ á.

Lire tènì i, bilinji n'a mpyi a fê, ka pi i nùr'a u ta a cû, u jùñufoonji mpyi maha u kyéregé,
 lire nyé mé maha u bò. Lire e Poli à nge lèterɛɛni sémé a kan Filemó á, maa yi jwo u á na
 Onézimu ká nùr'a nò u na, u àha u cû biliwe fiige mé, nka u u cû u cìmpworo fiige mà
 tàanna ná Kile kuni i. Poli zòni mpyi na nkùre mpe jwumpe tajwuge e Filemó á Onézimu
 kyaa na mé, naha kurugo yé u mpyi a tɛɛn ná l'e na ur'à jwo a kùñjò cyage nkemu na ke,
 na Filemó sí li pyi n-tòro kuru cyage taan. Puru mpe jwumpe cye kurugo, Poli mpyi a yi
 fɛɛn a cyán Filemó taan na u Onézimu cye yaha bilere na.

Poli à Filemᵒ shéere

¹ Mii Polii u nye kashuŋi i Yesu Kirisita kurugo ke, mii ná wuu cìmpworonji Timoti u à nge lèterenji tun mu Filemá á, wuu cevoonji ná wuu báarapyinɛɛnɛn, ² ná mu Afya á wuu cìmpworocwoonji ná mu Arisipi u à wuu tɛgɛ zhileni na Kile jwumpe yyaha yyére zhènjì kurugo ke, ná dánafeebii pi maha piye bínnini mu Filemá bage e ke. ³ Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi nwá yii na, pi i yveninke kan yii á.

Poli à lógo na dánafeebii kyal'à táan Filemᵒ á

⁴Filemɔ, tère o tère e mii à Kile jáare ke, mii maha u shéere mu kurugo, ⁵ḡaha na ye mii à lógo na Kile shiinbii kyal'à táan mu á, ali numε mu à maye tíñε Kafoonj Yesu na. ⁶Lire kurugo mii na Kile jáare mu á, Kile kuni l'à wuu pyi wuu à wwò ke, bà kuru wwɔɲεεge si mpyi s'a sì yyaha na mε, yaayi njɛɛɲyi wuu à ta Kirisita á ke, kuru wwɔɲεεge ku ma pyi mà yire cè a ḡwɔ. ⁷Pyɛɲkanni na Kile wuubii kyal'à táan mu á ke, lir'à mii funɲke táan maa màban le mii i sèl'e. Mii cɛɲmpworonj, lire mpyɛɲj cye kurugo, mu à Kile wuubii zòmɲyaagii waha.

Poli à Filemɔ náare bilinaŋi Onɛzimu kyaa na

⁸ Lire kurugo mii sí kyaa nin̄kin cya mu á. Mà tàanna ná wuu wwoŋeεge e Kirisita na, mii mpyi na sí n-jà fànha cyán mu na mu u li pyi. ⁹ Nka Kile wuubii ntàannamagare ti n̄ye mu i ke, tire kurugo mii sí mu jáare ma a li pyi. Fun̄ɔ cwo li na na mii Poli yyecwugo wun̄i pi à cû a tò kàsuni i Yesu Kirisita kurugo ke, mii u na mu jáare. ¹⁰ On̄ezimu kurugo mii na mu jáare, naha na ye u à pyi num̄e mii pyà Yesu Kirisita wwoŋeεge e naha kàsuni i. ¹¹ Tèni l'e, u kaŋwɔɔ mpyi mu á m̄ε. Nka num̄e, u kaŋwɔɔn'à ta mii ná mu á. ¹² Ali mà li ta u kyal'a waha mii na bà mii yabilin̄i kan'à waha naye na m̄ε, mii sí u núrun̄ɔ n-tùgo mu á. ¹³ Mà mii yaha naha kàsuni i Jwumpe Nintanmpe njwun̄i kurugo, li mpyi na sí n-táan mii i mà u yaha naye taan, u raa kariii pyi mii á mu cyaga. ¹⁴ Nka mii à li sôn̄j'a ta na mii n̄ye a yaa mii u kyaa pyi mu kàntugo ná mii n̄ye a li jwo mu á, ka mu u li ɔɔn shwɔ mà ye. Mii la n̄ye sì mu kárama mu u kac̄enne pyi mii á m̄ε, fo ndemu ká fworu mu i ke.

¹⁵ Li sí n-jà n-ta Onézimu à láha mu na tère nimbilere e, si núru ñkwò mpyi ná mu i fo tèekwombaa. ¹⁶ U saha sì n-pyi mu biliwe kannna mε, u sí n-pwóro biliwe na, u sí n-pyi mu

cìmpworo. U kyal'à táan mii á sèl'e, ñka u kyal'à yaa li taan mu á mà tòro mii na, ñaha na ye u ñye mu wu, maa mpyi Kafoonji Yesu wu mú. ¹⁷ Ñye kampakpi mii à sù mu cìmpworo mà tàanna ná Kile kuni i, mii n'a mpyi a shà mu yyére, mu mpyi na sí mii cù ñwò cùñkanni ndemu na ke, mii na li caa mu á, Onézimu ká nò mu na, ma a u cù a ñwò amuni. ¹⁸ U aha nta u à kakyara pyi mu á, lire ñye mɛ mu fwoo ká nta u na, mii sí cyire puni tò. ¹⁹ Mii Poli yabilinji cyege k'à mpe jwumpe puni sémɛ na mii sí mu fwahigii puni tò, mii sì na wuuni jáara mu na mɛ, lir'à li cyêe na mii fwoo ñye mu na, ñaha na ye mii à mu le Kile kuni i.

²⁰ Mii cìmpworonji, mii la ñye ma a lire kacenni ninjinji pyi na á Kafoonji Yesu kurugo, ma a màban le mii i Kirisita wwoñɛɛge e. ²¹ Mii à li cè na nde mii à cya mu á ke, na mu sí lire pyi mii á. Lire kurugo mii à ñge lɛtɛɛnɛnɛn tùugo mu á. Mii mú à tɛɛn ná l'e na mii à jwo a kùuñɔ cyage ñkemu na ke, mu sí li pyi n-tòro kuru cyage taan.

²² Ñye ta na bashonge bégeli, mii à tɛɛn ná l'e, Kile sí yii ñareyi shwò pi i mii cye yaha mii i sà fwooro mu na.

Fwùñi nizanñi

²³ Epafirasi u naha naha ná mii i kàsuni i Yesu Kirisita mɛɛge kurugo ke, u à mu shéere.

²⁴ Mii báarapyinɛbii Marika ná Asitariki ná Demasi ná Luka à mu shéere mú.

²⁵ Kafoonji Yesu Kirisita u ñwò yii na, u u jwó le yii á.

Lɛtɛɛŋi u à tun Eburu shiinbil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nge lɛtɛɛŋi'á tun Eburubii dánafeebii píl'á. Eburu shiinbii pi maha mpyi Yahutuubii ná Izirayeli shiinbii. Shinŋi u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ ke, urufoo mɛge nyɛ a cè mɛ. U sémɛfoonŋi mpyi a Yahutuubii saliyanŋi cè. Yahutuubii pi mpyi a dá Yesu na, ná pi mpyi yyefuge e ke, u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun pir'á, maa màban le pi e. U à li cyêe pi na na pi aha Yesu daniyanŋi yaha nkere na, maa Yahutuubii làdaabii kurigii jaare, pi si tòn ta lire e mɛ, jaaha kurugo yɛ zhwoŋi sèe wuŋi na ntaa Yesu daniyanŋi kanni cye kurugo.

Nge lɛtɛɛŋi sémɛfoonŋi'á li cyêe wuu na na Yesu à fànha tò Kile mèlɛkɛɛbii na. U à fànha tò Kile túnntunŋi Musa na. U à fànha tò Yahutuubii sáragawwuubii nùŋufɛebii na, jaaha kurugo yɛ uru u nyɛ sáragawwuŋufɛmbwòhe Kile yyahe taan.

Yesu na nyɛ Melikisedɛki fiige, uru na mpyi saanwa maa mpyi sáragawwu Ibirayima tèn i (Zhenɛzi 14.17-24). Sárayi pi mpyi maha wwû tèecyiini i ke, yire mpyi na jìn'a sùpyire kapegigii yàfa ti na mɛ. Nka Yesu à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii yàfa wuu na tɔɔgo ninŋin fo tèekwombaa.

Nge sémɛŋi sémɛfoonŋi'á màban le Eburu dánafeebil'e, bà pi si mpyi si dá Yesu na tèrigii puni i si piye waha Kile kuni i ali yyefuge tèn i, bà Ibirayima ná pi sanmpii mpyi a piye pwɔ Kile na yyefuge e mɛ.

Kile à jwo ná wuu e u Jyanŋi cye kurugo

¹ Tèecyiini i, Kile à jwo ná wuu tulyeyi i tooyo ninyahaya ná pyinŋannigii ninyahagii na u túnntunmpii cye kurugo. ² Nka ncyii tèrigii nizannkil'e, u à jwo ná wuu e u Jyanŋi cye kurugo, u à uru ngemu tiŋe mà pyi yaayi punifoo ke, uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ³ Uru u nyɛ Kile sinampe bènmpɛ ná Kile nàŋjanŋi yabiliŋi. U jwumpe fànhe nyahanŋi cye kurugo, diŋyɛŋi yaayi pun'á yiye cû. Sùpyire kapegigii yàfanŋi kàntugo, u à kàr'a sà ntèn nìnyinŋi i Kile Siŋi Punifoo kàniŋe cyɛge na.

Yesu Kirisita à fànha tò mèlɛkɛɛbii na

⁴ Mɛge u à ta Kile á ke, bà kur'á fànha tò mèlɛkɛɛbii woge na mɛ, amuni u tayyéreg'á pèe mèlɛkɛɛbii woge na. ⁵ Kile à tɛl'a jwo u mèlɛkɛŋi ngir'á na:

«Mu u nyɛ mii Jyanŋi,
ninjaa mii à pyi mu Tunŋi*» yɛ?

U mú nyɛ a tɛl'a jwo mèlɛkɛŋi wà tufiige kyaa na:

«Mii sí n-pyi u Tunŋi,
u sí n-pyi mii Jyanŋi*» mɛ.

⁶ Nka u Jyanŋi u nyɛ yaayi puni nùŋɔ na ke, tèn i u sí núru uru tun diŋyɛŋi i ke, u sí n-jwo‡:
«Kile mèlɛkɛɛbii, yii puni pi a u pèrɛŦ.»

⁷ Nje y'á jwo mèlɛkɛɛbii kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i ke, yire yi nyɛ:

«Kile à u mèlɛkɛɛbii pyi kafɛɛge,
maa u báarapyiibii pyi na bènmpɛ*.»

⁸ Nka Kile à yi jwo u Jyanŋi á:
«Mu u nyɛ Kile, mu sí n-kwôro nùŋufente e tèrigii puni i.
Mpii nùŋɔ na mu nyɛ ke, mu à tí pir'á.

⁹ Ntiinŋi karigii cyi à táan mu á,

* 1:5 Zaburu 2.7 † 1:5 2 Samuweli 7.14; 1 Izirayeli Saanre 17.13 ‡ 1:6 Pii maha jwo: «Nka u Jyanŋi u nyɛ yaayi puni nùŋɔ na ke, tèn i u à uru tun diŋyɛŋi i ke, u à jwo:» § 1:6 Duterɛnɔmu 32.43 * 1:7 Zaburu 104.4. Pii maha jwo: «Kile à kafɛɛge pyi u túnntunŋɔ, maa kilepini pyi u báarapyi.»

ntiimbaanji karigii nye a sàa táan mu á mε.
 Lire kurugo, e Kile! Mu u Kilenji à mu cwɔɔnrɔ,
 maa mu pée mà tòro mu fyènwɔhɔshiinbii taan,
 maa funntange sùguro mu nɔnɔ'i nùguntan sinme fiige†.»

¹⁰ Maa núr'à jwo:

«Kafoonji, mà lwó fo tasiige e, mu u à nìñke dá,
 mu cyεge k'à nìnyinji yaa.

¹¹ Yire puni sí n-pa n-pínni, nka mu wi ke, mu sí n-kwôro fo tèekwombaa.
 Yi puni sí n-pa lyε bà vâanɔa maha lyε mε.

¹² Mu sí yi kûru bà sùpya maha vâanɔa kûru mε,
 yi sí n-pa fáa bà sùpya maha u vâannderɔe fáa mε.
 Nka mu wi ke, mu sí n-kwôro ma lyempe e,
 mu canmpyaagii sî n-kwò mε‡.»

¹³ Mèlɛkɛnɔi nɔi Kile à tɛl'a pyi:

«Ta ma a pa ntɛn na kàniɔe cyεge na,
 fo mii aha mu zàmpeɛnbii pyi mu tooyi tatahage§» yε?

¹⁴ Mèlɛkɛɛbii nye naha shi yε? Múnaa yaaya kanna yi nye yi yi Kile báaranɔi laage e.
 Nùmpañk'à bégel'a yaha mpiimu mεε na ke, Kile à pi tun pi i mpa pire tègε.

2

Yii àha ncwô Yesu jwumpe e mε

¹ Lire e jwumpe wuu à lógo ke, wuu yákili yaha pu na sèl'e, lire baare e kuni sí n-pínni wuu na. ² Kile mèlɛkɛɛbii mpyi a jwumpe mpemu jwo ke*, puru mpyi a tàra. Mpii pi nye pi mpyi a puru jwumpe cû ná sèl'e, lire nye mε mà cyé pu na ke, Kile à pire puni sàra mà tàanna ná pi kapyiini i. ³ Nye jwumpe p'à jwo múnahigii zhwoɔi kyaa na ke, wuu à puru lógo. Pur'à fànha tò mèlɛkɛɛbii wumpe na. Wuu aha mpyi wuu nye a puru cû ná wuu cyeyi shuunniɔi i mε, nde l'à yaa li pyi wuu na ke, Kile sí lire pyi wuu na mú. Kafoonji yabiniɔi u à fyànha a puru jwumpe jwo, mpii pi à pu lógo ke, pír'à jwo na nàkaana nye a sîi p'e mε. ⁴ Ka Kile yabiniɔi si li cyée na pi jwumpe na nye sèe, kacyeenɔi ná kakyanhala karigii ná kabwɔhigii ná Kile Munaani màkanyi cye kurugo, u à yire njemu kan sùpyir'à mà tàanna ná u nyii wuuni i ke.

Yesu cye kurugo Kile maha sùpyanɔi shwɔ

⁵ Nye dɔnyɛnɔi nɔmpañi kyaa wuu nye na yu ke, mèlɛkɛɛbil'à bà Kile à uru nùɔufente kan mε. ⁶ Yii li cè na y'à sémε Kile Jwumpe Semɛnɔi i na:

«Sùpyanɔi nye naha shi fo mu à yákili yaha u na yε?
 Adama pyanɔi nye naha shi fo mu na u kàanmucaa yε?

⁷ Mu à u pyi u tayyérege nye a mèlɛkɛɛbii woge kwò sèl'e mε†,
 mu à pèente ná fànhe kan u á maa njire taha u na.

⁸ Mu à yaayi puni tîrig'a cyán u á‡.»

Kile à yaayi puni tîrig'a cyán u á, lire nwɔhe ku nye, yafyin nye u nùɔ na mε. Lire ná li wuuni mú i, wuu à li nya na yaayi puni sàha nkɔwò a yiye tîrige u á mε. ⁹ Nka wuu à ndemu kàanmucya ke, lire li nye: Yesu mpyi a tîrige mèlɛkɛɛbii nwɔh'i mà tère nimbilere pyi, bà u si mpyi si nkɔwò sùpyire puni cyaga Kile kacenni kurugo mε. Numε, pèente ná njini saanwa maha nta ke, u à yire ta, naha na yε u à kyaala maa nkɔwò wuu kurugo.

¹⁰ Kile à yaayi puni yaa uye wuyo. Lire kurugo li mpyi a nwɔ na Yesu u kyaala, bà u si mpyi si shinnyahara pyi ti pyi shinbwoo u yyére mε. Kyaage cye kurugo, Yesu à pyi

† 1:9 Zaburu 45.6,7 ‡ 1:12 Zaburu 102.25-27 § 1:13 Zaburu 110.1 * 2:2 Saliyanɔi u à kan Izirayɛli shiinbil'à Sinayi nanke nɔnɔ'i ke, uru kyaa l'à jwo naha nke cyage e. † 2:7 Pii maha jwo: «Mu à u tîrig'a wwù Kile mèlɛkɛɛbii taan mà tère pyi.» ‡ 2:8 Zaburu 8.4-6

jùñufoo nìncènñe, ñgemu u à jà a kuni múgo shinnyahara á, bà ti si mpyi si nùmpañña ta mē. ¹¹ Yesu u maha sùpyire fíniñi Kile yyahe taan, u aha mpiimu fíniñe ke, u ná pire maha mpyi Tu na, lire kurugo u ñye a cwônro s'a pi pyi u cìmpyiibii mē. ¹² Lire e u à jwo Kile á: «Mii sí mu mēge kēe na cìmpyiibil'á,

mii sí mu mēge pēe mu wuubii shwəhəl'eš.»

¹³ U à jwo mú na:

«Mii kōni, mii sī na sònñore láha Kile na mē*»

maa nūr'à jwo:

«Pyiibii Kile à kan mii á ke, mii ná pire pi mpíi†.»

¹⁴ Ñye Yesu à pire mpiimu pyi pi à nùmpañña ta ke, pire na ñye sùpyii, lire kurugo Yesu mú à pyi sùpya. U à lire pyi bà li si mpyi, u kwùñi cye kurugo, Sitaanniñi cye e kwùñi fànhe ñye ke, si uru fànhe kwò, ¹⁵ mpíi pi mpyi u bilere e kwùñi fyagare na pi shìñi canmpyaagil'e ke, si pire jùñgə wwû mē. ¹⁶ Sèñi na, Yesu ñye a pa mpa mèlèkēebii tēge mē, u à pa mpa Ibirayima tùluge shiinbii tēge. ¹⁷ Lire kurugo fànha ku mpyi ku ki, u sàa pa sùpya u cìmpyiibii fiige karigii puni i, bà u si mpyi si mpyi Kile sàragawwunufembwəhə, ñkemu jùñaare t'à pēe, maa báarañi pyi na jwəge Kile á, maa sùpyire kapegigii tugure lwó mē. ¹⁸ Ñye ná u s'à tòro jwəwwuure kyaage e, lire e mpíi pi ñye k'e nume ke, u sí n-jà pire tēge.

3

Yesu à fànha tò Kile tùnntunñi Musa na

¹ Lire e ke mii cìmpyiibii, yii Kile à yyére mà pyi uye wuu ke, yii a Yesu wíi. Wuu Kile kuni i, uru u ñye Kile tùnntunñi ná Kile sàragawwunufembwəhe. ² Yesu à báarañi pyi u yyerefoon'á ná jwəməefente e, bà Musa à u pyi Kile pyenge shiinbil'á mē. ³⁻⁶ Ñye бага maha бага, ku ná ku faanrafoonñi u ñye, yaayi puni Davoonñi sí u ñye Kile. Ñye bage faanrafoonñi na ñye ná njire e mà tòro bage na. Lire pyiñkanni ninuuni na, Kile Jyañi Yesu Kirisita u ñye bafaanrañi wwoñeñi sée wunñi, maa mpyi bage jùñufoonñi ke, uru na ñye ná njire e mà tòro Musa na. Musa mú à báarañi pyi ná sèl'e kuru bage e. Lire e u mpyi báarañi kannna. Karigii Kile mpyi na sí n-pa n-pyi ke, u báarañi u mpyi na cyire yyaha yu sùpyir'á. Wuu aha wuye waha maa wuu sònñore taha Kafoonñi na fyagara baa ná funntange e mà sà nò tēgeni na, wuu sí n-pyi u bage.

Taññke k'à bégel'a yaha Kile wuubii mē na ke

⁷ Lire e Kile Munaani à jwo:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo nijnjaa,

⁸ yii àha yii ñiñgyigigii waha,

bà yii tulyey'à cyé Kile na síwage e, maa u jwə cū mē.

⁹ Kuru cyage e, yii tulyey'à jwo na yire sí mii Kile jwə cū,

mà li ta pi à mii kapyiñkii ñya fo yyee beeshuunni.

¹⁰ Lire l'à mii lùuni yîrige pi taan,

ka mii i jwo “Pi yabilimpíi sònñore ti ñye na pi wuruge tērigii puni i,

kuni mii la ñye pi lwó ke, pi ñye a cè mē.”

¹¹ Lire e mii lùyiri wun'á kâa

“Taññke mii à bégel'a yaha pi yyaha na ke,

pi saha sī n-sī n-jyè kur'e mē*.”»

¹² Mii cìmpyiibii, yii yiye kàanmucya, sùpya kà n-sī ta yii e, pege ná dánabaare zòñi ñye ñgemu i fo si sà nò u cyé Kile jyi wunñi na mē. ¹³ Lire e ke canmbile maha canmbile wuu sí n-jà n-yyere: «nijnjaa» ke, yii a yiye yerege cyire e, bà kapegigii mpyiñi lage si mpyi

k'àha yii wà wurugo si u ningyiini pyi li waha mε. ¹⁴Wuu aha sàa kwôro Kile kuni i mà lwô tasiige e fo mà sà nò tēgeni na, wuu à pyi Kirisita wwojεε.

¹⁵Y'à jwo Kile Jwumpe Semεji i na:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo ninjaa,
yii àha yii ningyigigii waha,
bà yii tulyey'à jùñjò kyán Kile na mε†.»

¹⁶Nye mpire pi à jùñjò kyán Kile na u mejwuuni lógonkwooni kàntugo ye? Musa à mpiimu yyaha cù a fworó Misira kùni i ke, tá pire bà mε? ¹⁷Mpire taan Kile lùuni mpyi a yiri yyee beeshuunni funn'i ye? Mpìi pi mpyi a kapiini pyi fo pi à kwû síwage e ke, tá pire bà mε? ¹⁸Mpire kyaa na Kile à kâa na pi sì n-jyè uru tanɔŋke e mà ye? Mpìi pi à cyé u na ke, tá pire bà mε? ¹⁹Lire pyinƙanni na, mii cìnmƙyibii, wuu à li jya na pi dānabaare kurugo, pi jye a jà a jyè kuru tanɔŋke e mε.

4

Kile à tanɔŋkɔ jwɔmεε lwô u pyiibil'á

¹Nye Kile à u jwɔmεεni kan na wuu sí n-pyi ná ur'e u tanɔŋke e. Lire e wuu pun'à yaa wuu wuye waha, wuu wà kà nkɔwò nkùunɔ kuru cyage na mε. ²Wuu à Jwumpe Nintanmpe lógo, bà wuu tulyeyi mpyi a pu lógo mε. Nka wuu à li jya na pu jye a yafyin jwɔ pi na mε, jaha na ye pi à pu lógo, nka pi jye a dá pu na mε. Lire kurugo pi jye a jyè tanɔŋke e mε. ³Wuu pi à dāniyanj pyi ke, wuu pi sí n-jyè kuru tanɔŋke e. Mpìi pi jye pi jye a dāniyanj pyi mε, Kile à jwo pire kyaa na:

«Mii lùyiri wun'á kâa,
tanɔŋke mii à bégel'a yaha ke,
pi sì n-sì n-jyè kur'e mε*.»

Mà li ta tanɔŋk'á yaa, jaha na ye Kile à kwò ku báaranj na fo tēni i diɲyεŋ'á dá ke. ⁴Yii li cè, y'à jwo cibilaage canmpyibaashɔnwuuni kyaa na Kile Jwumpe Semεji i na:

«Kile à kwò u báaranj puni na, maa nò canmpyibaashɔnwuuni †»

⁵Y'à jwo Kile Jwumpe Semεji cyage kabεr'e na:

«Tanɔŋke mii à bégel'a yaha ke,
pi sì n-sì n-jyè kur'e mε‡.»

⁶Mpìi pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe lógo ke, pire jye a jεn'a dá pu na mε. Lire l'á li ta, tanɔŋke Kile à bégel'a yaha ke, pi jye a jà a jyè kur'e mε. Nka piiberii sí n-jà n-jyè k'e. ⁷Lire kurugo Kile mpyi a canɲke kabεε kan ku njyɔŋi mεε na, kuru ku jye ninjaa. Shincyibii Kile jwɔmεεni yahanƙwooni kàntugo, yyee ninjahigil'á tòro ke, ka Kile si jwumpe pà jwo saannj Dawuda cye kurugo, puru pu mpe:

«Yii aha Kile mejwuuni lógo ninjaa,
yii àha yii ningyigigii waha mε§.»

⁸Tanɔŋke nívɔŋke kyaa l'á jwo ke, kùni i Zhózuwe à kàre ná sùpyire e ke, lire bà mε. Kampyi lire kùni li mpyi li li, Kile sàha mpyi na sì tanɔŋke kabεε kyaa jwo mε. ⁹Nye Kile wuubii sí n-jyè kuru tanɔŋke e si nò, bà Kile à nò canmpyibaashɔnwuuni mε. ¹⁰Ngemu ká jyè kuru tanɔŋke e ke, urufoo sí nò u báaranj na, bà Kile à u wunj pyi a kwò maa nò mε. ¹¹Lire e ke wuu wuye waha wuu u jyè kuru tanɔŋke e, wà kà nkɔwò mpyi kàntugo bà Kile jwɔmεεcumbaabil'á li pyi mε.

¹²Kile jwumpe na jye nyii na, pu fành'á nyaha. Pu jwɔg'á táan kàshikwɔnɲwɔgɔ jwɔyi shuunni woge na. Pu maha jyè sùpyanj cyeeere e fo maha u zòmbilini ná u múnaani láha yiye na, mà sà nò kacizogompe ná kaciiyi sɔnmpe na. Pu maha sùpyanj zòŋi ná u sònnɔre kàanmucya fo maha jɔcè. ¹³Yadanƙe kà tufiige jye a sì nkemu k'á nƙwɔhɔ Kile na mε. U jyiwiini bēenmp'á wu yi puni na. Ur'á wuu puni sí sà wuu nintaga yyaha jwo.

† 3:15 Zaburu 95.7,8 * 4:3 Zaburu 95.11 † 4:4 Zhenεzi 2.2 ‡ 4:5 Zaburu 95.11 § 4:7 Zaburu 95.7,8

Yesu u nyε wuu sáragawwunufembwōhe

¹⁴ Nyε wuu à li cè na sáragawwunufembwōho na nyε wuu á nkemu k'à dùg'a kàre fo Kile yyére ke, kuru ku nyε Yesu, Kile Jyani. Lire e ke Kile kuni i wuu nyε ke, wuu wuye waha, wuu u nkwõro l'e. ¹⁵ Sáragawwunufembwōhe ku nyε ku sì n-jà nùnaara ta wuu na wuu fànhan̄cyerere karigil'e mε, kuru bà ku nyε wuu woge mε. Bà Sitaannin̄i maha wuu sòn̄ni na wàa kapegigii shin̄i puni na mε, amuni Sitaannin̄i à ku sòn a wíi, n̄ka ku nyε a kapii pyi mε. ¹⁶ Lire e ke wuu wuu zòmpii waha, wuu file Kile saanre yatεen̄ke na, uru u à jwō maa mpyi wuu saan̄i. Lire ká mpyi, u sí nùnaara ta wuu na. Wuu la ká mpyi u wuu tēge tēni ndemu i ke, u sí jwō wuu na.

5

¹ Nyε Izirayeli shiinbii shwōh̄ol'e, sáragawwuubii nùufembwōhe maha jcwōn̄rō, ku s'a sùpyire ná Kile shwōh̄on̄i yaa. Kuru ku maha sùpyire yaayi nin̄kanyi ná ti sárayi nin̄gwuyi kaan Kile á, bà Kile si mpyi si ti kapegigii yàfa ti na mε. ² Sáragawwuubii nùufembwōhe fànhe mú à cyére, puru fun̄ke e, mp̄ii pi nyε pi nyε a Kile kuni cè mε, mà bàra mp̄ii pi à wurugo l'e ke, ku maha jà a pire tēge ná lùtaanni i. ³ Tire fànhan̄cyerere kurugo, bà ku maha sùpyire kapegigii yāfan̄i sárayi wwū mε, amuni ku maha yaa ku ku yabilin̄i wogigii sárayi wwū. ⁴ Wà nyε na kuru mεbwōhe kaan uy'á mε, n̄ka Kile yini li maha ku nō wà na, bà Arōn wuun'á pyi mε.

⁵ Amuni Kirisita wuun'á pyi. Uru bà u à uye pyi sáragawwunufembwōhe mε. U à ti pèente ta Kile á, uru ngemu u à jwō:

«Mu u nyε mii Jyani,
nin̄jaa mii à pyi mu Tun̄i*» ke.

⁶ Kile à jwō u á sahan̄ki:

«Mu à pyi tērigii puni sáragawwun̄i Melikisedēki fiige†.»

⁷ Mà Yesu yaha nin̄ke na, u mpyi a cè na Kile sí n-jà uru shwō kwūn̄i na. U à uye t̄rige Kile á, maa mējwuun̄i d̄urugo maa u náare fànha na fo mà nyilwōhe t̄rige, ka Kile si u jarege shwō, naha na yε u à uye t̄rige. ⁸ U mén'á s̄i Kile Jyani ke, u mpyi maha Kile jwōmεcunte taanni yyefuge cye kurugo. ⁹ Kile à u pyi u à fūn̄jō. Lire kurugo mp̄ii pi à u jwōmεeni cū ke, Kile à u pyi u à pire puni shwō fo tèekwombaa. ¹⁰ Yii li cè na sáragawwunufembwōhe shin̄i u mpyi Melikisedēki ke, kuru shin̄i Kile à pyi u wi.

Yii àha Kile kuni yaha mε

¹¹ Nyε mii c̄n̄mpyiibii, kariii nin̄yahagii na nyε wuu á mà jwō yii á puru kyaa na, n̄ka cyi yyaha cēm'á p̄en̄ yii á, naha na yε yii nyε na kyaa yyaha c̄n'a ta mε. ¹² Numε mpyi a yaa li yii ta yii à pyi cyelentii, n̄ka ali numε, pi saha na yii taanni Kile kuni karigii nin̄cyiigii na. Yii na nyε mu à jwō p̄in̄mpin̄nyeya. Jirimpe kanni yii nyε na n̄wore, nj̄ȳn̄i fànhe k'à nyaha ke, yii sì n-jà uru lȳi mε. ¹³ Shin̄i u nyε na uye jwō caa ná jirimpe kanni i ke, uru na nyε p̄in̄mpin̄nyaga, u nyε a kac̄enne cè a wwū kapil'e mε. ¹⁴ N̄ka shin̄lyeebii pi maha fànhan̄yahaga yalyire lȳi, pire yákilibil'á nō pi kac̄enne cè a wwū kapil'e, naha na yε pi à tēe cyi na.

6

¹⁻² Lire kurugo wuu àha nkwõro s'a n̄ruli Kirisita kani kàlan̄i tasiige na mε. Wuu àha n̄uru cyi s̄i cyi tasiige e s'a n̄ko: wuu wuu toron̄kanni kēenne, karigii cyi maha kwūn̄i nō sùpyan̄i na ke, wuu u cyire jwō yaha, wuu u dá Kile na mε. Cyeresεge jȳn̄kannigii ná cyeyi katahani sùpyan̄i na si jwō le u á, ná pyin̄kanni na Kile sí kwūubii jē, si pi s̄ara si ntàanna ná pi kapyiin̄kil'e fo tèekwombaa ke, li saha nyε a nō wà si kàla kan wuu á mà yyaha tí ná cyire e mε. Wuu a sì yyaha na, bà wuu sì mpyi si Kirisita kuni karigii yyaha cè s̄el'e mε. ³ Kile ká j̄εε, lire wuu sí n-pyi.

* 5:5 Zaburu 2.7 † 5:6 Zaburu 110.4

4-6 Lire l'à li ta mà kwôro na karigii nijncyiigii taanni, lire nyɛ na ntɛgɛ pyi mɛ. Pìl'à Kile bènmpe ta, ka Kile si jwɔ pi na, ka Kile Munaani si pi tɛgɛ, ka pi i li cɛ na Kile jwump'à jwɔ, maa dɛnyɛni nimpɔni fànhɛ kà ta, maa nùr'a fworɔ Kile kuni i. Pire saha sì n-jà pi toronkanni kɛɛnɛ mɛ. Li na nyɛ mu à jwɔ pi na Kile Jyɔni kwòre cige na sahan̄ki, maa sùpyire sannte pyi ti i u cyere.

7 Nyɛ zànhɛ ká a ma sèl'e n̄n̄ke nkemu na, ka ku yafaayi si jwɔ ku faafoon'á ke, lire maha li cyêe na Kile à jwó lwó kuru n̄n̄ke na. 8 N̄ka k'aha a ngure ná nyèpege kanni yige, kan̄wɔɔ nyɛ na mpyi ku na mɛ. Li nyɛ na mɔni mɛ, Kile maha kuru cyage lán̄a, pi a sì ku súgo.

9 Wuu na mpe puni yu, n̄ka wuu ntàannamacinmpyiibii, wuu à li cɛ yii na nyɛ kuni nijncenni i, ndemu i Kile sí yii shwɔ ke. 10 Kile nyɛ kacɛnnɛcembaawa mɛ. Yii à ndemu pyi maa yii tàange cyêe u na u wuubii ntɛgɛni cye kurugo mà lwó tan̄jaa na mà pa nɔ n̄njaa na ke, u sì fun̄ɔ wwò lire na mɛ. 11 N̄ka wuu la nyɛ yii shin maha shin u uye waha u u jà a nɔ tɛgɛni na, nde na u à u sòn̄ɔre taha ke, bà u sì mpyi si lire ta mɛ. 12 Wuu la nyɛ yii pyi sàafee mɛ. Yaayi jwɔmɛni Kile à lwó ke, mp̄ii pi sí yire ta pi daniyan̄i ná piye zhiil̄ni kurugo ke, yii a pire pyimpe taanni.

13 Kile à jwɔmɛni lwó Ibirayima á tɛni ndemu i ke, u à kâa uye na, n̄aha na yɛ u nyɛ a yaaga ta nkemu k'à fànha tò uye na mɛ. 14 U à Ibirayima pyi: «Nàkaanna baa, mii sí jwó lwó mu na, si mu t̄luge p̄e sèl'e*.» 15 Nyɛ ka Ibirayima si Kile nyii cyán. Lire pyin̄kanni na, yaage nkemu jwɔmɛ Kile mpyi a lwó u á ke, u à kuru ta.

16 Sùpyire ká a n̄ko si n̄kâa, yaage k'à fànha tò ti na ke, kuru na ti maha n̄kâa si li cyêe na n̄je tir'à jwɔ ke, yire na nyɛ sêe, nàkaante puni maha n̄kwò. 17 Yaayi jwɔmɛni Kile à lwó ke, mp̄ii pi à yaa pi yire ta ke, Kile la mpyi si li cyêe pire na na uru ká jwɔmɛni ndemu lwó ke, lire nyɛ na fyinni mɛ. Lire kurugo u à kâa. 18 U à jwɔmɛni lwó wuu á, maa n̄kâa. Cyire kapyaaagii shuunn̄ni sì n-kɛɛnɛ mɛ, n̄aha na yɛ Kile nyɛ na fini mɛ. Lire e ke wuu pi à u pyi wuu tan̄wòhɔge ke, wuu wuye waha, n̄aha na yɛ jwɔmɛni u à lwó wuu á ke, wuu à tɛn ná l'e, u sí li yige li kuni i. 19 Tire sòn̄ɔre tatahage ku nyɛ wuu á ke, kuru na nyɛ mu à jwɔ tɔnmɛɛge, nkemu k'à wuu yal'a pwɔ Kile na ke. Kuru tɔnmɛɛge maha bage táataa v̄aann̄ke† jyiile ná wuu e maha n̄kàre Kile tatɛnge e. 20 Wani Yesu à fyànha a jyè wuu yyaha na wuu ntɛgɛni kurugo. U à pyi Melikisedeki fiige sáragawwun̄ufembwòhe fo tèkwombaa.

7

Melikisedeki à fànha tò Ibirayima na

1 Uru Melikisedeki mpyi Salɛmu kànhe saann̄i, maa mpyi sáragawwu Kilen̄i n̄nȳi wun̄'á. Nyɛ Ibirayima à kàshige kwòn saann̄ii na maa jà pi na, maa nùru na ma tɛni ndemu i ke, Melikisedeki à fwor'a sà u j̄n̄ɔ b̄e, maa jwó le u á. 2 Yaayi Ibirayima à ta kàshige e ke, u à yire puni yáhan̄i kan Melikisedeki á. Nyɛ Melikisedeki m̄ge jwòhe ku nyɛ: «nt̄in̄i saann̄i». Mà bàra lire na, Salɛmu saann̄i u nyɛ u wi, puru jwòhe ku nyɛ: «yyen̄in̄ke saann̄i». 3 U tun̄i m̄ge nyɛ a yyere mɛ, u nun̄i m̄ge nyɛ a yyere mɛ, u tayirige mú nyɛ a jwɔ mɛ, Kile Jwumpe Sem̄ni wà tufiige nyɛ a sii na u sin̄kanni, lire nyɛ mɛ na u kw̄n̄kanni kyaa yu mɛ. U na nyɛ mu à jwɔ Kile Jyɔni, n̄aha na yɛ u sí n-kwôro sáragawwu t̄erigii puni i.

4 Yii nyɛ a li n̄ya na Melikisedeki tayȳreg'à p̄e mà? Puru fun̄n̄ke e, wuu tulyɛge Ibirayima à kàshige kwòn mà yaayi njemu ta ke, u à yire puni yáhan̄i kan u á. 5 Levi t̄luge shiinn̄ii pi nyɛ sáragawwuubii ke, MusaSaliyan̄i mpyi a fànhe cyán pi na pi à pi c̄in̄mpyiibii Izirayeli shiinn̄ii cyeyaayi yáhan̄i shuu, ali mà li ta pi ná pire puni na nyɛ Ibirayima t̄luge shiin̄. 6 Melikisedeki mpyi Levi t̄luge shin mɛ, n̄ka uru u à Ibirayima cyeyaayi yáhan̄i ta.

* 6:14 Zhen̄zi 22.17 † 6:19 bage táataa v̄aann̄ke»: sùpyire mpyi maha Kile p̄e v̄aann̄a bage e. Pi mpyi maha v̄aann̄a pyi maha nt̄ɛg'a bage s̄e cyage lán̄a ku s̄esee cyage na. Kuni mpyi a kan sáragawwuubii j̄n̄ufembwòhe kann'á ku jyè bage s̄esee cyage e, t̄ɔgɔ n̄in̄kin yyeeni i.

Mà bâra lire na, uru u à jwó le Ibirayima á, mà li ta Ibirayima á Kile mpyi a jwəmyahigii lwó. ⁷ Nàkaana baa, jwóni lefoon'à fànha tò u tafooni na.

⁸ Sáragawwuubii pi maha yáhanj shuu sùpyir'á ke, pire na nyε sùpyii mpiimu pi sí n-kwú canjka ke. Melikisedeki mú mpyi na yáhanj shuu, nka uru sí n-kwôro nyii na bà y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i mɛ. ⁹ Levi tüluge shiimbil'á yáhanj maha nkaan ke, wuu bá sí n-jà n-jwo na pire mú à yáhanj wwú, naha na yε pi tulyεge Ibirayima à u wwú mà kan Melikisedeki á. ¹⁰ Tèni i Melikisedeki à Ibirayima jùŋɔ bɛ maa yáhanj ta ke, Levi mpyi na sàha si mɛ, nka u mpyi u tulyεge Ibirayima sishange e, lire e ke u mú à wwú yáhanj i.

¹¹ Ma tàanna ná Izirayeli shiimbii Saliyanj i, Levi tüluge shiimbii kanni pi mpyi a yaa pi jà a pyi sáragawwu. Kampyi pi sáragawwuuni mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni pyi li fúnŋɔ, jùŋɔ sàha mpyi na si n-pyi sáragawwuŋi wabɛɛ u pa mà ta u nyε a pyi Arɔn fiige mɛ, fo Melikisedeki fiige.

¹² Nyε sáragawwuuni ká fáa, fànha ki Saliyanj mú u fáa. ¹³ Ná wuu Kafoonj i, mpe jwump'a yyaha tíi ke, ur'a fworó tüluge nkemu i ke, pire wà nyε a sáragawwubaaranj pyi mà nya sárayi tawwuge e mɛ. ¹⁴ Sùpyire pun'à cè na wuu Kafoonj à fworó Zhuda tüluge e, nka Kile túnntunŋi Musa à jwo sáragawwuubii kyaa na ke, u jwəge nyε a nɔ Zhuda tüluge na mɛ.

Yesu nyε Melikisedeki fiige

¹⁵ Wuu Kafoonj à pyi sáragawwu bà Melikisedeki mpyi mɛ, lire l'à li fíninj'a cyêe na u ná Levi tüluge nyε piye kur'e mɛ. ¹⁶ Tùlugo kari cye kurugo bà u à pyi sáragawwu mɛ, shìnj nínkwombaanj fànhe ku nyε u e ke, kuru cye kurugo u à pyi u wi. ¹⁷ Y'à jwo Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Mu à pyi tèrigii puni sáragawwu Melikisedeki fiige*.»

¹⁸ Lire pyínkanni na, Saliyanj nínjyɛn'à yírige, naha na yε fànha nyε a mpyi u e mɛ, kanjwə mú nyε a mpyi u na mɛ. ¹⁹ Musa Saliyanj nyε a kyaa yaa ndemu l'à fúnŋɔ mɛ, nka numε sònŋɔɔ tatahaga sèe wog'à kan wuu á. Kuru cye kurugo, wuu à tabaraga ta Kile na. ²⁰ Mà bâra lire na, Kile à kâa Yesu á, pi sanmpii s'à pyi sáragawwu mà ta Kile nyε a kâa pir'á mɛ. ²¹ Yesu wi ke, ur'a le sáragawwubaaranj i tɛni ndemu i ke, Kile à kâa u á na:

«Mii Kafoonj Kile à kâa,

mii si na ntilwəhe nínjyange lwó sahanjki mɛ:

“mu na nyε sáragawwu fo tèekwombaa†.”»

²² Lire kurugo tunmbyaare Kile à le ná wuu e numε ke, tir'à fànha tò nínjyɛɛre na. Yesu cye kurugo, wuu à tɛn ná lire e.

²³ Nyε kani là saha na nyε, ndemu l'à u ná pi wwú piye e ke. Sáragawwuubii nínjyahamil'à tòro mà li jùŋke pyi, pi mpyi na nkɔwú. ²⁴ Nka Yesu wi ke, uru na nyε nyii na fo tèekwombaa, sùpya saha si n-pyi sáragawwu u cyaga mɛ. ²⁵ Lire l'à li ta, mpiimu pi à bâra Kile na u cye kurugo ke, u sí n-jà pire shwə numε fo tèekwombaa, naha na yε u na nyε nyii na tèrigii puni i, maa Kile jáare pir'á.

²⁶ Sáragawwuŋufembwəhe kurugo wuu mpyi ke, kuru ku nyε Yesu. U à fíninjɛ, jɛɛge cyaga ná jwəhəmə cyaga nyε u na mɛ. Kile à u láha kapimpyiibii na, maa u dùrugo fo nínjyini tɛgeni na. ²⁷ Yesu nyε sáragawwuubii jùŋufembwoyi sanjyi fiige mɛ, u kuro nyε canja maha canja sáragawwuuni i uye kapegigii yàfanj kurugo si nta sùpyire sannte wogigii yàfanj sárayi wwú mɛ. U à uye pyi sáraga tɔgɔ nínkin tèrigii puni mɛ na. ²⁸ Yii li cè, Musa Saliyanj mpyi a mpiimu tìŋɛ mà pyi sáragawwuubii jùŋufembwoyo ke, pire mpyi a fúnŋɔ mɛ. Nka Musa Saliyanj kántugo, Kile à kâa maa jwumpe mpemu jwo ke, pur'à pyi kanjŋɔ mà u jyanj tìŋɛ mà pyi sáragawwuŋufembwəhə, uru u à fúnŋɔ tèrigii puni i.

* 7:17 Zaburu 110.4 † 7:21 Zaburu 110.4

8

Yesu, wuu sáragawwunufembwəhe

¹ Nye wuu jwumpe nùmbwəhe ku nye: sáragawwunufembwəhə na nye wuu á bà wuu à yi jwo mε. U à sà ntèen nìnyini i fànhe cyage e, Kile Sini Punifoo kàniye cyage na. ² Sèe cyage e u nye na báaraŋi pyi ke, kuru ku nye Kile vāanŋke bage sèe woge, sùpya cye kurugo bà k'à faanra mε, Kile yabiliŋi cyage k'à ku faanra. ³ Sáragawwuubii nùufembwoyi pun'à tìŋe, yi raa ŋkanŋi pyi Kile á s'a sárayi pyi y'a nōni Kile na. Lire pyiŋkanni na, wuu sáragawwunufembwəhe mú à yaa k'a yaaga kaan Kile á. ⁴ Kàmpyi u mpyi nìŋke na, u bá mpyi na si n-pyi sáragawwu mε, naha kurugo ye sáragawwuubii pli na nye naha mpiimu pi nye na yakanyi kaan mà tàanna ná MusaSaliyaŋi i ke. ⁵ Pire sáragawwuubii na báare cyage ŋkemu i ke, kuru na nye mu à jwo nìnyini woge nàŋjaŋi. Tèni i Musa mpyi a bégele s'a Kile vāanŋke bage yyéŋi ke, Kile à yi jwo u á: «Lóg'a jwə, yaayi mii à cyēe mu na ŋanŋke jwə'i ke, maye waha ma a yire ŋcamii yaa*.» ⁶ Nye numε, Yesu Kirisita u nye wuu sáragawwunufembwəhe ke, báaraŋi Kile à kan ur'á ke, ur'à fànha tò pire wuŋi na, naha na ye tunmbyaare u à le wuu ná Kile shwəhol'e ke, tir'à fànha tò nìjyεere na. Yaayi jwəmyahigii Kile à lwə numε ke, yire mú à fànha tò tèecyiini wuyi na.

⁷ Kàmpyi tunmbyaare nìjcyiire† mpyi na sí n-jà Kile jyi wuuni fūnŋə, nùŋə sàha mpyi na sí n-pyi, mà shənworo tég'a ti fáa mε. ⁸ Nka Kile à u shiinbii cēεε maa jwo:

«Mii Kafoonj Kile à jwo,

“Canŋa na ma, mii sí n-pa tunmbyara nivənnə le ná Izirayeli shiinbii ná Zhuda shiinbil'e.

⁹ Canŋke mii à pi tulyeyi cū pi cyeyi na, mà fworō Misira k̀ni i ke, tunmbyaare mii à le ná pi e ke, ti si n-pyi tire fiige mε, naha na ye pi à tire kēεε.

Lire na, mii à pi yaha wani.”

Mii Kafoonj Kile à jwo amuni.

¹⁰ “Nye cyire canmpyaagil'à tòro ke, tunmbyaare mii sí n-le ná Izirayeli shiinbil'e ke, tire ti nte:

Mii sí na Saliyaŋi le pi yákilibil'e,

si u jwumpe sémε pi zòompīi na.

Mii sí n-pyi pi Kilenj,

pi sí n-pyi mii shiinbii.

¹¹ Wà saha si u shinjεε, lire nye mε u cìmpworo pyi

‘Maye waha ma a Kafoonj cè’ mε,

naha na ye pi puni sí mii cè,

shinbwo bâra shimbilere na.

¹² Mii sí toro taha pi ntiimbaanji na,

mii sí pi kapegigii yàfa pi na‡.”»

¹³ Kile à tunmbyara nivənnə kyaa jwo, puru funŋke e, nìjyεere kakwoo saha nye mε, fànha saha nye t'e mε, jcyèrε ti sí n-p̀nni.

9

Tunmbyaare nìjyεere

¹ Tunmbyaare nìjyεere tèni i, pyiŋkannigii c̀li mpyi wani, jcyiimu jwə kurugo sáragawwuubii mpyi maha yaa pi tòro, pi i nta a sárayi wwú ke. Baga mú mpyi wani nìŋke na, ŋkemu i pi mpyi maha yi wwú ke. ² Vāanŋa бага ku mpyi ku ki, maa ku táa mà pyi bapya shuunni. Babilini nìjcyiini i bēenmbwəhe fùkinaŋi ná tàbalaŋi jwə'i pi

* 8:5 Ekizodi 25.40 † 8:7 Tunmbyaare t'à le Sinayi ŋanŋe jwə'i ke, tire kyaa li nye na yu naha (Ekizodi 24.3-8).

‡ 8:12 Zheremi 31.31-34

mpyi maha sárage bwúurunji yaha ke, yire yi mpyi wani. Lire babilini mege mpyi «bage sèecyage». ³ Vàanña mpyi lire babilini ná funño wuuni shwòhòl'e. Funño babilini mege mpyi «bage sèesee cyage». ⁴ Kuru cyage e, sárayi tasogoge sèenji woge mpyi, pi mpyi maha wusunani súuge ku ñun'i. Tunmbyaare mbwùuni mú mpyi wani. Sèenji mpyi a tég'a lire mbwùuni puni wògò. Sèen cwoò mpyi li funñke e. Njylñi mege ku ñye mani ke, uru wà mpyi lire sèenji cwooni i. Aròn kàbiini* li mpyi a wyere yige ke, ná kafaatente na Kile mpyi a u tunmbyaare jwumpe sémé ke, yire mú mpyi mbwùuni i. ⁵ Sheribèenbii mpyi mbwùuni ñun'i, pire mpyi maha li cyèrè na Kile yabilinji ñye naha. Pire mpyi a fukanyi pili mbwùuni ñwòtonke ñun'i†. Nka mii sì n-jà cyire karigii puni jwo nò cyi tégèni na numé mē.

⁶ Ñye vāanñke bage ná ku funño yaayi mpyi a bégele lire bègelenkanni na. Sáragawwuubii mpyi maha jyè kuru bage babilini ñjcyiini i canña maha canña na pi báarañi pyi. ⁷ Sáragawwuubii ñunufembwòhe kanni ku mpyi maha jyè babilini shònwuuni i tògò ñinñin yyeeni i. Kuru cyage e u mpyi maha ma ná yatòrè sishange e na ñkaan Kile á, u yabilinji ná sùpyire sannte ñgurugonji kurugo. ⁸ Cyire karigii cye kurugo, Kile Munaani à li cyèrè wuu na na kuni ñinñyeeni tēni i, sùpyire mpyi na sì n-jà n-jyè bage sèesee cyage e mē.

⁹ Lire maha wuu tégè wuu à kariii yyaha cè ñinjaa, maa li cyèrè wuu na na sùpyanji u ñye na Kile pèrè maa yaaya kaan u á, lire ñye mē na yatòrè bùu u á ke, lire sì n-jà urufòò zòñi fíinñe Kile á mē. ¹⁰ Kuni ñinñyeeni karigii cyi mpyi sárayi yalyire ná yabyere ná wilinñkannigii cyi, si cyeere tufeempe ta. Cyire kurigii ñaarañi fànhe mpyi a cyán sùpyire na fo mà sà yaa ná tēni i Kile à cyi fáa ná pyinñkanni nivónni i ke.

Yesu Kirisita sishange

¹¹ Ñye numé, Kirisita à pa. Uru u ñye sáragawwuunufembwòhe, uru u à pa yaayi ñinñenji kan wuu á. Kile vāanñke bage tàyéerege k'à fànha tò ñinñyege na, ku karigii s'a fúnño ke, kur'e Kirisita à jyè. Sùpya bà u à kuru bage yaa mē, ku mú ñye ñge ñinñenji i mē. ¹² Kirisita à jyè bage sèesee cyage e ke, ná sika-pere sishan, lire ñye mē nupeelyevónnò sishan e bà u à jyè mē. Nka u à jyè tògò ñinñin fo tèekwombaa maa u yabilinji sishange kan maa wuu ñunño wwù wuu kapegigil'e. Tire ñunñgwuure na ñye tèekwombaa woro. ¹³ Sùpyiibii pi mpyi pi ñye a fíinñe mà tàanna ná kuni ñinñyeeni i mē, pi mpyi maha sika-perigii ná nupyahigii bùu, maa cyire sishange wuuni pire na. Pi mpyi maha nùpya bò maa u súgo, maa tire cwòonre kuu na wuni pire sùpyiibii na. Lire mpyi maha pire cyeere pyi t'à fíinñe Kile á. ¹⁴ Yatòrè sishange mpyi na lire pyi, Kirisita woge s'a pwórò kuru na. Kile Munaani li sí n-kwòro fo tèekwombaa ke, lire l'à u yyaha cù, ka u u uye kan sáraga cwò cyaga baa wogo Kile á. Karigii cyi maha kwùñi nò wuu na ke, u sishange sí n-jà wuu zòompíi fíinñe cyire e. Lire ká mpyi, wuu sí n-jà n-file Kile ñyii wunji na, s'a báara u á.

¹⁵ Ná Kirisita s'a lire pyi, lire kurugo u à pyi tunmbyaare nivónnte sùsurulenji Kile ná sùpyire shwòhòl'e. Sùpyire mpyi a kapegigii ñcyiimu pyi tunmbyaare ñinñyeere tēni i ke, Kirisita à kwù si ti ñunño wwù cyire e, bà li si mpyi Kile à mpiimu yyere maa yaayi ñinñkwombaayi ñwòmèeni lwó pi á ke, pi i yire ta mē.

¹⁶ Yii li cè, mu aha tunmbyaare ñya t'à le, yaaga ku maha bò maha mpyi sáraga. ¹⁷ Ná kuru ñye a bò mē, mà ku yaha ñyii na, tunmbyaare maha fworo mē. ¹⁸ Lire kurugo Kile ñye a tunmbyaare ñinñyiire le ná sùpyire e sishan baa mē‡. ¹⁹ Ñye ka Musa si Kile Saliyanji kapyagii jwo sùpyir'á, lire kàntugo maa nunaare ná sika-perigii sishange shwò, maa lwòhe wùrugo k'e, maa izope cige wyere tà ná mpà shire le a wu k'e, mà ñaraga

* **9:4** Aròn kàbiini'à poroyo yige, maa yasere pyi, lir'à li cyèrè na Kafoonji funñk'à táan ná Musa ná Aròn e (Nòmburu 17.1-11). † **9:5** Yatòrè pi mpyi maha bò sùpyire kapegigii yàfani kurugo ke, kuru ñwòtonke ñun'i tire sishange mpyi maha wu. ‡ **9:18** Pii maha jwo: «16Wuu kòoge kani kàanmucya. Mu aha lógo na ma kòoge táa, sùpyanji u à kwù sèenji na ke, uru kòoge ku maha ntáa. 17Sùpya ká u kòoge táanñkanni jwo, ná u ñye a kwù mē, wà ñye na ku táali mē. 18Amuni, yi mú ñye Kile tunmbyaare kàmpañke na. Tēni i Kile à tunmbyaare ñinñyiire le ke, u à jwo pi á na pi yatòrè tà bò, sùpyiibii puni si ti sishange ñya, si ñcè na t'à kwù.»

naraga Kile Saliyaŋi Semɛŋi ná sùpyire puni na, ²⁰ maa jwo: «Tunmbyaare Kile à le ná yii e ke, ŋke sishange k'à tire tígileŝ.» ²¹ Lire pyiŋkanni na mú, ka Musa si sishange kà naraga Kile vaaŋke bage ná Kile pèepee yaayi puni na. ²² Mà tàanna ná Musa Saliyaŋi i, sishange mpyi maha kariii ninyahagii fíniŋɛ. Ná sishanga ŋyɛ a wu mɛ, sùpyire kapegigii sì yàfa ti na mɛ.

²³ Wuu à li ŋya na yatɔɔre sishange ku mpyi maha ntɛg'a kuni ninjyeeni yaayi fíniŋɛ, yire sí na ŋyɛ ninyiŋi sèeyaayi nàŋja kanna. Lire e ke sárage sishange tayyérege k'à pèe yire woge na ke, kuru kyaa li ŋyɛ Kile na yaayi sèe wuyi viniŋi kurugo. ²⁴ Sùpyir'à Kile bage ŋkemu faanra ke, kur'e bà Kirisita à jyè mɛ. Sùpyir'à ŋkemu faanra ke, kuru na ŋyɛ Kile bage ninyi woge malwɔɔ kanna. Ninyiŋi yabiliŋi i Kirisita à jyè maa Kile náare wuu kurugo. ²⁵ Kuni ninjyeeni i, sáragawwuubii nũufembwɔhe mpyi maha jyè Kile bage sèesee cyage e ná yatɔɔre sishange e yyee maha yyee, ŋka Kirisita ŋyɛ a jyè ninyiŋi i maa uye kan sáraga tooyo ninyahay'e mɛ. ²⁶ Ná lire bà mɛ, mà lwɔ dɪnyɛŋ'à dá ke, mà pa nɔ ninjaa na, numɛ mpyi na sí u ta u à kyaala tooyo ninyahay'e mà kwɔ. Ŋka numɛ tɛni takwɔɔre e, u à pa maa uye pyi sáraga tɔɔgɔ ninŋin tɛrigii puni mɛɛ na, maa kapegigii tugure láha wuu na. ²⁷ Yii à li cɛ na sùpyaŋi maha ŋkwú tɔɔgɔ ninŋin, lire kántugo Kile maha u yíbe u kapyiŋkii na. ²⁸ Lire pyiŋkanni na mú, Kirisita à pyi sáraga tɔɔgɔ ninŋin kanna, bà u si mpyi si shinjyahara kapegigii tugure lwɔ mɛ. Mpii pi ŋyɛ na u sigili ke, u sí n-pa uye cyêe pire na tozhɔnwogo pi zhwoŋi kurugo, ŋka kapegigii yàfaŋi kurugo bà mɛ.

10

Yesu à uye pyi sáraga

¹ MusaSaliyaŋi mpyi yaayi ninɛɛŋyi nimpayi nàŋjaŋi kanna, u mpyi a fũŋŋɔ mɛ. U mpyi a jwo na sárayi ninuyi y'à wwú yyee maha yyee. Lire e sùpyiibii pi ŋyɛ na b̄arali Kile na ke, u sì n-jà pire fíniŋɛ n-fũŋŋɔ mɛ. ² Kàmpyi u mpyi na sí n-jà lire pyi, pi mpyi na sí n-kwôro s'a yi wwú mɛ. Naha na ye kàmpyi viniŋi kurugo yi maha wwú, mpii pi maha yi wwú ke, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo pir'à fíniŋ'a kwɔ, pi sàha mpyi na sí piye ŋya kapimpyii mɛ. ³ Ŋka lire bà li mpyi li li mɛ. Yyee maha yyee, sárayi mpyi maha wwú si sùpyire funŋɔ cwo ti kapegigii na. ⁴ Naha na ye nupyahigii ná sikaperigii sishange sì n-si n-jà sùpya kapegii yàfa u na mɛ.

⁵ Lire kurugo tɛni i Kirisita mpyi na ma dɪnyɛŋi i ke, u à jwo Kile á:

«Mu à jwo na mu ŋyɛ na ŋcaa yatɔɔre sárayi na mɛ,
mu ŋyɛ a ŋɛ sùpya si yaaga kan mu á mɛ,
ŋka mu à cyere yaa mii na.

⁶ Yatɔɔre ti ŋyɛ na súuge sárayi tasogoge e,
lire ŋyɛ mɛ sárayi saŋyi yi ŋyɛ na ŋkaan mu á kapegigii yàfaŋi kurugo ke,
kuru kà ŋyɛ a mu funŋke ŋiŋe mɛ.

⁷ Lire kurugo mii à jwo

“Kile, mii u ŋge,

mii à pa si mpa mu ŋyii wuuni pyi,

bà y'à séme mii kyaa na Kile Jwumpe Semɛŋi i mɛ*.”»

⁸ Bà wuu à li ŋya mɛ, Kirisita à fyànha a jwo Kile á: «Mu à jwo na sárayi ná yakanyi ná sárayi nizogoyi ná kapegigii yàfaŋi sárayi ŋyɛ a táan mu á mɛ, na yire na bà mu ŋyɛ na ŋcaa mɛ.» U à yire puni jwo mà li ta MusaSaliyaŋi à jwo na yire puni y'a mpyi. ⁹ Ŋyɛ ka Kirisita si núr'a jwo: «Kile, mii u ŋge, mii à pa si mpa mu ŋyii wuuni pyi.» Puru jwump'à li cyêe na sáraga nivɔŋŋ'à tɛg'a sárayi ninjyeyi fáa. ¹⁰ Yesu Kirisita à Kile ŋyii wuuni pyi. U yabiliŋ'à uye kan mà pyi sáraga tɔɔgɔ ninŋin tɛrigii puni mɛɛ na, lire pyiŋkanni na wuu kapegigil'à jyè a láha wuu na.

¹¹ Kuni ninjyeeni tēni i, canṇa maha canṇa, sáragawwuubii mpyi maha sárayi ninuyi wwû Kile á, ṇka yire sárayi mpyi na sì n-sì n-jà wà kapegigii yàfa u na mε. ¹² ṇka Kirisita wi ke, ur'à uye kan mà pyi sáraga tōḡḡ ninḡin, kuru sárage na ṇye tērigii puni wogo. U à lire pyi kapegigii yàfaṇi kurugo, lire kàntugo maa ṇkàr'a sà ntēen Kile kàṇiṇe cyεge na. ¹³ Tēni i Kile sí n-pa u zàmpεenbii pyi u tooyi tatahage ke, u à tēen wani kuru cyage e na lire sigili. ¹⁴ Yii li cè, kuru sárage ninḡinṇi cye kurugo, Kile à mpiimu fīniṇe ke, u à pire pyi ṇcēεε cyaga baa fo tèekwombaa.

¹⁵ Kile Munaani mú à yire fīniṇ'a jwo wuu á. L'à jwo na:

¹⁶ «Kafoonj Kile à jwo “Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e canṇyi nimpayi i ke, tire ti ṇye: ‘Mii sí na Saliyaṇi le pi zòompil'e, si u jwumpe sémε pi yákilibii na†.’ ”»

¹⁷ Maa núr'a jwo:

«Mii saha sì na yákiliṇi yaha pi kapegigii ná pi ntiimbaanṇi karigii na mε‡.»

¹⁸ ṇye kapegigil'à yàfa cyage ṇkemu i mà kwò ke, ṇùṇḡ saha na ṇye mà sáraga wwû cyi kurugo la?

Wuu yákilitεenrε wuubii pi file Kile na

¹⁹ Lire pyiṇkanni na, mii cìnmpyiibii, Yesu sìshange cye kurugo, wuu sí n-jà n-jyè Kile bage sèesee cyage e fyagara baa. ²⁰ Bage táataa vāanṇke ku mpyi wuu yyaha na ke, bà kur'à cwōn mε, amuni pi à Yesu cyeere pyi, ka lire si kuro nivōnnō múgo wuu á ndemu li sí wuu nō Kile na, si shìṇi sèe wuṇi kan wuu á ke. ²¹ Uru u ṇye wuu sáragawwuṇuṇufembwōhe maa mpyi Kile bage ṇùṇḡ na. ²² Numε, wuu zòompil'à jyé a yige kaṇwōhōyi puni i ṇjemu yi ṇye na wuu cēεge ke, wuu cyeere s'à jyé ná lùcēnṇke e. Lire e wuu àha nūru raa fyáge mε, wuu sàa dá Kile na, wuu u file u na ná funṇḡ ninḡin i. ²³ Wuu a yi yu ṇwōfyinge na, na wuu à wuu sōnṇḡre taha Kile ṇwōmεeni na. Wuu àha wuu funṇyi cēennε mε, ṇaha na yε u aha ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ²⁴ Wuu yaha wuye na wuu raa màban leni wuye e, bà wuu si mpyi s'a sì yyaha na tàange ná kacēnmpyiini i mε. ²⁵ Wuu àha wuye mbìnniṇi ṇwō yaha bà pìl'à li pyi mε, ṇka wuu a màban leni wuye e, ṇaha na yε yii à li ṇya na Kafoonj tēpan'à byanhara.

²⁶ Wuu aha sēenṇi kuni cè maa ṇcwó maa ṇkwôro na kapegigii pyi, sáraga saha ṇye ṇkemu ku sí cyire yàfa wuu na mε. ²⁷ Shinṇi u ṇye na lire pyi ke, ur'à yaa u a fyáge Kile yibige ná nabwōhe yyaha na. Mpii pi à cyé Kile na ke, kuru ku sí pire súgo. ²⁸ Wà n'a mpyi a MusaSaliyaṇi kafuun pyi shiin shuunni taanre ṇyii na, ka pire si yi jwo, pi mpyi maha urufoo bò ṇùṇaara baa. ²⁹ Numε, shinṇi u ṇye na Kile Jyaṇi fare ke, Kile ṇye a yaa u kyaa pyi uru na ndemu l'à fānha tò mbòṇi na mà? Sēenṇi na, sìshange k'à tēg'a tunmbyaare le maa urufoo kapegigii yàfa ke, u ṇye a pēenε taha kuru na mε. Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à Kile ticēnmpe cè ke, u bá à lire cyahala. ³⁰ ṇye Kile yabilin'à jwo: «Mii u sí na ṇkoonj wwû. Mii u sí katupwōhōyi pyifeebii sâra§.» Yi mú à sémε na: «Kafoonj Kile sí u wuubii yíbe pi kapyiṇkii na*.» ṇye wuu à li cè na nde u à jwo ke, u sí lire yige li kuni i. ³¹ Fyagara kyaa li ṇye li li wà u cwo Kile ṇyii wuṇi cyeyi i.

³² Nde l'à pyi yii na tanjaanṇi i ke, yii funṇḡ cwo lire na. Yii à Kile bēenmpe ta tēni ndemu i ke, yyefug'à yii kànha sèl'e cyire canmpyaagil'e, ṇka lire ṇye a yii yatanṇyi bò mε. ³³ Tērigii cyìl'e, pi mpyi maha yii cyere, maa yii kyérege sùpyire ṇyii na. Tērigii cyìl'e, mpii pi mpyi maha ṇkyérege yii fiige ke, yii mpyi maha pire tère. ³⁴ Mpii pi mpyi a le kāsunṇi i ke, yii à pire tēεε pire yyefugo karigil'e. Pi à yii cyeyaayi cyán a shwō yii na, ka yii i li kwú yiye e ná funntange e, ṇaha na yε yii à li cè na yaage ku ṇye yii á ke, kur'à fānha tò yire puni na, ku mú ṇye na ṇkwùu mε. ³⁵ Lire e ke yii àha yii dāniyaṇi láha Kile na mε, lire sí yii pyi yii

† 10:16 Zheremi 31.33 ‡ 10:17 Zheremi 31.34 § 10:30 Duterēnōmu 32.35 * 10:30 Duterēnōmu 32.36; Zaburu 135.14

tòon nimbwo ta. ³⁶ Yii yiye waha numε, yii raa sì yyaha na Kile nyii wuuni mpyiñi i, lire ká mpyi, yaage jwómεeni u à lwó ke, yii sí kuru ta. ³⁷ Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Ncyère, ngemu u à yaa u pa ke, uru sí n-pa, u sì mō mε.»

³⁸ Kile à jwo:

«Shinji u à tíi ke, dáníyanji cye kurugo uru maha mpyi nyii na.

Nka wà ha kàntugo wà mii á, mii funnke sì n-táan ná urufol'e mε†.»

³⁹ Mii à tèen ná l'e, mpii pi maha ntêr'a núru maa nkàre tapinnage e ke, wuu nyε pire e mε. Nùmpañja tafeebii pi à dá Kile na ke, pire e wuu nyε.

11

Mpii pi à fyânha a dá Kile na ke, wuu pire kàanmucya

¹ Naha ku nyε dáníyanji yε? Mà ma sònñore taha yaaga na maa ntèen ná l'e mu sí ku ta, lire nyε mε yaage ku nyε mu nyε na ku jaa mε, maa dá ku na mu à jwo mu nyii na nyε ku na ke, lire li nyε dáníyanji. ² Wuu tulyeyi dáníyanji kurugo, Kile à jεε pi na.

³ Dáníyanji cye kurugo, wuu à li cè na Kile à ninyiñi ná jìnke dá u jwumpe cye kurugo. Puru funnke e, yaaga maha yaaga wuu nyε na jaa ke, Kile à ku dá ná yanyambaage e.

⁴ Abeli à dá Kile na, lire kurugo sárage u à wwû Kile á ke, kur'à pwórō Kanji woge na. U dáníyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi maa jεε u sárayi na. U à kwû, nka u dáníyanji kani maha wuu kâlili ali nijnjaa.

⁵ Enoki à dá Kile na, lire kurugo Kile à u lwó a kàre ninyiñi na mà ta u nyε a kwû mε. Wà saha nyε a u nya mε, jaha na yε Kile à u lwó. Kile à jwo na ur'à jεε u na, mà jwo u u lwó ke. ⁶ Nyε Kile sì n-jà jεε sùpya na ná urufoo nyε a dá u na mε. Naha na yε ngemu la ká mpyi si file Kile na ke, fo urufoo u dá li na na Kile na nyε wani, na mpii pi nyε na u caa ke, na u sí pire sâra.

⁷ Nuhu à dá Kile na, lire kurugo u mpyi na Kile yεreyi núru mà yyaha tíi ná karigii nimpañkil'e jcyiimu cyi nyε cyi sâha nkwo na jaa mε. U à Kile jwumpe cû ná sèl'e, maa bakwōge yaa nkemu i u ná u pyenge shiinbil'à shwō ke, ka lire si sùpyire sannte ntiimbaanji cyêe. U à dá Kile na, lire e Kile à jwo na u à tíi.

⁸ Ibirayima à dá Kile na, lire kurugo, Kile à u yyere ke, u à Kile jwómεeni cû. Kìni Kile mpyi a bégele u mεε na ke, u à fworō u yabiliñi wuuni i na nkèege lire e, mà ta u nyε a u tashage cè mε. ⁹ U à dá Kile na, lire kurugo kìni jwómεeni Kile mpyi a lwó u á ke, u à jεn'a kàr'a sà ntèen lire e nàmpōnnte na. U mpyi na shwūun vāanji bayi i. Ishaka ná Yakuba mú mpyi na shwūun yire y'e. Jwómεeni ninuuni mú mpyi a lwó pir'á. ¹⁰ Kànhe nintaani l'à cyán a jwō ke, kuru na Ibirayima à u sònñore taha. Kile yabiliñi u à kuru kànhe bégele, maa ku faanra.

¹¹ Ali mà li ta Ibirayima mpyi a lyε, Sara sí nyε cijirinje, mà Ibirayima yaha u à dá na Kile sí u jwómεeni fūnñō pire pyitàani kyaa na, u à jà a pùnambile si. ¹² Ali mà u yaha u u sònñi na uru tèekwuun'à nō a kwō, nka supyiñyahara à fworō uru nàni ninjinnji i mu à jwo wōrigii ná lwōhe jwōge nticenji.

¹³ Pire pun'à kwû ná pi dáníyanji i Kile na. Kile mpyi a yaayi njemu jwómεε lwó ke, pi nyε a yire ta mε, nka pi à yi nya laage e, ka lire si mpyi pi á funntanga. Puru funnke e, pi à jεε na pire na nyε nàmpwuun na jaare na mâre nke jìnke na. ¹⁴ L'à fīniñe na sùpyiibii pi à jεε pur'e ke, na tateenge kabere pire nyε na jcaa. ¹⁵ Cyage e pi à yīri ke, kàmpyi kuru kani mpyi a tige pi funn'i, pi mpyi na sí pyiñkanna ta si núru nkàre wani. ¹⁶ Nka sèenji na, cyaga pi nyε na jcaa nkemu k'à jwō ke, kuru na nyε ninyiñi i. Lire kurugo Kile maha jεε tire sùpyire t'a uru yiri ti Kilenji, jaha na yε u à cyaga bégel'a yaha ti mεε na. ¹⁷⁻¹⁸ Kile mpyi a jwómεeni lwó Ibirayima á na u tūluge sí n-fworō Ishaka e*, maa nūr'a Ibirayima zō shwō

† 10:38 Abakuki 2.3,4 * 11:17-18 Zhenzi 21.12

a wíi na u Ishaka pyi sáraga. Ibirayima mpyi a dá Kile na, lire kurugo u nyε a cyé si u jyanj ninjkinj pyi sáraga mε. ¹⁹ Li mpyi u funnj'i na síji na nyε Kile á mà Ishaka nε a yige kwùnj i, lire kurugo Kile à u jyanj nùrun'a kan u á. L'à pyi mu à jwo kwùnj i u à fwororo.

²⁰ Ishaka à dá Kile na, lire kurugo u à jwó le Yakuba ná Ezawu á karigii nimpaanjii kyaa na.

²¹ Yakuba à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nò ke, u à jwó le Yusufu jyaabii shuunninj ninjkin njinkinj'á, maa ntígile u kàbiini na, maa njnkure sín, maa Kile pée.

²² Yusufu à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun'à nò ke, u à jwo u kacyyii kyaa na, na Izirayeli shiinbii ká a sí raa fwore Misira kìn i, pi a sì ná uru kacyyii'e.

²³ Musa sifeebil'à dá Kile na, lire kurugo, Musa à si ke, ka pi i u njwòhò yinye taanre, jaha na yε pi mpyi a li nya na u lem'à jwò. Jwumpe saannj mpyi a jwo na pi a pùnampyire nizivonnte puni bùu ke, pi nyε a fyá puru na mε.

²⁴ Musa à dá Kile na, lire kurugo, u à pa yyaha cwo ke, u nyε a jεε pi a uru pyi Faron pworonj jyanj mε. ²⁵ Mà jwo u uye yaha kapegigii mpyinj funntange e ke, u à li lwó uye e si njkyaala ná Kile shiimbil'e, jaha kurugo yε kuru funntange shinj nyε na mōni mε. ²⁶ Musa mpyi a cε na Misira kìn nàfuunj'à nyaha, njka mà jεε cyáhigii na, bà Kile Njncwōnrōnj sí n-pa jεε cyi na mε, lire nàfannj'à fànha tò Misira nàfuunj na. U mpyi a u sōnjōre taha uru nàfannj na, u sí n-pa uru njgemu ta ke. ²⁷ Musa à dá Kile na, lire e u à fwororo Misira kìn i mà ta u nyε a fyá lire kìn saannj lùyirini yyaha na mε. Kilenj u nyε wà nyε na u jaa mε, u mpyi a uye waha mu à jwo u nyii na nyε uru na. ²⁸ U à dá Kile na, lire kurugo u à Izirayeli shiinbii pyi pi à bilerejkwōnj kataanni pyi, maa pi pyi pi à mpàbilini sishange jaraga jaraga pi bayi jwōyi na, bà li si mpyi mèlekenj u maha boore pyi ke, uru nintoronj kà raa pi pùnampyicyiire bùu mε.

²⁹ Izirayeli shiimbil'à dá Kile na, lire kurugo Suumpe Lwòhe Njnyage à táa, ka pi i jyiile njnke njngage na. Misira shiinbii la mpyi si jyiile tēni ndemu i ke, ka lwòhe si pi puni lyí.

³⁰ Izirayeli shiimbil'à dá Kile na, lire kurugo pi à Zheriko kànhe mähana canmpyaa baashuunni i, ka kànhe káanke si jncwo.

³¹ Fwòrobacwōnj Arahabu à dá Kile na, lire e Izirayeli shiinbii pi mpyi a pa kànhe njwòh'a wí ke, uru ceenj'à pire tēge. Lire kurugo u nyε a bò ná Kile jwōmεεcumbaabil'e sjncyen mε.

³² Nyε mii bá sì n-jà yi puni jwo mε, jaha na yε tère naha mii á, mii i jwo a nò Zhedeyon ná Baraki ná Samuson ná Zhefite ná Dawuda ná Samuweli ná Kile túnntunmpii sanmpii kyaa na mε. ³³ Pir'à dá Kile na, lire kurugo pi à jà saannj pì na, maa fànhe pyi ná ntijnj i, yaayi jwōmεēni Kile mpyi a lwó ke, maa yire ta, maa cànriyi yà jwōyō jwō. ³⁴ Pi à pì le nage e, njka yaaga nyε a pire ta mε. Pi à jwo na pire sí pì bò ná kàshikwōnjwōni i, njka pir'à shwō. Fànha mpyi pi e mε, njka pi à fànha ta. Síji mpyi pi á kàshige cyage e, pi à kìrigii cyii kàshicyeye kòr'a caala. ³⁵ Cyeebii pì sùpyii njkwul'à jè mà kan pi á.

Pì mpyi wani, kampyi pire mpyi a fwororo Kile kuni i, pi mpyi na sí pi yaha, njka pi nyε a jnen'a fwororo l'e mε. Pi à jεε pi pi kyéree, bà Kile si mpyi si pi jè njnkanna njncenne na mε. ³⁶ Pi à pì fwòhōrō maa pi bwōn ná tiripaanni i. Pi à tōonnte yōrōyi le pi na mà yaha kàsunj i. ³⁷ Pi à pì wà a bò ná kafaayi i, maa pì pahala ná cikyangayi i, maa pì bò ná kàshikwōnjwōni i. Pì mpyi na jaare na màre ná mpàseeyi ná sikaseeyi i, yire yi mpyi pire vāanndeyi. Yaaga mpyi pi á mε. Sùpyiibil'à pi cùncyere cù maa pi kyéree. ³⁸ Pi mpyi maha jaare na màre sige ná janyj njnj'i, maa shwuun kafawyyi ná wyikuuyi i, mà li ta nte sùpyire njin'à pēe njge dijnyenj na.

³⁹ Tire nte sùpyire puni mpyi a dá Kile na, lire e Kile à jεε ti na. Lire ná li wuuni mú i, yaayi jwōmεēni Kile mpyi a lwó ke, ti nyε a yire ta mε. ⁴⁰ Naha na yε Kile à yaaga njncenne bégele wuu mε na, u la nyε a mpyi pi kuru ta a wuu yaha mε.

12

Wuu kyaage kwú wuye e Yesu fige

¹Wuu pi ke, pire sùpyiibii puni pi mpyi a dá Kile na ke, pir'à pyi yyecyeene maa wuu kwûulo, wuu Kile kuni tafere e. Lire kurugo tuguro maha tuguro ti nye wuu nɔŋ'i maa wuu sige tire tafere na ke, wuu nɔŋyi wwú tire puni nɔwɔh'i, wuu u kapegigii nɔwɔ yaha, cyire cyi maha wuu pyi wuu u búruge. Tafere na Kile à wuu yaha ke, wuu wuye waha wuu u tire fê fɛŋkanna nɔncenne na. ²Wuu a Yesu wíi, uru u à wuu pyi wuu à dá Kile na, uru mú u sí wuu pyi wuu u nɔ tɛɛni na. U à nɛɛ, ka pi i u kwòr'a bò cige na. U nye a kuru silege wíi yaaga mɛ, naha na ye funntange Kile mpyi a bégel'a yaha u mɛɛ na ke, kuru u mpyi na wíi. U à tɛɛn numɛ saanre e Kile kàniŋe cyɛge na. ³Kapimpyiibil'à ntɔŋke taha u na maa u kyéregɛ sèl'e, u à lire kwú uye e pyiŋkanni ndemu na ke, yíi funŋo cwo lire na, bà li si mpyi yíi àha nkanha mɛ, yíi yatanɔyi kà nkwú mɛ. ⁴Naha kurugo ye yoge yíi nye na nkwùn kapegigii na ke, yíi wà sàha jà a ku kwòn a nɔ u shɔŋi tɛɛni na mɛ. ⁵Yíi pi nye Kile pyiibii ke, yerege Kile à kan yíi á maa maban le yíi e ke, yíi funŋ'a wwò kuru na la? U à jwo:

«Mii jyanj, Kafoonj ká mu kíbe,

ma hà lire wíi ncwo mɛ.

U aha mu cêegɛ mú,

lire kà ma yatanɔyi bò mɛ.

⁶Naha na ye shinŋi u à táan Kile á ke, uru u maha nkíbili.

U à ngemu cè u pyà ke, uru u maha bwùn* .»

⁷Yíi Kile nkíbiŋi kwú yiye e, naha kurugo ye Kile à yíi cù mu à jwo u pyi, lire kurugo u maha yíi kíbili. Pyàŋi ngire u nye ná u tunj nye na u kíbili mà ye? ⁸Kile maha u pyiibii puni kíbili. U aha mpyi u nye a yíi kíbe mɛ, lir'à li cyêe na yíi nye u pyi sɛɛni na mɛ, nka kàsɔgo kùŋo pyi pi nye yíi.

⁹Tíi na nye wuu na naha nɔŋke na, pi maha wuu kíbili, nka wuu maha pi pêre. Lire e ke wuu Tunj nɔŋyi wunj ká a wuu kíbili, tá wuu nye a yaa wuu nɛɛ lire na sèe sèl'e, bà wuu si mpyi si shɔŋi nɔŋkwombaanji ta mɛ? ¹⁰Wuu tiibii maha wuu kíbili tère nimbilere funŋ'i maha ntàanna ná pi sòŋŋŋkanni i. Nka Kile ká a wuu kíbili, u maha li pyi, bà wuu si mpyi si mpyi shincenmii uru yabilinji fiige mɛ. ¹¹Sèe wi, mu aha a si sùpyanji kíbe, li tasiige maha mpyi u á yyetanha kyaa, funntanga kyaa bà mɛ. Nka urufoo ká kàla ta nkíbiŋi funŋke e, li maha mpa nùŋo kuu yyenŋke ná ntinji na.

¹²Lire kurugo yíi yíi cyeyi fànha baa wuyi yîrige, yíi nɔŋkunɔyi yi nye na ncyêenni ke, yíi i yire tígil'a yyéɛŋɛ. ¹³«Yíi a jaare kuntiile e†.» Lire e shinŋi u nye na sêgere ke, uru lògɔncini si n-fɛɛn mɛ, u bá a yaa u cùŋŋo.

¹⁴Yíi yiye waha yíi raa yyenŋke caa yíi ná sùpyire puni shwòhòl'e. Yíi raa jaare fyinmpe e, naha kurugo ye sùpya si n-jà Kafoonj nya mà ta u nye na jaare fyinmpe e mɛ. ¹⁵Kile à nɔwɔ yíi na maa yíi shwò. Yíi a yiye kàanmucaa, wà kà nkwò ncyé lire na mɛ. Wà hà uye pyi cige fiige yíi shwòhòl'e nkemu bàha k'à pi, si kakyaare pyi ti nɔ shinnyahara na mɛ. ¹⁶Yíi yákili ta, sùpya kà zìi mpyi jacwò yíi shwòhòl'e mɛ. Yíi àha ncyé pèene tahaga Kile yaayi na Ezawu fiige mɛ. Ur'à u lyegɛ tònŋi fáa zànnɛegɛ nɔŋkin kanna kurugo. ¹⁷Yíi à li cè na kàntugo, u la mpyi u tunj si jwó le u á, nka tufoonj'à cyé. U mɛesuwanj la mpyi si tufoonj sòŋŋŋkanni kɛɛnŋɛ, nka u nye a jà mɛ.

¹⁸Kile nanke na wà sí n-jà n-bwòn ke, tèecyiini i Izirayeli shiinbil'à file ku na pyiŋkanni ndemu na ke, yíi nye a file Kile na amuni mɛ. Nabwòhò ná numpilaga ná nimpirinɛ ná zànha kafeebwòhò mpyi nanke na, ¹⁹ka pi i mpuruge tɔnmpe ná mɛjwuu nimbwoo lógo. Lire mɛjwuuni jwumpe ngahanj kurugo, pu lògofeebil'à jwo na pà kà núru mbàra pu na mɛ. ²⁰Naha na ye nje yi mpyi a jwo: «Shin maha shin ká bwòn nanke na ke, ali li mɛɛ ká nta

* 12:6 Taanlinjii 3.11,12 † 12:13 Taanlinjii 4.26

yatɔɔgɔ, kuru sí n-wà ná kafaayi i si mbò ke‡» yire mpyi a fànha tò pi na. ²¹ Nde pi à nya ke, lire mpyi a sì fyagara fo Kile túnntunniMusa à jwo: «Mii naha fyá fo na ncyênni§!»

²² Nka lire nye yii wuuni mɛ. Yii pi ke, yii à file Siyɔn nanke ná Kile nyii wunji kànbwòhe na, kuru ku nye ninyinji Zheruzalemu, nkemu i Kile mèlekɛɛ kampwòhii ninyahanyahamii nye na kataanni pyi ke. ²³ Yii à bàra dánafeebii kurunke na, pire pi nye Kile pyìcyiibii. Pi mɛy'à sémɛ ninyinji i. Yii à file Kile na, uru u maha sùpyire puni sàra a tàanna ná ti kapyiinkil'e. Mpii pi à toro ná pi mpyi a tíi, ka Kile si pi pyi pi à fúnɔ ke, yii à file pire na mú. ²⁴ Yii à file Yesu na. U à u sìshange wu, maa nkɔ́ wuu kurugo. U sìshange fàn'h'à pɛe Abeli sìshange woge na. Lire pyin'kanni na, Kile à tòro Yesu cye kurugo, maa tunmbyaare nivɔ́nnte le ná wuu e.

²⁵ Yii a yiye kàanmucaa, Kile ká a yii yɛɛge, yii àha ncyé logogo mɛ. Musa u mpyi na Kile jwumpe yu mà u yaha ninke na ke, Izirayeli shiinbil'à cyé uru yɛɛge logogo, lire kurugo kakyaar'à nɔ pi na. Nye Kile ká jwo ná wuu e mà u yaha ninyinji i maa wuu yɛɛ, wuu aha ncyé, di wuu sí n-shwɔ n-jwo yɛ? ²⁶ Tèni i Kile à jwo Sinayi nanke nɔn'i ke, u jwumpe mpyi a ninke cyêenne. Numɛ, u à kâa na: «Tɔɔge kabɛɛ, mii sì ninke kanni cyêenne mɛ, mii sí ninyinji cyêenne mú*.» ²⁷ Lire nwòhe ku nye, yadayi yi sí n-jà n-kɛɛge ke, yire sí n-pînni. Lire ká mpyi, nje yi nye yi sì n-jà n-kɛɛge mɛ, yire kanni yi sí n-kwôro.

²⁸ Amuni li nye, saanre ti nye ti sì n-cyêenne mɛ, wuu sí n-jyè tire e. Lire e ke wuu fwù kan Kile á, wuu raa báare u á, wuu raa u nyii wuuni pyi, wuu raa u pɛre, wuu raa fyáge u na. ²⁹ Naha na yɛ «wuu Kile mú na nye na fiige, nkemu ku maha sùpyanji súug'a kwò ke†.»

13

Toronkanni l'à táan Kile á ke

¹ Mii cìnmppyiibii, yii yiye waha yii i tàange yaha ku pyi yii ná yiye shwòhɔl'e cìmpworoge e. ² Yii àha funɔ wwò nàmpwuunbii sunmbashwooni na mɛ, naha na yɛ puru funnke e pìl'à Kile mèlekɛɛbii pìi sunmbaya shwò pi pyenyi i mà ta pi nye a cè mɛ. ³ Yii cìnmppyiibii pi nye kàsɔn i ke, yii funɔ cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi na nye u e ná pi e. Mpii pi nye na nkýérege ke, yii funɔ cwo pire na mu à jwo yii yabilimpìi pi nye na nkýérege.

⁴ Shin maha shin u fúrunji yaha njire e, fúrupyineɛni wà nye a yaa u tasinnaga pyi ná waber'e u bage wunji kàntugo na mɛ. Naha kurugo yɛ mpii pi nye pi nye a kúu pi fúrupyineɛbii na mɛ, Kile sí n-pa pire ná jacwòore pyifeebii cêɛge.

⁵ Yii àha wyérenji kani yaha li tatɛnge fô yii na mɛ, nka yii cye wunji u yii funnyi níɛ. Naha na yɛ Kile yabilin'à jwo:

«Mii sí n-sìi n-yaha mu na.

Mii sì mu yaha maye nin'kin mɛ*.»

⁶ Lire kurugo wuu maha já a jwo fyagara baa:

«Kafoonji u nye mii tɛgefoonji,

mii sì n-fyá yafyin na mɛ,

naha shi sùpya sí n-jà n-pyi mii na yɛ†?»

⁷ Yii yyaha yyére shiinbii njncyiibii pi à Kile jwumpe jwo yii á ke, yii funɔ cwo pire na, yii i mpyi pi fiige, bà pi à dá Kile na fo mà sà nɔ pi can'kwòge na mɛ. ⁸ Yesu Kirisita nye na nkênni mɛ: bà u mpyi tanjaa mɛ, amuni u nye ninjaa, amuni u sí n-kwôro fo tèekwombaa.

⁹ Yii a yiye kàanmucaa, sùpyire ti nye na ma ná kàlanji nivɔ́nni shini puni i ke, yii àha tire yaha ti yii wurugo mɛ. Karigii cyi à yyaha tíi ná yalyire kani i ke, cyire tanyéerege nye a pɛe mɛ. Ngemu ká ntaha cyire fye e ke, urufoo sì tòon ta cyi e mɛ. Kuni njncenni li nye ndemu i Kile yabilin'à jwò wuu na maa màban le wuu e ke.

‡ 12:20 Ekizodi 19.12,13 § 12:21 Duterennamu 9.19 * 12:26 Agize 2.6 † 12:29 Duterennamu 4.24 * 13:5 Duterennamu 31.6 † 13:6 Zaburu 118.6,7

¹⁰ Yesu à kan sárage wuu kurugo, nka mpíi saha pi nyé na sárayi wwû mà tàanna ná kuni ninjyeeni i ke, pire nyé a yaa pi tòn ta u sárage e mɛ. ¹¹ Pi sáragawwuubii nùnfembwòhe maha jyè bage sèesee cyage e ná yatòre sìshange e sùpyire kapegigii yàfani kurugo. Lire kàntugo pi maha yatòre ninkwure yige maa ti súugo kànhe kàntugo. ¹² Lire kurugo Yesu mú à kwû kànhe kàntugo, bà u si mpyi si sùpyire fíninɛ u yabilinɛ sìshange cye kurugo mɛ. ¹³ Nyé wuu a sì u taan kànhe kàntugo‡, wuu taha Yesu fye e, sìlege k'à u ta ke, wuu wuu nàzhan lwó kur'e ná u e. ¹⁴ Naha na yé kànha nyé naha wuu á nke nínke na, nkemu ku sì n-kwôro fo tèekwombaa mɛ. Kànhe ku nyé Kile yyére ke, kuru wuu nyé na ncaa.

¹⁵ Lire kurugo wuu a fwù kaan Kile á, wuu raa u mɛge kêre tɛrigii puni i Yesu cye kurugo. Lire na nyé mu à jwo sárage wuu à wwû u á. ¹⁶ Yii a kacɛnnii pyi yiye na, yii raa yiye tère ná yii cyeyaayi i. Yii àha funɔ wwò lire na mɛ. Lire na nyé sárage nkemu k'à táan Kile á ke.

¹⁷ Yii yii yyaha yyére shiimbii nwomyahigii cû, yii i yiye tîrige pi á, naha na yé pire pi nyé na yii kàanmucaa maa yaha yii na. Pire Kile sí n-yíbe nùmpañña yii múnahigii kyaa na. Yii kúu pi á, lire ká mpyi, pi sí raa pi báaraɲi pyi ná funntange e. Lire baare e pi sí n-pyi yyetanhare e, yii sí sì tòn ta mɛ.

¹⁸ Yii a Kile jáare wuu á. Wuu à tɛn ná l'e na funɛcɛnnɛ na nyé wuu á. Wuu la mú si nyé s'a jaare jaaraɲkanna ninɛcɛnnɛ na tɛrigii puni i. ¹⁹ Mii à sìi na li caa yii á, yii a Kile jáare na á, bà mii si mpyi si wyère núru zhà yii yyére mɛ.

Jwumpe nizanmpe

²⁰⁻²¹ Yyeɲinkefoo Kile u à wuu Kafoonɲi Yesu nɛ a yige kwùɲi i ke, uru u yii tège yii já yii a karigii ninɛcɛnnkii shinɲi puni pyi, yii raa u nyii wogigii pyi. Nde l'à táan u á ke, u yii yaha yii já yii a lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Uru u nyé mpànahaɲi ninɛcɛnnɲi. U sìshange k'à pyi sárage ke, kur'à wuu le tunmbyaare ninkwombaare e. U mɛge ku pɛe tɛrigii puni i fo tèekwombaa! Amiina.

²² Mii cìmpyiibii, mii na li caa yii á, yii i na yɛrege jwumpe lóg'a tara. Yii li cè na mii jwumpe nyé a tòn sèl'e mɛ.

²³ Mii sí yi jwo yii á na wuu cìmpworonɲi Timòti a fwordo kàsɲi i. U aha wyèr'a nɔ naha mii yyére, mii ná uru sí n-shà wani yii yyére sìncyan.

²⁴ Yii na fwùɲi kan yii yyaha yyére shiimbii puni ná Kile wuubii pun'á. Dánafeebii pi nyé Itali kìnì i ke, pír'à yii shéere.

²⁵ Kile u nwò yii puni na, u u jwó le yii á!

‡ 13:13 Wuu a sì u taan kànhe kàntugo»: lire nwòhe ku nyé, wuu àha núru raa jaare kuni ninjyeeni i mɛ.

Lɛtɛɛɛɛɛɛɛɛ Yakuba à tun dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛɛɛɛɛɛɛ funɲɔ jwumpe e ke**

Dánafeebii pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, Yakuba à nge lɛtɛɛɛɛɛɛɛɛ tun pir'á, maa màban le pi e Kile kuni jaaraɲi na.

U à jwo na yákilifente kyaa ká mpyi wà na, u ti jáare Kile á, lire ká mpyi, ti sí n-kan urufol'á.

U à jwo na wuu aha dá Kile na, maa mpyi wuu ɲyɛ na kacɛɲɲii pyi maa yaha wuu ɲjirigii na mɛ, uru dáníyaɲi na ɲyɛ laaga baa. Lire kurugo Yakuba à ɲje yɛɛyi kan dánafeebil'á maa màban le pi e maa jwo na:

pi kwôro ná Kile e tɛɛwaagil'e
 pi i Kile jwumpe kyaa táan piy'á, pi raa pu kurigii jaare
 pi i pi shinɲɛɛbii kyaa táan piy'á, pi raa ɲwɔge fɔɲɔfeebii na
 pi àha raa pi karigii pyi pi kanni tɔɔɲɲi kurugo mɛ
 pi àha raa jwumpime yu sùpyire sannte na mú mɛ.

Yakuba à fwù kan dánafeebil'á

¹ Mii Yakuba u ɲyɛ Kile ná Kafoonɲi Yesu Kirisita báarapyi ke, mii u à nge lɛtɛɛɛɛɛɛɛɛ tun Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á*, pire pi à caala a tɛɛn diɲyɛ yyaha kurugo ke, mii fwù ɲyɛ pi na.

Yyefuge kani

² Mii cìnmppyiibii, yyefugo maha yyefugo k'à nɔ yii na ke, yii kuru pyi funntanga nimbwɔhɔ. ³ Yii i li cè na Kile ká yii dáníyaɲi kàanmucya yyefuge tɛni i mà u ta u à ɲwɔ, lire li sí yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ⁴ ɲyɛ yii yiye waha tɛrigii puni i, yii raa sì yyaha na Kile kuni i, bà yii sì mpyi sì mpyi sùpyii ɲɲɛɛnmii sɛɛɲi na, tìgire cyaga ɲyɛ mpiimu na mɛ.

Yákilifente kani

⁵ Mii cìnmppyiibii, yákilifente ká yii wà kùɲɔ, urufoo u ti jáare Kile á. Kile sí ti kan, ɲaha na yɛ u maha sùpyire puni kaan ná funvyinge e fahana baa. ⁶ ɲka urufoo u ti jáare ná funɲɔ ɲɲɲin i, u àha funɲyi pyi shuunni mɛ, ɲaha na yɛ shinɲi u ɲyɛ na ɲarege pyi ná funyɔ shuunni i ke, urufoo na ɲyɛ mu à jwo suumpe lwɔhe ku maha fuuli na yîri kafɛɛge cye kurugo, marii ku ɲɔɔɲi na ɲkɛɛge kàmpaɲɲyi puni na ke. ⁷ Shin maha shin u ɲyɛ amuni ke, urufoo u tɛɛn ná l'e na u sì yaaga ta Kafoonɲi á mɛ, ⁸ ɲaha na yɛ funɲyishuunnifoo u ɲyɛ u wi, yyeshaga ɲɲɲin ɲyɛ urufoo na kani là tufiige e mɛ.

Nàfuufente ná fòɲfente

⁹ ɲyɛ cìnmppyiibii pi ɲyɛ fòɲke e ke, yii pyi funntange e, ɲaha na yɛ Kile à yii ɲùɲyi yîrig'a kwɔ. ¹⁰ ɲka cìnmppyiibii nàfuufebii, Kile ká ɲùzogoro nɔ yii na, yii pyi funntange e, ɲaha na yɛ nàfuufoonɲi sí n-tòro mu à jwo ɲyɛge yafyɛnɛ. ¹¹ Canɲke ká fworo, ku kafuge maha kuru ɲyɛge waha, maa ku yafyɛnɛ wu, ti sìnamp'a sì láha ti na. Amuni li mú ɲyɛ, nàfuufoonɲi sí n-kwù n-fworo u cyelenkarigii shwɔhɔl'e.

Yaage ku maha sùpyaɲi sɔn a yaha kapiini na ke

¹² Shin maha shin u à jà a uye waha yyefuge tɛni i, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, urufoo wuun'à ɲwɔ, ɲaha na yɛ yyefuge kàntugo, Kile à shɲi ɲɲkwombaanɲi ɲgemu ɲwɔmɛɛ lwɔ u tàanɲɛbil'á ke, u sí urufoo tɔɔn ná uru shɲi i.

* **1:1** Naha ɲke cyage e, Izirayɛli tùluyi ke ná shuunnin'á jwo a wà dánafeebii puni na diɲyɛɲi yyaha kurugo.

¹³ Nka shin maha shin, mu aha òrì kápíi kurugo, ma hà njwo na Kile u à mu sòn a wà li na mà dè! Naha kurugo yé yafyin sì n-jà Kile sòn n-wà kápíi na mē. Kile mú sí nyé na sùpya sònna na wàa kápíi na mē. ¹⁴ Nka sùpyanì yabilinì nyii karigii cyi maha u cù kànhaña fiige ke, cyire cyi maha u sòn maha wà kapegigii na. ¹⁵ Mu nyii karigii nimpegigii sí ká fànha ta mu na, cyire maha mu yyaha kēnnē kapegigii mpyin'á. Cyire sí ká nò cyi tēgeni na, cyi maha kwùñi nò mu na. ¹⁶ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii àha raa yiye njwò fáanñi mē. ¹⁷ Yacēnnē maha yacēnnē wuu maha ntaa ke, yire puni na yíri wuu Tunì Kile yyére. Uru mú u à bēnnmpe yaayi puni dá, u nyé na nkēnni mē, numpire cyaga nyé u e mē. ¹⁸ Kile Jwumpe pu nyé sēñi ke, mà tàanna ná u nyii wuuni i, u à shìfōnni kan wuu á puru jwumpe cyé kurugo, bà wuu si mpyi si mpyi mu à jwo u yadayi puni shwòhòl'e nìncyiige, nkemu ku nyé u yahare e mē.

Yii a jaare yii a ntàanni ná Kile Jwumpe e

¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii ncyii karigii lóg'a tàra, shin maha shin à yaa u u nìngyiini pére, u raa núru, u njwòge kà ngyèrē mē, u lùuni kà mpēn mē. ²⁰ Naha kurugo yé sùpyanì lùyiri wunì sì n-jà katiile pyi Kile nyii na mē. ²¹ Lire kurugo yii pege karigii shinì puni njwò yaha, cyire na nyé katupwòhòyò. Kile jwumpe pu nyé yii funñ'i ke, yii yiye tìrige yii i jñe puru na, puru pu sí n-jà yii shwò.

²² Yii wà ká mpyi pu lógofoo kanna, urufoo na uye njwò fáanñi. Yii a pu kurigii jaare. ²³ Naha kurugo yé ngemu u na Kile jwumpe núru, u sí nyé na pu kurigii jaare mē, urufoo na nyé mu à jwo nge u maha uye wíi dùbanì i, ²⁴ uye wíinkwooni kàntugo, u a sì nkàre, u sì nkēnnē yafyin pyi mē, lire tènuuni mujye e, maa funñò wwò uye pyinñkanni na ke. ²⁵ Nka Saliyanì sēe wunì u maha wuu yige kapegigii mpyinì bilere e ke, ngemu u à jà na uru kàanmucaa, marii jaare na ntàanni ná u kurigii puni i, maa mpyi u nyé a funñò wwò u na mē, urufoo wuuni sí njwò u kapyiinkii puni i. ²⁶ Ngemu ká a sōnni na uru na jaare Kile kuni i, mà ta u jwunñkanni nyé a njwò mē, urufoo na uye njwò fáanñi, u Kile kuni jaaranì nyé laaga baa. ²⁷ Kile kuni jaaranñkanni sēe wuuni li nyé nde wuu Tunì Kile yyaha taan: mà yákili yaha círimpii ná lenkwucyeebii na, pi yyefuge tērigil'e. Maa kàntugo wà nge dīnyēñi kànjwòhòyì shinì pun'á.

2

Yii àha sùpya pwòhò sùpya na mē

¹ Mii cìnmpyiibii, yii pi à dá pēntefoo wuu Kafoonì Yesu Kirisita na ke, yii àha sùpya pwòhò sùpya na mē. ² L'aha mpyi mu à jwo yii à bínni yii Kilepeebage e, ka shiin shuunni si mpa jyè yii shwòhòl'e, wà nìñkin nyé ná sēen kampefegewe e, maa vāanya nisinanya le, u sanñi sí nyé fòhòfoo, maa vāansicuyo le. ³ Ka yii i vāansinayifoo pēe, maa tatēenge nìncēnnē kan u á, maa fòhòfoonì pyi u yyére, lire nyé mē u tēen nìñke na yii tooy'e. ⁴ Tá yii nyé a sùpya pwòhò sùpya na, maa sìnchwònrògo pyi ná yii sònñòñkanni nimpìini i mē?

⁵ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii lógo na njwò na: Kile à nge dīnyēñi fòhòfeebii cwònr'a pyi nàfuufee Kile kuni i, pi i mpyi u Saanre e u à tire ntemu njwòmēe lwó u tàanñēbil'á ke. ⁶ Nka yii pi ke, naha na yii à fòhòfeebii yaha laaga baa yé? Tá nàfuufeebii nyé na ncwu yii na, marii yii yiri yukyaabii yyére mē? ⁷ Yesu Kirisita metange ku nyé yii na ke, pire nàfuufeebii nīnuubii bà pi nyé na kuru mēge kēge mà?

⁸ Yii aha a Kile SaanreSaliyanì kurigii jaare, bà l'à sēme Kile Jwumpe Semēñi i mē na: «Ma shinñēñi kyaa táan may'á, ma yabilinì fiige*» lire na nyé kyaa nìncēnnē. ⁹ Nka yii aha sùpya pwòhò sùpya na, yii à kápíi pyi, ka Kile Saliyanì si yii cēegē, naha na yé yii nyé a uru Saliyanì kurigii jaare mē.

¹⁰ Nyé shin maha shin u nyé na Kile Saliyanì kurigii jaare, maa nkùunò uru Saliyanì kabilini là nìñkin kanna na ke, urufol'à cēegē u puni i. ¹¹ Naha kurugo yé Kileni u à jwo:

* 2:8 Levitiki 19:18

«Ma hà zínna ná wabere cwo e me†» uru mú u à jwo: «Ma hà sùpya bò me‡.» Nye mu aha mpyi mu nye a jacworo pyi me, maa sùpya bò, mu à cêege Kile Saliyani i. ¹² Saliyani u à yii yige kapegigii mpyini bilere e ke, Kile sí yii toronkanni tàanna ná ur'e. Lire kurugo yii yii jwun'kanni ná yii kapyiinkii puni yaha cyi yyaha tíi ná uru Saliyani i. ¹³ Ngemu ká mpyi u nye a pi sanmpii jùñaara ta me, can'ke Kile sí sùpyire puni sára si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, u mú sì jùñaara ta urufoo na me. Nka yii aha jùñaara ta pi sanmpii na, Kile sí jùñaara ta yii na si yii shwò.

Mu aha dá Kile na, li maha jwè mu kapyiinkii cye kurugo

¹⁴ Mii cìmpyiibii, wà ha jwo na ur'à dá Kile na, u sí nye na kacennii pyi, jcyii cyi à li cyèe na u à dá Kile na me, uru daniyani sí naha jwò urufol'á ye? Tá uru daniyani sí n-jà urufoo shwò be? ¹⁵ L'aha mpyi kee cìmpworonani wà, lire nye me cìmpworocwon'ni wà na nye vāan'kuun'ni ná sùmakuun'ni i, ¹⁶ ka yii wà si jwo pi á: «Kile u yii tège, u u vāanya kan yii á, u u sùma kan yii á» mà li ta yaayi kuun'ni yi nye pi na ke, urufoo nye a yire kan pi á me, naha uru jwón'ni nden'ni sí jwò ye? ¹⁷ Nye amuni li mú nye sùpya ká dá Kile na, maa mpyi u nye na kacennii pyi me, uru daniyani na nye laaga baa.

¹⁸ Shwòhòl'e wà sí n-jà n-jwo: «Pìl'à dá Kile na, pìi sí i kacennkii pyi.» Nka nje mii sí n-jwo ke: «Mii sì n-jà mu daniyani nya kacennii baa me. Nka mii wi ke, mii sí na daniyani cyèe na kacennkii cye kurugo.» ¹⁹ Mu à jwo na mu à dá na Kile na nye nin'kin, lir'à jwò. Nka lire kanni sì n-jà mu shwò me. Jínabii mú à dá li na na Kile na nye nin'kin, lire maha pi pyi pi à fyá fo na jcyèenni. ²⁰ Mu fun'ño baafooni, naha tère e mu sí li cè na daniyani kacennii baa wun'ni nye laaga baa ye?

²¹ Naha kurugo Kile à jwo na wuu tulyage Ibirayima à tíi ye? U kapyiinkii kurugo bàl'à? U à jèn'a u jyan'ni Ishaka cù si mpyi sàraga. ²² Yii nye a li nya na Ibirayima a dá Kile na, maa kacennii pyi mà? Nye lire pyi'nkanni na, u kacennkil'à u daniyani fùn'ño. ²³ Lire pyi'nkanni na, jwumpe Kile Jwumpe Sem'ni à jwo Ibirayima kyaa na ke, pur'à pyi sèe. Y'à séme: «Ibirayima à dá Kile na, u daniyani kurugo, Kile à jwo u à tíiŠ.» Lire cye kurugo, u à pyi Kile cevoo. ²⁴ Yii à li nya nume na sùpyan'ni maha ntíi Kile yyahe taan u kacennkii kurugo, daniyani kanni bà u maha u pyi u à tíi me.

²⁵ Yii sòn'ño fwòrobacwon'ni Arahabu kyaa na. Tèni i Izirayeli shiinbii túnntunmpil'à nò u yyéere ke, u à pi tège, maa pi njwòhò, maa kuni labere le pi taan, bà pi si mpyi si shwò me. Lire kacenni mpyini kurugo, Kile à jwo u à tíi.

²⁶ Kwùnkanni na cyeere maha njkwù, munaani ká fworò t'e ke, amuni li mú nye, kacennkii ká mpyi cyi nye daniyani ngemu i me, uru daniyani mú maha njkwù.

3

Wuu à yaa wuu jwun'kanna cè

¹ Nye mii cìmpyiibii, yii ninyahamii nye a yaa yii fun'nyi wyèren'a pyi dānafeebii cyelentii me. Yii li cè, wuu pi nye cyelentiibii ke, wuu aha wurugo, nde Kile sí n-pyi wuu na ke, lire sí n-waha mà tòro pi sanmpii wuuni na. ² Wuu puni na wuruge kariii ninyahagil'e, nka ngemu ká jà a cù u jwòge na, maa mpyi u nye na jwumpime yu me, urufoo na nye sùpya ngemu u à fùn'ño ná u sí n-jà n-cù uye na ke. ³ Wuu maha mēere le shange jwòge na ku raa wuu nyii wogigii pyi. Lire e wuu maha jà na ku kēen'ni na nkēege wuu nyii cyeyi puni i. ⁴ Yii bakwòge kāanmucya a wíi mú, k'à pēe, kafeebwoyi maha ku njōn'ni na nkēege. Nka yaani là nimbilere li maha mpyi bakwòge na, lire li maha ku pyi ku u ntíli na nkēege ku fēvoon'ni nyii cyeyi i. ⁵ Amuni njini nye sùpyan'ni cyeere e tabilere. Nka li maha liye pēe marii jwumbwompe yu.

† 2:11 Ekizodi 20.14; Duterenaumu 5.18 ‡ 2:11 Ekizodi 20.13; Saliyani kanshonwuuni 5.17 § 2:23 Zhenzi 15.6

Tá nabilere bà li maha le a tèg'a sibwàhe súugo mè? ⁶ Sùpyanji njini mú na nyé na fiige. Dinyenji pege puni na nyé l'e, l'à tèn wuu cyeere e, marii ti puni jwóre, marii nage leni, nkemu ku sí wuu tñji puni kèege ke, kuru nage na yíri nafugombaage yabilinji i. ⁷ Sige yaare shinji puni ná sañceenre ná njñke yafilii ná lwàhe jwàhà yaayi, sùpyanji maha já a yire puni kúu. ⁸ Nka njini li ke, sùpya nyé a sì ngemu u sì n-jà li kúu mè. Naha kurugo yé yapege ku nyé ku ki, nkemu tēnmē p'à pēn ke, ku mú s'à jñ shōnre na. ⁹ Kafoonji Kile u nyé wuu Tunji ke, wuu maha uru père ná njini i, marii jwumpimpe yu sùpyire na ná lire njini ninuuni i, Kile à ntemu dá mà pyi u yabilinji malwàrò ke. ¹⁰ Kile pèente na mpyi ná jwàge nkemu i ke, kuru jwàge njñkinji i jwumpimpe nyé na fwore. Mii cñmpyiibii, lire nyé a yaa li pyi mè. ¹¹ Lùtanga ná lùsorogo sí n-jà raa fwu raa fwore lùbilingi njñkinji i la? ¹² Mii cñmpyiibii, fizhiye cige sí n-jà olivye cige yasere pyi la? Lire nyé mè, éezen cige sí n-jà fizhiye cige yasere pyi la? Suumpe lwàhe na fwore lùbilingi ngemu i ke, lùtanga sì n-jà n-fworo ur'e mè.

Yákilifente sèe woore

¹³ Nyé wà ha nta yii shwàhàl'e ngemu u nyé na uye sōnnji yákilifoo ná kacēñe ke, urufoo u a kacēñji pyi, u u uye tñrige, lire lí sí li cyēe na u na nyé yákilifoo. ¹⁴ Nka l'aha nta yñcyēge ná nyipēnni nyé yii e, yii saha nyé a yaa yii yiye pēe s'a finí na yákilifene na nyé yii á mè. ¹⁵ Tire yákilifente shinji nyé a fworo Kile e mè. T'à fworo nge dinyenji i. Sùpyire yabilimpji yákilifente ti nyé ti ti, Sitaanninji i t'à fworo. ¹⁶ Naha kurugo yé cyaga maha cyag'e yñcyēge ná nyipēnni nyé ke, nyàhàngurugunji ná katupwàhoyi shinji puni mú maha mpyi wani. ¹⁷ Nka yákilifente Kile maha nkaan ke, tire ti nyé yákilifente sèe woore. Shin maha shin u à tire ta ke, urufoo maha mbēñi caa sùpyire shwàhàl'e, maa mpyi jùmpinēfoo, u maha wyerege na jēege pi sanmpji jwumpe na, u maha mpyi jùñaarafoo, marii kacēñkii pyi, u mú nyé na sùpya pwóñji sùpya na mè, u nyé na jwàmyahii shuunni yu mè. ¹⁸ Mpiii pi nyé na sìsure leni sùpyire shwàhàl'e ke, pire báarañji tōññji u nyé ntññji.

4

Yii kàntugo wà dinyenji nyii karigil'á, yii i ntaha Kile fye e

¹ Nyé yoge ná nàkaante ti nyé yii shwàhàl'e ke, naha ku nyé ná lire e bē? Yii nyii karigii nimpegigii cyi à yii yyaha jñ ke, cyire fyè bàl'à? ² Yii nyiin'à fworo yaaya njnyahaya kurugo, yii nyé na yi taa mè, lire kurugo shinbuuni lage nyé yii na. Yii nyiin'à fworo yaaya njnyahaya kurugo, nka yii sì n-jà yi ta mè, lire kurugo kàshige ná yoge nyé yii shwàhàl'e. Yaayi yii na jcaa ke, yii nyé na yire taa mè, naha na yé yii nyé na Kile jáare mè. ³ Yii méé ká Kile jáare si yaage kà ta, u nyé na kuru kaan yii á mè, naha na yé yii nyé na Kile jáare ná funjēññi i mè. Yii maha u jáare yii yabilimpji nyii karigii nimpegigii kurugo. ⁴ Yii pi à kàntugo wà Kile á, maa ntaha dinyenji nyii karigii fye e ke, yii nyé a cè a jwo na shinji u à dinyenji nyii karigii kyaa táan uy'á ke, na urufoo maha Kile kyaa pēn uy'á mà? Amuni li mú nyé, ngemu ká dinyenji karigii kyaa táan uy'á ke, urufoo maha uye pyi Kile zàmpēn. ⁵ Yii na sōnnji na nde l'à sémē ke, na lir'à jwo jùñjò baa la? Y'à sémē na: «Sùpyanji sōññor'à pi. Tire sōññopeere maha u pyi u à nyii yige yaaya njnyahaya kurugo.» ⁶ Lire ná li wuuni mú i, Kile à jwò wuu na, maa fànha kan wuu á, ka wuu u sí ta tire sōññopeere na. Nde Kile Jwumpe Semēñi à jwo ke, lire li nyé nde: «Mpiimu pi à piye pēe ke, Kile maha pire tūn. Nka mpiimu pi à piye tñrige ke, u maha kacēññi pyi pir'á*.» ⁷ Lire kurugo yii yiye tñrige Kile yyahe taan, yii i Sitaanninji tūn, lire ká mpyi u sí n-fē si laaga tōñn yii na. ⁸ Yii file Kile na, Kile sí n-file yii na mú. Yii mpii pi nyé na kapegigii pyi ke, yii yi cyeyi jyè a yige cyire mpyinji i fee fee. Yii funji shuunnifeebii, yii yii zòmpyaagii yaha cyi finñe. ⁹ Yii pyi yyetanhare e yii kapegigii kurugo, yii raa myahigii súu fo jylilwàhe ká a fwore

* 4:6 Taanlinji 3.34

yii nyiigil'e. Yii kataanre ti kêenn'a pyi mɛɛ súu. Yii funntange ku kêenn'a pyi yyetanhara mú. ¹⁰ Yii yiye tírige Kafoonji Kile yyahe taan, lire ká mpyi, u sí jùnjirire kan yii á.

Yii àha raa yiye yu mɛ

¹¹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa yiye yu mɛ. Ngemu ká u cìmpworonji jwo, lire nyɛ mɛ mà tìgire cyán u na ke, Kile Saliyanji nyɛ urufol'á jùñɔ baa ná kaɲwɔɔ baa. L'aha mpyi amuni, lir'á li cyêe na mu saha nyɛ na uru Saliyanji kuni jaare mɛ, jaaha na ye u à mu pɛn. ¹² Kile kanni u à Saliyanji tìñɛ, uru kanni mú u sí n-jà sùpya cêɛgɛ, lire nyɛ mɛ si tanga kan u á, uru kanni mú u sí n-jà sùpya shwɔ, lire nyɛ mɛ mà u shi bò. Jofoo mu na maye sônñi marii ma cìmpworonji cêɛgɛ ye?

Yii àha yiye pɛɛ mɛ

¹³ Yii lógo, yii mpíi pí maha jwo: «Nijnjaa, lire nyɛ mɛ nùmpañja wuu sí n-kàre kànhe kà na, si yyee niñkin pyi wani, si cwðhante pyi, si wyéɛnyahaga ta» ke, ¹⁴ nde li sí n-pyi nùmpañja ke, yii à lire cè la? Yii nyɛ yafyin mɛ, yii na nyɛ mu à jwo kànkuraña. K'aha mpa, tèrè nimbilere funñ'i, ku maha mpínni. ¹⁵ Yii à yaa yii jwo: «Kile ká jɛn'a wuu cùñɔ, wuu sí nde ná nde pyi.»

¹⁶ Nka mà jwo yii lire pyi ke, kabwɔhigii yii la nyɛ si mpyi ke, yii maha yiye pɛɛ cyire kyaa na, yàmpeente sí nyɛ a jwɔ mɛ.

¹⁷ Nyɛ yii li cè na ngemu u à kacenni cè, u sí nyɛ na li pyi mɛ, urufol'á kapii pyi.

5

Yɛɛgɛ k'à yyaha tíi ná nàfuufɛbil'e ke

¹ Nyɛ yii pí nyɛ nàfuufɛbii ke, yii lógo! Yyefuge ku nyɛ yii yyaha na ke, yii a myahii súu, yii raa kwuuyi wàa kuru yyaha na. ² Yii nàfuun'á fwónhɔ. Ntɔɔnn'á yii vàanpyi lyí. ³ Zúnñ'á yii sɛɛnni ná yii wyéɛni cù, uru zúnñi u sí yii cêɛgɛ. U sí n-pyi na fiige s'a yii cyeere súge fo si yii shi bò. Yii a yii nàfuunji bínn'a yaha yiye mɛɛ na, yii nyɛ a li cè na dɪnyɛni tɛekwoon'á byanhara mà? ⁴ Mà li ta báarapyiibii pí à yii kɛɛyi sùmanji kwòn ke, yii nyɛ a pire sàranji kan pí á mɛ! Myahigii pire báarapyiibil'á sú ke, cyir'á nɔ Sinji Punifoo Kile na. ⁵ Yii à yii dɪnyɛni canmpyaagii puni pyi ntàanji kanni na, marii yii nyii karigii pyi. Yii à pɛɛ mu à jwo yatɔɔgɔ, nkemu pí à byé si mbò mpyi kyara ke. ⁶ Sùpyanji u nyɛ u nyɛ a yaaga pyi yii na mɛ, yii à uru cêɛgɛ, ka u u uye yaha yii cye e yii à bò, jaaha na ye sí nyɛ u na mɛ.

Funñinke ná Kileɲarege

⁷ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii funñyi jínɛ fo Kafoonji Yesu cannuruge ká nɔ. Yii nyɛ a faapyinji kàanmucya mà? U maha funñke jínɛ na zànni niñcyiyyi ná nizanñyi sigili, jaaha na ye yire yi maha sùmanji pyi u à jwɔ. ⁸ Yii mú pí funñyi jínɛ amuni, yii i yiye waha, jaaha na ye Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara.

⁹ Mii cìmpyiibii, yii àha raa tìgire cyáan yiye na mɛ, Kile kà nkɔwò ntíge yii na mɛ. Kafoonji Yesu tèepan'á byanhara, uru u sí n-pa sùpyire sàra si ntàanna ná pí kapyiinñkil'e. ¹⁰ Kafoonji Kile túnntunmpii pí à tòro tèecyiini i ke, yii pire pyinñkanni lwó, yyefug'á pí ta, ka pí i ku kwú piye e maa jɔcú piye na. ¹¹ Mpíi pí à já a cù piye na yyefuge e, maa ntɛɛn Kile kuni i ke, pire wuun'á jwɔ. Yii à yi lógo pyinñkanni na Zhobu à cù uye na yyefuge e, ná nde Kafoonji Kile à pyi u á yyefuge kàntugo ke. Sèenji na, Kafoonji Kile maha jùñaara taa sùpyire na sèe sèl'e.

¹² Mii cìmpyiibii, mii sí li jwo n-waha yii á, yii àha raa nkâre Kile na mɛ, yii àha raa nkâre jìnke na mɛ, yii àha raa nkâre yaayi yabɛɛ na mɛ, yii ɔnn'á yaa u pyi ɔnn, yii ɔnhɔn'á yaa u pyi ɔnhɔ, bà Kile si mpyi u àha bú nkɔwò yii cêɛgɛ mɛ.

¹³ Nyɛ wà ha mpyi yyefuge e yii shwɔhɔl'e, urufoo u Kile jáare. Wà ha mpyi funntange e, urufoo u Kile shéere ná myahigil'e. ¹⁴ Kampyi yii wà na yà, urufoo u dánafeebii

kacwɔnribii yyere pi i mpa Kile náare u na, pi i sɛnmpe tiri u na* Kafoonɔ mɛge na. ¹⁵ Kileɲarege ká mpyi ná daniyaɲi i, yaɲi sí n-cùuɲɔ, Kafoonɔ Kile sí u yirige. U aha nta u à kapegii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

¹⁶ Lire kurugo mii cɛnmpyiibii, yii a yii kapegigii yu yiy'á, yii raa Kile náare yiy'á, bà yii si mpyi si ticuumpe ta mɛ. Sùpyaɲi u à tí Kile yyahe taan ke, uru Kileɲarege maha mpyi ná fàhe e sèl'e. ¹⁷ Yii sɔnɲɔ Kile tɔnntunɲi Eli na, u mpyi sùpya wuu fiige. U à Kile náare ná u zòmbilini puni i, na zàha kà mpa mɛ. Nyɛ mà lwɔ lire tɛni na, mà sà nɔ yyee taanre ná yinye baani na, zàha nyɛ a pa mɛ. ¹⁸ Lire kàntugo ka u u Kile náare sahaɲki, ka zàhe si mpa cire ná sùmaɲi na, ka yi i yasɛɛ pyi.

¹⁹ Mii cɛnmpyiibii, Kile kuni li nyɛ sɛɛɲi kuni ke, wà ha fwordo lire e, ka yii wà si urufoo yɛɛ, ka u u núr'a pa jyè l'e, lir'à ɲwɔ. ²⁰ Yii li cè na shinɲi u à kapimpyiɲɛ yɛɛ, ka u u láha cyi na ke, urufol'à u shwɔ kwùɲi na. U mɛɛ ká nta u à kapegii niɲyahagii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

* 5:14 Pii maha jwo: «pi i sɛnmpe wu u na.»

Pyeri lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Tùntunmpii kɛ ná shuunniŋi Yesu mpyi a cwɔ̀nɔ̀rɔ̀ ke, Pyeri mpyi uru wà. Pyeri ná u sìŋɛɛŋi Andire mpyi maha fyaabii cwôre Galile baŋi i. Nka Yesu à pi yyere ke, ka pi i fyácyaaŋi yaha maa ntaha u fye e. U à pa dùgo nìnyinŋi na ke, ka Pyeri sì wá na Jwumpe Nintanmpe yu na ntùuli.

Nye Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, pire mpiimu pi à caala a tɛ̀n tɛ̀n Azi kùluni i ke. Lire pi maha mpyi niŋjaa Turiki. Lire tɛ̀ni i, dánafeebii mpyi yyefuge e wani. Lire kurugo Pyeri à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun pi á, maa màban le pi e. U à pi funŋɔ cwo na Kile à yaaya niŋcɛnyɛ bégel'a yaha pi mɛɛ na nìnyinŋi na, pi sí yire ta tɛ̀ni i Yesu sí núru n-pa dɛ̀nyɛŋi i ke. Lire kurugo pi à yaa pi kwôro Kile kuni i, ali pi méɛ ká mpyi yyefuge e. Kile yabiliŋi u sí raa pi kàanmucaa. U à li cya pi á na pi a fyáge Kile na, pi i pi shiŋɛɛbii kyaa táan piy'á, mpii pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná pi e mɛ, pi a jaare jaaranƙanna niŋcɛnne na pire shwôhól'e. U à li cya pi á mú na pi Yesu Kirisita pyiŋkanni lwó: u à kyaala, mà li ta u nyɛ a kapii pyi mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Pyeri u nyɛ Yesu Kirisita tùntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sémɛ mà tun yii Kile niŋcwɔ̀nribil'á, yii mpiimu pi à tɛ̀n tɛ̀nn'a màha mu à jwo nàmpwuun Pɔ̀n ná Galati ná Kapadòsi ná Azi ná Bitini kùligil'e ke. ² Mà tàanna ná Tufooni Kile karigii puni jɛ̀cɛ̀ŋi i, u à yii cwɔ̀nɔ̀rɔ̀ fo tɛ̀mɔ̀ni i mà pyi u wuu, u Munaani cye kurugo, bà yii sì mpyi sì Yesu Kirisita jwɔ̀mɛɛni cù, u sìshange sì jaarag'a wà yii na si yii fɛ̀niŋɛ mɛ.

Kile u jwɔ̀ yii na, u u yyɛɛniŋke kan yii á sèl'e.

Dánafeebii sònnɔ̀re tatahage kani

³ Wuu Kafooni Yesu Kirisita Tunŋi Kile à yaa u kêe! U à sàa jùjaara ta wuu na sèe sèl'e, lire kurugo u à wuu pyi shiŋfɔ̀nmii, Yesu Kirisita jɛ̀ŋi cye kurugo mà fworɔ̀ kwùŋi i, bà wuu sì mpyi sì sònnɔ̀rɔ̀ tatahaga niŋcɛnɛ ta ⁴ nìnyinŋi yaayi kurugo mɛ. U à yire yal'a yaha u wuubii mɛɛ na. Yire yaayi nyɛ na ŋkɛɛge mɛ, yi nyɛ na jwóre mɛ, là nyɛ na fworɔ̀ yi sìnampe e mɛ. Kile à yire yaha wani nìnyinŋi na yii yyaha na, ⁵ maa yii màra u fànhafente funŋke e, yii daniyaŋi cye kurugo yii zhwoŋi mɛɛ na, uru ŋgemu u à bégel'a kwò, ná u sí n-pa n-cyêe dɛ̀nyɛŋi canŋkwage ke.

⁶ Lire l'à yii funnyi pyi y'à táan sèl'e, ali mà li ta yii nyɛ ŋgahaŋi shiŋi puni i numɛ, yii sì n-jà lire fylinne mɛ, lire nde na nyɛ tɛ̀re nimbilere kyaa. ⁷ Uru ŋgahaŋi jùŋke ku nyɛ sì yii daniyaŋi tayyérege cè. Sɛɛnŋi u nyɛ yakwɔ̀gɔ̀ ke, sɛɛnbuubii maha u le nage e, sì jɛ̀cè kampyi u à jwɔ̀. Lire pyiŋkanni na, yii daniyaŋi u à pwóro sɛɛnŋi na sèe sèl'e ke, ŋgahaŋi maha nɔ̀ yii na, bà uru shi sì mpyi sì jɛ̀cè mɛ. Lire e yii daniyaŋi sèe wuŋi kurugo, canŋke Yesu Kirisita sí uye cyêe ke, yii sí ŋkɛɛŋi ná pèente ná mɛtange ta kuru canŋke. ⁸ Yii méɛ nyɛ yii sàha ntêl'a u nya mɛ, u kyal'à táan yii á, yii jyi nyɛ u na mɛ, ŋka yii à dá u na. Funntange ku nyɛ yii e ke, kuru mpèenŋi kurugo sùpya sì n-jà ku jwo nɔ̀ ku tɛ̀geni na mɛ, ⁹ jaha na yɛ ndemu kurugo yii à daniyaŋi pyi ke, yii sí lire ta, lire li nyɛ Kile sí yii shwò.

¹⁰ Kile tùntunmpil'à uru zhwoŋi kani yyaha cya sèe sèl'e, tɛ̀ni i pi à jwo kuru Kile màkange kyaa na, kuru ŋkemu Kile à yaha yii yahare e ke. ¹¹ Kirisita Munaani* li mpyi pi e ke, lire mpyi a li cyêe pi na na Kirisita sì n-pa n-kyaala, kuru kyaage kàntugo, u sì pèene ta. Pi la mpyi sì cyire karigii tèepyiini ná cyi pyiŋkanni cè. ¹² Kile mpyi a li cyêe pi na na karigii shɛnɛ pi mpyi na yu ke, na pi yabilimpil'á wogii bà mɛ, ŋka yii wogigii cyi. Nye

* **1:11** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyɛ niŋkin.

ninjaa, Jwumpe Nintanmpe jwufeebil'à cyire karigii jwo yii á Kile Munaani cye kurugo, Kile à lire ndemu yaha a yíri nìnyinji na ke. Ali Kile mèlekèebii na jcaa si cyire karigii yyaha cè.

Dánafeebii naaranjanni

¹³ Lire kurugo yii yákilibii yaha báarañi na tèrigii puni i, yii i jɔcû yiye na, Kile sí n-pa jwɔ yii na si ndemu pyi yii á, Yesu Kirisita cannuruge ke, yii i yii sònɔɔre puni taha lire na. ¹⁴ Yii i Kile jwɔmɛni cû, yii jyii karigii yii mpyi a fyâha na mpyi mà ta yii sàha Yesu Kirisita cè mɛ, yii i cyire jwɔ yaha. ¹⁵ Yii i mpyi fyɛnmɛ sùpyii yii kapyiɛnkii puni i, bà yii yyerefoonji Kile à fɛniɛ mɛ. ¹⁶ Yire y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na: «Yii pyi fyɛnmɛ sùpyii, naha na yɛ mii à fɛniɛ†.»

¹⁷ Kile u maha sùpyire puni sâra mà tàanna ná pi kapyiɛnkil'e ke, uru jye a wà pwɔɔɔ wà na mɛ. Ná yii maha u yiri yii Tunji yii jareyi i, lire kurugo, yii a yii karigii puni pyi ná u yyaha fyagare e, mà yii yaha nge diɲɛni i nàmpwuun fiige. ¹⁸ Yii à li cè na Kile à yaage nkemu tèg'a yii jùɔ wwû yii naaranjanni laaga baa wuuni i, yii mpyi a lire ndemu ta yii tulyey'á ke, kuru jye yakwɔgɔ wyéɛni ná sɛɛni fiige mɛ. ¹⁹ Nka u à yii jùɔ wwû ná Kirisita sishange longara woge e. Uru u à uye pyi sáraga mpàbili fiige wuu kurugo, ndemu li jye cwò cyaga baa ná fwɔnrɔ baa ke. ²⁰ Mà jwo diɲɛni u dá ke, Kile mpyi a u cwɔnrɔ lire mɛ na. Ncyii tèrigii nizanɛkil'e, Kile à u pyi u à pa yii kurugo. ²¹ Uru cye kurugo yii à dá Kile na, uru ngemu u à u jè a yige kwùni i, maa u pèe, bà yii daniyanji ná yii sònɔɔre si mpyi si ntaha Kile na mɛ.

²² Yii à jɛɛ sɛɛni jwumpe na ke, lir'à yii zòmɲaagii fɛniɛ, maa yii pyi yii à yii cɛnɲaagii kyaa táan yiy'á ná funvyinge e. Lire e yii yiye kyaa táan yiy'á ná yii zòmɲaagii puni i. ²³ Yii li cè na yii à pyi shinfɔnmii, nùguzhiñi u maha fwɔnrɔ ke, uru cye kurugo bà lir'à pyi mɛ, nka nge u jye u jye na fwɔnrɔ mɛ, uru cye kurugo lir'à pyi, uru u jye Kile jwumpe, pu na jye jyii na, pu jye na nkɛɛni mɛ. ²⁴ Naha kurugo yɛ y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Sùpyanji na jye mu à jwo jyeɛpurugo,

u sɛnampe na jye mu à jwo jyege yafyɛɛnrɛ.

Jyege maha waha, ku yafyɛɛnr'a si mɛn'a wu,

²⁵ nka Kafoonji Kile jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa‡.»

Puru jwumpe sí pu jye Jwumpe Nintanmpe p'à jwo yii á ke.

2

¹ Lire e ke yii láha pege karigii shiñi puni ná nàjwɔhɔre karigii shiñi puni na. Yii àha fyɛnmɛ tò wwomɔ na mɛ, yii i láha jyiɲɛnni ná jwoore shiñi puni na. ² Bà jirimpe lage maha mpyi pɛnɲɛni jyege na mɛ, yii Kile Jwumpe lage yaha ku pyi yii na amuni, puru jwumpe na jye yii á mu à jwo jirimpe yabilinji, bà yii si mpyi s'a si yyaha na Kile kuni i yii zhwoñi mɛ na mɛ, ³ naha na yɛ yii à li cè jwɔɛnkanni na Kafoonji à jwɔ ke.

Yesu u jye bage kafaage sèe woge bage mbini na

⁴ Yii file Kafoonji na, uru u jye kafaage jyii woge, sùpyir'à cyé nkemu na ke. Nka Kile à ku tayyéregɛ nya k'à pèe, maa ku cwɔnrɔ. ⁵ Yii yabilimpɛni na jye kafaaya jyii wuyo, lire e yii wà yiye na, yii i mpyi bage, Kile Munaani sí n-tɛɛn nkemu i ke, yii i mpyi Kile sáragawwuubii kurunɔ, Kile Munaani sí nkemu pyi k'a sárayi nintanyi wwû Kile á Yesu Kirisita cye kurugo ke. ⁶ Yii li cè na y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Yii wíi, mii à kafaaga cwɔnrɔ,

ku tayyéreg'a pèe sèl'e.

Mii sí ku pyi bage kafaage sèe woge bage mbini naSiyon kàhe e.

Shinji u à dá ku na ke,

† 1:16 Levitiki 11.44, 45; 19.2 ‡ 1:25 Ezayi 40.6-8

urufoo sì n-sì n-sílege mɛ*.»

⁷ Yii pi à dá ku na ke, yii jùnyi sí n-yîrige. Nka mpíi pi nyɛ pi nyɛ a dá ku na mɛ, y'à sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na:

«Bafaanribil'à cyé kafaage nkemu na ke,

kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na†.»

⁸ «Kafaaga ku nyɛ ku ki, sùpyire maha búruge nkemu na ke, fáaga ku nyɛ ku ki, nkemu ku maha sùpyire pyi ti i jɛwo ke‡.»

Pi nyɛ na Kile Jwumpe kurigii jaare mɛ, lire kurugo pi maha jɛwu. Lire yahare e Kile mpyi a pi yaha.

⁹ Nka yii pi ke, yii na nyɛ supyishi, Kile à ngemu cwɔɔnrɔ ke, Saanji Kile sáragawwuubii kurunke ku nyɛ yii, maa mpyi Kile kɔni shiin, maa mpyi sùpyii, Kile à mpiimu jùɔ wwu, bà yii si mpyi s'a u kakyanhala karigii nimpयीnkii shɛnrɛ yu mɛ. Uru u à yii yyer'a yige numpini i, maa yii le u bɛɛnmpe e, puru pu nyɛ bɛɛnmpe sèesee wumpe. ¹⁰ Tèni l'e, yii mpyi na sàha nkɔd a pyi Kile shiin mɛ, nka numɛ, yii à pyi Kile shiin. Tèni l'e, Kile mpyi na sàha nkɔd a jùnaara ta yii na mɛ, nka numɛ, u à jùnaara ta yii na.

Dánafeebil'à yaa pi piye naaranjanni cè

¹¹ Mii ntàannamacinmpyibii, yii na nyɛ nge diɲɛni i mu à jwo nàmpwuun, kùshee fiige, lire kurugo mii na li caa yii á, yi raa yiye kàanmucaa sùpyanji nyii karigii nimpegigii na, cyire karigii maha yii tùnni Kile kuni i. ¹² Mpíi pi nyɛ pi nyɛ Kile kuni i ná yii e mɛ, yii yii naaranjanni cè pire shwɔhɔl'e. Lire e pi mɛɛ ká a fini na ntare yii na na yii à kapii pyi, pi sí raa yii kacɛnkii jaa si Kile pɛe canjke u sí n-pa fworɔ pi na ke.

¹³ Kafoonji kurugo, yii yiye tîrige jùɲufeebii pun'á: yii yiye tîrige saanbwɔh'á, uru u nyɛ pi puni jùɔ na, ¹⁴ yii yiye tîrige fànhafeebil'á, pire mpiimu pi à tîɲe saanbwɔhe cye kurugo, bà pi si mpyi s'a kapimpyibii tùnni s'a kacɛnmpyibii kêre mɛ. ¹⁵ Yii li cè na Kile nyii wuuni li nyɛ yii a kacɛnkii pyi, bà yii si mpyi si supyikuuyi funɔ baa wuyi jwɔyi tò yi funɔ jwumpe na mɛ. ¹⁶ Yii nyɛ bilere e mɛ. Yii a jaare yii a ntàanni ná lire e, nka yii àha lire tɛɛ fyɛnmɛ tò wwomɔ na s'a kapegigii pyi mɛ. Yii pyi Kile bilii. ¹⁷ Yii a sùpyire puni pɛre, yii yii cɛnmpyibii kyaa táan yiy'á, yii raa fyáge Kile na, yii raa saanbwɔhe pɛre.

Bilibil'à yaa pi Kirisita pyinjkanni lwɔ yyefuge tɛrigil'e

¹⁸ Bilibii, yii yiye tîrige yii jùɲufeebil'á Kile yyaha fyagare funjke e. Mpíi pi à jwɔ maa mpyi ná sùpyigire e ke, yii àha yiye tîrige pire kann'á mɛ. Ali mpíi pi à kyán ke, yii yiye tîrige pir'á, ¹⁹ jaha na yɛ yyefuge ku nyɛ yii ná kuru nyɛ a yaa mɛ, pi aha kuru tɛɛ yii jɔɲ'i, ka yii i ntɛɛn k'e, maa li pwɔ Kile na, lire na nyɛ kacɛnnɛ. ²⁰ Nka l'aha nta kapyimbaala yii à pyi, ka yyefugo si nɔ yii na, ka yii i ku kwú yiye e, pɛente ntire yii sí n-ta lire e yɛ? Nka yii kacɛnmpyini kurugo, yyefugo ká yii ta, ka yii i ku kwú yiye e, lire na nyɛ kacɛnnɛ Kile á. ²¹ Yii li cè na kuru yyefuge shinji mɛɛ na Kile à yii yyere. Kirisita yabilin'á kyaala yii kurugo, maa lire kuni le yii taan, bà yii si mpyi s'a jaare u fyèni i mɛ. ²² U nyɛ a kapiini là tufiige pyi mɛ, kafinara jwumɔ nyɛ a fworɔ u jwɔge e mà jya mɛ§. ²³ Pi à u cyahala, u nyɛ a cyàhii nkoo láha pi na mɛ, pi à u kyéree, u nyɛ a pi fùguro mɛ, nka nge u sí n-pa sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyinjkil'e ntɛni funjke e ke, u mpyi a u wuuni yaha uru cye e. ²⁴ U à wuu kapegigii tugure lwɔ u cyee e kworokworocige na, bà wuu si mpyi si nkɔd kapegigii kàmpanjke na, si shɛfɔnɔ ta, s'a jaare ntɛni i mɛ. Kyaage tooy'e u à tabannayi njemu ta ke, yire cye kurugo yii à cùɔɔ. ²⁵ Yii li cè na yii mpyi mu à jwo mpàa mpiimu pi mpyi piye jùɔ kurugo ke, nka numɛ yii à núr'a pa yii nàhafoon'á, uru u nyɛ na yii múnahigii sanɛwɔnni sigili.

* 2:6 Ezayi 28.16 † 2:7 Zaburu 118.22 ‡ 2:8 Ezayi 8.14 § 2:22 Ezayi 53.9

3

Cilenenambaabii ná nambajicyeabii kani

¹ Nye lire pyin'kanni na, cyeebii, yii yiye tîrige yii nambaabil'á. Lire e ali li méé ká nta pi pi yiye a nye Kile jwumpe na me, bà pire si mpyi si jyè Kile kuni i yii toron'kanni cye kurugo, mà ta yii nye a yaaga jwo pi á me, ² naha na ye yii toron'kanni ná yii sùpyigire sí pi yyaha jî. ³ Yii àha yii wuuni kwò njaha pùcyage yaleere nden'ni kanni na, mu à jwo nùmpwooni ná sèen'ni pùcyage yaayi nden'ni ná vaa'nyii lon'gara wuyi nden'ni na me. ⁴ Nka pùcyage yaleere ti nye zòmbilini i ke, yii a tire caa. Tire nye na nkèege me, tire yaleere ti nye nùmpin'ke ná zòm'pyi'ni, kuru ku nye pùcyage sèe woge yaleere Kile á. ⁵ Tèecyiini i, cyeebii pi mpyi a piye pwò Kile na, maa pi sòn'jore taha u na ke, pire mpyi maha piye tîrige pi nambaabil'á, lire li mpyi pire pùcyage lon'gara yaayi. ⁶ Amuni Sara mpyi. U mpyi a Ibirayima jwòm'eeni cû fo u mpyi maha u pyi: «mii kàfoon'ji». Nye ninjaa, yii pi nye Sara pworibii, nka fo yii aha a kac'enn'kii pyi, maa mpyi yii nye a yaaga yaha k'à yii fùgur'a láha lire na me.

⁷ Lire pyin'kanni na mú, nambaabii, yii yiye cyeebii cùmu lem'e jwò, naha na ye cèere na nye yaaga nkemu fànhe k'à cyéere yii woge na ke. Kile à jwò wuu na maa shì'ni nin'kwombaan'ji ngemu kan wuu á ke, yii ná yii cyeebil'à uru ta sijn'cyan. Lire e yii pi le njire e, bà li si mpyi yaaga kà njà yii Kile narege pyi kà raa n'oni Kile na me.

Dánafebil'à yaa pi kwôro kac'enn'kii mpyi'ni na, ali pi méé ká ngaha ta l'e

⁸ Nwònyega nin'kin na, yii yiye sòn'jore pyi nin'kin, yii i mpyi ná fun'jò nin'kin i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìn'p'woroge e, yii raa nù'naara taa yiye na, yii i yiye tîrige yiy'á. ⁹ Yii àha kapii tège kapii fwoo tò me, yii àha cyàhii tège cyàhii nkoo láha me. Nka yii a jwó leni pi á, naha na ye lire méé na yii à yyere, jwón'ji jwòm'eeni Kile à lwó yii á ke, bà yii si mpyi si uru ta me. ¹⁰ Yire y'à sém'e Kile Jwumpe Sem'eni i na:

«Shin maha shin la ku nye si shì ta,
u can'mpyaagii si ntáan u na ke,
urufol'à yaa u láha jwumpimpe njwun'ji
ná kafinare na.

¹¹ Urufol'á u laaga t'oon pege na,
u raa kac'enn'kii pyi,
u u uye waha u raa yyepin'ke caa
u ná sùpyire sannte shwòhòl'e,

¹² naha na ye mpìi pi à tí ke,
Kafoon'ji Kile maha pire kàanmucaa,
u maha nin'gyiini p'ere maa pi jareyi nùru.

Nka mpìi pi nye na kapegigii pyi ke,
Kafoon'ji sí yyaha k'èen'je pir'á si pi tùn*.»

¹³ Nye yii aha yiye pwò kac'enn'kii mpyi'ni na, jofoo u sí yii kyéerege ye? ¹⁴ Yyefugo méé ká nò yii na yii ntì'ni kurugo, yii li cè na yii wuun'à jwò. Mpìi pi nye na yii kyéerege ke, yii àha raa fyáge pire na me, yii àha yii yákilibii yaha pi wùrugo me†. ¹⁵ Nka yii nye Kirisita kafente na ná yii zòm'pyaagii puni i. Sòn'jore tatahage ku nye yii á ke, tère o tère e wà sí yii yíbe kuru kyaa na ke, yii bégele tèrigii puni i yii i jwòshwòrò nin'cenn'e kan urufol'á. ¹⁶ Nka yii à yaa yii lire pyi lùtaanni ná pèente fun'jò e, ná fun'vyinge e. Lire e kyaa maha kyal'e pi nye na yii nù'nyii tare, metange ku nye yii na Kirisita wwo'j'eege e, maa kuru k'èege ke, cyire karigii pyifeebii sí n-sílege. ¹⁷ L'à pwórò yii kyaala kac'enn'pyi'ni kurugo, kampyi Kile nyii wuuni li nye li li, mà tòro yii kyaala kapegigii mpyi'ni kurugo.

¹⁸ Yii li cè na Kirisita yabilin'ji mú à kyaala t'ògò nin'kin wuu kapegigii kurugo. Uru u à tí ke, u à kwù shintiimbaabii kurugo, bà u si mpyi si yii yyaha k'èen'je Kile á me. Sùpyir'à u bò naha jin'ke na, nka Kile Munaani cye kurugo u à jè a fwo'ro kwùn'ji i. ¹⁹ Jínabii pi mpyi

* 3:12 Zaburu 34.12-16 † 3:14 Ezayi 8.12

tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú u à sà yi jwo pir'á na ur'à fànha ta pi na‡. ²⁰Tèecyiini i, pire pi mpyi a jùŋə kyán Kile jwumpe na Nuhu tēni i ke, Kile mpyi a u lùuni bò, ka Nuhu si bakwəge yaa. Shiin baataanre kanna pi à jyè k'e, maa shwə lùbwooni kakyaare na.

²¹Nyε kuru lwəhe mpyi na batizeliŋi kyaa yu. Numε uru batizeliŋi maha li cyēe na wuu à shwə. Lire nyε a li cyēe na wuu cyeer' à jyè mà fwəŋre láha ti na mε, ŋka lire jwəhe ku nyε wuu maha Kile jáare u wuu zòmpyaagii fíniŋεŠ. Wuu à shwə Yesu Kirisita jèŋi cye kurugo, ²²uru u à dūg'a kàre nìnyiŋi na, maa sà ntēen Kile kàniŋε cyεge na. Puru funŋke e, mèlekεebii ná yaayi ninyambaayi sanŋyi yi nyε ná jùŋufente ná sífente e ke, pire pun'à kúu u á.

4

Dánafeebii pyiŋkanni nivənni

¹Nyε ná Kirisita s'à kyaala cyeere e, yii bégele mú ná tire sòŋŋore ninure e. Yii li cè na uru u à kyaala cyeere e ke, uru u à fànha ta kapegigii na. ²Lire e mà lwó numε na, yii à yaa yii shìŋi canmpyaagii sanŋkii pyi yii tàanna ná Kile jyi wuuni i, yii sùpyire jyi karigii yaha. ³Yii li cè na tēni l'e, mpíi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, pire mpyi na piye muntanma karigii jcyiimu pyi ke, yii à mō a tōro pire muntanma karigii mpyiŋi i. Yii mpyi na silege baa karigii pyi, maa mpyi ná yaayi lapege e, maa sinmpe byii na jcwō, yii mpyi lakyanhayafee, yii mpyi sinmbyampiye, maa mpyi kacyzunmii lire s'à nūr'a pēn Kile á. ⁴Ŋka numε, yii saha nyε na cyire kapegigii pyi ná pi e mε, lir' à pi kàkyanhala fo pi na yii jùnyi tare. ⁵Kile sí n-pa pi yíbe lire na. Uru u sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, jyi shiinbii bàra kwùubii na. ⁶Lire kurugo mpíi pi à kwù ke, Jwumpe Nintanmpe mpyi a jwo pir'á mú, bà li si mpyi kwùŋi ká nō pi na sùpyire sannte fiige, pi i shìŋi nìŋkwombaani ta Kile á, u Munaani cye kurugo mε.

⁷Karigii puni takwəŋr' à byanhara, lire e ke, yii pyi yákilifee, yii i jcwū yiye na, bà yii si mpyi si yiye pwə Kilejarege na mε. ⁸Karigii puni nìncyiini li nyε: yii yiye kyaa táan yiy'á sèl'e, jaha na yε tàange maha pege karigii ninyahagii kwə sùpyire ná tiye shwəhəl'e. ⁹Yii a yiye sunmbage shuu, jwuŋyahama baa.

¹⁰Yii shin maha shin à Kile màkange ŋkemu ta mà tàanna ná Kile yabiliŋi ku kanŋkanni i ke, yii yire cūmu lemε jwə, yii raa jwəge yiye na ná y'e. ¹¹Wà ha mpyi Kile jwumpe jwufoo, urufoo jwump' à yaa p'a fwore Kile e, wà ha nta u u sùpyire sannte tēre, urufoo u a pi tēre ná Kile fànhe nìŋkange e, bà pēente si mpyi si ntaha Kile na karigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo mε. Pēente ná fànhe nyε u woyo fo tèekwombaa.

Amiina!

Dánafeebii maha yyefuge ŋkemu taa ke

¹²Mii ntàannamacinmpyiibii, yyefuge e yii nyε numε ke, ali li mée ká nta kuru na yii súuge na fiige, lire nyε a yaa li pâa yii e mε, yii àha raa sòŋŋi na kani labere li nyε li li mε. Zòzhwəŋ ti nyε ti ti. ¹³Lire bà à yaa li pyi funntanga kyaa yii á, mà li jya na yii à yii nàzhan lwó Kirisita yyefuge e. Lire e canŋke Kirisita sí u sinampe cyēe ke, kuru canŋke yii sí raa yogore si mpyi funntange e. ¹⁴Wà ha yii cyahala mà lire jùŋke pyi na yii na nyε Kirisita wuu, yii wuun' à jwə, jaha na yε Kile Munaani li nyε sinampe wuuni ke, lire na nyε ná yii e. ¹⁵Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, yyefugo nyε a yaa ku nō yii wà na, mà lire jùŋke pyi na urufol' à sùpya bò, lire nyε mε mà nàŋkaaga pyi, lire nyε mε mà kapii pyi, lire nyε mε mà yii jwəyi le kani l'e, ndemu li nyε li nyε yii kur'e mε. ¹⁶Ŋka yyefugo ká nō yii wà na, mà lire jùŋke pyi na urufol' à dá Kirisita na, urufoo ka lire pyi silege kyaa mε, ŋka u Kile kēe kuru mεge kurugo. ¹⁷Yii li cè na Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná pi

‡ 3:19 Pii maha jwo: «sùpyire múnahigii cyi mpyi tanwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú, u à sà Kile jwumpe jwo cyir'á.» Š 3:21 Pii maha jwo: «wuu maha Kile jáare ná zòvvinre e.»

kapyiin kil'e, lir'à jwɔ cû Kile wuubii na mà kwà. Ná lire s'à jwɔ cû wuu na, mpíi pí à cyé Kile jwumpe na ke, di pire sí n-pyi n-jwo yé? ¹⁸ Mpíi pí à tíi ke, pire nùmpañña ntanji ká waha, lire e ke, mpíi pí jye pí jye na fyáge Kile na mɛ maa kapegigii pyi ke, di pire wuuni sí n-pyi n-jwo yé?

¹⁹ Lire kurugo mpíi pí jye yyefuge e mà lire jùñke pyi na pí na Kile jyii wuuni pyi ke, pí r'à yaa pí piye le yaayi puni Davoonji cye e, jwɔmɛɛ ninjin foo u jye u wi, pí raa kacɛnɛkii pyi.

5

Pyeri jwumpe nizanmpe dánafeebii ná pi kacwɔnribil'á

¹ Numɛ, mii sí karií làda cya yii dánafeebii kacwɔnribil'á. Dánafeebii kacwɔnrɔnji wà u jye mii yii fiige, maa Kirisita yyefuge karigii jya. U sí n-pa ná u sìnampe mpemu i ke, mii sí pà ta pur'e mú. Lire e nde mii jye na jcaa yii á ke, lire li jye: ² dánafeebii kurunke Kile à le yii cye e mpàa fiige ke, yii pire cùmu lemɛ jwɔ. Li jye a yaa li pyi mu à jwo sùpya u à yii kárama a yaha uru báarañi na mɛ, yii a u pyi u lage na, yii tàanna ná Kile jyii wuuni i. Yii àha raa u pyi nàfuu kurugo mɛ, ñka yii a u pyi ná funjɛnɛn'i. ³ Dánafeebii pí à le yii cye e ke, yii àha raa fànha cyáan pí na mɛ. Ñka yii pyi yyecyeenɛ pí á. ⁴ Lire ká mpyi, tɛni i dánafeebii kacwɔnribil'á jùñufembwòhe sí n-pa ke, yii sí kajanjwooni nisinani ta, lire jye na ñkège mɛ.

⁵ Jye nàñjiibii, yii yiye tîrige kacwɔnribil'á. Yii puni, yii yiye tîrige yiy'á, yii i yiye tège, ñaha na yé y'à séme Kile Jwumpe Semɛni i na: «Mpíi pí à piye pɛe ke, Kile maha pire tún, ñka mpíi pí à piye tîrige ke, Kile maha kacɛnɛkii pyi pí r'á*.» ⁶ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile cyɛge fànhañyahaga wog'á, bà u si mpyi si yii dùrugo u jyii tɛni i mɛ. ⁷ Yii yii funmpɛn karigii puni le u cye e, ñaha na yé uru u à yaha yii na. ⁸ Yii i jɛcû yiye na, yii yákili yaha yiye na, ñaha na yé yii zàmpɛnɛni u jye Sitaanninji ke, uru na ñaare na màre, maa ñkyânge mu à jwo cànragá katege wogo ku jye na ku jjiyini caa. ⁹ Yii yiye pwɔ Kile kuni i, yii i u tún. Yii li cè na kuru yyefuge ninuge e yii cìmpyiibii jye dijyɛni yyaha kurugo.

¹⁰ Ñka Kilenji u maha kacɛnɛkii shinji puni pyi ke, uru u à yii yyere Kirisita wwojɛɛge e, bà yii si mpyi si u sìnampe tɛgɛɛ baa wumpe ta mɛ. Yii sí n-kyaala tère nimbilere funɛn'i, ñka u sí báragá le yii e, si màban le yii e, si fànha kan yii á, si yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ¹¹ Fànhe jye uru wogo tèrigii puni i. Amiina.

Jwumpe nizanmpe

¹² Siliven u à mii tɛg'a jye jwɔkanyí séme si yii yɛɛ. Mii cìmpworo u jye u wi, jwɔmɛɛ ninjinfoo wi. Mii à ñge lɛtɛɛni tun yii á si màban le yii e, si li cyêe yii na na kacɛnni nimbwooni Kile à pyi ke, yii yiye pwɔ lire na.

¹³ Kile à mpiimu cwɔnrɔ Babilónni kànhe e yii fiige ke, pí r'à yii shéere, mà bàra Marika na, uru na jye mii jya mà tàanna ná Kile kuni i. ¹⁴ Yii a cìmpworogo fwù kaan yiy'á.

Yii shin maha shin u jye Kirisita wwojɛɛge e ke, Kile u yyɛninke kan yii á.

* 5:5 Taanlinji 3.34

Pyeri lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Nge lɛtɛɛŋi i Pyeri à li cya dánafeebil'á na pi piye pwɔ Kile jwumpe na, bà pi si mpyi si jà piye shwɔ cyelentiibii kafinivinibii na mɛ. Pyeri à jwɔ tàrà toronkanni nɔncenni na mà yyaha tí ná Kile kuni i, ná jwɔmɛcunte mà yyaha tí ná Kile yini zhwoŋi i (1).

Mà bàra lire na, mpíi pi jye na Kile mege kɛge ná pi yabilimpíi jwunjaampe e ke, u à pire toronkanni mú jwo (2). Mpíi pi jye na Kirisita mpani sigili ke, pi maha pire fwóhɔre, maa ŋko na u saha sì n-pa mɛ. Nka Pyeri à jwo na u papa tooy'à jíŋe, naha kurugo ye Kile à funŋke jíŋe si tɛni kan sùpyire pun'á, bà ti si mpyi si núru mpa tiye kan u á si shwɔ mɛ (3).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Simɔ Pyeri u jye Yesu Kirisita báarapyi maa mpyi u túnntunŋɔ ke, mii u à nge lɛtɛɛŋi sɛmɛ si ntun yii á, yii mpíi pi à dányanɔ sɛe wuŋi ta wuu fiige ke, uru dányanɔ'á ta wuu Kileni ná wuu Shwofoonɔ Yesu Kirisita ntiiŋi cye kurugo. ² Kile u jwɔ yii na, u u yyenɔŋke kan yii á sɛl'e, Kile ná wuu Kafoonɔ Yesu kani jɔcɛni cye kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi a naare naaranɔkanni ndemu na ke

³ Yaaga maha yaaga ku sí n-jà wuu pyi wuu shɔni sɛe wuŋi ta, si wuu pyi wuu wuye pwɔ Kile na ke, Kileni u à u sɔnampe ná u fàŋhe kakyanhala woge tɛg'a wuu yyere ke, uru kani jɔcɛni cye kurugo Yesu Kirisita à yire puni kan wuu á, u kileere fàŋhe funŋke e.

⁴ Puru sɔnampe ná kuru fàŋhe cye kurugo, Kile à jwɔmyahigii jcyiimu lwó wuu á ke, cyire fàŋh'à sàa pɛe, Kile sí cyire jwɔmyahigii fũŋŋɔ, yaayi lage maha ma ná dɔjyɛni kakegeyi njemu i ke, bà yii si mpyi si shwɔ yire na, si Kile pyiŋkanni lwó mɛ.

⁵ Lire kurugo yii yiye waha yii i naaranɔkanni nɔncenni bàra yii dányanɔ na, yii i Kile jɔcɛni bàra yii naaranɔkanni nɔncenni na, ⁶ yii i cùmayenani bàra Kile jɔcɛni na, yii i lùtaanni bàra cùmayenani na, yii i Kile yyaha fyagare bàra lùtaanni na, ⁷ yii i cìmpworoge bàra Kile yyaha fyagare na, yii i ntàannamagare bàra cìmpworoge na. ⁸ Cyire karigii ká ndire wà a ta yii e, cyi sí yii yaha kacɛnɔkii mpyiŋi na, si yii pyi yii tɔn ta wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita kani jɔcɛni i.

⁹ Nka cyire karigii ká mpyi cyi jye ŋgemu i mɛ, urufoo maha mpyi fyin fiige, u maha naa na jcwúu mɛ. U funŋɔ maha wwó li na na Kile à u fínin'a yige u kapyinɔyagil'e. ¹⁰ Lire kurugo mii cìmpyiibii, yii yiye waha yii i li cyɛe yii naaranɔkanni cye kurugo na Kile à yii yyere maa yii cwɔnɔ. Yii aha a lire pyi, yafyin sì n-jà yii pyi yii búrug'a cwo mɛ. ¹¹ Lire pyiŋkanni na, wuu Kafoonɔ ná wuu Shwofoonɔ Yesu Kirisita Saanre tèekwombaa woore tajyɔnwɔge sí múgo yii á faaa.

¹² Lire kurugo mii sí raa yii funŋɔ cwo jcyii karigii na tɛrigii puni i, ali mà li ta yii à cyi puni cè a kwò, sɛenɔ jwumpe p'à jwo yii á ke, maa yiye pwɔ puru na. ¹³ Mà mii yaha jyii na, mii à li ta kacɛnɛ li jye li li, mii u a yii funŋɔ cwo tɛrigii puni i. ¹⁴ Bà wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita à li cyɛe mii na mɛ, mii à li cè na mii canmpyaagii sanɔkii nɛŋke saha jye a tɔn nke jɔŋke na mɛ. ¹⁵ Lire kurugo mii sí naye waha, bà li si mpyi ali mii kwùŋkwooni kàntugo yii i jà a jcyii karigii yaha yiye funŋ'i mɛ.

Nàkaana jye Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpani kani i mɛ

¹⁶ Yii li cè na jwunɔjemɛ laaga baa wumɔ na bà wuu à wuye pwɔ maa wuu Kafoonɔ Yesu Kirisita fàŋhe ná u mpani kyaa jwo yii á mɛ. Wuu yabilimpíi jyiigil'à u bwompe jya, ¹⁷ naha na ye canŋke u à pɛente ná sɔnampe ta Tufoonɔ Kile á ke, lir'à pyi wuu jyii na. Kile u jye sɔnampe ná pɛente punifoo ke, ur'à mɛ wà kuru canŋke na: «Mii Jyanɔ u jye u

nge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú*.» ¹⁸ Mà wuu yaha ná u e Kile nanke nɔŋ'i, lire meɣwuuni li mpyi a fworɔ nɔŋyini na ke, wuu à li lógo.

¹⁹ Lire kurugo mú, wuu à dá Kile túnntunmpii nɔŋwuyi na sèl'e. Yii aha yiye pwɔ puru jwumpe na, lire sí n-yaa ná yii e, naha na ye pu sí yii zòmɣyaagii fíniŋe, bà bɛɛnmpe maha nɔ numpilage e fo mà sà nɔ canŋke na mɛ. Lire tɛni i Kirisita u bɛɛnmpe sí yii zòmɣyaagii fíniŋe, bà nyɛmugo woni maha bɛɛnmpe yige mɛ. ²⁰ Kabilini nɔŋcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: jwumɔ maha jwumɔ Kile túnntunmpil'à jwo, ka pu u sɛmɛ Kile Jwumpe Semɛni i ke, puru pà nyɛ a fworɔ pi yabilimpil'e mɛ†, ²¹ naha na ye Kile túnntunɔ wà tufiige nyɛ a li yige uye e s'a Kile túnnture yu mɛ, nka Kile Munaani li mpyi a pi yaha Kile túnnture njwunɔ na.

2

Cyelentiibii kafinivinibii kani

¹ Bà kafinivinibii pɔi mpyi a piye pyi Kile túnntunmiilzirayeli shiinbii shwɔhɔl'e mɛ, amuni li mú sí n-pa n-pyi yii á. Cyelentiibii kafinivinibii pɔi sí n-pa n-yíri yii shwɔhɔl'e, pi jwumpe sí n-pyi kafinara, s'a kakyaare pyi. Kafoonɔ u à pi nɔŋɔ wwú ke, pi sí uru cyɛ, nka pi yabilimpilii nɔŋpyiini sí kakyaare pyi ti pâl'a nɔ pi na. ² Shinɔyahara sí n-taha pi fye e pi silege baa karigil'e. Pi kapyiinkii sí sɛɛni kuni mɛge pɛn. ³ Nàfuunɔ kani sí tatɛɛnge fô pi na, lire kurugo, pi sí raa yii cyeyaayi fɔnnɔ raa shuu yii na ná pi nɔwɔtanyi i. Nka mà lwó fo tɛmɔni i, Kile à bɛgele si pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e. Li saha sì mɔ mɛ, Kile sí pi shi bò.

⁴ Yii li cè na mèlɛkɛɛbii pi mpyi a kapegigii pyi ke, Kile nyɛ a li táan pire na mɛ. Nka u à pi wà Jahanamanɔ numpini i, canŋke u sí pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, na kuru canŋke sigili, pi sì n-jà piye shwɔ lire numpini na mɛ. ⁵ Yii li cè na mpɔi pi mpyi pi mpyi na fyáge Kile na Nuhu tɛni i mɛ, Kile nyɛ a li táan pire na mú mɛ, u à lùbwooni tɛg'a pire puni shi bò. Nka Nuhu u mpyi maha yi yu lire tɛni sùpyir'á na pi a katiigii pyi ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na, mà bàra shiin baashuunni na. ⁶ Yii li cè mú na u à Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kànyi shi tò, maa yi súug'a pyi cwɔnrɔ yi kapegigii kurugo. Mpɔi pi nyɛ pi sì n-pa raa fyáge Kile na mɛ, u à nde pyi mà tɛg'a pire yɛɛ. ⁷ Nka Loti u mpyi a tíi, ná u mpyi pire silege baa shiinbii shwɔhɔl'e, ná pi kapyiinkii mpyi a u tɛgele ta ke, Kile à uru shwɔ tire kakyaare na. ⁸ Uru u mpyi a tíi maa mpyi tɛnni i ná tire sùpyire e ke, u mpyi maha ti jaa silege baa karigii tapyige e, maa ti laaga baa jwumpe nɔŋjwumpe núru canŋa maha canŋa. Lire mpyi a pyi u á kayana. ⁹ Nyɛ nɔcyii karigii pun'à li cyɛe wuu na na mpɔi pi à piye pwɔ Kafoonɔ Kile na ke, u sí n-jà pire yige kawagil'e, si shinpiibii yaha raa canŋka sigili, kuru canŋke u sí pi sàra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, si ngaha nɔ pi na. ¹⁰ Mpɔi pi nyɛ na ðirili pi yabilimpilii nyii karigii kurugo, maa katupwɔhɔyi pyi, maa Kafoonɔ fànhafente njini fare ke, nde li sí n-pa pire ta ke, lire lemp'à pi a tòro.

Pire cyelentiibii kafinivinibii nyɛ na fyáge mɛ, pi maha piye pɛre. Yaayi yi nyɛ ná pɛente e nɔŋyini na ke, pi maha yire fare. ¹¹ Mà li ta ali mèlɛkɛɛbii pi nyɛ ná Kile e ná pi tayyɛreg'à fànha tò pire kafinivinibii woge na fànhe ná sífente e ke, pire nyɛ a sì na nyɛg'a pire cyahala mɛ. ¹² Nka pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ funɔ baa sige yaaya fiige, njemu yi nyɛ nɔcùni ná mbɔni laage e ke, yaayi y'à fànha tò pi tacɛnke na ke, pi maha yire njini fare. Pi shi sí n-pa n-tò sige yaare fiige. ¹³ Lire e kapiini pi à pyi ke, kapii li sí n-tɛge lire fwooni tò pi á. Na silege baa karigii pyi sùpyire nyii na, ali canŋke e, lire l'à táan pi á. Kɛgɛmpe karigii ná nɔwɔhɔmpe karigii kanni cyi à pi yyaha nɔ. Cyire maha sùpyire wuruge, pi aha a wwúu ná yii e kataangii na, pi maha yii mɛyi kɛge. ¹⁴ Jacwɔre kanni t'à pi yyaha nɔ, pi nyɛ na nkanre kapegigii mpyini taan mɛ. Mpɔi pi nyɛ pi sàha fànha ta Kile kuni i mɛ, pi maha pire yákilibii kɛnni ná pi nɔwɔtanyi i. Pi yákilibii pun'à taha nàfuunɔ na, pi à lánja.

* **1:17** Macwo 17.5; Marika 9.7; Luka 9.35 † **1:20** Pɔi maha jwo: «Wà sì n-jà Kile túnntunmpii jwumpe nɔwɔhe cè ná ma yabilini yákilifente e mɛ.»

¹⁵ Pi à kuni nijcenni yaha maa kumpiini lwó Beyəri jyaŋi Balamu* fiige. Wyéreni lage mpyi maha uru yaha ntiimbaanji karigii na. ¹⁶ Nka Kile à u faha u ntiimbaanji kurugo, maa dùfaanŋa pyi k'à sùpyii mɛɛ jwo ná u e. Ka lire si mpyi kaŋuŋò mà Kile tũntunŋi Balamu pyi u à láha u funŋobaara karigii na.

¹⁷ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii na nyɛ laaga baa, pi na nyɛ mu à jwo lwóhɔ baa lùbilii, pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'à ndemu fwɔ a tòro ke, kyaage ku nyɛ na pi sigili numpini cyage e. ¹⁸ Jwumbwompe laaga baa wumpe pi maha yu. Mpii pi à fworò kumpiini jaarafeebii ŋgwòŋi i kàavo ke, pi maha pire yákilibii kɛɛnŋi ná pi sílege baa karigil'e, cyire cyi à táan pi á. ¹⁹ Pi maha jwo na pire sí pi yige bilere e, mà li ta pi yabilimpíi na nyɛ kapegigii bilere e, tire ntemu ti sí kakyaare nɔ pi na ke. Yii li cè na yaaga maha yaaga k'à fànha ta mu na ke, mu maha mpyi kuru biliwe.

²⁰ Sèenji na, wuu Kafoonji u nyɛ wuu Shwofoonji Yesu Kirisita ke, mpii pi à fworò diŋyɛnji katupwóhɔyi i uru kani jɛcɛnji cye kurugo ke, cyire karigii ká núr'a pi cú maa fànha ta pi na, nde li sí n-pa pirefee ta ke, lir'à pi mà tòro nijcyiini na. ²¹ Li mú bá mpyi a pwórɔ pi á, pi àha kuni nintiini cè mɛ, mà tòro pi li cè pi i núr'a kàntugo wà Kile tonji na, u à uru ŋgemu kan pi á ke. ²² Tàanlini sùpyire maha yu na:

«Pwunŋ'à nùru u tùgur'á» ke,

ná nde pi maha yu na:

«Caanŋ'à wùli, maa ntíl'a sà uye máanŋa yòoge e» ke,
lire li nyɛ mpii shiinbii wuuni.

3

Kafoonji Yesu Kirisita mpanji kani

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii sémenji shɔnwunji u nyɛ ŋge mà tũugo yii á. Pire sémebii shuunniŋi puni i, mii à yii funŋò cwo yii kàlanji nintanji na, si yii yákilibii múgo, ² Kile tũntunmpil'à jwumpe mpemu jwo fo tèemɔni i, mà bàra Kafoonji u nyɛ Shwofoonji ke, kàlanji ur'à jwo u tũntunmpil'á, pi à jwo yii á ke, bà yii si mpyi si funŋò cwo uru na mɛ. ³ Kabilini nijcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyɛ: diŋyɛnji canzanŋyi i, sùpyire tà sí n-pa a yii fwóhɔre. Pi sí raa pi jyi karigii pyi, s'a yii fwóhɔre na: ⁴ «Yesu à li jwɔmɛɛni lwó na uru sí nùru n-pa, taa u sí nyɛ ke? Mà lwó wuu tulyey'à kwú ke, karigii puni saha nyɛ cyi talye e diŋyɛnji tèesiini fiige.»

⁵ Nyɛ tire sùpyire nyɛ na jɛɛg'a tɛɛn li taan, na nìnyinji ná jìŋk'à yaa l'à mɔ mɛ. Kile à yire yaa u yabilinji jwɔjwumpe cye kurugo. U à jìŋke yige lwóhe e, maa ku ná lwóhe tɛgeni wwú. ⁶ Nyɛ kuru lwóhe k'à diŋyɛnji ná u funŋò yaayi puni lyí tèecyiini i. ⁷ Nka numɛ, Kile jwɔjwumpe cye kurugo mú, nìnyinji ná jìŋk'à bégel'a yaha nage mɛɛ na. Canŋke Kile sí sùpyire puni sàra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, u à yi bégel'a yaha kuru canŋke mɛɛ na. Mpii pi nyɛ pi nyɛ na fyáge u na mɛ, u sí pire shi tò kuru canŋke.

⁸ Nka mii ntàannamacinmpyiibii, kabile ninŋin na nyɛ wani, yii àha funŋò wwò lire na mɛ, lire li nyɛ: canmbilini ninŋinji na nyɛ Kafoonji á mu à jwo yye kampwoo (1.000), yye kampwoo sí nyɛ u á mu à jwo canmbile ninŋin. ⁹ Nwɔmɛɛni Kafoonji à lwó ke, u sì mɔ ná u nyɛ a li fũŋò mɛ, ali mà li ta pii na sɔnni na u à li yaha l'à mɔ fũŋòmbaa. Nka yii li cè na u à funŋke jìŋe ná yii e, jaha na yɛ u la nyɛ sùpyanji wà tufige u pɔɔn u nũmpannke e mɛ, ŋka u la nyɛ sùpyire puni si ti toronŋanni kɛɛnŋe. ¹⁰ Yii li cè na Kafoonji cannuruge sí n-pâa sùpyire e, bà nàŋkaanji maha mpâa cyagefol'e mɛ. Kuru canŋke, nìnyinji sí n-tòro ná tũmbwóh'e, u funŋò yaayi sí ja, diŋyɛnji ná u funŋò yaayi puni sí n-kwò.

¹¹ Ná yire yaayi puni sí n-pa n-kwò lire kwòŋkanni na, lire e ke, yii a jaare jaaraŋkanna nijcenne na, yii i yiye pwò Kile na, ¹² yii raa Kile canmbilini sigili, yii yiye waha bà lire canmbilini si mpyi si wyère nɔ mɛ. Kuru canŋke nage sí nìnyinji súugo, si u funŋò yaayi

* 2:15 Wyéreni kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i yasunŋyi sunni (Nɔmburu 22.4-35).

puni na. ¹³ Nka wuu pi ke, bà Kile à li jwəməni lwó wuu á mɛ, wuu sí nɛnyɛni nivənni ná jɛnke nivənni ta, katiigii kanni cyi sí raa n-pyi wani, lire wuu nyɛ na sigili.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, mà wuu yaha yire yaayi ziginɛ na, yii yiye waha bà yii fyɛnmɛ wuubii ná yii tigire cyaga baa wuubii si mpyi si nta Kile yyahe taan yyenɛnke e kuru canɛke mɛ. ¹⁵ Yii li cè na wuu Kafoonɛ à funnke jɛnɛ, bà sùpyire si mpyi si shwə mɛ. Wuu ntàannamacinmpworonɛ Poli mú à yire séme mà tàanna ná Kile yákilifente ninkaanre u á. ¹⁶ Cyaga maha cyag'e u à jwo jcyii karigii kyaa na u lɛtɛribil'e ke, mpe jwumpe ninumpe u à jwo. U lɛtɛribil'e cyeyi yà na nyɛ wani, yire yyahacemɛ nyɛ a táan mɛ. Mpii pi nyɛ pi nyɛ a yaaga cè mɛ, mà bâra mpii pi nyɛ pi nyɛ a fànha ta Kile kuni i mɛ, pire maha yire cyeyi jwumpe jwəhe labali na yu, bà pi maha lire pyi ná Kile Jwumpe Semɛnɛni cyeyi sanɛni i mɛ. Lire e pi yabilimpɛii nùmpaɛnke ntambaanɛni sí n-fworo pi e.

¹⁷ Nyɛ mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, mii à yii yɛrɛ mà kwò, yii a yiye kàanmucaa, tayyérege sèe woge ku nyɛ yii á ke, bà li si mpyi shinpiibii kà njà kuru shwə yii na ná pi kumpiini i mɛ. ¹⁸ Pyinɛkanni na Kile maha jwəge yii na ke, yii a sònɛni lire na, yii raa jwəge yiye na. Wuu Kafoonɛni u nyɛ wuu Shwofoonɛni Yesu Kirisita ke, yii raa si yyaha na uru jɛcɛni i. Uru u à yaa ná pèente e, numɛ fo tèekwombaa. Amiina!

Yuhana lɛtɛɛŋi niŋcyiŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tùntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tùugo dánafeebil'á Azi kùluni i. U à li cyêe dánafeebii na na pi jye a yaa pi a ŋko pire jye na kapegigii pyi mɛ, pi à yaa pi a yyérelɛ pi kapegigii na, naha kurugo ye Yesu à kwû, maa pi kapegigii jyé a láha pi na.

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, naha na ye Kile u à fyânha a wuu kyaa táan uy'á. Cyelentiibii kafinivinibii pii mú na mpyi wani, pir'à jwo na Yesu jye a pa sùpya diŋyɛŋi i mɛ, na Kile Jyanɛ wi kannna. Yuhana à li cya dánafeebil'á na pi a piye kàanmucaa pire na.

Jwumpe pu jye na shiŋi sèe wuŋi kaan ke

¹ Mà jwo diŋyɛŋi u dá ke, nge u mpyi wani ke, wuu à uru kyaa lógo, wuu jyiigil'à u jya, wuu à u wíi maa bwòn u na ná wuu cyeyi i. Jwumpe pu jye na shiŋi sèe wuŋi kaan ke, puru kyaa li. ² Kile à uru shiŋi cyêe wuu na. Shiŋi niŋkwombaanɛ u mpyi Tufooni Kile taan ná u à u cyêe wuu na ke, wuu à u jya, wuu na u shɛnɛ yu, uru kyaa wuu jye na yu yii á. ³ Ngemu wuu a jya maa u kyaa lógo ke, uru kyaa wuu jye na yu yii á, bà yii si mpyi si jyè wuu ŋgwòŋi i mɛ. Wuu pi ke, wuu ná Tufooni ná u Jyanɛ Yesu Kirisita pi jye wwoŋɛɛ. ⁴ Wuu na jcyii karigii sémɛni si ntun yii á, bà wuu funntange si mpyi si fúnŋɔ mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare bɛɛnmpe e

⁵ Jwumpe wuu à lógo u á si njwo yii á ke, puru pu jye: Kile na jye bɛɛnmɛ, numpire cyaga jye a sɛi u e mɛ. ⁶ Wuu aha jwo na wuu ná uru na jye wwoŋɛɛ, mà li ta wuu na jaare numpini i, wuu na fini, wuu jye sɛɛŋi juŋ'i mɛ. ⁷ Nka wuu aha a jaare bɛɛnmpe e, bà Kile yabilinɛ jye bɛɛnmpe e mɛ, wwoŋɛɛge sí n-pyi wuu ná wuye shwòhɔl'e. U Jyanɛ Yesu sishange sí wuu kapegigii puni jyé n-láha wuu na. ⁸ Wuu aha jwo na wuu jye na kapegii pyi mɛ, wuu na wuye jwò fáanɛ, sɛɛŋi jye wuu á mɛ. ⁹ Nka wuu aha ntɛɛn li taan, na wuu na jye kapimpyimii, Kile sí cyi yàfa wuu na, si ntiimbaanɛ puni jyé n-láha wuu na, naha na ye jwòmɛɛ niŋkinfoo u jye u wi, u à tíi. ¹⁰ Wuu aha jwo na wuu jye a kapii pyi mɛ, wuu maha Kile pyi kafiniviniwe, u jwumpe jye wuu funŋ'i mɛ.

2

¹ Mii pyilibii, mii à nge lɛtɛɛŋi sémɛ si ntun yii á, bà yii si mpyi si láha kapegigii mpyinɛ na mɛ. Nka wà ha kapii pyi, tɛgɛfoo niŋcɛnɛ na jye wuu á Tufooni taan, Yesu Kirisita kyaa li, u à tíi. ² U à uye pyi sárage maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tɛŋɛ. Wuu kanni wogigii kurugo bà u à uye pyi sárage mɛ, nka diŋyɛŋi sùpyire puni wogigii kurugo.

³ Wuu aha a u tonɛ kurigii jaare, lire cyé kurugo wuu sí n-cè na wuu à u cè. ⁴ Wà ha jwo na ur'à u cè, mà li ta urufoo jye na u tonɛ kurigii jaare mɛ, urufoo na jye kafiniviniwe, sɛɛŋi jye urufol'á mɛ. ⁵ Nka ngemu u jye na u jwumpe kurigii jaare ke, uru maha li cyêe na Kile kyal'à táan ur'á sɛɛŋi na. Lire cyé kurugo, wuu maha li cè na wuu ná Kile à wwò. ⁶ Wà ha jwo na ur'à wwò ná u e, urufol'à yaa u a u karigii pyi Yesu wogigii fiŋe.

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, tonɛ kyaa mii à jwo yii á nge lɛtɛɛŋi i ke, to nivɔnŋɔ bà mɛ. To niŋjye wi, canŋke na yii à jyè Kile kuni i ke, uru ton'a kan yii á kuru canŋke. Jwumpe p'à fyânha a jwo yii á ke, puru pu jye uru tonɛ niŋjyɛni. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, to nivɔnŋɔ wi mú. Yesu Kirisita à uru tonɛ kuni jaara, yii mú sí na u kuni jaare. Numpini na ntùuli, bɛɛnmpe sèe wumpe na jɛ mà kwò. ⁹ Shinɛ u à jwo na uru na jaare bɛɛnmpe e, mà li ta u à u cìmpworonɛ kyaa pɛn uy'á ke, urufoo saha na jye numpini i. ¹⁰ Shinɛ u à u cìmpworonɛ kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi bɛɛnmpe e, yafyin jye na jɛn'a urufoo pyi u à cwo mɛ. ¹¹ Nka shinɛ u à u cìmpworonɛ kyaa pɛn uy'á ke, urufoo na jye

numpini i, u na jaare numpini i, u nye a tashaga cè uye na me, jaha na ye numpin'à u yyahe wwò u na.

¹² Mii pyìibii, mii na nje sémèni si ntun yii á, jaha na ye yii kapegigil'à yàfa yii na Yesu mege na.

¹³ Tiibii, mii na nje sémèni si ntun yii á, jaha na ye mà jwo dɔnyeɔni u dá ke, ngemu u nye ke, yii à uru cè.

Nànjiibii, mii na nje sémèni si ntun yii á, jaha na ye yii à jà Sitaannini na.

¹⁴ Mii nàɔkwobii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye yii à Tufooni cè.

Tiibii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye ngemu u nye mà jwo dɔnyeɔni u dá ke, yii à uru cè.

Nànjiibii, mii à nje sém'a tun yii á, jaha na ye yii à pyi fànhanyahaga sùpyii. Kile jwump'à tateenge wwù yii zòompil'e, ka yii i jà Sitaannini na.

¹⁵ Yii àha dɔnyeɔni ná u funɔ karigii kyaa táan yiy'á me. Shinɔni u à dɔnyeɔni kyaa táan uy'á ke, Tufooni kyaa maha ntáan urufol'á me. ¹⁶ Naha kurugo ye yaaga maha yaaga ku nye dɔnyeɔni i mu à jwo sùpyani nyii karigii ná yaayi u maha jaa maa nyii yige yi kurugo ke, ná dɔnyeɔni karigii cyi maha ma ná yàmpeente e ke, lire là nye a fworu Tufooni i me, nka dɔnyeɔni i cyi à fworu. ¹⁷ Dɔnyeɔni ná u nyii karigii na ntùuli. Nka shinɔni u nye na Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-kwôro tèekwombaa.

Kirisita zàmpenni kani

¹⁸ Mii nàɔkwobii, dɔnyeɔni tèekwooni laaga saha nye a tɔn me. Y'à jwo yii á na Kirisita zàmpenni sí n-pa. Nye tèn i wuu nye nume ke, Kirisita zàmpennbii ninyahamil'à pa a kwò. Lire cye kurugo wuu à li cè na dɔnyeɔni tèekwoon'à byanhara. ¹⁹ Pi à fworu wuu shwòhòl'e, nka pi mpyi ná wuu e me, jaha na ye kàmpyi pi mpyi ná wuu e, pi mpyi na sí n-kwôro ná wuu e. Nka pi à fworu wuu shwòhòl'e ke, lir'à li cyêe na pi wà tufiige mpyi ná wuu e me.

²⁰ Nka yii pi ke, Yesu Kirisita u à fworu Kile e ke, ur'à Kile Munaani le yii e, ka yii puni si sèenji cè. ²¹ Mii à nge lètereni sém'a tun yii á, nka lire nye a li cyêe na yii nye a sèenji cè mà dè! Yii à u cè ke, lire kurugo u à tun yii á. Yii à li cè mú na kafinara si n-jà n-fworu sèenji i me.

²² Jofoo sí u nye kafiniviniɔni ye? Shinɔni u à Yesu cyé na Kile Nɔncwɔnrɔni bà u nye u wi me, uru u nye kafiniviniɔni, maa mpyi Kirisita zàmpenni. Urufol'à cyé Tufooni ná Jyafooni na. ²³ Shin maha shin u à Jyafooni cyé ke, urufoo nye ná Tufooni i me. Nka ngemu ká nye Jyafooni na ke, urufoo mú na nye ná Tufooni i.

²⁴ Yii pi ke, jwumpe pu nye na yu yii á mà lwó fo yii tèejyiini i Kile kuni i ke, pur'à yaa pu kwôro yii funɔ'i. Puru ká nkôro yii funɔ'i, yii sí n-pyi Jyafooni wwoɔne, sí n-pyi Tufooni wwoɔne mú. ²⁵ Nwɔmɛeni Jyafooni s'à lwó wuu á ke, lire li nye: shɔni nɔɔkwombaanji.

²⁶ Sùpyire ti nye na yii leni kumpiini i ke, mii à ncyii karigii sém'a tun yii á pire kyaa na. ²⁷ Yii pi ke, Kile Munaani Jyafooni à le yii e ke, lir'à tèn yii e. Lire e ke nɔɔ saha nye mà yaaga jwo yii á me, jaha na ye lire Munaani na karigii puni yyaha yu yii á. Yaaga maha yaaga li nye na yu ke, yire puni nye sèe, li nye na fini me. Nye lire e ke, l'aha ndemu jwo yii á ke, yii a lire pyi. Yii kwôro Kirisita wwoɔne e.

Kile pyìibii pyinɔkanni

²⁸ Nye mii pyìibii, yii kwôro Kirisita wwoɔne e, bà li si mpyi, canɔke u sí núru n-pa ke, u u mpa wuu yákilibii ta pi à tèn, k'àha nkò mpyi wuu á silege kuru canɔke me. ²⁹ Bà yii à li cè na Kirisita à tí me, yii li cè mú na shin maha shin u maha katiigii pyi ke, urufoo maha li cyêe lire cye kurugo na uru nye Kile pyà.

3

¹ Táanɔkanni na wuu kyal'à táan Tufooni á ke, yii lire kàanmucya ke! U à wuu kyaa táan uy'á fo wuu na yire Kile pyii. Kile pyii pi à sii wuu. Nde l'à dɔnyeɔni sùpyire pyi ti nye a wuu cè me, lire li nye: pi nye a Kile cè me. ² Mii ntàannamacinmpyibii, nume kɔni, wuu à pyi Kile

pyii. Wuu sí n-pa n-pyi yaage nkemu ke, kuru sàha nkwo a cyêe wuu na me. Nka wuu kân'à cè, canŋke Yesu Kirisita sí n-cyêe ke, pyiŋkanni na u nje ke, wuu sí n-pyi amuni. Lire e*, pyiŋkanni na u nje ke, wuu sí u nja amuni. ³ Shin maha shin u à u sônŋore taha li na na uru sí n-pyi Yesu fiige ke, urufoo maha uye fíniŋe bà u à fíniŋe me.

⁴ Shin maha shin u nje na kapegigii pyi ke, urufoo maha Kile Saliyaŋi tûnni, naha na ye kapegigii cyi nje Kile Saliyaŋi kafuunŋkii. ⁵ Yii s'a li cè na Yesu Kirisita à pa si kapegigii shi kwò. Uru yabilinji nje a kapii pyi mà nja me. ⁶ Lire e ke shin maha shin u nje Yesu Kirisita wwoŋe e ke, urufoo si nje n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. Shin maha shin u à kwôro kapegigii mpyiŋi na ke, urufoo nje a Yesu Kirisita nja me, u mú nje a u cè me.

⁷ Mii pyilibii, yii àha nkwo wà yaha u yii le kumpiini i me. Shin maha shin u nje na katiigii pyi ke, urufol'à tí bà Yesu Kirisita à tí me. ⁸ Shin maha shin u nje na kapegigii pyi ke, urufoo na nje Sitaanninji wu, naha na ye mà lwó fo tasiige e, Sitaanninji na kapegigii pyi. Kile Jyaŋi kapani sí li nje si Sitaanninji kapyiŋkii shi bò.

⁹ Shin maha shin u nje Kile pyà ke, urufoo nje na nkwoŋoli kapegigii mpyiŋi na me, naha na ye Kile fânhe maha mpyi urufol'e. Ná urufoo sí nje Kile pyà, lire kurugo u si n-jà n-kwôro kapegigii mpyiŋi na me. ¹⁰ Nde l'à Kile pyilibii ná Sitaanninji pyilibii wwú piye e ke, lire li nje: shin maha shin u nje u nje na katiigii pyi, maa u cìmpworonji kyaa táan uy'á me, urufoo nje Kile pyà me.

Pyiŋkanni na wuu à yaa wuu wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á ke

¹¹ Yii li cè na jwumpe p'à jwo yii á mà lwó fo yii téejyiini i Kile kuni i ke, puru pu nje: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Wuu àha mpyi Kanji fiige me, uru na mpyi Sitaanninji wu, u à u siŋeŋi bò. Kanji kapyiŋkii mpyi a pi, lire kurugo u à u siŋeŋi bò, mà li ta u siŋeŋi wogigii mpyi a tí.

¹³ Cìmpyiibii, yii kyaa ká mpen diŋyeni sùpyir'á, lire ká mpâa yii e me. ¹⁴ Wuu à li cè na tènì l'e shìŋi sèe wuŋi mpyi wuu á me. Nka nume u nje wuu á, naha na ye wuu à wuu cìmpyiibii kyaa táan wuy'á. Shinji u à u cìmpyiibii kyaa pen uy'á ke, urufoo na nje kwùŋi i. ¹⁵ Shin maha shin u à u cìmpworonji kyaa pen uy'á ke, urufoo ná supyibon'á tàanna. Yii s'a li cè na supyibon'ò si n-jà n-kwôro supyibuuni na, si shìŋi nìŋkwombaanji ta me. ¹⁶ Ndemu cye kurugo wuu à tàange shi cè ke, lire li nje: Yesu Kirisita à u munaani kan wuu kurugo. Lire e wuu mú à yaa wuu wuu munaahigii kan wuu cìmpyiibii kurugo. ¹⁷ Nàfuufoo ká u cìmpworonji wà nja kanhare e, maa mpyi u nje a n'en'a u tège me, tá Kile tàange nje urufol'e? ¹⁸ Mii pyilibii, wuu tàange nje a sàa yaa ku pyi nwojwumò kanna me. K'à yaa ku pyi tàange yabilinji, nkemu ku sí raa nja wuu kapyiŋkil'e ke.

¹⁹ Lire cye kurugo, wuu sí li cè na wuu na jaare sèenji juŋ'i, wuu yákilibii mú sí n-tèen Kile yyahe taan. ²⁰ Ali wuu zòmpyaagii mée ká si na wuu cêege karigii cyil'e, wuu li cè na Kile à fânha tò wuu zòmpyaagii na, u à karigii puni cè. ²¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu zòmpyaagii ká mpyi cyi nje na wuu cêege me, wuu yákilibii sí n-tèen Kile yyahe taan. ²² Lire ká mpyi, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, u sí kuru kan wuu á, naha na ye wuu na u tonji kurigii jaare, maa u nyii karigii pyi. ²³ Nde u à cya wuu á uru tonji funŋke e ke, lire li nje: wuu dá u Jyaŋi Yesu Kirisita na, wuu u wuye kyaa táan wuy'á bà u à li cya wuu á me. ²⁴ Shinji u nje na Kile tonji kurigii jaare ke, urufoo ná Kile maha mpyi wwoŋe, Kile ná urufoo mú maha mpyi wwoŋe. Ndemu cye kurugo wuu maha li cè na wuu ná Kile nje wwoŋe ke, lire li nje: u à u Munaani le wuu e.

4

Ndemu cye kurugo Kile tûnntunji maha jncè ke

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mpai puni pi nje na ma yii á, na pire na nje Kile tûnntunmii ke, yii àha ndá pi puni na me, yii a pi zòmpii shuu yii a wíi, yii i jncè kampyi Kile u à pi

* 3:2 Pii maha jwo: «naha kurugo ye».

tun, naha na ye shinnyahara na fini diɲɛɲi yyaha kurugo na pire na ɲɛ Kile tũntunmii. ² Ndemu cye kurugo Kile tũntunɲi maha ɲcè ke, lire li ɲɛ: shin maha shin u à tèen li taan na Yesu Kirisita à pa mpyi sùpya ke, urufoo na ɲɛ Kile tũntunɲo. ³ Nka shin maha shin u à jwo na uru na ɲɛ Kile tũntunɲo, maa Yesu cyé ke, urufoo ɲɛ Kile tũntunɲo mɛ. Kirisita zàmpɛnɲi tũntunɲo u ɲɛ urufoo, u kyaa s'à jwo yii á na u sí n-pa, u s'à pa a kwò diɲɛɲi i.

⁴ Yii pi ke, mii pylibii, yii na ɲɛ Kile wuu. Yii à fànha ta pire kafinivinibii na, naha na ye Munaani l'à tèen yii e ke, lir'à fànha tò diɲɛɲi sùpyire wuuni na. ⁵ Pire kafinivinibii pi ke, pire na ɲɛ diɲɛɲi wuu, lire kurugo pi maha yu mà tàanna ná diɲɛɲi jwuɲkanni i, diɲɛɲi'a sì wá na núru pi ɲwò na. ⁶ Wuu pi ke, wuu na ɲɛ Kile wuu. Shinɲi u à Kile cè ke, urufoo maha núru wuu ɲwò na. Ngemu u ɲɛ u ɲɛ Kile pyà mɛ, urufoo ɲɛ na núru wuu ɲwò na mɛ. Lire cye kurugo, wuu maha tũntunmpii sèe wuubii cè a wwû kafinivinibil'e.

Kile à wuu kyaa táan uy'á, wuu wuu shinɲɛɛbii kyaa táan wuy'á mú

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu wuye kyaa táan wuy'á, naha na ye tàang'à fworro Kile e. Shin maha shiin u à u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufoo na ɲɛ Kile pyà, maa u cè. ⁸ Shinɲi u ɲɛ u ɲɛ a u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á mɛ, urufoo ɲɛ a Kile cè mɛ, naha na ye Kile na ɲɛ tàanga. ⁹ Pyiɲkanni na Kile à li cyèe wuu na na wuu kyal'à táan ur'á ke, lire li ɲɛ: u à u Jyanɲi nɲɲinɲi tun u à pa diɲɛɲi i, bà wuu si mpyi si shɲi sèe wuɲi ta u cye kurugo mɛ. ¹⁰ Kuru tàange ku ɲɛ: wuu bà pi à Kile kyaa táan wuy'á mà dɛ! Nka Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa u Jyanɲi tun u à pa mpyi sárage maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tɲɛ.

¹¹ ɲɛ mii ntàannamacinmpyiibii, ná Kile à wuu kyaa táan uy'á lire pyiɲkanni na, lire e wuu mú à yaa wuu wuye kyaa táan wuy'á. ¹² Sùpya ɲyii ɲɛ a tèg'a ɲya Kile na mɛ, nka wuu aha wuye kyaa táan wuy'á, wuu sí n-kwôro Kile wwoɲɛge e, u tàange mú sí raa ɲaa wuu shwòhòl'e sèenɲi na.

¹³ Ndemu cye kurugo wuu à li cè na wuu à wwò ná Kile e, Kile mú s'à wwò ná wuu e ke, lire li ɲɛ: u à u Munaani le wuu e. ¹⁴ Tufooni à Jyafooni tun u à pa mpyi diɲɛɲi Shwofooni, wuu à lire ɲya wuu nyiigii na, maa mpyi lire kani shɛenre jwufee. ¹⁵ Shinɲi u à tèen li taan na Yesu u ɲɛ Kile Jyanɲi ke, Kile à wwò ná urufol'e, urufoo mú à wwò ná Kile e. ¹⁶ Táanɲkanni na Kile à wuu kyaa táan uy'á ke, wuu à lire cè, maa dá li na. Kile na ɲɛ tàanga, shinɲi u à kwôro tàange e ke, urufol'à wwò ná Kile e, ka Kile sí wwò ná urufol'e.

¹⁷ Wuu kyal'à táan Kile á sèenɲi na, lire kurugo canɲke u sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiɲkil'e ke, wuu yákilitɛenre wuu pi sí n-pyi kuru canɲke. Naha kurugo ye bà Yesu Kirisita mpyi nge diɲɛɲi i mɛ, amuni wuu mú ɲɛ. ¹⁸ Shinɲi u à Kile ná u cìnmpyiibii kyaa táan uy'á ke, urufoo yákiliɲi maha ntèen, naha na ye tàange sèe woge maha fyagare kwò. Yii li cè na mu aha sùpyanɲi ɲya u u fyáge, u kapegigii sí ndemu nò u na ke, lire yyaha na u maha fyáge. Lir'à li cyèe shinɲi u ɲɛ na fyáge ke, tàange ɲɛ a ndìre wà urufol'e mɛ. ¹⁹ Wuu pi ke, Kile u à fyànha a wuu kyaa táan uy'á, lire kurugo wuu à Kile ná wuu cìnmpyiibii kyaa táan wuy'á. ²⁰ Wà ha jwo na Kile kyal'à táan ur'á, mà li ta urufol'à u cìnmpworonɲi kyaa pɛn uy'á, urufoo na ɲɛ kafiniviniwe, naha na ye mu ɲyii ɲɛ ma cìnmpworonɲi ngemu na ke, mu aha uru kyaa pɛn may'á, Kile u ɲɛ mu ɲyii ɲɛ uru na mɛ, di uru kyaa sí n-jà n-táan mu á n-jwo ye? ²¹ Nde Kile ɲɛ na ɲcaa wuu á ke, lire li ɲɛ: uru kyal'à táan ngemu á ke, urufoo u u cìnmpworonɲi kyaa táan uy'á mú.

5

Kile à njemu jwo Yesu kyaa na ke, wuu dá yire na

¹ Shin maha shin u à dá li na na Yesu u ɲɛ Kile Nɲɲcwɔnrɔɲi ke, urufoo na ɲɛ Kile pyà. Tufooni Kile kyal'à táan shin maha shin á ke, u pyiibii kyaa maha ntáan urufol'á mú.

² Wuu aha Kile kyaa táan wuy'á, maa u tonɲi kurigii ɲaare, lire cye kurugo wuu sí li cè

na u pyìibii kyal'à táan wuu á. ³ Yii li cè, mà Kile kyaa táan may'á, lire li nyɛ: na u tonji kurigii jaare. Cyire sí nyɛ kapyimpɛngii mɛ, ⁴ jaaha na yɛ shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo maha fànha ta diɲyɛɲi na. Yaage urufoo maha ntɛg'a fànha ta diɲyɛɲi na ke, kuru ku nyɛ wuu dáníyanji Yesu Kirisita na. ⁵ Jo u sí n-jà fànha ta diɲyɛɲi na yɛ? Shinɲi u à dá li na na Kile Jyanji u nyɛ Yesu ke, urufoo wi.

⁶ Yesu Kirisita à pa diɲyɛɲi i, maa batize lwɔhe e, maa uye pyi sárage, u sìshang'à wu. U nyɛ a batize kanna mɛ, u à batize, lire kàntugo maa uye pyi sárage, u sìshang'à wu. Kile Munaani na yire yu wuu á, lire li nyɛ sèɛɲi. ⁷ Nyɛ yii li cè na yaayi taanre yi nyɛ na Yesu Kirisita kyaa yu wuu á, yire yi nyɛ: ⁸ Kile Munaani ná lwɔhe ná sìshange. Yire taanrenji mú s'à bɛ nɲɲin na u kyaa na. ⁹ Nde sùpyir'à nya maa li yu ke, wuu maha jɛɛge lire na, mà li ta nde Kile nyɛ na yu ke, lir'à fànha tò sùpyire wuuni na, jaaha na yɛ Kile yabilɲi'à jwo u Jyanji kyaa na. ¹⁰ Shin maha shin u à dá Kile Jyanji na ke, urufol'à jɛɛ Kile nɲɲwuyi na, maa yi yaha uye funɲi. Ngemu sí u nyɛ u nyɛ a dá Kile nɲɲwuyi na mɛ, urufol'à Kile pyi kafiniviniwe, jaaha na yɛ nde Kile à jwo u Jyanji kyaa na ke, urufoo nyɛ a dá lire na mɛ. ¹¹ Lire sí li nyɛ: Kile à shɲi nɲɲkwombaanji kan wuu á, uru shɲi na ntaa u Jyanji cye kurugo. ¹² Shin maha shin u nyɛ ná Jyafoonji i ke, shɲi sèe wunji na nyɛ urufol'á. Shinɲi u nyɛ u nyɛ ná u e mɛ, shɲi sèe wunji nyɛ urufol'á mɛ.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Yii pi à dá Kile Jyanji na ke, mii à nge letɛɛɲi séme si ntun yii á, bà yii si mpyi si li cè na yii à shɲi nɲɲkwombaanji ta mɛ. ¹⁴ Wuu aha yaaga maha yaaga jaare Kile á mà tàanna ná u jyii wuuni i ke, wuu à tɛɛn ná l'e na u sí wuu jarege lógo. ¹⁵ Ná wuu s'à li cè na u maha wuu jareyi núru, lire e, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, wuu maha li cè na wuu à kuru ta a kwò.

¹⁶ Wà ha cɛɛmpworonji wà nya u u kapii pyi, ndemu li nyɛ li sì kwùɲi nɔ u na mɛ, urufoo u Kile jaare u á. Kile sí shɲi sèe wunji kan u á, kapegigii cyi nyɛ cyi nyɛ na kwùɲi nɔni sùpyanji na mɛ, cyire pyifeebii kyaa li. Nka kapiini là na nyɛ wani, lire maha sàa kwùɲi nɔ sùpyanji na. Lire kapiini shɲi pyifoonji kyaa na bà mii à jwo yii Kile jaare mɛ. ¹⁷ Kyaa maha kyaa l'à para tapyige e ke, lire na nyɛ kapii. Nka kapegigii puni nyɛ na kwùɲi nɔni sùpyanji na mɛ*.

¹⁸ Wuu à li cè na shin maha shin u nyɛ Kile pyà ke, urufoo nyɛ na uye yare kapegigii mpyinji yahare e mɛ, jaaha na yɛ Kile Jyanji maha urufoo saɲɲwɔnnji sigili, lire kurugo Sitaanninji sì n-jà yafyin pyi urufoo na mɛ.

¹⁹ Wuu à li cè na wuu na nyɛ Kile wuu, diɲyɛɲi sùpyire sannte sí nyɛ Sitaanninji fànhe jwɔh'i.

²⁰ Wuu à li cè mú na Kile Jyanji à pa, maa wuu yákilibii múgo, ka wuu u Kilenji sèe wunji cè. Wuu nyɛ Kilenji sèe wunji wwɔɲɛɛ, wuu ná u Jyanji Yesu Kirisita wwɔɲɛɛge cye kurugo. Uru u nyɛ Kilenji sèe wunji, ngemu u maha shɲi nɲɲkwombaanji kaan ke.

²¹ Mii pyìibii, yii a yiye kàanmucaa yasunɲi na.

* 5:17 Yii Marika 3.28-29 wíi.

Yuhana lɛtɛɛŋi shɔnwuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tũugo dánafeebii kurunke kà á. Ku mpyi a sàa táan u á. Lire e u à ku yyere: «cìmpworocwoŋi». U à ku dánafeebii yyere: «cìmpworocwoŋi pyìibii».

Yuhana à li cya pi á, pi piye kyaa táan piy'á. U à li cya mú na wà ha mpa pi á ná kàlanj waber'e, ngemu u à li cyêe na Yesu nyɛ a pa mpyi sùpya dɛnyɛŋi i mɛ, pi àha jɛɛ urufoo na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u nyɛ dánafeebii kacwɔnrɔŋi ke, mii u nyɛ na nge lɛtɛɛŋi sémɛni si ntun cìmpworocwoŋi* ná u pyìibil'á, Kile à uru ngemu cwɔnrɔ ke. Yii kyal'à táan mii á sɛɛŋi na. Mii kann'á bà yii kyal'à táan mɛ, nka mpɛi puni pi à sɛɛŋi cè ke, yii kyal'à táan pire pun'á. ² Yii kyal'à táan wuu á, naha na yɛ wuu à sɛɛŋi cè, u mú sí n-kwôro ná wuu e, fo tèekwombaa. ³ Tufoonj Kile ná u Jyanj Yesu Kirisita sí jwɔ wuu na, si jùñaara ta wuu na, si yyɛɛŋke kan wuu á, bà wuu si mpyi s'a jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, si wuye kyaa táan wuy'á mɛ.

Wuu à yaa wuu a jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, wuu u wuye kyaa táan wuy'á

⁴ L'à pyi mii á funntanga nimbwɔhɔ, mà li nya na mu pyìibii pìi na jaare sɛɛŋi jɔŋ'i, bà Tufoonj à li cya wuu á mɛ. ⁵ Nyɛ mii cìmpworocwoŋi, nje mii nyɛ na sémɛni si ntun mu á numɛ ke, to nivɔnŋɔ bà mɛ. Uru ton'à le wuu á, canŋke wuu à jyè Kile kuni i ke, uru u nyɛ: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ⁶ Wu aha a Kile tonj kurigii jaare, lire li nyɛ tàange. Yire yi nyɛ na yu yii á, mà lwɔ fo yii canjyige Kile kuni i, yii a lire pyi.

⁷ Mpɛi pi nyɛ na sùpyire jwɔ fáanji na leni kumpiini i ke, pir'à nyaha dɛnyɛŋi yyaha kurugo numɛ. Pi nyɛ na jɛɛg'a tɛɛn li taan na Yesu Kirisita à pa dɛnyɛŋi i ná supyicyeere e mɛ. Shin maha shin u nyɛ amuni ke, urufoo na nyɛ kafiniviniwe, maa mpyi Kirisita zàmpɛn. ⁸ Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha nkwɔ wuu báaraŋi kapyiini yaha li pyi laaga baa mɛ, yii yiye waha bà yii si mpyi si u tɔɔnŋi puni ta mɛ. ⁹ Kàlanj u à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, shin maha shin u nyɛ u nyɛ a uye pwɔ uru na mɛ, maa laaga tɔɔn uru na ke, urufoo nyɛ ná Kile e mɛ. Nka shinŋi u à uye pwɔ uru na ke, urufoo nyɛ ná Tufoonj ná Jyafoonj i. ¹⁰ Wà ha mpa yii á ná kàlanj waber'e, ngemu u nyɛ u nyɛ a yyaha tíi ná Kirisita kani i mɛ, yii àha jɛɛ urufoo yaha u sunmbage lɛɛ yii pyɛnge e† mɛ. Yii àha urufoo shéere bá mɛ, ¹¹ naha na yɛ ngemu ká urufoo shéere ke, u à wwɔ ná urufol'e kuru báaraɛpe na.

Jwumpe nizanmpe

¹² Karii nɛnyahagii saha na nyɛ mii á mà jwo yii á, mii la nàha si cyi sémɛ mɛ, naha na yɛ mii la nyɛ si nkàre wani yii yyéere si sà cyi jwo yii á, bà wuu funntange si mpyi si fũnŋɔ mɛ. ¹³ Mu cìmpworocwoŋi Kile à cwɔnrɔ ke, uru pyìibil'á mu shéere.

* **1:1** Naha nke cyage e, dánafeebii kurunke kà mɛge ki. Dánafeebii kurunke shiɛnbii pi nyɛ u pyìibii. † **1:10** Pyenge kyaa l'à jwo naha nke cyage e ke, dánafeebii tabinnige kyaa li. Lire tɛni i cyeye mpyi sàha nkwɔ a faanra Kile pèente mɛɛ na mɛ, dánafeebii mpyi maha piye bínnini pyɛnyi i.

Yuhana lɛtɛɛŋi tanrewuŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tũntunŋɔ. Uru u à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun Gayusi á. Tũntunmpii Yuhana mpyi a tun pi sà Jwumpe Nintanmpe jwo Gayusi kànhe e ke, Gayusi mpyi a pire sunmbage lèŋɛ. Nka nàŋi wà na mpyi dánafeebii shwàhàl'e, na Jwotɛɛfu. Uru mpyi a jɛɛ Yuhana tũntunmpii sunmbage na mɛ. U mpyi maha Yuhana jũŋke tare. Yuhana à Gayusi kèe maa li cya u á na u àha mpyi Jwotɛɛfu fiige mɛ.

Nge lɛtɛɛŋi'à li cyèe na shin maha shin u jye na báare Kafoonjì á ke, wuu à yaa wuu pire cùmu lemɛ jwɔ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u jye dánafeebii kacwànrɔŋi ke, mii u jye na nge lɛtɛɛŋi sémèni si ntun mii ntàannamacinmpworɔŋi Gayusi á. Sèenji na, mu kyal'à táan mii á. ² Mii ntàannamacinmpworɔŋi, mii na li jáare Kile á, u u ma wuuni jwɔ, u u ma yaha ticuumpe e, bà mu jye na sì yyaha na Kile kuni i mɛ. ³ Mii funŋk'à táan sèl'e, naha na ye pyiŋkanni na mu à maye pwɔ sèenji na, ná pyiŋkanni na mu jye na jaare u jũŋ'i ke, cìmpyiibii pìl'à pa yire jwo mii á. ⁴ Mà lógo na mii pyiibii wá na jaare sèenji jũŋ'i, funntanga nimbwàhɔ jye a tòro kuru na mii á mɛ.

Gayusi kani

⁵ Mii ntàannamacinmpworɔŋi, kyaa maha kyaa mu jye na mpyi cìmpyiibil'á fo mà sà nɔ nàmpwuunbii na ke, mu à li cyèe na mu na jye jwɔmɛɛ nĩŋkinfoo cyire karigii cye kurugo. ⁶ Pyiŋkanni na mu à li cyèe pi na na pi kyal'à táan mu á ke, pi à pa lire jwo naha dánafeebii kurunŋk'á. Mu aha yákili yaha pi na, maa pi tègɛ pi kùsheeni i mà tàanna ná Kile jyii wuuni i, lire sí n-yaa. ⁷ Li cè na Kirisita mɛge kurugo pi à nde kùluni tɔgɛ lwɔ, mpii pi jye pi jye Kile kuni i ná wuu e mɛ, pi jye a pire cyeyaage kà tufige jáare mɛ. ⁸ Jye wuu à yaa wuu a tire sùpyire shiŋi tère. Wuu aha a lire pyi, lire li sí li cyèe na wuu à cyeyi kan wuy'á maa báare, bà sèenji jwumpe si mpyi si nɔ tanyahay'e mɛ.

Jwotɛɛfu ná Demɛtirusi kani

⁹ Mii à jwɔjyɛya sém'a tũugo dánafeebii kurunŋk'á wani, nka Jwotɛɛfu à wuu jwumpe cyé, u la jye si uye pyi dánafeebii puni jũŋufoonji. ¹⁰ Lire e mii aha nɔ wani, kapyimbaagil'e u à cye le, maa wuu jũnyi tare ke, mii sí cyire puni tègɛ yii nĩŋgyigigii na. Lire kanni bà mɛ, u jye na jɛgɛ cìmpyiibii sunmbage na mɛ, mpiimu la si ku jye s'a pi sunmbage lèŋi ke, u maha núru na pire sigili lire na, maa pi kòre na yige dánafeebii kurunŋke e.

¹¹ Mii ntàannamacinmpworɔŋi, ma hà raa òrili kapiini kurugo mɛ, ta òrili kacɛnni kurugo. Shiŋji u jye na kacɛnni pyi ke, urufoo na jye Kile wu. Nka shiŋji u jye na kapiini pyi ke, urufoo jye a yafyin cè Kile e mɛ.

¹² Demɛtirusi wi ke, dánafeebii puni na uru mɛtanga yu, sèenji jũŋ'i u jye na jaare ke, uru mú à li cyèe na u mɛg'à táan. Wuu na u mɛtanga yu mú, mu s'à li cè na jje wuu à jwo u kyaa na ke, yire na jye sèe.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Karii nĩnyahagii saha na naha mii á si njwo mu á, nka mii la nàha si cyi sémɛ mɛ. ¹⁴ Mii na sòŋji li saha sì mɔ mɛ, wuu sí wuye nya, si jwo ná wuye e.

¹⁵ Kile u yyeŋiŋke kan ma á.

Mu ceveebil'à mu shéere. Wuu ceveebii puni nĩŋkin nĩŋkinji shéere wani.

Zhude lɛtɛɛŋi

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lɛtɛɛŋi funɲɔ jwumpe e ke

Zhude na mpyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cɛnmpworo. Cyelentiibii kafinivinibii pi mpyi na kàlaŋi wà kaan dánafeebil'á na Kile maha sùpyire kapegigii yàfani pi na, ná lire e dánafeebil'á sí n-jà raa pi nyii karigii puni pyi. Lire e Zhude à nge lɛtɛɛŋi sém'a tun dánafeebil'á, maa li cyêe pi na na pi áha raa pi jwumpe núru mɛ, ɲaha kurugo yɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Zhude u nyɛ Yesu Kirisita báarapyi, maa mpyi Yakuba sɛɲɛ ke, Tufoonji Kile à yii mpiimu yyere mà pyi u wuu, maa yii kyaa táan uy'á, maa yii saɲcwɔnni sigili na Yesu Kirisita cannuruge sigili ke, yii á mii à nge lɛtɛɛŋi tun. ² Kile u ɲɲaara ta yii na, u u yyɛɲɲke ná tàange kan yii á sèe sèl'e.

Cyelentiibii kafinivinibii kani

³ Mii ntàannamacinmpyiibii, mii la mpyi a sìi si lɛtɛɛ sémɛ si ntun yii á wuu mú puni zhwoŋi kyaa na. Nka mii à li ta kacɛnnɛ li nyɛ li li mii u nge lɛtɛɛŋi tun yii á si màban le yii e, bà yii si mpyi si yiye waha Kile kuni zhì leni na, lire ndemu l'á le Kile wuubii taan tɔɔɔ ɲɲɲin fo tèekwombaa ke. ⁴ Mii à u tun yii á, ɲaha na yɛ mpɲi pi nyɛ pi nyɛ na fyáge Kile na mɛ, pire pìl'á ɲwɔh'a jyè yii shwɔhɔl'e, maa wuu Kile kacɛnni kani labali na yu, si nta raa silege baa karigii pyi. Wuu ɲɲufoonji ná wuu Kafoonji ɲɲɲɲɲɲ u nyɛ Yesu Kirisita ke, pi maha uru cyíge. Mà lwó fo tèemɔni i y'á sémɛ Kile Jwumpe Semɛni i na Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyɲɲkil'e.

⁵ Kyaa maha kyaa mii sí n-jwo yii á ke, yii à cyire puni cè mà kwò, ɲka mii sí yii funɲɔ cwo cyi na na Kafoonji à u shiɲnbii yige Misira kɲni i ke, mpɲi pi mpyi pi e pi nyɛ a dá u na mɛ, u à pire bò. ⁶ Yii funɲɔ cwo li na mú, mèlɛkɛɛbii pi mpyi ná pi tayyérege mpyi a pi yyaha ɲi mɛ, ka pi i yîri pi tatɛɛnge e ke, pire ɲɲmpwɔɲjahabii pi nyɛ tèrigii puni i yòrɔyi na numpini cyage e, na canmbwɔhe sigili, kuru canɲke Kile sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyɲɲkil'e. ⁷ Yii funɲɔ cwo Sɔdɔmu ná Gɔmɔri kànyi shiɲnbii ná pi kwùumpe kànyi shiɲnbii na mú. Pire mpyi a piye yaha jacwɔɔre ná silege baa karigii mpyiɲi na pire mèlɛkɛɛbii fiige. Lire e Kile à nafugombaage tɛg'a pire súugo si mpyi yyecyeenɛ.

⁸ Nyɛ pire cyelentiibii kafinivinibii kyaa mii à jwo ke, cyire karigii shɲiɲi pire nyɛ na mpyi mú: pi maha piye ɲwóre ná jacwɔɔre e, maa ɲko na cyire karigii kun'à kan pir'á ɲɔɔyi i, pi maha Kafoonji kafente cyige, pèent'à yaa ti taha yaaga maha yaaga na ɲɲɲɲɲi na ke, pi maha yire cyere. ⁹ Mà li ta Mishɛli u nyɛ mèlɛkɛɛbii ɲɲɲufembwɔhɔ ke, mà u ná Sitaannɲi yaha piye na Musa buwuɲi kyaa na, u nyɛ a Sitaannɲi ɲwɔ shwɔ ná cyàhigil'e mɛ, ɲka u à jwo kanna: «Kafoonji Kile u ma sâra.» ¹⁰ Nka pire kafinivinibii nyɛ a yaage ɲkemu cè mɛ, pi maha kuru ɲjini fare, pi na nyɛ mu à jwo sige yaaya. Pi maha karigii pyi piye ɲɲɲɔ kurugo, pi yabilimpɲi kapyiini li sí pi shi tò. ¹¹ Pi wuun'à kèɛge, ɲaha kurugo yɛ pi à kumpiini lwó Kanɲi* fiige. Wyéɛɲi kurugo pi à sùpyire wurugo Balamu† fiige. Pi à ɲɲɲɔ kyán Kile na, bà Kore‡ mpyi a ɲɲɲɔ kyán mɛ, lire kurugo Kile sí pi shi bò.

¹² Pire pi maha karigii nyaha na wùruge yii kangwɔɔ ɲjɲɲi cyeyi i, silege nyɛ pi na mɛ. Piye kanni pi maha wii. Pi na nyɛ mu à jwo kilewwoo kafɛɛg'á ndemu fwɔ a tɔro ke, pi na nyɛ mu à jwo cire ntemu ti nyɛ ti nyɛ a sìi na yasɛɛ pyi tɛni là tufiige e mɛ, pi na nyɛ mu à jwo cige k'à ðir'a kò ná ku ndire e ke, lire kurugo k'à waha. ¹³ Pi maha pi silege baa

* **1:11** Adama ɲyanɲi ɲɲɲɲɲi u mpyi Kanɲi. Ur'à u cɔɔnni bò (Zhenɛzi 4.1-8). † **1:11** Wyéɛɲi kurugo, Balamu mpyi a Izirayɛli shiɲnbii wurugo pi i kacyanhigii sunni (Nɔmburu 22.4-35). ‡ **1:11** Kore mpyi a ɲɲɲɔ kyán Kile tɲntunɲi Musa na (Nɔmburu 16.1-35).

karigii pyi sùpyire nyii na, bà suumpe lwəhe maha nkān̄ni na yīri maa kakyayi yige na wàa cyīn̄ni na mε. Pi na nyε mu à jwo wərii ncyiimu cyi nyε na jaare na m̄are ke. Nde Kile à bégele pi mεε na ke, lire li nyε nimpirin̄ke, pi sí n-pyi kur'e fo tèekwombaa.

¹⁴ En̄ki u mpyi Adama t̄luge lyejwəge baash̄nwoge ke, Kile mpyi a uru pyi u à jwo mp̄ii shinpiibii sh̄ni kyaa na, u mpyi a jwo: «Kafoon̄i sí n-pa ná u m̄elekeebii kampwəhii niŋyahanyahamil'e, ¹⁵ si sùpyire puni s̄ara si nt̄aanna ná pi kapyiinkil'e, mp̄ii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, si pire c̄εge pi kapegigii mpyiŋi kurugo. Jwun̄gama maha jwun̄gama pi à jwo u na ke, u sí pi c̄εge cyire puni kurugo.»

¹⁶ Jwuŋyahamafee pi nyε pi pi, pi fun̄ke nyε na j̄n̄ini mε, pi maha jaare na nt̄aanni ná pi nyii karigil'e, pi maha jwumbwompe yu, maa sùpyire booli pi n̄afan̄i kurugo.

Dánafeebil'à yaa pi piye waha Kile kuni i

¹⁷ Nka mii nt̄aannamacinmp̄iibii, yii pi ke, jwumpe Yesu t̄n̄ntunmp̄il'à fyān̄ha a jwo yii á ke, yii àha fun̄ə wwə puru na mε. ¹⁸ Pi mpyi a jwo yii á na diŋyeŋi canzan̄yi i, sùpyire tà sí raa yii fwóh̄ore, pi sí raa fyáge Kile na mε, pi sí raa pi nyii karigii pyi. ¹⁹ Tire sùpyire ti nyε nte, pi maha ma ná nd̄ahalan̄i i d̄anafeebii kurun̄ke e, pi maha pi karigii pyi mà tàanna ná pi yabilimp̄ii s̄on̄n̄kanni i. Kile Munaani nyε pi e mε.

²⁰ Nka yii pi ke, mii nt̄aannamacinmp̄iibii, yii yiye waha yii raa sì yyaha na Kile kuni i, yii raa Kile jaare u Munaani f̄an̄he cye kurugo. ²¹ Kile à yii kyaa táan uy'á, yii kwôro kuru t̄ange e. Kafoon̄i Yesu Kirisita j̄n̄jaare fun̄ke e, u sí sh̄ni niŋkwombaan̄i ŋgemu kan yii á ke, yii a uru sigili. ²² Mp̄ii pi nyε ná fun̄ə shuunni i ke, yii a pire j̄n̄jaare taa, yii f̄an̄ha le, yii i pi yákilibii t̄iŋε. ²³ Yii i p̄i d̄ir'a yige nage e bà pi si mpyi si shwə mε. P̄i na nyε wani, yii a j̄n̄jaara taa pire na mú, ŋka yii a yiye k̄aanmucaa pi na, yii laaga t̄on̄ pi katupwəh̄oyi puni na, ali pi v̄aan̄tin̄yi y'à jwóh̄ə kapegigii cye kurugo ke, yii yire cyé.

Jwumpe nizanmpe

²⁴ Kile sí n-jà yii shwə kapegigii mpyiŋi na, si yii t̄igire cyaga baa wuubii ná yii fun̄ntanga wuubii pyi yii yyére u yyahe taan u s̄in̄ampe e can̄ka. ²⁵ Uru Kile niŋkin̄i u à wuu shwə wuu Kafoon̄i Yesu Kirisita cye kurugo. S̄in̄ampe ná p̄èente ná f̄an̄he ná j̄n̄ufente nyε u á, mà ta diŋyeŋi s̄aha dá mε, maa mpyi u á numε ná tèekwombaa. Amiina!

Kacyeenkii sémenji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funṅṅ jwumpe e ke

Azi kùluni pi maha mpyi numε Turiki ke, Yesu tũntunṅi Yuhana u à nḡe lɛtɛɛnḡi sém'a tun lire dánafeebii kurunṅi baashuunniṅ'á. Lire tɛni i, Ōrɔmu saanbwəhe mpyi na dánafeebii kyérege. Lire funṅke e, pi à Yuhana cù mà le kàsunḡi i Patiməsi i, lwəh'à kuru cyage kwũulo. Mà Yuhana yaha wani, Kafoonḡi Yesu Kirisita à uye cyêe u na maa nḡyṅi yaayi ná yaayi nimpayi cyêe u na, maa u pyi na nde u à nṅa ke, na u lire sémε. Nḡe sémenji i Yuhana à li cyêe na ncyèrε Yesu sí n-pa si u wuubii shwə, si u zàmpeenbii shi bò. Puru jwumpe cye kurugo, u à dánafeebii fənnṅə, maa màban le pi e, bà pi si mpyi si piye pwə Kile kuni i yyefuge tɛni i mε.

Kuni nḡcyiini i, pyinḡanni na Yesu à uye cyêe Yuhana na ke, u à lire jwo. Jwumə tatɛnyε baashuunni yi nṅε nḡe sémenji funṅke e, yire tatɛnyḡi puni nḡḡin nḡḡinḡi sí n-jà n-táa tataaya baashuunni shuunni.

Jwumpe tatɛnyḡi nimbwoyi baashuunniḡi u nṅε:

Lɛtɛribii baashuunniḡi u à tũgo Azi kùluni dánafeebii kurunṅi'á ke (2--3).

Fyèebii baashuunniḡi kani (4.1--8.6).

Mpuruyi baashuunniḡi kani (8.7--11.19).

Kabwəhigii kani (12--15).

Kile lùyirini nḡkunahigii baashuunniḡi kani (16).

Kapyaagii cyi à yyaha tí ná Babilonni kànhe e ke (17.1--19.10).

Kacyeenkii nizanḡkii mà yyaha tí ná tɛrigii nizanḡkii ná Zheruzalɛmu nivənnḡi kani i (19.11--22.5).

Sémenji takwəre e, Yesu à nṅəməε lwə, u à jwo «Ncyèrε, mii sí n-pa.»

Sémenji tasiige

¹ Yesu Kirisita à karigii nimpaanḡkii ncyiimu nṅa ke, cyire cyi nṅε nḡe sémenji i. Kile u à cyire karigii cyêe u na, u cyêe u báarapyiibii na na ncyèrε cyi sí n-pyi. Yesu à u mɛlɛkɛnḡi tun u pa cyire karigii cyêe u báarapyinḡi Yuhana na. ² Kile à karigii ncyiimu kyaa jwo, ka Yesu Kirisita si cyi sɛenḡi cyêe Yuhana na, ka u u cyi puni nṅa ke, Yuhana à cyire puni sémε. ³ Nḡemu ká nḡe sémenji kála sùpyir'á, ka mpiimu si u funṅṅ jwumpe lógo karigii nimpaanḡkii kyaa na, maa pu kurigii náare ke, pirefee wuun'à nṅə, naha na yε nḡe sémenji karigii tɛepyin'à byanhara.

⁴ Dánafeebii kurunṅi baashuunniḡi* yi nṅε Azi kùluni i ke, mii Yuhana u à nḡe sémenji sémε si ntun yir'á. Kilenḡi u nṅε, ná u mpyi, ná u sí n-pa ke, uru u nṅə yii na, u u yyenḡnḡe kan yii á. Múnahigii baashuunniḡi cyi nṅε u saanre yatɛenḡke yyaha yyére ke, cyire mú cyi nṅə yii na, cyi i yyenḡnḡe kan yii á. ⁵ Yesu Kirisita u à Kile jwumpe jwo ná nṅəməεfente e, maa mpyi shincyiinḡi mà nḡ a fworó kwùnḡi i ná uru u nṅε nḡnḡe saanbii nḡnḡufoonḡi ke, uru mú u nṅə yii na, u u yyenḡnḡe kan yii á.

Uru u à wuu kyaa táan uy'á maa wuu nḡṅə wwú wuu kapegigil'e, u sishange nḡunḡi cye kurugo, ⁶ maa wuu le u Saanre e, maa wuu pyi sáragawwu, bà wuu si mpyi s'a báare u Tunḡi Kile á mε. Pèente ná fànhe na nṅε u á tɛrigii puni i, fo tɛekwombaa. Amiina!

⁷ Yii li cè, u sí n-pa nahanyḡi i! Sùpyire puni sí u nṅa, ali mpii pi à u fúruḡo ke, pire mú sí u nṅa. Nḡnḡe supyishinḡi puni sí mεε sú u kurugo. Amuni li sí n-pyi. Amiina.

⁸ Kafoonḡi Kile à jwo: «Mii u nṅε Alifa ná Omega--tasiige ná takwəge. Mii u nṅε, mii u mpyi, mii sí n-pa, Sinḡi Punifoo.»

* 1:4 Yahutuubil'á, baashuunniḡi maha jwo a wà yaaga na nḡkemu k'à fũnnṅə ke. Naha nḡe cyage e, baashuunniḡi à jwo a wà Azi kùluni dánafeebii kurunṅi puni na.

Yesu Kirisita à uye cyêe Yuhana na

⁹ Mii Yuhana u nyɛ yîi cîmpworonji ke, mii ná yîi pi nyɛ Kile saanre shiinbii, maa wuye shiile yyefuge e Yesu wwɔnɛɛge kurugo ke, Kile jwumpe ná Yesu kani njwun'á pi pyi pi à mii cû a kàre Patimasi i†. ¹⁰ Kafoonji pèente canjke, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i mɛjwuu nimbwoo lógo naye kântugo mu à jwo mpurugo mɛɛ. ¹¹ L'à jwo: «Nde mu nyɛ na jaa ke, lire sém'a tũugo dánafeebii kurunji baashuunniñ'á nje kànyi na: Efese ná Simirina ná Perigamu ná Cyatiri ná Saridesi ná Filadelfi ná Lawodisi.»

¹² Ka mii i yyaha kênnɛ si jɛcè shinji u nyɛ na yu ná mii i ke. Mii à yyaha kênnɛ ke, ka mii i sɛnni fùkinabii baashuunni nya, ¹³ maa yaage kà nya fùkinabii shwòhòl'e mu à jwo sùpya. Vànntinmbwòhò mpyi u à le, kuru mpyi na u taa fo u nintakuruyi na, sɛn vànmmɛɛge s'à tɛg'a u mǎhana u ntũnke e. ¹⁴ U jũnke mpyi a fɛniɛ weewee, jyiigii sí i jũ mu à jwo na. ¹⁵ U tooyi mpyi na jũ mu à jwo danyɛ tɔnnɔ pi à le a fwò nage e, u mɛjwuuni sí nyɛ mu à jwo lufoomò tũnmò. ¹⁶ Wɔrii baashuunni mpyi u kàniɛ cyɛge e. Nwɔyɔ shuunni kàshikwònnwòtanga mpyi na fwore u jwòge e. U yyahe mpyi na jũ bà canjke maha mpyi canvwuge na mɛ.

¹⁷ Mii à u nya ke, maa jɛwo u fere e, mu à jwo mii à kwû. Ka u u u kàniɛ cyɛge taha mii na, maa jwo: «Mà hà raa fyáge mɛ, mii u nyɛ njɛyɛni ná nizanji. ¹⁸ Mii jyii wu u nyɛ. Mii mpyi a kwû, nka numɛ mii nyɛ jyii na fo tèekwombaa. Kwũni ná jũnke jwòhò shiinbii cyage tirikyaanni na nyɛ mii cye e. ¹⁹ Nyɛ karigii cyi nyɛ na mpyi numɛ, ná jɛyɛ cyi sí n-pa n-pyi ke, cyire puni mu à nya ke, cyi sémɛ. ²⁰ Wɔrigii baashuunni mu à nya mii kàniɛ cyɛge e, ná sɛnni fùkinabii baashuunni mu à nya ke, cyire karigii jwòhe k'à jwòhò ke, kuru ku nyɛ nke: wɔrigii baashuunni cyi nyɛ dánafeebii kurunji baashuunni yyaha yyére shiinbii‡. Fùkinabii pi nyɛ yire kurunji baashuunni.

2

Lɛtɛɛni u à tũugo Efese kànhɛ dánafeebii kurun'á ke

¹ Dánafeebii kurunke ku nyɛ Efese kànhɛ e ke, lɛtɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinj'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii kàniɛ cyɛge e wɔrigii baashuunni nyɛ, mii i jaare sɛnni fùkinabii baashuunni shwòhòl'e ke, mii à jwo: ² mii à yîi kapyiinkii cè, báaraɲi yîi nyɛ na mpyi maa yiye shiile shiilinkanni ndemu na ke, mii à yire cè. Mii à li cè na yîi nyɛ na jɛɛge shinpiibii karigii na mɛ. Mpii pi à piye pyi Yesu tũntunmii mà ta sèe bà mɛ, yîi à pire kàanmucya mà li ta na pi na fini. ³ Yîi à yiye waha, maa kyaage kwû yiye e mii mɛge kurugo, sàage nyɛ a jyè yîi e mɛ. ⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yîi na, jaha na yɛ yîi mpyi a mii kyaa táan yiy'á pyiinkanni ndemu na ke, là a fworo lire e. ⁵ Cyage yîi à kũn'á cwo ke, yîi funnò cwo kuru na, yîi i yiye cɛɛge, yîi i núru yîi toronkanni njɛyɛn'á. Ná yîi nyɛ a lire pyi mɛ, mii sí n-pa yîi mɛɛ na, si yîi fùkinaɲi lwó u tayahage e. ⁶ Nka kyaa ninjin na nyɛ yîi e, ndemu l'à táan mii á ke. Nikolayiti shiinbii† kapyiinkil'à pɛn yîi á, mii fiige. ⁷ Nyɛ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nyɛ si yire yyaha cè ke, urufoo u niingyigii pɛɛ, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, shɛn cige ku nyɛ Kile Arijinani i ke, mii sí kuru yasɛɛɛ tã kan urufoo u lyí.”

Lɛtɛɛni u à tũugo Simirina kànhɛ dánafeebii kurun'á ke

⁸ Dánafeebii kurunke ku nyɛ Simirina kànhɛ e ke, lɛtɛɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shinj'á‡, maa yi jwo u á na:

“Mii u nyɛ njɛyɛni ná nizanji ke, mii u mpyi a kwû maa jɛ ke, mii à jwo: ⁹ mii à yîi yyefuge ná yîi fònjke cè, nka Kile kàmpanjke na, yîi na nyɛ yaarafee. Mpii pi maha nko na

† **1:9** Kiribilere li nyɛ li li suumpe lwòhe ninke e. ‡ **1:20** Pii maha jwo: «dánafeebii kurunji baashuunni mɛlɛkɛbii».

* **2:1** Pii maha jwo: «mɛlɛkɛn'á». † **2:6** Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlani ná pi kapyiinkil'e. ‡ **2:8** Pii maha jwo: «mɛlɛkɛn'á».

pire pi nyε Kile shiinbii§, mà ta sèe bà mε, pire na yii mεyi kèεge pyiŋkanni ndemu na ke, mii à lire cè. Sitaanninji wwoŋεε pi nyε pi pi. ¹⁰ Yyefuge ku sí raa yii taa ke, yii àha vyá kuru yyaha na mε. Yii lógo, Sitaanninji sí yii pìi le kàsuni i, bà pi si mpyi si yii zò shwə ŋgí mε. Yii sí canmpyaa kε yyefugo pyi, ŋka yii kwôro Kile kuni i, pi mée ká mpyi na sí yii bô. Lire ká mpyi, mii sí shìŋi nìŋkwombaanji kan yii pyi yii kajanjwooni.

¹¹ Nyε Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurunɣ'á ke, ŋgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u nìŋgyigigii pεrε, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, kwùŋi shənwunji sì nɔ urufoo na mε.”

Leterɛŋi u à tùugo Perigamu kànhe dānafeebii kurunɣ'á ke

¹² Dānafeebii kurunɣe ku nyε Perigamu* kànhe e ke, letεrε sém'a kan kuru yyaha yyére shinɣ'á†, maa yi jwo u á na:

“Nwəyɔ shuunni kàshikwəŋŋwətange nyε mii ŋgemu á ke, mii à jwo: ¹³ mii à yii tatεenge cè. Mii à cè na Sitaanninji fànhe tatεenge ki. Antipasi u à pyi jwəmεε nìŋkinfoo maa mii kyaa jwo ke, pi à uru bô wani yii yyére Sitaanninji tatεenge e. Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pwə mii na, yii nyε a jεn'a kàntugo wà mii na mε. ¹⁴ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, jaha na yε pìi na nyε yii shwəhəl'e, pìr'à taha Balamu‡ kàlanji fye e. Balamu u mpyi a saanji Balaki sòn, ka lire si mpyi kapunɔ mà Izirayeli shiinbii yaha yasunɣyi kyaare ŋkyanji ná jacwəore karigii mpyinji na. ¹⁵ Amuni li mú nyε, sùpyire tà na nyε yii shwəhəl'e, tir'à taha Nikolayiti shiinbii§ kàlanji fye e. ¹⁶ Nyε yii toronkanni kēenɣe, lire baare e kàshikwəŋŋwəoni li nyε na fwore mii jwəge e ke, jcyērε mii sí n-shà yii yyére si sà tire tòn ná l'e.

¹⁷ Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurunɣ'á ke, ŋgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u nìŋgyigigii pεrε, u raa núru. Ngemu ká mpyi javoo ke, njyŋi mεge ku nyε mani ná u à ŋwəhə ke, mii sí uru kan urufol'á. Mii sí kafafyinge kan urufol'á mú. Mεge nivəŋŋ'á sémε kuru kafaage junɣ'i, sùpya nyε a ku cè mε, fo ku tafoonji.”

Leterɛŋi u à tùugo Cyatiri kànhe dānafeebii kurunɣ'á ke

¹⁸ Dānafeebii kurunɣe ku nyε Cyatiri kànhe e ke, letεrε sém'a kan kuru yyaha yyére shinɣ'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii Kile Jyanji nyiigii cyi nyε na jî na fiige, mii tooyi sí i jî dànyε təonno fiige ke, mii à jwo: ¹⁹ ‘Mii à yii kapyiŋkii ná yii tàange ná yii dāniyanji ná yii sùpyire ntègenji ná yii yiye zhiilŋi cè. Yii báaraŋi mú s'à nyaha numε mà tòro nìŋcyiŋi na. ²⁰ Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, jaha na yε ceenji u nyε Zhezabeli† ke, ur'à finε na uru na nyε Kile tūnntunɣə, ŋka yii à u yaha u u mii báarapyiibii leni kumpiini i ná u kàlanji i, bà pi si mpyi s'a jacwəore pyi, s'a yasunɣyi kyaare kyaa mε. ²¹ Mii à tère kan u á u u toronkanni kēenɣe, ŋka u la nyε sì láha u jacwəore karigii na mε. ²² Lire kurugo mii sí yampe pà yaha u na fo si u sínɣiŋe. Mpii pi nyε na jacwəore pyi ná u e ke, mii sí yyefugo nimbwəhə wà pire na mú, fo pi aha pi toronkanni kēenɣe. ²³ Mii sí u fyèjwəhəshiinbii pyi pi a ŋkwūu. Lire e, dānafeebii kurunɣyi puni sí n-cè na shinɣi u à sùpyire sònɣore ná ti funɣə karigii cè ke, mii wi. Mii sí yii shin maha shin sàra si ntāanna ná u kapyiŋkil'e.

§ 2:9 Pli maha jwo: «Yahutuubii». Yahutuubii pli mpyi maha sònŋi na pire pi nyε Kile shiinbii, ali pi mée ká mpyi pi nyε na kacənŋii pyi mε. * 2:12 Kacinzunni mpyi a fànha ta kuru kànhe e. Kuru mú k'à pyi kànha nìŋcyiige ŋkemu i pi à Jɔmu saanbwəhe pēe mu à jwo Kile ke. † 2:12 Pli maha jwo: «mēleken'á». ‡ 2:14 Yereyi Balamu à kan saanji Balaki á ke, yir'à pyi kapunɔ mà Izirayeli shiinbii le kumpiini i (Nəmburu 31.16). Naha ŋke cyage e, cyelentiibii kafiniviniibii pi nyε na sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlanji i ke, Yuhana à pire tāanna ná Balamu i. § 2:15 Nikolayiti shiinbii na mpyi tonkuro. Lire tonkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlanji ná pi kapyiŋkil'e.

* 2:18 Pli maha jwo: «mēleken'á». † 2:20 Uru ceenji Zhezabeli kurugo, Akabu mpyi a Kile kuni yaha (1 Saanbii 16.29-31; 1 Saanbii 18.4,19; 2 Saanbii 9.22). Lire kurugo, naha ŋke cyage e, ceenji u à dānafeebii le kumpiini i ná u kàlanji i ke, Yuhana à uru ceenji mεge le Zhezabeli.

²⁴ Nye yii sanmpii pi nye Cyatiri i, ná yii nye a jee uru ceeni kàlanj na me, yii pi à pyi yii nye a jee'n'a Sitaanninji kanwəhigii yyaha cya si jecè me, mii sí kyaa ninjin kanna cya yii á, lire li nye: ²⁵ kàlanj yii à ta ke, yii kwôro uru na fo mà sà nò mii tèepani na. ²⁶ Ngemu ká mpyi javoo maa mii nyii karigii pyi mà nò fo tɛgeni na ke, mii sí supyishinji puni jùnjufente kan urufol'á. ²⁷ U sí raa pi kɛnni ná tɔnnò kàbil'e, si pi jya jya pwooro cwoo fiige. ²⁸ Mii sí tire jùnjufente kan urufol'á, bà mii Tunji Kile à ti kan mii á me. Mii sí nyèmugo woni kan urufol'á mú.

²⁹ Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u ninyigigii pɛɛ, u raa nūru.”

3

Leterɛni u à tùugo Saridesi kànhɛ dānafeebii kurun'á ke

¹ Dānafeebii kurunke ku nye Saridesi kànhɛ e ke, leterɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shin'á* maa yi jwo u á na:

“Kile múnahigii baashuunninji ná wərigii baashuunninji nye mii ngemu á ke, mii à jwo mii à yii kapyiinkii cè. Sùpyire na sɔnni na yii à shɛn sèe wunji ta, mà li ta yii à kwô u kàmpañke na. ² Nye yii yiri nɔmpe na, yii fànha le yiye e, jaha na ye yii fànha'á kwô a kwô. Yii li cè na yii nye na yii karigii pyi na nɔni cyi tɛgeni na mii u Kilenji nyii na me. ³ Kàlanj yii à lógo maa jee u na ke, yii funɔ cwo uru na, yii i u cù yii tàanna ná u lógonkanni i, yii i yii toronkanni kɛnnɛ. Ná yii nye a nyiigii múgo me, mii sí n-paa yii e nɛnkaawa fiige, yii si mii tèepani cè me. ⁴ Lire ná li wuuni mú i, sùpyire tà na nye wani Saridesi kànhɛ e, tire nye a ti vāanpyi jwóhɔ me. Tire ti sí n-pa vāanvinyi le, s'a jáare ná mii i, jaha na ye ti ná lir'á yaa.

⁵ Ngemu ká mpyi javoo ke, urufoo mú sí vāanvyinge kà le amuni. Mii si n-si urufoo mege bô shɛn ninkwombaanji tafeebii meyi tasemege e me. Mii sí yi jwo mii Tunji Kile ná u mèlekɛebii nyii na, na urufoo na nye mii wu. ⁶ Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire cè ke, urufoo u ninyigigii pɛɛ, u raa nūru.”

Leterɛni u à tùugo Filadelifi kànhɛ dānafeebii kurun'á ke

⁷ Dānafeebii kurunke ku nye Filadelifi kànhɛ e ke, leterɛ sém'a kan kuru yyaha yyére shin'á†, maa yi jwo u á na:

“Mii u nye ninjɛnni, sɛɛnifoo, saannji Dawuda tirikyaanni foo. Mii aha jwəge nkemu múgo ke, wà si n-jà kuru tò me, mii aha nkemu tò ke, wà si n-jà kuru múgo me. ⁸ Mii à yii kapyiinkii cè. Mii à li cè na yii fànha'á cyɛɛ, lire ná li wuuni mú i, yii à kwôro na mii jwumpe kuni jaare, yii nye a cyé mii na me. Lire kurugo, mii à jwəge múgo yii á, sùpyanji wà tufiige si n-jà ku tò me. ⁹ Sitaanninji wwoɲɛbii pi à piye pyi Kile shiin‡ mà ta sèe bà me, mii sí fànha cyán pire na, pi a ma pi a ninjɛ sɛnni yii á, s'a yii pɛɛ. Lire e pi sí n-cè na yii kyal'á táan mii á. ¹⁰ Yii à kwôro na mii jwumpe kurigii jaare, maa yiye shiile. Lire kurugo, yyefuge ku sí n-pa diɲɛni sùpyire puni ta si pi zò shwə ngí ke, kuru tɛni ká nò, mii mú sí n-kwôro ná yii e. ¹¹ Ncyɛɛ mii sí n-pa. Kàlanj yii à ta ke, yii uru cù ná sèl'e, wà kà nkɔ kajanjwooni shwə yii na me. ¹² Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí uru pyi cinjɛnkunjo mii Kilenji jáarebage e, u saha si n-fwooro wani me. Mii sí na Kilenji mege ná Kile kànhɛ mege sémɛ urufoo na. Kuru ku nye Zheruzalemu kànhɛ nivɔnnjɛ, nkemu ku sí n-yiri ninyinji i Kile yyére si ntige ke. Mii sí na yabilinji mege nivɔnnjɛ sémɛ urufoo na mú.

¹³ Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u ninyigigii pɛɛ u raa nūru.”

Leterɛni u à tùugo Lawodisi kànhɛ dānafeebii kurun'á ke

* 3:1 Pii maha jwo: «mèlekɛn'á». † 3:7 Pii maha jwo: «mèlekɛn'á». ‡ 3:9 Pii maha jwo: «Yahutuubii». Yii 2.9 wii.

¹⁴ Dánafeebii kurunke ku nye Lawodisi kàñhe e ke, letere sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á§, maa yi jwo u à na:

“Mii u nye Amiina*, ngemu u nye na Kile jwumpe yu ná jwómæfente ná sèñi i ke. Mii cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ¹⁵ Mii à yii kapyiñkii cè. Yii nye a jñhe me, yii mú nye a wyère me. Yii n'a mpyi a jñhe, lire nye me mà wyère, lire bá mpyi na sí n-pwóro. ¹⁶ Nka yii na nye mu à jwo lùwógo. Yii nye a wyère me, yii mú nye a jñhe me, lire kurugo mii sí yii tũgo na jwóge e. ¹⁷ Yii na yiye sônñi yaarafee, na yaayi puni na nye yii á, na yafyin kyaa saha nye yii na me, nka yii nye a cè na yii na nye kanhamafee ná jùñaarafee me. Yii cyengaya wuu ná yii cipyire wuu pi nye, maa mpyi fyinmii. ¹⁸ Lire kurugo, mii na yii yerege: yii a ma, mii sí sèññi sèe wuñi péré yii á, bà yii si mpyi si mpyi yaarafee me. Yii a ma, mii sí vāanvynnye péré yii á, yii tég'a yii cipyire tò, bà silege si mpyi si láha yii na me. Yii a ma, mii sí nyiigii wyere péré yii á, yii pyi yii nyiigii na, bà yii si mpyi s'a naa me. ¹⁹ Mpii kyaa l'à táan mii á ke, pire wà ká wurugo, mii maha u yere, maa u le kuni i. Nye yii yiye waha, yii i yii toronkanni kèññe. ²⁰ Mii ninjyereni na nye jwóge na, maa ku kúuli. Ngemu ká mii mejwuuni lógo, maa jwóge múgo ke, mii sí n-nyè urufoo yyére si lyi ná u e, urufoo mú sí n-lyi ná mii i.

²¹ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí urufoo pyi u tèn ná mii i na saanre yateññke e, bà mii à pyi javoo maa ntèn ná na Tunji i u saanre yateññke e me.

²² Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kurun'á ke, ngemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigii pere, u raa núru.”»

4

Kile pèente nìnyini i

¹ Lire kántugo nde à pyi mii á kacyele mà jwógo nya k'à múgo nìnyini i. Mejwuuni mii mpyi a fyànha a lógo mpurugo mæ fiige ke, lir'à jwo: «Dũgo naha, karigii cyi à yaa cyi pyi nde kántugo ke, mii sí cyire cyêe mu na.» ² Lire tènuni i, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i saanra yateññe nya nìnyini i, wà s'à tèn k'e. ³ Urufoo mpyi na jñ zasipe ná sariduwané kakyanhala kafaare longara woore fiige. Zàñhanjwóge mpyi a kuru tatenge kwũulo, ku mpyi na jñ mu à jwo kafaani pi maha mpyi emerodini ke. ⁴ Saanra yateñnye benjaaga ná sicyere mpyi a saanre yateññke njncyiige kwũulo. Kacwónrii benjaaga ná sicyere mpyi a tèn y'e, pi mpyi a vāanvynre le, maa sèññi jùntonyi tò pi jùnyi na. ⁵ Kilejini ná tũmpe ná kiletinni mpyi na fwore kuru saanre yateññke e. Fùkinahii baashuunni mpyi na jñ ku yyaha yyére, pire pi nye Kile múnahigii baashuunni. ⁶ Yateññke yyaha yyére, tafabwóhó mpyi wani mu à jwo lwóhó cyaga. Kuru cyage mpyi na jñ dũba ná zàñhafunñcèññe fiige. Nyii yaaya sicyere mpyi saanre yateññke nñke e maa ku kwũulo, yire yyaha yyéreni ná yi kántugo yyéreni puni mpyi nyipyaa. ⁷ Nyii yaage njncyiige mpyi mu à jwo cànragá, shónwoge mpyi mu à jwo nupeyaaga, tanrawoge yyahe sí nye mu à jwo sũpya wogo, sicyerewoge sí nye mu à jwo nye u nye na mpéeli. ⁸ Fukanya baani mpyi yire nyii yaayi sicyereni puni ninjin ninjinni na. Yi cyeere puni mpyi nyipyaa. Pilaga bâra canña na, yi maha nko:

«Njncèññi, njncèññi, njncèññi, Kafoonji Kile, Sinji Punifoo, ngemu u mpyi, ná u nye, ná u sí n-pa ke.»

⁹ Nge u à tèn saanre yateññke e, ná u nye nyii na fo tèekwombaa ke, nje nyii yaayi ká a uru père, maa u báami, maa fwù kaan u á tère o tère e ke, ¹⁰ kacwónribii benjaaga ná sicyereni maha njnkure sín saanre yateññkefoo yyaha yyére, uru nyii wuñi u nye tèrigii puni i, maa u pèe, maa pi kajanjwooni jùntonyi kwóñg'a tĩrige u taan, maa jwo:

¹¹ «Wuu Kafoonji Kile, mu à yaa ná pèente ná nkèñi ná sífente e,

§ 3:14 Pii maha jwo: «mèlekèñ'á». * 3:14 Nde jwumbilini jwóhe ku nye naha nke cyage e: «Sèe wi.» Kirisita mege ká mpyi Amiina, lir'à yaa li wuu pyi wuu tèn ná l'e na jwómyahigii Kile à lwó u cye kurugo ke, cyire puni sí n-fũñj.

ɲaha na ye mu u à yaayi puni dá,
mu à yi dá mà tàanna ná ma ɲyii wuuni i.»

5

Mpabilini ná sémewenke kani

¹ ɲye ɲge u mpyi a tɛɛn saanre yatɛɛnɲke e ke, ka mii i sémewenke nimbwɔhɔ ɲya k'à myígile uru kàniɲe cyɛge e. Sémere mpyi ku kàmpaɲɲi shuunnɲi na, maa ku ɲwɔ tò ná fyèe baashuunni i. ² Ka mii i Kile mèlɛkɛ fanhanyahaga wu ɲya u u yu fànha na: «Jofoo u à yaa ná fyèebii ndàhanɲi i si sémɛɲi ɲwɔ múgo ye?»

³ ɲka wà ɲye a ta ɲiɲɲi ná ɲiɲke ná ɲiɲke ɲwɔh'i, ɲgemu u sí n-jà sémɛɲi ɲwɔ múgo si u funɲke wíi mɛ. ⁴ Ka mii i mɛɛ sú sèl'e, ɲaha na ye sùpya ɲye a ta ɲgemu u à yaa ná sémɛɲi mùgɔɲi i, si u funɲke wíi mɛ. ⁵ Ka kacwɔnrɔɲi wà ɲiɲkin si mii pyi: «Ma hà raa mɛɛ súu mɛ. Zhuda tùluge shinɲi u ɲye mu à jwo cànrage, maa mpyi saanɲi Dawuda ɲampyige ke, yii li cè na kur'à pyi javoo. Lire e, ku sí n-jà fyèebii baashuunnɲi láha, si sémɛɲi ɲwɔ múgo.»

⁶ ɲye ka mii i Mpabili ɲya l'à yyére saanre yatɛɛnɲke yyaha yyére, ɲyii yaayi sicyɛɛɲɲi ná kacwɔnrɔɲi shwɔhɔl'e. Li mpyi mu à jwo l'à bò mà pyi sárage. Nèɲii baashuunni mpyi l'à, ná ɲyii baashuunni, cyire cyi ɲye Kile múnahigii baashuunnɲi cyi à tùugo dɲɲɲɲi cyeyi puni i ke. ⁷ Ka Mpabilini si file maa sémɛɲi shwɔ saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni kàniɲe cyɛge e. ⁸ Lir'à pyi ke, ka ɲyii yaayi sicyɛɛɲɲi ná kacwɔnrɔɲi beɲjaaga ná sicyɛɛɲɲi si piye tìrig'a cyán Mpabilini á. Pi shin maha shin mpyi ná ɲkònn'i, mà bàra sɛɛn ɲkunahii, cyire puni mpyi a ɲi wusuna nùguntanga wu na. Nareyi Kile wuubii maha mpyi ke, yire yi mpyi uru wusunɲi. ⁹ Pi mpyi na mɛɛ nivɔnnɔ cêe na:

«Mu u à yaa ná ɲke sémewenke zhwoɲi i,

si ku fyèebii láha,

ɲaha na ye mu à bò mà pyi sárage,

maa sùpyire tà ɲùɲɔ wwû ná ma sishange e mà pyi Kile wuu,

tùluyi puni ná shɛɛnre puni ná supyishɲi puni ná kìrigii puni i.

¹⁰ Mu à pi pyi saanlii ná sárage wuu, bà pi si mpyi s'a báare Kile á,
si mpyi ɲùɲfente e ɲiɲke na mɛ.»

¹¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛ miliyoo ɲiɲyahanyahamii mɛɛ lógo. Pi mpyi a saanre yatɛɛnɲke ná ɲyii yaayi ná kacwɔnrɔɲi kwûulo. ¹² Pi mpyi na ɲko fànha na:

«Mpabilini l'à bò mà pyi sárage ke,

lire l'à yaa ná sífente ná yaarafente ná yákilifente ná fànhe

ná pèente ná sɪnampe ná ɲkèɲi i.»

¹³ Yaaga maha yaaga k'à dá ɲiɲɲi ná ɲiɲke ná ɲiɲke ɲwɔh'i ná lwɔhe e ná yaaga maha yaaga ku ɲye ke, ka mii i yire puni ɲya yi i mɛɛ cêe na:

«ɲkèɲi ná pèente ná sɪnampe ná fànha fente ti pyi saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni ná Mpabilini woro, fo tèekwombaa!»

¹⁴ ɲyii yaayi sicyɛɛɲɲi mpyi na ɲko: «Amiina». Ka kacwɔnrɔɲi si piye tìrig'a cyán, maa saanre yatɛɛnɲke tɛɛnfooni ná Mpabilini pèe.

6

Mpabilini à fyèe baani láha yyecyiige na

¹ ɲye sémewenke fyèebii baashuunnɲi i, ka mii i Mpabilini ɲya l'à ɲiɲcyiɲi láha. ɲyii yaayi sicyɛɛɲɲi i, ka mii i kuru kà ɲiɲkin ɲya k'à jwo fànha na mu à jwo kilɛɲi u à tɪn, na: «Pa naha!» ² Ka mii i wíl'a shɔnfyinge ɲya, sintaaga mpyi ku fèvooni cye e. Kajanɲwoo nintonɔ mpyi a kan u á, ka u kajanɲɲi si ɲkàre si sà mpyi kajanɲ sahanɲi.

³ Mpabilini à fyèɲi shɔnwuɲi láha sémewenke na ke, ka ɲyii yaage shɔnwoge si jwo: «Pa naha!» ⁴ ɲye ka shɔnge kabere si fworo. Kuru mpyi a ɲáanɲa. Fànhe mpyi a kan ku fèvooni á

u yyeñinke kwò jìnke na, bà sùpyire si mpyi s'a tiye bùu mε. Kàshikwònñwòtòngò mpyi a kan u á.

⁵ Tèni i Mpabilini à fyèñi tanrewuñi láha ke, ka nyii yaage tanrawoge si jwo: «Pa naha!» Ka mii i shóngò nìngwòhò nya k'à fworò. Nge u mpyi ku jwù'i ke, paanni mpyi uru cye e.

⁶ Ka tùnmo si fworò sùpya mejwuu fiige nyii yaayi sicyεereni shwòhòl'e na: «Mòñi paanni nyεge nìjkinñi na nyε shin nìjkin canmpuñò báara sàra. Kàlage paanni nyeyi taanreni mú na nyε amuni. Nka ma hà sinmpe ná εεzen sinmpe kèεge mε.»

⁷ Nyε Mpabilini à fyèñi sicyεrewuñi láha ke, ka mii i nyii yaage sicyεrewoge nya k'à jwo: «Pa naha!» ⁸ Nyε ka mii i shóngò nishwushwugo nya. Nge u mpyi ku jwù'i ke, uru mεge ku nyε Kwùñi. Nìjke jwòhò shiimbii cyage mpyi a taha u fye e. Mu aha dìnyeñi sùpyire táa tataaya sicyεere, fànhe mpyi a kan pi á, pi taaga nìjkin bò ná kàshikwònñwòñi ná katege ná yampimpe ná jìnke sige yapiyi i.

⁹ Nyε Mpabilini à fyèñi kanjkuro wuñi láha ke, mpìi pi mpyi a bò Kile jwumpe ná pu jwuwuñi kurugo ke, ka mii i pire múnahigii nya sárayi tawwuge jwòh'i. ¹⁰ Pi mpyi na ñko fànha na: «Wuu Kafoonñi nìncennñi ná sée wuñi, naha tère mu nyε na sigili si dìnye sùpyire yíbe wuu mbòñi kyaa na, si li fwooni tò pi na ye?» ¹¹ Ka vāanntinmbwòhò nìvyinge si ñkan pi shin maha shin á, maa pi pyi pi funjyì jìñε sahanñi tère nimbilere e fo pi báarapyiñεbii ná cìnmpyiibii pi sí n-bò pi fiige ke, pire dāñi ká fūññò.

¹² Nyε Mpabilini à fyèñi baani wuñi láha ke, ka mii i jìnke nya k'à cyēenne sèl'e. Ka canñanyiinñi si wwò diri, ka yìnke si náañja mu à jwo sishan. ¹³ Ka wərigii si yiri nìnyinñi i mà pa jcwò jcwò jìnke na mu à jwo kafeebwòhò k'à fizhiye cige nimpimbaaga nāhara a wwù. ¹⁴ Ka nìnyinñi si myígìl'a lwó wani, bà wà maha sémewenε myígile mε. Nanyi ná kìrìpyεere ti nyε suumpe lwòhe nìnke e ke, ka yire puni si jćúnñò jćúnñ'a lwó yi tatēny'e. ¹⁵ Ka jìnke saanbii ná fānhafeebii ná kàshikwòñbii jùnufēebii ná nāfuufēebii ná sifēebii ná dìnye sùpyire sannte puni, bilibii bára mpìi pi nyε pi nyε bilii mε, ka pire puni si ñwòhò jañgyiyi ná kafawyi'y'e. ¹⁶ Pi mpyi na ñko nanyi ná kafaay'á: «Yii cwo wuu jwù'i, yii wuu ñwòhò saanre yatēññke tēñfoonñi yyaha na, ná Mpabilini lùyirini yyaha na. ¹⁷ Naha na ye pi lùyirini canmbwòhe k'à nò nìnjaa, jofoo u si n-jà n-shwò ye?»

7

Fyè à bwòn Kile báarapyiibii na

¹ Lire kántugo ka mii i Kile mèlèkεε sicyεere nya pi à yyére dìnyeñi jùnyì sicyεereni na. Pi mpyi a kafεεge kwòn dìnyeñi jùnyì sicyεereni na, bà li si mpyi kafεεge kà núru vwò jìnke ná suumpe lwòhe ná cige kà tufiige na mε. ² Ka mii i Kile mèlèkεñi wabere nya u à yiri canñafyinmpe e. Kileni nyii wuñi fyèñi mpyi u cye e. Kile mèlèkεεbii sicyεeren'á fānh'à kan pi jìnke ná suumpe lwòhe yaayi kèεge ke, u mpyi na yu fànha na pir'á na: ³ «Yii àha yaaga pyi jìnke ná suumpe lwòhe ná cire na mε, fo wuu aha fyè bwòn wuu Kileni báarapyiibii byahigii na.»

⁴ Sùpyire na fyèñi mpyi a bwòn ke, ka pire pèrege si jwo mii á. Pi mpyi shiin kampwòhii ñkuu ná beeshuunni ná sicyεere (144.000) mà fworò Izirayeli tùluyi puni i.

⁵ Zhuda shiimbil'e fyèñi mpyi a bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni (12.000) na, Uruben shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na, Gadi shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na,

⁶ Asheri shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na, Nefitali shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na, Manase shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na,

⁷ Simiyon shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na, Levi shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na, Isakari shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na,

⁸ Zabulon shiimbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na,

Yusufu shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na,
Benzhama shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwòhii kε ná shuunni na.

Shinnyahanyahara na Kile pêre

⁹ Lire kàntugo ka mii i núr'a wíi mà sùpyinyahanyahara nya wà sî n-jà ntemu tòrò mε. Kìrigii puni ná tùluyi puni ná supyishini puni ná shεenre puni sùpyii pi mpyi pi pi. Pi mpyi a yyére Kile saanre yatεenñke ná Mpabilini yyaha yyére. Vàanvyinre mpyi pi na, sháhankenye* sí nyε pi cye e. ¹⁰ Pi mpyi na yu fànha na: «Wuu Kileni u à tèen saanre yatεenñke e ke, uru ná Mpabilini à wuu shwà.» ¹¹ Kile mèlεkεεbii puni mpyi a saanre yatεenñke ná kacwònribii ná nyii yaayi sicyεereni kwûulo, maa piye tîrig'a cyán saanre yatεenñke taan, maa Kile pêre, ¹² maa ηko:

«Amiina!

Nkèenji ná sìnampe

ná yákilifente ná fwùni ná pèente

ná sífente ná fànhe

na nyε wuu Kileni wuyo fo tèekwombaa.

Amiina.»

¹³ Nyε ka kacwònroni wà ninjin si mii pyi: «Mpire pi à nte vāanvyinre le amε yε, taa pi à yîri ke?» ¹⁴ Ka mii i jwo: «Mu à pi cè kàfoonji.» Ka u u jwo: «Mpii pi à fworò kyaage nimbwòhe e, maa pi vāanpyi jyé a fíninε Mpabilini sishange e ke, pire pi. ¹⁵ Lire e, pi nyε Kile saanre yatεenñke yyaha yyére, maa u pêre u bage e pìlaga bâra canja na. Nge u à tèen saanre yatεenñke e ke, uru sí n-tèen pi shwòhòl'e, si pi le u fukange jwòh'i. ¹⁶ Katege ná byage saha si pi ta mε. Canjke si pi súugo mε, kafuge kà tufiige saha si pi ta mε, ¹⁷ jaha na yε Mpabilini li nyε saanre yatεenñke nìnke e ke, lire sí n-pyi pi nàhafoonji. Lùbilibii lwòhe ku maha shìni sée wunji kaan ke, li sí n-kàre ná pi e pire cyage e. Kile yabilinji sí pi nyilwòhe puni cwûun.»

8

Mpabilini à fyèni baashonwunji láha

¹ Tèni i Mpabilini à fyèni baashonwunji láha ke, ka tùnmpε si fyâha nìnyini i, mà tère nimbilere pyi. ² Kile mèlεkεεbii baashuunni u à yyére Kile yyaha yyére ke, ka mii i pire nya, ka mpuruyo baashuunni si ηkan pir'á.

³ Ka Kile mèlεkeni wabεε si mpa yyére sárayi tasogoge taan. Wusunasuugocwoo mpyi u cye e, ndemu l'à yaa ná sεenji i ke. Ka wusuna ninyahawa si ηkan u á, u pyi sáraga ná Kile wuubii puni jarey'e, sárayi tasogoge sεenji woge ku nyε Kile saanre yatεenñke yyaha yyére ke, kuru jnɔn'i. ⁴ Ka wusunani ηguruge si wá na fwore cwooni i Kile mèlεkeni cye e, na dùru ná Kile wuubii jarey'e Kile yyahe taan. ⁵ Lire kàntugo ka Kile mèlεkeni si wusunani cwooni jî sárayi tawwuge nanjyanhigii na, mà wu jìnke na. Ka kileni si wá na ntínni, maa jî, tùnmpε s'à nyaha, ka jìnke si jcyéenne.

Kile mèlεkεεbil'à mpuruyo baani wyi yyecyiige na

⁶ Kile mèlεkεεbii baashuunni cye e mpuruyi baashuunni mpyi ke, ka pire si bégele s'a yi wyi.

⁷ Kile mèlεkeni njncyiin'à u mpuruge wyi ke, ka zànhafunjceenji ná nage ná sishange si wùrugo yiye e mà yîri nìnyini na mà wà jìnke na. Nìnke ká ntáa tataaya taanre, taaga ninjin à sògo ná ku cire ná ku nyèpuruge e.

⁸ Kile mèlεkeni shonwun'à u mpuruge wyi ke, ka yaaga nimbwòhò si wà suumpe lwòhe e mu à jwo jana nawogo. Suumpe lwòhe ká ntáa tataaya taanre, taaga ninjin à kèenji'a pyi sishan. ⁹ Nyii yaayi yi nyε suumpe lwòhe e ke, yire ká ntáa tataaya taanre, taaga ninjin à kwû, bakwooyi ká ntáa tataaya taanre, taaga ninjin à murulo.

* 7:9 Yire ηkényi mpyi na funntange ná kataanni cyére.

¹⁰ Kile mèlekɛɛɛni tanrewun' à u mpuruge wyi ke, ka woro nintabaala si yîri nînyîni i mà mpa ɲɔwo ɲîŋke na. Li mpyi na ɲî na fiige. Baabii ká ntáa tataaya taanre, l' à cwo taaga nîŋkin ná ku lùbilibii ɲun' i. ¹¹ Lire woni mɛge na ɲye Zoronji. Lwòhe ká ntáa tataaya taanre, l' à taaga nîŋkin pyi k' à soro. Mpii pi à ku bya ke, pire nînyahara à kwû ku zoronji kurugo.

¹² Kile mèlekɛɛɛni sicyɛrewun' à u mpuruge wyi ke, canŋke ná yîŋke ná wòrigii ká ntáa tataaya taanre taanre, taaya nîŋkin nîŋkin à kèɛge. Lir' à pyi ke, yi saha ɲye a jà a bɛɛnmpe yige pu yigenkanni na mɛ. Canŋke ká ntáa tataaya taanre, taaga nîŋkin à kwòro canŋanyiiini bɛɛnmpe baa. Numpilage ká ntáa tataaya taanre, yîŋke ɲye a bɛɛnmpe yige taage tanrawoge e mɛ.

¹³ Ka mii i nûr' a ɲye ɲya fo nînyîni i, u u ŋko fànha na: «Nîŋke sùpyire wuun' à kèɛge, l' à kèɛge, l' à kèɛge, ɲaha kurugo ye ɲcyèrɛ mèlekɛɛbii taanreni sanŋi sí pi mpuruyi wyi.»

9

¹ ɲye Kile mèlekɛɛɛni kanjkuro wun' à u mpuruge wyi ke, ka mii i woni là ɲya l' à yîri nînyîni i mà mpa ɲɔwo ɲîŋke na, ka kacyewyicugunke tirikyaanni si ŋkan l' á. ² Ka li i ku múgo, ka ŋguruge si ntîi na dùgudugu na dùru mu à jwo kacɛɛge ku ɲye na sóre, mà canŋanyiiini ná kafɛɛge pyi k' à wwò. ³ Ka kampɛɛɛɲye si fworo kuru ŋguruge e mà caala mà ɲîŋke tò. Fànhe mpyi a kan y' a sùpyire nòni nòŋgyahigii fiige. ⁴ Y' à jwo y' á na y' àha yaaga pyi ɲyege, lire ɲye mɛ cire, lire ɲye mɛ yaaga maha yaaga k' à sîi na fyîŋ ɲîŋke na ke, kuru ká na mɛ, fo sùpyire ti ɲye Kile fyèŋi ɲye a bwòn ti byahigii na mɛ. ⁵ Kuni ɲye a kan y' á, y' a sùpyire bùu mɛ, ŋka yi ti yyahayi fwòhòrò yînyɛ kanjkuro funŋ' i. Yi tanòŋke yanŋkanni ná nòŋgyaani woge na ɲye nîŋkin. ⁶ Cyire canmpyaagil' e, sùpyire sí raa kwùŋi caa, ŋka ti sî u ta mɛ. Ti là sí n-pyi si ŋkwû, ŋka kwùŋi sí raa fî ti yyaha na.

⁷ Yire kampɛɛɛɲyi mpyi shònyò fiige, ɲjemu y' à bégele kàshige mɛɛ na ke. Yaaya na mpyi yi ɲùnyî na sɛɛn ɲùntoyo fiige, yi yyahayi mpyi sùpya wogo fiige. ⁸ Yi ɲùnjooore mpyi ceewe woro fiige, ŋkyànhigii sí ɲye cànrage wogii fiige. ⁹ Yi ntùŋke mpyi mu à jwo k' à tò ná tònno vàanntinŋ' i, yi fukanyi tùmpe mpyi mu à jwo shònkurunŋò ku ɲye na fî ná yi wòtoribil' e na wá kàshige cyage e. ¹⁰ Yi nɛnyî mpyi ná sɛnŋil' e nòŋgyahii fiige. Yire nɛnyî cye kurugo, fànhe mpyi y' e, yi jà a yyefuge nò sùpyire na yînyɛ kanjkuro funŋ' i. ¹¹ Kacyewyicugunke mèlekɛɛɛni u mpyi yi saanŋi. Eburubii shɛɛnre e pi maha u mɛge pyi: «Abadon» Girekiibii woore e maa u mɛge pyi: «Apoliyan». (Kuru mɛge ɲwòhe ku ɲye: «kakyampyiŋi».)

¹² ɲye yyefuge nîncyiig' à tòro, yii li cè shuunni saha na ma kàntugo.

¹³ ɲye Kile mèlekɛɛɛni baani wun' à u mpuruge wyi ke, sàrayi tawwuge sɛɛnŋi woge ku ɲye Kile yyaha yyére ke, ka mii i mɛjwu lógo kuru mbîŋkii sicyɛɛreni na. ¹⁴ Kile mèlekɛɛɛni baani wunŋi u mpyi ná mpuruge e ke, ka nde mɛjwuuni si uru pyi: «Kile mèlekɛɛbii sicyɛɛreni u à pwò Efirati baŋi nimbwonŋi cyage e ke, pire sàŋha.» ¹⁵ Pire Kile mèlekɛɛbii sicyɛɛreni mpyi a bégel' a yaha na nde yyeeni ná ŋke yîŋke ná nde canmbilini ná nde tɛni yabilinŋi sigili ke, pi à sàŋha, bà li si mpyi, diɲye sùpyire ká ntáa tataaya taanre, pi i taaga nîŋkin bò mɛ. ¹⁶ Pi kàshikwònbii pi mpyi shònyî ɲun' i ke, pire pèrɛg' à jwo mii á. Pi mpyi shiin miliyoo ŋkwuu shuunni (200.000.000). ¹⁷ Kacyeeni mii à ɲya ke, lire l' à pyi, mii à shònyî ná yi feveebii ɲya. Tònnnte vàanntinŋyi yi mpyi pi na ke, yire mpyi a ɲáaŋa na fiige, maa mpyi bula fiige, maa mpyi nɛrɛ fiige. Shònyî ɲùnyî mpyi canraya wuyi fiige. Nage ná ŋguruge ná ŋkîriginŋi mpyi na fwore yi ɲwòyi i. ¹⁸ Diɲyɛni sùpyire ká ntáa tataaya taanre, nage ná ŋguruge ná ŋkîriginŋi u mpyi na fwore shònyî ɲwòyi i ke, yire yyefuyi taanrenŋ' à taaga nîŋkin bò. ¹⁹ Shònyî fànhe mpyi yi ɲwòyi ná yi nɛnyî i. Yi nɛnyî mpyi wwòo fiige, maa mpyi ná ɲumbogil' e. Cyire cye kurugo, yi mpyi maha yyefuge wàa sùpyire na.

²⁰ ɲye sùpyire t' à pyi ti ɲye a kwû yire yyefuyi cye e mɛ, tire ɲye a láha ti cyeyayaayi mpèenŋi na mɛ. Ka ti i ntòro ná ti jinasunni ná ti kacyinzunni i, ti mpyi a yire ɲjemu yaa ná sɛɛnŋi, lire ɲye mɛ wyérɛfyinŋi, lire ɲye mɛ dànyɛnŋi, lire ɲye mɛ kafaayi, lire ɲye mɛ ná

cire e ke. Mà li ta, yire yaayi nye na naa me, yi nye na núru me, yi nye na já a naara me.
²¹ Ti mú nye a láha ti supyibuuni ná ti sìŋkanmpe ná ti jacwǝre ná ti nàŋkaage na me.

10

Sémɛbileni kani

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛ fanhanyahaga wuŋi wabɛɛ nya u à tige mà yîri nînyîni i. Nahanja mpyi u na vâantinnɛ fiige, zàhanjwǝge sí nye u jùŋke e. U yyahe mpyi cannyanyiini fiige, u tooyi sí nye mu à jwo na ku nye cinŋkunya na. ² Sémɛbileni là jwǝ mpyi a múgo u cye e. Ka u u u kàniŋɛ tǝge yaha suumpe lwǝhe juŋ'i, maa kàmɛnɛ woge yaha jùŋke na, ³ maa jwo fànha na cànrag a fiige. U à jwo amuni ke, ka kilenji si ntîn tooyo baashuunni. ⁴ Cyire kiletiinŋkii baashuunni' à njemu jwo ke, mii la mpyi si yire sémɛ, ŋka mii à mɛjwu lógo nînyîni i na: «Kiletiinŋkii baashuunni' à njemu jwo ke, puru pyi ma kanni funŋ kyaa, ma hà pu sémɛ me.» ⁵ Kile mèlɛkɛni mii mpyi a nya u à u tǝge kà niŋkin yaha suumpe lwǝhe juŋ'i, maa ku sanŋke yaha jùŋke na ke, ka uru si u kàniŋɛ cyɛge yîrige nînyîni i, ⁶ maa jwo: «Kilenji u nye fo tèekwombaa, ná u à nînyîni ná jùŋke ná suumpe lwǝhe ná yi funŋ yaayi puni dá ke, mii sí n-kâa uru mɛge na na tèn' à nǝ, tère saha nye me. ⁷ Mèlɛkɛni baashonwuŋi ká u mpuruge wyi canŋke ŋkemu i ke, kanwǝhoni Kile à bégel'a yaha ke, u sí lire pyi, bà u à yi jwo u tûntunmpii, u báarapyiibil' á me.»

⁸ Mɛjwuuni mii mpyi a fyànha a lógo mà yîri nînyîni i ke, ka lire si nûr'a mii pyi: «Kile mèlɛkɛni u à yyère suumpe lwǝhe ná jùŋke juŋ'i ná sémɛbileni nimugonjahani i ke, sà li shwǝ u cye e.» ⁹ Ka mii i file uru Kile mèlɛkɛni na, maa u pyi u sémɛbileni kan, ka u u mii pyi: «Li shwǝ ma a ŋkyàa, li sí n-soro mu funŋke e, ŋka li sí n-pôo mu jwǝge e sɛɛ fiige.» ¹⁰ Nye ka mii i sémɛbileni shwǝ Kile mèlɛkɛni cye e mà kyà. Li mpyi a pôo mii jwǝge e sɛɛ fiige, ŋka mii à li jò ke, ka li i mii funŋke pyi ku u mii yà zoronji cye e.

¹¹ Ka pi i yi jwo mii á na Kile saha sí tûnturo le mii cye e mii u jwo supyishi ninyahawa ná kîrii ninyahagii ná shɛnɛ ninyahara sùpyii ná saanlii ninyahamil' á.

11

Kile tûntunmpii shuunniŋi kani

¹ Nye lire kàntugo, ka pi i sumara pyipyi yaaga kan mii á mu à jwo kàbii, maa yi jwo mii á: «Yîr'a Kilejaarebage ná sárayi tawwuge súma, mpîi pi nye wani na Kile père ke, ma a pire tǝrǝ. ² Ŋka ma hà Kilejaarebage ntàani súma me, naha na ye mpîi pi nye pi nye Kile kuni i me, kuru cyag' à kan pir' á. Pire pi sí n-pa Kile kànhe jya yiyɛ beeshuunni ná shuunni funŋ'i. ³ Mii sí na jwumpe jwufɛebii shuunniŋi tun ná bubaga vâanpyi i yacyi'e. Pi sí raa mii tûnture pyi canmpyaa kampwoo ná ŋkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i.» ⁴ Olivye ciyi shuunniŋi ná fùkinabii shuunniŋi pi nye jùŋke Kafoonji taan ke, yire yi nye pire tûntunmpii shuunniŋi. ⁵ Sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, nage maha fworro pi jwǝyi i, maa uru zàmɛnni bǝ. Sèenji na, sùpya maha sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, urufol' à yaa u bǝ amuni. ⁶ Fànhe na nye pi á pi já a zànhe cû k'àha mpa pi tûnture canmpyaagii funŋke e me. Pi mú maha já a lwǝhe kêenn' a pyi sìshan. Tère o tère l' à pi táan ke, yyefuge shiŋi u à pi táan ke, pi maha já a kuru wà sùpyire na jùŋke na.

⁷ Pi aha pi tûnture jwo a kwǝ tɛni ndemu i ke, sige yapege kà sí n-fworro ka-cyewyicugunke e si mpa pi tûn, si já pi na, si pi bǝ. ⁸ Pi buwuubii sí n-yaha kànbwǝhe tafage e. Kuru kànhe ku sí n-jà n-tàanna ná Sǝdǝmu* ná Misira† e, yi kapegigii kurugo, kur'e pi à pi Kafoonji kwǝro cige na mú. ⁹ Pii sí n-yîri kirigii puni ná tûluyi puni ná shɛnɛ puni ná supyishiŋi puni i si mpa a pi buwuubii wii canmpyaa taanre ná paanga funŋ'i, pi sì jɛɛ wà u pi tò me. ¹⁰ Pi ŋkwùŋi funntange kurugo, diŋye sùpyire sí n-pyi ntàanni i, s'a

* 11:8 Kuru kànhe mpyi a cè ná silege baa karigil'e (Zhenɛzi 19.4-11). † 11:8 Lire kîni shiimbii na mpyi Izirayeli shiimbii zàmɛnmii. Wani Izirayeli shiimbii mpyi bilere e.

ma yaaya kaan piy'á, naha na ye pire Kile túnntunmpii shuunniŋi mpyi a diŋyeŋi sùpyire yyahayi fwàhàrò sèl'e.

¹¹ Nye cyire canmpyaa taanre ná paange kàntugo, ka shìŋi ñoni si yîri Kile yyére mà jyè pi e, ka pi i yîr'a yyére. Mpii pi à pi nya ke, ka pire si fyá sèl'e. ¹² Ka pire túnntunmpii shuunniŋi si mejwuu lógo fànha na mà yîri ñiŋyiŋi i na: «Yii dùgo naha.» Ka pi i dùgo ñiŋyiŋi i nahànke k'e, mà pi zàmpeenbii yaha tayyérege e na pi wíi. ¹³ Ka ñiŋke si ntíl'a cyéenne sèl'e. Kànhe ká ntáa tataaya ke, taaga ñiŋkin baya mpyi a cwo, ka shiín kampwàhii baashuunni (7.000) si ñkwù kuru ñiŋke ñcyènniŋi kajyíl'e. Mpii pi à kwôro ke, ka pire si fyá sèl'e, Kileni u ñye yaayi puni ñùŋ na ke, maa li ñwò cù na uru père.

¹⁴ Nye yyefuge shànwog'à tòro, ñka ñcyèrè tanrawoge sí ñwò cù.

Kile mèlekèŋi baashànwuŋ'à u mpuruge wyi

¹⁵ Nye Kile mèlekèŋi baashànwuŋ'à u mpuruge wyi ke, ka mejwugii si fworò ñiŋyiŋi i fànha na:

«Dìŋyeŋi ñùŋufent'à pyi wuu Kafoonji Kile ná u Nìŋcwànràŋi woro fo tèekwombaa.»

¹⁶ Kacwànrìbii beŋjaaga ná sicyèreni u à tèen pi saanre yatèenŋi i Kile yyahe yyére ke, ka pire si piye tírig'a cyán, maa Kile pèe, ¹⁷ maa jwo:

«Kafoonji Kile, Siŋi Punifoo,

mu u ñye, ná mu mpyi ke,

wuu fwù na ñye mu na,

naha na ye mu à ma fànhe nimbwàhe tìŋe ma Saanre e.

¹⁸ Supyishinji puni lùgigii mpyi a yîri,

ñka nume mu u lùyirini li ñye na ñaa.

Tèni i mu sí kwùubii yíbe ke, lir'à nò nume,

mu túnntunmpii pi ñye mu báarapyiibii ke, pire sàraŋi tèni mú à nò,

mà bàra mu shiínbii ná mpii pi ñye na fyáge mu yyaha na ke,

shinbwo bàra shinbilere na.

Mpii pi ñye na sùpyire kèege ñiŋke na ke,

pire tèekègeni mú à nò.»

¹⁹ Lire kàntugo Kileñaarebage ku ñye ñiŋyiŋi i ke, ka kuru si múgo. Ka Kile tunmbyaare mbwùuni si nya kuru bage e. Ka kileŋini ná tùmpe ná kiletinni ná ñiŋke ñcyènniŋi si mpyi mà bàra zànhafunŋcyèenŋi na.

12

Ceeni ná wwòlyege kani

¹ Lire kàntugo nde à pyi kacyele ñiŋyiŋi i, mii à ceenji wà nya, canŋaŋyiini mpyi u na mu à jwo vàanntinŋe, yìŋke sí ñye u tooyi ñwàh'i, wàrii ke ná shuunni s'à pyi kaŋaŋjwoo ñùntoŋ u ñiŋke na. ² U laa wu u mpyi, u mpyi na ñkwùuli zìŋi cyereyampe cye e.

³ Lire kàntugo nde à pyi kacyeeni labere ñiŋyiŋi i, mii à wwòlyege nimbwàhò ñiŋyege nya. Ku mpyi ná ñumbogii baashuunni ná ñeŋji ke e, saanra ñùntoŋ na mpyi ñumbogigii puni ñiŋkin ñiŋkinŋi na. ⁴ Wàrigii ká ntáa tataaya taanre, k'à ku ñeŋke tèg'a taaga ñiŋkin pwó a wu ñiŋke na. Ku mpyi a yyére ceenji taan, u aha si si pyàŋi jò. ⁵ Ka ceenji si pùnambile si, ka Kile mèlekèŋi wà si li lwó a kàre Kile saanre yatèenŋe taan, Kile yyére. Lire li sí n-pyi supyishinji puni ñùŋ na, s'a ti kèenŋi ná tònno kabil'e. ⁶ Nye ka ceenji si fê a kàre síwage e. Kile mpyi a cyage kà bégel'a yaha u mee na wani, bà pi si mpyi s'a u kaan u a lyí canmpyaa kampwoo ná ñkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funŋ'i me.

⁷ Lire kàntugo ka kàshige si yîri ñiŋyiŋi i. Misheli u ñye Kile mèlekèebii ñùŋufoonji wà ke, ka uru ná u mèlekèebii sí wwòlyege tùn, ka wwòlyege ná ku mèlekèebii si pi tùn mú. ⁸ Nka ku ñye a jà kàshige na me, ku ná ku mèlekèebii saha ñye a tatèenge ta ñiŋyiŋi i me. ⁹ Kuru

wwòlyege ku mpyi tèecyiini i. Kuru ku nyε jínabii jùñufooñi, maa mpyi Sitaanninji ke, ka pi i kuru wà jìñke na ná ku mèlèkèbil'e. Kuru ku maha dīnyenji sùpyire wuruge.

¹⁰ Lire kàntugo ka mii i mējwu lógo fànha na nìnyinji i na:

«Tèni i wuu Kilenji sí sùpyire shwà, si u sífente cyêe, si ntèn u saanre tatεenge e ke, lir'à nò numε,

nge u à cwàonrò mà pyi Shwofooñi ke, uru jùñufente tèepiini'à nò mú.

Naha na yε nge u maha wuu cìnmpyibii cêεge Kile yyahe taan pìlaga bâra canña na ke, pi à uru wà jìñke na.

¹¹ Wuu cìnmpyibil'à pyi javee u na,

Mpabilini sìshange ñgunji

ná Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo.

Pi à nyε mà pi múnahigii kan sáraga.

¹² Lire e ke tatεenge na nyε yii mpiimu á nìnyinji i ke,

yii pyi funntange e,

ñka jìñke ná suumpe lwàhe wuun'à kèεge,

jaha na yε Sitaanninji nàvunñò wuñ'à tíge yii yyére.

U à cè na uru canmpyaagii nēñe saha nyε a tòn mε.»

¹³ Wwòlyeg'à pi nya pi à kuru wà jìñke na ke, ceenji u mpyi a pùnambilini si ke, maa ntaha uru fye e na ñkòre. ¹⁴ Ka nyε nimbwàhò fukanya shuunni si ñkan ceen'á, u yíri yire na u a si u tatεenge e síwage e, bà u ñwà si mpyi s'a ñcaa wani yyee taanre ná paanga funñ'i, si laaga tòn wwòlyege na mε. ¹⁵ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege si lwàhò yige ku ñwàge e mà wà ceenji kàntugo ba fiige, bà kuru si mpyi si u lwó mε. ¹⁶ Ñka jìñk'à ceenji tège. Lwàhe wwòlyeg'à yige ku ñwàge e mà wà ke, jìñk'à múgo, maa kuru bya. ¹⁷ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege lùuni si yíri ceenji taan, maa kàshige kēēññe u pyiibii sanmpil'á. Pire pi nyε, mpii pi nyε na Kile tonji kurigii jáare, maa Yesu kyaa yu sùpyir'á ke.

¹⁸ Lire kàntugo ka wwòlyege si sà yyére suumpe lwàhe ñwàge na.

13

Sige yapiyi shuunninji kani

¹ Nyε lire kàntugo, ka mii i sige yapege kà nya ku u fwore suumpe lwàhe e. Nēñii kε ná jùmbogigii baashuunni nyε k'á. Saanre jùntonñò na mpyi cyire nyēñkii puni nìñkin nìñkinñi na, Kile mèkεgεrε mēyi s'à sémε ku jùmbogigii na. ² Sige yapege mii mpyi a nya ke, kuru mpyi cìn fiige. Fànhe mpyi ku tooy'e, ku ñwàge sí nyε cànrage wogo fiige. Ka wwòlyege si ku fànhe fiige kan k'á, maa ku saanre yatēññke kan k'á, maa jùñufente kan k'á sèl'e. ³ Sige yapege jùmboge kà nìñkin mpyi a bānni mu à jwo ku sí n-kwù. Ñka kuru tabannag'à pa ñkwò, ka lí i mpyi kakyanhala sùpyir'á fo t'à yír'a taha ku fye e. ⁴ Ka ti i wwòlyege pēe, jaha na yε k'à jùñufente kan sige yapeg'á. Ka ti i sige yapege pēe mú na: «Jofoo u nyε ñke sige yapege ñca yε? Jofoo u sí n-jà ku tùn yε?»

⁵ Nwàg'à kan k'á, bà ku si mpyi si kuye pēe, s'a Kile mèkεgεrε jwumpe yu mε. Kun'à pa ñkan k'á yinye beeshuunni ná shuunni funñ'i, k'a lire pyi. ⁶ Ka ku u ku ñwàge múgo maa Kile ná u tatεenge mēge kèεge, mpii pi à tēn nìnyinji i ke, maa pire mēyi kèεge mú. ⁷ Kun'à pa ñkan k'á, ku Kile wuubii tùn, ku u jà pi na. Fàn'h'à kan k'á, ku pyi tùluyi puni ná kìrigii puni ná shēñre puni jwufēebii ná supyishinji puni jùñò na. ⁸ Dīnyε sùpyire puni sí raa ku pēre, fo mpii mēyi y'à sémε shìñi nìñkwombaanji tafēebii mēyi tasemεge e mà lwó dīnyε tasiige e ke. Mpabilini l'à pyi sárage ke, uru sémēñi na nyε lire wu.

⁹ Ngemu la ku nyε si karii yyaha cè ke, urufoo u nìngyigigii pēre, u raa núru. ¹⁰ Ngemu ká mpyi na sí n-le kàsuni i ke, urufoo sí n-le kàsuni i. Ngemu ká mpyi na sí n-bò ná kàshikwàññwàñni i ke, urufoo sí n-bò ná l'e. Lire e ke Kile wuubil'à yaa pi kyaage kwù piye e, pi i ñkwôro Kile kuni i.

¹¹ Nye ka mii i núr'a sige yapege kabere nya ku u fwore ññke e. Nengi shuunni mpyi ku na mpabili wogii fiige, ku mpyi na yu wwolyege fiige. ¹² Ku mpyi na ku karigii pyi sige yapege ññcyiige nyii na, ná kuru u fànhe puni i. Tabannage mpyi na ñko s'a sige yapege ññcyiige ñkemu búu, ka ku u núr'a yíri ke, ñke nume wog'à ññyeni ná u sùpyire pyi na t'a kuru pèrè. ¹³ Sige yapege shonwoge mpyi maha kakyanhala karigii pyi, fo maha nage pyi ku u yíri ññyini i na ntíri ññke na sùpyire nyii na. ¹⁴ Lire pyiñkanni na, fànhe ku mpyi a kan k'à kakyanhala karigii pyi sige yapege ññcyiige nyii na ke, ku mpyi a ññyeni sùpyire wurugo ná cyire karigil'e. Kàshikwónñwónni mpyi a sige yapege ñkemu banni, ka ku u núr'a cùuñ ke, ku mpyi a ññyeni sùpyire pyi na ti kuru nàñjaní yaa ti raa ku pèrè. ¹⁵ Nye sige yapege ññcyiige nàñjaní sùpyir'à yaa ke, fàn'h'à kan sige yapege shonwog'à, ka ku u múnaa le uru nàñjaní i, bà u si mpyi s'a yu, mpiimu ká ñcyé si u pèe ke, u u pire bò mē. ¹⁶ Ka ku u fànha cyán sùpyire puni na, bà fyè si mpyi si bwòn pi shin maha shin kàññe cyege, lire nyē mē u byaani na mē, shinbilere bâra shinbwo na, yaarafoo bâra yaara baafoo na, biliwe bâra shinñi u nyē u nyē biliwe mē. ¹⁷ Sùpya mpyi na si n-jà zhwo pyi, lire nyē mē mà pèrēmē pyi, ná ñke sige yapege fyèñi nyē urufoo na mē. Uru fyèñi u nyē sige yapege mēge, lire nyē mē tōrōmpe pu sí n-bê ná ku mēge e ke.

¹⁸ Nde na nyē yákilifee kyaa. Tōrōmpe pu sí n-bê na sige yapege mēge ñwōh'i ke, shinñi u nyē yákilifoo ke, urufoo u puru ñwōhe cya a cè. Sùpya mēge ku nyē ku ki. Kuru ku nyē ñkwuu baani ná beetaanre ná baani (666).

14

Mpabilini ná l'à mpiimu ñññ wwu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i wíi mà Mpabilini ññjyereni nya Siyōn ñññe ñññ'i. Shiin kampwōhii ñkwuu ná beeshuunni ná sicyēere (144.000) mpyi ná l'e. Mpabilini mēge ná li Tuñi mēge mpyi a sēme pire shiimbii byahigii na. ² Ka mii i mejwu lógo l'à fworo ññyini i mu à jwo lufoomō tūnmō, maa mpyi mu à jwo kiletinne. Li mú mpyi mu à jwo pìi pì nyē na ñkōnnii bwūun. ³ Pi mpyi Kile saanre yatēññke ná nyii yaayi sicyēereni ná kacwōnribii yyaha yyēre na mēe ñivōnnō cēe. Pire shiin kampwōhii ñkuu ná beeshuunni ná sicyēereni ñññ Kile à wwū ññyeni i ke, pire baare e, sùpya mpyi na si n-jà lire mēeni taanna mē. ⁴ Tire sùpyire nyē a mpyi a ññn'a tiye ñwōhō ná cibahani i mē. Ti nyē a mpyi a ceewe shi cē mē. Tire mpyi maha ntaha Mpabilini fye e li tasheyi puni i. Tire ñññi y'à wwū yyecyiige na sùpyire shwōhōl'e, maa ti pyi Kile ná Mpabilini wuu. ⁵ Ti nyē a sīi na finí mē, ñcēēge cyaga nyē ti na mē.

Kile mēlēkēebii taanreni kani

⁶ Lire kàntugo ka mii i Kile mēlēkēñi wabere nintorowo nya fo ññyini i. Jwumpe Nintanmpe pu nyē tērigii puni wumpe ke, puru mpyi u á ñjwuñi mēe na sùpyire pun'á. U mpyi a yaa u a pu yu kīrigii puni ná tūluyi puni ná shēenre puni jwufēebii ná supyishini pun'á. ⁷ Ka u u wá na yu fànha na: «Yii a fyáge Kile na, yii raa u kēre, ñaha na yē tēn'à nō u ññyē sùpyire yíbe ti kapyiñkii na. Uru u à ññyini ná ññke ná suumpe lwōhe ná lūbilibii dá ke, yii a u pèrè.»

⁸ Kile mēlēkē shōnwu mpyi a pa ññcyiini kàntugo maa ñko: «K'à jya! Kànbwōhe Babilōnni à jya! Kuru k'à ku ēēzen sinmpe kan supyishini puni u a bya. Lire ñwōhe ku nyē, k'à supyishini puni pyi u à jacwōre pyi ku fiige.»

⁹ Nye Kile mēlēkē tanrewu mpyi a pa mpii shuunni kàntugo, maa ñko fànha na: «Shin maha shin ká ñke sige yapege ná ku nàñjaní pèe, ka ku fyèñi si bwòn u byaani, lire nyē mē u cyege na ke, ¹⁰ urufoo sí ēēzenñi sinmpe nintanhampe bya. Puru pu nyē Kile lūyirini. Yyefuge sí nō u na nage ná ñkiriñi cye kurugo, Kile mēlēkēebii ná Mpabilini nyii na. ¹¹ Nage e u sí n-pyi ke, kuru si n-sii n-fūgo mē. Mpii pi à sige yapege ná ku nàñjaní pèe, ku mēge fyèñi sí nyē pi na ke, pìlaga bâra canña na, ñōmō si n-pyi pìr'à mē.»

¹² Lire e ke mpíi pí nyε Kile wuubii, maa u tonji kurigii jaare maa ntaha Yesu fye e ke, pí'á yaa pí kyaage kwú piye e.

¹³ Lire kántugo ka mii i méjwuú lógo nìnyini i na: «Yi séme na mà lwó numε na, sùpyire ti sí n-kwú si ti yaha Kafoonji wwónεεge e ke, tire wuun'à jwó.» Kile Munaani à jwó: «Sèe wi, tire sí nò ti báarawage na, jaha na yε Kile si funnò wwò ti báaranji nìncenni na mε.»

Kile lùyirini l'à tàanna ná sùmakwǎngigil'e ke

¹⁴ Nyε ka mii i núr'a wíi mà jahanke kà nivyinge nya, wà mpyi a tèn ku na mu à jwó sùpya. Sèen jùntonò mpyi urufóo jùñke na, kòonja nintan sí nyε u cyεge e. ¹⁵ Ka Kile mèlèkèni wabere si fworó Kilejaarebage e, maa jwó fànha na ná jahanke jùni wuni i na: «Nìñke sùmanji tèekwóon'a nò, sùmanji pun'à nò, ma kòonjanji lwó ma a u kwúun.» ¹⁶ Nge u mpyi a tèn jahanke jùn'i ke, ka uru si u kòonjanji lwó, maa jùñke sùmanji kwòn.

¹⁷ Lire kántugo ka Kile mèlèkèni wabere si fworó Kilejaarebage e nìnyini na, kòonja jwótanga wu na mpyi uru cyε e mú.

¹⁸ Ka Kile mèlèkèni wabere si fworó sárayi tawwuge e, uru u nyε nage jùñò na. Ka u u kòonjanjifoo pyi: «Nìñke ερεzen'a nò, u kwòn ná ma kòonjanji i.» ¹⁹ Ka Kile mèlèkèni si u kòonjanji lwó, maa jùñke ερεzenji kwòn mà wà ερεzen lwóhe tawwuge wyige e. Kuru ku nyε Kile lùyirini. ²⁰ Ka pí i ερεzenji fwòonò kuru wyige e kànhe kántugo. Mà pí yaha pí i u fwòonji, sìshang'à fworó wyige e mà dùg'a nò shònyi jwóyi na, maa fwu a kàre sumare kampwoo ná ñkwuu baani (1.600*) jùñke na.

15

Kile mèlèkèbii baashuunnini ná yyefuyi nizanji kani

¹ Lire kántugo mii à núr'a kakyanhala kacyele nimbwoo nya nìnyini i: Kile mèlèkè baashuunni mpyi ná yyefugo kuuyo baashuunni i piye cyε e. Yyefuyi nizanji yi mpyi yire, Kile lùyirini sí jùñò kuu yire na.

² Lire kántugo ka mii i cyage kà nya suumpe lwóhe fiige, ku mpyi na jî dùba fiige, maa mpyi mu à jwó na k'à wùrugo k'e. Mpíi pí à pyi javee sige yapege na ke, mii à píre nya pí à yyére suumpe lwóhe cyage e. Píre nyε a mpyi a sige yapege ná ku nàjanji pèe mε, tóròmpe pu sí n-bê ná ku mεge jwóhe e ke, pí à cyé uru fyèni na piye na. Nkònnibii Kile mpyi a kan pí á ke, píre mpyi pí cyε e. ³ Pí mpyi na Kile báarapyini Musa mēni ná Mpabilini mēni cēe na:

«Kafoonji Kile, Sinji Punifoo!

Mu kapyiinji na nyε kabwóhii ná kakyanhala.

Supyishini puni Saanji,

mu kapyiinji pun'à tíi,

maa mpyi sèel!

⁴ Kafoonji, jofoo u nyε u sì n-fyá mu yyaha na mà yε?

Jofoo u nyε u sì mu pèe mà yε?

Mu kanni u nyε nìncenni.

Supyishini puni sí n-pa nìnkure sín mu á,

jaha na yε mu katiigii nìmpyiinji'á ffini'a cyêe pí na.»

⁵ Lire kántugo ka mii i tunmbyaare cyage nya k'à múgo nìnyini i Kilejaarebage e.

⁶ Yyefuyi baashuunnini mpyi Kile mèlèkèbii baashuunnini mpiimu cyε e ke, ka píre si fworó Kilejaarebage e. Váanvynweeweere mpyi pí à le. Sèenji váanmēenyε mpyi pí à tég'a piye bínni ntùnyi i. ⁷ Nyii yaayi sicyēreni i, ka kà nìñkin si sèen ñkunahii baashuunni kan Kile mèlèkèbii baashuunnin'á. Kileni u nyε nyii na fo tèekwombaa ke, cyi mpyi a jî uru lùyirini na. ⁸ Lire tēni i, ka Kilejaarebage si jî nanjuruge na, lir'à li cyêe na Kile sinampe ná u fānhafente na nyε kuru cyage e. Kile mèlèkèbii baashuunnini mpyi a pa ná yyefuyi

* **14:20** Ku laag'à culumetirii ñkwuu taanre (300) kwò.

baashuunniŋi njemu i ke, sùpya mpyi na sì n-jà n-ŋyè Kileŋaarebage e ná yire ŋyε a tòro mε.

16

Nkunahigii baashuunniŋi cyi ŋyε na Kile lùyirini kyaa yu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i meŋwuu lógo fànha na Kileŋaarebage e, li i ŋko Kile mèlekeεbii baashuunniŋ'á na: «Kile lùyirini na ŋyε ŋkunahigii baashuunniŋi ŋcyiimu i ke, yii sà cyi sùguro ñiŋke na.»

² ŋyε ka Kile mèlekeŋi ñiŋcyiini si sà u ŋkunaani sùguro ñiŋke na. Lir'à pyi ke, sige yapege fyèŋi mpyi mpiimu na, pi sí i ku nàŋjaŋi père ke, ka nɔwapiye si fworó pire na.

³ Ka Kile mèlekeŋi shɔnwuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro suumpe lwøhe e, ka lwøhe si ŋkêenŋ'a pyi mu à jwo supyikwugo sishan. Nyii yaayi yi mpyi k'e ke, ka yire puni si ŋkwù.

⁴ Ka Kile mèlekeŋi tanrewuŋi si sà u ŋkunaani sùgoro baŋi lwøhe ná lùbilibil'e, ka yire puni si ŋkêenŋ'a pyi sishan. ⁵ Kile mèlekeŋi u ŋyε lwøhe ñùŋɔ na ke, ka mii i uru ŋya u à jwo: «Mu u ŋyε ñiŋcenŋi, mu u ŋyε, ná mu mpyi ke, mu à tíi, ŋaha na ye amuni mu ŋyε na yoge kwùun. ⁶ Pi à mu shiinbii ná mu túnntunmpii sishange wu, ka mu u sishange kan pi a byii, pi ná lir'à yaa.» ⁷ Lire kàntugo ka mii i meŋwuu lógo sárayi tawwuge e na: «Sèenŋi na, Kafoonŋi Kile, Siŋi Punifoo, mu yoge kwònnŋkann'à tíi.»

⁸ Ka Kile mèlekeŋi sicyεrewuŋi si u ŋkunaani sùgoro canŋaŋyiini ñuŋ'i, bà li kafuge si mpyi si mpèe s'a sùpyire súuge na fiige mε. ⁹ Kuru kafug'à sùpyire súugo sèl'e. Ka pi i wá na Kile mege kèege, uru cyε e cyire yyefuge karigii ŋyε. Pi ŋyε a ŋen'a pi toronŋkanni kèenŋe si u pèe mε.

¹⁰ Ka Kile mèlekeŋi kaŋkuro wuŋi si u ŋkunaani sùgoro sige yapege saanre yatεenŋke e. Ku mpyi na ku saanre pyi cyeyi njemu ñùŋɔ na ke, ka numpini si jyè yire puni i, ka sùpyire si wá na ti ñjirigii nɔni yyefuge cyε e. ¹¹ Yyefuge ná nɔwapiyi kurugo, ka pi i wá na ñiŋyiŋi Kilenŋi mege kèege, ŋka pi ŋyε a pi toronŋkanni kèenŋe mε.

¹² Ka Kile mèlekeŋi baani wuŋi si u ŋkunaani sùgoro Efirati baŋi i, ka baŋi lwøhe si waha maa tatorogo kan saanbil'á, pire mpyi a yíri canŋafyinmpe e. ¹³ Lire kàntugo ka mii i múnapegii taanre ŋya ntàsen fiige, là à fworó wwòlyεge ŋwøge e, ka là si fworó sige yapege ŋwøge e, ka là sí fworó túnntunŋi kafiniviniŋi ŋwøge e. ¹⁴ Jínahii pi mpyi cyire múnahigii, cyi maha kakyanhala karigii pyi. Cyi sí n-shà ñiŋyeni saanbii puni bínni, bà pi si mpyi si kàshige kwònn Kile Siŋi Punifoo canmbwøhe e mε.

¹⁵ Kafoonŋi à jwo: «Lógo, mii sí n-pa mu à jwo nàŋkaawa. Ngemu u à kwôro ŋyii na, maa mpyi u ŋyε a u vaaŋnyi wwù sùpyire ti kwò t'a u silege cyeyi ŋaa mε, urufoo wuun'à ŋwø.»

¹⁶ ŋyε ka jínabii si sà saanbii bínni cyage k'e, pi maha kuru mege pyi Eburubii shεenre e: «Arimagedon*».

¹⁷ ŋyε ka Kile mèlekeŋi baashɔnwuŋi si u ŋkunaani sùgoro kafεεge e. Ka meŋwuu si fworó Kileŋaarebage e saanre yatεenŋke e na: «Y'à kwò numε.» ¹⁸ Ka kileŋini ná túnmpe ná kiletinni si mpyi, ka ñiŋke si ŋcyèenne sèl'e. Mà lwó sùpyire ŋyε ñiŋke na ke, ku mpyi na saha ŋcyèenne lire cyèenneŋkanni na mε. ¹⁹ Ka Babilonni kànbwøhe si jya mà pyi taanre. Ka kirigii puni kànyi si ŋcwó. Kile funŋɔ ŋyε a wwò kuru kànbwøhe na mε, maa u lùyirini tírige ku shiinbii ñuŋ'i, lire li ŋyε mu à jwo u à εrezεn sintanhampe kan pi a bya. ²⁰ Kiripyεere ti mpyi suumpe lwøhe ñiŋke e ke, ka tire puni si mpínni, wá saha ŋyε a ŋaŋyi saha cè mε. ²¹ Ka zànhafunŋcεenŋe nitabaaya si wá na ŋcwó sùpyire ñuŋ'i. Yi puni ñiŋkin ñiŋkinŋi mpyi a dùgo sèe sèl'e. Ka sùpyire si wá na Kile mege kèege kuru yyefuge mpéenŋi kurugo.

* 16:16 Izirayeli shiinbil'à kàshibwoyi kwònn kuru cyage e.

17

Fwòrobacwàge kani

¹ Nkunaahigii baashuunnin mpyi Kile mèlèkèebii baashuunnin mpiimu cye e ke, ka pire wà si file mii na, maa jwo: «Ta ma, fwòrobacwàge ku nyè lùbwoyi jwàge na ke, tunnkanni na mii sí kuru kapegigii tòn ke, mii sí lire cyêe mu na. ² Dinyenji saanbil'à jacwàore pyi ná k'e, ka dinyenji sùpyire si ku èrèzen sinmpe bya a mée, lire li nyè pi à jacwàore pyi ku fiige.»

³ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlèkèni si nkàre ná mii i síwage e. Wani mii à ceenji wà nya u à tèn sige yapege ninyega nun'i. Kuru sige yapege mpyi ná nùmbogii baashuunni ná jènjii kè e, Kile mèkègèrè jwumpe mpyi a sémè ku puni na.

⁴ Vàanya longara wuyo ninyeya ceenji mpyi a le, maa uye yaa ná sèenji ná kafaare longara woore ná kóonji longara wunji i. Sèenji fùnjcwokwuu na mpyi u cye e, jacwàore karigii cyi à nàar'a pi maa jwóhò ke, li mpyi a jî cyire na. ⁵ Mège kà mpyi a sémè u byaani na nkemu jwòhe k'à cùgo ke, kuru mège ku nyè: «Kànbwòhe Babilónni: jacwoobii ná dinyenji katupwòhòyi pyifeebii nunji.» ⁶ Mii à li nya na nge ceenji mpyi a bya mà mée Kile wuubii sishange ná Yesu kani jwufèebii sishange e.

Mii à u nya ke, li mpyi a mii kàkyanhala mà tòro. ⁷ Nyè ka Kile mèlèkèni si mii pyi: «Naha na l'à mu kàkyanhala yè? Ceenji u à tèn sige yapege nun'i ná ku nyè ná nùmbogigii baashuunnin ná jènjii kèni i ke, mii sí lire jwòhe jwo mu á. ⁸ Sige yapege mu à nya ke, ku mpyi nyii na, nka ku saha nyè mè, ku sí n-pa fworò wyicugunke e, si nkàre tapinnage e. Mà lwó dinyenji'à dá ke, sùpyire ti nyè ti mèyi nyè a sémè shìni ninkwombaanji tafeebii mèyi tasemège e mè, sige yapege nyanji sí n-pàa tire e. Yii li cè na tèn l'e ku mpyi nyii na, nka ku saha nyè mè, ku sí nùru n-pa.

⁹ Sìncyiimpe ná yákiliñi u à yaa u tég'a nke cyage yyaha cè. Nùmbogigii baashuunnin na nyè nanya baashuunni yire njemu nun'i uru ceenji'à tèn ke. ¹⁰ Cyire nùmbogigii na nyè saanlii baashuunni mú, kanjur'à cwo pire e, ninjin na nyè wani, u sanji sàha mpa mè. Nka uru ká mpa, u sí tèrè nimbilere pyi kanna. ¹¹ Sige yapege ku mpyi nyii na, ná ku saha nyè mè, kuru mú na nyè saanji wà, kuru ku sí pi fùnnò baataanre, nka ku na ntòrè mpìi saanbii baashuunnin i. Kuru na nkèege tapinnage e. ¹² Jènjii kèni mu à nya ke, cyire na nyè saanlii kè, pire sàha nkòwò a tèn fànhe na mè. Pire sí n-pa jùnfufente ta si tèrè nimbilere kanna pyi ná nke sige yapege e sìncyàn. ¹³ Sònnòrè ninure ti nyè pire pun'á, pi sí pi fànhafeente ná pi jùnfufente kan sige yapeg'á. ¹⁴ Pi sí Mpabilini tòn, nka Mpabilini sí n-jà pi na, naha na yè lire li nyè kàfèebii puni Kafoonji ná saanbii puni Saanji. Mpìi pi nyè ná l'e ke, pire Kile à yyere maa pi cwònnò, ka pi i nkòwòro u kuni i.»

¹⁵ Ka Kile mèlèkèni si nùr'a mii pyi: «Lùbwoyi jwàge na mu à fwòrobacwòni nya u à tèn ke, yire na nyè kirii ná supyikuruyo ná supyishi ninyahawa ná shènre. ¹⁶ Jènjii kèni mu à nya ke, cyire ná sige yapege sí fwòrobacwòni kyaa pèn yiy'á. Yi sí u cyengaya wunji ná u cipyire wunji yaha, si nkyà u e, si u sanji súgo.

¹⁷ Yii li cè, Kile u à sònnòrè le pi e pi i uru nyii wuuni pyi, pi i pi sònnòrè pyi ninjin, pi i pi jùnfufente kan sige yapeg'á, fo Kile jwumpe ká fùnnò. ¹⁸ Kànbwòhe ku nyè na njinke saanbii puni kèenji ke, ceenji mu à nya ke, uru u nyè kure.»

18

Babilónni kànbwòh'à jya

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkèni wabere nya u à yîri ninyinji i na ntîri. Nùnfufente mpyi u á sèl'e, u sìnampe mpyi bènnmè njinke cyeyi puni i. ² Ka u u nkòwùlo fànha na: «K'à jya! Babilónni kànbwòh'à jya! K'à pyi numè jínabii tatèenge, maa mpyi múnapegigii puni ná màpènge sanjcyenpwòhòyi puni tanwòhògo. ³ Lir'à pyi, naha na yè k'à supyishinji puni pyi pi à jacwàore pyi ku fiige, ka lire si mpyi mu à jwo pi à ku èrèzen sinmpe bya. Njinke

saanbil'à jacwɔɔre pyi ná k'e, jìhke cwòhòmpil'à pa mpyi kàmpyaafee ku pùcyage yaare cye kurugo.»

⁴ Nye ka mii i mejwuuni labere lógo nìnyini i na: «Mii shiinbii, yii fworò Babilónni kàhe e, lire e kapegigii k'à pyi ke, yii nàzhan sì n-pyi cyire e me. Amuni li mú nye, yyefuyi yi sí nò ku na ke, yii nàzhan sì n-pyi yire e me. ⁵ Yii li cè na ku kapegigil'à bínni cyiye e, mà dùg'a nò fo nìnyini na. Kile funnò nye a wwò ku ntiimbaani karigii na me. ⁶ Nde k'à pyi pi sanmpii na ke, yii lire fiige pyi ku na. Yii ku nimpyiini fiigii shuunni pyi ku na. K'à yaage nkemu kan yii à bya ke, nkemu fàhe k'à nyaha kuru woge na tooyo shuunni ke, yii kuru le ku byabya ceni i. ⁷ Bà k'à yasinayi ná nàfuuni tég'a kuye pèe me, yii kyaage ná nàvunhke pyi ku nò ku na amuni, jaha na ye k'à kuye pyi saancwo, na kuru nye lenkwucwo me, na kuru sì n-sì yamee sú me. ⁸ Lire kurugo, yyefuyi yi nye ku mee na ke, yire yi nye: kwùni ná yameeni ná katege. Yire sí nò ku na canja ninjin. Nage sí ku súgo, jaha na ye Kafoonji Kile u nye na yoge kwùun ku na ke, fàhe na nye ur'e.»

⁹ Nye jìhke saanbii pi à jacwɔɔre pyi ná k'e, maa ku pùcyage longara yaayi ta ke, pire ká ku súgo súgo nanguruge nya, pi sí raa nkúwuli s'a yameeni súu sèe sèl'e. ¹⁰ Pi sí n-yyére tatònge e, jaha na ye pi sí raa fyáge ku yyefuge kà nkò nò pire na me, s'a nko: «Kànbwòhe Babilónni wuun'à kèege! L'à kèege! Nàmbaa kàhe! Yoge ku kwòn mu na, lire nye a pyi kamòno me, tère nimbilere kann.»

¹¹ Dinyeni cwòhòmpii mú sí raa nkúwuli s'a yameeni súu ku kurugo, mà li jìhke pyi pi yaperéyi saha nye na shuu me. Yire yaayi yi nye: ¹² seenni ná wyérefyinji ná longara kafaare ná longara kóonji ná shire vāanji ná vāanjiyei nisinanyi ná vāanntufagare longara woore ná nùguntanga cire ná ntàsuuni nkyaangil'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná longara cir'à tég'a yaayi njemu yaa ke, ná dānyeni wuyi ná tōnnte wuyi ná kafaayi longara wuy'à te mà pyi yaayi njemu ke, ¹³ ná cyangayaare nùguntanga woore ná làtikolonji ná miri nùguntanga sìnpe ná wusunani ná éezen sìnpe ná sìnpe ná farini mbyimpe ná mòonji ná nìyi ná mpàabii ná shōnyi ná wōtoribii, ali bilibii mú. ¹⁴ Pi sí raa nko: «Yaayi mu mpyi a cya ke, yire pun'à fworò mu cye e. Uru nàfuuni ná yire kakyanhala yaayi pun'à pīnni mu na, mu saha sì n-sì yi ta me.» ¹⁵ Cwòhòmpii pi à nàfuuni ta ku cye kurugo ke, pire sí laaga tōn ku na, ku yyefuge kà nkò nò pire na me. Pi sí raa mee súu s'a nkúwuli, ¹⁶ s'a nko: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku sí mpyi a yal'a jwò ná shire vāanji ná vāanjiyei ná seenni ná kafaare longara woore ná kóonji longara wunji i. Yire puni y'à kèege ame tère ninjin!»

¹⁷ Bakwooyi jùnfueebii puni ná yi kùsheebii ná mpai pi nye na báare yi e ke, ná shin maha shin u nye na u jwòlyini taa suumpe lwòhe jwòl'i ke, pire pun'à pa yyére tatònge e, ¹⁸ maa kàhe wí tasogoge e, maa jwò fàha na: «Kàha mpyi a sàa pèl'a nke kànbwòhe kwò me.» ¹⁹ Pi à cwòonre wu pi jùmbogigil'e, maa yameeni kwuuni wà, maa jwò: «Kànbwòhe wuun'à kèege! L'à kèege! Ku longara yaayi yi mpyi a bakwooyi feebii puni pyi yaarafee ke, tère ninjin funji i kur'à pīnni. ²⁰ Nìnyini, ta múgure ku njyani kurugo! Kile wuubii ná Yesu tūntunmpii ná Kile tūntunmpii, yii a múgure mú, jaha na ye Kile à yogo kwòn ku na, maa yii nkoonji wwù ku na.»

²¹ Nye ka Kile mèlekēni wà si kafaabwòhò lwó mu à jwò tiraga, maa ku wà suumpe lwòhe e, maa jwò: «Ame Babilónni kànbwòhe sí n-wà fàha na, wà saha sì ku nya me. ²² Nkònnò ná maceenjurugò ná tūnmpire ná mpurugo mee saha sì n-sì n-lógo wani me. Cyebaarapyi saha sì nya wani me, tiraga mee saha sì n-fworò wani me. ²³ Fùkina bèenme saha sì n-fworò wani me, tacwokwóngò ná ku poo jwumò saha sì n-lógo wani me, jaha na ye mu cwòhòmpii pi mpyi dinye shinbwoobii, mu sijnkanma karigil'à dinye sùpyire puni wurugo. ²⁴ Mà bàra lire na, Kile tūntunmpii ná Kile wuubii ná sùpyire puni t'à bò jìhke na ke, mu yyére pire puni sishang'à nya.»

19

¹ Lire kàntugo ka mii i tùmmbwòhò lógo nìnyinì i, mu à jwo supyinyahara ti nyé na yu, na: «Aleluya*! Zhwonjì ná pèente ná sifente na nyé wuu Kilenjì á. ² U kapegigii tunnkanni na nyé sèe, maa ntíi, naha na yé fwòrobacwòge ku mpyi a dnyé sùpyire pyi t'à tiye pwò kapegigii na ke, u à kuru tòn. Kile báarapyiibii k'à bò ke, Kile à lire nkoonjì wwù ku na.» ³ Ka pi i núr'a jwo: «Aleluya! Ku súugosuugo nanguruge sí raa dùru tèrigii puni i.» ⁴ Ka kacwónribii benjaaga ná sicyéerenjì ná nyii yaayi sicyéerenjì si piye tìrig'a cyán, maa Kile nintèennjì pèe u saanre yatèennjì e na: «Amiina, Aleluya!»

Dánafeebii kuruk'a bégel'a yaha Mpabilini mée na mu à jwo tàcwo

⁵ Nyé ka mejwuu si fworò saanre yatèennjì cyage e na: «Yii pi nyé Kile báarapyiibii maa fyáge u na ke, shinpyéere bâra shinbwoobii na, yii puni, yii a wuu Kilenjì kêre.» ⁶ Ka mii i núr'a tùmmbwòhò lógo mu à jwo shinpyahara, lire nyé mē lufoomò, lire nyé mē mu à jwo kile u à sêe fànha na na: «Wuu wuu Kafoonjì Kile kêe, naha na yé wuu Kafoonjì Kile, Sinjì Punifoo na nyé u saanre e. ⁷ Wuu pyi funntange e, wuu raa múgure, wuu u pèene taha u na, naha na yé Mpabilini cikwónr'a nò, li tàcwonjì mú à tèn li tēnl'e. ⁸ Kun'à kan u á, u vāanvinyinweeweere nisinana le. Kile wuubii kapyiinkii nintiigii cyi nyé tire vāanvinyinre.»

⁹ Ka Kile mèlèkenjì si mii pyi: «Yi sémē “mpii pi à yyére Mpabilini cikwónre njyìnjì na ke, pire wuun'à jwò.”» Maa núr'a mii pyi: «Kile yabilinjì jwumpe pu nyé mpe.»

¹⁰ Ka mii i ninkure sín u fere e si u pèe, nka u à mii pyi: «Ma hà li pyi mē, mii mú na nyé Kile báarapyi mu à jwo mu ná ma cìmpyiibii pi nyé na Yesu kyaa yu sùpyir'á ke. Kile mu à yaa mu u a mpère.» Jwumpe pu nyé na yu Yesu kyaa na ke, puru pu nyé Kile tūntunmpii tūnture jùnkè.

Kirisita à pyi javoo sige yapege ná ku fyènwòhòshiinbii na

¹¹ Ka mii i nìnyinì nja u à múgo, ka shòngò nivyinge si fworò. Sùpyanjì u mpyi ku junj'i ke, uru mēge ku nyé: «Nwómēe ninkinfoojì ná sèenjifoojì». Ntìinjì funnkè e, u maha yoge kwùn maa sùpyire tūnni. ¹² U nyiigii na jì na fiige, saanra jùntoyo ninyahaya sí nyé u jùnkè na. Mēge kà mpyi a sémē u na, uru kanni baare e wà nyé a kuru cè mē. ¹³ U mpyi a vāanntinmbwòhò le, ku puni mpyi sishan. U mēge na nyé: «Kile Jwumpe». ¹⁴ Nìnyinì kàshikwónbii kurujyì mpyi a taha u fye e shónfyinyi junj'i. Pi puni mpyi a shire vāanvinyinweeweere le. ¹⁵ Kàshikwónwòtanga mpyi na fwore u jwòge e, si ntègē sùpyire bò. U sí raa pi kēennjì ná tōonmbil'e. U sí Kile Sinjì Punifoo lùyirini nimbwooni cyée, bà pi maha érezēnpinje fwòonjò érezēn lwòhe tawwuge wyige e mē. ¹⁶ Mēge kà mpyi a sémē u vāanntinjkè ná u cyiini na na: «saanbii Saanjì, kàfeebii Kafoonjì».

¹⁷ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkenjì wà nja u à yyére cannyanyiini junj'i, sanjcyēenre ti nyé na mpéeli fo nìnyinì i ke, maa jwo fànha na tire pun'á: «Yii a ma, yii pa bínni yii a Kile lyimbwooni sigili. ¹⁸ Yii pa saanbii ná kàshicyeyi jùnjufēebii ná kàshikwónmpiyi ná shònyì ná shónfeempii ná sùpyire puni, bilibii ná mpii pi nyé pi nyé bilii mē, ná shinpyéere ná shinbwoobii kyaare kyà.»

¹⁹ Nyé ka mii i sige yapege ná jùnkè saanbii ná pi kàshicyeyi nja y'à bínni si kàshige kwòn shónfyinge fèvoonjì ná u kàshicyēge na. ²⁰ Ka pi i sige yapege cù mà bâra tūntunnjì kaviniviniinjì u mpyi maha kakyanhala karigii pyi sige yapege nyii na ke. Kuru sige yapege fyènjì mpyi sùpyire ntemu na, ka ti i ku nànjani pèe ke, cyire kakyanhala karigil'à pire wurugo. Ka sige yapege ná tūntunnjì kafiniviniinjì nyii wuubii si jicù a wà nkìriginjì nabwòhe e. ²¹ Kàshikwónwòge ku mpyi na fwore shónfyinge fèvoonjì jwòge e ke, ka u u pi sanmpii bò ná kur'e. Sanjcyēenre pun'à jò a tìn pi kyaare e.

* 19:1 Lire jwòhe ku nyé: «Wuu Kile kêe!»

20

Sitaannini à pwɔ mà yye kampwoo pyi

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlɛkɛni wà nya u à yîri nînyini i na ntîri, kacyewyicugunke tirikyaanni ná yòrɔyò nitabaaya mpyi u cye e. ² Wwòlyege ku mpyi tèecyiini i, ná pi maha ku pyi jínabii jùñufoonji, lire nyɛ mɛ Sitaannini ke, ka pi i kuru cù a pwɔ fo yye kampwoo (1.000) ³ maa ku wà kacyewyicugunke e, maa ku shwôhɔ, maa fyè bwòn ku jwɔtonke na, bà li si mpyi, k'àha nûru s'a sùpyire wuruge jcyii yye kampwooni funjke e mɛ. Cyire ká ntòro, k'à yaa ku yige ku tère nimbilere pyi.

⁴ Nyɛ ka mii i saanra yateɛnyɛ nya. Mpii pi mpyi a tɛɛn yi jùn'i ke, fànhe mpyi a kan pir'á, pi a yoge kyáali. Mpii jùmbogigii pi mpyi a kwòn Yesu kani njwunji ná Kile jwumpe njwunji kurugo ke, mii à pire múnahigii nya. Pi mpyi a jɛn'a sige yapege, lire nyɛ mɛ ku nànjani pɛe mɛ, pi mú mpyi a jɛɛ fyèni u bwòn pire byahigii, lire nyɛ mɛ pire cyeyi na mɛ. Pire mpyi a jɛ, maa ntɛɛn ná Kirisita e saanre e mà yye kampwoo pyi. ⁵ Shincyibii pi nyɛ pire mà jɛ a fworò kwùni i. Kwùubii sanmpii nyɛ a jɛ mà ta yyeegii sàha fùnnɔ kampwoo na mɛ. ⁶ Mpii pi à pyi nîncyiibil'e mà jɛ ke, pire wuun'à jwɔ, pi à pyi Kile wuu. Pi saha sì kwùzhonwu kwù mɛ. Pi sí n-pyi Kile ná Kirisita sáragawwu, si ntɛɛn ná Kirisita e saanre e si yye kampwoo pyi.

Fànha à ta Sitaannini na

⁷ Yye kampwooni (1.000) ká fùnnɔ, Sitaannini sí n-yige u tatonke e. ⁸ U sí n-kàre si sà supyishini puni wurugo diɲɛni yyaha kurugo. Uru supyishini puni mɛge ku nyɛ Gɔgi ná Magɔgi*. U sí supyishini puni bínni kàshige mɛɛ na. Pir'à nyaha bà suumpe lwɔhe jwɔge nticyɛnni nyɛ mɛ. ⁹ Mii mpyi a li nya na pi à pa cyage puni shwɔ a ta, maa Kile wuubii cyage kwùulo, kuru ku nyɛ kànhe tàange woge. Mà pi yaha puru na, nage kà à yîri nînyini na mà pa pi puni súgo. ¹⁰ Nyɛ Sitaannini u mpyi maha sùpyire wuruge ke, ka pi i uru cù, ñkìrigini na nyɛ kacyewyige nage ñkemu i ke, maa u wà kur'e sige yapege ná tûnntunji kafinivini kurugo. Pi sí raa ñkyaali wani pìlaga bâra canja na fo tèekwombaa.

Kile yoge nizanjke

¹¹ Nyɛ ka mii i nûr'a saanre yateɛnke kà nimbwôhɔ nivyinge nya, wà u à tɛɛn k'e. Ka nînyini ná jîjke si fê a yîri u yyaha na, wà saha nyɛ a yi nya mɛ. ¹² Mpii pi à kwù ke, ka mii i pire nya, shinbwo bâra shimbilere na, pi puni mpyi a yyére saanre yateɛnke yyaha yyére. Ka sémɛbii pìi si múgo. Lire kàntugo ka wà si nûr'a múgo, shîni nîñkwombaanji tafeebii mɛyi tasemɛge ku mpyi ure. Ka Kile si kwùubii sâra a tàanna ná pi kapyiñkil'e jcyiimu cyi à sémɛ sémɛbil'e ke. ¹³ Suumpe lwɔhe mpyi a sùpyire ntemu lyî ke, k'à tire nûrun'a yige. Mpii pi à kwù mà kàre jîjke jwôhɔ shiimbii cyage e ke, pire mú à fworò, ka shin maha shin si sâra mà tàanna ná u kapyiñkil'e. ¹⁴ Nyɛ ka kwùni ná jîjke jwôhɔ shiimbii cyage si wà kacyewyige nage e, kuru ku nyɛ kwùni shonwu. ¹⁵ Shin maha shin u nyɛ u mɛge nyɛ a ta k'à sémɛ shîni nîñkwombaanji tafeebii mɛyi tasemɛge e mɛ, pire pun'à wà kacyewyige nage e.

21

Zheruzalemu kànhe nivɔnnjke kani

¹ Lire kàntugo ka mii i nînyi nivɔnnɔ ná jîjke nivɔnnɔ nya, jaha na yɛ nînyini nîjyɛni ná jîjke nîjyɛge mpyi a pînni, suumpe lwɔhe mú sàha mpyi mɛ. ² Ka mii i Kile kànhe nya, Zheruzalemu kànhe nivɔnnjke, k'à yîri Kile yyére nînyini i na ntîri jîjke na. Ku mpyi a légel'a jwɔ mu à jwɔ tacwokwɔngɔ ku nyɛ na ñkɛge ku poo yyére. ³ Ka mii i mɛjwu

* **20:8** Gɔgi u mpyi Magɔgi kîni jùñufoonji (Ezekiyeli 38-39). Uru u à pyi Izirayeli shiimbii zàmpɛnni nizanji. Naha ñke cyage e, Sitaannini à mpiimu wurugo supyishini puni i ke, pire pi maha mpyi Gɔgi ná Magɔgi. Pire pi sí n-pa kàshige kwòn ná Kile shiimbil'e diɲɛni canjkwoge.

nimbwoo lógo saanre yatænnke cyage e na: «Yii lógo! Kile à u tatænge yaa sùpyire shwòhòl'e, u sí n-tèen ná t'e, ti sí n-pyi u shiinbii, Kile yabiliní sí n-pyi ná t'e, si mpyi ti Kileni. ⁴ U sí ti nyilwòhe puni cwûun. Kwù saha sì n-pyi mε, yamεesuu mú sì n-pyi mε, mεesuu sì n-pyi mε, kyaaga sì n-pyi mε, naha na yε yalyey'à tòro.» ⁵ Nge u à tèen saanre yatænnke e ke, ka uru si jwo: «Yii li cè, mii sí yaayi puni kênnε n-pyi nivònyò numε.» Maa núr'a jwo mii á: «Mpe jwumpe sémε, naha na yε pu na nyε pyàa jwumò sèe wumò!» ⁶ Maa núr'a mii pyi: «L'à pyi a kwò. Mii u nyε Alifa ná Omega, tasiige ná takwòge. Byage na nyε ngemu na ke, lùbilingi lwòhe ku nyε na shìngi sèe wunji kaan ke, mii sí uru lwòhe kan urufòo u bya mana. ⁷ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí yire kan urufol'á. Mii sí n-pyi urufòo Kileni, urufòo sí n-pyi mii pyàni. ⁸ Nka fyagarafeebii ná mpìi pi nyε pi nyε a dá mii na mε, ná kapimpyiibii ná shinbuubii ná jacwoobii ná sìnnkanfeebii ná kacyzinunmpii ná kafiniviniibii puni, pire nàzhannj u nyε nkìriginj wyicugunke nage. Uru u nyε kwùnj shònwunji.»

⁹ Nyε nkunahigii baashuunniñj cyi mpyi a jî kasanrage yyefuyi baashuunniñj na ke, cyire mpyi Kile mèlèkεεbii baashuunniñj ngemu cyε e ke, ka pire wà ninjin si mpa mii pyi: «Pa naha, mii sí cifònnj cyêe mu na, Mpabilini cwonji.» ¹⁰ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlèkεñj si nkàre ná mii i jaña nintòongò jun'i, Kile kànhe ku nyε Zheruzalem ke, maa kuru cyêe mii na. Ku mpyi na ntîri mà yîri ninyinji i Kile yyére. ¹¹ Kile sinampe mpyi ku na mà ku pyi ku u jî longara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire fiige. Tire maha jî dùba fiige. ¹² Kàsòogò nintòongò mpyi a kànhe kwûulo. Tajyinjwòyò ke ná shuunni mpyi ku na. Tajyinjwòyò maha tajyinjwòyò, Kile mèlèkε ninjin mpyi kuru na. Izirayeli tûluyi ke ná shuunniñj mèyi mpyi a sémε yire tajyinjwòyi na. ¹³ Tajyinjwòyò taanre taanre mpyi kàmpañyi sicyεrenj na: canjafyinmpe ná canjacwumpe ná suumò kùlo ná wòro kùlo. ¹⁴ Kàsòogε mpyi a cyán kafaaya ke ná shuunni jun'i, Mpabilini tûntunmpii ke ná shuunniñj mèyi mpyi a sémε yire kafaayi na.

¹⁵ Mèlèkεñj u mpyi a jwo ná mii i ke, súmasuma sèen kàbii mpyi uru cyε e, u tég'a kànhe ná tajyinjwòyi ná kàsòogε súma. ¹⁶ Kànhe mpyi sìcyeye sicyεere, sìcyeyi puni mpyi a tàanna. U mpyi a kànhe súma ná kàbiini i. Sìcyaga maha sìcyaga mpyi kàbiini sinnagii kampwòhii ke ná shuunni (12.000). Ku yyesanhampe ná ku yyeparampe ná ku yyerempe mpyi a tàanna. ¹⁷ Lire kàntugo ka u u kànhe kàsòogε bilimpe súma, ka ku u bē kàsimeeni sinnagii nkūu ná beeshuunni ná sicyεere (144) mà tàanna ná sùpyire sumare pyinjkanni i. ¹⁸ Longara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire ti mpyi a tég'a kàsòogε faanra, maa sèenñj yabilinji tég'a kànhe faanra, ku u jî dùba fiige. ¹⁹ Kàsòogε nintaani mpyi a cyán ná longara kafaayi shinj puni i. Nintaani kafaage njncyiige mεge mpyi zasipe, shònwoge mεge mpyi safiri, tanrawoge mεge mpyi agati, sicyεrewoge mεge mpyi εmerodi, ²⁰ kanjkuro woge mεge mpyi onikisi, baani woge mεge mpyi sariduwane, baashònwoge mεge mpyi kirizoliti, baatanrewoge mεge mpyi berili, baacyεrewoge mεge mpyi topazi, ke woge mεge mpyi kirizopirasi, ke ná ninjin woge mεge mpyi iyasenti, ke ná shònwoge mεge sí mpyi ametisiti. ²¹ Kànhe tajyinjwòyi ke ná shuunniñj bàrayi mpyi longara kóonñj pyàa ke ná shuunni. Bàraga maha bàraga mpyi kóonbile ninjin. Kànhe tafabwòhe mpyi sèenñj yabilinji, maa jî mu à jwo dùba.

²² Mii nyε a Kileñaarebaga nya kànhe e mε. Kafoonj Kile, Sinj Punifoo ná Mpabilini li mpyi kànhe Kileñaarebage. ²³ Bèenmpe kàmpañke na, kànhe kuro nyε a mpyi canjanyini, lire nyε mε yinke e mε. Kile sinampe mpyi ku bèenmpe, Mpabilini sí nyε ku fùkinanji. ²⁴ Njñke sùpyire sí raa ñaare ku bèenmpe e, njñke saanbii sí n-nyè k'e ná pi bwompe e. ²⁵ Kànhe tajyinjwòyi sì n-tò tēni là tufige e mε, naha na yε numpilage saha sì n-wwò wani mε. ²⁶ Supyishinj puni sí raa ma ná u pèente ná u njire yaay'e ku funjke e. ²⁷ Yajwòhòge kà tufige sì n-nyè wani mε, shin maha shin u nyε na kapegigii pyi, lire nyε mε na fini ke, pire wà sì n-nyè wani mε. Mpabilini sémεñj u nyε shìngi njñkwombaanj tafeebii mèyi tasemεge ke, mpiimu mèyi y'à sémε ur'e ke, pire kanni pi sí n-nyè wani.

22

¹ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɛɛ si baɲi wà cyêe mii na. Uru lwøhe maha shɛɲi kaan. Ku mpyi na jɛ dɔba fiige na fwore Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɛɛke e, ² na fwu kànhɛ tafabwøhe e. Cige ku maha shɛɲi kaan ke, kuru mpyi baɲi kàmpanɲi shuunnɛɲi na. Yyeeni i, ku maha se tooyo kɛ ná shuunni i. Yɛɛ maha yɛɛ, ku maha se, ku weyi maha sùpyire wyɛɛ pyi. ³ Lanaga si n-si n-pyi mɛ. Kile ná Mpabilini saanre yatɛɛɛɛke si n-pyi kànhɛ e, Kile báarapyiibii sí raa u pɛɛ, ⁴ s'a u naa pi nyiigii na, u mɛge si n-sémɛ pi byahigii na. ⁵ Numpilage saha si n-wwò wani mɛ. Fùkina, lire nyɛ mɛ canɲke bɛɛnmpe kyaa saha si n-pyi pi na mɛ, ɲaha na yɛ Kafoonɲi Kile yabilɛɲi sí bɛɛnmpe yige pi á. Pi si n-pyi saanlii fo tèekwombaa.

Yesu tèepan'à byanhara

⁶ Lire kàntugo ka Kile mèlèkɛɛɛ si mii pyi: «Jwumpe mu à lógo ke, puru puni na nyɛ sɛɛ, wà si n-jà n-dá pu na. Kafoonɲi Kile u maha u jwumpe leni u tũntunmpii ɲwɔyi i pi i yu u Munaani cye kurugo ke, ur'à u mèlèkɛɛɛ tun, karigii cyi à yaa cyi pyi ɲcyɛɛ ke, u pa cyire cyêe u báarapyiibii na.»

⁷ Yesu à jwo: «Ncyɛɛ mii sí n-pa. Jwumpe p'à sémɛ nge sémɛɛ i karigii nimpaaɲkii kyaa na ke, ɲgemu u nyɛ na pu kuni ɲaare ke, urufuu wuun'à ɲwɔ.»

⁸ Mii Yuhana à ɲcyii karigii lógo, maa cyi ɲya. Mii à cyi lógo maa cyi ɲya ke, Kile mèlèkɛɛɛ u à cyi cyêe mii na ke, ka mii i nɛɲkure sín u fere e si u pɛɛ. ⁹ Ka u u mii pyi: «Ma hà li pyi mɛ! Mii na nyɛ báarapyi, mu ná tũntunmpii sanmpii mu cɛnmpyiibii fiige, mà bàra mpii pi nyɛ na nge sémɛɛɛ jwumpe kurigii ɲaare ke. Kile mu à yaa mu u a mpɛɛ.»

¹⁰ Maa núr'a mii pyi: «Karigii cyi sí n-pa n-pyi ná cyi à sémɛ nge sémɛɛ i ke, ma hà cyi ɲwɔhɔ mɛ, ɲaha na yɛ cyi tèepyii'n'à byanhara. ¹¹ Nge u nyɛ u nyɛ à tí mɛ, u yyaha le ntiimbaani i, nge u nyɛ na kaɲwɔhɔyi pyi ke, u yyaha le u a kaɲwɔhɔyi pyi. Nge u à tí ke, u yyaha le u a katiigii pyi, nge u à fɛɛɛ ke, u yyaha le u a fyɛnmɛ karigii pyi.»

¹² Yesu à jwo: «Lógo, li saha si mɔ mɛ, mii sí n-pa. Sùpyire sàraɲi na nyɛ mii cye e, mii sí n-pa shin maha shin sàra si ntàanna ná u kapyiɛɛkil'e. ¹³ Mii u nyɛ Alifa ná Omega, nɛɲcyiɛɛɛ ná nizannɲi, tasiige ná takwɔge.»

¹⁴ Mpii pi à pi vaaɲɲi jyé ke, pire wuun'à ɲwɔ, ɲaha kurugo yɛ kun'à múgo pi á pi jyé kànhɛ tajyɛɲwɔyi i, cige ku nyɛ na shɛɲi kaan ke, pi i kuru yasɛɛɛ lyɛ. ¹⁵ Nka kaɲwɔhɔyi pyifeebii ná sɛɲkanfeebii ná jacwoobii ná shinbuubii ná kacyzunmpii ná kafinar'à táan mpiimu á pi mú si i fini ke, pire sí n-kwôro kànhɛ kàntugo.

¹⁶ «Mii Yesu à na mèlèkɛɛɛ tun u pa ɲcyii karigii puni cyêe yii dánafeebii kuruɲyi na. Saanɲi Dawuda tɔluge shin u nyɛ mii. Nyémugo woni li maha ɲi ke, mii wi.»

¹⁷ Kile Munaani ná cɛɛɛɛɛ à jwo: «Ta ma!» Nge mu u à mpe jwumpe lógo ke, urufuu u jwo: «Ta ma!»

Byage na nyɛ ɲgemu na ke, urufuu u a ma. Lwøhe ku nyɛ na shɛɲi sɛɛ wuɲi kaan ke, kuru lage na nyɛ ɲgemu na ke, urufuu u kà kwó a bya mana.

¹⁸ Shin maha shin u à nge sémɛɛɛ jwumpe lógo mà yyaha tí ná karigii nimpaaɲkil'e ke, mii sí yi jwo n-waha pir'à, ɲgemu ká pà bàra pu na ke, yyefuyi kyaa l'à jwo nge sémɛɛɛ i ke, Kile sí yire bàra urufuu woge na. ¹⁹ Sùpya ká là yige nge sémɛɛɛ jwumpe e, shɛɲi cige yasɛɛɛ ná Kile kànhɛ kyaa l'à jwo u e ke, Kile sí urufuu nàzhan yige yire e.

²⁰ Nge mu u à li cyêe na ɲcyii karigii na nyɛ sɛɛ ke, ur'à jwo: «Sɛɛɛɛ na, ɲcyɛɛ mii sí n-pa.» Amiina! Ta ma, Kafoonɲi Yesu.

²¹ Kafoonɲi Yesu u ɲwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!